

ព្រះ

អង្គកថា
ភាសាចារី

វិណយបិដកេ
ចារាជិកកណ្ណា

។ នមោ តស្ស ភក្កតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

វិនយបិដកេ

ចារាជិកកណ្តា-អដ្ឋកថា (បឋមោ ភាគោ)

គន្ថាវម្ភកថា

យោ កប្បកោដិបិមិ អប្បមេយ្យំ;
កាលំ ករោន្តោ អតិទុក្ករាជិ;
ខេទំ គតោ លោកហិតាយ នាថោ;
នមោ មហាការុណិកស្ស តស្ស។

អសម្ពុទ្ធិំ ពុទ្ធិសេវិតំ យំ;
ភវាភវំ គន្ធិតិ ជីវលោកោ;
នមោ អវិជ្ជាទិកិលេសជាល-
វិទ្ធិសិនោ ធម្មវស្ស តស្ស។

គុណេហិ យោ សីលសមាធិបញ្ញា-
វិមុត្តិញ្ញាណប្បភុតិហិ យុត្តោ;
ខេត្តំ ជនានំ កុសលត្ថិកានំ;
តមរិយសង្ឃំ សិរសា នមាមិ។

តេជ្ជវមច្ឆន្តនមស្សនេយ្យំ;
នមស្សមាណោ រតនត្ថយំ យំ;

បុព្វាភិសន្តំវិបុលំ អលត្ថំ;
តស្សានុភាវេន ហតន្តរាយោ។

យស្មី ឋិតេ សាសនមជ្ជិតស្ស;
បតិជ្ជិតំ ហោតិ សុសណ្ឌិតស្ស;
តំ វណ្ណាយិស្សំ វិនយំ អមិស្សំ;
និស្សាយ បុព្វាចរិយានុភាវំ។

កាមព្វា បុព្វាចរិយាសភេហិ;
ព្វាណម្ពុនិទ្វាតមលាសវេហិ;
វិសុទ្ធវិជ្ជាបដិសម្ពិទេហិ;
សទ្ធម្មសំវណ្ណានកោវិទេហិ។

សល្លេខិយេ នោសុលក្ខបមេហិ;
មហាវិហារស្ស ធជូបមេហិ;
សំវណ្ណិតាយំ វិនយោ នយេហិ;
ចិត្តេហិ សម្ពុទ្ធវរន្ធយេហិ។

សំវណ្ណានា សីហឡធិបកេន;
វាក្យេន ឯសា បន សង្ខតត្តា;
ន កិញ្ចិ អត្ថំ អភិសម្ពុណាតិ;
ធិបន្តរេ ភិក្ខុជនស្ស យស្មា។

តស្មា ឥមំ ចាឡិនយានុរូបំ;
សំវណ្ណានំ ធានិ សមារភិស្សំ;
អជ្ឈេសនំ ពុទ្ធសិរីវ្យយស្ស;

ថេរស្ស សម្មា សមនុស្សរត្តោ។

សំវណ្ណានំ តព្វា សមារកត្តោ;
តស្សា មហាអដ្ឋកថំ សិរីរំ;
កត្វា មហាបច្ឆិយំ តថេវ;
កុរុន្តិនាមាធិសុវិស្សតាសុ។

វិនិច្ឆយោ អដ្ឋកថាសុ វុត្តោ;
យោ យុត្តមត្តំ អបរិច្ឆជន្តោ;
តតោបិ អន្តោគធម្មេរវាទំ;
សំវណ្ណានំ សម្មា សមារកិស្សំ។

តំ មេ និសាមេន្តុបសន្នចិត្តា;
ថេរា ច ភិក្ខុ នវមជ្ឈិមា ច;
ធម្មប្បធិបស្ស តថាគតស្ស;
សក្កច្ច ធម្មំ បតិមាឈន្តោ។

ពុទ្ធន ធម្មា វិនយោ ច វុត្តោ;
យោ តស្ស បុត្តហិ តថេវ ញាតោ;
សោ យេហិ តេសំ មតិមច្ចជន្តោ;
យស្មា បុរេ អដ្ឋកថា អកំសុ។

តស្មា ហិ យំ អដ្ឋកថាសុ វុត្តំ;
តំ វជ្ជយិត្វាន បមាធលេខំ;
សត្តម្យិ សិក្ខាសុ សការវាទំ;
យស្មា បមាណំ ឥធម៌ បណ្ឌិតានំ។

តតោ ច ភាសន្តរមេវ ហិ ត្វា;
វិត្តារមគ្គញា សមាសយិត្វា;
វិនិច្ឆយំ សព្ពមសេសយិត្វា;
តន្តិក្កមំ កិញ្ចា អរោក្កមិត្វា។

សុត្តន្តិកានំ វេចនានមត្តំ;
សុត្តានុរូបំ បរិធិបយន្តិ;
យស្មា អយំ ហោស្សតិ វណ្ណានាបិ;
សក្កច្ច តស្មា អនុសិក្ខិតញាតិ។

ពាហិរនិទានកថា

តត្ថ តំ វណ្ណាយិស្សំ វិនយន្តិ វុត្តត្តា វិនយោ តាវ វវត្ថុបេតញោ។ តេនេតំ
វុច្ចតិ - “វិនយោ នាម ឥធសកលំ វិនយបិដកំ អធិប្បត”ន្តិ។ សំវណ្ណានត្ថំ
បនស្ស អយំ មាតិកា -

វុត្ថំ យេន យទាយស្មា, ធារិតំ យេន ចាភតំ;
យត្ថប្បតិដ្ឋិតេតមេតំ វត្វាវិធី តតោ។

តេនាតិអាទិចាបស្ស, អត្ថំ នានប្បការតោ;
ធស្សយន្តោ ករិស្សាមិ, វិនយស្សត្ថវណ្ណានន្តិ។

តត្ថ វុត្ថំ យេន យទាយស្មាតិ ឥទំ តាវ វេចនំ “តេន សមយេន ពុទ្ធា ភគវា
វេរញ្ញាយំ វិហរតី”តិ ឯវមាធិវេចនំ សន្ធាយ វុត្ថំ។ ឥទញ្ញា ពុទ្ធស្ស ភគវតោ
អត្ថបច្ចក្ខវេចនំ ន ហោតិ, តស្មា វត្ថព្ពមេតំ “ឥទំ វេចនំ កេន វុត្ថំ, កេនា វុត្ថំ,

កស្មា ច វុត្ត"ន្តិ? អាយស្មតា ឧបាលិត្តេវេន វុត្តំ, តញ្ចា បន
បឋមមហាសង្ក្ខតិកាលេ។

បឋមមហាសង្ក្ខតិកថា

បឋមមហាសង្ក្ខតិ ឆាម ចេសា កិញ្ចាបិ បញ្ចាសតិកសង្ក្ខតិក្ខន្ធកេ វុត្តា,
និទានកោសល្លត្ថំ បន ឥធាបិ ឥមិនា នយេន វេទិតញ្ចា។ ធម្មចក្កប្បវត្តនញ្ចា
អាទី កត្វា យាវ សុភទ្កបរិញ្ញាជករិនយនា កតពុទ្ធកិច្ចេ កុសិណារាយំ ឧបវត្តនេ
មល្លានំ សាលវនេ យមកសាលានមន្តវេ វិសាខបុណ្ណាមទិវសេ បច្ចុសសមយេ
អនុចាទិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វតេ ភគវតិ លោកនាថេ, ភគវតោ
បរិនិព្វានេ សង្ខបតិកានំ សត្តន្ធខិក្ខុសតសហស្សានំ សង្ឃត្តេវេ អាយស្មា
មហាកស្សថោ សត្តាបាបរិនិព្វតេ ភគវតិ, សុភទ្កេន វុឡបព្ពជិតេន “អលំ,
អាវុសោ, មា សោចិត្ត, មា បរិទេវិត្ត, សុមុត្តា មយំ តេន មហាសមណោន;
ឧបទ្កតា ច ហោម - ‘ឥទំ វោ កប្បតិ, ឥទំ វោ ន កប្បតិ’តិ! ឥធានិ បន មយំ យំ
ឥច្ឆិស្សាម តំ ករិស្សាម, យំ ន ឥច្ឆិស្សាម ន តំ ករិស្សាមា”តិ (ចូឡវ. ៤៣៧; ធី.
និ. ២.២៣២) វុត្តវចនមនុស្សរន្តោ “ហំនំ ខោ បនេតំ វិជ្ជតិ យំ ចាបភិក្ខុ
អតីតសត្តកំ ចាវចនន្តិ មញ្ញាមាណា បក្ខំ លភិក្ខា នចិរស្សេវ សទ្ធម្មំ
អន្តរធាបេយ្យំ, យាវ ច ធម្មវិនយោ តិជ្ជតិ តាវ អនតីតសត្តកមេវ ចាវចនំ
ហោតិ។ វុត្តញ្ចេតំ ភគវតា -

‘យោ វោ, អាណន្ទ, មយា ធម្មោ ច វិនយោ ច ទេសិតោ បញ្ញាត្តោ, សោ វោ
មមច្ចយេន សត្តា’តិ (ធី. និ. ២.២៣៦)។

“យំនូនាហំ ធម្មញ្ញា វិនយញ្ញា សង្គាយេយ្យំ, យេថយំនំ សាសនំ អន្ធនិយំ អស្ស
ចិរជ្ជតិកំ។

យំ ចាបាំ ភក្កតា -

‘ឆាវស្សសី បនមេ ត្វំ, កស្សប, សាណានិ បំសុក្ខលានិ
និព្វេសនានី’តិ វត្ថា ចីវរេ សាធារណបរិភោគនចេវ,

‘អហំ, ភិក្ខុវេ, យាវទេ អាកម្ពិមិ វិវិច្ឆេវ កាមេហិ...បេ.... បឋមំ ឈានំ
ឧបសម្បជ្ឈិវិហារមិ; កស្សចោបិ, ភិក្ខុវេ, យាវទេ អាកម្ពិមិ វិវិច្ឆេវ
កាមេហិ...បេ.... បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ឈិវិហារតី’តិ -

ឯវមាធិនា នយេន នវានុបុព្វវិហារធម្មភិញ្ញាប្បភេទេ ឧត្តរិមនុស្សធម្មេ
អត្តនា សមសមជ្ឈបនេន ច អនុគ្គហិតោ, តស្ស កិមញ្ញំ អាណាឈ្លំ ភវិស្សតិ;
ននុ មំ ភក្កវា រាជារិយ សកកវចនស្សវិយានុប្បនានេន អត្តនោ
កុលវំសប្បតិជ្ជាបកំ បុត្តំ ‘សទ្ធម្មវំសប្បតិជ្ជាបកោ មេ អយំ ភវិស្សតី’តិ មន្ទា
ឥមិនា អសាធារណេន អនុគ្គហេន អនុគ្គហេសី”តិ ចិន្ទយន្តោ
ធម្មវិនយសង្គាយនត្ថំ ភិក្ខុនំ ឧស្សាហំ ជនេសិ។ យថាហ -

“អថ ខោ អាយស្មា មហាកស្សចោ ភិក្ខុ អាមន្តេសិ - ‘ឯកមិទាហំ,
អាវុសោ, សមយំ ចាវាយ កុសិនារំ អទ្ធានមគ្គប្បជិបន្នោ មហតា
ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិ បញ្ចមត្តេហិ ភិក្ខុសតេហី”តិ (ធិ.និ. ២.២៣១) សព្វំ
សុភទ្កកណ្ណំ វិត្តារតោ វេទិតព្ពំ។

តតោ បរំ អាហ -

“ហន្ត មយំ, អាវុសោ, ធម្មញ្ញាវិនយញ្ញា សង្គាយេយ្យម។ បុរេ អធម្មោ
ធិប្បតិ, ធម្មោ បដិពាហិយ្យតិ; អវិនយោ ធិប្បតិ, វិនយោ
បដិពាហិយ្យតិ។ បុរេ អធម្មវាធិនោ ពលវន្តោ ហោន្តិ, ធម្មវាធិនោ ធុព្ពលា

ហោង្គិ; អរិយធម៌វាទិនោ ពលវន្តោ ហោង្គិ, វិទយវាទិនោ ទុព្ពលា ហោង្គិ"តិ
(ចូឡវ. ៤៣៧)។

ភិក្ខុ អាហំសុ - "តេន ហិ, ភន្តេ, ថេរោ ភិក្ខុ ឧច្ឆិទត្ថ"តិ។ ថេរោ
សកលនវុត្តសត្តសាសនបរិយត្តិជវេ បុព្វជ្ជន-សោតាបន្ន-សកទាគាមិ-
អនាគាមិ-សុក្ខវិបស្សកខីណាសវភិក្ខុ អនេកសតេ អនេកសហស្សេ ច
វុដ្ឋេត្វា តិបិដកសព្ពបរិយត្តិប្បភេទជវេ បដិសម្ពិទាប្បត្តេ មហានុភាវេ
យេតុយ្យេន ភគវតោ ឯតទគ្គំ អាហេមិ តេ តេវិជ្ជាទិភេទេ ខីណាសវភិក្ខុយេវ
ឯក្ខនបញ្ចសតេ បរិគ្គហេសិ។ យេ សន្ធាយ ឥទំ វុត្តំ - "អថ ខោ អាយស្មា
មហាកស្សទោ ឯកេន្ធនាបញ្ចអវហន្តសតានិ ឧច្ឆិទំ"តិ (ចូឡវ. ៤៣៧)។

កិស្ស បន ថេរោ ឯកេន្ធនមកាសីតិ? អាយស្មតោ អានន្ទត្ថវស្ស
ឱកាសករណត្ថំ។ តេន ហាយស្មតា សហាមិ វិជាមិ ន សក្កា ធម្មសង្កឹតិ
កាតុំ, សោ ហាយស្មា សេក្ខោ សករណីយោ, តស្មា សហាមិ ន សក្កា; យស្មា
បនស្ស កិញ្ចិ ទសពលទេសិតំ សុត្តកេយ្យទិកំ ភគវតោ អសម្ពុខា បដិគ្គហិតំ
នាម នត្ថិ, តស្មា វិជាមិ ន សក្កា។ យទិ ឯវំ សេក្ខោមិ សមាទោ ធម្មសង្កឹតិយា
ពហុការត្តា ថេរេន ឧច្ឆិទិតត្តោ អស្ស។ អថ កស្មា ន ឧច្ឆិទិតោតិ?
បរូបវាទិវុដ្ឋនតោ។ ថេរោ ហិ អាយស្មន្តេ អានន្ទេ អតិរិយ វិស្សត្តោ អហោសិ,
តថា ហិ នំ សិរស្មី បលិតេសុ ជាតេសុមិ "ន វាយំ កុមារកោ មត្តមញ្ញាសី"តិ
(សំ. និ. ២.១៥៤) កុមារកវាទេន ឱវទតិ។ សក្យកុលប្បសុតោ ចាយំ អាយស្មា
តថាគតស្ស ភាតា ចូឡបិតុបុត្តោ។ តត្រ ហិ ភិក្ខុ ធន្ទាគមនំ វិយ មញ្ញាមាទា
"ពហូ អសេក្ខបដិសម្ពិទាប្បត្តេ ភិក្ខុ ឋបេត្វា អានន្ទំ សេក្ខបដិសម្ពិទាប្បត្តំ
ថេរោ ឧច្ឆិទំ"តិ ឧបវទេយ្យំ, តំ បរូបវាទំ បរិវុដ្ឋនោ "អានន្ទំ វិជា សង្កឹតិ ន សក្កា
កាតុំ, ភិក្ខុនំយេវ អនុមតិយា គហេស្សរាមី"តិ ន ឧច្ឆិទិ។

អថ សយមេវ ភិក្ខុ អានន្ទស្សត្ថាយ ថេរំ យាចីសុ។ យថាហ -

“ភិក្ខុ អាយស្មន្តំ មហាកស្សបំ ឯតទវោទុំ - ‘អយំ, ភន្តេ, អាយស្មា
អានន្តោ កិញ្ចាបិ សេក្ខោ អភត្តោ ធន្ទា ធាសា មោហា ភយា អគតី គន្ធី,
ពហុ ចានេន ភគវតោ សន្តិកេ ធម្មា ច វិនយោ ច បរិយត្តោ; តេន ហិ,
ភន្តេ, ថេរោ អាយស្មន្តម្បី អានន្តំ ឧច្ឆិនតូ’តិ។ អថ ខោ អាយស្មា
មហាកស្សថោ អាយស្មន្តម្បី អានន្តំ ឧច្ឆិនតិ”តិ (ចូឡវ. ៤៣៧)។

ឯវំ ភិក្ខុនំ អនុមតិយា ឧច្ឆិនិតេន តេនាយស្មតា សទ្ធិ បញ្ច ថេរសតានិ
អហោសុំ។

អថ ខោ ថេរានំ ភិក្ខុនំ ឯតទហោសិ - “កត្ត នុ ខោ មយំ ធម្មញ្ញវិនយញ្ញ
សង្កាយេយ្យមា”តិ។ អថ ខោ ថេរានំ ភិក្ខុនំ ឯតទហោសិ - “រាជគហំ ខោ
មហាកោចរំ បហូតសេនាសនំ, យំនួន មយំ រាជគហោ វស្សំ វសន្តា ធម្មញ្ញ
វិនយញ្ញ សង្កាយេយ្យម, ន អញ្ញោ ភិក្ខុ រាជគហោ វស្សំ ឧបកច្ឆេយ្យ”តិ។ កស្មា
បន នេសំ ឯតទហោសិ? ឥទំ អម្ពាភំ ថាវកម្មំ, កោចិ វិសតាគបុគ្គលោ
សង្ឃមជ្ឈំ បរិសិត្វា ឧក្កោជេយ្យតិ។ អថាយស្មា មហាកស្សថោ
ញត្តិទុតិយេន កម្មេន សារេសិ, តំ **សង្កីតិក្ខុនុកេ** វុត្តនយេនេវ ញាតត្ថំ។

អថ តថាគតស្ស បរិនិព្វានតោ សត្តសុ សាធុកីឡនទិវសេសុ សត្តសុ ច
ធាតុបូជាទិវសេសុ វីតិវត្តសុ “អឌ្ឍមាសោ អតិក្កន្តោ, ឥធានិ គិម្ពានំ ទិយឡោ
មាសោ សេសោ, ឧបកជ្ជា វស្សបនាយិកា”តិ មន្ទា មហាកស្សបត្តេរោ
“រាជគហំ, អាវុសោ, គន្ធាមា”តិ ឧបឡំ ភិក្ខុសង្ឃំ គហោត្វា ឯកំ មគ្គំ គតោ។
អនុវុត្តេរោបិ ឧបឡំ គហោត្វា ឯកំ មគ្គំ គតោ។ អានន្ទត្ថេរោ បន ភគវតោ
បត្តចីវរំ គហោត្វា ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ សាវត្ថី គន្ធា រាជគហំ គន្តកាមោ យេន

សាវត្ថី តេជ ចារិកំ បក្កាមិ។ អានន្ទត្ថេវេន គតគតជ្ជានេ មហាបរិទេវោ
អហោសិ - “ភន្តេ អានន្ទ, កុហំ សត្តារំ វេបេត្វា អាគតោសិ” តិ។ អនុបុព្វេន បន
សាវត្ថី អនុប្បត្តេ ថេវេ ភគវតោ បរិនិព្វានទិវសេ វិយ មហាបរិទេវោ
អហោសិ។

តត្រុត សុទ្ធំ អាយស្មា អានន្ទោ អនិច្ចតាទិបដិសំយុត្តាយ ធម្មិយា កថាយ តំ
មហាជនំ សញ្ញាបេត្វា ជេតវនំ បរិសិទ្ធា ទសពលេន វសិតគន្ធកុដិយា ធ្វារំ
វិវិត្វា មញ្ចបិបំ និហិត្វា បច្ឆោជេត្វា គន្ធកុដិ សម្មជ្ជិត្វា មិលាតមាលាកចវរំ
ធម្មត្វា មញ្ចបិបំ អតិហិត្វា បុន យថាថានេ វេបេត្វា ភគវតោ វិតកាលេ
ករណីយំ វត្ថុំ សព្ពមកាសិ។ អថ ថេវេ ភគវតោ បរិនិព្វានតោ បភុតិ
ឋាននិសង្កតហុលត្វា ឧស្សន្នធាតុកំ កាយំ សមស្សសេតុំ ទុតិយទិវសេ
ទិវរិវេចនំ បរិត្វា វិហារេយេវ និសីទិ។ យំ សន្ធាយ សុភេន មាណវេន បហិតំ
មាណវកំ ឯតទេវោច -

“អកាលោ ខោ, មាណវក, អត្ថិ មេ អដ្ឋ ភេសជ្ជមត្តា បីតា, អប្បេវ
នាម ស្វេបិ ឧបសង្កមេយ្យាមា” តិ (ធិ. និ. ១.៤៤៧)។

ទុតិយទិវសេ ចេតកត្ថេវេន បច្ឆាសមណោន គន្ធា សុភេន មាណវេន បុដ្ឋោ
ទីយនិកាយេ សុភសុត្ថំនាម ទសមំ សុត្តមភាសិ។

អថ ថេវេ ជេតវនិវិហារេ ខណ្ឌាដុល្លប្បជិសន្តីរណំ កាវាបេត្វា ឧបកជ្ជាយ
វស្សបនាយិកាយ រាជគហំ គតោ។ តថា មហាកស្សបត្ថេវេ អនុវុត្ថេវេ ច
សត្តំ ភិក្ខុសង្ឃំ គហេត្វា រាជគហមេវ គតោ។

តេជ ខោ បន សមយេន រាជគហេ អដ្ឋាវស មហាវិហារា ហោន្តិ។ តេ
សព្វេបិ ធម្មិតបតិទុក្កាថា អហោសុំ។ ភគវតោ ហិ បរិនិព្វានេ សព្វេ ភិក្ខុ

អត្តនោ អត្តនោ បត្តចីវរំ គហេត្វា វិហារេ ច បរិវេណោ ច ធម្មត្វា អគម៌សុ។
តត្ថ ថេរា ភគវតោ វចនបូជនត្ថំ តិត្តិយវាទបរិមោចនត្ថញ្ច “បឋមំ មាសំ
ខណ្ឌាដុល្លប្បដិសន្ធិវណំ ករោមា” តិ ចិន្តេសុំ។ តិត្តិយា ហិ ឯវំ វេទយ្យំ -
“សមណស្ស គោតមស្ស សាវកា សត្តវិ បិតេយេវ វិហារេ បដិជគ្គីសុ,
បរិនិព្វតេ ធម្មេសុ” ត្ថិ។ តេសំ វាទបរិមោចនត្ថញ្ច ចិន្តេសុត្ថិ វុត្ថំ ហោតិ។ វុត្ថម្បិ
ហោតិ -

“អថ ខោ ថេរានំ ភិក្ខុនំ ឯតទហោសិ - ‘ភគវតោ ខោ, អាវុសោ,
ខណ្ឌាដុល្លប្បដិសន្ធិវណំ វណ្ណិតំ។ ហន្ត មយំ, អាវុសោ, បឋមំ មាសំ
ខណ្ឌាដុល្លប្បដិសន្ធិវណំ ករោម, មជ្ឈិមំ មាសំ សន្និបតិក្វា ធម្មញ្ច
វិនយញ្ច សង្គាយិស្សាមា” តិ (ចូឡវ. ៤៣៨)។

តេ ទុតិយទិវសេ គន្ធា រាជទ្វារេ អជ្ជីសុ។ អជាតសត្តុ រាជា អាគន្ធា វន្តិត្វា
“កី, ភន្តេ, អាគតត្តា” តិ អត្តនា កត្តត្ថកិច្ចំ បដិបុច្ឆិ។ ថេរា អជ្ឈាវស
មហាវិហារបដិសន្ធិវណត្ថាយ ហត្ថកម្មំ បដិវេទេសុំ។ “សាធុ, ភន្តេ” តិ រាជា
ហត្ថកម្មការកេ មនុស្សេ អនាសិ។ ថេរា បឋមំ មាសំ សត្វវិហារេ
បដិសន្ធិវាបេត្វា រញ្ជោ អាហារេសុំ - “និដ្ឋិតំ, មហារាជ, វិហារបដិសន្ធិវណំ។
ឥនានិ ធម្មវិនយសង្គហំ ករោមា” តិ។ “សាធុ, ភន្តេ, វិស្សត្តា ករោថ។ មយ្ហំ
អាណាចក្តំ, តុម្ហាកំ ធម្មចក្តំ ហោតុ។ អាណាបេថ, ភន្តេ, កី ករោមី” តិ?
“សង្គហំ ករោន្តានំ ភិក្ខុនំ សន្និសង្ឃជ្ជានំ, មហារាជា” តិ។ “កត្ត ករោមិ,
ភន្តេ” តិ? “វេការបព្ពតបស្សេ សត្តបណ្ឌិតុហាទ្វារេ កាតុំ យុត្តំ, មហារាជា” តិ។
“សាធុ, ភន្តេ” តិ ខោ រាជា អជាតសត្តុ វិស្សកម្មនា និម្មិតសទិសំ
សុវិភត្តភិក្ខុត្ថម្ភសោចានំ នាធាវិធមាលាកម្មលតអាគម្មវិចិត្តំ អភិភវន្តមិវ
រាជភវនិភូតិ អវហសន្តមិវ ទេវីវិមានសិរី សិរិយា និកេតមិវ

ឯកជិតាតតិត្តមិវ ច ទេវមនុស្សនយនវិហង្គានំ លោករាមណោយ្យកមិវ
សម្បជ្ឈិណ្ឌិតំ ទដ្ឋព្ភសារមណ្ឌំ មណ្ឌាបំ ការាបេត្វាវិវិធកុសុមធាម-ឱលម្ពក-
វិនិត្តលន្តចារុវិតានំ រតនវិចិត្តមណីកោដ្ឋិមតលមិវ ច នំ
នាធាបុប្ផបហារវិចិត្តសុបរិនិដ្ឋិតភូមិកម្មំ ព្រហ្មវិមានសទិសំ អលង្ករិត្វា តស្មី
មហាមណ្ឌាបេ បញ្ចសតានំ ភិក្ខុនំ អនគ្យានិ បញ្ច កប្បិយបច្ចត្ថរណសតានិ
បញ្ញាបេត្វា ទក្ខិណភាគំ និស្សាយ ឧត្តរភិមុខំ វេរាសនំ មណ្ឌាបមជ្ឈេ
បុរត្តាភិមុខំ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ អាសនារហំ ធម្មាសនំ បញ្ញាបេត្វា ទន្ធខចិតំ
ពិជនិព្វេត្ត វេបេត្វា ភិក្ខុសង្ឃស្ស អាហោចាបេសិ - “និដ្ឋិតំ, ភន្តេ, មម កិច្ច” ត្ថិ។

តស្មី ខោ បន សមយេ ឯកច្ឆេ ភិក្ខុ អាយស្មន្តំ អានន្តំ សន្ធាយ ឯវមាហំសុ -
“ឥមស្មី ភិក្ខុសង្ឃេ ឯកោ ភិក្ខុវិស្សគន្ធ�ំ វាយន្តោវិចរតី” តិ។ វេរោ តំ សុត្វា
“ឥមស្មី ភិក្ខុសង្ឃេ អញ្ញោវិស្សគន្ធឱ វាយន្តោវិចរណាកភិក្ខុ នាម នត្ថិ, អន្ធា
ឯតេ មំ សន្ធាយ វទន្តី” តិ សំវេគំ អាបដ្ឋិ។ ឯកច្ឆេ ភិក្ខុ អាយស្មន្តំ អានន្តំ អាហំសុ
- “ស្មេ, អាវុសោ, សន្និចាតោ ត្វញ្ច សេក្ខោ សករណីយោ, តេន តេ ន យុត្តំ
សន្និចាតំ គន្ធឱំ, អប្បមត្តោ ហោហី” តិ។

អថ ខោ អាយស្មា អានន្តោ - “ស្មេ សន្និចាតោ, ន ខោ បន មេតំ បតិវុបំ
យូរាហំ សេក្ខោ សមាធា សន្និចាតំ គន្ធយ្យ” ត្ថិ ពហុទេវ រតី
កាយគតាយសតិយា វីតិនាមេត្វា រត្តិយា បច្ចុសសមយំ ចដ្ឋមា ឱរោហិត្វា
វិហារំ បរិសិត្វា “និបដ្ឋិស្សមី” តិ កាយំ អាវុដ្ឋេសិ។ ទ្វេ ចាធា ភូមិតោ មុត្តា,
អប្បត្តញ្ច សីសំ ពិម្ពោហនំ, ឯតស្មី អន្តរេ អនុចាធាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុច្ចិ។
អយញ្ចិ អាយស្មា ចដ្ឋមេន ពហិ វីតិនាមេត្វា វិសេសំ និព្វេត្តតុំ អសក្កោន្តោ
ចិន្តេសិ - “ននុ មំ ភគវា ឯតទវោច - ‘កតបុញ្ញោសិ ត្វំ, អានន្ត, បធានមនុយុញ្ច;
ឱប្បំ ហោហិសិ អនាសវោ’ តិ (ធិ. និ. ២.២០៧)។ ពុទ្ធានញ្ច កថាធានោ នាម

នត្តិ។ មម អន្ទារទ្វីវីយំ តេន មេ ចិត្តំ ឧទ្ធច្ចាយ សំវត្ថុតិ។ ហន្តាហំ វីរិយសមជំ
យោជេមី”តិ ចង្គ្គមា ឌីរោហិត្វា ចាទេនោវនដ្ឋានេ វេត្វា ចាទេ ឆោវិត្វាវិហារំ
បរិសិត្វា មញ្ចកេ និសីទិត្វា “ថោកំ វិស្សមិស្សមី”តិ កាយំ មញ្ចកេ
ឧបនាមេសិ។ ទ្វេ ចាទា ភូមិតោ មុត្តា, សីសញ្ច ពិម្ពោហនំ អសម្បត្តំ។ ឯតស្មី
អន្តរេ អនុចាទាយ អាសវេហិ ចិត្តំ វិមុត្តំ, ចតុស្សិយាបថវិហិតំ ថេរស្ស
អរហត្តំ អហោសិ។ តេន ឥមស្មី សាសនេ អនិបន្នោ អនិសិទ្ធនោ អដ្ឋិតោ
អចង្គមន្តោ “កោភិត្ត អរហត្តំ បត្តោ”តិ វុត្តេ “អានន្ទត្ថរោ”តិ វត្តំ វដ្ឋតិ។

អថ ខោ ថេរាភិត្ត ទុតិយទិវសេ កតភត្តកិច្ចា បត្តជីវំ បដិសាមេត្វា
ធម្មសកាយំ សន្និបតិតា។ អានន្ទត្ថរោ បន អត្ថនោ អរហត្តប្បត្តិ
ញាបេតុកាមោភិត្តហិ សទ្ធិន គតោ។ ភិត្តយថាវុឡំ អត្ថនោ អត្ថនោ
បត្តាសនេ និសីទន្តា អានន្ទត្ថរស្ស អាសនំ វេបេត្វា និសិទ្ធា។ តត្ថ កេហិចិ
“ឯតមាសនំ កស្ស”តិ វុត្តេ “អានន្ទត្ថរស្ស”តិ។ “អានន្ទោ បន កុហិ
គតោ”តិ? តស្មី សមយេ ថេរោ ចិន្តេសិ - “ឥទានិ មយ្ហំ គមនកាលោ”តិ។ តតោ
អត្ថនោ អានុការំ ទស្សន្តោ បថវិយំ និមុទ្ធិត្វា អត្ថនោ អាសនេយេវ អត្តានំ
ទស្សេសិ។ អាកាសេនាគន្ធា និសីទិតិបិ ឯកេ។

ឯវំ និសិទ្ធប តស្មី អាយស្មន្តេ មហាកស្សបត្ថរោ ភិត្ត អាមន្តេសិ -
“អាវុសោ, កី បឋមំ សង្កាយាម, ធម្មំ វាវិនយំ វា”តិ? ភិត្ត អាហំសុ - “ភន្តេ
មហាកស្សប, វិនយោ នាម ពុទ្ធសាសនស្ស អាយុ, វិនយេ វិតេ សាសនំ វិតំ
ហោតិ; តស្មា បឋមំ វិនយំ សង្កាយាមា”តិ,។ “កំ ជុរំ កត្វា”តិ? “អាយស្មន្តំ
ឧចាលី”តិ។ “កី អានន្ទោ នប្បហោតី”តិ? “នោ នប្បហោតិ; អបិ ច ខោ បន
សម្មាសម្ពុទ្ធា ធរមាណោយេវ វិនយបរិយត្តិ និស្សាយ អាយស្មន្តំ ឧចាលី
ឯតទគ្គេ វេបេសិ - ‘ឯតទគ្គំ, ភិត្តវេ, មម សាវកានំ ភិត្តនំ វិនយធរានំ យទិទំ

ឧទាលី'តិ (អ. និ. ១.២១៩, ២២៨)។ តស្មា ឧទាលីត្ថេវំ បុច្ឆិត្វាវិនយំ
សង្កាយាមា"តិ។ តតោ ថេរោវិនយំ បុច្ឆនត្ថាយ អត្តនាវ អត្តានំ សម្មន្និ។
ឧទាលីត្ថេរោបិ វិស្សន្ននត្ថាយ សម្មន្និ។ តត្រាយំ ចាឡិ -

“អថ ខោ អាយស្មា មហាកស្សទោ សង្ឃំ ញាបេសិ -

“សុណាតុ មេ, អារុសោ, សង្ឃោ។ យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, អហំ ឧទាលី
វិនយំ បុច្ឆេយ្យន្តិ។

“អាយស្មាបិ ឧទាលី សង្ឃំ ញាបេសិ -

“សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ។ យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, អហំ អាយស្មតា
មហាកស្សបេនវិនយំ បុដ្ឋោវិស្សន្នេយ្យ”ន្តិ។

ឯវំ អត្តនាវ អត្តានំ សម្មន្និត្វា អាយស្មា ឧទាលី ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ជីវំ
កត្វា ថេរេ ភិក្ខុ វុច្ឆិត្វា ធម្មាសនេ និសីទិ, ទន្តខចិតំ ពិជនី គហេត្វា។ តតោ
អាយស្មា មហាកស្សទោ ថេរាសនេ និសីទិត្វា អាយស្មន្តំ ឧទាលី វិនយំ បុច្ឆិ -
“បឋមំ, អារុសោ ឧទាលី, ចារាជិកំ កត្ត បញ្ញត្ត”ន្តិ? “វេសាលិយំ, ភន្តេ”តិ។ “កំ
អារត្តា”តិ? “សុទិន្នំ កលន្តបុត្តំ អារត្តា”តិ។ “កិស្មី វត្ថុស្មី”ន្តិ? “មេថុនធម្មេ”តិ។

អថ ខោ អាយស្មា មហាកស្សទោ អាយស្មន្តំ ឧទាលី បឋមស្ស
ចារាជិកស្ស វត្ថុម្បិ បុច្ឆិ, និទានម្បិ បុច្ឆិ, បុគ្គលម្បិ បុច្ឆិ, បញ្ញត្តិម្បិ បុច្ឆិ,
អនុបញ្ញត្តិម្បិ បុច្ឆិ, អាបត្តិម្បិ បុច្ឆិ, អនាបត្តិម្បិ បុច្ឆិ; យថា ច បឋមស្ស តថា
ទុតិយស្ស តថា តតិយស្ស តថា ចតុត្ថស្ស ចារាជិកស្ស វត្ថុម្បិ បុច្ឆិ... បេ...
អនាបត្តិម្បិ បុច្ឆិ។ បុដ្ឋោ បុដ្ឋោ ឧទាលីត្ថេរោវិស្សន្នេសិ។ តតោ ឥមាទិ ចត្តារិ
ចារាជិកានិ “ចារាជិកកល្លំ ឆាម ឥទ”ន្តិ សង្កហំ អាហោបេត្វា ឋបេសុំ។ តេរស

សង្ឃាធិសេសានិ “តេរសក”ន្តិ វេបេសុំ។ ទ្វេ សិក្ខាបទានិ “អនិយតានិ”តិ
វេបេសុំ។ តីស សិក្ខាបទានិ “និស្សគ្គិយចាចិត្តិយានិ”តិ វេបេសុំ។ ទ្វេនវុតិ
សិក្ខាបទានិ “ចាចិត្តិយានិ”តិ វេបេសុំ។ ចត្តារិ សិក្ខាបទានិ
“ចាជិទេសនីយានិ”តិ វេបេសុំ។ បញ្ចសត្តតិ សិក្ខាបទានិ “សេឱយានិ”តិ
វេបេសុំ។ សត្ត ធម្ម “អធិករណសមថា”តិ វេបេសុំ។

ឯវំ មហាវិភង្គំ សង្កបំ អាហារេត្វា ភិក្ខុនីវិភង្គំ អដ្ឋ សិក្ខាបទានិ
“ចារាជិកកណ្ណំ នាម ឥទ”ន្តិ វេបេសុំ។ សត្តរស សិក្ខាបទានិ “សត្តរសក”ន្តិ
វេបេសុំ។ តីស សិក្ខាបទានិ “និស្សគ្គិយចាចិត្តិយានិ”តិ វេបេសុំ។
ធនជ្ជិសតសិក្ខាបទានិ “ចាចិត្តិយានិ”តិ វេបេសុំ។ អដ្ឋ សិក្ខាបទានិ
“ចាជិទេសនីយានិ”តិ វេបេសុំ។ បញ្ចសត្តតិ សិក្ខាបទានិ “សេឱយានិ”តិ
វេបេសុំ។ សត្ត ធម្ម “អធិករណសមថា”តិ វេបេសុំ។ ឯវំ ភិក្ខុនីវិភង្គំ សង្កបំ
អាហារេត្វា ឯតេនេវ ឧចាយេន ខន្ធកបរិវារេបិ អាហារេសុំ។ ឯវំមេតំ
សឧកតោវិភង្គខន្ធកបរិវារំ វិនយបិដកំ សង្កហមារូឡំ សព្ពំ
មហាកស្សបត្ថេរោ បុច្ឆិ, ឧចាលិត្ថេរោវិស្សន្នេសិ។ បុច្ឆាវិស្សន្នេនបរិយោសានេ
បញ្ច អរហន្តសតានិ សង្កបំ អាហារេបិ តនយេនេវ គណសជ្ឈាយមកំសុ។
វិនយសង្កហាវសានេ ឧចាលិត្ថេរោ ទន្ធខចិតំ ពិជនី និក្ខិបិត្វា ធម្មាសនា
ឱរេហិត្វា វុឡេ ភិក្ខុ វន្តិត្វា អត្ថនោ បត្តាសនេ និសីទិ។

វិនយំ សង្កាយិត្វា ធម្មំ សង្កាយិតុកាមោ អាយស្មា មហាកស្សចោ ភិក្ខុ
បុច្ឆិ - “ធម្មំ សង្កាយន្តេហិ កំ បុគ្គលំ ធុរំ កត្វា ធម្មា សង្កាយិតព្ពោ”តិ? ភិក្ខុ
“អានន្តត្ថេវ ធុរំ កត្វា”តិ អាហំសុ។

អថ ខោ អាយស្មា មហាកស្សចោ សង្ឃំ ញាបេសិ -

“សុណាតុ មេ, អារុសោ, សង្ឃោ យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, អហំ អានន្តំ ធម្មំ បុន្នេយ្យ” តិ។

អថ ខោ អាយស្មា អានន្តោ សង្ឃំ ញាបេសិ -

“សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, អហំ អាយស្មតា មហាកស្សបេន ធម្មំ បុដ្ឋាវិស្សន្នេយ្យ” តិ។

អថ ខោ អាយស្មា អានន្តោ ឧដ្ឋាយាសនា ឯកំសំ ជីវំ កត្វា ថេរេ ភិក្ខុ វុទ្ធិត្វា ធម្មាសនេ និសីទិ ទន្តខទិតំ ពីជនី គហេត្វា។ អថ មហាកស្សបត្តេរោ អានន្តត្ថវំ ធម្មំ បុច្ឆិ - “ព្រហ្មជាលំ, អារុសោ អានន្ត, កត្ត ភាសិត” តិ។ “អន្តរា ច, ភន្តេ, រាជគហំ អន្តរា ច នាឡន្តំ រាជាភារកេ អម្ពលដ្ឋិកាយ” តិ។ “កំ អារញ្ញា” តិ។ “សុប្បិយញ្ច បរិញ្ញាជកំ, ព្រហ្មទត្តញ្ច មាលារ” តិ។ “កិស្មី វត្ថុស្មី” តិ។ “វណ្ណាវណ្ណា” តិ។ អថ ខោ អាយស្មា មហាកស្សចោ អាយស្មន្តំ អានន្តំ ព្រហ្មជាលស្ស និទានម្បិ បុច្ឆិ, បុគ្គលម្បិ បុច្ឆិ, វត្ថុម្បិ បុច្ឆិ។ “សាមញ្ញជលំ បនារុសោ អានន្ត, កត្ត ភាសិត” តិ។ “រាជគហោ, ភន្តេ, ជីវកម្ពវនេ” តិ។ “កេន សទ្ធិ” តិ។ “អជាតសត្តនា វេទេហិបុត្តេន សទ្ធិ” តិ។ អថ ខោ អាយស្មា មហាកស្សចោ អាយស្មន្តំ អានន្តំ សាមញ្ញជលស្ស និទានម្បិ បុច្ឆិ, បុគ្គលម្បិ បុច្ឆិ។ ឯតេនេវ ឧទាយេន បញ្ចា និកាយេ បុច្ឆិ។

បញ្ចានិកាយា នាម - ធិយនិកាយោ, មជ្ឈិមនិកាយោ, សំយុត្តនិកាយោ, អង្គត្តនិកាយោ, ខុទ្ទកនិកាយោ តិ។ តត្ថ ខុទ្ទកនិកាយោ នាម - ចត្តារោ និកាយេ វេបេត្វា, អវសេសំ ពុទ្ធវចនំ។ តត្ថ វិនយោ អាយស្មតា ឧទាលិត្តេវេន វិស្សន្និតោ, សេសខុទ្ទកនិកាយោ ចត្តារោ ច និកាយា អានន្តត្ថេវេន។ តទេតំ សត្តម្បិ ពុទ្ធវចនំ វសវសេន ឯកវិធំ, ធម្មវិនយវសេន ធុវិធំ,

បឋមមជ្ឈិមបច្ចិមវសេន តិវិធំ; តថា បិដកវសេន, និកាយវសេន បញ្ចវិធំ,
អង្គវសេន នវិធំ, ធម្មក្ខន្ធវសេន ចតុរាសីតិសហស្សវិធិន្ត វេទិតតំ។

កថំ វសវសេន ឯកវិធំ? យញ្ញោ ភកវតា អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិ
អភិសម្ពុជ្ឈិត្វា យាវ អនុបាទិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វាយតិ, ឯត្ថន្តវេ
បញ្ចចត្តាលីសវស្សានិ ទេវមនុស្សនាគយក្ខាធយោ អនុសាសន្តេន
បច្ឆវេក្ខន្តេន វា វុត្តំ, សត្តំ តំ ឯកវសំវិមុត្តិវសមេវ ហោតិ។ ឯវំ វសវសេន
ឯកវិធំ។

កថំ ធម្មវិនយវសេន ធុវិធំ? សត្តមេវ ចេតំ ធម្មោ ចេវវិនយោ ចាតិ សង្ខ័
គច្ឆតិ។ តត្ថ វិនយបិដកំ វិនយោ, អវសេសំ ពុទ្ធវចនំ ធម្មោ; តេនេវាហ -
“យំនួន មយំ, អារុសោ, ធម្មញ្ញា វិនយញ្ញា សង្កាយយ្យាមា”តិ។ “អហំ ឧចាលី
វិនយំ បុច្ឆេយ្យំ, អានន្តំ ធម្មំ បុច្ឆេយ្យ”ន្តិ ច ឯវំ ធម្មវិនយវសេន ធុវិធំ។

កថំ បឋមមជ្ឈិមបច្ចិមវសេន តិវិធំ? សត្តមេវ ហិទំ បឋមពុទ្ធវចនំ,
មជ្ឈិមពុទ្ធវចនំ, បច្ចិមពុទ្ធវចនន្តិ តិប្បកេទំ ហោតិ។ តត្ថ -

“អនេកជាតិសំសារំ, សន្ធាវិស្សំ អនិព្វិសំ;
គហការំ គវេសន្តោ, ទុក្ខា ជាតិ បុនប្ប្នំ។

“គហការក ធិដ្ឋាសិ, បុន គេហំ ន កាហសិ;
សញ្ញា តេ ជាសុកា ភក្កា, គហក្ខជំវិសង្ខតំ;
វិសង្ខារគតំ ចិត្តំ, តណ្ហានំ ខយមជ្ឈកា”តិ។ (ធម. ប. ១៥៣-១៥៤);

ឥទំ បឋមពុទ្ធវចនំ។

កេង “យទា ហវេ ចាតុកវន្តិ ធម្មា” តិ ខន្ធកេ ឧទានគាថា អាហុ។ ឯសា បន
ចាជិបទទិវសេ សព្ពញ្ញាការៈ ប្បត្តស្ស សោមនស្សមយញ្ញាលោន បច្ចយាការៈ
បច្ចវេក្ខន្តស្ស ឧប្បន្នា ឧទានគាថា តិ វេទិតញ្ញា។

យំ បន បរិនិព្វានកាលេ អភាសិ - “ហន្ត ទានិ, ភិក្ខុវេ, អាមន្តយាមិ វោ,
វយធម្មា សង្ខារា, អប្បមាទេន សម្មាទេថា” តិ (ជី. និ. ២.២១៨) ឥទំ
បដ្ឋិមពុទ្ធវចនំ។

ឧភិន្នមន្តវេ យំ វុត្តំ ឯតំ មជ្ឈិមពុទ្ធវចនន្តិ។ ឯវំ បឋមមជ្ឈិមបដ្ឋិមវសេន
តិវិជំ។

កេង បិដកវសេន តិវិជំ? សព្ពម្បិ ហេតំ វិនយបិដកំ សុត្តន្តបិដកំ
អភិធម្មបិដកន្តិ តិប្បភេទមេវ ហោតិ។ តត្ថ បឋមសង្កឹតិយំ សង្កឹតញ្ញា
អសង្កឹតញ្ញា សព្ពម្បិ សមោធានេត្វា ឧភយានិ ចាតិមោក្ខានិ, ទ្វេវិភង្គានិ,
ទ្វាវិសតិ ខន្ធកានិ, សោឡសបរិវារាតិ ឥទំ វិនយបិដកំ នាម។

ព្រហ្មជាលាទិ ចតុត្ថិសសុត្តសង្កហោ ជីយនិកាយោ, មូលបរិយាយសុត្តាទិ
ជីយឡសតទ្វេសុត្តសង្កហោ មជ្ឈិមនិកាយោ, ឱយតរណសុត្តាទិ
សត្តសុត្តសហស្ស សត្តសត ទ្វាសង្កឹសុត្តសង្កហោ សំយុត្តនិកាយោ,
ចិត្តបរិយាទានសុត្តាទិ នវសុត្តសហស្ស បញ្ចសត សត្តបញ្ញាសសុត្តសង្កហោ
អង្គត្រវនិកាយោ, ខុទ្ទកចាប-ធម្មបទ-ឧទាន-ឥតិវុត្តក-សុត្តនិចាត-វិមាណវត្ថុ-
បេតវត្ថុ-ថេរគាថា-ថេរីគាថា-ជាតកនិទ្ទេស-បដិសម្ពិទ្ធា-អបទាន-ពុទ្ធវិស-
ចរិយាបិដកវសេន បន្ទវសប្បភេទោ ខុទ្ទកនិកាយោតិ ឥទំ សុត្តន្តបិដកំ
នាម។

ធម្មសង្គហោ, វិភង្គោ, ឆាតុកថា, បុគ្គលបញ្ញត្តិ, កថាវត្ថុ, យមកំ, បដ្ឋានន្តិ
ឥទំ អភិធម្មបិដកំ នាម។ តត្ថ -

វិវិធិវិសេសនយត្តា, វិនយនតោ ចេវ កាយវាចានំ;
វិនយត្តវិទូហិ អយំ, វិនយោ វិនយោតិ អក្ខោតោ។

វិវិធា ហិ ឯត្ថ បញ្ចវិធិ ចាតិមោក្ខន្តេស ចារាជិកាធិ
សត្តអាបត្តិកូន្មមាតិកា វិភង្គាធិប្បភេទា នយា, វិសេសភូតា ច
ទន្ទ្រីកម្មសិលីលករណប្បយោជនា អនុបញ្ញត្តិនយា,
កាយិកវាចសិកអដ្ឋាចារនិសេធនតោ ចេស កាយំ វាចញ្ចវិនេតិ, តស្មា
វិវិធនយត្តា វិសេសនយត្តា កាយវាចានញ្ច វិនយនតោ “វិនយោ” តិ
អក្ខោតោ។ តេនេតមេតស្ស វេចនត្ថកោសល្លត្ថំ វុត្ថំ -

“វិវិធិវិសេសនយត្តា, វិនយនតោ ចេវ កាយវាចានំ;
វិនយត្តវិទូហិ អយំ, វិនយោ វិនយោតិ អក្ខោតោ” តិ។

ឥតវំ បន -

អត្តានំ សូចនតោ, សុវុត្តតោ សវនតោ ឬ សូទនតោ;
សុត្តាណា សុត្តសភាគតោ ច, សុត្តន្តិ អក្ខាតំ។

តញ្ចិ អត្ថត្ថបរត្តាធិកេនេ អត្ថេ សូចេតិ, សុវុត្តា ចេត្ត អត្តា
វេនេយ្យជ្ឈាសយានុលោមេន វុត្តត្តា។ សវតិ ចេតំ អត្ថេ សស្សមិវ ផលំ
បសវតីតិ វុត្តំ ហោតិ។ សូទតិ ចេតំ ធម្មវិយ ធីរំ, បក្សវតីតិ វុត្តំ ហោតិ។ សុដ្ឋ
ច នេ តាយតិ វត្ថុតីតិ វុត្តំ ហោតិ។ សុត្តសភាគញ្ចេតំ, យថា ហិ តច្ចកានំ
សុត្តំ បមាណំ ហោតិ; ឯវមេតម្បិ វិញ្ញាណំ។ យថា ច សុត្តេន សង្កហិតានិ បុច្ឆានិ

នវិក័រិយន្តិ នវិទ្ធីសិយន្តិ; ឯវមេតេន សង្កហិតា អត្តា។ តេនេតមេតស្ស
វេននត្ថកោសល្លត្ថំ វុត្ថំ -

“អត្តានំ សូចនតោ, សុវុត្ថតោ សវនតោថ សូទនតោ;
សុត្តាណា សុត្តសភាគតោ ថ, សុត្តន្តំ អក្ខាត”ន្តិ។

ឥតរោ បន -

យំ ឯត្ថ វុត្តិមន្តោ, សលក្ខណា បូជិតា បរិច្ឆិន្នា;
វុត្តាធិកា ថ ធម្មា, អភិធម្មោ តេន អក្ខាតោ។

អយញ្ញំ អភិសន្នោ វុត្តិលក្ខណាបូជិតបរិច្ឆិន្នាធិកេសុ ទិស្សតិ។ តថាហោស
- “ពាឡិមេ អាវុសោ ទុក្ខា វេទនា អភិក្កមន្តិ នោ បដិក្កមន្តិ”តិអាទីសុ (ម. និ.
៣.៣៨៩; សំ. និ. ៥.១៩៥) វុត្តិយំ អាគតោ។ “យា តា វត្តិយោ អភិញ្ញាតា
អភិលក្ខិតា”តិអាទីសុ (ម. និ. ១.៤៩) លក្ខណោ។ “រាជានិរាជា
មនុជិន្នោ”តិអាទីសុ (ម. និ. ២.៣៩៩; សុ. និ. ៥៥៨) បូជិតេ។ “បដិពាលោ វិនេតុំ
អភិធម្ម អភិវិនយេ”តិអាទីសុ (មហាវ. ៨៥) បរិច្ឆិន្នោ។ អញ្ញមញ្ញសង្ករិវហិតេ
ធម្មេ ថ វិនយេ ចាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ “អភិក្កន្តេន វណ្ណោនា”តិអាទីសុ (វិ. វ. ៧៥)
អធិកេ។

ឯត្ថ ថ “រូបូបបត្តិយា មគ្គំ ភាវេតិ, មេត្តាសហគតេន ចេតសា ឯកំ ទិសំ
ជីវិត្វាវិហារតី”តិអាទីនា (ធរ. ស. ១៦០ អាទយោ) នយេន វុត្តិមន្តោបិ ធម្មា វុត្តា។
“រូចារម្មណំ វា សន្ធារម្មណំ វា”តិអាទីនា នយេន អារម្មណាធិហិ លក្ខណីយត្តា
សលក្ខណាបិ។ “សេក្ខា ធម្មា, អសេក្ខា ធម្មា, លោកុត្តរា ធម្មា”តិអាទីនា
នយេន បូជិតាបិ បូជារហាតិ អធិប្បាយោ។ “ជសេរ្យា ហោតិ វេទនា
ហោតី”តិអាទីនា នយេន សភាវបរិច្ឆិន្នត្តា បរិច្ឆិន្នាបិ។ “មហាគ្គតា ធម្មា,

អប្បមាលា ធម្មា, អនុត្តរា ធម្មា"តិអាធិនា នយេន អធិកាបិ ធម្មា វុត្តា។
តេនេតមេតស្ស វេចនត្ថកោសល្លត្ថំ វុត្ថំ -

“យំ ឯត្ថ វុត្តិមន្តោ, សលក្ខណា បូជិតា បរិច្ឆិន្នា;
វុត្តាធិកា ច ធម្មា, អភិធម្មោ តេន អក្ខតោ”តិ។

យំ បនេត្ថ អវិសិដ្ឋំ, តំ -

បិដកំ បិដកត្ថវិទូ, បរិយត្តិញ្ញាជនត្ថតោ អាហុ;
តេន សមោធានេត្វា, តយោបិ វិនយាធយោ ព្រោយ្យា។

បរិយត្តិបិ ហិ “មា បិដកសម្បទានេនា”តិអាធិសុ (អ. និ. ៣.៦៦) បិដកន្តិ
វុច្ចតិ។ “អថ បុរិសោ អាគច្ឆេយ្យ កុទាលបិដកំ អាទាយា”តិអាធិសុ (ម. និ.
១.២២៨; អ. និ. ៣.៧០) យំ កិញ្ចិ ភាជនម្បិ។ តស្មា បិដកំ បិដកត្ថវិទូ,
បរិយត្តិញ្ញាជនត្ថតោ អាហុ។

ឥធានិ តេន សមោធានេត្វា តយោបិ វិនយាធយោ ព្រោយ្យាតិ។ តេន ឯវំ
ធុរិយត្ថេន បិដកសន្តេន សហ សមាសំ កត្វា វិនយោ ច សោ បិដកញ្ច
បរិយត្តិការតោ តស្ស តស្ស អត្ថស្ស ភាជនតោ ចាតិ វិនយបិដកំ,
យថាវុត្ថេនេវ នយេន សុត្តន្តញ្ច តំ បិដកញ្ចាតិ សុត្តន្តបិដកំ, អភិធម្មោ ច សោ
បិដកញ្ចាតិ អភិធម្មបិដកន្តិ ឯវមេតេ តយោបិ វិនយាធយោ ព្រោយ្យា។

ឯវំ ព្រាត្វា ច បុនបិ តេស្សេវ បិដកេសុ នានប្បការកោសល្លត្ថំ -

នេសនាសាសនកថា, ភេទំ តេសុ យថាវហំ;
សិក្ខាបហានកម្មីរ, ភាវញ្ច បរិធិបយេ។

បរិយត្តិកេន្តំ សម្បត្តិ, វិបត្តិ ចាបិ យំ យហី;
ចាបុណាតិ យថាភិក្ខុ, តម្បី សព្វំវិការយេ។

តត្រាយំ បរិធិបនាវិការនា ច, ឯតានិ ហិ តីណិ បិដកានិ យថា ក្លមំ
អាណា វេហារ បរមត្ថទេសនា យថាបរាជ-យថានុលោម-យថាធម្មសាសនានិ,
សំរាសំរាទិដ្ឋិនិវេសនាមរូបបរិច្ឆេទកថាតិ ច វុច្ចតិ។

ឯត្ថ ហិ វិនយបិដកំ អាណាហោន ភគវតា អាណាពាហុល្លតោ
ទេសិតត្ថា អាណាទេសនា, សុត្តន្តបិដកំ វេហារកុសលេន ភគវតា
វេហារពាហុល្លតោ ទេសិតត្ថា វេហារទេសនា, អភិធម្មបិដកំ
បរមត្ថកុសលេន ភគវតា បរមត្ថពាហុល្លតោ ទេសិតត្ថា បរមត្ថទេសនាតិ
វុច្ចតិ។

តថា បឋមំ យេ តេ បច្ចុប្បន្នា សត្តា តេ យថាបរាជំ ឯត្ថ សាសិតាតិ
យថាបរាជសាសនំ, ទុតិយំ អនេកជ្ឈាសយានុសយចរិយាធិមុត្តិកា សត្តា
យថានុលោមំ ឯត្ថ សាសិតាតិ យថានុលោមសាសនំ, តតិយំ ធម្មបុញ្ញមត្តេ
“អហំ មមា”តិ សញ្ញិនោ សត្តា យថាធម្មំ ឯត្ថ សាសិតាតិ យថាធម្មសាសនន្តិ
វុច្ចតិ។

តថា បឋមំ អជ្ឈាបាបនិបក្ខតោ សំរាសំរា ឯត្ថ កថិតោតិ
សំរាសំរាកថា, ទុតិយំ ឆ្វាសដ្ឋិទិដ្ឋិបនិបក្ខតោ ទិដ្ឋិនិវេសនា ឯត្ថ កថិតោតិ
ទិដ្ឋិនិវេសនកថា, តតិយំ រាគាទិបនិបក្ខតោ នាមរូបបរិច្ឆេទោ ឯត្ថ
កថិតោតិ នាមរូបបរិច្ឆេទកថាតិ វុច្ចតិ។

តីសុបិ ច ចេតេសុ តិស្សោ សិក្ខា, តីណិ បហានានិ, ចតុត្ថិជោ ច
គម្ពីរភារោ វេទិតញោ។ តថា ហិ - វិនយបិដកេ វិសេសេន អធិសីលសិក្ខា វុត្តា,
សុត្តន្តបិដកេ អធិចិត្តសិក្ខា, អភិធម្មបិដកេ អធិបញ្ញាសិក្ខា។

វិនយបិដកេ ច វីតិក្កមប្បហានំ កិលេសានំ, វីតិក្កមបដិបក្ខត្តា
សីលស្ស។ សុត្តន្តបិដកេ បរិយុដ្ឋានប្បហានំ, បរិយុដ្ឋានបដិបក្ខត្តា
សមាធិស្ស។ អភិធម្មបិដកេ អនុសយប្បហានំ អនុសយបដិបក្ខត្តា បញ្ញាយ។

បឋមេ ច តទទ្ទប្បហានំ កិលេសានំ, ឥតវេសុ
វិក្ខម្ពនសមុច្ឆេទប្បហានានិ។ បឋមេ ច ទុច្ឆរិតសំកិលេសស្ស បហានំ,
ឥតវេសុ តណ្ហាទិដ្ឋិសំកិលេសានំ។

ឯកមេកស្មីញោត្ថ ចតុត្ថិជោបិ ធម្មត្ថទេសនាបដិវេទគម្ពីរភារោ
វេទិតញោ។ តត្ថ ធម្មោតិ ចាឡិ។ អត្ថោតិ តស្សយេវត្ថោ។ ទេសនាតិ តស្ស
មនសាវុត្ថាបិតាយ ចាឡិយា ទេសនា។ បដិវេទនាតិ ចាឡិយា ចាឡិអត្ថស្ស
ច យថាភូតាវពោជោ។ តីសុបិ ចេតេសុ ឯតេ ធម្មត្ថទេសនាបដិវេទា យស្មា
សសាធិហិវិយ មហាសមុទ្ទោ មន្ទពុទ្ធិហិ ទុក្ខោកាហា អលព្ពនេយ្យបតិដ្ឋា ច,
តស្មា គម្ពីរា។ ឯវំ ឯកមេកស្មី ឯត្ថ ចតុត្ថិជោបិ គម្ពីរភារោ វេទិតញោ។

អបរោ នយោ - ធម្មោតិ ហេតុ។ វុត្ថំ ហេតំ - “ហេតុម្ហិ ញាណំ
ធម្មបដិសម្ពិទា”តិ។ អត្ថោតិ ហេតុផលំ។ វុត្ថំ ហេតំ - “ហេតុផលេ ញាណំ
អត្ថបដិសម្ពិទា”តិ។ ទេសនាតិ បញ្ញត្តិ, យថាធម្មំ ធម្មាភិលាទោតិ
អធិប្បាយោ។ បដិវេទនាតិ អភិសមយោ, សោ ច លោកិយលោកុត្តរោ
វិសយតោ អសម្មាហតោ ច អត្តានុរូបំ ធម្មេសុ, ធម្មានុរូបំ អត្ថេសុ,
បញ្ញត្តិបថានុរូបំ បញ្ញត្តិសុ អវពោជោ។

ឥន្ទានិយស្មា ឯតេសុ បិដកេសុ យំ យំ ធម្មជាតំ វា អត្ថជាតំ វា, យា ចាយំ
យថា យថា ញាបេតញ្ចា អត្ថោ សោត្វនំ ញាណស្ស អភិមុខោ ហោតិ, តថា
តថា តទត្ថជាតិកា ទេសនា, យោ ចេត្ត អវិបរីការីពោធសម្ពុតោ បដិវេជោ
សត្តមេតំ អនុបចិតកុសលសម្ពាវេហិ ទុប្បញ្ញេហិ សសាធិហិវិយ
មហាសមុទ្ធោ ទុក្ខោកាហំ អលត្តនេយ្យបតិជ្ឈញ្ច, តស្មា គម្ពីរំ។ ឯវម្បិ
ឯកមេកស្មី ឯត្ថ ចតុត្ថិជោបិ គម្ពីរភារោ វេទិតញ្ច។

ឯត្តារតា ច -

“ទេសនា-សាសនកថា, ភេទំ តេសុ យថាវហំ;
សិក្ខាបហានគម្ពីរការីញ្ច បរិធិបយេ”តិ។

អយំ កាថា វុត្តត្ថា ហោតិ។

“បរិយត្តិភេទំ សម្បត្តិ, វិបត្តិញ្ចាបិ យំ យហី;
ចាបុណាតិ យថា ភិក្ខុ, តម្បិ សព្វំវិការីយេ”តិ។

ឯត្ថ បន តីសុ បិដកេសុ តិវិជោ បរិយត្តិភេទោ ទដ្ឋញ្ច។ តិស្សោ ហិ
បរិយត្តិយោ - អលកទ្ធពមា, និស្សរណត្ថា, ភណ្ឌាការិកបរិយត្តិតិ។

តត្ថ យា ទុក្ខហិតា ឧចារម្ពាធិហេតុ បរិយាបុជា, អយំ អលកទ្ធពមា។ យំ
សន្ធាយ វុត្តំ - “សេយ្យថាបិ, ភិក្ខុវេ, បុរិសោ អលកទ្ធត្ថិកោ អលកទ្ធកវេសី
អលកទ្ធបរិយេសនំ ចរមាធា, សោ បស្សេយ្យ មហាន្តំ អលកទ្ធិ។ តមេនំ ភោគេ
វា នង្គុដ្ឋេ វា គណ្ណោយ្យ។ តស្ស សោ អលកទ្ធធោ បដិបរិវត្តិត្វា ហត្ថោ វា ពាហាយ
វា អញ្ញាតវស្មី វា អង្គបច្ឆន្តេ ខំសេយ្យ។ សោ តតោនិធានំ មរណំ វា និគច្ឆេយ្យ,
មរណមត្តំ វា ទុក្ខំ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ទុក្ខហិតត្ថា, ភិក្ខុវេ, អលកទ្ធស្ស។ ឯវមេវ

ទោ, ភិក្ខុវេ, ឥន្ទេកេន្ទ មោយបុរិសា ធម្មំ បរិយាបុណ្ណិន្តិ សុត្តំ... បេ... វេទល្លំ។ តេ
តំ ធម្មំ បរិយាបុណ្ណិត្វា តេសំ ធម្មានំ បញ្ញាយ អត្ថំ ន ឧបបរិក្ខន្តិ។ តេសំ តេ
ធម្មា បញ្ញាយ អត្ថំ អនុបបរិក្ខតំ ន និជ្ឈានំ ឧមន្តិ។ តេ ឧចារម្ពានិសំសា ចេវ
ធម្មំ បរិយាបុណ្ណិន្តិ ឥតិវាទប្បមោក្ខានិសំសា ច។ យស្ស ចត្តាយ ធម្មំ
បរិយាបុណ្ណិន្តិ, តញ្ចស្ស អត្ថំ នានុកោន្តិ។ តេសំ តេ ធម្មា ទុក្ខហិតា ធីយវត្ថំ
អហិតាយ ទុក្ខាយ សំវត្ថន្តិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? ទុក្ខហិតត្តា, ភិក្ខុវេ, ធម្មាន"ន្តិ
(ម. និ. ១.២៣៨)។

យា បន សុក្កហិតា សីលក្ខន្ធាធិចារិប្បវិយេវ អាកម្ពមាណេន បរិយាបុជា ន
ឧចារម្ពានិ ហេតុ, អយំ និស្សរណត្តា។ យំ សន្ធាយ វុត្ថំ - “តេសំ តេ ធម្មា
សុក្កហិតា ធីយវត្ថំ ហិតាយ សុខាយ សំវត្ថន្តិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? សុក្កហិតត្តា,
ភិក្ខុវេ, ធម្មាន"ន្តិ (ម. និ. ១.២៣៩)។

យំ បន បរិញ្ញាតក្ខន្ធនោ បហីនកិលេសោ ភាវិតមគ្គោ បដិវិទ្យាកុប្បោ
សន្និកតនិរោធា ជីណាសវោ កេវលំ បវេណីចាលនត្តាយ
វំសានុវក្ខណត្តាយ បរិយាបុណាតិ, អយំ កណ្ណាភាវិកបអយត្តិតិ។

វិនយេ បន សុប្បដិបន្នោ ភិក្ខុ សីលសម្បត្តិ និស្សាយ តិស្សោ វិជ្ជា
ចាបុណាតិ, តាសំយេវ ច តត្ថ បភេទវចនតោ។ សុត្តេ សុប្បដិបន្នោ
សមាធិសម្បទំ និស្សាយ ធម្មា ភិក្ខុ ចាបុណាតិ, តាសំយេវ ច តត្ថ
បភេទវចនតោ។ អភិធម្មេ សុប្បដិបន្នោ បញ្ញាសម្បទំ និស្សាយ ចតស្សោ
បដិសម្ពិទ្ធា ចាបុណាតិ, តាសញ្ច តត្ថេវ បភេទវចនតោ។ ឯវមេតេសុ
សុប្បដិបន្នោ យថាគ្គមេន ឥមំ វិជ្ជាត្ថយធម្មា ភិក្ខុ ចតុបដិសម្ពិទ្ធា ភេទំ សម្បត្តិ
ចាបុណាតិ។

វិនយេ បន ធុប្បជិបន្នោ

អនុញ្ញាតសុខសម្មស្សអត្ថរណាចារុណាទិជស្សសាមញ្ញតោ បដិក្ខិត្តេសុ
ឧបាទិន្នជស្សទីសុ អនវជ្ជសញ្ញា ហោតិ។ វុត្តម្បិ ហេតំ - “តថាហំ ភកវតា ធម្មំ
ទេសិតំ អាជានាមិ, យថា យេមេ អន្តរាយិកា ធម្មា វុត្តា ភកវតា, តេ
បដិសេវតោ នាលំ អន្តរាយាយា”តិ (ចា.បិ. ៤១៧; ម. និ. ១.២៣៤) តតោ
ធុស្សីលភារំ ចាបុណាតិ។ សុត្តេ ធុប្បជិបន្នោ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខុវេ, បុគ្គលា
សន្តោ សំវិជ្ជមានា”តិអាទីសុ (អ. និ. ៤.៥) អធិប្បាយំ អជានន្តោ ធុគ្គហិតំ
គណ្ហាតិ។ យំ សន្ធាយ វុត្តំ - “អត្តនា ធុគ្គហិតេន អម្ពេ ចេវ អព្ពាចិត្តតិ,
អត្តានព្វា ខនតិ, ពហុព្វា អបុព្វំ បសវតី”តិ (ចា.បិ. ៤១៧; ម. និ. ១.២៣៦) តតោ
មិច្ឆាទិដ្ឋិតំ ចាបុណាតិ។ អភិធម្មេ ធុប្បជិបន្នោ ធម្មចិន្តំ អតិធាវន្តោ
អចិន្តេយ្យានិច្ចំ ចិន្តេតិ, តតោ ចិត្តក្ខេបំ ចាបុណាតិ។ វុត្តំ ហេតំ - “ចត្តារិមាទិ,
ភិក្ខុវេ, អចិន្តេយ្យានិ ន ចិន្តេតព្វានិ, យានិ ចិន្តេន្តោ ឧម្មាទស្ស វិយាតស្ស ភាគី
អស្សា”តិ (អ. និ. ៤.៧៧)។ ឯវមេតេសុ ធុប្បជិបន្នោ យថាក្កមេន ឥមំ
ធុស្សីលភារំមិច្ឆាទិដ្ឋិតា ចិត្តក្ខេបភេទំវិបត្តិ ចាបុណាតីតិ។

ឯត្តាវតា ច -

“បរិយត្តិភេទំ សម្បត្តិ, វិបត្តិ ចាបិ យំ យហី;
ចាបុណាតិ យថា ភិក្ខុ, តម្បិ សព្វំវិភាវយេ”តិ។

អយម្បិ តាថា វុត្តត្ថា ហោតិ។ ឯវំ នានប្បការតោ បិដកានិ ព្រាត្វា តេសំ
វសេនេតំ ពុទ្ធវចនំ តិវិជន្តិ ព្រាតព្វំ។

កងំ និកាយវសេន បញ្ចវិដំ? សព្វមេវ ចេតំ ទីយនិកាយោ,
មជ្ឈិមនិកាយោ, សំយុត្តនិកាយោ, អដ្ឋត្តរនិកាយោ, ខុទ្ទកនិកាយោតិ

បញ្ចេញកេងចំ ហោតិ។ តត្ថ កតមោ ធីយនិកាយោ? តិវគ្គសង្គហានិ
ព្រហ្មជាលាធីនិ ចតុត្ថិស សុត្តានិ។

ចតុត្ថិសេវ សុត្តន្តា, តិវគ្គោ យស្ស សង្គហោ;
ឯស ធីយនិកាយោតិ, បឋមោ អនុលោមិកោ។

កស្មា បនេស ធីយនិកាយោតិ វុច្ចតិ? ធីយប្បមាណានំ សុត្តានំ
សម្មហតោ និវាសតោ ច, សម្មហានិវាសា ហិ និកាយោតិ វុច្ចន្តិ។ “នាហំ, ភិក្ខុវេ,
អញ្ញំ ឯកនិកាយម្យិ សមនុបស្សាមិ ឯវំ ចិត្តំ; យថយំធំ, ភិក្ខុវេ, តិវច្ឆានគតា
ចាណា; ចោណិកនិកាយោ, ចិត្តល្អិកនិកាយោ”តិ (សំ. និ. ៣.១០០) ឯវមាធីនិ
ចេត្ត សាធកានិ សាសនតោ ច លោកតោ ច។ ឯវំ សេសានម្យិ និកាយភាវេ
វចនត្ថោ វេទិតញោ។

កតមោ មជ្ឈិមនិកាយោ? មជ្ឈិមប្បមាណានិ បញ្ចេនសវគ្គសង្គហានិ
មូលបរិយាយសុត្តាធីនិ ធិយឱ្យសតំ ទ្វេ ច សុត្តានិ។

ធិយឱ្យសតំ សុត្តន្តា, ទ្វេ ច សុត្តានិ យត្ថ សោ;
និកាយោ មជ្ឈិមោ បញ្ចេនសវគ្គបរិគ្គហោ។

កតមោ សំយុត្តនិកាយោ? ទេវតាសំយុត្តាធិវសេន បីតានិ
ឱយតរណាធីនិ សត្ត សុត្តសហស្សានិ សត្ត ច សុត្តសតានិ ធ្វាសដ្ឋិ ច សុត្តានិ។

សត្ត សុត្តសហស្សានិ, សត្ត សុត្តសតានិ ច;
ធ្វាសដ្ឋិ ចេវ សុត្តន្តា, ឯសោ សំយុត្តសង្គហោ។

កតមេ អង្គត្រនិកាយោ? ឯកកអង្គាតិវេកវសេន បីតានិ
ចិត្តបរិយាធានាធិនំ នវ សុត្តសហស្សានិ បញ្ច សុត្តសតានិ សត្តបញ្ញាសញ្ញា
សុត្តានិ។

នវ សុត្តសហស្សានិ, បញ្ច សុត្តសតានិ ច;
សត្តបញ្ញាស សុត្តានិ, សង្ខ្យា អង្គត្រវេ អយំ។

កតមេ ខុទ្ទកនិកាយោ? សកលំ វិនយបិដកំ អភិធម្មបិដកំ
ខុទ្ទកចាវាធម្មោ ច បុព្វេ និទស្សិតា បន្ទវសភេទា វេបេត្វា ចត្តារោ និកាយេ
អវសេសំ ពុទ្ធវចនន្តិ។

វេបេត្វា ចត្តារោបេតេ, និកាយេ ធីយអាទិកេ;
តទញ្ញំ ពុទ្ធវចនំ, និកាយោ ខុទ្ទកោ មតោតិ។

ឯវំ និកាយវសេន បញ្ចវិដំ។

កថំ អង្គវសេន នវវិដំ? សព្វមេវ ហិទំ សុត្តំ, គេយ្យំ, វេយ្យាករណំ, គាថា,
ឧទានំ, ឥតិវុត្តកំ, ជាតកំ, អព្ពតធម្មំ, វេទល្លន្តិ នវប្បភេទំ ហោតិ។ តត្ថ
ឧភតោវិភង្គនិទ្ទេសខន្ធកបរិវាវា សុត្តនិចាតេ មជ្ឈលសុត្ត-វតនសុត្ត-
នាលកសុត្ត-តុវដ្ឋកសុត្តានិ អញ្ញម្បិ ច សុត្តនាមកំ តថាភតវចនំ សុត្តន្តិ
វេទិតព្ពំ។ សព្វម្បិ សគាថកំ សុត្តំ គេយ្យន្តិ វេទិតព្ពំ។ វិសេសេន សំយុត្តកេ
សកលោបិ សគាថាវគ្គោ, សកលំ អភិធម្មបិដកំ, និក្ខាបកំ សុត្តំ, យញ្ញ
អញ្ញម្បិ អដ្ឋហិ អដ្ឋេហិ អសដ្ឋហិតំ ពុទ្ធវចនំ តំ វេយ្យាករណាន្តិ វេទិតព្ពំ។
ធម្មបទំ, ថេរគាថា, ថេរីគាថា, សុត្តនិចាតេ នោសុត្តនាមិកា សុទ្ធិកគាថា ច
គាថាតិ វេទិតព្ពំ។ សោមនស្សញ្ញាណមយិកគាថាបដិសំយុត្តា ធ្វាសីតិ
សុត្តន្តា ឧទានន្តិ វេទិតព្ពំ។ “វុត្តញ្ញោតំ ភគវតា”តិអាទិនយប្បវត្តា

ឧសុត្តរសតសុត្តន្តា ឥតិវុត្តកន្តិ វេទិតព្វំ។ អបណ្ណាកជាតកាធិនិ
បញ្ញាសាធិកានិ បញ្ចា ជាតកសតានិ ជាតកន្តិ វេទិតព្វំ។ “ចត្តារោមេ, ភិក្ខុវេ,
អច្ឆរិយា អពុតា ធម្មា អានន្តេ” តិ (ធី. និ. ២.២០៩) -អាទិនយប្បវត្តា សព្វេបិ
អច្ឆរិយអពុតធម្មបដិសំយុត្តា សុត្តន្តា អពុតធម្មន្តិ វេទិតព្វំ។ ចូឡវេទល្អ-
មហាវេទល្អ-សម្មាទិដ្ឋិ-សក្កបញ្ញា-សម្ព័ន្ធវិភាជនិយ-មហាបុណ្ណាមសុត្តានិយោ
សព្វេបិ វេទិតព្វំ តុដ្ឋិព្វំ លទ្ធា លទ្ធា បុច្ឆិតសុត្តន្តា វេទិតព្វំ វេទិតព្វំ។ ឯវំ
អង្គវសេន នវិវិដំ។

កថំ ធម្មក្ខន្ធវសេន ចតុរាសីតិសហស្សវិដំ? សព្វមេវ ចេតំ ពុទ្ធវចនំ -

“ឆ្វាសីតិ ពុទ្ធតោ គណ្ហី, ទ្វេ សហស្សានិ ភិក្ខុតោ;
ចតុរាសីតិ សហស្សានិ, យេ មេ ធម្មា បវត្តិនោ” តិ។ (ថេរគា. ១០២៧);

ឯវំ បរិធិបិតធម្មក្ខន្ធវសេន ចតុរាសីតិសហស្សប្បភេទំ ហោតិ។ តត្ថ
ឯកានុសន្និកំ សុត្តំ ឯកោ ធម្មក្ខន្ធនោ។ យំ អនេកានុសន្និកំ តត្ថ
អនុសន្និវសេន ធម្មក្ខន្ធគណានា។ កាថាពានេសុ បញ្ញាបុច្ឆនំ ឯកោ ធម្មក្ខន្ធនោ,
វិស្សជ្ឈនំ ឯកោ។ អភិធម្មេ ឯកមេកំ តិក-ទុក-ភាជនំ, ឯកមេកញ្ចា
ចិត្តវារភាជនំ, ឯកោ ធម្មក្ខន្ធនោ។ វិនយេ អត្ថិ វត្ថុ, អត្ថិ មាតិកា, អត្ថិ
បទភាជនីយំ, អត្ថិ អន្តរាបត្តិ, អត្ថិ អាបត្តិ, អត្ថិ អនាបត្តិ, អត្ថិ បរិច្ឆេទោ; តត្ថ
ឯកមេកោ កោដ្ឋាសោ, ឯកមេកោ ធម្មក្ខន្ធនោតិ វេទិតព្វំ។ ឯវំ ធម្មក្ខន្ធវសេន
ចតុរាសីតិសហស្សវិដំ។

ឯវំមេតំ អភេទតោ វសវសេន ឯកវិដំ, ភេទតោ ធម្មវិនយាធិវសេន
ធុរិធានិភេទំ ពុទ្ធវចនំ សង្គាយន្តេន មហាកស្សបប្បមុខេន វសីគណោន “អយំ
ធម្មោ, អយំ វិនយោ; ឥទំ បឋមពុទ្ធវចនំ, ឥទំ មជ្ឈិមពុទ្ធវចនំ, ឥទំ បច្ឆិមពុទ្ធវចនំ;

ឥន្ទ្រវិជ្ជាយុបិដកំ, ឥន្ទ្រសុត្តន្តបិដកំ, ឥន្ទ្រអភិធម្មបិដកំ; អយំ
ធិយនិកាយោ... បេ... អយំ ខុទ្ទកនិកាយោ; ឥមា និ សុត្តាន្តិនិ នវដ្ឋានិ, ឥមា និ
ចតុរាសីតិធម្មក្ខន្ធសហស្សនិ" តិ ឥមំ បកេនំ វវត្ថុបេត្វាវ សង្កឹតំ។ ន កេវលញ្ច
ឯត្តកមេវ, អញ្ញម្បិ ឧទ្ធានសង្កហ-វគ្គសង្កហ-បេយ្យាលសង្កហ-ឯកកនិចាត-
ទុកនិចាតាធិនិចាតសង្កហ-សំយុត្តសង្កហ-បណ្ណាសសង្កហាធិអនេកវិធំ
តិសុ បិដកេសុ សន្និស្សមាណំ សង្កហប្បកេនំ វវត្ថុបេត្វាវ សត្តហិ មាសេហិ
សង្កឹតំ។ សង្កឹតិបរិយោសានេ ចស្ស - "ឥន្ទ្រ មហាកស្សបត្ថេវេន ធនពលស្ស
សាសនំ បញ្ចវស្សសហស្សបរិមាណំ កាលំ បវត្តនសមត្ថំ កត" ង្គិ
សញ្ញាតប្បមោទា សាធុការំ វិយ ធនមាណា អយំ មហាបជីវី ឧទកបរិយន្តំ
កត្វា អនេកប្បការំ កម្មិ សង្កម្មិ សម្មកម្មិ សម្មវេធិ, អនេកានិ ច
អច្ឆរិយានិ ចាតុរហេសុន្តិ អយំ បឋមមហាសង្កឹតិនាម។ យា លោកេ -

សតេហិ បញ្ចហិ កតា, តេន បញ្ចសតាតិ ច;
ថេរេហោវ កតត្តា ច, ថេរីកាតិ បវុច្ឆតីតិ។

ឥមិស្សា បន បឋមមហាសង្កឹតិយា បវត្តមាណាយ វិជយំ បុច្ឆន្តេន
អាយស្មតា មហាកស្សបេន "បឋមំ, អាវុសោ ឧចាលិ, ចារាជិកំ កត្ត បញ្ញត្ត" ង្គិ
ឯវមាធិវចនបរិយោសានេ "វត្ថុម្បិ បុច្ឆិ, និទានម្បិ បុច្ឆិ, បុគ្គលម្បិ បុច្ឆិ" តិ ឯត្ត
និទានេ បុច្ឆិតេ តំ និទានំ អាធិតោ បកុតិ វិត្តាវេត្វា យេន ច បញ្ញត្តំ, យស្មា ច
បញ្ញត្តំ, សព្ពមេតំ កថេតុកាមេន អាយស្មតា ឧចាលិត្ថេវេន វុត្តំ "តេន
សមយេន ពុទ្ធា ភគវា វេរញ្ញាយំ វិហារីតី" តិ សព្ពំ វត្តព្នំ។ ឯវមិទំ អាយស្មតា
ឧចាលិត្ថេវេន វុត្តំ, តញ្ច បន "បឋមមហាសង្កឹតិកាលេ វុត្ត" ង្គិ វេទិតព្នំ។
ឯត្តាវតា ច "ឥន្ទ្រ វចនំ កេន វុត្តំ, កថា វុត្ត" ង្គិ ឯតេសំ បទានំ អត្ថោ
បកាសិតោ ហោតិ។

ឥន្ទានិ កស្មា វុត្តន្តិ ឯត្ថ វុច្ឆតេ, យស្មា អយមាយស្មតា
មហាកស្សបត្ថេវេន និទានំ បុដ្ឋោ តស្មានេន តំ និទានំ អាទិតោ បកុតិ វិត្តាវេតុំ
វុត្តន្តិ។ ឯវមិទំ អាយស្មតា ឧចាលិត្ថេវេន បឋមមហាសង្កឹតិកាលេ វេនន្តេនាបិ
ឥមិនា ការណេន វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។ ឯត្តាវតា ច វុត្តំ យេន យទាយស្មតិ ឥមេសំ
មាតិកាបទានំ អត្តោ បកាសិតោ ហោតិ។

ឥន្ទានិ ធារិតំ យេន ចាកតំ, យត្ថប្បតិដ្ឋិតំ ចេតមេតំ វត្តាវិធី តតោតិ
ឯតេសំ អត្ថប្បកាសនត្ថំ ឥទំ វុច្ឆតិ។ តំ បនេតំ “តេន សមយេន ពុទ្ធា ភគវា
វេរញ្ញាយំ វិហារីតិ” តិ ឯវមាទិវចនបដិមណ្ឌិតនិទានំ វិនយបិដកំ កេន ធារិតំ,
កេនាកតំ, កត្ត បតិដ្ឋិតន្តិ? វុច្ឆតេ - អាទិតោ តាវ ឥទំ ភគវតោ សម្មុទា
អាយស្មតា ឧចាលិត្ថេវេន ធារិតំ, តស្ស សម្មុទតោ អបរិនិព្វតេ តថាគតេ
ធម្មភិញ្ញាទិភេទេហិ អនេកេហិ ភិក្ខុសហស្សេហិ បរិនិព្វតេ តថាគតេ
មហាកស្សបប្បមុខេហិ ធម្មសង្កាហកត្ថេវេហិ។ កេនាកតន្តិ? ជម្ពូជីបេ តាវ
ឧចាលិត្ថេវមាទី កត្វា អាចរិយបរម្យរាយ យាវ តតិយសង្កឹតិ តាវ អាភតំ។
តត្រាយំ អាចរិយបរម្យរា -

ឧចាលិ ធាសកោ ចេវ, សោណាកោ សិគ្គវោ តថា;
តិស្សោ មោគ្គលីបុត្តោ ច, បញ្ចេតេ វិជិតាវិនោ។

បរម្យរាយ វិនយំ, ជីបេ ជម្ពូសិវ្វិយេ;
អច្ឆិដ្ឋមានមាណេសុំ, តតិយោ យាវ សង្កហោ។

អាយស្មា ហិ ឧចាលិ ឥមំ វិនយវំសំ វិនយតន្តិ វិនយបវេណី ភគវតោ

សម្មុទា ឧត្តហេត្វា ពហុនំ ភិក្ខុនំ បាធយេ បតិដ្ឋាបេសិ។ តស្ស
ហាយស្មតោ សង្កិកេ វិនយវំសំ ឧត្តហេត្វា វិនយេ បកតញ្ញាតំ បត្តេសុ

បុគ្គលេសុ បុគ្គលេសុ-សោតាបន្ន-សកទាតាមិ-អនាតាមិនោ គណនបដំវីតិវត្តា,
 ជីណាសវាណំ សហស្សមេកំ អហោសិ។ ធាសកត្តេរោបិ តស្សេវ
 សទ្ធិវិហារិកោ អហោសិ, សោ ឧបាលិក្កត្តស្ស សម្មា ឧគ្គហេត្វា តថេវវិនយំ
 វាចេសិ។ តស្សបិ អាយស្មតោ សន្តិកេ ឧគ្គហេត្វា វិនយេ បកតញ្ញតំ បត្តា
 បុគ្គលេសុ គណនបដំវីតិវត្តា, ជីណាសវាណំ សហស្សមេវ អហោសិ។
 សោណាកត្តេរោបិ ធាសកត្តេស្ស សទ្ធិវិហារិកោ អហោសិ, សោបិ អត្តនោ
 ឧបជ្ឈាយស្ស ធាសកត្តេស្ស សម្មា ឧគ្គហេត្វា តថេវវិនយំ វាចេសិ។
 តស្សបិ អាយស្មតោ សន្តិកេ ឧគ្គហេត្វា វិនយេ បកតញ្ញតំ បត្តា
 បុគ្គលេសុ គណនបដំវីតិវត្តា, ជីណាសវាណំ សហស្សមេវ អហោសិ។
 សិគ្គវត្តេរោបិ សោណាកត្តេស្ស សទ្ធិវិហារិកោ អហោសិ, សោបិ អត្តនោ
 ឧបជ្ឈាយស្ស សោណាកត្តេស្ស សន្តិកេ វិនយំ ឧគ្គហេត្វា
 អរហន្តសហស្សស្ស ធុរក្កាហោ អហោសិ។ តស្ស បនាយស្មតោ សន្តិកេ
 ឧគ្គហេត្វា វិនយេ បកតញ្ញតំ បត្តា បុគ្គលេសុ-សោតាបន្ន-សកទាតាមិ-
 អនាតាមិនោបិ ជីណាសវាបិ ឯត្តកានិ សតានិទិ វា ឯត្តកានិ សហស្សនិទិ វា
 អបរិច្ឆិទ្ធា អហោសុំ។ តទា កិវ ជម្ពុជីបេ អតិមហាភិក្ខុសមុទាយោ អហោសិ។
 មោគ្គលិបុត្តតិស្សត្តេស្ស បន អាណុភាវោ តតិយសង្កតិយំ ចាកដោ
 ភវិស្សតិ។ ឯវមិទំវិនយបិដកំ ជម្ពុជីបេ តាវ ឥមាយ អាចរិយបរម្បរាយ យាវ
 តតិយសង្កតិ តាវ អាភតន្តិ វេទិតព្ពំ។

បឋមមហាសង្កតិកថា និដ្ឋិតា។

ទុតិយសង្កតិកថា

ទុតិយសង្កតិវិជាននត្ថំ បន អយមនុក្ខមោ វេទិតព្ពា។ យទា ហិ -

សង្ហាយិត្វាន សទ្ធម្មំ, ដោតយិត្វា ច សព្ពដិ;
យាវ ជីវិតបរិយន្តំ, វេត្វា បញ្ចាសតាបិ តេ។

ឡីណាសវា ដុតិមន្តោ, ថេរា កស្សបអាទយោ;
ឡីណាស្មេហបដិចារ, និព្វាយីសុ អនាលយា។

អថានុក្កមេន កច្ចន្តេសុ វត្ថុន្ទិវេសុ វស្សសតបរិនិព្វតេ ភកវតិ វេសាលីកា
វជ្ជិបុត្តកា ភិក្ខុ វេសាលីយំ “កប្បតិ សិទ្ធិលោណាកប្បោ, កប្បតិ
ទ្ធផ្តលកប្បោ, កប្បតិ កាមន្តរកប្បោ, កប្បតិ អាវាសកប្បោ, កប្បតិ
អនុមតិកប្បោ, កប្បតិ អាចិណ្ណកប្បោ, កប្បតិ អមចិតកប្បោ, កប្បតិ
ជន្នោកី ចាតុំ, កប្បតិ អទសកំ និសីទនំ, កប្បតិ ជាតរូបរជត”ន្តិ ឥមា និទស
វត្ថុនិ ធិបេសុំ។ តេសំ សុសុនាគបុត្តោ កាឡាសោកោ នាម រាជា បក្ខោ
អហោសិ។

តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មាយសោ កាកណ្ណាកបុត្តោ វជ្ជិសុ ចារិកំ
ចរមា នោ “វេសាលីកា កិវ វជ្ជិបុត្តកា ភិក្ខុ វេសាលីយំ នស វត្ថុនិ ធិបេន្តិ”តិ
សុត្វា “ន ខោ បនេតំ បតិវុបំ យូរហំ នសពលស្ស សាសនវិបត្តិ សុត្វា
អប្បោស្សក្កោ ភវេយ្យំ។ ហន្តាហំ អធម្មវាទិនោ និគ្គហេត្វា ធម្មំ ធិបេមី”តិ
ចិន្តេន្តោ យេន វេសាលី តទវសិ។ តត្រ សុទំ អាយស្មាយសោ
កាកណ្ណាកបុត្តោ វេសាលីយំ វិហារតិ មហាវនេ ក្នុងការសាលាយំ។

តេន ខោ បន សមយេន វេសាលីកា វជ្ជិបុត្តកា ភិក្ខុ តទហុចោសថេ
កំសចាតី ឧទកេន បូរេត្វា មជ្ឈេ ភិក្ខុសង្ឃស្ស វេបេត្វា អាគតាគតេ
វេសាលីកេ ឧចាសកេ ឯវំ វទន្តិ - “ទេហាវុសោ, សង្ឃស្ស កហាបណាម្បិ
អឡម្បិ ចាទម្បិ មាសករូបម្បិ, ភវិស្សតិ សង្ឃស្ស បរិក្ខារេន ករណីយ”ន្តិ

សត្វំ តាវ វត្តត្ថំ, យាវ “ឥមាយ បន វិនយសង្កឹតិយា សត្ត ភិក្ខុសតានិ អនុនាទិ
អនទិកានិ អហេសុំ, តស្មា អយំ ទុតិយសង្កឹតិ សត្តសតិកាតិ វុច្ចតិ” តិ។

ឯវំ តស្មិញ្ច សន្និចាតេ ធានស ភិក្ខុសតសហស្សានិ សន្និបតីសុ
អាយស្មតា យសេន សមុស្សហិតា។ តេសំ មជ្ឈេ អាយស្មតា វេរេតេន បុជ្ជេន
សត្តកាមីតេវេន វិនយំ វិស្សន្នេន្តេន តានិ ធន វត្ថុនិ វិនិច្ឆ័តានិ, អធិការណំ
រូបសមិតំ។ អថ ថេរា “បុន ធម្មញ្ញា វិនយញ្ញា សង្កាយិស្សាមា” តិ តិបិដកេន
បត្តបដិសម្ពិទេ សត្តសតេ ភិក្ខុ ឧច្ឆិនិទ្ធា វេសាលិយំ វាលិកាវាមេ សន្និបតីត្វា
មហាកស្សបតេវេន សង្កាយិតសទិសមេវ សត្វំ សាសនមលំ សោធន្ត្វា បុន
បិដកវសេន និកាយវសេន អង្គវសេន ធម្មក្ខន្ធវសេន ច សត្វំ ធម្មញ្ញា វិនយញ្ញា
សង្កាយីសុ។ អយំ សង្កឹតិ អដ្ឋហិ មាសេហិ និដ្ឋិតា។ យា លោកេ -

សតេហិ សត្តហិ កតា, តេន សត្តសតាតិ ច;
បុព្វេ កតំ ឧបាទាយ, ទុតិយាតិ ច វុច្ចតិ តិ។

សា បនាយំ -

យេហិ ថេរេហិ សង្កឹតា, សង្កឹតិ តេសុ វិស្សតា;
សត្តកាមី ច សាឡោ ច, វេរេតោ ឧជ្ឈសោភិតោ។

យសោ ច សាណាសម្ពុតោ, ឯតេ សទ្ធិវិហារិកា;
ថេរា អានន្តថេរស្ស, ទិដ្ឋបុញ្ញា តថាគតំ។

សុមនោ វាសកកាមី ច, ព្រោយ្យា សទ្ធិវិហារិកា;
ទ្វេ ឥមេ អនុរុទ្ធស្ស, ទិដ្ឋបុញ្ញា តថាគតំ។

ទុតិយោ បន សង្កឹតោ, យេហិ ថេរេហិ សង្កហោ;

សព្វេបិ បន្ទភាវាតេ, កតកិច្ចា អនាសវាតិ។

អយំ ទុតិយសង្កឹតិ។

ឯវមិមំ ទុតិយសង្កឹតី សង្កាយិត្វា ថេវា “ឧប្បជ្ឈិស្សតិ នុ ខោ អនាគតេបិ
សាសនស្ស ឯវរូបំ អត្តន”ន្តិ ឱលោកយមាណា ឥមំ អទ្ធសំសុ - “ឥតោ
វស្សសតស្ស ឧបរិ អជ្ឈាវសមេ វស្សេ ចាជលិបុត្តេ ធម្មាសោកោ នាម វាជា
ឧប្បជ្ឈិត្វា សកលជម្ពុជីបេ វន្តំ ការេស្សតិ។ សោ ពុទ្ធសាសនេ បសីទិត្វា មហាន្តំ
លាភសក្ការំ បវត្តយិស្សតិ។ តតោ តិត្តិយាលាភសក្ការំ បត្តយមាណ
សាសនេ បព្ពជិត្វា សកំ សកំ ទិដ្ឋិ បរិទិបេស្សន្តិ។ ឯវំ សាសនេ មហាន្តំ អត្តនំ
ឧប្បជ្ឈិស្សតី”តិ។ អថ នេសំ ឯតទហោសិ - “កិន្ទ ខោ មយំ ឯតស្មី អត្តនេ
ឧប្បន្នេ សម្ពុខា ភវិស្សម, ន ភវិស្សមា”តិ។ អថ តេ សព្វេវ តទា អត្តនោ
អសម្ពុខការំ ញាត្វា “កោ នុ ខោ តំ អធិករណំ វូបសមេតុំ សមត្តោ
ភវិស្សតី”តិ សកលំ មនុស្សលោកំ ធរកាមាវចរេវលោកញ្ច ឱលោកេន្តា ន
កញ្ចិ ទិស្វា ព្រហ្មលោកេ តិស្សំ នាម មហាព្រហ្មានំ អទ្ធសំសុ បរិត្តាយុកំ
ឧបរិព្រហ្មលោកូបបត្តិយា ភាវិតមគ្គំ។ ទិស្វាន នេសំ ឯតទហោសិ - “សថ
មយំ ឯតស្ស ព្រហ្មនោ មនុស្សលោកេ ទិព្ពត្តនត្ថាយ ឧស្សហំ ករេយ្យម, អធ្វា
ឯស មោគ្គលិត្រាហ្មណស្ស គេហេ បដិសន្ធិ គហេស្សតិ។ តតោ ច មន្តេហិ
បលោភិតោ និក្ខមិត្វា បព្ពជិស្សតិ។ សោ ឯវំ បព្ពជិត្វា សកលំ ពុទ្ធវចនំ
ឧគ្គហេត្វា អធិកតបដិសម្ពិទោ ហុត្វា តិត្តិយេ មទ្ធិត្វា តំ អធិករណំ វិនិច្ឆិត្វា
សាសនំ បគ្គណ្ឌិស្សតី”តិ។

តេ ព្រហ្មលោកំ គន្ធា តិស្សំ មហាព្រហ្មានំ ឯតទហេតុំ - “ឥតោ
វស្សសតស្ស ឧបរិ អជ្ឈាវសមេ វស្សេ សាសនេ មហាន្តំ អត្តនំ ឧប្បជ្ឈិស្សតិ។
មយញ្ច សកលំ មនុស្សលោកំ ធរកាមាវចរេវលោកញ្ច ឱលោកយមាណា

កញ្ចឹ សាសនំ បគ្គហេតុំ សមត្ថំ អធិស្វា ព្រហ្មលោកំ វិចិនន្តា ភវន្តមេវ
អន្តសាម។ សាធុ, សប្បវិស, មនុស្សលោកេ និព្ពត្តិត្វា ទសពលស្ស សាសនំ
បគ្គណ្ហិតុំ បដិញ្ញំ ទេហី”តិ។

ឯវំ វុត្តេ មហាព្រហ្មា, “អហំ កិវ សាសនេ ឧប្បន្នំ អព្ពន្ធំ សោធនត្វា សាសនំ
បគ្គហេតុំ សមត្ថោ ភវិស្សមី”តិ ហជ្ជបហដ្ឋោ ឧទគ្គនគ្គោ ហុត្វា, “សាច្ច”តិ
បដិស្សណ៍ត្វា បដិញ្ញំ អនាសិ។ ថេរា ព្រហ្មលោកេ តំ ករណីយំ តីវេត្វា បុន
បច្ឆាកមីសុ។

តេន ខោ បន សមយេន សិគ្គវត្ថុរោ ច ចណ្ណវដ្ឋិតុរោ ច ទ្វេបិ នវកា ហោន្តិ
ទហាវភិក្ខុ តិបិដកជរា បត្តបដិសម្ពិទា ខីណាសវា, តេ តំ អធិករណំ ន
សម្មាបុណ្ហីសុ។ ថេរា “តុម្ពេ, អាវុសោ, អម្ពាភំ ឥមស្មី អធិករណោ នោ
សហាយកា អហុវត្ថ, តេន វោ ឥទំ ទណ្ឌកម្មំ ហោតុ - ‘តិស្សោ នាម ព្រហ្មា
មោគ្គលិព្រាហ្មណស្ស គេហោ បដិសន្និ គណ្ហិស្សតិ, តំ តុម្ពាភំ ឯកោ នីហរិត្វា
បញ្ចាជេតុ, ឯកោ ពុទ្ធវចនំ ឧគ្គណ្ហាបេត្វ”តិ វត្វា សព្វេបិ យាវតាយុកំ វត្វា -

សព្វកាមិប្បុត្តយោ, តេបិ ថេរា មហិទ្ធិកា;
អគ្គិក្ខន្ធាវ លោកម្ហិ, ជលិត្វា បរិនិព្ពតា។

ទុតិយំ សង្កហំ កត្វា, វិសោធនត្វាន សាសនំ;
អនាគតេបិ កត្វាន, ហេតុំ សទ្ធម្មសុទ្ធិយា។

ខីណាសវា វសិប្បត្ថា, បភិន្នបដិសម្ពិទា;
អនិច្ចតាវសំ ថេរា, តេបិ នាម ឧបាគតា។

ឯវំ អនិច្ចតំ ជម្ពី, ញត្វា ទុរភិសម្ពវំ;

តំ បត្តំ វាយមេ ជីវេ, យំ និច្ចំ អមតំ បទន្តិ។

ឯត្តារតា សញ្ញាការេន ទុតិយសង្កឹតិវណ្ណានា និដ្ឋិតា ហោតិ។

ទុតិយសង្កឹតិកថា និដ្ឋិតា

តតិយសង្កឹតិកថា

តិស្សេវាបិ ខោ មហាព្រហ្មា ព្រហ្មលោកតោ ចរិត្វា មោគ្គលិព្រាហ្មណស្ស
គេហោ បដិសន្ធិ អគ្គហេសិ។ សិក្កវត្ថុរោបិ តស្ស បដិសន្ធិគ្គហណតោ បតុតិ
សត្ត វស្សានិ ព្រាហ្មណស្ស គេហំ បិណ្ណាយ ចារិសិ។ ឯកទិវសម្មិ ឧឡ្ហមត្ថំ
វាយាគុំ កជន្ទមត្ថំ វាភត្ថំ នាលត្ថ។ សត្តន្នំ បន វស្សានំ អច្ចយេន ឯកទិវសំ
“អតិច្ឆថ, ភន្តេ” តិ វចនមត្ថំ អលត្ថ។ តំទិវសមេវ ព្រាហ្មណោបិ ពហិទ្វា កិញ្ចិ
ករណីយំ កត្វា អាគច្ឆន្តោ បដិបថេ ថេរំ ទិស្វា, “ភោ បព្ពជិត, អម្ពាភំ គេហំ
អគមិត្តា” តិ អាហា។ “អាម, ព្រាហ្មណ, អគមិម្ពា” តិ។ “អបិ កិញ្ចិ លភិត្តា” តិ?
“អាម, ព្រាហ្មណ, លភិម្ពា” តិ។ សោ គេហំ គន្ធា បុច្ឆិ - “តស្ស បព្ពជិតស្ស កិញ្ចិ
អនត្តា” តិ? “ន កិញ្ចិ អនម្ពា” តិ។ ព្រាហ្មណោ ទុតិយទិវសេ យវទ្វារេយេវ
និសីទិ “អន្ធិ បព្ពជិតំ មុសាវាទេន និគ្គហេស្សមី” តិ។ ថេរោ ទុតិយទិវសេ
ព្រាហ្មណស្ស យវទ្វារំ សម្មត្តោ។ ព្រាហ្មណោ ថេរំ ទិស្វាវ ឯវមាហា - “តុម្ព
ហិយេវ អម្ពាភំ គេហោ កិញ្ចិ អលទ្វាយេវ ‘លភិម្ពា’ តិ អវេចុត្ត។ វដ្ឋតិ នុ ខោ
តុម្ពាភំ មុសាវាទោ” តិ! ថេរោ អាហា - “មយំ, ព្រាហ្មណ, តុម្ពាភំ គេហោ សត្ត
វស្សានិ ‘អតិច្ឆថា’ តិ វចនមត្ថម្មិ អលភិត្វា ហិយេវ ‘អតិច្ឆថា’ តិ វចនមត្ថំ
លភិម្ពា; អថេតំ បដិសន្ធាវំ ឧចាធាយ ឯវមវេចុត្តា” តិ។

ព្រាហ្មណោ ចិន្តេសិ - “ឥមេ បដិសន្ធាវមត្ថម្មិ លភិត្វា ‘លភិម្ពា’ តិ
បសំសន្តិ, អញ្ញំ កិញ្ចិ ខាធនីយំ ភោជនីយំ លភិត្វា កស្មា ន បសំសន្តិ” តិ

បសីទិស្វា អត្តនោ អត្តាយ បដិយាទិតកត្តតោ កដប្បមត្តំ ភិក្ខុំ តទុបិយព្វា
ព្យញ្ញនំ ធាបេត្វា “ឥមំ ភិក្ខុំ សត្តកាលំ តុម្ពេ លភិស្សថា” តិ អាហា។ សោ
បុនទិវសតោ បកុតិ ឧបសង្កមន្តស្ស ថេរស្ស ឧបសមំ ទិស្វា ភិយ្យោសោមត្តាយ
បសីទិស្វា ថេរំ និច្ចកាលំ អត្តនោ យវេ ភត្តវិស្សគ្គករណត្តាយ យាចិ។ ថេរោ
អធិវាសេត្វា ទិវសេ ទិវសេ ភត្តកិច្ចំ កត្វា គប្បន្តោ ថោកំ ថោកំ ពុទ្ធវចនំ
កថេត្វា គប្បតិ។ សោបិ ខោ មាណវកោ សោឡសវស្សុទ្ធីសិកោយេវ តិណ្ណំ
វេទានំ ចារគូ អហោសិ។ ព្រាហ្មលោកតោ អាគតសុទ្ធសត្តស្ស អាសនេ វា
សយនេ វា អញ្ញោ កោចិ និសង្កិតា វា និបង្កិតា វា នត្តិ។ សោ យធា អាចរិយយវំ
គប្បតិ, តទាស្ស មញ្ញបីបំ សេតេន វត្ថេន បដិច្ឆាទេត្វា លគ្គេត្វា វេបេន្តិ។ ថេរោ
ចិន្តេសិ - “សមយោ ធានិ មាណវកំ បញ្ញាជេតុំ, ចិវញ្ញោ មេ ឥធាគប្បន្តស្ស, ន ច
កោចិ មាណវកេន សទ្ធិំ កថា ឧប្បជ្ជតិ។ ហន្ត ធានិ ឥមិនា ឧចាយេន បល្លង្គំ
និស្សាយ ឧប្បជ្ជិស្សតិ” តិ គេហំ គន្ធាយថា តស្មី គេហោ វេបេត្វា មាណវកស្ស
បល្លង្គំ អញ្ញំ ន កិញ្ចំ អាសនំ ទិស្សតិ តថា អធិជ្ជាសិ។ ព្រាហ្មណស្ស
គេហជនោ ថេរំ ទិស្វា អញ្ញំ កិញ្ចំ អាសនំ អបស្សន្តោ មាណវកស្ស បល្លង្គំ
អត្តវិទ្វា ថេរស្ស អធាសិ។ និសីទិ ថេរោ បល្លង្គេ។ មាណវកោបិ ខោ
តម្ពេណញ្ញោវ អាចរិយយវា អាគម្ម ថេរំ អត្តនោ បល្លង្គេ និសីទំ ទិស្វា កុបិតោ
អនត្តមនោ “កោ មម បល្លង្គំ សមណស្ស បញ្ញាបេសី” តិ អាហា។

ថេរោ ភត្តកិច្ចំ កត្វា វុបសន្តេ មាណវកស្ស ចណ្ឌិក្កភាវេ ឯវមាហា - “កី
បន ត្វំ, មាណវក, កិញ្ចំ មន្តំ ជាធាសី” តិ? មាណវកោ “ភោ បព្ពជិត, មយំ ធានិ
មន្តេ អជាធន្តេ អញ្ញោ កេ ជានិស្សន្តិ” តិ វត្វា, ថេរំ បុច្ឆិ - “តុម្ពេ បន មន្តំ
ជាធាថា” តិ? “បុច្ឆ, មាណវក, បុច្ឆិត្វា សក្កា ជានិតុ” តិ។ អថ ខោ មាណវកោ
តីសុ វេទេសុ សនិយណ្ឌាកេដុកេសុ សាគូរប្បកេទេសុ ឥតិហាសបញ្ញាមេសុ
យានិ យានិ គណ្ឌិជ្ជាធានិ, យេសំ យេសំ នយំ នេវ អត្តនា បស្សតិ នាបិស្ស

អាចរិយោ អន្តរ, តេសុ តេសុ ថេរ បុត្តិ។ ថេរោ “បកតិយាបិ តិណ្ណំ វេទានំ
ចារត្ថ, ឥទានិ បន បដិសម្ពិទាប្បត្តោ, តេនស្ស នត្ថិ តេសំ បញ្ញាណំ វិស្សជ្ជនេ
ភារោ” តិ តារាទេវ តេ បញ្ញាវិស្សជ្ជត្វា មាណាវកំ អាហា - “មាណាវក, អហំ
តយា ពហំ បុត្តិតោ; អហម្មិ ទានិ តំ ឯកំ បញ្ចំ បុច្ឆាមិ, ព្យាករិស្សសិ មេ” តិ?
“អាម, ភោ បព្ពជិត, បុច្ឆ ព្យាករិស្សាមី” តិ។ ថេរោ ចិត្តយមកេ ឥមំ បញ្ចំ បុត្តិ -

“យស្ស ចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ ន និរុជ្ឈតិ តស្ស ចិត្តំ និរុជ្ឈិស្សតិ នុប្បជ្ជិស្សតិ;
យស្ស វា បន ចិត្តំ និរុជ្ឈិស្សតិ នុប្បជ្ជិស្សតិ តស្ស ចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ ន
និរុជ្ឈតី” តិ?

មាណាវោ ឧទ្ធចំ វា អនោ វា ហរិតុំ អសក្កោន្តោ “កី នាម, ភោ បព្ពជិត, ឥទ” តិ
អាហា។ “ពុទ្ធមន្តោ នាមាយំ, មាណាវា” តិ។ “សក្កា បនាយំ, ភោ, មយ្ហម្មិ
ទាតុ” តិ។ “សក្កា មាណាវ, អម្ពេហិ គហិតបព្ពជ្ជំ គណ្ណាន្តស្ស ទាតុ” តិ។ តតោ
មាណាវោ មាតាបិតោ ឧបសង្កមិត្វា អាហា - “អយំ បព្ពជិតោ ពុទ្ធមន្តំ នាម
ជាតាតិ, ន ច អត្ថនោ សន្តិកេ អបព្ពជិតស្ស ទេតិ, អហំ ឯតស្ស សន្តិកេ
បព្ពជិត្វា មន្តំ ឧគ្គណ្ហិស្សាមី” តិ។

អថស្ស មាតាបិតោ “បព្ពជិត្វាបិ នោ បុត្តោ មន្តេ គណ្ហាតុ, គហេត្វា
បុនាគមិស្សតី” តិ មញ្ញាមាតា “ឧគ្គណ្ហា, បុត្តា” តិ អនុជានីសុ។ ថេរោ ទារកំ
បញ្ញាដេត្វា ទុត្តិសាការកម្មជ្ជានំ តារា អាចិត្តិ។ សោ តត្ថ បរិកម្មំ ករោន្តោ
នចិរស្សេវ សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។ តតោ ថេរោ ចិន្តេសិ - “សាមណោរោ
សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជិតោ, អភព្វោ ទានិ សាសនតោ និវត្តិតុំ។ សថ
បនស្សាហំ កម្មជ្ជានំ វឌ្ឍេត្វា កថេយ្យំ, អហត្ថំ ចាបុណេយ្យ, អប្បោស្សក្កោ
ភវេយ្យ ពុទ្ធវចនំ គហេតុំ, សមយោ ទានិ នំ ចណ្ហាវជ្ជិត្ថេស្ស សន្តិកំ
បេសេតុ” តិ។ តតោ អាហា - “ឯហិ តុំ, សាមណោ, ថេរស្ស សន្តិកំ គត្វា ពុទ្ធវចនំ

ឧត្តរណ្ណា។ មម វេទនេន តព្វា អាហារគ្រប់ បុត្ត; ឯវេទនា វេទនា - ‘ឧបជ្ឈាយោ មំ, ភន្តេ, តុម្ពាកំ សន្តិកំ បហិណ្ឌី’ តិ។ ‘កោ នាម តេ ឧបជ្ឈាយោ’ តិ ច វុត្តេ ‘សិគ្គវត្ថុរោ នាម, ភន្តេ’ តិ វេទយ្យាសិ។ ‘អហំ កោ នាមា’ តិ វុត្តេ ឯវំ វេទយ្យាសិ - ‘មម ឧបជ្ឈាយោ, ភន្តេ, តុម្ពាកំ នាមំ ជានាតី’” តិ។

“ឯវំ, ភន្តេ” តិ ខោ តិស្សោ សាមណោរោ ថេវ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា អនុបុព្វេន ចណ្ណាវដ្ឋិត្តវស្ស សន្តិកំ កត្វា វដ្ឋិត្វា ឯកមន្តំ អជ្ជាសិ។ ថេរោ សាមណោវំ បុត្តិ - “កុតោ អាគតោសី” តិ? “ឧបជ្ឈាយោ មំ, ភន្តេ, តុម្ពាកំ សន្តិកំ បហិណ្ឌី” តិ។ “កោ នាម តេ ឧបជ្ឈាយោ” តិ? “សិគ្គវត្ថុរោ នាម, ភន្តេ” តិ។ “អហំ កោ នាមា” តិ? “មម ឧបជ្ឈាយោ, ភន្តេ, តុម្ពាកំ នាមំ ជានាតី” តិ។ “បត្តចីវរំ ធានិ បដិសាមេហី” តិ។ “សាធុ, ភន្តេ” តិ សាមណោរោ បត្តចីវរំ បដិសាមេត្វា បុនទិវសេ បរិវេណំ សម្មដ្ឋិត្វា ឧទកទន្តោចានំ ឧបជ្ឈាបេសិ។ ថេរោ តស្ស សម្មដ្ឋិតជ្ជានំ បុន សម្មដ្ឋិ។ តំ ឧទកំ ធម្មត្វា អញ្ញំ ឧទកំ អាហារិ។ តព្វា ទន្តកដ្ឋំ អបនេត្វា អញ្ញំ ទន្តកដ្ឋំ កណ្ហិ។ ឯវំ សត្ត ទិវសានិ កត្វា សត្តមេ ទិវសេ បុន បុត្តិ។ សាមណោរោ បុនបិ បុព្វេ កថិតសទិសមេវ កថេសិ។ ថេរោ “សោ វតាយំ ព្រាហ្មណោ” តិ សញ្ញានិត្វា “កិមត្ថំ អាគតោសី” តិ អាហា។ “ពុទ្ធវចនំ ឧត្តរណ្ណត្ថាយ, ភន្តេ” តិ។ ថេរោ “ឧត្តរណ្ណ ធានិ, សាមណោរោ” តិ វត្វា បុន ទិវសតោ បកុតិ ពុទ្ធវចនំ បជ្ឈបេសិ។ តិស្សោ សាមណោរោវ ហុត្វា, វេបេត្វា វិនយបិដកំ សត្តំ ពុទ្ធវចនំ ឧត្តរណ្ណិ សទ្ធិ អជ្ជកថាយ។ ឧបសម្បទ្ធកាលេ បន អវស្សិការេ សមាធា តិបិដកធម្មោ អហោសិ។ អាចរិយុបជ្ឈាយា មោគ្គលីបុត្តតិស្សត្ថវស្ស ហត្ថេ សកលំ ពុទ្ធវចនំ បតិជ្ជាបេត្វា យាវតាយុកំ វត្វា បរិនិព្វាយីសុ។ មោគ្គលីបុត្តតិស្សត្ថរោបិ អបរេន សមយេន កម្មជ្ជានំ វឡេត្វា អវហត្ថប្បត្តោ ពហុនំ ធម្មវិនយំ វាចេសិ។

តេជោ បន សមយេន ពិន្ទុសាស្ត្រ រញ្ជ្រា ឯកសតបុត្តា អហោសុំ។ តេ
សព្វេ អសោកោ អត្តនា សន្ធិ ឯកមាតិកំ តិស្សកុមារំ ឋបេត្វា យាតេសិ។
យាតេន្តោ ច ចត្តារិ វស្សានិ អនភិសិត្តោវ រដ្ឋំ កាវេត្វា ចតុន្នំ វស្សានំ អច្ចយេន
តថាគតស្ស បរិនិព្វានតោ ទិព្វំ វស្សសតានំ ឧបរិ អជ្ឈាសមេ វស្សេ
សកលជម្ពុទីបេ ឯករដ្ឋាភិសេកំ ចាបុណិ។ អភិសេកានុភាវេន ចស្ស ឥមា
រាជិទ្ធិយោ អាគតា - មហាបជរិយា ហេដ្ឋា យោជនប្បមាលោ អាណា បវត្តតិ;
តថា ឧបរិ អាគាសេ អនោតត្តទហតោ អដ្ឋហិ កាដេហិ សោឡស
ចានីយយេន ទិវសេ ទិវសេ ទេវតា អាហារន្តិ, យតោ សាសនេ ឧប្បន្នសទ្ធា
ហុត្វា អដ្ឋ យេន ភិក្ខុសង្ឃស្ស អនាសិ, ទ្វេ យេន សង្ឃមត្តានំ តិបិដកធរភិក្ខុនំ,
ទ្វេ យេន អគ្គមហោសីយា អសន្ធិមិត្តាយ, ចត្តារោ យេន អត្តនា បរិភុត្តិ;
ទេវតាឯវ ហិមវន្តេ នាគលតាទន្ធកដ្ឋំ នាម អត្ថិ សិនិទ្ធិ មុនុកំ វសវន្តំ តំ ទិវសេ
ទិវសេ អាហារន្តិ, យេន រញ្ជ្រា ច មហោសីយា ច សោឡសន្នព្វា
នាជកិត្តិសហស្សានំ សង្ឃមត្តានព្វា ភិក្ខុសហស្សានំ ទេវសិកំ ទន្ធចោនកិច្ចំ
និប្បជ្ជតិ។ ទេវសិកមេវ ចស្ស ទេវតា អគទាមលកំ អគទហរីតកំ
សុវណ្ណាវណ្ណព្វា គន្ធរសសម្បន្នំ អម្ពបក្កំ អាហារន្តិ។ តថា ធន្តន្តទហតោ
បញ្ចវណ្ណានិវាសនចារុវណំ បីតកវណ្ណាហត្ថបុច្ឆនបដកំ ទិព្វព្វា ចានកំ
អាហារន្តិ។ ទេវសិកមេវ បនស្ស ម្កានគន្ធិ អនុវិលេបនគន្ធិ ចារុបនត្តាយ
អសុត្ថមយិកំ សុមនបុប្ផបដំ មហារហព្វា អញ្ជនំ នាគភវនតោ នាគរាជានោ
អាហារន្តិ។ ធន្តន្តទហោវ ឧដ្ឋិតស្ស សាលិនោ នវ វាហសហស្សានិ ទិវសេ ទិវសេ
សុកា អាហារន្តិ។ មូសិកា និត្តសកណោ ករោត្តិ, ឯកោបិ ខណ្ឌាតណ្ហាលោ ន
ហោតិ, រញ្ជ្រា សព្វដ្ឋានេសុ អយមេវ តណ្ហាលោ បរិភោគំ គន្ធិតិ។ មធុមក្ខិកា
មធុំ ករោត្តិ។ កម្មារសាលាសុ អន្ធា ក្នុងំ បហារន្តិ។ ករិកសកុណា អាគន្ធា
មធុរស្សវំ វិក្ខុជន្តា រញ្ជ្រា ពលិកម្ពំ ករោត្តិ។

ឥមាហិ ឥទ្ធិហិ សមន្តាគតោ រាជា ឯកទិវសំ សុវណ្ណាសម្ព័លិកពន្ធនំ
បេសេត្វា ចតុន្នំ ពុទ្ធានំ អធិគត្វបទស្សនំ កប្បាយុកំ កាឡំ នាម នាគរាជានំ
អានយិ ត្វា សេតច្ចត្តស្ស ហេដ្ឋា មហារហេ បល្លង្កេ និសីទាបេត្វា
អនេកសតវណ្ណាហិ ជលជ ជលជបុប្ផេហិ សុវណ្ណបុប្ផេហិ ច បូជំ កត្វា
សញ្ញាលម្ព័រ បដិមណ្ឌិតេហិ សោឡសហិ នាជកិត្តិសហស្សេហិ សមន្តតោ
បរិក្ខិបិ ត្វា “អនន្តញ្ញាណស្ស តាវ មេ សទ្ធម្មវចក្កវត្តិនោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស រូបំ
ឥមេសំ អក្ខនំ អាចាជំ ករោហី” តិវត្វា តេន និម្មិតំ
សកលសរីរវិប្បកិល្លាបុញ្ញប្បការិនីត្ថត្វាសីតានុញ្ញនបដិមណ្ឌិតទ្ធត្តិសម
ហាបុរិសលក្ខណសស្សីរីកតាយ
វិកសិតកមលុប្បលបុណ្ណរីកបដិមណ្ឌិតមិវ សលិលតលំ
តារាគណារស្មិជាលវិសធិប្បិតសោភាសមុដ្ឋលិតមិវ គគនតលំ
នីលបីតលោហិតាធិភេធិវិចិត្រវណ្ណរំសិវិនទ្ធស្សាមប្បភាបរិក្ខេបវិលាសិតាយ
សញ្ញាប្បភានុរាគឥន្ទជនុវិដ្ឋលតាបរិក្ខិតមិវ កនកគិរិសិខរំ
នាធាវិរាគរិមលកេតុមាលាសមុដ្ឋលិតចារុមត្តកសោភំ នយនរសាយតនមិវ
ព្រហ្មនេវមនុជនាគយក្ខតណានំ ពុទ្ធរូបំ បស្សន្តោ សត្ត ទិវសានិ អក្ខិបូជំ
នាម អកាសិ។

រាជា កិរ អភិសេកំ ចាបុណិ ត្វា ឥណិយេវ សំវច្ឆរានិ ពាហិរកថាសណ្ណំ
បរិគ្គណ្ឌិ។ ចតុត្ថេ សំវច្ឆេ ពុទ្ធសាសនេ បសីទិ។ តស្ស កិរ បិតា ពិន្ទុសារោ
ព្រាហ្មណភត្តោ អហោសិ, សោ ព្រាហ្មណានញ្ច
ព្រាហ្មណាជាតិយចាសណ្ណានញ្ច បណ្ណាវុត្តបរិញ្ញាជកាធិនំ សដ្ឋិសហស្សមត្តានំ
និច្ចកត្តំ បដ្ឋបេសិ។ អសោកោបិ បិតរា បវត្តិតំ ធានំ អត្តនោ អន្តេបុរេ តថេវ
ទទមា នោ ឯកទិវសំ សីហបញ្ញេវ បិតោ តេ ឧបសមបរិពាហិរេន អាចារេន
ភុញ្ញមា នេ អសំយតិ ជ្រៀយេ អវិនិតតិយាបថេ ធិស្វា ចិន្តេសិ - “ឦធិសំ ធានំ

ឧបបរិក្ខិត្យាយុត្តជ្ជានេនាតុំវដ្តតី”តិ។ ឯវំ ចិន្តេត្វា អមច្ឆេ អាហា - “គច្ឆេ, ភណេ, អត្តនោ អត្តនោ សាធុសម្មតេ សមណាព្រាហ្មណោ អន្តេបុរំ អតិហរេ, ទានំ ទស្សមា”តិ។ អមច្ឆា “សាធុ, ទេវា”តិ រញ្ជ្រា បដិស្សុណ្ឌិត្វា តេ តេ បណ្ណាវត្ថុបរិព្ពាជកាជីវកនិគណ្ណាទយោ អានេត្វា “ឥមេ, មហារាជ, អម្ពាភំ អរហន្តោ”តិ អាហំសុ។

អថ រាជា អន្តេបុរេ ឧច្ឆាវចានិ អាសនានិ បញ្ញាបេត្វា “អាគច្ឆន្ត”តិ វត្វា អាគតាគតេ អាហា - “អត្តនោ អត្តនោ បតិវ្រេ អាសនេ និសីទថា”តិ។ តេសុ ឯកច្ឆេ ភទ្ទបីឋកេសុ, ឯកច្ឆេ ជលកបីឋកេសុ និសីទីសុ។ តេ ទិស្វា រាជា “នត្តិ នេសំ អន្តោ សារោ”តិ ញត្វា តេសំ អនុរូបំ ខាទនិយំ ភោជនិយំ ទត្វា ឧយ្យាជេសិ។

ឯវំ គច្ឆន្តេ កាលេ ឯកទិវសំ រាជា សីហាបញ្ញាវេ ឋិតោ អទ្គស និគ្រោធសាមណោរំ រាជវង្គលោន គច្ឆន្តំ ទន្តំ គុត្តំ សន្តិទ្រិយំ ភីរិយាបថសម្បន្នំ។ កោ បនាយំ និគ្រោធា នាម? ពិន្ទុសារវញ្ជោ ជេដ្ឋបុត្តស្ស សុមនរាជកុមារស្ស បុត្តោ។

តត្រាយំ អនុបុត្តិកថា -

ពិន្ទុសារវញ្ជោ ភិវ ទុព្ពលកាលេយេវ អសោកកុមារោ អត្តនាលទ្ធិ ឧជ្ឈេនីវដ្ឋំ បហាយ អាគន្ធា សព្ពនគរំ អត្តនោ ហត្ថគតំ កត្វា សុមនរាជកុមារំ អគ្គហេសិ។ តំទិវសមេវ សុមនស្ស រាជកុមារស្ស សុមនា នាម ទេវី បរិបុណ្ណាគញ្ញា អហោសិ។ សា អញ្ញាតកវេសេន និក្ខមិត្វា អវិទូរេ អញ្ញាតរំ ចណ្ណាលគាមំ សន្វាយ គច្ឆន្តី ជេដ្ឋកចណ្ណាលស្ស គេហតោ អវិទូរេ អញ្ញាតវស្មី និគ្រោធរុក្ខេ អជិវត្ថាយ ទេវតាយ “ឥតោ ឯហិ, សុមនេ”តិ

វន្តិយា សន្តិ សុត្វា តស្ស ឥសីបំ គតា។ ទេវតា អត្តនោ អានុកាវេន ឯកំ
សាលំ និម្មិន្ទា “ឯត្ថ វសាហី” តិ អនាសិ។ សា តំ សាលំ ចារិសិ។
គតទិវសេយេវ ច បុត្តំ វិជាយិ។ សា តស្ស និគ្រោធទេវតាយ បរិគ្គហិតត្តា
“និគ្រោធា” ត្រូវ នាមំ អកាសិ។ ជេដ្ឋកចណ្ណាលោ ទិដ្ឋទិវសតោ បភុតិ តំ
អត្តនោ សាមិដ្ឋតំ វិយ មញ្ញមា នោ និពទ្ធវត្ថំ បដ្ឋបេសិ។ រាជដីតា តត្ថ សត្ត
វស្សានិ វសិ។ និគ្រោធកុមារោបិ សត្តវស្សិកោ ជាតោ។ តទា
មហាវរុណាត្តរោ នាម ឯកោ អរហា ទារកស្ស ហេតុសម្បទំ ទិស្វា វត្តិកា
តត្ថ វិហារមា នោ “សត្តវស្សិកោ ទានិ ទារកោ, កាលោ នំ បញ្ចាជេតុ” ត្ថិ ចិន្តត្វា
រាជដីតាយ អាហារោបេត្វា និគ្រោធកុមារំ បញ្ចាជេសិ។ កុមារោ ខុរគ្គយេវ
អរហត្តំ ចាបុណិ។ សោ ឯកទិវសំ ចាតោវ សរីរំ ជត្តិកា អាចរិយុបជ្ឈាយវត្ថំ
កត្វា បត្តិចីវរមាទាយ “មាតុឧចាសិកាយ គេហទ្វារំ គន្ធាមី” តិ និក្ខមិ។
មាតុនិវាសនជ្ជានព្យាស្ស ទត្តិណាទ្វារេន នគរំ បរិសិទ្ធា នគរមជ្ឈេន គន្ធា
ចាចីនទ្វារេន និក្ខមិត្វា គន្ធត្ថំ ហោតិ។

តេន ច សមយេន អសោកោ ធម្មរាជា ចាចីនទិសាភិមុខោ សីហបញ្ញវេ
ចត្តមតិ។ តទ្ធិណាញោវ និគ្រោធា រាជផ្កុណំ សម្មាបុណិ សន្តិស្រ្តិយោ
សន្តមាទសោ យុគមត្តំ បេក្ខមា នោ។ តេន វុត្ថំ - “ឯកទិវសំ រាជា សីហបញ្ញវេ
បិតោ អទ្ទស និគ្រោធសាមណោ រាជផ្កុណោ គច្ឆន្តំ ទន្តំ គុត្តំ សន្តិស្រ្តិយំ
តិរិយាបថសម្បទ្ធ” ត្ថិ។ ទិស្វា បនស្ស ឯតទហោសិ - “អយំ ជនោ សព្វោបិ
វិក្ខិត្តចិត្តោ ភន្តមិគប្បជីតាកោ។ អយំ បន ទារកោ អវិក្ខិត្តចិត្តោ អតិរិយ
ចស្ស អាហារកិតិវិលាភិតំ សមិញ្ញនបសារណាព្វា សោភតិ។ អទ្វា ឯតស្ស
អព្ពន្ធពេ លោកុត្តរធម្មោ ភវិស្សតី” តិ រញ្ជោ សហ ទស្សនេនេវ សាមណោវ ចិត្តំ
បសីទិ, បេមំ សណ្ឌាហិ។ កស្មា? បុព្វេ ហិ កិវ បុញ្ញករណាកាលេ ឯស រញ្ជោ
ជេដ្ឋភាតា វាណិជកោ អហោសិ។ វុត្ថម្បិ ហេតុ -

“បុព្វេវ សន្និវាសេន, បច្ចុប្បន្នហិតេន វា;
ឯវំ តំ ជាយតេ បេមំ, ឧប្បលំ វ យថោទកេ” តិ។ (ជា. ១.២.១៧៤);

អថ រាជា សញ្ញាតបេមោ សតហុមាឆោ “ឯតំ សាមណោ បក្កោសថា” តិ
អមច្ចេ បេសេសិ។ “តេ អតិចិរាយន្តិ” តិ បុន ទ្វេ តយោ បេសេសិ - “តុវិ តំ
អាកច្ឆត្វ” តិ។ សាមណោរោ អត្តនោ បកតិយា ឯវ អគមាសិ។ រាជា
បតិរូបមាសនំ ញត្វា “និសីទថា” តិ អាហា។ សោ ឥតោ ចិតោ ច វិលោកេត្វា
“នត្ថិ ធានិ អញ្ញោ ភិក្ខុ” តិ សមុស្សិតសេតច្ឆត្តំ រាជបល្លង្គំ ឧបសង្កមិត្វា
បត្តគ្គហណាត្ថាយ រញ្ជោ អាការំ ទស្សេសិ។ រាជា តំ បល្លង្គសមិបំ
ឧបកច្ឆន្តិយេវ ទិស្វា ចិន្តេសិ - “អន្លេវ ធានិ អយំ សាមណោរោ ឥមស្ស គេហស្ស
សាមិកោ ភវិស្សតី” តិ សាមណោរោ រញ្ជោ ហត្ថេ បត្តំ ទត្វា បល្លង្គំ អភិរុហិត្វា
និសីទិ។ រាជា អត្តនោ អត្ថាយ សម្មាទិតំ សព្វំ យាគុខជ្ជកកត្តវិកតិ
ឧបនាមេសិ។ សាមណោរោ អត្តនោ យាបនីយមត្តកមេវ សម្មជិដ្ឋិ។
ភត្តកិច្ចាវសានេ រាជា អាហា - “សត្តារា តុម្ហាកំ ទិន្នោវាទំ ជាឆាថា” តិ?
“ជាឆាមិ, មហារាជ, ឯកទេសេនា” តិ។ “តាត, មយ្ហម្មិ នំ កថេហី” តិ។ “សាធុ,
មហារាជា” តិ រញ្ជោ អនុរូបំ ធម្មបទេ អប្បមាទវគ្គំ អនុមោទនត្ថាយ អភាសិ។

រាជា បន “អប្បមាទោ អមតបទំ, បមាទោ មច្ចុនោ បទ” តិ សុត្វាវ
“អញ្ញាតំ, តាត, បរិយោសាបេហី” តិ អាហា។ អនុមោទនាវសានេ ច “អដ្ឋតេ,
តាត, ធុវភត្តានិ ទម្មី” តិ អាហា។ សាមណោរោ អាហា - “ឯតានិ អហំ
ឧបជ្ឈាយស្ស ទម្មិ, មហារាជា” តិ។ “កោ អយំ, តាត, ឧបជ្ឈាយោ នាមា” តិ?
“វជ្ជាវជ្ជំ ទិស្វា ចោទេតា សារេតា ច, មហារាជា” តិ។ “អញ្ញានិបិ តេ, តាត, អដ្ឋ
ទម្មី” តិ។ “ឯតានិ អាចរិយស្ស ទម្មិ, មហារាជា” តិ។ “កោ អយំ, តាត, អាចរិយោ
នាមា” តិ? “ឥមស្មី សាសនេ សិក្ខិតព្ពកធម្មេសុ បតិដ្ឋាបេតា, មហារាជា” តិ។

“សាធ្ម, តាត, អញ្ញានិបិ តេ អដ្ឋ ធម្មី” តិ។ “ឯតានិបិ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ធម្មិ,
មហារាជ” តិ។ “កោ អយំ, តាត, ភិក្ខុសង្ឃោ នាមា” តិ? “យំ និស្សាយ,
មហារាជ, អម្ពាភំ អាចរិយុបជ្ឈាយានព្វា មម ច បព្ពដ្ឋា ច ឧបសម្មទា ចា” តិ។
រាជា ភិយ្យោសោ មត្តាយ តុដ្ឋចិត្តោ អាហា - “អញ្ញានិបិ តេ, តាត, អដ្ឋ ធម្មី” តិ។
សាមណេរោ “សាធ្ម” តិ សម្មជិដ្ឋិត្វា បុនទិវសេ ទូត្តិស ភិក្ខុ គហេត្វា រាជន្តេបុរំ
បរិសិត្វា ភត្តកិច្ចមកាសិ។ រាជា “អញ្ញេបិ ទូត្តិស ភិក្ខុ តុម្ពេហិ សទ្ធិស្វេ ភិក្ខុ
គណ្ហន្ត” តិ ឯតេនេវ ឧចាយេន ទិវសេ ទិវសេ វឡាបេន្តោ សដ្ឋិសហស្សានំ
ព្រាហ្មណបរិព្ពាជកាទីនំ ភត្តំ ឧបជ្ជិន្តិត្វា អន្តោនិវេសនេ សដ្ឋិសហស្សានំ
ភិក្ខុនំ និច្ចភត្តំ បដ្ឋបេសិ និគ្រោធត្ថេវ គតេនេវ បសាទេន។ និគ្រោធត្ថេវេបិ
រាជានំ សបរិសំ ភីសុ សរណេសុ បព្វេសុ ច សីលេសុ បតិជ្ជាបេត្វា ពុទ្ធសាសនេ
ចោដ្ឋដ្ឋនិកេន បសាទេន អចលប្បសាទំ កត្វា បតិជ្ជាបេសិ។ បុន រាជា
អសោកាភមំ នាម មហាវិហារំ ការេត្វា សដ្ឋិសហស្សានំ ភិក្ខុនំ និច្ចភត្តំ
បដ្ឋបេសិ។ សកលជម្ពុទ្ធិបេ ចតុរាសីតិយា នគរសហស្សេសុ
ចតុរាសីតិវិហារសហស្សានិ ការាបេសិ
ចតុរាសីតិសហស្សេចតិយបដិមណ្ឌិតានិ ធម្មេនេវ, នោ អធម្មេន។

ឯកទិវសំ កិវ រាជា អសោកាភមេ មហាទានំ ទត្វា
សដ្ឋិសហស្សភិក្ខុសង្ឃស្ស មជ្ឈេ និសង្ឃ សង្ឃំ ចតុហិ បច្ឆយេហិ បវារេត្វា ភមំ
បញ្ចំ បុច្ឆិ - “ភន្តេ, ភគវតា ទេសិតធម្មោ នាម កិត្តកោ ហោតី” តិ? “អង្គតោ,
មហារាជ, នវដ្ឋានិ, ខន្ធតោ ចតុរាសីតិធម្មក្ខន្ធសហស្សានិ” តិ។ រាជា ធម្មេ
បសីទិត្វា “ឯកេកំ ធម្មក្ខន្ធិ ឯកេកវិហារេន បូជេស្សមី” តិ ឯកទិវសមេវ
ធម្មវតីកោជិជនំ វិសង្ខេត្វា អមច្ចេ អាណាបេសិ - “ឯថ, ភណោ, ឯកមេកស្មី
នគរេ ឯកមេកំ វិហារំ ការាបេន្តោ ចតុរាសីតិយា នគរសហស្សេសុ
ចតុរាសីតិវិហារសហស្សានិ ការាបេថា” តិ។ សយព្វា អសោកាភមេ

អសោកមហាវិហារត្ថាយ កម្ពុំ បដ្ឋបេសិ។ សង្ឃោ ឥន្ទុតុត្ថត្ថេរំ នាម មហិទ្ធិកំ
មហានុការំ ឱណាសរំ នវកម្មាធិដ្ឋាយកំ អធាសិ។ បេរោ យំ យំ ន និដ្ឋាតិ តំ តំ
អត្ថនោ អានុការេន និដ្ឋាបេសិ។ ឯវម្បិ តីហិ សំវច្ឆេហិ វិហារកម្ពុំ និដ្ឋាបេសិ។
ឯកទិវសមេវ សព្ពនគរេហិ បណ្ណានិ អាគមីសុ។

អមច្ឆា រញ្ជោ អាហោចេសុំ - “និដ្ឋិតានិ, ទេវ,
ចតុរាសីតិវិហារសហស្សនិ” តិ។ រាជា នគរេ ភេរី ចរាបេសិ - “ឥតោ សត្តន្តំ
ទិវសានំ អច្ចយេន វិហារមហោ ភវិស្សតិ។ សព្ពេ អជ្ជ សីលដ្ឋានិ សមាធិយិត្វា
អន្តោនគរេ ច ពហិនគរេ ច វិហារមហំ បដិយាទេន្ទ” តិ។ ឥតោ សត្តន្តំ ទិវសានំ
អច្ចយេន សព្ពាលដ្ឋាវិភូសិតាយ អនេកសតសហស្សសង្ឃាយ ចតុរុដ្ឋិនិយា
សេនាយ បរិវុតោ ទេវលោកេ អមរវតិយា រាជធានិយា សិរិតោ
អធិកតវសស្សីវិកំវិយ នគរំ កាតុកាមេន ឧស្សហជាតេន មហាជនេន
អលង្កតបដិយត្តំ នគរំ អនុវិចរន្តោវិហារំ គន្ធា ភិក្ខុសង្ឃស្ស មជ្ឈេ អដ្ឋាសិ។

តស្មិញ្ច ខណោ សន្និបតិកា អសីតិ ភិក្ខុកោដិយោ អហោសុំ, ភិក្ខុនីនព្វា
ធន្ទវតិសតសហស្សនិ។ តត្ថ ឱណាសវភិក្ខុយេវ សតសហស្សសង្ឃា
អហោសុំ។ តេសំ ឯតទហោសិ - “សច រាជា អត្ថនោ អធិការំ អនវសេសំ
បស្សេយ្យ អតិវិយ ពុទ្ធសាសនេ បសីទេយ្យ” តិ។ ឥតោ លោកវិវរណំ នាម
ចាជិហារិយំ អកំសុ។ រាជា អសោកាហមេ បិតោវ ចតុទ្ធិសា អនុវិលោកេន្តោ
សមន្តតោ សមុទ្ធបរិយន្តំ ជម្ពុជីបំ បស្សតិ ចតុរាសីតិញ្ច វិហារសហស្សនិ
ឧឡារាយ វិហារមហាបូជាយ វិរោចមាណិនិ។ សោ តំវិភូតី បស្សមាណោ ឧឡារេន
បីតិចាមោជ្ជេន សមន្តាគតោ “អត្ថិ បន អញ្ញស្សបិ កស្សបិ ឯវរូបំ
បីតិចាមោជ្ជំ ឧប្បន្នបុត្ត” ត្ថិ ចិន្តេន្តោ ភិក្ខុសង្ឃំ បុច្ឆិ - “ភន្តេ, អម្ពាភំ
លោកនាថស្ស ទសពលស្ស សាសនេ កោ មហាបរិច្ឆាគំ បរិច្ឆជិ។ កស្ស

បរិច្ចាគោ មហាឆ្លោតិ? ភិក្ខុសង្ឃ មោគ្គលីបុត្តតិស្សត្ថេរស្ស ភារំ អកាសិ។
ថេរោ អាហា - “មហារាជ, ធនពលស្ស សាសនេ បច្ចយនាយកោ នាម តយា
សទិសោ ធរមាណេបិ តថាគតេ ន កោចិ អហោសិ, តវេវ បរិច្ចាគោ មហា”តិ។
រាជា ថេរស្ស វេចនំ សុត្វា ឧឡារេន បីតិចាមោឆ្នេន និរន្តរំ ដុដ្ឋសវីរោ ហុត្វា
ចិន្តេសិ - “នត្ថិ កិរ មយា សទិសោ បច្ចយនាយកោ, មយ្ហំ កិរ បរិច្ចាគោ មហា,
អហំ កិរ ធម្មេយ្យធម្មេន សាសនំ បគ្គណ្ណាមិ។ កី បនាហំ ឯវំ សតិ សាសនស្ស
នាយាទោ ហោមិ, ន ហោមី”តិ។ តតោ ភិក្ខុសង្ឃ បុច្ឆិ - “ភវាមិ នុ ខោ អហំ,
ភន្តេ, សាសនស្ស នាយាទោ”តិ។

តតោ មោគ្គលីបុត្តតិស្សត្ថេរោ រញ្ជោ ឥទំ វេចនំ សុត្វា រាជបុត្តស្ស
មហិន្ទស្ស ឧបនិស្សយសម្បត្តិ សម្បស្សមាណោ “សចេ អយំ កុមារោ
បព្ពជិស្សតិ សាសនស្ស អតិវិយ វុឡិ ភវិស្សតី”តិ ចិន្តេត្វា រាជានំ ឯតទរោច -
“ន ខោ, មហារាជ, ឯត្តាវតា សាសនស្ស នាយាទោ ហោតិ; អបិច ខោ
បច្ចយនាយកោតិ វា ឧបជ្ជាកោតិ វា សម្ព័ន្ធំ គច្ឆតិ។ យោបិ ហិ, មហារាជ,
បថវិតោ យាវ ព្រហ្មលោកបរិមាណំ បច្ចយរាសី ទទេយ្យ សោមិ ‘សាសនេ
នាយាទោ’តិ សម្ព័ន្ធំ ន គច្ឆតី”តិ។ “អថ កថំ ចរហិ, ភន្តេ, សាសនស្ស នាយាទោ
ហោតី”តិ? “យោ ហិ កោចិ, មហារាជ, អឡោ វា ទលិទ្ធោ វា អត្តនោ ឱវសំ បុត្តំ
បញ្ហាជេតិ - អយំ វុច្ឆតិ, មហារាជ, នាយាទោ សាសនស្ស”តិ។

ឯវំ វុត្តេ អសោកោ រាជា “អហំ កិរ ឯវុច្ឆបំ បរិច្ចាគំ កត្វាបិ នេវ សាសនស្ស
នាយាទភារំ បត្តោ”តិ សាសនេ នាយាទភារំ បត្តយមាណោ ឥតោ ចិតោ ច
វិលោកេត្វា អទ្ទស មហិន្ទកុមារំ អវិទូរេ បីតំ។ ទិស្វានស្ស ឯតទហោសិ -
“កិញ្ចាបិ អហំ ឥមំ កុមារំ តិស្សកុមារស្ស បព្ពជិតកាលតោ បភុតិ ឱបរដ្ឋេ
វេបេតុកាមោ, អថ ខោ ឱបរដ្ឋតោបិ បព្ពជ្ជាវ ឧត្តមា”តិ។ តតោ កុមារំ អាហា -

“សក្ខីសិ ត្វំ, តាត, បព្ពជិតុ”ន្តិ? កុមារោ បកតិយាបិ តិស្សកុមារស្ស
បព្ពជិតកាលតោ បកុតិ បព្ពជិតុកាមោវ រញ្ជោ វចនំ សុត្វា អតិវិយ
ចាមោដ្ឋជាតោ ហុត្វា អាហា - “បព្ពជាមិ, ទេវ, មំ បព្ពាដេត្វា តុម្ពេ
សាសនទាយាទា ហោថា”តិ។

តេន ច សមយេន រាជធីតា សង្ឃមិត្តាបិ តស្មីយេវ ហំនេ បិតា ហោតិ។
តស្ស ច សាមិកោ អគ្គិព្រហ្មា នាម កុមារោ យុវរាជេន តិស្សកុមារេន សង្ឃ
បព្ពជិតោ ហោតិ។ រាជា តំ ទិស្វា អាហា - “ត្វម្បិ, អម្ព, បព្ពជិតុំ សក្ខីសិ”តិ?
“សាធុ, តាត, សក្កោមី”តិ។ រាជា បុត្តានំ មនំ លភិត្វា បហដ្ឋចិត្តោ ភិក្ខុសង្ឃ
ឯតទរោច - “ភន្តេ, ឥមេ ទារកេ បព្ពាដេត្វា មំ សាសនេ ទាយាទំ ករោថា”តិ។
សង្ឃោ រញ្ជោ វចនំ សម្បជិដ្ឋិត្វា កុមារំ មោគ្គលីបុត្តតិស្សត្ថេវេន ឧបជ្ឈាយេន
មហាទេវត្ថេវេន ច អាចរិយេន បព្ពាដេសិ។ មជ្ឈន្តិកត្ថេវេន អាចរិយេន
ឧបសម្មាទេសិ។ តទា កិវ កុមារោ បរិបុណ្ណវីសតិវស្សោវ ហោតិ។ សោ
តស្មីយេវ ឧបសម្មន្តសីមមណ្ឌលេ សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហន្តំ ចាបុណិ។
សង្ឃមិត្តាយបិ រាជធីតាយ អាចរិយា អាយុចាលិត្ថេវ នាម, ឧបជ្ឈាយា បន
ធម្មចាលិត្ថេវ នាម អហោសិ។ តទា សង្ឃមិត្តា អដ្ឋាវសវស្សោ ហោតិ។ តំ
បព្ពជិតមត្តំ តស្មីយេវ សីមមណ្ឌលេ សិក្ខាយ បតិជ្ជាបេសុំ។ ឧភិន្នំ
បព្ពជិតកាលេ រាជា ធឮត្តស្សភិសេកោ ហោតិ។

អថ មហិន្ទត្ថេវេន ឧបសម្មន្តកាលតោ បកុតិ អត្តនោ ឧបជ្ឈាយស្សោវ
សន្តិកេ ធម្មញ្ញវិនយញ្ញ បរិយាបុណ្ណោ ទ្វេបិ សង្កឹតិយោ អារុទ្ធា
តិបិដកសង្កហិតំ សាដ្ឋកថំ សត្តំ ថេរវាទំ តិណ្ឌំ វស្សានំ អព្ពន្ធពេ ឧត្តហេត្វា
អត្តនោ ឧបជ្ឈាយស្ស អន្តោវាសិកានំ សហស្សមត្តានំ ភិក្ខុនំ ចាមោក្ខោ
អហោសិ។ តទា អសោកោ ធម្មរាជា នវវស្សភិសេកោ ហោតិ។ រញ្ជោ បន

អង្គវស្សាភិសេកកាលយេវ កោន្តបុត្តតិស្សត្ថេវ ព្យាធិបជីកម្មត្ថំ
ភិក្ខាចារវត្ថេន អាហិណ្ឌោន្តោ បសតមត្ថំ សប្បី អលភិក្ខា ព្យាធិពាលេន
បរិក្ខិណាយុសន្និវារេ ភិក្ខុសង្ឃំ អប្បមាទេន ឡីវទិក្ខា អាកាសេ បល្លង្គេន
និសីទិក្ខា តេជោធាតុំ សមាបន្និក្ខា បរិនិព្វាយិ។ រាជា តំ បវត្តិ សុត្វា ថេរស្ស
សក្ការំ កត្វា “មយិ នាម វន្តំ ការេន្តេ ឯវំ ភិក្ខុនំ បច្ឆយា ធុល្លភា” តិ នគរស្ស
ចតុសុ ធូរេសុ ចោក្ខរណីយោ ការាបេត្វា ភេសន្តស្ស បូរាបេត្វា ផាបេសិ។

តេន កិរ សមយេន ចាជលីបុត្តស្ស ចតុសុ ធូរេសុ ចត្តារិ សតសហស្សានិ,
សកាយំ សតសហស្សន្តិ ធិវសេ ធិវសេ បញ្ចសតសហស្សានិ រញ្ជោ ឧប្បជ្ឈន្តិ។
តតោ រាជា និក្រោធត្ថេរស្ស ទេវសិកំ សតសហស្សំ វិសង្ខេសិ។ ពុទ្ធស្ស
ចេតិយេ គន្ធមាលាធិហិ បូជនត្ថាយ សតសហស្សំ។ ធម្មស្ស សតសហស្សំ, តំ
ធម្មធរានំ ពហុស្សតានំ ចតុបច្ឆយត្ថាយ ឧបនីយតិ។ សង្ឃស្ស សតសហស្សំ,
ចតុសុ ធូរេសុ ភេសន្តត្ថាយ សតសហស្សំ។ ឯវំ សាសនេ ឧឡារោ
លាភសក្ការោ និព្វត្តិ។

តិគ្គិយា បរិហីនលាភសក្ការោ អន្តមសោ យាសន្នាទនម្បិ អលភន្តា
លាភសក្ការំ បត្តយមាណា សាសនេ បព្ពជិក្ខា សកានិ សកានិ ទិដ្ឋិកតានិ “អយំ
ធម្មោ, អយំ វិនយោ” តិ ធិបេន្តិ។ បព្ពជ្ជំ អលភមាណាបិ សយមេវ មុណ្ណាត្វា
កាសាយានិ វត្ថានិ អច្ឆាទេត្វា វិហារេសុ វិចរន្តា ឧចោសថម្បិ បវរណាម្បិ
សង្ឃកម្មម្បិ គណកម្មម្បិ បរិសន្តិ។ ភិក្ខុ តេហិ សទ្ធិ ឧចោសថំ ន ករោន្តិ។
តទា មោគ្គលីបុត្តតិស្សត្ថេវ “ឧប្បន្នំ ទានិ ៩ទំ អធិករណំ, តំ នចិរស្សេវ
កក្ខុឡំ ភវិស្សតិ។ ន ខោ បនេតំ សក្កា ៩មេសំ មជ្ឈេ វសន្តេន វុបសមេតុ” តិ
មហិណ្ឌេត្ថេរស្ស គណំ នីយ្យាតេត្វា អត្តនា ជាសុវិហារេន វិហារិតុកាមោ
អហោគង្គបព្ពតំ អគមាសិ។ តេបិ ខោ តិគ្គិយា ភិក្ខុសង្ឃេន ធម្មេន វិនយេន

សត្វសាសនេននិគ្គយ្ហមាធាបិ ធម្មវិនយានុលោមាយ បដិបត្តិយា
អសណ្ណាបាត្តា អនេករូបំ សាសនស្ស អព្ពុទព្វា មលព្វា កណ្តាកព្វា
សមុជ្ឈាបេសុំ។ កេចិ អគ្គី បរិចរន្តិ, កេចិ បព្វាតបេន តាបេន្តិ, កេចិ អាទិច្ចំ
អនុបរិវត្តន្តិ, កេចិ “ធម្មព្វាវិនយព្វា វោភិន្ទិស្សាមា” តិ បគ្គណ្ហីសុ។ តទា
ភិក្ខុសង្ឃោ ន តេហិ សទ្ធិំ ឧចោសថំ វា បវារណំ វា អកាសិ។ អសោកាវាមេ
សត្វវស្សានិ ឧចោសថោ ឧបច្ឆិដ្ឋិ។ រញ្ជោបិ ឯតមត្តំ អាហារេសុំ។ រាជា ឯកំ
អមច្ចំ អាណាបេសិ - “វិហារំ គន្ធា អធិករណំ រូបសមេត្វា ឧចោសថំ
កាវាបេហិ” តិ។ អមច្ឆោ រាជានំ បដិបុច្ឆិតុំ អវិសហាត្តោ អញ្ញោ អមច្ឆោ
ឧបសង្កមិត្វា អាហា - “រាជា មំ វិហារំ គន្ធា អធិករណំ រូបសមេត្វា ឧចោសថំ
កាវាបេហិ” តិ បហិណ្ឌិ។ កថំ នុ ខោ អធិករណំ រូបសម្មតី” តិ? តេ អាហំសុ -
“មយំ ឯវំ សល្លក្ខេម - ‘យថា នាម បច្ឆន្តំ រូបសមេត្តា ចោរេ យាតេន្តិ, ឯវមេ’
យេ ឧចោសថំ ន ករេន្តិ, តេ មារេតុកាមោ រាជា ភវិស្សតី” តិ។ អថ សោ
អមច្ឆោវិហារំ គន្ធា ភិក្ខុសង្ឃំ សន្និចាតេត្វា អាហា - “អហំ រញ្ជោ ‘ឧចោសថំ
កាវាបេហិ’ តិ បេសិតោ។ ករេន ធានិ, ភន្តេ, ឧចោសថ” តិ។ ភិក្ខុ “ន មយំ
តិត្តិយេហិ សទ្ធិំ ឧចោសថំ ករេមា” តិ អាហំសុ។ អថ អមច្ឆោ ថេរាសនតោ
បជ្ជាយ អសីនា សីសានិ ចាតេតុំ អារាទ្ធោ។

អទ្ទសា ខោ តិស្សត្ថេរោ តំ អមច្ចំ តថាវិប្បដិបន្តំ។ តិស្សត្ថេរោ នាម ន យោ
វា សោ វា, រញ្ជោ ឯកមាតិកោ ភាតា តិស្សកុមារោ នាម, តំ កិរ រាជា
បត្តាភិសេកោ ឱបរន្នេ ឋបេសិ។ សោ ឯកទិវសំ វនចារំ គតោ អទ្ទស មហន្តំ
មិគសង្ឃំ ចិត្តកិណ្ឌាយ កិណ្ឌន្តំ។ ទិស្វានស្ស ឯតទហោសិ - “ឥមេ តាវ
តិណាភក្ខា មិគា ឯវំ កិណ្ឌន្តិ, ឥមេ បន សមណា រាជកុលេ បណ្ឌិតានិ
កោជនានិ ភុព្វិត្វា មុទុកាសុ សេយ្យាសុ សយមាធា កី នាម កិណ្ឌិតំ ន
កិណ្ឌិស្សន្តិ” តិ! សោ តតោ អាគន្ធា ឥមំ អត្តនោវិតក្កំ រញ្ជោ អាហារេសិ។ រាជា

“អដ្ឋានេ កុក្កុច្ឆាយិតំ កុមារេន! ហន្ត, ទំ ឯវំ សញ្ញាបេស្សមី” តិ ឯកទិវសំ
កេនចិ ការណេន កុទ្ធារិយ ហុត្វា “ឯហិ សត្តទិវសេន រជ្ជំ សម្បជិដ្ឋ, តតោ
តំ ឃាតេស្សមី” តិ មរណាភយេន តដ្ឋេត្វា តមត្ថំ សញ្ញាបេសិ។ សោ កិរ
កុមារោ “សត្តមេ មំ ទិវសេ មារេស្សតី” តិ ន ចិត្តរូបំ ម្ហាយិ, ន ភុញ្ញិ, ន សុបិ,
អតិវិយ លូឧសីរោ អហោសិ។ តតោ នំ រាជា បុច្ឆិ - “កិស្ស ត្វំ ឯវុទោ
ជាតោ” តិ? “មរណាភយេន, ទេវា” តិ។ “អរេ, ត្វំ នាម បរិច្ឆន្នមរណំ
សម្បស្សមាណោវិស្សត្តោ ន កីឡសិ? ភិក្ខុ អស្សាសបស្សាសនិពាទ្ធិំ មរណំ
បេក្ខមាណា កថំ កីឡិស្សន្តី” តិ! តតោ បភុតិ កុមារោ សាសនេ បសីទិ។

សោ បុន ឯកទិវសំ មិគរំ និក្ខមិត្វា អរញ្ញេ អនុវិចារមាណោ អន្តស
យោនកមហាធម្មរក្ខិតតេត្ថរំ អញ្ញតវេន ហត្ថិនាគេន សាលសាទំ គហេត្វា
ពិជិយមាទំ និសិទ្ធិ។ ទិស្វា ចាមោជ្ជជាតោ ចិន្តេសិ - “កតា នុ ខោ អហម្មិ អយំ
មហាថេរោវិយ បព្ពដេយ្យំ! សិយា នុ ខោ សោ ទិវសោ” តិ។ ថេរោ តស្សាសយំ
វិទិត្វា តស្ស បស្សន្តស្សេវ អាគាសេ ឧប្បតិត្វា អសោកាភមេ ចោក្ខរណីយា
ឧទកតលេ វត្វា ជីវេវា ឧត្តរាសន្តេវា អាគាសេ លគ្គេត្វា ម្ហាយិតំ អារទ្ធា។

កុមារោ ថេរស្សនុភារំ ទិស្វា អតិវិយ បសន្នោ “អដ្ឋេវ បព្ពជិស្សមី” តិ
និវត្តិត្វា រញ្ញោ អាហោចេសិ - “បព្ពជិស្សមហំ, ទេវា” តិ។ រាជា អនេកប្បការំ
យាចិត្វាបិ តំ និវត្តេតុំ អសក្កោន្តោ អសោកាភមគមនីយមគ្គំ អលង្ការាបេត្វា
កុមារំ ធលាវេសំ គាហាបេត្វា អលង្កតាយ សេនាយ បរិវារាបេត្វា វិហារំ
នេសិ។ “យុវរាជា កិរ បព្ពជិស្សតី” តិ សុត្វា ពហូ ភិក្ខុ បត្តជីវរាទិ បជិយាទេសុ។
កុមារោ បធានយុវំ គន្ធា មហាធម្មរក្ខិតតេត្ថរស្សេវ សន្តិកេ បព្ពជិ សទ្ធិ
បុរិសសតសហស្សេន។ កុមារស្ស បន អនុបព្ពជិតាទំ គណនបរិច្ឆេទោ នត្តិ។
កុមារោ រញ្ញោ ចតុវស្សភិសេកកាលេ បព្ពជិតោ។ អថញ្ញាបិ រញ្ញោ

ភាគីនេយ្យ សង្ឃមិត្តាយ សាមីកោ អគ្គិព្រហ្ម ឆាម កុមារោ អត្ថិ។
សង្ឃមិត្តា តំ បដិច្ច ឯកមេវ បុត្តំ វិជាយិ។ សោបិ “យុវរាជា បព្ពជិតោ” តិ សុត្វា
រាជានំ ឧបសង្កមិត្វា - “អហម្បិ, ទេវ, បព្ពជិស្សមី” តិ យាចិ។ “បព្ពជ, តាតា” តិ
ច រញ្ញោ អនុញ្ញាតោ តំ ទិវសមេវ បព្ពជិ។

ឯវំ អនុបព្ពជិតោ, ឧទ្យារិកវេន ខត្តិយជនេន;
រញ្ញោ កនិជ្ជភាតា, តិស្សត្ថេរោ តិ វិញ្ញោយោ។

សោ តំ អមច្ចំ តថាវិប្បជិបន្នំ ទិស្វា ចិន្តេសី - “ន រាជា ថេរេ មារាបេតុំ
បហំណោយុ; អន្ធា ឥមស្សេវេតំ អមច្ចស្ស ទុគ្គហំតំ ភវិស្សតី” តិ គន្ធា សយំ
តស្ស អាសន្នេ អាសនេ និសីទិ។ សោ ថេរំ សញ្ញានិត្វា សត្តំ និចាតេតុំ
អវិសហន្តោ គន្ធា រញ្ញោ អាហោចេសី - “អហំ, ទេវ, ឧចាសថំ កាតុំ អនិច្ចន្តានំ
ឯត្ថកានំ ឆាម ភិក្ខុនំ សីសានិ ចាតេសី; អថ អយ្យស្ស តិស្សត្ថេរស្ស បដិចាជិ
សម្បត្តា, កិច្ចិ ករោមី” តិ? រាជា សុត្វាវ - “អវេ! កី បន, តុំ, មយា ភិក្ខុ យាតេតុំ
បេសិតោ” តិ តាវទេវ សវីរេ ឧប្បន្នទាហោ ហុត្វាវិហារំ គន្ធា ថេរេ ភិក្ខុ បុច្ឆិ -
“អយំ, ភន្តេ, អមច្ឆោ មយា អនាណាត្តោវ ឯវំ អកាសិ, កស្ស ទុខោ ឥមីនា
ចាបេន ភវិតព្ព” តិ? ឯកច្ឆេ ថេរា, “អយំ តវ វចនេន អកាសិ, តុយ្ហេតំ ចាប” តិ
អាហំសុ។ ឯកច្ឆេ “ឧភិន្នម្បិ វោ ឯតំ ចាប” តិ អាហំសុ។ ឯកច្ឆេ ឯវមាហំសុ - “កី
បន តេ, មហារាជ, អត្ថិ ចិត្តំ ‘អយំ គន្ធា ភិក្ខុ យាតេតុ’” តិ? “នត្ថិ, ភន្តេ,
កុសលាធិប្បាយោ អហំ បេសេសី - ‘សមគ្គោ ភិក្ខុសង្ឃោ ឧចាសថំ
ករោតុ’” តិ។ “សចេ តុំ កុសលាធិប្បាយោ, នត្ថិ តុយ្ហំ ចាបំ, អមច្ឆស្សេវេតំ
ចាប” តិ។ រាជា ទ្វេឡ្ហកជាតោ អាហា - “អត្ថិ ទុខោ, ភន្តេ, កោចិ ភិក្ខុ មមេតំ
ទ្វេឡ្ហកំ ជិន្និត្វា សាសនំ បគ្គហេតុំ សមត្ថោ” តិ? “អត្ថិ, មហារាជ,
មោគ្គលីបុត្តតិស្សត្ថេរោ ឆាម, សោ តេ ឥមំ ទ្វេឡ្ហកំ ជិន្និត្វា សាសនំ បគ្គណ្ឌិតុំ

សមត្ថោ"តិ។ រាជា តទហេវ ចត្តារោ ធម្មកថិកេ ឯកេកកិក្ខុសហស្សបរិវារេ,
ចត្តារោ ច អមច្ចេ ឯកេកបុរិសសហស្សបរិវារេ "ថេរំ គណ្ហិត្វា អាគច្ឆថា"តិ
បេសេសិ។ តេ គន្ធា "រាជា បក្កោសតី"តិ អាហំសុ។ ថេរោ នាគច្ឆិ។ ទុតិយម្បិ
ខោ រាជា អដ្ឋ ធម្មកថិកេ, អដ្ឋ ច អមច្ចេ សហស្សសហស្សបរិវារេយេវ
បេសេសិ - "រាជា, ភន្តេ, បក្កោសតី"តិ វុត្វា គណ្ហិត្វាវ អាគច្ឆថា"តិ។ តេ តថេវ
អាហំសុ។ ទុតិយម្បិ ថេរោ នាគច្ឆិ។ រាជា ថេរេ បុច្ឆិ - "អហំ, ភន្តេ, ទិក្ខុត្ថំ
បហំណី; កស្មា ថេរោ នាគច្ឆតី"តិ? "រាជា បក្កោសតី"តិ វុត្តត្ថា, មហារាជ,
នាគច្ឆតិ។ ឯវំ បន វុត្តេ អាគច្ឆេយ្យ 'សាសនំ, ភន្តេ, ឌីសីទតិ, អម្ពាភំ សាសនំ
បគ្គហត្ថាយ សហាយកា ហោថា"តិ។ អថ រាជា តថា វុត្វា សោឡស
ធម្មកថិកេ, សោឡស ច អមច្ចេ សហស្សសហស្សបរិវារេ បេសេសិ។ ភិក្ខុ ច
បដិបុច្ឆិ - "មហាល្លកោ នុ ខោ, ភន្តេ, ថេរោ ទហារោ នុ ខោ"តិ? "មហាល្លកោ,
មហារាជា"តិ។ "វុត្ថំ វា សិរិកំ វា អភិរុហិស្សតិ, ភន្តេ"តិ? "នាភិរុហិស្សតិ,
មហារាជា"តិ។ "កុហី, ភន្តេ, ថេរោ វសតី"តិ? "ឧបរិ គដ្ឋាយ, មហារាជា"តិ។
រាជា អាហា - "តេន ហិ, ភណោ, នាវាសដ្ឋ្យជំ ពន្ធិត្វា តត្ថេវ ថេរំ និសីទាបេត្វា
ទិសុបិ តីវេសុ អារក្ខំ សំវិធាយ ថេរំ អានេថា"តិ។ ភិក្ខុ ច អមច្ចា ច ថេរស្ស
សន្តិកំ គន្ធា រញ្ជោ សាសនំ អាហេចេសុ។

ថេរោ សុត្វា "យំ ខោ អហំ មូលតោ បដ្ឋាយ សាសនំ បគ្គណ្ហិស្សមីតិ
បព្ពជិតោម្ហិ។ អយំ ទានិ មេ សោ កាលោ អនុប្បត្តោ"តិ ចម្មខណ្ឌំ គណ្ហិត្វាវ
ឧដ្ឋហិ។ អថ "ថេរោ ស្វេ ចាជលិបុត្តំ សម្មាបុណិស្សតី"តិ វត្តិភាគេ រាជា សុបិនំ
អទ្ទស។ ឯវុច្ឆោ សុបិនោ អហោសិ - "សព្ពសេតោ ហត្ថិនាកោ អាគន្ធា រាជានំ
សីសតោ បដ្ឋាយ បរាមសិត្វា ទក្ខិណហត្ថេ អគ្គហេសី"តិ។ បុនទិវសេ រាជា
សុបិនជ្ឈាយកេ បុច្ឆិ - "មយា ឯវុច្ឆោ សុបិនោ ទិដ្ឋោ, កី មេ ភវិស្សតី"តិ?
ឯកោ តំ, "មហារាជ, សមណានាកោ ទក្ខិណហត្ថេ គណ្ហិស្សតី"តិ។ អថ រាជា

តាវនេវ “ថេរោ អាគតោ” តិ សុត្វា គង្គាតិវំ គន្ធា នធិ ឌីតវិត្វា អពុគ្គច្ឆន្តោ
ជាណាមត្ថេ ឧទកេ ថេវ សម្មាបុណ្ហិត្វា ថេវស្ស នាវាតោ ឌីតវន្តស្ស ហត្ថំ
អនាសិ។ ថេរោ រាជានំ ទក្ខិណាហត្ថេ អគ្គហេសិ។ តំ ទិស្វា អសិគ្គាហា “ថេវស្ស
សីសំ ចាតេស្សមា” តិ កោសតោ អសី អព្ពាហីសុ។ កស្មា? ឯតំ កិវ ចារិត្តំ
រាជកុលេសុ - “យោ រាជានំ ហត្ថេ គណ្ណាតិ តស្ស អសិនា សីសំ ចាតេតត្ថ” ឆ្លឹ។
រាជា នាយំយេវ ទិស្វា អាហា - “បុព្វេបិ អហំ ភិក្ខុសុ វិវទ្ធការណា អស្សាទំ ន
វិន្ទាមិ, មា ខោ ថេវេវ វិវជ្ឈិត្វា” តិ។ ថេរោ បន កស្មា រាជានំ ហត្ថេ អគ្គហេសិ តិ?
យស្មា រញ្ញា បញ្ចំ បុច្ឆនត្ថាយ បក្កោសាបិតោ តស្មា “អន្តោវាសិកោ មេ អយ” ឆ្លឹ
អគ្គហេសិ។

រាជា ថេវ អត្ថនោ ឧយ្យានំ នេត្វា ពាហិរតោ តិក្ខុត្ថំ បរិវារាបេត្វា អារក្ខំ
ឋេបេត្វា សយមេវ ថេវស្ស ចាទេ ឆោវិត្វា តេលេន មក្ខេត្វា ថេវស្ស សន្តិកេ
និសីទិត្វា “បដិពាលោ នុ ខោ ថេរោ មម កង្ខំ ជិទ្ចិត្វា ឧប្បន្នំ អធិករណំ
រូបសមេត្វា សាសនំ បគ្គណ្ហិតុ” ឆ្លឹ វិមសនត្ថាយ “អហំ, ភន្តេ, ឯកំ ចាជិហារិយំ
ទដ្ឋកាមោ” តិ អាហា។ “កតវំ ចាជិហារិយំ ទដ្ឋកាមោសិ, មហារាជា” តិ?
“បថីវីកម្សនំ, ភន្តេ” តិ។ “សកលបថីវីកម្សនំ ទដ្ឋកាមោសិ, មហារាជ,
បទេសបថីវីកម្សន” ឆ្លឹ? “កតវំ បនេត្ថ, ភន្តេ, ទុក្ខរ” ឆ្លឹ? “កី នុ ខោ, មហារាជ,
កំសចាតិយា ឧទកបុណ្ណាយ សត្តំ ឧទកំ កម្សេតុំ ទុក្ខរំ; ឧទាហុ ឧបឡ” ឆ្លឹ?
“ឧបឡំ, ភន្តេ” តិ។ “ឯវមេវ ខោ, មហារាជ, បទេសបថីវីកម្សនំ ទុក្ខរ” ឆ្លឹ។ “តេន
ហិ, ភន្តេ, បទេសបថីវីកម្សនំ បស្សិស្សាមី” តិ។ “តេន ហិ, មហារាជ, សមន្តតោ
យោជនេ បុរត្ថិមាយ ទិសាយ ឯកេន ចក្កេន សីមំ អក្កមិត្វា រថោ តិជ្ជតុ;
ទក្ខិណាយ ទិសាយ ឌីហិ ចាទេហិ សីមំ អក្កមិត្វា អស្សោ តិជ្ជតុ; បច្ឆិមាយ
ទិសាយ ឯកេន ចាទេន សីមំ អក្កមិត្វា បុរិសោ តិជ្ជតុ; ឧត្តរាយ ទិសាយ
ឧបឡកាគេន សីមំ អក្កមិត្វា ឯកា ឧទកចាតិ តិជ្ជតុ” តិ។ រាជា តថា

ការរាបសើ។ ថេរោ អភិញ្ញាចាទកំ ចតុត្ថជ្ឈានំ សមាបដ្ឋិតា តតោ វុដ្ឋាយ “រាជា
បស្សតូ”តិ យោជនប្បមាណាបថវីចលនំ អធិដ្ឋហិ។ បុរត្ថិមាយ ទិសាយ រថស្ស
អន្តោសីមាយ បិតោ ចាទោវ ចលី, ឥតរោ ន ចលី។ ឯវំ ទក្ខិណាបច្ឆិមទិសាសុ
អស្សបុរិសានំ អន្តោសីមាយ បិតចាទាយេវ ចលីសុ, ឧបឡុបឡំ សរីរញ្ច។
ឧត្តរទិសាយ ឧទកចាតិយាបិ អន្តោសីមាយ បិតំ ឧបឡុកាគកតមេវ ឧទកំ
ចលី, អវសេសំ និច្ចលមហោសីតិ។ រាជា តំ ចាជិហារិយំ ទិស្វា “សក្ខតិ ធានិ
ថេរោ សាសនំ បគ្គណ្ឌិតុ”ន្តិ និដ្ឋំ គន្ធា អត្ថនោ កុក្កុច្ចំ បុច្ឆិ - “អហំ, ភន្តេ, ឯកំ
អមច្ចំ វិហារំ គន្ធា អធិករណំ រូបសមេត្វា ឧចោសនំ ការាបេហី”តិ បហិណ្ឌិ,
សោ វិហារំ គន្ធា ឯត្ថកេ ភិក្ខុ ជីវិតា វោរោបេសិ, ឯតំ ចាបំ កស្ស ហោតី”តិ?

“កី បនតេ, មហារាជ, អត្ថិ ចិត្តំ ‘អយំ វិហារំ គន្ធា ភិក្ខុ ឃាតេតូ’”តិ? “នត្ថិ,
ភន្តេ”តិ។ “សចេ តេ, មហារាជ, នត្ថិ ឯវំ ចិត្តំ, នត្ថិ តុយ្ហំ ចាប”ន្តិ។ អថ ថេរោ
រាជានំ ឯតមត្ថំ ឥមិនា សុត្តេន សញ្ញាបេសិ - “ចេតនាបំ, ភិក្ខុវេ, កម្មំ វធាមិ។
ចេតយិត្វា កម្មំ ករោតិ - កាយេន វាចាយ មនសា”តិ (អ. និ. ៦.៦៣)។

តមេវត្ថំ បរិធិបេតុំ តិត្តិរជាតកំ (ជា. ១.៤.៧៥) អាហារិ - “អតីតេ,
មហារាជ, ធិបកតិត្តិរោ តាបសំ បុច្ឆិ -

‘ញាតកោ នោ និសីន្នោតិ, ពហុ អាគច្ឆតី ជនោ;
បជិត្វ កម្មំ ជុសតិ, តស្មី មេ សង្កតេ មនោ’តិ។

តាបសោ អាហា - ‘អត្ថិ បនតេ ចិត្តំ មម សន្នេន ច រូបទស្សនេន ច អាគន្ធា
ឯតេ បក្ខិនោ ពជ្ឈន្តុ វា ហញ្ញន្តុ វា’តិ? ‘នត្ថិ, ភន្តេ’តិ តិត្តិរោ អាហា។ តតោ នំ
តាបសោ សញ្ញាបេសិ - ‘សចេ តេ នត្ថិ ចិត្តំ, នត្ថិ ចាបំ; ចេតយន្តមេវ ហិ ចាបំ
ជុសតិ, នាចេតយន្តំ។

‘ន បដិច្ច កម្ម ដុសតិ, មនោ ចេ នប្បទុស្សតិ;
អប្បោស្សក្កស្ស ភទ្រស្ស, ន ចាបមុបលិម្បតិ’”តិ។

ឯវំ ថេរោ រាជានំ សញ្ញាបេត្វា តត្ថេវ រាជុយ្យានេ សត្ត ទិវសានិ វសន្តោ
រាជានំ សមយំ ឧគ្គណ្ហាបេសិ។ រាជា សត្តមេ ទិវសេ អសោការាមេ ភិក្ខុសង្ឃំ
សន្និទាតាបេត្វា សាលិទាការំ បរិក្ខិទាបេត្វា សាលិទាការន្តេវ និសំន្នោ
ឯកលទ្ធិកេ ឯកលទ្ធិកេ ភិក្ខុ ឯកតោ ឯកតោ ការាបេត្វា ឯកមេកំ
ភិក្ខុសម្មហំ បក្កោសាបេត្វា បុច្ឆិ - “កីវាទី សម្មាសម្ពុទ្ធោ”តិ?
តតោសស្សតវាទិនោ “សស្សតវាទី”តិ អាហំសុ។ ឯកច្ចសស្សតិកា... បេ....
អន្តានន្តិកា... អមរាវិក្ខេបិកា... អធិច្ចសមុប្បន្និកា... សញ្ញិវាទា... អសញ្ញិវាទា...
នេវសញ្ញិវាទាសញ្ញិវាទា ... ឧច្ឆេទវាទា... ទិដ្ឋជម្ពុនិព្ពានវាទា “ទិដ្ឋជម្ពុនិព្ពានវាទី”តិ
អាហំសុ។ រាជា បឋមមេវ សមយស្ស ឧគ្គហិតត្ថា “នយិមេ ភិក្ខុ, អញ្ញតិទ្តិយា
ឥមេ”តិ ញាត្វា តេសំ សេតកានិ វត្ថានិ ទត្វា ឧប្បព្ពានេសិ។ តេ សព្វេបិ
សដ្ឋិសហស្សា អហេសុំ។

អថញ្ញោ ភិក្ខុ បក្កោសាបេត្វា បុច្ឆិ - “កីវាទី, ភន្តេ, សម្មាសម្ពុទ្ធោ”តិ?
“វិភជ្ឈវាទី, មហារាជា”តិ។ ឯវំ វុត្ថេ រាជា ថេវ បុច្ឆិ - “វិភជ្ឈវាទី, ភន្តេ,
សម្មាសម្ពុទ្ធោ”តិ? “អាម, មហារាជា”តិ។ តតោ រាជា “សុទ្ធិំ ទានិ, ភន្តេ, សាសនំ;
ករោតុ ភិក្ខុសង្ឃោ ឧបោសថ”ន្តិ អារក្ខំ ទត្វា នគរំ ចារិសិ។

សមគ្គោ សង្ឃោ សន្និបតិក្វា ឧបោសថំ អកាសិ។ តស្មី សន្និទាតេ សដ្ឋិ
ភិក្ខុសតសហស្សានិ អហេសុំ។ តស្មី សមាគមេ មោគ្គលិបុត្តតិស្សត្ថេរោ
បរិប្បវាទំ មទ្ធមានោ កថាវត្ថុប្បករណំ អកាសិ។ តតោ
សដ្ឋិសតសហស្សសង្ឃេសុ ភិក្ខុសុ ឧច្ឆិទិក្វា តិបិដកបរិយត្តិធរានំ
បភិទ្ធិបដិសម្ពិទានំ តេវិជ្ជាទិភេទានំ ភិក្ខុនំ សហស្សមេកំ គហេត្វា យថា

មហាកស្សបត្ថេរោ ច កាកណ្ណាកបុត្តោ យសត្ថេរោ ច ធម្មញ្ញវិនយញ្ញ
សង្កាយីសុ; ឯវមេវ ធម្មញ្ញវិនយញ្ញ សង្កាយន្តោ សព្វំ សាសនមលំ វិសោធន្ទា
តតិយសង្កឹតី អកាសិ។ សង្កឹតិបរិយោសានេ អនេកប្បការំ បថវី អកម្មត្ថ។
អយំ សង្កឹតិ នវហិ មាសេហិ និដ្ឋិតា។ យា លោកេ -

កតា ភិក្ខុសហស្សេន, តស្មា សហស្សិកាតិ ច;
បុរិមា ទ្វេ ឧបាទាយ, តតិយាតិ ច វុច្ចតីតិ។

អយំ តតិយសង្កឹតិ។

ឯត្តារតា ច “កេនាភត”ន្តិ ឯតស្ស បញ្ញាស្ស វិស្សន្ននត្ថំ យំ អវោចុម្ព -
“ជម្ពុជីបេ តាវ ឧបាលិត្ថេរមាទី កត្វា អាចរិយបរម្បរាយ យាវ តតិយសង្កឹតិ
តាវ អភតំ។ តត្រាយំ អាចរិយបរម្បរា -

“ឧបាលិ ធាសកោ ចេវ, សោណកោ សិគ្គវោ តថា;
តិស្សោ មោគ្គលិបុត្តោ ច, បញ្ចេតេ វិជិតាវិនោ។

“បរម្បរាយ វិនយំ, ជីបេ ជម្ពុសិវ្វ័យេ;
អច្ឆិជ្ជមានមាណេសុំ, តតិយោ យាវ សង្កហោ”តិ។

តស្សត្ថោ បកាសិតោវ ហោតិ។

តតិយសង្កហតោ បន ឧទ្ធុំ ឥមំ ជីបំ មហិណ្ឌាទីហិ អភតំ។ មហិណ្ឌតោ
ឧគ្គហេត្វា កត្វា កាលំ អវិជ្ជត្ថេរាទីហិ អភតំ។ តតោ យាវជ្ជតនា តេសំយេវ
អន្តោវាសិកបរម្បរក្ខតាយ អាចរិយបរម្បរាយ អភតន្តិ វេទិតព្ពំ។ យថាហុ
ចោរាណា -

“តតោ មហិន្ទោ ឥន្ទ្រិយោ, ឧត្តិយោ សម្ពុលោ តថា;
ភទ្ទនាមោ ច បណ្ឌិតោ។

“ឯតេ នាគា មហាបញ្ញា, ជម្ពុទីចា ឥន្ទាគតា;
វិនយំ តេ វាចយីសុ, បិដកំ តម្កបណ្ឌិយា។

“និកាយេ បញ្ចា វាចសុំ, សត្ត ចេវ បករណោ;
តតោ អវិជ្ជា មេធាវី, តិស្សនត្ថោ ច បណ្ឌិតោ។

“វិសារនោ កាឡសុមនោ, ថេរោ ច ទីយនាមកោ;
ទីយសុមនោ ច បណ្ឌិតោ។

“បុននេវ កាឡសុមនោ, នាគត្ថេរោ ច ពុទ្ធក្ខិតោ;
តិស្សត្ថេរោ ច មេធាវី, នេវត្ថេរោ ច បណ្ឌិតោ។

“បុននេវ សុមនោ មេធាវី, វិនយេ ច វិសារនោ;
ពហុស្សតោ ច្ចឡនាគោ, គដោវ ធុប្បជំសិយោ។

“ធម្មចាលិតនាមោ ច, រោហណោ សាធុប្បជិតោ;
តស្ស សិស្សោ មហាបញ្ញា, ខេមនាមោ តិបេជកោ។

“ទីបេ តារករាជារ, បញ្ញាយ អតិរោចថ;
ឧបតិស្សោ ច មេធាវី, ធុស្សនេវោ មហាកថី។

“បុននេវ សុមនោ មេធាវី, បុប្ផនាមោ ពហុស្សតោ;
មហាកថី មហាសិវោ, បិដកេ សព្ពត្ថ កោវិនោ។

“បុននេវ ឧចាលិ មេធាវី, វិនយេ ច វិសារនោ;

មហាឆាយោ មហាបញ្ញា, សទ្ធម្មវិសោកាវិនិច្ឆ័យ។

“បុណ្ណេវ អភយោ មេធាវី, បិដកេ សព្ពត្ថ កោវិនិច្ឆ័យ;
តិស្សត្ថេវេ ច មេធាវី, វិនយេ ច វិសារនោ។

“តស្ស សិស្សោ មហាបញ្ញា, បុប្ផនាមោ ពហុស្សតោ;
សាសនំ អនុវត្តន្តោ, ជម្ពុជីវេ បតិជ្ជិតោ។

“ចូឡាភយោ ច មេធាវី, វិនយេ ច វិសារនោ;
តិស្សត្ថេវេ ច មេធាវី, សទ្ធម្មវិសោកាវិនិច្ឆ័យ។

“ចូឡនេវោ ច មេធាវី, វិនយេ ច វិសារនោ;
សិវត្ថេវេ ច មេធាវី, វិនយេ សព្ពត្ថ កោវិនិច្ឆ័យ។

“ឯតេ នាគា មហាបញ្ញា, វិនយញ្ច មគ្គកោវិនិច្ឆ័យ;
វិនយំ ជីវេ បកាសេសុំ, បិដកំ តម្កបណ្ឌិយា”តិ។

តត្រាយំ អនុបុព្វិកថា - មោគ្គលីបុត្តតិស្សត្ថេវេ កិវ ឥមំ
តតិយធម្មសង្កឹតី កត្វា ឯវំ ចិន្តេសិ - “កត្ត នុ ខោ អនាគតេ សាសនំ
សុប្បតិជ្ជិតំ ភវេយ្យ”តិ? អថស្ស ឧបបរិក្ខតោ ឯតទហោសិ - “បច្ចន្តិមេសុ ខោ
ជនបទេសុ សុប្បតិជ្ជិតំ ភវិស្សតី”តិ។ សោ តេសំ តេសំ ភិក្ខុនំ ភារំ កត្វា តេ
តេ ភិក្ខុ តត្ថ តត្ថ បេសេសិ។ មជ្ឈន្តិកត្ថេវំ កស្មីរកន្ធាវរដ្ឋំ បេសេសិ - “ត្វំ ឯតំ
រដ្ឋំ កន្ធា ឯត្ថ សាសនំ បតិជ្ជាបេហី”តិ។ មហាឆាយោត្ថេវំ តថេវ វត្តា
មហីសកមណ្ឌលំ បេសេសិ។ រក្ខិតត្ថេវំ វនវាសី។ យោនកធម្មរក្ខិតត្ថេវំ
អបរន្តកំ។ មហាធម្មរក្ខិតត្ថេវំ មហារដ្ឋំ។ មហារក្ខិតត្ថេវំ យោនកលោកំ។
មជ្ឈិមត្ថេវំ ហិមវន្តទេសភាគំ។ សោណត្ថេវញ្ច ឧត្តរត្ថេវញ្ច សុវណ្ណភូមិ។

អត្ថនោ សទ្ធិវិហារិកំ មហិន្ទត្ថេរំ ឥន្ទ្រិយត្ថេរេន ឧត្តិយត្ថេរេន សម្ពលត្ថេរេន
ភទ្ធសាលត្ថេរេន ច សទ្ធិ តម្កបណ្ឌិធិបំ បេសេសិ - “តុម្ក តម្កបណ្ឌិធិបំ ភទ្ធា
ឯត្ថ សាសនំ បតិជ្ជាបេថា” តិ។ សព្វេបិ តំ តំ ទិសាកាគំ ភទ្ធន្តា អត្ថបញ្ចមា
អគមំសុ “បច្ឆន្តិមេសុ ជនបទេសុ បញ្ចវគ្គោ គណោ អលំ
ឧបសម្បទកម្មាយា” តិ មញ្ញមាណ។

តេន ខោ បន សមយេន កស្មីរគន្ធាររដ្ឋេ សស្សចាកសមយេ អរវាឡោ
នាម នាគរាជា ករកវស្សំ នាម វស្សបេត្វា សស្សំ ហរាបេត្វា មហាសមុទ្ធំ
ចាបេតិ។ មជ្ឈន្តិកត្ថេរោ បន ចាជលិបុត្តតោ វេហាសំ អព្ពគ្គន្ធា ហិមវតិ
អរវាឡឧបាស្ស ឧបវិ ឌីតវិត្វា អរវាឡឧបាបិដ្ឋិយំ ចន្តមតិបិ តិដ្ឋតិបិ
និសីទតិបិ សេយ្យម្បិ កប្បេតិ។ នាគមាណវកា តំ ទិស្វា អរវាឡស្ស
នាគរាជស្ស អាហេចេសុំ - “មហារាជ, ឯកោ ជិន្នភិន្នបដេរោ ភណ្ឌា
កាសាវវសនោ អម្ពាភំ ឧទកំ ទ្វេសេតិ” តិ។ នាគរាជា តាវនេវ កោធាភិក្ខុតោ
និក្ខមិត្វា ថេរំ ទិស្វា មក្ខំ អសហមាណោ អន្តលិក្ខេ អនេកានិ ភីសនកានិ
និម្មិនិ។ តតោ តតោ ភុសា វាតា វាយន្តិ, វុក្ខា ជិដ្ឋន្តិ, បព្ពតក្ខជាតិ បតន្តិ, មេយា
ភន្តន្តិ, វិជ្ជុលតា ជិច្ឆវន្តិ, អសនិយោ ជលន្តិ, ភិន្និវិយ ភគនតលំ ឧទកំ បក្សវតិ។
ភយានករុចា នាគកុមារា សន្និបតន្តិ។ សយម្បិ ជូមាយតិ, បដ្ឋលតិ,
បហរណវុដ្ឋិយោ វិស្សន្តេតិ។ “កោ អយំ មុណ្ឌាកោ ជិន្នភិន្នបដេរោ” តិ អាធិហិ
ជុវុសវចនេហិ ថេរំ សន្តន្តេសិ។ “ឯថ ភណ្ឌាថ ហនថ និទ្ធមថ ឥមំ សមណ” តិ
នាគពលំ អាណាបេសិ។ ថេរោ សព្ពំ តំ ភីសនកំ អត្ថនោ ឥទ្ធិពលេន
បដិពាហិត្វា នាគរាជានំ អាហា -

“សនេវកោបិ ថេ លោកោ, អាគន្ធា តាសយេយ្យ មំ;
ន មេ បដិពាលោ អស្ស, ជនេតុំ ភយភេរវំ។

“សេចក្តី ត្រូវ មហិ សព្វំ, សសមុទ្ធី សបព្ពត្តិ;
ឧត្តិបិទ្វា មហានាគ, ឱបេយ្យាសិ មម្ហូបរិ។

“នេវ មេ សក្កុណោយ្យាសិ, ជនេតុំ ភយកេរវំ;
អញ្ញេត្ត តវេវស្ស, វិយាតោ ឧរកាធិបា”តិ។

ឯវំ វុត្តេ នាគរាជាវិហតានុភារោ និប្បលវាយាមោ ឧត្តិ ឧម្ពុនោ អហោសិ។
តំ ថេរោ តន្ត្រីណានុរូចាយ ធម្មិយា កថាយ សន្តស្សត្វា សមាទបេត្វា
សមុត្តេជេត្វា សម្មហំសេត្វា តីសុ សរណោសុ បញ្ចសុ ច សីលេសុ បតិជ្ជាបេសិ
សទ្ធិ ចតុរាសីតិយា នាគសហស្សបិ។ អញ្ជេបិ ពហូ ហិមវន្តវាសិនោ យក្ខា ច
គន្ធព្ពា ច កុម្មណ្ណា ច ថេវស្ស ធម្មកងំ សុត្វា សរណោសុ ច សីលេសុ ច
បតិជ្ជហិសុ។ បញ្ចកោបិ យក្ខោ សទ្ធិ ភរិយាយ យក្ខិនិយា បញ្ចហិ ច
បុត្តសតេហិ បឋមេ ជលេ បតិជ្ជិតោ។ អថាយស្មា មជ្ឈន្តិកត្ថេរោ សព្វេបិ
នាគយក្ខរក្ខេសេ អាមន្តេត្វា ឯវមាហា -

“មា នាធិ កោដំ ជនយិត្ត, ឥតោ ឧទ្ធិ យថា បុរេ;
សស្សយាតញ្ចោ មា កត្ត, សុខកាមា ហិ ចាលិនោ;
ករោថ មេត្តំ សត្តេសុ, វសន្ត មនុជា សុខ”ន្តិ។

តេ សព្វេបិ “សាធុ ភន្តេ”តិ ថេវស្ស បដិស្សុណិក្ខា យថានុសិដ្ឋំ បដិបទ្ធិសុ។
តំធិវសមេវ ច នាគរាជស្ស បូជាសមយោ ហោតិ។ អថ នាគរាជា អត្តនោ
រតនមយំ បល្លង្គំ អាហារាបេត្វា ថេវស្ស បញ្ចបេសិ។ និសីទិ ថេរោ បល្លង្គេ។
នាគរាជាបិ ថេរំ ពិជយមាណោ សមីបេ អជ្ជាសិ។ តស្មី ខណោ
កស្មីរតន្តារវន្តវាសិនោ អាគន្ធា ថេរំ ទិស្វា “អម្ពាភំ នាគរាជតោបិ ថេរោ
មហិទ្ធិកតោ”តិ ថេវមេវ វន្តិត្វា និសិទ្ធា។ ថេរោ តេសំ អាសិវិសោបមសុត្តំ

កថេសិ។ សុត្តបរិយោសានេ អសីតិយា ចាណាសហស្សានំ ធម្មាភិសមយោ
អហោសិ, កុលសតសហស្សំ បព្ពជិ។ តតោ បកុតិ ច កស្មីរគន្ធារា យាវជ្ជតនា
កាសាវបដ្ឋោតា ឥសិវាតបដិវាតា វ។

គន្ធា កស្មីរគន្ធារំ, ឥសិ មជ្ឈន្តិកោ តនា;
ធុដ្ឋំនាគំ បសាទេត្វា, មោចេសិ ពន្ធនា ពហូតិ។

មហាទេវត្ថេរោបិ មហីសកមណ្ឌលំ គន្ធា ទេវទូតសុត្ថំ កថេសិ។
សុត្តបរិយោសានេ ចត្តាលីស ចាណាសហស្សានំ ធម្មចក្កំ បដិលភីសុ,
ចត្តាលីសំយេវ ចាណាសហស្សានំ បព្ពជីសុ។

គន្ធាន រដ្ឋំ មហីសំ, មហាទេវោ មហិទ្ធិកោ;
ចោទេត្វា ទេវទូតេហិ, មោចេសិ ពន្ធនា ពហូតិ។

រក្ខិតត្ថេរោ បន វនវាសី គន្ធា អាកាសេ វត្វា អនមតគ្គបរិយាយកថាយ
វនវាសិកេ បសាទេសិ។ កថាបរិយោសានេ បនស្ស សដ្ឋិសហស្សានំ
ធម្មាភិសមយោ អហោសិ។ សត្តតិសហស្សមត្តា បព្ពជីសុ, បញ្ចវិហារសតានិ
បតិជ្ជហីសុ។ វរំ សោ តត្ថ សាសនំ បតិជ្ជាបេសិ។

គន្ធាន រក្ខិតត្ថេរោ, វនវាសី មហិទ្ធិកោ;
អន្តលិក្ខេ វិតោ តត្ថ, ទេសេសិ អនមតគ្គិយន្តិ។

យោនកធម្មរក្ខិតត្ថេរោបិ អបរន្តកំ គន្ធា អគ្គិក្ខន្ធវាបមសុត្តន្តកថាយ
អបរន្តកេ បសាទេត្វា សត្តតិ ចាណាសហស្សានំ ធម្មាមតំ ចាយេសិ។
ខត្តិយកុលតោ វរំ បុរិសសហស្សានំ បព្ពជីសុ, សមធិកានិ ច ធន
ឥត្តិសហស្សានំ។ វរំ សោ តត្ថ សាសនំ បតិជ្ជាបេសិ។

អបរដ្ឋំវិកាហិត្វា, យោនកោ ធម្មត្ថិតោ;
អគ្គិត្ថោបមេនេត្ថ, បសាទេសិ ជនេ ពហ្មតិ។

មហាធម្មត្ថិតត្ថេរោ បន មហារដ្ឋំ គន្ធា
មហាធារនកស្សបជាតកកថាយ មហារដ្ឋកេ បសាទេត្វា ចតុរាសីតិ
ចាណាសហស្សានិ មគ្គជលេសុ បតិជ្ជាបេសិ។ តេរសសហស្សានិ បព្ពជីសុ។ ឯវំ
សោ តត្ថ សាសនំ បតិជ្ជាបេសិ។

មហារដ្ឋំ ឥសិ គន្ធា, សោ មហាធម្មត្ថិតោ;
ជាតកំ កថយិត្វាន, បសាទេសិ មហាជនន្តិ។

មហារត្ថិតត្ថេរោ យោនករដ្ឋំ គន្ធា កាឡ កាវាមសុត្តន្តកថាយ
យោនកលោកំ បសាទេត្វា សត្តតិសហស្សានិកស្ស ចាណាសតសហស្សស្ស
មគ្គជលាលង្ការំ អនាសិ។ សន្តិកេ ចស្ស ធនសហស្សានិ បព្ពជីសុ។ ឯវំ សោ បិ
តត្ថ សាសនំ បតិជ្ជាបេសិ។

យោនរដ្ឋំ តទា គន្ធា, សោ មហារត្ថិតោ ឥសិ;
កាឡ កាវាមសុត្តន្តេ តេ បសាទេសិ យោនកេតិ។

មជ្ឈិមត្ថេរោ បន កស្សបកោត្ថត្ថេរោ អឡកទេវត្ថេរោ ទុន្ទតិស្សរត្ថេរោ
មហាទេវត្ថេរោ ច សទ្ធិ ហិមវន្តទេសភាគំ គន្ធា
ធម្មចក្កប្បវត្តនសុត្តន្តកថាយ តំ ទេសំ បសាទេត្វា អសីតិចាណាកោដិយោ
មគ្គជលរតនានិ បដិលាភេសិ។ បញ្ចបិ ច ថេរា បញ្ចា រជ្ជានិ បសាទេសុំ។
ឯកមេកស្ស សន្តិកេ សតសហស្សមគ្គា បព្ពជីសុ។ ឯវំ តេ តត្ថ សាសនំ
បតិជ្ជាបេសុំ។

គន្លង មជ្ឈិមត្ថោ, ហិមវន្តំ បសាទយិ;
យក្ខសេនំ បកាសេន្តោ, ធម្មចក្កបវត្តនន្តិ។

សោណាត្ថោរោបិ សទ្ធិឧត្តរត្ថោវេន សុវណ្ណភូមិ អគមាសិ។ តេន ច សមយេន
តត្ថ ឯកា រក្ខសី សមុទ្ធតោ និក្ខមិត្វា រាជកុលេ ជាតេ ជាតេ ទារកេ ខាទតិ។
តំទិវសមេវ ច រាជកុលេ ឯកោ ទារកោ ជាតោ ហោតិ។ មនុស្សា ថេវំ ទិស្វា
“រក្ខសានំ សហាយកោ ឯសោ”តិ មញ្ញមាណ អារុដានិ គហេត្វា ថេវំ
បហវិតុកាមា អាគច្ឆន្តិ។ ថេរោ “កី តុម្ភេ អារុដហត្ថា អាគច្ឆថា”តិ អាហា។ តេ
អាហំសុ - “រាជកុលេ ជាតេ ជាតេ ទារកេ រក្ខសា ខាទន្តិ, តេសំ តុម្ភេ
សហាយកា”តិ។ ថេរោ “ន មយំ រក្ខសានំ សហាយកា, សមណា នាម មយំ
វិរតា ចាណាតិចាតា...បេ... វិរតា មជ្ឈចាណា ឯកភត្តិកា សីលវន្តោ
កល្យាណធម្មា”តិ អាហា។ តស្មីយេវ ច ខណោ សា រក្ខសី សបរិវាវា សមុទ្ធតោ
និក្ខមិ “រាជកុលេ ទារកោ ជាតោ តំ ខាទិស្សមី”តិ។ មនុស្សា តំ ទិស្វា “ឯសា,
ភន្តេ, រក្ខសី អាគច្ឆតី”តិ ភីតាវិរីសុ។ ថេរោ រក្ខសេហិ ទិគុណោ អត្តភាវេ
និម្មិត្វា តេហិ អត្តភាវេហិ តំ រក្ខសី សបរិសំ មជ្ឈេ កត្វា ឧភោសុ បស្សេសុ
បរិក្ខិបិ។ តស្សា សបរិសាយ ឯតទហោសិ - “អទ្ធា ឥមេហិ ឥទំ ហំនំ លទ្ធិ
ភវិស្សតិ។ មយំ បន ឥមេសំ ភក្ខា ភវិស្សមា”តិ។ សត្តេ រក្ខសា ភីតា វេគសា
បលាយីសុ។ ថេរោបិ តេ យាវ អទស្សនំ តាវ បលាបេត្វា ទីបស្ស សមន្តតោ រក្ខំ
វេបេសិ។ តស្មីញ្ច សមយេ សន្និបតិ តំ មហាជនកាយំ
ព្រហ្មជាលសុត្តន្តកថាយ បសាទេត្វា សរណោសុ ច សីលេសុ ច បតិជ្ជាបេសិ។
សដ្ឋិសហស្សានំ បនេត្ថ ធម្មាភិសមយោ អហោសិ។ កុលទារកានំ អឡ្ហឡានិ
សហស្សានិ បព្ពជីសុ, កុលដីតានំ ទិយឡ្ហសហស្សំ។ ឯវំ សោ តត្ថ សាសនំ
បតិជ្ជាបេសិ។ តតោ បគុតិ រាជកុលេ ជាតទារកានំ សោណាត្ថរនាមមេវ
ករោន្តិ។

សុវណ្ណាភូមី គន្ធាន, សោណុត្តរា មហិទ្ធិកា;
បិសាច និទ្ទេសត្វាន, ព្រហ្មជាលំ អនេសិសុត្តិ។

មហិទ្ធិត្ថរោ បន “តម្កបណ្ឌិទីបំ គន្ធា សាសនំ បតិជ្ជាបេហី” តិ
ឧបជ្ឈាយេន ច ភិក្ខុសង្ឃេន ច អង្គវេជ្ជា ចិន្តេសិ - “កាលោ នុ ខោ មេ
តម្កបណ្ឌិទីបំ គន្ធា នោ” តិ។ អថស្ស វីមំសតោ “ន តាវ កាលោ” តិ អហោសិ។
កី បនស្ស ទិស្វា ឯតទហោសិ? មុជសិវេញោ មហាល្លកការំ។ តតោ ចិន្តេសិ -
“អយំ រាជា មហាល្លកោ, ន សក្កា ឥមំ គណ្ឌិត្វា សាសនំ បគ្គហេតុំ។ ឥទានិ
បនស្ស បុត្តោ ទេវានំបិយតិស្សោ រជ្ជំ កាវេស្សតិ។ តំ គណ្ឌិត្វា សក្កា ភវិស្សតិ
សាសនំ បគ្គហេតុំ។ ហន្តយាវ សោ សមយោ អាគច្ឆតិ, តាវ ញាតកេ
ឱលោកេម។ បុន ទានិ មយំ ឥមំ ជនបទំ អាគច្ឆេយ្យាម វា ន វា” តិ។ សោ ឯវំ
ចិន្តេត្វា ឧបជ្ឈាយញោ ភិក្ខុសង្ឃញោ វន្តិត្វា អសោកាវាមតោ និក្ខម្ម តេហិ
ឥន្ទិយាទីហិ ចត្វហិ ថេវេហិ សង្ឃមិត្តាយ បុត្តេន សុមនសាមណោវេន
កណ្ឌាកេន ច ឧចាសកេន សទ្ធិ រាជគហនគរបរិវត្តកេន ទក្ខិណាភិវជនបទេ
ចារិកំ ចរមាណោ ញាតកេ ឱលោកេន្តោ ធម្មាសេ អតិក្កាមេសិ។ អថានុបុព្វេន
មាតុ និវេសនជ្ជានំ វេទិសនគរំ នាម សម្បត្តោ។ អសោកោ កិវ កុមារកាលេ
ជនបទំ លភិត្វា ឧទ្ទេនី គច្ឆន្តោ វេទិសនគរំ បត្វា វេទិសសេដ្ឋិស្ស ធីតវំ
អគ្គហេសិ។ សា តំទិវសមេវ គព្ពំ គណ្ឌិត្វា ឧទ្ទេនិយំ មហិទ្ធិកុមារំ វិជាយិ។
កុមារស្ស ចុទ្ធសវស្សកាលេ រាជា អភិសេកំ ចាបុណី។ សា តស្ស មាតា តេន
សមយេន ញាតិយវេ វសតិ។ តេន វុត្តំ - “អថានុបុព្វេន មាតុ និវេសនជ្ជានំ
វេទិសនគរំ នាម សម្បត្តោ” តិ។

សម្បត្តញោ បន ថេវំ ទិស្វា ថេវមាតា ទេវី ចាទេសុ សិវសា វន្តិត្វា ភិក្ខុ ទត្វា
ថេវំ អត្តនា កតំ វេទិសគិរិមហាវិហារំ នាម អាហេបេសិ។ ថេវោ តស្មីវិហារេ

និសិដ្ឋាន ចិន្តាសិ - “អម្បាកំ ឥធន កត្តព្ភតិច្ចំ និដ្ឋិតំ, សមយោ នុ ខោ ឥទានិ
លង្កាធិបំ គន្ធុ” តតោ ចិន្តាសិ - “អនុភវតុ តាវ មេ បិតារា បេសិតំ អភិសេកំ
នេវានំបិយតិស្សោ, វតនត្ថយគុណាញា សុណាតុ, ធលាត្ថញា នគរតោ
និក្ខមិត្វា មិស្សកបព្ភតំ អភិវហតុ, តទា តំ តត្ថ ទក្ខិស្សាមា” តិ។ អថាបរំ
ឯកមាសំ តត្ថវ វាសំ កប្បសិ។ មាសាតិក្កមេន ច ជេដ្ឋមូលមាសបុណ្ណាមាយំ
ឧចាសថធិវសេ សន្និបតិកា សព្វេបិ - “កាលោ នុ ខោ អម្បាកំ តម្កបណ្ណិធិបំ
គមនាយ, ឧទាហុ នោ” តិ មន្តយីសុ។ តេនាហុ ចោរាណា -

“មហិដ្ឋានាម នាមេន, សង្ឃត្ថេរោ តទា អហុ;
ឥដ្ឋិយោ ឧត្តិយោ ថេរោ, ភទ្ទសាលោ ច សម្ពុលោ។

“សាមណេរោ ច សុមនោ, ធម្មភិញ្ញោ មហិទ្ធិកោ;
ភណ្ណាកោ សត្តមោ តេសំ, ទិដ្ឋសង្ខារោ ឧចាសកោ;
ឥតិ ហេតេ មហានាគា, មន្តយីសុ វហោគតា” តិ។

តទា សក្កោ នេវានមិដ្ឋោ មហិទ្ធីត្ថំ ឧបសង្កមិត្វា ឯតទរោច -
“កាលង្គតោ, ភន្តេ, មុជសិវរាជា; ឥទានិ នេវានំបិយតិស្សមហារាជា វន្តំ
កាវេតិ។ សម្មាសម្ពុទ្ធន ច តុម្ពេ ព្យាកតា - ‘អនាគតេ មហិដ្ឋានាម ភិក្ខុ
តម្កបណ្ណិធិបំ បសាទេស្សតី’ តិ។ តស្មាតិហ វោ, ភន្តេ, កាលោ ធិបរំ គមនាយ;
អហម្មិ វោ សហាយោ ភវិស្សមី” តិ។ កស្មា បន សក្កោ ឯវមាហា? ភគវា
កិរស្ស ពោធិមូលេយេវ ពុទ្ធចក្ខុនា លោកំ វោលោកេត្វា អនាគតេ ឥមស្ស
ធិបស្ស សម្មត្តិ ទិស្វា ឯតមត្តំ អាហេវេសិ - “តទា ត្វម្មិ សហាយោ
ភវេយ្យាសី” តិ ច អាណាបេសិ។ តស្មា ឯវមាហា។ ថេរោ តស្ស វចនំ សម្មជិដ្ឋិត្វា
អត្ថសត្តមោ វេជិសកបព្ភតា វេហាសំ ឧប្បតិក្វា អនុរាជបុរស្ស

បុរត្តិមទិសាយ មិស្សកបព្ពតេ បតិជ្ជហិ។ យំ បនេតវហិ “ចតិយបព្ពតោ”តិបិ
សញ្ញានន្តិ។ តេនាហុ ចោរាណា -

“វេជិសគិរិម្ហំ រាជគហេ, វសិទ្ធា តីសវត្តិយោ;
កាលោវ គមនស្សាតិ, គន្ធាម ធិបមុត្តមំ។

“បឡីនា ជម្ពុទីចា តេ, ហំសរាជារ អម្ពវេ;
ឯវមុប្បតិតា ថេរា, និបតិសុ នគុត្តមេ។

“បុរតោ បុរសេជ្ជស្ស, បព្ពតេ មេយសន្និកេ;
បតិសុ សីលកុជម្ហំ, ហំសារ នគមុទ្ធនី”តិ។

ឯវំ ឥន្ទិយាទីហិ សទ្ធិ អាគន្ធា បតិជ្ជហន្តោ ច អាយស្មា មហិន្ទត្ថេរោ
សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស បរិនិព្វានតោ ទិដ្ឋំ វស្សសតានំ ឧបរិ ធន្តិសតិមេ វស្សេ ឥមស្មី
ធិបេ បតិជ្ជហិតិ វេទិតញ្ចោ។ អជាតសត្តស្ស ហិ អជ្ជមេ វស្សេ សម្មាសម្ពុទ្ធោ
បរិនិព្វាយិ។ តស្មីយេវ វស្សេ សីហាកុមារស្ស បុត្តោ តម្កបណ្ឌិតីបស្ស អាទិរាជា
វិជយកុមារោ ឥមំ ធិបមាគន្ធា មនុស្សវាសំ អកាសិ។ ជម្ពុធិបេ ឧទយភទ្ធស្ស
ចុទ្ធសមេ វស្សេ ឥធវិជយោ កាលមកាសិ។ ឧទយភទ្ធស្ស បញ្ចទសមេ វស្សេ
បណ្ឌិតសុទេវោ នាម ឥមស្មី ធិបេ រជ្ជំ ចាបុណិ។ តត្ថ នាគនាសករញ្ជោ
វីសតិមេ វស្សេ ឥធវ បណ្ឌិតសុទេវោ កាលមកាសិ។ តស្មីយេវ ច វស្សេ
អភយោ នាម រាជកុមារោ ឥមស្មី ធិបេ រជ្ជំ ចាបុណិ។ តត្ថ សុសុនាគរញ្ជោ
សត្តរសមេ វស្សេ ឥធវ អភយរញ្ជោ វីសតិវស្សានិ បរិបូរីសុ។ អថ អភយស្ស
វីសតិមេ វស្សេ បណ្ឌិតាកាយោ នាម ធាមរិកោ រជ្ជំ អគ្គហេសិ។ តត្ថ
កាឡាសោកស្ស សោឡសមេ វស្សេ ឥធវ បណ្ឌិតស្ស សត្តរសវស្សានិ
បរិបូរីសុ។ តានិ ហេដ្ឋា ឯកេន វស្សេន សហ អជ្ឈារស ហោន្តិ។ តត្ថ ចន្ទគុត្តស្ស

ចុក្កិសមេ វស្សេ ឥធិ បណ្ឌិតាកាយោ កាលមកាសិ។ មុជសិវរាជា រដ្ឋំ ចាបុណិ។
តត្ថ អសោកធម្មរាជស្ស សត្តរសមេ វស្សេ ឥធិ មុជសិវរាជា កាលមកាសិ។
ទេវានម្បិយតិស្សោ រដ្ឋំ ចាបុណិ។ បរិនិព្វតេ ច សម្មាសម្ពុទ្ធ អជាតសត្ត
ចតុរិសតិ វស្សានិ រដ្ឋំ កាលេសិ។ ឧទយភន្នោ សោឡិស, អនុរុទ្ធោ ច មុណ្ណោ ច
អជ្ឈ, នាគនាសកោ ចតុរិសតិ, សុសុនាគោ អជ្ឈរស, តស្សេវ បុត្តោ
កាឡាសោកោ អជ្ឈិសតិ, តតោ តស្ស បុត្តកា ធន ភាតុករាជានោ ទ្វេរិសតិ
វស្សានិ រដ្ឋំ កាលេសុំ។ តេសំ បច្ឆតោ នវ នន្ទា ទ្វេរិសតិមេវ, ចន្ទគុត្តោ ចតុរិសតិ,
ពិន្ទុសារោ អជ្ឈិសតិ។ តស្សវសានេ អសោកោ រដ្ឋំ ចាបុណិ។ តស្ស បុរេ
អភិសេកា ចត្តារិ អភិសេកតោ អជ្ឈរសមេ វស្សេ ឥមស្មី ធិបេ មហិន្ទត្ថោ
បតិជ្ជតោ។ ឯវមេតេន រាជវសានុសារេន វេទិតព្ពមេតំ - “សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស
បរិនិព្វានតោ ទ្វិន្ទុ វស្សសតានំ ឧបរិ ធន្តិសតិមេ វស្សេ ឥមស្មី ធិបេ
បតិជ្ជហិ”តិ។

តស្មីព្យា ធិវសេ តម្ពបណ្ឌិធិបេ ជេដ្ឋមូលនក្ខត្តំ នាម ហោតិ។ រាជា នក្ខត្តំ
យោសាបេត្វា “ធនំ ករោថា”តិ អមច្ចេ ច អាណាបេត្វា
ចត្តាលីសបុរិសសហស្សបរិវារោ នគរម្ចា និក្ខមិត្វា យេន មិស្សកបព្ពតោ
តេន ចាយាសិ មិគំ កើឡិតុកាមោ។ អថ តស្មី បព្ពតេ អធិវត្តា ឯកា ទេវតា
“រញ្ជោ ថេរេ ធស្សេស្សមី”តិ រោហិតមិគ្គុបំ គហេត្វា អវិទូរេ តិណបណ្ណានិ
ខាធិមាណវិយ ចរតិ។ រាជា តំ ធិស្វា “អយុត្តំ ធានិ បមត្តំ វិជ្ជិតុ”ន្តិ ជិយំ
ដោជេសិ។ មិគោ អម្ពត្តលមគ្គំ គហេត្វា បលាយិតុំ អារភិ។ រាជា បិដ្ឋតោ
បិដ្ឋតោ អនុពន្ធន្តោ អម្ពត្តលមេវ អភិរុហិ។ មិគោបិ ថេរានំ អវិទូរេ អន្តរឆាយិ។
មហិន្ទត្ថោ រាជានំ អវិទូរេ អាកច្ឆន្តំ ធិស្វា “មមំយេវ រាជា បស្សតុ, មា
ឥតរេ”តិ អធិជ្ជហិត្វា “តិស្ស, តិស្ស, ឥតោ ឯហិ”តិ អាហា។ រាជា សុត្វា ចិន្តេសិ
- “ឥមស្មី ធិបេ ជាតោ មំ ‘តិស្ស’តិ នាមំ គហេត្វា អាលបិតុំ សមត្តោ នាម

នត្តិ។ អយំ បន ជិន្នតិជ្ជបដធរោ ភណ្ណា កាសាវ័សនោ មំ នាមេន អាលបតិ,
កោ នុខោ អយំ ភវិស្សតិ មនុស្សោ វា អមនុស្សោ វា”តិ? ថេរោ អាហា -

“សមណា មយំ មហារាជ, ធម្មរាជស្ស សាវកា;
តវេវ អនុកម្មាយ, ជម្ពុទ្ធិចា ឥធាគតា”តិ។

តេន ច សមយេន នេវានម្បិយ តិស្សមហារាជា ច អសោកធម្មរាជា ច
អធិជ្ជសហាយកា ហោន្តិ។ នេវានម្បិយ តិស្សមហារាជស្ស ច បុញ្ញានុភាវេន
នាតបព្ពតចានេ ឯកម្ពំ វេឡុគុម្ពេ តិស្សោ វេឡុយជ្ជិយោ វជយជ្ជិប្បមាណា
ឧប្បជ្ជិសុ - ឯកា លតាយជ្ជិ នាម, ឯកា បុប្ផយជ្ជិ នាម, ឯកា សកុណាយជ្ជិ
នាម។ តាសុ លតាយជ្ជិ វជតវណ្ណា ហោតិ, តំ អលង្ករិត្វា ឧប្បន្នលតា
កញ្ចនវណ្ណា ខាយតិ។ បុប្ផយជ្ជិយំ បន នីលបីតលោហិតានាតកាឡវណ្ណានិ
បុច្ឆានិ សុវិភត្តវណ្ណបត្តកិញ្ញត្វានិ ហុត្វា ខាយន្តិ។ សកុណាយជ្ជិយំ
ហំសកុក្កជជីវជីវកាឧយោ សកុណា នានប្បកាវានិ ច ចតុប្បនានិ សជីវានិ
វិយ ខាយន្តិ។ វុត្តម្បិ ចេតំ ទីបរំសេ -

“នាតបព្ពតចានម្ពំ, វេឡុយជ្ជិ តយោ អហុ;
សេតា វជតយជ្ជីវ, លតា កញ្ចនសន្និភា។

“នីលាទិ យាទិសំ បុប្ផំ, បុប្ផយជ្ជិម្ពំ តាទិសំ;
សកុណា សកុណាយជ្ជិម្ពំ, សរូបេនេវ សណ្ឌិតា”តិ។

សមុទ្កតោបិស្ស មុត្តាមណីវេឡុវិយាទិ អនេកវិហិតំ វតនំ ឧប្បជ្ជិ។
តម្កបណ្ឌាយំ បន អជ្ជ មុត្តា ឧប្បជ្ជិសុ - ហាយមុត្តា, គជមុត្តា, វជមុត្តា,
អាមលកមុត្តា, វលយមុត្តា, អង្គលិវេបកមុត្តា, កកុដជលមុត្តា,
ចាកតិកមុត្តាតិ។ សោ តា ច យជ្ជិយោ តា ច មុត្តា អញ្ញញ្ញា ពហំ វតនំ

អសោកស្ស ធម្មវញ្ញោ បណ្ណាការត្ថាយ បេសេសិ។ អសោកោ បសីទិត្វា
តស្ស បញ្ច រាជកកុធភណ្ណានិ បហិណ្ឌិ - ធន្តំ, ចាមរំ, ខត្តំ, មោធឿ,
រតនចាទុកំ, អញ្ញញ្ច អភិសេកត្ថាយ ពហុវិធំ បណ្ណាការំ; សេយ្យចិទំ - សង្ខំ,
គង្គោទកំ, វឌ្ឍមាទំ, វជំសកំ, ភិដ្ឋារំ, នន្ទិយាវដ្ឋំ, សិវិកំ, កញ្ចំ, កជន្តំ, អនោវិមំ
ទុស្សយុតំ, ហត្ថបុញ្ញនំ, ហរិចន្ទនំ, អរុណាវណ្ណាមត្តិកំ, អញ្ញនំ, ហរិវតកំ,
អាមលកន្តិ។ វុត្ថម្បិ ចេតំ ធិបរំសេ -

“វាលពិជនិមុណ្ឌិសំ, ធន្តំ ខត្តញ្ច ចាទុកំ;
វេឋនំ សារចាមង្គំ, ភិដ្ឋារំ នន្ទិវដ្ឋកំ។

“សិវិកំ សង្ខំ វជំសញ្ច, អនោវិមំ វត្ថុកោដិកំ;
សោវណ្ណាចាតី កជន្តំ, មហាគ្យំ ហត្ថបុញ្ញនំ។

“អនោតត្តោទកំ កញ្ចំ, ខត្តមំ ហរិចន្ទនំ;
អរុណាវណ្ណាមត្តិកំ, អញ្ញនំ នាគមាហជំ។

“ហរិវតកំ អាមលកំ, មហាគ្យំ អមតោសធំ;
សង្ខិវាហសតំ សាលី, សុគន្ធិំ សុវកាហជំ;
បុញ្ញកម្មានិព្ពត្តំ, ចាហេសិ អសោក្ខ្យាយោ”តិ។

ន កេវលញ្ចោតំ អាមិសបណ្ណាការំ, ឥមំ កិរ ធម្មបណ្ណាការម្បិ បេសេសិ -

“អហំ ពុទ្ធុញ្ច ធម្មញ្ច, សង្ខញ្ច សរណំ គតោ;
ឧចាសកត្តំ នេសេសី, សក្យបុត្តស្ស សាសនេ។

“ឥមេសុ ភីសុ វត្ថុសុ, ខត្តមេ ជិនសាសនេ;
ត្វម្បិ ចិត្តំ បសាទេហិ, សទ្ធា សរណមុបេហិ”តិ។

ស្វាយ រាជា តំ ធីរសំ អសោករញ្ញា បេសិតេន អភិសេកេន ឯកមាសាភិសិត្តោ
ហោតិ។

វិសាខបុណ្ណមាយំ ហិស្ស អភិសេកមកំសុ។ សោ អចិរស្សុតំ - តំ
សាសនប្បវត្តិ អនុស្សរមាណោ តំ ថេរស្ស “សមណា មយំ មហារាជ ធម្មរាជស្ស
សាវកា”តិ វចនំ សុត្វា “អយ្យា នុ ខោ អាគតា”តិ តាវនេវ អារុដំ និក្ខិបិត្វា
ឯកមន្តំ និសីទិ សម្មោទនីយំ កថំ កថយមាណោ។ យថាហ -

“អារុដំ និក្ខិបិត្វាន, ឯកមន្តំ ឧចារិសិ;
និសន្នំ រាជា សម្មោទិ, ពហុំ អត្ថបសញ្ញិត”ន្តិ។

សម្មោទនីយកថញ្ច កុរុមាណេយេវ តស្មី តានិបិ
ចត្តាលីសបុរិសសហស្សានិ អាគត្វា សម្បវិវាទេសុំ។ តទា ថេរោ ឥតវេបិ ធ ជនេ
ទស្សេសិ។ រាជា ធិស្វា “ឥមេ កថា អាគតា”តិ អាហ។ “មយា សន្និយេវ,
មហារាជា”តិ។ “ឥទានិ បន ជម្ពុធិបេ អញ្ញេបិ ឯវុចា សមណា សន្និ”តិ? “សន្និ,
មហារាជ; ឯតវហិ ជម្ពុធិចោ កាសាវបន្នោតោ ឥសិវាតបជិវាតោ។ តស្មី -

“តេវិជ្ជា ឥទ្ធិបត្តា ច, ថេតោបរិយាយកោវិទា;
ធិណាសវា អរហន្តោ, ពហូ ពុទ្ធស្ស សាវកាតិ។

“ភន្តេ, កេន អាគតត្ថា”តិ? “នេវ, មហារាជ, ឧទកេន ន ថលេនា”តិ។ “រាជា
អាគាសេន អាគតា”តិ អញ្ញាសិ។ ថេរោ “អត្ថិ នុ ខោ វញ្ញោ បញ្ញាវេយត្តិយ”ន្តិ
វីមសនត្ថាយ អាសន្នំ អម្ពុរុក្ខំ អារព្ព បញ្ចំ បុច្ឆិ - “កី នាមោ អយំ, មហារាជ,
រុក្ខោ”តិ? “អម្ពុរុក្ខោ នាម, ភន្តេ”តិ។ “ឥមំ បន, មហារាជ, អម្ពំ មុញ្ញិត្វា អញ្ញោ
អម្ពោ អត្ថិ, នត្ថិ”តិ? “អត្ថិ, ភន្តេ, អញ្ញេបិ ពហូ អម្ពុរុក្ខា”តិ។ “ឥមញ្ច អម្ពំ តេ ច
អម្ពេ មុញ្ញិត្វា អត្ថិ នុ ខោ, មហារាជ, អញ្ញោ រុក្ខា”តិ? “អត្ថិ, ភន្តេ, តេ បន ន

អម្ពរុក្ខា"តិ។ "អញ្ញោ អម្ពេ ច អនម្ពេ ច មុញ្ញាត្វា អត្ថិ បន អញ្ញោ រុក្ខោ"តិ?
"អយមេវ, ភន្តេ, អម្ពរុក្ខោ"តិ។ "សាធុ, មហារាជ, បណ្ឌិតោសិ។ អត្ថិ បន តេ,
មហារាជ, ញាតកា"តិ? "អត្ថិ, ភន្តេ, ពហូ ជនា"តិ។ "តេ មុញ្ញាត្វា អញ្ញោ កេចិ
អញ្ញាតកាបិ អត្ថិ, មហារាជា"តិ? "អញ្ញាតកា, ភន្តេ, ញាតកេហិ
ពហុតរា"តិ។ "តវ ញាតកេ ច អញ្ញាតកេ ច មុញ្ញាត្វា អត្ថញ្ញោ កោចិ,
មហារាជា"តិ? "អហមេវ, អញ្ញាតកោ"តិ។ អថ ថេរោ "បណ្ឌិតោ រាជា
សក្ខិស្សតិ ធម្មំ អញ្ញាតុ"ន្តិ ចូឡហត្ថិបទោបមសុត្តំ កថេសិ។
កថាបរិយោសានេ រាជា ភីសុ សរណេសុ បតិជ្ជហិ សទ្ធិ ចត្តាលីសាយ
ចាណសហស្សេហិ។

តំ ខណ្ឌោញ្ញោ ច រញ្ញោ ភត្តំ អាហរិយិត្ត។ រាជា ច សុត្តន្តំ សុណាន្តោ ឯវ
អញ្ញាសិ - "ន ឥមេសំ ឥមស្មី កាលេ ភោជនំ កប្បតិ"តិ។ "អបុច្ឆិត្វា បន
ភុញ្ញតុំ អយុត្ត"ន្តិ ចិន្តេត្វា "ភុញ្ញិស្សថ, ភន្តេ"តិ បុច្ឆិ។ "ន, មហារាជ, អម្ពាកំ
ឥមស្មី កាលេ ភោជនំ កប្បតិ"តិ។ "កស្មី កាលេ, ភន្តេ, កប្បតិ"តិ?
"អរុណុក្ខមនតោ បដ្ឋាយ យាវ មជ្ឈន្តិកសមយា, មហារាជា"តិ។ "គច្ឆាម,
ភន្តេ, នគរ"ន្តិ? "អលំ, មហារាជ, ឥធរេ វសិស្សាមា"តិ។ "សថេ, ភន្តេ, តុម្ពេ
វសថ, អយំ ធារកោ អាគច្ឆត្វ"តិ។ "មហារាជ, អយំ ធារកោ អាគតជលោ
វិញ្ញាតសាសនោ បព្ពដ្ឋាបេក្ខោ ឥនានិ បព្ពជិស្សតិ"តិ។ រាជា "តេន ហិ, ភន្តេ,
ស្មេ រថំ បេសេស្សាមិ; តំ អភិរុហិត្វា អាគច្ឆេយ្យថា"តិ វត្វា វត្ថិត្វា បក្កាមិ។

ថេរោ អចិរបក្កន្តស្ស រញ្ញោ សុមនសាមណោ អាមន្តេសិ - "ឯហិ ភំ, សុមន,
ធម្មសវនស្ស កាលំ ឃោសេហិ"តិ។ "ភន្តេ, កិត្តកំ ហំនំ សាវេន្តោ
ឃោសេមី"តិ? "សកលំ តម្កបណ្ឌិទីប"ន្តិ។ "សាធុ, ភន្តេ"តិ សាមណោ
អភិញ្ញាចាទកំ ចតុត្ថជ្ឈានំ សមាបដ្ឋិត្វា វុដ្ឋាយ អធិជ្ជហិត្វា សមាហិតេន

ចិត្តន សកលំ តម្កបឈ្លានីបំ សាវេន្តោ តិក្ខុត្ថំ ធម្មសវនស្ស កាលំ
ឃោសេសិ។ រាជា តំ សន្និសុត្វា ថេរោនំ សន្និកំ បេសេសិ - “កី, ភន្តេ, អត្ថិ កោចិ
ឧបទ្កវោ” តិ។ “នត្ថម្ហាកំ កោចិ ឧបទ្កវោ, ធម្មសវនស្ស កាលំ ឃោសាបយិម្ហ
ពុទ្ធវចនំ កថេតុកាមម្ហា” តិ។ តញ្ចា បន សាមណោរស្ស សន្និសុត្វា ភុម្មា ទេវតា
សន្នមនុស្សវេសុំ។ ឯតេនុចាយេន យាវ ព្រហ្មលោកា សន្នោ អពុគ្គន្ទិ។ តេន
សន្នេន មហា ទេវតាសន្និចាតោ អហោសិ។ ថេរោ មហាន្តំ ទេវតាសន្និចាតំ
ទិស្វា សមចិត្តសុត្ថន្តំ កថេសិ។ កថាបរិយោសានេ អសង្ខ័យ្យានំ ទេវតានំ
ធម្មាភិសមយោ អហោសិ។ ពហូ នាគា ច សុបណ្ណា ច សវណេសុ បតិជ្ជហីសុ។
យាទិសោវ សារិបុត្តត្ថេរស្ស ឥមំ សុត្ថន្តំ កថយតោ ទេវតាសន្និចាតោ
អហោសិ, តាទិសោ មហិន្ទត្ថេរស្សបិ ជាតោ។ អថ តស្ស វត្តិយា អច្ចយេន
រាជា ថេរោនំ រថំ បេសេសិ។ សារជី រថំ ឯកមន្តេ វេបេត្វា ថេរោនំ អាហោចេសិ -
“អាគតោ, ភន្តេ, រថោ; អភិរុហថ គច្ឆិស្សមា” តិ។ ថេរោ “ន មយំ រថំ អភិរុហាម;
គច្ឆ ត្វំ, បច្ឆា មយំ អាគច្ឆិស្សមា” តិ។ វត្វា វេហាសំ អពុគ្គន្ទា អនុរាជបុរស្ស
បុរតិមទិសាយំ បឋមកថេតិយជ្ជានេ ឱតវីសុ។ តញ្ចា ចេតិយំ ថេរេហិ បឋមំ
ឱតិណ្ណជ្ជានេ កតត្តាយេវ “បឋមកថេតិយ” ត្ថិ វុច្ឆតិ។

រាជាបិ សារជី បេសេត្វា “អន្តោនិវេសនេ មណ្ឌាបំ បជិយានេថា” តិ អមច្ចេ
អាណាបេសិ។ តាវទេវ សព្វេ ហជ្ជតុដ្ឋា អតិវិយ ចាសាទិកំ មណ្ឌាបំ
បជិយានេសុំ។ បុន រាជា ចិន្តេសិ - “ហិយ្យោ ថេរោ សីលក្ខន្ធី កថយមាតោ
‘ឧច្ឆាសយនមហាសយនំ ន កប្បតី’ តិ អាហា; ‘និសីទិស្សន្តិ នុ ខោ អយ្យា
អាសនេសុ, ន និសីទិស្សន្តិ” តិ? តស្សេវំ ចិន្តយន្តស្សេវ សោ សារជី នគរទ្វារំ
សម្បត្តោ។ តតោ អន្តស ថេរេ បឋមតវំ អាគន្ធា កាយពន្ធនំ ពន្ធិត្វា ជីវំ
ចារុបន្តេ។ ទិស្វា អតិវិយ បសន្នចិត្តោ ហុត្វា អាគន្ធា រញ្ជោ អាហោចេសិ -
“អាគតោ, ទេវ, ថេរោ” តិ។ រាជា “រថំ អារុទ្ធា” តិ បុច្ឆិ។ “ន អារុទ្ធា, ទេវ, អបិ ច មម

បង្អួតា និក្ខមិត្តា បឋមតរំ អាគន្ធា ចាប៊ីនធារេ បិតា"តិ។ រាជា "រដម្បិ
នាភិរុហ័ស្វ"តិ សុត្វា "ន ធានិ អយ្យា ឧច្ឆាសយនមហាសយនំ សាធិយិស្សន្តិ"តិ
ចិន្តេត្វា "តេន ហិ, ភណេ, យេវាទំ ភូមត្តរណាសន្នេបេន អាសនានិ បញ្ញាបេថា"តិ
វត្វា បដិបទំ អគមាសិ។ អមច្ឆា បថវិយំ តដ្ឋិកំ បញ្ញាបេត្វា ឧបរិ កោជវកាធិនិ
ចិត្តត្តរណានិ បញ្ញាបេសុំ។ ឧប្បាតចាបកា ធិស្វា "គហិតា ធានិ ឥមេហិ បថវី,
ឥមេ តម្កបណ្ឌិធិបស្ស សាមិកា ភវិស្សន្តិ"តិ ព្យាករិសុ។ រាជាបិ គន្ធា យេវ
វន្តិត្វា មហិទ្ធីត្តរស្ស ហត្ថតោ បត្តំ គហេត្វា មហាតិយា បូជាយ ច សក្ការេន
ច យេវ នគរំ បវេសេត្វា អន្តោនិវេសនំ បវេសេសិ។ យេវា អាសនបញ្ញត្តិ ធិស្វា
"អម្ពា កំ សាសនំ សកលលង្កាធិបេ បថវីវិយ បត្តជំ និច្ចលញ្ច ហុត្វា
បតិជ្ជហិស្សតិ"តិ ចិន្តេត្តា និសីធិ។ រាជា យេវ បណីតេន ខាទនិយេន
កោជនិយេន សហត្ថា សន្តប្បត្វា សម្បវាវេត្វា "អនុឡាធើបមុខានិ បញ្ច
ឥត្តិសតានិ យេវាទំ អភិវាទនំ បូជាសក្ការញ្ច ករោន្ត"តិ បក្កោសាបេត្វា
ឯកមន្តំ និសីធិ។ យេវា ភត្តកិច្ចាវសានេ រញ្ជោ សបរិជនស្ស ធម្មតនវស្សំ
វស្សេន្តោ បេតវត្ថុវិមាទវត្ថុ សច្ចសំយុត្តញ្ច កថេសិ។ តំ យេវស្ស ធម្មទេសនំ
សុត្វា តានិ បញ្ចបិ ឥត្តិសតានិ សោតាបត្តិផលំ សច្ចាកំសុ។

យេបិ តេ មនុស្សា បុរិមទិវសេ មិស្សកបញ្ចតេ យេវ អន្តសំសុ, តេ តេសុ
តេសុ ហ្មានេសុ យេវាទំ គុណោ កថេន្តិ។ តេសំ សុត្វា មហាជនកាយោ រាជង្គណោ
សន្និបតិក្វា មហាសន្នំ អកាសិ។ រាជា "កី ឯសោ សន្នោ"តិ បុច្ឆិ។ "នាគរា, ទេវ,
'យេវ ទដ្ឋំ នលភាមា'តិ វិវរន្តិ"តិ។ រាជា "សចេ ឥធម បរិសិស្សន្តិ, ឱកាសោ ន
ភវិស្សតិ"តិ ចិន្តេត្វា "គច្ឆេ, ភណេ, ហត្ថិសាលំ បដិជត្តិត្វា វាលុកំ អាកិរិត្វា
បញ្ចវណ្ណានិ បុច្ឆានិវិកិរិត្វា យេលវិតានំ ពន្ធិត្វា មជ្ឈលហត្ថិដ្ឋានេ យេវាទំ
អាសនានិ បញ្ញាបេថា"តិ អាហា។ អមច្ឆា តថា អកំសុ។ យេវា តត្ថ គន្ធា
និសីធិត្វា ទេវទូតសុត្តន្តំ កថេសិ។ កថាបរិយោសានេ ចាណាសហស្សំ

សោតាបត្តិផល បតិជ្ជហិ។ តតោ “ហត្ថិសាលា អតិសម្ពាធា”តិ ឧត្តិណាធារេ
នន្ទនវនុយ្យាទេ អាសនំ បញ្ញាបេសុំ។ ថេរោ តត្ថ និសីទិត្វា អាសីវិសោបមសុត្ថំ
កថេសិ។ តម្បី សុត្វា ចាណាសហស្សំ សោតាបត្តិផលំ បដិលភិ។

ឯវំ អាគតទិវសតោ ទុតិយទិវសេ អឡុតេយ្យសហស្សនំ ធម្មាភិសមយោ
អហោសិ។ ថេរស្ស នន្ទនវនេ អាគតាគតាហិ កុលិត្តិហិ កុលសុណ្ណាហិ
កុលកុមារីហិ សទ្ធិ សម្មាធមានស្សេវ សាយន្តសមយោ ជាតោ។ ថេរោ កាលំ
សល្លក្ខេត្វា “គច្ឆាម ទានិ មិស្សកបព្ពត”ន្តិ ឧជ្ជហិ។ អមច្ឆា - “កត្ថ, ភន្តេ,
គច្ឆថា”តិ? “អម្ពាភំ និវាសនជ្ជាន”ន្តិ។ តេ រញ្ជោ សិរិទិតំ កត្វា រាជាទុមតេន
អាហំសុ - “អកាលោ, ភន្តេ, ឥទានិ តត្ថ គន្តុ; ឥទមេវ នន្ទនវនុយ្យានំ អយ្យានំ
អាវាសជ្ជានំ ហោត្វ”តិ។ “អលំ, គច្ឆាមា”តិ។ បុន រញ្ជោ វចនេនាហំសុ - “រាជា,
ភន្តេ, អាហា - ឯតំ មេយវនំ នាម ឧយ្យានំ មម បិតុ សន្តកំ នគរតោ នាតិទ្ធវំ
នាច្ឆាសន្នំ គមនាគមនសម្បន្នំ, ឯត្ថ ថេរោ វាសំ កប្បន្ត”តិ។ វសីសុ ថេរោ
មេយវនេ ឧយ្យានេ។

រាជាបិ ខោ តស្ស វត្តិយា អច្ចយេន ថេរស្ស សមីបំ គន្ធា សុខសយិតការំ
បុច្ឆិត្វា “កប្បតិ, ភន្តេ, ភិក្ខុសង្ឃស្ស អាហាមោ”តិ បុច្ឆិ។ ថេរោ “កប្បតិ,
មហារាជា”តិ វត្វា ឥមំ សុត្ថំ អាហារិ - “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, អាហម”ន្តិ។ រាជា
តុដ្ឋោ សុវណ្ណភិដ្ឋារំ គហេត្វា ថេរស្ស ហត្ថេ ឧទកំ ចាតេត្វា
មហាមេយវនុយ្យានំ អនាសិ។ សហ ឧទកចាតេន បថី កម្បី។ អយំ
មហាវិហារេ បឋមោ បថីកម្សោ អហោសិ។ រាជា ភីតោ ថេរំ បុច្ឆិ - “កស្មា,
ភន្តេ, បថី កម្បតិ”តិ? “មា ភាយិ, មហារាជ, ឥមស្មី ធិបេ ធនពលស្ស សាសនំ
បតិជ្ជហិស្សតិ; ឥទព្វា បឋមំ វិហារជ្ជានំ ភវិស្សតិ, តស្សេតំ បុព្ពនិមិត្ត”ន្តិ។ រាជា
ភិយ្យោសោមត្តាយ បសីទិ។ ថេរោ បុនទិវសេបិ រាជគេហាយេវ ភុព្វិត្វា

នន្ទនវនេ អនមតត្ថិយានិ កថេសិ។ បុនទិវសេ អគ្គិក្ខន្ធភមសុត្ថំ កថេសិ។
ឯតេនេវចាយេន សត្ត ទិវសានិ កថេសិ។ ទេសនាបរិយោសានេ អឡ្ហនវមាណំ
ចាណាសហស្សានំ ធម្មាភិសមយោ អហោសិ។ តតោ បដ្ឋាយ ច នន្ទនវនំ
សាសនស្ស ជាតិចាតុការវដ្ឋានន្តិ កត្វា “ជាតិវន”ន្តិ នាមំ លភិ។ សត្តមេ បន
ទិវសេ ថេរា អន្តេបុរេ រញ្ជោ អប្បមាទសុត្ថំ កថយិត្វា ចេតិយគិរិមេវ
អគមំសុ។

អថ ខោ រាជា អមច្ឆេ បុច្ឆិ - “ថេរោ, អម្ពេ គាឡេន ឡីវនេន ឡីវនតិ; គច្ឆេយ្យ
នុខោ”តិ? អមច្ឆា “តុម្ពេហិ, ទេវ, ថេរោ អយាចិតោ សយមេវ អាគតោ; តស្មា
តស្ស អនាបុច្ឆាវ កមនម្បិ ភវេយ្យ”តិ អាហំសុ។ តតោ រាជា វេទំ អភិរុហិត្វា
ទ្វេ ច ទេវិយោ អាហេបេត្វា ចេតិយគិរី អគមាសិ មហាញ្ញាណនុភាវេន។ គត្វា
ទេវិយោ ឯកមន្តំ អបក្កមាបេត្វា សយមេវ ថេរានំ សមីបំ ឧបសង្កមន្តោ
អតិរិយ កិលន្តរូចោ ហុត្វា ឧបសង្កមិ។ តតោ នំ ថេរោ អាហា - “កស្មា ត្វំ,
មហារាជ, ឯវំ កិលមមាណោ អាគតោ”តិ? “តុម្ពេ មម គាឡំ ឡីវនំ ទត្វា ឥធានិ
គន្ធកាមា នុខោ’តិ ជាននត្ថំ, ភន្តេ”តិ។ “ន មយំ, មហារាជ, គន្ធកាមា; អបិច
វស្សបនាយិកកាលោ នាមាយំ មហារាជ, តត្រសមណោន
វស្សបនាយិកជ្ជានំ ញាតុំ វដ្តតិ”តិ។ តំទិវសមេវ អវិជ្ជា នាម អមច្ឆោ
បញ្ចបណ្ណាសាយ ជេដ្ឋកនិដ្ឋភាតុកេហិ សទ្ធិ រញ្ជោ សមីបេ បិតោ អាហា -
“ឥច្ឆាមហំ, ទេវ, ថេរានំ សន្តិកេ បព្ពជិតុ”ន្តិ។ “សាធុ, ភណោ, បព្ពជស្ស”តិ រាជា
អនុជានិត្វា ថេរំ សម្បជិច្ឆាបេសិ។ ថេរោ តទហោវ បញ្ញាជេសិ។ សព្វេ ខុរក្កយេវ
អរហត្ថំ ចាបុណីសុ។

រាជាបិ ខោ តដ្ឋណោយេវ កណ្តាកេន ចេតិយផ្តលំ បរិក្ខិបិត្វា ធាសដ្ឋិយា
លេណោសុ កម្មំ បដ្ឋបេត្វា នគរមេវ អគមាសិ។ តេបិ ថេរោ

ធនភាគិកសមាគមកុលំ រាជកុលំ បសាទេត្វា មហាជនំ ឡីវធមាណា ចេតិយគិរិម្ហិ
វស្សំ វសីសុ។ តធាបិ ចេតិយគិរិម្ហិ បឋមំ វស្សំ ឧបគតា ធូរាសង្ខី អរហន្តោ
អហោសុំ។ អថាយស្មា មហាមហិន្ទោ វុត្តវស្សោ បវាវេត្វា កត្តិកបុណ្ណមាយំ
ឧចាសថធិវសេ រាជានំ ឯតទរោច - “មហារាជ, អម្ពេហិ ចិរទិដ្ឋោ
សម្មាសម្ពុទ្ធោ, អនាថវាសំ វសិម្ហ, ឥច្ឆាម មយំ ជម្ពុទីបំ គន្តុ” តិ។ រាជា អាហា -
“អហំ, ភន្តេ, តុម្ពេ ចត្វហិ បច្ឆយេហិ ឧបជ្ឈហមិ, អយញ្ច មហាជនោ តុម្ពេ
និស្សាយ តិសុ សរណេសុ បតិដ្ឋិតោ, កស្មា តុម្ពេ ឧក្កល្ហិតត្ថា” តិ? “ចិរទិដ្ឋោ
នោ, មហារាជ, សម្មាសម្ពុទ្ធោ,
អភិវាទនបច្ឆជ្ជានអញ្ញលិកម្មសាមីចិកម្មករណជ្ជានំ នត្ថិ, តេនម្ហ
ឧក្កល្ហិតា” តិ។ “ននុ, ភន្តេ, តុម្ពេ អវោចុត្ថ - ‘បរិនិព្វិតោ សម្មាសម្ពុទ្ធោ’” តិ។
“កិញ្ចាបិ, មហារាជ, បរិនិព្វិតោ; អថ ខុស្ស សរីរធាតុយោ តិដ្ឋន្តី” តិ។ “អញ្ញាតំ,
ភន្តេ, ជួបបតិដ្ឋានំ តុម្ពេ អាកម្ពុថាតិ។ ករោមិ, ភន្តេ, ជួបំ, ភូមិភាគំ ទានិ
វិចិនាថ; អបិច, ភន្តេ, ធាតុយោ កុតោ លច្ឆាមា” តិ? “សុមនេន សទ្ធិ មន្តេហិ,
មហារាជា” តិ។

“សាធុ, ភន្តេ” តិ រាជា សុមនំ ឧបសង្កមិត្វា បុច្ឆិ - “កុតោ ទានិ, ភន្តេ,
ធាតុយោ លច្ឆាមា” តិ? សុមនោ អាហា - “អប្បោស្សក្កោ តុំ, មហារាជ, វិចិយោ
សោធាបេត្វា ធជបជាតបុណ្ណាយជាធិហិ អលង្ការាបេត្វា សបរិជនោ ឧចាសថំ
សមាទិយិត្វា សព្ពតាឡាវចរេ ឧបជ្ឈាបេត្វា មជ្ឈលហត្ថី សព្ពលង្ការបដិមណ្ឌិតំ
កាវារាបេត្វា ឧបរិ ចស្ស សេតច្ឆត្តំ ឧស្សាបេត្វា សាយន្តសមយេ
មហាឆាគវនុយ្យាឆាគិមុខោ យាហិ។ អទ្ធា តស្មី ថានេ ធាតុយោ លច្ឆសី” តិ។
រាជា “សាធុ” តិ សម្បជិដ្ឋិ។ ថេរា ចេតិយគិរិមេវ អគមំសុ។ តត្រាយស្មា
មហិន្ទត្ថេរោ សុមនសាមណោ អាហា - “គច្ឆ តុំ, សាមណោ, ជម្ពុទីបេ តវ
អយ្យកំ អសោកំ ធម្មរាជានំ ឧបសង្កមិត្វា មម វចនេន ឯវំ វទេហិ - ‘សហាយោ

វោ, មហារាជ, ទេវាណម្បិយតិស្សោ ពុទ្ធសាសនេ បសន្នោ ជូបំ
បតិជ្ជាបេតុកាមោ, តុម្ហាកំ កិវ ហត្ថេ ធាតុ អត្ថំ តំ មេ ទេថា'តិ។ តំ គហេត្វា
សក្កំ ទេវរាជានំ ឧបសង្កមិត្វា ឯវំ វទេហិ - 'តុម្ហាកំ កិវ, មហារាជ, ហត្ថេ ទ្វេ
ធាតុយោ អត្ថំ - ទក្ខិណានាហំ ច ទក្ខិណាក្ខកញ្ច; តតោ តុម្ពេ ទក្ខិណានាហំ
បូជេថ, ទក្ខិណាក្ខកំ បន មយ្ហំ ទេថា'តិ។ ឯវំ វទេហិ - 'កស្មា ត្វំ, មហារាជ,
អម្ពេ តម្ពបណ្ឌិទីបំ បហិណិត្វា បមជ្ជសី'""តិ?

“សាធុ, ភន្តេ”តិ ខោ សុមនោ ថេរស្ស វចនំ សម្មជិដ្ឋិត្វា តាវទេវ
បត្តចីវរមាធាយ វេហាសំ អព្ពគ្គន្ធា ចាជលីបុត្តទ្វារេ ឡិយ្ហ រញ្ជោ សន្តិកំ គន្ធា
ឯតមត្តំ អាហារេសិ។ រាជា តុដ្ឋោ សាមណោស្ស ហត្ថតោ បត្តំ គហេត្វា
គន្ធិហិ ឧត្តដ្ឋេត្វា វរមុត្តសទិសានំ ធាតុនំ បូរេត្វា អនាសិ។ សោ តំ គហេត្វា
សក្កំ ទេវរាជានំ ឧបសង្កមិ។ សក្កោ ទេវរាជា សាមណោ ទិស្វាវ “កី, ភន្តេ
សុមន, អាហិណ្ឌាសី”តិ អាហា។ “ត្វំ, មហារាជ, អម្ពេ តម្ពបណ្ឌិទីបំ បេសេត្វា
កស្មា បមជ្ជសី”តិ? “នប្បមជ្ជាមិ, ភន្តេ, វទេហិ - 'កី ករោមី'""តិ? “តុម្ហាកំ កិវ
ហត្ថេ ទ្វេ ធាតុយោ អត្ថំ - ទក្ខិណានាហំ ច ទក្ខិណាក្ខកញ្ច; តតោ តុម្ពេ
ទក្ខិណានាហំ បូជេថ, ទក្ខិណាក្ខកំ បន មយ្ហំ ទេថា”តិ។ “សាធុ, ភន្តេ”តិ ខោ
សក្កោ ទេវាណមន្តោ យោជនប្បមាណំ មណិជូបំ ឧគ្សាដេត្វា ទក្ខិណាក្ខកធាតុ
និហិត្វា សុមនស្ស អនាសិ។ សោ តំ គហេត្វា ចេតិយគិរិម្ពិយេវ បតិជ្ជាសិ។

អថ ខោ មហិន្ទបមុខា សព្វេបិ តេ មហានាគា អសោកធម្មរាជេន
ទិន្នធាតុយោ ចេតិយគិរិម្ពិយេវ បតិជ្ជាបេត្វា ទក្ខិណាក្ខកំ អាធាយ
វុឡ្យមាណកញ្ញាយាយ មហានាគាវនុយ្យាណមគមំសុ។ រាជាបិ ខោ សុមនេន
វុត្តប្បការំ បូជាសក្ការំ កត្វា ហត្ថិក្ខន្ធវរតតោ សយំ មជ្ឈលហត្ថិមត្តកេ
សេតច្ឆត្តំ ធារយមាធា មហានាគាវនំ សម្មាបុណិ។ អថស្ស ឯតទហោសិ -

“សេចក្តី អយំ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ធាតុ, ធន្តំ អបនមតុ, មជ្ឈិមបាតិ ជណ្ណកេហិ ភូមិយំ បតិជ្ជហតុ, ធាតុចង្កោជកំ មយំ មត្តកេ បតិជ្ជាតុ” តិ។ សហ រញ្ជោ ចិត្តប្បាទេន ធន្តំ អបនមិ, ហតិ ជណ្ណកេហិ បតិជ្ជហិ, ធាតុចង្កោជកំ រញ្ជោ មត្តកេ បតិជ្ជហិ។ រាជា អមតេនេវ អភិសិទ្ធកត្តោវិយ បរមេន បីតិចារមោជ្ជេន សមន្មាគតោ ហុត្វា បុច្ឆិ - “ធាតុំ, ភន្តេ, កី ករោមា” តិ? “ហតិកុម្មម្ហិយេវ តាវ, មហារាជ, វេបេហី” តិ។ រាជា ធាតុចង្កោជកំ គហេត្វា ហតិកុម្មេ វេបេសិ។ បមុទិតោ នាគោ កោព្វនាទំ នទិ។ មហាមេយោ ឧដ្ឋហិត្វា ចោក្ខវវស្សំ វស្សិ។ ឧទកបរិយន្តំ កត្វា មហាភូមិចាលោ អហោសិ។ “បច្ឆន្តេបិ នាម សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ធាតុ បតិជ្ជហិស្សតី” តិ ទេវមនុស្សា បមោធិសុ។ ឯវំ ឥទ្ធានុភាវសិរិយា ទេវមនុស្សានំ បីតី ជនយន្តោ -

បុណ្ណមាយំ មហាវិរោ, ចាតុមាសិនិយា ឥធន;
អាគន្ធា ទេវលោកម្ហា, ហតិកុម្មេ បតិជ្ជិតោតិ។

អថស្ស សោ ហតិនាគោ អនេកតាឡាវចរបរិវរិតោ អតិរិយ ឧឡារេន បូជាសក្ការេន សក្ករិយមាណោ បច្ឆិមទិសាភិមុខោវ ហុត្វា, អបសក្កន្តោ យាវ នករស្ស បុរតិមទ្វារំ តាវ គន្ធា បុរតិមេន ទ្វារេន នករំ បរិសិត្វា សកលនាគរេន ឧឡារាយ បូជាយ ករិយមាណាយ ធឹក្ខណាទ្វារេន និក្ខមិត្វា ជូចារាមស្ស បច្ឆិមទិសាភាកេ មហេជវត្ថុ នាម កិរ អត្ថិ, តត្ថ គន្ធា បុន ជូចារាមាភិមុខោយេវ បដិនិវត្តិ។ តេន ច សមយេន ជូចារាមេ បុរិមកានំ តិណ្ណំ សម្មាសម្ពុទ្ធានំ បរិភោគចេតិយដ្ឋានំ ហោតិ។

អតីតេ កិរ អយំ ធិចោ ឌីជធិចោ នាម អហោសិ, រាជា អភយោ នាម, នករំ អភយបុរំ នាម, ចេតិយបព្ពតោ ទេវក្ខេបព្ពតោ នាម, ជូចារាមោ បដិយារាមោ នាម។ តេន ខោ បន សមយេន កកុសន្ទោ ភគវា លោកេ ឧប្បន្នោ ហោតិ។

តស៊ូ សាវកោ មហាទេវោ នាម ថេរោ ភិក្ខុសហស្សេន សង្ឃី ទេវក្ខេដ
បតិជ្ជាសិ, មហិន្ទត្ថេរោ វិយ ចេតិយបព្ពតោ តេន ខោ បន សមយេន ឌីជឺបេ
សត្តា បជ្ជេរកេន អនយព្យសនំ អាបជ្ជន្តិ។ អន្ទសា ខោ កកុសន្នោ ភគវា
ពុទ្ធចក្ខុនា លោកំ ឌីលោកេន្តោ តេ សត្តេ អនយព្យសនមាបជ្ជន្តេ។ ធិស្វា
ចត្តាលីសាយ ភិក្ខុសហស្សេហិ បរិវុតោ អគមាសិ។ តស្សនុកាវេន តាវទេវ
បជ្ជេរកោ រូបសន្តោ។ រោគេ រូបសន្តេ ភគវា ធម្មំ ទេសេសិ។ ចតុរាសីតិយា
ចាណសហស្សនំ ធម្មាភិសមយោ អហោសិ។ ភគវា ធមករណំ ទត្វា បក្កាមិ។
តំ អន្តោ បក្ខិបិត្វា បដិយារាមេ ចេតិយំ អកំសុ។ មហាទេវោ ធិបំ អនុសាសន្តោ
វិហាសិ។

កោណាគមនស្ស បន ភគវតោ កាលេ អយំ ធិថោ វរធិថោ នាម
អហោសិ, រាជា សមេណ្ឌី នាម, នគរំ វឌ្ឍមានំ នាម, បព្ពតោ សុវណ្ណាក្ខេដា
នាម។ តេន ខោ បន សមយេន វរធិបេ ទុត្ថជ្ជិកា ហោតិ ទុត្ថិក្ខំ ទុស្សស្សំ។ សត្តា
នាតករោគេន អនយព្យសនំ អាបជ្ជន្តិ។ អន្ទសា ខោ កោណាគមនោ ភគវា
ពុទ្ធចក្ខុនា លោកំ ឌីលោកេន្តោ តេ សត្តេ អនយព្យសនំ អាបជ្ជន្តេ។ ធិស្វា
តិសភិក្ខុសហស្សបរិវុតោ អគមាសិ។ ពុទ្ធានុកាវេន ទេវោ សម្មាធារំ
អនុប្បវេច្ឆិ។ សុភិក្ខុំ អហោសិ។ ភគវា ធម្មំ ទេសេសិ។ ចតុរាសីតិយា
ចាណសហស្សនំ ធម្មាភិសមយោ អហោសិ។ ភគវា ភិក្ខុសហស្សបរិវាវំ
មហាសុមនំ នាម ថេរំ ធិបេ វេបេត្វា កាយពន្ធនំ ទត្វា បក្កាមិ។ តំ អន្តោ
បក្ខិបិត្វា ចេតិយំ អកំសុ។

កស្សបស្ស បន ភគវតោ កាលេ អយំ ធិថោ មណ្ឌាធិថោ នាម អហោសិ,
រាជា ជយន្តោ នាម, នគរំ វិសាលំ នាម, បព្ពតោ សុភក្ខេដា នាម។ តេន ខោ បន
សមយេន មណ្ឌាធិបេ មហាវិវាទោ ហោតិ។ ពហូ សត្តា កលហាវិគ្គហជាតា

អនុយព្យសនំ អាបជ្ជន្តិ។ អនុសាខោ កស្សនោ ភគវា ពុទ្ធចក្កុនា លោកំ
ឡិលោកេន្តោតេ សត្តេ អនុយព្យសនំ អាបជ្ជន្តេ។ ទិស្វា
វីសតិភិក្ខុសហស្សបរិវុតោ អាគន្ធាវិវាទំ រូបសមេត្វា ធម្មំ ទេសេសី។
ចតុរាសីតិយា ចាណាសហស្សនំ ធម្មាភិសមយោ អហោសី។ ភគវា
ភិក្ខុសហស្សបរិវាវំ សព្ពនន្តំ នាម ថេរំ ជីវេ បតិជ្ជាបេត្វា ឧទកសាជកំ ទត្វា
បក្កាមិ។ តំ អន្តោ បក្កិបិត្វា ចេតិយំ អកំសុ។ ឯវំ ជូចារាមេ បុរិមកានំ តិណ្ណំ
ពុទ្ធានំ ចេតិយានិ បតិជ្ជហីសុ។ តានិ សាសនន្តរធានេន នស្សន្តិ, ឋានមត្តំ
អវសិស្សតិ។ តស្មា វុត្តំ - “តេន ច សមយេន ជូចារាមេ បុរិមកានំ តិណ្ណំ
សម្មាសម្ពុទ្ធានំ បរិភោគចេតិយជ្ជានំ ហោតី”តិ។ តទេតំ វិនិជ្ជេសុ ចេតិយេសុ
ទេវតានុភារេន កណ្តាកសមាភិណ្ឌាសាខេហិ នាធាគច្ឆេហិ បរិវុតំ តិជ្ជតិ -
“មា នំ កោចិ ឧច្ឆិជ្ជាសុចិមលកចវរេហិ បទ្ទសេសី”តិ។

អថ ខុស្ស ហត្ថិនោ បុរតោ បុរតោ គន្ធា រាជបុរិសា សព្ពគច្ឆេ ជិដ្ឋិត្វា ភូមិ
សោធនត្វា តំ ហត្ថតលសទិសំ អកំសុ។ ហត្ថិនាគោ គន្ធា តំ ឋានំ បុរតោ កត្វា
តស្ស បច្ឆិមទិសាភាគេ ពោធិវុក្ខជ្ជានេ អជ្ជាសិ។ អថស្ស មត្តកតោ ធាតុ
ឡិរោបេតុំ អារភីសុ។ នាគោ ឡិរោបេតុំ ន ទេតិ។ រាជា ថេរំ បុច្ឆិ - “កស្មា, ភន្តេ,
នាគោ ធាតុំ ឡិរោបេតុំ ន ទេតិ”តិ? “អារុទ្ធា, មហារាជ, ឡិរោបេតុំ ន វុដ្ឋតី”តិ។
តស្មីញ្ច កាលេ អភយវាបិយា ឧទកំ ជិដ្ឋិ ហោតិ។ សមន្តា ភូមិ ជលិតា ហោតិ,
សុឧទ្ធរា មត្តិកាបិណ្ណា។ តតោ មហារាជេនា សីយំ សីយំ មត្តិកំ អាហរិត្វា
ហត្ថិកុម្មប្បមាណំ វត្ថុមកាសិ។ តាវទេវ ច ជូបករណាត្តំ ឥដ្ឋកា កាតុំ
អារភីសុ។ ន យាវ ឥដ្ឋកា បរិនិដ្ឋន្តិ តាវ ហត្ថិនាគោ កតិចាហំ ទិវា
ពោធិវុក្ខជ្ជានេ ហត្ថិសាលាយំ តិជ្ជតិ, វត្ថី ជូបបតិជ្ជានភូមិ បរិយាយតិ។ អថ
វុត្តំ ចិនាបេត្វា រាជា ថេរំ បុច្ឆិ - “កិទិសោ, ភន្តេ, ជូចោ កាតត្តោ”តិ?
“វីហិរាសិសទិសោ, មហារាជា”តិ។

“សាធុ, ភន្តេ” តិ រាជា ជង្គ្រប្បមាណំ ជូបំ ចិនាបេត្វា ធាតុឌីរោបនត្ថាយ
មហាសក្ការំ កាវេសី។ សកលនគរញ្ច ជនបទោ ច ធាតុមហាទស្សនត្ថំ
សន្និបតិ។ សន្និបតិតេ ច បន តស្មី មហាជនកាយេ ទសពលស្ស ធាតុ
ហត្ថិកុម្ភតោ សត្តតាលប្បមាណំ វេហាសំ អពុគ្គន្ធា យមកថាជិហារិយំ
ទស្សេសី។ តេហិ តេហិ ធាតុប្បទេសេហិ ធន្នំ វណ្ណានំ ឧទកធារា ច អគ្គិក្ខន្ធា
ច បវត្តន្តិ, សាវត្ថិយំ កណ្ណាម្ពមូលេ ភគវតា ទស្សិតថាជិហារិយសទិសមេវ
ថាជិហារិយំ អហោសិ។ តញ្ច ខោ នេវ បេរាទុកាវេន, ន ទេវតាទុកាវេន; អបិ ច
ខោ ពុទ្ធាទុកាវេនេវ។ ភគវា កិរ ធរមាណេវ អធិដ្ឋាសិ - “មយិ បរិនិព្វតេ
តម្កបណ្ណិធីបេ អនុរាជបុរស្ស ទក្ខិណាទិសាភាគេ បុរិមកានំ តិណ្ណំ ពុទ្ធានំ
បរិភោគចេតិយដ្ឋានេ មម ទក្ខិណាក្ខត្តកធាតុ បតិដ្ឋានទិវសេ
យមកថាជិហារិយំ ហោតូ” តិ។

“ឯវំ អចិន្តិយា ពុទ្ធា, ពុទ្ធជម្មា អចិន្តិយា;
អចិន្តិយេ បសន្នានំ, វិចាគោ ហោតិ អចិន្តិយោ” តិ។ (អប. ថេរ
១.១.៨២);

សម្មាសម្ពុទ្ធា កិរ ឥមំ ធិបំ ធរមាណាលេបិ តិក្ខត្ថំ អាគមាសិ។ បឋមំ -
យក្ខទមនត្ថំ ឯកកោវ អាគន្ធា យក្ខេ ទមេត្វា “មយិ បរិនិព្វតេ ឥមស្មី ធិបេ
សាសនំ បតិដ្ឋហិស្សតិ” តិ តម្កបណ្ណិធីបេ រក្ខំ ករោន្តោ តិក្ខត្ថំ ធិបំ អាវិជ្ជិ។
ទុតិយំ - មាតុលភាគិនេយ្យានំ នាគរាជ្ជនំ ទមនត្ថាយ ឯកកោវ អាគន្ធា តេ
ទមេត្វា អគមាសិ។ តតិយំ - បញ្ចកិក្ខុសតបរិវារោ អាគន្ធា មហាចេតិយដ្ឋានេ
ច ជូទារាមចេតិយដ្ឋានេ ច មហាពោធិបតិដ្ឋិតដ្ឋានេ ច
មហិយដ្ឋ័ណចេតិយដ្ឋានេ ច មុតិយដ្ឋ័ណចេតិយដ្ឋានេ ច

ដឹងវាបិចេតិយដ្ឋានេ ច កល្យាណិយេតិយដ្ឋានេ ច និរោធសមាបត្តិ
សមាបដ្ឋិត្វា និសីទិ។ ឥធមស្ស ចតុត្ថំ ធាតុសរីរេន អាគមនំ។

ធាតុសរីរតោ ច បនស្ស និក្ខន្តឧទកដុសិតេហិ សកលតម្កបណ្ឌិតលេ ន
កោចិ អដុដ្ឋាកាសោ នាម អហោសិ។ ឯវមស្ស តំ ធាតុសរីរំ ឧទកដុសិតេហិ
តម្កបណ្ឌិតលស្ស បរិឡាហំ រូបសមេត្វា មហាជនស្ស ចាជិហារិយំ ធស្សេត្វា
ឡតិវត្វា រញ្ជោ មត្តកេ បតិដ្ឋាសិ។ រាជា សដលំ មនុស្សបដិលាភំ មញ្ញមាធា
មហន្តំ សក្ការំ ករិត្វា ធាតុំ បតិដ្ឋាបេសិ។ សហ ធាតុបតិដ្ឋាបនេន
មហាក្ខមិចាលោ អហោសិ។ តស្មីញ្ច បន ធាតុចាជិហារិយេ ចិត្តំ បសាទេត្វា
រញ្ជោ ភាតា អភយោ នាម រាជកុមារោ បុរិសសហស្សេន សទ្ធិ បព្ពជិ។
ចេតវដ្ឋកាមតោ បញ្ច ទារកសតានិ បព្ពជិសុ, តថា ទ្វារមណ្ឌលាធិហិ
កាមកេហិ និក្ខមិត្វា បញ្ចបញ្ច ទារកសតានិ សព្វានិបិ អន្តោនគរតោ ច
ពហិនគរតោ ច បព្ពជិតានិ តីសភិក្កុសហស្សានិ អហោសុំ។ និដ្ឋិតេ បន ជូបស្មី
រាជា ច រាជភាតិកា ច ទេវិយោ ច ទេវនាគយក្ខានម្បិ វិម្ពយករំ បច្ចេកំ
បច្ចេកំ បូជំ អកំសុ។ និដ្ឋិតាយ បន ធាតុបូជាយ បតិដ្ឋិតេ ធាតុវរេ
មហិន្ទត្ថរោ មេយវនុយ្យានមេវ គន្ធា វាសំ កប្បសិ។

តស្មី ខោ បន សមយេ អនុឡា ទេវី បព្ពជិតុកាមា ហុត្វា រញ្ជោ អាហោចេសិ។
រាជា តស្ស វចនំ សុត្វា ថេរំ ឯតទរោច - “អនុឡា, ភន្តេ, ទេវី បព្ពជិតុកាមា,
បញ្ចាជេថ ន”ន្តិ។ “ន, មហារាជ, អម្ពាភំ មាតុកាមំ បញ្ចាជេតុំ កប្បតិ។
ចាជលិបុត្តេ បន មយ្ហំ ភគិនី សង្ឃមិត្តត្ថេវី នាម អត្ថិ, តំ បក្កោសាបេហិ។
ឥមស្មីញ្ច បន, មហារាជ, ធិបេ បុរិមកានំ តិណ្ឌំ សម្មាសម្ពុទ្ធានំ ពោធិ
បតិដ្ឋាសិ។ អម្ពាកម្បិ ភគវតោ សរសរំសិជាលវិស្សជ្ជនកេន ពោធិនា ឥធម

បតិជ្ជាតត្ថំ, តស្មា តថា សាសនំ បហិណ្ឌោយ្យសិ យថា សង្ឃមិត្តា ពោធិ
គហេត្វា អាគច្ឆេយ្យ” តិ។

“សាធុ, ភន្តេ” តិ រាជា ថេរស្ស វចនំ សម្មជិដ្ឋិត្វា អមច្ចេហិ សទ្ធិ មន្តេន្តោ
អវិជ្ជំ នាម អត្តនោ ភាគិនេយ្យំ អាហា - “សក្ខិស្សសិ ត្ថំ, តាត, ចាជលិបុត្តំ គន្ធា
មហាពោធិនា សទ្ធិ អយ្យំ សង្ឃមិត្តត្ថេវី អាណេតុ” ត្ថិ? “សក្ខិស្សមិ, ទេវ, សចេ
មេ បព្ពដ្ឋំ អនុជានិស្សសី” តិ។ “គច្ឆ, តាត, ថេវី អាណេត្វា បព្ពជាហី” តិ។ សោ
រញ្ជោ ច ថេរស្ស ច សាសនំ គហេត្វា ថេរស្ស អធិជ្ជានវសេន ឯកទិវសេនេវ
ជម្ពុកោលបដ្ឋនំ គន្ធា នាវំ អភិរុហិត្វា សមុទ្ធី អភិក្កមិត្វា ចាជលិបុត្តមេវ
អគមាសិ។ អនុឡាបិ ខោ ទេវី បព្ពហិ កញ្ញាសតេហិ បព្ពហិ ច
អន្តេបុរិកាសតេហិ សទ្ធិ ទស សីលានិ សមាទិយិត្វា កាសាយានិ វត្តានិ
អច្ឆានេត្វា នគរស្ស ឯកទេសេ ឧបស្សយំ កាវារេត្វា និវាសំ កប្បេសិ។
អវិជ្ជាបិ តំទិវសមេវ រញ្ជោ សាសនំ អប្បេសិ, ឯវព្វា អវោច - “បុត្តោ តេ, ទេវ,
មហិន្ទត្ថេវេ ឯវមាហា - ‘សហាយកស្ស កិវ តេ ទេវានម្បិយតិស្សស្ស រញ្ជោ
ភាតុ ជាយា អនុឡា នាម ទេវី បព្ពជិតុកាមា, តំ បព្ពាជេតុំ អយ្យំ សង្ឃមិត្តត្ថេវី
បហិណ្ឌេ, អយ្យាយេវ ច សទ្ធិ មហាពោធិ” ត្ថិ។ ថេរស្ស សាសនំ អាហេចត្វា
សង្ឃមិត្តត្ថេវី ឧបសង្កមិត្វា ឯវមាហា - “អយ្យេ, តុម្ហាកំ ភាតា មហិន្ទត្ថេវេ មំ
តុម្ហាកំ សន្តិកំ បេសេសិ, ទេវានម្បិយតិស្សស្ស រញ្ជោ ភាតុ ជាយា អនុឡា
នាម ទេវី បព្ពហិ កញ្ញាសតេហិ, បព្ពហិ ច អន្តេបុរិកាសតេហិ សទ្ធិ
បព្ពជិតុកាមា, តំ កិវ អាគន្ធា បព្ពាជេថា” តិ។ សា តាវទេវ តុវតតុវតា រញ្ជោ
សន្តិកំ គន្ធា ឯវមាហា - “មហារាជ, មយ្ហំ ភាតា មហិន្ទត្ថេវេ ឯវំ បហិណ្ឌ,
‘រញ្ជោ កិវ ភាតុ ជាយា អនុឡា នាម ទេវី បព្ពហិ កញ្ញាសតេហិ បព្ពហិ ច
អន្តេបុរិកាសតេហិ សទ្ធិ បព្ពជិតុកាមា មយ្ហំ អាគមនំ ឧទិក្ខតិ’។ គច្ឆាមហំ,
មហារាជ, តម្កបណ្ឌិទីប” ត្ថិ។

រាជា អាហា - “អម្ព, បុត្តាបិ មេ មហិន្ទត្ថេរោ នត្តា ច មេ សុមនសាមណោរោ
មំ ជិន្នហត្ថំ វិយ ករោន្តា តម្កបណ្ណាធិបំ គតា។ តស្ស មយ្ហំ តេបិ អបស្សន្តស្ស
ឧប្បន្នោ សោកោ តវំ មុខំ បស្សន្តស្ស វ្យុបសម្មតិ! អលំ, អម្ព, មា ភ្នំ
អគមាសី” តិ។ “ភាវិយំ មេ, មហារាជ, ភាតុ វចនំ; អនុឡាបិ ខត្តិយា
ឥត្តិសហស្សបរិវត្ថា បព្ពដ្ឋាបុរេក្ខារា មំ បដិមាទេតិ; គន្ធាមហំ, មហារាជា” តិ។
“តេន ហិ, អម្ព, មហាពោធិ គហេត្វា គន្ធាហិ” តិ។ កុតោ រញ្ជោ មហាពោធិ?
រាជា កិរ តតោ បុត្តេ ឯវ ធាតុគ្គហណាត្ថាយ អនាគតេ សុមនេ លង្គាធិបំ
មហាពោធិ បេសេតុកាមោ, “កថំ នុ ខោ អសត្ថយាតារហំ មហាពោធិ
បេសេស្សមី” តិ ឧទាយំ អបស្សន្តោ មហាទេវំ នាម អមច្ចំ បុច្ឆិ។ សោ អាហា -
“សន្តិ, ទេវ, ពហូ បណ្ឌិតា ភិក្ខុ” តិ។ តំ សុត្វា រាជា ភិក្ខុសង្ឃស្ស ភត្តំ
បដិយាទេត្វា ភត្តកិច្ចាវសានេ សង្ឃំ បុច្ឆិ - “គន្ធាតំ នុ ខោ, ភន្តេ, ភគវតោ
មហាពោធិនាលង្គាធិបំ នោ” តិ? សង្ឃោ មោគ្គលិបុត្តតិស្សត្ថេរស្ស ភាវំ
អកាសិ។

ថេរោ “គន្ធាតំ, មហារាជ, មហាពោធិនាលង្គាធិប” តិ វត្វា ភគវតោ បញ្ច
មហាអធិដ្ឋានានិ កថេសិ។ កតមានិ បញ្ច? ភគវា កិរ មហាបរិនិព្វានមព្វោ
និបន្នោ លង្គាធិបេ មហាពោធិបតិដ្ឋាបនត្ថាយ “អសោកមហារាជា
មហាពោធិគ្គហណាត្ថំ គមិស្សតិ, តទា មហាពោធិស្ស ទក្ខិណាសាខា
សយមេវ ជិដ្ឋិត្វា សុវណ្ណាកជាហេ បតិដ្ឋាតូ” តិ អធិដ្ឋាសិ - ឥទមេកមធិដ្ឋានំ។

តត្ថ បតិដ្ឋានកាលេ ច “មហាពោធិ ហិមវលាហកកត្តំ បរិសិត្វា
បតិដ្ឋាតូ” តិ អធិដ្ឋាសិ - ឥទំ ធុតិយមធិដ្ឋានំ។

“សត្វមេ ទីវសេ ហិមវលហាកកត្តតោ ឡើយ សុវណ្ណកជាហេ បតិជ្ជហន្តោ
បត្តហិ ច ជលេហិ ច ធិត្តណ្ណំសិយោ មុញ្ញត្ថ” តិ អធិដ្ឋាសិ - ឥទំ
តតិយមធិដ្ឋានំ។

“ដូចារាមេ ធិត្តណ្ណកកត្តតោ ចេតិយម្ហិ បតិជ្ជានទីវសេ
យមកថាជិហារិយំ ករោត្ថ” តិ អធិដ្ឋាសិ - ឥទំ ចតុត្ថំ អធិដ្ឋានំ។

លង្កាធិបតីយេវ មេ ខោណាមត្តា ធាតុយោ មហាចេតិយម្ហិ បតិជ្ជានកាលេ
ពុទ្ធវេសំ គហេត្វា វេហាសំ អត្តគ្គន្ធា យមកថាជិហារិយំ ករោត្ថ” តិ អធិដ្ឋាសិ -
ឥទំ បញ្ចមំ អធិដ្ឋានន្តិ។

រាជា ឥមា និ បញ្ច មហាអធិដ្ឋានានិ សុត្វា បសន្នចិត្តោ ចាជលិបុត្តតោ
យាវ មហាពោធិ តាវ មគ្គំ បដិជគ្គាបេត្វា សុវណ្ណកជាហត្ថាយ ពហុំ សុវណ្ណំ
និហារាបេសិ។ តាវនេវ ច រញ្ជោ ចិត្តំ ព្រាត្វា វិស្សកម្មនេវបុត្តោ កម្មារវណ្ណំ
និម្មិនិត្វា បុរតោ អដ្ឋាសិ។ រាជា តំ ទិស្វា “តាត, ឥមំ សុវណ្ណំ គហេត្វា កជាបំ
ករោហី” តិ អាហ។ “បមាណំ, នេវ, ជាធាថា” តិ? “ត្វមេវ, តាត, ព្រាត្វា
ករោហី” តិ។ “សាធុ, នេវ, ករិស្សរមី” តិ សុវណ្ណំ គហេត្វា អត្តនោ អានុភាវេន
ហត្ថេន បរិមជ្ឈិត្វា សុវណ្ណកជាបំ និម្មិនិ នវហត្ថបរិក្ខេបំ បញ្ចហត្ថព្រេធំ
តិហត្ថវិក្ខម្ហំ អដ្ឋង្គុលពហលំ ហត្ថិសោណ្ណាប្បមាណាមុខវដ្តិ។ អថ រាជា
សត្វយោជនាយាមាយ តិយោជនវិត្តារាយ មហាតិយា សេនាយ
ចាជលិបុត្តតោ និក្ខមិត្វា អរិយសង្ឃមាទាយ មហាពោធិសមីបំ អគមាសិ។
សេនា សមុស្សិតធដបដាក់ំ ធានាវតនិវិត្តំ អនេកាលង្គារបអមណ្ឌិតំ
ធានាវិធកុសុមសមាភិណ្ណំ អនេកត្វរិយសង្ឃដ្ឋំ មហាពោធិ បរិក្ខិបិ។ រាជា
សហស្សមត្ត គណាចាមោក្ខ មហាថេវ គហេត្វា សកលជម្ពុទីបេ
បត្តាភិសេកានំ រាជ្ជនំ សហស្សេន អត្តានព្វា មហាពោធិព្វា បរិវារាបេត្វា

មហាពោធិមូលេ វេត្វា មហាពោធិ ឧល្លោកេសិ។ មហាពោធិស្ស ខន្ធព្វា
ធិក្ខណាមហាសាខាយ ចតុបាត្ថប្បមាណប្បទេសេវា វេបេត្វា អវសេសំ
អនិស្សនំ អគមាសិ។

រាជា តំ ចាជិហារិយំ ទិស្វា ឧប្បន្នបីតិចាមោដ្ឋោ “អហំ, កន្តេ, ឥមំ
ចាជិហារិយំ ទិស្វា តុដ្ឋោ មហាពោធិ សកលជម្ពុទីបរវន្តេន បូជេមី” តិ
ភិក្ខុសង្ឃស្ស វេត្វា អភិសេកំ អនាសិ។ តតោ បុប្ផកន្ធាធិហិ បូជេត្វា តិក្ខុត្ថំ
បធិក្ខណំ កត្វា អដ្ឋសុ វ៉ានេសុ វន្តិត្វា ឧដ្ឋាយ អញ្ញាលី បគ្គយ្ហ វេត្វា
សច្ចវចនកិរិយាយ ពោធិ កល្យាណតុកោមា ភូមិភោយាវ មហាពោធិស្ស
ធិក្ខណសាខា តាវ ឧច្ចំ កត្វា វេបិតស្ស សព្វវតនមយបីវស្ស ឧបិ
សុវណ្ណាកដាហំ វេចាបេត្វា វតនបីវំ អារុយ្ហ សុវណ្ណតុលីកំ គហេត្វា
មនោសិលាយ លេខំ កត្វា “យទិ មហាពោធិនា លង្កាធិបេ បតិជ្ជាតត្ថំ, យទិ
ចាហំ ពុទ្ធសាសនេ និព្វេមតិកោ ភវេយ្យំ, មហាពោធិ សយមេវ ឥមស្មី
សុវណ្ណាកដាហេ ឱរុយ្ហ បតិជ្ជាត្វ” តិ សច្ចវចនកិរិយមកាសិ។ សហ
សច្ចកិរិយាយ ពោធិសាខា មនោសិលាយ បរិច្ឆន្នដ្ឋានេ ជិដ្ឋិត្វា
គន្ធកលលប្បវស្ស សុវណ្ណាកដាហស្ស ឧបិ អដ្ឋាសិ។ តស្ស ឧព្ពេជន
ធនហត្ថោ ខន្ធលោ ហោតិ ចតុបាត្ថា បញ្ចា មហាសាខា បញ្ចាហិយេវ ជលេហិ
បដិមណ្ឌិតា, ឧទ្ធកសាខានំ បន សហស្សំ។ អថ រាជា មូលលេខាយ ឧបិ
តិវុត្តលប្បទេសេ អញ្ញំ លេខំ បរិច្ឆន្និ។ តតោ តាវនេវ បុប្ផឡកា ហុត្វា ធន
មហាមូលានិ និក្ខមីសុ។ បុន ឧបរុបិ តិវុត្តលេ តិវុត្តលេ អញ្ញា នវ លេខា
បរិច្ឆន្និ។ តាហិបិ ធន ធន បុប្ផឡកា ហុត្វា នវុតិ មូលានិ និក្ខមីសុ។ បឋមកា
ធន មហាមូលា ចតុវុត្តលមត្តំ និក្ខត្តា។ ឥតវេបិ កវក្ខជាលសធិសំ អនុសិព្ពត្តា
និក្ខត្តា។ ឯត្ថកំ ចាជិហារិយំ រាជា វតនបីវមត្តកេ វិភោយេវ ទិស្វា អញ្ញាលី
បគ្គយ្ហ មហាធានំ នធិ។ អនេកានិ ភិក្ខុសហស្សានិ សាធុការមកំសុ។

សកលរាជសេនា ឧត្តាទិនី អហោសិ។ ចេលុក្ខេបសតសហស្សានិ បវត្តយីសុ។
ភូមជ្ជកនេវ អាទិ កត្វា យាវ ព្រហ្មកាយិកា ទេវា តាវ សាធុការំ បវត្តយីសុ។
រញ្ជោ ឥមំ ចាជិហារិយំ បស្សន្តស្ស បីតិយា និរន្តរំ ដុជសរីរស្ស អញ្ចលី
បគ្គហេត្វា បីតស្សេវ មហាពោធិ មូលសតេន សុវណ្ណកជាហេ បតិជ្ជាសិ។
ទស មហាមូលានិ សុវណ្ណកជាហតលំ អាហាច្ឆ អជ្ជសុ។ អវសេសានិ នវុតិ
ខុទ្ទកមូលានិ អនុបុព្វេន វឡនកានិ ហុត្វា គន្ធកលលេ ឡិយ្ហ បីតានិ។

ឯវំ សុវណ្ណកជាហេ បតិជ្ជិតមត្តេ មហាពោធិម្ហិ មហាបថវី ចលិ។
អាគាសេ ទេវទុន្ទតិយោ ជលីសុ។ បព្ពតានំ នច្ចេហិ ទេវានំ សាធុការេហិ
យក្ខានំ ហិដ្ឋារេហិ អសុរានំ មុតិជយ្យេហិ ព្រហ្មានំ អធិជនេហិ មេឃានំ
គជ្ជិតេហិ ចតុប្បធានំ វេហិ បក្ខីនំ រុតេហិ សព្ពតាឡាវចរានំ
សកសកបដិភានេហិ បថវីតលតោ យាវ ព្រហ្មលោកា តាវ
ឯកកោលាហលំ ឯកនិដ្ឋានំ អហោសិ។ បញ្ចសុ សាខាសុ ជលតោ ជលតោ
ធព្ពល្លារំសិយោ និក្ខមិត្វា សកលចក្កវាឡំ រតនគោចានសីរិនទ្ធីវិយ កុរុមាធា
យាវ ព្រហ្មលោកា អព្ពគ្គិសុ។ តំ ខណតោ ច បន បភុតិ សត្ត ទិវសានិ
មហាពោធិ ហិមវលាហកគព្ពំ បរិសិទ្ធិ អជ្ជាសិ។ នកោចិ មហាពោធិ
បស្សតិ។ រាជា រតនបីឯតោ ឡិយ្ហ សត្ត ទិវសានិ មហាពោធិបូជំ ការេសិ។
សត្តមេ ទិវសេ សព្ពទិសាហិ ហិមា ច ធព្ពល្លារំសិយោ ច អាវត្តិត្វា
មហាពោធិមេវ បរិសីសុ។ វិតតហិមវលាហកេ វិប្បសន្នេ ចក្កវាឡគព្ព
មហាពោធិ បរិបុណ្ណខន្ធសាខាបសាខោ បញ្ចជលបដិមណ្ឌិតោ
សុវណ្ណកជាហេ បតិជ្ជិតាវ បញ្ញាយិត្ត។ រាជា មហាពោធិ ទិស្វា តេហិ
ចាជិហារិយេហិ សញ្ញាតបីតិចាមោធិ “សកលជម្ពុទីបរជ្ជេន
តរុណាមហាពោធិ បូជេស្សមី”តិ អភិសេកំ ទត្វា សត្ត ទិវសានិ
មហាពោធិជ្ជានេយេវ អជ្ជាសិ។

មហាពោធិ បុត្តកត្តិកបរាវណាទិវសេ សាយន្តសមយេ បឋមំ
សុវណ្ណាកដាហេ បតិជ្ជហិ។ តតោ ហិមគត្តសត្តាបំ អភិសេកសត្តាហព្វា
វីតិនាមេត្វា កាឡបក្ខស្ស ឧទោសថទិវសេ រាជា ឯកទិវសេនេវ ចាជលីបុត្តំ
បរិសិទ្ធា កត្តិកដុល្លាបក្ខស្ស ចាជិបទទិវសេ មហាពោធិ
ចាជនមហាសាលមូលេ ឋបេសិ។ សុវណ្ណាកដាហេ បតិជ្ជិតទិវសតោ
សត្តរសមេ ទិវសេ មហាពោធិស្ស អភិនវត្ត្យា ចាតុរហេសុំ។ តេ ទិស្វាបិ
បសន្នោ រាជា បុន មហាពោធិ រជ្ជេន បូជេន្តោ សកលជម្ពុទីចាភិសេកមនាសិ។
តទា សុមនសាមណោរោ កត្តិកបុណ្ណមទិវសេ ធាតុគ្គហណាត្ថំ គតោ
មហាពោធិស្ស កត្តិកធនាបូជំ អទ្ទស។ ឯវំ មហាពោធិមណ្ឌតោ អានេត្វា
ចាជលីបុត្តេ ឋបិតំ មហាពោធិ សន្ធាយ អាហា - “តេន ហិ, អម្ព, មហាពោធិ
គហេត្វា គន្ធាហិ”តិ។ សា “សាធ្វ”តិ សម្បជិច្ឆិ។

រាជា មហាពោធិវត្តលាត្ថាយ អជ្ឈរស នេវតាកុលានិ, អជ្ឈ អមច្ចកុលានិ,
អជ្ឈ ព្រាហ្មណកុលានិ, អជ្ឈ កុដុម្ពិយកុលានិ, អជ្ឈ គោបកកុលានិ, អជ្ឈ
តរច្ឆកុលានិ, អជ្ឈ ច កាលិដ្ឋកុលានិ ទត្វា ឧទកសិញ្ចនត្ថាយ ច អជ្ឈ
សុវណ្ណាយដេ, អជ្ឈ ច រជតយដេ ទត្វា ឥមិនា បរិវារេន មហាពោធិ គង្គាយ នាវំ
អាហេបេត្វា សយម្បិ នគរតោ និក្ខមិត្វា វិជ្ជាជីវី សមតិក្កម្ម អនុបុព្វេន សត្តហិ
ទិវសេហិ តាមលីត្ថី អនុប្បត្តោ។ អន្តរាមគ្គេ នេវនាគមនុស្សា ឧឡារំ
មហាពោធិបូជំ អកំសុ។ រាជាបិ សមុទ្ធីតិវេ សត្ត ទិវសានិ មហាពោធិ ឋបេត្វា
សកលជម្ពុទីបមហារជ្ជំ អនាសិ។ ឥទមស្ស តតិយំ ជម្ពុទីបរជ្ជសម្បទានំ
ហោតិ។

ឯវំ មហារជ្ជេន បូជេត្វា មាគសិរមាសស្ស បឋមចាជិបទទិវសេ អសោកោ
ធម្មរាជា មហាពោធិ ឧត្តិបិត្វា គលប្បមាលំ ឧទកំ ឱរុយ្ហ នាវាយំ បតិជ្ជាបេត្វា

សង្ឃមិត្តត្រូវម្យ៉ាង សបរិវារំ នារំ អាហារេត្វា អរិដ្ឋំ អមច្ចំ ឯតទដោច - “អហំ,
តាត, មហាពោធិ តិក្ខុត្ថំ សកលជម្ពុទីបរវន្តេន បូជេត្វា គលប្បមាណំ ឧទកំ
ឡើយ មម សហាយកស្ស បេសេសី, សោមិ ឯវមេវ មហាពោធិ បូជេត្វា” តិ។ ឯវំ
សហាយកស្ស សាសនំ ទត្វា “គច្ឆតិ វតេ, ទសពលស្ស សរសរំសិជាលំ
វិមុត្តោ មហាពោធិវុត្តោ” តិ វន្តិត្វា អញ្ជូលី បគ្គហេត្វា អស្សនិ
បវត្តយមាណោ អជ្ជាសិ។ សាមិ ខោ មហាពោធិសមាទ្ធិណា បស្សតោ
បស្សតោ មហារាជស្ស មហាសមុទ្ទតលំ បគ្គត្តា។ មហាសមុទ្ទេបិ សមន្តា
យោជនំ វិចិយោ រូបសន្តា; បញ្ច វណ្ណានិ បទុមានិ បុប្ផតានិ; អន្តលិក្ខេ ទិព្វានិ
ត្វិយានិ បវដ្ឋិសុ; អាគាសេ ជលជលជរុក្ខាទិសន្និស្សិតាហិ ទេវតាហិ
បវត្តិតា អតិវិយ ឧទ្យាហ បូជា អហោសិ។ សង្ឃមិត្តត្រូវបិ សុបណ្ណារូបេន
មហាសមុទ្ទេ នាគកុលានិ សន្តាសេសិ។ តេ ច ឧត្រស្សរូចា នាគា អាគន្ធា តំ
វិភូតី បស្សិត្វា ថេរី យាចិត្វា មហាពោធិ នាគកវនំ អតិហរិត្វា សត្ត ទិវសានិ
នាគវន្តេន បូជេត្វា បុន នាវាយំ បតិជ្ជាបេសុំ។ តំទិវសមេវ នាវា
ជម្ពុកោលបដ្ឋនំ អគមាសិ។ អសោកមហារាជាបិ មហាពោធិវិយោគទុក្ខិតោ
កន្តិត្វា រោទិត្វា យាវ ទស្សនវិសយំ ឡើយកេត្វា បដិទិវត្តិ។

ទេវានម្បិយតិស្សោ មហារាជាបិ ខោ សុមនសាមណោស្ស វចនេន
មាគសិវមាសស្ស បឋមទាជិបទទិវសតោ បគុតិ ឧត្តរទ្វារតោ បដ្ឋាយ យាវ
ជម្ពុកោលបដ្ឋនំ តាវ មគ្គំ សោធាបេត្វា អលង្ការេត្វា នគរតោ
និក្ខមនទិវសេ ឧត្តរទ្វារសមីបេ សមុទ្ទសាលវត្ថុស្មី វិចិត្តាយេវ តាយ វិភូតិយា
មហាសមុទ្ទេ អាគន្ធន្ត្រយេវ មហាពោធិ ថេរស្ស អាទុកាវេន ទិស្វា តុដ្ឋមាណសោ
និក្ខមិត្វា សព្វំ មគ្គំ បញ្ចវណ្ណាហិ បុប្ផហិ ឡើយកេត្វា អន្តរន្តេវ បុប្ផអគ្បិយានិ
ថេរេត្តោ ឯកាហានេវ ជម្ពុកោលបដ្ឋនំ គន្ធា សព្វតាឡាវចរបរិវុតោ
បុប្ផធូមគន្ធាសាទីហិ បូជយមាណោ គលប្បមាណំ ឧទកំ ឡើយ “អាគតោ

វត្តរេ, ធនពាលស្ស សរសរំសិជាលវិស្សដ្ឋនកោ មហាពោធិរុក្ខា"តិ
បសន្នចិត្តោ មហាពោធិ ឧត្តិបិត្វា ឧត្តមង្គេ សិរស្សី បតិជ្ជាបេត្វា មហាពោធិ
បរិវារេត្វា អាគតេហិ សោឡសហិ ជាតិសម្បន្នកុលេហិ សទ្ធិ សមុទ្ធតោ
បច្ចុត្តិវិត្វា សមុទ្ធតីរេ មហាពោធិ វេបេត្វា តិណិ ធិវសានិ
សកលតម្កបណ្ឌិធិបរដ្ឋេន បូជេសិ, សោឡសន្នំ ជាតិសម្បន្នកុលានំ រដ្ឋំ
វិចារេសិ។ អថ ចតុត្ថ ធិវសេ មហាពោធិ អាធាយ ឧឡារំ បូជំ កុរុមាសោ
អនុបុព្វេន អនុរាជបុរំ សម្បត្តោ។ អនុរាជបុរេបិ មហាសក្ការំ កត្វា
ចាតុទ្ធីសីធិវសេ វឌ្ឍមានកក្ខាយាយ មហាពោធិ ឧត្តរទ្វារេន បវេសេត្វា
នគរមង្គេន អតិហរេន្តោ ធិក្ខិណាទ្វារេន ធិក្ខិមិត្វា ធិក្ខិណាទ្វារតោ
បញ្ចេនុសតិកេ ហ្មនេ យត្ថ អម្ពាភំ សម្មាសម្ពុទ្ធា ធិរោជសមាបត្តិ
សមាបត្តិត្វា ធិសីធិ, បុរិមកា ថ តយោ សម្មាសម្ពុទ្ធា សមាបត្តិ អប្បេត្វា
ធិសីធិសុ, យត្ថ កកុសន្ទស្ស ភគវតោ មហាសិរិសពោធិ, កោនាគមនស្ស
ភគវតោ ឧទុម្ពរពោធិ, កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ថ ធិក្រោជពោធិ បតិជ្ជាសិ,
តស្សី មហាមេយវនុយ្យានស្ស តិលកក្ខតេ សុមនសាមណោរស្ស វេចនេន
បឋមមេវ កតក្ខមិបរិកម្មេ រាជវត្ថុទ្វារកោដ្ឋកដ្ឋានេ មហាពោធិ
បតិជ្ជាបេសិ។

កថំ? តានិ កិរ ពោធិ បរិវារេត្វា អាគតានិ សោឡស ជាតិសម្បន្នកុលានិ
រាជវេសំ គណ្ហីសុ។ រាជា ធាវារិកវេសំ គណ្ហី។ សោឡស កុលានិ មហាពោធិ
គហេត្វា ឱរោបយីសុ។ មហាពោធិ តេសំ ហត្ថតោ មុត្តសមនន្តរមេវ
អសីតិហត្ថប្បមាលំ វេហាសំ អព្ពុត្តន្ធា ធិត្ថណ្ណារំសិយោ មុញ្ចិ។ រំសិយោ
សកលធិបំ បត្តិវិត្វា ឧបរិ ព្រហ្មលោកំ អាហាច្ឆ អដ្ឋិសុ។
មហាពោធិចាជិហារិយំ ធិស្វា សញ្ញាតប្បសាទានិ ធនបុរិសសហស្សានិ
អនុបុព្វវិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា អរហត្តំ បត្វា បព្ពជីសុ។ យាវ ស្វរិយត្ថដ្ឋមា

មហាពោធិ អន្តរិក្ខេ អដ្ឋាសិ។ អត្ថង្គមិតេ បន សូរិយេ រោហិណ្ឌនក្ខត្តន
បថវិយំ បតិជ្ជាសិ។ សហ ពោធិបតិជ្ជាណ ឧទកបរិយន្តំ កត្វា មហាបថវី
អកម្មិ។ បតិជ្ជហិត្វា ច បន មហាពោធិ សត្ត ទិវសានិ ហិមគព្ភេ សន្និសីទិ។
លោកស្ស អនស្សនំ អគមាសិ។ សត្តមេ ទិវសេ វិគតវលាហាកំ នកំ អហោសិ។
ធឮត្តន្តរំសិយោ ជលន្តាវិប្បន្តា និច្ឆវីសុ។ មហាពោធិស្ស ខន្ធោ ច សាខាយោ ច
បត្តានិ ច បញ្ច ជលានិ ច ទស្សីសុ។ មហិន្ទត្ថេរោ ច សង្ឃមិត្តត្ថេរី ច រាជា ច
សបរិវារោ មហាពោធិជ្ជានមេវ អគម៌សុ។ យេភុយ្យេន ច សព្វេ ទីបវាសិនោ
សន្និបតីសុ។ តេសំ បស្សន្តានំយេវ ឧត្តរសាខតោ ឯកំ ជលំ បច្ឆិត្វា សាខតោ
មុច្ឆិ។ ថេរោ ហត្ថំ ឧបនាមេសិ។ ជលំ ថេរស្ស ហត្ថេ បតិជ្ជាសិ។ តំ ថេរោ “រោបយ,
មហារាជា” តិ រញ្ជោ អនាសិ។ រាជា គហិត្វា សុវណ្ណកជាហោ មធុរបំសុំ
អាកិរិត្វា គន្ធកលលំ បូរេត្វា រោបេត្វា មហាពោធិអាសន្នជ្ជានេ ឋេបេសិ។
សព្វេសំ បស្សន្តានំយេវ ចតុហត្ថប្បមាណា អដ្ឋ តរុណាពោធិរុក្ខា ឧដ្ឋហីសុ។
រាជា តំ អច្ឆរិយំ ទិស្វា អដ្ឋ តរុណាពោធិរុក្ខេ សេតច្ឆត្តន បូជេត្វា អភិសេកំ
អនាសិ។ តតោ ឯកំ ពោធិរុក្ខំ អាគមនកាលេ មហាពោធិនា
បឋមបតិជ្ជិតោកាសេ ជម្ពុកោលបដ្ឋនេ រោបយីសុ, ឯកំ តវក្កព្រាហ្មណស្ស
តាមទ្វារេ, ឯកំ ជូចារាមេ, ឯកំ ឥស្សរនិម្មានិហារេ, ឯកំ បឋមចេតិយដ្ឋានេ,
ឯកំ ចេតិយបព្ពតេ, ឯកំ រោហណជនបទម្ហិ កាជវតាមេ, ឯកំ
រោហណជនបទម្ហិយេវ ចន្ទនកាមេ។ ឥតរេសំ ចតុន្នំ ជលានំ ពីដេហិ ជាតេ
ទូត្តិស ពោធិតរុណោ យោជនិយអារាមេសុ បតិជ្ជាបេសុ។

ឯវំ បុត្តនត្ថបរម្បរាយ សមន្តា ទីបវាសីនំ ហិតាយ សុខាយ បតិជ្ជិតេ
ទសពលស្ស ជម្ពុជជក្ខតេ មហាពោធិម្ហិ អនុឡា ទេវី បញ្ចហិ កញ្ញាសតេហិ
បញ្ចហិ ច អន្តេបុរិកាសតេហិតិ មាតុតាមសហស្សេន សទ្ធិ សង្ឃមិត្តត្ថេរិយា
សន្តិកេ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ សបរិវារោ អរហត្ថេ បតិជ្ជាសិ។ អរិដ្ឋោបិ ខោ

រញ្ជ្រា ភាគីនេយ្យា បញ្ចាហិ បុរិសសតេហិ សទ្ធិ វេរស្ស សន្តិកេ បព្ពជិត្វា
នចិរស្សេវ សបរិវារោ អរហន្តេ បតិជ្ជាសិ។

អថេកទិវសំ រាជា មហាពោធិវន្តិត្វា វេរេន សទ្ធិ ដូចារាមំ គច្ឆតិ។ តត្ថស្ស
លោហាចាសាទដ្ឋានំ សម្បត្តស្ស បុរិសា បុច្ឆានិ អភិហរីសុ។ រាជា វេរស្ស
បុច្ឆានិ អនាសិ។ វេរោ បុប្ផហិ លោហាចាសាទដ្ឋានំ បូជេសិ។ បុប្ផេសុ ភូមិយំ
បតិគមត្តេសុ មហាភូមិចាលោ អហោសិ។ រាជា “កស្មា, កន្លេ, ភូមិ ចលិតា” តិ
បុច្ឆិ។ “ឥស្សី, មហារាជ, ឱកាសេ សង្ឃស្ស អនាគតេ ឧចោសថាគារំ ភវិស្សតិ,
តស្សេតំ បុព្ពនិមិត្ត” ត្ថិ។

រាជា បុន វេរេន សទ្ធិ គច្ឆន្តោ អម្ពដ្ឋណដ្ឋានំ បត្តោ។ តត្ថស្ស
វណ្ណាគន្ធសម្បន្នំ អតិមធុរសំ ឯកំ អម្ពបក្កំ អាហរិយិត្ត។ រាជា តំ វេរស្ស
បរិភោគត្ថាយ អនាសិ។ វេរោ តត្ថេវ បរិភូញិត្វា “ឥទំ ឯត្ថេវ រោបេថា” តិ
អាហា។ រាជា តំ អម្ពដ្ឋី គហេត្វា តត្ថេវ រោបេត្វា ឧទកំ អាសិញ្ចិ។ សហ
អម្ពតីជរោបនេន បថវី អកម្មិ។ រាជា “កស្មា, កន្លេ, បថវី កម្មិត្វា” តិ បុច្ឆិ។
“ឥស្សី, មហារាជ, ឱកាសេ សង្ឃស្ស អនាគតេ ‘អម្ពដ្ឋណំ’ នាម សន្និចាតដ្ឋានំ
ភវិស្សតិ, តស្សេតំ បុព្ពនិមិត្ត” ត្ថិ។

រាជា តត្ថ អដ្ឋ បុប្ផមុជ្ជិយោ ឱកិវិត្វា វន្តិត្វា បុន វេរេន សទ្ធិ គច្ឆន្តោ
មហាចេតិយដ្ឋានំ បត្តោ។ តត្ថស្ស បុរិសា ចម្បកបុច្ឆានិ អភិហរីសុ។ តានិ
រាជា វេរស្ស អនាសិ។ វេរោ មហាចេតិយដ្ឋានំ បុប្ផហិ បូជេត្វា វន្តិ។ តាវនេវ
មហាបថវី សង្ឃម្មិ។ រាជា “កស្មា, កន្លេ, បថវី កម្មិត្វា” តិ បុច្ឆិ។ “ឥស្សី,
មហារាជ, ឱកាសេ អនាគតេ ពុទ្ធស្ស ភកវតោ អសទិសោ មហាដូចោ
ភវិស្សតិ, តស្សេតំ បុព្ពនិមិត្ត” ត្ថិ។ “អហមេវ ករោមិ, កន្លេ” តិ។ “អលំ,
មហារាជ, តុម្កាកំ អញ្ញំ ពហុកម្មំ អត្ថិ, តុម្កាកំ បន នត្តា ទុដ្ឋកាមណី អភយោ

នាម ការស្ស៊ីតិ”តិ។ អថ រាជា “សុច, ភន្តេ, មហ្មំ នត្តា ករិស្សតិ, កតំយេវ
មយា”តិ ធានសហត្ថំ ចាសាណត្ថម្ភំ អាហារាបេត្វា “នេវានម្បិយតិស្សស្ស
រញ្ញោ នត្តា ធុដ្ឋតាមណី អភយោ នាម ឥមស្មី បទេសេ ជ្វបំ ករោត្ត”តិ អក្ខរានិ
លិខាបេត្វា បតិជ្ជាបេត្វា វន្តិត្វា ថេរំ បុច្ឆិ - “បតិជ្ជតំ នុខោ, ភន្តេ,
តម្កបណ្ណិធិបេ សាសន”ន្តិ? “បតិជ្ជតំ, មហារាជ, សាសនំ; មូលានិ បនស្ស ន
តាវ ឌីតវន្តិ”តិ។ “កថា បន, ភន្តេ មូលានិ ឌីតិណ្ណានិ នាម ភវិស្សន្តិ”តិ? “យថា,
មហារាជ, តម្កបណ្ណិធិបកានំ មាតាបិតុនំ តម្កបណ្ណិធិបេ ជាតោ ទារកោ
តម្កបណ្ណិធិបេ បព្ពជិត្វា តម្កបណ្ណិធិបម្ហិយេវ វិនយំ ឧគ្គហេត្វា តម្កបណ្ណិធិបេ
វាចេស្សតិ, តថា សាសនស្ស មូលានិ ឌីតិណ្ណានិ នាម ភវិស្សន្តិ”តិ។ “អត្ថិ បន,
ភន្តេ, ឯទិសោ ភិក្ខុ”តិ? “អត្ថិ, មហារាជ, មហាអវិជ្ជោ ភិក្ខុ បដិពលោ ឯតស្មី
កម្មេ”តិ។ “មយា ឯត្ថ, ភន្តេ, កី កត្តត្ថ”ន្តិ? “មណ្ឌបំ, មហារាជ, កាតុំ វដ្តតិ”តិ។
“សាគុ, ភន្តេ”តិ រាជា មេយវណ្ណាកាយស្ស អមច្ចស្ស បរិវេណាជ្ជានេ
មហាសង្កឹតិកាលេ អជាតសត្តមហារាជេន កតមណ្ឌបប្បការំ រាជានុការេន
មណ្ឌបំ ការេត្វា សព្ពតាឡាវចរេ សកសកសិប្បេសុ បយោជេត្វា
“សាសនស្ស មូលានិ ឌីតវន្តានិ បស្សិស្សាមី”តិ អនេកបុរិសសហស្សបរិវុតោ
ជូចារាមំ អនុប្បត្តោ។

តេន ខោ បន សមយេន ជូចារាមេ អជ្ជសង្កឹតិកុសហស្សានិ សន្និបតីសុ។
មហាមហិន្ទត្រេត្វស្ស អាសនំ ធឹក្ខណភិមុខំ បញ្ញត្តំ ហោតិ។ មហាអវិជ្ជត្រេត្វស្ស
ធម្មាសនំ ឧត្តរភិមុខំ បញ្ញត្តំ ហោតិ។ អថ ខោ មហាអវិជ្ជត្រេត្វោ មហិន្ទត្រេត្វេន
អជ្ឈិវដ្ឋោ អត្ថនោ អនុរូបេន បត្តានុក្កមេន ធម្មាសនេ និសីទិ។ មហិន្ទត្រេត្វបមុខា
អជ្ជសង្កឹ មហាថេរា ធម្មាសនំ បរិវារេត្វា និសីទិសុ។ រញ្ញោបិ កនិជ្ជភាតា
មត្តាកាយត្រេត្វោ នាម “ធុរក្កាហោ ហុត្វា វិនយំ ឧគ្គណ្ហិស្សាមី”តិ បញ្ចាហិ

ភិក្ខុសតេហិ សទ្ធិំ មហាអវិជ្ជត្ថេរស្ស ធម្មាសនមេវ បរិវារេត្វា និសីទិ។
អវសេសាបិ ភិក្ខុ សរាជិកា ច បរិសា អត្តនោ អត្តនោ បត្តាសនេ និសីទីសុ។

អថាយស្មា មហាអវិជ្ជត្ថេរោ តេន សមយេន ពុទ្ធា ភគវា វេរញ្ញាយំ វិហរតិ
នឡេរុបុច្ឆិមន្តមូលេតិ វិនយនិទានំ អភាសិ។ ភាសិតេ ច បនាយស្មតា
អវិជ្ជត្ថេរេន វិនយនិទានេ អាភាសំ មហាវិវំ វិ។ អកាលវិជ្ជុលតា និច្ឆរីសុ។
នេវតា សាធុការំ អទំសុ។ មហាបថី ឧទកបរិយន្តំ កត្វា សង្កម្មី។ វេរំ
អនេកេសុ ចាជិហារិយេសុ វត្តមានេសុ អាយស្មា អវិជ្ជត្ថេរោ
មហាមហិន្ទបមុខេហិ អជ្ជសង្ឃិយា បច្ចេកគណីហិ ឱណាសវមហាថេរេហិ
តទញ្ញេហិ ច អជ្ជសង្ឃិភិក្ខុសហស្សេហិ បរិវតោ បឋមកត្តិកបវារណាទិវសេ
ដូចារាមវិហារមន្ទ្រេ សត្ត ករុណាគុណាធិបកំ ភគវតោ អនុសិដ្ឋិករាជំ
កាយកម្មវច្ឆិកម្មវិប្បន្តិវិនយនំ វិនយបិដកំ បកាសេសិ។ បកាសេត្វា ច
យាវតាយុកំ តិដ្ឋមនោ ពហូនំ វាចេត្វា ពហូនំ ហនយេ បតិដ្ឋាបេត្វា
អនុចាធិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វាយិ។ តេបិ ខោ មហាមហិន្ទប្បមុខា
តស្មី សមាគមេ -

“អជ្ជសង្ឃិ មហាថេរោ, ធុរក្តាហា សមាគតា;
បច្ចេកគណីនោ សព្វេ, ធម្មរាជស្ស សាវកា។

“ឱណាសវា វសិប្បត្តា, តេវិជ្ជា ឥទ្ធិកោវិទា;
ឧត្តមត្ថមភិញ្ញាយ, អនុសាសីសុ រាជិនោ។

“អាលោកំ ទស្សយិ ត្វាន, ឱភាសេត្វា មហី ឥមំ;
ជលិត្វា អគ្គិក្ខន្ធាវ, និព្វាយីសុ មហេសយោ”។

តេសំ បរិនិព្វានតោ អបរកាតេ អញ្ជេបិ តេសំ យេវានំ អន្តោវាសិកា
តិស្សនត្ថកាឡិសុមន-ធិយសុមនាធឯយោ ច មហាអវិជ្ជត្ថេរស្ស អន្តោវាសិកា,
អន្តោវាសិកានំ អន្តោវាសិកា ចាតិ ឯវំ បុព្វេវុត្ថប្បការា អាចរិយបរម្បរា ឥមំ
វិនយបិដកំ យាវជ្ជតនា អានេសុំ។ តេន វុត្ថំ -

“តតិយសង្កហតោ បន ឧទ្ធី ឥមំ ធិបំ មហិជ្ជាធិហិ អាកតំ, មហិន្ទតោ
ឧត្តហេត្វា កញ្ចិ កាលំ អវិជ្ជត្ថេរាធិហិ អាកតំ, តតោ យាវជ្ជតនា តេសំយេវ
អន្តោវាសិកបរម្បរក្ខតាយ អាចរិយបរម្បរាយ អាកត”ន្តិ។

កត្ត បតិជ្ជិតន្តិ? យេសំ ចាឡិតោ ច អត្ថតោ ច អន្ធនំ វុត្ថតិ, មណីយដេ
បក្ខិត្តតេលមិវ ព្យាសកម្មំ ន បក្សរតិ, ឯវុវេសុ អធិមត្តសតិ-គតិ-ធិតិ-
មន្តេសុ លជ្ជីសុ កុក្កច្ចកេសុ សិក្ខាកាមេសុ បុគ្គលេសុ បតិជ្ជិតន្តិ វេទិតព្វំ។
តស្មាវិនយបតិជ្ជាបនត្ថំ វិនយបរិយត្តិយា អានិសំសំ សល្លក្ខេត្វា
សិក្ខាកាមេន ភិក្ខុនាវិនយោ បរិយាបុណិតព្ពោ។

តត្រាយំ វិនយបរិយត្តិយា អានិសំសោ - វិនយបរិយត្តិកុសលោ ហិ
បុគ្គលោ សាសនេ បដិលទ្ធសទ្ធានំ កុលបុត្តានំ មាតាបិតុជ្ជាធិយោ ហោតិ,
តនាយត្តា ហិ នេសំ បព្ពជ្ជា ឧបសម្បទា វុត្តានុវត្តបដិបត្តិ
អាចារកោចរកុសលតា។ អបិ ចស្ស វិនយបរិយត្តិ និស្សរាយ អត្ថនោ
សីលក្ខន្ធា សុគុត្តោ ហោតិ សុវត្ថិតោ; កុក្កច្ចបកតានំ ភិក្ខុនំ បដិសរណំ
ហោតិ; វិសារនោ សង្ឃមជ្ឈេ វោហាតិ; បច្ចត្តិកេ សហធម្មេន សុនិគ្គហិតំ
និគ្គល្ហាតិ; សទ្ធម្មជ្ជិតិយា បដិបន្នោ ហោតិ។ តេនាហ ភគវា - “បញ្ចិមេ,
ភិក្ខុវេ, អានិសំសាវិនយជវេ បុគ្គលេ; អត្ថនោ សីលក្ខន្ធា សុគុត្តោ ហោតិ
សុវត្ថិតោ...បេ.... សទ្ធម្មជ្ជិតិយា បដិបន្នោ ហោតិ”តិ (បរិ. ៣២៥)។

យេ ចាបិ សំវេរមូលកា កុសលា ធម្មា វុត្តា ភក្កវតា, វិនយធរោ បុគ្គលោ
តេសំ ធាយាធា; វិនយមូលកត្តា តេសំ ធម្មានំ។ វុត្តម្យ្យំ ហេតុំ ភក្កវតា -
“វិនយោ សំវេរត្ថាយ, សំវេរោ អវិប្បជិសារត្ថាយ, អវិប្បជិសារោ ចាមោជ្ជត្ថាយ,
ចាមោជ្ជំ បីតត្ថាយ, បីតិ បស្សន្ទត្ថាយ, បស្សន្ទំ សុខត្ថាយ, សុខំ សមាធិត្ថាយ,
សមាធិ យថាភូតញ្ញាណទស្សនត្ថាយ, យថាភូតញ្ញាណទស្សនំ និព្វិនត្ថាយ,
និព្វិនា វិរាគត្ថាយ, វិរាគោ វិមុត្តត្ថាយ, វិមុត្តិ វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនត្ថាយ,
វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនំ អនុចាទាបរិនិព្វានត្ថាយ។ ឯតទត្តា កថា, ឯតទត្តា
មន្តរា, ឯតទត្តា ឧបនិសា, ឯតទត្តំ សោតាវជានំ - យទិទំ អនុចាទាចិត្តស្ស
វិមោក្ខោ”តិ (បរិ. ៣៦៦)។ តស្មា វិនយបរិយត្តិយា អាយោគោ ករណីយោតិ។

ឯត្តាវតា ច យា សា វិនយសំវណ្ណានត្ថំ មាតិកា បបិតា តត្ថ -

“វុត្តំ យេន យទាយស្មា, ធារិតំ យេន ចាកតំ;
យត្ថប្បតិដ្ឋិតំ ចេតមេតំ, វត្វាវិធី តតោ”តិ។

ឥមិស្សា តាវ គាថាយ អត្តោ បកាសិតោ វិនយស្ស ច
ពាហិរនិទានវណ្ណានា យថាធិប្បាយំ សំវណ្ណិតា ហោតីតិ។

តតិយសង្កឹតិកថា និដ្ឋិតា។

ពាហិរនិទានកថា និដ្ឋិតា។

វេរញ្ញកណ្ណាវណ្ណានា

១. ឥនានិ

“តេនាតិអាទិចាបស្ស, អត្ថំ នានប្បការតោ;

ធន្យយន្តោ ករិស្សាមិ, វិនយស្សត្ថវណ្ណាន”ន្តិ។

វុត្តត្តា តេន សមយេន ពុទ្ធា ភគវា តិអាធិនំ អត្ថវណ្ណានំ ករិស្សាមិ។
សេយ្យចីទំ - តេនាតិ អនិយមនិទ្ទេសវចនំ។ តស្ស ស្សបេន អវុត្តនបិ
អបរកាគេ អត្ថតោ សិទ្ធន យេនាតិ ឥមីនា វចនេន បដិនិទ្ទេសោ កាតព្វោ។
អបរកាគេ ហិ វិនយបញ្ញត្តិយាចនហេតុក្ខតោ អាយស្មតោ សាវិបុត្តស្ស
បរិវិតក្តោ សិទ្ធា។ តស្មា យេន សមយេន សោ បរិវិតក្តោ ឧទបាធិ, តេន
សមយេន ពុទ្ធា ភគវា វេរញ្ញាយំ វិហារតីតិ ឯវមេត្ត សម្ពុទ្ធា វេទិតព្វោ។
អយញ្ញំ សព្វស្មិម្បិ វិនយេ យុត្តិ, យទិទំ យត្ថ យត្ថ “តេនា”តិ វុច្ចតិ តត្ថ តត្ថ
បុព្វេវា បច្ឆាវា អត្ថតោ សិទ្ធន “យេនា”តិ ឥមីនា វចនេន បដិនិទ្ទេសោ
កាតព្វោតិ។

តត្ថិទំ មុខមត្តនិធន្យនំ - “តេន ហិ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុនំ សិក្ខាបទំ
បញ្ញាបេស្សាមិ, យេន សុទិន្នោ មេដុនំ ធម្មំ បដិសេវិ; យស្មា បដិសេវិ, តស្មា
បញ្ញាបេស្សាមី”តិ វុត្តំ ហោតិ។ ឯវំ តាវ បុព្វេ អត្ថតោ សិទ្ធន យេនាតិ ឥមីនា
វចនេន បដិនិទ្ទេសោ យុដ្ឋតិ។ តេន សមយេន ពុទ្ធា ភគវា រាជគហោ វិហារតិ,
យេន សមយេន ធនិយោ កុម្មការបុត្តោ រញ្ជោ ធារូនិ អទិន្នំ អាទិយីតិ ឯវំ បច្ឆា
អត្ថតោ សិទ្ធន យេនាតិ ឥមីនា វចនេន បដិនិទ្ទេសោ យុដ្ឋតិ វុត្តោ តេនាតិ
វចនស្ស អត្ថោ។ សមយេនាតិ ឯត្ថ បន សមយសន្នោ តាវ -

សមវាយេ ខណោ កាលេ, សម្មហោ ហេតុ-ទិដ្ឋិសុ;
បដិលាភេ បហានេ ច, បដិវេជេ ច ទិស្សតិ។

តថា ហិស្ស - “អប្បវ ឆាម ស្វេបិ ឧបសង្កមេយ្យាម កាលព្វា សមយព្វា
ឧបាទាយា”តិ (ធិ. និ. ១.៤៤៧) ឯវមាធិសុ សមវាយោ អត្ថោ។ “ឯកោវ ខោ,

ភិក្ខុវេ, ខណោ ច សមយោ ច ព្រហ្មចរិយវាសាយា”តិ (អ. និ. ៨.២៩) ឯវមាធិសុ
ខណោ។ “ឧណ្ហាសមយោ បរិឡាហសមយោ”តិ (ចា.ចិ. ៣៥៨) ឯវមាធិសុ
កាលោ។ “មហាសមយោ បរិនស្មិ”ន្តិ ឯវមាធិសុ សមូហោ។ “សមយោបិ ខោ
តេ, ភទ្ទាលិ, អប្បជិវិទ្ធោ អហោសិ - ‘ភគវា ខោ សាវ’ត្ថិយំ វិហារតិ, ភគវាបិ មំ
ជាធិស្សតិ - ភទ្ទាលិ នាម ភិក្ខុ សត្តសាសនេ សិក្ខាយ អបរិបូរការី”តិ អយម្យំ
ខោតេ, ភទ្ទាលិ, សមយោ អប្បជិវិទ្ធោ អហោសិ”តិ (ម. និ. ២.១៣៥) ឯវមាធិសុ
ហេតុ។ “តេន ខោ បន សមយេន ឧត្តហមាណោ បរិព្ពាជកោ
សមណមុណ្ឌិកាបុត្តោ សមយប្បវាទកេ តិន្ទកាចីវេ ឯកសាលកេ
មល្លិកាយ អាហមេ បជិវសតី”តិ (ម. និ. ២.២៦០) ឯវមាធិសុ ទិដ្ឋិ។

“ទិដ្ឋេ ធម្មេ ច យោ អត្តោ, យោ ចត្តោ សម្បរាយិកោ;
អត្តាភិសមយា ដិរោ, បណ្ឌិតោតិ បរុច្ឆតី”តិ។ (សំ. និ. ១.១២៩);

ឯវមាធិសុ បដិលោកោ។ “សម្មា មាណាភិសមយា អន្តមកាសិ ទុក្ខស្ស”តិ
(ម. និ. ១.២៨) ឯវមាធិសុ បហានំ។ “ទុក្ខស្ស បិឡនដ្ឋោ សទ្ធិតដ្ឋោ សន្តាបដ្ឋោ
វិបរិណាមដ្ឋោ អភិសមយដ្ឋោ”តិ (បដិ. ម. ២.៨) ឯវមាធិសុ បដិវេជោ អត្តោ។
ឥធន បនស្ស កាលោ អត្តោ។ តស្មាយេន កាលេន អាយស្មតោ សាវិបុត្តស្ស
វិនយបញ្ញត្តិយាចនហេតុក្ខតោ បរិវិតក្កោ ឧទទាទិ, តេន កាលេនាតិ ឯវមេត្ត
អត្តោ ទដ្ឋព្ពោ។

ឯត្ថាហា - “អថ កស្មាយថា សុត្តន្តេ ‘ឯកំ សមយ’ន្តិ ឧបយោគវចនេន
និទ្ទេសោ កតោ, អភិធម្មេ ច ‘យស្មី សមយេ កាមាវចរ’ន្តិ ភុម្មវចនេន, តថា
អកត្វា ឥធន ‘តេន សមយេនា’តិ ករណាវចនេន និទ្ទេសោ កតោ”តិ? តត្ថ តថា,
ឥធន ច អញ្ញាថា អត្ថសម្បវតោ។ កថំ? សុត្តន្តេ តាវ អច្ឆន្តសំយោគត្តោ សម្បវតិ។
យញ្ញិ សមយំ ភគវា ព្រហ្មជាលាធិនិ សុត្តន្តានិ ទេសេសិ, អច្ឆន្តមេវ តំ សមយំ

ករុណាវិហារេនវិហាសិ; តស្មា តទត្ថជោតនត្ថំ តត្ថ ឧបយោគនិទ្ទេសោ
កតោ។ អភិធម្មេ ច អធិករណាត្ថោ ភាវេនភាវលក្ខណាត្ថោ ច សម្ពុត្តិ។
អធិករណាត្ថោ កាលត្ថោ សមូហត្ថោ ច សមយោ, តត្ថ វុត្ថានំ ជស្សាទិធម្មានំ
ខណសមវាយហេតុសម្ពាស្ស ច សមយស្ស ភាវេនតេសំ ភាវោ លក្ខិយតិ។
តស្មា តទត្ថជោតនត្ថំ តត្ថ ភុម្មវចនេន និទ្ទេសោ កតោ។ ឥធម បន ហេតុអត្ថោ
ករណាត្ថោ ច សម្ពុត្តិ។ យោ ហិ សោ សិក្ខាបទបញ្ញត្តិសមយោ
សារិបុត្តាទីហិមិ ធុត្តិញ្ញោយ្យោ, តេន សមយេន ហេតុក្ខតេន ករណាត្ថតេន ច
សិក្ខាបទានិ បញ្ញាបយន្តោ សិក្ខាបទបញ្ញត្តិហេតុញ្ញ អបេក្ខមាណោ ភគវា
តត្ថ តត្ថ វិហាសិ; តស្មា តទត្ថជោតនត្ថំ ឥធម ករណាវចនេន និទ្ទេសោ កតោតិ
វេទិតញ្ញោ។ ហោតិ ចេត្ថ -

“ឧបយោគេន ភុម្មេន, តំ តំ អត្ថមបេក្ខិយ;
អញ្ញាត្រ សមយោ វុត្ថោ, ករណានេវ សោ ឥធា”តិ។

ចោរណា បន វណ្ណាយន្តិ - ‘ឯកំ សមយ’ន្តិ វា ‘យស្មី សមយេ’តិ វា ‘តេន
សមយេនា’តិ វា អភិលាបមត្តកេនោ ឯស, សព្ពត្ថ ភុម្មមេវ អត្ថោ”តិ។ តស្មា
តេសំ លទ្ធិយា “តេន សមយេនា”តិ វុត្ថេបិ “តស្មី សមយេ”តិ អត្ថោ វេទិតញ្ញោ។

ពុទ្ធាភគវាតិ ឥមេសំ បទានំ បរតោ អត្ថំ វណ្ណាយិស្សាម។ វេរញ្ញាយំ
វិហារតីតិ ឯត្ថ បន វេរញ្ញាតិ អញ្ញាតរស្ស នគរស្សេតំ អធិវចនំ, តស្សំ
វេរញ្ញាយំ; សមីបត្ថេ ភុម្មវចនំ។ វិហារតីតិ អវិសេសេន
ភិយាបថធិព្ពព្រហ្មអរិយវិហារេសុ អញ្ញាតវិហារសមដ្ឋីបរិទីបនមេតំ, ឥធម
បន ហ៊ានកមននិសង្គាសយនប្បកេនេសុ អភិយាបថេសុ
អញ្ញាតភិយាបថសមាយោគបរិទីបនំ, តេន ឋិតោបិ គច្ឆន្តោបិ និសិទ្ធាបិ
សយាឆោបិ ភគវា វិហារតិច្ឆេវ វេទិតញ្ញោ។ សោ ហិ ឯកំ ភិយាបថពាជនំ

អញ្ជើញ សិរិយាបដេន វិច្ឆិទ្ធីត្វា អបរិបតន្តំ អត្តការំ ហរតិ បរត្តេតិ, តស្មា
“វិហរតិ”តិ វុច្ចតិ។

នឿវុបុចិមន្ទមូលេតិ ឯត្ថ នឿវុ នាម យក្ខោ, បុចិមន្ទោតិ និម្ពុក្ខោ,
មូលន្ទិ សមីបំ។ អយញ្ញា មូលសន្ទោ “មូលានិ ឧទ្ធករេយ្យ អន្ទមសោ
ឧស្សីរនាឡិមត្តានិប័”តិ (អ. និ. ៤.១៩៥) -អាទិសុ មូលមូលេ ទិស្សតិ។ “លោភោ
អកុសលមូល”ន្ទិ (ធិ. និ. ៣.៣០៥) -អាទិសុ អសាធារណាហេតុម្ហិ។ “យាវ
មជ្ឈន្ទិកេ កាលេ នាយា ជរតិ, និវាតេ បណ្ណានិ បតន្តិ, ឯត្តាវតា
វុក្ខមូល”ន្ទិអាទិសុ សមីបេ។ ឥធិ បន សមីបេ អធិប្បតោ, តស្មា នឿវុយក្ខេន
អធិគ្គហិតស្ស បុចិមន្ទស្ស សមីបេតិ វេមេត្ថ អត្តោ ទដ្ឋញ្ញោ។ សោ កិរ
បុចិមន្ទោ រមណីយោ ចាសាទិកោ អនេកេសំ វុក្ខានំ អាធិបច្ចំ វិយ កុរុមាណោ
តស្ស នគរស្ស អវិទូរេ គមនាគមនសម្បន្នេ ហ្មានេ អហោសិ។ អថ ភគវា វេរញ្ញំ
គន្ធា បតិរូបេ ហ្មានេ វិហរន្ទោ តស្ស វុក្ខស្ស សមីបេ ហេដ្ឋាកាគេ វិហាសិ។ តេន
វុត្ថំ - “វេរញ្ញាយំ វិហរតិ នឿវុបុចិមន្ទមូលេ”តិ។

តត្ថ សិយា យទិ តាវ ភគវា វេរញ្ញាយំ វិហរតិ, “នឿវុបុចិមន្ទមូលេ”តិ ន
វុត្ថព្វំ, អថ តត្ថ វិហរតិ, “វេរញ្ញាយ”ន្ទិ ន វុត្ថព្វំ, ន ហិ សក្កា ឧភយត្ថ តេនេវ
សមយេន អបុព្វំ អចរិមំ វិហរិតុន្តិ? ន ខោ បនេតំ វេរំ ទដ្ឋព្វំ, ននុ អវោចុម្ព
“សមីបត្ថេ ភុម្មវេចន”ន្ទិ។ តស្មា យថា គង្គាយមុនាទីនំ សមីបេ កោយុថានិ
ចរន្តានិ “គង្គាយ ចរន្តិ, យមុនាយ ចរន្តិ”តិ វុច្ចន្តិ; វេរិមិធាបិ យទិទំ វេរញ្ញាយ
សមីបេ នឿវុបុចិមន្ទមូលំ តត្ថ វិហរន្ទោ វុច្ចតិ “វេរញ្ញាយំ វិហរតិ
នឿវុបុចិមន្ទមូលេ”តិ។ កោចរកាមនិទស្សនត្ថំ ហិស្ស វេរញ្ញាវចនំ។
បព្ពជិតានុរូបនិវាសនដ្ឋាននិទស្សនត្ថំ នឿវុបុចិមន្ទមូលវេចនំ។

តត្ថ វេរញ្ញាកិត្តនេន អាយស្មា ឧបាលិត្ថេរោ ភក្កវតោ
គហជ្ជានុគ្គហករណំ ទស្សេតិ, នធឿរុបុច្ឆិមន្ទមូលកិត្តនេន
បព្ពដិតានុគ្គហករណំ, តថា បុរិមេន បច្ចយគ្គហណតោ
អត្ថកិលមថានុយោគវិវដ្ឋនំ, បច្ចិមេន វត្ថុកាមប្បហានតោ
កាមសុខល្លិកានុយោគវិវដ្ឋនុចាយទស្សនំ; បុរិមេន ច ធម្មទេសនាភិយោគំ,
បច្ចិមេន វិវេកាធិមុត្តិ; បុរិមេន ករុណាយ ឧបគមនំ, បច្ចិមេន បញ្ញាយ
អបគមនំ; បុរិមេន សត្តានំ ហិតសុខនិច្ឆាទនាធិមុត្តតំ, បច្ចិមេន
បរហិតសុខករណេ និរុបលេបនំ; បុរិមេន ធម្មិកសុខាបរិច្ឆាគនិមិត្តំ
ជាសុវិហារំ, បច្ចិមេន ឧត្តរិមនុស្សធម្មានុយោគនិមិត្តំ; បុរិមេន មនុស្សានំ
ឧបការពហុលតំ, បច្ចិមេន ទេវតានំ; បុរិមេន លោកេ ជាតស្ស លោកេ
សំវឿការំ, បច្ចិមេន លោកេន អនុបលិត្តតំ; បុរិមេន “ឯកបុគ្គលោ, ភិក្ខុវេ,
លោកេ ឧប្បជ្ឈមាណោ ឧប្បជ្ឈតិ ពហុជនហិតាយ ពហុជនសុខាយ
លោកានុកម្មាយ អត្ថាយ ហិតាយ សុខាយ ទេវមនុស្សានំ។ កតមោ
ឯកបុគ្គលោ? តថាគតោ អរហំ សម្មាសម្ពុទ្ធោ” តិ (អ. និ. ១.១៧០) វចនតោ
យទត្ថំ ភក្កវា ឧប្បន្នោ តទត្ថបរិនិច្ឆាទនំ, បច្ចិមេន យត្ថ ឧប្បន្នោ
តទនុរូបរិហារំ។ ភក្កវា ហិ បឋមំ លុម្ពិនីវនេ, ទុតិយំ ពោធិមណ្ឌតិ
លោកិយលោកុត្តរាយ ឧប្បត្តិយា វនេយេវ ឧប្បន្នោ, តេនស្ស វនេយេវ វិហារំ
ទស្សេតិ តិ វេរមាធិនា នយេនេត្ត អត្ថយោជនា វេទិតញ្ញា។

មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិន្តិ ឯត្ថ មហតាតិ គុណមហាត្តេនបិ មហតា;
សទ្ធិមហាត្តេនបិ, សោ ហិ ភិក្ខុសង្ឃោ គុណេហិបិ មហា អហោសិ, យស្មា
យោ តត្ថ បច្ចិមកោ សោ សោតាបន្នោ; សទ្ធិយបិ មហា បញ្ចសតសទ្ធិត្ថា។
ភិក្ខុនំ សង្ឃេន ភិក្ខុសង្ឃេន; ទិដ្ឋិសីលសាមញ្ញសទ្ធិតសង្ឃាតេន
សមណគណេនាតិ អត្ថោ។ សទ្ធិន្តិ ឯកតោ។ បញ្ចមត្តេហិ ភិក្ខុសតេហិតិ

បញ្ចូ មត្តា ឯតេសន្តិ បញ្ចូមត្តានិ។ មត្តាតិ បមាណំ វុច្ឆតិ។ តស្មា យថា
“ភោជនេ មត្តញ្ញ” តិ វុត្ថេ ភោជនេ មត្តំ ជាតាតិ, បមាណំ ជាតាតិ តិ អត្ថោ
ហោតិ; ឯវមិធាបិ តេសំ ភិក្ខុសតានំ បញ្ចូ មត្តា បញ្ចូប្បមាណាន្តិ ឯវមត្តោ
ធន្តញ្ញោ។ ភិក្ខុនំ សតានិ ភិក្ខុសតានិ, តេហិ បញ្ចូមត្តហិ ភិក្ខុសតេហិ។ ឯតេន
យំ វុត្ថំ - “មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន សទ្ធិ” តិ, ឯត្ថ តស្ស មហតោ ភិក្ខុសង្ឃស្ស
សង្ឃមហត្ថំ ធន្សិតំ ហោតិ។ បរតោ បនស្ស “និរត្តុទោ ហិ, សារិបុត្ត
ភិក្ខុសង្ឃេន និរទីនេវា អបគតកាឡកោ សុទ្ធោ សារេ បតិដ្ឋិតោ។ ឥមេសញ្ញិ,
សារិបុត្ត, បញ្ចន្ធិ ភិក្ខុសតានំ យោ បច្ឆិមកោ សោ សោតាបន្នោ” តិ វចនេន
គុណមហត្ថំ អារិកវិស្សតិ។

អស្សោសិ ខោ វេរញ្ញោ ព្រាហ្មណោតិ អស្សោសីតិ សុណិ ឧបលភិ,
សោតទ្វារសម្បត្តវចននិគ្យាសានុសារេន អញ្ញាសិ។ ខោតិ បទប្បរណាមត្ត
អវជារណាត្ថេ វា និចាតោ។ តត្ថ អវជារណាត្ថេន អស្សោសិ ឯវ, ឆាស្ស កោចិ
សវនន្តរាយោ អហោសីតិ អយមត្ថោ វេទិតញ្ញោ។ បទប្បរណេន បន
ព្យញ្ញនសិលិដ្ឋតាមត្ថមេវ។ វេរញ្ញាយំ ជាតោ, វេរញ្ញាយំ ភវោ, វេរញ្ញា វា អស្ស
និវាសោតិ វេរញ្ញោ។ មាតាបិតុហិ កតនាមវសេន បនាយំ “ឧទយោ” តិ វុច្ឆតិ។
ព្រាហ្មំ អណាតីតិ ព្រាហ្មណោ, មន្តេ សជ្ឈាយតីតិ អត្ថោ។ ឥទមេវ ហិ
ជាតិព្រាហ្មណានំ និវុត្តិវចនំ។ អរិយា បនពាហិតចាបត្តា “ព្រាហ្មណា” តិ
វុច្ឆតិ។

ឥទានិ យមត្ថំ វេរញ្ញោ ព្រាហ្មណោ អស្សោសិ, តំ បកាសេន្តោ សមណោ
ខលុ ភោ កោតមោតិអាធិមាហ។ តត្ថ សមិតចាបត្តា សមណោតិ វេទិតញ្ញោ។
វុត្ថំ ហេតុ - “ពាហិតចាចោតិ ព្រាហ្មណោ (ធម. ប. ៣៨៨), សមិតចាបត្តា
សមណោតិ វុច្ឆតី” តិ (ធម. ប. ២៦៥)។ ភគវា ច អនុត្តរេន អរិយមគ្គេន

សមិតចាចោ, តេនស្ស យថាភុច្ចុគុណាធិគតមេតំ នាមំ យទិទំ សមណោតិ។
ខលូតិ អនុស្សវនត្ថេ និចាតោ។ ភោតិ ព្រាហ្មណជាតិកានំ ជាតិសមុទាគតំ
អាលបនមត្តំ។ វុត្តម្បិ ហោតំ -

“ភោវាទី នាមសោ ហោតិ, សចេ ហោតិ សកិញ្ចនោ”តិ។ (ធម. ប. ៣៩៦; សុ.
និ. ៦២៥)។ គោតមោតិ ភកវន្តំ គោត្តវសេន បរិកិត្តតិ, តស្មា “សមណោ ខលូ
ភោ គោតមោ”តិ ឯត្ថ សមណោ កិវ ភោ គោតមគោត្តាតិ ឯវមត្តោ ទដ្ឋព្ពោ។
សក្យបុត្តោតិ ឥទំ បន ភកវតោ ឧទ្ធាកុលបរិទីបនំ។ សក្យកុលា បព្ពជិតោតិ
សទ្ធាបព្ពជិតការវបរិទីបនំ, កេនចិ ចារិដុញ្ញេន អនភិក្ខុតោ អបរិក្ខិណំយេវ, តំ
កុលំ បហាយ សទ្ធាយ បព្ពជិតោតិ វុត្តំ ហោតិ។ តតោ បរំ វុត្តត្ថមេវ។ តំ ខោ
បនាតិ ឥត្តម្ពតាខ្យានត្ថេ ឧបយោកវចនំ, តស្ស ខោ បន ភោតោ គោតមស្សាតិ
អត្តោ។ កល្យាណោតិ កល្យាណគុណាសមដ្ឋាគតោ; សេដ្ឋោតិ វុត្តំ ហោតិ។
កិត្តិសន្នោតិ កិត្តិ ឯវ, ដុតិយោសោ វា។

ឥតិបិ សោ ភកវាតិអាទិសុ បន អយំ តាវ យោជនា - សោ ភកវា ឥតិបិ
អរហំ, ឥតិបិ សម្មាសម្ពុទ្ធា... បេ... ឥតិបិ ភកវាតិ ឥមិនា ច ឥមិនា ច
ការណោនាតិ វុត្តំ ហោតិ។

ឥនានិវិនយធរានំ សុត្តន្តនយកោសល្លត្តំ វិនយសំវណ្ណានារម្មេ
ពុទ្ធកុណបដិសំយុត្តាយ ធម្មិយា កថាយ ចិត្តសម្បហំសនត្តញ្ច ឯតេសំ បទានំ
វិត្តារនយេន វណ្ណានំ កិវស្សាមិ។ តស្មា យំ វុត្តំ - “សោ ភកវា ឥតិបិ
អរហ”ន្តិអាទិ; តត្ថ អារកត្តា, អរីនំ អរាណញ្ច ហតត្តា, បច្ចយាទីនំ អរហត្តា,
ចាបករណោ រហាភាវាតិ ឥមេហិ តាវ ការណេហិ សោ ភកវា អរហន្តិ
វេទិតព្ពោ។ អារកា ហិ សោ សព្ពកិលេសេហិ សុវិទូវិទូរេ បិតោ, មគ្គេន
សវាសនានំ កិលេសានំ វិទូសិតត្តាតិ អារកត្តា អរហំ; តេ ចានេន

កិលេសារយោ មគ្គន ហតាតិ អរិណំ ហតត្ថាបិ អរហំ។ យព្វោតំ
អវិជ្ជាកវតណ្ហាមយនាភិបុញ្ញាទិអភិសង្ការំ ជរាមរណានេមិ
អាសវសមុទយមយេន អកេត្តនវិជ្ជិត្វា តិកវេវេ សមាយោជិតំ
អនាទិកាលប្បវត្តំ សំសារចក្កំ, តស្សនេន ពោធិមណ្ឌោ វិរិយចាទេហិ
សីលបថវិយំ បតិជ្ឈាយ សទ្ធាហត្ថេន កម្មក្ខយករំ ញ្ញាណជវសុំ គហេត្វា
សព្ពេ អរា ហតាតិ អរាណំ ហតត្ថាបិ អរហំ។

អថ វា សំសារចក្កន្តិ អនមតត្ថសំសារវដ្តំ វុច្ចតិ, តស្ស ច អវិជ្ជា នាភិ,
មូលត្ថា; ជរាមរណំ នេមិ, បរិយោសានត្ថា; សេសា ទស ធម្មា អរា,
អវិជ្ជាមូលកត្តា ជរាមរណាបរិយន្តត្តា ច។ តត្ថ ទុក្ខាទីសុ អញ្ញាណំ អវិជ្ជា,
កាមភវេ ច អវិជ្ជា កាមភវេ សង្ការានំ បច្ចយោ ហោតិ។ រូបភវេ អវិជ្ជា រូបភវេ
សង្ការានំ បច្ចយោ ហោតិ។ អរូបភវេ អវិជ្ជា អរូបភវេ សង្ការានំ បច្ចយោ
ហោតិ។ កាមភវេ សង្ការា កាមភវេ បដិសន្ធិវិញ្ញាណស្ស បច្ចយោ ហោតិ។ ឯស
នយោ ឥតវេសុ។ កាមភវេ បដិសន្ធិវិញ្ញាណំ កាមភវេ នាមរូបស្ស បច្ចយោ
ហោតិ, តថា រូបភវេ។ អរូបភវេ នាមស្សេវ បច្ចយោ ហោតិ។ កាមភវេ នាមរូបំ
កាមភវេ សឡាយតនស្ស បច្ចយោ ហោតិ។ រូបភវេ នាមរូបំ រូបភវេ តិណ្ហំ
អាយតនានំ បច្ចយោ ហោតិ។ អរូបភវេ នាមំ អរូបភវេ ឯកស្សយតនស្ស
បច្ចយោ ហោតិ។ កាមភវេ សឡាយតនំ កាមភវេ ធួត្តិធស្ស ជស្សស្ស បច្ចយោ
ហោតិ។ រូបភវេ តិណ្ហំ អាយតនានិ រូបភវេ តិណ្ហំ ជស្សនំ; អរូបភវេ
ឯកមាយតនំ អរូបភវេ ឯកស្ស ជស្សស្ស បច្ចយោ ហោតិ។ កាមភវេ ធន ជស្សា
កាមភវេ ធន្នំ វេទនានំ បច្ចយោ ហោតិ។ រូបភវេ តយោ តត្ថេវ តិស្សន្នំ; អរូបភវេ
ឯកោ តត្ថេវ ឯកិស្សា វេទនាយ បច្ចយោ ហោតិ។ កាមភវេ ធន វេទនា
កាមភវេ ធន្នំ តណ្ហាកាយានំ បច្ចយោ ហោតិ។ រូបភវេ តិស្សោ តត្ថេវ តិណ្ហំ;
អរូបភវេ ឯកា វេទនា អរូបភវេ ឯកស្ស តណ្ហាកាយស្ស បច្ចយោ ហោតិ។

តត្ថ តត្ថ សា សា តណ្ហា តស្ស តស្ស ឧបាទានស្ស បច្ចយោ; ឧបាទានាយោ
ភវាទីនំ។

កង់? ឥធម្មកថា “កាមេ បរិភូត្តិស្សាមី” តិ កាមុចាទានបច្ចយោ កាយេន
ទុច្ចរិតំ ចរតិ, វាចាយ មនសា ទុច្ចរិតំ ចរតិ; ទុច្ចរិតចារិប្បិយា អចាយេ
ឧបបដ្ឋតិ។ តត្ថស្ស ឧបបត្តិហេតុក្ខតំ កម្មំ កម្មករោ, កម្មនិព្ពត្តា ខន្ធ
ឧបបត្តិករោ, ខន្ធនំ និព្ពត្តិ ជាតិ, បរិចាកោ ជរា, ភេទោ មរណំ។

អបរោ “សគ្គសម្បត្តិ អនុភវិស្សាមី” តិ តថេវ សុចរិតំ ចរតិ;
សុចរិតចារិប្បិយា សគ្គ ឧបបដ្ឋតិ។ តត្ថស្ស ឧបបត្តិហេតុក្ខតំ កម្មំ
កម្មករោតិ សោ ឯវ នយោ។

អបរោ បន “ព្រហ្មលោកសម្បត្តិ អនុភវិស្សាមី” តិ កាមុចាទានបច្ចយោ ឯវ
មេត្តំ ភាវេតិ, ករុណំ... មុទិតំ... ឧបេក្ខំ ភាវេតិ, ភាវនាចារិប្បិយា ព្រហ្មលោកេ
និព្ពត្តតិ។ តត្ថស្ស និព្ពត្តិហេតុក្ខតំ កម្មំ កម្មករោតិ សោយេវ នយោ។

អបរោ “អរូបវគសម្បត្តិ អនុភវិស្សាមី” តិ តថេវ
អាភាសានញ្ញាយ តនាទិសមាបត្តិយោ ភាវេតិ, ភាវនាចារិប្បិយា តត្ថ
និព្ពត្តតិ។ តត្ថស្ស និព្ពត្តិហេតុក្ខតំ កម្មំ កម្មករោ, កម្មនិព្ពត្តា ខន្ធ
ឧបបត្តិករោ, ខន្ធនំ និព្ពត្តិ ជាតិ, បរិចាកោ ជរា, ភេទោ មរណន្តិ។ ឯស នយោ
សេសុចាទានមូលិកាសុបិ យោជនាសុ។

ឯវ “អយំ អវិជ្ជា ហេតុ, សង្ខារ ហេតុសមុប្បន្នា, ឧភោបេតេ
ហេតុសមុប្បន្នាតិ បច្ចយបរិគ្គហេ បញ្ញា ធម្មជ្ជិតិញ្ញាណំ; អតីតម្បិ អន្ធានំ,
អនាគតម្បិ អន្ធានំ; អវិជ្ជា ហេតុ, សង្ខារ ហេតុសមុប្បន្នា, ឧភោបេតេ
ហេតុសមុប្បន្នាតិ បច្ចយបរិគ្គហេ បញ្ញា ធម្មជ្ជិតិញ្ញាណ” តិ ឯតេន នយេន

សព្វបទានិវិត្តារេតព្ពានិ។ តត្ថ អវិជ្ជា សង្ខារ ឯកោ សង្ខេហោ, វិញ្ញាណ-
នាមរូប-សឡាយតន-ជស្ស-វេទនា ឯកោ, តណ្ហាចាទានភវា ឯកោ, ជាតិ-ជរា-
មរណំ ឯកោ។ បុរិមសង្ខេហោ ចេត្ត អតីតោ អន្តរា, ទ្វេ មជ្ឈិមា បច្ចុប្បន្នោ,
ជាតិជរាមរណំ អនាគតោ។ អវិជ្ជាសង្ខារគ្គហឈាន ចេត្ត តណ្ហាចាទានភវា
គហិតាវ ហោន្តិតិ ឥមេ បញ្ច ធម្មា អតីតេ កម្មវដ្តំ; វិញ្ញាណាធម្មោ បញ្ច ធម្មា
ឯតរហិវិចាកវដ្តំ។ តណ្ហាចាទានភវគ្គហឈាន អវិជ្ជាសង្ខារ គហិតាវ
ហោន្តិតិ ឥមេ បញ្ច ធម្មា ឯតរហិ កម្មវដ្តំ; ជាតិជរាមរណាបទេសេន
វិញ្ញាណាធិនំ និទ្ទិដ្ឋត្តា ឥមេ បញ្ច ធម្មា អាយតីវិចាកវដ្តំ។ តេ អាការតោ
វីសតិវិទា ហោន្តិ។ សង្ខារវិញ្ញាណានព្វេត្ថ អន្តរា ឯកោ សន្និ,
វេទនាតណ្ហានមន្តរា ឯកោ, ភវជាតិនមន្តរា ឯកោ។ ឥតិ ភគវា ឯវំ
ចតុសង្ខេបំ, តិយទ្ធិ, វីសតាការំ, តិសន្និ បដិច្ចសមុប្បាទំ សញ្ញាការតោ ជាតិ
បស្សតិ អញ្ញាតិ បដិវិជ្ឈតិ។ តំ ញាតជ្ជេន ញាណំ, បដាននជ្ជេន បញ្ញា។ តេន
វុច្ចតិ - “បច្ចយបរិគ្គហេ បញ្ញា ធម្មជ្ជិតិញ្ញាណា”ន្តិ។ ឥមិនា ធម្មជ្ជិតិញ្ញាណោ
ភគវា តេ ធម្មេ យថាភូតំ ញាត្វា តេសុ និព្វិន្ទន្តោវិវដ្តន្តោវិមុច្ចន្តោ
វុត្តប្បការស្ស ឥមស្ស សំសារចក្កស្ស អរេ ហានិវិហានិវិទ្ធិសេសិ។ ឯវម្បិ អរាជំ
ហតត្តា អរហំ។

អគ្គធឹក្ខណោយ្យត្តា ច បីវរាទិបច្ចយេ អរហតិ បូជាវិសេសេសុ; តេនេវ ច
ឧប្បន្នេ តថាគតេ យេ កេចិ មហេសក្ខា ទេវមនុស្សា ន តេ អញ្ញត្ថ បូជំ
ករេន្តិ។ តថា ហិ ព្រហ្មា សហម្បតិ សិនេរុមត្តេន រតនទាមេន តថាគតំ
បូជេសិ, យថាពលញ្ច អញ្ញេបិ ទេវា មនុស្សា ច ពិម្ពិសារកោសលរាជាធម្មោ។
បរិនិព្វតម្បិ ច ភគវន្តំ ឧទ្ទិស្ស ធន្តវុតិកោជិធនំ វិសង្ខេត្វា អសោកមហារាជា
សកលជម្ពូធិបេ ចតុរាសីតិវិហារសហស្សានិ បតិជ្ជាបេសិ។ កោ បន វាទោ
អញ្ញេសំ បូជាវិសេសានន្តិ! ឯវំ បច្ចយាធិនំ អរហត្តាបិ អរហំ។ យថា ច លោកេ

កេចិ បណ្ឌិតមាណីនោ ពាលា អសិលោកកយេន រហោ ចាបំ ករោត្តិ; ឯវមេស
ន កណិ ករោត្តិ ចាបករណោ រហាការតោបិ អរហំ។ ហោតិ ចេត្ត -

“អារកត្តា ហតត្តា ច, កិលេសារីន សោ មុនិ;
ហតសំសារចក្ការោ, បច្ចយាទីន ចារហោ;
ន រហោ ករោតិ ចាចានិ, អរហំ តេន វុច្ចតិ” តិ។

សម្មា សាមញ្ញា សត្តជម្ពានំ ពុទ្ធត្ថា បន សម្មាសម្ពុទ្ធោ។ តថា ហោស សត្តជម្ព
សម្មា សាមញ្ញ ពុទ្ធោ, អភិញ្ញេយ្យ ជម្ព អភិញ្ញេយ្យតោ ពុទ្ធោ, បរិញ្ញេយ្យ ជម្ព
បរិញ្ញេយ្យតោ, បហាតព្កេ ជម្ព បហាតព្កតោ, សង្ខិកាតព្កេ ជម្ព
សង្ខិកាតព្កតោ, ភាវេតព្កេ ជម្ព ភាវេតព្កតោ។ តេនេវ ចាហា -

“អភិញ្ញេយ្យំ អភិញ្ញាតំ, ភាវេតព្កញ្ច ភាវិតំ;
បហាតព្កំ បហីនំ មេ, តស្មា ពុទ្ធស្មិ ព្រាហ្មណា” តិ។ (ម. និ. ២.៣៩៩;
សុ. និ. ៥៦៣);

អបិច ចក្កុ ទុក្ខសច្ចំ, តស្ស មូលការណភាវេន តំសមុដ្ឋាបិ កា
បុរិមតណ្ហា សមុទយសច្ចំ, ឧភិន្នមប្បវត្តិ និរោធសច្ចំ, និរោធប្បជាននា
បជិបទា មគ្គសច្ចន្តិ ឯវំ ឯកេកបទុទ្ធាវេនាបិ សត្តជម្ព សម្មា សាមញ្ញ ពុទ្ធោ។
ឯស នយោ សោត-យាន-ជិវ្ហា-កាយមនេសុបិ។ ឯតេនេវ នយេន រូចាទីនិ ធន
អាយតនានិ, ចក្កុវិញ្ញាណាទយោ ធនវិញ្ញាណកាយា, ចក្កុសម្ពស្សាទយោ ធន
ជស្សា, ចក្កុសម្ពស្សជាទយោ ធនវេទនា, រូបសញ្ញាទយោ ធនសញ្ញា,
រូបសញ្ញោតនាទយោ ធនចេតនា, រូបតណ្ហាទយោ ធនតណ្ហាកាយា,
រូបវិតក្កាទយោ ធនវិតក្កា, រូបវិចារាទយោ ធនវិចារា, រូបក្ខន្ធាទយោ បញ្ចក្ខន្ធា,
ធន កសិណានិ, ធន អនុស្សតិយោ, ឧទ្ធមាតកសញ្ញាទិវសេន ធន សញ្ញា,

កេសាធម្មោ ទុត្តិសាការា, ធានសាយតនានិ, អដ្ឋាវស ឆាតុយោ,
កាមភវាធម្មោ នវ ភវា, បឋមាធីនិ ចត្តារិ ឈានានិ, មេត្តាភាវនាធម្មោ
ចតស្សោ អប្បមញ្ញា, ចតស្សោ អរូបសមាបត្តិយោ, បដិលោមតោ
ជរាមរណាធីនិ, អនុលោមតោ អវិជ្ជាធីនិ បដិច្ចសមុប្បាទផ្កានិ ច
យោជេតញ្ញានិ។

តត្រាយំ ឯកបទយោជនា - “ជរាមរណំ ទុក្ខសង្ខំ, ជាតិ សមុទយសង្ខំ,
ឱកិទ្ធម្មិ និស្សរណំ និរោធសង្ខំ, និរោធប្បជាននា បដិបទា មគ្គសង្ខំ” ត្ថិ។ ឯវំ
ឯកេកបទុទ្ធាវេន សព្វធម្មេ សម្មា សាមញ្ញេ ពុទ្ធា អនុពុទ្ធា បដិវេទ្ធា។ តេន វុត្ថំ
- សម្មា សាមញ្ញេ សព្វធម្មានំ ពុទ្ធត្ថា បន សម្មាសម្ពុទ្ធាតិ។

វិជ្ជាហិ បន ចរណេន ច សម្មនុត្តាវិជ្ជាចរណសម្មន្នោ; តត្ថវិជ្ជាតិ
តិស្សោបិ វិជ្ជា, អដ្ឋបិ វិជ្ជា។ តិស្សោវិជ្ជា ភយភេរវសុត្ថេ (ម. និ. ១.៣៤
អាធម្មោ) វុត្ថនយេនេវ វេទិតញ្ញា, អដ្ឋវិជ្ជា អម្ពជ្ជសុត្ថេ (ធី. និ. ១.២៧៨ អាធម្មោ)។
តត្រ ហិវិបស្សនាញ្ញាលោន មនោមយិទ្ធិយា ច សហ ធម អភិញ្ញា បរិគ្គហេត្វា
អដ្ឋវិជ្ជា វុត្ថា។ ចរណាន្តិ សីលសំវារោ, ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារតា, កោជនេ
មត្តញ្ញតា, ជាគិរិយានុយោកោ, សត្ត សទ្ធម្មា, ចត្តារិ រូបាវចរជ្ឈាននីតិ ឥមេ
បន្ទវស ធម្មា វេទិតញ្ញា។ ឥមេយេវ ហិ បន្ទវស ធម្មា, យស្មា ឯតេហិ ចរតិ
អរិយសាវកោ គប្បតិ អមតំ ទិសំ តស្មា, ចរណាន្តិ វុត្ថា។ យថាហា - “ឥធម,
មហាធាម, អរិយសាវកោ សីលវា ហោតិ” តិ (ម. និ. ២.២៤) វិត្ថារោ។ ភគវា
ឥមាហិវិជ្ជាហិ ឥមិនា ច ចរណេន សមន្នាគតោ, តេន វុត្ថតិ
វិជ្ជាចរណសម្មន្នាតិ។ តត្ថវិជ្ជាសម្មនា ភគវតោ សព្វញ្ញតំ បូរេត្វា បីតា,
ចរណសម្មនា មហាការុណិកតំ។ សោ សព្វញ្ញតាយ សព្វសត្តានំ អត្តានត្ថំ
ញ្ញត្វា មហាការុណិកតាយ អនត្ថំ បរិវេទ្ជត្វា អត្ថេ និយោជេតិ, យថា តំ

វិជ្ជាចរណសម្បជ្ជោ។ តេនស្ស សាវកា សុប្បដិបន្នា ហោន្តិ នោ ធុប្បដិបន្នា,
វិជ្ជាចរណវិបន្នានញ្ចិ សាវកា អត្តន្តចាទយោវិយ។

សោភនកមនត្តា, សុន្ទរំ ឋានំ គតត្តា, សម្មាគតត្តា, សម្មា ច គតត្តា
សុគតោ។ កមនម្បិ ហិ គតត្តិ វុច្ចតិ, តញ្ច ភកវតោ សោភនំ បរិសុទ្ធមនវន្តំ។ កិ
បន តត្តិ? អរិយមគ្គោ។ តេន ហេស កមនេន ខេមំ ធិសំ អសជ្ឈមាណោ គតោតិ
សោភនកមនត្តា សុគតោ។ សុន្ទរំ ចេស ឋានំ គតោ អមតំ និព្វានន្តិ សុន្ទរំ ឋានំ
គតត្តាបិ សុគតោ។ សម្មា ច គតោ តេន តេន មគ្គេន បហីនេ កិលេសេ បុន
អបច្ចាគច្ឆន្តោ។ វុត្តញ្ចេតំ - “សោតាបត្តិមគ្គេន យេ កិលេសា បហីនា, តេ
កិលេសេ ន បុនេតិ ន បច្ឆេតិ ន បច្ចាគច្ឆតីតិ សុគតោ... បេ... អរហត្តមគ្គេន
យេ កិលេសា បហីនា, តេ កិលេសេ ន បុនេតិ ន បច្ឆេតិ ន បច្ចាគច្ឆតីតិ
សុគតោ” តិ (មហានិ. ៣៨)។ សម្មា វា អាគតោ ធិបត្តិវចានមូលតោ បកុតិ យាវ
ពោធិមណ្ឌោ តាវ សមតីសចារមិប្បវិតាយ សម្មាបដិបត្តិយា សព្វលោកស្ស
ហិតសុខមេវ ករោញ្ចេសស្សតំ ឧច្ឆេទំ កាមសុខំ អត្តកិលមថន្តិ ឥមេ ច អន្តេ
អនុបគច្ឆន្តោ អាគតោតិ សម្មាគតត្តាបិ សុគតោ។ សម្មា ចេស គតតិ,
យុត្តជ្ជានេ យុត្តមេវ វាចំ ភាសតីតិ សម្មា គតត្តាបិ សុគតោ។

តត្រិទំ សាធកសុត្តំ - “យំ តថាគតោ វាចំ ជាធាតិ អភូតំ អតច្ចំ
អនត្តសំហិតំ, សា ច បរេសំ អប្បិយា អមនាថា, ន តំ តថាគតោ វាចំ ភាសតិ។
យម្បិ តថាគតោ វាចំ ជាធាតិ ភូតំ តច្ចំ អនត្តសំហិតំ, សា ច បរេសំ អប្បិយា
អមនាថា, តម្បិ តថាគតោ វាចំ ន ភាសតិ។ យញ្ច ខោ តថាគតោ វាចំ ជាធាតិ
ភូតំ តច្ចំ អត្តសំហិតំ, សា ច បរេសំ អប្បិយា អមនាថា, តត្រ កាលញ្ច
តថាគតោ ហោតិ តស្ស វាចាយ វេយ្យាករណាយ។ យំ តថាគតោ វាចំ
ជាធាតិ អភូតំ អតច្ចំ អនត្តសំហិតំ, សា ច បរេសំ បិយា មនាថា, ន តំ

តថាគតោ វាចំ ភាសតិ។ យម្បិ តថាគតោ វាចំ ជាធាតិ ភូតំ តង្គំ
អនត្ថសំហិតំ, សា ច បរេសំ បិយា មនាថា, តម្បិ តថាគតោ វាចំ ន ភាសតិ។
យញ្ច ខោ តថាគតោ វាចំ ជាធាតិ ភូតំ តង្គំ អត្ថសំហិតំ, សា ច បរេសំ បិយា
មនាថា, តត្រ កាលញ្ច តថាគតោ ហោតិ តស្ស វាចាយ
វេយ្យាករណាយ”តិ (ម. និ. ២.៨៦)។ ឯវំ សម្មា គទត្តាបិ សុគតោតិ វេទិតញ្ច។

សត្តថា វិទិតលោកត្តា បន លោកវិទូ។ សោ ហិ ភគវា សភាវតោ
សមុទយតោ និរោធតោ និរោធជាយតោតិ សត្តថា លោកំ អវេទិ អញ្ញាសិ
បដិវិជ្ជិ។ យថាហា - “យត្ថ ខោ, អាវុសោ, ន ជាយតិ ន ជីយតិ ន មីយតិ ន ចវតិ
ន ឧបបន្នតិ, នាហំ តំ គមនេន លោកស្ស អន្តំ ញ្ញាតេយ្យំ ទដ្ឋេយ្យំ បត្តេយ្យន្តិ
វនាមិ; ន ចាហំ, អាវុសោ, អប្បត្វាវ លោកស្ស អន្តំ ទុក្ខស្ស អន្តកិរិយំ វនាមិ។
អបិ ចាហំ, អាវុសោ, ឥមស្មីយេវ ព្យាមមត្ត កឡេវវេ សសញ្ញិម្ហិ សមនកេ
លោកញ្ច បញ្ញាបេមិ លោកសមុទយញ្ច លោកនិរោធឯញ្ច
លោកនិរោធគាមិនិញ្ច បដិបទំ។

“គមនេន ន បត្តញ្ច, លោកស្សន្តោ កុធាចនំ;
ន ច អប្បត្វា លោកន្តំ, ទុក្ខា អត្ថិ បមោចនំ។

“តស្មា ហវេ លោកវិទូ សុមេធា;
លោកន្តក្ខ វុសិតព្រហ្មចរិយោ;
លោកស្ស អន្តំ សមិតាវិ ញ្ញត្វា;
នាសីសតី លោកមិមំ បរញ្ច”តិ។ (អ. និ. ៤.៤៥; សំ. និ. ១.១០៧);

អបិច តយោ លោកា - សង្ខារលោកា, សត្តលោកា, ឌីកាសលោកាតិ;
តត្ថ “ឯកោ លោកា - សត្តេ សត្តា អាហារា ជ្ជិតិកា”តិ (បដិ. ម. ១.១១២)

អាគតដ្ឋានេ សម្ព័រលោកោ វេទិតញោ។ “សស្សតោ លោកោតិ វា អសស្សតោ
លោកោតិ វា”តិ (ធី. និ. ១.២២១) អាគតដ្ឋានេ សត្តលោកោ។

“យាវតា ចន្ទិមស្វរិយា, បរិហារន្តិ ទិសា ភន្តិវិរោចនា;
តាវ សហស្សុដា លោកោ, ឯត្ថ តេ វត្ថុតិ វសោ”តិ។ (ម. និ. ១.៥០៣) -

អាគតដ្ឋានេ ឌីកាសលោកោ, តម្បី ភគវា សព្ពថា អវេទិ។ តថា ហិស្ស -
“ឯកោ លោកោ - សព្ពេ សត្តា អាហារដ្ឋិតិកា។ ទ្វេ លោកោ - នាមញ្ញ រូបញ្ញា។
តយោ លោកោ - តិស្សោ វេទនា។ ចត្តារោ លោកោ - ចត្តារោ អាហារា។ បញ្ច
លោកោ - បញ្ចចាទានក្ខន្ធា។ ឆ លោកោ - ឆ អដ្ឋត្ថិកានិ អាយតនានិ។ សត្ត
លោកោ សត្ត វិញ្ញាណដ្ឋិតិយោ។ អដ្ឋ លោកោ - អដ្ឋ លោកធម្មា។ នវ លោកោ -
នវ សត្តាវាសា។ ទស លោកោ - ទសាយតនានិ។ ទ្វាទស លោកោ -
ទ្វាទសាយតនានិ។ អដ្ឋាស លោកោ - អដ្ឋាស ធាតុយោ”តិ (បដិ. ម. ១.១១២)។
អយំ សម្ព័រលោកោបិ សព្ពថាវិទិតោ។

យស្មា បនេស សព្ពេសម្បី សត្តានំ អាសយំ ជាតាតិ, អនុសយំ ជាតាតិ,
ចរិតំ ជាតាតិ, អធិមុត្តិ ជាតាតិ, អប្បវជក្ខេ មហារជក្ខេ តិក្ខិទ្រិយេ មុទិទ្រិយេ
ស្វាការេ ទ្វាការេ សុវិញ្ញាបយេ ធុវិញ្ញាបយេ ភព្ពេ អភព្ពេ សត្តេ ជាតាតិ,
តស្មាស្ស សត្តលោកោបិ សព្ពថាវិទិតោ។ យថា ច សត្តលោកោ ឯវំ
ឌីកាសលោកោបិ។ តថា ហោស ឯកំ ចក្កវាឡំ អាយាមតោ ច វិត្តារតោ ច
យោជនានំ ទ្វាទស សតសហស្សានិ តីណិ សហស្សានិ ចត្តារិ សតានិ
បញ្ញាសញ្ញា យោជនានិ។ បរិក្ខេបតោ -

សព្ពំ សតសហស្សានិ, ធីត្ថិស បរិមណ្ឌលំ;
ទសញ្ញោវ សហស្សានិ, អឡុឡានិ សតានិ ច។

តត្ថ -

ធុវេ សតសហស្សនិ, ចត្តារី នហុតានិ ច;
ឯត្ថកំ ពហលត្តេន, សម្ព័ន្ធាតាយំ វសុន្ធអា។

តស្ស ឯវ សន្ធារកំ -

ចត្តារី សតសហស្សនិ, អដ្ឋេវ នហុតានិ ច;
ឯត្ថកំ ពហលត្តេន, ជលំ វាតេ បតិដ្ឋិតំ។

តស្សបិ សន្ធារកោ -

នវសតសហស្សនិ, មាលុតោ នកមុគ្គតោ;
សដ្ឋិ ចេវ សហស្សនិ, ឯសា លោកស្ស សណ្ឌិតិ។

ឯវ សណ្ឌិតេ ចេត្ត យោជនានំ -

ចតុរាសីតិ សហស្សនិ, អដ្ឋោគាឡោ មហាណ្ណវេ;
អច្ចុគ្គតោ តាវនេវ, សិនេវបព្ពតុត្ថមោ។

តតោ ឧបឡុបឡេន, បមាណេន យថាក្កម៌;
អដ្ឋោគាឡុគ្គតា ធិព្ពា, នាធារតនចិត្តិតា។

យុគនូរោ ញ្ញ្យសធរោ, ករវីកោ សុទស្សនោ;
នេមិនូរោវិនតកោ, អស្សកណ្ណោ គីរី ព្រហ្មា។

ឯតេ សត្ត មហាសេលា, សិនេវស្ស សមន្តតោ;
មហារាជានមាវាសា, ទេវយក្ខនិសេវិតា។

យោជនានំ សតានុច្ឆា, ហិមវា បញ្ចា បញ្ចតោ;
យោជនានំ សហស្សានិ, តីណិ អាយតវិត្តតោ;
ចតុរាសីតិសហស្សេហិ, កូដេហិ បដិមណ្ឌិតោ។

តិបញ្ចាយោជនក្ខន្ធ, បរិក្ខេបា នក្ក្យយា;
បញ្ញាស យោជនក្ខន្ធ, សាខាយាមា សមន្តតោ។

សតយោជនវិត្តិណ្ណា, តាវនេវ ច ឧគ្គតា;
ជម្ពុយស្សានុភាវេន, ជម្ពុទីទោ បកាសិតោ។

ទ្វេអសីតិ សហស្សានិ, អន្លោតាឡោ មហាណ្ឌវេ;
អច្ចុគ្គតោ តាវនេវ, ចក្កវាឡសិលុច្ឆយោ;
បរិក្ខេបិត្វា តំ សព្វំ, លោកធាតុមយំ បិតោ។

តត្ថ ចន្ទមណ្ឌលំ ឯក្ខនបញ្ញាសយោជនំ, សូរិយមណ្ឌលំ បញ្ញាសយោជនំ,
តាវតីសកវនំ ទសសហស្សយោជនំ; តថា អសុរកវនំ, អវីចិមហានិរយោ,
ជម្ពុទីទោ ច។ អបរកោយានំ សត្តសហស្សយោជនំ; តថា បុព្វវិទេហោ។
ឧត្តរកុរុ អជ្ជសហស្សយោជនោ, ឯកមេកោ ចេត្ត មហាទីទោ
បញ្ចសតបញ្ចសតបរិត្តទីបបរិវារោ; តំ សព្វម្បី ឯកំ ចក្កវាឡំ, ឯកា
លោកធាតុ, តទន្តវេសុ លោកន្តរិកនិរយា។ ឯវំ អនន្តានិ ចក្កវាឡានិ អនន្តា
លោកធាតុយោ ភគវា អនន្តេន ពុទ្ធច្បាណោន អវេទិ, អញ្ញាសិ, បដិវិជ្ជិ។
ឯវមស្ស ឱកាសលោកោបិ សព្វថាវិទិតោ។ ឯវម្បី សព្វថាវិទិតលោកត្តា
លោកវិទូ។

អត្ថនោ បន គុណោហិ វិសិដ្ឋតរស្ស កស្សចិ អភាវា នត្ថិ ឯតស្ស ឧត្តរេតិ
អនុត្តរោ។ តថា ហេស សីលគុណោនាបិ សព្វំ លោកមភិកវតិ, សមាធិ...បេ....

បញ្ញា...វិមុត្តិ...វិមុត្តិព្រាណនស្សនគុណោនាមិ, សីលគុណោនាមិ អសមោ
អសមសមោ អប្បដិមោ អប្បដិកាគោ អប្បដិបុគ្គលោ...បេ....
វិមុត្តិព្រាណនស្សនគុណោនាមិ។ យថាហ - “ន ខោ បនាហំ, ភិក្ខុវេ,
សមនុបស្សមិ សនេវកេ លោកេ សមារកេ...បេ.... សនេវមនុស្សយ អត្តនា
សីលសម្បទ្ទតវ”ន្តិវិត្តារោ។

ឯ ឧបាសមាសុត្តន្តបិដក (អ. និ. ៤.៣៤; ឥតិវុ. ៩០) “ន មេ អាចរិយោ
អត្ថិ”តិអាទិកា គាថាយោ (ម. និ. ១.២៨៥; មហាវ. ១១) ច វិត្តារេតញ្ញា។

បុរិសធម្មេ សារេតីតិ បុរិសធម្មសារថិ, ធមេតិ វិនេតីតិ វុត្តំ ហោតិ។ តត្ថ
បុរិសធម្មាតិ អនន្តា ធមេតុំ យុត្តា តិវច្ឆានបុរិសាបិ មនុស្សបុរិសាបិ
អមនុស្សបុរិសាបិ។ តថា ហិ ភកវតា តិវច្ឆានបុរិសាបិ អបលាឡោ នាគរាជា,
ធូឡោធរោ, មហោធរោ, អគ្គិសិខោ, ធូមសិខោ, ធនបាលកោ ហត្ថីតិ
ឯវមាធយោ ធមិតា, និព្វិសា កតា, សរណេសុ ច សីលេសុ ច បតិដ្ឋាបិតា។
មនុស្សបុរិសាបិ សច្ចកនិកណ្ណបុត្ត-អម្ពដ្ឋមាលាវ-ចោក្ខវសាតិ-
សោណាធល្អាត្វជនន្តាធយោ។ អមនុស្សបុរិសាបិ អាឡវក-សូចិលោម-
ខរលោម-យក្ខ-សក្កនេវរាជាធយោ ធមិតា វិនិតា វិចិត្រហិ វិនយន្ធចាយេហិ។
“អហំ ខោ, កេសិ, បុរិសធម្មំ សល្លោនបិ វិនេមិ, ជរុសេនបិ វិនេមិ,
សល្លោជរុសេនបិ វិនេមិ”តិ (អ. និ. ៤.១១១) ឥនព្វោត្ថ សុត្តំ វិត្តារេតញ្ញំ។ អថ វា
វិសុទ្ធសីលាទីនំ បឋមជ្ឈនាទីនិ សោតាបន្នាទីនញ្ច ឧត្តរិមគ្គបដិបទំ អាចិត្តន្តោ
ធន្តេបិ ធមេតិយេវ។

អថ វា អនុត្តរោ បុរិសធម្មសារថីតិ ឯកមេវីទំ អត្ថបទំ។ ភកវា ហិ តថា
បុរិសធម្មេ សារេតិ, យថា ឯកបល្លង្កេនេវ និសិទ្ធា អដ្ឋទិសា អសដ្ឋមាណា
ធាវន្តិ។ តស្មា “អនុត្តរោ បុរិសធម្មសារថី”តិ វុច្ចតិ។ “ហត្ថិធមកេន, ភិក្ខុវេ,

ហត្ថិធម្មា សារិតោ ឯកំយេវ ទិសំ ធារតី"តិ ឥធិញ្ចេត្ត សុត្តំ (ម. និ. ៣.៣១២)
វិត្តារេតព្ពំ។

ទិដ្ឋធម្មិកសម្បរាយិកបរមត្ថេហិ យថាវហំ អនុសាសតីតិ សត្តា។ អបិច
សត្តាវិយាតិ សត្តា, ភគវា សត្តវាហោ។ “យថា សត្តវាហោ សត្ថេ កន្តារំ
តារេតិ, ចោរកន្តារំ តារេតិ, វាឡកន្តារំ តារេតិ, ទុព្ពិក្ខកន្តារំ តារេតិ,
និរុទកកន្តារំ តារេតិ, ឧត្តារេតិ និត្តារេតិ បតារេតិ ខេមន្តភូមី សម្បាបេតិ;
ឯវមេវ ភគវា សត្តា សត្តវាហោ សត្ថេ កន្តារំ តារេតិ ជាតិកន្តារំ
តារេតី”តិអាទិនា (មហានិ. ១៩០) និទ្ទេសនយេនបេត្ត អត្ថោ វេទិតញ្ចោ។

នេវមនុស្សានន្តិ ទឯវានញ្ច មនុស្សានញ្ច ឧក្កជ្ជបរិច្ឆេទវសេនេតំ វុត្តំ,
ភព្ពបុគ្គលបរិច្ឆេទវសេន ច។ ភគវា បន តិវច្ឆានគតានម្បិ
អនុសាសនិប្បទានេន សត្តាយេវ។ តេបិ ហិ ភគវតោ ធម្មសវនេន
ឧបនិស្សយសម្បត្តិ បទ្វា តាយ ឯវ ឧបនិស្សយសម្បត្តិយា ទុតិយេ តតិយេ វា
អត្តភាវេ មគ្គដលភាគិនោ ហោន្តិ។ មណ្ឌកនេវបុត្តាទយោ ចេត្ត និទស្សនំ។
ភគវតិ កិវ គគ្គរាយ ចោក្ខវណិយា តិវេ ចម្បានករវាសីនំ ធម្មំ នេសយមានេ
ឯកោ មណ្ឌកោ ភគវតោ សវេ និមិត្តំ អគ្គហេសិ។ តំ ឯកោ វច្ឆហលកោ
ទណ្ឌមោលុព្ព តិដ្ឋន្តោ តស្ស សីសេ សន្និវុត្តិទ្វា អជ្ជាសិ។ សោ តាវនេវ កាលំ
កត្វា តាវតីសកវនេ ទ្វាទសយោជនិកេ កនកវិមានេ និព្ពត្តិ។ សុត្តប្បពុទ្ធោ
វិយ ច តត្ថ អច្ឆរាសង្ឃបរិវុតំ អត្តានំ ទិស្វា “អវេ, អហម្បិ នាម ឥធិ និព្ពត្តោស្មិ!
កី ទុខោ កម្មំ អកាសិ”ន្តិ អារវ្លេន្តោ នាញំ កិញ្ចិ អទ្ទស, អញ្ញត្រ ភគវតោ
សវេ និមិត្តក្តាហា។ សោ តាវនេវ សហវិមានេន អាគន្ធា ភគវតោ ចានេ
សិវសា វន្តិ។ ភគវា ជានន្តោវ បុច្ឆិ -

“កោ មេ វន្តតិ ចាទានិ, ឥទ្ធិយាយសសា ជលំ;

អភិក្កន្តេន វណ្ណាន, សត្វា ឱកាសយំ ទិសា”តិ។

“មណ្ឌកោហំ បុរេ អាសី, ឧទកេ វារិកោចរោ;

តវ ធម្មំ សុណាន្តស្ស, អវធំ វច្ឆចាលកោ”តិ។ (វិ. វ. ៨៥៧-៨៥៨);

ភគវា តស្ស ធម្មំ នេសេសិ។ នេសនាវសានេ ចតុរាសីតិយា
ចាលាសហស្សនំ ធម្មាភិសមយោ អហោសិ។ នេវបុត្តោបិ សោតាបត្តិដលេ
បតិជ្ឈាយ សីតំ កត្វា បក្កាមីតិ។

យំ បន កិញ្ចំ អត្ថំ ព្រោយ្យំ នាម, តស្ស សត្វស្ស ពុទ្ធត្ថា
វិមោក្ខន្តិកញ្ញាលាវសេន ពុទ្ធា។ យស្មា វា ចត្តារិ សច្ចានិ អត្តនាបិ ពុជ្ឈិ,
អញ្ជោបិ សត្តេ ពោធិសិ; តស្មា ឯវមាធិហិបិ ការណេហិ ពុទ្ធា។ ឥមស្ស
ចត្តស្ស វិញ្ញាបនត្ថំ “ពុជ្ឈិតា សច្ចានីតិ ពុទ្ធា, ពោធិតា បជាយាតិ ពុទ្ធា”តិ ឯវ
បវត្តោ សញ្ជោបិ និទ្ទេសនយោ (មហានិ. ១៩២) បដិសម្មិទានយោ (បដិ. ម.
១.១៦២) វាវិត្តារេតញ្ជោ។

ភគវាតិ ឥទំ បនស្ស គុណាវិសិដ្ឋសត្តត្ថមគរុការវាធិវចនំ។ តេនាហុ
ចោរាណា -

“ភគវាតិ វចនំ សេដ្ឋំ, ភគវាតិ វចនមុត្តមំ;

គរុ ការវយុត្តោ សោ, ភគវា តេន វុច្ឆតី”តិ។

ចតុត្ថិជញ្ញំ នាម - អាវត្ថិកំ, លិដ្ឋិកំ, នេមិត្ថិកំ, អធិច្ចសមុប្បន្និ។
អធិច្ចសមុប្បន្នំ នាម លោកិយវោហារេន “យទិច្ឆក”ន្តិវុត្ថំ ហោតិ។ តត្ថ “វច្ឆោ
ធម្មោ ពលិតេន្តោ”តិ ឯវមាធិ អាវត្ថិកំ។ “ធន្នំ ធន្តិ សិទ្ធិ កវី”តិ ឯវមាធិ លិដ្ឋិកំ។
“តេវិជ្ជោ ធន្និភិញ្ញោ”តិ ឯវមាធិ នេមិត្ថិកំ។ “សិរិវឌ្ឍកោ ធនវឌ្ឍកោ”តិ

ឯវាមាធិ វេទនត្ថមនបេក្ខិត្វា បវត្ថំ អធិច្ចសមុប្បន្នំ។ ឥទំ បន ភគវាតិ នាមំ
នេមិត្តិកំ, ន មហាមាយាយ ន សុខោទនមហារាជេន ន អសីតិយា
ញាតិសហស្សេហិ កតំ, ន សក្កសន្តសិកាធិហិ ទេវតាវិសេសេហិ។ វុត្ថញ្ញោតំ
ធម្មសេនាបតីនា - “ភគវាតិ នេតំ នាមំ មាតរា កតំ...ខេ... វិមោក្ខន្តិកមេតំ
ពុទ្ធានំ ភគវន្តានំ ពោធិយា មូលេ សហ សព្ពញ្ញាតញ្ញាណស្ស បដិលាភា
សច្ចិកាបញ្ញត្តិ, យទិទំ ភគវា”តិ (មហានិ. ៨៤)។

យំគុណានេមិត្តិកញ្ញោតំ នាមំ, តេសំ គុណានំ បកាសនត្ថំ ឥមំ គាថំ វេទន្តិ -

“ភគី ភជី ភាគី វិភត្តវា ឥតិ;
អកាសិ ភគ្គន្តិ គរូតិ ភាគ្យវា;
ពហូហិ ញាយេហិ សុភាវិតត្ថនោ;
ភវន្តគោ សោ ភគវាតិ វុច្ចតី”តិ។

និទ្ទេសេ វុត្ថនយេនេវ ចេត្ថ តេសំ តេសំ បធានមត្តោ ទដ្ឋញ្ញោ។

អយំ បន អបរោ នយោ -

“ភាគ្យវា ភគ្គវា យុត្តោ, ភគេហិ ចវិភត្តវា;
ភត្តវា វន្តគមនោ, ភវេសុ ភគវា តតោ”តិ។

តត្ថ វណ្ណាគមោ វណ្ណាវិបរិយយោតិ ឯតំ និរុត្តិលក្ខណំ គហេត្វា
សទ្ធនយេន វា បិសោទរាធិបក្ខេបលក្ខណំ គហេត្វា យស្មា
លោកិយលោកុត្តរសុខាភិធិព្ពត្តកំ ទានសីលាធិចារប្បត្តំ ភាគ្យមស្ស អត្ថិ,
តស្មា “ភាគ្យវា”តិ វុត្ថញ្ញោ “ភគវា”តិ វុច្ចតីតិ ញាតត្ថំ។ យស្មា បន លោក-នោស-
មោហាវិបរិតមនសិការ-អហិរិកាណោត្តប្ប-កោដ្ឋបនាហ-មក្ខ-បណ្ឌសសស្សា-

មជ្ជិម-មាយាសាវេយ្យ-ជម្ព-សារម្ព-មាណាតិមាន-មន-បមាណ-តណ្ហាវិជ្ជា
តិវិជាកុសលមូល-ធុត្ថ-សំកិលេស-មល-វិសមសញ្ញា-វិតក្ក-បបញ្ច-
ចតុត្ថិជីវិបរិយេសអាសវ-គន្ថ-ឡិយ-យោគាគតិ-តណ្ហាប្បាទុបាទាន-
បញ្ច-ចតោឡិល-វិនិពន្ធ-នីវរណាភិនន្នននីវរនមូល-តណ្ហាកាយ-សត្តានុសយ-
អជ្ជមិច្ឆត្ថ-នវតណ្ហាមូលក-នសាកុសលកម ទិដ្ឋិតត-
អជ្ជសតតណ្ហាវិចិត្រប្បភេទ-សត្តន្តរថ-បរិឡាហ-កិលេសសតសហស្សនិ,
សង្ខេបតោ វា បញ្ច កិលេស-អភិសង្ខារខន្ធមច្ចុ-នេវបុត្ត-មារេ អភញ្ញិ, តស្មា
ភគ្គត្តា ឯតេសំ បរិស្សយានំ ភគ្គវាតិ វត្តព្ពេ ភគវាតិ វុច្ឆតិ។ អាហា ចេត្ត -

“ភគ្គរកោ ភគ្គនោសោ, ភគ្គមោហោ អនាសវោ;
ភគ្គាស្ស ចាបកា ធម្មា, ភគវា តេន វុច្ឆតិ” តិ។

ភាគ្យវន្តតាយ ចស្ស សតបុញ្ញជលក្ខណធរស្ស រូបកាយសម្បត្តិទីបីតា
ហោតិ, ភគ្គនោសតាយ ធម្មកាយសម្បត្តិ។ តថា លោកិយបរិក្ខកានំ
ពហុមតភារោ, គហជ្ជបព្ពជិតេហិ អភិគមនីយតា, អភិគតានព្វា នេសំ
កាយចិត្តទុក្ខាបនយនេ បដិពាលភារោ, អាមិសទានធម្មទានេហិ ឧបការីតា,
លោកិយលោកុត្តរសុខេហិ ច សម្បយោជនសមត្ថតា ទីបីតា ហោតិ។

យស្មា ច លោកេ ឥស្សរិយ-ធម្ម-យស-សិរី-កាម-បយត្ថេសុ ធនុ ធម្មេសុ
ភគសន្នោ វត្តតិ, បរមញ្ចាស្ស សកចិត្តេ ឥស្សរិយំ, អណិមា លយិមាទិកំ វា
លោកិយសម្មតំ សញ្ញាការបរិបូរំ អត្ថិ តថា លោកុត្តរេ ធម្មា
លោកត្តយព្យាបកោ យថាភុច្ឆគុណាធិគតោ អតិរិយ បរិសុទ្ធា យសោ,
រូបកាយនស្សនព្យាវជជននយនប្បសាទជននសមត្ថា សញ្ញាការបរិបូរា
សព្ពដ្ឋបច្ឆដ្ឋសិរី, យំ យំ ឯតេន ឥច្ឆិតំ បត្តិតំ អត្ថហិតំ បរហិតំ វា, តស្ស តស្ស
តថេវ អភិនិប្បន្នត្តា ឥច្ឆិតិច្ឆិ, តត្ថ និប្បត្តិសញ្ញិតោ កាមោ,

សព្វលោកគរុការវប្បត្តិហេតុត្វតោ សម្មាសម្ពុទ្ធាតោ បយត្ថោ ច អត្ថិ;
តស្មា ឥមេហិ ភគេហិ យុត្តត្តាបិ ភគា អស្ស សន្តិទិ ឥមិនា អត្តន ភគវាទិ
វុច្ចតិ។

យស្មា បន កុសលាទីហិ ភេទេហិ សព្វធម្មេ, ខន្ធយតន-ធាតុសច្ច-
ឥន្ទ្រិយបដិច្ចសមុប្បាទាទីហិ វា កុសលាទិធម្មេ, បីឡន-សង្ខត-
សន្តាបវិបរិណាមជ្ជេន វា ទុក្ខមរិយសច្ចំ, អាយុហាន-និទាន-សំយោគ-
បលីពោធដ្ឋេន សមុទយំ, និស្សរណាវិវេកាសង្ខត-អមតដ្ឋេន និរោធំ, និយ្យាន-
ហេតុ-និស្សនាធិបតេយ្យដ្ឋេន មគ្គំ វិភត្តវា, វិភជិត្វា វិវិក្វា ទេសិតវាទិ វុត្តំ
ហោតិ។ តស្មា វិភត្តវាទិ វុត្តព្កេ ភគវាទិ វុច្ចតិ។

យស្មា ច វេស ទិព្វព្រហ្មអរិយវិហារេ កាយចិត្តឧបធិវិវេកេ
សុញ្ញតប្បណិហិតានិមិត្តវិមោក្ខេ អញ្ញោ ច លោកិយលោកុត្តរេ
ឧត្តរិមនុស្សធម្មេ ភជិ សេវិ ពហុលមកាសិ, តស្មា ភត្តវាទិ វុត្តព្កេ ភគវាទិ
វុច្ចតិ។

យស្មា បន តីសុ ភវេសុ តណ្ហាសម្ពាទំ គមនមនេន វុត្តំ, តស្មា ភវេសុ
វុត្តគមនោទិ វុត្តព្កេ ភវេសន្តតោ ភកាវំ, គមនសន្តតោ ភកាវំ, វុត្តសន្តតោ
វកាវញ្ញ ធិយំ កត្វា អាទាយ ភគវាទិ វុច្ចតិ។ យថា លោកេ “មេហានស្ស ខស្ស
មាលា”ទិ វុត្តព្កេ “មេខលា”ទិ វុច្ចតិ។

សោ ឥមំ លោកន្តិ សោ ភគវា ឥមំ លោកំ។ ឥទានិ វុត្តព្កំ និទស្សេតិ។
សនេវកន្តិ សហ នេវេហិ សនេវកំ; វេរំ សហ មារេន សមារកំ; សហ ព្រហ្មណ
សព្វហកំ; សហ សមណាព្រាហ្មណេហិ សស្សមណាព្រាហ្មណី; បជាតត្តា
បជា, តំ បជំ; សហ នេវមនុស្សហិ សនេវមនុស្សំ។ តត្ថ សនេវកវចនេន

បញ្ចកាមាវចរនេវគ្គហណំ វេទិតត្ថំ, សមាវកវចនេន
ធម្មកាមាវចរនេវគ្គហណំ, សព្វហកវចនេន ព្រហ្មកាយិកាធិព្រហ្មគ្គហណំ,
សស្សមណាព្រាហ្មណីវចនេន សាសនស្ស
បច្ចុត្តិកបច្ឆាមិត្តសមណាព្រាហ្មណគ្គហណំ, សមិតចាប-ពាហិតចាប-
សមណាព្រាហ្មណគ្គហណាញ, បដាវចនេន សត្តលោកគ្គហណំ,
សនេវមនុស្សវចនេន សម្មតិនេវអវសេសមនុស្សគ្គហណំ។ ឯវមេត្ត តីហិ
បទេហិ ឱកាសលោកោ, ធូហិ បដាវសេន សត្តលោកោ គហិតោតិ
វេទិតត្ថោ។

អបរោ នយោ - សនេវកគ្គហណោន អរូចាវចរនេវលោកោ គហិតោ,
សមាវកគ្គហណោន ធកាមាវចរនេវលោកោ, សព្វហកគ្គហណោន
រូបីព្រហ្មលោកោ, សស្សមណាព្រាហ្មណាធិគ្គហណោន ចតុបរិសវសេន
សម្មតិនេវហិ វា សហ មនុស្សលោកោ, អវសេសសត្តលោកោ វា។

អបិចេត្ត សនេវកវចនេន ឧក្កជ្ជបរិច្ឆេទតោ សព្វស្សបិ លោកស្ស
សង្ខិកតតារំ សាធខេន្តោ តស្ស ភគវតោ កិត្តិសន្តោ អព្ពគ្គតោ។ តតោ យេសំ
សិយា - “មារោ មហានុភារោ ធកាមាវចរិស្សរោ វសវត្ថុ; កី សោបិ ឯតេន
សង្ខិកតោ”តិ? តេសំ វិមត្ថិ វិធមន្តោ សមាវកន្តិ អព្ពគ្គតោ។ យេសំ បន សិយា
- “ព្រហ្មា មហានុភារោ ឯកផ្កលិយា ឯកស្មី ចក្កវាឡសហស្សេ អាលោកំ
ជរតិ, ធូហិ...បេ.... ធនហិ អផ្កលីហិ ធនសុ ចក្កវាឡសហស្សេសុ អាលោកំ
ជរតិ, អនុត្តរញ្ចយានសមាបត្តិសុខំ បដិសំវេទេតិ, កី សោបិ សង្ខិកតោ”តិ?
តេសំ វិមត្ថិ វិធមន្តោ សព្វហកន្តិ អព្ពគ្គតោ។ តតោ យេសំ សិយា -
“បុច្ឆសមណាព្រាហ្មណា សាសនបច្ចុត្តិកា, កី តេបិ សង្ខិកតោ”តិ? តេសំ វិមត្ថិ
វិធមន្តោ សស្សមណាព្រាហ្មណី បដិក្ខ អព្ពគ្គតោ។ ឯវំ ឧក្កជ្ជក្កជ្ជានំ

សង្ឃិកតកាវំ បកាសេត្វា អថ សម្មតិទេវេ អវសេសមនុស្សេ ច ឧបាទាយ
ឧក្កជ្ជបរិច្ឆេទវសេន សេសសត្តលោកស្ស សង្ឃិកតកាវំ បកាសេន្តោ
សនេវមនុស្សន្តិ អពុគ្គតោ។ អយមេត្តានុសន្និក្កមោ។

សយំ អភិញ្ញា សង្ឃិកត្វា បវេទេតីតិ ឯត្ថ បន សយន្តិ សាមំ, អបរនេយ្យោ
ហុត្វា; អភិញ្ញាតិ អភិញ្ញាយ, អធិកេន ញ្ញាលោន ញ្ញាតិ អត្ថោ។ សង្ឃិកត្វាតិ
បច្ឆក្ខំ កត្វា, ឯតេន អនុមាណធិបដិក្ខេចា កតោ ហោតិ។ បវេទេតីតិ
ពោធនតិ ញ្ញាបេតិ បកាសេតិ។ សោ ធម្មំ ទេសេតិ អាធិកល្យាណំ...បេ....
បរិយោសានកល្យាណន្តិ សោ ភគវា សត្តេសុ ការុញ្ញតំ បដិច្ច ហិក្ខាបិ អនុត្តរំ
វិវេកសុខំ ធម្មំ ទេសេតិ។ តញ្ច ខោ អប្បំ វា ពហំ វា ទេសេន្តោ
អាធិកល្យាណាធិប្បការមេវ ទេសេតិ។

កម្មំ? ឯកតាថាបិ ហិ សមន្តភទ្រកត្តា ធម្មស្ស បឋមថាទេន
អាធិកល្យាណា, ធុតិយតតិយថាទេហិ មជ្ឈេកល្យាណា, បន្តិមថាទេន
បរិយោសានកល្យាណា។ ឯកានុសន្និកំ សុត្តំ និទានេន អាធិកល្យាណំ,
និគមនេន បរិយោសានកល្យាណំ, សេសេន មជ្ឈេកល្យាណំ។ នានានុសន្និកំ
សុត្តំ បឋមានុសន្និកា អាធិកល្យាណំ, បន្តិមេន បរិយោសានកល្យាណំ,
សេសេហិ មជ្ឈេកល្យាណំ។ សកលោបិ សាសនធម្មា អត្ថនោ អត្ថភូតេន
សីលេន អាធិកល្យាណោ, សមថវិបស្សនាមគ្គដលេហិ មជ្ឈេកល្យាណោ,
និព្វានេន បរិយោសានកល្យាណោ។ សីលសមាធិហិ វា អាធិកល្យាណោ,
វិបស្សនាមគ្គេហិ មជ្ឈេកល្យាណោ, ដលនិព្វានេហិ បរិយោសានកល្យាណោ។
ពុទ្ធសុពោធិតាយ វា អាធិកល្យាណោ, ធម្មសុធម្មតាយ មជ្ឈេកល្យាណោ,
សង្ឃសុប្បដិបត្តិយា បរិយោសានកល្យាណោ។ តំ សុត្វា តថត្ថាយ បដិបន្នេន
អធិគន្ធព្វាយ អភិសម្ពោធិយា វា អាធិកល្យាណោ, បច្ឆេកពោធិយា

មង្គ្រកល្យាណោ, សាវកពោធិយា បរិយោសានកល្យាណោ។ សុយ្យមាណោ
ចេស នីវរណាវិក្ខម្ពនតោ សវនេនបិ កល្យាណមេវ អារហតីតិ
អាទិកល្យាណោ, បដិបដ្ឋិយមាណោ សមថវិបស្សនាសុខាវហនតោ
បដិបត្តិយាបិ កល្យាណមេវ អារហតីតិ មង្គ្រកល្យាណោ, តថា បដិបន្នោ ច
បដិបត្តិជលេ និដ្ឋិតេ តាទិភាវាវហនតោ បដិបត្តិជលេនបិ កល្យាណមេវ
អារហតីតិ បរិយោសានកល្យាណោ។ នាថប្បកវត្តា ច បកវសុទ្ធិយា
អាទិកល្យាណោ, អត្ថសុទ្ធិយា មង្គ្រកល្យាណោ, កិច្ចសុទ្ធិយា
បរិយោសានកល្យាណោ។ តស្មា ឯសោ ភគវា អប្បំ វា ពហុំ វា ទេសេន្តោ
អាទិកល្យាណាទិប្បការមេវ ទេសេតីតិ វេទិតព្ពោ។

សាត្តំ សព្វញ្ញនន្តិ ឯវមាទីសុ បន យស្មា ឥមំ ធម្មំ ទេសេន្តោ
សាសនព្រហ្មចរិយំ មគ្គព្រហ្មចរិយញ្ច បកាសេតិ, នាធានយេហិ ទីបេតិ; តព្វា
យថានុរូបំ អត្ថសម្បត្តិយា **សាត្តំ**, ព្យញ្ញនសម្បត្តិយា **សព្វញ្ញនំ**។
សង្គាសនបកាសនវិវរណាវិភជន-ឧត្តានីករណ-បញ្ញត្តិ-
អត្ថបទសមាយោគតោ សាត្តំ, អក្ខរបទ-ព្យញ្ញនាការនិរុត្តិនិទ្ទេសសម្បត្តិយា
សព្វញ្ញនំ។ អត្ថគម្ពីរតា-បដិវេធគម្ពីរតាហិ សាត្តំ,
ធម្មគម្ពីរតាទេសនាគម្ពីរតាហិ សព្វញ្ញនំ។ អត្ថបដិភានបដិសម្ពិទាវិសយតោ
សាត្តំ, ធម្មនិរុត្តិបដិសម្ពិទាវិសយតោ សព្វញ្ញនំ។ បណ្ឌិតវេទនីយតោ
បរិក្ខកជនប្បសាទកន្តិ សាត្តំ, សទ្ទេយ្យតោ លោកិយជនប្បសាទកន្តិ
សព្វញ្ញនំ។ គម្ពីរវាទិប្បាយតោ សាត្តំ, ឧត្តានបទតោ សព្វញ្ញនំ។ ឧបនេតព្ពស្ស
អភាវតោ សកលបរិបុណ្ណភាវេន **កេវលបរិបុណ្ណំ**; អបនេតព្ពស្ស អភាវតោ
និទ្ទោសភាវេន **បរិសុទ្ធិ**; សិក្ខត្តយបរិគ្គហិតត្តា ព្រហ្មក្ខតេហិ សេដ្ឋេហិ
ចរិតព្ពតោ តេសព្វា ចរិយភាវតោ **ព្រហ្មចរិយំ**។ តស្មា “**សាត្តំ សព្វញ្ញនំ...បេ...**
ព្រហ្មចរិយំ បកាសេតិ” តិ វុច្ចតិ។

អបិច យស្មា សនិទានំ សឧប្បត្តិកញ្ច ទេសេន្តោ អាទិកល្យាណំ ទេសេតិ,
វេនេយ្យានំ អនុបតោ អត្ថស្ស អវិបរីតតាយ ច ហេតុផលាវណយុត្តតោ ច
មជ្ឈេកល្យាណំ, សោត្វនំ សទ្ធាបដិលាភេន និគមនេន ច
បរិយោសានកល្យាណំ ទេសេតិ។ ឯវំ ទេសេន្តោ ច ព្រហ្មចរិយំ បកាសេតិ។
តញ្ច បដិបត្តិយា អធិគមព្យត្តិតោ សាត្តំ, បរិយត្តិយា អាគមព្យត្តិតោ
សព្វញ្ចនំ, សីលាធិបញ្ចធម្មក្ខន្ធយុត្តតោ កេវលបរិបុណ្ណំ, និរុបក្កិលេសតោ
និត្តរណត្ថាយ បរត្តិតោ លោកាមិសនិវេក្ខតោ ច បរិសុទ្ធិ, សេដ្ឋជ្ជន
ព្រហ្មក្ខតានំ ពុទ្ធិ-បច្ចេកពុទ្ធិ-ពុទ្ធសាវកានំ ចរិយតោ “ព្រហ្មចរិយ” ត្ថិ វុច្ចតិ។
តស្មាបិ “សោ ធម្មំ ទេសេតិ អាទិកល្យាណំ... បេ... ព្រហ្មចរិយំ បកាសេតិ” តិ
វុច្ចតិ។

សាធុ ខោ បណាតិ សុន្ទរំ ខោ បន អត្តាវហំ សុខាវហន្តិ វុត្តំ ហោតិ។
តថាវុចានំ អវហតន្តិ យថាវុចោ សោ ភវ កោតមោ, ឯវុចានំ
យថាគុច្ឆុណាធិគមេន លោកេ អវហន្តោតិ លទ្ធសទ្ធានំ អវហតំ។ ទស្សនំ
ហោតីតិ បសាទសោម្មានិ អក្ខិនិ ឧម្មិលិត្វា “ទស្សនមត្តម្បិ សាធុ ហោតី” តិ ឯវំ
អជ្ឈាសយំ កត្វា អថ ខោ វេរញ្ជោ ព្រាហ្មណោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមីតិ។

២. យេនាតិ ភុម្មត្ថេ ករណាវចនំ។ តស្មា យត្ថ ភគវា តត្ថ ឧបសង្កមីតិ
ឯវមេត្ថ អត្តោ ទដ្ឋញ្ជោ។ យេន វា ការណេន ភគវា ទេវមនុស្សហិ
ឧបសង្កមីតញ្ជោ, តេន ការណេន ឧបសង្កមីតិ ឯវមេត្ថ អត្តោ ទដ្ឋញ្ជោ។ កេន ច
ការណេន ភគវា ឧបសង្កមីតញ្ជោ?
នានប្បការគុណាវិសេសាធិគមាធិប្បាយេន, សាធុដលូបកោកាធិប្បាយេន
ទិជគណេហិ និច្ចដលិតមហារុក្ខោវិយ។ ឧបសង្កមីតិ ច គតោតិ វុត្តំ ហោតិ។

ឧបសង្កម្មិត្វាតិ ឧបសង្កមនបរិយោសានធិបនំ។ អថ វា វំ គតោ តតោ
អាសន្នតវំ ឋានំ ភគវតោ សមីបសង្ខាតំ គន្ធាតិបិ វុត្តំ ហោតិ។

ភគវតោ សទ្ធិ សម្មាធិតិ យថា ឧបនិយាធិនិ បុច្ឆន្តោ ភគវា តេន, វំ សោបិ
ភគវតោ សទ្ធិ សមប្បវត្តមោទោ អហោសិ, សីតោនកំរិយ ឧល្ហោនកេន
សម្មាធិតំ ឯកីការំ អគមាសិ។ យាយ ថ “កង្ខិ, ភោ, គោតម, ឧបនិយំ; កង្ខិ
យាបនិយំ, កង្ខិ ភោតោ គោតមស្ស, ថ សាវកានញ្ច អប្បាពាធំ អប្បាតង្គំ
លហុដ្ឋានំ ពលំ ជាសុវិហារោ” តិអាធិកាយ កថាយ សម្មាធិ, តំ
បីតិចាមោជ្ឈសង្ខាតំ សម្មាធិ ជននតោ សម្មាធិតុំ យុត្តការតោ ថ
សម្មាធិនិយំ។ អត្ថព្យញ្ញនមធុរតាយ សុចិរម្បិ កាលំ សារេតុំ និរន្តរំ បវត្តតុំ
អរហរូបតោ សវិតព្ភការតោ ថ សារណីយំ, សុយ្យមានសុខតោ វា
សម្មាធិនិយំ, អនុស្សរិយមានសុខតោ សារណីយំ។ តថា ព្យញ្ញនបរិសុទ្ធតាយ
សម្មាធិនិយំ, អត្ថបរិសុទ្ធតាយ សារណីយន្តិ។ វំ អនេកេហិ បរិយាយេហិ
សម្មាធិនិយំ សារណីយំ កថំ វីតិសារេត្វា បរិយោសាបេត្វា និដ្ឋាបេត្វា
យេនតេន អាគតោ តំ បុច្ឆិតុកាមោ ឯកមន្តំ និសីទិ។

ឯកមន្តន្តិ ការនបុសកនិទ្ទេសោ “វិសមំ ចន្ទិមស្វរិយា បរិវត្តន្តិ” តិអាធិសុ
(អ. និ. ៤.៧០) វិយ។ តស្មា យថា និសិទ្ធា ឯកមន្តំ និសិទ្ធា ហោតិ តថា និសីទីតិ
ឯវមេត្ត អត្តោ ទដ្ឋញ្ចោ។ ភុម្មតេ វា ឯតំ ឧបយោគវចនំ។ និសីទីតិ ឧចារិសិ។
បណ្ឌិតា ហិ បុរិសា គរុដ្ឋានិយំ ឧបសង្កម្មិត្វា អាសនកុសលតាយ ឯកមន្តំ
និសីទន្តិ។ អយញ្ច តេសំ អញ្ញាតោ, តស្មា ឯកមន្តំ និសីទិ។

កថំ និសិទ្ធា បន ឯកមន្តំ និសិទ្ធា ហោតីតិ? ធនិសង្កេតោសេ វុដ្ឋេត្វា។
សេយ្យជីទំ - អតិទុរំ, អច្ឆាសន្តំ, ឧបរិវាតំ, ឧន្ទតប្បទេសំ, អតិសម្មុទំ,
អតិបច្ឆាតិ។ អតិទុរេ និសិទ្ធា ហិ សេច កថេតុកាមោ ហោតិ ឧច្ឆាសន្តេន

ក្រេតព្រំ ហោតិ។ អន្ទាសន្នេ និសិដ្ឋោ សង្ឃៈដ្ឋនំ ករោតិ។ ឧបរិវាតេ និសិដ្ឋោ
សរីរគន្ធន ពាធិតិ។ ឧន្ទតប្បនេសេ និសិដ្ឋោ អគារំ បកាសេតិ។ អតិសម្មុទា
និសិដ្ឋោ សចេ ទដ្ឋកាមោ ហោតិ, ចក្ខុនា ចក្ខុំ អាហាច្ច ទដ្ឋព្រំ ហោតិ។ អតិបច្ឆា
និសិដ្ឋោ សចេ ទដ្ឋកាមោ ហោតិ គីរំ បសារេត្វា ទដ្ឋព្រំ ហោតិ។ តស្មា អយម្យិ
ឯតេ ធន និសង្ឃនោសេ វដ្ឋេត្វា និសីទិ។ តេន វុត្ថំ - “ឯកមន្តំ និសីទី”តិ។

ឯកមន្តំ និសិដ្ឋោ ខោ វេរញ្ចោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ ឯតទរោចាតិ ឯតន្តិ
ឥនានិ វត្តព្ពមត្តំ ទស្សេតិ។ ទកាភោ បទសន្តិកោ។ អរោចាតិ អភាសិ។ សុតំ
មេតន្តិ សុតំ មេ ឯតំ, ឯតំ មយា សុតន្តិ ឥនានិ វត្តព្ពមត្តំ ទស្សេតិ។ កោ
គោតមាតិ ភគវន្តំ គោត្តន អាលបតិ។

ឥនានិ យំ តេន សុតំ - តំ ទស្សេន្តោ ន សមណោ គោតមាតិ
ឯវមាទិមាហ។ តត្រាយំ អនុត្តានបទវណ្ណានា - ព្រាហ្មណោតិ ជាតិព្រាហ្មណោ។
ជិណ្ហោតិ ជន្មីវក្ខតេ ជរាយ ខណ្ឌិទ្ធាទិការំ អាចាទិតេ។ វុឡេតិ អដ្ឋបច្ចដ្ឋានំ
វុឡិមរិយាទប្បត្តេ។ មហាល្លកេតិ ជាតិមហាល្លកតាយ សមន្នាគតេ,
ចិរកាលប្បសុតេតិ វុត្ថំ ហោតិ។ អទ្ធកតេតិ អទ្ធានំ គតេ, ទ្វេ តយោ
រាជបរិវដ្ឋេ អតីតេតិ អធិប្បាយោ។ វយោ អនុប្បត្តេតិ បច្ឆិមវយំ សម្បត្តេ,
បច្ឆិមវយោ នាម វស្សសតស្ស បច្ឆិមោ តតិយភាគោ។

អបិច - ជិណ្ហោតិ ចោរាណោ, ចិរកាលប្បវត្តកុលន្ទយេតិ វុត្ថំ ហោតិ។
វុឡេតិ សីលាចារាទិគុណវុឡិយុត្តេ។ មហាល្លកេតិ វិភវមហាត្ថតាយ
សមន្នាគតេ មហាទ្ធនេ មហាកោគេ។ អទ្ធកតេតិ មគ្គប្បជិបន្នេ, ព្រាហ្មណានំ
វតចរិយាទិមរិយាទំ អវីតិក្ខម្ម ចរមាណេ។ វយោ អនុប្បត្តេតិ ជាតិវុឡេការំ
អន្តិមវយំ អនុប្បត្តេតិ ឯវមេត្ត យោជនា វេទិតញ្ចា។

ឥឡូវនេះ អភិវឌ្ឍន៍ វិស័យនេះ “ន សមណោ គោតមោ” តិ ឯត្ថ
វុត្តនកាវេន យោជន្តា វេមត្ថតោ វេទិតញ្ញានិ - “ន វុត្តតិ វា, នាសនា វុដ្ឋហតិ
វា, នាបិ ‘ឥធម៌ កោដ្ឋោ និស័ទន្ត’ តិ វេ អាសនេន វា ឧបនិមន្តតិ” តិ។ ឯត្ថ ហិ វា
សន្នោវិការវេន នាម អត្ថ, “រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា” តិ អាទិសុ វិយ។ វេ វុត្តា អថ
អត្ថនោ អភិវឌ្ឍន៍ អភិវឌ្ឍន៍ អភិវឌ្ឍន៍ កតវន្តំ ទិស្វា អាហា - “តយិទំ កោ គោតម
តថេវា” តិ។ យំ តំ មយា សុតំ - តំ តថេវ, តំ សវនញ្ច មេ ទស្សនញ្ច សំសន្តតិ
សមេតិ, អត្ថតោ ឯកិការំ គច្ឆតិ។ “ន ហិ ករំ គោតមោ... បេ... អាសនេន វា
និមន្តតិ” តិ វេ អត្ថនា សុតំ ទិដ្ឋេន និគមេត្វា និទ្ទន្តោ អាហា - “តយិទំ កោ
គោតម ន សម្បន្នមេវា” តិ តំ អភិវឌ្ឍន៍ អភិវឌ្ឍន៍ អភិវឌ្ឍន៍ យុត្តមេវ។

អថស្ស ភក្តវា អត្ថក្តសនបរវម្ពននោសំ អនុបកម្ម
ករុណាសីតលហនយេន តំ អញ្ញាណំ វិធមិត្វា យុត្តការំ ទស្សេតុកាមោ
អាហា - “នាហំ តំ ព្រាហ្មណា... បេ... មុទ្ធាបិ តស្ស វិបតេយ្យា” តិ។ តត្រាយំ
សន្នេបត្តោ - “អហំ, ព្រាហ្មណា, អប្បដិហាតេន សត្តញ្ញតញ្ញាណាចក្កនា
ឱលោកេន្តាបិ តំ បុគ្គលំ ឯតស្មី សនេវកាទិភេទេ លោកេ ន បស្សមិ, យមហំ
អភិវឌ្ឍន៍ វា បច្ចុដ្ឋេយ្យំ វា អាសនេន វា និមន្តេយ្យំ។ អនច្ឆរិយំ វា ឯតំ, យូហំ
អដ្ឋ សត្តញ្ញតំ បត្តោ វេ រូបំ និបច្ចកាវារហំ បុគ្គលំ ន បស្សមិ។ អបិច ខោ
យនាចាហំ សម្បតិជាតោវ ឧត្តរាភិមុខោ សត្តបទីតិហារេន គន្ធា សកលំ
ទសសហស្សិលោកធាតុំ ឱលោកេសី; តនាបិ ឯតស្មី សនេវកាទិភេទេ
លោកេ តំ បុគ្គលំ ន បស្សមិ, យមហំ អភិវឌ្ឍន៍ វា បច្ចុដ្ឋេយ្យំ វា អាសនេន វា
និមន្តេយ្យំ។ អថ ខោ មំ សោឡសកប្បសហស្សយុកោ
ឱណាសវមហាព្រាហ្មាបិ អញ្ញាលី បត្តហេត្វា “ត្វំ លោកេ មហាបុរិសោ, ត្វំ
សនេវកស្ស លោកស្ស អត្តោ ច ជេដ្ឋោ ច សេដ្ឋោ ច, នត្តិ តយា ឧត្តរិតោ” តិ
សញ្ញាតសោមនស្សោ បតិណមេសិ; តនាបិ ចាហំ អត្ថនា ឧត្តរិតំ អបស្សន្តោ

អាសកី វាចំ និច្ឆារេសី - “អគ្គោហមស្មិ លោកស្ស, ដេដ្ឋោហមស្មិ លោកស្ស,
សេដ្ឋោហមស្មិ លោកស្ស” តិ។ ឯវំ សម្មតិជាតស្សបិ មយ្ហំ អភិវាទនាធិរហោ
បុគ្គលោ នត្ថិ, ស្វាហំ ឥនាទិ សព្វញ្ញតំ បត្តោ កំ អភិវាទេយ្យំ វា... បេ... អាសនេន
វា និមន្តេយ្យំ។ តស្មា ភំ, ព្រាហ្មណ, មា តថាគតេ ឯវុបំ និបច្ចការំ បត្តយិត្ត។
យញ្ញិ, ព្រាហ្មណ, តថាគតោ អភិវាទេយ្យំ វា... បេ... អាសនេន វា និមន្តេយ្យ,
មុទ្ធាបិ តស្ស បុគ្គលស្ស រត្តិបរិយោសានេ បរិចាកសិចិលពន្ធនំ វណ្ណា
បវុត្តតាលជលមិវ គីរតោ បច្ឆិដ្ឋិត្វា សហសាវ ភូមិយំ វិបតេយ្យាតិ។

៣. ឯវំ វុត្តេបិ ព្រាហ្មណោ ធុប្បញ្ញតាយ តថាគតស្ស លោកេ ដេដ្ឋការំ
អសល្លក្ខេន្តោ កេវលំ តំ វចនំ អសហមាទោ អាហា - “អរស្សចោ ភវំ
គោតមោ” តិ។ អយំ កិរស្ស អធិប្បាយោ - យំ លោកេ
អភិវាទនបច្ចដ្ឋានអញ្ញាលិកម្មសាមីចិកម្មំ “សាមគ្គិរសោ” តិ វុច្ឆតិ, តំ គោតោ
គោតមស្ស នត្ថិ, តស្មា អរស្សចោ ភវំ គោតមោ, អរសជាតិកោ
អរសសភាវោតិ។ អថស្ស ភគវា ចិត្តមុទុការវជននត្ថំ ឧជុវិបច្ចនិកការំ
បរិហារន្តោ អញ្ញថា តស្ស វចនស្សត្ថំ អត្តនិ សន្មស្សេន្តោ “អត្ថិ ខេស ព្រាហ្មណ
បរិយាយោ” តិអាធិមាហា។

តត្ថ បរិយាយោតិ ការណាំ; អយញ្ញិ បរិយាយសន្តោ ទេសនា-វា-
ការណេសុ វុត្តតិ។ “មធុបិណ្ឌិកបរិយាយោត្វេវ នំ ធាវេហី” តិអាធិសុ (ម. និ.
១.២០៥) ហិ ឯស ទេសនាយំ វុត្តតិ។ “កស្ស នុ ខោ, អាទន្ទ, អន្ធព បរិយាយោ
ភិក្ខុនិយោ ឱវទិតុ” តិអាធិសុ (ម. និ. ៣.៣៨៨) វាវេ។ “សាធុ, ភន្តេ, ភគវា អញ្ញំ
បរិយាយំ អាចិត្តតុ, យថាយំ ភិក្ខុសង្ឃោ អញ្ញាយ សណ្ឋាហោយ្យា” តិអាធិសុ
(ចារា. ១៦៤) ការណោ។ ស្វាយមិធ ការណេ វុត្តតិ។ តស្មា ឯត្ថ ឯវមត្តោ ទដ្ឋព្រោ
- អត្ថិ ខោ, ព្រាហ្មណ, ឯតំ ការណាំ; យេន ការណេន មំ “អរស្សចោ ភវំ

កោតមោ"តិ វេទមនោ បុគ្គលោ សម្មា វេទយ្យ, អវិចារាជីតិ សង្ឃំ កច្ឆេយ្យ។
កតមោ បនសោតិ? យេ តេ ព្រាហ្មណ៍ រូបរសា... ខេ... ដោជ្ជព្រាហ្មណ៍
តថាគតស្ស បហីនាតិ។ កី វុត្តំ ហោតិ? យេ តេ ជាតិវសេន វា ឧបបត្តិវសេន
វា សេដ្ឋសម្មតានម្បិ បុព្វជ្ជនានំ រូចារម្មណាទីនិ អស្សាទេន្ទានំ អភិនន្ទន្ទានំ
រជ្ជន្ទានំ ឧប្បជ្ជន្តិ កាមសុខស្សាទសដ្ឋាតា រូបរសសទ្ធកន្ធរសដោជ្ជព្រាហ្មណ៍, យេ
ឥមំ លោកំ គីវាយ ពន្ធិត្វារិយ អារិញ្ញន្តិ, វត្តារម្មណាទិសាមគ្គិយញ្ច ឧប្បន្នតា
សាមគ្គិវសាតិ វុច្ឆន្តិ, តេ សព្វេបិ តថាគតស្ស បហីនាតិ។ មយ្ហំ បហីនាតិ
វត្តព្រេបិ មមាការេន អត្តានំ អនុត្តិបន្នោ ធម្មំ ទេសេតិ។ ទេសនាវិលាសោ វា
ឯស ភគវតោ។

តត្ថ បហីនាតិ ចិត្តសន្តានតោវិគតា ជហិតា វា។ ឯតស្មី បនត្ថេ ករណេ
សាមិវចនំ ទដ្ឋព្ពំ។ អរិយមគ្គសត្តេន ឧច្ឆិទ្ធំ តណ្ហាវិជ្ជាមយំ មូលមេតេសន្តិ
ឧច្ឆិទ្ធមូលា។ តាលវត្ថុ រិយ នេសំ វត្ថុ កតន្តិ តាលាវត្ថុកតា។ យថា ហិ
តាលវត្ថុ សមូលំ ឧទ្ធវិត្វា តស្ស វត្ថុមត្តេ តស្មី បទេសេ កតេ ន បុន តស្ស
តាលស្ស ឧប្បត្តិ បញ្ញាយតិ; ឯវំ អរិយមគ្គសត្តេន សមូលេ រូចាទិវសេ ឧទ្ធវិត្វា
តេសំ បុព្វេ ឧប្បន្នបុព្វភារេន វត្ថុមត្តេ ចិត្តសន្តានេ កតេ សព្វេបិ តេ
“តាលាវត្ថុកតា”តិ វុច្ឆន្តិ។ អវិរុទ្ធិធម្មតា វា មត្តកច្ឆិទ្ធតាលាវិយ កតាតិ
តាលាវត្ថុកតា។ យស្មា បន ឯវំ តាលាវត្ថុកតា អនភាវំកតា ហោន្តិ, យថា
នេសំ បច្ឆាភារោ ន ហោតិ, តថា កតា ហោន្តិ; តស្មា អាហា -

“អនភាវំកតា”តិ។ អយញ្ញេត្ថ បទច្ឆេទោ - អនុអភាវំ កតា អនភាវំកតាតិ។
“អនភាវំ កតា”តិបិ ចាថោ, តស្ស អនុអភាវំ កតាតិ អត្ថោ។ តត្ថ បទច្ឆេទោ
អនុអភាវំ កតា អនភាវំ កតាតិ, យថា អនុអច្ឆរិយា អនច្ឆរិយាតិ។ អាយតី
អនុប្បាទធម្មាតិ អនាគតេ អនុប្បជ្ជនកសភាវា។ យេ ហិ អភាវំ កតា, តេ បុន
កចំ ឧប្បជ្ជិស្សន្តិ? តេនាហា - “អនភាវំ កតា អាយតី អនុប្បាទធម្មា”តិ។

អយំ ខោ ព្រាហ្មណ៍ បរិយាយោតិ ឥទំ ខោ, ព្រាហ្មណ៍, ការណំ យេន មំ
សម្មា វេទមា នោ វេទេយ្យ “អរស្សចោ សមណោ គោតមោ” តិ។ នោ ច ខោ យំ តុំ
សន្ទាយ វេទេសី តិ យព្វា ខោ តុំ សន្ទាយ វេទេសី, សោ បរិយាយោ ន ហោតិ។
កស្មា បន ភគវា ឯវមាហា? ននុ ឯវំ វុត្តេ យោ ព្រាហ្មណេន វុត្តោ សាមគ្គិរសោ
តស្ស អត្ថនិ វិជ្ជមានតា អនុញ្ញាតា ហោតី តិ។ វុច្ឆតេ, ន ហោតិ។ យោ ហិ តំ
សាមគ្គិរសំ កាតុំ ភព្ពោ ហុត្វា ន ករោតិ, សោ តទភាវេន អរស្សចោតិ វុត្តព្ពោ
ភវេយ្យ។ ភគវា បន អភព្ពោវ ឯតំ កាតុំ, តេនស្ស ករណោ អភព្ពតំ
បកាសេន្តោ អាហា - “នោ ច ខោ យំ តុំ សន្ទាយ វេទេសី” តិ។ យំ បរិយាយំ
សន្ទាយ តុំ មំ “អរស្សចោ” តិ វេទេសី, សោ អម្ពេសុ នេវ វុត្តព្ពោតិ។

៤. ឯវំ ព្រាហ្មណោ អត្ថនា អធិប្បេតំ អរស្សបតំ អាហោបេតុំ អសក្កោន្តោ
អថាបំ និព្ពោតោ ភវំ គោតមោតិ អាធិមាហា។ សព្ពបរិយាយេសុ ចេត្ត
វុត្តនយេនេវ យោជនក្កមំ វិទិត្វា សន្ទាយ ភាសិតមត្តំ ឯវំ វេទិតព្ពំ។
ព្រាហ្មណោ តមេវ វយោវុឡានំ អភិវាទនកម្មាធិ លោកេ សាមគ្គិបរិភោគោតិ
មញ្ញមា នោ តទភាវេន ភគវន្តំ និព្ពោតោតិ អាហា។ ភគវា បន យាយំ រូបាធិសុ
សត្តានំ ធន្តរាគបរិភោគោ តទភាវំ អត្ថនិ សម្មស្សមា នោ អបរម្មិ បរិយាយំ
អនុជាតាតិ។

៥. បុន ព្រាហ្មណោ យំ លោកេ វយោវុឡានំ
អភិវាទនាធិកុលសមុទាចារកម្មំ លោកិយា ករោន្ត តស្ស អភិវិយំ
សម្មស្សមា នោ ភគវន្តំ អភិវិយវាទោតិ អាហា។ ភគវា បន, យស្មា
កាយទុច្ឆរិតាធិនំ អភិវិយំ វេទិត តស្មា, តំ អភិវិយវាទំ អត្ថនិ សម្មស្សមា នោ
អបរម្មិ បរិយាយំ អនុជាតាតិ។ តត្ថ ច កាយទុច្ឆរិតន្តិ ចាណាតិចាត-
អធិន្នាទានមិច្ឆាចារចេតនា វេទិតព្ពា។ វេទិតន្តិ មុសាវាទ-បិសុណាវាចា-

ជុំសុភវរាសម្ពប្បលាបចេតនា វេទិតញ្ញា។ មនោទុច្ឆ័តន្តិ
អភិជ្ឈាព្យាបាទមិច្ឆាទិដ្ឋិយោ វេទិតញ្ញា។ ឋបេត្វាតេ ធម្មេ, អវសេសា អកុសលា
ធម្មា “អនេកវិហិតា ចាបកា អកុសលា ធម្មា”តិ វេទិតញ្ញា។

៦. បុន ព្រាហ្មណោ តមេវ អភិវាទនាទិកម្ពំ ភគវតិ អបស្សន្តោ ឥមំ
“អាគម្ម អយំ លោកតន្តិ លោកបវេណី ឧច្ឆិដ្ឋតិ”តិ មញ្ញមាណោ ភគវន្តំ
ឧច្ឆេទវាទោតិ អាហា។ ភគវា បន យស្មា អជ្ជសុ លោកសហគតចិត្តសុ
បញ្ចកាមគុណិកាភគស្ស ធិសុ អកុសលចិត្តសុ ឧប្បជ្ឈមានករោសស្ស ច
អនាគាមិមគ្គេន ឧច្ឆេទំ វេទតិ។ សញ្ញាកុសលសម្ពវស្ស បន និវរសេសស្ស
មោហស្ស អវហត្ថមគ្គេន ឧច្ឆេទំ វេទតិ។ ឋបេត្វាតេ តយោ, អវសេសានំ
ចាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ យថានុវ្យំ ចត្វហិ មគ្គហិ ឧច្ឆេទំ វេទតិ; តស្មា តំ
ឧច្ឆេទវាទំ អត្តនិ សម្មស្សមាណោ អបរម្មិ បរិយាយំ អនុជាណាតិ។

៧. បុន ព្រាហ្មណោ “ជិគុច្ឆតិ មញ្ញេ សមណោ គោតមោ ឥទំ វយោវុឌ្ឍានំ
អភិវាទនាទិកុលសមុទាហរកម្ពំ, តេន តំ ន ករោតិ”តិ មញ្ញមាណោ ភគវន្តំ
ជេគុច្ឆតិ អាហា។ ភគវា បន យស្មា ជិគុច្ឆតិ កាយទុច្ឆ័តាទីហិ; កី វុត្តំ ហោតិ?
យញ្ច តិវិធំ កាយទុច្ឆ័តំ, យញ្ច ចតុត្ថិធំ វិចីទុច្ឆ័តំ, យញ្ច តិវិធំ មនោទុច្ឆ័តំ,
យា ច ឋបេត្វា តានិ ទុច្ឆ័តានិ អវសេសានំ លាមកជ្ជេន ចាបកានំ
អកោសល្លសម្ពុតជ្ជេន អកុសលានំ ធម្មានំ សមាបត្តិ សមាបជ្ជនា
សមដ្ឋិកាវោ, តំ សព្ពម្មិ គូជំ វិយ មណ្ឌានកជាតិយោ បុរិសោ ជិគុច្ឆតិ ហិវិយតិ,
តស្មា តំ ជេគុច្ឆតំ អត្តនិ សម្មស្សមាណោ អបរម្មិ បរិយាយំ អនុជាណាតិ។ តត្ថ
“កាយទុច្ឆ័តេនា”តិ ឧបយោគត្ថេ ករណាវចនំ ទដ្ឋព្ពំ។

៨. បុន ព្រាហ្មណោ តមេវ អភិវាទនាទិកម្ពំ ភគវតិ អបស្សន្តោ “អយំ ឥមំ
លោកជេដ្ឋកកម្ពំ វិនេតិ វិនាសេតិ, អថ វា យស្មា ឯតំ សាមីចិកម្ពំ ន ករោតិ

តស៊ូ អយំ វិនេតតោ និគ្គណ្ឌិតោ"តិ មញ្ញមាណោ ភគវន្តំ វេនយិកោតិ អាហា។
តត្រាយំ បទត្ថោ - វិនយតីតិ វិនយោ, វិនាសេតីតិ វុត្តំ ហោតិ។ វិនយោ ឯវ
វេនយិកោ, វិនយំ វា អរហតីតិ វេនយិកោ, និគ្គហំ អរហតីតិ វុត្តំ ហោតិ។
ភគវា បន, យស្មា រាគាធិនំ វិនយាយ វុបសមាយ ធម្មំ ទេសេតិ, តស៊ូ
វេនយិកោ ហោតិ។ អយមេវ ចេត្ត បទត្ថោ - វិនយាយ ធម្មំ ទេសេតីតិ
វេនយិកោ។ វិចិត្រា ហិ តទ្ធិតវុត្តិ! ស្វាយំ តំ វេនយិកោ អភារំ អត្តនិ
សម្បស្សមាណោ អបរម្មិ បរិយាយំ អនុជាធាតិ។

៩. បុន ព្រាហ្មណោ យស្មា អភិវាទនាធិនិ សាមីចិកម្មានិ ករោន្តា វាយោវុឡោ
តោសេន្តិ ហាសេន្តិ, អករោន្តា បន តាបេន្តិ វិហាសេន្តិ ទោមនស្សំ នេសំ
ឧប្បាទេន្តិ, ភគវា ច តានិ ន ករោតិ; តស៊ូ "អយំ វាយោវុឡោ តបតី"តិ
មញ្ញមាណោ សប្បុរសាចារិវហិតត្តា វា "កបណាបុរិសោ អយ"ន្តិ មញ្ញមាណោ
ភគវន្តំ តបស្សីតិ អាហា។ តត្រាយំ បទត្ថោ - តបតីតិ តថា, រោសេតិ
វិហាសេតីតិ វុត្តំ ហោតិ, សាមីចិកម្មាករណស្សេតំ នាមំ។ តថា អស្ស អត្ថីតិ
តបស្សី។ ធុតិយេ អត្តវិកប្ប ព្យញ្ញនាធិ អវិចារេត្វា លោកេ កបណាបុរិសោ
"តបស្សី"តិ វុច្ចតិ។ ភគវា បន យេ អកុសលា ធម្មា លោកំ តបនតោ
តបនីយាតិ វុច្ចន្តិ, តេសំ បហីនត្តា យស្មា តបស្សីតិ សន្និ គតោ, តស៊ូ តំ
តបស្សីតំ អត្តនិ សម្បស្សមាណោ អបរម្មិ បរិយាយំ អនុជាធាតិ។ តត្រាយំ
បទត្ថោ - តបន្តីតិ តថា, អកុសលធម្មានមេតំ អធិវចនំ។ វុត្តម្បិ ហេតំ - "ឥធន
តប្បតិ បេច្ច តប្បតី"តិ។ តថា តេ តបេ អស្សិ និរស្សិ បហាសិ វិទ្ធីសេសីតិ
តបស្សី។

១០. បុន ព្រាហ្មណោ តំ អភិវាទនាធិកម្មំ ទេវលោកគត្តសម្បត្តិយា
ទេវលោកបដិសន្ធិបដិលាភាយ សំវត្ថុតីតិ មញ្ញមាណោ ភគវតិ ចស្ស អភារំ

ទិស្វា ភក្កវន្តំ អបគត្តោតិ អាហា។ កោដរសេន វា ភក្កវតោ មាតុកុច្ឆិស្មី
បដិសន្ធិគ្គហណោ ឆោសំ ធស្សេន្តោបិ វេមាហា។ តត្រាយំ បទត្ថោ - គត្តតោ
អបគតោតិ អបគត្តោ, អភត្តោ ទេវលោក្ខបបត្តិ ចាបុណ្ហតុន្តិ អធិប្បាយោ។
ហីនោ វា គត្តោ អស្សាតិ អបគត្តោ, ទេវលោកគត្តបរិពាហិរត្តា អាយតិ
ហីនគត្តបដិលាភភាគីតិ, ហីនោ វាស្ស មាតុកុច្ឆិម្ហិ គត្តវាសោ អហោសីតិ
អធិប្បាយោ។ ភក្កវតោ បនយស្មា អាយតិ គត្តសេយ្យា អបគតា, តស្មា សោ តំ
អបគត្តតំ អត្ថនិ សម្បស្សមាណោ អបរម្មិ បរិយាយំ អនុជានាតិ។ តត្រ ច
យស្ស ខោ ព្រាហ្មណា អាយតិ គត្តសេយ្យា បុនព្ពវាភិនិព្ពត្តិ បហីនាតិ ឯតេសំ
បទានំ វេមត្ថោ ធម្មត្តោ - ព្រាហ្មណា, យស្ស បុគ្គលស្ស អនាគតេ គត្តសេយ្យា,
បុនព្ពវេ ច អភិនិព្ពត្តិ អនុត្តរេន មគ្គេន វិហាតការណត្តា បហីនាតិ។
គត្តសេយ្យគ្គហណោន ចេត្ត ជលាពុជយោនិ គហិតា។
បុនព្ពវាភិនិព្ពត្តិគ្គហណោន ឥតរា តិស្សោបិ។

អបិច គត្តស្ស សេយ្យា គត្តសេយ្យា, បុនព្ពវោ វេ អភិនិព្ពត្តិ
បុនព្ពវាភិនិព្ពត្តិ តិ វេមេត្ត អត្ថោ ធម្មត្តោ។ យថា ច វិញ្ញាណដ្ឋីតិ វុត្ថេបិ ន
វិញ្ញាណតោ អញ្ញា បិទិ អត្ថិ, វេមិធាបិ ន គត្តតោ អញ្ញា សេយ្យាតិ វេទិតញ្ញា។
អភិនិព្ពត្តិ ច នាម យស្មា បុនព្ពវត្ថុតាបិ អបុនព្ពវត្ថុតាបិ អត្ថិ, ឥធ ច
បុនព្ពវត្ថុតា អធិប្បេតា។ តស្មា វុត្ថំ - “បុនព្ពវោ វេ អភិនិព្ពត្តិ
បុនព្ពវាភិនិព្ពត្តិ” តិ។

១១. វេ អាគតកាលតោ បដ្ឋាយ អរសរូបតាទីហិ អដ្ឋហិ អក្កោសវត្ថុហិ
អក្កោសន្តម្មិ ព្រាហ្មណំ ភក្កវា ធម្មិស្សរោ ធម្មរាជា ធម្មស្សមី តថាគតោ
អនុកម្មាយ សីតលេនេវ ចក្កនា ឌីលោកេន្តោ យំ ធម្មធាតុំ បដិវិជ្ជិត្វា
ទេសនាវិលាសប្បត្តោ ហោតិ, តស្សា ធម្មធាតុយា សុប្បដិវិទ្ធត្តា

វិគតវលាហាកេ អន្តរិក្ខេត្ត សមពុត្តតោ បុណ្ណាចន្ទោវិយ សរទកាលេ ស្វរិយោ
វិយ ច ព្រាហ្មណស្ស បាធយន្ទការំ វិធមន្តោ តានិយេវ អក្កោសវត្ថុនិ តេន
តេន បរិយាយេន អញ្ញថា ទស្សេត្វា, បុនបិ អត្ថនោ ករុណាវិជ្ជារំ អដ្ឋហិ
លោកធម្មហិ អកម្មិយភាវេន បដិលទ្ធិំ, តាទិគុណាលក្ខណំ បដិវិសមចិត្តតំ
អកុប្បធម្មតញ្ចា បកាសេន្តោ “អយំ ព្រាហ្មណោ កេវលំ
បលិតសិរិទ្ធិណ្ណាទន្តរិក្ខេត្តចតាទិហិ អត្ថនោ វុឌ្ឍិការំ សញ្ញាធាតិ, នោ ច ខោ
ជាធាតិ អត្តានំ ជាតិយា អនុគតំ ជរាយ អនុសដំ ព្យាធិនា អភិក្ខតំ មរណេន
អញ្ញាហតំ វដ្តខាណុភ្លតំ អដ្ឋ មរិត្វា បុន ស្សេវ
ឧត្តានសយនទារកការំ គមនីយំ។ មហាន្តេន ខោ បន ឧស្សាហេន មម សន្និកំ
អាគតោ, តទស្ស អាគមនំ សាត្តកំ ហោត្វ” តិ ចិន្តេត្វា ឥមស្មី លោកេ អត្ថនោ
អប្បជិសមំ បុរេជាតការំ ទស្សេន្តោ សេយ្យថាបិ ព្រាហ្មណាតិអាទិនា នយេន
ព្រាហ្មណស្ស ធម្មទេសនំ វុឌ្ឍេសិ។

តត្ថ សេយ្យថាតិ ឱបម្មត្ថេ និចាតោ; បីតិ សម្ពាវនេត្ថ; ឧភយេនាបិ យថា
នាម ព្រាហ្មណាតិ ទស្សេតិ។ កុក្កជិយា អណ្ណានិ អដ្ឋ វា ទស វា ទ្វាទស វាតិ
ឯត្ថ បន កិញ្ចាបិ កុក្កជិយា វុត្ថប្បការតោ ឧនាធិកានិបិ អណ្ណានិ ហោន្តិ, អថ
ខោ វចនសិលិដ្ឋតាយ ឯវំ វុត្ថន្តិ វេទិតព្វំ។ ឯវញ្ញំ លោកេ សិលិដ្ឋវចនំ ហោតិ។
តានស្ស្ទតិ តានិ អស្ស, ភវេយ្យន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។ កុក្កជិយា សម្មា
អធិសយីតានីតិ តាយ ជនេត្តិយា កុក្កជិយា បក្ខេ បសាវេត្វា តេសំ ឧបរិ
សយន្តិយា សម្មា អធិសយីតានិ។ **សម្មា បរិសេទិតានីតិ** កាលេន កាលំ ឧត្តំ
គណ្ណាបេន្តិយា សុដ្ឋ សមន្តតោ សេទិតានិ, ឧស្មីកតានីតិ វុត្ថំ ហោតិ។ **សម្មា**
បរិភាវិតានីតិ កាលេន កាលំ សុដ្ឋ សមន្តតោ ភាវិតានិ, កុក្កជគន្ធិ
តាហាបិ តានីតិ វុត្ថំ ហោតិ។

ឥតនិយមស្មា តាយ កុក្កដិយា ឯវំ តីហិ បកាវេហិ តានិ អណ្ណានិ
បរិចាលីយមាធានិ ន បូតិនិ ហោត្តិ។ យោបិ នេសំ អល្លសិនេហោ សោ
បរិយាទានំ គច្ឆតិ។ កថាលំ តនុកំ ហោតិ, ចាទនខសិខា ច មុខតុណ្ហាកញ្ច ខំ
ហោតិ, កុក្កដចោតកា បរិចាកំ គច្ឆន្តិ, កថាលស្ស តនុកត្តា ពហិទ្ធា
អាឡោកោ អន្តោ បញ្ញាយតិ។ អថ តេ កុក្កដចោតកា “ចិវំ វត មយំ
សង្កតិហត្ថចាទា សម្ពាធនេ សយិម្ហ, អយញ្ច ពហិ អាឡោកោ ទិស្សតិ, ឯត្ថ
ធានិ នោ សុខវិហារោ ភវិស្សតិ” តិ និក្ខមិតុកាមា ហុត្វា កថាលំ ចាទេន
បហវន្តិ, តីវំ បសាវន្តិ។ តតោ តំ កថាលំ ទ្វេធា ភិដ្ឋតិ, កុក្កដចោតកា បក្ខេ
វិធុនន្តា តន្ត្រីណានុរូបំ វិវរន្តា និក្ខមន្តិ។ ឯវំ និក្ខមន្តានញ្ច នេសំ យោ បឋមតវំ
និក្ខមតិ សោ ‘ជេដ្ឋា’ តិ វុច្ឆតិ។ តស្មា ភគវា តាយ ឧបមាយ អត្ថនោ
ជេដ្ឋកកាវំ សាធនុកាមោ ព្រាហ្មណំ បុច្ឆិ - “យោ នុ ខោ តេសំ
កុក្កដច្ឆាបកានំ... បេ... កិន្តិ ស្សស្ស វចនីយោ” តិ។ តត្ថ កុក្កដច្ឆាបកានន្តិ
កុក្កដចោតកានំ។ កិន្តិ ស្សស្ស វចនីយោ តិ សោ កិន្តិ វចនីយោ អស្ស, កិន្តិ
វត្ថុញ្ញោ ភវេយ្យ ជេដ្ឋា វា កនិដ្ឋា វា តិ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវ។

តតោ ព្រាហ្មណោ អាហា - “ជេដ្ឋាតិស្ស ភោគោតម វចនីយោ” តិ។ ភោ,
គោតម, សោ ជេដ្ឋា ឥតិ អស្ស វចនីយោ។ កស្មាតិ ចេ? សោ ហិ នេសំ ជេដ្ឋា,
តស្មា សោ នេសំ វុឡ្យតរោតិ អត្ថោ។ អថស្ស ភគវា ឱបម្ពំ សម្មជិចាទេន្តោ
អាហា - “ឯវមេវ ខោ អហំ ព្រាហ្មណា” តិអាទិ។ យថា សោ កុក្កដច្ឆាបកោ
ជេដ្ឋាតិ សង្ខំ គច្ឆតិ; ឯវំ អហម្មិ អវិជ្ជាគតាយ បជាយ។ អវិជ្ជាគតាយាតិ
អវិជ្ជា វុច្ឆតិ អញ្ញាណំ, តត្ថ គតាយ។ បជាយាតិ សត្តាធិវចនមេតំ។ តស្មា ឯត្ថ
អវិជ្ជណ្ណាកោសស្ស អន្តោ បរិដ្ឋេសុ សត្តេសូតិ ឯវំ អត្ថោ ទដ្ឋញ្ញោ។
អណ្ណាភូតាយាតិ អណ្ណាភូតាយ ជាតាយ សញ្ញាតាយ។ យថា ហិ អណ្ណា
និព្ពត្តា ឯកច្ឆេ សត្តា អណ្ណាភូតាតិ វុច្ឆន្តិ; ឯវមយំ សញ្ញាបិ បជា

អវិជ្ជន្តោកោសេ និព្ពត្តត្តា អណ្ណាភូតាតិ វុច្ចតិ។ បរិយោនទ្ធាយាតិ តេន
អវិជ្ជន្តោកោសេន សមន្តតោ ធិនទ្ធាយ ពទ្ធាយ វេបិតាយ។ អវិជ្ជន្តោកោសំ
បទាលេត្វាតិ តំ អវិជ្ជាមយំ អណ្ណាកោសំ ភិទ្ធិត្វា។ ឯកោវ លោកេតិ
សកលេបិ លោកសន្និវាសេ អហាមេវ ឯកោ អនុតិយោ។ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិ
អភិសម្ពុទ្ធាតិ អនុត្តរន្តិ ឧត្តរវិរហិតំ សព្វសេដ្ឋំ។ សម្មាសម្ពោធិន្តិ សម្មា
សាមញ្ញោ ពោធិ៍; អថ វា បសត្ថំ សុន្ទរញ្ញោ ពោធិ៍; ពោធិតិ វុក្ខោបិ មគ្គោបិ
សព្វញ្ញុតញ្ញាណាម្បិ និព្ពានម្បិ វុច្ចតិ។ “ពោធិវុក្ខមូលេ បឋមាភិសម្ពុទ្ធា”តិ
(មហាវ. ១; ឧទា. ១) ច “អន្តរា ច គយំ អន្តរា ច ពោធិ”ន្តិ (មហាវ. ១១; ម. និ.
១.២៨៥) ច អាគតជ្ជានេសុ ហិ វុក្ខោ ពោធិតិ វុច្ចតិ។ “ពោធិ វុច្ចតិ ចតុសុ មគ្គេសុ
ញ្ញាណ”ន្តិ (ចូឡនិ. ១គ្គវិសាណាសុត្តនិទ្ទេស ១២១) អាគតជ្ជានេ មគ្គោ។
“បប្បោតិ ពោធិ វរក្ខិមេធសោ”តិ (ធិ. និ. ៣.២១៧) អាគតជ្ជានេ
សព្វញ្ញុតញ្ញាណំ។ “បទ្វាន ពោធិ អមតំ អសង្ខត”ន្តិ អាគតជ្ជានេ និព្ពានំ។ ឥធម
បន ភគវតោ អរហត្តមគ្គញ្ញាណំ អធិប្បេតំ។ សព្វញ្ញុតញ្ញាណានិបិ វទន្តិ។
អញ្ញេសំ អរហត្តមគ្គោ អនុត្តរា ពោធិ ហោតិ, ន ហោតីតិ? ន ហោតិ។ កស្មា?
អសព្ពុគុណោយកត្តា។ តេសញ្ញា កស្សចិ អរហត្តមគ្គោ អរហត្តជលមេវ
ទេតិ, កស្សចិ តិស្សោវិជ្ជា, កស្សចិ ធម អភិញ្ញា, កស្សចិ ចតស្សោ បដិសម្ពិទ្ធា,
កស្សចិ សាវកចារមិញ្ញាណំ។ បច្ចេកពុទ្ធានម្បិ បច្ចេកពោធិញ្ញាណាមេវ
ទេតិ។ ពុទ្ធានំ បន សព្ពគុណាសម្បត្តិ ទេតិ, អភិសេកោវិយ រញ្ញោ
សព្ពលោកិស្សវិយការំ។ តស្មា អញ្ញាស្ស កស្សចិបិ អនុត្តរា ពោធិ ន ហោតីតិ។
អភិសម្ពុទ្ធាតិ អព្ពញ្ញាសី បដិវិជ្ជី; បត្តោម្ហិ អធិគតោម្ហិតិ វុត្ថំ ហោតិ។

ឥទានិ យទេតំ ភគវតោ “ឯវមេវ ខោ អហំ ព្រាហ្មណា”តិ អាទិនា នយេន
វុត្ថំ ធិបម្មសម្បជីវាទនំ, តំ ឯវមត្ថេន សទ្ធិ សំសន្និត្វា វេទិតព្ពំ។ យថា ហិ តស្សា
កុក្កជិយា អត្តនោ អណ្ណេសុ អធិសយនាទិតិវិធកិរិយាករណំ; ឯវំ

ពោធិបល្លង្កេនិសិទ្ធស្ស ពោធិសត្តក្ខតស្ស ភគវតោ អត្តនោ ចិត្តសន្តានេ
អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តាតិ តិវិធានុបស្សនាករណំ។ កុក្កដិយា
តិវិធកិរិយាសម្បទនេន អណ្ណានំ អប្បតិភារោ វិយ ពោធិសត្តក្ខតស្ស
ភគវតោ តិវិធានុបស្សនាសម្បទនេន វិបស្សនាញាណស្ស អបរិហានិ។
កុក្កដិយា តិវិធកិរិយាករណេន អណ្ណានំ អល្លសិនេហាបរិយាទានំ វិយ
ពោធិសត្តក្ខតស្ស ភគវតោ តិវិធានុបស្សនាសម្បទនេន
ភវត្តយានុគតនិកន្តិសិនេហាបរិយាទានំ។ កុក្កដិយា តិវិធកិរិយាករណេន
អណ្ណាកចាលានំ តនុភារោ វិយ ពោធិសត្តក្ខតស្ស ភគវតោ
តិវិធានុបស្សនាសម្បទនេន អវិជ្ជណ្ណាកោសស្ស តនុភារោ។ កុក្កដិយា
តិវិធកិរិយាករណេន កុក្កដដ្ឋាបកស្ស ចាទនខសិខាតុណ្ហកានំ បទ្ខុខរភារោ
វិយ ពោធិសត្តក្ខតស្ស ភគវតោ តិវិធានុបស្សនាសម្បទនេន
វិបស្សនាញាណស្ស តិក្ខុខវិប្បសន្ធសូរភារោ។ កុក្កដិយា
តិវិធកិរិយាករណេន កុក្កដដ្ឋាបកស្ស បរិចាកកកាលោ វិយ
ពោធិសត្តក្ខតស្ស ភគវតោ តិវិធានុបស្សនាសម្បទនេន
វិបស្សនាញាណស្ស បរិចាកកកាលោ វឌ្ឍិតកកាលោ គព្ពគ្គហរណាកកាលោ
វេទិតព្ពោ។

តតោ កុក្កដិយា តិវិធកិរិយាករណេន កុក្កដដ្ឋាបកស្ស
ចាទនខសិខាយ វា មុខតុណ្ហកេន វា អណ្ណាកោសំ បទាលេត្វា បក្ខេ
បច្ឆោដេត្វា សោត្តិនា អភិនិព្វឺនាកកាលោ វិយ ពោធិសត្តក្ខតស្ស ភគវតោ
តិវិធានុបស្សនាសម្បទនេន វិបស្សនាញាណំ គព្ពំ គណ្ណាបេត្វា
អនុបុព្វាធិគតេន អរហត្តមគ្គេន អវិជ្ជណ្ណាកោសំ បទាលេត្វា អភិញ្ញាបក្ខេ
បច្ឆោដេត្វា សោត្តិនា សកលពុទ្ធកុណសច្ចិកតកកាលោ វេទិតព្ពោតិ។

ស្វាហំ ព្រាហ្មណ៍ ជេដ្ឋា សេដ្ឋា លោកស្សតិ សោ អហំ ព្រាហ្មណ៍ យថា
តេសំ កុក្កុជចោតកានំ បឋមតំ អណ្ណាកោសំ បទាលេត្វា អភិនិព្វិនោ
កុក្កុជចោតកោ ជេដ្ឋា ហោតិ; ឯវំ អវិជ្ជាគតាយ បដាយ តំ អវិជ្ជណ្ណាកោសំ
បទាលេត្វា បឋមតំ អរិយាយ ជាតិយា ជាតត្តា ជេដ្ឋា វុឌ្ឍតរោតិ សង្ខំ
គតោ។ សព្វគុណោហិ បន អប្បជិសមត្តា សេដ្ឋាតិ។

ឯវំ ភគវា អត្ថនោ អនុត្តរំ ជេដ្ឋសេដ្ឋការំ ព្រាហ្មណស្ស បកាសេត្វា ឥទានិ
យាយ បដិបទាយ តំ អធិគតោ តំ បដិបទំ បុព្វភាគតោ បភុតិ ធស្សេតុំ “**អារទ្ធី
ខោ បន មេ ព្រាហ្មណ៍**” តិ អាទិមាហា។ ឥមំ វា ភគវតោ អនុត្តរំ ជេដ្ឋសេដ្ឋការំ
សុត្វា ព្រាហ្មណស្ស ចិត្តមេវមុប្បន្នំ - “កាយ នុ ខោ បដិបទាយ ឥមំ បត្តោ” តិ។
តស្ស ចិត្តមញ្ញាយ “ឥមាយាហំ បដិបទាយ ឥមំ អនុត្តរំ ជេដ្ឋសេដ្ឋការំ
បត្តោ” តិ ធស្សេន្តោ ឯវមាហា។ តត្ថ **អារទ្ធី ខោ បន មេ ព្រាហ្មណ វីរិយំ**
អហោសី តិ ព្រាហ្មណ, ន មយា អយំ អនុត្តរោ ជេដ្ឋសេដ្ឋកាវោ កុសីតេន
មុដ្ឋស្សតិនា សារទ្ធកាយេន វិក្ខិត្តចិត្តេន អធិគតោ, អបិច ខោ តទទិគមាយ
អារទ្ធី ខោ បន មេ វីរិយំ អហោសិ, ពោធិមណ្ឌោ និសិន្នេន មយា
ចតុរដ្ឋសមន្នាគតំ វីរិយំ អារទ្ធី អហោសិ, បគ្គហិតំ អសិចិលប្បវត្តិតន្តិ វុត្តំ
ហោតិ។ អារទ្ធត្តាយេវ ច មេ តំ **អសល្លិងំ** អហោសិ។ ន កេវលញ្ចា វីរិយមេវ,
សតិបិ មេ អារម្មណភិមុខីការេន **ឧបជ្ជិតា** អហោសិ។ ឧបជ្ជិតត្តាយេវ ច
អសម្មជ្ជា។ បស្សន្តោ កាយោ អសារន្តោតិ កាយចិត្តបស្សន្តិវសេន កាយោបិ
មេ បស្សន្តោ អហោសិ។ តត្ថ យស្មា នាមកាយេ បស្សន្តោ រូបកាយោបិ
បស្សន្តោយេវ ហោតិ, តស្មា នាមកាយេ រូបកាយោតិ អវិសេសេត្វាវ
បស្សន្តោ កាយោតិ វុត្តំ។ **អសារន្តោតិ** សោ ច ខោ បស្សន្តត្តាយេវ អសារន្តោ,
វិគតទរថោតិ វុត្តំ ហោតិ។ **សមាហិតំ ចិត្តំ ឯកគ្គន្តិ** ចិត្តម្យិ មេ សម្មា អាហិតំ

សុដ្ឋ ឋបិតំ អប្បិតំ វិយ អហោសិ; សមាហិតត្តា ឯ ឯកត្តំ អចលំ
និប្បន្ននត្ថិ។ ឯត្តាវតា ឈានស្ស បុព្វភាគបដិបទា កថិតា ហោតិ។

បឋមជ្ឈានកថា

ឥទានិ ឥមាយ បដិបទាយ អធិគតំ បឋមជ្ឈានំ អាទី កត្វា
វិជ្ជត្តយបរិយោសានំ វិសេសំ ធស្សន្តោ “សោ ខោ អហ” ត្ថិ អាទិមាហ។ តត្ថ
វិវិច្ឆេវ កាមេហិ វិវិច្ឆ អកុសលេហិ ធម្មេហិតិ អាទីនំ កិញ្ចាបិ “តត្ថ កតមេ
កាមា? ធន្តោ កាមោ, រាគោ កាមោ, ធន្តរាគោ កាមោ; សង្កប្បោ កាមោ, រាគោ
កាមោ, សង្កប្បរាគោ កាមោ - ឥមេ វុច្ឆន្តិ កាមា។ តត្ថ កតមេ អកុសលា
ធម្មា? កាមច្ឆន្តោ... បេ... វិចិត្តិច្ឆា - ឥមេ វុច្ឆន្តិ អកុសលា ធម្មា។ ឥតិ ឥមេហិ ធម្ម
កាមេហិ ឥមេហិ ធម្ម អកុសលេហិ ធម្មេហិ វិវិច្ឆោ ហោតិ បរិវិច្ឆោ, តេន វុច្ឆតិ -
វិវិច្ឆេវ កាមេហិ វិវិច្ឆ អកុសលេហិ ធម្មេហិតិ” តិ អាទិនា (វិភ. ៥៦៤) នយេន
វិភង្គេយេវ អត្តោ វុត្តោ។ តថាបិ អជ្ឈកថានយំ វិនា ន សុដ្ឋ ចាកដោតិ
អជ្ឈកថានយេនេវ នំ បកាសយិស្សាម។

សេយ្យចិទំ - វិវិច្ឆេវ កាមេហិតិ កាមេហិ វិវិច្ឆិត្វា វិនា ហុត្វា
អបសក្កេត្វា។ យោ បនាយមេត្ថ ឯវកា រោ, សោ និយមត្តោតិ វេទិតញ្ចោ។
យស្មា ធម្មនិយមត្តោ, តស្មា តស្មី បឋមជ្ឈានំ ឧបសម្បជ្ឈ វិហារណាសមយេ
អវិជ្ជមានានម្បិ កាមានំ តស្ស បឋមជ្ឈានស្ស បដិបក្ខការំ កាមបរិច្ចាគេនេវ
ចស្ស អធិគមំ ធិបេតិ។ កថំ? “វិវិច្ឆេវ កាមេហិតិ” តិ ឯវត្ថោ និយមេ ករិយមាទេ
ឥទំ បញ្ញាយតិ។ ទ្វិនិមស្ស ឈានស្ស កាមា បដិបក្ខក្ខតា, យេសុ សតិ ឥទំ ន
បវត្តតិ, អន្ធការេ សតិ បធិចោ វិយ, តេសំ បរិច្ចាគេនេវ ចស្ស អធិគមោ
ហោតិ, ឡិមតិវបរិច្ចាគេន ចារិមតិវស្សេវ, តស្មា និយមំ ករោតីតិ។

តត្ថ សិយា - “កស្មា បនេស បុព្វបទេយេវ វុត្តោ ន ឧត្តរបទេ, កី
អកុសលេហិ ធម្មេហិ អវិវិជ្ជាបិ ឈានំ ឧបសម្មវ្ក្ខុវិហរេយ្យា”តិ? ន ខោ បនេតំ
ឯវំ ទដ្ឋព្ពំ។ តន្ត្រិស្សវណតោ ហិ បុព្វបទេឯវំ ឯស វុត្តោ។
កាមធាតុសមតិក្កមនតោ ហិ កាមរាគបដិបក្ខតោ ច ឥទំ ឈានំ
កាមានមេវ និស្សវណំ។ យថាហ - “កាមានមេតំ និស្សវណំ, យទិទំ នេក្ខម្ម”ន្តិ
(ឥតិវុ. ៧២)។ ឧត្តរបទេបិ បន យថា “ឥធរ, ភិក្ខុវេ, បឋមោ សមណោ, ឥធ
ទុតិយោ សមណោ”តិ (ម. និ. ១.១៣៩) ឯត្ថ ឯវំ កាវេ អានេត្វា វុច្ឆតិ, ឯវំ
វត្តព្ពោ។ ន ហិ សក្កា ឥតោ អញ្ញេហិបិ នីវរណាសម្ព័ន្ធាតេហិ អកុសលេហិ
ធម្មេហិ អវិវិជ្ជា ឈានំ ឧបសម្មវ្ក្ខុវិហរិតំ។ តស្មា “វិវិច្ឆេវ កាមេហិ វិវិច្ឆេវ
អកុសលេហិ ធម្មេហិ”តិ ឯវំ បទទ្ធយេបិ ឯស ទដ្ឋព្ពោ។ បទទ្ធយេបិ ច កិញ្ចាបិ
“វិវិច្ឆា”តិ ឥមិនា សាធារណវចនេន តទដ្ឋវិវេកានយោ កាយវិវេកានយោ ច
សព្វេបិ វិវេកា សង្កហំ គច្ឆន្តិ។ តថាបិ កាយវិវេកោ, ចិត្តវិវេកោ,
វិក្ខម្ពនវិវេកោតិ តយោ ឯវំ ឥធ ទដ្ឋព្ពោ។ “កាមេហិ”តិ ឥមិនា បន បទេន យេ ច
និទ្ទេសេ “កតមេ វត្ថុកាមា មនាបិយា រូចា”តិ អាទិនា (មហានិ. ១; វិភ. ៩៦២)
នយេន វត្ថុកាមា វុត្តា, យេ ច តត្ថេវ វិភង្គេ ច “ធន្នោ កាមោ”តិ អាទិនា
(មហានិ. ១) នយេន កិលេសកាមា វុត្តា, តេ សព្វេបិ សង្កហិតា ឥច្ឆេវ ទដ្ឋព្ពោ។
ឯវំ ញ៉ា សតិ “វិវិច្ឆេវ កាមេហិ”តិ វត្ថុកាមេហិបិ វិវិច្ឆេវាតិ អត្ថោ យុដ្ឋតិ។ តេន
កាយវិវេកោ វុត្តោ ហោតិ។

វិវិច្ឆ អកុសលេហិ ធម្មេហិតិ កិលេសកាមេហិ សញ្ញកុសលេហិ ធម្មេហិ
វា វិវិច្ឆាតិ អត្ថោ យុដ្ឋតិ។ តេន ចិត្តវិវេកោ វុត្តោ ហោតិ។ បុរិមេន ចេត្ត
វត្ថុកាមេហិ វិវេកវចនតោយេវ កាមសុខបរិច្ចាគោ, ទុតិយេន
កិលេសកាមេហិ វិវេកវចនតោ នេក្ខម្មសុខបរិគ្គហោ វិភាវិតោ ហោតិ។ ឯវំ
វត្ថុកាមកិលេសកាមវិវេកវចនតោយេវ ច ឯតេសំ បឋមេន

សំគិតលេសវត្ថុប្បហានំ, ធុតិយេន សំគិតលេសប្បហានំ; បឋមេន
លោកភាវស្ស ហេតុបរិច្ចាគោ, ធុតិយេន ពាលភាវស្ស; បឋមេន ច
បយោគសុទ្ធិ, ធុតិយេន អាសយចោសនំវិភាវិតំ ហោតីតិ វិញ្ញាតត្ថំ។ ឯស តាវ
នយោ “កាមេហី”តិ ឯត្ថ វុត្ថកាមេសុ វត្ថុកាមបក្ខេ។

កិតិលេសកាមបក្ខេ បន ធន្ទោតិ ច រាគោតិ ច ឯវមាធិហិ អនេកភេទោ
កាមច្ចន្ទោយេវ កាមោតិ អធិប្បតោ។ សោ ច អកុសលបរិយាបន្នោបិ
សមាធា, “តត្ថ កតមោ កាមធន្ទោ កាមោ”តិ អាធិនា នយេន វិភង្គ
ឈានបដិបក្ខតោ វិសុំ វុត្ថោ។ កិតិលេសកាមត្តា វា បុរិមបទេ វុត្ថោ,
អកុសលបរិយាបន្នត្តា ធុតិយបទេ។ អនេកភេទតោ ចស្ស កាមតោតិ អវត្វា
កាមេហីតិ វុត្ថំ។ អញ្ញោសម្បិ ច ធម្មានំ អកុសលភាវេ វិជ្ជមាធន “តត្ថ កតមេ
អកុសលា ធម្មា កាមច្ចន្ទោ”តិ អាធិនា នយេន វិភង្គ (វិភ. ៥៦៤)
ឧបរិឈានឌ្គបច្ចនីកបដិបក្ខភាវទស្សនតោ នីវរណានេវ វុត្ថានិ។ នីវរណានិ
ហិ ឈានឌ្គបច្ចនីកានិ, តេសំ ឈានឌ្គានេវ បដិបក្ខានិ, វិទ្ធិសកានីតិ វុត្ថំ
ហោតិ។ តថា ហិ “សមាធិ កាមច្ចន្ទស្ស បដិបក្ខោ, បីតិ ព្យាបាទស្ស, វិតក្កោ
ចិនមិទ្ធស្ស, សុខំ ឧទ្ធច្ចកុក្កច្ចស្ស, វិចារោ វិចិកិច្ចាយា”តិ បេជកេ វុត្ថំ។

ឯវមេត្ថ “វិវិច្ឆេវ កាមេហី”តិ ឥមីនា កាមច្ចន្ទស្ស វិក្ខម្កនវិវេកោ វុត្ថោ
ហោតិ។ “វិវិច្ឆ អកុសលេហិ ធម្មេហិ”តិ ឥមីនា បញ្ចន្ទម្បិ នីវរណានំ។
អគ្គហិតគ្គហាលោន បន បឋមេន កាមច្ចន្ទស្ស, ធុតិយេន សេសនីវរណានំ។
តថា បឋមេន តីសុ អកុសលមូលេសុ បញ្ចកាមគុណភេទវិសយស្ស
លោភស្ស, ធុតិយេន អាហាតវត្ថុភេទាធិវិសយានំ ទោសមោហានំ។ ឱឃាធិសុ
វា ធម្មេសុ បឋមេន កាមោយ-កាមយោគ-កាមាសវ-កាមុចាធាន-
អភិជ្ឈកាយគន្ល-កាមរាគ-សំយោជនានំ, ធុតិយេន អវសេសឱយ-យោគាសវ-

ឧបាទាន-គន្ល-សំយោជនានំ។ បឋមេន ច តណ្ហាយ តំសម្បយុត្តកានញា,
ធុតិយេន អវិជ្ជាយ តំសម្បយុត្តកានញា។ អបិច បឋមេន
លោកសម្បយុត្តអដ្ឋចិត្តប្បាទានំ, ធុតិយេន សេសានំ ចតុន្នំ
អកុសលចិត្តប្បាទានំ វិក្ខម្ពនិវេកោ វុត្តោ ហោតីតិ វេទិតញោ។ អយំ តាវ
“វិវិច្ឆេវ កាមេហិ វិវិច្ឆេ អកុសលេហិ ធម្មេហិ” តិ ឯត្ថ អត្ថប្បកាសនា។

ឯត្ថាវតា ច បឋមស្ស ឈានស្ស បហានដ្ឋំ ទស្សេត្វា ឥទានិ សម្បយោកដ្ឋំ
ទស្សេត្តោ សវិតក្កំ សវិចារន្តិអាទិមាហា។ តត្ថ វិតក្កនំ វិតក្កោ, ឧបានន្តិ វុត្តំ
ហោតិ។ ស្វាយំ អារម្មណេ ចិត្តស្ស អភិជំរេបនលក្ខណោ,
អាហាននបរិយាហាននរសោ។ តថា ហិ “តេន យោគាវចរោ អារម្មណំ
វិតក្កាហតំ វិតក្កបរិយាហតំ ករោតី” តិ វុច្ចតិ។ អារម្មណេ ចិត្តស្ស
អានយនបច្ចុបដ្ឋានោ។ វិចរណំ វិចារោ, អនុសញ្ញរណាន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ ស្វាយំ
អារម្មណានុមដ្ឋនលក្ខណោ, តត្ថ សហជាតានុយោជនរសោ, ចិត្តស្ស
អនុប្បពន្ធនបច្ចុបដ្ឋានោ។ សន្តេបិ ច នេសំ កត្តចិ អវិប្បយោគេ ឌីឡាវិកដ្ឋេន
យណ្ហាភិយាតសន្តោវិយ ចេតសោ បឋមាភិជំរេបាតោ វិតក្កោ, សុខុមដ្ឋេន
អនុរោវិយ អនុប្បពន្ធវិចារោ។ វិចារោ ចេត្ត វិតក្កោ បរិប្បន្ននភារោ ចិត្តស្ស,
អាគាសេ ឧប្បតិគុកាមស្ស បក្ខិនោ បក្ខិវិក្ខេហាវិយ បទុមាភិមុខចាតោ
វិយ ច គន្ធានុពន្ធចេតសោ ភមរស្ស។ សន្តវុត្តិ វិចារោ នាតិបរិប្បន្ននភារោ
ចិត្តស្ស, អាគាសេ ឧប្បតិស្ស បក្ខិនោ បក្ខប្បសារណំ វិយ បរិព្ពមនំ វិយ ច
បទុមាភិមុខបតិស្ស ភមរស្ស បទុមស្ស ឧបរិភាគេ។ សោ បន នេសំ វិសេសោ
បឋម-ធុតិយជ្ឈានេសុ ចាកដោ ហោតិ។ ឥតិ ឥមិនា ច វិតក្កេន ឥមិនា ច
វិចារេន សហ វុត្តតិ វុត្តោវិយ បុប្ផេន ច ជលេន ចាតិ ឥទំ ឈានំ “សវិតក្កំ
សវិចារ” តិ វុច្ចតិ។ វិកដ្ឋេ បន “ឥមិនា ច វិតក្កេន ឥមិនា ច វិចារេន ឧបេតោ

ហោតិ សមុបេតោ"តិអាទិនា (វិភ. ៥៦៥) នយេន បុគ្គលាធិដ្ឋានា ទេសនា
កតា។ អត្ថោ បន តត្រាបិ វេមេវ ទដ្ឋព្ពោ។

វិវេកជន្និ ឯត្ថ វិវិត្តិ វិវេកោ, ជីវរណាវិគមោតិ អត្ថោ។ វិវិត្តោតិ វាវិវេកោ,
ជីវរណាវិវិត្តោ ឈានសម្បយុត្តធម្មរាសីតិ អត្ថោ។ តស្មា វិវេកា, តស្មី វាវិវេកេ
ជាតន្តិវិវេកជំ។ **បីតិសុខន្និ** ឯត្ថ បិនយតីតិ បីតិ, សា សម្បយាយនលក្ខណា
កាយចិត្តបីននរសា, ជរណារសា វា, ឌីទក្យបច្ចបដ្ឋានា។ សុខំ សុខំ, សុដ្ឋ វា
ខាទតិ ខនតិ ច កាយចិត្តាពាធន្និ សុខំ, តំ សាតលក្ខណំ, សម្បយុត្តកានំ
ឧបព្រូហានរសំ, អនុគ្គហបច្ចបដ្ឋានំ។ សតិបិ ច នេសំ កត្តចិ អវិប្បយោគេ
ឥដ្ឋារម្មណាបដិលាភតុដ្ឋិ បីតិ, បដិលទ្ធវសានុភវនំ សុខំ។ យត្ថ បីតិ តត្ថ សុខំ,
យត្ថ សុខំ តត្ថ ន និយមតោ បីតិ។ សម្ពាវក្ខន្ធសង្គហិតា បីតិ,
វេទនាក្ខន្ធសង្គហិតំ សុខំ។ កត្តារទិន្នស្ស វនន្តោទកទស្សនសវនេសុ វិយ បីតិ,
វនន្តាយប្បវេសនឧទកបរិភោគេសុ វិយ សុខំ។ តស្មី តស្មី សមយេ
ចាកជការតោ ចេតំ វុត្តន្តិ វេទិតត្ថំ។ អយញ្ច បីតិ, ឥទញ្ច សុខំ, អស្ស
ឈានស្ស, អស្មី វាឈានេ អត្ថិតិ ឥទំ ឈានំ **"បីតិសុខ"**ន្និ វុច្ចតិ។

អថ វា បីតិ ច សុខញ្ច បីតិសុខំ, ធម្មវិនយាទយោ វិយ។ វិវេកជំ
បីតិសុខមស្ស ឈានស្ស, អស្មី វាឈានេ អត្ថិតិ វេម្បិវិវេកជំបីតិសុខំ។
យថេវ ហិឈានំ, វរំ បីតិសុខំ បេត្ត វិវេកជមេវ ហោតិ, តញ្ចស្ស អត្ថិតិ តស្មា
ឯកបទេនេវ **"វិវេកជំ បីតិសុខ"**ន្និបិ វុត្តំ យុដ្ឋតិ។ វិភដ្ឋេ បន **"ឥទំ សុខំ ឥមាយ
បីតិយា សហគត"**ន្និអាទិនា (វិភ. ៥៦៧) នយេនេតំ វុត្តំ។ អត្ថោ បន តត្រាបិ
វេមេវ ទដ្ឋព្ពោ។

បឋមន្និ កណាណានុបុព្វតា បឋមំ, ឥទំ បឋមំ សមាបដ្ឋតីតិបិ បឋមំ។
បច្ចនីកធម្មេ ឈាបេតីតិ **ឈានំ**, ឥមិនា យោគិនោ ឈាយន្តីតិបិ ឈានំ,

បច្ចុប្បន្នកងធម្ម ឧបាស្ថិតិ កោចរំ វា ចិន្តេន្តិតិ អត្ថោ។ សយំ វា តំ ឈាយតិ
ឧបនិជ្ឈាយតីតិ ឈានំ, តេនេវ ឧបនិជ្ឈាយនលក្ខណានិ វុច្ចតិ។ តទេតំ
អារម្មណ្ឌូបនិជ្ឈានំ, លក្ខណូបនិជ្ឈានន្តិ ទុរិដំ ហោតិ។ តត្ថ
អារម្មណ្ឌូបនិជ្ឈានន្តិ សហ ឧបចារេន អដ្ឋសមាបត្តិយោ វុច្ចន្តិ។ កស្មា?
កសិណាធិអារម្មណ្ឌូបនិជ្ឈាយនតោ។ លក្ខណូបនិជ្ឈានន្តិ
វិបស្សនាមគ្គដលានិ វុច្ចន្តិ។ កស្មា? លក្ខណូបនិជ្ឈាយនតោ។ ឯត្ថ ហិ
វិបស្សនា អនិច្ចលក្ខណាធិនិ ឧបនិជ្ឈាយតិ, វិបស្សនាយ ឧបនិជ្ឈាយនកិច្ចំ
បន មគ្គេន សិជ្ឈតីតិ មគ្គោ លក្ខណូបនិជ្ឈានន្តិ វុច្ចតិ។ ដលំ បន និរោធស្ស
តថលក្ខណំ ឧបនិជ្ឈាយតីតិ លក្ខណូបនិជ្ឈានន្តិ វុច្ចតិ។ ឥមស្មី បនត្ថ
អារម្មណ្ឌូបនិជ្ឈានមេវ ឈានន្តិ អធិប្បតំ។

ឯត្ថាហ - “កតមំ បន តំ ឈានំ នាម, យំ សវិតក្កំ សវិចារំ...បេ....
បីតិសុខន្តិ ឯវំ អបទេសំ អរហតី”តិ? វុច្ចតេ - យថា សធនោ
សបរិជនាតិអាធិសុ ឋបេត្វា ជនញ្ច បរិជនញ្ច អញ្ញោ អបទេសារហោ ហោតិ,
ឯវំ ឋបេត្វា វិតក្កាធិធម្ម អញ្ញំ អបទេសារហំ នត្ថិ។ យថា បន សរថា សបត្តិ
សេនាតិ វុត្ថេ សេនេន្ទ្រេសុយេវ សេនាសម្មតិ, ឯវមិធបញ្ចសុ អន្ទេសុយេវ
ឈានសម្មតិ វេទិតញ្ច។ កតមេសុ បញ្ចសុ? វិតក្កោ, វិចារោ, បីតិ, សុខំ,
ចិត្តកក្កតាតិ ឯតេសុ។ ឯតានេវ ហិស្ស “សវិតក្កំ សវិចារ”ន្តិអាធិនា នយេន
អង្គភាវេន វុត្ថានិ។ អវុត្ថត្ថា ឯកក្កតា អង្គំ ន ហោតីតិ ចេ តញ្ច ន។ កស្មា?
វុត្ថត្ថា ឯវ។ សាបិ ហិវិភង្កេ “ឈានន្តិវិតក្កោវិចារោ បីតិ សុខំ
ចិត្តស្សេកក្កតា”តិ ឯវំ វុត្ថាយេវ។ តស្មា យថា សវិតក្កំ សវិចារន្តិ, ឯវំ
សចិត្តកក្កតាតិ ឥធម អវុត្ថបិ ឥមិនាវិភង្កេវចនេន ចិត្តកក្កតាបិ អង្គមេវាតិ
វេទិតញ្ច។ យេន ហិ អធិប្បាយេន ភកវតា ឧទ្ទេសោ កតោ, សោ ឯវ តេន
វិភង្កេបិ បកាសិតោតិ។

ឧបសម្ព័ន្ធជាតិ ឧបកត្តា, ចាបុណ្យាតិ វុត្តំ ហោតិ។ ឧបសម្ព័ន្ធមយិកា វា,
និច្ឆានេត្វាតិ វុត្តំ ហោតិ។ វិភង្គេ បន “ឧបសម្ព័ន្ធជាតិ បឋមស្ស ឈានស្ស
លាភោ បដិលាភោ បត្តិ សម្មត្តិ ផុសនា សម្មសនា សង្ខតិវិយា ឧបសម្ព័ន្ធជាតិ” តិ
វុត្តំ។ តស្សាបិ ឯវមេវត្តោ វេទិតញ្ចោ។ វិហាសីន្តិ ពោធិមណ្ឌោ និសង្កសង្កាតេន
នីយាបថវិហារេន ឥតិវុត្តប្បការឈានសមន្តី ហុត្វា អត្តការស្ស នីយំ វុត្តិ
ចាលនំ យបនំ យាបនំ ចារំ វិហារំ អភិនិច្ឆានេសិន្តិ អត្តោ។ វុត្តញ្ចតំ វិភង្គេ -
“វិហារតីតិ នីយតិ វុត្តតិ ចាលេតិ យបេតិ យាបេតិ ចរតិ វិហារតិ, តេន វុច្ឆតិ
វិហារតី” តិ (វិភ. ៥១២)។

ក៏ បន កត្វា ភគវា ឥមំ ឈានំ ឧបសម្ព័ន្ធវិហាសីតិ? កម្មជ្ជានំ ភាវេត្វា។
កតវំ? អាណាចានស្ស តិកម្មជ្ជានំ។ អញ្ញោន តទត្ថិកេន កី កាតព្វន្តិ? អញ្ញោនបិ
ឯតំ វា កម្មជ្ជានំ បថវិកសិណាធិនំ វា អញ្ញាតវំ ភាវេតព្វំ។ តេសំ ភាវនានយោ
វិសុទ្ធិមគ្គេ (វិសុទ្ធិ. ១.៥៥) វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ចោ។ ឥធម បន វុច្ឆមាទេ អតិការីយំ
វិនយនិទានំ ហោតិ, តស្មា ចាឡិយា អត្តប្បកាសនមត្តមេវ ករោមាតិ។

បឋមជ្ឈានកថា និដ្ឋិតា។

ទុតិយជ្ឈានកថា

វិតក្កវិចារានំ វុបសមាតិ វិតក្កស្ស ច វិចារស្ស ចាតិ ឥមេសំ ទិដ្ឋំ វុបសមា
សមតិក្កមា; ទុតិយជ្ឈានក្ខណោ អចាតុភាវាតិ វុត្តំ ហោតិ។ តត្ថ កិញ្ចាបិ
ទុតិយជ្ឈានេ សញ្ញេបិ បឋមជ្ឈានធម្មា ន សន្តិ, អញ្ញោយេវ ហិ បឋមជ្ឈានេ
ជស្សាទយោ, អញ្ញោ ឥធម; ឌីឡាវិកស្ស បន ឌីឡាវិកស្ស អង្គស្ស សមតិក្កមា
បឋមជ្ឈានតោ បរេសំ ទុតិយជ្ឈានាធិនំ អធិគមោ ហោតីតិ ធិបនត្ថំ
“វិតក្កវិចារានំ វុបសមា” តិ ឯវំ វុត្តន្តិ វេទិតព្វំ។ អជ្ឈត្តន្តិ ឥធម

និយកដ្ឋត្ថមធិប្បតំ។ វិភង្គេ បន “អដ្ឋត្ថំ បច្ចត្ថ” ត្ថិ (វិភ. ៥៧៣) ឯត្ថកមេវ
វុត្ថំ។ យស្មា បន និយកដ្ឋត្ថំ អធិប្បតំ, តស្មា អត្ថនិ ជាតំ អត្ថនោ សន្តានេ
និព្វត្ថន្តិ អយមេត្ថ អត្ថោ។

សម្មសាទនន្តិ សម្មសាទនំ វុច្ចតិ សទ្ធា។ សម្មសាទនយោគតោ ឈានម្យ
សម្មសាទនំ, នីលវណ្ណាយោគតោ នីលវត្ថំ វិយ។ យស្មា វា តំ ឈានំ
សម្មសាទនសមន្មាគតត្តា វិភក្កវិចារក្ខោក្កវបសមនេន ចេតោ
សម្មសាទយតិ, តស្មាបិ សម្មសាទនន្តិ វុត្ថំ។ ឥមស្មីញ្ច អត្ថវិកប្ប
សម្មសាទនំ ចេតសោតិ ឯវំ បទសម្ពន្ធា វេទិតញ្ចោ។ បុរិមស្មី បន អត្ថវិកប្ប
ចេតសោតិ ឯតំ ឯកោធិភាវេន សទ្ធិ យោជេតព្ពំ។ តត្រាយំ អត្ថយោជនា -
ឯកោ ឧទេតីតិ ឯកោធិ, វិភក្កវិចារេហិ អនដ្ឋាវុទ្ធា អគ្គោ សេដ្ឋោ ហុត្វា
ឧទេតីតិ អត្ថោ។ សេដ្ឋាបិ ហិ លោកេ ឯកោតិ វុច្ចតិ។ វិភក្កវិចារិវហតោ វា
ឯកោ អសហាយោ ហុត្វាតិបិ វុត្ថំ វុច្ចតិ។ អថ វា សម្មយុត្តធម្ម ឧទាយតីតិ
ឧទិ, ឧដ្ឋាបេតីតិ អត្ថោ។ សេដ្ឋជ្ជន ឯកោ ច សោ ឧទិ ចាតិ ឯកោធិ,
សមាធិស្សតំ អធិវចនំ។ ឥតិ ឥមំ ឯកោធិ ភាវេតិ វឡយតីតិ ឥទំ ទុតិយជ្ឈានំ
ឯកោធិភាវំ។ សោ បនាយំ ឯកោធិ យស្មា ចេតសោ, ន សត្តស្ស ន ជីវស្ស,
តស្មា ឯតំ ចេតសោ ឯកោធិភាវន្តិ វុត្ថំ។

ននុ ចាយំ សទ្ធា បឋមជ្ឈានេបិ អត្ថិ, អយញ្ច ឯកោធិនាមកោ សមាធិ; អថ
កស្មា ឥទមេវ សម្មសាទនំ “ចេតសោ ឯកោធិភាវញ្ចា” តិ វុត្ថន្តិ? វុច្ចតេ -
អទុញ្ចា បឋមជ្ឈានំ វិភក្កវិចារក្ខោកេន វិចិតរង្គសមាកុលមិវ ជលំ ន
សុប្បសន្តំ ហោតិ, តស្មា សតិយាបិ សទ្ធាយ សម្មសាទនន្តិ ន វុត្ថំ។ ន
សុប្បសន្តត្តាយេវ ចេត្ត សមាធិបិ ន សុដ្ឋចាកដោ, តស្មា ឯកោធិភាវន្តិបិ ន
វុត្ថំ។ ឥមស្មី បន ឈានេ វិភក្កវិចារបលិពោធាភាវេន លទ្ធាកាសា ពលវតី

សទ្ធា, ពលវេសទ្ធាសហាយប្បដិលាកេនេវ ច សមាធិបិ ចាកដោ; តស្មា ឥនមេវ
ឯវំ វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។ វិភង្កេ បន “សម្មសាទនន្តិ យា សទ្ធា សទ្ធិបាណា ឱកប្បនា
អភិប្បសាទោ, ចេតសោ ឯកោធិភាវន្តិ យា ចិត្តស្ស បិទិ... បេ... សម្មាសមាធិ” តិ
ឯត្តកមេវ វុត្តំ។ ឯវំ វុត្តន បនេតេន សទ្ធិ អយំ អត្ថវណ្ណានាយថា នវិវុជ្ឈតិ
អញ្ញទត្ថុ សំសន្នតិ ចេវ សមេតិ ច ឯវំ វេទិតព្ពា។

អវិតក្កំ អវិចារន្តិ ភាវនាយ បហ័នត្តា ឯតស្មី ឯតស្ស វាវិតក្កោ នត្ថិតិ
អវិតក្កំ។ ឥមិនាវ នយេន អវិចារំ។ វិភង្កេបិ (វិភ. ៥៧៦) វុត្តំ “ឥតិ អយព្វា
វិតក្កោ អយព្វាវិចារោ សន្តា ហោន្តិ សមិតា រូបសន្តា អត្ថដ្ឋតា អព្ពត្ថដ្ឋតា
អប្បិតា ព្យប្បិតា សោសិតា វិសោសិតា ព្យន្តិកតា, តេន វុច្ចតិ អវិតក្កំ
អវិចារ” ត្ថិ។

ឯត្តាហ - ននុ ច “វិតក្កវិចារានំ រូបសមាតិ ឥមិនាបិ អយមត្ថោ សិទ្ធា, អថ
កស្មា បុន វុត្តំ អវិតក្កំ អវិចារ” ត្ថិ? វុច្ចតេ - ឯវមេតំ សិទ្ធា វាយមត្ថោ, ន
បនេតំ តទត្ថធិបកំ; ននុ អវោចុម្ព - “ឱឡារិកស្ស បន ឱឡារិកស្ស អដ្ឋស្ស
សមតិក្កមា បឋមជ្ឈានតោ បរេសំ ទុតិយជ្ឈានាធិនំ អធិគមោ ហោតីតិ
ធិបនត្ថំ វិតក្កវិចារានំ រូបសមាតិ ឯវំ វុត្ត” ត្ថិ។

អបិច វិតក្កវិចារានំ រូបសមា ឥនំ សម្មសាទនំ, ន
កិលេសកាលុសិយស្ស។ វិតក្កវិចារានព្វា រូបសមា ឯកោធិភាវំ ន
ឧបចារជ្ឈានមិវ នីវរណាប្បហានា, ន បឋមជ្ឈានមិវ ច អដ្ឋចាតុភាវាតិ ឯវំ
សម្មសាទនឯកោធិភាវានំ ហេតុបរិធិបកមិនំ វេចនំ។ តថាវិតក្កវិចារានំ
រូបសមា ឥនំ អវិតក្កអវិចារំ, ន តតិយចតុត្ថជ្ឈានានិវិយ ចក្ខុវិញ្ញាណាធិនិ
វិយ ច អភាវាតិ ឯវំ អវិតក្កអវិចារភាវស្ស ហេតុបរិធិបកព្វា, ន

វិតក្កវិចារការមត្តបរិធិបកំ។ វិតក្កវិចារការមត្តបរិធិបកមេវ បន
“អវិតក្កំ អវិចារ”ន្តិ ឥទំ វេចនំ, តស្មា បុរិមំ វត្វាបិ បុន វត្តព្ភមេវាតិ។

សមាធិជន្តិ បឋមជ្ឈានសមាធិតោ សម្មយុត្តសមាធិតោ វា ជាតន្តិ អត្ថោ។
តត្ថ កិញ្ចាបិ បឋមម្ម្យ សម្មយុត្តសមាធិតោ ជាតំ, អថ ខោ អយមេវ
“សមាធិ”តិ វត្តព្ភតំ អរហតិ វិតក្កវិចារក្ខោភវិរហេន អតិវិយ អចលត្ថា
សុប្បសន្នត្ថា ច។ តស្មា ឥមស្ស វណ្ណភណនត្ថំ ឥទមេវ “សមាធិជ”ន្តិ វុត្ថំ។
បីតិសុខន្តិ ឥទំ វុត្តនយមេវ។

ទុតិយន្តិ កណាធានុបុព្វតោ ទុតិយំ, ឥទំ ទុតិយំ សមាបដ្ឋតីតិបិ ទុតិយំ។
ឈានន្តិ ឯត្ថ បន យថា បឋមជ្ឈានំ វិតក្កាធិហិ បញ្ចន្តិកំ ហោតិ, ឯវមិទំ
សម្មសាធាធិហិ “ចតុវដ្តិក”ន្តិ វេទិតព្ភំ។ យថាហា - “ឈានន្តិ សម្មសាធា, បីតិ,
សុខំ, ចិត្តស្សេកគ្គតា”តិ (វិភ. ៥៨០)។ បរិយាយោយេវ ចេសោ។ សម្មសាធានំ
បន វេបេត្វា និប្បរិយាយេន តិវដ្តិកមេវេតំ ហោតិ។ យថាហា - “កតមំ តស្មី
សមយេ តិវដ្តិកំ ឈានំ ហោតិ? បីតិ, សុខំ, ចិត្តស្សេកគ្គតា”តិ (ធរ. ស. ១៦១)។
សេសំ វុត្តនយមេវាតិ។

ទុតិយជ្ឈានកថា និដ្ឋិតា។

តតិយជ្ឈានកថា

បីតិយា ច វិរាគាតិ ឯត្ថ វុត្តត្ថាយេវ បីតិ។ វិរាគោតិ តស្ស ជិតុច្ឆនំ វា
សមតិក្កមោ វា។ ឧភិន្នមន្តរា “ច” សធា សម្មិណ្ឌានត្ថោ, សោ ហិ វូបសមំ វា
សម្មិណ្ឌាតិ វិតក្កវិចារវូបសមំ វា។ តត្ថ យទា វូបសមមេវ សម្មិណ្ឌាតិ, តទា
បីតិយា វិរាគា ច, កិញ្ចា ភិយ្យេ វូបសមា ចាតិ ឯវំ យោជនា វេទិតព្ភា។ ឥមស្ស
ច យោជនាយំ វិរាគោ ជិតុច្ឆនត្ថោ ហោតិ។ តស្មា បីតិយា ជិតុច្ឆនា ច វូបសមា

ចាតិ អយមត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ យថា បនវិតក្កវិចារវ្យបសមំ សម្ម្បិណ្ឌោតិ, តនា
បីតិយា ច វិរាគា, កិញ្ចា ភិយ្យោវិតក្កវិចារាណញ្ច វ្យបសមាតិ ឯវំ យោជនា
វេទិតព្ពោ។ ឥមិស្សា ច យោជនាយំ វិរាគោ សមតិក្កមនត្ថោ ហោតិ។ តស្មា
បីតិយា ច សមតិក្កមា, វិតក្កវិចារាណញ្ច វ្យបសមាតិ អយមត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។

កាមព្ពោតេ វិតក្កវិចារា ទុតិយជ្ឈានេយេវ វ្យបសន្តា ឥមស្ស បនឈានស្ស
មគ្គបរិធិបនត្ថំ វណ្ណាភណនត្ថព្ពោតំ វុត្ថំ។ “វិតក្កវិចារានំ វ្យបសមា”តិ ហិ វុត្ថ
ឥទំ បញ្ញាយតិ - “នូនវិតក្កវិចារវ្យបសមោ មត្ថោ ឥមស្ស ឈានស្ស”តិ។
យថា ច តតិយេ អរិយមគ្គេ អប្បហំនានម្បិ សក្កាយទិដ្ឋាធិនំ “បញ្ចន្តំ
ឱវម្ហាតិយានំ សំយោជនានំ បហាណា”តិ (ម. និ. ២.១៣២) ឯវំ បហានំ វុច្ចមានំ
វណ្ណាភណនំ ហោតិ តទទិកមាយ ឧស្សកានំ ឧស្សហាជនកំ; ឯវមេវំ ឥធ
អវ្យបសន្តានម្បិវិតក្កវិចារានំ វ្យបសមោ វុច្ចមានោ វណ្ណាភណនំ ហោតិ។
តេនាយមត្ថោ វុត្ថោ - “បីតិយា ច សមតិក្កមា, វិតក្កវិចារាណញ្ច វ្យបសមា”តិ។

ឧបេក្ខកោ ច វិហាសិន្នំ ឯត្ថ ឧបបត្តិតោ ឥក្ខតីតិ ឧបេក្ខា, សមំ បស្សតិ,
អបក្ខបតិការី ហុត្វា បស្សតីតិ អត្ថោ។ តាយ វិសទាយ វិបុលាយ
ថាមគតាយ សមន្នាគតត្ថា តតិយជ្ឈានសមដ្ឋី “ឧបេក្ខកោ”តិ វុច្ចតិ។ ឧបេក្ខា
បន ទសវិជា ហោតិ - ធម្មុត្ថុបេក្ខា, ព្រាហ្មវិហារុបេក្ខា, ពោជ្ឈុត្ថុបេក្ខា,
វីរិយុបេក្ខា, សម្មាវុបេក្ខា, វេទនុបេក្ខា, វិបស្សនុបេក្ខា, តត្រមជ្ឈត្ថុបេក្ខា,
ឈានុបេក្ខា, ចារិសុទ្ធិបេក្ខាតិ។ ឯវមយំ ទសវិជាបិ តត្ថ តត្ថ អាគតនយតោ
ភូមិបុគ្គលចិត្តាវម្ពណតោ, ឧទ្ធសដ្ឋហ-ឯកក្ខណាកុសលត្ថិកសម្ពេចវសេន ច
អដ្ឋសាលិនិយា ធម្មសដ្ឋហជ្ឈកថាយ វុត្ថនយេនេវ វេទិតព្ពោ។ ឥធ បន វុច្ចមានា
វិនយនិទានំ អតិការិយំ ករោតីតិ ន វុត្ថោ។ លក្ខណាទិតោ បន ឥធ

អធិប្បត្តបេក្ខា មជ្ឈត្ថលក្ខណា, អនាគោតរសា, អព្យាចារបច្ចុបដ្ឋានា,
បីតិវិរាគបទដ្ឋានាតិ។

ឯត្ថាហា - ននុ ចាយំ អត្ថតោ តត្រមជ្ឈត្ថបេក្ខាវ ហោតិ, សា ច
បឋមទុតិយជ្ឈានេសុបិ អត្ថិ, តស្មា តត្រាបិ “ឧបេក្ខកោ ច វិហាសិ”ន្តិ ឯវមយំ
វត្ថុញ្ញា សិយា, សា កស្មា ន វុត្តាតិ? អបរិព្យត្តកិច្ចតោ។ អបរិព្យត្តញ្ញា តស្សា
តត្ថ កិច្ចំ, វិតក្កាធិហិ អភិក្ខតត្ថា។ ឥធម បនាយំ វិតក្កវិចារបីតិហិ
អនភិក្ខតត្ថា ឧក្ខិត្តសិរាវិយ ហុត្វា បរិព្យត្តកិច្ចា ជាតា, តស្មា វុត្តាតិ។

និដ្ឋិតា “ឧបេក្ខកោ ច វិហាសិ”ន្តិ ឯតស្ស សព្វសោ អត្ថវណ្ណានា។

ឥនានិ សតោ ច សម្មជាតោតិ ឯត្ថ សាវតីតិ សតោ, សម្មជាតាតីតិ
សម្មជាតោ។ បុគ្គលេន សតិ ច សម្មជញ្ញញ្ញា វុត្តំ។ តត្ថ សរណាលក្ខណា សតិ,
អសម្មស្សនរសា, អារក្ខបច្ចុបដ្ឋានា; អសម្មាហាលក្ខណំ សម្មជញ្ញំ,
តិរណារសំ, បរិចយបច្ចុបដ្ឋានំ។ តត្ថ កិញ្ញាបិ ឥទំ សតិសម្មជញ្ញំ
បុរិមជ្ឈានេសុបិ អត្ថិ, មុជ្ឈស្សតិស្ស ហិ អសម្មជាតស្ស ឧបចារជ្ឈានមត្តម្បិ ន
សម្មជ្ជតិ, បកេវ អប្បនា; ឌីណ្ហិកត្តា បនតេសំ ឈានានំ ភូមិយំ វិយ
បុរិសស្ស ចិត្តស្ស គតិ សុខា ហោតិ, អព្យត្តំ តត្ថ សតិសម្មជញ្ញកិច្ចំ។
ឌីណ្ហិកផ្កប្បហានេន បន សុខមត្តា ឥមស្ស ឈានស្ស បុរិសស្ស ខុរាភាយំ
វិយ សតិសម្មជញ្ញកិច្ចបរិគ្គហិតាយេវ ចិត្តស្ស គតិ ឥន្ទ្រតញ្ញាតិ ឥនេវ វុត្តំ។
កិញ្ញាតិយេវ? យថាបិ ធម្មុបកោ វច្ឆោ ធម្មតោ អបនីតោ អរក្ខិយមាតោ
បុននេវ ធម្មំ ឧបគច្ឆតិ; ឯវមិទំ តតិយជ្ឈានសុខំ បីតិតោ អបនីតម្បិ
សតិសម្មជញ្ញារក្ខេន អរក្ខិយមាតំ បុននេវ បីតី ឧបគច្ឆយ្យ
បីតិសម្មយុត្តមេវ សិយា។ សុខេ វាបិ សត្តា រជ្ជន្តិ, ឥនញ្ញា អតិមធ្មំ សុខំ, តតោ

បរិសុទ្ធាភារា។ សតិសម្បជញ្ញានុភាវេន បនេត្ថ សុខេ អសារដ្ឋនា ហោតិ, នោ
អញ្ញាថាតិ ឥមម្បិ អត្ថវិសេសំ ទស្សេតុំ ឥទំ ឥដេវ វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។

ឥនានិ សុខញ្ច កាយេន បដិសំវេទេសិន្តិ ឯត្ថ កិញ្ញាបិ
តតិយជ្ឈានសមដ្ឋិនោ សុខប្បដិសំវេទនាកាកោ នត្ថិ, ឯវំ សន្តេបិ យស្មា តស្ស
នាមកាយេន សម្បយុត្តំ សុខំ, យំ វា តំ នាមកាយសម្បយុត្តំ សុខំ,
តំសមុដ្ឋានេនស្ស យស្មា អតិបណ្ឌិតេន រូបេន រូបកាយោ ដុដោ, យស្ស ដុដត្តា
ឈានា វុដ្ឋិតោបិ សុខំ បដិសំវេទេយ្យ, តស្មា ឯតមត្តំ ទស្សេន្តោ “សុខញ្ច
កាយេន បដិសំវេទេសិ”ន្តិ អាហា។

ឥនានិ យំ តំ អរិយា អាចិត្តន្តិ ឧបេក្ខកោ សតិមា សុខវិហារីតិ ឯត្ថ
យំឈានហេតុ យំឈានការណា តំ តតិយជ្ឈានសមដ្ឋីបុគ្គលំ ពុទ្ធាធម្មោ
អរិយា អាចិត្តន្តិ ទេសេន្តិ បញ្ញាបេន្តិ បដ្ឋបេន្តិ វិវាទន្តិ វិភជន្តិ ឧត្តានីកោន្តិ
បកាសេន្តិ, បសំសន្តិទិ អធិប្បាយោ។ កិន្តិ? “ឧបេក្ខកោ សតិមា
សុខវិហារី”តិ។ តំ តតិយំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ឈវិហាសិន្តិ ឯវមេត្ថ យោជនា
វេទិតព្ពំ។

កស្មា បន តំ តេ ឯវំ បសំសន្តិទិ? បសំសារហាតោ។ អយញ្ញិ យស្មា
អតិមជ្ឈសុខេ សុខចារមិប្បត្តេបិ តតិយជ្ឈានេ ឧបេក្ខកោ, ន តត្ថ
សុខាភិសន្តេន អាកឡិយតិ, យថា ច បីតិ ន ឧប្បជ្ជតិ; ឯវំ ឧបជ្ជិតស្សតិកាយ
សតិមា។ យស្មា ច អរិយកន្តំ អរិយជនសេវិតមេវ ច អសំកិលិដ្ឋំ សុខំ
នាមកាយេន បដិសំវេទេតិ, តស្មា បសំសារហោ។ ឥតិ បសំសារហាតោ នំ
អរិយា តេ ឯវំ បសំសារហេតុក្ខតេ គុណោ បកាសេន្តោ “ឧបេក្ខកោ សតិមា
សុខវិហារី”តិ ឯវំ បសំសន្តិទិ វេទិតព្ពំ។

តតិយន្ត គណនាដុតត្រា តតិយំ។ ឥទំ តតិយំ សមាបដ្ឋតីតិបិ តតិយំ។
ឈានន្តិ ឯត្ថ ច យថា ទុតិយំ សម្បសាទាធិហិ ចតុរង្គិកំ; ឯវមិទំ ឧបេក្ខាធិហិ
បញ្ចង្គិកំ។ យថាហ - “ឈានន្តិ ឧបេក្ខា សតិ សម្បជញ្ញំ សុខំ ចិត្តស្ស
ឯកគ្គតា” តិ (វិភ. ៥៩១)។ បរិយាយោយេវ ចេសោ។ ឧបេក្ខាសតិសម្បជញ្ញានិ
បន ឋបេត្វា និប្បរិយាយេន ទុរង្គិកមេវេតំ ហោតិ។ យថាហ - “កតមំ តស្មី
សមយេ ទុរង្គិកំ ឈានំ ហោតិ? សុខំ, ចិត្តស្ស ឯកគ្គតា” តិ (ធម. ស. ១៦៣)។ សេសំ
វុត្ថនយមេវាតិ។

តតិយជ្ឈានកថា និដ្ឋិតា។

ចតុត្ថជ្ឈានកថា

សុខស្ស ច បហាណា ទុក្ខស្ស ច បហាណាតិ កាយិកសុខស្ស ច
កាយិកទុក្ខស្ស ច បហាណា។ បុព្វេវាតិ តញ្ច ខោ បុព្វេវ, ន ចតុត្ថជ្ឈានក្ខណោ។
សោមនស្សនោមនស្សនំ អត្ថផ្កមាតិ ចេតសិកសុខស្ស ច ចេតសិកទុក្ខស្ស
ចាតិ ឥមេសម្បិ ទិដ្ឋំ បុព្វេវ អត្ថផ្កមា បហាណា ឥច្ឆេវ វុត្ថំ ហោតិ។ កថា បន
នេសំ បហានំ ហោតិ? ចតុន្នំ ឈានានំ ឧបចារក្ខណោ។ សោមនស្សញ្ជិ
ចតុត្ថជ្ឈានស្ស ឧបចារក្ខណោយេវ បហាយតិ, ទុក្ខនោមនស្សសុខានិ
បឋមទុតិយតតិយានំ ឧបចារក្ខណសុ។ ឯវមេតេសំ បហានក្ខមេន អវុត្ថានំ,
ឥន្ទ្រិយវិភង្គេ បន ឥន្ទ្រិយានំ ឧទ្ទេសក្កមេនេវ ឥធាបិ វុត្ថានំ
សុខទុក្ខសោមនស្សនោមនស្សនំ បហានំ វេទិតព្ពំ។

យទិ បនេតានិ តស្ស តស្ស ឈានស្ស ឧបចារក្ខណោយេវ បហាយន្តិ, អថ
កស្មា “កត្ត បុប្ផន្នំ ទុក្ខិន្ទ្រិយំ អបរិសេសំ និរុដ្ឋតិ? ឥធ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុវិវិច្ឆេវ
កាមេហិ... បេ.... បឋមជ្ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហារតិ, ឯត្ថប្បន្នំ ទុក្ខិន្ទ្រិយំ អបរិសេសំ

និរុដ្ឋតិ។ កត្ត ធុប្បន្នំ ទោមនស្សិន្ទ្រិយំ... សុខិន្ទ្រិយំ... សោមនស្សិន្ទ្រិយំ
អបរិសេសំ និរុដ្ឋតិ? ឥធន, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ សុខស្ស ច បហាណា... បេ... ចតុត្ថជ្ឈានំ
ឧបសម្ពុជ្ជវិហារតិ, ឯត្ថប្បន្នំ សោមនស្សិន្ទ្រិយំ អបរិសេសំ និរុដ្ឋតិ"តិ (សំ. និ.
៥.៥១០) ឯវំ ឈានេស្សវ និរោធា វុត្តោតិ? អតិសយនិរោធគ្នា។
អតិសយនិរោធា ហិ នេសំ បឋមជ្ឈានាទីសុ, ន និរោធាយេវ; និរោធាយេវ
បន ឧបចារក្ខណោ, នាតិសយនិរោធា។ តថា ហិ នាធាវជ្ជនេ
បឋមជ្ឈានូបចារេ និរុទ្ធស្សាបិ ទុក្ខិន្ទ្រិយស្ស ទំសមកសាទិសម្ពស្សេន វា
វិសមាសនុបតាបេន វា សិយា ឧប្បត្តិ, ន ត្រូវ អន្តោអប្បនាយំ។ ឧបចារេ វា
និរុទ្ធម្បតំ ន សុដ្ឋនិរុទ្ធិ ហោតិ; បដិបក្ខេន អវិហតត្តា។ អន្តោអប្បនាយំ បន
បីតិជរណោន សព្វោ កាយោ សុខោក្កន្តោ ហោតិ។ សុខោក្កន្តកាយស្ស ច សុដ្ឋ
និរុទ្ធិ ហោតិ ទុក្ខិន្ទ្រិយំ; បដិបក្ខេន វិហតត្តា។ នាធាវជ្ជនេ ឯវ ច
ទុតិយជ្ឈានូបចារេ បហីនស្ស ទោមនស្សិន្ទ្រិយស្ស យស្មា ឯតំ
វិតក្កវិចារប្បច្ចយេបិ កាយកិលមថេ ចិត្តបយាតេ ច សតិ ឧប្បជ្ជតិ,
វិតក្កវិចារភារេ នេវ ឧប្បជ្ជតិ។ យត្ថ បន ឧប្បជ្ជតិ តត្ថ វិតក្កវិចារភារេ។
អប្បហីនា ឯវ ច ទុតិយជ្ឈានូបចារេ វិតក្កវិចារភារេ តត្ថស្ស សិយា ឧប្បត្តិ;
អប្បហីនបច្ចយត្តា។ ន ត្រូវ ទុតិយជ្ឈានេ; បហីនបច្ចយត្តា។ តថា
តតិយជ្ឈានូបចារេ បហីនស្សាបិ សុខិន្ទ្រិយស្ស
បីតិសមុដ្ឋានបណ្ឌិត្យបដុជកាយស្ស សិយា ឧប្បត្តិ, ន ត្រូវ តតិយជ្ឈានេ។
តតិយជ្ឈានេ ហិ សុខស្ស បច្ចយភូតា បីតិ សព្វសោ និរុទ្ធាតិ។ តថា
ចតុត្ថជ្ឈានូបចារេ បហីនស្សាបិ សោមនស្សិន្ទ្រិយស្ស អាសន្នត្តា,
អប្បនាយ្យត្តាយ ឧបេក្ខាយ អភារេន សម្មា អនតិក្កន្តត្តា ច សិយា ឧប្បត្តិ, ន
ត្រូវ ចតុត្ថជ្ឈានេ។ តស្មា ឯវ ច “ឯត្ថប្បន្នំ ទុក្ខិន្ទ្រិយំ អបរិសេសំ និរុដ្ឋតិ”តិ
តត្ថ តត្ថ អបរិសេសគ្គហណំ កតត្ថិ។

ឯត្ថាបា - “អថេវំ តស្ស តស្ស ឈានស្សបចារេ បហំនាបិ ឯតា វេទនា ឥធ
កស្មា សមាហរី” តិ? សុខគ្គហណាត្ថំ។ យា ហិ អយំ “អទុក្ខមសុខ” ន្តិ ឯត្ថ
អទុក្ខមសុខា វេទនា វុត្ថា, សា សុខុមា អតិទុត្តិញ្ញេយ្យា ន សក្កា សុខេន
គហេតុំ។ តស្មា យថា នាម ទុដ្ឋស្ស យថា វា តថា វា ឧបសម្ព័ន្ធមិត្វា គហេតុំ
អសក្កុណោយ្យស្ស គោណស្ស គហណាត្ថំ គោចោ ឯកស្មី វេជេ សព្ពេ គាវោ
សមាហរតិ, អថេកេកំ នីហារន្តោ បដិចាជិយា អាគតំ “អយំ សោ, គណ្ហេន ន” ន្តិ
តម្មិ គាហាបយតិ; ឯវមេវ ភគវា សុខគ្គហណាត្ថំ សព្វា ឯតា សមាហរិ។
ឯវញ្ញំ សមាហជា ឯតា ទស្សេត្វា “យំ នេវ សុខំ ន ទុក្ខំ ន សោមនស្សំ ន
ទោមនស្សំ, អយំ អទុក្ខមសុខា វេទនា” តិ សក្កា ហោតិ ឯសា គាហយិតុំ។

អបិច អទុក្ខមសុខាយ ចេតោវិមុត្តិយា បច្ចយទស្សនត្តញ្ញាបិ ឯតា វុត្ថាតិ
វេទិតញ្ញា។ សុខប្បហានាទយោ ហិ តស្ស បច្ចយា។ យថាហា - “ចត្តារោ ខោ,
អាវុសោ, បច្ចយា អទុក្ខមសុខាយ ចេតោវិមុត្តិយា សមាបត្តិយា។ ឥធាវុសោ,
ភិក្ខុ, សុខស្ស ច បហានា... បេ... ចតុត្ថជ្ឈានំ ឧបសម្បជ្ឈិវិហារតិ។ ឥមេ ខោ,
អាវុសោ, ចត្តារោ បច្ចយា អទុក្ខមសុខាយ ចេតោវិមុត្តិយា សមាបត្តិយា” តិ (ម.
និ. ១.៤៥៨)។ យថា វា អញ្ញត្ថ បហំនាបិ សក្កាយទិដ្ឋិអាទយោ តតិយមគ្គស្ស
វណ្ណភណានត្ថំ តត្ថ បហំនាតិ វុត្ថា; ឯវំ វណ្ណភណានត្ថម្យេតស្ស ឈានស្សេតា
ឥធ វុត្ថាតិបិ វេទិតញ្ញា។ បច្ចយយាតេន វា ឯត្ថ រាគនោសានំ អតិទូរការំ
ទស្សេតុម្យេតា វុត្ថាតិ វេទិតញ្ញា។ ឯតាសុ ហិ សុខំ សោមនស្សស្ស បច្ចយោ,
សោមនស្សំ រាគស្ស, ទុក្ខំ ទោមនស្សស្ស, ទោមនស្សំ ទោសស្ស។
សុខាទិយាតេន ច តេ សប្បច្ចយា រាគនោសា ហតាតិ អតិទូរេ ហោន្តិតិ។

អទុក្ខមសុខន្តិ ទុក្ខាការេន អទុក្ខំ, សុខាការេន អសុខំ។ ឯតេនេត្ថ
ទុក្ខសុខបដិបក្ខក្ខតំ តតិយវេទនំ ជីវេតិ, ន ទុក្ខសុខាការមត្តំ។ តតិយវេទនា

នាម - អនុក្ខមសុខា, ឧបេក្ខាតិបិ វុច្ឆតិ។ សា ឥដ្ឋានិដ្ឋវិបរីតានុកវេនលក្ខណា,
មជ្ឈត្តរសា, អវិភូតបច្ចបដ្ឋានា, សុខនិរោធបធនដ្ឋានាតិ វេទិតញ្ញា។
ឧបេក្ខាសតិចារិសុទ្ធិន្តិ ឧបេក្ខាយ ជនិតសតិចារិសុទ្ធិ។ ឥមស្មិញ្ញា ឈានេ
សុបរិសុទ្ធា សតិ។ យា ច តស្សា សតិយា ចារិសុទ្ធិ, សា ឧបេក្ខាយ កតា ន
អញ្ញេន; តស្មា ឯតំ ឧបេក្ខាសតិចារិសុទ្ធិន្តិ វុច្ឆតិ។ វិភង្គេបិ វុត្ថំ - “អយំ សតិ
ឥមាយ ឧបេក្ខាយ វិសទា ហោតិ បរិសុទ្ធា បរិយោធាតា, តេន វុច្ឆតិ -
‘ឧបេក្ខាសតិចារិសុទ្ធិ’”ន្តិ (វិភ. ៥៩៧)។ យាយ ច ឧបេក្ខាយ ឯតុ សតិយា
ចារិសុទ្ធិ ហោតិ, សា អត្ថតោ តត្រមជ្ឈត្តតា វេទិតញ្ញា។ ន កេវលញ្ញេត្ត តាយ
សតិយេវ បរិសុទ្ធា, អបិច ខោ សព្វេបិ សម្បយុត្តធម្មា; សតិសីសេន បន
ទេសនា វុត្តា។

តត្ថ កិញ្ញាបិ អយំ ឧបេក្ខា ហេដ្ឋាបិ ឥសុ ឈានេសុ វិជ្ជតិ, យថា បន ធិវា
ស្វរិយប្បភាគិកវា សោម្មភាវេន ច អត្ថនោ ឧបការកត្តេន វា សភាគាយ
រត្តិយា អលាភា ធិវា វិជ្ជមាណាបិ ចន្ទលេខា អបរិសុទ្ធា ហោតិ អបរិយោធាតា;
ឯវមយម្បិ តត្រមជ្ឈត្តុបេក្ខាចន្ទលេខាវិតក្កវិចារាធិបច្ចដីកធម្មតេជាភិកវា
សភាគាយ ច ឧបេក្ខាវេទនារត្តិយា អលាភា វិជ្ជមាណាបិ បឋមាធិជ្ឈានភេទេសុ
អបរិសុទ្ធា ហោតិ។ តស្សា ច អបរិសុទ្ធាយ ធិវា អបរិសុទ្ធិចន្ទលេខាយ បភា
វិយ សហជាតាបិ សតិអាទយោ អបរិសុទ្ធាវ ហោតិ; តស្មា តេសុ ឯកម្បិ
“ឧបេក្ខាសតិចារិសុទ្ធិ”ន្តិ ន វុត្ថំ។ ឥធម បន វិតក្កាធិបច្ចដីកធម្មតេជាភិកវាភាវា
សភាគាយ ច ឧបេក្ខាវេទនារត្តិយា បដិលាភា អយំ
តត្រមជ្ឈត្តុបេក្ខាចន្ទលេខា អតិវិយ បរិសុទ្ធា, តស្សា បរិសុទ្ធិត្ថា
បរិសុទ្ធិចន្ទលេខាយ បភាវិយ សហជាតាបិ សតិអាទយោ បរិសុទ្ធា ហោតិ
បរិយោធាតា, តស្មា ឥទមេវ ឧបេក្ខាសតិចារិសុទ្ធិន្តិ វុត្ថន្តិ វេទិតញ្ញំ។

ចតុត្ថន្ត្រ គណនានុបុព្វតោ ចតុត្ថំ។ ឥទំ ចតុត្ថំ សមាបដ្ឋិតីតិបិ ចតុត្ថំ។
ឈានន្ត្រ ឯត្ថ យថា តតិយំ ឧបេក្ខាធិហិ បញ្ចន្តិកំ; ឯវមិទំ ឧបេក្ខាធិហិ
តិវន្តិកំ។ យថាហ - “ឈានន្ត្រ ឧបេក្ខា, សតិ ចិត្តស្សេកគ្គតា” តិ។ បរិយាយោ
ឯវ ចេសោ។ ឯវេត្វា បន សតី ឧបេក្ខេកគ្គតមេវ គហេត្វា និប្បរិយាយេន
នុវន្តិកមេវេតំ ហោតិ។ យថាហ - “កតមំ តស្មី សមយេ នុវន្តិកំ ឈានំ
ហោតិ? ឧបេក្ខា, ចិត្តស្សេកគ្គតា” តិ (ធជ. ស. ១៦៥)។ សេសំ វុត្ថនយមេវាតិ។

ចតុត្ថជ្ឈានកថា និដ្ឋិតា។

បុព្វេនិវាសកថា

១២. ឥតិ ឥមានិ ចត្តារិ ឈានានិ កេសញ្ចិ ចិត្តេកគ្គតត្ថានិ ហោន្តិ,
កេសញ្ចិ វិបស្សនាចានកានិ, កេសញ្ចិ អភិញ្ញាចានកានិ, កេសញ្ចិ
និរោធជានកានិ, កេសញ្ចិ ភវេក្កមនត្ថានិ។ តត្ថ ខីណាសវានំ
ចិត្តេកគ្គតត្ថានិ ហោន្តិ, តេ ហិ សមាបដ្ឋិត្វា “ឯកគ្គចិត្តា សុខំ ធិវសំ
វិហរិស្សមា” តិ ឥន្ទេវំ កសិណាបរិកម្មំ កត្វា អដ្ឋសមាបត្តិយោ និព្ពេត្តន្តិ។
សេក្ខបុព្វជ្ឈនានំ “សមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ សមាហិតេន ចិត្តេន វិបស្សិស្សមា” តិ
និព្ពេត្តន្តានំ វិបស្សនាចានកានិ ហោន្តិ។ យេ បន អដ្ឋសមាបត្តិយោ និព្ពេត្តត្វា
អភិញ្ញាចានកំ ឈានំ សមាបដ្ឋិត្វា សមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ “ឯកោបិ ហុត្វា
ពហុជា ហោតី” តិ វុត្ថនយា អភិញ្ញាយោ បត្តេន្តា និព្ពេត្តន្តិ, តេសំ
អភិញ្ញាចានកានិ ហោន្តិ។ យេ បន អដ្ឋសមាបត្តិយោ និព្ពេត្តត្វា
“និរោធសមាបត្តិ សមាបដ្ឋិត្វា សត្តាហំ អចិត្តកា ហុត្វា ធិដ្ឋេវ ធម្មេ និរោធំ
និព្ពានំ បត្វា សុខំ វិហរិស្សមា” តិ និព្ពេត្តន្តិ, តេសំ និរោធជានកានិ ហោន្តិ។ យេ
បន អដ្ឋសមាបត្តិយោ និព្ពេត្តត្វា “អបរិហ័នជ្ឈនា ហុត្វា ព្រហ្មលោកេ
ឧប្បន្និស្សមា” តិ និព្ពេត្តន្តិ, តេសំ ភវេក្កមនត្ថានិ ហោន្តិ។

ភគវតា បដិទំ ចតុត្ថជ្ឈានំ ពោធិវុក្ខមូលេ និព្វត្តិតំ, តំ វស្ស
វិបស្សនាចានកញ្ចេវ អហោសិ អភិញ្ញាចានកញ្ចេ និរោធិចានកញ្ចេ
សព្វកិច្ចសាធកញ្ចេ សព្វលោកិយលោកុត្តរគុណនាយ កន្តិ វេទិតព្វំ។
យេសញ្ច គុណានំ នាយកំ អហោសិ, តេសំ ឯកទេសំ ទស្សន្តោ “សោ ឯវំ
សមាហិតេ ចិត្តេ” តិអាទិមាហ។

តត្ថ សោតិ សោ អហំ។ ឯវន្តិ ចតុត្ថជ្ឈានក្កមនិទស្សនមេតំ។ ឥមិនា កមេន
ចតុត្ថជ្ឈានំ បដិលភិក្ខុតិ វុត្ថំ ហោតិ។ សមាហិតេតិ ឥមិនា
ចតុត្ថជ្ឈានសមាធិនា សមាហិតេ។ បរិសុទ្ធតិអាទិសុ បន
ឧបេក្ខាសតិចារិសុទ្ធិភាវេន បរិសុទ្ធេ។ បរិសុទ្ធត្តាយេវ បរិយោធាតេ,
បភស្សវេតិ វុត្ថំ ហោតិ។ សុខាធិនំ បច្ចយានំ ឃាតេន វិហាតរាគាធិអង្គណត្តា
អនង្គណេ។ អនង្គណត្តាយេវ ច វិតត្ថបក្កិលេសេ; អង្គណេន ហិ ចិត្តំ
ឧបក្កិលិស្សតិ។ សុភារិកត្តា មុទុក្ខតេ, វសីភាវប្បត្តេតិ វុត្ថំ ហោតិ។ វសេ
វត្ថុមានញ្ចិ ចិត្តំ មុទុតិ វុទ្ធិតិ។ មុទុត្តាយេវ ច កម្មនិយេ, កម្មក្ខមេ
កម្មយោគ្កេតិ វុត្ថំ ហោតិ។ មុទុ ហិ ចិត្តំ កម្មនិយំ ហោតិ សុធន្តមិវ សុវណ្ណំ,
តទុកយម្បិ ច សុភារិកត្តា ឯវំ។ យថាហា - “នាហំ, ភិក្ខុវេ, អញ្ចំ ឯកធម្មម្បិ
សមនុបស្សមិ, យំ ឯវំ ភារិតំ ពហុលីកតំ មុទុ ច ហោតិ កម្មនិយញ្ច, យថយំទំ,
ភិក្ខុវេ, ចិត្តេ” ត្ថិ (អ. និ. ១. ២២)។

ឯតេសុ បរិសុទ្ធភារិកត្តា វិតត្ថា វិតេ។ វិតត្ថាយេវ អានេញ្ញប្បត្តេ,
អចលេ និវិញ្ញនេតិ វុត្ថំ ហោតិ។ មុទុកម្មញ្ញភាវេន វា អត្ថនោ វសេ វិតត្ថា
វិតេ, សទ្ធាធិហិ បរិក្កហិតត្តា អានេញ្ញប្បត្តេ។ សទ្ធាបរិក្កហិតញ្ចិ ចិត្តំ
អស្សន្តិយេន ន ឥញ្ញតិ, វិរិយបរិក្កហិតំ កោសន្នេន ន ឥញ្ញតិ, សតិបរិក្កហិតំ
បមាទេន ន ឥញ្ញតិ, សមាធិបរិក្កហិតំ ឧទ្ធច្នេន ន ឥញ្ញតិ, បញ្ញាបរិក្កហិតំ

អវិជ្ជាយ ន ឥញ្ញតិ, ឌីកាសគតំ កិលេសន្ទកាវេន ន ឥញ្ញតិ។ ឥមេហិ ធម៌ា
ធម្មេហិ បរិត្តហិតំ អាណេញ្ញប្បត្តំ ចិត្តំ ហោតិ។ វេរំ អដ្ឋង្គសមន្មាគតំ ចិត្តំ
អភិនិហារក្ខមំ ហោតិ អភិញ្ញាសន្និករណីយានំ ធម្មានំ
អភិញ្ញាសន្និកិរិយាយ។

អបរោ នយោ - ចតុត្ថជ្ឈានសមាធិនា សមាហិតេ។ នីវរណាទ្ធវីការេន
បរិសុទ្ធោវិតក្កាធិសមតិក្កមេន បរិយោទាតេ។ ឈានប្បដិលាភបច្ចយានំ
ចាបកានំ ឥច្ឆាវចរានំ អភាវេន អនង្គណោ។ អភិជ្ឈានំ ចិត្តបក្កិលេសានំ
វិតមេនវិតតូបក្កិលេសេ។ ឧភយម្បិ ចេតំ អនង្គណាវត្ថុសុត្តានុសារេន (ម. និ.
១.៥៧ អាធមយោ) វេទិតព្ពំ។ វសិប្បត្តិយា មុទុក្ខតេ។ ឥទ្ធិចាទការូបគមេន
កម្មនិយេ។ ការវនាចារិប្បិយា បណីតការូបគមេន វិតេ អាណេញ្ញប្បត្តេ។ យថា
អាណេញ្ញប្បត្តំ ហោតិ; វេរំ វិតេតិ អត្ថោ។ វេរំ ម្បិ អដ្ឋង្គសមន្មាគតំ ចិត្តំ
អភិនិហារក្ខមំ ហោតិ អភិញ្ញាសន្និករណីយានំ ធម្មានំ
អភិញ្ញាសន្និកិរិយាយ, ចាទកំ បទដ្ឋានភូតន្តិ អត្ថោ។

បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណាយាតិ វេរំ អភិញ្ញាចាទកេ ជាតេ វេតស្មី ចិត្តេ
បុព្វេនិវាសានុស្សតិម្ហិ យំ ញ្ញាណំ តទត្ថាយ។ តត្ថ បុព្វេនិវាសោតិ បុព្វេ
អតីតជាតីសុ និវុត្តក្ខន្ធា។ និវុត្តាតិ អដ្ឋារុត្តា អនុក្ខតា អត្តនោ សន្តានេ
ឧប្បជ្ឈិត្វា និវុត្តា និវុត្តធម្មា វា និវុត្តា, កោចរនិវាសេន និវុត្តា, អត្តនោ
វិញ្ញាណេន វិញ្ញាតា បរិច្ឆិន្នា, បរិវិញ្ញាណាវិញ្ញាតាបិ វា
ជិន្នវដ្ឋមកានុស្សរណាធិសុ។ បុព្វេនិវាសានុស្សតិ យាយ សតិយា បុព្វេនិវាសំ
អនុស្សរតិ, សា បុព្វេនិវាសានុស្សតិ។ ញ្ញាណាន្តិ តាយ សតិយា
សម្បយុត្តញ្ញាណំ។ វេរំ មិមស្ស បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណាស្ស អត្ថាយ

បុព្វេនិវាសនុស្សតិញ្ញាណាយ ឯតស្ស ញ្ញាណស្ស អធិគមាយ បត្តិយាតិ វុត្តំ
ហោតិ។ អភិនិច្ឆ័យេសិន្ទ អភិនិហរី។

សោតិ សោ អហំ។ អនេកវិហិតន្តិ អនេកវិធំ, អនេកេហិ វា បកាវេហិ
បវត្តិតំ សំវណ្ណិតន្តិ អត្តោ។ បុព្វេនិវាសន្តិ សមនន្តរាតីតំ ភវំ អាទី កត្វា តត្ថ
តត្ថ និវុត្តសន្តានំ។ អនុស្សរមីតិ “ឯកម្មិ ជាតិ ទ្វេបិ ជាតិយោ”តិ វេ
ជាតិបដិចាជិយា អនុគន្ធា អនុគន្ធា សរាមិ, អនុទេវ វា សរាមិ, ចិត្តេ
អភិនិច្ឆ័យិមត្តេ វេ សរាមីតិ ទស្សេតិ។ បូរិសចារមីនញ្ចិ មហាបុរិសានំ
បរិកម្មករណំ នត្ថិ, តេន តេ ចិត្តំ អភិនិច្ឆ័យេត្វាវ សវន្តិ។
អាទិកម្មកកុលបុត្តា បន បរិកម្មំ កត្វាវ សវន្តិ, តស្មា តេសំ វេសេន បរិកម្មំ
វត្តព្ពំ សិយា។ តំ បន វុច្ចមានំ អតិការិយំ វិនយនិទានំ ករោតិ, តស្មា តំ ន
វេទាម។ អត្ថិកេហិ បន វិសុទ្ធិមគ្គេ (វិសុទ្ធិ. ២.៤០២ អាទយោ) វុត្តនយេនេវ
គហោតព្ពំ។ ឥធិ បន ចាឡិមេវ វណ្ណយិស្សាម។

សេយ្យចិន្ទិ អារទ្ធច្បការទស្សនត្ថេ និចាតោ។ តេនេវ យ្វាយំ បុព្វេនិវាសោ
អារទ្ធា, តស្ស ប ការប្បភេទំ ទស្សន្តោ ឯកម្មិ ជាតិន្ទិអាទិមាហា។ តត្ថ ឯកម្មិ
ជាតិន្ទិ ឯកម្មិ បដិសន្ធិមូលំ ចុតិបរិយោសានំ ឯកភវបរិយាបន្នំ ខន្ធសន្តានំ។
ឯស នយោ ទ្វេបិ ជាតិយោតិអាទីសុ។ អនេកេហិ សំវដ្តកប្បេតិអាទីសុ បន
បរិហាយមាណោ កប្បោ សំវដ្តកប្បោ, វឌ្ឍមាណោ វិវដ្តកប្បោតិ វេទិតញ្ចោ។ តត្ថ
ច សំវដ្តេន សំវដ្តជ្ជាយី គហិតោ ហោតិ តម្កលកត្តា។ វិវដ្តេន ច វិវដ្តជ្ជាយី។
វេញ្ចិ សតិ យានិ តានិ “ចត្តារិមាទិ, ភិក្ខុវេ, កប្បស្ស អសង្ខ័យ្យានិ។ កតមាទិ
ចត្តារិ? សំវដ្តោ សំវដ្តជ្ជាយី, វិវដ្តោ វិវដ្តជ្ជាយី”តិ វុត្តានិ តានិ សព្វានិ
បរិគ្គហិតានិ ហោន្តិ។

តត្ថ តយោ សំវដ្តា - តេជោសំវដ្តា, អាចោសំវដ្តា, វាយោសំវដ្តាតិ។
តិស្សោ សំវដ្តសីមា - អាភស្សរា, សុភកិណ្ណា, វេហប្បលាតិ។ យទា កប្ប
តេជេន សំវដ្តតិ, អាភស្សរតោ ហោជ្ជា អគ្គិនា ឧប្បតិ។ យទា ឧទកេន សំវដ្តតិ,
សុភកិណ្ណតោ ហោជ្ជា ឧទកេន វិលីយតិ។ យទា វាតេន សំវដ្តតិ, វេហប្បលតោ
ហោជ្ជា វាតេន វិទ្ធិសិយតិ។ វិត្តារតោ បន សទាបិ ឯកំ ពុទ្ធកេត្តំ វិនស្សតិ។

ពុទ្ធកេត្តំ នាម តិវិដំ ហោតិ - ជាតិកេត្តំ, អាណាកេត្តំ, វិសយកេត្តញ្ច។
តត្ថ ជាតិកេត្តំ ទសសហស្សចក្កវាឡបរិយន្តំ ហោតិ, យំ តថាគតស្ស
បដិសន្ធិអាទិសុ កម្មតិ។ អាណាកេត្តំ កោដិសតសហស្សចក្កវាឡបរិយន្តំ
ហោតិ។ យត្ថ រតនបរិវត្តំ, ឧទ្ធបរិវត្តំ, ជជគ្គបរិវត្តំ, អាជានាជិយបរិវត្តំ, មោរបរិវត្តន្តិ
ឥមេសំ បរិវត្តានំ អាទុកាវោ បរវត្តតិ។ វិសយកេត្តំ បន អនន្តំ អបរិមាណំ, “យំ
យាវតា វា បន អាកក្ខេយ្យ” តិ (អ. និ. ៣.៨០) វុត្តំ យត្ថ យំ យំ អាកក្ខតិ តំ តំ
អនុស្សរតិ។ ឯវមេតេសុ តិសុ ពុទ្ធកេត្តេសុ ឯកំ អាណាកេត្តំ វិនស្សតិ។ តស្មី
បន វិនស្សន្តេ ជាតិកេត្តម្បិ វិនដ្ឋមេវ ហោតិ; វិនស្សន្តញ្ច ឯកតោវ វិនស្សតិ,
សណ្ឌាហន្តម្បិ ឯកតោវ សណ្ឌាហតិ។ តស្ស វិនាសោ ច សណ្ឌាហនញ្ច
វិសុទ្ធិមគ្គេ (វិសុទ្ធិ. ២.៤០៤) វុត្តំ។ អត្ថិកេហិ តតោ គហោតព្វំ។

យេ បនេតេ សំវដ្តវិវដ្តា វុត្តា, ឯតេសុ ភគវា ពោធិមណ្ឌោ សម្មាសម្ពោធិ
អភិសម្ពុជ្ឈនត្ថាយ និសិន្នោ អនេកេបិ សំវដ្តកប្ប អនេកេបិ វិវដ្តកប្ប
អនេកេបិ សំវដ្តវិវដ្តកប្ប សរិ។ កថំ? “អមុត្រាសិ” ន្តិអាទិនា នយេន។ តត្ថ
អមុត្រាសិន្តិ អមុត្តិ សំវដ្តកប្ប អហំ អមុត្តិ ភវេ វា យោនិយា វា គតិយា វា
វិញ្ញាណដ្ឋិតិយា វា សត្តាវាសេ វា សត្តនិកាយេ វា អហោសី។ ឯវំនាមោតិ
វេស្សន្តរោ វា ជោតិចាលោ វា។ ឯវំគោត្តោតិ ភគ្គរោ វា គោតមោ វា។
ឯវំវណ្ណោតិ ឱទាតោ វា សាមោ វា។ ឯវំមាហារោតិ សាលិមំសោធនាហារោ វា

បវត្តជលកោដិនោ វា។ ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទីតិ អនេកប្បការេន
កាយិកចេតសិកានំ សាមិសនិរាមិសាធិប្បភេទានំ វា សុខទុក្ខានំ បដិសំវេទី។
ឯវំមាយុបរិយន្តោតិ ឯវំវស្សសតបរមាយុបរិយន្តោ វា
ចតុរាសីតិកប្បសហស្សបរមាយុបរិយន្តោ វា។

សោ តតោ បុតោ អមុត្រ ឧទចាទិន្និ សោ អហំ តតោ ភវតោ យោនិតោ
គតិតោ វិញ្ញាណដ្ឋិតិតោ សត្តាវាសតោ សត្តនិកាយតោ វា បុតោ, បុន
អមុកស្មី នាម ភវេ យោនិយា គតិយា វិញ្ញាណដ្ឋិតិយា សត្តាវាសេ
សត្តនិកាយេ វា ឧទចាទី។ តត្រាចាសិន្និ អថ តត្រាចិ ភវេ យោនិយា គតិយា
វិញ្ញាណដ្ឋិតិយា សត្តាវាសេ សត្តនិកាយេ វា បុន អហោសី។ ឯវំនាមោតិអាទិ
វុត្តនយមេវ។

អថ វា យស្មា អមុត្រាសិន្និ ឥទំ អនុបុព្វេន អាហេហន្តស្ស យាវទិច្ឆកំ
សរណំ។ សោ តតោ បុតោតិ បដិនិវត្តន្តស្ស បច្ចវេក្ខណំ។ តស្មា ឥធូបបន្លោតិ
ឥមិស្សា ឥធូបបត្តិយា អនន្តរំ អមុត្រ ឧទចាទិន្និ តុសិតភវនំ សន្ធាយាហាតិ
វេទិតព្ពំ។ តត្រាចាសី ឯវំនាមោតិ តត្រាចិ តុសិតភវនេ សេតកេតុ នាម
ទេវបុត្តោ អហោសី។ ឯវំគោត្តោតិ តាហិ ទេវតាហិ សទ្ធិ ឯកគោត្តោ។
ឯវំវណ្ណោតិ សុវណ្ណាវណ្ណោ។ ឯវំមាហារោតិ ទិព្វសុធាហារោ។
ឯវំសុខទុក្ខប្បដិសំវេទីតិ ឯវំ ទិព្វសុខប្បដិសំវេទី។ ទុក្ខំ បន
សន្ធាវទុក្ខមត្តមេវ។ ឯវំមាយុបរិយន្តោតិ ឯវំ
សត្តបញ្ញាសវស្សកោដិសជ្ឈិវស្សសតសហស្សាយុបរិយន្តោ។ សោ តតោ
បុតោតិ សោ អហំ តតោ តុសិតភវនតោ បុតោ។ ឥធូបបន្លោតិ ឥធូ
មហាមាយាយ ទេវិយា កុច្ឆិម្ហំ និព្វត្តោ។

ឥតតិ ឯវំ។ សាការំ សឧទ្ទេសន្តិ នាមគោត្តវសេន សឧទ្ទេសំ, វណ្ណាធិវសេន
សាការំ។ នាមគោត្តវសេន ហិ សត្តោ “ធន្តោ, តិស្សោ, គោតមោ” តិ
ឧទ្ទិស័យតិ; វណ្ណាធិហិ ធិនាតោ, សាមោតិ នាទត្តតោ បញ្ញាយតិ; តស្មា
នាមគោត្តំ ឧទ្ទេសោ, ឥតវេ អាការា។ កី បន ពុទ្ធាយេវ បុព្វេនិវាសំ សវន្តិទិ?
វុច្ចតេ - ន ពុទ្ធាយេវ, បច្ចេកពុទ្ធា-ពុទ្ធសាវក-តិត្តិយាបិ, នោ ច ខោ អវិសេសេន។
តិត្តិយា ហិ ចត្តាលីសំយេវ កេហ្ម សវន្តិ, ន តតោ បវំ។ កស្មា? ឧត្តលបញ្ញត្តា។
តេសញ្ញិ នាមរូបបរិច្ឆេទវិហតោ ឧត្តលា បញ្ញា ហោតិ។ សាវកេសុ បន
អសីតិមហាសាវកា កហ្មសតសហស្សំ សវន្តិ; ទ្វេ អគ្គសាវកា
ឯកមសង្ឃេយ្យំ សតសហស្សញ្ច។ បច្ចេកពុទ្ធា ទ្វេ អសង្ឃេយ្យានិ
សតសហស្សញ្ច។ ឯត្ថកោ ហិ តេសំ អភិនិហារោ។ ពុទ្ធានំ បន បរិច្ឆេទោ នត្តិ,
យាវ ឥច្ឆន្តិ តាវ សវន្តិ។ តិត្តិយា ច ខន្ធបដិចាជិមេវ សវន្តិ។ បដិចាជី មុញ្ញត្វា
ចុតិបដិសន្ធិវសេន សវិតុំ ន សក្កោន្តិ។ តេសញ្ញិ អន្ធានំវិយ
ឥច្ឆិតប្បុរេសោក្កមនំ នត្តិ។ សាវកា ឧភយថាបិ សវន្តិ; តថា បច្ចេកពុទ្ធា។ ពុទ្ធា
បន ខន្ធបដិចាជិយាបិ ចុតិបដិសន្ធិវសេនបិ សីហោក្កន្តវសេនបិ អនេកាសុ
កហ្មកោដិសុ ហេជ្ជា វា ឧបរិ វា យំ យំ ហំនំ អាកម្ពន្តិ, តំ សត្តំ សវន្តិយេវ។

អយំ ខោ មេ ព្រាហ្មណាតិអាជីសុ មេតិ មយា។ វិជ្ជាតិ វិទិតករណេជ្ជន
វិជ្ជា។ កី វិទិតំ ករោតិ? បុព្វេនិវាសំ។ អវិជ្ជាតិ តស្សេវ បុព្វេនិវាសស្ស
អវិទិតករណេជ្ជន តប្បជីច្ឆាទកមោហោ វុច្ចតិ។ តមោតិ ស្សេវ មោហោ
តប្បជីច្ឆាទកេជ្ជន “តមោ” តិ វុច្ចតិ។ អាលោកោតិ សាយេវវិជ្ជា
ធិកាសករណេជ្ជន “អាលោកោ” តិ វុច្ចតិ។ ឯត្ថ ច វិជ្ជា អធិគតាតិ អយំ អត្ថោ,
សេសំ បសំសាវចនំ។ យោជនា បនេត្ថ - អយំ ខោ មេ វិជ្ជា អធិគតា, តស្ស មេ
អធិគតវិជ្ជស្ស អវិជ្ជាវិហតា, វិនជ្ជាតិ អត្ថោ។ កស្មា? យស្មា វិជ្ជា ឧប្បន្នា។ ឯស
នយោ ឥតវស្មិម្បិ បទទ្វយេ។

យថា តន្ត្រី ឯត្ថ យថាតិ ឱបម្មត្ថេ។ តន្ត្រី និបាតោ។ សតិយា អវិប្បវាសេន
អប្បមត្តស្ស។ វិរិយាតាបេន អាតាបិនោ។ កាយេ ច ជីវិតេ ច អនបេក្ខតាយ
បហិតត្តស្ស, បេសិតចិត្តស្សាតិ អត្តោ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - យថា អប្បមត្តស្ស
អាតាបិនោ បហិតត្តស្ស វិហារតោ អវិជ្ជាវិហញ្ញេយ្យវិជ្ជា ឧប្បន្នេយ្យ, តមោ
វិហញ្ញេយ្យ អាលោកោ ឧប្បន្នេយ្យ; ឯវមេវ មម អវិជ្ជាវិហារាវិជ្ជា ឧប្បន្នា,
តមោវិហារតោ អាលោកោ ឧប្បន្នោ។ ឯតស្ស មេ បធានានុយោគស្ស
អនុបមេវ ជលំ លទ្ធន្តិ។

អយំ ខោ មេ ព្រាហ្មណ បឋមា អភិនិព្វធា អហោសិ កុក្កជជ្ជាបកស្សេវ
អណ្ណាកោសម្ភាតិ អយំ ខោ មម ព្រាហ្មណ
បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណមុខតុណ្ហាកេន បុព្វេ និវុត្តក្ខន្ធបដិច្ចាទកំ
អវិជ្ជណ្ណាកោសំ បធាលេត្វា បឋមា អភិនិព្វធា បឋមា និក្ខន្ធិ បឋមា
អរិយាជាតិ អហោសិ, កុក្កជជ្ជាបកស្សេវ មុខតុណ្ហាកេន វា ចាទនន្ទសិខាយ
វា អណ្ណាកោសំ បធាលេត្វា តម្ភា អណ្ណាកោសម្ភា អភិនិព្វធា និក្ខន្ធិ
កុក្កជនិកាយេ បច្ឆាជាតីតិ។

បុព្វេនិវាសកថា និដ្ឋិតា។

ទិព្ពចក្ខុញ្ញាណកថា

១៣. សោ ឯវំ...បេ... ចុត្វបចាតញ្ញាណាយាតិ ចុតិយា ច ឧបចាតេ ច
ញ្ញាណាយ; យេន ញ្ញាណេន សត្តានំ ចុតិ ច ឧបចាតោ ច ញ្ញាយតិ, តទត្ថន្តិ
វុត្ថំ ហោតិ។ ចិត្តំ អភិនិជ្ជាមេសិន្តិ បរិកម្មចិត្តំ នីហរី។ សោ ទិព្ពេន...បេ...
បស្សមីតិ ឯត្ថ បន បូរិសចារមីនំ មហាសត្តានំ បរិកម្មករណំ នត្ថិ។ តេ ហិ
ចិត្តេ អភិនិជ្ជាមិតមត្តេ ឯវំ ទិព្ពេន ចក្ខុនា សត្តេ បស្សន្តិ, អាទិកម្មកកុលបុត្តា

បន បរិកម្ម កត្យា។ តស្មា តេសំ វសេន បរិកម្ម វត្តព្រំ សិយា។ តំ បន វុច្ចមានំ
អតិភារិយំ វិនយនិទានំ ករោតិ; តស្មា តំ ន វធាម។ អតិកេហិ បន វិសុទ្ធិមគ្គ
(វិសុទ្ធិ. ២.៤០០) វុត្តនយេន គហោតព្ពំ។ ឥធម បន ចាឡិមេវ វណ្ណាយិស្សាម។

សោតិ សោ អហំ។ ទិព្ពនាតិអាទីសុ ទិព្ពសទិសត្តា ទិព្ពំ។ ទេវតានញ្ចិ
សុចរិតកម្មនិព្ពត្តំ បិត្តសេម្បរុហិរាជីហិ អបលិពុទ្ធី ឧបក្កិលេសវិនិមុត្តតាយ
ទូរេបិ អារម្មណសម្បជីដ្ឋនសមត្ថំ ទិព្ពំ បសាទចក្ក ហោតិ។ ឥធម្មាបិ
វិរិយភាវនាពលនិព្ពត្តំ ញ្ញាណចក្ក តាទិសមេវាតិ ទិព្ពសទិសត្តា ទិព្ពំ,
ទិព្ពវិហារវសេន បដិលទ្ធត្តា អត្តនា ច ទិព្ពវិហារសន្និស្សិតត្តាបិ ទិព្ពំ,
អាណកបរិគ្គហេន មហាជុតិកត្តាបិ ទិព្ពំ, តិរោកុដ្ឋាទិកត្របទស្សនេន
មហាគតិកត្តាបិ ទិព្ពំ។ តំ សព្វំ សទ្ធសត្តានុសារេន វេទិតព្ពំ។ ទស្សនជ្ជេន ចក្ក។
ចក្កកិច្ចករណេន ចក្កមិវាតិបិ ចក្ក។ បុត្របចាតទស្សនេន ទិដ្ឋិវិសុទ្ធិហេតុត្តា
វិសុទ្ធិ។ យោ ហិ បុតិមត្តមេវ បស្សតិ ន ឧបចាតំ, សោ ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ គណ្ណាតិ។ យោ
ឧបចាតមត្តមេវ បស្សតិ ន បុតិ, សោ នវសត្តចាតុភាវទិដ្ឋិ គណ្ណាតិ។ យោ បន
តទុកយំ បស្សតិ, សោ យស្មា ធុរិយម្បិ តំ ទិដ្ឋិកតំ អតិវត្តតិ, តស្មាស្ស តំ
ទស្សនំ ទិដ្ឋិវិសុទ្ធិហេតុ ហោតិ។ តទុកយញ្ច ភកវា អទ្ធស។ តេនេតំ វុត្តំ -
“បុត្របចាតទស្សនេន ទិដ្ឋិវិសុទ្ធិហេតុត្តា វិសុទ្ធិ”ន្តិ។

ឯកាទសឧបក្កិលេសវិរហតោ វា វិសុទ្ធិ។ ភកវតោ ហិ
ឯកាទសបក្កិលេសវិរហិតំ ទិព្ពចក្ក។ យថាហា - “សោ ខោ អហំ, អនុវុទ្ធី,
វិចិកិច្ឆា ចិត្តស្ស ឧបក្កិលេសោ’តិ ឥតិ វិទិត្វា វិចិកិច្ចំ ចិត្តស្ស ឧបក្កិលេសំ
បដហិ។ អមនសិកាហេ... ខេ... ចិនមិទ្ធី... ធម្មតត្ថំ... ឧប្បិលំ... ទុដ្ឋល្អំ...
អច្ឆារទ្ធីវិរិយំ... អតិលីនវិរិយំ... អភិជប្បា... នានត្ថសញ្ញា... ‘អតិនិដ្ឋាយិតត្ថំ
រូចានំ ចិត្តស្ស ឧបក្កិលេសោ’តិ ឥតិ វិទិត្វា អតិនិដ្ឋាយិតត្ថំ រូចានំ ចិត្តស្ស

ឧបក្កិលេសំ បដហី។ សោ ខោ អហំ, អនុវុទ្ធ, អប្បមត្តោ អាតាបី បហិតត្តោ
វិហារត្តោ ឌីកាសញ្ញា ខោ សញ្ញាធាមិ, ន ច រូចានិ បស្សមិ។ រូចានិ ហិ ខោ
បស្សមិ, ន ច ឌីកាសំ សញ្ញាធាមី”តិ (ម. និ. ៣.២៤២-២៤៣) ឯវមាធិ។ តទេវំ
ឯកាទសុបក្កិលេសវិវហតោវិសុទ្ធិ។

មនុស្សបចារំ អតិក្កមិទ្វារូបទស្សនេន អតិក្កន្តមាទុសកំ; មាទុសកំ វា
មំសចក្កំ អតិក្កន្តត្តា អតិក្កន្តមាទុសកន្តិ វេទិតព្ពំ។ តេន ទិព្ពេន ចក្កនា
វិសុទ្ធន អតិក្កន្តមាទុសកេន។

សត្តេ បស្សមីតិ មនុស្សមំសចក្កនាវិយ សត្តេ បស្សមិ ទក្ខាមិ
ឌីលោកេមិ។ ចវមាទេ ឧបបជ្ជមាទេតិ ឯត្ថ ចុតិក្ខណោ វា ឧបបត្តិក្ខណោ វា
ទិព្ពចក្កនា ទដ្ឋំ ន សក្កា, យេ បន អាសន្នចុតិកា ឥទានិ ចវិស្សន្តិ តេ ចវមាធា។
យេ ច គហិតបដិសន្ធិកា សម្មតិទិព្ពត្តា វា, តេ ឧបបជ្ជមាធាតិ អធិប្បតា។ តេ
ឯវរូបេ ចវមាទេ ឧបបជ្ជមាទេ ច បស្សមីតិ ទស្សតិ។ ហីនេតិ
មោហានិស្សន្ធយុត្តត្តា ហីនានំ ជាតិកុលកោតាធិនំ វសេន ហិឡិទេ ឌីហិឡិទេ
ឧញ្ញាតេ អវញ្ញាតេ។ បណ្ឌិតេតិ អមោហានិស្សន្ធយុត្តត្តា តត្ថិបរិទេ។
សុវណ្ណតិ អនោសនិស្សន្ធយុត្តត្តា ឥដ្ឋកន្តមនាបវណ្ណយុត្តេ។ ទុព្ពណ្ណតិ
នោសនិស្សន្ធយុត្តត្តា អនិដ្ឋាកន្តអមនាបវណ្ណយុត្តេ; អភិរូបេ វិរូបេតិបិ
អត្តោ។ សុគតេតិ សុគតិគតេ, អលោភនិស្សន្ធយុត្តត្តា វា អឡេ មហាទូទេ។
ទុគ្គតេតិ ទុគ្គតិគតេ, លោភនិស្សន្ធយុត្តត្តា វា ទលិទ្ធេ អប្បន្នចានេ។
យថាកម្មបកេតិ យំ យំ កម្មំ ឧបចិតំ តេន តេន ឧបកតេ។ តត្ថ បុរិមេហិ
“ចវមាទេ”តិអាធិហិ ទិព្ពចក្កកិច្ចំ វុត្ថំ; ឥមីនា បន បទេន
យថាកម្មបកញ្ញាណកិច្ចំ។

តស៊ូ ច ព្រាណស្ស អយមុប្បត្តិក្កមោ - សោ ហេជ្ជា និរយាភិមុខំ
អាណោកំ វឌ្ឍេត្វា នេយិកសត្តេ បស្សតិ មហន្តំ ទុក្ខមនុក្កវមាណេ, តំ ទស្សនំ
ទិព្ពចក្កកិច្ចមេវ។ សោ ឯវំ មនសិ ករោតិ - “កិន្ត ខោ កម្មំ កត្វា ឥមេ សត្តា
ឯតំ ទុក្ខមនុក្កវន្តី”តិ? អថស្ស “ឥទំ នាម កត្វា”តិ តំ កម្មារម្មណំ ព្រាណំ
ឧប្បជ្ជតិ។ តថា ឧបរិ ទេវលោកាភិមុខំ អាណោកំ វឌ្ឍេត្វា នន្ទនវន-មិស្សកវន-
ជារុសកវនាទីសុ សត្តេ បស្សតិ មហាសម្បត្តិ អនុក្កវមាណេ។ តម្បី ទស្សនំ
ទិព្ពចក្កកិច្ចមេវ។ សោ ឯវំ មនសិ ករោតិ - “កិន្ត ខោ កម្មំ កត្វា ឥមេ សត្តា
ឯតំ សម្បត្តិ អនុក្កវន្តី”តិ? អថស្ស “ឥទំ នាម កត្វា”តិ តំ កម្មារម្មណំ ព្រាណំ
ឧប្បជ្ជតិ។ ឥទំ យថាកម្មបគព្រាណំ នាម។ ឥមស្ស វិសុំ បរិកម្មំ នាម នត្តិ។
យថា ចិមស្ស, ឯវំ អនាគតំសព្វាណស្សបិ។ ទិព្ពចក្កចាទកានេវ ហិ ឥមាទិ
ទិព្ពចក្កនា សហេវ ឥជ្ឈន្តិ។

កាយទុច្ចរិតេនាទិអាទីសុ ទុដ្ឋ ចរិតំ ទុដ្ឋំ វា ចរិតំ កិលេសបូតិកត្តាទិ
ទុច្ចរិតំ; កាយេន ទុច្ចរិតំ, កាយតោ វា ឧប្បន្នំ ទុច្ចរិតន្តិ កាយទុច្ចរិតំ។ ឯវំ
វេមនោទុច្ចរិតានិបិ ទដ្ឋព្ពានិ។ សមម្ពាគតាទិ សមដ្ឋីភូតា។ អរិយានំ
ឧបវាទកាទិ ពុទ្ធបច្ឆេកពុទ្ធពុទ្ធសាវកានំ អរិយានំ អន្តមសោ
គិហិសោតាបដ្ឋានម្បី អនត្តកាមា ហុត្វា អន្តិមវត្ថុនា វា គុណបរិជំសនេន វា
ឧបវាទកា; អក្កោសកា, គរហកាទិ វុត្តំ ហោតិ។ តត្ថ “នត្តិ ឥមេសំ
សមណធម្មោ, អស្សមណា ឯតេ”តិ វទន្តោ អន្តិមវត្ថុនា ឧបវាទតិ។ “នត្តិ
ឥមេសំ ឈានំ វា វិមោក្ខោ វា មគ្គោ វា ជលំ វា”តិ វទន្តោ គុណបរិជំសនេន
ឧបវាទតិ វេទិតញ្ចេ។ សោ ច ជានំ វា ឧបវាទេយ្យ អជានំ វា, ឧភយថាបិ
អរិយូបវាទោវ ហោតិ។ ភារិយំ កម្មំ សក្ការវណំ មក្ការវណាញ, សតេកិច្ចំ បន
ហោតិ។ តស៊ូ ច អារិការត្ថំ ឥទំ វត្ថុមុទាហរន្តិ -

“អញ្ញាតវស្សី កិរ គាមេ ឯកោ ជេរោ ច ធម្មារកិក្ខុ ច បិណ្ឌាយ ចវន្តិ។ តេ
 បឋមយរេយេវ ឧឡ្ហម្ពត្ថំ ឧណ្ហាយាគុំ លភីសុ។ ជេរស្ស ច កុច្ឆិវាតោ អត្ថិ។ សោ
 ចិន្តេសិ - ‘អយំ យាគុ មយ្ហំ សប្បាយា, យាវ ន សីតលា ហោតិ តាវ’ នំ បិវាមី’តិ។
 សោ មនុស្សេហិ ឧម្មារត្ថាយ អាហាជេ ធារុក្ខន្ធនិសីទិត្វា តំ បិវិ។ ឥតរោ តំ
 ជិកុច្ឆិ - ‘អតិច្ឆាតោ វតាយំ មហាល្លកោ អម្ពាភំ លង្គិតព្ពកំ អកាសី’តិ។ ជេរោ
 គាមេ ចរិត្វាវិហារំ គន្ធា ធម្មារកិក្ខុំ អាហា - ‘អត្ថិ តេ, អារុសោ, ឥមស្សី សាសនេ
 បតិជ្ឈា’តិ? ‘អាម, ភន្តេ, សោតាបន្នោ អហា’ន្តិ។ ‘តេន ហារុសោ, ឧបរិមគ្គត្ថាយ
 វាយាមំ មា អកាសិ, ឌីណាសវោ តយា ឧបវទិតោ’តិ។ សោ តំ ខមាបេសិ។
 តេនស្ស តំ ចាកតិកំ អហោសិ”។ តស្មា យោ អញ្ញោបិ អរិយំ ឧបវទតិ, តេន
 គន្ធា សចេ អត្ថនា វុឡ្ហតរោ ហោតិ, “អហំ អាយស្មន្តំ ឥទញ្ចិទញ្ច អវចំ, តំ មេ
 ខមាហី”តិ ខមាបេតញ្ញោ។ សចេ នវកតរោ ហោតិ, វន្តិត្វា ឧក្កជិកំ និសីទិត្វា
 អញ្ញាលី បគ្គហេត្វា “អហំ ភន្តេ តុម្ពេ ឥទញ្ចិទញ្ច អវចំ, តំ មេ ខមថា”តិ
 ខមាបេតញ្ញោ។ សចេ សោ នក្ខមតិ ទិសាបក្កន្តោ វា ហោតិ, យេ តស្សី វិហារេ
 ភិក្ខុ វសន្តិ តេសំ សន្តិកំ គន្ធា សចេ អត្ថនា វុឡ្ហតរោ ហោតិ បិតកេនេវ, សចេ
 នវកតរោ ឧក្កជិកំ និសីទិត្វា អញ្ញាលី បគ្គហេត្វា “អហំ, ភន្តេ, អសុកំ នាម
 អាយស្មន្តំ ឥទញ្ចិទញ្ច អវចំ, ខមតុ មេ សោ អាយស្មា”តិ វរំ វទន្តេន
 ខមាបេតញ្ញោ។ សចេ សោ បរិនិព្វតោ ហោតិ, បរិនិព្វតមញ្ញោជ្ជានំ គន្ធា យាវ
 សិវទិកំ គន្ធាបិ ខមាបេតញ្ញោ។ វរំ កតេ សគ្គាវរណាញ មគ្គាវរណាញ ន
 ហោតិ, ចាកតិកមេវ ហោតិ។

មិច្ឆាទិដ្ឋិកាតិ វិបរីតទស្សនា។ មិច្ឆាទិដ្ឋិកម្មសមាធានាតិ មិច្ឆាទិដ្ឋិវសេន
 សមាទិន្ននាវាវិធកម្មា, យេ ច មិច្ឆាទិដ្ឋិមូលកេសុ កាយកម្មាទិសុ អញ្ញោបិ
 សមាទបេន្តិ។ តត្ថ វចីទុច្ឆរិតគ្គហណោនេវ អរិយូបវាទេ,
 មនោទុច្ឆរិតគ្គហណោន ច មិច្ឆាទិដ្ឋិយា សង្កហិតាយបិ ឥមេសំ ទិដ្ឋំ បុន វចនំ

មហាសាវ័ន្តការទស្សនត្ថន្ត វេទិតត្ថំ។ មហាសាវ័ន្តោ ហិ អវិយូបវាទោ
អាណន្តិយសទិសោ។ យថាហ - “សេយ្យថាបិ, សារិបុត្ត, ភិក្ខុ សីលសម្មន្នោ
សមាធិសម្មន្នោ បញ្ញាសម្មន្នោ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ អញ្ចំ អារាធយ្យ; ឯវំសម្មទមិទំ,
សារិបុត្ត, វេទាមិ តំ វាចំ អប្បហាយ តំ ចិត្តំ អប្បហាយ តំ ទិដ្ឋិ អប្បជិនិស្សន្និក្ខា
យថាភតំ និក្ខិត្តោ, ឯវំ និរយេ”តិ (ម. និ. ១.១៤៩)។

មិច្ឆាទិដ្ឋិតោ ច មហាសាវ័ន្តតំ ឆាម អញ្ចំ នត្ថិ។ យថាហ - “ឆាហំ, ភិក្ខុវេ,
អញ្ចំ ឯកធម្មម្បិ សមនុបស្សមិ, ឯវំ មហាសាវ័ន្តតំ, យថយិទំ, មិច្ឆាទិដ្ឋិ។
មិច្ឆាទិដ្ឋិបរមាទិ, ភិក្ខុវេ, វជ្ជានី”តិ (អ. និ. ១.៣១០)។

កាយស្ស ភេទាតិ ឧទាទិន្នក្ខន្ធបរិច្ឆាតា។ បរំ មរណាតិ តទនន្តរំ
អភិនិព្វត្តក្ខន្ធក្លហណោ។ អថវា កាយស្ស ភេទាតិ ជីវិតិន្ទ្រិយស្សបច្ឆេទា។ បរំ
មរណាតិ ចុតិចិត្តតោ ឧទ្ទំ។ **អចាយន្តិ** ឯវមាទិ សត្តំ និរយវេវចនំ។ និរយោ ហិ
សគ្គមោក្ខហេតុភូតា បុញ្ញសម្មតា អយា អបេតត្តា, សុខានំ វា អាយស្ស
អភាវា អចាយោ។ ទុក្ខស្ស គតិ បដិសរណាន្តិ **ទុក្ខតិ**; ទោសពហុលតាយ វា
ទុដ្ឋន កម្មនា និព្វត្តា គតីតិ ទុក្ខតិ។ វិវេសា និបតន្តិ ឯត្ថ ទុក្ខជការីនោតិ
វិនិចាតោ; វិនិស្សន្តា វា ឯត្ថ និបតន្តិ សម្ពិជ្ជមានផ្ដុំបច្ចដ្ឋាតិ វិនិចាតោ។ នត្ថិ ឯត្ថ
អស្សនសញ្ញិតោ អយោតិ និរយោ។

អថ វា អចាយក្លហណោន តិរច្ឆានយោនី ទីបេតិ។ តិរច្ឆានយោនិ ហិ
អចាយោ, សុគតិយា អបេតត្តា; ន ទុក្ខតិ, មហេសក្ខានំ នាគរាជាទីនំ
សម្ភវតោ។ ទុក្ខតិក្លហណោន បេត្តិវិសយំ ទីបេតិ។ សោ ហិ អចាយោ ចេវ
ទុក្ខតិ ច សុគតិតោ អបេតត្តា, ទុក្ខស្ស ច គតិភូតត្តា; ន តុ វិនិចាតោ
អសុរសទិសំ អវិនិបតិតត្តា។ បេតមហិទ្ធិកានញ្ញា វិមាណនិបិ និព្វត្តន្តិ។
វិនិចាតក្លហណោន អសុរកាយំ ទីបេតិ។ សោ ហិ យថាវុត្តនត្តន អចាយោ

ចេរៀន ធុត្តតិ ច សព្វសមុស្សយេហិ ច វិនិបតិកត្តា វិនិបាតោតិ វុច្ចតិ។
និរយគ្គហឈាន អវិចិ-អាធិអនេកប្បការំ និរយមេវ ធិបេតិ។ ឧបបន្នាតិ
ឧបគតា, តត្ថ អភិធិត្តាតិ អធិប្បាយោ។ វុត្តវិបរិយាយេន សុក្កបក្ខោ
វេទិតញោ។

អយំ បនវិសេសោ - ឯត្ថ សុគតិគ្គហឈាន មនុស្សគតិបិ សង្កយ្ហតិ។
សគ្គគ្គហឈាន ទេវគតិយេវ។ តត្ថ សុន្ទរា គតីតិ សុគតិ។ រូបាធិវិសយេហិ
សុដ្ឋអក្កោតិ សក្កោ។ សោ សញ្ញាបិ លុដ្ឋនបលុដ្ឋនដ្ឋន លោកោតិ អយំ
វេចនត្ថោ។ វិជ្ជាតិ ធិព្ពចក្ខុញ្ញាណវិជ្ជា។ អវិជ្ជាតិ សត្វានំ
ចុតិបដិសន្ធិបដិច្ឆាធិកា អវិជ្ជា។ សេសំ វុត្តនយមេវ។ អយមេវ ហេតុវិសេសោ
- យថា បុព្វេនិវាសកថាយំ “បុព្វេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណមុខតុណ្ហាកេន
បុព្វេនិវុត្តក្ខន្ធបអច្ឆាធិកំ អវិជ្ជន្ហាណោសំ បទាលេត្វា” តិ វុត្តំ; ឯវមិធន
“ចុត្វបចាតញ្ញាណមុខតុណ្ហាកេន ចុត្វបចាតបដិច្ឆាធិកំ អវិជ្ជន្ហាណោសំ
បទាលេត្វា” តិ វុត្តព្ពន្ធិ។

ធិព្ពចក្ខុញ្ញាណកថា និដ្ឋិតា។

អាសវក្ខយញ្ញាណកថា

១៤. សោ ឯវំ សមាហិតេ ចិត្តតិ ឥធិវិបស្សនាចាធិកំ ចតុត្ថជ្ឈានចិត្តំ
វេទិតព្ពំ។ អាសវានំ ខយញ្ញាណាយាតិ អរហត្តមគ្គញ្ញាណត្ថាយ។
អរហត្តមគ្គោ ហិ អាសវវិនាសនតោ អាសវានំ ខយោតិ វុច្ចតិ។ តត្រ ចេតំ
ញ្ញាណំ តប្បវិយាបន្នតាតិ។ ចិត្តំ អភិធិន្នាមេសិន្តិវិបស្សនាចិត្តំ អភិធិហរី។
សោ ឥទំ ធុក្ខន្ធិ ឯវមាធិសុ “ឯត្ថកំ ធុក្ខំ, ន ឥតោ ភិយ្យោ” តិ សព្វម្បិ ធុក្ខសច្ចំ
សរសលក្ខណបដិវេជន យថាភូតំ អព្ពញ្ញាសី ជាតិ បដិវិជ្ជី។ តស្ស ច ធុក្ខស្ស

និព្វត្តិកំ តណ្ហាំ “អយំ ទុក្ខសមុទយោ” តិ, តទុក្ខយម្បិ យំ ហំនំ បទ្វា និរុដ្ឋតិ តំ
តេសំ អប្បវត្តិ និព្វានំ “អយំ ទុក្ខនិរោធា” តិ, តស្ស ច សម្មាបកំ អរិយមគ្គំ
“អយំ ទុក្ខនិរោធគាមិនី បដិបទា” តិ សរសលក្ខណាបដិវេជេន យថាភូតំ
អព្ពញ្ញាសី ជានី បដិវិជ្ជន្តិ វេមត្តោ វេទិតញ្ចោ។

ឯវំ ស្សបតោ សច្ចានិ ទស្សេត្វា ឥទានិ កិលេសវសេន បរិយាយតោ
ទស្សេត្តោ “ឥមេ អាសវា” តិ អាទិមាហ។ តស្ស មេ ឯវំ ជានតោ ឯវំ បស្សតោ តិ
តស្ស មយ្ហំ ឯវំ ជានន្តស្ស ឯវំ បស្សន្តស្ស សហា វិបស្សនាយ កោដិប្បត្តំ មគ្គំ
កថេតិ។ កាមាសវា តិ កាមាសវតោ។ វិមុច្ចត្តា តិ ឥមិនា ជលក្ខណំ ទស្សេតិ។
មគ្គក្ខណោ ហិ ចិត្តំ វិមុច្ចតិ, ជលក្ខណោ វិមុត្តំ ហោតិ។ វិមុត្តស្មី វិមុត្តមិតិ
ញ្ញាណន្តិ ឥមិនា បច្ចវេក្ខណញ្ញាណំ ទស្សេតិ។ ឪណា ជាតី តិ អាទិមា តស្ស
ភូមិ។ តេន ហិ ញ្ញាណោន ភគវា បច្ចវេក្ខត្តោ “ឪណា ជាតី” តិ អាទិនិ
អព្ពញ្ញាសី។ កតមា បន ភគវតោ ជាតិ ឪណា, កថញ្ចា នំ អព្ពញ្ញាសី តិ? វុច្ចតេ
- ន តាវស្ស អតីតា ជាតិ ឪណា, បុព្វេវ ឪណាត្តា; ន អនាគតា, អនាគតេ
វាយាមាភាវតោ; ន បច្ចុប្បន្នា, វិជ្ជមានត្តា។ យា បន មគ្គស្ស អភាវិតត្តា
ឧប្បជ្ឈេយ្យ ឯកចតុបញ្ចវេការភវេសុ ឯកចតុបញ្ចក្ខន្ធឬប្បភេទា ជាតិ, សា
មគ្គស្ស ភាវិតត្តា អនុប្បាទធម្មតំ អាបដ្ឋនេន ឪណា; តំ សោ មគ្គភាវនាយ
បហីនកិលេសេ បច្ចវេក្ខិត្វា “កិលេសាភាវេ វិជ្ជមានម្បិ កម្មំ អាយតី
អប្បជិសន្តិកំ ហោតី” តិ ជានតោ អព្ពញ្ញាសី។

វុសិតន្តិ វុត្តំ បរិវុត្តំ, កតំ ចរិតំ និដ្ឋិតន្តិ អត្តោ។ ព្រហ្មចរិយន្តិ
មគ្គព្រហ្មចរិយំ, បុព្វជ្ឈនកល្យាណាកេន ហិ សន្និ សត្ត សេក្ខា ព្រហ្មចរិយវាសំ
វសន្តិ នាម, ឪណាសវោ វុត្តវាសោ។ តស្មា ភគវា អត្តនោ ព្រហ្មចរិយវាសំ
បច្ចវេក្ខត្តោ “វុសិតំ ព្រហ្មចរិយ” ន្តិ អព្ពញ្ញាសី។ កតំ ករណីយន្តិ ចតុសុ

សង្ខេប ចតុប្បា មគ្គបិ បរិញ្ញាបហានសង្ឃកិរិយាការៈនាគិសមយវសេន
សោធន្យសវិធម្មំ កិច្ចំ និដ្ឋាបិតន្តិ អត្ថោ។ បុព្វជនកល្យាណកាធម្មោ ហិ ឯតំ
កិច្ចំ ករោន្តិ, ឡើយសរេ កតករណីយោ។ តស្មា ភគវា អត្ថនោ ករណីយំ
បច្ចវេក្ខន្តោ “កតំ ករណីយ”ន្តិ អព្ពញ្ញាសី។ នាបរំ ឥត្ថត្តាយាតិ ឥនានិ បុន
ឥត្ថភារាយ ឯវំ សោធន្យសកិច្ចភារាយ កិលេសក្ខយាយ វា មគ្គការៈនាកិច្ចំ មេ
នត្ថិតិ អព្ពញ្ញាសី។

ឥនានិ ឯវំ បច្ចវេក្ខណញ្ញាណាបរិគ្គហិតំ តំ អាសវានំ ខយញ្ញាណាធិគមំ
ព្រាហ្មណស្ស ធស្សេន្តោ អយំ ខោ មេ ព្រាហ្មណាតិអាធិមាហ។ តត្ថ វិជ្ជាតិ
អរហត្តមគ្គញ្ញាណវិជ្ជា។ អវិជ្ជាតិ ចតុស្កប្បដិច្ចាធិកា អវិជ្ជា។ សេសំ
វុត្តនយមេវ។ អយំ បន វិសេសោ - អយំ ខោ មេ ព្រាហ្មណ តតិយា អភិធិត្តិនា
អហោសីតិ ឯត្ថ អយំ ខោ មម ព្រាហ្មណ អាសវានំ ខយញ្ញាណមុខតុណ្ហាកេន
ចតុស្កប្បដិច្ចាធិកំ អវិជ្ជន្ហាកោសំ បទាលេត្វា តតិយា អភិធិត្តិនា តតិយា
និក្ខន្តិ តតិយា អរិយជាតិ អហោសិ, កុក្កជន្ទាបកស្សេវ មុខតុណ្ហាកេន វា
បាទនខសិខាយ វា អណ្ណាកោសំ បទាលេត្វា តម្ហា អណ្ណាកោសម្ហា អភិធិត្តិនា
និក្ខន្តិ កុក្កជនិកាយេ បច្ចាជាតីតិ។

ឯត្តារតា កី ធស្សេតីតិ? សោ ហិ ព្រាហ្មណ កុក្កជន្ទាបកោ អណ្ណាកោសំ

បទាលេត្វា តតោ និក្ខមន្តោ សកិមេវ ជាយតិ, អហំ បន បុព្ពេ-
នីវុត្តក្ខន្ធបដិច្ចាធិកំ អវិជ្ជន្ហាកោសំ ភិក្ខុត្វា បឋមំ តារ
បុព្ពេនិវាសានុស្សតិញ្ញាណវិជ្ជាយ ជាតោ, តតោ សត្តានំ
ចុតិបដិសន្ធិបដិច្ចាធិកំ អវិជ្ជន្ហាកោសំ បទាលេត្វា ធុតិយំ
ធិត្តចក្ខុញ្ញាណវិជ្ជាយ ជាតោ, បុន ចតុស្កប្បដិច្ចាធិកំ អវិជ្ជន្ហាកោសំ
បទាលេត្វា តតិយំ អាសវានំ ខយញ្ញាណវិជ្ជាយ ជាតោ; ឯវំ តីហិ វិជ្ជាហិ

តិក្ខត្តំ ជាតោ។ សា ច មេ ជាតិ អរិយា សុបរិសុទ្ធាតិ ៩ទំ ទស្សេសី។ ឯវំ
ទស្សេន្តោ ច បុព្វេនិវាសញ្ញាលោន អតីតំសញ្ញាណំ, ទិព្វចក្ខុនា
បច្ចុប្បន្នានាគតំសញ្ញាណំ, អាសវក្ខយេន សកលលោកិយលោកុត្តរគុណាន្តិ
ឯវំ តីហិវិជ្ជាហិ សព្វេបិ សព្វញ្ញុគុណោ បកាសេត្វា អត្តនោ អរិយាយ ជាតិយា
ជេដ្ឋសេដ្ឋការំ ព្រាហ្មណស្ស ទស្សេសីតិ។

អាសវក្ខយញ្ញាណកថា និដ្ឋិតា។

ទេសនានុមោទនកថា

១៥. ឯវំ វុត្តេ វេរញ្ញោ ព្រាហ្មណោតិ ឯវំ ភគវតោ លោកានុកម្មកេន
ព្រាហ្មណំ អនុកម្មមាទេន វិនិគ្វហិតព្វេបិ អត្តនោ អរិយាយ ជាតិយា
ជេដ្ឋសេដ្ឋការំ វិជ្ជត្តយបកាសិកាយ ធម្មទេសនាយ វុត្តេ
មីតិវិជ្ជារបរិបុណ្ណាគត្តចិត្តោ វេរញ្ញោ ព្រាហ្មណោ តំ ភគវតោ អរិយាយ
ជាតិយា ជេដ្ឋសេដ្ឋការំ វិទិត្វា “ឦទិសំ នាមាហំ សព្វលោកជេដ្ឋសេដ្ឋំ
សព្វគុណសមន្មាគតំ សព្វញ្ញំ ‘អញ្ញោសំ អភិវាទនាទិកម្មំ ន ករោតី’ តិ អវចំ -
‘ធីរត្ថុ វតេ អញ្ញាណ’” ឆ្លំ អត្តានំ គរហិត្វា “អយំ ទានិ លោកេ អរិយាយ
ជាតិយា បុរេជាតជ្ជេន ជេដ្ឋោ, សព្វគុណោហិ អប្បជិសមជ្ជេន សេដ្ឋោ” តិ និដ្ឋំ
គន្ធា ភគវន្តំ ឯតទវោច - “ជេដ្ឋោ ភវំ គោតមោ សេដ្ឋោ ភវំ គោតមោ” តិ។
ឯវញ្ញោ បន វត្វា បុន តំ ភគវតោ ធម្មទេសនំ អព្ពនុមោទមា នោ “អភិក្កន្តំ, ភោ
គោតម, អភិក្កន្តំ, ភោ គោតមា” តិ អាទិមាហ។

តត្ថាយំ អភិក្កន្តសន្នោ ខយសុន្តរាភិវុបអព្ពនុមោទនេសុ ទិស្សតិ។
“អភិក្កន្តា, ភន្តេ, វត្តិ; និក្ខន្តោ បឋមោ យាមោ, ចិវនិសិដ្ឋោ
ភិក្ខុសង្ឃោ” តិ អាទិសុ (អ. និ. ៨.២០) ហិ ខយេ ទិស្សតិ។ “អយំ មេ បុគ្គលោ

ឧមតិ, ឥមេសំ ចតុន្ទំ បុគ្គលានំ អភិក្កន្ធតរោ ច បណ្ឌិតតរោ ចា”តិអាទីសុ (អ. និ. ៤.១០០) សុន្ទរេ។

“កោ មេ វន្តតិ ចាទានិ, ឥទ្ធិយា យសសា ជលំ;
អភិក្កន្ធន វណ្ណាន, សព្វា ឱកាសយំ ទិសា”តិ។ -

អាទីសុ (វិ. វ. ៨៥៧) អភិវុបេ។ “អភិក្កន្ធនំ, ភន្នេ”តិអាទីសុ (ធិ. និ. ១.២៥០)
អព្ពនុមោទនេ។ ឥធាបិ អព្ពនុមោទនេយេវ។ យស្មា ច អព្ពនុមោទនេ, តស្មា
“សាធុ សាធុ, ភោ គោតមា”តិ វុត្តំ ហោតិ វេទិតព្ពំ។

“ភយេ កោធន បសំសាយំ, តុវិតេ កោតូហលច្ឆរេ;
ហាសេ សោកេ បសាទេ ច, កវេ អាមេឱតំ ពុធា”តិ។

ឥមិនា ច លក្ខណេន ឥធ បសាទវសេន បសំសាវសេន ចាយំ ទិក្ខុត្តំ វុត្តោតិ
វេទិតព្ពំ។

អថ វា អភិក្កន្ធន្តិ អតិឥដ្ឋំ អតិមនាបំ អតិសុន្ទរន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ តត្ថ ឯកេន
អភិក្កន្ធសន្នេន ទេសនំ ថោមេតិ, ឯកេន អត្ថនោ បសាទំ។ អយញ្ញិ ឯត្ថ
អធិប្បាយោ - “អភិក្កន្ធនំ, ភោ គោតម, យទិទំ ភោតោ គោតមស្ស ធម្មទេសនា,
អភិក្កន្ធយទិទំ ភោតោ គោតមស្ស ធម្មទេសនំ អាគម្ម មម បសាទោ”តិ។
ភគវតោយេវ វា វចនំ ទ្វេ ទ្វេ អត្ថេ សន្ធាយ ថោមេតិ - ភោតោ គោតមស្ស
វចនំ អភិក្កន្ធនំ នោសនាសនតោ អភិក្កន្ធនំ គុណាធិគមនតោ, តថា
សន្ធាជននតោ បញ្ញាជននតោ, សាត្ថតោ សព្វញ្ញនតោ, ឧត្តានបទតោ
គម្ពីរតតោ, កណ្តាសុខតោ ហធយដ្ឋមតោ, អនត្តក្កំសនតោ អបរវម្ពនតោ,
ករុណាសីតលតោ បញ្ញាវធាតតោ, អចារ្យមណីយតោ វិមទ្ធកូមតោ,
សុយ្យមានសុខតោ វីមសិយមានហិតតោតិ ឯវមាទីហិ យោជេតព្ពំ។

តតោ បរម្មិ ចត្វាហិ ឧបមាហិ ទេសនំយេវ ថោមេតិ។ តត្ថ និក្កុដ្ឋិតន្តិ
អនោមុខបិភិក្ខុ, ហេដ្ឋាមុខជាតំ វា។ ឧក្កុដ្ឋយ្យាតិ ឧបរិមុខំ ករេយ្យ។ បដិច្ចន្តន្តិ
តិណបណ្ណាទិបដិច្ឆាទិតំ។ វិវរេយ្យាតិ ឧក្កុដ្ឋយ្យាតិ មូឡ្ហស្សាតិ ទិសាមូឡ្ហស្ស។
មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យាតិ ហត្ថេ គហេត្វា ឯស មគ្គោតិ វេទេយ្យ។ អនុការេតិ
កាឡបក្ខបាតុទ្ធីសី អនុវត្ត-យនវនសណ្ណា-មេយបដលេហិ ចតុរង្កេ តមសិ។
អយំ តាវ អនុត្តានបទត្ថោ។ អយំ បន អធិប្បាយយោជនា - យថា កោចិ
និក្កុដ្ឋិតំ ឧក្កុដ្ឋយ្យ, ឯវំ សទ្ធម្មិមុខំ អសទ្ធម្មេ បតិដ្ឋិតំ មំ អសទ្ធម្មា វុដ្ឋាបេន្តេន;
យថា បដិច្ចន្តំ វិវរេយ្យ, ឯវំ កស្សបស្ស ភគវតោ សាសនន្តរធានា បភុតិ
មិច្ឆាទិដ្ឋិកហនបដិច្ចន្តំ សាសនំ វិវរេន្តេន; យថា មូឡ្ហស្ស មគ្គំ អាចិក្ខេយ្យ, ឯវំ
កុម្មគ្គមិច្ឆាមគ្គប្បដិបទ្ធស្ស មេ សគ្គមោក្ខមគ្គំ អាចិក្ខេន្តេន; យថា អនុការេ
តេលបដ្ឋោតំ ធារេយ្យ, ឯវំ មោហានុការេ និមុគ្គស្ស មេ ពុទ្ធាទិវតនត្ថយរូចានិ
អបស្សតោ តប្បដិច្ឆាទិកមោហានុការេវិទ្ធិសកទេសនាបដ្ឋោតំ ធារេន្តេន,
មយ្ហំ ភោតា គោតមេន ឯតេហិ បរិយាយេហិ បកាសិតត្ថា
អនេកបរិយាយេន ធម្មោ បកាសិតោតិ។

ទេសនានុមោទនកថា និដ្ឋិតា។

បសន្នាការកថា

ឯវំ ទេសនំ ថោមេត្វា ឥមាយ ទេសនាយ រតនត្ថយេ បសន្នចិត្តោ
បសន្នាការំ ករោត្តោ “ឯសាហ”ន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ ឯសាហន្តិ ឯសោ អហំ។
ភវន្តំ គោតមំ សរណំ គច្ឆាមីតិ ភវន្តំ គោតមំ សរណាន្តិ គច្ឆាមិ; ភវំ មេ
គោតមោ សរណំ, បរាយណំ, អយស្ស តាតា, ហិតស្ស ចរិជាតាតិ ឥមិធា
អធិប្បាយេន ភវន្តំ គោតមំ គច្ឆាមិ ភជាមិ សេវាមិ បយិរុចាសាមិ, ឯវំ វា
ជាធាមិ ពុជ្ឈាមីតិ។ យេសញ្ចិ ធាត្វនំ គតិអត្តោ, ពុទ្ធិបិ តេសំ អត្តោ; តស្មា

“គន្ធាមី” តិ ឥមស្ស ជាធាមី ពុជ្ឈមី តិ អយម្មិ អត្ថោ វុត្ថោ។ ធម្មញ្ញា
ភិក្ខុសង្ឃញ្ញា តិ ឯត្ថ បន អធិគតមគ្គេ សង្ឃិកតនិរោធយថានុសិដ្ឋំ
បដិបដ្ឋមា នេ ច ចត្វសុ អចាយេសុ អបតមា នេ ធារេតី តិ ធម្មោ; សោ អត្ថតោ
អរិយមគ្គោ ចេវ និព្វានញ្ច។ វុត្ថំ ហេតុំ - “យាវតា, ភិក្ខុវេ, ធម្មា សង្ខតា, អរិយោ
អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ តេសំ អគ្គមក្ខាយតី” តិ (អ. និ. ៤.៣៤) វិគ្គារោ។ ន កេវលញ្ច
អរិយមគ្គោ ចេវ និព្វានញ្ច, អបិ ច ខោ អរិយជលេហិ សទ្ធិំ បរិយត្តិធម្មាបិ។
វុត្ថម្មិ ហេតុំ ធម្មាណាវករិមា នេ -

“រាគវិរាគមនេជមសោកំ, ធម្មមសង្ខតមប្បដិក្ខលំ;
មធុរមិមំ បគុណំ សុវិភត្តំ, ធម្មមិមំ សរណាត្ថមុបេហី” តិ។ (វិ. វ. ៨៨៧);

ឯត្ថ ហិ រាគវិរាគោ តិ មគ្គោ កថិតោ។ អនេជមសោកន្តិ ជលំ។
ធម្មមសង្ខតន្តិ និព្វានំ។ អប្បដិក្ខលំ មធុរមិមំ បគុណំ សុវិភត្តន្តិ បិដកត្ថយេន
វិភត្តា សព្វធម្មក្ខន្ធាតិ។ ធិដ្ឋិសីលសង្ឃារេន សំហតោ តិ សង្ខោ, សោ អត្ថតោ
អដ្ឋអរិយបុគ្គលសមូហោ។ វុត្ថញ្ញោតំ តស្មីយេវ រិមា នេ -

“យត្ថ ច ធិន្ទមហាប្បលមាហុ, ចត្វសុ សុច្ឆិសុ បុរិសយុគេសុ;
អដ្ឋ ច បុគ្គលធម្មទសា តេ, សង្ឃមិមំ សរណាត្ថមុបេហី” តិ។ (វិ. វ. ៨៨៨);

ភិក្ខុនំ សង្ខោ ភិក្ខុសង្ខោ។ ឯត្តាវតា ច ព្រាហ្មណោ តីណិ
សរណាគមនា និ បដិវេទេសិ។

បសន្នាការកថា និដ្ឋិតា។

សរណាគមនកថា

ឥតនិរតិស្វ័យ តិសុ សរណាគមនេសុ កោសល្លត្ថំ សរណំ, សរណាគមនំ, យោ
សរណំ គប្បតិ,

សរណាគមនប្បកេនោ, សរណាគមនជលំ, សំកិលេសោ, កេនោតិ អយំ វិទិ
វេទិ តព្ពោ។ សោ បន ឥធន វុច្ចមាណោ អតិភារិយំ វិនយនិទានំ ករោតីតិ ន វុត្តោ។
អត្ថិកេហិ បន បបញ្ចសូទនិយំ វា មជ្ឈិមជ្ឈកថាយំ ភយកេវវសុត្តវណ្ណានតោ
(ម. និ. អដ្ឋ. ១.៥៦) សុមម្ពុលវិលាសិនិយំ វា ធីយនិកាយជ្ឈកថាយំ (ធី. និ. អដ្ឋ.
១.២៥០) សរណាវណ្ណានតោ គហេតព្ពោតិ។

សរណាគមនកថា និដ្ឋិតា។

ឧបាសកត្ថបដិវេទនាកថា

ឧបាសកំ មំ ភវំ គោតមោ ជារត្ថតិ មំ ភវំ គោតមោ “ឧបាសកោ អយ”ន្តិ
ឯវំ ជារត្ថតិ អត្ថោ។ ឧបាសកវិធីកោសល្លត្ថំ បនេត្ថ កោ ឧបាសកោ, កស្មា
ឧបាសកោតិ វុច្ចតិ, កិមស្ស សីលំ, កោ អាជីវោ, កាវិបត្តិ, កា សម្មត្ថិតិ ឥទំ
បកិណ្ណកំ វេទិតព្ពំ។ តំ អតិភារិយករណតោ ឥធន នវិភត្តំ, អត្ថិកេហិ បន
បបញ្ចសូទនិយំ មជ្ឈិមជ្ឈកថាយំ (ម. និ. អដ្ឋ. ១.៥៦) វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។
អដ្ឋតត្ថតិ ឯតុ អយំ អគ្គសទ្ធា អាទិកោជិកោជ្ជាសសេដ្ឋសុ ធិស្សតិ។
“អដ្ឋតត្ថ, សម្ម ទោវារិក, អាវរាមិ ទ្វារំ និគណ្ណានំ និគណ្ឌីន”ន្តិអាទីសុ (ម. និ.
២.៧០) ហិ អាទិម្ហិ ធិស្សតិ។ “តេនេវ អម្ពុលត្ថេន តំ អម្ពុលត្ថំ បរាមសេយ្យ (កថា.
៤៤១), ឧច្ឆត្តំ វេឡុត្ថ”ន្តិអាទីសុ កោជិយំ។ “អម្ពុលត្ថំ វា មធុរត្ថំ វា តិត្តកត្ថំ វា
(សំ. និ. ៥.៣៧៤) អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, វិហារត្ថេន វា បរិវេណត្ថេន វា
ភាជេតុ”ន្តិអាទីសុ (ចូឡវ. ៣១៨) កោជ្ជាសេ។ “យាវតា, ភិក្ខុវេ, សត្តា អបទា វា
ទ្វិបទា វា... បេ... តថាគតោ តេសំ អគ្គមក្ខាយតិ”ន្តិអាទីសុ (អ. និ. ៤.៣៤)

សេដ្ឋី។ ឥឡូវនេះ បងប្អូន អាទិត្យ ទិដ្ឋភាព។ តាម អង្គការគ្រួសារ អង្គការ អាទិត្យ កត្យាតិ
 ឯករាជ្យ អត្ថប្រយោជន៍ វេទិត្យា។ អង្គការ អង្គការ វត្ត ហោតិ។ អង្គការ ឥន្ទ្រ វា
 ចាស់, ទិដ្ឋភាព បទសន្និករ, អង្គ អង្គ កត្យាតិ វត្ត ហោតិ។ ចាណុបេតន្ត
 ចាណុបេតន្ត, យោង មេ ជីវិត បរិត្ត, តាម ឧបេតន្ត អនុស្សាសន្ត តិបិ
 សរណាគមនេបិ សរណាគតំ មំ ភវំ គោតមោ ជារតុ ជាតាតុ, អហញ្ញិ សចេបិ
 មេ តិទិណេន អសិទ្ធិ សិសំ ជិន្ទេយ្យំ, នេវ ពុទ្ធិ “ន ពុទ្ធា” តិ វា, ធម្មំ “ន ធម្មា” តិ
 វា, សង្ឃំ “ន សង្ឃា” តិ វា វេទេយ្យន្តិ។ ឯតុ ប ព្រាហ្មណោ ចាណុបេតន្ត
 សរណាគតន្តិ បុន សរណាគមនំ វេទន្តោ អត្តសន្និយ្យាតនំ បកាសេតិ តិ
 វេទិត្យា។

ឯវំ អត្តានំ និយ្យតេត្វា ភគវន្តំ សបរិសំ ឧបដ្ឋាតុកាមោ អាហា -
 “អធិវាសេតុ ច មេ ភវំ គោតមោ វេរញ្ញាយំ វស្សវាសំ សទ្ធិំ ភិក្ខុសង្ឃេនា” តិ។
 កី វុត្តំ ហោតិ - ឧចាសកញ្ច មំ ភវំ គោតមោ ជារេតុ, អធិវាសេតុ ច មេ
 វេរញ្ញាយំ វស្សវាសំ, តយោ មាសេ វេរញ្ញំ ឧបនិស្សាយ មម អនុគ្គហត្ថំ វាសំ
 សម្មជិច្ឆតូ តិ។ អធិវាសេសិ ភគវា តុណ្ហីភារេនា តិ អថស្ស វចនំ សុត្វា ភគវា
 កាយដ្ឋំ វា វាចដ្ឋំ វា អចោបេត្វា អព្ពន្ធរេយេវ ខន្តី ចារេត្វា តុណ្ហីភារេន
 អធិវាសេសិ; ព្រាហ្មណស្ស អនុគ្គហត្ថំ មនសាវ សម្មជិច្ឆតិ វុត្តំ ហោតិ។

អថ ខោវេរព្រ័យ ព្រាហ្មណោ ភគវតោ អធិវាសនំវិទិត្វាតិ អថ វេរព្រ័យ
ព្រាហ្មណោ សច្ចេ មេ សមណោ គោតមោ នាធិវាសេយ្យ, កាយេន វា វាចាយ
វា បដិក្ខិបេយ្យ។ យស្មា បន អប្បដិក្ខិបិត្វា អព្ពន្ធពេ ខន្តី ជារសិ, តស្មា មេ
មនសាវ អធិវាសេសីតិ ឯវំ អាការសល្លក្ខណកុសលតាយ ភគវតោ
អធិវាសនំវិទិត្វា, អត្ថនោ និសិដ្ឋាសនតោ វុជ្ជាយ បត្យសុ ធិសាសុ ភគវន្តំ
សក្កច្ចំ វិទិត្វា តិក្ខត្តំ បទក្ខិណំ កត្វា អាគតកាលតោ បទុតិ

ជាតិមហាល្អកព្រាហ្មណានំ អភិវាទនាធីនំ ន ករោតីតិវិគរហិទ្ធាបិ ឥនានិ
វិញ្ញាតពុទ្ធតុណោ កាយេន វាចាយ មនសា ច អនេកក្ខត្តំ វន្តន្តោបិ
អតិត្តោយេវ ហុត្វា ទសនឧសមោធានសមុជ្ឈលំ អញ្ញាលី បគ្គយ្ហ សិរស្សី
បតិជ្ជាបេត្វា យាវ ទស្សនវិសយោ តាវ បដិមុខោយេវ អបក្កមិត្វា
ទស្សនវិសយំ វិជហនជ្ជានេ វន្តិត្វា បក្កាមិ។

ឧបាសកត្ថបដិវេទនាកថា និដ្ឋិតា។

ទុត្តិក្កកថា

១៦. តេន ខោ បន សមយេន វេរញ្ញោ ទុត្តិក្កា ហោតីតិ យស្មី សមយេ
វេរញ្ញេន ព្រាហ្មណេន ភគវា វេរញ្ញំ ឧបនិស្សយេ វស្សវាសំ យាចិតោ, តេន
សមយេន វេរញ្ញោ ទុត្តិក្កា ហោតិ។ ទុត្តិក្កាតិ ទុល្លភភិក្កា; សា បន
ទុល្លភភិក្កតា យត្ថ មនុស្សា អស្សុទ្ធា ហោន្តិ អប្បសន្នា, តត្ថ
សុសស្សកាលេបិ អតិសមគ្សេបិ បុត្តល្អាបរណ្ណោ ហោតិ។ វេរញ្ញាយំ បន
យស្មា ន តថា អហោសិ, អបិច ខោ ទុសស្សតាយ ឆាតកនោសេន អហោសិ
តស្មា តមត្ថំ ទស្សន្តោ ធ្វើហិតិកាតិអាធិមាហា។ តត្ថ ធ្វើហិតិកាតិ ធ្វើជា
បវត្តល្បិហិតិកា។ ល្បិហិតំ នាម ភិយា ធ្វើជា បវត្តា - ចិត្តភិយា, ចិត្តល្បិហា។
“ឯត្ថ លច្ឆាម នុ ខោ កិញ្ចិ ភិក្ខុមាណា ន លច្ឆាមា”តិ, “ជីវិតុំ វា សក្ខិស្សម នុ ខោ
នោ”តិ អយមេត្ថ អធិប្បាយោ។

អថ វា ធ្វើហិតិកាតិ ទុដ្ឋិវិកា, ល្បិហិតំ ល្បិហា ភិយនំ បវត្តនំ ជីវិតន្តិអាធីនំ
បនានិ ឯកត្ថានិ។ តស្មា ទុក្ខេន ល្បិហិតំ ឯត្ថ បវត្តតីតិ ធ្វើហិតិកាតិ អយមេត្ថ
បទន្តោ។ សេតជ្ជិកាតិ សេតកាតិ អដ្ឋិនិ ឯត្ថាតិ សេតជ្ជិកា។ ធិវសម្បិ យាចិត្វា
កិញ្ចិ អលទ្ធា មតានំ កបណាមនុស្សានំ អហិច្ឆត្តកវណ្ណោហិ អដ្ឋិហិ តត្រ

ត្រូវ បរិក្ខណ្ឌាតិ វុត្តំ ហោតិ។ សេតដ្ឋិកាតិបិ ចាហោ។ តស្សត្ថោ - សេតា អដ្ឋិ
ឯត្ថាតិ សេតដ្ឋិកា។ អដ្ឋិតិ អាតុរតា ព្យាធិ រោគោ។ តត្ថ ច សស្សនំ
គព្ពគ្គហណាកាលេ សេតករោគេន ឧបហតមេវ បច្ឆិន្ទឌីរំ អគ្គហិតតណ្ហាលំ
បណ្ណារបណ្ណារំ សាលិសីសំ វា យវគោជ្ជមសីសំ វា និក្ខមតិ, តស្មា
“សេតដ្ឋិកា”តិ វុច្ឆតិ។

វប្បកាលេ សុដ្ឋ អភិសង្ខវិត្វាបិ វុត្តសស្សំ តត្ថ សលាកា ឯវ សម្បជ្ជតិ តិ
សលាការុត្តា; សលាកាយ វា តត្ថ ជីវិតំ បវត្តេន្តិ តិ សលាការុត្តា។ កី វុត្តំ
ហោតិ? តត្ថ កិរ ធម្មាវិក្កយកានំ សន្តិកំ កយកេសុ គតេសុ ទុព្ពលមនុស្សេ
អភិភវិត្វា ពលវមនុស្សវ ធម្មំ កិណិត្វា គច្ឆន្តិ។ ទុព្ពលមនុស្សា អលភមាណា
មហាសទ្ធិ ករោន្តិ។ ធម្មាវិក្កយកា “សព្ពេសំ សង្កហំ កវិស្សមា”តិ
ធម្មករណាជ្ជានេ ធម្មមាបកំ និសីទាបេត្វា ឯកបស្សេ វណ្ណាជ្ឈក្ខំ
និសីទាបេសុ។ ធម្មត្ថិកា វណ្ណាជ្ឈក្ខស្ស សន្តិកំ គច្ឆន្តិ។ សោ អាគតបដិចាជិយា
មូលំ គហេត្វា “ឥត្ថន្ទាមស្ស ឯត្ថកំ ធាតព្ព”ន្តិ សលាកំ លិខិត្វា ទេតិ, តេ តំ
គហេត្វា ធម្មមាបកស្ស សន្តិកំ គត្វា ទិន្ទបដិចាជិយា ធម្មំ គណ្ហាន្តិ។ ឯវ
សលាកាយ តត្ថ ជីវិតំ បវត្តេន្តិ តិ សលាការុត្តា។

ន សុករា ឧញ្ឆេន បគ្គហេន យាបេតុន្តិ បគ្គហេន យោ ឧញ្ឆោ, តេន យាបេតុ
ន សុករា។ បត្តំ គហេត្វា យំ អរិយា ឧញ្ឆំ ករោន្តិ, ភិក្ខាចរិយំ ចវន្តិ, តេន ឧញ្ឆេន
យាបេតុ ន សុករាតិ វុត្តំ ហោតិ។ តទា កិរ តត្ថ សត្តជ្ជគាមេ បិណ្ណាយ ចរិត្វា
ឯកទិវសម្បិ យាបនមត្តំ នលភន្តិ។

តេន ខោ បនសមយេន ឧត្តរាបថកា អស្សវាណិជា...បេ... អស្សោសិ ខោ
ភគវា ឧទុក្ខលសទ្ធិន្តិ - តេនាតិ យស្មី សមយេ ភគវា វេរញ្ចំ ឧបនិស្សាយ
វស្សវាសំ ឧបគតោ តេន សមយេន។ ឧត្តរាបថវាសិកា ឧត្តរាបថតោ វា

អាគតត្តា ឯវំ លទ្ធកោហារា អស្សវាលីជា ឧត្តរាបថេ អស្សនំ ឧដ្ឋានដ្ឋានេ បញ្ច
អស្សសតានិ គហេត្វា ទិគុណំ តិគុណំ លាភំ បត្តយមាណ ទេសន្តំ គច្ឆន្តា
តេហិ អត្ថនោ វិក្កាយិកកណ្ណាភូតេហិ បញ្ចមត្តេហិ អស្សសតេហិ វេរញ្ញំ
វស្សវាសំ ឧបគតា ហោន្តិ។ កស្មា? ន ហិ សក្កា តស្មី ទេសេ វស្សិកេ ចត្តារោ
មាសេ អន្ទានំ បដិបដ្ឋិតុំ។ ឧបគច្ឆន្តា ច ពហិនគរេ ឧទកេន អនន្ល្យត្ថរណីយេ
ហានេ អត្ថនោ ច វាសាការានិ អស្សនញ្ច មន្ទិរំ កាវារេត្វា វតិយា បរិក្ខិបីសុ។
តានិ តេសំ វសនដ្ឋានានិ “អស្សមណ្ឌលិកាយោ” តិ បញ្ញាយីសុ។ តេនាហា -
“តេហិ អស្សមណ្ឌលិកាសុ ភិក្ខុនំ បត្តបត្តបុលកំ បញ្ញត្តំ ហោតិ” តិ។
បត្តបត្តបុលកន្តិ ឯកមេកស្ស ភិក្ខុនោ បត្តបត្តបមាណំ បុលកំ។ បត្តោ នាម
នាឡិមត្តំ ហោតិ, ឯកស្ស បុរិសស្ស អលំ យាបនាយ។ វុត្តម្បិ ហោតំ -
“បត្តោននោ នាលមយំ ទុវិន្ទ” ត្ថិ (ជា. ២.២០.០៩២)។ បុលកំ នាម និត្តសំ កត្វា
ឧស្សេនេត្វា គហិតយវតណ្ណាលា វុច្ឆន្តិ។ យទិ ហិ សធុសា ហោន្តិ, ចាលាកា
វិជ្ឈន្តិ, អន្ទានក្ខមា ន ហោន្តិ។ តស្មា តេ វាលីជា អន្ទានក្ខមំ កត្វា
យវតណ្ណាលមាទាយ អន្ទានំ បដិបដ្ឋិតុំ “យត្ថ អស្សនំ ខាទនីយំ តិណំ ទុល្លភំ
ភវិស្សតិ, តត្ថេតំ អស្សភត្តំ ភវិស្សតី” តិ។

កស្មា បន តេហិ តំ ភិក្ខុនំ បញ្ញត្តន្តិ? វុច្ឆតេ - “ន ហិ តេ
ទិក្ខុណាបថមនុស្សាវិយ អស្សន្ទា អប្បសន្នា, តេ បន សន្ទា បសន្នា
ពុទ្ធមាមកា, ធម្មមាមកា, សង្ឃមាមកា; តេ បុព្ពល្លាសមយំ កេនចិទេវ
ករណីយេន នគរំ បរិសន្តា ទ្វេ តយោ ទិវសេ អន្ទសំសុ សត្តជ្ជ ភិក្ខុ សុនិវត្ត
សុចារុតេ ភីរិយាបថសម្បន្នេ សកលម្បិ នគរំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា កិញ្ចិ
អលកមាទេ។ ទិស្វាន នេសំ ឯតទហោសិ - “អយ្យា ភមំ នគរំ ឧបនិស្សាយ វស្សំ
ឧបគតា; នាតកញ្ច វត្តតិ, ន ច កិញ្ចិ លភន្តិ, អតិវិយ កិលមន្តិ។ មយញ្ចម្ហ
អាគន្ធកា, ន សក្កោម នេសំ ទេវសិកំ យាគុញ្ច ភត្តញ្ច បដិយាទេតុំ។ អម្ហាកំ

បន អស្សា សាយព្វា ចាតោ ច ទ្ធិក្ខត្តំ ភត្តំ លភន្តិ។ យំនួន មយំ ឯកមេកស្ស
អស្សស្ស ចាតរាសភត្តតោ ឯកមេកស្ស ភិក្ខុនោ បត្តបត្តបុលកំ
នធម្មោម។ ឯវំ អយ្យា ច ន កិលមិស្សន្តិ, អស្សា ច យាបេស្សន្តិ"តិ។ តេ ភិក្ខុនំ
សន្តិកំ គន្ធា ឯតមត្តំ អាហារេចត្វា "ភន្តេ, តុម្ពេ បត្តបត្តបុលកំ បដិគ្គហេត្វា យំ
វា តំ វា កត្វា បរិភុញ្ញថា"តិ យាចិត្វា ទេវសិកំ បត្តបត្តបុលកំ បញ្ញាបេសុំ។
តេន វុត្តំ - "តេហិ អស្សមណ្ឌាលិកាសុ ភិក្ខុនំ បត្តបត្តបុលកំ បញ្ញាត្តំ
ហោតី"តិ។

បញ្ញត្តន្តិ និច្ចកត្តសង្ខេបេន បឋិតំ។ ឥទានិ ភិក្ខុ បុព្វណ្ណាសមយំ
និវាសេត្វាតិអាធិសុ បុព្វណ្ណាសមយន្តិ ទិវសស្ស បុព្វភាគសមយំ,
បុព្វណ្ណាសមយេតិ អត្តោ។ បុព្វណ្ណោ វា សមយំ បុព្វណ្ណាសមយំ, បុព្វណ្ណោ ឯកំ
ខណ្ឌន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ ឯវំ អច្ឆន្តសំយោគេ ឧបយោគវចនំ លព្ពតិ។ និវាសេត្វាតិ
បរិទហិត្វា, វិហារនិវាសនបរិវត្តនវសេនេតំ វេទិតព្ពំ។ ន ហិ តេ តតោ បុព្វេ
អនិវត្តា អហេសុំ។ បត្តចីវរមាធាយាតិ បត្តំ ហត្ថេហិ ចីវរំ កាយេន អាធិយិត្វា
សម្បជ្ជិច្ឆានេត្វា, ធារេត្វាតិ អត្តោ។ យេន វា តេន វា ហិ បកាវេន គណ្ណាត្តា
អាធាយេនេច្ឆេ វុច្ឆន្តិ, យថា "សមាធាយេវ បក្កមតី"តិ (ធិ. និ. ១.២១)។ បិណ្ឌំ
អលកមាធាតិ សកលម្បិ វេរញ្ចំ ចរិត្វា តិដ្ឋតុ បិណ្ឌោ, អន្តមសោ "អតិច្ឆថា"តិ
វាចម្បិ អលកមាធា។

បត្តបត្តបុលកំ អាវាមំ អាហារិត្វាតិ គតគតដ្ឋានេ លទ្ធិំ ឯកមេកំ
បត្តបត្តបុលកំ គហេត្វា អាវាមំ នេត្វា។ ឧទុក្ខលេ កោដ្ឋេត្វា កោដ្ឋេត្វា
បរិភុញ្ញន្តិ ថេរានំ កោចិ កប្បិយការកោ នត្តិ, យោ នេសំ តំ គហេត្វា យាគុំ
វា ភត្តំ វា បចេយ្យ។ សាមម្បិ បចនំ សមណាសារុប្បំ ន ហោតិ ន ច វុដ្ឋតិ។ តេ
ឯវំ នោ សល្លហុកវុត្តិតា ច ភវិស្សតិ, សាមចាកបរិមោចនញ្ចាតិ អដ្ឋ អដ្ឋ

ជនាវា ធន ធន ជនាវា ឯកតោ ហុត្វា ឧទុក្ខលេ កោដ្ឋត្វា កោដ្ឋត្វា សកំ
សកំ បដិវិសំ ឧទកេន តេមេត្វា បរិភូញ្ជិតិ។ ឯវំ បរិភូញ្ជិត្វា អប្បោស្សុក្កា
សមណធម្មំ ករោត្តិ។ ភគវតោ បន តេ អស្សវាណិជា បត្តបុលកញ្ចុ ទេន្តិ,
តទុបិយញ្ច សប្បិមធុសក្កវំ។ តំ អាយស្មា អានន្នោ អាហរិត្វា សិលាយំ បិសតិ។
បុញ្ញវតា បណ្ឌិតបុរិសេន កតំ មនាបមេវ ហោតិ។ អថ នំ បិសិត្វា
សប្បិអាធិហិ សម្មា យោដេត្វា ភគវតោ ឧបនាមេសិ។ អថេត្ត ទេវតា ធិព្ពោជំ
បក្ខិបន្តិ។ តំ ភគវា បរិភូញ្ជិតិ។ បរិភូញ្ជិត្វា ជលសមាបត្តិយា កាលំ
អតិនាមេតិ។ ន តតោ បដ្ឋាយ បិណ្ឌរាយ ចរតិ។

ក៏ បនានន្តត្ថេរោ តទា ភគវតោ ឧបដ្ឋាកោ ហោតិតិ? ហោតិ, នោ ច ខោ
ឧបដ្ឋាកដ្ឋានំ លទ្ធា។ ភគវតោ ហិ បឋមពោធិយំ វិសតិវស្សន្តេវ និពទ្ធបដ្ឋាកោ
នាម នត្ថិ។ កទាចិ នាគសមាលត្ថេរោ ភគវន្តំ ឧបដ្ឋាសិ, កទាចិ នាគិតត្ថេរោ,
កទាចិ មេយិយត្ថេរោ, កទាចិ ឧបវាណត្ថេរោ, កទាចិ សាគតត្ថេរោ, កទាចិ
សុនក្ខត្តោ លិច្ឆិវបុត្តោ។ តេ អត្ថនោ វុចិយា ឧបដ្ឋហិត្វា យនា ឥច្ឆន្តិ តទា
បក្ខមន្តិ។ អានន្តត្ថេរោ តេសុ តេសុ ឧបដ្ឋហន្តេសុ អប្បោស្សុក្កា ហោតិ,
បក្ខន្តេសុ សយមេវ វត្ថុបដិបត្តិ ករោតិ។ ភគវាបិ កិញ្ចាបិ មេ ព្រាតិសេដ្ឋោ
ឧបដ្ឋាកដ្ឋានំ ន តាវ លភតិ, អថ ខោ ឯវុវេសុ ហនេសុ អយមេវ បតិវុចោតិ
អធិវាសេសិ។ តេន វុត្ថំ - “អាយស្មា បនានន្នោ បត្តបុលកំ សិលាយំ បិសិត្វា
ភគវតោ ឧបនាមេសិ, តំ ភគវា បរិភូញ្ជិតិ”តិ។

ននុ ច មនុស្សា ទុត្តិក្ខកាលេ អតិវិយ ឧស្សហជាតា បុញ្ញានិ ករោត្តិ,
អត្ថនា អភូញ្ជិត្វាបិ ភិក្ខុនំ ធាតត្ថំ មញ្ញន្តិ។ តេ តទា កស្មា កជជ្ជភិក្ខុម្បិ ន
អទំសុ? អយញ្ច វេរញ្ជោ ព្រាហ្មណោ មហតា ឧស្សហេន ភគវន្តំ វស្សវាសំ
យាចិ, សោ កស្មា ភគវតោ អត្ថិភាវម្បិ ន ជានាតិតិ? វុច្ឆតេ - មារាវដ្ឋនាយ។

វេរញ្ចញ្ញា ព្រាហ្មណ៍ ភគវតោ សន្តិកា បក្កន្តមត្តមេវ សកលញ្ច នករំ សមន្តា
ច យោជនមត្តំ យត្ត សក្កា បុរេភត្តំ បិណ្ឌរាយ ចរិត្វា បច្ឆាគន្ធី, តំ សព្វំ មារោ
អារវ្មេត្វា មោហេត្វា សព្វេសំ អសល្លក្ខណភារំ កត្វា បក្កាមិ។ តស្មា ន កោចិ
អន្តមសោ សាមិចិកម្មម្បិ កត្តព្វំ មញ្ញិត្ត។

ក៏ បន ភគវាបិ មារាវជ្ជនំ អជាតិទ្វារ តត្ថ វស្សំ ឧបគតោតិ? នោ
អជាតិទ្វា។ អថ កស្មា ចម្បា-សាវត្ថិ-រាជគហាធិនំ អញ្ញាតវស្សំ ន ឧបគតោតិ?
តិជ្ជន្ត ចម្បា-សាវត្ថិ-រាជគហាធិនិ, សចេបិ ភគវា តស្មី សំវច្ឆរេ ឧត្តរកុរុំ វា
តិទសបុរំ វា គន្ធា វស្សំ ឧបគតេយ្យ, តម្បិ មារោ អារវ្មេយ្យ។ សោ កិរ តំ សំវច្ឆរំ
អតិរិយ អាឃាតេន បរិយុដ្ឋិតចិត្តោ អហោសិ។ ឥធម បន ភគវា ឥមំ
អតិរេកការណំ អទ្ទស - “អស្សវាលិជា ភិក្ខុនំ សង្កហំ ករិស្សន្តិ” តិ។ តស្មា
វេរញ្ចាយមេវ វស្សំ ឧបគតិ។

ក៏ បន មារោ វាលិជកេ អារវ្មេតុំ ន សក្កោតីតិ? នោ ន សក្កោតិ, តេ បន
អារវ្មេតបរិយោសានេ អាគមីសុ។ បដិជិវត្ថិត្វា កស្មា ន អារវ្មេតីតិ?
អរិសហតាយ។ ន ហិ សោ តថាគតស្ស អភិបាជភិក្ខុយ និពាទ្ធានស្ស
អប្បិវត្ថស្ស អន្តរាយំ កាតុំ វិសហាតិ។ ចតុន្ទញ្ញំ ន សក្កា អន្តរាយោ កាតុំ។
កតមេសំ ចតុន្ទំ? តថាគតស្ស អភិបាជភិក្ខុសង្ខេបេន វា និពាទ្ធានស្ស
អប្បិវត្ថសង្ខេបេន វា បរិច្ឆត្តានំ ចតុន្ទំ បច្ចយានំ ន សក្កា កេនចិ អន្តរាយោ
កាតុំ។ ពុទ្ធានំ ជីវិតស្ស ន សក្កា កេនចិ អន្តរាយោ កាតុំ។ អសីតិយា
អនុញ្ញាណំ ព្យាមប្បកាយ វា ន សក្កា កេនចិ អន្តរាយោ កាតុំ។
ចន្ទិមស្វរិយទេវព្រាហ្មានម្បិ ហិ បកា តថាគតស្ស
អនុញ្ញាណព្យាមប្បកាយទេសំ បត្វា វិហាតានុភាវា ហោន្តិ។ ពុទ្ធានំ
សព្វញ្ញតញ្ញាណស្ស ន សក្កា កេនចិ អន្តរាយោ កាតុន្តិ ឥមេសំ ចតុន្ទំ ន

សក្តានុកោសល អន្តរាយោ កាតុំ។ តស្មា មារេន អកតន្តរាយំ ភិក្ខុំ ភគវា
សសាវកសង្ឃោ តទា បរិភុត្តាភិក្ខុ វេទិតញោ។

ឯវំ បរិភុត្តាញោ ច ឯកទិវសំ អស្សោសិ ខោ ភគវា ឧទុក្ខលសន្និទ្ធិ ភគវា
បត្តបត្តបុលកំ កោដ្ឋន្តានំ ភិក្ខុនំ មុសលសង្ឃដ្ឋជនិតំ ឧទុក្ខលសន្និ សុណិ។
តតោ បរំ ជានន្តាបិ តថាគតាភិ ឯវមាទិ យំ បរតោ “កិន្ទុខោ សោ, អានន្ទ,
ឧទុក្ខលសន្នោ” ភិ បុច្ឆិ, តស្ស បរិហារទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។ តត្រាយំ សង្ខេបវណ្ណានា
- តថាគតា នាម ជានន្តាបិ សចេ តាទិសំ បុច្ឆាការណំ ហោតិ, បុច្ឆន្តិ។ សចេ
បន តាទិសំ បុច្ឆាការណំ នត្ថិ, ជានន្តាបិ ន បុច្ឆន្តិ។ យស្មា បន ពុទ្ធានំ អជាននំ
នាម នត្ថិ, តស្មា អជានន្តាបិ ភិ ន វុត្ថំ។ កាលំ វិទិត្វា បុច្ឆន្តិ ភិ សចេ តស្ស
បុច្ឆាយ សោ កាលោ ហោតិ, ឯវំ តំ កាលំ វិទិត្វា បុច្ឆន្តិ; សចេ ន ហោតិ, ឯវម្បិ
កាលំ វិទិត្វា វ ន បុច្ឆន្តិ។ ឯវំ បុច្ឆន្តាបិ ច អត្ថសំហិតំ តថាគតា បុច្ឆន្តិ, យំ
អត្ថនិស្សិតំ ការណនិស្សិតំ, តទេវ បុច្ឆន្តិ, នោ អនត្ថសំហិតំ។ កស្មា? យស្មា
អនត្ថសំហិតេ សេតុឃាតោ តថាគតានំ។ សេតុ វុច្ឆតិ មគ្គោ, មគ្គនេវ
តាទិសស្ស វចនស្ស ឃាតោ, សមុច្ឆេទោភិ វុត្ថំ ហោតិ។

ឥទានិ អត្ថសំហិតន្តិ ឯត្ថ យំ អត្ថសន្និស្សិតំ វចនំ តថាគតា បុច្ឆន្តិ, តំ
ទស្សន្តោ “ទិហាការេហី” ភិ អាទិមាហា។ តត្ថ អាការេហីភិ ការណេហិ។ ធម្មំ
វា ទេសេស្សមាភិ អដ្ឋប្បត្តិយុត្តំ សុត្តំ វា បុព្វចរិតការណយុត្តំ ជាតកំ វា
កថយិស្សម។ សាវកានំ វា សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេស្សមាភិ សាវកានំ វា តាយ
បុច្ឆាយ វីតិក្កមំ ចាកជំ កត្វា គរុកំ វា លហុកំ វា សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេស្សម
អាណំ វេសេស្សមាភិ។

អថ ខោ ភគវា... បេ... ឯតមត្ថំ អាហោចសីភិ ឯត្ថ នត្ថិ កិញ្ចិ វុត្តព្ពំ។ បុព្ពេ
វុត្តមេវ ហិ ភិក្ខុនំ បត្តបត្តបុលកបដិលាភំ សល្លហុកវុត្តិតំ

សាមចាកបរិមោចនញ្ច អាហារេន្តោ ឯតមត្តំ អាហារេសីតិ វុច្ចតិ។ “សាធុ សាធុ, អានន្ទ” តិ ឥទំ បន ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្តំ សម្មហំសេន្តោ អាហា។ សាធុការំ បន ទត្វា ធូសុ អាការេសុ ឯកំ គហេត្វា ធម្មំ ទេសេន្តោ អាហា - “តុម្ពេហិ, អានន្ទ, សប្បរិសេហិ វិជិតំ, បច្ឆិមា ជនតា សាលិមំសោទនំ អតិមញ្ញិស្សតិ” តិ។ តត្រាយមធិប្បាយោ - តុម្ពេហិ, អានន្ទ, សប្បរិសេហិ ឯវំ ទុត្តិកេ ទុល្លភបិណ្ណោ ឥមាយ សល្លហុកវុត្តិតាយ ឥមិនា ច សល្លេខេន វិជិតំ។ កី វិជិតន្តិ? ទុត្តិកំ វិជិតំ, លោកោ វិជិតោ, ឥន្ទាចារោ វិជិតោ។ កេមំ? “អយំ វេរញ្ញា ទុត្តិកា, សមន្តតោ បន អនន្តរា គាមនិគមា ជលភារនមិតសស្សា សុភិក្ខា សុលភបិណ្ណា។ ឯវំ សន្តេហិ ភគវា ឥន្ទេវ អម្ពេ និគ្គណ្ហិត្វា វសេតិ” តិ ឯកភិក្ខុស្សបិ ចិន្តា វា វិហាតោ វា នត្ថិ។ ឯវំ តាវ ទុត្តិកំ វិជិតំ អភិភូតំ អត្តនោ វសេ វត្ថិតំ។

កេមំ លោកោ វិជិតោ? “អយំ វេរញ្ញា ទុត្តិកា, សមន្តតោ បន អនន្តរា គាមនិគមា ជលភារនមិតសស្សា សុភិក្ខា សុលភបិណ្ណា។ ហន្ត មយំ តត្ថ គន្ធា បរិភូញ្ញិស្សមា” តិ លោកវសេន ឯកភិក្ខុនាបិ វត្ថិច្ឆេនោ វា “បច្ឆិមិកាយ តត្ថ វស្សំ ឧបគន្ធាមា” តិ វស្សច្ឆេនោ វា ន កតោ។ ឯវំ លោកោ វិជិតោ។

កេមំ ឥន្ទាចារោ វិជិតោ? អយំ វេរញ្ញា ទុត្តិកា, ឥមេ ច មនុស្សា អម្ពេ ទ្វេ តយោ មាសេ វសន្តេហិ ន កិស្សិញ្ចា មញ្ញន្តិ។ យំនួន មយំ គុណវាលីដ្ឋំ កត្វា “អសុកោ ភិក្ខុ បឋមស្ស ឈានស្ស លាភី... បេ... អសុកោ ធម្មភិញ្ញោតិ ឯវំ មនុស្សានំ អញ្ញាមញ្ញំ បកាសេត្វា កុច្ឆិ បដិជគ្គិត្វា បច្ឆា សីលំ អធិដ្ឋហយ្យមា” តិ ឯកភិក្ខុនាបិ ឯវំ រូចា ឥន្ទា ន ឧប្បាទិតា។ ឯវំ ឥន្ទាចារោ វិជិតោ អភិភូតោ អត្តនោ វសេ វត្ថិតោតិ។

អនាគតេ បន បដិមា ជនតាវិហារេ និសិដ្ឋា អប្បកសិរេនេវ លភិត្វាបិ
“កី ឥទំ ឧត្តណ្ណាលំ អតិកិលិន្នំ អលោណំ អតិលោណំ អនម្ពិលំ អនម្ពិលំ, កោ
ឥមិនា អត្ថោ”តិ អាទិនា នយេន សាលិមំសោទនំ អតិមញ្ញិស្សតិ, ធីញ្ញាតំ
អវញ្ញាតំ ករិស្សតិ។ អថ វា ជនបទោ នាម ន សព្ពកាលំ ធីញ្ញិក្ខោ ហោតិ។
ឯកទា ធីញ្ញិក្ខោ ហោតិ, ឯកទា សុភិក្ខោ ហោតិ។ ស្វាយំ យទា សុភិក្ខោ
ភរិស្សតិ, តទា តុម្ហាកំ សប្បរិសានំ ឥមាយ បដិបត្តិយា បសន្នា មនុស្សា ភិក្ខុនំ
យាគុខដ្ឋកាធិប្បភេទេន អនេកប្បការំ សាលិវិកតី មំសោទនញ្ច ទាតព្វំ
មញ្ញិស្សន្តិ។ តំ តុម្ហេ និស្សាយ ឧប្បន្នំ សក្ការំ តុម្ហាកំ សព្វាហូចារីសន្និសា
បដិមា ជនតា តុម្ហាកំ អន្តរេ និសីទិត្វា អនុភវមាណាវ អតិមញ្ញិស្សតិ,
តប្បច្ចយំ មានញ្ច ធីមានញ្ច ករិស្សតិ។ កថំ? កស្មា ឯត្ថកំ បក្កំ, កី តុម្ហាកំ
ភាជនានិ នត្ថិ, យត្ថ អត្តនោ សន្តកំ បក្ខិបិត្វា វេបេយ្យាថាតិ។

ធីញ្ញិក្ខកថា និដ្ឋិតា។

មហាមោគ្គល្លានស្សសីហនាទកថា

១៧. អថ ខោ អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោតិអាទិសុ អាយស្មាតិ
បិយវចនមេតំ, គរុការវសប្បតិស្សាធិវចនមេតំ។ មហាមោគ្គល្លានោតិ មហា
ច សោ គុណមហន្តតាយ មោគ្គល្លានោ ច កោត្តនាតិ មហាមោគ្គល្លានោ។
ឯតទរោចាតិ ឯតំ អរោច។ ឥទានិ វត្ថព្វំ “ឯតរហិ ភន្តេ”តិអាទិវចនំ ទស្សតិ។
កស្មា អរោច? ថេរោ កិរ បព្ពជិត្វា សត្តមេ ធិវសេ សាវកទាវមិញ្ញាណស្ស
មត្តកំ បត្តោ, សត្តារាបិ មហិទ្ធិកតាយ ឯតទរោ វេបិតោ។ សោ តំ អត្តនោ
មហិទ្ធិកតំ និស្សាយ ចិន្តេសិ - “អយំ វេរញ្ញា ធីញ្ញិក្ខោ, ភិក្ខុ ច កិលមន្តិ,
យំនូនាហំ បថវី បរិវត្តិត្វា ភិក្ខុ បប្បដកោជំ កោដេយ្យ”ន្តិ។ អថស្ស
ឯតទហោសិ - “សចេ បនាហំ ភគវតោ សន្តិកេ វិហរេន្តោ ភគវន្តំ អយាចិត្វា

ឯវំ ករេយ្យំ, ន មេតំ អស្ស បតិរុបំ; យុគក្តាហោវិយ ភកវតា សធ្វំ កតោ
ភរេយ្យា"តិ។ តស្មា យាចិតុកាមោ អាគន្ធា ភកវតំ ឯតទរោច។

ហេដ្ឋមតលំ សម្បទ្ធន្តិ បថវិយា កិរ ហេដ្ឋមតលេ បថវិមណ្ណោ បថរោដោ
បថវិ-បប្បដកោ អត្ថិ, តំ សន្ធាយ វេទតិ។ តត្ថ សម្បទ្ធន្តិ មធ្យំ, សាទុរសន្តិ
អត្តោ។ យថេវ ហិ "តត្រស្ស រុក្ខោ សម្បទ្ធដលោ ច ឧបបន្នដលោ ចា"តិ (ម. និ.
២.៤៨) ឯត្ថ មធ្យដលោតិ អត្តោ; ឯវមិធាបិ សម្បទ្ធន្តិ មធ្យំ សាទុរសន្តិ វេទិតព្វំ។
សេយ្យថាបិ ឧទ្ទមធ្យំ អនិធឿ កន្តិ ឥទំ បនស្ស មធ្យតាយ ឱបម្មនិទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។
ឧទ្ទមធ្យន្តិ ឧទ្ទកមក្ខិកាហិ កតមធ្យ។ អនិធឿ កន្តិ និម្មក្ខិកំ និម្មក្ខិកណ្ណកំ
បរិសុទ្ធិ។ ឯតំ កិរ មធ្យ សព្វមធ្យហិ អគ្គញ សេដ្ឋញ សុរសញ ឱជវន្តញ។
តេនាហ - "សេយ្យថាបិ ឧទ្ទមធ្យំ អនិធឿ កំ ឯវមស្សាទ"ន្តិ។

សាធាបំ, ភន្តេតិ សាធុ អបំ, ភន្តេ។ ឯត្ថ សាធុតិ អាយាចនវចនមេតំ។
បថវិបរិវត្តនំ អាយាចន្តោ ហិ ថេរោ ភកវតំ ឯវមាហា។ បរិវត្តេយ្យន្តិ ឧក្កដ្ឋេយ្យំ,
ហេដ្ឋមតលំ ឧបរិមំ ករេយ្យំ។ កស្មា? ឯវញ្ចិ កតេ សុខេន ភិក្ខុ បប្បដកោជំ
បថវិមណ្ណំ បរិភុញ្ញស្សន្តិតិ។ អថ ភកវា អនុញ្ញាតុកាមាបិ ថេវ សីហនាទំ
ននាបេតុំ បុច្ឆិ - "យេ បនតេ, មោគ្គល្លាន, បថវិនិស្ស័តា ចាលា តេ កថំ
កិរស្សសី"តិ។ យេ បថវិនិស្ស័តា តាមនិកមាទីសុ ចាលា, តេ បថវិយា
បរិវត្តិយមាធាយ អាគាសេ សណ្ណាតុំ អសក្កោន្តេ កថំ កិរស្សសី, កត្ថ
ឋេបេស្សសីតិ? អថ ថេរោ ភកវតា ឯតទក្កេ ឋេបិតភាវាវុរុបំ អត្ថនោ ឥទ្ធានុភាវំ
បកាសេន្តោ "ឯកាបំ, ភន្តេ"តិអាទិមាហា។ តស្សត្ថោ - ឯកំ អបំ ភន្តេ ហត្ថំ
យថា អយំ មហាបថវី ឯវំ អភិនិម្មនិស្សាមិ, បថវិសទិសំ កិរស្សាមិ។ ឯវំ កត្វា
យេ បថវិនិស្ស័តា ចាលា តេ ឯកស្មី ហត្ថតលេ ឋេតេ ចាលោ តតោ
ទុតិយហត្ថតលេ សម្ពាមេន្តោវិយ តត្ថ សម្ពាមេស្សាមីតិ។

អថស្ស ភគវា អាយាចនំ បដិក្ខិបន្តោ “អលំ មោគ្គល្លាណា”តិអាទិមាហ។
តត្ថ អលន្តិ បដិក្ខិបនំវិបល្លាសម្មិ សត្តា បដិលភេយ្យន្តិវិបរីតត្តាហម្មិ
សត្តា សម្មាបុណោយ្យំ។ កថំ? អយំ នុ ខោ បថីវី, ឧទាហុ ន អយន្តិ។ អថ វា
អម្ពាភំ នុ ខោ អយំ គាមោ, ឧទាហុ អញ្ញេស”ន្តិ។ ឯវំ
និកមជនបទខេត្តាវាមាទីសុ។ ន វា ឯស វិបល្លាសោ, អថន្តេយ្យោ ហិ ឥទ្ធិមតោ
ឥទ្ធិវិសយោ។ ឯវំ បនវិបល្លាសំ បដិលភេយ្យំ - ឥទំ ធុត្តិកំ ឆាម ន ឥទានិយេវ
ហោតិ, អនាគតេបិ ភវិស្សតិ។ តទា ភិក្ខុ តាទិសំ ឥទ្ធិមន្តំ សព្វាហូចារី កុតោ
លភិស្សន្តិ? តេ សោតាបន្ន-សកទាគាមិ-អនាគាមិ-សុត្តវិបស្សក-ឈានលាភិ-
បដិសម្មិទាប្បត្តធិណាសវាបិ សមាធា ឥទ្ធិពលាភាវា បរកុលានិ បិណ្ឌាយ
ឧបសង្កមិស្សន្តិ។ តត្រ មនុស្សានំ ឯវំ ភវិស្សតិ - “តុទ្ធកាលេ ភិក្ខុ សិក្ខាសុ
បរិបូរការិនោ អហោសុំ។ តេ គុណោ និព្វត្តេត្វា ធុត្តិកកាលេ បថីវី បរិវត្តេត្វា
បប្បដកោជំ បរិភុញ្ញីសុ។ ឥទានិ បន សិក្ខាយ បរិបូរការិនោ នត្ថិ។ យទិ សិយុំ,
តថេវ ករេយ្យំ។ ន អម្ពាភំ យំ កិញ្ចិ បក្កំ វា អាមំ វា ខាទិតុំ ទទេយ្យ”ន្តិ។ ឯវំ
តេសុយេវ អរិយបុគ្គលេសុ “នត្ថិ អរិយបុគ្គលា”តិ ឥមំ វិបល្លាសំ
បដិលភេយ្យំ។ វិបល្លាសវសេន ច អរិយេ គរហន្តា ឧបវន្តន្តា អទាយុបតា
ភវេយ្យំ។ តស្មា មា តេ រុទ្ធិ បថីវី បរិវត្តេត្តន្តិ។

អថ ថេរោ ឥមំ យាចនំ អលភមាទោ អញ្ញំ យាចន្តោ “សាធុ,
ភន្តេ”តិអាទិមាហ។ តម្មិស្ស ភគវា បដិក្ខិបន្តោ “អលំ
មោគ្គល្លាណា”តិអាទិមាហ។ តត្ថ កិញ្ចាបិ ន វុត្ថំ “វិបល្លាសម្មិ សត្តា
បដិលភេយ្យ”ន្តិ, អថ ខោ បុព្វេ វុត្ថនយេនេវ គហោតព្ពំ; អត្ថោបិ ចស្ស
វុត្ថសទិសមេវ វេទិតព្ពោ។ យទិ បន ភគវា អនុជានេយ្យ, ថេរោ កី ករេយ្យាតិ?
មហាសមុទ្ធំ ឯកេន បទីវីតិហារេន អតិក្កមិតព្ពំ មាតិកាមត្តំ អធិដ្ឋហិត្វា
នឿវ បុចិមន្តតោ ឧត្តរកុរុអភិមុខំ មគ្គំ និហរិត្វា ឧត្តរកុរុ

គមនាគមនសម្បជ្ឈន្ត ហ្នែ កត្វា ធនេស្សយ្យ, យថា ភិក្ខុ គោចរតាមំ វិយ
យថាសុខំ បិណ្ឌាយ បរិសិទ្ធា និក្ខមេយ្យន្តិ។

និដ្ឋិតា មហាមោគ្គល្លានស្ស សីហនាធកថា។

វិនយបញ្ញត្តិយាចនកថាវណ្ណនា

១៨. ឥនានិ អាយស្មា ឧបាសិ វិនយបញ្ញត្តិយា មូលតោ បតុតិ និទានំ
ធនេស្សតុំ សារិបុត្តត្ថេស្ស សិក្ខាបទបដិសំយុត្តំ វិតក្កប្បាធំ ធនេស្សន្តោ “អថ
ខោ អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស” តិអាធិមាហា។ តត្ថ រហោគតស្សាតិ រហសិ
គតស្ស។ បដិសល្ល័នស្សាតិ សល្ល័នស្ស ឯកីការំ គតស្ស។ កតមេសានន្តិ
អតីតេសុ វិបស្សីអាធិសុ ពុទ្ធសុ កតមេសំ។ ចិរំ អស្ស ឋិតិ, ចិរា វា អស្ស ឋិតិ
ចិរជ្ជិតិកំ។ សេសមេត្ត ឧត្តានបទតមេវ។

កី បន ថេរោ ឥមំ អត្ថនោ បរិវិតក្កំ សយំ វិនិច្ឆ័នតុំ ន សក្កោតីតិ? វុច្ចតេ -
សក្កោតិ ច ន សក្កោតិ ច។ អយញ្ញំ ឥមេសំ នាម ពុទ្ធានំ សាសនំ ន ចិរជ្ជិតិកំ
អហោសិ, ឥមេសំ ចិរជ្ជិតិកន្តិ ឯត្ថកំ សក្កោតិ វិនិច្ឆ័នតុំ។ ឥមិនា បន
ការណោ ន ចិរជ្ជិតិកំ អហោសិ, ឥមិនា ចិរជ្ជិតិកន្តិ ឯតំ ន សក្កោតិ។
មហាបទុមត្ថេរោ បនាហ - “ឯតម្បី សោឡសវិធាយ បញ្ញាយ មត្តកំ បត្តស្ស
អគ្គសាវកស្ស ន ភារិយំ, សម្មាសម្ពុទ្ធន បន សទ្ធិ ឯកជ្ជានេ វសន្តស្ស សយំ
វិនិច្ឆយករណំ តុលំ ធម្មត្វា ហត្ថន តុលនសទិសំ ហោតីតិ ភគវន្តិយេវ
ឧបសម្ព័មិត្វា បុច្ឆី” តិ។ អថស្ស ភគវា តំ វិស្សន្តេន្តោ “ភគវតោ ច សារិបុត្ត
វិបស្សីស្ស” តិអាធិមាហា។ តំ ឧត្តានតមេវ។

១៩. បុន ថេរោ ការណំ បុច្ឆន្តោ កោនុខោ, ភន្តេ, ហេតុតិអាធិមាហា។ តត្ថ
កោនុខោ ភន្តេតិ ការណបុច្ឆា, តស្ស កតមោនុខោ ភន្តេតិ អត្ថោ។ ហេតុ

បច្ចុយោតិ ឧភយមេតំ ការណាជីវចនំ; ការណាញ៉ា យស្មា តេន តស្ស ដល់
ហិរោតិ បវត្តតិ, តស្មា ហេតុតិ វុច្ចតិ។ យស្មា តំ បដិច្ច ឯតិ បវត្តតិ, តស្មា
បច្ចុយោតិ វុច្ចតិ។ ឯវំ អត្ថតោ ឯកម្មី វេហារវសេន ច វចនសិលិដ្ឋតាយ ច
តត្រ តត្រ ឯតំ ឧភយម្មី វុច្ចតិ។ សេសមេត្ត ឧត្តានត្ថមេវ។

ឥធានិ តំ ហេតុញ្ច បច្ចុយញ្ច ទស្សេតុំ “ភគវា ច សារិបុត្ត
វិបស្សី” តិអាទិមាហា។ តត្ថ កិលាសុនោ អហោសុន្តិ ន អាលសិយ កិលាសុនោ, ន
ហិ ពុទ្ធានំ អាលសិយំ វា ឱសន្នីវិយតា វា អត្ថិ។ ពុទ្ធា ហិ ឯកស្ស វា ធ្វិទ្ធំ វា
សកលចក្កវាឡស្ស វា ធម្មំ ទេសេន្តា សមគេនេវ ឧស្សហោន ធម្មំ ទេសេន្តិ, ន
បរិសាយ អប្បការំ ទិស្វា ឱសន្នីវិយា ហោន្តិ, នាបិ មហាន្តការំ ទិស្វា
ឧស្សន្នីវិយា។ យថា ហិ សីហោ មិគរាជា សត្តន្តំ ទិវសានំ អច្ចយេន កោចរាយ
បក្កន្តោ ឧទ្ធកេ វា មហាន្តេ វា ចាលោ ឯកសទិសេនេវ វេគេន ជារតិ។ តំ កិស្ស
ហេតុ? “មា មេ ជវេ បរិហាយី” តិ។ ឯវំ ពុទ្ធា អប្បកាយ វា មហាតិយា វា
បរិសាយ សមគេនេវ ឧស្សហោន ធម្មំ ទេសេន្តិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? “មា នោ
ធម្មគរុតា បរិហាយី” តិ។ ធម្មគរុនោ ហិ ពុទ្ធា ធម្មការវាតិ។

យថា បន អម្ពា កំ ភគវា មហាសមុទ្ធំ បូរយមាណោវិយ វិត្តារេន ធម្មំ
ទេសេសិ, ឯវំ តេ ន ទេសេសុំ។ កស្មា? សត្តានំ អប្បរជក្ខតាយ។ តេសំ កិរ
កាលេ ធីយាយុកា សត្តា អប្បរជក្ខា អហោសុំ។ តេ ចតុសច្ចបដិសំយុត្តំ
ឯកតាចម្មី សុត្វា ធម្មំ អភិសមេន្តិ, តស្មា នវិត្តារេន ធម្មំ ទេសេសុំ។ តេនេវ
ការណោន អប្បកញ្ច នេសំ អហោសិ សុត្តំ... បេ... វេទល្លន្តិ។ តត្ថ សុត្តាធិនំ
នានត្តំ បឋមសង្កឹតិវណ្ណនាយំ វុត្តមេវ។

អបញ្ញត្តំ សាវកានំ សិក្ខាបទន្តិ សាវកានំ និទ្ទោសតាយ ទោសានុបតោ
បញ្ញាបេតតុំ សត្តាបត្តិក្ខន្ធវសេន អាណាសិក្ខាបទំ អបញ្ញត្តំ។ អនុទិដ្ឋំ

ចាតិមោក្ខន្តិ អនុទូមាសំ អាណាចាតិមោក្ខំ អនុទ្ធិដ្ឋំ អហោសិ។
ឡោធិចាតិមោក្ខមេវ តេ ឧទ្ធិសីសុ; តម្បី ច នោ អនុទូមាសំ។ តថា ហិវិបស្សី
ភគវា ធន្នំ ធន្នំ វស្សានំ សកី សកី ឡោធិចាតិមោក្ខំ ឧទ្ធិសិ; តញ្ច ខោ
សាមយេវ។ សាវកា បនស្ស អត្ថនោ អត្ថនោ វសនជ្ជានេសុ ន ឧទ្ធិសីសុ។
សកលជម្ពុជីបេ ឯកស្មីយេវ ហ្មានេ ពន្ធមតិយា រាជធានិយា ខេមេ មិគទាយេ
វិបស្សីស្ស ភគវតោ វសនជ្ជានេ សញ្ញាបិ ភិក្ខុសង្ឃោ ឧចោសថំ អកាសិ។ តញ្ច
ខោ សង្ឃុចោសថមេវ; ន គណុចោសថំ, ន បុគ្គលុចោសថំ, ន
ចារិសុទ្ធិឧចោសថំ, ន អធិដ្ឋានុចោសថំ។

តទា កិរ ជម្ពុជីបេ ចតុរាសីតិវិហារសហស្សានិ ហោន្តិ។ ឯកមេកស្មី
វិហារេ អញ្ញោកិណ្ណានិ ទសបិ វីសតិបិ ភិក្ខុសហស្សានិ វសន្តិ, ភិយ្យេបិ វសន្តិ។
ឧចោសថារោចិកា ទេវតា តត្ថ តត្ថ គន្ធា អាហោចេន្តិ - “មារិសា, ឯកំ វស្សំ
អតិក្កន្តំ, ទ្វេ តីណិ ចត្តារិ បញ្ចា វស្សានិ អតិក្កន្តានិ, ឥទំ ធន្នំ វស្សំ, អាតាមិនិយា
បុណ្ណាមាសិយា ពុទ្ធនស្សនត្ថំ ឧចោសថករណត្ថញ្ច គន្តត្ថំ! សម្មត្ថោ វោ
សន្និចាតកាលោ”តិ។ តតោ សានុភាវា ភិក្ខុ អត្ថនោ អត្ថនោ អានុភាវេន
គច្ឆន្តិ, ឥតវេ ទេវតានុភាវេន។ កថំ? តេ កិរ ភិក្ខុ ចាចីនសមុទ្ពន្តេ វា
បច្ឆិមឧត្តរទក្ខិណសមុទ្ពន្តេ វា បីតា គមិយវត្ថំ បូរេត្វា បត្តចីវរមាធាយ
“គច្ឆាមា”តិ ចិត្តំ ឧប្បាទេន្តិ; សហ ចិត្តប្បាទា ឧចោសថក្កំ គតាវ ហោន្តិ។ តេ
វិបស្សី សម្មាសម្ពុទ្ធំ អភិវាទេត្វា និសីទន្តិ។ ភគវាបិ សន្និសិដ្ឋាយ បរិសាយ ឥមំ
ឡោធិចាតិមោក្ខំ ឧទ្ធិសតិ។

“ខន្តី បរមំ តថោ តិចិត្តា;
និព្វានំ បរមំ វទន្តិ ពុទ្ធា;
ន ហិ បព្ពជិតោ បរុបយាតិ;

ន សមណោ ហោតិ បរំវិហោឫយន្តោ។

“សត្តចាបស្ស អករណំ, កុសលស្ស ឧបសម្បទា;
សច្ចិត្តបរិយោធបនំ, ឯតំ ពុទ្ធាន សាសនំ។

“អនុបវាទោ អនុបយាតោ, ចាតិមោក្ខេ ច សំវារោ;
មត្តញ្ញតា ច ភត្តស្មី, បន្តញ្ញា សយនាសនំ;
អធិចិត្តេ ច អាយោគោ, ឯតំ ពុទ្ធាន សាសន”ន្តិ។ (ធិ. និ. ២.៩០; ធរ. ប.
១៨៣-១៨៥);

ឯតេនេវ ឧចាយេន ឥតវេសម្បី ពុទ្ធានំ ចាតិមោក្ខេន្តោសោ វេទិតញ្ញោ។
សត្តពុទ្ធានញ្ញំ ឥមា តិស្សោវ ឱវាទចាតិមោក្ខតាថាយោ ហោន្តិ។ តា
ធិយាយុកពុទ្ធានំ យាវ សាសនបរិយន្តា ឧទ្ទេសមាគច្ឆន្តិ; អប្បាយុកពុទ្ធានំ
បឋមពោធិយំយេវ។ សិក្ខាបទបញ្ញត្តិកាលតោ បន បកុតិ
អាណាចាតិមោក្ខមេវ ឧទ្ទិសីយតិ។ តញ្ញោ ខោ ភិក្ខុ ឯវ ឧទ្ទិសន្តិ, ន ពុទ្ធា។ តស្មា
អម្ពាភម្បី ភគវា បឋមពោធិយំ វីសតិវស្សមត្តមេវ ឥទំ ឱវាទចាតិមោក្ខំ
ឧទ្ទិសិ។ អថេកធិវសំ បុញ្ញារាមេ មិការមាតុចាសាទេ និសិន្នោ ភិក្ខុ អាមន្តេសិ -
“ន ធានាបំ, ភិក្ខុវេ, ឥតោ បរំ ឧចោសថំ ករិស្សាមិ ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសិស្សាមិ,
តុម្ពេវ ធានិភិក្ខុវេ ឥតោ បរំ ឧចោសថំ ករេយ្យថ, ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសេយ្យថ។
អជ្ឈានមេតំ, ភិក្ខុវេ, អនវកាសោ យំ តថាគតោ អបរិសុទ្ធាយ បរិសាយ
ឧចោសថំ ករេយ្យ, ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសេយ្យ”តិ (ចូឡវ. ៣៨៦)។ តតោ បដ្ឋាយ
ភិក្ខុ អាណាចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសន្តិ។ ឥទំ អាណាចាតិមោក្ខំ តេសំ អនុទិដ្ឋំ
អហោសិ។ តេន វុត្ថំ - “អនុទិដ្ឋំ ចាតិមោក្ខ”ន្តិ។

តេសំ ពុទ្ធានន្តិ តេសំ វិបស្សីអាទីនំ តិណ្ណំ ពុទ្ធានំ។ អន្តរធានេនាតិ
ខន្ធន្តរធានេន; បរិនិព្វានេនាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ ពុទ្ធានុពុទ្ធានន្តិ យេ តេសំ ពុទ្ធានំ
អនុពុទ្ធា សម្មុទសាវកា តេសញ្ច ខន្ធន្តរធានេន។ យេ តេ បច្ឆិមា សាវកាតិ យេ
តេសំ សម្មុទសាវកានំ សន្តិកេ បព្ពជិតា បច្ឆិមា សាវកា។ នាធានាមាតិ
“ពុទ្ធវក្ខតោ, ធម្មវក្ខតោ” តិអាទិ នាមវសេន វិវិធនាមា។ នាធាគោត្តាតិ
“គោតមោ, មោគ្គល្លានោ” តិអាទិ គោត្តវសេន វិវិធកោត្តា។ នាធាជជ្ជាតិ
“ខត្តិយោ, ព្រាហ្មណោ” តិអាទិជាតិវសេន នាធាជជ្ជា។ នាធាកុលា បព្ពជិតាតិ
ខត្តិយកុលាទិវសេ នេវ ឧច្ឆន្ទិចឧច្ឆារុច្ឆារកោតាទិកុលវសេន វា វិវិធកុលា
និក្ខម្ម បព្ពជិតា។

តេ តំ ព្រាហ្មចរិយន្តិ តេ បច្ឆិមា សាវកា យស្មា ឯកនាមា ឯកគោត្តា
ឯកជាតិកា ឯកកុលា បព្ពជិតា “អម្ពាភំ សាសនំ តន្តិ បវេណី” តិ អត្ថនោ
ភារំ កត្វា ព្រាហ្មចរិយំ រក្ខន្តិ, ចិរំ បរិយត្តិធម្មំ បរិហារន្តិ។ ឥមេ ច តាទិសា ន
ហោន្តិ។ តស្មា អញ្ញមញ្ញំ វិហេបេន្តាវិលោមំ គណ្ណាត្តា “អសុកោ ជេរោ
ជាទិស្សតិ, អសុកោ ជេរោ ជាទិស្សតី” តិ សិទិលំ ករោន្តា តំ ព្រាហ្មចរិយំ
ទិប្បញ្ញេវ អន្តរធាបេសុំ, សង្កហំ អាហោបេត្វា ន រក្ខីសុ។ សេយ្យថាបីតិ
តស្សត្ថស្ស ឱបម្មនិទស្សនំ។ វិកិរតីតិ វិក្ខិបតិ។ វិធមតីតិ វាទន្តំ នេតិ។
វិទ្ធំសេតីតិ បិតជ្ជានតោ អបនេតិ។ យថា តំ សុត្តេន អសង្កហិតត្តាតិ យថា
សុត្តេន អសង្កហិតត្តា អគន្ធិតត្តា អពទ្ធត្តា ឯវំ វិកិរតិ យថា សុត្តេន
អសង្កហិតានិ វិកិរិយន្តិ, ឯវំ វិកិរតីតិ វុត្ថំ ហោតិ។ ឯវមេវ ខោតិ
ឱបម្មសម្មជិចាទនំ។ អន្តរធាបេសុន្តិ វគ្គសង្កហ-បណ្ណាសសង្កហាទីហិ
អសង្កណ្ឌាត្តាយំ យំ អត្ថនោ វុច្ឆតិ, តំ តនេវ គហេត្វា សេសំ វិនាសេសុំ
អនស្សនំ នយីសុ។

អកិលាសុនោ ច តេ ភគវន្តោ អហោសុំ សាវកេ ចេតសា ចេតោ បរិច្ច
ឡីវទិតុន្តិ អបិច សាវិបុត្ត តេ ពុទ្ធា អត្ថនោ ចេតសា សាវកានំ ចេតោ បរិច្ច
បរិច្ចន្តិត្វា ឡីវទិតុំ អកិលាសុនោ អហោសុំ, បរិច្ចត្តំ ព្យាត្វា អនុសាសនី ន
ភារិយតោ ន បបញ្ចតោ អនុសំសុ។ ភូតបុព្វំ សាវិបុត្តាតិ អាទិ តេសំ
អកិលាសុការា ប្បកាសនត្ថំ វុត្ថំ។ ភីសនកេតិ ភយានកេ ភយជននកេ។ ឯ
វិតក្កេថាតិ នេក្ខម្មវិតក្កាធម្មោ តយោវិតក្កេវិតក្កេថ។ មា ឯវិតក្កយិត្តាតិ
កាមវិតក្កាធម្មោ តយោ អកុសលវិតក្កេ មាវិតក្កយិត្ត។ ឯ មនសិ
ករោថាតិ “អនិច្ចំ ទុក្ខមនត្តា អសុភ” ត្ថិ មនសិ ករោថ។ មា ឯ មនសា កត្តាតិ
“និច្ចំ សុខំ អត្តា សុភ” ត្ថិ មា មនសិ អករិត្ត។ ឥទំ បជហថាតិ អកុសលំ
បជហថ។ ឥទំ ឧបសម្បជ្ឈវិហារថាតិ កុសលំ ឧបសម្បជ្ឈ បដិលភិត្វា និច្ឆាទេត្វា
វិហារថ។

អនុចាធាយ អាសវេហិ ចិត្តានិវិមុច្ចិស្វតិ អគ្គហេត្វាវិមុច្ចិសុ។ តេសញ្ញា
ចិត្តានិ យេហិ អាសវេហិវិមុច្ចិសុ, ន តេ តានិ គហេត្វាវិមុច្ចិសុ។
អនុប្បាទនិរោធន បន និរុដ្ឋមាធា អគ្គហេត្វាវិមុច្ចិសុ។ តេន វុត្ថំ -
“អនុចាធាយ អាសវេហិ ចិត្តានិវិមុច្ចិស្វ” តិ។ សព្វេបិ តេ អវហត្ថំ បត្វា
ស្វរិយរស្មិសម្ពជ្ឈមិវ បទុមវនំ វិកសិតចិត្តា អហោសុំ។ តត្រ សុទ្ធិ សាវិបុត្ត
ភីសនកស្ស វនសណ្ឋាស្ស ភីសនកតស្មី ហោតិ តត្រាតិ បុរិមវេទនាបេក្ខំ;
សុទន្តិ បទបូរណមត្តេ និចាតោ; សាវិបុត្តាតិ អាលបនំ។ អយំ បនេត្ត
អត្ថយោជនា - តត្រាតិ យំ វុត្ថំ “អញ្ញាតវស្មី ភីសនកេ វនសណ្ឋា” តិ, តត្រ
យោ សោ ភីសនកោតិ វនសណ្ឋា វុត្តោ, តស្ស ភីសនកស្ស វនសណ្ឋាស្ស
ភីសនកតស្មី ហោតិ, ភីសនកិរិយាយ ហោតិ អត្ថោ។ កី ហោតិ? ឥទំ
ហោតិ - យោ កោចិ អវីតរកោ... បេ... លោមាទិ ហំសន្តិ តិ។

អថ វា តត្រាតិ សាមិអត្ថេ ភុម្មំ។ សុត្តន្តិ និទានោ; “កី សុ នាម តេ ភោត្តោ សមណាប្រាហ្មណា” តិអាទីសុ (ម. និ. ១.២៦៩) វិយ។ ឥទ្ធិ អធិប្បតមត្ថំ បច្ចុក្ខំ វិយ កត្វា ទស្សនវចនំ។ សុត្តន្តិ សុទ្ធំ, សន្ធិវសេន ឥការលោចោ វេទិតញោ។ “ចក្កុន្ទ្រិយំ, ឥត្តិន្ទ្រិយំ, អនញ្ញាតញ្ញាស្សាមីតិ ឡិយំ (វិភ. ២១៩), “កី សូដ វិត្ត” ត្ថិអាទីសុ (សំ. និ. ១.៧៣, ២២៦; សុ. និ. ១៨៣) វិយ។ អយំ បនេត្ត អត្ថយោជនា - តស្ស សារិបុត្ត ភីសនកស្ស វនសណ្ឋាស្ស ភីសនកតស្មី ឥទ្ធំសុ ហោតិ។ ភីសនកតស្មីន្ទិ ភីសនកភាវេតិ អត្ថោ។ ឯកស្ស តការស្ស លោចោ ទដ្ឋញោ។ ភីសនកត្តស្មីន្ទិយេវ វា ចាថោ។ “ភីសនកតាយ” ឥតិ វា វត្តព្កេ លិដ្ឋវិបល្លាសោ កតោ។ និមិត្តត្ថេ ចេតំ ភុម្មវចនំ, តស្មា ឯវំ សម្ពន្ធា វេទិតញោ - ភីសនកភាវេ ឥទ្ធំសុ ហោតិ, ភីសនកភាវនិមិត្តំ ភីសនកភាវហេតុ ភីសនកភាវបច្ចយា ឥទ្ធំសុ ហោតិ។ យោ កោចិ អវីតរកោ តំ វនសណ្ឋំ បរិសតិ, យេកុយ្យេន លោមាទិ បាំសន្តិទិ ពហុតរាទិ លោមាទិ បាំសន្តិ ឧទ្ធំ មុខាទិ សូចិសទិសាទិ កណ្តាកសទិសាទិ ច ហុត្វា តិដ្ឋន្តិ, អប្បាទិ ន បាំសន្តិ។ ពហុតរាទំ វា សត្តានំ បាំសន្តិ។ អប្បកានំ អតិសូរហុរិសានំ ន បាំសន្តិ។

ឥទានិ អយំ ខោ, សារិបុត្ត, ហេតុតិអាទិ និគមនំ។ យព្វេត្ថ អន្តរន្តរា ន វុត្ថំ, តំ ឧត្តានត្ថមេវ។ តស្មា ចាឡិក្កមេនេវ វេទិតព្ពំ។ យំ បន វុត្ថំ ន ចិវដ្ឋិតិកំ អហោសីតិ, តំ បុរិសយុគវសេន វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។ វស្សកណាឆាយ ហិ វិបស្សិស្ស ភកវតោ អសីតិវស្សសហស្សាទិ អាយុ, សម្ពុខសាវកានម្បិស្ស តត្ថកមេវ។ ឯវមស្ស ប្រាយំ សព្វបច្ឆិមកោ សាវកោ, តេន សហ យដេត្វា សតសហស្សំ សដ្ឋិមត្តានិ ច វស្សសហស្សាទិ ព្រាហ្មចរិយំ អដ្ឋាសិ។ បុរិសយុគវសេន បន យុគបរម្បរាយ អាគន្ធា ឆ្នេយេវ បុរិសយុគានិ អដ្ឋាសិ។ តស្មា ន ចិវដ្ឋិតិកន្តិ វុត្ថំ។ សិទិស្ស បន ភកវតោ សត្តតិវស្សសហស្សាទិ អាយុ។ សម្ពុខសាវកានម្បិស្ស តត្ថកមេវ។ វេស្សកុស្ស ភកវតោ សដ្ឋិវស្សសហស្សាទិ

អាយុ។ សម្មាសាវកានម្យិស្ស តត្ថកមេវ។ ឯវំ តេសម្មិ យេ សព្ពបដិមកា
សាវកា តេហិ សហ យជេត្វា សតសហស្សតោ ឧទ្ធុំ ចត្តាលីសមត្តានិ
វីសតិមត្តានិ ច វស្សសហស្សានិ ព្រហ្មចរិយំ អជ្ជាសិ។ បុរិសយុគវសេន បន
យុគបរម្បរាយ អាគន្ធា ទ្វេ ទ្វេយេវ បុរិសយុគានិ អជ្ជាសិ។ តស្មា ន ចិវដ្ឋិតិកន្តិ
វុត្តំ។

២០. ឯវំ អាយស្មា សាវបុត្តោ តិណ្ណំ ពុទ្ធានំ ព្រហ្មចរិយស្ស ន ចិវដ្ឋិតិការណំ
សុត្វា ឥតវេសំ តិណ្ណំ ព្រហ្មចរិយស្ស ចិវដ្ឋិតិការណំ សោតុកាមោ បុន ភគវន្តំ
“កោ បន ភន្តេ ហេតូ” តិ អាទិនា នយេន បុច្ឆិ។ ភគវាចិស្ស ព្យាកាសិ។ តំ សព្ពំ
វុត្តបដិបក្ខវសេន វេទិតព្ពំ។ ចិវដ្ឋិតិកភាវេចិ ចេត្ត តេសំ ពុទ្ធានំ
អាយុបរិមាណតោចិ បុរិសយុគតោចិ ឧភយថា ចិវដ្ឋិតិកតា វេទិតព្ពា។
កកុសន្តស្ស ហិ ភគវតោ ចត្តាលីសវស្សសហស្សានិ អាយុ,
កោណាគមនស្ស ភគវតោ តីសវស្សសហស្សានិ, កស្សបស្ស ភគវតោ
វីសតិវស្សសហស្សានិ; សម្មាសាវកានម្យិ នេសំ តត្ថកមេវ។ ពហ្មនិ ច នេសំ
សាវកយុគានិ បរម្បរាយ ព្រហ្មចរិយំ បវត្តេសុំ។ ឯវំ តេសំ
អាយុបរិមាណតោចិ សាវកយុគតោចិ ឧភយថា ព្រហ្មចរិយំ ចិវដ្ឋិតិកំ
អហោសិ។

អម្ពាភំ បន ភគវតោ កស្សបស្ស ភគវតោ ឧបឡាយុកប្បមាណោ
ធនវស្សសហស្សាយុកកាលេ ឧប្បដ្ឋិតព្ពំ សិយា។ តំ អសម្ពុណាន្តេន
បញ្ចវស្សសហស្សាយុកកាលេ, ឯកវស្សសហស្សាយុកកាលេ,
បញ្ចវស្សសតាយុកកាលេចិ វា ឧប្បដ្ឋិតព្ពំ សិយា។ យស្មា បនស្ស
ពុទ្ធត្ថការកេ ធម្មេ ឯសន្តស្ស បរិយេសន្តស្ស ញាណំ បរិចាចេន្តស្ស គព្ពំ
គណ្ណាបេន្តស្ស វស្សសតាយុកកាលេ ញាណំ បរិចាកមគមាសិ។ តស្មា

អតិបរិត្តាយុកកាល ឧប្បន្នោ។ តេនស្ស សាវកបរម្បរាវសេន ចិវដ្ឋិតិកម្ម្យ
ព្រហ្មចរិយំ អាយុបរិមាណាវសេន វស្សគណនាយ នចិវដ្ឋិតិកមេវាតិ វុត្ថំ
វុត្ថិតិ។

២០. អថ ខោ អាយស្មា សាវិបុត្តាតិ កោ អនុសន្និ? ឯវំ តិណ្ណំ ពុទ្ធានំ
ព្រហ្មចរិយស្ស ចិវដ្ឋិតិការណំ សុត្វា សិក្ខាបទបញ្ញត្តិយេវ
ចិវដ្ឋិតិកការាហេតុតិ និដ្ឋំ កន្ធា ភកវតោបិ ព្រហ្មចរិយស្ស ចិវដ្ឋិតិកការំ
ឥច្ឆន្តោ អាយស្មា សាវិបុត្តា ភកវន្តំ សិក្ខាបទបញ្ញត្តិ យាចិ។ តស្ស
យាចនវិធិនស្សនត្ថមេតំ វុត្ថំ - អថ ខោ អាយស្មា សាវិបុត្តា ឧដ្ឋាយាសនា
...បេ... ចិវដ្ឋិតិកន្តិ។ តត្ថ អន្ធនិយន្តិ អន្ធានក្ខមំ; ធិយកាលិកន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។
សេសំ ឧត្តានត្ថមេវ។

អថស្ស ភកវា “ន តាវាយំ សិក្ខាបទបញ្ញត្តិកាលោ”តិ បកាសេន្តោ
“អាគមេហិ ត្វំ សាវិបុត្តា”តិ អាទិមាហ។ តត្ថ អាគមេហិ ត្វន្តិ តិដ្ឋ តាវ ត្វំ;
អធិវាសេហិ តាវ ត្វន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។ អាទត្ថវសេនេវេត្ថ ទ្វិក្ខត្ថំ វុត្ថំ។ ឯតេន
ភកវា សិក្ខាបទបញ្ញត្តិយា សាវកានំ វិសយការំ បដិក្ខិបិទ្វា “ពុទ្ធវិសយោវ
សិក្ខាបទបញ្ញត្តិ”តិ អាវិករោន្តោ “តថាគតោ វា”តិ អាទិមាហ។ ឯត្ថ ច តត្ថាតិ
សិក្ខាបទបញ្ញត្តិយាចនាបេក្ខំ ភុម្មវចនំ។ តត្រាយំ យោជនា - យំ វុត្ថំ
“សិក្ខាបទំ បញ្ញបេយ្យា”តិ, តត្ថ តស្ស សិក្ខាបទបញ្ញត្តិយា តថាគតោយេវ
កាលំ ជានិស្សតីតិ។ ឯវំ វត្វា អកាលំ តាវ ធស្សេតុំ “ន តាវ
សាវិបុត្តា”តិ អាទិមាហ។

តត្ថ អាសវា តិដ្ឋន្តិ ឯតេស្វតិ អាសវដ្ឋានីយា។ យេសុ
ធិដ្ឋធម្មិកសម្បរាយិកា ធុក្ខាសវា កិលេសាសវា ច
បរុបវាធិវិប្បជិសារវេតនន្តនាធយោ ចេវ អចាយធុក្ខវិសេសក្ខតា ច អាសវា

តិដ្ឋន្តិយេវ, យស្មា នេសំ តេ ការណំ ហោន្តិតិ អត្ថោ។ តេ អាសវជ្ជានីយា
វីតិក្កមធម្មា យាវ ន សង្ខេ ចាតុកវន្តិ, ន តាវ សត្តា សាវកានំ សិក្ខាបទំ
បញ្ញាបេតីតិ អយមេត្ថ យោជនា។ យទិ ហិ បញ្ញាបេយ្យ, បរុបវាទា បរុចារម្ហា
គរហានោសា ន បរិមុច្ឆយ្យ។

កថា? បញ្ញាបេន្តេន ហិ “យោ បន ភិក្ខុ មេដុនំ ធម្មំ បដិសេវេយ្យ” តិអាទិ សត្តំ
បញ្ញាបេតត្ថំ ភវេយ្យ។ អទិស្វាវ វីតិក្កមនោសំ ឥមំ បញ្ញាត្តិ ញត្វា បរេ ឯវំ
ឧបវាទញ្ច ឧចារម្ហញ្ច គរហញ្ច បវត្តេយ្យំ - “កថញ្ញំ នាម សមណោ គោតមោ
ភិក្ខុសង្ខេ មេ អន្ទាយិកោ វចនករោតិ ឯត្តាវតា សិក្ខាបទេហិ
បលីវេបេស្សតិ, ចារាជិកំ បញ្ញាបេស្សតិ? ននុ ឥមេ កុលបុត្តា មហន្តំ ភោគកូន្នំ
មហន្តញ្ច ញាតិបរិវដ្តំ ហត្ថគតានិ ច រជ្ជានិបិ បហាយ បព្ពជិតា,
ឃាសច្ឆាទនបរមតាយ សន្តជ្ជា, សិក្ខាយ តិព្ពការវា, កាយេ ច ជីវិតេ ច
និវេត្តាវិហារន្តិ។ តេសុ នាម កោ លោកាមិសក្ខតំ មេដុនំ វា បដិសេវីស្សតិ,
បរភណ្ណំ វា ហរិស្សតិ, បរស្ស វា ឥដ្ឋំ កន្តំ អតិមធំ ជីវិតំ ឧបច្ឆិន្ទិស្សតិ,
អក្ខតគុណកថាយ វា ជីវិតំ កប្បេស្សតិ! ននុ ចារាជិកេ អបញ្ញត្តេបិ
បព្ពជ្ជាសង្ខេបេនេវេតំ ចាកជំ កត” តិ។ តថាគតស្ស ច ថាមញ្ច ពលញ្ច សត្តា ន
ជានេយ្យំ។ បញ្ញត្តម្បិ សិក្ខាបទំ កុប្បេយ្យ, ន យថាថានេ តិដ្ឋេយ្យ។
សេយ្យថាបិ នាម អកុសលោ វេជ្ជោ កញ្ចំ អនុប្បន្នគណ្ណំ បុរិសំ
បក្កោសាបេត្វា “ឯហិ ភោ បុរិស, ឥមស្មី តេ សរីរឫទេសេ មហាគណ្ណោ
ឧប្បជ្ជិត្វា អនយព្យសនំ ចាបេស្សតិ, បដិកច្ឆេវ នំ តិកិច្ចាបេហិ” តិ វត្វា
“សាធាចរិយ, ត្វំយេវ នំ តិកិច្ចស្ស” តិ វុត្តោ តស្ស អរោគំ សរីរឫទេសំ
ជាលេត្វា លោហិតំ នីហរិត្វា អាលេបនពាន្តនោរោជីហិ តំ បទេសំ សញ្ញវី
កត្វា តំ បុរិសំ វុទេយ្យ - “មហារោគោ តេ មយា តិកិច្ចតោ, ទេហិ មេ
ទេយ្យធម្ម” តិ។ សោ តំ “តិមយំ ពាលវេជ្ជោ វុទតិ? កតរោ កិរ មេ ឥមិនា រោគោ

តិកិច្ចតោ? ននុមេ អយំ ទុក្ខញ្ច ជនេតិ, លោហិតក្ខយញ្ច មំ ចាបេតី”តិ ឯ
ឧបវេនេយ្យ ចេវ ឧចារម្ពេយ្យ ច គវហេយ្យ ច, ន ចស្ស គុណំ ជានេយ្យ។ ឯវមេវ
យទិ អនុប្បន្នេវីតិក្កមនោសេ សត្តា សាវកានំ សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេយ្យ,
បរូបវាទាធិហិ ច ន បរិមុច្ឆេយ្យ, ន ចស្ស ថាមំ វា ពលំ វា សត្តា ជានេយ្យំ,
បញ្ញត្តម្មិ សិក្ខាបទំ កុប្បេយ្យ, ន យថាហ្វានេ តិដ្ឋេយ្យ។ តស្មា វុត្ថំ - “ន តាវ
សាវិបុត្ត សត្តា សាវកានំ...បេ.... ចាតុកវុត្ថិ”តិ។

ឯវ អកាលំ ទស្សេត្វា បុន កាលំ ទស្សេត្ថំ “យតោ ច ខោ
សាវិបុត្តា”តិអាធិមាហ។ តត្ថ យតោតិ យទា; យស្មី កាលេតិ វុត្ថំ ហោតិ។
សេសំ វុត្តានុសារេនេវ វេទិតព្ពំ។ អយំ វា ហេតុ សង្ខេបត្ថោ - យស្មី សមយេ
“អាសវជ្ជានីយា ធម្មា”តិ សង្ខំ គតាវីតិក្កមនោសា សង្ខេ ចាតុកវុត្ថិ, តទា
សត្តា សាវកានំ សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេតិ, ឧទ្ទិសតិ ចាតិមោក្ខំ។ កស្មា? តេសំយេវ
“អាសវជ្ជានីយា ធម្មា”តិ សង្ខំ គតានំវីតិក្កមនោសានំ បដិយាតាយ។ ឯវ
បញ្ញាបេន្តោ យថា នាម កុសលោ វេជ្ជោ ឧប្បន្នំ គណ្ហំ
ជាលនលេបនពន្ធននោវនាធិហិ តិកិច្ចន្តោ រោគំ វូបសមេត្វា សញ្ញាវី កត្វា ន
ត្វេវ ឧបវាទាធិរហោ ហោតិ, សកេ ច អាចរិយកេ វិទិតានុកាវោ ហុត្វា សក្ការំ
ចាបុណាតិ; ឯវ ន ច ឧបវាទាធិរហោ ហោតិ, សកេ ច សព្ពញ្ញាវីសយេ
វិទិតានុកាវោ ហុត្វា សក្ការំ ចាបុណាតិ។ តញ្ចស្ស សិក្ខាបទំ អកុប្បំ ហោតិ,
យថាហ្វានេ តិដ្ឋតីតិ។

ឯវ អាសវជ្ជានីយានំ ធម្មានំ អនុប្បត្តិ សិក្ខាបទបញ្ញត្តិយា អកាលំ
ឧប្បត្តិញ្ច កាលន្តិ វត្វា ឥនានិ តេសំ ធម្មានំ អនុប្បត្តិកាលញ្ច ឧប្បត្តិកាលញ្ច
ទស្សេត្ថំ “ន តាវ សាវិបុត្ត ឥនេកេច្ឆេ”តិអាធិមាហ។ តត្ថ ឧត្តានត្ថានិ បទានិ
ចាឡិវសេនេវ វេទិតព្ពានិ។ អយំ បន អនុត្តានបទវណ្ណានា - វត្តិយោ ជានន្តិតិ

រត្នញ្ញូ, អត្ថនោ បព្ពជិតទិវសតោ បដ្ឋាយ ពហុកា រត្តិយោ ជានន្តិ,
ចិរបព្ពជិតាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ រត្នញ្ញូហិ មហាត្ថំ រត្នញ្ញូមហាត្ថំ; ចិរបព្ពជិតេហិ
មហាត្ថការិន្តិ អត្ថោ។ តត្រ រត្នញ្ញូមហាត្ថំ បត្តេ សង្ឃេ ឧបសេនំ វុត្ថន្តបុត្តំ អារព្វ
សិក្ខាបទំ បញ្ញត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។ សោ ហាយស្មា ឧននសវស្សេ ភិក្ខុ
ឧបសម្មាទេន្តេ ទិស្វា ឯកវស្សេ សទ្ធិវិហារិកំ ឧបសម្មាទេសិ។ អថ ភគវា
សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេសិ - “ន, ភិក្ខុវេ, ឧននសវស្សេន ឧបសម្មាទេតព្ពោ។ យោ
ឧបសម្មាទេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្សា” តិ (មហាវ. ៧៥)។ ឯវំ បញ្ញាត្តេ សិក្ខាបទេ
បុន ភិក្ខុ “នសវស្សាម្ហ ទសវស្សាម្ហា” តិ ពាលា អព្យត្តា ឧបសម្មាទេន្តិ។ អថ
ភគវា អបរម្មិ សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេសិ - “ន, ភិក្ខុវេ, ពាលេន អព្យត្តេន
ឧបសម្មាទេតព្ពោ។ យោ ឧបសម្មាទេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស។ អនុជាធាមិ,
ភិក្ខុវេ, ព្យត្តេន ភិក្ខុនា បដិពាលេន ទសវស្សេន វា អតិរេកទសវស្សេន វា
ឧបសម្មាទេតុ” តិ (មហាវ. ៧៦) រត្នញ្ញូមហាត្ថំ បត្តកាលេ ទ្វេ សិក្ខាបទានិ
បញ្ញត្តានិ។

វេបុល្លមហាត្ថន្តិ វិបុលការេន មហាត្ថំ។ សង្ឃោ ហិ យាវ ន ថេរនវមជ្ឈិមានំ
វសេន វេបុល្លមហាត្ថំ បត្តោ ហោតិ, តាវ សេនាសនានិ បហោន្តិ។ សាសនេ
ឯកច្ឆេ អាសវដ្ឋានីយា ធម្មា ន ឧប្បជ្ឈន្តិ។ វេបុល្លមហាត្ថំ បន បត្តេ តេ ឧប្បជ្ឈន្តិ។
អថ សត្តា សាវកានំ សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេតិ។ តត្ថ វេបុល្លមហាត្ថំ បត្តេ សង្ឃេ
បញ្ញត្តសិក្ខាបទានិ “យោ បន ភិក្ខុ អនុបសម្បន្នេន ឧត្តវិ ទិវត្តតិវត្ថំ
សហសេយ្យំ កប្បយ្យ, ចាចិត្តិយំ” (ចាចិ. ៥០); “យោ បន ភិក្ខុនី អនុវស្សំ
វុដ្ឋាបេយ្យ, ចាចិត្តិយំ” (ចាចិ. ១០៧០); “យោ បន ភិក្ខុនី ឯកំ វស្សំ ទ្វេ វុដ្ឋាបេយ្យ,
ចាចិត្តិយំ” តិ (ចាចិ. ១០៧៥) ឥមិនា នយេន វេទិតព្ពានិ។

លាភគ្គមហាត្ថន្តិ លាភស្ស អគ្គមហាត្ថំ; យោ លាភស្ស អត្ថោ ឧត្តមោ
មហាត្ថភារោ, តំ បត្តោ ហោតីតិ អត្ថោ។ លាភេន វា អគ្គមហាត្ថម្បិ, លាភេន
សេដ្ឋត្ថញ្ច មហាត្ថត្ថញ្ច បត្តោតិ អត្ថោ។ សង្ឃោ ហិ យាវ ន លាភគ្គមហាត្ថំ បត្តោ
ហោតិ, តាវ ន លាភំ បដិច្ច អាសវជ្ជានីយា ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ។ បត្ថេ បន ឧប្បជ្ឈន្តិ,
អថ សត្តា សាវកានំ សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេតិ - “យោ បន ភិក្ខុ អលេខកស្ស វា
បរិព្ពាជកស្ស វា បរិព្ពាជិកាយ វា សហត្ថា ខាទនីយំ វា ភោជនីយំ វា ទទេយ្យ,
ចាចិត្តិយ”ន្តិ (ចាចិ. ២៧០)។ ឥទញ្ញោ លាភគ្គមហាត្ថំ បត្ថេ សង្ឃេ សិក្ខាបទំ
បញ្ញាត្ថំ។

ពាហុសច្ចមហាត្ថន្តិ ពាហុសច្ចស្ស មហាត្ថភារំ។ សង្ឃោ ហិ យាវ ន
ពាហុសច្ចមហាត្ថំ បត្តោ ហោតិ, តាវ ន អាសវជ្ជានីយា ធម្មា ឧប្បជ្ឈន្តិ។
ពាហុសច្ចមហាត្ថំ បត្ថេ បន យស្មា ឯកម្បិ និកាយំ, ទ្វេបិ...បេ.... បញ្ចបិ
និកាយេ ឧត្តហេត្វា អយោនិសោ ឧម្ពជ្ឈមាធា បុគ្គលា រសេន រសំ សំសន្និត្វា
ឧទ្ធម្មំ ឧត្តនយំ សត្តសាសនំ ធិបេន្តិ។ អថ សត្តា “យោ បន ភិក្ខុ ឯវំ វទេយ្យ -
តថាហំ ភកវតា ធម្មំ ទេសិតំ អាជានាមិ...បេ.... សមណុទ្ទេសោបិ ចេ ឯវំ
វទេយ្យ”តិ អាទិនា (ចាចិ. ៤០៨) នយេន សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេតីតិ។

ឯវំ ភកវា អាសវជ្ជានីយានំ ធម្មានំ អនុប្បត្តិកាលញ្ច ឧប្បត្តិកាលញ្ច
ទស្សេត្វា តស្មី សមយេ សព្ពសោបិ តេសំ អភារំ ទស្សេត្តោ “និរត្តនោ ហិ
សាវបុត្តា”តិ អាទិមាហា។ តត្ថ និរត្តនោតិ អត្តទិវិវហិតោ; អត្តនា វុច្ចន្តិ ចោរា,
និច្ឆោរោតិ អត្ថោ។ ចោរាតិ ច ឥមស្មី អត្ថេ ទុស្សីលាវ អធិប្បេតា។ តេ ហិ
អស្សមណាវ ហុត្វា សមណាបដិញ្ញតាយ បរេសំ បច្ចយេ ចោរេន្តិ។ តស្មា
និរត្តនោតិ និច្ឆោរោ, និទុស្សីលោតិ វុត្ថំ ហោតិ។ និរាជីនរោតិ និរុបទ្ធកោ
និរុបសត្តោ; ទុស្សីលាជីនវិវហិតាយេវាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ អបភតកាឡកោតិ

កាឡកា វុច្ឆន្តិ ធុស្សីលាយេវ; តេ ហិ សុវណ្ណាវណ្ណាបិ សមាធា
កាឡកធម្មយោគា កាឡកាត្វេវ វេទិតញ្ច។ តេសំ អភាវា
អបគតកាឡកោ។ អបហតកាឡកោតិបិ ចាថោ។ សុទ្ធាតិ
អបគតកាឡកត្តាយេវ សុទ្ធា បរិយោធាតោ បកស្សរោ។ សារេ បតិជ្ជិតោតិ
សារេ វុច្ឆន្តិ សីល-សមាធិ-បញ្ញាវិមុត្តិ-វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនគុណា, តស្មី សារេ
បតិជ្ជិតត្តា សារេ បតិជ្ជិតោ។

ឯវំ សារេ បតិជ្ជិតការំ វត្វា បុន សោ ចស្ស សារេ បតិជ្ជិតការោ ឯវំ
វេទិតញ្ចោតិ ធស្សេន្តោ ឥមេសញ្ញា សារិបុត្តាតិ អាធិមាហ។ តត្រាយំ
សន្នេបវណ្ណាធា - យានិមាធិ វេរញ្ញាយំ វស្សវាសំ ឧបគតានិ បញ្ចា ភិក្ខុសតានិ,
ឥមេសំ យោ គុណាវសេន បច្ឆិមកោ សព្វបរិត្តគុណា ភិក្ខុ, សោ សោតាបន្នោ។
សោតាបន្នោតិ សោតំ អាបន្នោ; សោតោតិ ច មគ្គស្សេតំ អធិវចនំ។
សោតាបន្នោតិ តេន សមន្នាគតស្ស បុគ្គលស្ស។ យថាហ -

“សោតោ សោតោតិ ហិទំ, សារិបុត្ត, វុច្ឆតិ; កតមោ នុ ខោ, សារិបុត្ត,
សោតោតិ? អយមេវ ហិ, ភន្តេ, អរិយោ អជ្ជន្តិកោ មគ្គោ, សេយ្យចិទំ -
សម្មាទិដ្ឋិ... ខេ... សម្មាសមាធិ” តិ។ “សោតាបន្នោ សោតាបន្នោតិ ហិទំ,
សារិបុត្ត, វុច្ឆតិ; កតមោ នុ ខោ, សារិបុត្ត, សោតាបន្នោ” តិ? “យោ ហិ, ភន្តេ,
ឥមិធា អរិយេន អជ្ជន្តិកេន មគ្គេន សមន្នាគតោ, អយំ វុច្ឆតិ - សោតាបន្នោ។
សោយមាយស្មា ឯវំនាមោ ឯវំគោត្តោ” តិ (សំ. និ. ៥.១០០១)។ ឥធម បន មគ្គេន
ជលស្ស ធាមំ ទិដ្ឋំ។ តស្មា ជលដ្ឋោ “សោតាបន្នោ” តិ វេទិតញ្ច។

អវិទិតាតធម្មោតិ វិទិតាតេតីតិ វិទិតាតោ; ធាស្ស វិទិតាតោ ធម្មោតិ
អវិទិតាតធម្មោ, ន អត្តានំ អចាយេសុ វិទិតាតនសភាវោតិ វុត្តំ ហោតិ។
កស្មា? យេ ធម្មា អចាយគមនីយា, តេសំ បរិក្ខយា។ វិទិតាតនំ វា វិទិតាតោ,

នាស្សុវិនិច្ឆ័យតោ ធម្មោតិ អវិនិច្ឆ័យតោ ធម្មោ, អចាយេសុវិនិច្ឆ័យតោ នសភាវោ
អស្សុ នត្ថិតិ វុត្ថំ ហោតិ។ សម្មត្ថនិយាមេន មគ្គេន និយតត្តា និយតោ។
សម្ពោធិ បរំ អយំ បរា គតិ អស្សាតិ សម្ពោធិបរាយណោ។ ឧបរិ មគ្គត្ថយំ
អវស្សំ សម្មាបកោតិ អត្តោ។ កស្មា? បដិលទ្ធិបឋមមគ្គត្ថាតិ។

វិនយបញ្ញត្តិយាចនកថា និដ្ឋិតា។

ពុទ្ធាចិណ្ឌាកថា

២២. ឯវំ ធម្មសេនាបតី សញ្ញាបេត្វា វេរញ្ញាយំ តំ វស្សាវាសំ វីតិនាមេត្វា
វុត្ថវស្សោ មហាបវរណាយ បវរេត្វា អថ ខោ ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្តំ
អាមន្តេសិ។ អាមន្តេសីតិ អាលបិ អភាសិ សម្ពោធសិ។ កិណ្ឌិ? អាចិណ្ឌំ ខោ
បនេតន្តិ ឯវមាធិ។ អាចិណ្ឌាន្តិ ចរិតំ វុត្ថំ អនុធម្មតា។ តំ ខោ បនេតំ អាចិណ្ឌំ
ធុរិធំ ហោតិ - ពុទ្ធាចិណ្ឌំ, សាវកាចិណ្ឌាន្តិ។ កតមំ ពុទ្ធាចិណ្ឌំ? ឥទំ តាវ ឯកំ -
យេហិ និមន្តិតា វស្សំ វសន្តិ, ន តេ អនបលោកេត្វា អនាបុច្ឆិត្វា ជនបទចារិកំ
បក្កមន្តិ។ សាវកា បន អបលោកេត្វា វា អនបលោកេត្វា វា យថាសុខំ
បក្កមន្តិ។

អបរម្មិ ពុទ្ធាចិណ្ឌំ - វុត្ថវស្សោ បវរេត្វា ជនសង្កហត្ថាយ ជនបទចារិកំ
បក្កមន្តិយេវ។ ជនបទចារិកំ ចរន្តា ច មហាមណ្ឌលំ មជ្ឈិមមណ្ឌលំ
អន្តិមមណ្ឌលន្តិ ឥមេសំ តិណ្ឌំ មណ្ឌលានំ អញ្ញតវស្មី មណ្ឌលេ ចរន្តិ។ តត្ថ
មហាមណ្ឌលំ នវយោជនសតិកំ, មជ្ឈិមមណ្ឌលំ ធម្មោជនសតិកំ,
អន្តិមមណ្ឌលំ តិយោជនសតិកំ។ យទា មហាមណ្ឌលេ ចារិកំ ចរិតុកាមា
ហោន្តិ, តទា មហាបវរណាយ បវរេត្វា ចាជិបទទិវសេ
មហាភិក្ខុសង្ឃបរិវារា និក្ខមិត្វា កាមនិគមាធិសុ មហាជនំ អាមិសបដិគ្គហេន

អនុគ្គណ្ឌាឆ្នា ធម្មទានេន ចស្ស វិវដ្តបនិស្សិតំ កុសលំ វឌ្ឍន្តា នវហិ មាសេហិ
ជនបទចារិកំ បរិយោសាបេន្តិ។ សចេ បន អន្តោវស្សេ ភិក្ខុនំ សមថវិបស្សនា
តរុណា ហោន្តិ, មហាបវារណាយ អប្បវារេត្វា បវារណាសង្កហំ ទត្វា
កត្តិកបុណ្ណាមាយំ បវារេត្វា មាគសិរស្ស បឋមទិវសេ មហាភិក្ខុសង្ឃបរិវារា
និក្ខមិត្វា វុត្តនយេនេវ មជ្ឈិមមណ្ឌលេ អដ្ឋហិ មាសេហិ ចារិកំ
បរិយោសាបេន្តិ។ សចេ បន នេសំ វុត្តវស្សានំ អបរិចាកិន្ទ្រិយា វេនេយ្យសត្តា
ហោន្តិ, តេសំ ឥន្ទ្រិយបរិចាកំ អាគមេន្តា មាគសិរមាសម្មិ តត្ថេវ វសិត្វា
ដុស្សមាសស្ស បឋមទិវសេ មហាភិក្ខុសង្ឃបរិវារា និក្ខមិត្វា វុត្តនយេនេវ
អន្តិមមណ្ឌលេ សត្តហិ មាសេហិ ចារិកំ បរិយោសាបេន្តិ។ តេសុ ច មណ្ឌលេសុ
យត្ថ កត្តចិ វិចរន្តាបិ តេ តេ សត្តេ កិលេសេហិ វិយោជេន្តា
សោតាបត្តិដលាធិហិ បយោជេន្តា វេនេយ្យវសេនេវ នាធាវណ្ណានិ បុច្ឆានិ
ឌីចិនន្តារិយ ចរន្តិ។

អបរម្មិ ពុទ្ធានំ អាចិណ្ឌំ - ទេវសិកំ បច្ឆុសសមយេ សន្តំ សុខំ
និព្ពានាម្ពណំ កត្វា ជលសមាបត្តិសមាបជ្ជនំ, ជលសមាបត្តិយា វុដ្ឋហិត្វា
ទេវសិកំ មហាករុណាសមាបត្តិយា សមាបជ្ជនំ, តតោ វុដ្ឋហិត្វា
ទសសហស្សចក្កវាឡេ ពោធនេយ្យសត្តសមវលោកនំ។

អបរម្មិ ពុទ្ធានំ អាចិណ្ឌំ - អាគន្តុកេហិ សទ្ធិ បឋមតរំ បដិសន្តារករណំ,
អដ្ឋប្បត្តិវសេន ធម្មទេសនា, ឌីតិណ្ឌោ ទោសេ សិក្ខាបទបញ្ញាបន្តិ ឥទំ
ពុទ្ធាចិណ្ឌំ។

កតមំ សាវកាចិណ្ឌំ? ពុទ្ធស្ស ភគវតោ កាលេ ទ្ធិក្ខត្តំ សន្និចាតោ បុរេ
វស្សបនាយិកាយ ច កម្មជ្ជានគ្គហណាត្ថំ, វុត្តវស្សានញ្ច

អធិកតគុណារោចនត្ថំ ឧបរិ កម្មជ្ជានគ្គហណាត្ថញ្ច។ ឥទំ សាវកាចិណ្ឌំ។ ឥធិ
បន ពុទ្ធាចិណ្ឌំ ធស្សេន្តោ អាហា - “អាចិណ្ឌំ ខោ បនេតំ, អានន្ទ, តថាគតាន”ន្តិ។

អាយាមាតិ អាគច្ឆ យាម។ អបលោកេស្សមាតិ ចារិកំ ចរណត្ថាយ
អាបុច្ឆិស្សម។ ឯវន្តិ សម្មជិច្ឆនតេ និចាតោ។ ភន្តេតិ ការវាជីវចនមេតំ;
សត្តនោ បជីវចនទានន្តិបិ វន្តេតិ។ ភគវតោ បច្ចស្សោសីតិ ភគវតោ វចនំ
បជីអស្សោសិ, អភិមុខោ ហុត្វា សុណិ សម្មជិច្ឆិ។ ឯវន្តិ ឥមិនា វចនេន
បជិគ្គហោសីតិ វុត្ថំ ហោតិ។

អថ ខោ ភគវា និវាសេត្វាតិ ឥធិ បុព្ពណ្ណាសមយន្តិ វា សាយន្តសមយន្តិ វា ន
វុត្ថំ។ ឯវំ សន្តេបិ ភគវា កតកត្តកិច្ចោ មជ្ឈន្តិកំ វីតិនាមេត្វា អាយស្មន្តំ អានន្ទំ
បច្ឆាសមណំ កត្វា នគរទ្វារតោ បជ្ជាយ នគរីចិយោ សុវណ្ណាសបិញ្ញាហិ
រំសីហិ សមុន្នោតយមាណោ យេន វេរញ្ញស្ស ព្រាហ្មណស្ស និវេសនំ
តេនុបសង្កមិ។ យរទ្វារេ បិតមត្តមេវ ចស្ស ភគវន្តំ ទិស្វា បរិជនោ អាហារោចសិ។
ព្រាហ្មណោ សតី បជិលភិក្ខុ សំវេគជាតោ សហសា វុជ្ជាយ មហារបំ អាសនំ
បញ្ញាបេត្វា ភគវន្តំ បច្ចុគ្គម្ហ “ឥតោ, ភគវា, ឧបសង្កមត្វ”តិ អាហា។ ភគវា
ឧបសង្កមិត្វា បញ្ញាត្តេ អាសនេ និសីទិ។ អថ ខោ វេរញ្ញោ ព្រាហ្មណោ ភគវន្តំ
ឧបនិសីទិតុកាមោ អត្តនា បិតបនេសតោ យេន ភគវា តេនុបសង្កមិ។ ឥតោ
បរំ ឧត្តានត្តមេវ។

យំ បន ព្រាហ្មណោ អាហា - “អបិច យោ ទេយ្យធម្មោ, សោ ន ទិណ្ឌោ”តិ។
តត្រាយមធិប្បាយោ - មយា និមន្តិតានំ វស្សុវុត្តានំ តុម្ហាកំ តេមាសំ ទិវសេ
ទិវសេ ចាតោ យាគុខន្តិកំ, មជ្ឈន្តិកេ ខាទនីយភោជនីយំ, សាយន្តេ អនេកវិធា
ចានវិកតិ គន្ធបុច្ឆាទីហិ បូជាសក្ការោតិ ឯវមាទិកោ យោ ទេយ្យធម្មោ
ទាតញ្ចោ អស្ស, សោ ន ទិណ្ឌោតិ។ តញ្ចា ខោ នោ អសន្តន្តិ ឯត្ថ បន

លិខិតបណ្តាសោ វេទិតព្រា។ សោ ច ខោ ធម្មយុជម្មោ អម្ពានំ នោ អសន្តោតិ
អយព្ពេត្ត អត្ថោ។ អថ វា យំ ធានវត្ថុំ មយំ តុម្ពានំ ធម្មយុម, តព្វា ខោ នោ
អសន្តន្តិ ឯវមេត្ត អត្ថោ វេទិតព្រា។

នោបិ អនាតុកម្មតាតិ អនាតុកាមតាបិ នោ នត្ថិ, យថា
បហូតវិត្តបករណានំ មជ្ឈវំនំ។ តំ កុតេត្ថ លព្ពា ពហុកិច្ចា យរាវាសាតិ
តត្រាយំ យោជនា - យស្មា ពហុកិច្ចា យរាវាសា, តស្មា ឯត្ថ សន្តេបិ ធម្មយុជម្មោ
នាតុកម្មតាយ ច តំ កុតោ លព្ពា កុតោ តំ សក្កាលន្តំ, យំ មយំ តុម្ពានំ
ធម្មយុជម្មំ ធម្មយុមាតិ យរាវាសំ គរហន្តោ អាហា។ សោ កិវ មាវេន
អាវដ្ឋិតការំ ន ជាតាតិ, “យរាវាសបលិពោធន មេ សតិសម្មោសោ ជាតោ” តិ
មញ្ញិ, តស្មា ឯវមាហា។ អបិច - តំ កុតេត្ថ លព្ពាតិ ឥមស្មី តេមាសព្ពន្ធរ
យមហំ តុម្ពានំ ធម្មយុ, តំ កុតោ លព្ពា? ពហុកិច្ចា ហិ យរាវាសាតិ ឯវមេត្ត
យោជនា វេទិតព្រា។

អថ ព្រាហ្មណោ “យំនូនាហំ យំ មេ តីហិ មាសេហិ ធាតត្ថំ សិយា, តំ សត្ថំ
ឯកទិវសេនេវ ធម្មយុ” ត្ថិ ចិន្តេត្វា អធិវាសេតុ មេ ភវំ កោតមោតិអាទិមាហា។
តត្ថ ស្វាតនាយាតិ យំ មេ តុម្ពេសុ សក្ការំ ករោតោ សេ ភវិស្សតិ បុញ្ញព្រោវ
បីតិចាមោជ្ឈព្វា, តទត្ថាយ។ អថ តថាគតោ “សច អហំ នាធិវាសេយ្យំ, ‘អយំ
តេមាសំ កិញ្ចិ អលទ្ធា កុបិតោ មញ្ញោ, តេន មេ យាចិយមា នោ ឯកភត្តម្បិ ន
បដិគ្គណ្ឌាតិ, នត្ថិ ឥមស្មី អធិវាសនខន្តិ, អសព្ពញ្ញ អយ’ ត្ថិ ឯវំ ព្រាហ្មណោ ច
វេរញ្ញាវាសិនោ ច គរហិត្វា ពហុ អបុញ្ញំ បសវេយ្យំ, តំ តេសំ មា អហោសី” តិ
តេសំ អនុកម្មាយ អធិវាសេសិ ភគវា តុណ្ហិភាវេន។

អធិវាសេត្វា ច អថ ខោ ភគវា វេរញ្ញំ ព្រាហ្មណំ “អលំ
យរាវាសបលិពោធិន្តាយា” តិ សញ្ញាបេត្វា តដ្ឋណានុរូចាយ ធម្មិយា កថាយ

ទិដ្ឋធម្មិកសម្បរាយិកំ អត្ថំ សន្តស្សេត្វា កុសលេ ធម្មេ សមាទេវត្វា
គណ្ណាបេត្វា តត្ថ ច នំ សមុត្តេជេត្វា សឧស្សហំ កត្វា តាយ សឧស្សហតាយ
អញ្ជេហិ ច វិជ្ជមានគុណេហិ សម្បហំសេត្វា ធម្មរតនវស្សំ វស្សេត្វា
ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។ បក្កន្តេ ច បន ភគវតី វេរញ្ជោ ព្រាហ្មណោ បុត្តនាវំ
អាមន្តេសិ - “មយំ, ភណោ, ភគវន្តំ តេមាសំ និមន្តេត្វា ឯកទិវសំ ឯកភត្តម្យំ
នាទម្ពំ។ ហន្ត, ធានិ តថា ធានំ បដិយាទេថ យថា តេមាសិកោបិ ទេយ្យធម្មោ
ស្វេ ឯកទិវសេនេវ ធាតុំ សក្កា ហោតី” តិ។ តតោ បណីតំ ធានំ
បដិយាទាបេត្វា យំ ទិវសំ ភគវា និមន្តិតោ, តស្សា វត្តិយា អច្ចយេន អាសនដ្ឋានំ
អលត្តារាបេត្វា មហារហានិ អាសនានិ បញ្ញាបេត្វា គន្ធិដ្ឋមវាសកុសុមវិចិត្រំ
មហាបូជំ សន្នេត្វា ភគវតោ កាលំ អាហោបេសិ។ តេន វុត្ថំ - “អថ ខោ
វេរញ្ជោ ព្រាហ្មណោ តស្សា វត្តិយា អច្ចយេន... បេ... និដ្ឋិតំ ភត្ត” តិ។

២៣. ភគវា ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ តត្ថ អគមាសិ។ តេន វុត្ថំ - “អថ ខោ
ភគវា... បេ... និសីទិ សទ្ធិ ភិក្ខុសង្ឃេនា” តិ។ អថ ខោ វេរញ្ជោ ព្រាហ្មណោ
ពុទ្ធប្បមុខំ ភិក្ខុសង្ឃន្តិ ពុទ្ធប្បមុខន្តិ ពុទ្ធបរិណាយ កំ; ពុទ្ធំ សង្ឃត្ថេវំ កត្វា
និសីទន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។ បណីតេនាតិ ឧត្តមេន។ សហត្ថាតិ សហត្ថេន។
សន្តប្បេត្វាតិ សុដ្ឋ តប្បេត្វា, បរិបុណ្ណំ សុហិតំ យាវទត្ថំ កត្វា។ សម្បវារេត្វាតិ
សុដ្ឋ បវារេត្វា ‘អល’ ត្ថិ ហត្ថសញ្ញាយ មុខសញ្ញាយ វិចីតេនេន ច
បដិក្ខិចាបេត្វា។ ភុត្តាវិន្តិ ភុត្តវន្តំ។ ឱនីតបត្តចាណិន្តិ បត្តតោ ឱនីតចាណី;
អបនីតហត្ថន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។ តិចីវរេន អច្ឆាទេសីតិ តិចីវំ ភគវតោ អធាសិ។
ឥទំ បន វោហារវចនមត្តំ ហោតិ “តិចីវរេន អច្ឆាទេសី” តិ, តស្មិញ្ច តិចីវរ
ឯកមេកោ សាជកោ សហស្សំ អគ្សតិ។ ឥតិ ព្រាហ្មណោ ភគវតោ
តិសហស្សគ្សនកំ តិចីវរមធាសិ ឧត្តមំ កាសិកវត្ថុសទិសំ។ ឯកមេកញ្ច ភិក្ខុ
ឯកមេកេន ទុស្សយុគេនាតិ ឯកមេកេន ទុស្សយុគឡេន។ តត្រ

ឯកសាដកោ បញ្ចសតានិ អគ្គតិ។ ឯវំ បញ្ចន្តំ ភិក្ខុសតានំ
បញ្ចសតសហស្សក្សនកានិ ទុស្សនិ អនាសិ។ ព្រាហ្មណោ ឯត្ថកម្មិ ធិត្វា
អតុដ្ឋោ បុន សត្តជ្ជសហស្សក្សនកេ អនេកវត្ថកម្ពលេ ច បដ្ឋុល្លាបត្ថបដេ ច
ជាលេត្វា ជាលេត្វា អាយោគអំសពទ្ធកកាយពន្ធនបរិស្សវនាធិនំ អត្ថាយ
អនាសិ។ សតទាកសហស្សទាកានញ ភេសជ្ជតេលានំ តុម្ហានិ បូរេត្វា
ឯកមេកស្ស ភិក្ខុនោ អព្ពញ្ញនត្ថាយ សហស្សក្សនកំ តេលមនាសិ។ កី
ពហុនា, ចតុស្ក បច្ចយេសុ ន កោចិ បរិក្ខារោ សមណបរិភោគោ អធិន្នោ នាម
អហោសិ។ ចាឡិយំ បន ជីវមត្តមេវ វុត្ថំ។

ឯវំ មហាយាគំ យធិត្វា សបុត្តទារំ វន្តិត្វា និសិន្នំ អថ ខោ ភគវា វេរញ្ចំ
ព្រាហ្មណំ តេមាសំ មារាវដ្តនេន ធម្មសវនាមតរសបរិភោគបរិហ័នំ
ឯកទិវសេនេវ ធម្មាមតវស្សំ វស្សេត្វា បុរិបុណ្ណាសន្តប្បំ កុរុមាណោ ធម្មិយា
កថាយ សន្តស្សេត្វា... បេ... ឧដ្ឋាយាសនា បក្កាមិ។ ព្រាហ្មណោបិ សបុត្តទារោ
ភគវន្តញ ភិក្ខុសង្ឃញ វន្តិត្វា “បុនបិ, ភន្តេ, អម្ហាកំ អនុគ្គហំ ករេយ្យថា” តិ
ឯវំ មាធិនិ វន្តេន្តោ អនុពន្ធិត្វា អស្សនិ បវត្ថយមាណោ និវត្តិ។

អថ ខោ ភគវា វេរញ្ចយំ យថាភិវន្តំ វិហរិត្វា តិ យថាជ្ឈាសយំ យថារុចិតំ
វាសំ វសិត្វា វេរញ្ចាយ និក្ខមិត្វា មហាមណ្ឌលេ ចារិកាយ ចរណាកាលេ
គន្តព្ពំ ពុទ្ធវិចិ បហាយ ទុត្តិក្ខនោសេន កិលន្តំ ភិក្ខុសង្ឃំ ឧដុនាវ មគ្គេន
គហេត្វា គន្តកាមោ សោរេយ្យធិនិ អនុបគម្ម បយាគបតិជ្ជានំ គន្ធា តត្ថ គង្គំ
នធិ ឧត្តរិត្វា យេន ពារាណសី តទវសរិ។ តេន អវសរិ តទវសរិ។ តត្រាបិ
យថាជ្ឈាសយំ វិហរិត្វា វេសាលី អគមាសិ។ តេន វុត្ថំ - “អនុបគម្ម
សោរេយ្យំ... បេ... វេសាលីយំ វិហរតិ មហាវនេ ក្ខជាតារសាលាយ” ត្ថិ។

ពុទ្ធាចិណ្ឌាកថា និដ្ឋិតា។

សមន្តចាសាធិកាយ វិនយសំវណ្ណោនាយ

វេរញ្ចកណ្ណាវណ្ណោនា និដ្ឋិតា។

តត្រិទំ សមន្តចាសាធិកាយ សមន្តចាសាធិកត្ថស្មី -

អាចរិយបរម្បរតោ, និទានវត្ថុប្បភេទធីបនតោ;
បរសមយវិវជ្ជនតោ, សកសមយវិសុទ្ធិតោ ចេវ។

ព្យញ្ញនបរិសោធនតោ, បទត្ថតោ ចាឡិយោជនក្កមតោ;
សិក្ខាបទនិច្ចយតោ, វិភង្គនយភេទទស្សនតោ។

សម្បស្សតំ ន ទិស្សតិ, កិញ្ចិ អចាសាធិកំ យតោ ឯត្ថ;
វិញ្ញនមយំ តស្មា, សមន្តចាសាធិកាត្វេវ។

សំវណ្ណោនា បវត្តា, វិនយស្ស វិនេយ្យទមនកុសលេន;
វុត្ថស្ស លោកនាថេន, លោកមនុកម្មមាណេនាតិ។

វេរញ្ចកណ្ណាវណ្ណោនា និដ្ឋិតា។

១. ចារាជិកកណ្ណំ

១. បឋមចារាជិកំ

សុទិន្នភាណាវាវណ្ណោនា

២៤. ឥតោ បរំ តេន ខោ បន សមយេន វេសាលិយា អវិទូរេតិអាទិ
យេភុយ្យេន ឧត្តានត្ថំ។ តស្មា អនុបទវណ្ណានំ បហាយ យត្ថ យត្ថ វត្ថុត្ថំ អត្ថិ, តំ

តទៅ វ័ណ្ណយិស្សម។ កលន្ទគាមោតិ កលន្ទកា វុច្ឆន្តិ កាឡ កា, តេសំ វសេន
លន្ទនាមោ គាមោ។ កលន្ទបុត្តោតិ គាមវសេនលន្ទនាមស្ស រាជសម្មតស្ស
ចត្តាលីសកោដិវិភវស្ស កលន្ទសេដ្ឋិនោ បុត្តោ។ យស្មា បន តស្មី គាម
អញ្ញេបិ កលន្ទនាមកា មនុស្សា អត្ថិ, តស្មា កលន្ទបុត្តោតិ វត្ថា បុន
សេដ្ឋិបុត្តោតិ វុត្ថំ។ សម្ពហុលេហីតិ ពហុកេហិ។ សហាយកេហីតិ សុខទុក្ខានិ
សហ អាយន្តិ ឧបគច្ឆន្តិតិ សហាយា, សហាយា វេ សហាយកា, តេហិ
សហាយកេហិ។ សទ្ធិន្តិ ឯកតោ។ កេនចិទេវ ករណីយេនាតិ កេនចិទេវ
ភណ្ឌាប្បយោជនធុរាសារណាទិនា កិច្ចេន; កត្ថិ កនក្ខត្ថកិឡា កិច្ចេនាតិបិ
វេទន្តិ។ ភគវា ហិ កត្ថិ កដុល្លាបក្ខេ វេសាលី សម្មាបុណិ។ កត្ថិ កនក្ខត្ថកិឡា
ចេត្ថ ឧឡារាហោតិ។ តទត្ថំ គតោតិ វេទិតញោ។

អន្ទស ខោតិ កថំ អន្ទស? សោ កិវ នគរតោ ភុត្តចាតរាសំ សុទ្ធត្ថរាសន្តំ
មាលាគន្ធវិលេបនហត្ថំ ពុទ្ធនស្សនត្ថំ ធម្មសវនត្ថញ្ច និក្ខមន្តំ មហាជនំ ទិស្វា
“ក្ខ គច្ឆថា”តិ បុច្ឆិ។ “ពុទ្ធនស្សនត្ថំ ធម្មសវនត្ថញ្ច”តិ។ តេន ហិ “អហម្មិ
គច្ឆាមី”តិ គន្ធា ចតុត្ថិធាយ បរិសាយ បរិវុតំ ព្រហ្មស្សវេន ធម្មំ ទេសេន្តំ ភគវន្តំ
អន្ទស។ តេន វុត្ថំ - “អន្ទស ខោ...បេ... ទេសេន្ត”ន្តិ។ ទិស្វានស្សាតិ ទិស្វាន
អស្ស។ ឯតទហោសីតិ បុព្វេ កតបុញ្ញតាយ ចោទិយមានស្ស ភព្វកុលបុត្តស្ស
ឯតំ អហោសិ។ កី អហោសិ? យំន្ទនាហម្មិ ធម្មំ សុណោយ្យន្តិ។ តត្ថ យន្ទនាតិ
បរិវិតក្កនស្សនមេតំ។ វំ កិវស្ស បរិវិតក្កោ ឧប្បន្នោ “យមយំ បរិសា
ឯកគ្គិចិត្តា ធម្មំ សុណាតិ, អហោ វតាហម្មិ តំ សុណោយ្យ”ន្តិ។

អថ ខោ សុទិដ្ឋោ កលន្ទបុត្តោ យេន សា បរិសាតិ វេ កស្មា “យេន
ភគវា”តិ អវត្ថា “យេន សា បរិសា”តិ វុត្ថន្តិ ចេ។ ភគវន្តញ្ច បរិវាវេត្វា
ឧឡារុឡារជនា មហាតី បរិសា និសិដ្ឋា, តត្រ ន សក្កា វេទិតា បច្ឆា អាគតេន

ភក្ត្រនៃ ឧបសគ្គមិត្តា និស័ទិតុំ។ បរិសាយ បន ឯកស្តី បទេសេ សក្កាតិ សោ តំ
បរិសំយេវ ឧបសគ្គមន្តោ។ តេន វុត្តំ - “អថ ខោ សុទិដ្ឋោ កលទុបុត្តោ យេន សា
បរិសា”តិ។ ឯកមន្តំ និសិទ្ធស្ស ខោ សុទិដ្ឋស្ស កលទុបុត្តស្ស ឯតទហោសីតិ ន
និសិទ្ធមត្តស្សេវ អហោសិ, អថ ខោ ភក្ត្រតោ សិទ្ធិយូបសំហិតំ ថោកំ ធម្មកថំ
សុត្វា; តំ បនស្ស យស្មា ឯកមន្តំ និសិទ្ធស្សេវ អហោសិ។ តេន វុត្តំ - “ឯកមន្តំ
និសិទ្ធស្ស ខោ សុទិដ្ឋស្ស កលទុបុត្តស្ស ឯតទហោសី”តិ។ កី អហោសីតិ?
យថា យថា ខោតិអាទិ។

តត្រាយំ សង្ខេបកថា - អហំ ខោ យេន យេន អាការេន ភក្ត្រតា ធម្មំ
ទេសិតំ អាជាធាមិ, តេន តេន មេ ឧបបរិក្ខតោ ឯហោតិ យទេតំ
សិទ្ធិយព្រហ្មចរិយំ ឯកម្មំ ទិវសំ អខណ្ឌំ កត្វា ចរិមកចិត្តំ ចាបេតព្ពតាយ
ឯកន្តបរិបុណ្ណំ ចរិតព្ពំ, ឯកទិវសម្មិ ច កិលេសមលេន អមលីនំ កត្វា
ចរិមកចិត្តំ ចាបេតព្ពតាយ ឯកន្តបរិសុទ្ធាំ សង្ខលិទិតំ លិទិតសង្ខសទិសំ
ឆោតសង្ខសប្បដិភាគំ ចរិតព្ពំ។ ឥទំ ន សុករំ អគារំ អជ្ឈាវសតា អគារមជ្ឈេ
វសន្តេន ឯកន្តបរិបុណ្ណំ... បេ... ចរិតុំ។ យំនូនាហំ កេសេ ច មស្សញ្ចា ឱហារេត្វា
កសាយរសបីតតាយ កាសាយានិ ព្រហ្មចរិយំ ចរន្តានំ អនុច្ឆិកានិ វត្តានិ
អច្ឆាទេត្វា បរិទហិត្វា អគារស្មា និក្ខមិត្វា អនគារិយំ បព្ពដេយ្យន្តិ។ ឯត្ថ ច
យស្មា អគារស្ស ហិតំ កសិវាលិដ្ឋាទិកម្មំ អគារិយន្តិ វុច្ឆតិ, តញ្ចា បព្ពជ្ជាយ
នត្ថិ; តស្មា បព្ពជ្ជា “អនគារិយា”តិ ញាតញ្ចា។ តំ អនគារិយំ បព្ពជ្ជំ។ បព្ពដេយ្យន្តិ
បរិព្ពដេយ្យំ។

២៥. អចិវុដ្ឋិតាយ បរិសាយ យេន ភក្ត្រតោ តេនុបសគ្គមីតិ សុទិដ្ឋោ
អវុដ្ឋិតាយ បរិសាយ ន ភក្ត្រនៃ បព្ពជ្ជំ យាចិ។ កស្មា? តត្រស្ស ពហ្ម
ញាតិសាលោហិតា មិត្តាមច្ឆា សន្តិ, តេ “ត្វំ មាតាបិតុនំ ឯកបុត្តកោ, ន លញ្ចា

តយា បព្ពជិតុន្តិ ពាហាយម្បិ គហេត្វា អាកឡេយ្យំ, តតោ បព្ពជ្ជាយ
អន្តរាយោ ភរិស្សតី”តិ សហោ បរិសាយ ឧដ្ឋហិត្វា ថោកំ គន្ធា បុន កេនចិ
សរីរកិច្ចលេសេន និវត្តិត្វា ភកវន្តំ ឧបសង្កម្ម បព្ពជ្ជំ យាចិ។ តេន វុត្ថំ - “អថ ខោ
សុទិន្នោ កលន្តបុត្តោ អចិវុដ្ឋិតាយ បរិសាយ...បេ... បញ្ចាជេតុ មំ ភគវា”តិ។

ភគវា បន យស្មា រាហុល កុមារស្ស បព្ពជិតតោ បកុតិ មាតាបិតុហិ
អនុញ្ញាតំ បុត្តំ ន បញ្ចាជេតិ, តស្មា នំ បុច្ឆិ - “អនុញ្ញាតោសិ បន ភំ សុទិន្ន
មាតាបិតុហិ...បេ... បព្ពជ្ជាយា”តិ។

២៦. ឥតោ បរំ ចាហំនុសារេនេវ គន្ធា តំ ករណីយំ តិវេត្វាតិ ឯត្ថ ឯវមត្តោ
វេទិតញោ - ធុរនិក្ខេបេនេវ តំ ករណីយំ និដ្ឋាបេត្វាតិ; ន ហិ បព្ពជ្ជាយ
តិព្ពច្ឆន្តស្ស ភណ្ឌាប្បយោជនឧទ្ធករសារណាទីសុ វា នក្ខត្តកីឡាយំ វា ចិត្តំ
នមតិ។ អម្ព តាតាតិ ឯត្ថ បន អម្ពាតិ មាតរំ អាលបតិ; តាតាតិ បិតរំ។ ភំ
ខោសីតិ ភំ ខោ អសិ។ ឯកបុត្តកោតិ ឯកោវ បុត្តកោ; អញ្ញោ តេ ជេជ្ជា វា
កនិជ្ជា វា នត្ថិ។ ឯត្ថ ច “ឯកបុត្តោ”តិ វត្ថុញ្ចេ អនុកម្មារសេន
“ឯកបុត្តកោ”តិ វុត្ថំ។ បិយោតិ បីតិជននកោ។ មនាហោតិ មនវឿនកោ។
សុខេធិតោតិ សុខេន ឯធិតោ; សុខសំវឿតោតិ អត្តោ។ សុខបរិហតោតិ
សុខេន បរិហតោ; ជាតកាលតោ បកុតិ ធាតិហិ អត្តតោ អត្តំ ហិវត្វា
ធារិយមាណោ អស្សករជកាទីហិ ពាលកីឡនកេហិ កីឡមាណោ
សាធុរសកោជនំ កោជិយមាណោ សុខេន បរិហតោ។

ន ភំ, តាត សុទិន្ន, កិញ្ចិ ទុក្ខស្ស ជាតាសីតិ ភំ តាត សុទិន្ន កិញ្ចិ
អប្បមត្តកម្បិ កលភាគំ ទុក្ខស្ស ន ជាតាសិ; អថ វា កិញ្ចិ ទុក្ខេន
នាទុភោសីតិ អត្តោ។ ករណាត្ថ សាមិវចនំ, អនុភវនត្ថ ច ជាននា; អថ វា
កិញ្ចិ ទុក្ខំ នស្សរសីតិ អត្តោ។ ឧបយោគត្ថ សាមិវចនំ, សរណត្ថ ច ជាននា។

វិកលប្បន្ទយេបិ បុរិមបទស្ស ឧត្តរបទេន សមាធិភត្តិលោហោ ទដ្ឋព្ពោ។ តំ សត្វំ
សទ្ធិសត្តានុសារេន ញាតត្ថំ។ មរណោនបិ មយំ តេ អកាមកាវិជាកវិស្សមាតិ
សចេបិ តវ អម្ពេសុ ជីវមាណេសុ មរណំ ភវេយ្យ, តេន តេ មរណោនបិ មយំ
អកាមកា អនិច្ចកា ន អត្តនោ រុចិយា, វិជាកវិស្សម; តយាវិយោគំ វា
ចាបុណ្ហិស្សមាតិ អត្តោ។ កី បន មយំ តន្តិ ឯវំ សន្តេ កី បន កី នាម តំ
ការណំ យេន មយំ តំ ជីវន្តំ អនុជាធិស្សម; អថ វា កី បន មយំ តន្តិ កេន បន
ការណោន មយំ តំ ជីវន្តំ អនុជាធិស្សមាតិ ឯវមេត្ត អត្តោ ទដ្ឋព្ពោ។

២៧. តត្ថេវាតិ យត្ថ នំ បិតំ មាតាបិតរោ នានុជាធិសុ, តត្ថេវ ថានេ។
អនន្តរហិតាយាតិ កេនចិ អត្តរណោន អនត្តតាយ។

២៨. បរិចារេហិតិ គន្ធព្ពនជនាជកាធិនិ បច្ចុបដ្ឋាបេត្វា តត្ថ
សហាយកេហិ សទ្ធិយថាសុខំ ឥន្ទ្រិយានិ ចារេហិ សញ្ញារេហិ; ឥតោ ចិតោ ច
ឧបនេហិតិ វុត្ថំ ហោតិ។ អថ វា បរិចារេហិតិ គន្ធព្ពនជនាជកាធិនិ
បច្ចុបដ្ឋាបេត្វា តត្ថ សហាយកេហិ សទ្ធិលឡ, ឧបលឡ, រម, កិឡិស្សតិបិ
វុត្ថំ ហោតិ។ កាមេ បរិភុញ្ញន្តោតិ អត្តនោ បុត្តនារេហិ សទ្ធិ កោគេ ភុញ្ញន្តោ។
បុញ្ញានិ ករោន្តោតិ ពុទ្ធព្វា ធម្មព្វា សង្ឃព្វា អារព្ព ទានប្បទានាធិនិ
សុគតិមគ្គសោធកានិ កុសលកម្មានិ ករោន្តោ។ តុណ្ហិ អហោសីតិ
កថានុប្បពន្ធវិច្ឆេននត្ថំ និរាលាបសល្លាហោ អហោសិ។ អថស្ស មាតាបិតរោ
តិក្ខត្ថំ វត្វា បជីវេនម្យិ អលកមាណា សហាយកេ បក្កោសាបេត្វា “ឯស វោ
សហាយកោ បព្ពជិតុកាមោ, និវារេថ ន”ន្តិ អាហំសុ។ តេបិ តំ ឧបសង្កមិត្វា
តិក្ខត្ថំ អវោចំ, តេសម្បិ តុណ្ហិ អហោសិ។ តេន វុត្ថំ - “អថ ខោ សុទិន្ទស្ស
កលន្ធបុត្តស្ស សហាយកា...បេ.... តុណ្ហិ អហោសី”តិ។

២៩. អថស្ស សហាយកានំ ឯតទហោសិ - “សចេ អយំ បព្ពដ្ឋំ
អលកមាណោ មរិស្សតិ ន កោចិ គុណោ ភរិស្សតិ។ បព្ពជិតំ បន នំ
មាតាបិតរោបិ កាលេន កាលំ បស្សិស្សន្តិ។ មយម្បិ បស្សិស្សាម។ បព្ពដ្ឋាបិ ច
នាមេសា ភារិយា, ធិវសេ ធិវសេ មត្តិកាបត្តំ គហេត្វា បិណ្ឌរាយ ចរិតតំ។
ឯកសេយ្យំ ឯកភត្តំ ព្រហ្មចរិយំ អតិទុក្ករំ។ អយញ្ច សុខុមាលោ
នាគរិកជាតិយោ, សោ តំ ចរិតុំ អសក្កោន្តោ បុន ឥធរ អាគមិស្សតិ។ ហន្តស្ស
មាតាបិតរោ អនុជាធាបេស្សាមា”តិ។ តេ តថា អកំសុ។ មាតាបិតរោបិ នំ
អនុជាធិសុ។ តេន វុត្ថំ - “អថ ខោ សុទិន្នស្ស កលន្តបុត្តស្ស សហាយកាយេន
សុទិន្នស្ស កលន្តបុត្តស្ស មាតាបិតរោ...បេ... អនុញ្ញាតោសិ មាតាបិតុហិ
អការស្មា អនការិយំ បព្ពដ្ឋាយា”តិ។

៣០. ហដ្ឋោតិ តុដ្ឋោ។ ឧទក្កោតិ បីតិវសេន អព្ពន្ធតកាយចិត្តោ។
កតិចាហន្តិ កតិបយានិ ធិវសានិ។ ពលំ គាហេត្វាតិ សហាយកោជនានិ
ភុញ្ញោន្តោ, ឧច្ឆាទនន្តាបនាធិហិ ច កាយំ បរិហារន្តោ, កាយពលំ ជនេត្វា
មាតាបិតរោ វន្តិត្វា អស្សមុខំ ញាតិបរិវដ្តំ បហាយ យេន ភគវា
តេនុបសម្ពាមិ...បេ... បញ្ចាជេតុ មំ ភន្តេភគវាតិ។ ភគវា សមីបេ បិតំ អញ្ញាតរំ
បិណ្ឌាចារិកំ ភិក្ខុំ អាមន្តេសិ - “តេន ហិ ភិក្ខុ សុទិន្នំ បញ្ចាជេហិ ចេវ
ឧបសម្មាទេហិ ចា”តិ។ “សាធុ, ភន្តេ”តិ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវតោ បដិស្សុណិត្វា
សុទិន្នំ កលន្តបុត្តំ ជិនទត្តិយំ សទ្ធិវិហារិកំ លទ្ធា បញ្ចាជេសិ ចេវ
ឧបសម្មាទេសិ ច។ តេន វុត្ថំ - “អលត្ថ ខោ សុទិន្នោ កលន្តបុត្តោ ភគវតោ
សន្តិកេ បព្ពដ្ឋំ, អលត្ថ ឧបសម្មាទេ”តិ។

ឯត្ថ បន ឋត្វា សព្ពអដ្ឋកថាសុ បព្ពដ្ឋា ច ឧបសម្មាទា ច កថិតា។ មយំ បន
យថាបិតចាឡិវសេនេវ ខន្ធកេ កថយិស្សាម។ ន កេវលញ្ចេតំ, អញ្ញម្បិ យំ

ឧទ្ធកេ វា បរិវារេ វា កថេតតំ អដ្ឋកថាចរិយេហិ វិកង្កេកថិតំ, តំ សត្តំ តត្ថ
តត្ថេវ កថយិស្សម។ ឯវញ្ញំ កថិយមាណេ ចាឡិក្កមេនេវ វណ្ណានា កតា
ហោតិ។ តតោ តេន តេន វិនិច្ឆយេន អត្ថិកានំ ចាឡិក្កមេនេវ ឥមំ
វិនយសំវណ្ណានំ ឱលោកេត្វា សោ សោ វិនិច្ឆយោ សុវិញ្ញេយ្យោ ភវិស្សតីតិ។

អចិរ្យបសម្មន្នោតិ អចិរំ ឧបសម្មន្នោ ហុត្វា; ឧបសម្មន្នោតោ
នចិរកាលេយេវាតិ វុត្តំ ហោតិ។ ឯវរូបេតិ ឯវីវិដេ ឯវំជាតិកេ។ ធុតតុណោតិ
កិលេសនិទ្ទននកេ តុណោ។ សមាធាយ វត្ថុតីតិ សមាធិយិត្វា គណ្ហិត្វា វត្ថុតិ
ចរិតិ វិហារិតិ។ អារញ្ញិកោ ហោតីតិ កាមន្តសេនាសនំ បដិក្ខិបិត្វា
អារញ្ញិកធុតផ្គវសេន អារញ្ញវាសិកោ ហោតិ។ បិណ្ឌាចាតិកោតិ
អតិរេកលាភបដិក្ខេបេន ចុទ្ធស ភត្តានិ បដិក្ខិបិត្វា បិណ្ឌាចាតិកធុតផ្គវសេន
បិណ្ឌាចាតិកោ ហោតិ។ បំសុក្ខលិកោតិ គហបតិចីរំ បដិក្ខិបិត្វា
បំសុក្ខលិកធុតផ្គវសេន បំសុក្ខលិកោ ហោតិ។ សបធានចារិកោតិ
លោលុប្បចារំ បដិក្ខិបិត្វា សបធានចារិកធុតផ្គវសេន សបធានចារិកោ
ហោតិ; យរបដិចាជិយា ភិក្ខាយ បរិសតិ។ វដ្ឋិកាមន្តំ វដ្ឋីនំ កាមំ វដ្ឋីសុ វា
កាមំ។

អឡា មហាទ្ធនាតិអាធិសុ ឧបភោគបរិភោគ្វបករណាមហន្តតាយ អឡា;
យេ ហិ តេសំ ឧបភោគា យានិ ច ឧបភោគ្វបករណានិ, តានិ មហន្តានិ
ពហុលានិ សារកានីតិ វុត្តំ ហោតិ។ និដេត្វា ឋបិតធនមហន្តតាយ មហាទ្ធនា។
មហាកោតាតិ ទិវសបរិព្ពយសម្ព័ន្ធតភោគមហន្តតាយ មហាកោតា។
អញ្ញេហិ ឧបភោគេហិ ជាត្រូបរជតស្សេវ បហូតតាយ បហូតជាត្រូបរជតា។
អលដ្ឋ័រភូតស្ស វិត្ថុបករណស្ស បីតិចាមោជ្ឈករណស្ស បហូតតាយ

បហូតវិត្តបករណ៍។ វាហារវសេន បរិវត្តន្តស្ស ជនជញ្ញស្ស បហូតតាយ
បហូតជនជញ្ញតិ វេទិតញ្ញ។

សេនាសនំ សំសាមេត្វាតិ សេនាសនំ បដិសាមេត្វា; យថា នវិនស្សតិ តថា
នំ សុដ្ឋ ឋេបេត្វាតិ អត្ថោ។ សដ្ឋិមត្តេ ថាលិចាកេតិ គណនបរិច្ឆេតោ
សដ្ឋិថាលិចាកេ។ ឯកមេកោ ចេត្ត ថាលិចាកោ ទសន្នំ ភិក្ខុនំ ភត្តំ គណ្ហាតិ។
តំ សព្ពម្បិ ធន្នំ ភិក្ខុសតានំ ភត្តំ ហោតិ។ ភត្តាភិហារំ អភិហរីស្វតិ ឯត្ត
អភិហរីយតីតិ អភិហារោ។ កី អភិហរីយតិ? ភត្តំ។ ភត្តមេវ អភិហារោ
ភត្តាភិហារោ, តំ ភត្តាភិហារំ។ អភិហរីស្វតិ អភិមុខា ហរីសុ។ តស្ស សន្និកំ
គហេត្វា អាគម៌ស្វតិ អត្ថោ។ ឯតស្ស កី បមាណន្តិ? សដ្ឋិ ថាលិចាកោ។ តេន
វុត្តំ - “សដ្ឋិមត្តេ ថាលិចាកេ ភត្តាភិហារំ អភិហរីស្វ”តិ។ ភិក្ខុនំ វិស្សជ្ជេត្វាតិ
សយំ ឧក្កដ្ឋបិណ្ឌាចាតិកត្តា សបទានចារំ ចរិតុកាមោ ភិក្ខុនំ បរិភោគត្ថាយ
បរិច្ឆេតិច្ឆា ទត្វា។ អយំ ហិ អាយស្មា “ភិក្ខុ ច លាភំ លច្ឆន្តិ អហញ្ញា បិណ្ឌាកេន ន
កិលមិស្សមី”តិ ឯតទត្តមេវ អាគតោ។ តស្មា អត្ថនោ អាគមនានុវបំ ករោត្តោ
ភិក្ខុនំ វិស្សជ្ជេត្វា សយំ បិណ្ឌាយ ចារិសិ។

៣១. ញាតិទាសីតិ ញាតកានំ ទាសី។ អាភិទោសិកន្តិ ចារិវាសិកំ
ឯករត្តាតិក្កន្តំ បូតិភូតំ។ តត្រាយំ បទត្ថោ - បូតិភាវទោសេន អភិភូតោតិ
អភិទោសោ, អភិទោសោវ អាភិទោសិកោ, ឯករត្តាតិក្កន្តស្ស វា នាមសញ្ញា
ឯសា, យទិទំ អាភិទោសិកោតិ, តំ អាភិទោសិកំ។ កុម្មាសន្តិ យវកុម្មាសំ។
ធខេតុកាមា ហោតីតិ យស្មា អន្តមសោ ទាសកម្មករានម្បិ កោរូចានម្បិ
អបរិភោគារហោ, តស្មា តំ កចរំ វិយ ពហិ ធខេតុកាមា ហោតិ។ សចេតន្តិ
សចេ ឯតំ។ ភគិនីតិ អរិយវោហារេន ញាតិទាសី អាលបតិ។ ធខន្ធនិយធម្មន្តិ

ឆន្ទតព្ភសភាវំ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - “ភគិនិ, ឯតំ សចេ ពហំ ឆន្ទនីយធម្មំ
និស្សជ្ជបរិក្កហំ, តំ ឥធមេ បត្តេ អាកិរា”តិ។

ក៏ បន ឯវំ វុត្ថំ លព្ភតិ, វិញ្ញត្តិ វា បយុត្តវាចា វា ន ហោតីតិ? ន ហោតិ។
កស្មា? និស្សជ្ជបរិក្កហត្ថា។ យញ្ញំ ឆន្ទនីយធម្មំ និស្សជ្ជបរិក្កហំ, យត្ថ សាមិកា
អនាលយា ហោតិ, តំ សព្វំ “ធមេ អាហារេ ឥធម អាកិរថា”តិ វុត្ថំ វុត្ថតិ។ តថា ហិ
អគ្គអរិយវំសិកោ អាយស្មា រជ្ជចាលោបិ “ឆន្ទនីយធម្មំ កុម្មាសំ ឥធមេ បត្តេ
អាកិរា”តិ (ម. និ. ២.២៩៩) អវច។ តស្មា យំ ឯវុបំ ឆន្ទនីយធម្មំ អញ្ញំ វា
អបរិក្កហិតំ វនមូលជលកេសជ្ជាធិកំ តំ សព្វំ យថាសុខំ អាហារាបេត្វា
បរិភូត្ថំ, ន កុក្កុច្ឆាយិត្ថំ។ ហត្ថានន្តិ ភិក្ខាគ្គហណ្ឌតំ បត្តំ ឧបនាមយតោ
មណីពន្ធតោ បភុតិ ទិដ្ឋម្បិ ហត្ថានំ។ ចាធានន្តិ និវាសនន្ធតោ បដ្ឋាយ ទិដ្ឋម្បិ
ចាធានំ។ សវស្សាតិ “សចេតំ ភគិនិ”តិ វាចំ និច្ឆារយតោ សវស្ស ច។ និមិត្តំ
អគ្គហេសីតិ គិហិកាលេ សល្លក្ខិតបុព្វំ អាការំ អគ្គហេសិ សញ្ញានិ
សល្លក្ខេសិ។ សុទិន្នោ ហិ ភគវតោ ធានសមេ វស្សេ បព្ពជិតោ វិសតិមេ វស្សេ
ញាតិកុលំ បិណ្ឌាយ បរិដ្ឋោ សយំ បព្ពដ្ឋាយ អដ្ឋវស្សិកោ ហុត្វា; តេន នំ សា
ញាតិធាសី ធិស្វារំ ន សញ្ញានិ, និមិត្តំ បន អគ្គហេសីតិ។

សុទិន្នស្ស មាតរំ ឯតទវោចាតិ អតិគរុនា បព្ពជ្ជបគតេន សាមិបុត្តេន សទ្ធិ
“ត្វំ នុ ខោ មេ, កន្តេ, អយ្យេ សុទិន្នោ”តិ អាធិវចនំ វុត្ថំ អវិសហន្តិ វេគេន យរំ
បរិសិទ្ធា សុទិន្នស្ស មាតរំ ឯតំ អវោច។ យក្សេតិ អាហេចនត្ថេ និចាតោ។ សចេ
ជេ សច្ចន្តិ ឯត្ថ ជេតិ អាលបនេ និចាតោ។ ឯវញ្ញំ តស្មី ទេសេ ធាសិជនំ អាលបន្តិ,
តស្មា “ត្វំ, កោតិ ធាសិ, សចេ សច្ចំ កណាសី”តិ ឯវមេត្ថ អត្ថោ ធម្មញ្ញោ។

៣២. អញ្ញាតរំ កុដ្ឋមូលន្តិ តស្មី កិរ ទេសេ ធានបតីនំ យវេសុ សាលា ហោតិ,
អាសនានិ ចេត្ត បញ្ញត្តានិ ហោតិ, ឧបដ្ឋាបិតំ ឧទកកញ្ជិយំ; តត្ថ បព្ពជិតា

បីឈ្មោះ ចរិត្យា និស័ទិត្យា ភុញ្ញន្តិ។ សេច ឥន្ទ្រ, ធានបតីនម្បិ សន្តកំ គណ្ណន្តិ។
តស្មា តម្បិ អញ្ញតរស្ស កុលស្ស ព្យាទិសាយ សាលាយ អញ្ញតរំ កុដ្ឋមូលន្តិ
វេទិតព្វំ។ ន ហិ បព្ពជិតា កបណាមនុស្សា វិយ អសារុប្ប ឋានេ និស័ទិត្យា
ភុញ្ញន្តិ។

អត្ថិ នាម តាតាតិ ឯត្ថ អត្ថិតិ វិជ្ជមានត្ថ; នាមាតិ បុច្ឆនត្ថ មញ្ញនត្ថ ច
និចាតោ។ ឥន្ទ្រ វុត្ថំ ហោតិ - “អត្ថិ នុ ខោ, តាត សុទិន្ទ, អម្ពាកំ ធនំ, ន មយំ
និទ្ធានាតិ វុត្ថញ្ញា, យេសំ នោ ភូ ព្យាទិសេ ឋានេ និស័ទិត្យា អាភិទោសិកំ កុម្មាសំ
បរិភុញ្ញិស្សសិ”; តថា “អត្ថិ នុ ខោ, តាត សុទិន្ទ, អម្ពាកំ ជីវិតំ, ន មយំ មតាតិ
វុត្ថញ្ញា, យេសំ នោ ភូ ព្យាទិសេ ឋានេ និស័ទិត្យា អាភិទោសិកំ កុម្មាសំ
បរិភុញ្ញិស្សសិ”; តថា “អត្ថិ មញ្ញេ, តាត សុទិន្ទ, តវ អព្ពន្ធវេ សាសនំ និស្សាយ
បដិលទ្ធោ សមណគុណោ, យំ ភូ សុភោជនវសសំវឿតោបិ ឥមំ ជិគុច្ឆនេយ្យំ
អាភិទោសិកំ កុម្មាសំ អមតមិវ និព្វិកាពោ បរិភុញ្ញិស្សសិ” តិ។

សោ បន គហបតិ ទុក្ខាភិគុណតាយ ឯតមត្ថំ បរិបុណ្ណំ កត្វា
វុត្ថមសក្កោន្តោ “អត្ថិ នាម, តាត សុទិន្ទ, អាភិទោសិកំ កុម្មាសំ
បរិភុញ្ញិស្សសិ” តិ ឯត្ថកមេវ អវោច។ អក្ខរចិន្តកា បនេត្ថ ឥមំ លក្ខណំ វេទន្តិ -
អនោកប្បនាមរិសនត្ថវសេន ឯតំ អត្ថិនាមសទ្ធេ ឧបបទេ “បរិភុញ្ញិស្សសិ” តិ
អនាគតវចនំ កតំ។ តស្សាយមត្ថោ - អត្ថិ នាម... ខេ... បរិភុញ្ញិស្សសិ, ឥទំ
បច្ចក្ខម្បិ អហំ ន សទ្ធិហាមិ ន មរិសយាមិ តិ។ តតាយំ អាភិទោសិកោតិ តតោ
តវ គេហតោ អយំ អាភិទោសិកោ កុម្មាសោ លទ្ធោតិ អត្ថោ។ តតោយន្តិបិ
ចាហោ។ តតាយន្តិបិ បឋន្តិ, តំ ន សុន្ទរំ។ យេន សកបិតុ និវេសនន្តិ យេន
សកស្ស បិតុ អត្ថនោ បិតុ និវេសនន្តិ អត្ថោ; យេវេ បិតុវិ បេមេនេវ សុព្ពហោ
ហុត្វា អគមាសិ។ អធិវាសេសីតិ យេវេ ឧក្កជ្ជបិណ្ឌចាតិកោបិ សមាទោ “សេច

ឯកភក្ត្រម្យ៉ាង គហេស្សមិ, អតិវិយ នេសំ ទោមនស្សំ ភវិស្សតី"តិ ញាតិនំ
អនុកម្មាយ អធិវាសេសិ។

៣៣. ឌុបុញ្ញាបេត្វាតិ ឧបលិម្បាបេត្វា។ ឯកំ ហិរញ្ញស្សាតិ ឯត្ថ ហិរញ្ញន្តិ
កហាបណោ វេទិតញោ។ បុរិសោតិ នាតិទីយោ នាតិរស្សោ មជ្ឈិមប្បមាណោ
វេទិតញោ។ តិរោករណីយន្តិ ករណាត្ថ ភុម្មំ; សាលាទាការេន បរិក្ខិបិត្វាតិ
អត្ថោ។ អថ វា តិរោ ករោន្តិ ឯតេនាតិ តិរោករណីយំ, តំ បរិក្ខិបិត្វា; សមន្តតោ
កត្វាតិ អត្ថោ។ តេន ហីតិ យស្មា អន្ធម្មំ សុទិដ្ឋោ អាគមិស្សតិ តេន ការណោ។
ហិ ឥតិ បទប្បណាមត្ថេ និទាតោ។ តេនាតិ អយម្យំ វា ឧយ្យោជនត្ថេ
និទាតោយេវ។

៣៤. បុព្ពណ្ណាសមយន្តិ ឯត្ថ កិញ្ចាបិ ចាឡិយំ កាលារោចនំ ន វុត្ថំ, អថ ខោ
អាហេនិតេយេវ កាលេ អគមាសីតិ វេទិតញោ។ ឥទំ តេ តាតាតិ ទ្វេ បុញ្ញោ
ទស្សន្តោ អាហា។ មាត្វតិ ជនេត្តិយា។ មត្តិកន្តិ មាតិតោ អាគតំ; ឥទំ តេ
មាតាមហិយា មាតុ ឥមំ គេហំ អាគច្ឆន្តិយា ទិន្នជនន្តិ អត្ថោ។ ឥត្តិកាយ
ឥត្តិជនន្តិ ហិឡេន្តោ អាហា។ ឥត្តិកាយ នាម ឥត្តិបរិភោគានំយេវ
ន្តានបុណ្ណាទីនំ អត្ថាយ លទ្ធិំ ជនំ កិត្តកំ ភវេយ្យ។ តស្សាបិ តាវ បរិមាណំ
បស្ស។ អថ វា ឥទំ តេ តាត សុទិន្ន មាតុ ជនំ, តញ្ច ខោ មត្តិកំ, ន មយា ទិន្នំ, តាវ
មាតុយេវ សន្តកន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។ តំ បនេតំ ន កសិយា ន វណិជ្ជាយ សម្ពុតំ,
អបិច ខោ ឥត្តិកាយ ឥត្តិជនំ។ យំ ឥត្តិកាយ ញាតិកុលតោ សាមិកកុលំ
គច្ឆន្តិយា លទ្ធិព្រំ ឆ្នានបុណ្ណាទីនំ អត្ថាយ ឥត្តិជនំ, តំ តាវ ឯត្ថកន្តិ ឯវមេត្ត
អត្ថោ ទដ្ឋញោ។

អញ្ញំ បេត្តិកំ អញ្ញំ បិតាមហន្តិ យំ បន តេ បិតុ ច បិតាមហានញ្ច សន្តកំ,
តំ អញ្ញំយេវ។ និហិតញ្ច បយុត្តញ្ច អតិវិយ ពហុ; ឯត្ថ ច បិតាមហន្តិ

តន្ត្រីតលោបំ កត្វា វេទិតតំ។ បេតាមហន្តិ វា ចាហោ។ លព្ភា តាត សុទិន្ទ
បីនាយាវត្តិតាតិ តាត, សុទិន្ទ, ឧត្តម អរិយទ្ធី បព្ពជិតលិដ្ឋំ បហាយ បីនាយ
គិហិការាយ អាវត្តិតា លព្ភា ភោតា ភុញ្ញតុំ, នាលព្ភា ភុញ្ញតុំ, ន តុំ រាជភីតោ
បព្ពជិតោ, ន ឥណាយិកេហិ បលិតុទ្វោ ហុត្វាតិ។ តាត ន ឧស្សហាមីតិ ឯត្ថ
បន តាតាតិ វេទនំ គេហសិតបេមេន អាហា, ន សមណតេជេន។ ន
ឧស្សហាមីតិ ន សក្កោមិ។ ន វិសហាមីតិ ន ប្បហោមិ, ន សមត្ថោម្ហិ។

“វេទយ្យម ខោ តំ គហបតី”តិ ឥទំ បន វេទនំ សមណតេជេនាហ។
នាតិកឡេយ្យាសីតិ យំ តេ មយំ បេមំ បតិជ្ជិតំ, តំ កោដវសេន ន
អតិកឡេយ្យាសិ; សចេ ន កុដ្ឋេយ្យាសីតិ វុត្ថំ ហោតិ។ តតោ សេដ្ឋិ “បុត្តោ មេ
សង្កបំ មញ្ញោ កត្តកាមោ”តិ ឧទគ្គបិត្តោ អាហា - “វេទហិ តាត សុទិន្ទ”តិ។
តេនហិ ឧយ្យោជនត្ថេ វិភត្តិបតិវុបកោ និចាតោ។ តតោនិទានន្តិ តំនិទានំ
តំហេតុកន្តិ បច្ចត្តវេទនស្ស តោអាទេសោ វេទិតព្ពោ; សមាសេ ចស្ស
លោចាការោ។ ភយំ វាតិ “កិន្តិ មេ ភោតេ នេវ រាជានោ ហវេយ្យ”ន្តិអាទិនា
នយេន វុត្ថំ រាជានិភយំ; ចិត្តត្រាសោតិ អត្ថោ។ ធម្មិតត្ថន្តិ រាជូហិ វា ចោវេហិ វា
“ធនំ ទេហី”តិ កម្មការណំ ការិយមានស្ស កាយិញ្ញនំ កាយកម្មោ
ហធម៌មំសចលនំ។ លោមហំសោតិ ឧប្បន្នេភយេ លោមាណំ ហំសនំ
ឧទ្ធក្កភារោ។ អារក្ខោតិ អន្តោ ច ពហិ ច វត្តិញ្ច ធិវា ច អារក្ខណំ។

៣៥. តេនហិ វេទិតិ សេដ្ឋិ គហបតិ ធនំ ទស្សេត្វា បុត្តំ អត្តនា
គិហិការត្ថាយ បលោភេតុំ អសក្កោន្តោ “មាតុកាមសទិសំ ទានិ បុរិសានំ ពន្ធនំ
នត្ថិ”តិ មញ្ញិត្វា តស្ស បុរាណុទ្ទិយិកំ អាមន្តេសិ - “តេនហិ វេទ”តិ។
បុរាណុទ្ទិយិកន្តិ បុរាណំ ទុតិយិកំ បុព្វេ គិហិកាលេ ទុតិយិកំ,
គេហសិតសុខុបភោគសហាយិកំ ភូតបុព្វភិយន្តិ អត្ថោ។ តេនហិ យេន

ការណែនាំ មានតុល្យភាពសម្រាប់ ពន្ធនាគារ និតិ។ ចាទេសុ គហេត្វាតិ ចាទេ គហេត្វា;
ឧបយោគត្ថេ ភុម្មវចនំ, ចាទេសុ វា តំ គហេត្វា។ “កិច្ចសាធារណៈ តាម អយ្យបុត្ត
អន្តរាយោ” តិ កស្មា ឯវមាហា? តទា កិរ សម្ពហុលេ ខត្តិយ កុមារេបិ
ព្រាហ្មណកុមារេបិ សេដ្ឋីបុត្តេបិ មហាសម្បត្តិយោ បហាយ បព្ពជន្តេ ទិស្វា
បព្ពជ្ជាគុណំ អជានន្តា កថំ សមុជ្ជាបេន្តិ - “កស្មា ឯតេ បព្ពជន្តិ” តិ។ អថញ្ញោ
វន្តិ - “នេវច្ឆរានំ នេវនាជកានំ ការណា” តិ។ សា កថាវិត្តាវិកា អហោសិ។
តំ គហេត្វា អយំ ឯវមាហាតិ។ ថេរោ តំ បដិក្ខេបន្តោ ន ខោ អហំ ភគិនីតិ
អាហា។ សមុទាចរតីតិ វេហាវតិ វន្តេតិ។ តត្ថេវ មុច្ឆិតា បបតាតិ នំ ភគិនីវន្តេន
សមុទាចរន្តំ ទិស្វា “អនត្តិកោ ទានិ មយា អយំ យោ មំ បជាបតី សមាទំ អត្តនា
សន្និ ឯកមាតុកុច្ឆិយា សយិតទាវិកំ វិយ មញ្ញតី” តិ សមុប្បន្នពលវសោកា
ហុត្វា តស្មីយេវ បទេសេ មុច្ឆិតា បបតា; បតិតាតិ អត្តោ។

មា នោវិហេបយិត្តាតិ មា អម្ពេ ជនំ ទស្សេត្វា មាតុតាមញ្ញា ឧយ្យោជេត្វា
វិហេបយិត្ត; វិហេសា ហេសា បព្ពជិតានន្តិ។ តេន ហិ តាត សុទិន្នព័ជកម្មិ
ទេហិតិ ឯត្ថ តេន ហិតិ អភិវត្តិយំ ឧយ្យោជេតិ។ សចេ តុំ អភិវត្តោ ព្រាហ្មចរិយំ
ចរសិ, ចរិត្វា អាគាសេ និសីទិត្វា បរិនិព្វាយិតា ហោហិ, អម្ពាភំ បន
កុលវំសព័ជកំ ឯកំ បុត្តំ ទេហិ។ មា នោ អបុត្តកំ សាបតេយ្យំ លិច្ឆវយោ
អតិហារាបេសុន្តិ មយញ្ញំ លិច្ឆវីនំ គណារជ្ជនំ រន្ធព វសាម, តេ តេ បិតុនោ
អច្ចយេន ឥមំ សាបតេយ្យំ ឯវំ មហន្តំ អម្ពាភំ វិភវំ អបុត្តកំ កុលជនរក្ខតេន
បុត្តេន វិវហិតំ អត្តនោ រាជន្តេបុរំ អតិហារាបេយ្យន្តិ, តំ តេ មា អតិហារាបេសុ,
មា អតិហារាបេន្តតិ។

ឯតំ ខោ មេ, អម្ព, សក្កា កាតុន្តិ កស្មា ឯវមាហា? សោ កិរ ចិន្តេសិ -
“ឯតេសំ សាបតេយ្យស្ស អហាមេវ សាមី, អញ្ញោ នត្តិ។ តេ មំ

សាបតេយ្យរក្ខណត្ថាយ និង អនុពិន្ទិស្សន្តិ; តេជានាំ ន លទ្ធាមិ អប្បស្សន្តោ
សមណាធម្មំ កាតុំ, បុត្តកំ បនលភិត្វា ឡើយស្សន្តិ, តតោ អហំ យថាសុខំ
សមណាធម្មំ ករិស្សមី”តិ ឥមំ នយំ បស្សន្តោ ឯវមាហាតិ។

៣៦. បុប្ផន្តិ ឧតុកាលេ ឧប្បន្នលោហិតស្ស នាមំ។ មាតុកាមស្ស ហិ
ឧតុកាលេ គព្ពបតិជ្ជានជ្ជានេ លោហិតវណ្ណា បិឡកា សណ្ឋាហិត្វា សត្ត
ធិវសានិ វឡិក្វា ភិជ្ជន្តិ, តតោ លោហិតំ បក្សវតិ, តស្សេតំ នាមំ “បុប្ផ”ន្តិ។ តំ
បន យាវ ពលវំ ហោតិ ពហុ បក្សវតិ, តាវ ធិន្នាបិ បដិសន្ធិ ន តិជ្ជតិ, ទោសេនេវ
សន្ធិ បក្សវតិ; ទោសេ បន បក្សវតេ សុទ្ធេ វត្ថុម្ហិ ធិន្នា បដិសន្ធិ ឱប្បំ បតិជ្ជាតិ។
បុប្ផសា ឧប្បជ្ជិតិ បុប្ផ អស្សា ឧប្បជ្ជិ; អការលោបេន សន្ធិ បុរាណុតិយិកាយ
ពាហាយំ គហេត្វាតិ បុរាណុតិយិកាយ យា ពាហា, តត្រ នំ គហេត្វាតិ
អត្តោ។

អបញ្ញត្តេ សិក្ខាបទេតិ បឋមចារាជិកសិក្ខាបទេ អជ្ជបិទេ។ ភគវតោ កិរ
បឋមពោធិយំ វិសតិ វស្សានិ ភិក្ខុ ចិត្តំ អារាធិយីសុ, ន ឯវរូបំ អជ្ឈាចារមកំសុ។
តំ សន្ធាយេវ ឥទំ សុត្តមាហា - “អារាធិយីសុ វត មេ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ ឯកំ សមយំ
ចិត្ត”ន្តិ (ម. និ. ១.២២៥)។ អថ ភគវា អជ្ឈាចារំ អបស្សន្តោ ចារាជិកំ វា
សន្និទ្ធិសេសំ វា ន បញ្ញាបេសិ។ តស្មី តស្មី បន វត្ថុស្មី អវសេសេ បញ្ញា
ឧទ្ធកាបត្តិក្ខន្ធល ឯវ បញ្ញាបេសិ។ តេន វុត្ថំ - “អបញ្ញត្តេ សិក្ខាបទេ”តិ។

អនាធិនវទស្សនាតិ យំ ភគវា ឥនានិ សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេន្តោ អនាធិនវំ
ទស្សេស្សតិ, តំ អបស្សន្តោ អនវជ្ជសញ្ញា ហុត្វា។ សចេ ហិ “អយំ ឥទំ ន
ករណីយន្តិ វា មូលច្ឆេដ្ឋាយ វា សំវត្ថតិ”តិ ជានេយ្យ, សន្ធាបព្ពជិតោ
កុលបុត្តោ តតោនិទានំ ជីវិតក្ខយំ ចាបុណ្ណោបិ ន ករេយ្យ។ ឯត្ថ បន
អនាធិនវំ អបស្សន្តោ និទ្ទោសសញ្ញា អហោសិ។ តេន វុត្ថំ -

“អនាធិនវទស្សោ”តិ។ បុរាណទុតិយិកាយាតិ កុម្មវចនំ។ អភិវិញ្ញាបេសីតិ
បវត្ថេសិ; បវត្ថនាបិ ហិ កាយវិញ្ញត្តិចោបនតោ “វិញ្ញាបនា”តិ វុច្ចតិ។ តិក្ខត្ថំ
អភិវិញ្ញាបនញោស គព្ពសណ្ឋានសន្និដ្ឋានត្ថមកាសីតិ វេទិតញោ។

សាតេន គព្ពំ គណ្ហាតិ សា ច តេនេវ អជ្ឈាបារេន គព្ពំ គណ្ហា, ន អញ្ញាថា។ កី
បន អញ្ញាថាបិ គព្ពគ្គហណំ ហោតីតិ? ហោតិ។ កម្មំ? កាយសំសគ្គេន,
ចោឡគ្គហណេន, អសុចិចានេន, នាភិបរាមសេនេន, រូបទស្សនេន, សឌ្ឍេន,
គន្ធនេ។ ឥត្ថិយោ ហិ ឯកច្ឆា ឧតុសមយេ ធន្ធាភក្កត្ថា បុរិសានំ ហត្ថគ្គាហា-
វេណិគ្គាហា-អង្គបច្ឆប្បរាមសនំ សាទិយន្តិយោបិ គព្ពំ គណ្ហាន្តិ។ ឯវំ
កាយសំសគ្គេន គព្ពគ្គហណំ ហោតិ។

ឧទាយិត្ថេស្ស បន បុរាណទុតិយិកា ភិក្ខុនី តំ អសុចី ឯកទេសំ មុខេន
អគ្គហេសិ, ឯកទេសំ ចោឡកេនេវ សន្និទ្ធិ អង្គជាតេ បក្ខិបិ។ សាតេន គព្ពំ
គណ្ហា។ ឯវំ ចោឡគ្គហណេន គព្ពគ្គហណំ ហោតិ។

មិគសិដ្ឋតាបសស្ស មាតា មិគី ឧតុសមយេ តាបសស្ស បស្សវជ្ជានំ
អាគម្ពា សសម្ពុរំ បស្សវំ បិរិ។ សាតេន គព្ពំ គណ្ហាត្វា មិគសិដ្ឋិវិជាយិ។ ឯវំ
អសុចិចានេន គព្ពគ្គហណំ ហោតិ។

សាមស្ស បន ពោធិសត្តស្ស មាតាបិតុនំ ចក្កបរិហានី ញាត្វា សក្កោ បុត្តំ
នាតុកាមោ ឧក្ខលបណ្ឌិតំ អាហា - “វុច្ចតិ តុម្ហាកំ មេថុនធម្មោ”តិ? “អនត្ថិកា
មយំ ឯតេន, ឥសិបព្ពន្ធិ បព្ពជិតាម្ហា”តិ។ “តេន ហិ ឥមិស្ស ឧតុសមយេ
អង្គុដ្ឋេន នាភី បរាមសេយ្យថា”តិ។ សោ តថា អកាសិ។ សាតេន គព្ពំ គណ្ហាត្វា
សាមំ តាបសនារកំ វិជាយិ។ ឯវំ នាភិបរាមសេនេន គព្ពគ្គហណំ ហោតិ។
ឯតេនេវ នយេន មណ្ឌាព្យស្ស ច ចណ្ឌាបដ្ឋោតស្ស ច វត្ថុ វេទិតព្ពំ។

ក៏ប្រែប្រួលទៅជា ហោតិ? ឥឡូវនេះ ឥត ឧតុសមយេ បុរិសសំសគ្គំ
អលកមាណា ធន្តរាគរសេន អន្តោគហាគតាវ បុរិសំ ឧបនិជ្ឈាយតិ រាជារោធា
វិយ, សា តេន គត្តំ គណ្ហាតិ។ ឯវំ ប្រែប្រួលទៅជា គត្តគ្គហឈំ ហោតិ។

ពលាកាសុ បន បុរិសោ នាម នត្ថិ, តា ឧតុសមយេ មេយសទ្ធិំ សុត្វា គត្តំ
គណ្ហាតិ។ កុក្កុដិយោបិ កធាចិ ឯកស្ស កុក្កុដស្ស សទ្ធិំ សុត្វា ពហុកាបិ គត្តំ
គណ្ហាតិ។ តថា ភាវី ឧសភស្ស។ ឯវំ សន្ទេន គត្តគ្គហឈំ ហោតិ។

ភាវី ឯវំ ច កធាចិ ឧសភគន្ទេន គត្តំ គណ្ហាតិ។ ឯវំ គន្ទេន គត្តគ្គហឈំ
ហោតិ។

ឥឡូវនេះ អន្តរាចារេន គត្តំ គណ្ហាតិ។ យំ សន្ទាយ វុត្ថំ - “មាតាបិតារោ ច
សន្និបតិសា ហោតិ, មាតា ច ឧតុនិ ហោតិ, គន្ធព្ពោ ច បច្ចុប្បត្តិសា ហោតិ, ឯវំ
តិណ្ហំ សន្និបាតា គត្តស្សវក្កន្តិ ហោតិ” តិ (ម. និ. ១.៤០៨)។

ភុម្មា ទេវា សទ្ធិមនុស្សវេសុន្តិ យស្មា នត្ថិ លោកេ រហោ នាម ចាបកម្មំ
បកុត្តតោ។ សត្តបឋមំ ហិស្ស តំ ចាបំ អត្តនា ជាតាតិ, តតោ អារក្ខនេវតា,
អចញ្ញាបិ បរិច្ឆិទ្ធិនិយោ ទេវតា។ តស្មាស្ស បរិច្ឆិទ្ធិ
សកលវនសណ្ឋានិស្សិតា ភុម្មា ទេវា តំ អន្តរាចារំ ទិស្វា សទ្ធិំ អនុស្សវេសុំ។
យថា អញ្ជេបិ ទេវា សុណាតិ, តថា និច្ឆារេសុំ។ កិណ្ឌិ? និវត្តនោ វត, ភោ...បេ....
អាទិនវោ ឧប្បាទិតោតិ។ តស្សត្ថោ វេរញ្ញកណ្ហោ វុត្ថនយេនេវ វេទិតញ្ជោ។

ភុម្មានំ ទេវានំ សទ្ធិំ សុត្វា ចាតុមហារាជិកាតិ ឯត្ថ បន ភុម្មានំ ទេវានំ សទ្ធិំ
អាកាសជ្ជទេវតា អស្សោសុំ; អាកាសជ្ជានំ ចាតុមហារាជិកាតិ
អយមនុក្ខមោ វេទិតញ្ជោ។ ព្រហ្មកាយិកាតិ អសញ្ញាសត្តេ ច អរូចាវចរេ ច
ឋេបេត្វា សញ្ជេបិ ព្រហ្មានោ អស្សោសុំ; សុត្វា ច សទ្ធិមនុស្សវេសុន្តិ វេទិតញ្ជោ។

ឥតិហ តេន ខណោនាតិ ឯវំ តេន សុទិន្ទស្ស អដ្ឋាចារក្ខណោន។ តេន
មុហុត្ថេនាតិ អដ្ឋាចារមុហុត្ថេនេវ។ យាវ ព្រហ្មលោកាតិ យាវ
អកនិជ្ជព្រហ្មលោកា។ អពុត្តច្ឆ័តិ អភិឧត្តច្ឆ័តិ អពុជ្ជាសិ
ឯកកោលាហលមហោសីតិ។

បុត្តំវិជាយីតិ សុវណ្ណាតិម្ហសទិសំ បច្ឆិមភវិកសត្តំ ជនេសិ។ ពិជកោតិ
នាមមកំសុតិ ន អញ្ចំ នាមំ កាតុមទំសុ, “ពិជកម្ម្យិ ទេហី”តិ មាតាមហិយា
វុត្តការស្ស ចាកជត្តា “ពិជកោ ត្រូវស្ស នាមំ ហោតូ”តិ “ពិជកោ”តិ
នាមមកំសុ។ បុត្តស្ស បន នាមវសេនេវ ច មាតាបិតុនម្បិស្ស នាមមកំសុ។ តេ
អបរេន សមយេនាតិ ពិជកញ្ច ពិជកមាតរញ្ច សន្ទាយ វុត្តំ។ ពិជកស្ស កិរ
សត្តជ្ជវស្សកាលេ តស្ស មាតាភិក្ខុនីសុ សោ ច ភិក្ខុសុ បព្ពជិត្វា
កល្យាណមិត្តេ ឧបនិស្សយ អរហត្តេ បតិជ្ជហីសុ។ តេន វុត្តំ - “ឧភោ
អការស្មា អនការិយំ បព្ពជិត្វា អរហត្តំ សច្ចាកំសុ”តិ។

៣៧. ឯវំ មាតាបុត្តានំ បព្ពជ្ជា សដលា អហោសិ។ បិតា បន
វិប្បជិសារាភិក្ខុតោវិហាសិ។ តេន វុត្តំ - “អថ ខោ អាយស្មតោ
សុទិន្ទស្សអហុនេវ កុក្កច្ឆ”ន្តិអាទិ។ តត្ថ អហុនេវាតិ អហុ ឯវំ, ទកាពោ
បទសន្តិករោ។ អហោសិយេវាតិ អត្ថោ។ កុក្កច្ឆន្តិ អដ្ឋាចារហេតុកោ
បច្ឆានុតាថោ។ វិប្បជិសារោតិបិ តស្សេវ នាមំ។ សោ ហិវិញ្ញហិ អកត្តព្ពតាយ
កុច្ឆិតកិរិយការតោ កុក្កច្ឆំ។ កតំ អដ្ឋាចារំ និវត្តេតុំ អសមត្តតាយ តំ បដិច្ច
វិរូបំ សរណាការតោវិប្បជិសារោតិ វុច្ឆតិ។ អលាភាវត មេតិ មយ្ហំ វត
អលាភា; យេ ឈានាទីនំ គុណានំ អលាភា នាម, តេ មយ្ហំ, ន អញ្ញាស្សាតិ
អធិប្បាយោ។ ន វត មេ លាភាតិ យេបិ មេ បដិលទ្ធា
បព្ពជ្ជសរណាគមនសិក្ខាសមាទានគុណា, តេបិ នេវ មយ្ហំ លាភា

អង្គ្រាចារមលីនត្តា។ ឧល្លទ្ធី វត មេតិ ឥទំ សាសនំ លទ្ធម្មំ មេ ឧល្លទ្ធី។ នវត មេ
សុលទ្ធី យថា អញ្ញេសំ កុលបុត្តានំ, ឯវំ នវត មេ សុលទ្ធី។ កស្មា? យមហំ ឯវំ
ស្វាគ្វាតេ ធម្មវិទេយេ... បេ... ព្រហ្មចរិយំ ចរិតុន្តិ។ ព្រហ្មចរិយន្តិ
សិក្ខត្តយសង្កហិតំ មគ្គព្រហ្មចរិយំ។ កិសោ អហោសីតិ ខាទិតុំ វា ភុញ្ញិតុំ វា
អសក្កោន្តោ តនុកោ អហោសិ អប្បមំសលោហិតោ។

ឧប្បណ្ហប្បណ្ហកជាតោតិ សញ្ញាតុប្បណ្ហប្បណ្ហកភាវោ
បណ្ហបលាសប្បដិភាគោ។ ធមនិសន្តតគត្តោតិ បរិយាទិន្នមំសលោហិតត្តា
សិរាជាលេនេវ សន្តិវតគត្តោ។ អន្តោមនោតិ អនុសោចនវសេន អព្ពន្ធរយេវ
បិតចិត្តោ។ ហទយវត្ថុំ និស្សាយ បវត្តនវសេន បន សព្វេបិ អន្តោមនាយេវ។
លីនមនោតិ ឧទ្ទេសេ បរិបុច្ឆាយ កម្មជ្ជានេ អធិសីលេ អធិចិត្តេ អធិបញ្ញាយ
វត្ថុបដិបត្តិបូរណេ ច និក្ខត្តតុរោ អវិជ្ជារិកោ អញ្ញនត្ថ កោសជ្ឈវសេនេវ
លីនោ សង្កចិតោ មនោ អស្សាតិ លីនមនោ។ ឧក្ខិតិ ចេតោទុក្ខេន ឧក្ខិ។
ឧម្មនោតិ នោសេន ឧដ្ឋមនោ, វិរូបមនោ វា នោមនស្សាភិក្ខុតតាយ។ បដ្ឋាយីតិ
វិប្បដិសារវសេន វហជ្ជិន្នោវិយ គទ្រុកោ តំ តំ ចិន្តយិ។

៣៨. សហាយកាភិក្ខុតិ តំ ឯវំភូតំ គណសង្កណិកាបបញ្ចេនវីតិនាមេន្តំ
ទិស្វាយស្ស វិស្សាសិកា កថាជាសុកាភិក្ខុតេ នំ ឯវតទេវេច្ចំ។ បីណិទ្រ្តិយោតិ
បសាទបតិជ្ជានោកាសស្ស សម្បណ្ហត្តា បរិបុណ្ណចក្ខុអាទិត្យន្ត្រិយោ។ សោ
ទានិ ត្វន្តិ ឯវត្ថុ ទានីតិ និចាតោ, សោ បន ត្វន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។ កច្ចិនោ ត្វន្តិ កច្ចិ នុ
ត្វំ។ អនភិរតោតិ ឧក្កណ្ឌិតោ; គិហិការំ បត្តយមនោតិ អត្តោ។ តស្មា តមេវ
អនភិរតី បដិក្ខិបន្តោ អាហា - “ន ខោ អហំ, អារុសោ, អនភិរតោ” តិ។
អធិកុសលានំ បន ធម្មានំ ការនាយ អភិរតោវ អហន្តិ។ អត្ថិ មេ ចាបកម្មំ
កតន្តិ មយា កតំ ឯវំ ចាបកម្មំ អត្ថិ ឧបលព្ពតិ សំវិជ្ជតិ, និច្ចកាលំ អភិមុខំ
វិយ មេ តិជ្ជតិ។ អថ នំ បកាសេន្តោ “បុរាណុទិតិយិកាយា” តិអាទិមាហា។

អលញ្ញាតេ, អាវុសោ សុទិន្ន, កុក្កុច្ឆាយាតិ អាវុសោ សុទិន្ន, តុយ្យេតំ
ចាបកម្មំ អលំ សមត្ថំ កុក្កុច្ឆាយ; បដិពាលំ កុក្កុច្ឆំ ឧប្បាទេតុន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។ យំ
ត្វន្តិ អាទិម្ហំ យេន ចាបេន ត្វំ ន សក្ខិស្សសិ ព្រហ្មចរិយំ ចរិតុំ, តំ តេ ចាបំ អលំ
កុក្កុច្ឆាយាតិ ឯវំ សម្ពន្ធោ វេទិតញ្ចោ។ អថ នំ អនុសាសន្តា “ននុ អាវុសោ
ភគវតា” តិ អាទិមាហំសុ។ តត្ថ នន្ទតិ អនុមតិ គ្គហណាត្ថ និចាតោ។
អនេកបរិយាយេនាតិ អនេកការណេន។ វិរាគាយាតិ វិរាគត្ថាយ។ នោ
សរាគាយាតិ នោ រាគេន វជ្ជនត្ថាយ។ ភគវតា ហិ “ឥមំ មេ ធម្មំ សុត្វា សត្តា
សព្ពភវកោគេសុ វិវជ្ជិស្សន្តិ, នោ វជ្ជិស្សន្តិ” ឯតទត្ថាយ ធម្មោ ទេសិតោតិ
អធិប្បាយោ។ ឯស នយោ សព្ពបទេសុ។ ឥទំ បនេត្ថ បរិយាយវចនមត្តំ។
វិសំយោគាយាតិ កិលេសេហិ វិសំយុជ្ជនត្ថាយ។ នោ សំយោគាយាតិ ន
សំយុជ្ជនត្ថាយ។ អនុបាទានាយាតិ អគ្គហណាត្ថាយ។ នោ សឧបាទានាយាតិ ន
សឥធិហណាត្ថាយ។

តត្ថ នាម ត្វន្តិ តស្មី នាម ត្វំ។ សរាគាយ ចេតេស្សសីតិ សហ រាគេន
វត្ថុមាធាយ មេជុនធម្មាយ ចេតេស្សសិ កិល្បេស្សសិ បកិល្បេស្សសិ; ឯតទត្ថំ
វាយមិស្សសីតិ អត្ថោ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថុ។ បុន រាគវិរាគាទីនិ នវ បទានិ
និព្ពត្តិតលោកុត្តរនិព្ពានមេវ សន្ធាយ វុត្តានិ។ តស្មា រាគវិរាគាយាតិ វា
មទនិម្ពទនាយាតិ វា វុត្ថេបិ “និព្ពានត្ថាយា” តិ ឯវមេវ អត្ថោ ទជ្ឈញ្ចោ។ និព្ពានញ្ចិ
យស្មា តំ អាគម្ម អារព្ព បដិច្ច រាគោវិវជ្ជតិ ន ហោតិ, តស្មា រាគវិរាគោតិ វុច្ចតិ។
យស្មា បន តំ អាគម្ម មានមទ-បុរិសមទាទយោ មទា និម្ពទា អមទា ហោន្តិ
វិនស្សន្តិ, តស្មា មទនិម្ពទនន្តិ វុច្ចតិ។ យស្មា ច តំ អាគម្ម សព្ពាបិ កាមបិចាសា
វិនយំ អព្ពត្ថំ យាតិ, តស្មា បិចាសវិនយោតិ វុច្ចតិ។ យស្មា បន តំ អាគម្ម បញ្ច
កាមគុណាលយា សមុគ្គាតំ គច្ឆន្តិ, តស្មា អាលយសមុគ្គាតោតិ វុច្ចតិ។
យស្មា ច តំ អាគម្ម តេភូមកវដ្តំ ឧបច្ឆិដ្ឋតិ, តស្មា វដ្តបច្ឆេទោតិ វុច្ចតិ។ យស្មា

បន តំ អាគម្ម សព្វសោ តណ្ហា ខយំ គប្បតិ វិវដ្តតិ និរុដ្ឋតិ ច, តស្មា
តណ្ហាគូយោវិរាគោនិរោធាតិ វុច្ចតិ។ យស្មា បនេតំ ចតស្សោ យោនិយោ,
បញ្ច គតិយោ, សត្ត វិញ្ញាណដ្ឋតិយោ, នវ ច សត្តាវាសេ, អបរាបរកាវាយ
វិននតោ អាពន្ធនតោ សំសិព្ពនតោ វានន្តិ លទ្ធកេហារាយ តណ្ហាយ និក្ខន្តំ
និស្សជំ វិសំយុត្តំ, តស្មា និព្វានន្តិ វុច្ចតិ។

កាមាណំ បហាណំ អក្ខាតន្តិ វុត្ថកាមាណំ, កិលេសកាមាណញ្ច បហាណំ វុត្ថំ។
កាមសញ្ញាណំ បរិញ្ញាតិ សញ្ញាសម្បំ កាមសញ្ញាណំ ញាតតីរណបហានវសេន
តិវិធា បរិញ្ញា អក្ខតា។ កាមបិចាសានន្តិ កាមេសុ ចាតព្យតានំ កាមេ វា
ចាតុមិច្ឆានំ។ កាមវិតក្កានន្តិ កាមុបសញ្ញតានំវិតក្កានំ។ កាមបរិឡាហានន្តិ
បញ្ចកាមគុណិករាគវសេន ឧប្បន្នបរិឡាហានំ អន្តោទាហានំ។ ឥមេសុ
បញ្ចេសុ ឋានេសុ កិលេសក្ខយករោ លោកុត្តរមគ្គោ កថិតោ។ សព្វបឋមេសុ
បន តិសុ ឋានេសុ លោកិយលោកុត្តរមិស្សកោ មគ្គោ កថិតោតិ វេទិតញ្ចោ។

នេតំ អាវុសោតិ ន ឯតំ អាវុសោ, តវ ចាបកម្មំ អប្បសន្នានញ្ច បសាទាយ
ឯវុច្ចានំ បសាទត្ថាយ ន ហោតិ។ អថ ខេតន្តិ អថ ខោ ឯតំ។ អថ ខោ តន្តិបិ
ចាហោ។ អញ្ញាបត្តាយាតិ បសាទញ្ញាថាភាវាយ វិប្បជិសារាយ ហោតិ។ យេ
មគ្គេន អនាគតសទ្ធា, តេសំ វិប្បជិសារំ ករោតិ - “ព្យាធិសេបិ នាម ធម្មវិនយេ
មយំ បសន្នា, យត្ថេវំ ឧប្បជិបន្នាភិក្ខុ” តិ។ យេ បន មគ្គេនាគតសទ្ធា, តេសំ
សំនេវុវិយ វាតេហិ អថលោ បសាទោ ព្យាធិសេហិ វុត្ថហិ ឥតោ វា
នារុណាតវេហិ។ តេន វុត្ថំ - “ឯកច្ឆានំ អញ្ញាបត្តាយា” តិ។

៣៩. ភគវតោ ឯតមត្តំ អាហោចេសុន្តិ ភគវតោ ឯតំ អត្តំ អាចិក្ខិសុ
បជីវេទយីសុ។ អាហោចយមាណ ច នេវ បិយកម្សតាយ ន ភេទបុរេក្ខារតាយ, ន
តស្សាយស្មតោ អវល្លាបកាសនត្ថាយ, ន កលិសាសនាហេបនត្ថាយ, នាបិ

“ឥទ្ធិ សុត្វា ភគវា ឥមស្ស សាសនេ បតិជ្ជំ ន ទស្សតិ, និក្ខេឡាបេស្សតិ ន”ន្តិ
មញ្ញមាណ អាហេចេសុំ។ អថ ខោ “ឥមំ សាសនេ ឧប្បន្នំ អត្ថំ ព្រាហ្មណ៍
សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេស្សតិ, វេលំ មរិយាទំ អាណំ វេបេស្សតិ”តិ អាហេចេសុំ។

ឯតស្មី និទានេ ឯតស្មី បករណេតិ ឯត្ថ សុទិន្ទស្ស អដ្ឋាចារីវីតិក្កមោ
សិក្ខាបទបញ្ញត្តិយា ការណាត្តា និទានញ្ចេវ បករណញ្ចាតិ វុត្តាតិ
វេទិតញ្ចេវ។ ការណាញ្ចា យស្មា និទេតិ អត្ថនោ ជលំ “គណ្ណាប ន”ន្តិ ទស្សន្តំ វិយ
អប្បេតិ, បករេតិ ច នំ កត្តំ អារភតិ, ករេតិយេវ វា; តស្មា និទានញ្ចេវ
បករណញ្ចាតិ វុត្តតិ។ វិគរហិ ពុទ្ធា ភគវាតិ ពុទ្ធា ភគវា វិគរហិ និទ្ទិ; យថា តំ
វណ្ណាវណ្ណាបារាណំ វណ្ណញ្ច អវណ្ណញ្ច ភណ្ឌេសុ អគ្គបុគ្គលោ។ ន ហិ ភគវតោ
សីលវីតិក្កមកំ បុគ្គលំ ទិស្វា “អយំ ជាតិយា វា កោត្តន វា កោលបុត្តិយេន
វា គន្ថេន វា ធុតថ្កេន វា ព្រាហ្មតោ យសស្សី វ្យាទិសំ បុគ្គលំ រក្ខិតុំ វដ្តតិ”តិ ចិត្តំ
ឧប្បជ្ជតិ, នាបិ បេសលំ គុណាវន្តំ ទិស្វា តស្ស គុណំ បដិច្ឆាទេតុំ ចិត្តំ ឧប្បជ្ជតិ។
អថ ខោ គរហិតត្ថំ គរហិតិ វេ, បសំសិតត្ថញ្ច បសំសតិ វេ, អយញ្ច
គរហិតញ្ច; តស្មា តំ តាទិលក្ខណេ វិតោ អវិកម្យមាទេន ចិត្តេន វិគរហិ
ពុទ្ធា ភគវា “អនុច្ឆរិក”ន្តិអាទិហិ វេចនេហិ។

តត្ថាយំ អត្តវណ្ណាណា - យទិទំ តយា, មោយបុរិស, តុច្ឆមនុស្ស កម្មំ កតំ, តំ
សមណករណានំ ធម្មានំ មគ្គជលនិព្វានសាសនានំ វា ន អនុច្ឆរិកំ, តេសំ ធវី
ធាយំ សុន្ទរការំ ន អន្ទេតិ នាទុក្ខត្ថតិ, អថ ខោ អារកាវ តេហិ ធម្មេហិ។
អនុច្ឆរិកត្តា វេ ច អនុលោមិកំ, តេសំ ន អនុលោមេតិ; អថ ខោ វិលោមំ
បច្ឆនិកភាវេ វិតំ។ អនុលោមិកត្តា វេ ច អប្បតិរូបំ, បតិរូបំ សទិសំ
បដិភាគំ ន ហោតិ, អថ ខោ អសទិសំ អប្បដិភាគមេវ។ អប្បតិរូបត្តា វេ ច
អស្សមណកំ, សមណានំ កម្មំ ន ហោតិ។ អស្សមណកត្តា អកប្បិយំ។

យញ្ញី សមណកម្មំ ន ហោតិ, តំ តេសំ ន កប្បតិ។ អកប្បិយត្ថា អករណីយំ។
ន ហិ សមណាយំ ន កប្បតិ, តំ ករោត្តិ។ តញ្ចេតំ តយា កតំ, តស្មា
អនុច្ឆិកំ តេ, មោយបុរិស, កតំ... បេ... អករណីយត្ថិ។ កថញ្ញា នាមាតិ កេន
នាម ការណេន, កី នាម ការណំ បស្សន្តោតិ វុត្ថំ ហោតិ។ តតោ
ការណាភារំ ទស្សន្តោ បរតោ “នុមយា មោយបុរិសា” តិអាទិមាហ។ តំ សត្វំ
វុត្ថតមេវ។

ឥនានិ យស្មា យំ តេន ចាបកម្មំ កតំ, តំ វិបច្ឆមាទំ អតិវិយ ទុក្ខវិចាកំ
ហោតិ, តស្មាស្ស តំ វិចាកំ ទស្សតុំ កតាបរាជំ វិយ បុត្តំ អនុកម្មកា
មាតាបិតរោ ទយាលុកេន ចិត្តេន សុទិន្នំ បរិភាសន្តោ “វរំ តេ
មោយបុរិសា” តិអាទិមាហ។ តត្ថ អាសុ សីយំ ឯតស្ស វិសំ អាគច្ឆតីតិ
អាសីវិសោ។ យោរំ ចណ្ឌាមស្ស វិសន្តិ យោរិសោ, តស្ស អាសីវិសស្ស
យោរិសស្ស។ “បក្ខិត្ត” ត្ថិ ឯតស្ស “វរ” ត្ថិ ឥមិនា សម្ពន្ធា។ ឡើងិសស្ស
អាសីវិសស្ស យោរិសស្ស មុខេ អង្គជាតំ វរំ បក្ខិត្តំ; សចេ បក្ខិត្តំ ភវេយ្យ, វរំ
សិយា; សុន្ទរំ សាធុ សុដ្ឋ សិយាតិ អត្ថោ។ ន ត្រេវាតិ ន តុ ឯវ វរំ ន សុន្ទរមេវ ន
សាធុមេវ ន សុដ្ឋមេវ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ កណ្ឌាសប្បស្សាតិ កាឡិសប្បស្ស។
អង្គារកាសុយាតិ អង្គារបុណ្ណាកូបេ, អង្គាររាសិម្ហ វា។ អាទិត្តាយាតិ បទិត្តាយ
គហិតអគ្គិវណ្ណាយ។ សម្បជ្ជលីតាយាតិ សមន្តតោ បជ្ជលីតាយ អច្ចិយោ
មុច្ឆន្តិយា។ សដោតិភូតាយាតិ សប្បកាយ។ សមន្តតោ ឧដ្ឋិតាហិ ជាលាហិ
ឯកប្បភាសមុទយភូតាយាតិ វុត្ថំ ហោតិ។

តំ កិស្ស ហេតុតិ យំ មយា វុត្ថំ “វរ” ត្ថិ តំ កិស្ស ហេតុ, កតវេន
ការណេនាតិ ចេ? មរណំ វា និគច្ឆេយ្យាតិ យោ តត្ថ អង្គជាតំ បក្ខិបេយ្យ, សោ
មរណំ វា និគច្ឆេយ្យ មរណាមត្តំ វា ទុក្ខំ។ ឥតោនិទានញ្ច ទោ... បេ....

ឧបបន្លេយ្យាតិ យំ ឥទំ មាតុកាមស្ស អង្គជាតេ អង្គជាតបក្ខិបនំ, ឥតោនិទានំ
តស្ស ការកោ បុគ្គលោ និរយំ ឧបបន្លេយ្យ; ឯវំ កម្មស្ស មហាសាវន្តតំ
បស្សន្តោ តំ គរហិ, ន តស្ស ទុក្ខាភមំ ឥច្ឆមានោ។ តត្ថ នាម ត្វន្តិ តស្មី នាម
ឯវ្យបេ កម្មេ ឯវំ មហាសាវន្តេ សមាលេបិ ត្វំ។ យំ ត្វន្តិ ឯត្ថ យន្តិ ហិឡនតេ
និចាតោ។ ត្វន្តិ តំ-សទ្ធស្ស វេវចនំ; ធ្វិហិបិ យំ វា តំ វា ហិឡិតមវញ្ញាតន្តិ វុត្តំ
ហោតិ។ អសទ្ធម្មន្តិ អសតំ និចជនានំ ធម្មំ; តេហិ សេវិតព្ពន្តិ អត្ថោ។ តាមធម្មន្តិ
តាមានំ ធម្មំ; តាមវាសិកមនុស្សានំ ធម្មន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ វសលធម្មន្តិ ចាបធម្មេ
វសន្តិ បក្សវន្តិ វសលា, តេសំ វសលានំ ហិឡនបុរិសានំ ធម្មំ, វសលំ វា
កិលេសបក្សវណកំ ធម្មំ។ ទុដ្ឋល្អន្តិ ទុដ្ឋ ច កិលេសទូសិតំ ជូលញ្ច អសុខុមំ,
អនិបុណ្ឌន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ ឌីនកន្តិកន្តិ ឌីនកកិច្ចំ អន្តិកំ អវសានំ អស្សាតិ
ឌីនកន្តិកោ, តំ ឌីនកន្តិកំ។ វហស្សន្តិ វហោភវំ, បជិច្ឆន្នេ ឌីកាសេ ឧប្បជ្ឈនកំ។
អយញ្ចា ធម្មោ ជិគុច្ឆនិយត្តា ន សក្កា អាវិ អញ្ញោសំ ទស្សនវិសយេ កាតុំ, តេន
វុត្តំ - “វហស្ស”ន្តិ។ ទ្វយំទ្វយសមាបត្តិន្តិ ធ្វិហិ ធ្វិហិ សមាបត្តិតព្ពំ, ទ្វយំ ទ្វយំ
សមាបត្តិន្តិបិ ចាហោ។ ទយំ ទយំ សមាបត្តិន្តិបិ បឋន្តិ, តំ ន សុន្ទរំ។
សមាបត្តិស្សសីតិ ឯតំ “តត្ថ នាម ត្វ”ន្តិ ឯត្ថ វុត្តនាមសទ្ធនេ យោជេតព្ពំ
“សមាបត្តិស្សសី នាមា”តិ។

ពហ្វនំ ខោ...បេ.... អាទិកត្តា បុព្ពង្គមោតិ សាសនំ សន្ធាយ វនតិ។ ឥមស្មី
សាសនេ ត្វំ ពហ្វនំ បុគ្គលានំ អកុសលានំ ធម្មានំ អាទិកត្តា, សព្ពបឋមំ
ករណតោ; បុព្ពង្គមោ សព្ពបឋមំ ឯតំ មគ្គំ បជិបន្តត្តា; ធ្វារំននោ,
ឧបាយទស្សកោតិ វុត្តំ ហោតិ។ ឥមញ្ចា លេសំ លទ្ធា តវ អនុសិក្ខុមាណា ពហ្វ
បុគ្គលា នានប្បការកេ មក្កជិយា មេដុនបជិសេវនាទិកេ អកុសលធម្មេ
កិរិស្សន្តិ អយមេត្ថ អធិប្បាយោ។

អនេកបរិយាយេនាតិ ឥមេហិ “អនុជ្ជវិក”ន្តិអាទិនា នយេន វុត្តេហិ,
ពហូហិ ការណេហិ។ ទុព្ភតាយ...បេ... កោសជ្ជស្ស អវល្លំ ភាសិត្វាតិ
ទុព្ភតាធិនំ វត្ថុក្ខតស្ស អសំវេស្ស អវល្លំ និទ្ធំ គរហំ ភាសិត្វាតិ អត្តោ។ យស្មា
ហិ អសំវេ ឋិតស្ស បុគ្គលស្ស អត្តា ទុព្ភតញ្ចេវ ទុប្បាសតញ្ចា អាបជ្ជតិ,
តស្មា អសំវេ “ទុព្ភតា, ទុប្បាសតា”តិ ច វុច្ចតិ។ យស្មា បន អសំវេ ឋិតស្ស
អត្តា ចតុសុ បច្ឆយេសុ មហិច្ឆតំ សិនេវុប្បមាណេបិ ច បច្ឆយេ លទ្ធា
អសន្តជ្ជិតំ អាបជ្ជតិ, តស្មា អសំវេ “មហិច្ឆតា, អសន្តជ្ជិតា”តិ ច វុច្ចតិ។ យស្មា
ច អសំវេ ឋិតស្ស អត្តា គណសង្កណិកាយ ចេវ កិលេសសង្កណិកាយ ច
សំវត្ថតិ, កោសជ្ជានុគតោ ច ហោតិ អដ្ឋកុសីតវត្ថុចារិប្បិយា សំវត្ថតិ, តស្មា
អសំវេ “សង្កណិកា, ចេវ កោសជ្ជញ្ចា”តិ វុច្ចតិ។

សុករតាយ...បេ... វិយារម្ភស្ស វល្លំ ភាសិត្វាតិ សុករតាធិនំ វត្ថុក្ខតស្ស
សំវេស្ស វល្លំ ភាសិត្វាតិ អត្តោ។ យស្មា ហិ អសំវេ បហាយ សំវេ ឋិតស្ស
អត្តា សុករោ ហោតិ សុចោសោ, ចតុសុ ច បច្ឆយេសុ អប្បិច្ឆតំ និត្តណ្ណការំ
អាបជ្ជតិ, ឯកមេកស្មិញ្ច បច្ឆយេ យថាលាភ-យថាពល-យថាសារុប្បវសេន
តិប្បកេនាយ សន្តជ្ជិយា សំវត្ថតិ, តស្មា សំវេ “សុករតា ចេវ សុចោសតា ច
អប្បិច្ឆោ ច សន្តជ្ជោ ចា”តិ វុច្ចតិ។

យស្មា បន អសំវេ បហាយ សំវេ ឋិតស្ស អត្តា កិលេសសល្លេខនតាយ
ចេវ និទ្ធុននតាយ ច សំវត្ថតិ, តស្មា សំវេ “សល្លេខោ ច ធុតោ ចា”តិ វុច្ចតិ។

យស្មា ច អសំវេ បហាយ សំវេ ឋិតស្ស អត្តា កាយវាចានំ អប្បាសាទិកំ
អប្បសាទនិយំ អសន្តំ អសារុប្បំ កាយវចីទុច្ឆរិតំ ចិត្តស្ស អប្បាសាទិកំ
អប្បសាទនិយំ អសន្តំ អសារុប្បំ អកុសលវិតក្កត្តយញ្ចា អនុបធម្ម
តត្ថិបរីតស្ស កាយវចីសុចរិតស្ស ចេវ កុសលវិតក្កត្តយស្ស ច

ចាសាធិកស្ស បសាធិនិយស្ស សន្តស្ស សារុប្បស្ស ចារិប្បិយា សំវត្តតិ, តស្មា
សំវរោ “ចាសាធិកោ”តិ វុច្ចតិ។

យស្មា បន អសំវរំ បហាយ សំវរេ ឋិតស្ស អត្តា
សត្តកិលេសាបចយភូតាយ, វិវដ្តាយ, អដ្ឋវិរយាវម្កវត្តចារិប្បិយា ច សំវត្តតិ,
តស្មា សំវរោ “អបចយោ ចេវវិរយាវម្កោ ចា”តិ វុច្ចតិ។

ភិក្ខុនំ តទនុច្ឆរិកំ តទនុលោមិកន្តិ តត្ថ សន្និបតិកានំ ភិក្ខុនំ យំ ឥនាធិ
សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេស្សតិ, តស្ស អនុច្ឆរិកញោវ អនុលោមិកញា។ យោ វា អយំ
សុភវតាធិហិ សំវរោ វុត្តោ, តស្ស អនុច្ឆរិកញោវ អនុលោមិកញា
សំវរេប្បហានបដិសំយុត្តំ អសុត្តន្តវិនិច្ឆ័យំ ចាធូវិនិមុត្តំ ឌីក្កន្តិកធម្មទេសនំ
កត្វាតិ អត្តោ។ ភគវា កិរ ព្យាធិសេសុ ឋានេសុ បញ្ចវណ្ណកុសុមមាលំ ករោត្តោ
វិយ, រតនធាមំ សង្ខេត្តោវិយ, ច យេ បដិក្ខិបនាធិប្បាយា អសំវរភិវតា តេ
សម្បរាយិកេន វដ្តភយេន តង្គេត្តោ អនេកប្បការំ អាធិនំ ទស្សេត្តោ, យេ
សិក្ខាកាមា សំវរេ ឋិតា តេ អប្បេកច្ចេ អរហត្តេ បតិជ្ឈបេន្តោ អប្បេកច្ចេ
អនាគាមិ-សកទាគាមិ-សោតាបត្តិជលេសុ ឧបនិស្សយវិវហិតេបិ សគ្គមគ្គេ
បតិជ្ឈបេន្តោ ធិយនិកាយប្បមាណាម្បិ មជ្ឈិមនិកាយប្បមាណាម្បិ ធម្មទេសនំ
ករោតិ។ តំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ - “ភិក្ខុនំ តទនុច្ឆរិកំ តទនុលោមិកំ ធម្មំ កបំ
កត្វា”តិ។

តេន ហិតិ តេន សុទិន្ទស្ស អដ្ឋាចារេន ការណាភូតេន។ សិក្ខាបទន្តិ ឯត្ថ
សិក្ខិតញាតិ សិក្ខា, បដ្ឋតេ ឥមិនាតិ បទំ, សិក្ខាយ បទំ សិក្ខាបទំ; សិក្ខាយ
អធិគម្មចាយោតិ អត្តោ។ អថ វា មូលំ និស្សយោ បតិជ្ជាតិ វុត្តំ ហោតិ។
មេដុនវិវតិយា មេដុនសំវរស្សេតំ អធិវចនំ។ មេដុនសំវរោ ហិ តទញ្ញេសំ
សិក្ខាសម្ពាតានំ សីលវិបស្សនាលានមគ្គធម្មានំ វុត្តត្ថវសេន បទត្តា ឥធម

“សិក្ខាបទ”នៃ អធិប្បតោ។ អយព្វា អត្ថោ សិក្ខាបទវិកត្តេ វុត្តនយេនេវ
វេទិតព្ពោ។ អបិច តស្សត្ថស្ស ធិបកំ វចនម្បី “សិក្ខាបទ”នៃ វេទិតព្ពំ។ វុត្តម្បី
ចេតំ - “សិក្ខាបទន្តិ យោ តត្ថ ឆាមកាយោ បទកាយោ និរុត្តិកាយោ
ព្យញ្ញនកាយោ”តិ។ អថ វា យថា “អនភិជ្ឈា ធម្មបទ”នៃ វុត្តេ អនភិជ្ឈា ឯកោ
ធម្មកោដ្ឋាសោតិ អត្ថោ ហោតិ, ឯវមិធាបិ “សិក្ខាបទ”នៃ សិក្ខាកោដ្ឋាសោ
សិក្ខាយ ឯកោ បទេសោតិបិ អត្ថោ វេទិតព្ពោ។

ធន អត្ថវសេ បដិច្ចាតិ ធន ការណាវសេ សិក្ខាបទបញ្ញត្តិហេតុ
អធិគមនីយេ ហិតវិសេសេ បដិច្ច អាគម្ម អារព្វ, ធនន្នំ ហិតវិសេសានំ និប្ពត្តិ
សម្បស្សមាណោតិ វុត្តំ ហោតិ។ ឥធានិ តេ ធន អត្ថវសេ ទស្សន្តោ
“សង្ឃសុដ្ឋតាយា”តិអាទិមាហា។ តត្ថ សង្ឃសុដ្ឋតា ឆាម សង្ឃស្ស សុដ្ឋកាវោ,
“សុដ្ឋ ទេវា”តិ អាគតដ្ឋានេវិយ “សុដ្ឋ, ភន្តេ”តិ វចនសម្បជិច្ឆនកាវោ។ យោ ច
តថាគតស្ស វចនំ សម្បជិច្ឆតិ, តស្ស តំ ធិយរត្តំ ហិតាយ សុខាយ ហោតិ,
តស្មា សង្ឃស្ស “សុដ្ឋ, ភន្តេ”តិ មម វចនសម្បជិច្ឆនតំ បញ្ញបេស្សមិ,
អសម្បជិច្ឆនេ អាទិនំ សម្បជិច្ឆនេ ច អាទិសំសំ ទស្សត្វា, ន ពលក្ការេន
អភិភវិត្វាតិ ឯតមត្តំ អាវិករោត្តោ អាហា - “សង្ឃសុដ្ឋតាយា”តិ។
សង្ឃសុតាយាតិ សង្ឃស្ស ជាសុកាវាយ; សហជីវិតាយ សុខវិហារត្ថាយាតិ
អត្ថោ។

ធុម្ពន្ធនំ បុគ្គលានំ និគ្គហាយាតិ ធុម្ពន្ធនាម ធុស្សីលបុគ្គលា; យេ មន្ត្រតំ
អាចាទិយមាធាបិ ធុក្ខេន អាបជ្ជន្តិ, វីតិក្កមំ ករោត្តោ វា កត្វា វា នលជ្ជន្តិ, តេសំ
និគ្គហត្ថាយ; តេ ហិ សិក្ខាបទេ អសតិ “កី តុម្ពេហិ ធិដ្ឋំ, កី សុតំ - កី អម្ពេហិ
កតំ; កតវស្មី វុត្ថស្មី កតមំ អាបត្តិ អាហេបេត្វា អម្ពេ និគ្គណ្ហាថា”តិ សង្ឃំ
វិហេបេស្សន្តិ, សិក្ខាបទេ បន សតិ តេ សង្ឃោ សិក្ខាបទំ ទស្សត្វា ធម្មេន

វិនយេន សត្តសាសនេន និគ្គហោស្សតិ។ តេន វុត្ថំ - “ទុម្ពុត្ថំ បុគ្គលានំ
និគ្គហាយា”តិ។

បេសលានំ ភិក្ខុនំ ជាសុវិហារាយាតិ បេសលានំ បិយសីលានំ ភិក្ខុនំ
ជាសុវិហារត្ថាយ។ បិយសីលា ហិ ភិក្ខុ កត្តញ្ញាកត្តញ្ញំ សាវជ្ជានវដ្ឋំ វេលំ
មរិយានំ អជានន្តា សិក្ខត្តយចារិប្បិយា យជមាណា កិលមន្តិ, សន្និដ្ឋមាណា
ឧត្តាឡា ហោន្តិ។ កត្តញ្ញាកត្តញ្ញំ បន សាវជ្ជានវដ្ឋំ វេលំ មរិយានំ ញត្វា
សិក្ខត្តយចារិប្បិយា យជមាណា ន កិលមន្តិ, សន្និដ្ឋមាណា ន ឧត្តាឡា ហោន្តិ។
តេន នេសំ សិក្ខាបទបញ្ញាបនា ជាសុវិហារាយ សំវត្ថុតិ។ យោ វា ទុម្ពុត្ថំ
បុគ្គលានំ និគ្គហោ, ស្ទេវ ឯតេសំ ជាសុវិហារោ។ ទុស្សីលបុគ្គលេ និស្សាយ ហិ
ឧចាសថោ ន តិដ្ឋតិ, បវារណា ន តិដ្ឋតិ, សង្ឃកម្មានិ នប្បវត្តន្តិ, សាមគ្គី ន
ហោតិ, ភិក្ខុ អនេកក្ត្រា ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆាកម្មដ្ឋានាធិនិ អនុយុញ្ញតុំ ន សក្កោន្តិ។
ទុស្សីលេសុ បន និគ្គហិតេសុ សញ្ញាបិ អយំ ឧបទ្ទវោ ន ហោតិ។ តតោ
បេសលា ភិក្ខុ ជាសុវិហារន្តិ។ ឯវំ “បេសលានំ ភិក្ខុនំ ជាសុវិហារាយា”តិ ឯត្ថ
ទិដ្ឋា អត្តោ វេទិតញ្ញោ។

ទិដ្ឋធម្មិកានំ អាសវានំ សំវរាយាតិ ទិដ្ឋធម្មិកា អាសវា នាម អសំវរេ បីតេន
តស្មីញ្ញោវ អត្តភាវេ បត្តញ្ញា ចាណិប្បហារ-ទណ្ឌាប្បហារ-ហត្ថច្ឆេទ-ចាទច្ឆេទ-
អកិត្តិ-អយសវិប្បជិសារាទយោ ទុក្ខវិសេសា។ ឥតិ ឥមេសំ ទិដ្ឋធម្មិកានំ
អាសវានំ សំវរាយ បិដានាយ អាគមនមគ្គេកនាយាតិ អត្តោ។

សម្បរាយិកានំ អាសវានំ បដិយាតាយាតិ សម្បរាយិកា អាសវា នាម
អសំវរេ បីតេន កតចាបកម្មមូលកា សម្បរាយេ នរកាធិសុ បត្តញ្ញា
ទុក្ខវិសេសា, តេសំ បដិយាតត្ថាយ បដិប្បស្សម្ពនត្ថាយ វូបសមត្ថាយាតិ វុត្ថំ
ហោតិ។

អប្បសន្នានំ បសាទាយាតិ សិក្ខាបទបញ្ញត្តិយា ហិ សតិ សិក្ខាបទបញ្ញត្តិ
ញាត្វា វា យថាបញ្ញត្តំ បដិបជ្ជមាណេ ភិក្ខុ ទិស្វា វា យេបិ អប្បសន្នា
បណ្ឌិតមនុស្សា, តេ “យានិ វត លោកេ មហាជនស្ស រជ្ជន-ទុស្សន-
មុយ្ហនជ្ជានានិ, តេហិ ឥមេ សមណា សក្យបុត្តិយា អារកាវិរតាវិហរន្តិ, ទុក្ខរំ
វត ករោន្តិ, ភារិយំ វត ករោន្តិ” តិ បសាទំ អាបជ្ជន្តិ, វិនយបិដកេ ចោត្តកំ ទិស្វា
មិច្ឆាទិដ្ឋិក-តិវេទី ព្រាហ្មណោ វិយ។ តេន វុត្ថំ - “អប្បសន្នានំ បសាទាយា” តិ។

បសន្នានំ ភិយ្យោភាវាយាតិ យេបិ សាសនេ បសន្នា កុលបុត្តា តេបិ
សិក្ខាបទបញ្ញត្តិ ញាត្វា យថាបញ្ញត្តំ បដិបជ្ជមាណេ ភិក្ខុ វា ទិស្វា “អហោ អយ្យា
ទុក្ខរកាវិនោ, យេ យាវជីវំ ឯកភត្ថំ ព្រហ្មចរិយំ វិនយសំវរំ អនុចាលេន្តិ” តិ
ភិយ្យោ ភិយ្យោ បសីទន្តិ។ តេន វុត្ថំ - “បសន្នានំ ភិយ្យោភាវាយា” តិ។

សទ្ធម្មដ្ឋិតិយាតិ តិវិជោ សទ្ធម្មោ - បរិយត្តិសទ្ធម្មោ, បដិបត្តិសទ្ធម្មោ,
អធិគមសទ្ធម្មាតិ។ តត្ថ បិដកត្ថយសង្កហិតំ សព្វម្បី ពុទ្ធវចនំ
“បរិយត្តិសទ្ធម្មោ” ឆាម។ តេរស ធុតគុណា, ចុទ្ធស ខន្ធកវត្តានិ, ទ្វេអសីតិ
មហាវត្តានិ, សីលសមាធិវិបស្សនាតិ អយំ “បដិបត្តិសទ្ធម្មោ” ឆាម។ ចត្តារោ
អរិយមគ្គា ចត្តារិ ច សាមញ្ញដលានិ និព្វានញាតិ អយំ “អធិគមសទ្ធម្មោ”
ឆាម។ សោ សញ្ញេបិ យស្មា សិក្ខាបទបញ្ញត្តិយា សតិ ភិក្ខុ សិក្ខាបទញា តស្ស
វិភង្គញា តទត្ថជោតនត្ថំ អញ្ញញា ពុទ្ធវចនំ បរិយាបុណាន្តិ, យថាបញ្ញត្តញា
បដិបជ្ជមាណា បដិបត្តិ បូរេត្វា បដិបត្តិយា អធិគន្ធា លោកុត្តរធម្មំ អធិគច្ឆន្តិ,
តស្មា សិក្ខាបទបញ្ញត្តិយា ចិវដ្ឋិតិកោ ហោតិ។ តេន វុត្ថំ - “សទ្ធម្មដ្ឋិតិយា” តិ។

វិនយានុគ្គហាយាតិ សិក្ខាបទបញ្ញត្តិយា ហិ សតិ សំវរំវិនយោ ច
បហានវិនយោ ច សមថវិនយោ ច បញ្ញត្តិវិនយោ ចាតិ ចតុត្ថិជេបិ វិនយោ

អនុគ្គហិតោ ហោតិ ឧបត្ថម្ភិតោ សូបត្ថម្ភិតោ។ តេន វុត្ថំ -
“វិនយានុគ្គហាយា”តិ។

សព្វានេវ ចេតានិ បទានិ “សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេស្សមី”តិ ឥមិនា វចនេន សង្ខី
យោដេតព្ពានិ។ តត្រាយំ បឋមបច្ឆិមបទយោជនា - “សង្ឃសុដ្ឋតាយ
សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេស្សមី, វិនយានុគ្គហាយា សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេស្សមី”តិ។

អបិ ចេត្ត យំ សង្ឃសុដ្ឋតំ សង្ឃជាសុ, យំ សង្ឃជាសុ តំ ធុម្ពដ្ឋនំ បុគ្គលានំ
និគ្គហាយាតិ ឯវំ សង្ខលីកនយំ; យំ សង្ឃសុដ្ឋតំ សង្ឃជាសុ, យំ សង្ឃសុដ្ឋតំ
ធុម្ពដ្ឋនំ បុគ្គលានំ និគ្គហាយាតិ ឯវញ្ច ឯកេកបទម្មលីកំ ទសក្ខត្ថំ យោជនំ
កត្វាយំ វុត្ថំ បរិវារេ (បរិ. ៣៣៤) -

“អត្ថសតំ ធម្មសតំ, ទ្វេ ច និរុត្តិសតានិ;
ចត្តារិ ញ្ញាណសតានិ, អត្ថវសេ បករណោ”តិ។

តំ សព្វំ វេទិតព្វំ។ តំ បនេតំ យស្មា បរិវារេយេវ អារិ ភវិស្សតិ, តស្មា ឥធ ន
វណ្ណិតន្តិ។

ឯវំ សិក្ខាបទបញ្ញាតិយា អានិសំសំ ទស្សេត្វា តស្មី សិក្ខាបទេ ភិក្ខុហិ
កត្តព្ភកិច្ចំ ធិបេន្តោ “ឯវញ្ច បន, ភិក្ខុវេ, ឥមំ សិក្ខាបទំ ឧទ្ទិសេយ្យាថា”តិ
អាហា។ កី វុត្ថំ ហោតិ? ភិក្ខុវេ, ឥមំ បន មយា ឥតិ សន្មស្សិតានិសំសំ សិក្ខាបទំ
ឯវំ ចាតិមោក្ខទ្កេសេ ឧទ្ទិសេយ្យាថ ច បរិយាបុណេយ្យាថ ច ជារេយ្យាថ ច
អញ្ញេសញ្ច វាចេយ្យាថាតិ។ អតិវេកានយននេត្តោ ហិ ឯត្ថ ច សន្តោ,
តេនាយមត្តោ អានីតោ ហោតីតិ។

ឥឡូវនេះ យំ វុត្តំ “ឥមំ សិក្ខាបទ”ន្តិ តំ ទស្សន្តោ “យោ បនភិក្ខុ មេដុនំ ធម្មំ
បដិសេវេយ្យ, ចារាជិកោ ហោតិ អសំវាសោ”តិ អាហា។ ឯវំ មូលច្ឆេដ្ឋវសេន
ទន្ធាំ កត្វា បឋមចារាជិកេ បញ្ញត្តេ អបរម្មិ អនុបញ្ញត្តត្ថាយ មក្កជីវត្ថុ
ឧទចាធិ។ តស្សប្បត្តិធិបនត្ថមេតំ វុត្តំ - ឯវំ ព្យាជំ ភគវតា ភិក្ខុនំ សិក្ខាបទំ
បញ្ញត្តំ ហោតិ តិ។ តស្សត្ថោ - ភគវតា ភិក្ខុនំ ឥទំ សិក្ខាបទំ ឯវំ បញ្ញត្តំ ហោតិ
ច, ឥទេវា អញ្ញំ វត្ថុ ឧទចាធិ តិ។

បឋមបញ្ញត្តិកថា និដ្ឋិតា។

សុទិន្នភាណាវាវំ និដ្ឋិតំ។

មក្កជីវត្ថុកថា

៤០. ឥឡូវនេះ យំ តំ អញ្ញំ វត្ថុ ឧប្បន្នំ, តំ ទស្សន្តំ “តេន ខោ បន
សមយេនា”តិ អាធិមាហា។ តត្រាយំ អនុត្តានបទវណ្ណានា - មក្កជី អាមិសេនាតិ
មហាវនេ ភិក្ខុនំ ខន្តិមេត្តាធិគុណានុភាវេន និវាសន្តិចិត្តា ពហូ
មិគមោវ កុក្កជមក្កជាធម្មោ តិវច្ឆានា បដានាគារជ្ជានេសុ វិចរន្តិ។ តត្រ ឯកំ
មក្កជី អាមិសេន យាគុកត្តខន្ធកាធិនា ឧបលាបេត្វា, សង្កណ្ឌិតា វុត្តំ
ហោតិ។ តស្សតិ ភុម្មវចនំ។ បដិសេវតីតិ បច្ឆរបដិសេវនោ ហោតិ; បច្ឆតេ ហិ
វត្ថុមានវចនំ។ សោ ភិក្ខុតិ សោ មេដុនធម្មបដិសេវនកោ ភិក្ខុ។
សេនាសនចារិកំ អាហិណ្ឌាត្តាតិ តេ ភិក្ខុ អាគន្ធកា ពុទ្ធនិស្សនាយ អាគតា
ចាតោវ អាគន្ធកតត្តានិ លភិត្វា កតកត្តកិច្ចា ភិក្ខុនំ និវាសនជ្ជានាធិ
បស្សិស្សមាតិ វិចរីសុ។ តេន វុត្តំ - “សេនាសនចារិកំ អាហិណ្ឌាត្តា”តិ។ យេន
តេ ភិក្ខុ តេនុបសង្កមីតិ តិវច្ឆានគតា នាម ឯកភិក្ខុនា សន្និវិស្សាសំ កត្វា
អញ្ញេសុបិ តាធិសញ្ញេវ ចិត្តំ ឧប្បាទេន្តិ។ តស្មា សា មក្កជី យេន តេ ភិក្ខុ

តេជុបសង្គមិ; ឧបសង្គមិត្វា ច អត្តនោវិស្សាសិកភិក្ខុស្សេវ តេសម្បី តំវិការំ
ទស្សេសិ។

ឆេប្បន្តិ នង្គជ្ជំ។ ឌីឌ្ឆិ អភិមុខំ ឋបេសិ។ និមិត្តម្បី អកាសីតិ យេន និយាមេន
យាយ កិរិយាយ មេដុនាធិប្បាយំ តេ ជានន្តិ តំ អកាសីតិ អត្ថោ។ សោភិត្តុតិ
យស្សាយំ វិហារោ។ ឯកមន្តំ និលយីស្វតិ ឯកស្មី ឌីកាសេ បដិច្ចដ្ឋា អដ្ឋិសុ។

៤០. សច្ចំ, អារុសោតិ សហោឡគ្គហិតោ ចោរោវិយ បច្ចក្ខំ ទិស្វា
ចោទិតត្តា “កី វា មយា កត” ត្ថំ អាជីនិ វត្ថុំ អសក្កោន្តោ “សច្ចំ, អារុសោ” តិ
អាហា។ ននុ, អារុសោ, តថេវ តំ ហោតីតិ អារុសោ យថា មនុស្សិតិយា, ននុ
តិរច្ឆានគតិតិយាបិ តំ សិក្ខាបទំ តថេវ ហោតិ។ មនុស្សិតិយាបិ ហិ ទស្សនម្បី
គហណាម្បី អាមសនម្បី ជុសនម្បី យដ្ឋនម្បី ទុដ្ឋល្លមេវ។ តិរច្ឆានគតិតិយាបិ តំ
សត្វំ ទុដ្ឋល្លមេវ។ កោ ឯត្ថ វិសេសោ? អលេសដ្ឋានេ តុំ លេសំ ឌីឌ្ឆេសីតិ។

៤២. អន្តមសោ តិរច្ឆានគតាយបិ ចារាជិកោ ហោតិ អសំវាសោតិ
តិរច្ឆានគតាយបិ មេដុនំ ធម្មំ បដិសេវិត្វា ចារាជិកោ យេវ ហោតីតិ ទន្ធិតរំ
សិក្ខាបទមកាសិ។ ឌុវិធចញ្ញិ សិក្ខាបទំ - លោកវដ្ឋំ, បណ្ណាតិវដ្ឋញ្ញា។ តត្ថ យស្ស
សចិត្តកបក្ខេ ចិត្តំ អកុសលមេវ ហោតិ, តំ លោកវដ្ឋំ ធាម។ សេសំ
បណ្ណាតិវដ្ឋំ។ តត្ថ លោកវដ្ឋេ អនុបញ្ញាតិ ឧប្បជ្ឈមាណ រុន្តន្តិ ធ្វារំ បិទហន្តិ សោតំ
បច្ឆិន្ទមាណ កាឡតរំ ករោន្តិ ឧប្បជ្ឈតិ, អញ្ញាត្រ អធិមាណ, អញ្ញាត្រ សុបិនន្តាតិ
អយំ បនវីតិក្កមាភាវា អញ្ញាហារិកត្តា ច វុត្តា។ បណ្ណាតិវដ្ឋេ អកតេវីតិក្កមេ
ឧប្បជ្ឈមាណ សិចីលំ ករោន្តិ មោចេន្តិ ធ្វារំ ទទមាណ អបរាបរម្បី អនាបត្តិ
កុរុមាណ ឧប្បជ្ឈតិ, គណកោជនបរម្បរកោជនាធិសុ អនុបញ្ញាតិយោវិយ។
“អន្តមសោ តត្ថណិកាយបិ” តិ ឯវុចា បន កតេវីតិក្កមេ ឧប្បជ្ឈត្តា
បញ្ញាតិគតិការំ ហោតិ។ ឥទំ បន បឋមសិក្ខាបទំ យស្មា លោកវដ្ឋំ, ន

បណ្តាត្តិវង្ស៖ តស៊ូ អយមនុបញ្ញាតិ រុដ្ឋន្តិ ធារំ បិទហន្តិ សោតំ បដិទ្ធមាណា
តាឡូតរំ ករោត្តិ ឧប្បដ្ឋិ។

ឯវំ ទ្វេបិ វត្ថុនិ សម្បិល្លោត្វា មូលច្នេដ្ឋវសេន ធន្តរំ កត្វា
បឋមចារាជិកេ បញ្ញាត្តេ អបរម្បិ អនុបញ្ញាត្តត្ថាយ វង្សបុត្តកវត្ថុ ឧទចាធិ។
តស្សប្បត្តិធស្សនត្ថមេតំ វត្ថុំ - “ឯវំ ភកវតា ភិក្ខុនំ សិក្ខាបទំ បញ្ញាត្តំ
ហោតិ” តិ។ តស្សត្ថោ - ភកវតា ភិក្ខុនំ ឥទំ សិក្ខាបទំ ឯវំ បញ្ញាត្តំ ហោតិ ច
ឥទញ្ច អញ្ញម្បិ វត្ថុ ឧទចាធិតិ។

មក្កជីវត្ថុកថា និដ្ឋិតា។

សន្តតកាលាវារោ

វង្សបុត្តកវត្ថុវណ្ណា

៤៣-៤៤. ឥធានិ យំ តំ អញ្ញម្បិ វត្ថុ ឧប្បដ្ឋំ, តំ ធស្សេតុំ “តេន ខោ បន
សមយេនា” តិ អាធិមាហា។ តត្រាបិ អយមនុត្តានបទវណ្ណា - វេសាលិកាតិ
វេសាលិវាសិនោ។ វង្សបុត្តកាតិ វង្សរដ្ឋ វេសាលិយំ កុលានំ បុត្តា។ សាសនេ កិរ
យោ យោ ឧបទ្ករោ អាធិនរោ អត្តធម្មប្បដ្ឋិ, សព្វំ តំ វង្សបុត្តកេ និស្សយ។ តថា
ហិ ទេវទត្តាបិ វង្សបុត្តកេ បក្ខេ លភិក្ខា សង្ឃំ ភិក្ខុ។ វង្សបុត្តកា ឯវំ ច
វស្សសតបរិនិព្វតេ ភកវតិ ឧទ្ធម្មំ ឧត្តនយំ សត្តសាសនំ ធិបេសុំ។ ឥមេបិ តេសំ
យេវ ឯកេ ឆ្នេ ឯវំ បញ្ញាត្តេបិ សិក្ខាបទេ យាវទត្តំ ភុញ្ញីសុ... បេ... មេជុនំ ធម្មំ
បដិសេវីសូតិ។

ព្រាតិព្យសនេនបីតិ ឯត្ថ អសនំ ព្យសនំ វិក្ខេចោ វិទ្ធីសនំ វិធាសោតិ
សព្វមេតំ ឯកត្ថំ។ ព្រាតិនំ ព្យសនំ ព្រាតិព្យសនំ, តេន ព្រាតិព្យសនេន,

រាជធានីព្យាបាលវិប្បវាសនិមិត្តន ញាតិវិទាសេនាតិ អត្តោ។ ឯស នយោ
នុតិយបទេបិ។ តតិយបទេ បន អាហារគ្រូវិទាសកោ រោគោ ឯវ រោគព្យាសនំ។
សោ ហិ អាហារគ្រូ ព្យាសតិ វិគ្គិបតិ វិទាសេតីតិ ព្យាសនំ។ រោគោវ ព្យាសនំ
រោគព្យាសនំ, តេន រោគព្យាសនេន។ ដុដ្ឋាតិ អធិបន្នា អភិក្ខតា សមន្នាគតាតិ
អត្តោ។

ន មយំ, កន្តេ អាណន្ទ, ពុទ្ធករហិ នោតិ កន្តេ អាណន្ទ, មយំ ន ពុទ្ធំ គរហាម, ន
ពុទ្ធស្ស ទោសំ ទេម។ ន ធម្មករហិ នោ, ន សង្ឃករហិ នោ។ អត្តករហិ នោ មយន្តិ
អត្តានមេវ មយំ គរហាម, អត្តនោ ទោសំ ទេម។ អលក្ខិកាតិ និស្សិកា។
អប្បបុញ្ញាតិ បរិត្តបុញ្ញា។ វិបស្សកា កុសលានំ ធម្មានន្តិ យេ
អដ្ឋតីសារម្មណេសុ វិភត្តា កុសលា ធម្មា, តេសំ វិបស្សកា; តតោ តតោ
អារម្មណតោ វុដ្ឋាយ តេវ ធម្មេ វិបស្សមាណាតិ អត្តោ។ បុព្វត្ថាបរវត្តន្តិ វត្តិយា
បុព្វំ បុព្វរត្តំ, វត្តិយា អបរំ អបរវត្តំ, បឋមយាមញ្ច បច្ឆិមយាមញ្ចាតិ វុត្តំ
ហោតិ។ ពោធិបក្ខិកានន្តិ ពោធិស្ស បក្ខេ ភវានំ, អរហត្តមគ្គញ្ញាណស្ស
ឧបការកានន្តិ អត្តោ។ ភាវនានុយោគន្តិ វឿនានុយោគំ។ អនុយុត្តា
វិហរេយ្យមាតិ គិហិបលិពោធំ អាវាសបលិពោធិញ្ច បហាយ វិវិត្តេសុ
សេនាសនេសុ យុត្តបយុត្តា អនញ្ញកិច្ចា វិហរេយ្យម។

ឯវមារុសោតិ បេរោ ឯតេសំ អាសយំ អជាណន្តោ ឥទំ នេសំ មហាគន្ធិតំ
សុត្វា “សចេ ឥមេ ព្យាធិសា ភវិស្សន្តិ, សាធូ” តិ មញ្ញមាណោ “ឯវមារុសោ” តិ
សម្បជ្ជិច្ឆិ។ អដ្ឋានមេតំ អនវកាសោតិ ឧភយម្យេតំ ការណបដិក្ខេបវចនំ។
ការណញ្ញិ យស្មា តត្ថ តទាយត្តវុត្តិភាវេន ដលំ តិដ្ឋតិ។ យស្មា ចស្ស តំ
ឱកាសោ ហោតិ តទាយត្តវុត្តិភាវេន, តស្មា “ហ្នានញ្ច អវកាសោ ចា” តិ វុច្ឆតិ,
តំ បដិក្ខេបន្តោ អាហា - “អដ្ឋានមេតំ, អាណន្ទ, អនវកាសោ” តិ។ ឯតំ ហ្នានំ វា

ឱកាសោ វា នត្តិ។ យំ តថាគតោតិ យេន តថាគតោ វជ្ជីនំ វា... បេ....

សមូហនេយ្យ, តំ ការណំ នត្តិ តិ អត្ថោ។ យទិ ហិ ភគវា ឯតេសំ “លកេយ្យម ឧបសម្បទ” ត្ថិ យាចន្តានំ ឧបសម្បទំ ទទេយ្យ, ឯវំ សន្តេ “ចារាជិកោ ហោតិ អសំវាសោ” តិ បញ្ញត្តំ សមូហនេយ្យ។ យស្មា បនេតំ ន សមូហនតិ, តស្មា “អជ្ឈានមេត” ត្ថិ អាទិមាហ។

សោ អាគតោ ន ឧបសម្បទេតព្ពោតិ “យទិ ហិ ឯវំ អាគតោ ឧបសម្បទំ លកេយ្យ, សាសនេ អគារវោ ភវេយ្យ។ សាមណេវគ្គមិយំ បន បិ តោ សគារវោ ច ភវិស្សតិ, អត្តត្ថញ្ច កវិស្សតិ” តិ ព្យាគា អនុកម្មមាណោ ភគវា អាហា - “សោ អាគតោ ន ឧបសម្បទេតព្ពោ” តិ។ សោ អាគតោ ឧបសម្បទេតព្ពោតិ ឯវំ អាគតោ ភិក្ខុកាវេ វត្ថា អវិបន្នសីលតាយ សាសនេ សគារវោ ភវិស្សតិ, សោ សតិ ឧបនិស្សយេ នចិរស្សេវ ឧត្តមត្តំ ចាបុណ្ហិស្សតិ តិ ព្យាគា ឧបសម្បទេតព្ពោតិ អាហា។

ឯវំ មេធុនំ ធម្មំ បដិសេវិត្វា អាគតេសុ អនុបសម្បទេតព្ពញ្ច ឧបសម្បទេតព្ពញ្ច ទស្សេត្វា តីណិបិ វត្ថុនិ សមោទានេត្វា បរិបុណ្ណំ កត្វា សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេតុកាមោ “ឯវញ្ច បន, ភិក្ខុវេ, ឥមំ សិក្ខាបទំ ឧទ្ទិសេយ្យថា” តិ វត្វា “យោ បន ភិក្ខុ... បេ.... អសំវាសោ” តិ បរិបុណ្ណំ សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេសិ។

វជ្ជីបុត្តកវត្ថុវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ចតុត្ថជីវិនយកថា

៤៥. ឥន្ទានិស្សរ អត្ថំ វិភជន្តោ “យោ បនាតិ, យោ យាទិសោ” តិអាទិមាហ។
តស្មី បន សិក្ខាបទេ ច សិក្ខាបទិវិភជ្ជេ ច សកលេ ច វិនយវិនិច្ឆយេ កោសល្លំ
បត្តយន្តេន ចតុត្ថិជានា វិនយោ ជានិតត្តោ -

ចតុត្ថិជញ្ញា វិនយំ, មហាថេរា មហិទ្ធិកា;
និហិក្ខា បកាសេសុំ, ធម្មសង្គាហកា បុរា។

កតមំ ចតុត្ថិជំ? សុត្ថំ, សុត្តានុលោមំ, អាចរិយវាទំ, អត្ថនោមតិន្តិ។ យំ
សន្ធាយ វុត្ថំ - “អាហច្ឆបទេន រសេន អាចរិយវំសេន អធិប្បាយា” តិ, ឯត្ថ ហិ
អាហច្ឆបទន្តិ សុត្ថំ អធិប្បេតំ, រសោតិ សុត្តានុលោមំ, អាចរិយវំសោតិ
អាចរិយវាទោ, អធិប្បាយោតិ អត្ថនោមតិ។

តត្ថ សុត្ថំនាម សកលេ វិនយបិដកេ ចាឡិ។

សុត្តានុលោមំ នាម ចត្តារោ មហាបទេសា; យេ ភគវតា ឯវំ វុត្តា - “យំ,
ភិក្ខុវេ, មយា ‘ឥទំ ន កប្បតិ’ តិ អប្បជិក្ខត្ថំ, តំ ច អកប្បិយំ អនុលោមេតិ;
កប្បិយំ បដិពាហតិ, តំ វោ ន កប្បតិ។ យំ, ភិក្ខុវេ, មយា ‘ឥទំ ន កប្បតិ’ តិ
អប្បជិក្ខត្ថំ, តំ ច កប្បិយំ អនុលោមេតិ; អកប្បិយំ បដិពាហតិ, តំ វោ
កប្បតិ។ យំ, ភិក្ខុវេ, មយា ‘ឥទំ កប្បតិ’ តិ អនុញ្ញាតំ, តំ ច អកប្បិយំ
អនុលោមេតិ, កប្បិយំ បដិពាហតិ; តំ វោ ន កប្បតិ។ យំ, ភិក្ខុវេ, មយា ‘ឥទំ
កប្បតិ’ តិ អនុញ្ញាតំ, តំ ច កប្បិយំ អនុលោមេតិ, អកប្បិយំ បដិពាហតិ; តំ
វោ កប្បតិ” តិ (មហាវ. ៣០៥)។

អាចរិយវាទោ នាម ធម្មសង្គាហកេហិ បញ្ចហិ អរហន្តសតេហិ វេបិតា
ចាឡិវិនិមុត្តា ឌីក្កន្តវិនិច្ឆយប្បវត្តា អដ្ឋកថាតន្តិ។

អត្ថនោមតិ នាម សុត្ត-សុត្តានុលោម-អាចរិយវាទេ មុញ្ញាត្វា អនុមាណេ
អត្ថនោ អនុពុទ្ធិយា នយគ្គាហេន ឧបដ្ឋិតាការកថនំ។

អបិច សុត្តន្តាភិធម្មវិនយដ្ឋកថាសុ អាគតោ សញ្ញេបិ ថេរវាទោ
“អត្ថនោមតិ” នាម។ តំ បន អត្ថនោមតី គហេត្វា កថេន្តេន ន ទន្ធិគ្គាហំ
គហេត្វា វេហរិតត្ថំ។ ការណំ សល្លក្ខត្វា អត្តេន ចាឡី, ចាឡិយា ច អត្តំ
សំសន្និត្វា កថេតត្ថំ។ អត្ថនោមតិ អាចរិយវាទេ ឌីតារេតញ្ញា។ សចេ តត្ថ ឌីតរតិ
ចេវ សមេតិ ច, គហេតញ្ញា។ សចេ នេវ ឌីតរតិ ន សមេតិ, ន គហេតញ្ញា។
អយញ្ញិ អត្ថនោមតិ នាម សព្ពុទ្ធភ្នលា។ អត្ថនោមតិតោ អាចរិយវាទោ
ពលវតរោ។

អាចរិយវាទោបិ សុត្តានុលោមេ ឌីតារេតញ្ញា។ តត្ថ ឌីតរន្តោ សមេន្តោយេវ
គហេតញ្ញា, ឥតរេ ន គហេតញ្ញា។ អាចរិយវាទតោ ហិ សុត្តានុលោមំ
ពលវតរំ។

សុត្តានុលោមម្បិ សុត្ត ឌីតារេតត្ថំ។ តត្ថ ឌីតរន្តំ សមេន្តមេវ គហេតត្ថំ,
ឥតរំ ន គហេតត្ថំ។ សុត្តានុលោមតោ ហិ សុត្តមេវ ពលវតរំ។ សុត្តញ្ញិ
អប្បដិវត្តិយំ ការកសដ្ឋ្យសទិសំ ពុទ្ធានំ បិតកាលសទិសំ។ តស្មា យទា ទេ
ភិក្ខុ សាកច្ឆន្តិ, សកវាទី សុត្តំ គហេត្វា កថេតិ, បរវាទី សុត្តានុលោមំ។ តេហិ
អញ្ញមញ្ញំ ខេបំ វា គរហំ វា អកត្វា សុត្តានុលោមំ សុត្ត ឌីតារេតត្ថំ។ សចេ
ឌីតរតិ សមេតិ, គហេតត្ថំ។ នោ ចេ, ន គហេតត្ថំ; សុត្តស្មីយេវ ហិតត្ថំ។ អថាយំ
សុត្តំ គហេត្វា កថេតិ, បរោ អាចរិយវាទំ។ តេហិបិ អញ្ញមញ្ញំ ខេបំ វា គរហំ វា
អកត្វា អាចរិយវាទោ សុត្ត ឌីតារេតត្ថំ។ សចេ ឌីតរតិ សមេតិ, គហេតត្ថំ។
អនោតរន្តោ អសមេន្តោ ច ការយ្ហាចរិយវាទោ ន គហេតត្ថំ; សុត្តស្មីយេវ
ហិតត្ថំ។

អថាយំ សុត្តំ គហេត្វា កថេតិ, បរោ អត្តនោមតី។ តេហិបិ អញ្ញមញ្ញំ ខេបំ
វា គរហំ វា អកត្វា អត្តនោមតិ សុត្តេ ឌីតារេតញ្ញា។ សចេ ឌីតរតិ សមេតិ,
គហេតញ្ញា។ នោ ចេ, ន គហេតញ្ញា។ សុត្តស្មី យេវ ឋាតញ្ញំ។

អថ បនាយំ សុត្តានុលោមំ គហេត្វា កថេតិ, បរោ សុត្តំ។ សុត្តំ
សុត្តានុលោមេ ឌីតារេតញ្ញំ។ សចេ ឌីតរតិ សមេតិ, តិស្សោ សង្កតិយោ អារុទ្ធុំ
បាឡិអាគតំ បញ្ញាយតិ, គហេតញ្ញំ។ នោ ចេ តថា បញ្ញាយតិ ន ឌីតរតិ ន
សមេតិ, ពាហិរកសុត្តំ វា ហោតិ សិលោកោ វា អញ្ញំ វា ការយ្ហសុត្តំ
គុទ្ធិវេស្សន្តរគុទ្ធិវិធមយវេទល្លាធិនំ អញ្ញតរតោ អាគតំ, ន គហេតញ្ញំ។
សុត្តានុលោមស្មីយេវ ឋាតញ្ញំ។

អថាយំ សុត្តានុលោមំ គហេត្វា កថេតិ, បរោ អាចរិយវាទំ។ អាចរិយវាទោ
សុត្តានុលោមេ ឌីតារេតញ្ញា។ សចេ ឌីតរតិ សមេតិ, គហេតញ្ញា។ នោ ចេ, ន
គហេតញ្ញា។ សុត្តានុលោមេយេវ ឋាតញ្ញំ។

អថាយំ សុត្តានុលោមំ គហេត្វា កថេតិ, បរោ អត្តនោមតី។ អត្តនោមតិ
សុត្តានុលោមេ ឌីតារេតញ្ញា។ សចេ ឌីតរតិ សមេតិ, គហេតញ្ញា។ នោ ចេ, ន
គហេតញ្ញា។ សុត្តានុលោមេយេវ ឋាតញ្ញំ។

អថ បនាយំ អាចរិយវាទំ គហេត្វា កថេតិ, បរោ សុត្តំ។ សុត្តំ អាចរិយវាទេ
ឌីតារេតញ្ញំ។ សចេ ឌីតរតិ សមេតិ, គហេតញ្ញំ។ ឥតវំ ការយ្ហសុត្តំ ន គហេតញ្ញំ។
អាចរិយវាទេយេវ ឋាតញ្ញំ។

អថាយំ អាចរិយវាទំ គហេត្វា កថេតិ, បរោ សុត្តានុលោមំ។ សុត្តានុលោមំ
អាចរិយវាទេ ឌីតារេតញ្ញំ។ ឌីតរត្តំ សមេន្តមេវ គហេតញ្ញំ, ឥតវំ ន គហេតញ្ញំ។
អាចរិយវាទេយេវ ឋាតញ្ញំ។

អថាយំ អាចរិយវាទំ គហេត្វា កថេតិ, បរោ អត្តនោមតី។ អត្តនោមតិ
អាចរិយវាទេ ឌីតារេតត្ថំ។ សចេ ឌីតរតិ សមេតិ, គហេតត្ថំ។ នោ ចេ, ន
គហេតត្ថំ។ អាចរិយវាទេយេវ ឋាតត្ថំ។

អថ បនាយំ អត្តនោមតី គហេត្វា កថេតិ, បរោ សុត្តំ។ សុត្តំ
អត្តនោមតិយំ ឌីតារេតត្ថំ។ សចេ ឌីតរតិ សមេតិ, គហេតត្ថំ។ ឥតរំ ការយ្ហសុត្តំ
ន គហេតត្ថំ។ អត្តនោមតិយមេវ ឋាតត្ថំ។

អថាយំ អត្តនោមតី គហេត្វា កថេតិ, បរោ សុត្តានុលោមំ។ សុត្តានុលោមំ
អត្តនោមតិយំ ឌីតារេតត្ថំ។ ឌីតរន្តំ សមេន្តមេវ គហេតត្ថំ, ឥតរំ ន គហេតត្ថំ។
អត្តនោមតិយមេវ ឋាតត្ថំ។

អថាយំ អត្តនោមតី គហេត្វា កថេតិ, បរោ អាចរិយវាទំ។ អាចរិយវាទោ
អត្តនោមតិយំ ឌីតារេតត្ថំ។ សចេ ឌីតរតិ សមេតិ, គហេតត្ថំ; ឥតរោ
ការយ្ហាចរិយវាទោ ន គហេតត្ថំ។ អត្តនោមតិយមេវ ឋាតត្ថំ។ អត្តនោ
គហណាមេវ ពលិយំ កាតត្ថំ។ សត្តជ្ជានេសុ ច ខេតោ វា គរហា វា ន
កាតត្ថាតិ។

អថ បនាយំ “កប្បិយ”ន្ត គហេត្វា កថេតិ, បរោ “អកប្បិយ”ន្ត។ សុត្តេ ច
សុត្តានុលោមេ ច ឌីតារេតត្ថំ។ សចេ កប្បិយំ ហោតិ, កប្បិយេ ឋាតត្ថំ។ សចេ
អកប្បិយំ, អកប្បិយេ ឋាតត្ថំ។

អថាយំ តស្ស កប្បិយភាវសាធកំ សុត្តតោ ពហុំ ការណាញាវិនិច្ឆយញ្ច
ធស្សេតិ, បរោ ការណំ នវិន្ទតិ។ កប្បិយេវ ឋាតត្ថំ។ អថ បរោ តស្ស
អកប្បិយភាវសាធកំ សុត្តតោ ពហុំ ការណាញាវិនិច្ឆយញ្ច ធស្សេតិ, អនេន
អត្តនោ គហណាត្ថំ កត្វា ទន្ធាំ អាធាយ ន ឋាតត្ថំ។ “សាធ្វ”តិ សម្មជិដ្ឋិត្វា

អកប្បិយេវ ឋានតំ។ អថ ទិដ្ឋម្បិ ការណាច្ឆាយា ទិស្សតិ, បដិក្ខិត្តភារោយេវ
សាធុ, អកប្បិយេ ឋានតំ។ វិនយញ្ញា បទ្វា កប្បិយាកប្បិយវិចារណាមាគម្ម
រុទ្ធិតត្ថំ, កាឡំ កត្តត្ថំ, សោតំ បដិទ្ធិតត្ថំ, គរុកភារោយេវ ឋានតំ។

អថ បនាយំ “អកប្បិយ”ន្តិ គហេត្វា កថេតិ, បរោ “កប្បិយ”ន្តិ។ សុត្តេ ច
សុត្តានុលោមេ ច ឌីតារេតត្ថំ។ សថេ កប្បិយំ ហោតិ, កប្បិយេ ឋានតំ។ សថេ
អកប្បិយំ, អកប្បិយេ ឋានតំ។

អថាយំ ពហូហិ សុត្តវិនិច្ឆយការណោហិ អកប្បិយភារំ ទស្សេតិ, បរោ
ការណំ នវិនុតិ, អកប្បិយេ ឋានតំ។ អថ បរោ ពហូហិ
សុត្តវិនិច្ឆយការណោហិ កប្បិយភារំ ទស្សេតិ, អយំ ការណំ នវិនុតិ,
កប្បិយេ ឋានតំ។ អថ ទិដ្ឋម្បិ ការណាច្ឆាយា ទិស្សតិ, អត្ថនោ គហណំ ន
វិស្សន្តេតត្ថំ។ យថា ចាយំ កប្បិយាកប្បិយេ អកប្បិយកប្បិយេ ចវិនិច្ឆយោ
វុត្តោ; ឯវំ អនាបត្តិអាបត្តិវាទេ អាបត្តានាបត្តិវាទេ ច, លហុកគរុកាបត្តិវាទេ
គរុកលហុកាបត្តិវាទេ ចាបិ វិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ចោ។ នាមមត្តំយេវ ហិ ឯត្ថ នានំ,
យោជនានយេ នានំ នត្ថិ, តស្មា នវិត្តារិតំ។

ឯវំ កប្បិយាកប្បិយាទិវិនិច្ឆយេ ឧប្បន្នេ យោ សុត្ត-
សុត្តានុលោមអាចរិយវាទេអត្ថនោមតិសុ អតិរេកការណំ លភតិ, តស្ស វាទេ
ឋានតំ។ សព្ពសោ បន ការណំ វិនិច្ឆយំ អលភន្តេន សុត្តំ ន ជហិតត្ថំ,
សុត្តស្មីយេវ ឋានតត្ថំ។ ឯវំ តស្មី សិក្ខាបទេ ច សិក្ខាបទវិភង្គេ ច សកលេ ច
វិនយវិនិច្ឆយេ កោសល្លំ បត្តយន្តេន អយំ ចតុត្ថិជោវិនយោ ជានិតញ្ចោ។

ឥមញ្ចា បន ចតុត្ថិជំ វិនយំ ញាត្វាបិ វិនយជរេន បុគ្គលេន
តិលក្ខណាសមន្មាគតេន ភវិតត្ថំ។ តិណិ ហិ វិនយជរស្ស លក្ខណានិ

ឥន្ទ្រតណ្ហានិ។ កតមាធិ តីណិ។ “សុត្តញ្ញស្ស ស្វាគតំ ហោតិ សុប្បវត្តិ សុវិនិច្ឆ័តំ
សុត្តតោ អនុញ្ញាណតោ” តិ ឥនមេកំ លក្ខណំ។ “វិនយេ ខោ បន ឋិតោ ហោតិ
អសំហីរោ” តិ ឥនំ ធុតិយំ។ “អាចរិយបរម្បរា ខោ បនស្ស សុត្តហិតោ ហោតិ
សុមនសិកតោ សូបធារិតោ” តិ ឥនំ តតិយំ។

តត្ថ សុត្តំ នាម សកលំ វិនយបិដកំ។ តញ្ញស្ស ស្វាគតំ ហោតិ តិ សុដ្ឋ
អាគតំ។ សុប្បវត្តិ តិ សុដ្ឋ បវត្តំ បគុណំ វាចុត្តតំ សុវិនិច្ឆ័តំ។ សុត្តតោ
អនុញ្ញាណតោ តិ ចាឡិតោ ច បរិបុច្ឆតោ ច អដ្ឋកថាតោ ច សុវិនិច្ឆ័តំ ហោតិ,
កម្ពុជ្ជេនំ កត្វា ឧត្តហិតំ។

វិនយេ ខោ បន ឋិតោ ហោតិ តិ វិនយេ លង្កិកាវេន បតិដ្ឋិតោ ហោតិ។
អលង្កិ ហិ ពហុស្សុតោបិ សមាធនោ លាភគរុតាយ តន្តិវិសំវាទេត្វា ឧទ្ធម្មំ
ឧត្តិណយំ សត្តសាសនំ ធីបេត្វា សាសនេ មហន្តំ ឧបទ្ធកំ ករោតិ។ សង្ឃភេទម្បិ
សង្ឃរាជិម្បិ ឧប្បាទេតិ។ លង្កិ បន កុក្កច្ឆកោ សិក្ខាកាមោ ជីវិតហេតុបិ តន្តិ
អវិសំវាទេត្វា ធម្មមេវ វិនយមេវ ច ធីបេតិ, សត្តសាសនំ គរុំ កត្វា ឋបេតិ។
តថា ហិ បុព្វេ មហាថេរា តិក្ខត្តំ វាចំ និច្ឆារេសុំ - “អនាគតេ លង្កិ រក្ខិស្សតិ,
លង្កិ រក្ខិស្សតិ, លង្កិ រក្ខិស្សតិ” តិ។ ឯវំ យោ លង្កិ, សោ វិនយំ អវិជហន្តោ
អវេក្កមន្តោ លង្កិកាវេន វិនយេ ឋិតោ ហោតិ សុប្បវត្តិដ្ឋិតោ តិ។ អសំហីរោ តិ
សំហីរោ នាម យោ ចាឡិយំ វា អដ្ឋកថាយំ វា ហេដ្ឋតោ វា ឧបរិតោ វា
បទបដិចាជិយា វា បុច្ឆិយមាធនា វិត្ថុនតិ វិប្បន្នតិ សន្តិដ្ឋិតុំ ន សក្កោតិ; យំ យំ
បរេន វុច្ឆតិ តំ តំ អនុជាធាតិ; សកវាទំ ធម្មត្វា បរវាទំ គណ្ណាតិ។ យោ បន
ចាឡិយំ វា អដ្ឋកថាយំ វា ហេដ្ឋបរិយេន វា បទបដិចាជិយា វា បុច្ឆិយមាធនា ន
វិត្ថុនតិ ន វិប្បន្នតិ, ឯកេកលោម សណ្ឋាសេន គណ្ណោន្តោ វិយ “ឯវំ មយំ វធាម;
ឯវំ នោ អាចរិយា វទន្តិ” តិ វិស្សន្នេតិ; យម្ហិ ចាឡិ ច ចាឡិវិនិច្ឆយោ ច

សុវណ្ណភាគនៃ បក្ខិត្តសីហាវសារីយ បរិក្ខេប បរិយាទានំ អគច្ឆន្តោ តិដ្ឋតិ,
អយំ វុដ្ឋតិ “អសំហីរោ”តិ។

អាចរិយបរម្មរា ខោ បនស្ស សុគ្គហិតា ហោតិ តិ ថេរមរម្មរា វិសបរម្មរា
ចស្ស សុឧ គហិតា ហោតិ។ សុមនសិកតាតិ សុដ្ឋ មនសិកតា; អាវុដ្ឋិតមត្ត
ឧដ្ឋលិតបដិចោវិយ ហោតិ។ សូបធារិតាតិ សុដ្ឋ ឧបធារិតា
បុព្វបរាទុសន្តិតោ អត្តតោ ការណតោ ច ឧបធារិតា; អត្តនោ មតី បហាយ
អាចរិយសុទ្ធិយាវត្តា ហោតិ “មយ្ហំ អាចរិយោ អសុកាចរិយស្ស សន្តិកេ
ឧគ្គណ្ហិ, សោ អសុកស្ស”តិ ឯវំ សព្វំ អាចរិយបរម្មរំ ថេរវាទន្តំ អាហារិទ្ធា យាវ
ឧចាលិត្តរោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សន្តិកេ ឧគ្គណ្ហិតិ ចាបេត្វា ឋបេតិ។ តតោបិ
អាហារិទ្ធា ឧចាលិត្តរោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សន្តិកេ ឧគ្គណ្ហិ, ទាសកត្តរោ អត្តនោ
ឧបជ្ឈាយស្ស ឧចាលិត្តរស្ស, សោណកត្តរោ អត្តនោ ឧបជ្ឈាយស្ស
ទាសកត្តរស្ស, សិគ្គវត្តរោ អត្តនោ ឧបជ្ឈាយស្ស សោណកត្តរស្ស,
មោគ្គលិបុត្តតិស្សត្តរោ អត្តនោ ឧបជ្ឈាយស្ស សិគ្គវត្តរស្ស ចណ្ណវដ្តិត្តរស្ស
ចាតិ។ ឯវំ សព្វំ អាចរិយបរម្មរំ ថេរវាទន្តំ អាហារិទ្ធា អត្តនោ អាចរិយំ ចាបេត្វា
ឋបេតិ។ ឯវំ ឧគ្គហិតា ហិ អាចរិយបរម្មរា សុគ្គហិតា ហោតិ។ ឯវំ
អសក្កោន្តេន បន អវស្សំ ទ្វេ តយោ បរិវដ្តា ឧគ្គហេតព្វា។ សព្វបដិមេន ហិ
នយេន យថា អាចរិយោ ច អាចរិយាចរិយោ ច ចាឡិញ បរិបុច្ឆព្វា វទន្តិ, តថា
ព្យាតុំ វដ្ឋតិ។

តមេហិ ច បន តីហិ លក្ខណេហិ សមន្តាគតេន វិនយជរេន វត្ថុវិនិច្ឆយត្ថំ
សន្និបតិភេ សង្ឃេ ឱតិណ្ណោ វត្ថុស្មី ចោទកេន ច ចុទិតកេន ច វុត្តេ វត្ថុព្រូ
សហសា អវិនិច្ឆ័និទ្ធាវ ធម៌ ឋានានិ ឱលោកេតព្វានិ។ កតមានិ ធម៌ វត្ថុ
ឱលោកេតព្វំ, មាតិកា ឱលោកេតព្វា, បទភាជនីយំ ឱលោកេតព្វំ,

តិកបរិច្ឆេទ ឡើងលោកតណ្ហា, អន្តរាបត្តិ ឡើងលោកតណ្ហា, អនាបត្តិ
ឡើងលោកតណ្ហា។

វត្ថុ ឡើងលោកតណ្ហា ហ៊ី “តិណោន វា បណ្ណោន វា បដិច្ចាទេត្វា អាគន្ធា, ន
ត្រូវ នគ្រន អាគន្ធា; យោ អាគន្ធាយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស” តិ (ចារា. ៥១៧) ឯវ
ឯកច្ចំ អាបត្តិ បស្សតិ។ សោ តំ សុត្តំ អាណេត្វា តំ អធិករណំ វ្យបសមេស្សតិ។

មាតិកា ឡើងលោកតណ្ហា ហ៊ី “សម្មាសាវាទេ ចាចិត្តិយ” តិ អាធិនា (ចាចិ. ២)
នយេន បញ្ញាច្ចំ អាបត្តិ តំ អញ្ញាតំ អាបត្តិ បស្សតិ, សោ តំ សុត្តំ អាណេត្វា តំ
អធិករណំ វ្យបសមេស្សតិ។

បទភាជនីយំ ឡើងលោកតណ្ហា ហ៊ី “អក្ខយិតេ សរីរេ មេធានំ ធម្មំ បដិសេវតិ,
អាបត្តិ ចារាជិកស្ស។ យេតុយ្យេន ខយិតេ សរីរេ មេធានំ ធម្មំ បដិសេវតិ, អាបត្តិ
ដុល្លច្ចយស្ស” តិ អាធិនា (ចារា. ៥៩ អាធិយោ, អត្ថតោ សមាណំ) នយេន សត្តច្ចំ
អាបត្តិ តំ អញ្ញាតំ អាបត្តិ បស្សតិ, សោ បទភាជនីយតោ សុត្តំ អាណេត្វា តំ
អធិករណំ វ្យបសមេស្សតិ។

តិកបរិច្ឆេទ ឡើងលោកតណ្ហា ហ៊ី តិកសង្ឃាទិសេសំ វា តិកចាចិត្តិយំ វា
តិកទុក្ខជំ វា អញ្ញាតំ វា អាបត្តិ តិកបរិច្ឆេទេ បស្សតិ, សោ តតោ សុត្តំ
អាណេត្វា តំ អធិករណំ វ្យបសមេស្សតិ។

អន្តរាបត្តិ ឡើងលោកតណ្ហា ហ៊ី “បដិលាតំ ឧត្តិបតិ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស” តិ (ចាចិ.
៣៥៥) ឯវ យា សិក្ខាបទន្តរេសុ អន្តរាបត្តិ ហោតិ តំ បស្សតិ, សោ តំ សុត្តំ
អាណេត្វា តំ អធិករណំ វ្យបសមេស្សតិ។

អនាបត្តិ ឡើងលើកន្តោប “អនាបត្តិ ភិក្ខុ អសាទិយន្តស្ស, អយេយ្យចិត្តស្ស,
ន មរណាធិប្បាយស្ស, អនុល្លបនាធិប្បាយស្ស, ន មោចនាធិប្បាយស្ស,
អសញ្ញាច្ច, អស្សតិយា, អដានន្តស្ស” តិ (ចារា. ៧២ អាទយោ) ឯវំ តស្មី តស្មី
សិក្ខាបទេ និទ្ទិដ្ឋំ អនាបត្តិ បស្សតិ, សោ តំ សុត្តំ អានេត្វា តំ អធិករណំ
វ្យបសមេស្សតិ។

យោ ហិ ភិក្ខុ ចតុត្ថជវិនយកោវិនោ តិលក្ខណសម្បន្នោ ឥមា និ ធម៌ ហំ ធម៌
ឡើងលើកន្តោ អធិករណំ វ្យបសមេស្សតិ, តស្ស វិនិច្ឆយោ អប្បជីវត្តិយោ, ពុទ្ធន
សយំ និសីទិត្វា វិនិច្ឆិតសទិសោ ហោតិ។ តំ ចេវំ វិនិច្ឆយ កុសលំ ភិក្ខុ កោចិ
កតសិក្ខាបទំ វិចិត្តមោ ភិក្ខុ ឧបសម្ព័ន្ធមិត្វា អត្ថនោ កុក្កុដ្ឋំ បុច្ឆេយ្យ; តេ ន
សាធុកំ សល្លកេត្វា សចេ អនាបត្តិ ហោតិ, “អនាបត្តិ” តិ វត្ថុពុំ។ សចេ បន
អាបត្តិ ហោតិ, “អាបត្តិ” តិ វត្ថុពុំ។ សា ទេសនាគាមិនី ចេ, “ទេសនាគាមិនី” តិ
វត្ថុពុំ។ វុដ្ឋានគាមិនី ចេ, “វុដ្ឋានគាមិនី” តិ វត្ថុពុំ។ អថស្ស ចារាជិកន្ទាយា
ទិស្សតិ, “ចារាជិកាបត្តិ” តិ ន តាវ វត្ថុពុំ។ កស្មា? មេដុនធម្មវិចិត្តមោ ហិ
ឧត្តរមនុស្សធម្មវិចិត្តមោ ច ឡើងលើកន្តោ អធិន្ទាននមនុស្សវិគ្គហវិចិត្តមា បន
សុខុមា ចិត្តលហុកា។ តេ សុខុមេនេវ អាបជ្ជតិ, សុខុមេន រក្ខតិ, តស្មា
វិសេសេន តំវត្ថុកំ កុក្កុដ្ឋំ បុច្ឆេយ្យមា នោ “អាបត្តិ” តិ អវត្វា សចស្ស អាចរិយោ
ជរតិ, តតោ តេ ន សោ ភិក្ខុ “អម្ពា កំ អាចរិយំ បុច្ឆា” តិ បេសេតព្រោ។ សចេ សោ
បុន អាគន្ធា “តុម្ពា កំ អាចរិយោ សុត្ថតោ នយតោ ឡើងលើកន្តោ ‘សតេកិច្ចោ’ តិ
មំ អាហា” តិ វត្ថុពុំ, តតោ អនេន សោ “សាធុ សុដ្ឋយំ អាចរិយោ ភណាតិ តំ
ករោហី” តិ វត្ថុពុំ។ អថ បនស្ស អាចរិយោ នត្ថិ, សទ្ធិ ឧគ្គហិតត្ថេរោ បន អត្ថិ,
តស្ស សន្តិកំ បេសេតព្រោ - “អម្ពេហិ សហ ឧគ្គហិតត្ថេរោ ភណាចាមោក្ខោ, តំ
គន្ធា បុច្ឆា” តិ។ តេ នាបិ “សតេកិច្ចោ” តិ វិនិច្ឆិតេ “សាធុ សុដ្ឋ តស្ស វចនំ
ករោហី” តិ វត្ថុពុំ។ អថ សទ្ធិ ឧគ្គហិតត្ថេរោ បិ នត្ថិ, អន្តោវាសិកោ បណ្ឌិតោ

អត្ថិ, តស្ស សន្តិកំ បេសេតញ្ចោ - “អសុកធម៌ កន្លា បុត្តា” តិ។ តេនាបិ
“សតេកិញ្ញោ” តិ វិនិច្ឆ័តេ “សាធុ សុដ្ឋ តស្ស វេនំ ករោហី” តិ វត្តញ្ចោ។ អថ
ធម៌ស្សាបិ ចារាជិកន្ទាយាវ ឧបជ្ជាតិ, តេនាបិ “ចារាជិកោសី” តិ ន វត្តញ្ចោ។
ទុល្លភោ ហិ ពុទ្ធប្បាទោ, តតោ ទុល្លភត្តា បព្ពដ្ឋា ថ ឧបសម្មទា ថ។ ឯវំ បន
វត្តញ្ចោ - “វិវិត្តំ ឱកាសំ សម្មជ្ជិត្វា ធិវាវិហារំ និសីទិត្វា សីលានិ សោធនត្វា
ទូត្តិសាការំ តាវ មនសិ ករោហី” តិ។ សចេ តស្ស អរោគំ សីលំ កម្មជ្ជានំ
យជយតិ, សម្ពាទា ចាកជា ហុត្វា ឧបជ្ជហន្តិ, ឧបចារប្បនាប្បត្តំ វិយ ចិត្តម្បិ
ឯកគ្គំ ហោតិ, ធិវសំ អតិក្កន្ធម្បិ ន ជានាតិ។ សោ ធិវសាតិក្កមេ ឧបជ្ជានំ
អាគតោ ឯវំ វត្តញ្ចោ - “កិទិសា តេ ចិត្តប្បវត្តិ” តិ។ អាហេចិតាយ ចិត្តប្បវត្តិយា
វត្តញ្ចោ - “បព្ពដ្ឋា នាម ចិត្តវិសុទ្ធត្ថាយ, អប្បមត្តោ សមណាធម្មំ ករោហី” តិ។

យស្ស បន សីលំ ភិន្នំ ហោតិ, តស្ស កម្មជ្ជានំ ន យជយតិ, បតោនាភិតុន្នំ
វិយ ចិត្តំ វិកម្បតិ, វិប្បជិសារគ្គិនា ឧយ្ហតិ, តត្ថចាសាលោ និសិន្នាវិយ
តម្ពុណោញ្ចេវ វុដ្ឋាតិ។ សោ អាគតោ “កា តេ ចិត្តប្បវត្តិ” តិ បុច្ឆិតញ្ចោ។
អាហេចិតាយ ចិត្តប្បវត្តិយា “នត្ថិ លោកេ វហោ នាម ចាបកម្មំ បកុព្ពតោ។
សត្ថបឋមញ្ញំ ចាបំ ករោញ្ចោ អត្តនា ជានាតិ, អថស្ស អារក្ខនេវតា បរចិត្តវិទូ
សមណាព្រាហ្មណា អញ្ញា ថ នេវតា ជានន្តិ, ត្វំយេវ នានិ តវ សោត្តិ
បរិយេសាហី” តិ វត្តញ្ចោ។

និដ្ឋិតា ចតុត្ថិធវិនយកថា

វិនយធរស្ស ច លក្ខណាទិកថា។

ភិក្ខុបទភាជនីយវណ្ណនា

ឥតនាទិ សិក្ខាបទវិក័តផ្គុំស្ស អត្ថំ វណ្ណយិស្សម។ យំ វុត្ថំ យោ បនាតិ យោ
យាទិសោតិអាទិ។ ឯត្ថ យោ បនាតិ វិក័តតត្ថបទំ; យោ យាទិសោតិអាទិនិ តស្ស
វិក័តនបទានិ។ ឯត្ថ ច យស្មា បនាតិ និបាតមត្តំ; យោតិ អត្ថបទំ; តញ្ច
អនិយមេន បុគ្គលំ ធិបេតិ, តស្មា តស្ស អត្ថំ ធស្សន្តោ អនិយមេន
បុគ្គលធិបកំ យោ សទ្ធមេវ អាហា។ តស្មា ឯត្ថ ឯវមត្តោ វេទិតញ្ចោ - យោ បនាតិ
យោ យោកោចិតិ វុត្ថំ ហោតិ។ យស្មា បន យោ យោកោចិ នាម, សោ អវស្សំ
លិដ្ឋ-យុត្ត-ជាតិ-នាម-គោត្ត-សីល-វិហារ-គោចរវេយសុ ឯកេនាការេន
បញ្ញាយតិ, តស្មា តំ តថាញ្ញាបេតុំ តំ បភេទំ បកាសេន្តោ
“យាទិសោ”តិអាទិមាហា។ តត្ថ យាទិសោតិ លិដ្ឋវេសេន យាទិសោ វា តាទិសោ វា
ហោតុ; ធិយោ វា វស្សោ វា កាឡោ វា ឌីនាតោ វា មជ្ឈិមវិ វា កិសោ វា ដូលោ
វាតិ អត្តោ។ យថាយុត្តោតិ យោគវេសេន យេន វា តេន វា យុត្តោ ហោតុ;
នវកម្មយុត្តោ វា ឧទ្ទេសយុត្តោ វា វាសធុរយុត្តោ វាតិ អត្តោ។ យថាជន្នោតិ
ជាតិវេសេន យំជន្នោ វា តំជន្នោ វា ហោតុ; ឧត្តិយោ វា ព្រាហ្មណោ វា វេស្សោ វា
សុត្តោ វាតិ អត្តោ។ យថានាមោតិ នាមវេសេន យថានាមោ វា តថានាមោ វា
ហោតុ; ពុទ្ធវគ្គិតោ វា ធម្មវគ្គិតោ វា សង្ឃវគ្គិតោ វាតិ អត្តោ។ យថាគោត្តោតិ
គោត្តវេសេន យថាគោត្តោ វា តថាគោត្តោ វា យេន វា តេន វា គោត្តេន ហោតុ;
កថាយនោ វា វាសិដ្ឋោ វា កោសិយោ វាតិ អត្តោ។ យថាសីលោតិ សីលេសុ
យថាសីលោ វា តថាសីលោ វា ហោតុ; នវកម្មសីលោ វា ឧទ្ទេសសីលោ វា
វាសធុរសីលោ វាតិ អត្តោ។ យថាវិហារីតិ វិហារេសុបិ យថាវិហារី វា
តថាវិហារី វា ហោតុ; នវកម្មវិហារី វា ឧទ្ទេសវិហារី វា វាសធុរវិហារី វាតិ
អត្តោ។ យថាគោចរោតិ គោចរេសុបិ យថាគោចរោ វា តថាគោចរោ វា ហោតុ;
នវកម្មគោចរោ វា ឧទ្ទេសគោចរោ វា វាសធុរគោចរោ វាតិ អត្តោ។ ថេរោ វាតិ
អាទិសុ វាយោវុឡាទិសុ យោ វា សោ វា ហោតុ; បរិបុណ្ណនសវស្សតាយ ថេរោ វា

ឧបបញ្ចវស្សតាយ នវេ វា អតិវេកបញ្ចវស្សតាយ មជ្ឈិមោ វាតិ អត្ថោ។ អថ
ខោសញ្ញាវ ឥមស្មី អត្ថេ ឯសោ វុច្ចតិ “យោ បនា”តិ។

ភិក្ខុនិទ្ទេសេ ភិក្ខុតីតិ ភិក្ខុកោ; លកន្តោ វា អលកន្តោ វា អរិយាយ
យាចនាយ យាចតីតិ អត្ថោ។ ពុទ្ធាធិបិ អជ្ឈបគតំ ភិក្ខុាចរិយំ អជ្ឈបគតត្ថា
ភិក្ខុាចរិយំ អជ្ឈបគតោ នាម។ យោ ហិ កោចិ អប្បំ វា មហន្តំ វា ភោគក្ខន្ធំ
បហាយ អការស្មា អនការិយំ បព្ពជិតោ, សោ កសិកោ ក្ខាធិបិ ជីវិកកប្បនំ
ហិត្វាលិដ្ឋសម្បជិច្ឆនេនេវ ភិក្ខុាចរិយំ អជ្ឈបគតោតិ ភិក្ខុ។
បរបដិពទ្ធជីវិកត្តា វា វិហារមជ្ឈេ កាជកត្តំ ភុញ្ញមាណេបិ ភិក្ខុាចរិយំ
អជ្ឈបគតោតិ ភិក្ខុ; បិណ្ឌិយាលោបភោជនំ និស្សាយ បព្ពជ្ជាយ
ឧស្សហជាតត្ថា វា ភិក្ខុាចរិយំ អជ្ឈបគតោតិ ភិក្ខុ។ អគ្បជស្សវណ្ណភេទេន
ភិន្នំ បដំ ជារេតីតិ ភិន្នបដធរោ។ តត្ថ សត្តកក្ខេទនេន អគ្បភេទោ វេទិតញ្ចោ។
សហស្សគ្បនកោបិ ហិ បដោ សត្តកេន ខណ្ឌាខណ្ឌិកំ ជិន្នោ ភិន្នគ្ប
ហោតិ។ បុរិមគ្បតោ ឧបឡម្បិ ន អគ្បតិ។ សុត្តសំសិព្ពនេន ជស្សភេទោ
វេទិតញ្ចោ។ សុខសម្មស្សោបិ ហិ បដោ សុត្តហិ សំសិព្ពតោ ភិន្នជស្សោ
ហោតិ។ ខរសម្មស្សតំ ចាបុណាតិ។ សូចិមលាធិបិ វណ្ណភេទោ វេទិតញ្ចោ។
សុបរិសុទ្ធាបិ ហិ បដោ សូចិកម្មតោ បដ្ឋាយ សូចិមលេន,
ហត្ថសេទមលជល្លិកាហិ, អវសានេ វជនកប្បករណេហិ ច ភិន្នវណ្ណា
ហោតិ; បកតិវណ្ណំ វិជហតិ។ ឯវំ តីហាការេហិ ភិន្នបដធរណតោ
ភិន្នបដធរោតិ ភិក្ខុ។ គិហិវត្ថវិសភាគានំ វា កាសាវានំ ជារណាមត្តេនេវ
ភិន្នបដធរោតិ ភិក្ខុ។

សមញ្ញាយាតិ បញ្ញត្តិយា វេហារេនាតិ អត្ថោ។ សមញ្ញាយ ឯវ ហិ ឯកទ្វោ
“ភិក្ខុ”តិ បញ្ញាយតិ។ តថា ហិ និមន្តនាធិម្ហិ ភិក្ខុសុ គណិយមាណេសុ

សាមណេរេបិ គហេត្វា “សតំ ភិក្ខុ សហស្សំ ភិក្ខុ” តិ វទន្តិ។ បដិញ្ញាយាតិ
អត្ថនោ បដិជាននេន បដិញ្ញាយបិ ហិ ឯកេន្វា “ភិក្ខុ” តិ បញ្ញាយាតិ។ តស្ស
“កោ ឯត្ថាតិ? អហំ, អាវុសោ, ភិក្ខុ” តិ (អ. និ. ១០.៩៦) ឯវមាទីសុ សម្ពុរោ
ទដ្ឋញ្ញោ។ អយំ បន អានន្ទត្ថេវេន វុត្ថា ធម្មិកា បដិញ្ញា។ វត្ថិភាគេ បន
ទុស្សីលាបិ បដិបទំ អាគច្ឆន្ទា “កោ ឯត្ថា” តិ វុត្ថេ អធម្មិកាយ បដិញ្ញាយ
អភូតាយ “មយំ ភិក្ខុ” តិ វទន្តិ។

ឯហិ ភិក្ខុតិ ឯហិ ភិក្ខុ នាម ភគវតោ “ឯហិ ភិក្ខុ” តិ វចនមត្តេន ភិក្ខុភារំ
ឯហិ ភិក្ខុបសម្បទំ បត្តោ។ ភគវា ហិ ឯហិ ភិក្ខុភារាយ ឧបទិស្សយសម្បទំ
បុគ្គលំ ទិស្វា វត្ថបំសុក្ខលន្តវតោ សុវណ្ណាវណ្ណំ ទត្ថិណាហត្ថំ នីហិវិត្វា
ព្រហ្មយោសំ និច្ឆារេន្តោ “ឯហិ, ភិក្ខុ, ចរ ព្រហ្មចរិយំ សម្មា ទុក្ខស្ស
អន្តកិរិយាយា” តិ វទតិ។ តស្ស សហោវ ភគវតោ វចនេន គិហិលិដ្ឋំ
អន្តរឆាយតិ, បត្តជ្ជា ច ឧបសម្បទា ច វុហតិ។ ភណ្ឌា កាសាយវសនោ ហោតិ។
ឯកំ និវាសេត្វា ឯកំ ចារុបិត្វា ឯកំ អំសេ ឋបេត្វា វាមំសក្ខដេ
អាសត្តនីលុប្បលវណ្ណាមត្ថិកាបត្តោ -

“តិចីវរញ្ច បត្តោ ច, វាសិ សូចិ ច ពន្ធនំ;
បរិស្សាវនេន អដ្ឋេតេ, យុត្តយោគស្ស ភិក្ខុនោ” តិ។

ឯវំ វុត្ថេហិ អដ្ឋហិ បរិក្ខារេហិ សរីរេ បដិមុក្កហិយេវ សដ្ឋិវស្សិកត្ថេរោ
វិយ ភិយាបថសម្បន្នោ ពុទ្ធាចរិយកោ ពុទ្ធិបដ្ឋាយកោ សម្មាសម្ពុទ្ធំ
វន្តមាណោយេវ តិដ្ឋតិ។ ភគវា ហិ បឋមពោធិយំ ឯកស្មី កាលេ
ឯហិ ភិក្ខុបសម្បទាយ ឯវ ឧបសម្បទេតិ។ ឯវំ ឧបសម្បទានិ ច សហស្សបរិ
ឯកចត្តាលីសុត្តរានិ តីណិ ភិក្ខុសតានិ អហោសុំ; សេយ្យដិទំ - បញ្ច
បញ្ចវគ្គិយត្ថេរោ, យសោ កុលបុត្តោ, តស្ស បរិវាវា ចតុបណ្ណាស សហាយកា,

តិស ភន្តវគ្គិយា, សហស្សបុរាណជដិលា, សន្ធិ ទ្វីបា អគ្គសាវកេហិ
អន្ស្រេយ្យសតា បរិព្ពាជកា, ឯកោ អន្តរិមាលត្ថេរោតិ។ វុត្តញ្ញោតំ
អដ្ឋកថាយំ -

“តីណិ សតំ សហស្សញ្ញា, ចត្តាលីសំ បុនាបរេ;
ឯកោ ច បេរោ សប្បញ្ញោ, សព្វេ តេ ឯហិភិក្ខុកា”តិ។

ន កេវលញ្ញា ឯតេ ឯវ, អញ្ញេបិ ពហូ សន្តិ។ សេយ្យជីដំ - តិសតបរិវារោ
សេលោ ព្រាហ្មណោ, សហស្សបរិវារោ មហាកប្បិនោ, ធនសហស្សា
កបិលវត្ថុវាសិនោ កុលបុត្តា, សោឡសសហស្សា ចារាយនិកព្រាហ្មណាតិ
ឯវមាធម្មោ។ តេ បនវិនយបិដកេ ចាឡិយំ ន និទ្ទិដ្ឋត្តា ន វុត្តា។ ឥមេ តត្ថ
និទ្ទិដ្ឋត្តា វុត្តាតិ។

“សត្តវីស សហស្សនិ, តីណិយេវ សតានិ ច;
ឯតេបិ សព្វេ សម្មាសា, សព្វេ តេ ឯហិភិក្ខុកា”តិ។

តីហិ សរណាគមនេហិ ឧបសម្មន្នោតិ “ពុទ្ធំ សរណំ គច្ឆាមី”តិអាធិនា
នយេន តិក្ខុត្ថំ វាចំ ភិទ្ធិត្វា វុត្តហិ តីហិ សរណាគមនេហិ ឧបសម្មន្នោ។
អយញ្ញា ឧបសម្មនា នាម អដ្ឋវិទា - ឯហិភិក្ខុបសម្មនា,
សរណាគមនូបសម្មនា, ឱវាទបដិគ្គហណ្ឌាបសម្មនា,
បញ្ញាព្យាករណ្ឌាបសម្មនា, គរុធម្មបដិគ្គហណ្ឌាបសម្មនា, ទូតេនូបសម្មនា,
អដ្ឋវាចិកូបសម្មនា, ញាតិចតុត្ថកម្មបសម្មនាតិ។ តត្ថ ឯហិភិក្ខុបសម្មនា,
សរណាគមនូបសម្មនា ច វុត្តា ឯវ។

ឱវាទបដិគ្គហណ្ឌាបសម្មនា នាម “តស្មាតិហ តេ, កស្សប, ឯវំ សិក្ខិតតំ -
‘តិព្ពំ មេ ហិរោត្ថប្បំ បច្ចុបដ្ឋិតំ ភវិស្សតិ បេរេសុ នវេសុ មជ្ឈិមេសុ ចា’តិ។ ឯវញ្ញា

តេ, កស្សប, សិក្ខិតត្ថំ។ តស្មាតិហ តេ, កស្សប, ឯវំ សិក្ខិតត្ថំ - ‘យំ កិញ្ចី ធម្មំ
សោស្សមិ កុសលូបសំហិតំ, សត្ថំ តំ អដ្ឋិ កត្វា មនសិ កត្វា សត្តបេតសា
សមន្មាហរិត្វា ឱហិតសោតោ ធម្មំ សោស្សមី’តិ។ ឯវំ ហិ តេ, កស្សប,
សិក្ខិតត្ថំ។ តស្មាតិហ តេ, កស្សប, ឯវំ សិក្ខិតត្ថំ - ‘សាតសហគតា ច មេ
កាយគតាសតិ នវិជហិស្សតី’តិ។ ឯវំញី តេ, កស្សប, សិក្ខិតត្ថំ”ន្តិ (សំ. និ.
២.១៥៤) ឥមិនា ឱវាទបដិគ្គហណោន មហាកស្សបត្ថេរស្ស
អនុញ្ញាតឧបសម្មទា។

បញ្ចេករករណ្ឌបសម្មទា នាម សោចាកស្ស អនុញ្ញាតឧបសម្មទា។
ភគវា កិរ បុត្តារាមេ អនុចង្គមន្តំ សោចាកសាមណោរំ “ឧទ្ទមាតកសញ្ញា”តិ វា,
សោចាក, ‘រូបសញ្ញា’តិ វា ឥមេ ធម្មា នាទត្តា នាទាព្យញ្ញនា, ឧទាហុ ឯកត្តា,
ព្យញ្ញនមេវ នាទ”ន្តិ ទស អសុភនិស្សិតេ បញ្ចេ បុច្ឆិ។ សោ តេ ព្យាកាសី។ ភគវា
តស្ស សាធុការំ ទត្វា “កតិវស្សោសិ ភំ, សោចាកា”តិ បុច្ឆិ។ “សត្តវស្សោហំ,
ភគវា”តិ។ “សោចាក, ភំ មម សត្តញ្ញតញ្ញាណោន សទ្ធិ សំសទ្ធិត្វា បញ្ចេ
ព្យាកាសី”តិ អារទ្ធិចិត្តោ ឧបសម្មទំ អនុជាតិ។ អយំ
បញ្ចេករករណ្ឌបសម្មទា។

គរុធម្មបដិគ្គហណ្ឌបសម្មទា នាម មហាបជាបតិយា អដ្ឋគរុធម្មស្ស
បដិគ្គហណោន អនុញ្ញាតឧបសម្មទា។

ទូតេន្ទបសម្មទា នាម អឡកាសិយា គណិកាយ អនុញ្ញាតឧបសម្មទា។

អដ្ឋវាចិកូបសម្មទា នាម ភិក្ខុនិយា ភិក្ខុនិសង្ឃតោ ព្រាត្តិចតុត្ថេន
ភិក្ខុសង្ឃតោ ព្រាត្តិចតុត្ថេនាតិ ឥមេហិ ទ្វិហិ កម្មេហិ ឧបសម្មទា។

ព្រាត្រិចតុត្តកម្មបសម្មជានាម ភិក្ខុនំ ឯតវហិ ឧបសម្មជាន។ ឥមាសុ
អជ្ជសុ ឧបសម្មជានសុ “យា សា, ភិក្ខុវេ, មយា តីហិ សរណាគមនេហិ
ឧបសម្មជាន អនុញ្ញាតា, តំ អជ្ជតគ្គេ បដិក្ខិទាមិ។ អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ,
ព្រាត្រិចតុត្តេន កម្មេន ឧបសម្មាទេតុ”ន្តិ (មហាវ. ៦៩) ឯវំ អនុញ្ញាតាយ ឥមាយ
ឧបសម្មជាយ ឧបសម្មន្នោតិ វុត្ថំ ហោតិ។

ភព្រោតិ អចាបកោ។ កល្យាណបុប្ផដ្ឋនាធយោ ហិ យាវ អវហា, តាវ
ភព្រេន សីលេន សមាធិនា បញ្ញាយ វិមុត្តិយា វិមុត្តិញ្ញាណាទស្សនេន ច
សមន្នាគតត្តា “ភព្រោ ភិក្ខុ” តិ សង្ឃំ គប្បន្តិ។ សារោតិ តេហិយេវ
សីលសារាធិហិ សមន្នាគតត្តា នីលសមន្នាគមេន នីលោ បដោវិយ “សារោ
ភិក្ខុ” តិ វេទិតញ្ចោ។ វិគតកិលេសដេគ្គភាវតោ វា ឪណាសវោវ “សារោ” តិ
វេទិតញ្ចោ។ សេខោតិ បុប្ផនកល្យាណាកេន សទ្ធិ សត្ត អវិយា តិស្សោ សិក្ខា
សិក្ខន្តិ តិ សេខា។ តេសុ យោ កោចិ “សេខោ ភិក្ខុ” តិ វេទិតញ្ចោ។ ន សិក្ខតីតិ
អសេខោ។ សេក្ខដម្ម អតិក្កម្ម អគ្គដលេ បិតោ, តតោ ឧត្តវ
សិក្ខិតញ្ញាភាវតោ ឪណាសវោ “អសេខោ” តិ វុច្ចតិ។ សមគ្គេន សង្ខេនាតិ
សព្ពន្តិមេន បរិយាយេន បញ្ចវគ្គករណីយេ កម្មេ យាវ តិកា ភិក្ខុ កម្មប្បត្តា,
តេសំ អាគតត្តា ធម្មាវហានំ ធនុស្ស អាហាជត្តា, សម្មឪក្ខតានញ្ច
អប្បដិក្ខោសនតោ ឯកស្មី កម្មេ សមគ្គភាវំ ឧបគតេន។ ព្រាត្រិចតុត្តនាតិ
តីហិ អនុស្សាវនាហិ ឯកាយ ច ព្រាត្រិយា កាតព្វេន។ កម្មេនាតិ ធម្មិកេន
វិនយកម្មេន។ អកុប្បេនាតិ វុត្ថុ-ព្រាត្រិ-អនុស្សាវន-សីមា-
បរិសសម្មត្តិសម្មន្នត្តា អកោបេតព្ពតំ អប្បដិក្ខោសិក្ខិតញ្ញា ឧបគតេន។
ហំនារហេនាតិ ការណារហេន សត្តសាសនារហេន។ ឧបសម្មន្នោ នាម
ឧបរិភាវំ សមាបន្នោ, បត្តោតិ អត្តោ។ ភិក្ខុភាវោ ហិ ឧបរិភាវោ, តព្វោស
យថាវុត្តេន កម្មេន សមាបន្នត្តា “ឧបសម្មន្នោ” តិ វុច្ចតិ។ ឯតុ ច

ព្រាត្រិចតុត្តកម្មំ ឯកមេវ អាគតំ។ ឥមស្មី បន ហំនេ បេត្វា ចត្តារិ សង្ឃកម្មានិ
និហរិត្វារិត្តារតោ កថេតញ្ញានិច្ចិ សព្វអដ្ឋកថាសុ វុត្ថំ។ តានិ ច
“អបលោកនកម្មំ ព្រាត្រិកម្មំ ព្រាត្រិទុតិយកម្មំ ព្រាត្រិចតុត្តកម្ម”ន្តិ បដិចាជិយា
បេត្វារិត្តារេន ខន្ធកតោ បរិវារាវសានេ កម្មវិភង្គតោ ច ចាឡិ អាហរិត្វា
កថិតានិ។ តានិ មយំ បរិវារាវសានេ កម្មវិភង្គយេវ វណ្ណាយិស្សម។ ឯវញ្ញ
សតិ បឋមចារាជិកវណ្ណានា ច ន ភារិយា ភវិស្សតិ; យថាបិតាយ ច ចាឡិយា
វណ្ណានា សុវិញ្ញយ្យា ភវិស្សតិ។ តានិ ច ហំនានិ អសុញ្ញានិ ភវិស្សន្តិ; តស្មា
អនុបទវណ្ណានមេវ ករោម។

តត្រាតិ តេសុ “ភិក្ខុកោ”តិអាទិនា នយេន វុត្ថេសុ ភិក្ខុសុ។ យាយំ ភិក្ខុតិ
យោ អយំ ភិក្ខុ។ សមគ្គន សង្ឃន...បេ.... ឧបសម្មន្នោតិ អដ្ឋសុ ឧបសម្មនាសុ
ព្រាត្រិចតុត្តនេវ កម្មន ឧបសម្មន្នោ។ អយំ ឥមស្មី អត្ថ អធិប្បតោ ភិក្ខុតិ
អយំ ឥមស្មី “មេចុនំ ធម្មំ បដិសេវិត្វា ចារាជិកោ ហោតិ”តិ អត្ថ “ភិក្ខុ”តិ
អធិប្បតោ។ ឥតរេ បន “ភិក្ខុកោ”តិ អាទយោ អត្ថន្ទារវសេន វុត្តា។ តេសុ ច
“ភិក្ខុកោ”តិ អាទយោ និវុត្តិវសេន វុត្តា, “សមញ្ញាយ ភិក្ខុ, បដិញ្ញាយ ភិក្ខុ”តិ
ឥមេ ទ្វេ អភិលាបវសេន វុត្តា, “ឯហិ ភិក្ខុ”តិ ពុទ្ធន ឧបជ្ឈាយេន
បដិលទ្ធិឧបសម្មនាវសេន វុត្តា។ សរណាគមនភិក្ខុ អនុប្បន្នាយ កម្មវាចាយ
ឧបសម្មនាវសេន វុត្តា, “ភក្រោ”តិអាទយោ គុណាវសេន វុត្តាតិ វេទិតញ្ញា។

ភិក្ខុបទភាជនីយំ និដ្ឋិតំ។

សិក្ខាសាជីវបទភាជនីយវណ្ណានា

ឥនានិ “ភិក្ខុន”ន្តិ ឥទំ បទំ វិសេសត្ថាភាវតោ អវិភជិត្វាវ យំ សិក្ខុញ្ញ
សាជីវញ្ញ សមាបន្នត្ថា ភិក្ខុនំ សិក្ខាសាជីវសមាបន្នោ ហោតិ, តំ ទស្សន្តោ

សិក្ខាតិអាទិមាហ។ តត្ថ សិក្ខិតត្ថាតិ សិក្ខា។ តិស្សោតិ គណនបរិប្បោទោ។
អធិសីលសិក្ខាតិ អធិកំ ឧត្តមំ សីលន្តំ អធិសីលំ; អធិសីលញ្ច តំ សិក្ខិតត្ថាតោ
សិក្ខា ចាតិ អធិសីលសិក្ខា។ ឯស នយោ អធិចិត្ត-អធិបញ្ញាសិក្ខាសុ។

កតមំ បនេត្ថ សីលំ, កតមំ អធិសីលំ, កតមំ ចិត្តំ, កតមំ អធិចិត្តំ, កតមា
បញ្ញា, កតមា អធិបញ្ញាតិ? វុច្ចតេ - បញ្ចផ្កុទ្ធសង្កសីលំ តាវ សីលមេវ។ តញ្ញិ
ពុទ្ធ ឧប្បន្នេបិ អនុប្បន្នេបិ លោកេ បវត្តតិ។ ឧប្បន្នេ ពុទ្ធ តស្មី សីលេ ពុទ្ធាបិ
សាវកាបិ មហាជនំ សមាធមេន្តិ។ អនុប្បន្នេ ពុទ្ធ បច្ចេកពុទ្ធា ច កម្មវាទិនោ ច
ធម្មិកា សមណាព្រាហ្មណា ចក្កវត្ថុ ច មហារាជាណោ មហាពោធិសត្តា ច
សមាធមេន្តិ។ សាមម្បិ បណ្ឌិតា សមណាព្រាហ្មណា សមាធិយន្តិ។ តេ តំ
កុសលំ ធម្មំ បរិបូរេត្វា ទេវេសុ ច មនុស្សេសុ ច សម្បត្តិ អនុភោន្តិ។
ចាតិមោក្ខសំវរសីលំ បន “អធិសីល”ន្តិ វុច្ចតិ, តញ្ញិ សូរិយោរិយ បដ្ឋោតានំ
សិនេរុរិយ បព្ពតានំ សព្ពលោកិយសីលានំ អធិកញ្ជោវ ឧត្តមញ្ច,
ពុទ្ធប្បាទេយេវ ច បវត្តតិ, នវិនា ពុទ្ធប្បាទា។ ន ហិ តំ បញ្ញត្តិ ឧទ្ធរិត្វា អញ្ជោ
សត្តោ វេបេតុំ សក្កោតិ, ពុទ្ធាយេវ បន សព្ពសោ កាយវិច្ឆារអដ្ឋាចារសោតំ
ជិន្និត្វា តស្ស តស្ស វីតិក្កមស្ស អនុច្ឆិកំ តំ សីលសំវរំ បញ្ញាបេន្តិ។
ចាតិមោក្ខសំវរតោបិ ច មគ្គជលសម្បយុត្តមេវ សីលំ អធិសីលំ, តំ បន ឥធ
អនធិប្បតំ។ ន ហិ តំ សមាបដ្ឋោ ភិក្ខុ មេថុនំ ធម្មំ បដិសេវតិ។

កាមាវចរានិ បន អដ្ឋ កុសលចិត្តានិ, លោកិយអដ្ឋសមាបត្តិចិត្តានិ ច
ឯកជ្ឈំ កត្វា ចិត្តមេវាតិ វេទិតញ្ញានិ។ ពុទ្ធប្បាទានុប្បាទេ ចស្ស បវត្តិ,
សមាធមនំ សមាធានញ្ច សីលេ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ញំ។ វិបស្សនាចាទកំ
អដ្ឋសមាបត្តិចិត្តំ បន “អធិចិត្ត”ន្តិ វុច្ចតិ។ តញ្ញិ អធិសីលំ រិយ សីលានំ
សព្ពលោកិយចិត្តានំ អធិកញ្ជោវ ឧត្តមញ្ច, ពុទ្ធប្បាទេយេវ ច ហោតិ, នវិនា

ពុទ្ធប្បដិសន្ធិ។ តតោបិ ច មគ្គជលចិត្តមេវ អធិចិត្តំ, តំ បន ឥធ អនធិប្បតំ។ ន ហិ
តំ សមាបន្នោ ភិក្ខុ មេថុនំ ធម្មំ បដិសេវតិ។

“អត្ថិ ទិន្នំ, អត្ថិ យិដ្ឋ”ន្តិ (ធម្ម. ស. ១៣៧១; វិភ. ៧៩៣; ម. និ. ៣.៩២) -
អាទិនយប្បវត្តំ បន កម្មស្សកតញ្ញាណំ បញ្ញា, សា ហិ ពុទ្ធុ ឧប្បន្នេបិ
អនុប្បន្នេបិ លោកេ បវត្តតិ។ ឧប្បន្នេ ពុទ្ធុ តស្ស បញ្ញាយ ពុទ្ធាបិ
ពុទ្ធសាវកាបិ មហាជនំ សមាធបេន្តិ។ អនុប្បន្នេ ពុទ្ធុ បច្ចេកពុទ្ធា ច
កម្មវាទិនោ ច ធម្មិកា សមណាព្រាហ្មណា ចក្កវត្ថី ច មហារាជាសោ
មហាពោធិសត្តា ច សមាធបេន្តិ។ សាមម្បិ បណ្ឌិតា សត្តា សមាធិយន្តិ។ តថា
ហិ អត្ថំ វេ ធម្មស្សសហស្សនិ មហាទានំ អទាសិ។ វេលាមោ, វេស្សន្តរោ,
អញ្ញោ ច ពហុ បណ្ឌិតមនុស្សា មហាទានានិ អទំសុ។ តេ តំ កុសលំ ធម្មំ
បរិបូរេត្វា ទេវេសុ ច មនុស្សេសុ ច សម្បត្តិ អនុភវីសុ។
តិលក្ខណាការបរិច្ឆេទកំ បន វិបស្សនាញ្ញាណំ “អធិបញ្ញា”តិ វុច្ចតិ។ សា ហិ
អធិសីល-អធិចិត្តានិ វិយ សីលចិត្តានំ សព្វលោកិយបញ្ញានំ អធិកា ចេវ
ឧត្តមា ច, ន ច វិទា ពុទ្ធប្បដិសន្ធិ លោកេ បវត្តតិ។ តតោបិ ច មគ្គជលបញ្ញាវ
អធិបញ្ញា, សា បន ឥធ អនធិប្បតា។ ន ហិ តំ សមាបន្នោ ភិក្ខុ មេថុនំ ធម្មំ
បដិសេវតិ។

តត្រាតិ តាសុ តីសុ សិក្ខាសុ។ យាយំ អធិសីលសិក្ខាតិ យា អយំ
ចាតិមោក្ខសីលសម្ពាទា អធិសីលសិក្ខា។ ឯតំ សាជីវំ នាមាតិ ឯតំ សព្វម្បិ
ភក្កវតាវិនយេ បរិបតំ សិក្ខាបទំ, យស្មា ឯតុ
នាធានេសជាតិគោត្តាទិភេទភិក្ខុ ភិក្ខុ សហ ជីវន្តិ ឯកជីវិកា សភាគជីវិកា
សភាគវុត្តិនោ ហោន្តិ, តស្មា “សាជីវ”ន្តិ វុច្ចតិ។ តស្មី សិក្ខតីតិ តំ សិក្ខាបទំ
ចិត្តស្ស អធិករណំ កត្វា “យថាសិក្ខាបទំ នុ ខោ សិក្ខាមិ ន សិក្ខាមី”តិ

ចិត្តនៃឱលោកេន្តោសិក្ខតិ។ នកេវលញ្ចាយមេតស្មីសាជីវសម្មាតេ
សិក្ខាបទេយេវសិក្ខតិ, សិក្ខាយបិសិក្ខតិ, “ឯតំសាជីវំនាមា”តិ ឥមស្សបទ
អនន្តរស្សបទស្សវសេន “តស្មីសិក្ខតិ”តិ វុត្ថំ។ កិញ្ចាបិ តំ ឯវំ វុត្ថំ, អថ ខោ
អយមេត្ត អត្ថោ ទដ្ឋញ្ញោ - តស្សា ច សិក្ខាយ សិក្ខំ បរិបូរេន្តោសិក្ខតិ, តស្មីញ្ច
សិក្ខាបទេ អវីតិក្កមន្តោសិក្ខតិតិ។ តេន វុច្ចតិ សាជីវសមាបន្នោតិ ឥទម្បី
អនន្តរស្ស សាជីវបទស្សវ វសេន វុត្ថំ។ យស្មា បទសោ សិក្ខម្បី សមាបន្នោ,
តស្មា សិក្ខាសមាបន្នោតិបិ អត្ថតោ វេទិតញ្ញោ។ ឯវញ្ញោ សតិ
“សិក្ខាសាជីវសមាបន្នោ”តិ ឯតស្សបទស្សបទភាជនម្បី បរិបុណ្ណំ ហោតិ។

សិក្ខាសាជីវបទភាជនីយំ និដ្ឋិតំ។

សិក្ខាបច្ចក្ខានវិភង្គវណ្ណានា

សិក្ខំ អប្បច្ចក្ខាយ ទុព្ពល្យំ អនាវិកត្វាតិ សិក្ខញ្ច អប្បដិត្តិបិត្វា
ទុព្ពលភាវញ្ច អប្បកាសេត្វា។ យស្មា ច ទុព្ពល្យ អាវិកតេបិ សិក្ខា
អប្បច្ចក្ខាតាវ ហោតិ, សិក្ខាយ បទ បច្ចក្ខតាយ ទុព្ពល្យំ អាវិកតមេវ
ហោតិ។ តស្មា “ទុព្ពល្យំ អនាវិកត្វា”តិ ឥមិនា បទេន នកោចិវិសេសត្ថោ
លព្ពតិ។ យថា បទ “ទិវត្តតិវត្ថំ សហសេយ្យំ កប្បយ្យ”តិ វុត្ថេ ទិវត្តវចនេន ន
កោចិវិសេសត្ថោលព្ពតិ, កេវលំ លោកវេហារវសេន ព្យញ្ញនសិលិដ្ឋតាយ
មុខាវុឌ្ឍតាយ ឯតំ វុត្ថំ។ ឯវមិទម្បី វេហារវសេន ព្យញ្ញនសិលិដ្ឋតាយ
មុខាវុឌ្ឍតាយ វុត្ថន្តិ វេទិតព្ពំ។

យស្មា វា ភគវា សាត្ថំ សព្យញ្ញនំ ធម្មំ ទេសេតិ, តស្មា “សិក្ខំ
អប្បច្ចក្ខាយា”តិ ឥមិនា អត្ថំ សម្មាទេត្វា “ទុព្ពល្យំ អនាវិកត្វា”តិ ឥមិនា
ព្យញ្ញនំ សម្មាទេតិ។ បរិវារកបទិវិហិតញ្ញោ ឯកមេវ អត្ថបទំ វុច្ចមានំ

បរិវារវិរហិតោ រាជារិយ, វត្តាលម្ព័រវិរហិតោរិយ ច បុរិសោ ន សោភតិ;
បរិវារកេន បន អត្តានុលោមេន សហាយបទេន សទ្ធិំ តំ សោភតីតិ។

យស្មា វា សិក្ខាបច្ចក្ខានស្ស ឯកច្ឆំ ទុព្ពល្យវិកម្មំ អត្តោ ហោតិ, តស្មា តំ
សន្ធាយ “សិក្ខំ អប្បច្ចក្ខាយា” តិបទស្ស អត្ថំ វិវរន្តោ “ទុព្ពល្យំ អនាវិកត្វា” តិ
អាហា។

តត្ថ សិយា យស្មា ន សព្ពំ ទុព្ពល្យវិកម្មំ សិក្ខាបច្ចក្ខានំ, តស្មា “ទុព្ពល្យំ
អនាវិកត្វា” តិ បឋមំ វត្ថា តស្ស អត្ថនិយមនត្ថំ “សិក្ខំ អប្បច្ចក្ខាយា” តិ
វុត្តព្ពន្ធិ, តញ្ចា ន; កស្មា? អត្តានុក្កមាភាវតោ។ “សិក្ខាសាជីវសមាបន្នោ” តិ ហិ
វុត្តត្តា យំ សិក្ខំ សមាបន្នោ, តំ អប្បច្ចក្ខាយាតិ វុច្ចមានោ អនុក្កមេនេវ អត្តោ
វុត្តោ ហោតិ, ន អញ្ញថា។ តស្មា ឥទេមេវ បឋមំ វុត្តន្តិ។

អបិច អនុបដិចាជិយាបិ ឯត្ថ អត្តោ វេទិតញ្ចោ។ កថំ?
“សិក្ខាសាជីវសមាបន្នោ” តិ ឯត្ថ យំ សិក្ខំ សមាបន្នោ តំ អប្បច្ចក្ខាយ យញ្ច
សាជីវំ សមាបន្នោ តត្ថ ទុព្ពល្យំ អនាវិកត្វាតិ។

ឥទានិ សិក្ខាបច្ចក្ខានទុព្ពល្យវិកម្មានំ វិសេសាវិសេសំ
សិក្ខាបច្ចក្ខានលក្ខណញ្ចា ទស្សន្តោ “អត្ថិ ភិក្ខុវេ” តិអាទិមាហា។ តត្ថ អត្ថិ
ភិក្ខុវេតិអាទិនិ ទ្វេ មាតិកាបទានិ; តានិ វិភជន្តោ “កថញ្ចា
ភិក្ខុវេ” តិអាទិមាហា។ តត្រាយំ អនុត្តានបទវណ្ណានា - កថន្តិ កេន អាការេន។
ទុព្ពល្យវិកម្មញ្ចាតិ ទុព្ពល្យស្ស អារិកម្មញ្ចា។ ឥទានិ ឥមស្មី សាសនេ។
ឧក្កណ្ឌិតោតិ អនភិរតិយា ឥមស្មី សាសនេ កិច្ចជីវិកប្បត្តោ។ អថ វា អន្ធទ្ធ
យាមិ, ស្វេ យាមិ, ឥតោ យាមិ, ឯត្ថ យាមីតិ ឧទ្ធិំ កណ្ឌំ កត្វាវិហារមាណោ,
វិក្កិត្តោ អនេកក្កោតិ វុត្ថំ ហោតិ។ អនភិរតោតិ សាសនេ អភិរតិវិរហិតោ។

សាមញ្ញា ចរិតុកាមោតិ សមណការតោ អបគន្ធកាមោ។ ភិក្ខុការវន្តិ
ភិក្ខុភាវេន។ ករណេត្ថ ឧបយោគវចនំ។ “កណ្ណោ អាសត្ថេន
អង្គិយេយ្យា”តិអាទិសុ (ចារា. ១៦២) បន យថាលក្ខណំ ករណាវចនេនេវ វុត្តំ។
អង្គិយមាណោតិ អង្គិយធីតំ ទុក្ខិតំ វិយ អត្តានំ អាចរមាណោ; តេន វា
ភិក្ខុភាវេន អដ្ឋោ ករិយមាណោ បីធីយមាណោតិ អត្ថោ។ ហរាយមាណោតិ
លទ្ធមាណោ។ ជិគុដ្ឋមាណោតិ អសុច្ឆិវិយ តំ ជិគុដ្ឋន្តោ។ គិហិការំ
បត្តយមាណោតិអាទិនិ ឧត្តានត្ថានិយេវ។ យំនូនាហំ ពុទ្ធិ បច្ឆកេយ្យន្តិ ឯត្ថ
យំនូនាតិ បរិវិតក្កនស្សនេ និចាតោ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - “សចាហំ ពុទ្ធិ
បច្ឆកេយ្យំ, សាធុ វត មេ សិយា”តិ។ វទតិ វិញ្ញាបេតិ ឥមមត្តំ ឯតេហិ វា
អញ្ញេហិ វា ព្យញ្ញេនហិ វចិតេនំ កត្វា វទតិ ចេវ, យស្ស ច វទតិ, តំ វិញ្ញាបេតិ
ជាតាបេតិ។ ឯវម្បីតិ ឧបរិមត្តសម្មិទ្ធានត្ថោ បិកាហេ។ ឯវម្បី
ទុព្ពល្យវិកម្មញ្ញោវ ហោតិ សិក្ខា ច អប្បច្ចក្ខាតា, អញ្ញថាបិ។

ឥទានិ តំ អញ្ញថាបិ ទុព្ពល្យវិកម្មំ សិក្ខាយ ច អប្បច្ចក្ខានំ ទស្សន្តោ “អថ
វា បនា”តិអាទិមាហា។ តំ សព្វំ អត្ថតោ ឧត្តានមេវ។ បទតោ បនេត្ថ អាទិតោ
បដ្ឋាយ “ពុទ្ធិ បច្ឆកេយ្យំ, ធម្មំ, សង្ឃំ, សិក្ខំ, វិនយំ, ចាតិមោក្ខំ, ឧទ្ទេសំ,
ឧបជ្ឈាយំ, អាចរិយំ, សទ្ធិវិហារិកំ, អន្តេវាសិកំ, សមាទុបជ្ឈាយកំ,
សមាធាចរិយកំ, សព្វាប្បចារី បច្ឆកេយ្យ”ន្តិ ឥមានិ ចុទ្ធស បទានិ
បច្ចក្ខានាការេន វុត្តានិ។

គិហិ អស្សន្តិអាទិនិ “គិហិ, ឧចាសកោ, អាវាមិកោ, សាមណោ, តិត្ថិយោ,
តិត្ថិយសាវកោ, អស្សមណោ, អសក្សបុត្តិយោ អស្ស”ន្តិ ឥមានិ អដ្ឋ បទានិ
“អស្ស”ន្តិ ឥមនា ភាវិកប្បាការេន វុត្តានិ។ ឯវ “យំនូនាហ”ន្តិ ឥមនា
បដិសំយុត្តានិ ឆ្វារីសតិ បទានិ។

៤៦. យថា ច ឯតានិ, ឯវំ “យទិ បនាហំ, អទាហំ, ហន្តាហំ, ហោតិ មេ” តិ
ឥមេសុ ឯកមេកេន បដិសំយុត្តានិ ធូវីសតីតិ សញ្ញានេវ សតញ្ច ទស ច បទានិ
ហោន្តិ។

៤៧. តតោ បរំ សវិតញ្ចវត្ថុទស្សននយេន បវត្តានិ “មាតរំ សរាមី” តិអាទិនិ
សត្តរស បទានិ។ តត្ថ ខេត្តន្តិ សាលិខេត្តានិ។ វត្ថុន្តិ
តិណបណ្ណាសាកដលាដលសមុដ្ឋានដ្ឋានំ។ សិប្បន្តិ
កុម្មការបេសការសិប្បទិកំ។

៤៨. តតោ បរំ សកិញ្ចនសបលិពោធការទស្សនវសេន បវត្តានិ “មាតា
មេ អត្ថិ, សា មយា ចោសេតញ្ចា” តិអាទិនិ នវ បទានិ។

៤៩. តតោ បរំ សទិស្សយសប្បតិដ្ឋការទស្សនវសេន បវត្តានិ “មាតា មេ
អត្ថិ, សា មំ ចោសេស្សតិ” តិអាទិនិ សោឡុស បទានិ។

៥០. តតោ បរំ ឯកភត្តឯកសេយ្យព្រហ្មចរិយានំ ទុក្ខរការទស្សនវសេន
បវត្តានិ “ទុក្ខរ” តិអាទិនិ អដ្ឋ បទានិ។

តត្ថ ទុក្ខរន្តិ ឯកភត្តានិនំ ករណេ ទុក្ខរតំ ទស្សេតិ។ ន សុក្ករន្តិ សុក្ករការំ
បដិក្ខិបតិ។ ឯវំ ទុច្ចរំ ន សុចរន្តិ ឯត្ថ។ ន ឧស្សហាមីតិ តត្ថ ឧស្សហាការំ
អសក្កណេយ្យតំ ទស្សេតិ។ ន វិសហាមីតិ អសយ្ហតំ ទស្សេតិ។ ន រមាមីតិ
រតិយា អការំ ទស្សេតិ។ នាភិរមាមីតិ អភិរតិយា អការំ ទស្សេតិ។ ឯវំ ឥមានិ
ច បញ្ញាស, បុរិមានិ ច ទសុត្តរសតន្តិ សដ្ឋិសតំ បទានិ ទុព្ពល្យវិកម្មវារេ
វត្តានីតិ វេទិតញ្ចានិ។

៥០. សិក្ខាបច្ចក្ខានវាវេបិ “កថញ្ចាភិក្ខុវេ”តិ អាទិ សព្វំ អត្ថតោ
ឧត្តានមេវ។ បទតោ បនេត្តាបិ “ពុទ្ធិ បច្ចក្ខាមិ, ធម្មំ, សង្ឃំ, សិក្ខំ, វិនយំ,
ចាតិមោក្ខំ, ឧទ្ទេសំ, ឧបជ្ឈាយំ, អាចរិយំ, សទ្ធិវិហារិកំ, អន្តោវាសិកំ,
សមាធិបជ្ឈាយកំ, សមាធាចរិយកំ, សព្វាប្បចារី បច្ចក្ខាមី”តិ ឥមា និ បុគ្គស
បទានិ សិក្ខាបច្ចក្ខានវេនសម្ពន្ធនេ បវត្តានិ។ សព្វបទេសុ ច “វេទតិ
វិញ្ញាបេតី”តិ វេនស្ស អយមត្ថោ - វេនេន កត្វា វេទតិ, យស្ស ច វេទតិ តំ
តេនេវ វេនេន “អយំ សាសនំ ជហិតុកាមោ សាសនតោ មុច្ចិតុកាមោ
ភិក្ខុភារំ ចជិតុកាមោ ឥមំ វាក្យេនេន ករោតី”តិ វិញ្ញាបេតិ សាវេតិ
ជាតាបេតិ។

សេច បនាយំ “ពុទ្ធិ បច្ចក្ខាមី”តិ វត្ថុកាមោ បទបច្ចាភជ្ជំ កត្វា “បច្ចក្ខាមិ
ពុទ្ធិ”ន្តិ វា វេនេយ្យ។ មិលក្ខតាសាសុ វា អញ្ញតរភាសាយ តមត្ថំ វេនេយ្យ។ “ពុទ្ធិ
បច្ចក្ខាមី”តិ វត្ថុកាមោ ឧប្បជិចាជិយា “ធម្មំ បច្ចក្ខាមី”តិ វា “សព្វាប្បចារី
បច្ចក្ខាមី”តិ វា វេនេយ្យ, សេយ្យថាបិ ឧត្តរិមនុស្សធម្មវិភង្គេ “បឋមំ ឈានំ
សមាបជ្ឈាមី”តិ វត្ថុកាមោ “ទុតិយំ ឈាន”ន្តិ វេនេយ្យ, សេ យស្ស វេនេយ្យ សោ
“អយំ ភិក្ខុភារំ ចជិតុកាមោ ឯតមត្ថំ វេនេយ្យ”តិ ឯត្ថកមត្តម្មិ ជាតាតិ, វិវទ្ធិ
នាម នត្ថិ; ខេត្តមេវ ឌីតិឈ្លាំ, បច្ចក្ខាតាវ ហោតិ សិក្ខា។ សក្កត្តា វា ព្រាហ្មត្តា វា
បុតសត្តោវិយ បុតោវ ហោតិ សាសនា។

សេច បន “ពុទ្ធិ បច្ចក្ខិ”ន្តិ វា, “ពុទ្ធិ បច្ចក្ខិស្សាមី”តិ វា, “ពុទ្ធិ បច្ចក្ខេយ្យ”ន្តិ
វាតិ អតីតានាគតបរិកប្បវេនេហិ វេនេយ្យ, ទូតំ វា បហិណ្ឌាតិ, សាសនំ វា
បេសេតិ, អក្ខរំ វា ជិន្នតិ, ហត្ថមុទ្ទាយ វា តមត្ថំ អាហារេនេយ្យ, អប្បច្ចក្ខាតា
ហោតិ សិក្ខា។ ឧត្តរិមនុស្សធម្មារោចនំ បន ហត្ថមុទ្ទាយបិ សីសំ ឯតិ។
សិក្ខាបច្ចក្ខានំ មនុស្សជាតិកសត្តស្ស សន្តិកេ ចិត្តសម្បយុត្តំ វេនេយ្យ

ករោន្តស្បូវ សីសំ ឯតិ។ វេទិកេនំ កត្វាវិញ្ញាបន្តោបិ ច យទិ “អយមេវ
ជាឆាត្វ” តិ ឯកំ និយមេត្វា អាហារេចតិ, តញ្ច សោយេវ ជាឆាតិ, បច្ចក្ខាតា
ហោតិ សិក្ខា។ អថ សោ ន ជាឆាតិ, អញ្ញោ សមីបេ បិតោ ជាឆាតិ,
អប្បច្ចក្ខាតា ហោតិ សិក្ខា។ អថ ទិទ្ធិ បិតជ្ជានេ ទិទ្ធិម្យំ និយមេត្វា “ឯតេសំ
អាហារេមី” តិ វេទតិ, តេសុ ឯកស្មី ជានន្តេបិ ទិសុ ជានន្តេសុបិ បច្ចក្ខាតាវ
ហោតិ សិក្ខា។ ឯវំ សម្ពហុលេសុបិ វេទិតតំ។

សេច បន អនភិរតិយា បីឡិកោ សភាគេ ភិក្ខុ បរិសង្កមាធនា “យោ កោចិ
ជាឆាត្វ” តិ ឧច្ចសទ្ធិ ករោន្តោ “ពុទ្ធិ បច្ចក្ខាមី” តិ វេទតិ, តញ្ច អវិទូរេ បិតោ
នវកម្មិកោ វា អញ្ញោ វា សមយញ្ញ បុរិសោ សុត្វា “ឧក្កណ្ឌិតោ អយំ សមណោ
គិហិការំ បត្តតិ, សាសនតោ ចុតោ” តិ ជាឆាតិ, បច្ចក្ខាតាវ ហោតិ សិក្ខា។
តថ្លណញ្ញោវ បន អបុព្វំ អចរិមំ ឧទ្ទានំ, សេច អាវជ្ជនសមយេ ជាឆាតិ; យថា
បកតិយា លោកេ មនុស្សា វេទនំ សុត្វា ជានន្តិ, បច្ចក្ខាតា ហោតិ សិក្ខា។ អថ
អបរភាគេ “កី ឥមិនា វុត្ត” តិ កថ្លន្តោ ចិវេន ជាឆាតិ, អប្បច្ចក្ខាតា ហោតិ
សិក្ខា។ ឥទញ្ញំ សិក្ខាបច្ចក្ខានញ្ច ឧបរិ អភូតាហេចនឧដ្ឋល្អវាចា-
អត្តកាមឧដ្ឋនោសភូតា-ហេចនសិក្ខាបទានិ ច ឯកបរិច្ឆេទានិ។
អាវជ្ជនសមយេ ព្រាតេ ឯវំ សីសំ ឯតិ, “កី អយំ ភណ្ឌិតិ” តិ កថ្លតា ចិវេន
ព្រាតេ សីសំ ន ឯតិ។ យថា ចាយំ “ពុទ្ធិ បច្ចក្ខាមី” តិ បទេវិនិច្ឆយេ វុត្តោ; ឯវំ
សត្តបទេសុ វេទិតតំ។

យស្មា ច យទា សិក្ខា បច្ចក្ខាតា ហោតិ, តទា “យំនូនាហំ ពុទ្ធិ
បច្ចក្ខេយ្យ” តិ អាទិនិ អវេទតាបិ ឧត្តល្យំ អាវិកតមេវ ហោតិ; តស្មា សព្ពេសំ
បទានំ អវសានេ វុត្តំ - “ឯវម្បិ, ភិក្ខុវេ, ឧត្តល្យាវិកម្មញ្ញោវ ហោតិ សិក្ខា ច
បច្ចក្ខាតា” តិ។

តតោ បរំ គិហិតិ មំ ធារេហិតិ ឯត្ថ សចេបិ “គិហិតិ ភវិស្សមី”តិ វា “គិហិ
ហោមី”តិ វា “គិហិ ជាតោម្ហី”តិ វា “គិហិម្ហី”តិ វា វទតិ, អប្បច្ចក្ខាតា ហោតិ
សិក្ខា។ សចេ បន “អដ្ឋ បជ្ជាយ គិហិតិ មំ ធារេហិតិ”តិ វា “ជាតាហិ”តិ វា
“សញ្ញាតាហិ”តិ វា “មនសិ ករេហិតិ”តិ វា វទតិ, អរិយកេន វា វទតិ
មិលក្ខកេន វា; ឯវមេតស្មី អត្ថេ វុត្ថេ យស្ស វទតិ, សចេ សោ ជាតាតិ,
បច្ចក្ខាតា ហោតិ សិក្ខា។ ឯស នយោ សេសេសុបិ “ឧចាសកោ”តិ អាទិសុ
សត្តសុ បទេសុ។ ឯវំ ឥមា និ ច អដ្ឋ, បុរិមា និ ច ចុទ្ធសាតិ ធូរិសតិ បទានិ
ហោន្តិ។

៥២. ឥតោ បរំ បុរិមានេវ ចុទ្ធស បទានិ “អលំ មេ, កិណ្ឌុ មេ, ន មមត្ថោ,
សុមុត្តាហា”ន្តិ ឥមេហិ ចត្វហិ យោជេត្វា វុត្តានិ ធម្មញ្ញាស ហោន្តិ។ តត្ថ អលន្តិ
ហោតុ, បរិយត្តន្តិ អត្ថោ។ កិណ្ឌុ មេតិ កិ មយ្ហំ កិ ជ្ជំ, កិ ករណីយំ, កិ
សាធនតព្ពន្តិ អត្ថោ។ ន មមត្ថោតិ នត្តិ មម អត្ថោ។ សុមុត្តាហាន្តិ សុមុត្តោ អហំ។
សេសមេត្ថ វុត្តនយមេវ។ ឯវំ ឥមា និ ច ធម្មញ្ញាស បុរិមា និ ច ធូរិសតិ តិ
អដ្ឋសត្តតិ បទានិ សរូបេនេវ វុត្តានិ។

៥៣. យស្មា បន តេសំ វេវចនេហិបិ សិក្ខាបច្ចក្ខានំ ហោតិ, តស្មា “យានិ វា
បនញ្ញានិបី”តិ អាទិមាហា។ តត្ថ យានិ វា បនញ្ញានិបីតិ ចាឡិយំ “ពុទ្ធ”ន្តិ អាទិនិ
អាគតបទានិ វេបេត្វា យានិ អញ្ញានិ អត្ថិ។ ពុទ្ធវេវចនានិ វាតិ ពុទ្ធស្ស វា
បរិយាយនាមា និ... បេ... អសក្សបុត្តិយស្ស វា។ តត្ថ វណ្ណាបជ្ជានេ អាគតំ
នាមសហស្សំ ឧចាលិកាថាសុ (ម. និ. ២.៧៦) នាមសតំ អញ្ញានិ ច គុណតោ
លព្ពមា នានិ នាមា និ “ពុទ្ធវេវចនានិ”តិ វេទិតញ្ញានិ។ សញ្ញានិបិ ធម្មស្ស នាមា និ
ធម្មវេវចនានិ តិ វេទិតញ្ញានិ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។

អយំ បនេត្ត យោជនា - ពុទ្ធិ បច្ចក្ខាមីតិ ន វេវេចនេន បច្ចក្ខានំ
យថាភូតមេវ។ “សម្មាសម្ពុទ្ធិ បច្ចក្ខាមិ, អនន្តពុទ្ធិ, អនោមពុទ្ធិ, ពោធិបញ្ញាណំ,
ជីវំ, វិគតមាហំ, បភិន្នឱលំ, វិជិតវិជយំ បច្ចក្ខាមី”តិ ឯវមាទិតុទ្ធវេវេចនេន
សិក្ខាបច្ចក្ខានំ។

ធម្មំ បច្ចក្ខាមីតិ ន វេវេចនេន បច្ចក្ខានំ, យថាភូតមេវ។ “ស្វាភ្នាតំ ធម្មំ
បច្ចក្ខាមិ, សន្និដ្ឋកំ, អកាលិកំ, ឯហិបស្សិកំ, ឱបនេយ្យិកំ, បច្ចត្តំ វេទិតត្ថំ
វិញ្ញាហិ ធម្មំ បច្ចក្ខាមិ។ អសម្ពុតំ ធម្មំ បច្ចក្ខាមិ; វិរាគំ, និរោធិ, អមតំ ធម្មំ
បច្ចក្ខាមិ, ធីយនិកាយំ បច្ចក្ខាមិ, ព្រហ្មជាលំ មជ្ឈិមនិកាយំ, មូលបរិយាយំ,
សំយុត្តនិកាយំ, ឱយតរណំ, អង្គត្តរនិកាយំ, ចិត្តបរិយាទានំ, ខុទ្ទកនិកាយំ,
ជាតកំ, អភិធម្មំ, កុសលំ ធម្មំ, អកុសលំ ធម្មំ, អព្យាកតំ ធម្មំ, សតិបដ្ឋានំ,
សម្មប្បដានំ, ឥទ្ធិចានំ, ឥន្ទ្រិយំ, ពលំ, ពោជ្ឈង្គំ, មគ្គំ, ជលំ, និព្វានំ បច្ចក្ខាមី”តិ
ចតុរាសីតិធម្មក្ខន្ធសហស្សេសុ ឯកធម្មក្ខន្ធស្សបិ នាមំ ធម្មវេវេចនមេវ។ ឯវំ
ធម្មវេវេចនេន សិក្ខាបច្ចក្ខានំ ហោតិ។

សង្ឃំ បច្ចក្ខាមីតិ ន វេវេចនេន បច្ចក្ខានំ។ “សុប្បជិបន្នំ សង្ឃំ បច្ចក្ខាមិ,
ឧប្បជិបន្នំ, ញាយប្បជិបន្នំ, សាមីចិប្បជិបន្នំ សង្ឃំ, ចតុប្បិសយុគំ សង្ឃំ,
អដ្ឋប្បិសបុគ្គលំ សង្ឃំ, អាហុនេយ្យំ សង្ឃំ, ចាហុនេយ្យំ, នក្ខិណោយ្យំ,
អញ្ចាលិករណីយំ, អនុត្តរំ បុញ្ញកេតុតំ សង្ឃំ បច្ចក្ខាមី”តិ ឯវំ សង្ឃវេវេចនេន
សិក្ខាបច្ចក្ខានំ ហោតិ។

សិក្ខំ បច្ចក្ខាមីតិ ន វេវេចនេន បច្ចក្ខានំ។ “ភិក្ខុសិក្ខំ បច្ចក្ខាមិ, ភិក្ខុនីសិក្ខំ,
អធិសីលសិក្ខំ, អធិចិត្តសិក្ខំ, អធិបញ្ញាសិក្ខំ បច្ចក្ខាមី”តិ ឯវំ សិក្ខាវេវេចនេន
សិក្ខាបច្ចក្ខានំ ហោតិ។

វិនយំ បច្ចក្ខាមីតិ ន វេវចនេន បច្ចក្ខានំ។ “ភិក្ខុវិនយំ បច្ចក្ខាមិ,
ភិក្ខុនីវិនយំ, បឋមំ ចារាជិកំ, ទុតិយំ តតិយំ ចតុត្ថំ ចារាជិកំ, សង្ឃាធិសេសំ,
ធុល្លច្ចយំ, ចាចិត្តិយំ, ចាជិទេសនីយំ, ទុក្ខជំ, ទុព្ភាសិតំ បច្ចក្ខាមី”តិ
ឯវមាធិវិនយវេវចនេន សិក្ខាបច្ចក្ខានំ ហោតិ។

ចាតិមោក្ខំ បច្ចក្ខាមីតិ ន វេវចនេន បច្ចក្ខានំ។ “ភិក្ខុចាតិមោក្ខំ
ភិក្ខុនីចាតិមោក្ខំ បច្ចក្ខាមី”តិ ឯវំ ចាតិមោក្ខវេវចនេន សិក្ខាបច្ចក្ខានំ
ហោតិ។

ឧទ្ទេសំ បច្ចក្ខាមីតិ ន វេវចនេន បច្ចក្ខានំ។ “ភិក្ខុចាតិមោក្ខុទ្ទេសំ,
ភិក្ខុនីចាតិមោក្ខុទ្ទេសំ, បឋមំ ចាតិមោក្ខុទ្ទេសំ, ទុតិយំ តតិយំ ចតុត្ថំ បញ្ចមំ
ចាតិមោក្ខុទ្ទេសំ, សម្មាសម្ពុទ្ធពុទ្ទេសំ, អនន្តពុទ្ធិឧទ្ទេសំ, អនោមពុទ្ធិឧទ្ទេសំ,
ពោធិបញ្ញាណុទ្ទេសំ, ធិរុទ្ទេសំ, វិគតមោហុទ្ទេសំ, បភិន្នឌីលុទ្ទេសំ,
វិជិតវិជយុទ្ទេសំ បច្ចក្ខាមី”តិ ឯវមាធិឧទ្ទេសវេវចនេន សិក្ខាបច្ចក្ខានំ ហោតិ។

ឧបជ្ឈាយំ បច្ចក្ខាមីតិ ន វេវចនេន បច្ចក្ខានំ។ “យោ មំ បញ្ញាជេសិ, យោ មំ
ឧបសម្មាទេសិ, យស្ស មូលេនាហំ បព្ពជិតោ, យស្ស មូលេនាហំ ឧបសម្មន្នោ,
យស្សមូលិកា មយ្ហំ បព្ពជ្ជា, យស្សមូលិកា មយ្ហំ ឧបសម្មនា តាហំ
បច្ចក្ខាមី”តិ ឯវំ ឧបជ្ឈាយវេវចនេន សិក្ខាបច្ចក្ខានំ ហោតិ។

អាចរិយំ បច្ចក្ខាមីតិ ន វេវចនេន បច្ចក្ខានំ។ “យោ មំ បញ្ញាជេសិ, យោ មំ
អនុស្សាវេសិ, យាហំ និស្សាយ វសាមិ, យាហំ ឧទ្ទិសាបេមិ, យាហំ បរិបុត្តាមិ,
យោ មំ ឧទ្ទិសតិ, យោ មំ បរិបុត្តាបេតិ តាហំ បច្ចក្ខាមី”តិ ឯវំ អាចរិយវេវចនេន
សិក្ខាបច្ចក្ខានំ ហោតិ។

សន្តិវិហារីកំ បច្ចុក្ខាមីតិ ន វេវចនេន បច្ចុក្ខានំ។ “យាហំ បញ្ញាដេសី, យាហំ ឧបសម្បទេសី, មយ្ហំ មូលេន យោ បព្ពជិតោ, មយ្ហំ មូលេន យោ ឧបសម្បន្នោ, មយ្ហំ មូលិកា យស្ស បព្ពជ្ជា, មយ្ហំ មូលិកា យស្ស ឧបសម្បទា តាហំ បច្ចុក្ខាមី”តិ វេវ សន្តិវិហារីកវេវចនេន សិក្ខាបច្ចុក្ខានំ ហោតិ។

អន្តោវាសិកំ បច្ចុក្ខាមីតិ ន វេវចនេន បច្ចុក្ខានំ។ “យាហំ បញ្ញាដេសី, យាហំ អនុស្សវេសី, យោ មំ និស្សាយ វសតិ, យោ មំ ឧទ្ទិសាបេតិ, យោ មំ បរិបុច្ឆតិ, យស្ស ហំ ឧទ្ទិសាមិ, យាហំ បរិបុច្ឆាបេមិ តំ បច្ចុក្ខាមី”តិ វេវ អន្តោវាសិកវេវចនេន សិក្ខាបច្ចុក្ខានំ ហោតិ។

សមាធុបដ្ឋាយកំ បច្ចុក្ខាមីតិ ន វេវចនេន បច្ចុក្ខានំ។ “មយ្ហំ ឧបដ្ឋាយោ យំ បញ្ញាដេសី, យំ ឧបសម្បទេសី, យោ តស្ស មូលេន បព្ពជិតោ, យោ តស្ស មូលេន ឧបសម្បន្នោ, យស្ស តម្ហូលិកា បព្ពជ្ជា, យស្ស តម្ហូលិកា ឧបសម្បទា តំ បច្ចុក្ខាមី”តិ វេវ សមាធុបដ្ឋាយកវេវចនេន សិក្ខាបច្ចុក្ខានំ ហោតិ។

សមាធាចរិយកំ បច្ចុក្ខាមីតិ ន វេវចនេន បច្ចុក្ខានំ។ “មយ្ហំ អាចរិយោ យំ បញ្ញាដេសី, យំ អនុស្សវេសី, យោ តំ និស្សាយ វសតិ, យោ តំ ឧទ្ទិសាបេតិ បរិបុច្ឆតិ, យស្ស មេ អាចរិយោ ឧទ្ទិសតិ, យំ បរិបុច្ឆាបេតិ តំ បច្ចុក្ខាមី”តិ វេវ សមាធាចរិយកវេវចនេន សិក្ខាបច្ចុក្ខានំ ហោតិ។

សព្វហ្មចារី បច្ចុក្ខាមីតិ ន វេវចនេន បច្ចុក្ខានំ។ “យេនាហំ សន្តិ អធិសីលំ សិក្ខាមិ, អធិចិត្តំ អធិបញ្ញំ សិក្ខាមិ តំ បច្ចុក្ខាមី”តិ វេវ សព្វហ្មចារីវេវចនេន សិក្ខាបច្ចុក្ខានំ ហោតិ។

គិហ៍តិ មំ ឆាវេហ៍តិ ន វេវចនេន បច្ចក្ខានំ។ “អាគារិកោតិ មំ ឆាវេហ៍,
កស្សកោ, វាលីដោ, គោរកោ, ឌីកល្លកោ, មោឡិពោ, កាមគុណីកោតិ មំ
ឆាវេហ៍”តិ វេវចនេន សិក្ខាបច្ចក្ខានំ ហោតិ។

ឧបាសកោតិ មំ ឆាវេហ៍តិ ន វេវចនេន បច្ចក្ខានំ។ “ទ្វេវាចិកោ
ឧបាសកោតិ មំ ឆាវេហ៍, តេវាចិកោ ឧបាសកោ, ពុទ្ធិសរណាគមនិកោ, ធម្ម
សង្ឃសរណាគមនិកោ, បញ្ចសិក្ខាបទិកោ ធមសិក្ខាបទិកោ ឧបាសកោតិ
មំ ឆាវេហ៍”តិ វេវចនេន សិក្ខាបច្ចក្ខានំ ហោតិ។

អាវាមិកោតិ មំ ឆាវេហ៍តិ ន វេវចនេន បច្ចក្ខានំ។ “កប្បិយការកោតិ មំ
ឆាវេហ៍, វេយ្យាវច្ចកោ, អប្បហរិតការកោ, យាគុភាជកោ, ជលភាជកោ,
ខន្ធកភាជកោតិ មំ ឆាវេហ៍”តិ វេវចនេន សិក្ខាបច្ចក្ខានំ ហោតិ។

សាមណេរកោតិ មំ ឆាវេហ៍តិ ន វេវចនេន បច្ចក្ខានំ។ “កុមារកោតិ មំ
ឆាវេហ៍, ចេល្លកោ, ចេជកោ, មោឡិគល្លោ, សមណុទ្ទេសោតិ មំ ឆាវេហ៍”តិ វេវ
ចនេន សិក្ខាបច្ចក្ខានំ ហោតិ។

តិគ្គិយោតិ មំ ឆាវេហ៍តិ ន វេវចនេន បច្ចក្ខានំ។ “និគល្លោតិ មំ ឆាវេហ៍,
អាជីវកោ, តាបសោ, បរិព្វាជកោ, បណ្ណាវដ្តោតិ មំ ឆាវេហ៍”តិ វេវ
ចនេន សិក្ខាបច្ចក្ខានំ ហោតិ។

តិគ្គិយសាវកោតិ មំ ឆាវេហ៍តិ ន វេវចនេន បច្ចក្ខានំ។ “និគល្លាសាវកោតិ
មំ ឆាវេហ៍” អាជីវកោ តាបសោ បរិព្វាជកោ បណ្ណាវដ្តសាវកោតិ មំ ឆាវេហ៍តិ វេវ
ចនេន សិក្ខាបច្ចក្ខានំ ហោតិ។

អស្សមណោតិ មំ ធារេហីតិ ន វេវចនេន បច្ចក្ខានំ។ “ធុស្សីលោតិ មំ ធារេហិ, ចាបធម្មោ, អសុចិសង្កស្សរសមាចារោ, បដិច្ចន្ទកម្មន្តោ, អស្សមណោ សមណបដិញ្ញោ, អព្រហ្មចារី ព្រហ្មចារិបដិញ្ញោ, អន្តោបូតិ, អវស្សតោ, កសម្ពុជានោ, កោណ្ណោតិ មំ ធារេហី”តិ វេវចនេន អស្សមណោវេវចនេន សិក្ខាបច្ចក្ខានំ ហោតិ។

អសក្យបុត្តិយោតិ មំ ធារេហីតិ ន វេវចនេន បច្ចក្ខានំ។ “ន សម្មាសម្ពុទ្ធបុត្តោតិ មំ ធារេហិ, ន អនន្តពុទ្ធបុត្តោ, ន អនោមពុទ្ធបុត្តោ, ន ពោធិបញ្ញាណបុត្តោ, ន ជីវបុត្តោ, ន វិគតមោហបុត្តោ, ន បភិន្នឡិលបុត្តោ, ន វិជិតវិជយបុត្តោតិ មំ ធារេហី”តិ វេវចនេន អសក្យបុត្តិយវេវចនេន សិក្ខាបច្ចក្ខានំ ហោតិ។

តេហិ អាការេហិ តេហិ លិង្គេហិ តេហិ និមិត្តេហីតិ តេហិ “ពុទ្ធវេវចនានិ វា”តិ អាទិនា នយេន វុត្តេហិ ពុទ្ធាធិនំ វេវចនេហិ។ វេវចនានិ ហិ សិក្ខាបច្ចក្ខានស្ស ការណត្តា អាការាធិ, ពុទ្ធាធិនំ សណ្ឋានធិបនត្តា សិក្ខាបច្ចក្ខានសណ្ឋានត្តា វេវ វា លិង្គានិ, សិក្ខាបច្ចក្ខានស្ស សញ្ញាននហេតុតោ មនុស្សានំ តិលកាធិនិវិយ និមិត្តានីតិ វុច្ចន្តិ។ វេវចនា ភិក្ខុវេតិ ឥតោ បរំ អញ្ញស្ស សិក្ខាបច្ចក្ខានការណស្ស អភាវតោ និយមេន្តោ អាហា។ អយញ្ញេត្ត អត្ថោ, វេវចនា ធុត្តល្យាវិកម្មញ្ញោ ហោតិ សិក្ខាបច្ចក្ខានញ្ញោ, ន ឥតោ បរំ ការណមត្តិតិ។

៥៤. វេវចនា សិក្ខាបច្ចក្ខានលក្ខណំ ធស្សេត្វា អប្បច្ចក្ខានេ អសម្មោហត្ថំ តស្សេវ ច សិក្ខាបច្ចក្ខានលក្ខណស្ស បុគ្គលាធិវសេនវិបត្តិធស្សនត្ថំ “កថញ្ញា, ភិក្ខុវេ, អប្បច្ចក្ខាតា”តិ អាទិមាហា។ តត្ថ យេហិ អាការេហីតិ អាទិ វុត្តនយមេវ។ ឧម្ពត្តកោតិ យក្ខម្ពត្តកោ វា បិក្ខុម្ពត្តកោ វា យោកោចិ

វិបរីតសញ្ញា, សោសចេ បច្ចក្ខាតិ, អប្បច្ចក្ខាតា ហោតិ សិក្ខា។
ឧម្ពត្តកស្សាតិ តាទិសស្សេវ ឧម្ពត្តកស្ស; តាទិសស្ស ហិ សន្តិកេ សចេ
បកតត្តា សិក្ខំ បច្ចក្ខាតិ, ឧម្ពត្តកោ ន ជាតាតិ, អប្បច្ចក្ខាតាវ ហោតិ
សិក្ខា។ ឱត្តចិត្តាតិ យក្ខម្ពត្តកោ វុច្ចតិ។ បុរិមបទេ បន ឧម្ពត្តកសាមញ្ញេន
វុត្តំ “យក្ខម្ពត្តកោ វា បិត្តម្ពត្តកោ វា” តិ។ ឧភិន្នម្បិវិសេសោ អនាបត្តិវារេ អារិ
ភវិស្សតិ។ ឯវំ ឱត្តចិត្តា សិក្ខំ បច្ចក្ខាតិ, អប្បច្ចក្ខាតាវ ហោតិ។ តស្ស
សន្តិកេ បច្ចក្ខាតាបិ តម្ហិ អជានន្តេ អប្បច្ចក្ខាតាវ ហោតិ។

វេទនាដ្ឋាតិ ពលវតិយា ទុក្ខវេទនាយ ដុដ្ឋា មុច្ឆាបរេតោ; តេន វិលបន្ថេន
បច្ចក្ខាតាបិ អប្បច្ចក្ខាតាវ ហោតិ។ តស្ស សន្តិកេ បច្ចក្ខាតាបិ តម្ហិ អជានន្តេ
អប្បច្ចក្ខាតា ហោតិ។

ទេវតាយ សន្តិកេតិ ភុម្មទេវតំ អាទិ កត្វា យាវ អកនិដ្ឋទេវតាយ សន្តិកេ
បច្ចក្ខាតាបិ អប្បច្ចក្ខាតាវ ហោតិ។ តិវច្ឆានភតស្សាតិ នាគមាណាវកស្ស វា
សុបណ្ណាមាណាវកស្ស វា កិន្ទរ-ហត្ថិ-មក្កជាទីនំ វា យស្ស កស្សចិ សន្តិកេ
បច្ចក្ខាតាបិ អប្បច្ចក្ខាតាវ ហោតិ។ តត្រ ឧម្ពត្តកាទីនំ សន្តិកេ
អជាននភាវេន អប្បច្ចក្ខាតាតិ អាហា។ ទេវតាយ សន្តិកេ អតិទិប្បំ
ជាននភាវេន។ ទេវតា នាម មហាបញ្ញា តិហេតុកបដិសន្ធិកា អតិទិប្បំ
ជានន្តិ, ចិត្តញ្ច នាមេតំ លហុបរិវត្តំ។ តស្មា ចិត្តលហុកស្ស បុគ្គលស្ស
ចិត្តវសេនេវ “មា អតិទិប្បំវិនាសោ អហោសី” តិ ទេវតាយ សន្តិកេ
សិក្ខាបច្ចក្ខានំ បដិក្ខិបិ។

មនុស្សេសុ បន និយមោ នត្ថិ។ យស្ស កស្សចិ សភាគស្ស វា វិសភាគស្ស
វា គហជ្ជស្ស វា បព្ពជិតស្ស វា វិញ្ញស្ស សន្តិកេ បច្ចក្ខាតា បច្ចក្ខាតាវ ហោតិ។
សចេ បន សោ ន ជាតាតិ, អប្បច្ចក្ខាតាវ ហោតិ ឯតមត្តំ ទស្សេត្តោ

“អរិយកេនា” គឺអាទិមាហ។ តត្ថ អរិយកំ នាម អរិយវេហាហោ, មាគធកាសា។
មិលក្ខកំ នាម យោកោចិ អនិយកោ អនុទមិធុនិ។ សោច ន បដិវិជានាតិ គឺ
ភាសន្តវេ វា អនភិញ្ញតាយ, ពុទ្ធសមយេ វា អកោវិទតាយ “ឥទំ នាម អត្ថំ ឯស
ភណាតិ” គឺ នប្បដិវិជានាតិ។ ឧវាយាតិ សហសា អញ្ញំ ភណាតុកាមោ សហសា
“ពុទ្ធិ បច្ចក្ខាមី” គឺ ភណាតិ។ វាយាតិ វាភញ្ញេន, “អញ្ញំ ភណាស្សមី” គឺ អញ្ញំ
ភណាត្តោ។ បុរិមេន កោវិសេសោតិ ចេ? បុរិមំ បណ្ឌិតស្សបិ សហសាវសេន
អញ្ញភណាតំ។ ឥទំ បន មន្តត្ថា មោម្មហត្ថា អបកតញ្ញត្ថា បក្ខលន្តស្ស “អញ្ញំ
ភណាស្សមី” គឺ អញ្ញភណាតំ។

អសាវេតុកាមោ សាវេតិ គឺ ឥមស្ស សិក្ខាបទស្ស ចាឡី វាចេតិ បរិបុច្ឆតិ
ឧគ្គណាតិ សង្ខាយំ ករោតិ វណ្ណាតិ, អយំ វុច្ឆតិ “អសាវេតុកាមោ
សាវេតិ” គឺ។ សាវេតុកាមោ ន សាវេតិ ធុត្ថលភាវំ អារិកត្វា សិក្ខំ បច្ចក្ខត្តោ
វចីភេទំ ន ករោតិ, អយំ វុច្ឆតិ “សាវេតុកាមោ ន សាវេតិ” គឺ។ អវិញ្ញស្ស
សាវេតិ មហាល្លកស្ស វា ចោត្តក្សបសធិសស្ស, គរុមេធស្ស វា សមយេ
អកោវិទស្ស, តាមទារកានំ វា អវិញ្ញតំ បត្តានំ សាវេតិ។ វិញ្ញស្ស ន សាវេតិ គឺ
បណ្ឌិតស្ស ញាតុំ សមត្ថស្ស ន សាវេតិ។ សត្តសោ វា បនាតិ “ពុទ្ធិ
បច្ចក្ខាមី” គឺអាទីសុ យេន យេន បរិយាយេន សិក្ខា បច្ចក្ខតា ហោតិ, តតោ
ឯកម្មិ វចីភេទំ កត្វា ន សាវេតិ។ ឯវំ ខោតិ អប្បច្ចក្ខានលក្ខណំ និយមេតិ។
អយំ ហេតុ អត្ថោ - “ឯវមេវ សិក្ខា អប្បច្ចក្ខតា ហោតិ, ន អញ្ញេន
ការណោនា” គឺ។

សិក្ខាបច្ចក្ខានវិកង្គំ និដ្ឋិតំ។

មូលបញ្ញត្តិវណ្ណនា

បដិសេវតិ នាមាតិ ៩ធំ “បដិសេវេយ្យា” តិ ឯត្ថ យេនាការេន
 បដិសេវេយ្យាតិ វុច្ចតិ, តស្សាការស្ស ទស្សនត្ថំ មាតិកាបទំ។ យោ និត្តេន
 និមិត្តន្តិអាទីសុ យោ ភិក្ខុ ឥត្ថិយា និមិត្តេន អត្តនោ និមិត្តំ, ឥត្ថិយា អង្គជាតេន
 អត្តនោ អង្គជាតំ សព្វន្តិមេន បមាលោន ឯកតិលពីជមត្តម្បី វាតេន អសម្មជ្ឈេ

អណ្ណោកាសេ បវេសេតិ, ឯសោ បដិសេវតិ នាម; ឯត្ថកេន សីលកេន
ចាបុណាតិ, ចារាជិកោ ហោតិ។

ឯត្ថ ច ឥត្ថិនិមិត្តេ ចត្តារិ បស្សនិ, វេមជ្ឈញ្ញាតិ បញ្ច ឋានានិ លព្ពន្ធិ។
បុរិសនិមិត្តេ ចត្តារិ បស្សនិ, មជ្ឈំ, ឧបរិចាតិ ធា។ តស្មា ឥត្ថិនិមិត្តេ ហោជ្ជា
បវេសេន្តោបិ ចារាជិកោ ហោតិ។ ឧបរិតោ បវេសេន្តោបិ, ឧភោហិ បស្សេហិ
បវេសេន្តោបិ ចត្តារិ ឋានានិ មុញ្ញាត្វា មជ្ឈេន បវេសេន្តោបិ ចារាជិកោ ហោតិ។
បុរិសនិមិត្តំ បន ហោជ្ជាកាគេន ធុបន្តំ បវេសេន្តោបិ ចារាជិកោ ហោតិ។
ឧបរិកាគេន ធុបន្តំ បវេសេន្តោបិ, ឧភោហិ បស្សេហិ ធុបន្តំ បវេសេន្តោបិ,
មជ្ឈេនេវ ធុបន្តំ បវេសេន្តោបិ សមញ្ញាតផ្តុលី វិយ មជ្ឈិមបព្ពចិដ្ឋិយា
សង្គ្រាមេត្វា ឧបរិកាគេន ធុបន្តំ បវេសេន្តោបិ ចារាជិកោ ហោតិ។ តត្ថ
តុលាទណ្ឌាសទិសំ បវេសេន្តស្សបិ ចត្តារិ បស្សនិ, មជ្ឈញ្ញាតិ បញ្ច ឋានានិ;
សង្គ្រាមេត្វា បវេសេន្តស្សបិ ចត្តារិ បស្សនិ, ឧបរិកាគមជ្ឈញ្ញាតិ បញ្ច ឋានានិ
- ឯវំ សញ្ញានិបិ បុរិសនិមិត្តេ ទស ឋានានិ ហោតិ។

និមិត្តេ ជាតំ អនជ្ឈកាយប្បសាទំ ចម្មទីលំ វា បិឡកំ វា បវេសេតិ, អាបត្តិ
ចារាជិកស្ស។ នជ្ឈកាយប្បសាទំ មតចម្មំ វា សុក្ខបិឡកំ វា បវេសេតិ, អាបត្តិ
ទុក្ខជស្ស។ មេដុនស្សនេន លោមំ វា អង្គុលី-អង្គុដ្ឋពីជាទីនិ វា បវេសេន្តស្សបិ
ទុក្ខជមេវ។ អយញ្ច មេដុនកថា នាម យស្មា ទុដ្ឋល្លា កថា អសព្វិកថា, តស្មា
ឯតំ វា អញ្ចំ វា វិនយេ ព្នៀទិសំ ឋានំ កថេន្តេន បដិក្កលមនសិការញ្ច
សមណាសញ្ញញ្ច ហិរេត្តប្បញ្ច បច្ចុបដ្ឋបេត្វា សម្មាសម្ពុទ្ធេ ការវំ ឧប្បាទេត្វា
អសមការុណិកស្ស លោកនាថស្ស ករុណាគុណំ អារម្មេត្វា កថេតព្ពំ។ សោ
ហិ នាម ភគវា សព្វសោ កាមេហិ វិនិវត្តមានសោបិ សត្តានុទ្ទយាយ
លោកានុកម្មាយ សត្តេសុ ការុញ្ញាតំ បដិច្ច សិក្ខាបទបញ្ញាបនត្ថាយ ព្នៀទិសំ

កង កថាសិរី។ “អហោ សត្ត កុណាគុណា” តិ ឯវំ លោកនាថស្ស
កុណាគុណំ អារាជេត្តា កថេតត្ថំ។

អបិច យទិ ភក្កា សញ្ញាការេន វ្យាទិសំ កថំ ន កថេយ្យ, កោ ជាធម្មេយ្យ
“ឯត្ថកេសុ

ហំនេសុ ចារាជិកំ, ឯត្ថកេសុ មុល្លច្ចយំ, ឯត្ថកេសុ ទុក្ខជ” ត្ថិ។ តស្មា
សុណាន្តេនបិ កថេន្តេនបិ ពិជកេន មុខំ អបិចាយ ទន្តិវិទំសកំ ហសមាធនេ ន
និសីទិតត្ថំ។ “សម្មាសម្ពុទ្ធនាបិ វ្យាទិសំ កថិត” ត្ថិ បច្ចវេត្តិត្វា គត្តិតេន
ហិរោត្ថប្បសម្បន្នេន សត្តបដិភាគេន ហុត្វា កថេតត្ថំ។

មូលបញ្ញត្តំ និដ្ឋិតំ។

អនុបញ្ញត្តិវារេ - អន្តមសោតិ សព្វន្តិមេន បរិច្ឆេទេន។ តិរច្ឆានគតាយបីតិ
បដិសន្ធិវសេន តិរច្ឆានេសុ គតាយបី។ បកេវ មនុស្សិត្តិយាតិ បឋមតរំ
មនុស្សជាតិកាយ ឥត្តិយា។ ចារាជិកវត្ថុក្ខតា ឯវំ ចេត្ត តិរច្ឆានគតិត្តិ
តិរច្ឆានគតាតិ គហេតព្ភា, ន សញ្ញា។ តត្រាយំ បរិច្ឆេទោ -

អបទានំ អហិ មច្ឆា, ទិបទានញ្ច កុក្កជៈ;
ចតុប្បទានំ មជ្ឈារី, វត្ថុ ចារាជិកស្សិមាតិ។

តត្ថ អហិគ្គហាលោន សញ្ញាបិ អជគរកោនសាទិភេទា ទីយជាតិ
សង្កហិតា។ តស្មា ទីយជាតិសុ យត្ថ តិណ្ឌំ មគ្គានំ អញ្ញាតវស្មី សក្កា
តិលជលមត្តម្បិ បវេសេតុំ, សា ចារាជិកវត្ថុ។ អវសេសា ទុក្ខជវត្ថុតិ
វេទិតញ្ញា។ មច្ឆគ្គហាលោន សញ្ញាបិ មច្ឆកច្ចបមណ្ឌកាទិភេទា ឱទកជាតិ
សង្កហិតា។ តត្រាបិ ទីយជាតិយំ វុត្តនយេនេវ ចារាជិកវត្ថុ ច ទុក្ខជវត្ថុ ច

វេទិតព្រំ។ អយំ បនវិសេសោ - បតង្គមុខមណ្ឌកា នាម ហោត្តិតេសំ
មុខសណ្ឋានំ មហាត្ថំ, ធិន្ទំ អប្បកំ, តត្ថ បវេសនំ នប្បហោតិ; មុខសណ្ឋានំ បន
វណាសន្ទេបំ កច្ឆតិ, តស្មា តំ ធុល្លច្ចយវត្ថុតិ វេទិតព្រំ។ កុក្កុដិគ្គហណោន
សញ្ញាបិ កាកកថោតាធិភេទា បក្ខិជាតិ សង្កហិតា។ តត្រាបិ វុត្តនយេនេវ
ចារាជិកវត្ថុ ច ទុក្កជវត្ថុ ច វេទិតព្រំ។ មជ្ឈាវិគ្គហណោន សញ្ញាបិ វុត្តសុនខ-
មុដ្ឋុស-កោតាធិភេទា ចតុប្បទជាតិ សង្កហិតា។ តត្រាបិ វុត្តនយេនេវ
ចារាជិកវត្ថុ ច ទុក្កជវត្ថុ ច វេទិតព្រំ។

ចារាជិកោតិ បរាជិតោ, បរាជយំ អាបន្នោ។ អយញ្ញំ ចារាជិកសន្នោ
សិក្ខាបទាបត្តិបុគ្គលេសុ វត្ថុតិ។ តត្ថ “អជ្ជានមេតំ, អានន្ទ, អនវកាសោ យំ
តថាគតោ វជ្ជិនំ វា វជ្ជិបុគ្គកានំ វា ការណា សាវកានំ ចារាជិកំ សិក្ខាបទំ
បញ្ញត្តំ សមូហនេយ្យ” តិ (ចារា. ៤៣) ឯវំ សិក្ខាបទេ វត្ថុមាណោ វេទិតព្រំ។
“អាបត្តិ ត្វំ, ភិក្ខុ, អាបន្នោ ចារាជិក” ត្ថិ (ចារា. ៦៧) ឯវំ អាបត្តិយំ។ “ន មយំ
ចារាជិកា, យោ អវហជា សោ ចារាជិកោ” តិ (ចារា. ១៥៥) ឯវំ បុគ្គលេ
វត្ថុមាណោ វេទិតព្រំ។ “ចារាជិកេន ធម្មេន អនុទ្ធិសេយ្យ” តិ អាទីសុ (ចារា.
៣៨៤) បន ធម្មេ វត្ថុតិ វេទិតព្រំ។ យស្មា បន តត្ថ ធម្មោតិ កត្តចិ អាបត្តិ, កត្តចិ
សិក្ខាបទមេវ អធិប្បេតំ, តស្មា សោវិសុំ ន វត្ថុព្រំ។ តត្ថ សិក្ខាបទំ យោ តំ
អតិក្កមតិ, តំ បរាជេតិ, តស្មា “ចារាជិក” ត្ថិ វុច្ឆតិ។ អាបត្តិ បន យោ នំ
អជ្ឈាបជ្ជតិ, តំ បរាជេតិ, តស្មា “ចារាជិកា” តិ វុច្ឆតិ។ បុគ្គលោ យស្មា បរាជិតោ
បរាជយមាបន្នោ, តស្មា “ចារាជិកោ” តិ វុច្ឆតិ។ ឯតមេវ ហិ អត្ថំ សន្ធាយ
បរិវារេបិ -

“ចារាជិកន្ទិយំ វុត្ថំ, តំ សុណោហិ យថាគប្បំ;
ចុតោ បរេន្ទោ ភជ្ជោ ច, សទ្ធម្មា ហិ និវត្តតោ;

សំរាសោបិ តហី នត្ថិ, តេនេតំ ឥតិ វុច្ចតី"តិ វុត្ថំ។ (បរិ. ៣៣៨);

អយញ្ញេត្ថ អត្ថោ - “តំ សិក្ខាបទំ វីតិក្កមន្តោ អាបត្តិញ អាបន្នោ បុគ្គលោ
ចុតោ ហោតីតិ សព្វំ យោជេតព្វំ។ តេន វុច្ចតីតិ យេន ការណេន អស្សមណោ
ហោតិ អសក្យបុត្តិយោ បរិកដ្ឋោ ធិន្នោ បរាជិតោ សាសនតោ, តេន វុច្ចតិ។
កិណ្ឌ? “ចារាជិកោ ហោតី”តិ។

សហ វសន្តិ ឯត្ថាតិ សំរាសោ, តំ ទស្សេតុំ “សំរាសោ នាមា”តិ វត្ថា
“ឯកកម្ម”ន្តិអាទិមាហ។ តត្រាយំ សទ្ធិ យោជនាយ វណ្ណានា - ចតុត្ថជម្បិ
សង្ឃកម្មំ សីមាបរិច្ឆេទហិ បកតត្ថេហិ ភិក្ខុហិ ឯកតោ កត្តព្ពត្ថា ឯកកម្មំ
នាម។ តថា បញ្ចវិជោបិ ចាតិមោក្ខុទ្ធសោ ឯកតោ ឧទ្ទិសិតព្ពត្ថា ឯកុទ្ធសោ
នាម។ បញ្ញត្តំ បន សិក្ខាបទំ សព្វេហិ លង្កិបុគ្គលេហិ សមំ សិក្ខិតព្ពការតោ
សមសិក្ខតា នាម។ ឯត្ថ យស្មា សព្វេហិ លង្កិនោ ឯតេសុ កម្មាទីសុ សហ វសន្តិ,
ន ឯកោបិ តតោ ពហិទ្ធា សន្តិស្សតិ, តស្មា តានិ សព្វានិបិ គហេត្វា “ឯសោ
សំរាសោ នាមា”តិ អាហ។ សោ ច វុត្តប្បការោ សំរាសោ តេន បុគ្គលេន សទ្ធិ
នត្ថិ, តេន ការណេន សោ ចារាជិកោ បុគ្គលោ អសំរាសោតិ វុច្ចតីតិ។

៥៦. ឯវំ ឧទ្ទិដ្ឋសិក្ខាបទំ បទានុក្កមេន វិភជិត្វា ឥទានិ យំ តំ
“បដិសេវេយ្យា”តិ ឯត្ថ យេនាការេន បដិសេវេយ្យាតិ វុច្ចតិ, តស្សាការស្ស
ទស្សនត្ថំ “បដិសេវតិ នាមា”តិ ឥទំ មាតិកាបទំ ២២េត្វា “និមិត្តេន និមិត្តំ
អង្គជាតេន អង្គជាត”ន្តិ វុត្ថំ។ តត្ថ យស្មា ន កេវលំ ឥតិយា ឯវំ និមិត្តំ
ចារាជិកវត្ថុ, ន ច មនុស្សត្ថិយា ឯវំ, សុវណ្ណវជតាទិមយានញ ឥតីនម្បិ និមិត្តំ
វត្ថុមេវ ន ហោតិ; តស្មា យំ យំ វត្ថុ ហោតិ, តំ តំ ទស្សេតុំ “តិស្សោ
ឥតិយោ”តិអាទិនា នយេន យេសំ និមិត្តានិ វត្ថុនិ ហោន្តិ, តេ សត្តេ វត្ថា
“មនុស្សត្ថិយា តយោ មគ្គ”តិអាទិនា នយេន តានិ វត្ថុនិ អាហ។

តត្ថ តិស្សោ ឥត្ថិយោ, តយោ ឧកតោព្យញ្ញនកា, តយោ បណ្ណាកា, តយោ
បុរិសាតិ ចារាជិកវត្ថុនំ និមិត្តានំ និស្សយា ធានស សត្តា ហោន្តិ។ តេសុ
ឥត្ថិបុរិសា ចាកជា ឯវ។ បណ្ណាកឧកតោព្យញ្ញនកកេនោ
បព្ពដ្ឋាខន្ធកវណ្ណាធាយំ ចាកជា ភវិស្សតិ។

មនុស្សិត្តិយា តយោ មគ្គ មេដុនំ ធម្មំ បដិសេវន្តស្សាតិ ឯត្ថ ច មនុស្សិត្តិយា
តិសុ មគ្គស្សតិ អត្ថោ វេទិតញ្ញោ។ ឯវំ សព្ពត្ថ។ សព្ព ឯវំ ចេតេ មនុស្សិត្តិយា
តយោ មគ្គា, អមនុស្សិត្តិយា តយោ, តិវច្ឆានកតិក្ខិយា តយោតិ នវ;
មនុស្សឧកតោព្យញ្ញនកាធីនំ នវ; មនុស្សបណ្ណាកាធីនំ ទ្វេ ទ្វេ កត្វា ធរ; តថា
មនុស្សបុរិសាធីនន្តិ សមតិស មគ្គា ហោន្តិ។ ឯតេសុ និមិត្តសម្ព័ន្ធតេសុ យត្ថ
កត្ថចិ អត្ថនោ អង្គជាតំ តិលជលមត្តម្បិ បវេសេត្វា មេដុនំ ធម្មំ បដិសេវន្តោ
ចារាជិកំ អាបជ្ជតិ។

បឋមចតុក្កកថាវណ្ណា

៥៧. អាបជ្ជន្តោ បន យស្មា សេវនចិត្តនេវ អាបជ្ជតិ, នវិណា តេន; តស្មា តំ
លក្ខណំ ធស្សេន្តោ ភកវា “ភិក្ខុស្ស សេវនចិត្តំ ឧបជ្ជិតេ” តិអាធិមាហា។ តត្ថ
ភិក្ខុស្សាតិ មេដុនសេវនកស្ស ភិក្ខុស្ស។ សេវនចិត្តំ ឧបជ្ជិតេតិ ភុម្មតេ
បច្ចត្តវចនំ, សេវនចិត្តេ បច្ចបជ្ជិតេតិ អត្ថោ។ វច្ចមគ្គំ អង្គជាតំ បវេសេន្តស្សាតិ
យេន មគ្គេន វច្ចំ និក្ខមតិ តំ មគ្គំ អត្ថនោ អង្គជាតំ បុរិសនិមិត្តំ
តិលជលមត្តម្បិ បវេសេន្តស្ស។ អាបត្ថិ ចារាជិកស្សាតិ អាបត្ថិ ចារាជិកា
អស្ស ហោតិ អត្ថោ។ អថ វា អាបត្ថិ អាបជ្ជនំ ហោតិ។ ចារាជិកស្សាតិ
ចារាជិកធម្មស្ស។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។

៥៨. ឯវំ សេវនចិត្តនេវ បវេសេន្តស្ស អាបត្តិ ទស្សេត្វា ឥទានិ យស្មា តំ
បវេសនំ នាម ន កេវលំ អត្ថបក្កមេនេវ, បរូបក្កមេនាបិ ហោតិ។ តត្រាបិ ច
សាទិយន្តស្សេវ អាបត្តិ បដិសេវនចិត្តសមន្តិស្ស, ន ឥតវស្ស។ តស្មា យេ
សធាបព្ពជិតា កុលបុត្តា សម្មាបដិបន្នកា បរូបក្កមេន បវេសនេបិ សតិ ន
សាទិយន្តិ, តេសំ វក្ខណាត្ថំ “ភិក្ខុបច្ចត្តិកា មនុស្សត្ថិ” ធិអាទិមាហ។

តត្ថ បដិបក្កំ អត្ថយន្តិ ឥន្ទន្តិទិ បច្ចត្តិកា, ភិក្ខុ ឯវំ បច្ចត្តិកា
ភិក្ខុបច្ចត្តិកា; វិសភាគានំ វេរិភិក្ខុនមេតំ អធិវចនំ។ មនុស្សត្ថិ ភិក្ខុស្ស
សន្តិកេ អាទេត្វាតិ ឥស្សបកតា តំ ភិក្ខុំ នាសេតុកាមា អាមិសេន វា
ឧបលាបេត្វា មិត្តសន្តវេសេន វា “ឥទំ អម្ព្ពាភំ កិច្ចំ ករោហី” តិ វត្វា កញ្ចិ
មនុស្សត្ថិ វត្តិកាភេ តស្ស ភិក្ខុស្ស វេសនោកាសំ អាទេត្វា។ វច្ឆមគ្គេន អង្គជាតំ
អភិនិស័ទេន្តិ តំ ភិក្ខុំ ហត្ថចាទសីសាទិសុ សុគ្គហិតំ និប្បវិប្បន្នំ គហេត្វា
ឥត្តិយា វច្ឆមគ្គេន តស្ស ភិក្ខុនោ អង្គជាតំ អភិនិស័ទេន្តិ; សម្មយោជេន្តិទិ
អត្តោ។

សោ ចេតិអាទិសុ សោ ចេ ភិក្ខុ វច្ឆមគ្គព្ពន្ធវំ អត្តនោ អង្គជាតស្ស បវេសនំ
សាទិយតិ អធិវាសេតិ តស្មី ខណោ សេវនចិត្តំ ឧបជ្ឈាបេតិ។ បរិជ្ជំ សាទិយតិ
អធិវាសេតិ, បរិជ្ជកាលេ សេវនចិត្តំ ឧបជ្ឈាបេតិ។ បិទំ សាទិយតិ អធិវាសេតិ,
ហែនប្បត្តកាលេ សុក្កវិស្សជ្ជិសមយេ សេវនចិត្តំ ឧបជ្ឈាបេតិ។ ឧទ្ធវណំ
សាទិយតិ អធិវាសេតិ, និហារណាកាលេ បដិសេវនចិត្តំ ឧបជ្ឈាបេតិ។ ឯវំ ចត្វសុ
ហែនេសុ សាទិយន្តោ “មម វេរិសមណោហិ ឥទំ កត” ធិវត្ថុំ នលភតិ,
ចារាជិកាបត្តិមេវ អាបជ្ជតិ។ យថា ច ឥមាទិ ចត្តារិ សាទិយន្តោ អាបជ្ជតិ; ឯវំ
បុរិមំ ឯកំ អសាទិយិត្វា តីណិ សាទិយន្តោបិ, ទ្វេ អសាទិយិត្វា ទ្វេ
សាទិយន្តោបិ, តីណិ អសាទិយិត្វា ឯកំ សាទិយន្តោបិ អាបជ្ជតិយេវ។ សព្ពសោ

បន អសាធិយន្តោ អាសីវិសមុខំវិយ អង្គារកាសុំវិយ ច បរិដ្ឋំអង្គជាតំ
មញ្ញមាណោ នាបជ្ជតិ។ តេន វុត្តំ - “បវេសនំ ន សាធិយតិ...បេ.... ឧទ្ធករណំ ន
សាធិយតិ, អនាបត្តិ” តិ។ ឥមញ្ញា ឯវរូបំ អារទ្ធវិបស្សកំ កាយេ ច ជីវិតេ ច
អនបេក្ខំ ឯកាធិសហិ អង្គហិ សម្មជ្ឈលីតានិ ច សញ្ញាយតនានិ ឧត្តិត្តាសិកេ
វិយ ច វេជកេ បញ្ច កាមគុណោ បស្សន្តំ បុគ្គលំ វត្តន្តោ ភគវា
បច្ចត្តិកានញ្ញាស្ស មនោរថវិយាតំ ករោន្តោ ឥមំ “បវេសនំ ន
សាធិយតិ” តិអាធិកំ ចតុក្កំ និហរិទ្ធា វេបេសីតិ។

បឋមចតុក្កកថា និដ្ឋិតា។

ឯកុនសត្តតិទ្ធិសតចតុក្កកថា

៥៩-៦០. ឯវំ បឋមចតុក្កំ ធលេស្សត្វា ឥនានិ យស្មា ភិក្ខុបច្ចត្តិកា ឥត្ថិ
អានេត្វា ន កេវលំ វច្ឆមគ្គេនេវ អភិនិសីទេន្តិ, អថ ខោ បស្សាវមគ្គេនបិ
មុខេនបិ។ ឥត្ថិ អានេត្វាបិ ច កេចិ ជាគវន្តិ អានេន្តិ, កេចិ សុត្តំ, កេចិ មត្តំ, កេចិ
ឧម្មត្តំ, កេចិ បមត្តំ អញ្ញាវិហិតំ វិក្ខិត្តចិត្តន្តិ អត្ថោ។ កេចិ មតំ អក្ខាយិតំ,
សោណាសិដ្ឋាលាធិហិ អក្ខាយិតនិមិត្តន្តិ អត្ថោ។ កេចិ មតំ យេភុយ្យេន
អក្ខាយិតំ, យេភុយ្យេន អក្ខាយិតា នាម យស្សា និមិត្តេ វច្ឆមគ្គេ បស្សាវមគ្គេ
មុខេ វា ពហុតរោ ឱកាសោ អក្ខាយិតោ ហោតិ។ កេចិ មតំ យេភុយ្យេន
ខាយិតំ, យេភុយ្យេន ខាយិតា នាម យស្សា វច្ឆមគ្គាធិកេ និមិត្តេ ពហុំ ខាយិតំ
ហោតិ, អប្បំ អក្ខាយិតំ។ ន កេវលញ្ច មនុស្សិតិមេវ អានេន្តិ, អថ ខោ
អមនុស្សិតិម្បិ តិវច្ឆានគតិតិម្បិ។ ន កេវលញ្ច វុត្តប្បការំ ឥត្ថិមេវ,
ឧកតោព្យញ្ញនកម្បិ បណ្ឌាកម្បិ បុរិសម្បិ អានេន្តិ។ តស្មា តេសំ វសេន
អញ្ញានិបិ ចតុក្កានិ ធលេស្សន្តោ “ភិក្ខុបច្ចត្តិកា មនុស្សិតិ ជាគវន្តិ” តិអាធិមាហា។

តត្ថ ចាឡិយា អសម្មាហត្ថំ វុត្តចតុក្កានិ ឯវំ សង្ឃតោ វេទិតព្ពានិ -
មនុស្សតិយា តិណ្ណំ មគ្គានំ វសេន តីណិ សុទ្ធិកចតុក្កានិ, តីណិ
ជាគវន្តិចតុក្កានិ, តីណិ សុត្តចតុក្កានិ, តីណិ មត្តចតុក្កានិ, តីណិ
ឧប្បត្តចតុក្កានិ, តីណិ បមត្តចតុក្កានិ, តីណិ មតអក្ខាយិតចតុក្កានិ, តីណិ
យេភុយ្យេន អក្ខាយិតចតុក្កានិ, តីណិ យេភុយ្យេន ខាយិតចតុក្កានិតិ
សត្តវិសតិ ចតុក្កានិ។ តថា អមនុស្សតិយា; តថា តិវច្ឆានគតិកិយាតិ ឥត្តិវាវេ
ឯកាសីតិ ចតុក្កានិ។ យថា ច ឥត្តិវាវេ ឯវំ ឧភតោព្យញ្ញនកវាវេ។
បណ្ឌាកបុរិសវាវេសុ បន ទិដ្ឋំ មគ្គានំ វសេន ចតុបណ្ណាស ចតុបណ្ណាស
ហោន្តិ។ ឯវំ សព្ពានិបិ ទ្វេសតានិ, សត្តតិ ច ចតុក្កានិ ហោន្តិ, តានិ
ឧត្តានត្ថានិយេវ។

សព្ពវាវេសុ បនេត្ថ “មតំ យេភុយ្យេន អក្ខាយិតំ ខាយិត”ន្តិ ឯតស្មី ហ្មនេ
អយំ វិនិច្ឆយោ - តម្កបណ្ឌិទីបេ កិវ ទ្វេវិនយជរា សមាធាចរិយកា ថេរា
អហោសុំ - ឧបតិស្សត្ថេរោ ច, ធុស្សនេវត្ថេរោ ច។ តេ មហាភយេ ឧប្បន្នេ
វិនយបិដកំ បរិហរន្តា វក្ខីសុ។ តេសុ ឧបតិស្សត្ថេរោ ព្យត្តតរោ។ តស្សបិ ទ្វេ
អន្តោវាសិកា អហោសុំ - មហាបទុមត្ថេរោ ច មហាសុមត្ថេរោ ច។ តេសុ
មហាសុមត្ថេរោ នក្ខត្តំ វិនយបិដកំ អស្សោសិ, មហាបទុមត្ថេរោ តេន សទ្ធិ
នវក្ខត្តំ, វិសុញ្ញោ ឯកកោវ នវក្ខត្តន្តិ អជ្ឈាវសក្ខត្តំ អស្សោសិ; អយមេវ តេសុ
ព្យត្តតរោ។ តេសុ មហាសុមត្ថេរោ នវក្ខត្តំ វិនយបិដកំ សុត្វា អាចរិយំ មុញ្ញិត្វា
អបរគង្គំ អគមាសិ។ តតោ មហាបទុមត្ថេរោ អាហា - “សូរោ វត, វេ, ឯស
វិនយជរោ យោ ធរមានកំយេវ អាចរិយំ មុញ្ញិត្វា អញ្ញត្ត វសិតព្ពំ មញ្ញតិ។ ននុ
អាចរិយេ ធរមានេ វិនយបិដកញ្ញ អជ្ឈកថា ច អនេកក្ខត្តំ គហេត្វាបិ ន
វិស្សជ្ជេតព្ពំ, និច្ចកាលំ សោតព្ពំ, អនុសំវច្ឆំ សជ្ឈាយិតព្ពំ”ន្តិ។

ឯវិវិទយគរុកានំ ភិក្ខុនំ កាលេ ឯកទិវសំ ឧបតិស្សត្ថេរោ
មហាបទុមត្ថេរប្បមុខានំ បញ្ចន្ទំ អន្តោវាសិកសតានំ បឋមចារាជិកសិក្ខាបទេ
ឥមំ បទេសំ វណ្ណាន្តោ និសិដ្ឋោ ហោតិ។ តំ អន្តោវាសិកា បុច្ឆិសុ - “ភន្តេ,
យេភុយ្យេន អក្ខាយិតេ ចារាជិកំ, យេភុយ្យេន ខាយិតេ ធុល្លច្ចយំ,
ឧបឡក្ខាយិតេ កេន ភវិតត្ថ”ន្តិ? ថេរោ អាហា - “អាវុសោ, ពុទ្ធា នាម ចារាជិកំ
បញ្ញាបេន្តា ន សាវសេសំ កត្វា បញ្ញាបេន្តិ, អនវសេសំយេវ កត្វា សព្វំ
បរិយាទិយិត្វា សោតំ ជិន្និត្វា ចារាជិកវត្ថុស្មី ចារាជិកមេវ បញ្ញាបេន្តិ។ ឥទព្វា
សិក្ខាបទំ លោកវដ្ឋំ, ន បណ្ណាត្ថវដ្ឋំ។ តស្មា យទិ ឧបឡក្ខាយិតេ ចារាជិកំ
ភវេយ្យ, បញ្ញាបេយ្យ សម្មាសម្ពុទ្ធោ។ ចារាជិកជ្ជាយា បទេត្ថ ន ទិស្សតិ,
ធុល្លច្ចយមេវ ទិស្សតី”តិ។

អបិច មតសវីរេ ចារាជិកំ បញ្ញាបេន្តោ ភគវា យេភុយ្យេន អក្ខាយិតេ
ឋេបេសិ “តតោ បរំ ចារាជិកំ នត្ថិ”តិ ទស្សេតុំ។ ធុល្លច្ចយំ បញ្ញាបេន្តោ
យេភុយ្យេន ខាយិតេ ឋេបេសិ “តតោ បរំ ធុល្លច្ចយំ នត្ថិ”តិ ទស្សេតុន្តិបិ
វេទិតព្ពំ។ ខាយិតាខាយិតព្វា នាមេតំ មតសវីរស្មីយេវ វេទិតព្ពំ, ន ជីវមានេ។
ជីវមានេ ហិ នខបិដ្ឋិប្បមាលោបិ ធូរិមំសេ វា ឆ្មារុម្ពិ វា សតិ ចារាជិកមេវ
ហោតិ។ យទិបិ និមិត្តំ សព្វសោ ខាយិតំ ធូរិចម្ពំ នត្ថិ, និមិត្តសណ្ឋានំ
បញ្ញាយតិ, បវេសនំ ជាយតិ, ចារាជិកមេវ។ និមិត្តសណ្ឋានំ បទ
អនវសេសេត្វា សព្វស្មី និមិត្ត ជិន្និត្វា សមន្តតោ តច្ឆេត្វា ឧប្បាជិតេ
វណាសន្តេបវសេន ធុល្លច្ចយំ។ និមិត្តតោ បតិកាយ មំសបេសិយា ឧបក្កមន្តស្ស
ទុក្កជំ។ មតសវីរេ បទ យទិបិ សព្វំ សវីរំ ខាយិតំ ហោតិ, យទិបិ អក្ខាយិតំ,
តយោ បទ មគ្គា អក្ខាយិតា, តេសុ ឧបក្កមន្តស្ស ចារាជិកំ។ យេភុយ្យេន
អក្ខាយិតេ ចារាជិកមេវ។ ឧបឡក្ខាយិតេ ច យេភុយ្យេន ខាយិតេ ច
ធុល្លច្ចយំ។

មនុស្សនាំ ជីវមានកសិវិវ អក្ខិណសកណ្ណាច្ឆិទ្ធីវត្តិកោសេសុ សត្តកាធិហិ
កតវណោវា មេដុនរាគេន តិលជលមត្តម្យី អង្គជាតំ បវេសេន្តស្ស
ដុល្លច្ចយមេវ។ អវសេសសវីវេ ឧបកច្ឆកាធិសុ ទុក្ខដំ។ មតេ អល្លសវីវេ
ចារាជិកកេត្តេត្ត ចារាជិកំ, ដុល្លច្ចយកេត្តេត្ត ដុល្លច្ចយំ, ទុក្ខជកេត្តេត្ត ទុក្ខដំ។ យទា
បន សវីវំ ឧទ្ធមាតកំ ហោតិ កុចិតំ នីលមត្តិកសមាភិណ្ណំ
កិមិកុលសមាគុលំ នវហិ វណាមុខេហិ បគ្គឡិ តបុត្តកុណាបភាវេន
ឧបគន្ធម្យី អសក្កុណោយ្យំ, តទា ចារាជិកវត្តញ្ច ដុល្លច្ចយវត្តញ្ច វិជហតិ;
តាធិសេ សវីវេ យត្ត កត្តចិ ឧបក្កមតោ ទុក្ខជមេវ។ តិវច្ឆានគតានំ ហត្ថិ-
អស្ស-គោណ-គទ្រភ-ឌីដ្ឋមហីសាធិនំ នាសាយ ដុល្លច្ចយំ។ វត្តិកោសេ
ដុល្លច្ចយមេវ។ សព្វេសម្បី តិវច្ឆានគតានំ អក្ខិកណ្ណាវណេសុ ទុក្ខដំ,
អវសេសសវីវេចិ ទុក្ខជមេវ។ មតានំ អល្លសវីវេ ចារាជិកកេត្តេត្ត ចារាជិកំ,
ដុល្លច្ចយកេត្តេត្ត ដុល្លច្ចយំ, ទុក្ខជកេត្តេត្ត ទុក្ខដំ។

កុចិតកុណាបេ បន បុព្វេវុត្តនយេនេវ សព្វត្ថ ទុក្ខដំ។ កាយសំសគ្គរាគេន
វា មេដុនរាគេន វា ជីវមានកបុរិសស្ស វត្តិកោសំ អប្បវេសេន្តោ និមិត្តេន
និមិត្តំ ធុបតិ, ទុក្ខដំ។ មេដុនរាគេន ឥត្តិយា អប្បវេសេន្តោ និមិត្តេន និមិត្តំ
ធុបតិ, ដុល្លច្ចយំ។ មហាអដ្ឋកថាយំ បន “ឥត្តិនិមិត្តំ មេដុនរាគេន មុខេន ធុបតិ
ដុល្លច្ចយ”ន្តិវុត្តំ។ ចម្មក្ខន្ធកេ “ធម្មត្ថិយា ភិក្ខុ អចិវតិយា នទិយា ភាវីនំ តវន្តិនំ
វិសាលោសុបិ គណ្ណាន្តិ, កណ្ណោសុបិ គណ្ណាន្តិ, គីវាយបិ គណ្ណាន្តិ, ធម្មាយបិ
គណ្ណាន្តិ, បិដ្ឋិម្យី អភិរុហន្តិ, វត្តចិត្តាបិ អង្គជាតំ ធុបន្តិ”តិ (មហាវ. ២៥២)
ឥមិស្ស អដ្ឋប្បត្តិយា អវិសេសេន វុត្តំ - “ន ច, ភិក្ខុវេ, វត្តចិត្តេន អង្គជាតំ
ធុបិតតំ, យោ ធុបេយ្យ, អាបត្តិ ដុល្លច្ចយស្ស”តិ (មហាវ. ២៥២)។ តំ សព្វម្បី
សំសន្និទ្ធា យថា នវិវុដ្ឋតិ តថា គហោតត្ថំ។ កថញ្ច នវិវុដ្ឋតិ? យំ តាវ
មហាអដ្ឋកថាយំ វុត្តំ “មេដុនរាគេន មុខេន ធុបតិ”តិ។ តត្រ កិវ និមិត្តមុខំ

មុខង្គី អធិប្បត្តិ។ “មេដុនរាគេនា” តិ ច វុត្តត្តាបិ អយមេវ តត្ថ អធិប្បាយោតិ
វេទិតញ្ចោ។ ន ហិ ឥត្តិនិមិត្តេ បកតិមុខេន មេដុនបក្កមោ ហោតិ។ ខន្ធកេបិ យេ
បិដ្ឋិ អភិរុហន្តា មេដុនរាគេន អង្គជាតេន អង្គជាតំ ធុប័សុ, តេ សន្ធាយ
ដុល្លច្ចយំ វុត្តង្គី វេទិតញ្ចំ។ ឥតរថា ហិ ទុក្ខដំសិយា។ កេបិ បនាហុ “ខន្ធកេបិ
មុខេនេវ ធុបនំ សន្ធាយ ឌីឡាវិកត្តា កម្មស្ស ដុល្លច្ចយំ វុត្តំ។ អដ្ឋកថាយម្យី តំ
សន្ធាយភាសិតំ គហេត្វាវ មេដុនរាគេន មុខេន ធុបតិ ដុល្លច្ចយង្គី វុត្ត” ង្គី។
តស្មា សុដ្ឋ សល្លកេត្វា ឧភាសុ វិនិច្ឆយេសុ យោ យុត្តតរោ សោ គហេតញ្ចោ។
វិនយញ្ញ បន បុរិមំ បសំសង្គិ។ កាយសំសគ្គរាគេន បន បកតិមុខេន វា
និមិត្តមុខេន វា ឥត្តិនិមិត្តំ ធុបន្តស្ស សង្ឃាធិសេសោ។ តិរច្ឆានគតិត្តិយា
បស្សាវមក្កំ និមិត្តមុខេន ធុបន្តស្ស វុត្តនយេនេវ ដុល្លច្ចយំ។
កាយសំសគ្គរាគេន ទុក្ខដង្គិ។

ឯក្ខន្ធសត្តតិទ្ធិសតចតុក្កកថា និដ្ឋិតា។

សន្តតចតុក្កកេនកថា

៦១-៦២. ឯវំ ភគវា បដិបន្នកស្ស ភិក្ខុនោ រក្ខណាត្ថំ សត្តតិទ្ធិសតចតុក្កានិ
នីហរិត្វា “ឥទានិ យេ អនាគតេ ចាបភិក្ខុ ‘សន្តតំ ឥមំ ន កិញ្ចំ ឧចាទិន្នកំ
ឧចាទិន្នកេន ដុសតិ, កោ ឯត្ថ ទោសោ’ តិ សញ្ញាច្ច លេសំ ឌីឡេស្សង្គិ, តេសំ
សាសនេ បតិជ្ជា ឯវំ ន ភវិស្សតី” តិ ទិស្វា តេសុ សត្តតិទ្ធិសតចតុក្កេសុ
ឯកមេកំ ចតុក្កំ ចត្វហិ សន្តតាធិកេនេហិ ភិក្ខុត្វា ឧស្សេន្តោ ភិក្ខុបច្ឆតិកា
មនុស្សីតី ភិក្ខុស្ស សន្តិកេ អានេត្វា វច្ឆមក្កេន បស្សាវមក្កេន មុខេន អង្គជាតំ
អភិនិស័ទេន្តិ សន្តតាយ អសន្តតស្សាតិ អាធិមាហ។

តត្ថ សន្តតាយ អសន្តតស្ស ភិក្ខុស្ស អន្តជានំ អភិនិស័ទេន្តិតិ ឥមិនា
បស្សវមគ្គន មុខេន អសន្តតស្ស ភិក្ខុស្ស អន្តជានំ អភិនិស័ទេន្តិតិ ឥមិនា
នយេន យោជនា វេទិតញ្ញា។ តត្ថ សន្តតា នាម យស្ស ភីសុ មគ្គសុ យោ កោចិ
មគ្គោ បលិវេសេត្វា វា អន្តោ វា បវេសេត្វា យេន កេនចិ វត្ថេន វា បណ្ណេន វា
វាកបដ្ឋេន វា ចម្មេន វា តិប្បសីសាទីនំ បដ្ឋេន វា បដិច្ចន្នោ។ សន្តតា នាម យស្ស
អន្តជានំ តេសំយេវ វត្ថាទីនំ យេន កេនចិ បដិច្ចន្នំ។ តត្ថ ឧចាទិន្នកេន វា
អនុចាទិន្នកំ យដ្ឋិយតុ, អនុចាទិន្នកេន វា ឧចាទិន្នកំ, អនុចាទិន្នកេន វា
អនុចាទិន្នកំ, ឧចាទិន្នកេន វា ឧចាទិន្នកំ, សេច យត្ថកេ បរិដ្ឋេ ចារាជិកំ
ហោតីតិ វុត្ថំ, តត្ថកំ បរិសតិ, សព្ពត្ថ សាទិយន្តស្ស ចារាជិកកេត្តេ ចារាជិកំ;
ធុល្លច្ចយកេត្តេ ធុល្លច្ចយំ, ធុក្កជកេត្តេ ធុក្កជមេវ ហោតិ។ សេច ឥត្តិនិមិត្តំ
ខាលាំ កត្វា សន្តតំ, ខាលាំ យដ្ឋេន្តស្ស ធុក្កជំ។ សេច បុរិសនិមិត្តំ ខាលាំ កត្វា
សន្តតំ, ខាលាំ បវេសេន្តស្ស ធុក្កជំ។ សេច ឧភយំ ខាលាំ កត្វា សន្តតំ, ខាលាំនា
ខាលាំ យដ្ឋេន្តស្ស ធុក្កជំ។ សេច ឥត្តិនិមិត្តេ វេឡុនឡបញ្ញាទីនំ កិញ្ចិ បក្ខិត្តំ,
តស្ស ហេដ្ឋាភាគំ ចេបិ ដុសន្តោ តិលជលមត្តំ បវេសេតិ, ចារាជិកំ។ ឧបរិភាគំ
ចេបិ ឧភោសុ បស្សេសុ ឯកបស្សំ ចេបិ ដុសន្តោ បវេសេតិ, ចារាជិកំ។ ចត្តារិបិ
បស្សនិ អដុសន្តោ បវេសេត្វា តស្ស តលំ ចេបិ ដុសតិ, ចារាជិកំ។ យទិ បន
បស្សេសុ វា តលេ វា អដុសន្តោ អាកាសគតមេវ កត្វា បវេសេត្វា នីហរតិ,
ធុក្កជំ។ ពហិទ្ធា ខាលុកេ ដុសតិ ធុក្កជមេវ។ យថា ច ឥត្តិនិមិត្តេ វុត្ថំ, ឯវំ
សព្ពត្ថ លក្ខណំ វេទិតព្ពន្ធិ។

សន្តតចតុក្កកេនកថា និដ្ឋិតា។

ភិក្ខុបច្ឆតិកចតុក្កកេនវណ្ណនា

២៣-២៤. ឯវំ សន្តតចតុក្កភេទំ វត្វា ឥនានិ យស្មាន កេវលំ
មនុស្សត្ថិអាទិកេ ភិក្ខុស្ស ឯវំ សន្តិកេ អាណេន្តិ។ អថ ខោ ភិក្ខុម្យំ តាសំ សន្តិកេ
អាណេន្តិ, តស្មា តប្បភេទំ ទស្សន្តោ “ភិក្ខុបច្ឆតិកា ភិក្ខុំ មនុស្សត្ថិយា
សន្តិកេ” តិ អាទិនា នយេន សព្វានិ តានិ ចតុក្កានិ បុនបិ នីហិវត្វា ទស្សសិ។
តេសុ វិនិច្ឆយោ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពានិ។

ភិក្ខុបច្ឆតិកាវសេន ចតុក្កភេទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

រាជបច្ឆតិកាទិចតុក្កភេទកថា

២៥. យស្មា បន នភិក្ខុបច្ឆតិកា ឯវំ ឯវំ ករោន្តិ, រាជបច្ឆតិកាទយោបិ
ករោន្តិ។ តស្មា តម្បិ បភេទំ ទស្សន្តោ “រាជបច្ឆតិកា” តិ អាទិមាហា។ តត្ថ
រាជានោ ឯវំ បច្ឆតិកា រាជបច្ឆតិកា។ តេ ច សយំ អាណេន្តាបិ អញ្ញេហិ
អាណាបេន្តាបិ អាណេន្តិយេវាតិ វេទិតព្ពា។ ចោរា ឯវំ បច្ឆតិកា ចោរបច្ឆតិកា។
ធុត្តាតិ មេធុនុបសំហិតទិវាបសុតា នាគិកកេរាជិយបុរិសា,
ឥត្ថិធុត្ថសុរាធុត្តាទយោ វា; ធុត្តា ឯវំ បច្ឆតិកា ធុត្ថបច្ឆតិកា។ គន្ធន្តិ ហទយំ
វុច្ឆតិ, តំ ឧប្បាជេន្តិ ឧប្បលគន្ធា, ឧប្បលគន្ធា ឯវំ បច្ឆតិកា
ឧប្បលគន្ធបច្ឆតិកា។ ឯតេ កិវ ន កសិវណិជ្ជាធិហិ ជីវន្តិ,
បន្តយាតកាមយាតាធិនិ កត្វា បុត្តនាវំ ចោសេន្តិ។ តេ កម្មសិទ្ធិ បត្តយមាណា
នេវតានំ អាយាចេត្វា តាសំ ពលិកម្មត្ថំ មនុស្សនំ ហទយំ ឧប្បាជេន្តិ។
សព្ពកាលេ ច មនុស្សា ទុល្លភា។ ភិក្ខុ បន អរញ្ញេ វិហារន្តា សុលភា ហោន្តិ។ តេ
សីលវន្តំ ភិក្ខុំ គហេត្វា “សីលវតោ វជោ នាម ភារិយោ ហោតិ” តិ មញ្ញមាណា
តស្ស សីលវិធាសនត្ថំ មនុស្សត្ថិអាទិកេ វា អាណេន្តិ; តំ វា តត្ថ នេន្តិ។ អយមេត្ត
វិសេសោ។ សេសំ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ ភិក្ខុបច្ឆតិកាវេ វុត្តនយេនេវ ច
ឥមេសុ ចត្វសុបិ វាវេសុ ចតុក្កានិ វេទិតព្ពានិ។ ចាឡិយំ បន សំខិត្តេន វុត្តានិ។

សព្វការណ៍នេះ ចតុក្ករោទកថា និដ្ឋិតា។

អាបត្តាធិបត្តិវាវណ្ណា

៦៦. ឥទានិ យំ វុត្ថំ “មនុស្សិតិយា តយោ មគ្គេ មេវុនំ ធម្មំ
បដិសេវន្តស្ស” តិអាទិ, ឯត្ថ អសម្មាហត្ថំ “មគ្គេន មគ្គ” តិអាទិមាហា។ តត្ថ
មគ្គេន មគ្គន្តិ ឥតិយា តិសុ មគ្គេសុ អញ្ញាតវេន មគ្គេន អត្តនោ អង្គជាតំ
បវេសេតិ អថ វា សម្មិន្ទេសុ ទិសុ មគ្គេសុ បស្សវមគ្គេន វច្ឆមគ្គំ វច្ឆមគ្គេន វា
បស្សវមគ្គំ បវេសេតិ។ មគ្គេន អមគ្គន្តិ បស្សវាទិមគ្គេន បវេសេត្វា តស្ស
សាមញ្ញា វណ្ណេន និហរតិ។ អមគ្គេន មគ្គន្តិ មគ្គសាមន្តេន វណ្ណេន បវេសេត្វា
មគ្គេន និហរតិ។ អមគ្គេន អមគ្គន្តិ ទិសុ សម្មិន្ទវណ្ណេសុ ឯកេន វណ្ណេន
បវេសេត្វា ធុតិយេន និហរតិ។ ឥមស្ស សុត្តស្ស អនុលោមវេសេន សព្វត្ថ
វណ្ណសង្ខេបេ ធុល្លច្ចយំ វេទិតព្ពំ។

ឥទានិ យំ បរតោ វុត្ថតិ “អធិបត្តិ អជាទន្តស្ស អសាទិយន្តស្ស” តិ, តត្ថ
អសម្មាហត្ថំ “ភិក្ខុ សុត្តភិក្ខុម្ហី” តិអាទិមាហា។ តត្រាយំ អធិប្បាយោ - យោ
បដិពុទ្ធា សាទិយតិ សោ “សុត្តម្ហី មយំ ឯសោ វិប្បជិបទ្ធិ, ធាហំ ជាធាមី” តិ ន
មុច្ឆតិ។ ឧកោ នាសេតញ្ញាតិ ចេត្ថ ទ្វេបិ លិង្គនាសនេន នាសេតញ្ញា។ តត្រ
ទូសកស្ស បដិញ្ញាករណំ នត្ថិ, ទូសិតោ បុច្ឆិត្វា បដិញ្ញាយ នាសេតញ្ញា។ សចេ
ន សាទិយតិ, ន នាសេតញ្ញា។ ឯស នយោ សាមណោវាវេបិ។

ឯវំ តត្ថ តត្ថ តំ តំ អាបត្តិញ្ច អធិបត្តិញ្ច ធស្សេត្វា ឥទានិ អធិបត្តិមេវ
ធស្សេត្តោ “អធិបត្តិ អជាទន្តស្ស” តិអាទិមាហា។ តត្ថ អជាទន្តោ នាម យោ
មហានិទ្ទំ ធុក្កន្តោ បរេន កតំ ឧបក្កមម្មិ ន ជាធាតិ វេសាលិយំ មហាវនេ
ធិវាវិហារតតោ ភិក្ខុវិយ។ ឯវុបស្ស អធិបត្តិ។ វុត្ថម្មិ ចេតំ - “ធាហំ ភគវា

ជាធាតុវិចិត្រ; អនាបត្តិ, ភិក្ខុ, អដានន្តស្សា” តិ (ចារា. ៧៥)។ អសាទិយន្តោ នាម
យោ ជានិត្យាបិ ន សាទិយតិ, តត្ថេវ សហសា វុដ្ឋិតភិក្ខុវិយ។ វុត្តម្បិ ចេតំ -
“នាហំ ភកា សាទិយន្តិ។ អនាបត្តិ, ភិក្ខុ, អសាទិយន្តស្សា” តិ។

ឧប្បត្តកោ នាម បិត្តម្ពត្តកោ។ ធុរិយញ្ញំ បិត្តំ - ពន្ធិបិត្តំ, អពន្ធិបិត្តញ្ញាតិ។
តត្ថ អពន្ធិបិត្តំ លោហិតំ វិយ សព្ពដ្ឋកតំ, តម្ហិ កុបិតេ សត្តានំ
កណ្ណាកប្បសរីរកម្មាធិនិ ហោន្តិ។ តានិ ភេសន្តិកិរិយាយ វុបសមន្តិ។ ពន្ធិបិត្តំ
បន បិត្តកោសកេ បិតំ។ តម្ហិ កុបិតេ សត្តា ឧប្បត្តកា ហោន្តិ វិបល្លត្តសញ្ញា
ហិរោត្ថប្បំ ធម្មត្វា អសារុប្បាចារំ ចរន្តិ។ លហុកករុកានិ សិក្ខាបទានិ
មន្តនាបិ ន ជានន្តិ។ ភេសន្តិកិរិយាយបិ អតេកិច្ចា ហោន្តិ។ ឯវរុបស្ស
ឧប្បត្តកស្ស អនាបត្តិ។

ទិត្តចិត្តោ នាម វិស្សជ្ជចិត្តោ យក្ខម្ពត្តកោ វុច្ឆតិ។ យក្ខា កិរ ភេរវានិ វា
អារម្មណានិ ធស្សត្វា មុខេន ហត្ថំ បវេសេត្វា ហនយរូបំ វា មន្តនា សត្ត
វិត្តចិត្តោ វិបល្លត្តសញ្ញា ករោន្តិ។ ឯវរុបស្ស ទិត្តចិត្តស្ស អនាបត្តិ។ តេសំ បន
ឧទិន្នំ អយំ វិសេសោ - បិត្តម្ពត្តកោ និច្ចមេវ ឧប្បត្តកោ ហោតិ, បកតិសញ្ញំ ន
លភតិ។ យក្ខម្ពត្តកោ អន្តរន្តរា បកតិសញ្ញំ បដិលភតីតិ។ ឥធម បន
បិត្តម្ពត្តកោ វា ហោតុ យក្ខម្ពត្តកោ វា, យោ សព្ពសោ មុជ្ជស្សតិ កិញ្ចំ ន
ជាធាតុ, អគ្គិម្បិ សុវណ្ណម្បិ គូជម្បិ ចន្ទនម្បិ ឯកសទិសំ មន្តនោវ វិចរតិ,
ឯវរុបស្ស អនាបត្តិ។ អន្តរន្តរា សញ្ញំ បដិលភិត្វា ញត្វា ករោន្តស្ស បន
អាបត្តិយេវ។

វេទនាដ្ឋោ នាម យោ អធិមត្តាយ ធុក្ខវេទនាយ អាតុរោ កិញ្ចំ ន ជាធាតុ,
ឯវរុបស្ស អនាបត្តិ។

អាធិកម្មកោនាមយោ តស្មី តស្មី កម្មេ អាធិក្ខតោ។ ឥធម៌ បន សុទិន្ទត្ថោ
អាធិកម្មកោ, តស្ស អនាបត្តិ។ អវសេសានំ មក្កជ័សមណាវន្តិបុត្តកាធិនំ
អាបត្តិយេវាតិ។

បទភាជនីយវណ្ណានានិដ្ឋិតា។

បក្ខីណាកកថា

ឥមស្មី បន សិក្ខាបទេ កោសល្លត្ថំ ឥទំ បក្ខីណាកំវេទិតព្ធុំ -

“សមុជ្ឈានញ្ច កិរិយា, អថោ សញ្ញា សចិត្តកំ;
លោកវដ្ឋញ្ច កម្មញ្ច, កុសលំ វេទនាយ ចា”តិ។

តត្ថ “សមុជ្ឈាន”ន្តិ សព្វសង្គ្រាហកវសេន ធម៌សិក្ខាបទសមុជ្ឈានានិ។ តានិ
បរិវារេ អារិ ភរិស្សន្តិ។ សមាសតោ បន សិក្ខាបទំ នាម - អត្ថិ ធម៌សមុជ្ឈានំ, អត្ថិ
ចតុសមុជ្ឈានំ, អត្ថិ តិសមុជ្ឈានំ, អត្ថិ កមិនសមុជ្ឈានំ, អត្ថិ
ឯឡ កលោមសមុជ្ឈានំ, អត្ថិ ធុរនិក្ខេបាធិសមុជ្ឈានន្តិ។

តត្រាបិ កិញ្ច កិរិយតោ សមុជ្ឈាតិ, កិញ្ច អកិរិយតោ សមុជ្ឈាតិ, កិញ្ច
កិរិយាកិរិយតោ សមុជ្ឈាតិ, កិញ្ច សិយា កិរិយតោ, សិយា អកិរិយតោ
សមុជ្ឈាតិ, កិញ្ច សិយា កិរិយតោ សិយា កិរិយាកិរិយតោ សមុជ្ឈាតិ។

តត្រាបិ អត្ថិ សញ្ញាវិមោក្ខំ, អត្ថិ នោសញ្ញាវិមោក្ខំ។ តត្ថ យំ ចិត្តន្តំ
លភតិយេវ, តំ សញ្ញាវិមោក្ខំ; ឥតវំ នោសញ្ញាវិមោក្ខំ។

បុន អត្ថិ សចិត្តកំ, អត្ថិ អចិត្តកំ។ យំ សហោវ ចិត្តន អាបជ្ជតិ, តំ
សចិត្តកំ; យំ វិនាបិ ចិត្តន អាបជ្ជតិ, តំ អចិត្តកំ។ តំ សព្វម្បី លោកវដ្ត
បណ្ណាត្តិវដ្តន្តិ ធុរិជំ។ តេសំ លក្ខណំ វុត្តមេវ។

កម្មកុសលវេទនាវសេនាបិ ចេត្ត អត្ថិ សិក្ខាបទំ កាយកម្មំ, អត្ថិ
វជីកម្មំ។ តត្ថ យំ កាយធារិកំ, តំ កាយកម្មំ; យំ វជីធារិកំ, តំ វជីកម្មន្តិ
វេទិតព្ពំ។ អត្ថិ បន សិក្ខាបទំ កុសលំ, អត្ថិ អកុសលំ, អត្ថិ អព្យាកតំ។
ទុត្តិសេវ ហិ អាបត្តិសមឧដ្ឋាបកចិត្តានិ - អដ្ឋ កាមាវចរកុសលានិ, ទ្វាទស
អកុសលានិ, ទស កាមាវចរកិរិយចិត្តានិ, កុសលតោ ច កិរិយតោ ច ទ្វេ
អភិញ្ញាចិត្តានិទិ។ តេសុ យំ កុសលចិត្តន អាបជ្ជតិ, តំ កុសលំ; ឥតវេហិ
ឥតវំ។ អត្ថិ ច សិក្ខាបទំ តិវេទនំ, អត្ថិ ទ្វិវេទនំ, អត្ថិ ឯកវេទនំ។ តត្ថ យំ
អាបជ្ជន្តោ តិសុ វេទនាសុ អញ្ញាតវេទនាសមដ្ឋី ហុត្វា អាបជ្ជតិ, តំ តិវេទនំ; យំ
អាបជ្ជន្តោ សុខសមដ្ឋី វា ឧបេក្ខាសមដ្ឋី វា អាបជ្ជតិ, តំ ទ្វិវេទនំ; យំ អាបជ្ជន្តោ
ទុក្ខវេទនាសមដ្ឋីយេវ អាបជ្ជតិ, តំ ឯកវេទនន្តិ វេទិតព្ពំ។ ឯវំ -

“សមុដ្ឋានញ្ច កិរិយា, អថោ សញ្ញា សចិត្តកំ;
លោកវដ្តញ្ច កម្មញ្ច, កុសលំ វេទនាយ ចា”តិ។

ឥមំ បកិណ្ណកំ វិទិត្វា តេសុ សមុដ្ឋានាទីសុ ឥទំ សិក្ខាបទំ សមុដ្ឋានតោ
ឯកសមុដ្ឋានំ។ អត្ថំវសេន ទុកសមុដ្ឋានំ, កាយចិត្តតោ សមុដ្ឋាតិ។
កិរិយសមុដ្ឋានញ្ច ករោន្តោយេវ ហិ ឯតំ អាបជ្ជតិ។ មេដុនបដិសំយុត្តាយ
កាមសញ្ញាយ អភាវេន មុច្ឆនតោ សញ្ញាវិមោក្ខំ។ “អនាបត្តិ អជានន្តស្ស
អសាទិយន្តស្ស”តិ ហិ វុត្តំ។ មេដុនចិត្តនេវ នំ អាបជ្ជតិ, នវិនា ចិត្តនាតិ
សចិត្តកំ។ រាគវសេនេវ អាបជ្ជិតព្ពតោ លោកវដ្តំ។ កាយធារេនេវ
សមុដ្ឋានតោ កាយកម្មំ។ ចិត្តំ បនេត្ត អត្ថមត្តំ ហោតិ, ន តស្ស វសេន

កម្មភាពវាលព្រៃតិ។ លោកចិត្តន អាបជ្ជិតព្រះតា អកុសលចិត្ត។ សុខសមដ្ឋី វា
ឧបេក្ខាសមដ្ឋី វា តំ អាបជ្ជិតិ ធ្វើវេទនន្ត វេទិតព្វំ។ សព្វព្រោត អាបត្តិយំ
យុជ្ជិតិ។ សិក្ខាបទសីសេន បទ សព្វអដ្ឋកថាសុទេសនា អារុណ្ឌ, តស្មា ឯវំ វុត្តំ។

បកិណ្ណាកកថា និដ្ឋិតា។

វិជិតវត្ថុវណ្ណនា

មក្ខដំ វុជ្ជបុត្តា ច...បេ.... វុឡបព្វជិតោ មិតោតិ ឥទំ កី? ឥមា វិជិតវត្ថុនំ
ភកវតា សយំ វិជិត្តតានំ តេសំ តេសំ វត្ថុនំ ឧទ្ទានកាថា នាម។ តានិ វត្ថុនិ “សុខំ
វិនយធរា ឧគ្គល្លាស្សន្តិ” តិ ធម្មសង្គាហកត្តវេហិ បបិតានិ។ វត្ថុកាថា បទ
ធរមាណយេវ ភកវតិ ឧចាលិត្តវេន បបិតា “ឥមិនាល ក្ខណោន អាយតី
វិនយធរា វិនយំ វិជិត្តនិស្សន្តិ” តិ។ តស្មា ឯត្ថ វុត្ថលក្ខណំ សាធុកំ សល្លកេត្វា
បឋមសិក្ខាបទំ វិជិត្តនិតព្វំ។ ទុតិយាធិនព្វា វិជិតវត្ថុសុ វុត្ថលក្ខណោន
ទុតិយាធិនិ។ វិជិតវត្ថុនិ ហិ សិប្បិកានំ បដិច្ចន្ទករ្វចានិ វិយ វិនយធរានំ
បដិច្ចន្ទកវត្ថុនិ ហោន្តិតិ។

៦៧. តត្ថ បុរិមានិ ទ្វេ វត្ថុនិ អនុបញ្ញត្តិយំយេវ វុត្ថត្ថានិ។ តតិយេ វត្ថុម្ហិ
គិហិលីដ្ឋេនាតិ គិហិវេសេន ឌីនាតវត្ថោ ហុត្វា។ ចតុត្ថេ នត្តិ កិញ្ចំ វត្ថុព្វំ។
តតោ បវេសុ សត្តសុ វត្ថុសុ កុសចីវន្តិ កុសេ គន្ថេត្វា កតចីវំ។ វាកចីវំ នាម
តាបសានំ វក្កលំ។ ជលកចីវំ នាម ជលកសណ្ឋានានិ ជលកានិ សិព្ពិត្វា
កតចីវំ។ កេសកម្ពលោតិ កេសេហិ តន្ថេ វាយិត្វា កតកម្ពលោ។
វាលកម្ពលោតិ ចមរវាលេហិ វាយិត្វា កតកម្ពលោ។ ឧល្លកបក្ខិកន្តិ
ឧល្លកសកុណាស្ស បក្ខេហិ កតនិវាសនំ។ អជិនក្ខិបន្តិ សលោមំ សឡំ

អជិនមិត្តចម្បង។ ធានសមេ វត្ថុម្ហិ សារត្តោតិ កាយសំសគ្គរាគេន សារត្តោ; តំ
រាគំ ព្រាត្វា ភគវា “អាបត្តិ សង្ឃាទិសេសស្ស”តិ អាហា។

៦៨. តេរសមេ វត្ថុម្ហិ ឧប្បលវណ្ណាតិ សា ថេរី សាវត្ថិយំ សេដ្ឋីដីតា
សតសហស្សកប្បេ អភិជីហារសម្បជ្ជា។ តស្ស បកតិយាបិ អតិទស្សនីយា
និលុប្បលវណ្ណា កាយច្នៃវិ, អត្តន្តរេ បន កិលេសសន្តាបស្ស អភារេន អតិវិយ
វិរោចតិ។ សា តាយេវ វណ្ណាចោក្ខរតាយ “ឧប្បលវណ្ណា”តិ នាមំ លភិ។
បដិពទ្ធិត្តោតិ គិហិកាលតោ បដ្ឋាយ វត្ថុចិត្តោ; សោ កិរ តស្ស
ព្រាតិទារកោ ហោតិ។ អថ ខោតិ អនន្តរត្ថេ និចាតោ; មញ្ចកេ
និសិទ្ធានន្តរមេវាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ ធិវា ពាហិរតោ អាគន្ធា ធារំ បិដាយ
និសិទ្ធានញ្ចំ បឋមំ អន្ធការំ ហោតិ។ សោ យាវស្ស តំ អន្ធការំ ន ទស្សតិ,
តារំទេវ ឯវមកាសីតិ អត្តោ។ ទូសេសីតិ បដិសេសិ។ ថេរី បន អនវជ្ជា អត្តនោ
សមណាសញ្ញំ បច្ចុបដ្ឋបេត្វា អសាទិយន្តិ និសីទិ អសទ្ធម្មាធិប្បាយេន បរាមជ្ជា
អគ្គិក្ខន្ធសិលាជម្ពុ-ខទិរសារខាលុកាការិយ។ សោបិ អត្តនោ មនោរមំ បូរេត្វា
គតោ។ តស្ស ថេរីយា ទស្សនបថំ វិជហន្តស្សេវ អយំ មហាបថី សិនេរុបព្ពតំ
ធារេតុំ សមត្ថាបិ តំ ចាបបុរិសំ ព្យាមមត្តកធឿវំ ធារេតុំ អសក្កោន្តិវិយ
ភិដ្ឋិត្វា វិវរមនាសិ។ សោ តទ្ធិណញ្ញេវ អវីចិជាលានំ ឥន្ទនភារំ អគមាសិ។
ភគវា តំ សុត្វា “អនាបត្តិ, ភិក្ខុវេ, អសាទិយន្តិយា”តិ វត្វា ថេរី សន្ធាយ
ធម្មបទេ ឥមំ កាថំ អភាសិ -

“វារី ចោក្ខរបត្តេវ, អារគ្គិវ សាសថោ;

យោ ន លិម្បតិ កាមេសុ, តមហំ ព្រូមិ ព្រាហ្មណ”ន្តិ។ (ធម្ម. ប. ៤០០);

៦៩. ចុទ្ធសមេ វត្ថុម្ហិ ឥត្ថិលីដ្ឋំ ចាតុក្ខតន្តិ វត្ថិភាគេ និទ្ធិ ឌីក្កន្តស្ស
បុរិសសណ្ណានំ មស្សនាបិកាទិ សព្ពំ អន្តរហិតំ ឥត្ថិសណ្ណានំ ឧប្បន្នំ។ តមេវ

ឧបជ្ឈំ តមេវ ឧបសម្មទន្តិ បុព្វេ គហិតឧបជ្ឈាយមេវ បុព្វេ កតឧបសម្មទមេវ
អនុជានាមិ។ បុន ឧបជ្ឈាន គហិតញ្ចា; ឧបសម្មទាន កាតញ្ចាតិ អត្ថោ។
តានិយេវ វស្សនីតិ ភិក្ខុឧបសម្មទតោ បកុតិ យាវ វស្សគណានា, តំយេវ
វស្សគណានំ អនុជានាមិ។ ន តតោ បជ្ឈាយ វស្សគណានា កាតញ្ចាតិ អត្ថោ។
ភិក្ខុនិហិ សង្កមិត្តិ ភិក្ខុនិហិ សទ្ធិ សង្កមិត្តំ សង្កន្តំ សមង្កំ ភវិត្តំ អនុជានាមិ
អត្ថោ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - អប្បតិរូបំ ទានិស្សា ភិក្ខុនំ មជ្ឈេ វសិត្តំ,
ភិក្ខុនុបស្សយំ គន្ធា ភិក្ខុនិហិ សទ្ធិ វសត្ថតិ។ យា អាបត្តិយោ ភិក្ខុនំ ភិក្ខុនិហិ
សាធារណាតិ យា ទេសនាគាមិនិយោ វា វុដ្ឋានគាមិនិយោ វា អាបត្តិយោ
ភិក្ខុនំ ភិក្ខុនិហិ សទ្ធិ សាធារណា។ តា អាបត្តិយោ ភិក្ខុនំ សន្តិកេ វុដ្ឋាតុន្តិ
តា សញ្ញាបិ ភិក្ខុនិហិ កាតញ្ចំ វិនយកម្ហំ កត្វា ភិក្ខុនំ សន្តិកេ វុដ្ឋាតុ
អនុជានាមិ អត្ថោ។ តាហិ អាបត្តិហិ អនាបត្តិហិ យា បន ភិក្ខុនំ ភិក្ខុនិហិ
អសាធារណា សុក្កវិស្សដ្ឋិ-អាទិកា អាបត្តិយោ, តាហិ អនាបត្តិ។
លិង្គបរិវត្តនេន តា អាបត្តិយោ វុដ្ឋិតាវ ហោន្តិ។ បុន បកតិលិង្គេ ឧប្បន្នេបិ
តាហិ អាបត្តិហិ តស្ស អនាបត្តិយេវាតិ អយំ តាវេត្ត ចាឡិវិនិច្ឆយោ។

អយំ បន ចាឡិមុត្តោ ឡិក្កន្តិកវិនិច្ឆយោ - ឥមេសុ តាវ ទ្វីសុ លិង្គេសុ
បុរិសលិង្គំ ឧត្តមំ, ឥតិលិង្គំ ហីនំ; តស្មា បុរិសលិង្គំ ពលវអកុសលេន
អន្តរឆាយតិ។ ឥតិលិង្គំ ទុព្ពលកុសលេន បតិដ្ឋាតិ។ ឥតិលិង្គំ បន អន្តរឆាយន្តំ
ទុព្ពលអកុសលេន អន្តរឆាយតិ។ បុរិសលិង្គំ ពលវកុសលេន បតិដ្ឋាតិ។ ឯវំ
ឧភយម្បិ អកុសលេន អន្តរឆាយតិ, កុសលេន បដិលព្ពតិ។

តត្ថ សចេ ទិដ្ឋំ ភិក្ខុនំ ឯកតោ សជ្ឈាយំ វា ធម្មសាកក្ខំ វា កត្វា ឯកាគារេ
និបដ្ឋិតា និដ្ឋំ ឡិក្កន្តានំ ឯកស្ស ឥតិលិង្គំ ចាតុភវតិ, ឧភិក្ខុម្បិ សហសេយ្យាបត្តិ
ហោតិ។ សោ ចេ បដិពុដ្ឋិកា អត្ថនោ តំ វិប្បការំ ទិស្វា ទុក្ខំ ទុម្ពនោ

វត្តិការក្រយេវ ឥតរស្ស អាហារចេយ្យ, តេន សមស្សសេតញ្ចោ - “ហោតុ, មា
ចិន្តយិត្ត។ វដ្តស្សវេសោ ធាសោ។ សម្មាសម្ពុទ្ធន ទ្វារំ ទិន្នំ, ភិក្ខុ វា ហោតុ
ភិក្ខុនី វា, អនាវដោ ធម្មា អវាវតោ សគ្គមគ្គោ” តិ។ សមស្សសេត្វា ច ឯវំ វត្តព្វំ
- “តុម្ហេហិ ភិក្ខុនុបស្សយំ គន្ធី វដ្តតិ។ អត្ថិ វោ កាចិ សន្និដ្ឋា ភិក្ខុនិយោ” តិ។
សចស្ស ហោន្តិ តាទិសា ភិក្ខុនិយោ អត្ថិតិ, នោ ច ហោន្តិ នត្ថិតិ វត្វា សោ
ភិក្ខុ វត្តញ្ចោ - “មម សង្កហំ ករោច; ឥទានិ មំ បឋមំ ភិក្ខុនុបស្សយំ នេថា” តិ។
តេន ភិក្ខុនា តំ គហេត្វា តស្ស វា សន្និដ្ឋានំ អត្តនោ វា សន្និដ្ឋានំ ភិក្ខុនីនំ
សន្តិកំ គន្ធីព្វំ។ គច្ឆន្តេន ច ន ឯកកេន គន្ធីព្វំ។ ចត្វហិ បញ្ចហិ ភិក្ខុហិ សទ្ធិ
ដោតិកញ្ចា កត្តរទណ្ឌញ្ចា គហេត្វា សំវិទហានំ បរិមោចេត្វា “មយំ អសុកំ នាម
ហានំ គច្ឆាមា” តិ គន្ធីព្វំ។ សច ពហិកាមេ ទូរេ វិហារោ ហោតិ, អន្តរាមគ្គ
តាមន្តរ-នទីចារ-វត្តិវិប្បវាស-គណាធិហ័យនាបត្តិហិ អនាបត្តិ។ ភិក្ខុនុបស្សយំ
គន្ធា តា ភិក្ខុនិយោ វត្តញ្ចោ - “អសុកំ នាម ភិក្ខុ ជាតាថា” តិ? “អាម, អយ្យា” តិ។
“តស្ស ឥតិលីដ្ឋំ ចាតុភូតំ, សង្កហំ ទានិស្ស ករោថា” តិ។ តា ច “សាធុ, អយ្យា,
ឥទានិ មយម្យិ សជ្ឈាយិស្សម, ធម្មំ សោស្សម, គច្ឆច តុម្ហេ” តិ វត្វា សង្កហំ
ករោន្តិ, អាវាធិកា ច ហោន្តិ សង្កាហិកា លន្និនិយោ, តា កោបេត្វា អញ្ញត្ថ ន
គន្ធីព្វំ។ គច្ឆតិ ច, តាមន្តរ-នទីចារ-វត្តិវិប្បវាស-គណាធិហ័យនាបត្តិហិ ន
មុច្ឆតិ។ សច បន លន្និនិយោ ហោន្តិ, ន សង្កាហិកាយោ; អញ្ញត្ថ គន្ធីលព្ពតិ។
សច បិ អលន្និនិយោ ហោន្តិ, សង្កហំ បន ករោន្តិ; តាបិ បរិច្ឆេទិត្វា អញ្ញត្ថ គន្ធី
លព្ពតិ។ សច លន្និនិយោ ច សង្កាហិកា ច, ញាតិកា ន ហោន្តិ, អាសន្នតាម
បន អញ្ញា ញាតិកាយោ ហោន្តិ បជិជគ្គនិកា, តាសម្បិ សន្តិកំ គន្ធី វដ្តតិ
វទន្តិ។ គន្ធា សច ភិក្ខុភាវេ បិ និស្សយបជិបន្នោ, បតិវចាយ ភិក្ខុនិយោ សន្តិកេ
និស្សយោ គហេតញ្ចោ។ មាតិកា វា វិនយោ វា ឧគ្គហិតោ សុគ្គហិតោ, បុន
ឧគ្គណ្ឌនការណំ នត្ថិ។ សច ភិក្ខុភាវេ បរិសាវចរោ, តស្ស សន្តិកេយវ

ឧបសម្ព័ន្ធ្នា សូបសម្ព័ន្ធ្នា។ អញ្ញាស្ស សន្តិកេ និស្សយោ គហេតញ្ញោ។ បុព្វេ តំ
និស្សយ វសន្តេហិមិ អញ្ញាស្ស សន្តិកេយេវ និស្សយោ គហេតញ្ញោ។
បរិបុណ្ណាវស្សសាមណោវោមិ អញ្ញាស្ស សន្តិកេយេវ ឧបជ្ឈា គហេតញ្ញោ។

យំ បនស្ស ភិក្ខុកាលេ អធិដ្ឋិតំ តិច្ឆវញ្ញោ បត្តោ ច, តំ អធិដ្ឋានំ វិជហតិ, បុន
អធិដ្ឋាតព្ពំ។ សន្តិដ្ឋិកា ច ឧទកសាដិកា ច គហេតញ្ញោ។ យំ អតិរេកចីវរំ វា
អតិរេកបត្តោ វា វិនយកម្មំ កត្វា ឋបិតោ ហោតិ, តំ សព្ទម្បី វិនយកម្មំ
វិជហតិ, បុន កាតព្ពំ។ បដិគ្គហិតតេលមធុដាលីតាធិនិមិ បដិគ្គហណំ
វិជហន្តិ។ សចេ បដិគ្គហណតោ សត្តមេ ធិវសេ លិដ្ឋំ បរិវត្តតិ, បុន
បដិគ្គហេត្វា សត្តាហំ វដ្តតិ។ យំ បនភិក្ខុកាលេ អញ្ញាស្ស ភិក្ខុនោ សន្តកំ
បដិគ្គហិតំ, តំ បដិគ្គហណំ នវិជហតិ។ យំ ឧភិន្នំ សាធារណំ អវិភជិត្វា ឋបិតំ,
តំ បកតត្តោ វក្ខតិ។ យំ បនវិភត្តំ ឯតស្សេវ សន្តកំ, តំ បដិគ្គហណំ វិជហតិ។
វុត្តម្បី ចេតំ បរិវារេ -

“តេលំ មដុំ ដាលីតញ្ញាមិ សប្បី;
សាមំ គហេត្វាន និក្ខិបេយ្យ;
អវីតិវត្ថេ សត្តាហោ;
សតិ បច្ឆយេ បរិភុញ្ញន្តស្ស អាបត្តិ;
បញ្ញា មេសា កុសលេហិ ចិន្តិតា”តិ។ (បរិ. ៤៨០);

ឥនព្វំ លិដ្ឋបរិវត្តនំ សន្ធាយ វុត្តំ។ បដិគ្គហណំ នាម លិដ្ឋបរិវត្តនេន,
កាលំកិរិយាយ, សិក្ខាបច្ឆក្ខានេន, ហីនាយាវត្តនេន, អនុបសម្ព័ន្ធស្ស
ធានេន, អនបេក្ខវិស្សន្តនេន, អដ្ឋិន្ទិត្វា គហាលោន ច វិជហតិ។ តស្មា សចេមិ
ហរីតកខណ្ឌាម្បី បដិគ្គហេត្វា ឋបិតមត្តិ, សព្ទមស្ស បដិគ្គហណំ វិជហតិ។
ភិក្ខុវិហារេ បន យំ កិញ្ចិស្សា សន្តកំ បដិគ្គហេត្វា វា អប្បដិគ្គហេត្វា វា ឋបិតំ,

សព្វស្ស សាវ័ ឥស្សរា, អាហារាបេត្វា គហោតព្ពំ។ យំ បនេត្ត បាវំ តស្សា សន្តកំ
សេនាសនំ វា ឧបរោបកា វា, តេ យស្សិច្ឆតិ តស្ស ធាតព្ពំ។ តេសសុ សម្មតិសុ
យា ភិក្ខុកាលេ លទ្ធា សម្មតិ, សព្វា សា បដិប្បស្សម្ពតិ។ បុរិមិកាយ
សេនាសនគ្គាហោ បដិប្បស្សម្ពតិ។ សេច បច្ឆិមិកាយ សេនាសនេ គហិតេ
លិដ្ឋំ បរិវត្តតិ, ភិក្ខុនិសង្កេ ចស្ស ឧប្បន្នំ លាភំ ធាតុកាមោ ហោតិ,
អបលោកេត្វា ធាតព្ពំ។ សេច ភិក្ខុនិហិ សាធារណាយ បដិច្ចន្ទាយ
អាបត្តិយា បរិវសន្តស្ស លិដ្ឋំ បរិវត្តតិ, បក្ខមានត្ថមេវ ធាតព្ពំ។ សេច មានត្តំ
ចរន្តស្ស បរិវត្តតិ, បុន បក្ខមានត្ថមេវ ធាតព្ពំ។ សេច ចិណ្ឌាមានត្ថស្ស
បរិវត្តតិ, ភិក្ខុនិហិ អព្ពានកម្មំ កាតព្ពំ។ សេច អកុសលវិចារកេ បរិក្ខិណោ
បក្ខមានត្ថកាលេ បុននេវ លិដ្ឋំ បរិវត្តតិ, ធារត្តំ មានត្ថមេវ ធាតព្ពំ។ សេច
ចិណ្ឌោ បក្ខមានត្ថ បរិវត្តតិ, ភិក្ខុហិ អព្ពានកម្មំ កាតព្ពន្ធ។

អនន្តរេ ភិក្ខុនិយា លិដ្ឋំបរិវត្តនវត្ថុម្ហិ ឥធុ វុត្តនយេនេវ សព្វោវិនិច្ឆយោ
វេទិតព្ពំ។ អយំ បនវិសេសោ - សេចបិ ភិក្ខុនិកាលេ អាបន្នា សញ្ញាវត្ថាបត្តិ
បដិច្ចន្ទា ហោតិ, បរិវាសនានំ នត្ថិ, ធារត្តំ មានត្ថមេវ ធាតព្ពំ។ សេច បក្ខមានត្តំ
ចរន្តិយា លិដ្ឋំ បរិវត្តតិ, នតេនត្ថោ, ធារត្តំ មានត្ថមេវ ធាតព្ពំ។ សេច
ចិណ្ឌាមានត្ថាយ បរិវត្តតិ, បុន មានត្តំ អនត្វា ភិក្ខុហិ អព្ពេតព្ពំ។ អថ ភិក្ខុហិ
មានត្ថ អទិន្នេ បុន លិដ្ឋំ បរិវត្តតិ, ភិក្ខុនិហិ បក្ខមានត្ថមេវ ធាតព្ពំ។ អថ ធារត្តំ
មានត្តំ ចរន្តស្ស បុន បរិវត្តតិ, បក្ខមានត្ថមេវ ធាតព្ពំ។ ចិណ្ឌាមានត្ថស្ស បុន
លិដ្ឋំបរិវត្ត ជាតេ ភិក្ខុនិហិ អព្ពានកម្មំ កាតព្ពំ។ បុន បរិវត្តេ ច លិដ្ឋេ
ភិក្ខុនិកាវេ វិតាយបិ យា អាបត្តិយោ បុព្វេ បដិប្បស្សន្ធា, តា សុប្បដិប្បស្សន្ធា
ឯវាតិ។

៧០. ឥតោ បរាជិ “មាតុយា មេដុនំ ធម្ម”ន្តិអាជីនិ ចត្តារិ វត្ថុនិ
ឧត្តានត្តានិយេវ។

៧១. មុទុបិជ្ជិកវត្ថុម្ហិ សោ កិរ ភិក្ខុ នជបុព្វកោ។ តស្ស សិប្បកោសល្លត្ថំ
បរិកម្មកតា បិជ្ជិ មុទុកា អហោសិ។ តស្មា ឯវំ កាតុំ អសក្ខិ។

លម្អីវត្ថុម្ហិ តស្ស ភិក្ខុស្ស អន្តជានំ ធីយំ ហោតិ លម្អតិ, តស្មា លម្អតិ
វត្ថោ។

ឥតោ បរាជិ ទ្វេ វណ្ណវត្ថុនិ ឧត្តានានេវ។ លេបចិត្តវត្ថុម្ហិ លេបចិត្តំ នាម
ចិត្តកម្មរូបំ។

ធារុជិតលិកវត្ថុម្ហិ ធារុជិតលិកា នាម កជ្ឈរូបំ។ យថា ច ឥមេសុ ទ្វីសុ ឯវំ
អញ្ញេសុបិ ទន្ធរូប-ចោត្តករូប-លោហារូបាទីសុ អនុចាទិន្នកេសុ ឥត្តិរូបេសុ
និមិត្តេ មេដុនរាគេន ឧបក្កមន្តស្ស អសុចិ មុច្ឆតុ វា មា វា, ទុក្ខជមេវ។
កាយសំសគ្គរាគេន ឧបក្កមន្តស្សាបិ តថេវ ទុក្ខជំ។ មោចនរាគេន បន
ឧបក្កមន្តស្ស មុត្តេ សង្ឃាទិសេសោ, អមុត្តេ ដុល្លច្ចយន្តិ។

៧២. សុន្ទរវត្ថុម្ហិ អយំ សុន្ទរោ នាម រាជគហោ កុលធារកោ សទ្ធាយ
បព្ពជិតោ; អត្តការស្ស អភិរូបតាយ “សុន្ទរោ”តិ នាមំ លភិ។ តំ វចិកាយ គច្ឆន្តំ
ទិស្វា សមុប្បន្នធន្តរាគា សា ឥត្ថី ឥមំ វិប្បការំ អកាសិ។ ថេរោ បន អនាគាមី។
តស្មា សោ ន សាទិយិ។ អញ្ញេសំ បន អវិសយោ ឯសោ។

ឥតោ បរេសុ ចត្វសុ វត្ថុសុ តេ ភិក្ខុ ជណ្ឌា ទុម្មេធា មាតុកាមស្ស វចនំ
គហោត្វា តថា កត្វា បច្ឆា កុក្កច្ឆាយីសុ។

៧៣. អក្ខាយិតាធិនី តិណិវត្ថុនិ ឧត្តានត្ថានេវ។ ទ្វីសុ ជិន្នសីសវត្ថុសុ អយំ
វិនិច្ឆយោ - វត្ថុកតេ មុខេវិវេដេ អង្គជាតំ បវេសេន្តោ សចេហោជ្ជា វា ឧបរិ វា
ឧភយបស្សេហិ វា ធុបន្តំ បវេសេតិ, ចារាជិកំ។ ចត្វហិបិ បស្សេហិ អធុបន្តំ
បវេសេត្វា អព្ពន្ធលេ តាលុកំ ធុបតិ, ចារាជិកមេវ។ ចត្វាវិ បស្សនិ តាលុកញ្ច
អធុបន្តោ អាភាសគតមេវ កត្វា បវេសេតិ ច នីហរតិ ច, ទុក្ខជំ។ យទិ បន
ទន្តា សុដុសីតា, អន្តោមុខេ ឌីកាសោ នត្ថិ, ទន្តា ច ពហិ ឌីជ្ជមំសេន បជិច្ឆន្នា,
តត្ថ វាតេន អសម្ពុជ្ជំ អល្លោកាសំ តិលជលមត្តម្បិ បវេសេន្តស្ស
ចារាជិកមេវ។ ឧប្បាជិតេ បន ឌីជ្ជមំសេ ទន្តេសុយេវ ឧបក្កមន្តស្ស ដុល្លច្ចយំ។
យោបិ ទន្តោ ពហិ និក្ខមិត្វា តិដ្ឋតិ, ន សក្កា ឌីដ្ឋហិ បិទហិតុំ។ តត្ថ
ឧបក្កមន្តេបិ ពហិ និក្ខន្ធជិវាយ ឧបក្កមន្តេបិ ដុល្លច្ចយមេវ។ ជីវមានកសវីរេបិ
ពហិ និក្ខន្ធជិវាយ ដុល្លច្ចយមេវ។ យទិ បន ពហិជិវាយ បលិវេវេត្វា អន្តោមុខំ
បវេសេតិ, ចារាជិកមេវ។ ឧបរិគីវាយ ជិន្នសីសស្សបិ អធាភាគេន អង្គជាតំ
បវេសេត្វា តាលុកំ ធុបន្តស្ស ចារាជិកមេវ។

អដ្ឋិកវត្ថុម្ហិ សុសានំ គច្ឆន្តស្សបិ ទុក្ខជំ។ អដ្ឋិកានិ សង្កឡន្តស្សបិ, និមិត្ត
មេដុនរាគេន ឧបក្កមន្តស្សបិ, កាយសំសគ្គរាគេន ឧបក្កមន្តស្សបិ, មុច្ឆតុ វា
មា វា, ទុក្ខជមេវ។ មោចនរាគេន បន ឧបក្កមន្តស្ស មុច្ឆន្តេ សង្ឃាទិសេសោ,
អមុច្ឆន្តេ ដុល្លច្ចយមេវ។

នាគីវត្ថុម្ហិ នាគមាណវិកា វា ហោតុ កិន្នីអាធិនំ វា អញ្ញាតរា, សព្ពត្ត
ចារាជិកំ។

យក្ខីវត្ថុម្ហិ សព្វាបិ ទេវតា យក្ខីយេវ។

បេតិវត្ថុម្ហី និដ្ឋាមតណ្ហិកាធិបេតិយោ អល្លិយិវត្ថុម្ហី ន សក្កា។
វិមានបេតិយោ បន អត្ថិ; យាសំ កាឡបកេ អកុសលំ វិបច្ឆតិ, ដុល្លាបកេ
នេវតាវិយ សម្បត្តិ អនុកោន្តិ។ ឯវរូបាយ បេតិយា វា យក្ខិយា វា សច
ទស្សន-គហណា-អាមសន-ដុសន-យដ្ឋនាធិ បញ្ញាយន្តិ, ចារាជិកំ។ អថាបិ
ទស្សនំ នត្ថិ, ឥតរាធិ បញ្ញាយន្តិ, ចារាជិកមេវ។ អថ ទស្សនគហណាធិ ន
បញ្ញាយន្តិ, អាមសនដុសនយដ្ឋនេហិ បញ្ញាយមាធមហិ តំ បុគ្គលំ វិសញ្ញំ កត្វា
អត្តនោ មនោរថំ បូរេត្វា គច្ឆតិ, អយំ អវិសយោ នាម។ តស្មា ឯត្ថ អវិសយត្វា
អនាបត្ថិ។ បណ្ឌាកវត្ថុ ចាកជមេវ។

ឧបហតិទ្រ្ទិយវត្ថុម្ហី ឧបហតិទ្រ្ទិយោតិ ឧបហតកាយប្បសាទោ
ខាណុកណ្ហាកមិវ សុខំ វា ទុក្ខំ វា ន វេទយតិ។ អវេទយន្តស្សបិ
សេវនចិត្តវសេន អាបត្ថិ។

ធុបិតមត្តវត្ថុស្មី យោ “មេធានំ ធម្មំ បដិសេវិស្សមី”តិ មាតុកាមំ គណ្ហិត្វា
មេធានេវិវដ្តិត្វាវិប្បជិសារី ហោតិ, ទុក្ខជមេវស្ស ហោតិ។ មេធានធម្មស្ស ហិ
បុព្វបយោកា ហត្ថក្កាហានយោ យាវ សីសំ ន ចាបុណាតិ, តាវ ទុក្ខជេ តិជ្ជន្តិ។
សីសេ បត្តេ ចារាជិកំ ហោតិ។ បឋមចារាជិកស្ស ហិ ទុក្ខជមេវ សាមន្តំ។
ឥតវេសំ តិណ្ហំ បុល្លច្ចយំ។ អយំ បន ភិក្ខុ មេធានធម្មេវិវដ្តិត្វា កាយសំសគ្គំ
សាធិយីតិ វេទិតញោ។ តេនាហ ភគវា - “អាបត្ថិ សង្ឃាធិសេសស្ស”តិ។

៧៤. កទ្ធិយវត្ថុស្មី កទ្ធិយំ នាម តំ នគរំ។ ជាតិយាវនំ នាម ជាតិបុប្ផគុម្ភានំ
ឧស្សន្ទតាយ ឯវំ លទ្ធិនាមំ; តំ តស្ស នគរស្ស ឧបទារេ វនំ ហោតិ។ សោ តត្ថ
និបន្នោ តេន វាតុបត្តម្ពេន មហានិទ្ទំ ឱក្ខមិ។ ឯករសំ ភវន្តមេវ វត្ថុតិ។ កិលិន្ទំ
បស្សិត្វាតិ អសុចិកិលិន្ទំ បស្សិត្វា។

៧៥. ឥតោ បរាជិ សាទិយនបដិសំយុត្តានិ ចត្តារិ វត្ថុនិ, អជាទនវត្ថុ ចាតិ
បញ្ច ឧត្តានត្តានេវ។

៧៦. ទ្វីសុ អសាទិយនវត្ថុសុ សហសា វុជ្ជាសីតិ អាសីរិសេន ទដ្ឋារិយ
អគ្គិនា ទដ្ឋារិយ ច តុរិកំ វុជ្ជាសិ។ អក្កមិទ្វា បវត្តសីតិ អប្បមត្តា ភិក្ខុ
អារទ្ធវិបស្សកោ ឧបដ្ឋិតស្សតិ ឱប្បំ វុជ្ជហន្តោវ អក្កមិទ្វា ភូមិយំ វដ្តេន្តោ
បរិវដ្តេន្តោ វិហាបេន្តោ ចាតេសិ។ បុប្ផនកល្យាណកេន ហិ វវេសុ ឋានេសុ
ចិត្តំ វត្ថុតត្ថំ។ អយញ្ច តេសំ អញ្ញាតរោ សង្គាមសីសយោធា ភិក្ខុ។

៧៧. ទ្វារំ វិវិទ្វា និបន្នវត្ថុម្ហំ ទិវា បដិសល្លិយន្តេនាតិ ទិវា និបន្នន្តេន។ ទ្វារំ
សំវិទ្វា បដិសល្លិយិតុន្តិ ទ្វារំ បិទហិទ្វា និបន្និតុំ។ ឯតុ ច កិញ្ចាបិ ចាឡិយំ
“អយំ នាម អាបត្តិ”តិ ន វុត្តា។ វិវិទ្វា និបន្ននោសេន បន ឧប្បន្នេ វត្ថុស្មី
“អនុជាតាមិ, ភិក្ខុវេ, ទិវា បដិសល្លិយន្តេន ទ្វារំ សំវិទ្វា បដិសល្លិយិតុ”ន្តិ វុត្តត្តា
អសំវិទ្វា បដិសល្លិយន្តស្ស ទុក្ខដំ វុត្តំ។ ភកវតោ ហិ អធិប្បាយំ ញាត្វា
ឧចារិត្តេរាទីហិ អដ្ឋកថា បរិថា។ “អត្ថាបត្តិ ទិវា អាបន្នតិ នោ វត្ថុ”ន្តិ (បរិ.
៣២៣) ឥមិនាបិ ចេតំ សិទ្ធិ។

កើតិសំ បន ទ្វារំ សំវិទ្ធតត្ថំ, កើតិសំ ន សំវិទ្ធតត្ថំ?
វុត្តបទវេឡុបទកិលញ្ញបណ្ណាទីនំ យេន កេនចិ កវាជំ កត្វា ហេដ្ឋា
ឧទុក្ខលេ ឧបរិ ឧត្តរចាសកេ ច បវេសេទ្វា កតំ បរិវត្តកទ្វារមេវ សំវិទ្ធតត្ថំ។
អញ្ញំ គោរូចានំ វេសេសុ វិយ វុត្តស្មចិកល្លាកទ្វារំ, កាមជកនកំ
ចក្កលកយុត្តទ្វារំ, ជលកេសុ វា កិដិកាសុ វា ទ្វេ តីណិ ចក្កលកានិ យោដេត្វា
កតំ សំសរណាកិដិកទ្វារំ, អាបណេសុ វិយ កតំ ឧក្ខាជនកិដិកទ្វារំ, ទ្វីសុ
តីសុ ឋានេសុ វេណុសលាកា គោប្បេត្វា បណ្ណាកុដិសុ កតំ
សលាកហត្ថកទ្វារំ, ទុស្សសាលិទ្វារន្តិ វវេសំ ទ្វារំ ន សំវិទ្ធតត្ថំ។ បត្តហត្ថស្ស

កវាជប្បណាមនេ បន ឯកំ ធុស្សសាលិទ្ធារមេវ អនាបត្តិករំ, អវសេសានិ
បណាមេន្តស្ស អាបត្តិ។ ធិវា បដិសន្ធិយន្តស្ស បន បរិវត្តកម្មារមេវ
អាបត្តិករំ, សេសានិ សំវិទ្យា វា អសំវិទ្យា វា និបន្នស្ស អាបត្តិ នត្ថិ។ សំវិទ្យា
បន និបន្នតត្ថំ, ឯតំ វុត្ថំ។

បរិវត្តកម្មារំ បន កិត្តកេន សំវុតំ ហោតិ? សូចិយជីកាធិសុ ធិន្នាសុ
សំវុតមេវ ហោតិ។ អបិច ខោ សូចិមត្តេបិ ធិន្នេ វដ្ឋតិ។ យជីកមត្តេបិ ធិន្នេ
វដ្ឋតិ។ ធារពាហំ ធុសិទ្ធា បិហិតមត្តេបិ វដ្ឋតិ។ ព្យាសកំ អធុសិតេបិ វដ្ឋតិ។
សត្តន្តិមេន វិធីនា យាវតា សីសំ នប្បវិសតិ តាវតា អធុសិតេបិ វដ្ឋតិតិ។ សេ
ពហុនំ វឡញ្ញនដ្ឋានំ ហោតិ, ភិក្ខុំ វា សាមណេរំ វា “ធារំ, អាវុសោ, ជក្កាហិ” តិ
វត្ថាបិ និបន្និតុំ វដ្ឋតិ។ អថ ភិក្ខុ បិវរកម្មំ វា អញ្ចំ វា កិញ្ចិ ករោន្តា និសិទ្ធា
ហោន្តិ, “ឯតេ ធារំ ជក្កិស្សន្តិ” តិ អាភោគំ កត្វាបិ និបន្និតុំ វដ្ឋតិ។

កុរុន្តជ្ជកថាយំ បន “ឧចាសកម្មិ អាបុច្ឆិទ្ធា វា, ‘ឯស ជក្កិស្សតី’ តិ អាភោគំ
កត្វា វា និបន្និតុំ វដ្ឋតិ។ កេវលំ ភិក្ខុនី វា មាតុកាមំ វា អាបុច្ឆិតុំ ន វដ្ឋតី” តិ វុត្ថំ។
អថ ធារស្ស ឧទុក្ខលំ វា ឧត្តរចាសកោ វា ភិន្នោ វា ហោតិ អដ្ឋបិតោ វា, សំវិទុំ
ន សក្កោតិ, នវកម្មត្ថំ វា បន ឥដ្ឋកបុញ្ញោ វា មត្តិកាធិនំ វា រាសិ អន្តោធារេ
កតោ ហោតិ, អដ្ឋំ វា ពន្ធន្តិ, យថា សំវិទុំ ន សក្កោតិ; ឯវរូបេ អន្តរាយេ សតិ
អសំវិទ្យាបិ និបន្និតុំ វដ្ឋតិ។ យធិ បន កវាជំ នត្ថិ, លទ្ធកប្បមេវ។ ឧបរិ
សយន្តេន និស្សេណី អាហេបេទ្វា និបន្និតត្ថំ។ សេ និស្សេណីមត្តកេ ថកនកំ
ហោតិ, ថកេត្វាបិ និបន្និតត្ថំ។ គព្ពេ និបន្នន្តេន គព្ពធារំ វា បមុខធារំ វា យំ កិញ្ចិ
សំវិទ្យា និបន្និតុំ វដ្ឋតិ។ សេ ឯកកុដ្ឋកេ គេហេ ទ្វីសុ បស្សេសុ ធារានិ កត្វា
វឡញ្ញន្តិ, ទ្វេបិ ធារានិ ជក្កិតត្ថានិ។

តិក្ខមកេបិ ចាសាទេ ទ្វារំ ជគ្គិតត្ថមេវ។ សចេ ភិក្ខុចារា បដិក្កម្ម
លោហចាសាទសទិសំ ចាសាធំ ពហូ ភិក្ខុ ទិវាវិហារត្ថំ បរិសន្តិ, សង្ឃត្ថេវេន
ទ្វារចាលស្ស “ទ្វារំ ជគ្គាហី” តិ វត្ថា វា “ទ្វារជគ្គនំ ឯតស្ស ភារោ” តិ អាភោគំ
កត្វា វា បរិសិទ្ធា និបដ្ឋិតត្ថំ។ យាវ សង្ឃនវកេន ឯវមេវ កត្តត្ថំ។ បុរេ
បរិសន្តានំ “ទ្វារជគ្គនំ នាម បដ្ឋិមានំ ភារោ” តិ ឯវំ អាភោគំ កាតុម្បិ វដ្ឋតិ។
អនាបុច្ឆា វា អាភោគំ វា អកត្វា អន្តោគព្តេ វា អសំរុតទ្វារេ ពហិ វា និបដ្ឋន្តានំ
អាបត្តិ។ គព្ពេ វា ពហិ វា និបដ្ឋនកាលេបិ “ទ្វារជគ្គនំ នាម មហាទ្វារេ
ទ្វារចាលស្ស ភារោ” តិ អាភោគំ កត្វា និបដ្ឋិតុំ វដ្ឋតិយេវ។
លោហចាសាទាទិសុ អាភាសតលេ និបដ្ឋន្តោនាបិ ទ្វារំ សំរិវតត្ថមេវ។

អយញ្ចេត្ថ សង្ខេបោ - ឥទំ ទិវាបដិសល្លិយនំ យេន កេនចិ បរិក្ខិត្ត
សទ្វារពន្លេ ឋានេ កថិតំ។ តស្មា អញ្ចេកាសេ វា រុក្ខមូលេ វា មណ្ឌបេ វា យត្ថ
កត្តចិ សទ្វារពន្លេ និបដ្ឋន្តេន ទ្វារំ សំរិវត្វាវ និបដ្ឋិតត្ថំ។ សចេ មហាបរិវេណំ
ហោតិ, មហាពោធិយដ្ឋណលោហចាសាទដ្ឋណសទិសំ ពហុនំ ឱសរណាដ្ឋានំ,
យត្ថ ទ្វារំ សំរុតម្បិ សំរុតដ្ឋានេ ន តិដ្ឋតិ, ទ្វារំ អលភន្តា ចាការំ អារុហិតាបិ
វិចរន្តិ, តត្ថ សំរុតណកិច្ចំ នត្ថិ។ វត្ថី ទ្វារំ វិវិវត្វា និបន្នោ អរុណោ ឧត្តតេ ឧដ្ឋហតិ,
អនាបត្តិ។ សចេ បពុជ្ឈិត្វា បុន សុបតិ, អាបត្តិ។ យោ បន “អរុណោ ឧត្តតេ
វុដ្ឋហិស្សមី” តិ បរិច្ឆិត្វាវ ទ្វារំ អសំរិវត្វា វត្ថី និបដ្ឋតិ, យថាបរិច្ឆេទមេវ ច ន
វុដ្ឋាតិ, តស្ស អាបត្តិយេវ។ មហាបច្ឆវិយំ បន “ឯវំ និបដ្ឋន្តោ
អនាទិវយទុក្កជាបិ ន មុច្ចតិ” តិ វុត្ថំ។

យោ បន ពហុទេវ វត្ថី ជគ្គិត្វា អទ្វានំ វា គន្ធា ទិវា កិលន្តរូចោ មញ្ចេ
និសិទ្ធា ចាទេ ភូមិតោ អមោចេត្វាវ និទ្វាវសេន និបដ្ឋតិ, តស្ស អនាបត្តិ។
សចេ ឱក្កន្តនិទ្វោ អជាទន្តោបិ ចាទេ មញ្ចកំ អាហេបេតិ, អាបត្តិយេវ។ និសីទិត្វា

អបស្ស័យ សុបន្តស្ស អនាបត្តិ។ យោបិ ច “និទ្ទិវិនោទេស្សមី” តិ ចង្គ្គមន្តោ
បតិក្ខាសហសាវ វុដ្ឋាតិ, តស្សបិ អនាបត្តិ។ យោ បន បតិក្ខា តត្ថេវ សយតិ,
ន វុដ្ឋាតិ, តស្ស អាបត្តិ។

កោ មុច្ចតិ, កោ ន មុច្ចតីតិ? មហាបច្ឆវិយំ តាវ “ឯកកន្ត្រៃន និបន្នកោយេវ
មុច្ចតិ។ ចាទេ បន ភូមិតោ មោចេត្វា និបន្នោ យក្ខកហិតកោបិ វិសញ្ញក្ខតោបិ
ន មុច្ចតិ” តិ វុត្ថំ។ កុរុន្តជ្ជកថាយំ បន “ពន្ធិត្វា និបជ្ជាបិតោវ មុច្ចតិ” តិ វុត្ថំ។
មហាអជ្ជកថាយំ បន “យោ ចង្គ្គមន្តោ មុច្ចិត្វា បតិតោ តត្ថេវ សុបតិ, តស្សបិ
អវិសយត្តា អាបត្តិ ន ទិស្សតិ។ អាចរិយា បន ឯវំ ន កថយន្តិ។ តស្មា
អាបត្តិយេវាតិ មហាបទុមត្ថេវេន វុត្ថំ។ ទ្វេ បន ជនា អាបត្តិតោ មុច្ចន្តិយេវ,
យោ ច យក្ខកហិតកោ, យោ ច ពន្ធិត្វា និបជ្ជាបិតោ” តិ។

៧៨. ភារុកច្ឆកវត្ថុម្ហិ អនាបត្តិ សុបិនន្តោនាតិ យស្មា សុបិនន្តោ អវិសយត្តា
ឯវំ ហោតិ, តស្មា ឧចាលិត្ថេវេ ភកវតា អវិនិច្ឆិតបុព្វម្ហិ ឥមំ វុត្ថំ នយត្តាហោន
វិនិច្ឆិនិ។ ភកវាបិ ច សុត្វា “សុកចិតំ, ភិក្ខុវេ, ឧចាលិតា; អបទេ បទំ ករោន្តោ
វិយ, អាគាសេ បទំ ទស្សន្តោវិយ ឧចាលិតា ឥមំ បញ្ចំ កថេសី” តិ វត្វា ថេវ
ឯតទគ្គេ ថេសី - “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ វិនយធរានំ យទិនំ
ឧចាលិតា” តិ (អ. និ. ១.២១៩, ២២៨)។ ឥតោ បរាទិ សុបញ្ញាទីនិ វុត្ថុនិ ឧត្តានត្ថានេវ។

៨០. ភិក្ខុនីសម្បយោជនាទីសុ តេ លិច្ឆវិកុមារកា ទិទ្ធាបសុតា អត្តនោ
អនាចារេន ឯវំ អកំសុ។ តតោ បជ្ជាយ ច លិច្ឆវីនំ វិនាសោ ឯវំ ឧទទាទិ។

៨២. វុឡបព្ពជិតវត្ថុម្ហិ ទស្សនំ អគមាសីតិ អនុកម្មាយ “តំ ទក្ខិស្សមី” តិ
តេហំ អគមាសិ។ អថស្ស សា អត្តនោ ច ទារកានញ្ច នាធម្មការេហិ
អនាថភារំ សំវណ្ណាសិ។ អនបេក្ខញ្ច នំ ញត្វា កុបិតា “ឯហិ វិព្ពមាហិ” តិ

ពលក្លារេន អគ្គហេសិ។ សោ អត្តានំ មោចេតុំ បដិក្កមន្តោ ជរាទុព្ពលតាយ
ឧត្តានោ បរិបតិ។ តតោ សា អត្តនោ មនំ អកាសិ។ សោ បនភិក្ខុ អនាគាមី
សមុប្បន្នកាមរាគោ តស្មា ន សាទិយេតិ។

៨៣. មិគហោតកវត្ថុ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

វិជិតវត្ថុ និដ្ឋិតំ។

សមន្តចាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ

បឋមចារាជិកវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

តត្រិទំ សមន្តចាសាទិកាយ សមន្តចាសាទិកត្ថស្មី -

អាចរិយបរម្បរតោ, និទានវត្ថុប្បភេទដីបនតោ;
បរសមយវិវជ្ឈនតោ, សកសមយវិសុទ្ធិតោ ចេវ។

ព្យញ្ជនបរិសោធនតោ, បទត្ថតោ ចាឡិយោជនក្កមតោ;
សិក្ខាបទនិច្ឆយតោ, វិភង្គនយភេទទស្សនតោ។

សម្បស្សតំ ន ទិស្សតិ, កិញ្ចិ អចាសាទិកំ យតោ ឯត្ថ;
វិញ្ញនមយំ តស្មា, សមន្តចាសាទិកាត្វេវ។

សំវណ្ណនា បវត្តា, វិនយស្ស វិនេយ្យធមនកុសលេន;
វុត្ថស្ស លោកនាថេន, លោកមនុកម្មមាណេនាតិ។

បឋមចារាជិកវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

២. ទុតិយចារាជិកំ

ទុតិយំ អទុតិយេន, យំ ជិនេន បកាសិតំ;
ចារាជិកំ តស្ស ធានិ, បត្តោ សំវណ្ណានាគ្គមោ។

យស្មា តស្មា សុរិញ្ញោយ្យំ, យំ បុព្វេ ច បកាសិតំ;
តំ សព្វំ វជ្ជយិត្វាន, ហោតិ សំវណ្ណានា អយំ។

ធនិយវត្ថុវណ្ណានា

៨៤. តេន សមយេន ពុទ្ធា ភគវា រាជគហោវិហរតិ គិដ្ឋក្កដេ បព្ពតេតិ
តត្ថ រាជគហោតិ ឯវំនាមកេ នគរេ, តញ្ញា មន្ទាតុ-មហាកោវិជ្ជាធិបាំ
បរិគ្គហិតត្តា “រាជគហា”ន្តិ វុច្ឆតិ។ អញ្ញោបេត្ថ បការេ វណ្ណាយន្តិ។ កី តេហិ!
នាមមេតំ តស្ស នគរស្ស។ តំ បនេតំ ពុទ្ធកាលេ ច ចក្កវត្តិកាលេ ច នគរំ
ហោតិ។ សេសកាលេ សុញ្ញំ ហោតិ យក្ខបរិគ្គហិតំ, តេសំ វសន្តវនំ ហុត្វា
តិដ្ឋតិ។ ឯវំ គោចរគាមំ ឧស្សេត្វា និវាសនដ្ឋានមាហា - គិដ្ឋក្កដេ បព្ពតេតិ។
សោ ច គិដ្ឋា តស្ស ក្កដេសុ វសីសុ, គិដ្ឋសធិសានិ វា តស្ស ក្កដានិ; តស្មា
គិដ្ឋក្កដាតិ វុច្ឆតិ វេទិតញ្ញោ។

សម្ពហុលាតិ វិនយបរិយាយេន តយោ ជនា សម្ពហុលាតិ វុច្ឆន្តិ, តតោ បរំ
សង្ខេ។ សុត្តន្តបរិយាយេន តយោ តយោ ឯវ, តតោ បដ្ឋាយ សម្ពហុលា។ ឥធន
បន តេ សុត្តន្តបរិយាយេន សម្ពហុលាតិ វេទិតញ្ញោ។ សន្និដ្ឋាតិ នាតិវិស្សាសិកា
ន ធន្ធិមិត្តា; តត្ថ តត្ថ សង្កម្ម ធិដ្ឋត្តា ហិ តេ សន្និដ្ឋាតិ វុច្ឆន្តិ។ សម្ពត្តាតិ
អតិវិស្សាសិកា ធន្ធិមិត្តា; តេ ហិ សុដ្ឋភត្តា ភជមាណា
ឯកសម្ភោគបរិភោគាតិ កត្វា “សម្ពត្តា”តិ វុច្ឆន្តិ។ ឥសិគិលិបស្សេតិ ឥសិគិលិ
នាម បព្ពតោ, តស្ស បស្សេ។ បុព្វេ កិរ បញ្ចសតមត្តា បច្ចេកពុទ្ធា
កាសិកោសលាធិសុ ជនបទេសុ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បច្ឆាភត្តំ តស្មី បព្ពតេ

សង្ខេបតិក្ខា សមាបត្តិយាវីតិនាមេន្តិ។ មនុស្សតេ បរិសន្តេវ បស្សន្តិ ន
និក្ខមន្តេ។ តតោ អាហំសុ - “អយំ បព្ពតោ ឥមេ ឥសយោ គិលតី” តិ។
តទុច្ចាធាយ តស្ស “ឥសិគិលី” ត្រូវ សមញ្ញា ឧទចាធិ, តស្ស បស្ស
បព្ពតចាធិ។

តិណាកុដិយោ ករិក្ខាតិ តិណាច្ឆននា សទ្ធារពន្ធា កុដិយោ កត្វា។ វស្សំ
ឧបគន្ធន្តេន ហិ នាលកបដិបទំ បដិបន្នេនាបិ បញ្ចន្តំ ធននាមំ អញ្ញាតវេន
ឆន្នេយេវ សទ្ធារពន្ធសេនាសនេ ឧបគន្ធត្ថំ។ វុត្តញ្ញោតំ - “ន, ភិក្ខុវេ,
អសេនាសនិកេន វស្សំ ឧបគន្ធត្ថំ។ យោ ឧបគន្ធយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស” តិ
(មហាវ. ២០៤)។ តស្មា វស្សកាលេ សចេ សេនាសនំ លភតិ, ឥច្ឆេតំ កុសលំ;
នោ ចេ លភតិ, ហត្ថកម្មំ បរិយេសិក្ខាបិ កាតត្ថំ។ ហត្ថកម្មំ អលភន្តេន
សាមម្មិ កាតត្ថំ។ ន ត្រូវ អសេនាសនិកេន វស្សំ ឧបគន្ធត្ថំ។ អយមនុជម្ពតា។
តស្មា តេ ភិក្ខុ តិណាកុដិយោ ករិក្ខា វត្តិដ្ឋានទិវាដ្ឋានាទីនិ បរិច្ឆិន្ទិត្វា
កតិកវត្តានិ ច ខន្ធកវត្តានិ ច អធិដ្ឋាយ តីសុ សិក្ខាសុ សិក្ខាមាណា វស្សំ
ឧបគន្ធិសុ។

អាយស្មាបិ ធនិយោតិ ន កេវលំ តេ ថេរវា ឥមស្ស សិក្ខាបទស្ស
អាទិកម្មិកោ អាយស្មា ធនិយោបិ។ កុម្ភការបុត្តោតិ កុម្ភការស្ស បុត្តោ;
តស្ស ហិ នាមំ ធនិយោ, បិតា កុម្ភកាពោ, តេន វុត្តំ - “ធនិយោ
កុម្ភការបុត្តោ” តិ។ វស្សំ ឧបគន្ធិតិ តេហិ ថេរេហិ សទ្ធិ ឯកដ្ឋានេយេវ
តិណាកុដិកំ ករិក្ខា វស្សំ ឧបគន្ធិ។ វស្សំវុត្តាតិ បុរិមិកាយ ឧបគតា
មហាបវារណាយ បវារិតា ចាដិបទទិវសតោ បដ្ឋាយ “វុត្តវស្ស” តិ វុច្ឆន្តិ។ ឯវំ
វស្សំវុត្តា ហុត្វា។

តិណាកុដិយោ ភិក្ខុត្វាតិ ន ទណ្ឌមុត្តរាជីហិ បុណ្ណាវិបុណ្ណំ កត្វា, វត្ថុសីសេន
បន តិណាញា ធារុវល្លិ-អាធិនិ ច ឱរោបេត្វាតិ អត្ថោ។ យេន ហិ វិហារបច្ឆន្តេ កុដិ
កតា ហោតិ, តេន សេច អាវាសិកា ភិក្ខុ ហោន្តិ, តេ អាបុច្ឆិតញា។ “សេច ឥមំ
កុដិ បដិជគ្គិត្វា កោចិ វសិតុំ ឧស្សហតិ, តស្ស ទេថា” តិ វត្វា បក្កមិតត្ថំ។ យេន
អរញ្ញោ វា កតា ហោតិ, បដិជគ្គនកំ វា ន លភតិ, តេន “អញ្ញោសម្មិ បរិភោគំ
ភវិស្សតី” តិ បដិសាមេត្វា គន្តត្ថំ។ តេ បន ភិក្ខុ អរញ្ញោ កុដិយោ កត្វា
បដិជគ្គនកំ អលភន្តា តិណាញា កដ្ឋញា បដិសាមេត្វា សង្កាបេត្វាតិ អត្ថោ។
យថា ច ឋបិតំ តំ ឧបចិកាហិ ន ខន្ធតិ, អនោវស្សកញា ហោតិ, តថា ឋបេត្វា
“ឥទំ ថានំ អាគន្ធា វសិតុកាមានំ សព្វាហ្មចារីនំ ឧបកាវាយ ភវិស្សតី” តិ
គមិយវត្ថំ បូរេត្វា។

ជនបទចារិកំ បក្កមីស្វតិ អត្តនោ អត្តនោ ចិត្តានុកូលំ ជនបទំ អគមសុ។
អាយស្មា បន ធនិយោ កុម្ភការបុត្តោ តត្ថេវ វស្សំ វសីតិអាធិ ឧត្តានត្ថមេវ។
យាវតតិយកន្តិ យាវតតិយវារំ។ អនវយោតិ អនុអវយោ, សន្ធិវសេន
ឧការលោចោ។ អនុ អនុ អវយោ, យំ យំ កុម្ភការេហិ កត្តត្ថំ នាម អត្ថិ, សព្ពត្ត
អនូនោ បរិបុណ្ណាសិប្បាតិ អត្ថោ។ សកេតិ អត្តនោ សន្តកេ។ អាចរិយកេតិ
អាចរិយកម្មេ។ កុម្ភការកម្មេតិ កុម្ភការាណំ កម្មេ; កុម្ភការេហិ កត្តត្ថកម្មេតិ
អត្ថោ។ ឯតេន សកំ អាចរិយកំ សរូបតោ ទស្សិតំ ហោតិ។
បរិយោទាតសិប្បាតិ បរិសុទ្ធសិប្បា។ អនវយត្ថេបិ សតិ អញ្ញោហិ
អសទិសសិប្បាតិ វុត្ថំ ហោតិ។

សព្ពមត្តិកាមយន្តិ បិដ្ឋសង្ឃាជកកវាជសូចិយជិកវាតចានកវាជមត្តំ
ឋបេត្វា អវសេសំ ភិក្ខុនទនិដ្ឋកបម្ភាធិភេទំ សព្ពំ គេហសម្ភារំ មត្តិកាមយមេវ
កត្វាតិ អត្ថោ។ តិណាញា កដ្ឋញា គោមយញា សង្កត្តិត្វា តំ កុដិកំ ឋបិតំ តំ

សព្វមត្តិកាមយំ កត្វា ចាណិកាយ យំសិក្ខា សុត្វាបេត្វា
តេលតម្កមត្តិកាយ បរិមជ្ឈិត្វា អន្តោ ច ពហិ ច តិណាធិហិ បូរេត្វា យថា
បក្កា សុបក្កា ហោតិ, ឯវំ បចិ។ ឯវំ បក្កា ច បន សា អហោសិ កុដិកា។
អភិរូចាតិ សុរូចា។ ចាសាធិកាតិ បសាធនិកា។ លោហិតិកាតិ
លោហិតវណ្ណា។ កិដ្ឋណិកសន្នោតិ កិដ្ឋណិកជាលស្ស សន្នោ។ យថា កិរ
នាធារតនេហិ កតស្ស កិដ្ឋណិកជាលស្ស សន្នោ ហោតិ, ឯវំ តស្ស
កុដិកាយ វាតចានន្តរិកាធិហិ បរិជ្ជេន វាតេន សមាហតាយ សន្នោ
អហោសិ។ ឯតេនស្ស អន្តោ ច ពហិ ច សុបក្កកាវោ ធស្សតោ ហោតិ។
មហាអដ្ឋកថាយំ បន “កិដ្ឋណិកា” តិ កំសភាជនំ, តស្មា យថា អភិហតស្ស
កំសភាជនស្ស សន្នោ, ឯវមស្ស វាតប្បហតាយ សន្នោ អហោសី” តិ វុត្ថំ។

៨៥. កំ ឯតំ, ភិក្ខុវេតិ ឯតុ ជានន្តោវ ភគវា កថាសមុជ្ឈាបនត្ថំ បុច្ឆិ។
ភគវតោ ឯតមត្ថំ អាហោចេសុន្តិ សព្វមត្តិកាមយាយ កុដិកាយ ករណភារំ
អាធិតោ បដ្ឋាយ ភគវតោ អាហោចេសុំ។ កថញ្ញំ នាម សោ, ភិក្ខុវេ... បេ.... កុដិកំ
ករិស្សតិ តិ ឥទំ អតីតត្ថេ អនាគតវចនំ; អកាសីតិ វុត្ថំ ហោតិ។ តស្ស
លក្ខណំ សទ្ធសត្ថតោ បរិយេសិតញ្ញំ។ ន ហិ នាម, ភិក្ខុវេ, តស្ស
មោយបុរិសស្ស ចាណេសុ អនុទ្ធា អនុកម្មា អវិហោសា ភិស្សតិ តិ ឯតុ
អនុទ្ធាតិ អនុរក្ខណា; ឯតេន មេត្តាបុព្វភាគំ ធស្សេតិ។ អនុកម្មាតិ
បរុក្ខេន ចិត្តកម្មនា។ អវិហោសាតិ អវិហាសនា; ឯតេហិ ករុណាបុព្វភាគំ
ធស្សេតិ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - “ភិក្ខុវេ, តស្ស មោយបុរិសស្ស
បចីវិខណនចិត្តល្អមទ្ធនអគ្គិនានេសុ ពហូ ខុទ្ទានុខុទ្ធកេ ចាណោ ព្យាពាធន្តស្ស
វិនាសេន្តស្ស តេសុ ចាណេសុ មេត្តាករុណានំ បុព្វភាគមត្តាបិ អនុទ្ធា
អនុកម្មា អវិហោសា ន ហិ នាម ភិស្សតិ អប្បមត្តកាបិ នាម ន ភិស្សតិ” តិ។
មា បច្ឆិមា ជនតា ចាណេសុ ចាតព្យតំ អាបដ្ឋិតិ បច្ឆិមោ ជនសមូហោ

ចាលោសុ ចាតព្យការំ មា អាបជ្ជិ។ “ពុទ្ធកាលេបិ ភិក្ខុហិ ឯវំ កតំ, ឦទិសេសុ ហនេសុ ចាលាភិចាតំ ករោន្តានំ នត្ថិ ទោសោ” តិ មញ្ញិត្វា ឥមស្ស ទិដ្ឋានុគតី អាបជ្ជមាណា បច្ឆិមា ជនតា មា ចាលោសុ ចាតព្យ យំសិតព្កេ ឯវំ មញ្ញិតិ វុត្ថំ ហោតិ។

ឯវំ ធនិយំ គរហិត្វា ន ច, ភិក្ខុវេ, សព្ពមត្ថិកាមយា កុដិកា កាតព្វាតិ អាយតី តាទិសាយ កុដិកាយ ករណំ បដិក្ខិបិ; បដិក្ខិបិត្វា ច “យោ ករេយ្យ អាបត្ថិ ទុក្ខជស្ស” តិ សព្ពមត្ថិកាមយា កុដិកាករណោ អាបត្ថិ ឋបេសិ។ តស្មា យោបិ បថវីខណាធាធិនា ចាលោសុ ចាតព្យតំ អនាបជ្ជន្តោ តាទិសំ កុដិកំ ករោតិ, សោបិ ទុក្ខជំ អាបជ្ជតិ។ បថវីខណាធាធិហិ បន ចាលោសុ ចាតព្យតំ អាបជ្ជន្តោ យំ យំ វុត្ថំ វីតិក្កមតិ, តត្ថ តត្ថ វុត្ថមេវ អាបត្ថិ អាបជ្ជតិ។ ធនិយត្ថេរស្ស អាទិកម្មិកត្តា អនាបត្ថិ។ សេសានំ សិក្ខាបទំ អតិក្កមិត្វា ករោន្តានម្បិ កតំ លភិត្វា តត្ថ វសន្តានម្បិ ទុក្ខជមេវ។ ទព្ពសម្ភារមិស្សកា បន យថា វា តថា វា មិស្ស ហោតុ, វុត្ថតិ។ សុទ្ធមត្ថិកាមយាវ ន វុត្ថតិ។ សាបិ ឥដ្ឋកាហិ គិញ្ញាកាវសថសង្ខេបេន កតាវុត្ថតិ។ ឯវំ ភន្តេតិ ខោ... បេ... តំ កុដិ ភិក្ខុស្វតិ ភគវតោ វចនំ សម្មជិដ្ឋិត្វា កដ្ឋេហិ ច ចាសាលោហិ ច តំ កុដិកំ វិកិរន្តា ភិក្ខុសុ។

អថ ខោ អាយស្មា ធនិយោតិអាទិម្ហិ អយំ សង្ខេបត្ថោ - ធនិយោ ឯកបស្សេ ទិវាវិហារំ និសិទ្ធា តេន សទ្ធន អាគន្ធា តេ ភិក្ខុ “កិស្ស មេ តុម្ភេ, អាវុសោ, កុដិភិក្ខុថា” តិ បុច្ឆិត្វា “ភគវា ភេទាបេតី” តិ សុត្វា សុព្ពចតាយ សម្មជិដ្ឋិ។

កស្មា បន ភគវា ឥមីនា អតិមហាន្តេន ឧស្សហេន អត្ថនោ វសនត្ថំ កតំ កុដិកំ ភេទាបេសិ, ននុ ឯតស្សេត្ថ វយកម្មម្បិ អត្ថិតិ? កិញ្ញាបិ អត្ថិ, អថ ខោ នំ ភគវា អកម្បិយាតិ ភិក្ខុបេសិ, តិក្ខិយដដោតិ ភិក្ខុបេសិ។ អយមេត្ថ

វិនិច្ឆ័យោ។ អដ្ឋកថាយំ បន អញ្ញានិបិ ការណានិ វុត្តានិ - សត្តានុទ្ទយាយ,
បត្តចីវរគុត្តត្ថាយ, សេនាសនពាហុល្លបអសេធនាយាតិអាជីនិ។ តស្មា
ឥនានិបិ យោ ភិក្ខុ ពហុស្សុតោ វិនយញ្ញូ អញ្ញំ ភិក្ខុំ អកប្បិយំ បរិក្ខារំ
គហោត្វា វិចរន្តំ ទិស្វា តំ ជិន្ហាបេយ្យ វា ភិក្ខុាបេយ្យ វា អនុបវេន្នោ, សោ នេវ
ចោទេតត្តោ ន សារេតត្តោ; ន តំ លញ្ញា វុត្តំ “មម បរិក្ខារោ តយា នាសិតោ, តំ
មេ ទេហី” តិ។

ចាឡិមុត្តកវិនិច្ឆ័យោ

តត្រាយំ ចាឡិមុត្តកោ កប្បិយាកប្បិយបរិក្ខារវិនិច្ឆ័យោ - កេចិ
តាលបណ្ណាធូត្តំ អន្តោ វា ពហិ វា បញ្ចវណ្ណាន សុត្តន សិព្ពន្ធា វណ្ណាមជ្ឈំ ករោន្តិ,
តំ ន វុដ្ឋតិ។ ឯកវណ្ណាន បន ជីលេន វា បីតកេន វា យេន កេនចិ សុត្តន អន្តោ
វា ពហិ វា សិព្ពតុំ ធូត្តនណ្ណាគ្គាហកំ សលាកបញ្ចរំ វា វិនិច្ឆិតុំ វុដ្ឋតិ។ តញ្ច ខោ
ចីវករណាត្ថំ, ន វណ្ណាមជ្ឈត្ថាយ។ ធូត្តបណ្ណាកេសុ មករទន្ធកំ វា អឡបន្ធកំ វា
ជិន្ធិតុំ ន វុដ្ឋតិ។ ធូត្តនណ្ណា គេហាថម្កេសុ វិយ យជកោ វា វាឡរូបកំ វា ន វុដ្ឋតិ។
សចេចិ សព្ពត្ត អារក្កេន លេខា ទិន្នា ហោតិ, សាបិ ន វុដ្ឋតិ។ យជកម្មិ
វាឡរូបម្មិ ភិក្ខុត្វា ធារេតព្ពំ។ លេខាបិ យំសិក្ខា វា អបនេតព្ពា, សុត្តកេន វា
ទណ្ណោ វេបេតព្ពោ។ ទណ្ណាពុន្ទេ បន អហិធូត្តកសណ្ឋានំ វុដ្ឋតិ។ វាតប្បហារេន
អបលនត្ថំ ធូត្តមណ្ឌលិកំ វុដ្ឋកេហិ គាហោត្វា ទណ្ណោ ពន្ធន្តិ, តស្មី ពន្ធនដ្ឋានេ
វលយមិវ ឧក្កិវត្វា លេខំ បេបន្តិ, សា វុដ្ឋតិ។

ចីវរមណ្ឌានត្ថាយ នាណសុត្តកេហិ សតបទីសទិសំ សិព្ពន្ធា អាគន្ធកបដ្ឋំ
បេបន្តិ, អញ្ញម្មិ យំកិញ្ចា សូចិកម្មវិការំ ករោន្តិ, បដ្ឋមុខេ វា បរិយន្តេ វា វេណី វា
សម្ព័លិកំ វា, ឯវមាទិ សព្ពំ ន វុដ្ឋតិ, បកតិសូចិកម្មមេវ វុដ្ឋតិ។
គណ្ហិកបដ្ឋកញ្ចា ចាសកបដ្ឋកញ្ចា អដ្ឋកោណាម្មិ សោឡសកោណាម្មិ ករោន្តិ,

តត្ថ អភ្ន័យគយមុត្តរាជីនិ ទស្សន្តិ, កក្កដក្ខិ ឧត្តរន្តិ, សព្វំ ន វដ្តតិ,
ចតុកោណមេវ វដ្តតិ។ កោណសុត្ថបិឡកា ច បីវេ វត្ថ ធុរិញ្ញយ្យរា
វដ្តន្តិ។ កញ្ចកបិជ្ជខលិអាទិសុ បីវំ បក្ខិបិតុំ ន វដ្តតិ។ បីវកម្មកាលេ បន
ហត្ថមលសូចិមលាទីនំ ឆោវនត្ថំ កិលិដ្ឋកាលេ ច ឆោវនត្ថំ វដ្តតិ។ គន្ធុ វា លាខំ
វា តេលំ វា វជនេ បក្ខិបិតុំ ន វដ្តតិ។

បីវំ វជិត្វា សង្ខេន វា មណីនា វា យេន កេនចិ ន យដ្ឋេតព្ពំ។ ភូមិយំ
ជាណុកានិ និហន្តា ហត្ថហិ គហេត្វា នោណិយម្បិ ន យំសិតព្ពំ។ នោណិយំ វា
ជលកេ វា ឋបេត្វា អន្តេ គាហាបេត្វា ហត្ថហិ បហវិតុំ បន វដ្តតិ; តម្បិ មុដ្ឋិនា
ន កាតព្ពំ។ ចោរណាកត្តេវា បន នោណិយម្បិ ន ឋបេសុំ។ ឯកោ គហេត្វា
តិដ្ឋតិ; អបរោ ហត្ថេ កត្វា ហត្ថេន បហវិតិ។ បីវស្ស កណ្ណាសុត្ថកំ ន វដ្តតិ,
វជិតកាលេ ជិន្និតព្ពំ។ យំ បន “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, កណ្ណាសុត្ថក”ន្តិ (មហាវ.
៣៤៤) ឯវំ អនុញ្ញាតំ, តំ អនុវាតេ ចាសកំ កត្វា ពន្ធតព្ពំ វជនកាលេ
លក្កនត្ថាយ។ គណ្ហិកេបិ សោភាករណត្ថំ លេខា វា បិឡកា វា ន វដ្តតិ,
នាសេត្វា បរិភុញ្ញិតព្ពំ។

បត្តេ វា ថាលកេ វា អារគ្គេន លេខំ ករោន្តិ, អន្តោ វា ពហិ វា ន វដ្តតិ។ បត្តំ
ភមំ អាហេបេត្វា មដ្ឋិត្វា បចន្តិ - “មណីវណ្ណំ ករិស្សរាមា”តិ, ន វដ្តតិ;
តេលវណ្ណោ បន វដ្តតិ។ បត្តមណ្ឌលេ ភិត្តិកម្មំ ន វដ្តតិ, មករទន្ធកំ បន វដ្តតិ។

ធមករណធម្មកស្ស ឧបរិ វា ហេដ្ឋា វា ធមករណកុច្ឆិយំ វា លេខា ន វដ្តតិ,
ធម្មមុខវដ្តិយំ បនស្ស លេខា វដ្តតិ។

កាយពន្ធនស្ស សោភនត្ថំ តហី តហី ទិគុណំ សុត្ថំ កោដ្ឋេន្តិ, កក្កដដ្ឋិ
ឧដ្ឋបេន្តិ, ន វដ្តតិ។ ឧភោសុ បន អន្តេសុ ទសាមុខស្ស ជិវភាវាយ ទិគុណំ

កោដ្ឋតុំ វដ្ដតិ។ ធនាមុខេ បន យជកំ វា មករមុខំ វា ទេឌ្ឍភស្តីសំ វា យំកិត្យា
វិការរូបំ កាតុំ ន វដ្ដតិ។ តត្ថ តត្ថ អដ្ឋិទិ ធនេស្សត្វា មាលាកម្មលតាកម្មាធិនិ វា
កត្វា កោដ្ឋិតកាយពន្ធនម្បិ ន វដ្ដតិ។ ឧដុកមេវ បន មជ្ឈកណ្តាកំ វា
ខន្ធវិបត្តកំ វា មជ្ឈបដ្ឋិកំ វា កត្វា កោដ្ឋិតុំ វដ្ដតិ។ កាយពន្ធនស្ស ធនា ឯកា
វដ្ដតិ, ទ្វេ តិណ្ឌិ ចត្តារិបិ វដ្ដតិ; តតោ បរំ ន វដ្ដតិ។ វដ្ឋកកាយពន្ធនំ ឯកមេវ
វដ្ដតិ។ ចាមផ្កសណ្ណានំ បន ឯកម្បិ ន វដ្ដតិ។ ធនា បន ចាមផ្កសណ្ណានាបិ
វដ្ដតិ។ ពហុវដ្ឋកេ ឯកតោ កត្វា ឯកេន និរន្តរំ វេបេត្វា កតំ ពហុវដ្ឋកន្តិ ន
វត្ថុពុំ, តំ វដ្ដតិ។

កាយពន្ធនវិធរ អដ្ឋមផ្កលាទិកំ យំកិត្យាវិការរូបំ ន វដ្ដតិ,
បរិច្ឆេទលេខាមត្តំ វដ្ដតិ។ វិធរកស្ស ឧភោសុ អន្តេសុ ជីវករណត្ថាយ យជកំ
ករោន្តិ, អយម្បិ វដ្ដតិ។

អញ្ញានិយំ ឥត្តិបុរិសចតុប្បធនកុណារូបំ វា មាលាកម្ម-
លតាកម្មមករទន្តក-កោមុត្តកអឌ្ឍចន្ទកាធិភេទំ វា វិការរូបំ ន វដ្ដតិ។
យំសិទ្ធា វា ធិន្ទិទ្វា វា យថា វា ន បញ្ញាយតិ, តថា សុត្តេន វេបេត្វា
វឌ្ឍញោតញា។ ឧដុកមេវ បន ចតុរំសា វា អដ្ឋំសា វា សោឡសំសា វា អញ្ញានិ
វដ្ដតិ។ ហេដ្ឋតោ បិស្សា ទ្វេ វា តិស្សោ វា វដ្ឋលេខាយោ វដ្ដតិ។ គីវាយម្បិស្សា
បិធានកពន្ធនត្ថំ ឯកា វដ្ឋលេខា វដ្ដតិ។

អញ្ញានិសលាកាយបិ វណ្ណាមជ្ឈកម្មំ ន វដ្ដតិ។ អញ្ញានិត្ថវិកាយម្បិ យំកិត្យា
នាវាវណ្ណាន សុត្តេន វណ្ណាមជ្ឈកម្មំ ន វដ្ដតិ។ ឯសេវ នយោ
កុញ្ញាកាកោសកេបិ។ កុញ្ញាកាយ វណ្ណាមជ្ឈកម្មំ ន វដ្ដតិ, តថា សិចាជិកាយំ។
ឯកវណ្ណាសុត្តេន បនេត្ថ យេន កេនចិ សិព្ពិតុំ វដ្ដតិ។

អារកណ្តាកេបិ វដ្តមណីកំ វា អញ្ចំ វា វណ្ណមជ្ជំ ន វដ្តតិ។ គីវាយំ បន
បរិច្ឆេទលេខា វដ្តតិ។ បិប្ផលិកេបិ មណីកំ វា បិប្ផកំ វា យំកិញ្ចំ ឧដ្ឋបេតុំ ន
វដ្តតិ។ ឧណ្ណាកេ បន បរិច្ឆេទលេខា វដ្តតិ។ នឧច្ឆេទំ វលិតកំយេវ ករោន្តិ,
តស្មា តំ វដ្តតិ។ ឧត្តរារណីយំ វា អធរារណីយំ វា អរណីធនុកេ វា
ឧបរិបេល្លនឧណ្ណាកេ វា មាលាកម្មាទិកំ យំកិញ្ចំ វណ្ណមជ្ជំ ន វដ្តតិ,
បេល្លនឧណ្ណាកស្ស បន វេមជ្ឈេ មណ្ឌលំ ហោតិ, តត្ថ បរិច្ឆេទលេខាមត្តំ វដ្តតិ។
សូចិសណ្ឋាសំ ករោន្តិ, យេន សូចី ខំសាបេត្វា យំសន្តិ, តត្ថ មករមុខាទិកំ
យំកិញ្ចំ វណ្ណមជ្ជំ ន វដ្តតិ, សូចិខំសនត្តំ បន មុខមត្តំ ហោតិ, តំ វដ្តតិ។

ទន្តកជ្ជេច្ឆេទនវាសិយម្បិ យំកិញ្ចំ វណ្ណមជ្ជំ ន វដ្តតិ, ឧជុកមេវ
កប្បិយលោហោន ឧកោសុ វា បស្សេសុ ចតុរំសំ វា អជ្ជំសំ វា ពាទ្ធិតុំ វដ្តតិ។
កត្តរឧណ្ណាបិ យំកិញ្ចំ វណ្ណមជ្ជំ ន វដ្តតិ, ហោជ្ជា ឯកា វា ទ្វេ វា វដ្ឋលេខា ឧបរិ
អហិច្ឆត្តកមកុឡមត្តញ្ច វដ្តតិ។

តេលភាជនេសុ វិសាលោ វា នាឡិយំ វា អលាពុកេ វា អាមណ្ឌាសារកេ វា
វេបេត្វា ឥត្តិរូបំ បុរិសរូបញ្ច អវសេសំ សព្ពម្បិ វណ្ណមជ្ជកម្មំ វដ្តតិ។

មញ្ចបីវេ ភិសិពិម្ពោហានេ ភូមត្តរណោ ចាទបុញ្ញានេ ចង្គ្គមនភិសិយា
សម្មញ្ញានិយំ កចរេនឌ្ឋនកេ រជននោណិកាយ ចានិយឧឡ្យង្គេ ចានិយយដេ
ចាទកថលិកាយ ជលកមីវេកេ វលយាធារកេ ឧណ្ណាធារកេបត្តបិដានេ
តាលវណ្ណាវីជនេតិ - ឯតេសុ សព្ពំ មាលាកម្មាទិវណ្ណមជ្ជកម្មំ វដ្តតិ។
សេនាសនេ បន ធូរកវាជវាតចានកវាជាធិសុ សព្ពរតនមយម្បិ វណ្ណមជ្ជកម្មំ
វដ្តតិ។

សេនាសនេ កិញ្ចិ បដិសេធតត្ថំ នត្ថិ, អញ្ញាត្រ វិរុទ្ធសេនាសនា។
 វិរុទ្ធសេនាសនំ នាម អញ្ញោសំ សីមាយ រាជវល្លកេហិ កតសេនាសនំ វុច្ឆតិ,
 តស្មា យេ តាទិសំ សេនាសនំ ករោន្តិ, តេ វត្តញ្ញា - “មា អម្ពាភំ សីមាយ
 សេនាសនំ ករោថា”តិ។ អនាទិយិត្វា ករោន្តិយេវ, បុនបិ វត្តញ្ញា - “មា ឯវំ
 អកត្ថ, មា អម្ពាភំ ឧទោសថបវារណានំ អន្តរាយមកត្ថ, មា សាមគ្គី ភិទ្ធិត្ថ,
 តុម្ពាភំ សេនាសនំ កតម្បិ កតជ្ជានេ ន ឋស្សតី”តិ។ សចេ ពលក្ការេន
 ករោន្តិយេវ, យទា តេសំ លទ្ធិបរិសា ឧស្សន្ទា ហោតិ, សក្កា ច ហោតិ លទ្ធិ
 ធម្មកោវិនិច្ឆយោ, តទា តេសំ បេសេតត្ថំ - “តុម្ពាភំ អាវាសំ ហរថា”តិ។ សចេ
 យាវ តតិយំ បេសិតេ ហរន្តិ, សាធុ; នោ ច ហរន្តិ, ឋបេត្វា ពោធិញ្ច ចេតិយញ្ច
 អវសេសសេនាសនានិ ភិទ្ធិតត្ថានិ, នោ ច ខោ អបរិភោគំ ករោន្តេហិ,
 បដិចាជិយា បន ធនន-គោចានសី-ឥដ្ឋកាធិនិ អបនេត្វា តេសំ បេសេតត្ថំ -
 “តុម្ពាភំ ទព្ពសម្ពារេ ហរថា”តិ។ សចេ ហរន្តិ, សាធុ; នោ ច ហរន្តិ, អថ តេសុ
 ទព្ពសម្ពារេសុ ហិមវស្សវាតាតថាធិហិ បូតិភូតេសុ វា ចោរេហិ វា ហាជេសុ
 អគ្គិនា វា ឧឡេសុ សីមសាមិកា ភិក្ខុ អនុបវដ្ឋា, ន លញ្ញា ចោទេតុ “តុម្ពេហិ
 អម្ពាភំ ទព្ពសម្ពារា នាសិតា”តិ វា “តុម្ពាភំ គីវា”តិ វា។ យំ បន សីមសាមិកេហិ
 ភិក្ខុហិ កតំ, តំ សុកតមេវ ហោតីតិ។

ថាឡិមុត្តកវិនិច្ឆយោ និដ្ឋិតោ។

៨៦. ឯវំ ភិក្ខុយ បន កុដិកាយ ធនិយស្ស បរិវិតក្កញ្ចា បុន
 កុដិករណត្ថាយ ឧស្សហញ្ចា ឧស្សេតុ “អថ ខោ អាយស្មតោ”តិអាទិ វុត្ថំ។ តត្ថ
 ធារុគហោ គណាកោតិ រញ្ញោ ធារុគណ្ណាគារេ ធារុគោបកោ។ ទេវគហធារ្យនីតិ
 ទេវេន គហិតធារ្យនិ។ រាជបដិគ្គហិតភូតានិ ធារ្យនីតិ អត្ថោ។
 នគរបដិសម្ពាវិកានីតិ នគរស្ស បដិសម្ពាវូបករណានិ។ អាបទត្ថាយ

និក្ខត្តានីតិ អគ្គិទានោ វា បុរាណភាវេន វា បដិរាជ្ជបរុទ្ធនាទិនា វា
តោបុរដ្ឋាលករាជន្តេបុរហត្ថិសាលាទិនំវិបត្តិ អាបនាតិ វុច្ឆតិ។ តទត្ថំ
និក្ខត្តានីតិ វុត្ថំ ហោតិ។ ខណ្ឌាខណ្ឌិកំ ធនាបេត្វាតិ អត្តនោ កុដិយា បមាណំ
សល្លត្ថេត្វា កិញ្ចិ អគ្គេ កិញ្ចិ មជ្ឈេ កិញ្ចិ មូលេ ខណ្ឌាខណ្ឌំ ករោន្តោ
ធនាបេសិ។

៨៧. វស្សកាវេតិ តស្ស ព្រាហ្មណស្ស នាមំ។ មគធមហាមត្តោតិ
មគធរដ្ឋេ មហាមត្តោ, មហាតិយា ឥស្សរិយមត្តាយ សមន្នាគតោ, មគធរញោ
វា មហាមត្តោ; មហាអមន្ទោតិ វុត្ថំ ហោតិ។ អនុសញ្ញាយមាណោតិ តត្ថ តត្ថ
គន្ធា បច្ឆវេក្ខមាណោ។ កណោតិ ឥស្សរាទំ និចជ្ជានិកបុរិសាលបទំ។ ពន្ធុ
អាណាបេសីតិ ព្រាហ្មណោ បកតិយាបិ តស្មី ឥស្សបកតោវ។ សោ រញ្ជោ
“អាណាបេហី”តិ វចនំ សុត្វា យស្មា “បក្កោសាបេហី”តិ រញ្ជោ ន វុត្ថំ, តស្មា “នំ
ហត្ថេសុ ច ចាទេសុ ច ពន្ធុ កត្វា អាណាបេស្សមី”តិ ពន្ធុ អាណាបេសិ។ អនុស
ខោ អាយស្មា ធនិយោតិ កថំ អនុស? សោ កិរ អត្តនា លេសេន ធារុនំ ហជការំ
ញត្វា “និស្សំសយំ ឯស ធារុនំ ការណា រាជកុលតោ វធំ វា ពន្ធុ វា
ចាបុណិស្សតិ, តទា នំ អហមេវ មោចេស្សមី”តិ និច្ចកាលំ តស្ស បវត្ថិ
សុណន្តោយេវ វិចរតិ។ តស្មា តខណញ្ជោវ គន្ធា អនុស។ តេន វុត្ថំ - “អនុស
ខោ អាយស្មា ធនិយោ”តិ។ ធារុនំ កិច្ចាតិ ធារុនំ ការណា។ បុរាហំ ហញ្ញាមីតិ
អហំ បុរា ហញ្ញាមិ; យាវ អហំ ន ហញ្ញាមិ, តាវ ត្វំ ឯយ្យាសីតិ អត្តោ។

៨៨. ឥឡ្ហ, កន្តេ, សរាបេហីតិ ឯត្ថ ឥឡ្ហតិ ចោទនត្ថេ និចាតោ។
បឋមាភិសិទ្ធាតិ អភិសិទ្ធា ហុត្វា បឋមំ។ ឯវរុបី វាចំ ភាសិតាតិ “ទិន្នញ្ជោវ
សមណាព្រាហ្មណានំ តិណកដ្ឋោទកំ បរិភុញ្ញន្ត”តិ ឥមំ ឯវរុបី វាចំ អភិសិទ្ធា
ហុត្វា បឋមមេវ យំ ត្វំ អភាសិ, តំ សយមេវ ភាសិត្វា ឥទានិ សរសិ, ន

សរសើរ វុត្តំ ហោតិ។ រាជាណោ កិរ អភិសិទ្ធិមត្តាយេវ ធម្មតេរី ចរាបេន្តិ -
“ធិន្ទញ្ញេវ សមណាព្រាហ្មណានំ តិណាកដ្ឋោទកំ បរិភុញ្ញន្ត” តិ តំ សន្ធាយ ឯស
វេទតិ។ តេសំ មយា សន្ធាយ ភាសិតន្តិ តេសំ អប្បមត្តកេបិ កុក្កុច្ឆាយន្តានំ
សមិតពាហិតចាចានំ សមណាព្រាហ្មណានំ តិណាកដ្ឋោទកហរណំ សន្ធាយ
មយា ឯតំ ភាសិតំ; ន តុម្ពាទិសានន្តិ អធិប្បាយោ។ តញ្ច ខោ អរញ្ញោ
អបរិគ្គហិតន្តិ តញ្ច តិណាកដ្ឋោទកំ យំ អរញ្ញោ អបរិគ្គហិតំ ហោតិ; ឯតំ
សន្ធាយ មយា ភាសិតន្តិ ធិបេតិ។

លោមេន ភ្នំ មុត្តោសីតិ ឯត្ថ លោមមិវ លោមំ, កី បន តំ? បព្ពដ្ឋាលីដ្ឋំ។ កី
វុត្តំ ហោតិ? យថា នាម ធុត្តា “មំសំ ខាទិស្សមា” តិ មហាគ្សលោមំ ឯធុកំ
គណ្ណោយ្យំ។ តមេនំ អញ្ញោ វិញ្ញបុរិសោ ទិស្វា “ឥមស្ស ឯធុ កស្ស មំសំ
កហាបណាមត្តំ អគ្សតិ។ លោមាធិ បន លោមវារេ លោមវារេ អនេកេ
កហាបណោ អគ្សន្តិ” តិ ទ្វេ អលោមកេ ឯធុកេ ទត្វា គណ្ណោយ្យ។ ឯវំ សោ
ឯធុកោ វិញ្ញបុរិសមាគម្ម លោមេន មុធូយ្យ។ ឯវមេវ ភ្នំ ឥមស្ស កម្មស្ស
កតត្តា វេទន្ទនារហោ។ យស្មា បន អរហន្តជោ សត្វិ អវជ្ឈរូចោ, តញ្ច
សាសនេ បព្ពជិតត្តា យំ បព្ពដ្ឋាលីដ្ឋភ្នំ អរហន្តជំ ជារេសិ។ តស្មា ភ្នំ ឥមីនា
បព្ពដ្ឋាលីដ្ឋលោមេន ឯធុកោ វិយ វិញ្ញបុរិសមាគម្ម មុត្តោសីតិ។

មនុស្សា ឧជ្ឈាយន្តិ តិ រញ្ញោ បរិសតិ ភាសមានស្ស សម្មុខា ច បរម្មុខា ច
សុត្វា តត្ថ តត្ថ មនុស្សា ឧជ្ឈាយន្តិ, អវជ្ឈាយន្តិ, អវជានន្តា តំ ឈាយន្តិ
ឱលោកេន្តិ លាមកតោ វា ចិន្តេន្តិ តិ អត្តោ។ ឱយ្យន្តិ តិ តស្ស អវល្លំ កថេន្តិ
បកាសេន្តិ។ វិចារេន្តិ តិ វិត្តារិកំ ករេន្តិ, សព្ពត្ថ បត្តរន្តិ; អយញ្ច អត្តោ
សទ្ធិសត្តានុសារេន វេទិតញ្ញោ។ អយំ បនេត្ថ យោជនា - “អលន្តិនោ ឥមេ
សមណា សក្យបុត្តិយា” តិ អាទិនិ ចិន្តេន្តា ឧជ្ឈាយន្តិ។ “នត្ថិ ឥមេសំ

សាមញ្ញ"ន្តិអាទិនិ ភណ្ឌាឆ្លា ឱយ្យន្តិ។ "អបគតា ឥមេ សាមញ្ញា"តិអាទិនិ តត្ថ
តត្ថ វិត្តាវេន្តាវិចារេន្តិតិ។ ឯតេន នយេន ឥមេសំ បទានំ ឥតោ បរម្មី តត្ថ តត្ថ
អាគតបទានុរូបេន យោជនា វេទិតញ្ញា។ ព្រហ្មចារិនោតិ សេដ្ឋចារិនោ។
សាមញ្ញន្តិ សមណភារោ។ ព្រហ្មញ្ញន្តិ សេដ្ឋភារោ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវ។

រញ្ជោ ធារ្យន្តិអាទិន្និ "អទិន្នំ អាទិយិស្សតិ"តិ អយំ ឧដ្ឋាយនត្តោ។ យំ
បនេតំ អទិន្នំ អាទិយិ, តំ ទស្សេតុំ "រញ្ជោ ធារ្យន្តិ"តិ វុត្តំ។ ឥតិ វេចនកេន
អសមុយ្ហន្តេហិ អត្តោ វេទិតញ្ញោ។ បុរាណាវេហារិកោ មហាមត្តោតិ
ភិក្ខុភារាវតោ បុរាណោ គិហិកាលេ វិនិច្ឆយវេហារេ និយុត្តត្តា "វេហារិកោ"តិ
សន្និ គតោ មហាអមច្ឆោ។

អថ ខោ ភគវា តំ ភិក្ខុំ ឯតទវេចាតិ ភគវា សាមំយេវ លោកវេហារម្មី
ជានាតិ, អតីតពុទ្ធានំ បញ្ញត្តិម្មី ជានាតិ - "បុព្វេបិ ពុទ្ធា ឯត្ថកេន ចារាជិកំ
បញ្ញាបេន្តិ, ឯត្ថកេន មុល្លច្ចយំ, ឯត្ថកេន ទុក្ខជ"ន្តិ។ ឯវំ សន្តេបិ សចេ អញ្ជេហិ
លោកវេហារវិញ្ញាហិ សន្និ អសំសន្និទ្ធា ចាទមត្តេន ចារាជិកំ បញ្ញាបេយ្យ,
តេនស្ស សិយុំ វត្តារោ "សីលសំវារោ នាម ឯកភិក្ខុស្សបិ អប្បមេយ្យោ
អសន្នៀយោ មហាបថី-សមុទ្ធ-អាកាសានិវិយ អតិវិត្តិណ្ណោ, កថញ្ញា នាម
ភគវា ចាទមត្តកេន នាសេសី"តិ! តតោ តថាគតស្ស ញ្ញាណាពលំ អជានន្តា
សិក្ខាបទំ កោបេយ្យំ, បញ្ញត្តិម្មី សិក្ខាបទំ យថាហានេ ន តិដ្ឋេយ្យ។
លោកវេហារវិញ្ញាហិ បន សន្និ សំសន្និទ្ធា បញ្ញត្ត សោ ឧបវាទោ ន ហោតិ។
អញ្ញទត្ថ ឯវំ វត្តារោ ហោន្តិ - "ឥមេហិ នាម អភារិកាបិ ចាទមត្តេន ចោរំ
ហានន្តិបិ ពាន្តន្តិបិ បញ្ញាជេន្តិបិ។ កស្មា ភគវា បព្ពជិតំ ន នាសេស្សតិ; យេន
បរសន្តកំ តិណសលាកមត្តម្មី ន គហោតព្ព"ន្តិ! តថាគតស្ស ច ញ្ញាណាពលំ
ជានិស្សន្តិ។ បញ្ញត្តិម្មី ច សិក្ខាបទំ អកុប្បំ ភវិស្សតិ, យថាហានេ វស្សតិ។

តស៊ូ លោកវេហារវិញ្ញាបិ សន្តិ សំសន្តិទ្វា បញ្ញាបេតុកាមោ សញ្ញាវន្តំ បរិសំ
អនុវិលោកន្តោ អថ ខោ ភគវា អវិទូរេ និសិន្នំ ទិស្វា តំ ភិក្ខុំ ឯតទដោច
“កិត្តកេន ខោ ភិក្ខុ រាជា មាគធា សេនិយោ ពិម្ពិសារោ ចោរំ គហេត្វា ហនតិ
វា ពន្ធតិ វា បញ្ចាជេតិ វា” តិ។

តត្ថ មាគធាតិ មគធានំ ឥស្សរោ។ សេនិយោតិ សេនាយ សម្បន្នោ។
ពិម្ពិសារោតិ តស្ស ឆាមំ។ បញ្ចាជេតិ វាតិ រដ្ឋតោ និក្ខាមេតិ។ សេសមេត្ត
ឧត្តានត្ថមេវ។ បញ្ចមាសកោ ចាទោតិ តទា រាជគហេវីសតិមាសកោ
កហាបណោ ហោតិ, តស្មា បញ្ចមាសកោ ចាទោ។ ឯតេន លក្ខណេន
សព្ពជនបទេសុ កហាបណាស្ស ចតុត្ថោ ភាគោ “ចាទោ” តិ វេទិតញ្ចោ។ សោ ច
ខោ ចោរាណាស្ស នីលកហាបណាស្ស វសេន, ន ឥតវេសំ រុទ្ធនាមកាធិនំ។
តេន ហិ ចាទេន អតីតពុទ្ធាបិ ចារាជិកំ បញ្ញាបេសុំ, អនាគតាបិ បញ្ញាបេស្សន្តិ។
សព្ពពុទ្ធានញ្ចិ ចារាជិកវត្ថុម្ហិ វា ចារាជិកេ វា ឆានត្ថំ នត្ថិ។ ឥមាទេវ ចត្តារិ
ចារាជិកវត្ថុនិ។ ឥមាទេវ ចត្តារិ ចារាជិកានិ។ ឥតោ ឡនំ វា អតិរេកំ វា នត្ថិ។
តស្មា ភគវាបិ ធនិយំ វិគរហិត្វា ចាទេនេវ ទុតិយចារាជិកំ បញ្ញាបេន្តោ “យោ
បនភិក្ខុ អទិន្នំ ថេយ្យសម្ពាត” ត្ថិអាទិមាហា។

ឯវំ មូលច្នៃដ្ឋវសេន ទន្ធាំ កត្វា ទុតិយចារាជិកេ បញ្ញត្ត អបរម្មិ
អនុបញ្ញត្តត្ថាយ រជកកណ្ឌិកវត្ថុ ឧទចាទិ, តស្ស ប្បត្តិទីបនត្ថមេតំ វុត្ថំ -
“ឯវំ ភគវតា ភិក្ខុនំ សិក្ខាបទំ បញ្ញត្តំ ហោតិ” តិ។ តស្សត្ថោ ច
អនុបញ្ញត្តិសម្ពន្ធា ច បឋមចារាជិកវណ្ណនាយំ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ចោ។ យថា
ច ឥធ, ឯវំ ឥតោ បរេសុ សព្ពសិក្ខាបទេសុ។ យំ យំ បុព្វេ វុត្ថំ, តំ តំ សព្ពំ វង្ខេត្វា
ឧបរូបរិ អបុព្វមេវ វណ្ណាយិស្សាម។ យទិ ហិ យំ យំ វុត្តនយំ, តំ តំ បុនបិ
វណ្ណាយិស្សាម, កថា វណ្ណនាយ អន្តំ គមិស្សាម! តស្មា យំ យំ បុព្វេ វុត្ថំ, តំ តំ

សព្វំ សាធុកំ ឧបសល្លក្ខេត្វា តត្ថ តត្ថ អត្ថោ ច យោជនា ច វេទិតញ្ច។ អបុព្វំ
បនយំ កិតិញ្ច អនុត្តានត្ថំ, តំ សព្វំ មយមេវ វណ្ណាយិស្សម។

ធនិយវត្ថុវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩០. រជកត្តរណំ កន្ធាតិ រជកតិ ត្ថំ កន្ធា; តញ្ចិ យស្មា តត្ថ រជកា វត្តានិ
អត្តរន្តិ, តស្មា រជកត្តរណាន្តិ វុច្ចតិ។ រជកកណ្ឌិកន្តិ រជកានំ កណ្ឌិកំ; រជកា
សាយន្តសមយេ នគរំ បរិសន្តា ពហូនិ វត្តានិ ឯកេកំ កណ្ឌិកំ ពន្ធន្តិ។ តតោ
ឯកំ កណ្ឌិកំ តេសំ បមាទេន អបស្សន្តានំ អវហរិត្វា ថេនេត្វាតិ អត្ថោ។

បទភាជនីយវណ្ណានា

៩២. គាមោ នាមាតិ វេរមាទិ “គាមា វា អវញ្ញា វា” តិ ឯត្ថ វុត្ថស្ស គាមស្ស ច
អវញ្ញស្ស ច បភេទទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។ តត្ថ យស្មី គាមេ ឯកា វេរ កុដិ, ឯកំ គេហំ
សេយ្យថាបិ មលយជនបទេ; អយំ ឯកកុដិកោ គាមោ នាម។ ឯតេន នយេន
អបរេបិ វេទិតញ្ច។ អមនុស្សោ នាម យោ សព្វសោ វា មនុស្សានំ អភាវេន
យក្ខបរិគ្គហត្វតោ; យតោ វា មនុស្សា កេនចិ ការណេន បុនបិ អាគន្ធកាមា
វេរ អបក្កន្តា។ បរិក្ខិត្តោ នាម ឥដ្ឋកថាការំ អាទី កត្វា អន្តមសោ
កណ្ឌាកសាខាហិបិ បរិក្ខិត្តោ។ គោនិសាទិនិវេជ្ជោ នាម វីចិសន្តិវេសាទិវសេន
អនិវិសិត្វា យថា គាវោ តត្ថ តត្ថ ទ្វេ តយោ និសីទន្តិ, វេរំ តត្ថ តត្ថ ទ្វេ តីណិ
យរាទិ កត្វា និវេជ្ជោ។ សត្តោតិ ជង្គ្រសត្ថសកជសត្តាទីសុ យោ កោចិ។
ឥមស្មិត្វា សិក្ខាបទេ និគមេបិ នគរម្បិ គាមគ្គហណេនេវ គហិតន្តិ វេទិតញ្ច។

គាមុបចារោតិអាទិ អវញ្ញបរិច្ឆេទទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។ ឥន្ទធិលេ បិតស្សាតិ
យស្ស គាមស្ស អនុរាជបុរសេវេវ ទ្វេ ឥន្ទធិលោ, តស្ស អព្ពន្ធិមេ ឥន្ទធិលេ
បិតស្ស; តស្ស ហិ ពាហិរោ ឥន្ទធិលោ អាភិធម្មិកនយេន អវញ្ញសង្ខេបំ គច្ឆតិ។

យស្ស បន ឯកោ, តស្ស កាមទ្វារពាហានំ វេមជ្ឈេ បិតស្ស។ យត្រាបិ ហិ
ឥន្ទធីលោ នត្ថិ, តត្រ កាមទ្វារពាហានំ វេមជ្ឈេមេវ “ឥន្ទធីលោ”តិ វុច្ចតិ។ តេន
វុត្ថំ - “កាមទ្វារពាហានំ វេមជ្ឈេ បិតស្ស”តិ។ មជ្ឈិមស្សាតិ ជាមមជ្ឈិមស្ស,
នោ បមាណមជ្ឈិមស្ស, នេវ អប្បថាមស្ស, ន មហាថាមស្ស; មជ្ឈិមថាមស្សាតិ
វុត្ថំ ហោតិ។ លេខ្ខាតោតិ យថា មាតុកាមោ កាកេ ឧទ្ទាបេន្តោ ឧដុកមេវ
ហត្ថំ ឧក្ខិបិត្វា លេខ្ខំ ឱបតិ, យថា ច ឧទកុក្ខេបេ ឧទកំ ឱបន្តិ, ឯវំ អឱបិត្វា
យថា តរុណាមនុស្សា អត្តនោ ពលំ ទស្សេន្តោ ពាហំ បសារេត្វា លេខ្ខំ ឱបន្តិ, ឯវំ
ឱត្តស្ស លេខ្ខស្ស បតនជ្ជានំ។ បតិតោ បន លុបិត្វា យត្ថ គច្ឆតិ, តំ ន
គហោតព្ពំ។

អបិក្ខិត្តស្ស កាមស្ស យរូបចារេ បិតស្ស មជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស
លេខ្ខាតោតិ ឯត្ថ បន និព្ពកោសស្ស ឧទកចាតជ្ជានេ បិតស្ស មជ្ឈិមស្ស
បុរិសស្ស សុប្បចាតោ វា មុសលចាតោ វា យរូបចារេ នាម។ តស្មី យរូបចារេ
បិតស្ស លេខ្ខាតោ កាមូបចារេតិ កុរុន្តជ្ជកថាយំ វុត្ថំ។ មហាបច្ឆិយម្យ
តាទិសមេវ។ មហាអដ្ឋកថាយំ បន “យំ នាម, យរូបចារេ នាម, កាមោ នាម,
កាមូបចារេ នាម”តិ មាតិកំ វេបេត្វា និព្ពកោសស្ស ឧទកចាតជ្ជានព្ពន្ធុរំ យរំ
នាម។ យំ បន ទ្វារេ បិតោ មាតុកាមោ កាជនជោវនឧទកំ ឆន្ទតិ, តស្ស
បតនជ្ជានព្វោ មាតុកាមេនេវ អន្តោគហោ បិតេន បកតិយា ពហិ ឱត្តស្ស
សុប្បស្ស វា សម្មញ្ញនិយា វា បតនជ្ជានព្វោ, យរស្ស បុរេតោ ធ្វីសុ កោណោសុ
សម្ពន្ធិត្វា មជ្ឈេ វុក្ខសូចិទ្វារំ វេបេត្វា កោរុចានំ បវេសននិវារណាត្ថំ
កតបរិក្ខេបោ ច អយំ សព្ពាបិ យរូបចារេ នាម។ តស្មី យរូបចារេ បិតស្ស
មជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស លេខ្ខាតព្ពន្ធុរំ កាមោ នាម។ តតោ អញ្ញស្ស
លេខ្ខាតស្ស អព្ពន្ធុរំ កាមូបចារេ នាមាតិ វុត្ថំ។ ឥនមេត្ថ បមាណំ។ យថា

ចេត្ត, ឯវ៉ូ សព្វត្ត យោ យោ អដ្ឋកថាវាណោ វា វេរវាណោ វា បច្ឆា វុច្ឆតិ សោ
បមាណតោ ទដ្ឋព្ពោ។

យព្ពោតំ មហាអដ្ឋកថាយំ វុត្ថំ, តំ ចាឡិយាវិវុទ្ធមិវ ទិស្សតិ។ ចាឡិយព្ពោ -
“យរូបចារេ បិតស្ស មជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស លេខ្ខចាតោ”តិ ឯត្ថកមេវ វុត្ថំ។
អដ្ឋកថាយំ បន តំ លេខ្ខចាតំ កាមសង្ខេបំ កត្វា តតោ បរំ កាមូបចារេ
វុត្តាតិ? វុច្ឆតេ - សច្ចមេវ ចាឡិយំ វុត្ថំ, អធិប្បាយោ បនេត្ត វេទិតព្ពោ។ សោ ច
អដ្ឋកថាចរិយានមេវ វិទិតោ។ តស្មា យថា “យរូបចារេ បិតស្ស”តិ ឯត្ថ
យរូបចារលក្ខណំ ចាឡិយំ អវុត្ថម្យិ អដ្ឋកថាយំ វុត្ថវសេន កហិតំ។ ឯវ៉ូ
សេសម្យិ គហេតព្ពំ។

តត្រាយំ នយោ - ឥធិ គាមោ នាម ធុរិយោ ហោតិ - បរិក្ខិត្តោ ច
អបរិក្ខិត្តោ ច។ តត្រ បរិក្ខិត្តស្ស បរិក្ខេបោយេវ បរិច្ឆេទោ។ តស្មា តស្ស វិសុំ
បរិច្ឆេទំ អវុត្ថា “កាមូបចារេ នាម បរិក្ខិត្តស្ស កាមស្ស ឥន្ទធិលេ បិតស្ស
មជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស លេខ្ខចាតោ”តិ ចាឡិយំ វុត្ថំ។ អបរិក្ខិត្តស្ស បន កាមស្ស
កាមបរិច្ឆេទោ វុត្តព្ពោ។ តស្មា តស្ស កាមបរិច្ឆេទទស្សនត្ថំ “អបរិក្ខិត្តស្ស
កាមស្ស យរូបចារេ បិតស្ស មជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស លេខ្ខចាតោ”តិ វុត្ថំ។
កាមបរិច្ឆេទេ ច ទស្សតេ កាមូបចារលក្ខណំ បុព្ពេ វុត្តនយេនេវ សក្កា ញាតុន្តិ
បុន “តត្ថ បិតស្ស មជ្ឈិមស្ស បុរិសស្ស លេខ្ខចាតោ”តិ ន វុត្ថំ។ យោ បន
យរូបចារេ បិតស្ស លេខ្ខចាតំយេវ “កាមូបចារេ”តិ វេទិតិ, តស្ស យរូបចារេ
គាមោតិ អាបដ្ឋតិ។ តតោ យរំ, យរូបចារេ, គាមោ, កាមូបចារេតិ ឯស
វិភាគោ សង្ករិយតិ។ អសង្ករតោ ចេត្ត វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោ វិកាលេ
កាមប្បវេសនាទីសុ។ តស្មា ចាឡិព្ពោ អដ្ឋកថា សំសន្និទ្ធា វុត្តនយេនេវត្ថ
គាមោ ច កាមូបចារេ ច វេទិតព្ពោ។ យោបិ ច គាមោ បុព្ពេ មហា ហុត្វា បច្ឆា

កុលេសុ នដ្ឋេសុ អប្បកោហោតិ, សោ យរូបចារតោ លេខ្ខាតេនេវ
បរិច្ឆិន្ទិតញ្ចោ។ បុរិមបរិច្ឆេទោ បនស្ស បរិក្ខិត្តស្សបិ អបរិក្ខិត្តស្សបិ
អប្បមាណមេវាតិ។

អរញ្ញំ នាម ឋបេត្វា តាមញ្ច តាម្មបចារញ្ចាតិ ឥមំ យថាវុត្តលក្ខណំ
តាមញ្ច តាម្មបចារញ្ច ឋបេត្វា ឥមស្មី អធិន្ទាទានសិក្ខាបទេ អវសេសំ
“អរញ្ញំ” នាមាតិ វេទិតព្ពំ។ អភិធម្មេ បន “អរញ្ញន្តិ និក្ខមិត្វា ពហិ ឥន្ទឌីលា
សព្ពមេតំ អរញ្ញ”ន្តិ (វិភ. ៥២៩) វុត្តំ។ អរញ្ញកសិក្ខាបទេ “អរញ្ញកំ នាម
សេនាសនំ បញ្ចេនុសតិកំ បដិម”ន្តិ (ចារា. ៦៥៤) វុត្តំ។ តំ ឥន្ទឌីលតោ បដ្ឋាយ
អាហេបិតេន អាចរិយេនុនា បញ្ចេនុសតប្បមាណាន្តិ វេទិតព្ពំ។ ឯវំ ភក្កតា
“តាមា វា អរញ្ញា វា”តិ ឯតស្ស អត្ថំ វិភជន្តេន “យវំ, យរូបចារោ, តាមោ,
តាម្មបចារោ អរញ្ញ”ន្តិ ចាបភិក្ខុនំ លេសោកាសនិសេធនត្ថំ បញ្ចកោដ្ឋាសា
នស្សិតា។ តស្មា យវេ វា យរូបចារោ វា តាមេ វា តាម្មបចារោ វា អរញ្ញោ វា
ចាទក្សនកតោ បដ្ឋាយ សស្សមិកំ ភណ្ឌំ អវហរន្តស្ស ចារាជិកមេវាតិ
វេទិតព្ពំ។

ឥទានិ “អធិន្ទំ ថេយ្យសម្ពាតំ អាទិយេយ្យ”តិ អាទិនំ អត្ថនស្សនត្ថំ “អធិន្ទំ
នាមា”តិ អាទិមាហា។ តត្ថ អធិន្ទន្តិ ទន្តចោទានសិក្ខាបទេ អត្ថនោ សន្តកម្មិ
អប្បជិត្តហិតកំ កម្មិយំ អន្លោហារណីយំ វុច្ចតិ។ ឥធម បន យំ កិញ្ចិ
បរិបរិក្ខហិតំ សស្សមិកំ ភណ្ឌំ, តទេតំ តេហិ សាមិកេហិ កាយេន វា វាចាយ
វា ន ធិន្ទន្តិ អធិន្ទំ។ អត្ថនោ ហត្ថតោ វា យថាបិតជ្ជានតោ វា ន និស្សជ្ជន្តិ
អនិស្សជ្ជំ។ យថាហានេ បិតម្មិ អនបេក្ខតាយ ន បរិច្ឆត្តន្តិ អបរិច្ឆត្តំ។
អារក្ខសវិធានេន រក្ខិតត្តា រក្ខិតំ។ មញ្ញសាធិសុ បក្ខិបិត្វា កោបិតត្តា
កោបិតំ។ “មម ឥទ”ន្តិ តណ្ហាមមត្តេន មមាយិតត្តា មមាយិតំ។ តាហិ

អបរិច្ឆាគរក្ខណៈតោបនាហិ តេហិ កណ្តាសាមិកេហិ បរេហិ បរិគ្គហិតន្តិ
បរបរិគ្គហិតំ។ ឯតំ អធិន្តំ នាម។

ថេយ្យសម្ពាទន្តិ ឯត្ថ ថេនោតិ ចោរោ, ថេនស្ស ភារោ ថេយ្យ;
អវហរណាចិត្តស្សេតំ អធិវចនំ។ “សម្ពា, សម្ពាទ”ន្តិ អត្ថតោ ឯកំ;
កោដ្ឋាសស្សេតំ អធិវចនំ, “សញ្ញានិទានា ហិ បបញ្ចសម្ពា”តិ អាទិសុ (សុ. និ.
៨៨០) វិយ។ ថេយ្យញ្ច តំ សម្ពាទញ្ញាតិ ថេយ្យសម្ពាទតំ, ថេយ្យចិត្តសម្ពាទតោ
ឯកោ ចិត្តកោដ្ឋាសោតិ អត្ថោ។ ករណាត្ថ ចេតំ បច្ចត្តវចនំ, តស្មា
ថេយ្យសម្ពាទតោតិ អត្ថតោ ធម្មតំ។ យោ ច ថេយ្យសម្ពាទតេន អាទិយតិ, សោ
យស្មា ថេយ្យចិត្តោ ហោតិ, តស្មា ព្យញ្ញនំ អនាទិយិទ្វា អត្ថមេវ ធស្សេតុ
ថេយ្យចិត្តោ អវហរណាចិត្តោតិ ឯវមស្ស បទភាជនំ វុត្តន្តិ វេទិតតំ។

អាទិយេយ្យ, ហរេយ្យ, អវហរេយ្យ, ឥរិយាបថំ វិកោថេយ្យ, ថាណ
ចារេយ្យ, សង្កេតំ វីតិណមេយ្យាតិ ឯត្ថ បន បឋមបទំ អភិយោគវសេន វុត្តំ,
ធុតិយបទំ អញ្ញោសំ កណ្តំ ហរន្តស្ស កច្ចតោ វសេន, តតិយបទំ
ឧបនិក្ខត្តកណ្តាវសេន, ចតុត្ថំ សវិញ្ញាណាកវសេន, បញ្ចមំ ជលេ
និក្ខត្តាទិវសេន, ធម្មំ បរិកប្បវសេន វា សុត្តយាតវសេន វា វុត្តន្តិ វេទិតតំ។
យោជនា បនេត្ថ ឯកកណ្តាវសេនបិ នាណកណ្តាវសេនបិ ហោតិ។
ឯកកណ្តាវសេន ច សវិញ្ញាណាកេនេវ លព្ពតិ, នាណកណ្តាវសេន
សវិញ្ញាណាកាវិញ្ញាណាកមិស្សកេន។

តត្ថ នាណកណ្តាវសេន តាវ ឯវំ វេទិតតំ - អាទិយេយ្យាតិ អាហមំ
អភិយុញ្ញាតិ, អាបត្តិ ធុក្កជស្ស។ សាមិកស្ស វិមតី ឧប្បាទេតិ, អាបត្តិ
ធុល្លច្ចយស្ស។ សាមិកោ “ន មយ្ហំ ភវិស្សតី”តិ ធុរំ និក្ខិបតិ, អាបត្តិ
ចារាជិកស្ស។

ហវេយ្យាតិ អញ្ញាស្ស ភណ្ណំ ហវេន្តោ សីសេ ការំ វេយ្យចិត្តោ អាមសតិ,
អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស។ ជន្មាបេតិ, អាបត្តិ មុល្លច្ចយស្ស។ ខន្ធុ ឱរោបេតិ, អាបត្តិ
ចារាជិកស្ស។

អវហវេយ្យាតិ ឧបនិក្ខត្តំ ភណ្ណំ “ទេហិ មេ ភណ្ណា”ន្តិ វុច្ចមាណោ “នាហំ
ភណ្ណាមី”តិ ភណាតិ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស។ សាមិកស្ស វិមតី ឧប្បាទេតិ, អាបត្តិ
មុល្លច្ចយស្ស។ សាមិកោ “ន មយ្ហំ ទស្សតី”តិ ជុវំ និក្ខបតិ, អាបត្តិ
ចារាជិកស្ស។

ភិរយាបថំវិកោបេយ្យាតិ “សហភណ្ណាហារកំ នេស្សាមី”តិ បឋមំ ចាធំ
សង្កាមេតិ, អាបត្តិ មុល្លច្ចយស្ស។ ទុតិយំ ចាធំ សង្កាមេតិ, អាបត្តិ
ចារាជិកស្ស។

ឋានា ចាវេយ្យាតិ ថលជ្ជំ ភណ្ណំ វេយ្យចិត្តោ អាមសតិ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស។
ជន្មាបេតិ, អាបត្តិ មុល្លច្ចយស្ស។ ឋានា ចាវេតិ, អាបត្តិ ចារាជិកស្ស។

សង្កេតំវិភិណាមេយ្យាតិ បរិកប្បិតដ្ឋានំ បឋមំ ចាធំ អតិក្កាមេតិ, អាបត្តិ
មុល្លច្ចយស្ស។ ទុតិយំ ចាធំ អតិក្កាមេតិ, អាបត្តិ ចារាជិកស្ស។ អថ វា បឋមំ
ចាធំ សុត្តយាតំ អតិក្កាមេតិ, អាបត្តិ មុល្លច្ចយស្ស។ ទុតិយំ ចាធំ អតិក្កាមេតិ,
អាបត្តិ ចារាជិកស្សាតិ - អយមេត្ថ នាណភណ្ណាវសេន យោជនា។

ឯកភណ្ណាវសេន បន សស្សាមិកំ ធាសំ វា ភិវច្ឆានំ វា យថាវុត្តន
អភិយោកាធិនា នយេន អាធិយតិ វា ហរតិ វា អវហរតិ វា ភិរយាបថំ វា
វិកោបេតិ, ឋានា វា ចាវេតិ, បរិច្ឆេទំ វា អតិក្កាមេតិ - អយមេត្ថ
ឯកភណ្ណាវសេន យោជនា។

បញ្ចវិសតិអវហារកថា

អបិច ឥមាធិ ធម៌ បទានិ វណ្ណាន្តេន បញ្ចា បញ្ចកេសមោធានេត្វា បញ្ចវិសតិ
អវហារា ទស្សេតញ្ចា។ ឯវំ វណ្ណាយតា ហិ ឥទំ អទិន្នាទានចារាជិកំ សុវណ្ណាតំ
ហោតិ។ ឥមស្មិត្តា ហ្មានេ សត្តអដ្ឋកថា អាកុលាលុឡិតា ធុរិញ្ញេយ្យវិនិច្ឆយា។
តថា ហិ សត្តអដ្ឋកថាសុ យានិ តានិ ចាឡិយំ “បញ្ចហាការេហិ អទិន្នំ
អាទិយេន្តស្ស អាបត្តិ ចារាជិកស្ស, បរិបត្តិហិតញ្ចា ហោតិ” តិអាទិនា នយេន
អវហារផ្កានិ វុត្តានិ, តានិបិ គហេត្វា កត្តបិ ឯកំ បញ្ចកំ ទស្សិតំ, កត្តបិ
“ធម្មហាការេហិ” តិ អាគតេហិ សទ្ធិ ទ្វេ បញ្ចកានិ ទស្សិតានិ។ ឯតានិ ច
បញ្ចកានិ ន ហោតិ។ យត្ថ ហិ ឯកេកេន បទេន អវហារោ សិដ្ឋតិ, តំ បញ្ចកំ
នាម វុច្ចតិ។ ឯត្ថ បទេ សព្វេហិបិ បទេហិ ឯកាយេវ អវហារោ។ យានិ ច តត្ថ
លត្តមានានិយេវ បញ្ចកានិ ទស្សិតានិ, តេសម្បី ន សព្វេសំ អត្តោ
បកាសិតោ។ ឯវមិមស្មី ហ្មានេ សត្តអដ្ឋកថា អាកុលាលុឡិតា
ធុរិញ្ញេយ្យវិនិច្ឆយា។ តស្មា បញ្ចា បញ្ចកេសមោធានេត្វា ទស្សិយមាណា ឥមេ
បញ្ចវិសតិ អវហារា សាធុកំ សល្លក្ខេតញ្ចា។

បញ្ចា បញ្ចកានិ នាម - នាធាភណ្ឌបញ្ចកំ, ឯកភណ្ឌបញ្ចកំ,
សាហត្តិកបញ្ចកំ, បុព្វបយោគបញ្ចកំ, វេយ្យាវហារបញ្ចកន្តិ។ តត្ថ
នាធាភណ្ឌបញ្ចកញ្ចា ឯកភណ្ឌបញ្ចកញ្ចា “អាទិយេយ្យ, ហារេយ្យ, អវហារេយ្យ,
ភិរិយាបចំវិកោបេយ្យ, ហ្មានា ចារេយ្យ” តិ ឥមេសំ បទានំ វសេន លត្តន្តិ។ តានិ
បុព្វេយោជេត្វា ទស្សិតនយេនេវ វេទិតញ្ចានិ។ យំ បទេតំ “សង្កេតំ
វីតិនាមេយ្យ” តិ ធម្មំ បទំ, តំ បរិកប្បាវហារស្ស ច និស្សគ្គិយាវហារស្ស ច
សាធារណំ។ តស្មា តំ តតិយបញ្ចមេសុ បញ្ចកេសុ លត្តមានបទវសេន
យោជេតញ្ចំ។ វុត្តំ នាធាភណ្ឌបញ្ចកញ្ចា ឯកភណ្ឌបញ្ចកញ្ចា។

កតម៌ សាហត្តិកបញ្ចកំ? បញ្ច អវហារា - សាហត្តិកោ, អាណត្តិកោ, និស្សគ្គិយោ, អត្តសាធិកោ, ធុរនិក្ខោចាតិ។ តត្ថ សាហត្តិកោ នាម បរស្ស ភណ្ឌំ សហត្ថា អវហារតិ។ អាណត្តិកោ នាម “អសុកស្ស ភណ្ឌំ អវហារ”តិ អញ្ញំ អាណាបេតិ។ និស្សគ្គិយោ នាម អន្តោសុដ្ឋយាតេ បិតោ ពហិសុដ្ឋយាតំ ចាតេតិ, អាបត្តិ ចារាជិកស្សាតិ, ឥមិនា ច សទ្ធី “សន្តតំ វីតិនាមេយ្យ”តិ ឥទំ បទយោជនំ លភតិ។ អត្តសាធិកោ នាម “អសុកំ នាម ភណ្ឌំ យទា សក្កោសិ, តទា អវហារ”តិ អាណាបេតិ។ តត្ថ សចេ បរោ អនន្តរាយិកោ ហុត្វា តំ អវហារតិ, អាណាបេតោ អាណត្តិក្ខណោយេវ ចារាជិកោ ហោតិ, អវហារកោ បទ អវហាជកាលេ។ អយំ អត្តសាធិកោ។ ធុរនិក្ខោចា បទ ឧបនិក្ខត្តភណ្ឌាវសេន វេទិតញ្ចោ។ ឥទំ សាហត្តិកបញ្ចកំ។

កតម៌ បុព្វបយោគបញ្ចកំ? អបរេបិ បញ្ច អវហារា - បុព្វបយោគោ, សហបយោគោ, សំវិទាវហារោ, សន្តតកម្មំ, និមិត្តកម្មន្តិ។ តត្ថ អាណត្តិវសេន បុព្វបយោគោ វេទិតញ្ចោ។ ឋានា ចាវនវសេន សហបយោគោ។ ឥតវេ បទ តយោ ចាឡិយំ (ចារា. ១១៨-១២០) អាគតនយេនេវ វេទិតញ្ចាតិ។ ឥទំ បុព្វបយោគបញ្ចកំ។

កតម៌ ថេយ្យាវហារបញ្ចកំ? អបរេបិ បញ្ច អវហារា - ថេយ្យាវហារោ, បសម្មាវហារោ, បរិកម្មាវហារោ, បដិច្ចដ្ឋាវហារោ, កុសាវហារោតិ។ តេ បញ្ចបិ “អញ្ញាតរោ ភិក្ខុ សង្ឃស្ស ចីវរេ ភាជិយមានេ ថេយ្យចិត្តោ កុសំ សន្តាមេត្វា ចីវំ អគ្គហេសី”តិ (ចារា. ១៣៨) ឯតស្មី កុសសន្តាមនវត្ថុស្មី វណ្ណាយិស្សម។ ឥទំ ថេយ្យាវហារបញ្ចកំ។ ឯវមិមាទិ បញ្ច បញ្ចកានិ សមោធានេត្វា ឥមេ បញ្ចវិសតិ អវហារា វេទិតញ្ចោ។

ឥមេសុ ច បន បញ្ចសុ បញ្ចកេសុ កុសលេន វិនយធរេន ឌីតិណ្ណំ វត្ថុ
សហសា អវិនិច្ឆ័និទ្ធាវ បញ្ច ឋានានិ ឌីលោកេតញ្ញានិ។ យានិ សន្ធាយ ចោរណា
អាហុ -

“វត្ថុ កាលញ្ច ទេសញ្ច, អគ្សំ បរិភោគបញ្ចម៌;
តុលយិត្វា បញ្ច ឋានានិ, ជារេយ្យត្ថំ វិចក្ខុណោ” តិ។

តត្ថ វត្ថុន្តិ ភណ្ណំ; អវហារកេន ហិ “មយា ឥទំ នាម អវហជ” ន្តិ វុត្តេបិ
អាបត្តិ អនាហេបេត្វាវ តំ ភណ្ណំ សស្សមិកំ វា អស្សមិកំ វាតិ ឧបបរិក្ខិតត្ថំ។
សស្សមិកេបិ សាមិកានំ សាលយភារោ វា និរាលយភារោ វា ឧបបរិក្ខិតត្ថោ។
សចេ តេសំ សាលយកាលេ អវហជំ, ភណ្ណំ អគ្សាបេត្វា អាបត្តិ កាតញ្ញា។
សចេ និរាលយកាលេ, ន ចារាជិកេន ការេតត្ថោ។ ភណ្ណាសាមិកេសុ បន ភណ្ណំ
អាហារាបេន្តេសុ ភណ្ណំ ធាតត្ថំ។ អយមេត្ថ សាមីចិ។

ឥមស្ស បនត្ថស្ស ធិបនត្ថមិទំ វត្ថុ - ភាតិយរាជកាលេ កិរ
មហាចេតិយបូជាយ ធិក្ខណាធិសតោ ឯកោ ភិក្ខុ សត្តហត្ថំ បណ្ណាកាសាវំ
អំសេ កិរត្វា ចេតិយផ្កលំ ចារិសិ; តផ្កលាមេវ ច រាជាបិ ចេតិយវន្តនត្ថំ
អាគតោ។ តត្ថ ឧស្សារណាយ វត្ថុមាធាយ មហាជនសម្មុទ្ទោ អហោសិ។ អថ
សោភិក្ខុ ជនសម្មុទ្ធិប័ឡិតោ អំសតោ បតន្តំ កាសាវំ អធិស្វាវំ និក្ខន្តោ;
និក្ខមិត្វា ច កាសាវំ អបស្សន្តោ “កោ ព្យាធិសេ ជនសម្មុទ្ទោ កាសាវំ លច្ឆតិ, ន
ធានិ តំ មយ្ហ” ន្តិ ធុរនិក្ខេបំ កត្វា គតោ។ អថញ្ញោ ភិក្ខុ បច្ឆា អាគច្ឆន្តោ តំ
កាសាវំ ធិស្វា ថេយ្យចិត្តេន គហេត្វា បុនវិប្បជិសាវី ហុត្វា “អស្សមណោ
ធានិម្ហិ, វិព្ពមិស្សមី” តិ ចិត្តេ ឧប្បន្នេបិ “វិនយធរេ បុច្ឆិត្វា ញាស្សមី” តិ ចិន្តេសិ។

តែង ច សមយេន ចូឡសុមនត្ថេរោ នាម សព្វបរិយត្តិជរោ
វិនយាចរិយចាមោក្ខោ មហាវិហារេ បដិវសតិ។ សោ ភិក្ខុ ថេរំ ឧបសង្កមិត្វា
វន្តិត្វា ឌីកាសំ ការេត្វា អត្ថនោ កុក្កុដ្ឋំ បុច្ឆិ។ ថេរោ តេន ភដ្ឋេ ជនកាយេ បច្ឆា
អាគន្ធា គហិតភារំ ញត្វា “អត្ថិ ធានិ ឯត្ថ ឌីកាសោ” តិ ចិន្តិត្វា អាហា - “សចេ
កាសាវសាមិកំ ភិក្ខុំ អានេយ្យាសិ, សក្កា ភវេយ្យ តវ បតិជ្ជា កាតុ” ត្ថិ។
“កថាបំ, ភន្តេ, តំ ទក្ខិស្សាមី” តិ? “តហី តហី គន្ធា ឌីលោកេហី” តិ។ សោ
បញ្ចបិ មហាវិហារេ ឌីលោកេត្វា នេវ អទ្កត្ថិ។ តតោ នំ ថេរោ បុច្ឆិ - “កតរាយ
ទិសាយ ពហូ ភិក្ខុ អាគច្ឆន្តិ” តិ? “ទក្ខិណាទិសាយ, ភន្តេ” តិ។ “តេន ហិ កាសាវ
ធីយតោ ច តិរិយញ្ច មិនិត្វា វេបេហិ។ វេបេត្វា ទក្ខិណាទិសាយ
វិហារេ បដិចាជិយាវិចិនិត្វា តំ ភិក្ខុំ អានេហី” តិ។ សោ តថា កត្វា តំ ភិក្ខុំ ទិស្វា
ថេរស្ស សន្តិកំ អានេសិ។ ថេរោ បុច្ឆិ - “តវេទំ កាសាវ” ត្ថិ? “អាម, ភន្តេ” តិ។
“កុហី តេ ចាតិត” ត្ថិ? សោ សព្វំ អាចិត្តិ។ ថេរោ បន តេន កតំ ធុរនិក្ខេបំ សុត្វា
ឥតរំ បុច្ឆិ - “តយា ឥទំ កុហី ទិស្វា គហិត” ត្ថិ? សោ បិ សព្វំ អាហេចេសិ។ តតោ នំ
ថេរោ អាហា - “សចេ តេ សុទ្ធិចិត្តេន គហិតំ អភវិស្ស, អនាបត្តិយេវ តេ អស្ស។
ថេយ្យចិត្តេន បន គហិតត្តា ទុក្ខដំ អាបន្នោសិ។ តំ ទេសេត្វា អនាបត្តិកោ
ហោហិ។ ឥទញ្ច កាសាវំ អត្ថនោ សន្តិកំ កត្វា ឯតស្សេវ ភិក្ខុនោ ទេហី” តិ។
សោ ភិក្ខុ អមតេនេវ អភិសិទ្ធា បរមស្សាសប្បត្តោ អហោសីតិ។ ឯវំ វត្ថុ
ឌីលោកេតត្ថំ។

កាលោតិ អវហារកាលោ។ តនេវ ហិ ភណ្ឌំ កធាចិ សមគ្សំ ហោតិ,
កធាចិ មហាគ្សំ។ តស្មា តំ ភណ្ឌំ យស្មី កាលេ អវហនំ, តស្មីយេវ កាលេ យោ
តស្ស អគ្សោ ហោតិ, តេន អគ្សេន អាបត្តិ ការេតញ្ចា។ ឯវំ កាលោ
ឌីលោកេតតញ្ចា។

ទេសោតិ អវហារទេសោ។ តញ្ចិ ភណ្ណំ យស្មី ទេសេ អវហជំ, តស្មីយេវ
ទេសេ យោ តស្ស អគ្សោ ហោតិ, តេន អគ្សេន អាបត្តិ ការេតញ្ចា។
ភណ្ណាជ្ជានទេសេ ហិ ភណ្ណំ សមគ្សំ ហោតិ, អញ្ញាត្ត មហាគ្សំ។

ឥមស្សបិ ច អត្ថស្ស ធិបនត្ថមិទំ វត្ថុ - អន្តរសមុទ្ទេ កិវ ឯកោភិក្ខុ
សុសណ្ណានំ នាឡិកេរំ លភិក្ខា ភមំ អាហេបេត្វា សម្ពុថាលកសទិសំ មនោរមំ
ចានីយថាលកំ កត្វា តត្ថេវ ឋបេត្វា ចេតិយគិរី អគមាសិ។ អថញ្ញោភិក្ខុ
អន្តរសមុទ្ទំ កត្វា តស្មីវិហារេ បដិវសន្តោ តំ ថាលកំ ទិស្វា ថេយ្យចិត្តេន
គហេត្វា ចេតិយគិរីមេវ អាគតោ។ តស្ស តត្ថ យាគុំ បិវន្តស្ស តំ ថាលកំ ទិស្វា
ថាលកសាមិកោភិក្ខុ អាហា - “កុតោ តេ ឥទំ លទ្ធ”ន្តិ? “អន្តរសមុទ្ទតោ មេ
អាធិត”ន្តិ។ សោ តំ “នេតំ តវ សន្តកំ, ថេយ្យាយ តេ គហិត”ន្តិ សង្ឃមជ្ឈំ
អាកឡិ។ តត្ថ ច វិនិច្ឆយំ អលភិក្ខា មហាវិហារំ អគមីសុ។ តត្ថ ភេរី
បហារាបេត្វា មហាចេតិយសមីបេ សន្និចាតំ កត្វាវិនិច្ឆយំ អារភីសុ។
វិនយធរត្ថេរា អវហារំ សញ្ញាបេសុ។

តស្មីញ្ច សន្និចាតេ អាភិធម្មិកោទត្ថត្ថេរោ នាម វិនយកុសលោ ហោតិ។
សោ ឯវមាហា - “ឥមីនា ឥទំ ថាលកំ កុហិ អវហជ”ន្តិ? “អន្តរសមុទ្ទេ
អវហជ”ន្តិ។ “តត្រិទំ កិ អគ្សតិ”តិ? “ន កិញ្ចិ អគ្សតិ។ តត្រ ហិ នាឡិកេរំ
ភិក្ខុត្វា មិញ្ញំ ខាទិត្វា កថាលំ ធម្មន្តិ, ទារុអត្ថំ បន ជវតី”តិ។ “ឥមស្ស ភិក្ខុនោ
ឯត្ថ ហត្ថកម្មំ កិ អគ្សតិ”តិ? “មាសកំ វា ឧនមាសកំ វា”តិ។ “អត្ថិ បន កត្ថចិ
សម្មាសម្ពុទ្ធន មាសកេន វា ឧនមាសកេន វា ចារាជិកំ បញ្ញាត្ត”ន្តិ។ ឯវំ វុត្ថេ
“សាធុ! សាធុ! សុកចិតំ សុវិនិច្ឆិត”ន្តិ ឯកសាធុកាហេ អហោសិ។ តេន ច
សមយេន ភាតិយរាជាបិ ចេតិយវន្តនត្ថំ នគរតោ និក្ខមន្តោ តំ សទ្ធិសុត្វា “កិ
ឥន”ន្តិ បុច្ឆិត្វា សព្ពំ បដិចាជិយា សុត្វា នគរេ ភេរី ចរាបេសិ - “មយិ សន្តេ

ភិក្ខុនម្យី ភិក្ខុនីនម្យី តិប្បីនម្យី អធិការណ៍ អាភិធម្មិកគោនត្ថត្ថេវេន វិនិច្ឆ័តំ
សុវិនិច្ឆ័តំ, តស្ស វិនិច្ឆយេ អតិជ្ជមានំ រាជាណាយ ឋបេមី" តិ។ ឯវំ ទេសោ
ឡិលោកេតព្ពោ។

អគ្យោតិ ភណ្ឌគ្យោ។ នវភណ្ឌស្ស ហិ យោ អគ្យោ ហោតិ, សោ បច្ឆា
បរិហាយតិ; យថា នវគោតោ បត្តោ អដ្ឋ វា ទស វា អគ្យតិ, សោ បច្ឆា ភិក្ខោ វា
ជិន្នោ វា អាណិកណ្ឌិកាហតោ វា អប្បគ្យោ ហោតិ តស្មា ន សព្ពនា ភណ្ឌំ
បកតិអគ្យេនវ កាតព្ពន្តិ។ ឯវំ អគ្យោ ឡិលោកេតព្ពោ។

បរិភោគោតិ ភណ្ឌបរិភោគោ។ បរិភោគេនាបិ ហិ វាសិអាទិភណ្ឌស្ស
អគ្យោ បរិហាយតិ។ តស្មា ឯវំ ឧបបរិក្ខិតតម្កំ, សចេ កោចិ កស្សចិ ចាទគ្យនកំ
វាសី ហរតិ, តត្រ វាសិសាមិកោ បុច្ឆិតព្ពោ - "តយា អយំ វាសិ កិត្តកេន
កិតា" តិ? "ចាទេន, ភន្តេ" តិ។ "កី បនតេ កិណិគ្វាវ ឋបិតា, ឧទាហុ តំ
វុឡ្យញ្ចេសី" តិ? សចេ វុទតិ "ឯកទិវសំ មេ ទន្តកជ្ជំ វា វជនធល្វី វា
បត្តបចនកទារុំ វា ជិន្នំ, យំសិគ្វា វា ជិសិតា" តិ។ អថស្សា ចោរាណោ អគ្យោ
ភដ្ឋោតិ វេទិតព្ពោ។ យថា ច វាសិយា ឯវំ អញ្ញនិយា វា អញ្ញនិសលាកាយ វា
កុញ្ញិកាយ វា បលាលេន វា ដុសេហិ វា ឥដ្ឋកចុណ្ណេន វា ឯកវារំ យំសិគ្វា
ជោវនមត្តេនាបិ អគ្យោ ភស្សតិ។ តិបុមណ្ឌាលស្ស មករទន្តច្នេននេនាបិ
បរិមជ្ជិតមត្តេនាបិ, ឧទកសាជិកាយ សកី និវាសនចារុបនេនាបិ
បរិភោគសីសេន អំសេ វា សីសេ វា ឋបនមត្តេនាបិ, តណ្ហាលាជិនំ
បច្ឆោជនេនាបិ តតោ ឯកំ វា ទ្វេ វា អបនយនេនាបិ, អន្តមសោ ឯកំ
ចាសាណាសក្កំ ឧទ្ធវិគ្វា ធម្មិតមត្តេនាបិ, សប្បិវេតលាជិនំ
ភាជនន្តរបអវត្តនេនាបិ, អន្តមសោ តតោ មក្ខិកំ វា កិបិល្លិកំ វា ឧទ្ធវិគ្វា
ធម្មិតមត្តេនាបិ, គុឡបិណ្ឌកស្ស មធុរភាវជាននត្ថំ នទេនវិជ្ជិគ្វា អណ្តមត្ថំ

គហិតមត្តនាបិ អគ្គោតស្សតិ។ តស្មា យំកិញ្ចិ ចាទគ្បនកំ វុត្តនយេនេវ
សាមិកេហិ បរិភោគេន ឡនំ កតំ ហោតិ, ន តំ អវហេជា ភិក្ខុ ចារាជិកេន
កាតត្តោ។ ឯវំ បរិភោគោ ឡិលោកេតត្តោ។ ឯវំ ឥមាទិ តុលយិទ្ធា បញ្ច ហំនាទិ
ធារេយ្យត្ថំ វិចគ្គុលោ, អាបត្តិ វា អនាបត្តិ វា គរុកំ វា លហុកំ វា អាបត្តិ
យថាហំនេ វេយ្យាតិ។

និដ្ឋិតោ “អាទិយេយ្យ...បេ.... សន្តោតំ វិទិតនាមេយ្យា”តិ។

ឥមេសំ បទានំ វិនិច្ឆយោ។

ឥនាទិ យទិទំ “យថាវុបេ អទិន្នាទានេ”តិអាទិនិ វិភជន្តេន “យថាវុបំ
នាមា”តិអាទិ វុត្តំ។ តត្ថ យថាវុបន្តិ យថាជាតិកំ។ តំ បន យស្មា ចាទតោ
បជ្ជាយ ហោតិ, តស្មា “ចាទំ វា ចាទារហំ វា អតិរេកចាទំ វា”តិ អាហា។ តត្ថ
ចាទេន កហាបណាស្ស ចតុត្ថភាគំ អកប្បិយភណ្ឌាមេវ ទស្សេតិ។
ចាទារហេន ចាទគ្បនកំ កប្បិយភណ្ឌំ។ អតិរេកចាទេន ឧភយម្បិ។ ឯត្តារតា
សព្វាការេន ទុតិយចារាជិកប្បហោនកវត្ថុ ទស្សិតំ ហោតិ។

បថព្យា រាជាតិ សកលបថវិយា រាជា ទីបចក្កវត្តិ អសោកសទិសោ, យោ វា
បនព្រ័យបិ ឯកទីបេ រាជា, សីហន្ទរាជសទិសោ។ បទេសរាជាតិ ឯកទីបស្ស
បទេសិស្សរោ, ពិម្ពិសារ-បសេនទិ-អាទយោ វិយ។ មណ្ឌលិកា នាម យេ
ទីបបទេសេបិ ឯកមេកំ មណ្ឌលំ ភុព្វន្តិ។ អន្តរភោគិកា នាម ទិដ្ឋំ រាជ្ជនំ អន្តរា
កតិបយគាមសាមិកា។ អក្ខទស្សតិ ធម្មវិនិច្ឆនកា, តេ ធម្មសភាយំ
និសីទិត្វា អបរាជានុរូបំ ចោរានំ ហត្ថចាទច្នៃជ្ជាទី អនុសាសន្តិ។ យេ បន
ហំនន្តរប្បត្តា អមច្ឆា វា រាជកុមារា វា កតាបរាជា ហោន្តិ, តេ រព្រ័យ អាហេចន្តិ,
គរុកំ ហំនំ សយំ នវិនិច្ឆនន្តិ។ មហាមត្តាតិ ហំនន្តរប្បត្តា មហាអមច្ឆា; តេបិ

តត្ថ តត្ថ គាមេ វា និគមេ វា និសីទិត្វា រាជកិច្ចំ ករោន្តិ។ យេ វា បនាតិ អព្រោបិ
យេ រាជកុលនិស្សិតា វា សកិស្សរិយនិស្សិតា វា ហុត្វា ឆេដ្ឋភេដ្ឋំ អនុសាសន្តិ,
សព្វេបិ តេ ឥមស្មី អត្ថេ “រាជាឆោ”តិ ទស្សេតិ។

ហនេយ្យន្តិ ចោដេយ្យព្រោវ និន្ទេយ្យញ្ច។ បញ្ចាដេយ្យន្តិ នីហវេយ្យំ។
ចោរោសីតិ ឯវមាធិនិ ច វត្វា បរិភាសេយ្យំ; តេនេវាហ - “បរិភាសោ ឯសោ”តិ។
បុរិមំ ឧបាទាយាតិ មេដុនំ ធម្មំ បដិសេវិត្វា ចារាជិកំ អាបត្តិ អាបន្នំ បុគ្គលំ
ឧបាទាយ។ សេសំ បុព្វេវុត្តនយត្តា ឧត្តានបទត្ថត្តា ច ចាកដមេវាតិ។

៩៣. ឯវំ ឧទ្ទិដ្ឋសិក្ខាបទំ បទានុក្កមេន វិភជិត្វា ឥនានិ យំ តំ
អាធិយេយ្យតិអាធិហិ ធម្មា បទេហិ សង្ខេបតោ អាធានំ ទស្សេត្វា
សង្ខេបតោឯវ “ចាទំ វា ចាធារហំ វា អតិរកចាទំ វា”តិ អាធាតព្ភកណ្ណំ
ទស្សិតំ, តំ យត្ថ យត្ថ បិទំ, យថា យថា អាធានំ គច្ឆតិ, អនាគតេ ចាបភិក្ខុនំ
លេសោកាសនិវុទ្ធនត្ថំ តថា តថាវិត្តារតោ ទស្សេតុំ “ភូមជ្ជំ ជលជ្ជ”ន្តិអាធិនា
នយេន មាតិកំ វេបេត្វា “ភូមជ្ជំ នាម កណ្ណំ ភូមិយំ និក្ខត្ថំ ហោតិ”តិអាធិនា
នយេន តស្សវិភង្គំ អាហា។

បញ្ចវិសតិអវហារកថា និដ្ឋិតា។

ភូមជ្ជកថា

៩៤. តត្រាយំ អនុត្តានបទវណ្ណនាយ សុទ្ធិវិនិច្ឆយកថា។ និខាតន្តិ ភូមិយំ
ខណ្ឌិត្វា បបិតំ។ បដិច្ឆន្តន្តិ បំសុភដ្ឋកាធិហិ បដិច្ឆន្តំ។ ភូមជ្ជំ កណ្ណំ...បេ.... គច្ឆតិ
វា, អាបត្តិ ទុក្ខជស្សតិ តំ ឯវំ និខណ្ឌិត្វា វា បដិច្ឆានេត្វា វា បបិតត្តា ភូមិយំ
បិទំ កណ្ណំ យោភិក្ខុ កេនចិទេវ ឧបាយេន ព្រាត្វា “អាហរិស្សមី”តិ ដេយ្យចិត្តោ
ហុត្វា វត្តិកាកេ ឧដ្ឋាយ គច្ឆតិ, សោ កណ្ណាជ្ជានំ អប្បត្វាបិ

សព្វកាយវិការសុ ទុក្ខដំអាបន្តតិ។ កង់? សោ ហិ តស្ស អាហារណាត្ថាយ
ឧដ្ឋហន្តោ យំ យំ អន្តបច្ឆន្តំ ជន្មាបេតិ, សព្វត្ថ ទុក្ខជមេវ។ និវាសនចារុបនំ
សណ្ឋាបេតិ, ហត្ថវារេ ហត្ថវារេ ទុក្ខដំ។ “មហន្តំ និធានំ ន សក្កា ឯកេន
អាហារិតុំ, ទុតិយំ បរិយេសិស្សមី” តិ កស្ស ចិ សហាយស្ស សន្តិកំ គន្ធកាមោ
ទ្វារំ វិវរតិ, បទវារេ ច ហត្ថវារេ ច ទុក្ខដំ។ ទ្វារបិទហានេ បន អញ្ញាស្មី វា
គមនស្ស អនុបការេ អនាបត្តិ។ តស្ស និបន្នោកាសំ គន្ធា “ឥត្តន្ទាមា” តិ
បក្កោសតិ, តមត្ថំ អាហារេត្វា “ឯហិ គន្ធាមា” តិ វេទតិ, វាចាយ វាចាយ ទុក្ខដំ។
សោ តស្ស វេទនេន ឧដ្ឋហតិ, តស្ស ចិ ទុក្ខដំ។ ឧដ្ឋហិត្វា តស្ស សន្តិកំ
គន្ធកាមោ និវាសនចារុបនំ សណ្ឋាបេតិ, ទ្វារំ វិវរិត្វា តស្ស សមីបំ គច្ឆតិ,
ហត្ថវារេបទវារេសុ សព្វត្ថ ទុក្ខដំ។ សោ តំ បុច្ឆតិ “អសុកោ ច អសុកោ ច កុហី,
អសុកញ្ច អសុកញ្ច បក្កោសាហី” តិ, វាចាយ វាចាយ ទុក្ខដំ។ សព្វេ សមាគតេ
ទិស្វា “មយា អសុកស្មី នាម ហានេ ឯវេទោ និធិ ឧបលទ្ធោ, គន្ធាម តំ គហិត្វា
បុញ្ញានិ ច ករិស្សម, សុខញ្ច ជីវិស្សមា” តិ វេទតិ, វាចាយ វាចាយ ទុក្ខជមេវ។

ឯវេទសហាយោ កុទាលំ បរិយេសតិ។ សចេ បនស្ស អត្ថនោ កុទាលោ
អត្ថិ, “តំ អាហារិស្សមី” តិ គច្ឆន្តោ ច គណ្ណន្តោ ច អាហារន្តោ ច សព្វត្ថ
ហត្ថវារេបទវារេសុ ទុក្ខដំ អាបន្តតិ។ សចេ នត្ថិ, អញ្ញំ ភិក្ខុំ វា គហដ្ឋំ វា គន្ធា
យាចតិ, យាចន្តោ ច សចេ “កុទាលំ មេ ទេហិ, កុទាលេន មេ អត្ថោ, កិញ្ចិ
កាតព្វមត្ថិ, តំ កត្វា បច្ឆាហរិស្សមី” តិ មុសា អភណ្ឌន្តោ យាចតិ, វាចាយ
វាចាយ ទុក្ខដំ។ សចេ “មាតិកា សោធនតព្វា អត្ថិ, វិហារេ ភូមិកម្មំ កាតព្វំ
អត្ថិ” តិ មុសាបិ ភណ្ឌតិ, យំ យំ វេទនំ មុសា, តត្ថ តត្ថ ចាចិត្តិយំ។
មហាអដ្ឋកថាយំ បន សច្ចេបិ អលិកេបិ ទុក្ខជមេវ វុត្ថំ, តំ បមាទលិខិតន្តិ
វេទិតព្វំ។ ន ហិ អទិន្នាទានស្ស បុព្វបយោគេ ចាចិត្តិយជ្ជានេ ទុក្ខដំ នាម អត្ថិ។
សចេ បន កុទាលស្ស ទណ្ឌោ នត្ថិ, “ទណ្ឌំ ករិស្សមី” តិ វាសី វា ជវសុំ វា

និសេតិ, តទត្ថាយ គប្បតិ, គន្ធា សុក្ខកដ្ឋំ ជិន្ទតិ តប្បតិ អាគោដេតិ, សព្ពត្ត
ហត្ថវារបទវារេសុ ទុក្ខដំ។ អល្លរុក្ខំ ជិន្ទតិ, ចាចិត្តិយំ។ តតោ បរំ
សព្ពបយោគេសុ ទុក្ខដំ។ សង្ខេបជ្ជកថាយំ បន មហាបច្ឆរិយញ្ច តត្ថ
ជាតកកដ្ឋលតាធននត្ថំ វាសិជវសុំ បរិយេសន្តានម្បិ ទុក្ខដំ វុត្ថំ។ សចេ បន
តេសំ ឃ្លំ ហោតិ “វាសិជវសុកុទាលេ យាចន្តា អាសន្តីតា ភវិស្សាម, លោហំ
សមុដ្ឋាបេត្វា ករោមា” តិ។ តតោ អរញ្ចំ គន្ធា លោហាពិជត្ថំ បថវី ខណ្ឌន្តិ,
អកប្បិយបថវី ខណ្ឌន្តានំ ទុក្ខដេហិ សទ្ធិ ចាចិត្តិយានិ មហាបច្ឆរិយំ វុត្ថំ។
យថា ច ឥធ, ឃ្លំ សព្ពត្ត ចាចិត្តិយជ្ជានេ ទុក្ខដា ន មុច្ចតិ។ កប្បិយបថវី
ខណ្ឌន្តានំ ទុក្ខដានិយេវ។ ពីដំ បន គហេត្វា តតោ បរំ សព្ពកិរិយាសុ បយោគេ
បយោគេ ទុក្ខដំ។

បិដកបរិយេសនេបិ ហត្ថវារបទវារេសុ វុត្ថនយេនេវ ទុក្ខដំ។ មុសាវាទេ
ចាចិត្តិយំ។ បិដកំ កាតុកាមតាយ វល្លិច្ឆេទនេ ចាចិត្តិយន្តិ សព្ពំ បុរិមនយេនេវ
វេទិតព្ពំ។ គប្បតិ វា អាបត្តិ ទុក្ខដស្សាតិ ឃ្លំ បរិយិដ្ឋសហាយ កុទាលបិដកោ
និធិដ្ឋានំ គប្បតិ, បទវារេ បទវារេ ទុក្ខដំ។ សចេ បន គប្បន្តោ “ឥមំ និធិ លទ្ធា
ពុទ្ធបូជំ វា ធម្មបូជំ វា សង្ឃកត្តំ វា ភវិស្សាម” តិ កុសលំ ឧប្បាទេតិ,
កុសលចិត្តេន គមនេ អនាបត្តិ។ កស្មា? “ថេយ្យចិត្តោ ទុតិយំ វា... ថេ... គប្បតិ
វា, អាបត្តិ ទុក្ខដស្សា” តិ វុត្ថត្វា។ យថា ច ឥធ, ឃ្លំ សព្ពត្ត អថេយ្យចិត្តស្ស
អនាបត្តិ។ មគ្គតោ ឌីក្ខម្ម និធានដ្ឋានំ គមនត្ថាយ មគ្គំ ករោន្តោ ភូតកាមំ
ជិន្ទតិ, ចាចិត្តិយំ។ សុក្ខកដ្ឋំ ជិន្ទតិ, ទុក្ខដំ។

តត្ថជាតកន្តិ ចិនិហិតាយ កុម្មិយា ឧបរិ ជាតកំ។ កដ្ឋំ វាលតំ វាតិ ន
កេវលំ កដ្ឋលតមេវ, យំកិញ្ចិ អល្លំ វា សុក្ខំ វា តិណារុក្ខលតាធិ ជិន្ទន្តស្ស
សហបយោគត្តា ទុក្ខដមេវ ហោតិ។

អង្គវិទ្យា ហេតុ ទុក្ខជំនាម ឥមស្មី ហ្នានេ សមោធានេត្វា ថេរេហិ ទស្សិតំ -
បុព្វបយោគទុក្ខជំ, សហបយោគទុក្ខជំ, អនាមាសទុក្ខជំ, ទុរុបចិណ្ឌាទុក្ខជំ,
វិនយទុក្ខជំ, ញាតទុក្ខជំ, ញត្តិទុក្ខជំ, បដិស្សវទុក្ខជន្តិ។ តត្ថ “ថេយ្យចិត្តោ
ទុតិយំ វា កុណាលំ វា បិដកំ វា បរិយេសតិ គច្ឆតិ វា, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស” តិ ឥទំ
បុព្វបយោគទុក្ខជំ ឆាម។ ឯត្ថ ហិ ទុក្ខជជ្ជានេ ទុក្ខជំ, ចាចិត្តិយជ្ជានេ
ចាចិត្តិយមេវ ហោតិ។ “តត្ថជាតកំ កដ្ឋំ វា លតំ វា ធិន្ទតិ, អាបត្តិ
ទុក្ខជស្ស” តិ ឥទំ សហបយោគទុក្ខជំ ឆាម។ ឯត្ថ បន ចាចិត្តិយវត្ថុ ច
ទុក្ខជវត្ថុ ច ទុក្ខជជ្ជានេយេវ តិដ្ឋតិ។ កស្មា? អវហារស្ស សហបយោគត្តាតិ។
យំ បន ទស្សិតំ រតនំ, សត្តវិទំ ធម្មំ, សព្វញ្ច អាវុធកណ្ឌាធិ អាមសន្តស្ស ទុក្ខជំ
វុត្ថំ, ឥទំ អនាមាសទុក្ខជំ ឆាម។ យំ កទលីនាឡិកេរាធិនំ តត្ថជាតកដលានិ
អាមសន្តស្ស ទុក្ខជំ វុត្ថំ, ឥទំ ទុរុបចិណ្ឌាទុក្ខជំ ឆាម។ យំ បន ចិណ្ឌាយ ចរន្តស្ស
បត្តេ រដេ បតិទេ បត្ថំ អប្បជិត្តហេត្វា អដោវិត្វា វា តត្ថ ភិក្ខុំ គណ្ឌាន្តស្ស
ទុក្ខជំ វុត្ថំ, ឥទំ វិនយទុក្ខជំ ឆាម។ “សុត្វា ន វទន្តិ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស” តិ (ចារា.
៤០៩) ឥទំ ញាតទុក្ខជំ ឆាម។ យំ ឯកាទសសុ សមនុភាសនាសុ “ញត្តិយា
ទុក្ខជ” ត្ថិ (ចារា. ៤០៤) វុត្ថំ, ឥទំ ញត្តិទុក្ខជំ ឆាម។ “តស្ស, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុនោ
បុរិមិកា ច ន បញ្ញាយតិ, បដិស្សវេ ច អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស” តិ (មហាវ. ២០៧) ឥទំ
បដិស្សវទុក្ខជំ ឆាម។ ឥទំ បន សហបយោគទុក្ខជំ។ តេន វុត្ថំ - “យំ កិញ្ចិ អល្លំ
វា សុក្ខំ វា តិណារុក្ខលតាធិ ធិន្ទន្តស្ស សហបយោគត្តា ទុក្ខជមេវ ហោតិ” តិ។

សចេ បនស្ស តត្ថជាតកេ តិណារុក្ខលតាធិម្ហិ ធិន្ទបិ លន្ទិធម្មោ ឡិក្ខមតិ,
សំវារោ ឧប្បជ្ជតិ, ធលេនបច្ចយា ទុក្ខជំ ទេសេត្វា មុច្ឆតិ។ អថ ធុរនិក្ខេបំ អកត្វា
សឧស្សហោវ បំសុំ ខណាតិ, ធលេនទុក្ខជំ បដិប្បស្សម្ហិ, ខណានទុក្ខជេ
បតិដ្ឋាតិ។ អកប្បិយបថវី ខណាឆោបិ ហិ ឥធសហបយោគត្តា ទុក្ខជមេវ

អាបជ្ជតិ។ សេច បនស្ស សត្តទិសាសុ ខណ៌ត្វា កុម្មិម្ហលំ បត្តស្សាបិ លន្និធម្មា
ឡិក្កមតិ, ខណនបច្ចយា ទុក្ខដំ ទេសេត្វា មុច្ចតិ។

ព្យូហតិ វាតិ អថ បន សឡស្សហោវ បំសុំ វិយ្យូហតិ, ឯកបស្ស រាសី
ករោតិ, ខណនទុក្ខដំ បដិប្បស្សម្ហតិ, វិយ្យូហនទុក្ខដេ បតិជ្ជាតិ។ តញ្ចា បំសុំ
តត្ថ តត្ថ បុញ្ញំ ករោត្តោ បយោគេ បយោគេ ទុក្ខដំ អាបជ្ជតិ។ សេច បន រាសី
កត្វាបិ ធុរនិក្ខេបំ ករោតិ, លន្និធម្មំ អាបជ្ជតិ, វិយ្យូហនទុក្ខដំ ទេសេត្វា មុច្ចតិ។
ឧទ្ធវាតិ វាតិ អថ បន សឡស្សហោវ បំសុំ ឧទ្ធវាត្វា ពហិ ចាតេតិ, វិយ្យូហនទុក្ខដំ
បដិប្បស្សម្ហតិ, ឧទ្ធវាណទុក្ខដេ បតិជ្ជាតិ។ បំសុំ បន កុទាលេន វា ហត្ថេហិ វា
បច្ឆិយា វា តហិ តហិ ចាតេត្តោ បយោគេ បយោគេ ទុក្ខដំ អាបជ្ជតិ។ សេច បន
សត្តំ បំសុំ និហរិត្វា កុម្មី ថលដ្ឋំ កត្វាបិ លន្និធម្មំ អាបជ្ជតិ, ឧទ្ធវាណទុក្ខដំ
ទេសេត្វា មុច្ចតិ។ អថ បន សឡស្សហោវ កុម្មី អាមសតិ, ឧទ្ធវាណទុក្ខដំ
បដិប្បស្សម្ហតិ, អាមសនទុក្ខដេ បតិជ្ជាតិ។ អាមសិត្វាបិ ថ លន្និធម្មំ អាបជ្ជត្តោ
អាមសនទុក្ខដំ ទេសេត្វា មុច្ចតិ។ អថ សឡស្សហោវ កុម្មី ជន្មាបេតិ,
អាមសនទុក្ខដំ បដិប្បស្សម្ហតិ, “ជន្មាបេតិ, អាបត្តិ បុល្លច្ចយស្សា”តិ
វុត្តបុល្លច្ចយេ បតិជ្ជាតិ។

តត្រាយំ ទុក្ខដបុល្លច្ចយានំ ទិដ្ឋម្បិ វេទនត្ថោ - បឋមំ តាវេត្ត ទុដ្ឋ កតំ
សត្តារាវុត្តកិច្ចំ វិរាជេត្វា កតត្ថិ ទុក្ខដំ។ អថ វា ទុដ្ឋំ កតំ, វិរូចា សា កិរិយា
ភិក្ខុកិរិយានំ មជ្ឈេ ន សោភតីតិ ឯវម្បិ ទុក្ខដំ។ វុត្តព្យោតំ -

“ទុក្ខដំ ឥតិ យំ វុត្តំ, តំ សុណោហិ យថាតថ;
អបរទ្ធីវិវទ្ធពា, ខលិតំ យញ្ចា ទុក្ខដំ។

“យំ មនុស្សោ ករេ ចាបំ, អាវិ វា យទិ វា រហោ;

ទុក្ខជន្លឺ បវេទន្លឺ, តេជេតំ ឥតិ វុច្ចតិ”តិ។ (បរិ. ៣៣៩);

ឥតរំ បន ជូលត្តា, អច្ចយត្តា ច ដុល្លច្ចយំ។ “សម្បរាយេ ច ទុក្ខតិ” (សំ. និ. ១.៤៩), “យំ ហោតិ កដុកប្បល”ន្តិអាធិសុ (ធម. ប. ៦៦; នេត្តិ. ៩១) វិយ ចេត្ត សំយោគភារោ វេទិតញោ។ ឯកស្ស សន្តិកេ ទេសេតព្ពេសុ ហិ អច្ចយេសុ តេន សមោ ជូលោ អច្ចយោ នត្តិ។ តស្មា វុត្ថំ “ជូលត្តា អច្ចយត្តា ច ដុល្លច្ចយំ”ន្តិ។ វុត្ថញោតំ -

“ដុល្លច្ចយន្តិ យំ វុត្ថំ, តំ សុណោហិ យថាតថំ;

ឯកស្ស មូលេ យោ ទេសេតិ, យោ ច តំ បដិគ្គណ្ហាតិ;

អច្ចយោ តេន សមោ នត្តិ, តេជេតំ ឥតិ វុច្ចតិ”តិ។ (បរិ. ៣៣៩);

ជន្លាបេន្តស្ស ច បយោគេ បយោគេ ដុល្លច្ចយំ។ ជន្លាបេត្វាបិ ច លន្តិធម្មំ ឡិក្កន្តោ ដុល្លច្ចយំ ទេសេត្វា មុច្ចតិ។ សហបយោគតោ បដ្ឋាយេវ ចេត្ត បុរិមា បុរិមា អាបត្តិ បដិប្បស្សម្ពតិ។ សហបយោគំ បន អកត្វា លន្តិធម្មំ ឡិក្កន្តេន យា បុព្វបយោគេ ទុក្ខជន្លាចិត្តិយា អាបន្នា, សព្វា តា ទេសេតព្ពា។ សហបយោគេ ច តត្ថជាតកក្ខេនេ ពហុកានិបិ ទុក្ខជានិ បំសុខណានំ បត្វា បដិប្បស្សម្ពតិ។ ឯកំ ខណនទុក្ខជមេវ ហោតិ។ ខណនេ ពហុកានិបិ វិយ្យហនំ, វិយ្យហនេ ពហុកានិបិ ឧទ្ធករណំ, ឧទ្ធករណេ ពហុកានិបិ អាមសនំ, អាមសនេ ពហុកានិបិ ជន្លាបនំ បត្វា បដិប្បស្សម្ពតិ។ បំសុខណានាធិសុ ច លន្តិធម្មេ ឧប្បន្នេ ពហុកាបិ អាបត្តិយោ ហោន្តុ, ឯកមេវ ទេសេត្វា មុច្ចតិ តិ កុរុន្តជ្ជកថាយំ វុត្ថំ។ បុរិមាបត្តិបដិប្បស្សន្តិ ច នាមេសា “ព្រាត្តិយា ទុក្ខជំ, ទីហិ កម្មវាចាហិ ដុល្លច្ចយា បដិប្បស្សម្ពតិ”តិ (ចារា. ៤១៤) ឯវំ អនុសាវនាសុត្តេសុយេវ អាគតា។ ឥធម បន ទុតិយចារាជិកេ អជ្ជកថាចរិយប្បមាណេន គហេតព្ពាតិ។

ឋានាចារ្យេតិ, អាបត្តិ ចារាជិកស្សតិ យោ បន ជន្មាបេត្វាបិ លង្កិដម្ពំ
អនោក្កមិត្វាវ តំ កុម្ពី ឋានតោ អន្តមសោ កេសគ្គមត្តម្បិ ចារ្យេតិ,
ចារាជិកមេវ អាបត្តិ តិ អត្ថោ។ ឋានា ចារ្យេតិ ធម៌ អាការេហិ វេទិតព្វំ។
កថំ? កុម្ពី មុខវដ្តិយំ គហេត្វា អត្ថនោ អភិមុខំ អាកក្ខន្ធនោ ឥមិនា អន្តន
ដុដ្ឋាកាសំ កេសគ្គមត្តម្បិ ចារិមន្តន អភិក្កាមេតិ, ចារាជិកំ។ តថេវ
គហេត្វា បរតោ បេល្លេន្តោ ចារិមន្តន ដុដ្ឋាកាសំ កេសគ្គមត្តម្បិ ឥមិនា
អន្តន អភិក្កាមេតិ, ចារាជិកំ។ វាមតោ វា ធឹណតោ វា អបនាមេន្តោ
វាមន្តន ដុដ្ឋាកាសំ កេសគ្គមត្តម្បិ ធឹណន្តន អភិក្កាមេតិ, ចារាជិកំ។
ធឹណន្តន វា ដុដ្ឋាកាសំ កេសគ្គមត្តម្បិ វាមន្តន អភិក្កាមេតិ, ចារាជិកំ។
ធុទ្ធុ ធុត្ថិបន្តោ កេសគ្គមត្តម្បិ ភូមិតោ មោចេតិ, ចារាជិកំ។ ខណ្ឌិត្វា ហេដ្ឋតោ
ធុសីនេន្តោ ពុន្តន ដុដ្ឋាកាសំ កេសគ្គមត្តម្បិ មុខវដ្តិយា អភិក្កាមេតិ,
ចារាជិកន្តិ វរំ ឯកជ្ជានេ បីតាយ កុម្ពីយា។ យទិ បន កុម្ពីមុខវដ្តិយា ចាសំ
កត្វា លោហាខាណុំ វា ខនិសាភាទិខាណុំ វា បថវិយំ អាកោដេត្វា តត្ថ
សម្ពុលីកាយ ពន្ធិត្វា បេត្តិ, ឯកិស្សា ទិសាយ ឯកាយ សម្ពុលីកាយ ពន្ធាយ
ទ្វេ ឋានានិ លព្ពន្ធិ, ធុសុ តីសុ ចតុសុ ទិសាសុ ចតុហិ សម្ពុលីកាហិ ពន្ធាយ បព្វា
ឋានានិ លព្ពន្ធិ។

តត្ថ ឯកខាណុកេ ពន្ធុកុម្ពីយា បឋមំ ខាណុកំ វា ធុទ្ធុតិ, សម្ពុលីកំ វា
ធុន្តតិ, ធុល្លច្ចយំ។ តតោ កុម្ពី យថាវត្ថនយេន កេសគ្គមត្តម្បិ ឋានា ចារ្យេតិ,
ចារាជិកំ។ អថ បឋមំ កុម្ពី ធុទ្ធុតិ, ធុល្លច្ចយំ។ តតោ ខាណុកំ កេសគ្គមត្តម្បិ
ឋានា ចារ្យេតិ, សម្ពុលីកំ វា ធុន្តតិ, ចារាជិកំ។ ឯតេន ធុចាយេន ធុសុ តីសុ ចតុសុ
ខាណុកេសុ ពន្ធុកុម្ពីយាបិ បច្ឆិមេ ឋានាចារ្យេន ចារាជិកំ។ សេសេសុ ធុល្លច្ចយំ
វេទិតព្វំ។

សេច ខាល្អា នត្តិ, សង្ខលីកាយ អគ្គេ វលយំ កត្វា តត្ថជាតកេ មូលេ
បវេសិតំ ហោតិ, បឋមំ កុម្មី ឧទ្ធវិទ្ធា បច្ឆា មូលំ ធនេត្វា វលយំ និហារតិ,
ចារាជិកំ។ អថ មូលំ អន្ធូត្វា វលយំ ឥតោ ចិតោ ច សារេតិ, រក្ខតិ។ សេច បន
មូលតោ អនិហារិទ្ធាបិ ហត្ថេន គហេត្វា អាកាសគតំ ករោតិ, ចារាជិកំ។
អយមេត្ត វិសេសោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

កេចិ បន និមិត្តត្ថាយ កុម្មីមត្តកេ និក្រោធរុក្ខាធិនិ រោបេន្តិ, មូលានិ កុម្មី
វិនិទ្ធិត្វា បិទានិ ហោន្តិ, “មូលានិ និទ្ធិត្វា កុម្មី គហេស្សនមី”តិ និទ្ធិន្តស្ស បយោគេ
បយោគេ ទុក្ខជំ។ និទ្ធិត្វា ឱកាសំ កត្វា កុម្មី កេសគ្គមត្តម្បី ឋានា ចារេតិ,
ចារាជិកំ។ មូលានិ និទ្ធិតោវ លុបិទ្វា កុម្មី និទ្ធិដ្ឋានំ គតា, រក្ខតិ តាវ។
គតជ្ជានតោ ឧទ្ធវតិ, ចារាជិកំ។ សេច និទ្ធិសុ មូលេសុ ឯកមូលមត្តេន កុម្មី
តិដ្ឋតិ, សោ ច តំ “ឥមស្មី មូលេ និទ្ធិ បទិស្សតិ”តិ និទ្ធិតិ, និទ្ធិមត្តេ ចារាជិកំ។
សេច បន ឯកមូលេនេវ ចាសេ ពទ្ធសូករោវិយ បិទា ហោតិ, អញ្ចំ កិញ្ចិ
លក្កនកំ នត្តិ, តស្មីម្បី មូលេ និទ្ធិមត្តេ ចារាជិកំ។ សេច កុម្មីមត្តកេ
មហាចាសាលោ ឋបិតោ ហោតិ, តំ ទណ្ឌាន ឧក្ខិបិទ្វា អបនេតុកាមោ
កុម្មីមត្តកេ ជាតរុក្ខំ និទ្ធិតិ, ទុក្ខជំ។ តស្ស សមីបេ ជាតកំ ធនេត្វា អហារតិ,
អតត្ថជាតកត្តា តំ និទ្ធិតោ ចាចិត្តិយំ។

អត្ថនោ ភាជន្តិ សេច បន កុម្មី ឧទ្ធវិទ្ធា អសក្កោន្តោ
កុម្មីគតកណ្ណាគ្គហណាត្ថំ អត្ថនោ ភាជនំ បវេសេត្វា អន្តោកុម្មីយំ
បញ្ចាសកំ វា អតិវេកបញ្ចាសកំ វា អក្សនកំ ថេយ្យចិត្តោ អាមសតិ,
អាបត្តិ ទុក្ខជស្ស។ បរិច្ឆេទោ ចេត្ត ចារាជិកនិយមនត្ថំ វុត្តោ។ ថេយ្យចិត្តេន បន
ឧបញ្ចាសកម្បី អាមសន្តោ ទុក្ខជំ អាបជ្ជតិយេវ។

ជន្មាបេតិកិ ឯត្ថ យាវ ឯកាពទ្ធំ កត្វា អត្ថនោ ភាជនំ បវេសេតិ, តាវ
ជន្មាបេតិកិ វុច្ឆតិ។ អបិ ច ឥតោ ចិតោ ច អបព្យហន្តាបិ ជន្មាបេតិយេវ, សោ
ធុល្លច្ចយំ អាបជ្ជតិ។ យទា បន ឯកាពទ្ធភាវោ និន្នោ, កុម្ភិគតំ កុម្ភិយមេវ,
ភាជនគតម្បិ ភាជនេយេវ ហោតិ, តទា អត្ថនោ ភាជនគតំ នាម ហោតិ។ ឯវំ
កត្វា កុម្ភិតោ អនីហតេបិ ច ភាជនេ ចារាជិកំ អាបជ្ជតិ។

មុជ្ជិវា និន្នតិកិ ឯត្ថ យថា អន្ត្តលន្តវេហិ និក្ខន្ធកហាបណា កុម្ភិគតេ
កហាបណោ ន សម្មសន្តិ, ឯវំ មុជ្ជិ ករោន្តោ មុជ្ជិ និន្នតិ នាម; សោបិ ចារាជិកំ
អាបជ្ជតិ។

សុត្តារុទ្ធិន្តិ សុត្ត អារុទ្ធិវុ; សុត្តន អារុតស្សាបិ សុត្តមយស្សាបិ ឯតំ
អធិវចនំ។ ចាមផ្កាធិនិហិ សោវណ្ណមយានិបិ ហោន្តិ រូបិយមយានិបិ
សុត្តមយានិបិ, មុត្តាវលីអាទយោបិ ឯត្តេវ សង្កហំ គតា។ វេឋនន្តិ
សីសវេឋនបដោ វុច្ឆតិ។ ឯតេសុ យំកិញ្ចិ ថេយ្យចិត្តោ អាមសតិ, ទុក្ខដំ។
ជន្មាបេតិ, ធុល្លច្ចយំ។ ចាមផ្កាធិនិ កោជិយំ គហេត្វា អាកាសជ្ជំ អករោន្តោ
ឧទ្ធាវេតិ, ធុល្លច្ចយំ។

យំសន្តោ និហារតិកិ ឯត្ថ បន បរិបុណ្ណាយ កុម្ភិយា ឧបរិ សមតិក្ខតំ កុម្ភី
កត្វា ឋបិតំ វា ឯកំ កោជិ ពុន្ទេ ឯកំ កោជិ មុខវជ្ជិយំ កត្វា ឋបិតំ វា
យំសន្តស្ស ជីហារតោ ធុល្លច្ចយំ។ កុម្ភិមុខា មោចន្តស្ស ចារាជិកំ។ យំ បន
ឧបឡកុម្ភិយំ វាវិត្តកុម្ភិយំ វា ឋបិតំ, តស្ស អត្ថនោ ដុដ្ឋាកាសោវ ហំនំ, ន
សកលា កុម្ភី, តស្មា តំ យំសន្តស្សាបិ និហារតោ បតិជ្ជិតាកាសតោ
កេសគ្គមត្តេ មុត្តេ ចារាជិកមេវ។ កុម្ភិយា បន បរិបុណ្ណាយ វា ឧនាយ វា
ឧដុកមេវ ឧទ្ធាន្តស្ស ហេជ្ជិមកោជិយា បតិជ្ជិតាកាសា មុត្តមត្តេវ ចារាជិកំ។
អន្តោកុម្ភិយំ ឋបិតំ យំកិញ្ចិ ចារាជិកប្បហោនកំ ភណ្ឌំ សកលកុម្ភិយំ

ចារេន្តស្ស, ចាមផ្កាទិញ យំសិទ្ធា នីហរន្តស្ស យាវ មុខវដ្ត នាតិក្កមតិ, តាវ
ថុល្លច្ចយមេវ។ តស្ស ហិ សញ្ញាបិ កុម្មិ ហំនន្តិ សង្ខេបមហាបច្ឆិយាទីសុ វុត្ថំ។
មហាអដ្ឋកថាយំ បន “បឋិតជ្ជានមេវ ហំនំ, ន សកលា កុម្មិ។ តស្មា
យថាបឋិតជ្ជានតោ កេសគ្គមត្តម្យិ មោចន្តស្ស ចារាជិកមេវ” តិ វុត្ថំ, តំ
បមាណំ។ ឥតវំ បន អាភាសគតំ អករោន្តស្ស ចីវរំសេ
បឋិតចីវរេវ ឋនកនយេន វុត្ថំ, តំ ន គហោតព្ពំ។ វិនយវិនិច្ឆយេ ហិ អាគតេ
គរុកេ ហំតព្ពំ, ឯសាវិនយធម្មតា។ អបិច “អត្ថនោ ភាជនគតំ វា ករោតិ, មុដ្ឋិ
វា ជិន្នតិ” តិ វចនតោ បេតំ វេទិតព្ពំ។ យថា អន្តោកុម្មិយំ បឋិតស្ស ន សញ្ញា កុម្មិ
ហំនន្តិ។

សប្បិអាទីសុ យំកិញ្ចិ បិវតោ ឯកបយោគេន បឋិតមត្តេ ចារាជិកន្តិ
មហាអដ្ឋកថាយំ វុត្ថំ។ មហាបច្ឆិយាទីសុ បន អយំ វិភាគោ ទស្សិតោ - “មុខំ
អនបនេត្វា អាកខ្យន្តស្ស បិវតោ សចេ បរគលគតំ ចាទំ ន អគ្បតិ, មុខគតេន
សទ្ធិ អគ្បតិ, រក្ខតិ តាវ។ កណ្ណេន បន បរិច្ឆិន្ទកាលេយេវ ចារាជិកំ ហោតិ។
សចេបិ ឡិដ្ឋេហិ បរិច្ឆិន្ទន្តោ ឡិដ្ឋេ បិទហតិ, ចារាជិកមេវ។
ឧប្បលទណ្ហាវេឡុនាឡិនឡុនាឡិអាទីហិ បិវន្តស្សាបិ សចេ បរគលគតមេវ
ចាទំ អគ្បតិ, ចារាជិកំ។ សចេ សហ មុខគតេន អគ្បតិ, ន តាវ ចារាជិកំ
ហោតិ។ ឧប្បលទណ្ហាទិគតេន សទ្ធិ ឯកាតទ្ធការំ កោបេត្វា ឡិដ្ឋេហិ
បរិច្ឆិន្ទមត្តេ ចារាជិកំ។ សចេ ឧប្បលទណ្ហាទិគតេន សទ្ធិ អគ្បតិ,
ឧប្បលទណ្ហាទីនំ ពុន្តេ អផ្តលិយាបិ បិហិតមត្តេ ចារាជិកំ។ ចាទគ្បនកេ
បរគលំ អប្បវិដ្ឋេ ឧប្បលទណ្ហាទីសុ ច មុខេ ច អតិវេកចាទារហម្យិ ឯកាតទ្ធិ
ហុត្វា តិដ្ឋតិ, រក្ខតិយេវ” តិ។ តំ សព្ទម្យិ យស្មា “អត្ថនោ ភាជនគតំ វា ករោតិ,
មុដ្ឋិ វា ជិន្នតិ” តិ ឥមំ នយំ ភជតិ, តស្មា សុទស្សិតមេវ។ ឯស តាវ ឯកាតទ្ធិ
នយោ។

សេច បន ហត្ថេន វា បត្ថេន វា ថាលកាធិនា វា កេនចិ ភាជនេន គហេត្វា
បិវតិ, យម្ហិ បយោគេ ចាទគ្បនកំ បូរេតិ, តម្ហិ គតេ ចារាជិកំ។ អថ មហាគ្បំ
ហោតិ, សិប្បិកាយបិ ឯកបយោគេនេវ ចាទគ្បនកំ គហេតុំ សក្កា ហោតិ,
ឯកុទ្ធារេយេវ ចារាជិកំ។ ភាជនំ បន និមុដ្ឋាបេត្វា គណ្ណាន្តស្ស យាវ ឯកាពទ្ធំ
ហោតិ, តាវ រក្ខតិ។ មុខវដ្តិបរិច្ឆេទេន វា ឧទ្ធារេន វា ចារាជិកំ។ យទា បន សប្បី
វា តេលំ វា អច្ឆំ តេលសទិសមេវ មធុដាលាតំ វា កុម្ហី អារិញ្ញេត្វា អត្ថនោ
ភាជនេ បវេសេតិ, តទា តេសំ អច្ឆតាយ ឯកាពទ្ធតា នត្ថិតិ ចាទគ្បនកេ
មុខវដ្តិតោ គឡិវតមត្ថេ ចារាជិកំ។

បចិត្វា ឋបិតំ បន មធុដាលាតំ សិលេសោរិយ ចិក្កនំ
អាកឡនវិកឡនយោគ្គំ ហោតិ, ឧប្បន្នេ កុក្កុច្ឆេ ឯកាពទ្ធមេវ ហុត្វា
បជិនីហរិតុំ សក្កោតិ, ឯតំ មុខវដ្តិយា និក្ខមិត្វា ភាជនេ បរិជ្ជម្បិ ពាហិរេន សទ្ធិ
ឯកាពទ្ធត្ថា រក្ខតិ, មុខវដ្តិតោ និទ្ទមត្ថេ បន ចារាជិកំ។ យោបិ ថេយ្យចិត្តេន
បរស្ស កុម្ហិយា ចាទគ្បនកំ សប្បី វា តេលំ វា អវស្សបិវនកំ យំកិញ្ចិ
ទុក្ខលសាជកំ វា ចម្មឧណ្ណាធិនំ វា អញ្ញាតវំ បក្ខិបតិ, ហត្ថតោ មុត្តមត្ថេ
ចារាជិកំ។

វិត្តកុម្ហិយា “ឥនានិ តេលំ អាកិវិស្សន្តិ”តិ ព្រាត្វា យំកិញ្ចិ ភណ្ឌំ
ថេយ្យចិត្តោ បក្ខិបតិ, តំ ចេ តត្ថ តេលេ អាកិណ្ណោ បញ្ចមាសកអគ្បនកំ
បិវតិ, បីតមត្ថេ ចារាជិកន្តិ មហាអដ្ឋកថាយំ វុត្ថំ។ តំ បន តត្ថេវ
សុក្ខតឡាកេ សុក្ខមាតិកាយ ឧដុករណាវិនិច្ឆយេន វិវុជ្ឈតិ,
អវហារលក្ខណាញោត្ថ ន បញ្ញាយតិ, តស្មា ន គហេតត្ថំ។ មហាបច្ឆិរិយាធិសុ
បន តស្ស ឧទ្ធារេ ចារាជិកំ វុត្ថំ, តំ យុត្ថំ។

បរស្សវិត្តកុម្មិយា សង្គ្រាមនត្ថាយ ភណ្ឌំ បេត្វា តត្ថ តេលេ អាកិណ្ណោ
“សចេ អយំ ជានិស្សតិ, មំ បលិតុដ្ឋិស្សតិ” តិ ភីតោ ចាទគ្យនកំ តេលំ បីតំ
ភណ្ឌំ ថេយ្យចិត្តេន ឧទ្ធវតិ, ចារាជិកំ។ សុទ្ធិចិត្តេន ឧទ្ធវតិ, បរេ អាហារាបេន្តេ
ភណ្ឌាទេយ្យំ។ ភណ្ឌាទេយ្យំ នាម យំ បរស្ស នដ្ឋំ, តស្ស មូលំ វា តទេវ វា ភណ្ឌំ
នាតព្ពន្ធិអត្ថោ។ នោ ចេ ទេតិ, សាមិកស្ស ធុរិក្ខេបេ ចារាជិកំ។ សចេ បរស្ស
កុម្មិយា អញ្ញោ សប្បី វា តេលំ វា អាកិរតិ, តត្ថ ចាយំ ថេយ្យចិត្តេន
តេលបិវនកំ ភណ្ឌំ បក្ខិបតិ, វុត្តនយេនេវ ចារាជិកំ។ អត្ថនោវិត្តកុម្មិយា
បរស្ស សប្បី វា តេលំ វា អាកិរណាការំ ញាត្វា ថេយ្យចិត្តេន ភណ្ឌំ និក្ខិបតិ,
បុព្វេ វុត្តនយេនេវ ឧទ្ធវារ ចារាជិកំ។ សុទ្ធិចិត្តោ និក្ខិបិត្វា បច្ឆា ថេយ្យចិត្តេន
ឧទ្ធវតិ, ចារាជិកមេវ។ សុទ្ធិចិត្តោវ ឧទ្ធវតិ, នេវ អវហារោ, ន គីវា; មហាបច្ច័យំ
បន អនាបត្តិមត្តមេវ វុត្តំ។ “កិស្ស មម កុម្មិយំ តេលំ អាកិរសី” តិ កុបិតោ
អត្ថនោ ភណ្ឌំ ឧទ្ធវិត្វា ធម្មតិ, នោ ភណ្ឌាទេយ្យ” តិ កុរុន្តិយំ វុត្តំ។ ថេយ្យចិត្តេន
មុខវដ្តិយំ គហេត្វា កុម្មី អារិញ្ញតិ តេលំ គឿតុកាមោ, ចាទគ្យនកេ គឿតេ
ចារាជិកំ។ ថេយ្យចិត្តេនេវ ជន្នំ ករោតិ “សវិត្វា គមិស្សតិ” តិ ចាទគ្យនកេ
សវិត្វា គតេ ចារាជិកំ។ ថេយ្យចិត្តេនេវ និទ្ធំ ករោតិ ឱមជ្ឈំ វា ឧម្មជ្ឈំ វា វេមជ្ឈំ វា,
ឥទំ បន សម្មាសម្ពាសំ; តស្មា សុដ្ឋ សល្លេក្ខេតព្ពំ។ អយញ្ញេត្ថវិនិច្ឆយោ - ឱមជ្ឈំ
នាម អនោមុខនិទ្ធំ; ឧម្មជ្ឈំ នាម ឧទ្ធិមុខនិទ្ធំ; វេមជ្ឈំ នាម ឧទ្ធិស្សវ ឧដុគតនិទ្ធំ។
តត្ថ ឱមជ្ឈស្ស ពហិ បដ្ឋាយ កតស្ស អព្ពន្ធពន្ធតោ ចាទគ្យនកេ តេលេ
គឿតេ ពហិ អនិក្ខន្តេបិ ចារាជិកំ។ កស្មា? យស្មា តតោ គឿតមត្តមេវ
ពហិតតំ នាម ហោតិ, ន កុម្មិតតសង្ខំ លភតិ។ អន្តោ បដ្ឋាយ កតស្ស
ពហិវន្តតោ ចាទគ្យនកេ គឿតេ ចារាជិកំ។ ឧម្មជ្ឈស្ស យថា តថា វា កតស្ស
ពហិវន្តតោ ចាទគ្យនកេ គឿតេ ចារាជិកំ។ តញ្ជិ យាវ ពហិវន្តតោ ន
គឿតិ, តាវ កុម្មិតតមេវ ហោតិ។ “វេមជ្ឈស្ស ច កថាលមជ្ឈតោ

គង្គិវត្តសេន ការតត្តា"តិ អដ្ឋកថាសុ វុត្ថំ។ តំ បន អន្តោ ច ពហិ ច បដ្ឋាយ
មជ្ឈេ ឋបេត្វា កតនិទ្ទេ តទ្ធាកស្ស ច មរិយាទភេទេន សមេតិ។ អន្តោ បដ្ឋាយ
កតេ បន ពហិវន្តេន, ពហិ បដ្ឋាយ កតេ អព្ពន្ធវន្តេន ការតត្តាតិ ឥនមេត្ត
យុត្ថំ។ យោ បន "វដ្ឋិត្វា ភិទ្ទិស្សតិ"តិ យេយ្យចិត្តេន កុម្មិយា អាធារកំ វា
ឧបត្ថម្ភនលេខុកេ វា អបនេតិ, វដ្ឋិត្វា គតាយ ចារាជិកំ។ តេលាភិវណាភាវំ
បន ព្រាហ្មវិត្តកុម្មិយា ជជ្ឈរភាវេ វា និទ្ទេសុ វា កតេសុ បច្ឆា
និក្ខន្ធតេលប្បមាលោន ភណ្ឌាទេយ្យំ ហោតិ។ អដ្ឋកថាសុ បន កត្តចិ
ចារាជិកន្តិបិ លិខិតំ, តំ បមាទលិខិតំ។

បរិបុណ្ណាយ កុម្មិយា ឧបរិ កថលំ វា ចាសាណំ វា "បតិច្ឆា ភិទ្ទិស្សតិ,
តតោ តេលំ បក្សវិស្សតិ"តិ យេយ្យចិត្តេន ទុព្ពន្ធុំ វា ករោតិ, ទុដ្ឋបិតំ វា ឋបេតិ,
អវស្សបតនកំ តថា ករោន្តស្ស កតមត្តេ ចារាជិកំ។ វិត្តកុម្មិយា ឧបរិ ករោតិ,
តំ បច្ឆា បុណ្ណាកាលេ បតិច្ឆា ភិទ្ទតិ, ភណ្ឌាទេយ្យំ។ ព្យាធិសេសុ ហិ ឋានេសុ
ភណ្ឌាស្ស នត្តិកាលេ កតបយោគត្តា អាធិតោវ ចារាជិកំ ន ហោតិ។
ភណ្ឌាវិជាសទ្វារស្ស បន កតត្តា ភណ្ឌាទេយ្យំ ហោតិ។ អាហារាបេន្តេសុ
អទទតោ សាមិកានំ ធុរនិក្ខេបេន ចារាជិកំ។

យេយ្យចិត្តេន មាតិកំ ឧដុកំ ករោតិ "វដ្ឋិត្វា វា ភិទ្ទិស្សតិ, វេលំ វា
ឧត្តរាបេស្សតិ"តិ; វដ្ឋិត្វា វា គច្ឆតុ, វេលំ វា ឧត្តរតុ, ឧដុករណាកាលេ ចារាជិកំ។
ព្យាធិសា ហិ បយោគា បុព្ពបយោគាវហារេ សង្កហំ គច្ឆន្តិ។ សុក្ខមាតិកាយ
ឧដុកតាយ បច្ឆា ឧទកេ អាគតេ វដ្ឋិត្វា វា គច្ឆតុ, វេលំ វា ឧត្តរតុ, ភណ្ឌាទេយ្យំ។
កស្មា? ឋានា ចាវនបយោគស្ស អភាវា។ តស្ស លក្ខណំ នាវជ្ជេ អាវិ ភិទ្ទិស្សតិ។

តត្ថេវ ភិទ្ទតិ វា ភិអាធិសុ អដ្ឋកថាយំ តាវ វុត្ថំ - "ភិទ្ទតិ វា ភិ មុត្តរេន
ចោដេត្វា ភិទ្ទតិ។ ធម្មតិ វា ភិ ឧទកំ វា វាលិកំ វា អាកិវិត្វា ឧត្តរាបេតិ។

ឈាបេតិ វាតិ ធារុនិ អាហរិទ្វា ឈាបេតិ។ អបរិភោគំ វា ករោតីតិ អខាទិតតំ
វា អចាតតំ វា ករោតិ; ឧច្ឆារំ វា បស្សរំ វា វិសំ វា ឧច្ឆិដ្ឋំ វា កុណាបំ វា ចាតេសិ,
អាបត្តិ ទុក្ខជស្សាតិ វា ឆាចារំនស្ស ទត្តិកាយ ទុក្ខជំ, ពុទ្ធវិសយោ នាមេសោ។
កិញ្ចាបិ ទុក្ខជំ, អាហារាបេន្តេ បន ភណ្ឌាធម្មេ”ន្តិ។ តត្ថ បុរិមទ្វយំ ន សមេតិ។
តញ្ញា កុម្មិជជ្ឈរករណេន ច មាតិកាឧដុករណេន ច សទ្ធិ ឯកលក្ខណំ។ បដ្ឋិមំ
បន ទ្វយំ វា ឆា អចាវេន្តេនាបិ សក្កា កាតុំ។ តស្មា ឯត្ថ ឯវំ វិនិច្ឆយំ វេទន្តិ -
“អដ្ឋកថាយំ កិរ ‘វា ឆា ចារំនស្ស ទត្តិកាយ ទុក្ខជ’ន្តិ ឥទំ បដ្ឋិមទ្វយំ សន្ធាយ
វុត្តំ។ វា ឆា ចារំនំ អករោន្តោយេវ ហិ វេយ្យចិត្តេន វា វិនាសេតុកាមតាយ វា
ឈាបេយ្យបិ, អបរិភោគម្បិ ករេយ្យ។ បុរិមទ្វយេ បន វុត្តនយេន ភិន្នន្តស្ស វា
ឆទ្កេន្តស្ស វា វា ឆា ចារំនំ អត្ថិ, តស្មា តថា ករោន្តស្ស វិនាសេតុកាមតាយ
ភណ្ឌាធម្មេ, វេយ្យចិត្តេន ចារាជិក”ន្តិ។ ចាឡិយំ “ទុក្ខជ”ន្តិ វុត្តត្តា អយុត្តន្តិ
ចេ? ន; អញ្ញថា គហេតព្ពត្តតោ។ ចាឡិយញ្ញា វេយ្យចិត្តបក្ខេ “ភិន្នតិ វាតិ
ឧទកេន សម្ពិន្នតិ, ឆទ្កតិ វាតិ តត្ថ វមតិ វា បស្សរំ វា ឆទ្កតិ”តិ ឯវមេកេ
វេទន្តិ។

អយំ បនេត្ត សារោ - វិនិច្ឆវត្ថុម្បិ តិណាជ្ឈបកោវិយ វា ឆា
អចាវេតុកាមោវ កេវលំ ភិន្នតិ, ភិន្នត្តា បន តេលាទីនិ និក្ខមន្តិ, យំ វា បនេត្ត
បត្តិន្តំ, តំ ឯកាពទ្ធមេវ តិដ្ឋតិ។ អឆទ្កតុកាមោយេវ ច កេវលំ តត្ថ
ឧទកវាលីកាទីនិ អាកិរតិ, អាកិណ្ឌាត្តា បន តេលំ ឆទ្កិយតិ។ តស្មា
វោហារវេសេន “ភិន្នតិ វា ឆទ្កតិ វា”តិ វុច្ឆតីតិ។ ឯវមេតេសំ បទានំ អត្តោ
គហេតញ្ញោ។ នាសេតុកាមតាបក្ខេ បន ឥតរថាបិ យុដ្ឋតិ។ ឯវញ្ញា កថិយមាធនេ
ចាឡិ ច អដ្ឋកថា ច បុញ្ញាបរេន សំសន្និទ្ធា កថិតា ហោន្តិ។ ឯត្តាវតាបិ ច
សន្តោសំ អកត្វា អាចរិយេ បយិរុចាសិត្វា វិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ញាតិ។

ភូមិជួកថា និដ្ឋិតា។

ថលជួកថា

៩៥. ថលជួក ថលេ និក្ខត្តន្តិ ភូមិភលេ វា ចាសាណាតលបព្ពតតលាធិសុ វា
យត្ថ កត្តចិ បដិច្ចន្នេ វា អប្បដិច្ចន្នេ វា ឋបិតំ ថលជួកន្តិ វេទិតតំ។ តំ សេច
រាសិកតំ ហោតិ, អន្តោកុម្មិយំ ភាជនកតករណមុជ្ជិច្ឆននវិនិច្ឆយេន
វិនិច្ឆនិតតំ។ សេច ឯកាពទ្ធំ សិលេសនិយ្យាសាធិ បក្កមធុដាលាតវិនិច្ឆយេន
វិនិច្ឆនិតតំ។ សេច គរុកំ ហោតិ ភារពទ្ធំ លោហបិណ្ឌិ-គុណ្ឌិ-
តេលមធុយជាធិ វា, កុម្មិយំ ឋានាចារវិនិច្ឆយេន វិនិច្ឆនិតតំ។
សន្និលិកពទ្ធស្ស ច ឋានភេនោ សល្លក្ខេតតោ។ បត្តវិទ្យា ឋបិតំ បន
ចាវាវត្ថរណសាជកាធិ ឧដុកំ គហេត្វា អាកឡតិ, ចារិមន្តេ ឡិមន្តេន
ដុដ្ឋាកាសំ អតិក្កន្តេ ចារាជិកំ។ ឯវំ សព្ពធិសាសុ សល្លក្ខេតតំ។ វេបេត្វា
ឧទ្ធវតិ, កេសគ្គមត្តំ អាកាសគតំ ករោន្តស្ស ចារាជិកំ។ សេសំ
វុត្តនយមេវាតិ។

ថលជួកថា និដ្ឋិតា។

អាកាសជួកថា

៩៦. អាកាសជួក មោរស្ស ធម្មិ អាការេហិ ឋានបរិច្ឆេនោ វេទិតតោ -
បុរតោ មុខតុណ្ហាកេន, បច្ឆតោ កលាបគ្គេន, ឧភយបស្សេសុ បក្ខបរិយន្តេហិ,
អនោ ចាទនខសិខាយ, ឧទ្ធំ សិខគ្គេនាតិ។ ភិក្ខុ “សស្សាមិកំ អាកាសជួកមោរ
គហេស្សាមី”តិ បុរតោ វា តិដ្ឋតិ, ហត្ថំ វា បសារេតិ, មោរោ អាកាសេយេវ បក្ខេ
ចារេតិ, វាតំ គាហាបេត្វា គមនំ ឧបច្ឆិន្ទិត្វា តិដ្ឋតិ។ តស្ស ភិក្ខុនោ ទុក្កដំ។ តំ
អដន្តោ ហត្ថេន អាមសតិ, ទុក្កដមេវ។ ឋានា អចារេន្តោ ដន្តាបេតិ,

ដុល្លចួយ។ ហេតុន បន គហេត្វា វា អគ្គហេត្វា វា មុខតុណ្ហាកេន ដុដ្ឋាកាសំ
កលាបគ្គំ, កលាបគ្គន វា ដុដ្ឋាកាសំ មុខតុណ្ហាកំ អតិក្កាមេតិ, ចារាជិកំ។
តថា វាមបក្ខបរិយន្តន ដុដ្ឋាកាសំ ធឹក្ខណាបក្ខបរិយន្ត,
ធឹក្ខណាបក្ខបរិយន្តន វា ដុដ្ឋាកាសំ វាមបក្ខបរិយន្ត អតិក្កាមេតិ, ចារាជិកំ។
តថា ចាទនខសិខាយ ដុដ្ឋាកាសំ សិខគ្គំ, សិខគ្គន វា ដុដ្ឋាកាសំ ចាទនខសិខំ
អតិក្កាមេតិ, ចារាជិកំ។

អាភាសេន គច្ឆន្តោ មោរោ សីសាធិសុ យស្មី អង្គេនិលីយតិ, តំ តស្ស ឋានំ។
តស្មា តំ ហេតុ និលីនំ ឥតោ ចិតោ ច ករោន្តោបិ ជន្មាបេតិយេវ, យទិ បន
ឥតវេន ហេតុន គហេត្វា ឋានា ចាវេតិ, ចារាជិកំ។ ឥតវំ ហត្ថំ ឧបនេតិ, មោរោ
សយមេវ ឧទ្ទេត្វា តត្ថ និលីយតិ, អនាបត្តិ។ អង្គេនិលីនភាវំ ញត្វា
ថេយ្យចិត្តេន ឯកំ បទវាវំ គច្ឆតិ, ដុល្លចួយ។ ទុតិយេ ចារាជិកំ។

ភូមិយំ បិតមោរោ ទិដ្ឋំ វា ចាទានំ កលាបស្ស ច វសេន តីណិ ឋានានិ
លភតិ។ តំ ឧត្តិបន្តស្ស យាវ ឯកម្មំ ឋានំ បថវី ដុសតិ, តាវ ដុល្លចួយ។
កេសគ្គមត្តម្មំ បថវិយា មោចិតមត្តេ ចារាជិកំ។ បញ្ញវេ បិតំ សហ បញ្ញវេន
ឧទ្ធរតិ, ចារាជិកំ។ យទិ បន ចាទំ ន អគ្សតិ, សព្ពត្ត អគ្សវសេន កាតត្ថំ។
អន្តោវត្ថម្ហិ ចរន្តំ មោវ ថេយ្យចិត្តេន បទសា ពហិវត្ថំ នីហរន្តោ ធារាបរិច្ឆេនំ
អតិក្កាមេតិ, ចារាជិកំ។ វេ បិតពលីពទ្ធស្ស ហិ វជោវិយ អន្តោវត្ថ តស្ស
ឋានំ។ ហេតុន បន គហេត្វា អន្តោវត្ថស្មីម្មំ អាភាសគតំ ករោន្តស្ស
ចារាជិកមេវ។ អន្តោកាមេ ចរន្តម្មំ កាមបរិក្ខេបំ អតិក្កាមេន្តស្ស ចារាជិកំ។
សយមេវ និក្ខមិត្វា កាម្មបចារេ វា វត្ថុបចារេ វា ចរន្តំ បន ថេយ្យចិត្តោ កដ្ឋេន
វា កថលាយ វា ឧត្រាសេត្វា អដិមុខំ ករោតិ, មោរោ ឧទ្ទេត្វា អន្តោកាមេ វា
អន្តោវត្ថម្ហិ វា ធននបិដ្ឋេ វា និលីយតិ, វត្ថតិ។ សចេ បន អដិមុខេ ឧទ្ទេតិ វា

គប្បតិ វា “អដ្ឋី បវេសេត្វា គហេស្សមី”តិ បរិកប្បេ អសតិ បថវិតោ
កេសគ្គមត្តម្យី ឧត្តមត្ថេ វា ទុតិយបទវារេ វា ចារាជិកំ។ កស្មា? យស្មា
តាមតោ និក្ខន្តស្ស បិតជ្ជានមេវ វា នំ ហោតិ។ កបិញ្ញាវាទីសុបិ អយមេវ
វិនិច្ឆយោ។

សាជកំ វាតិ វាតវេគុក្ខិត្តំ បថវិតលេ បត្តិវត្វា បបិតមិវ អាកាសេន គប្បន្តំ
ខលិតទំ សាជកំ អភិមុខាគតំ ហត្ថេន ឯកស្មី អន្តេ គណ្ហាតិ, ឥតោ ចិតោ ច
វា នំ អវិកោបេន្តោយេវ គមនុបច្ឆេនេ ទុក្ខជំ។ វា នាចារំ អករោន្តោ ចាលេតិ,
ជន្មាបនេ មុល្លច្ចយំ។ វា នា ចាវេតិ, ចារាជិកំ។ វា នបរិច្ឆេនោ ចស្ស មោវស្សេវ
ធម៌ា អាការេវា វេទិតញ្ញោ។

អពទ្ធសាជកោ បន ឯកស្មី អន្តេ គហិតមត្ថេវ ទុតិយេនន្តេន បតិវត្វា
ភូមិយំ បតិជ្ជាតិ, តស្ស ទ្វេ វា នានិ ហោន្តិ - ហត្ថោ ចេវ ភូមិ ច។ តំ
យថាគហិតមេវ បឋមំ គហិតោកាសប្បទេសតោ ចាលេតិ, មុល្លច្ចយំ។ បច្ឆា
ភូមិតោ ទុតិយហត្ថេន វា ចានេន វា ឧត្តបតិ, ចារាជិកំ។ បឋមំ វា ភូមិតោ
ឧទ្ទរតិ, មុល្លច្ចយំ។ បច្ឆា គហិតោកាសប្បទេសតោ ចាវេតិ, ចារាជិកំ។
គហាណំ វា អមុញ្ញោ ឧដុកមេវ ហត្ថំ ឱនាមេត្វា ភូមិគតំ កត្វា តេនេវ
ហត្ថេន ឧត្តបតិ, ចារាជិកំ។ វេវនេបិ អយមេវ វិនិច្ឆយោ។

ហិរញ្ញំ វា សុវណ្ណំ វា ធិដ្ឋមាទន្តិ មនុស្សានំ អលត្តរោន្តានំ
គីវេយ្យកាធិបិឡន្ធនំ វា សុវណ្ណាសលាកំ ធិទ្ធឺន្តានំ សុវណ្ណាការាវនំ សុវណ្ណាខណ្ឌំ
វា ធិដ្ឋមាទំ បតតិ, តព្វោ ភិក្ខុ អាកាសេន អាគប្បន្តំ ថេយ្យចិត្តោ ហត្ថេន
គណ្ហាតិ, គហាណាមេវ វា នំ។ គហិតប្បទេសតោ ហត្ថំ អបនេតិ, ចារាជិកំ។
ចីវរេ បតិគំ ហត្ថេន ឧត្តបតិ, ចារាជិកំ។ អនុទ្ធវិវត្វាវ យាតិ, ទុតិយេ បទវារេ
ចារាជិកំ។ បត្តេ បតិតេបិ ឯសេវ នយោ។ សីសេ វា មុខេ វា ចានេ វា បតិដ្ឋិតំ

ហេតុន គណ្ណាតិ, ចារាជិកំ។ អគ្គហេតុវ យាតិ, ទុតិយេ បទវារេ ចារាជិកំ។
យត្ថ កត្តចិ បតតិ, តស្ស បតិតោកាសោវ ហំនំ, ន សត្តំ អដ្ឋបច្ចដ្ឋំ បត្តចីវរំ
វាតិ។

អាភាសជ្ជកថា និដ្ឋិតា។

វេហាសជ្ជកថា

៩៧. វេហាសជ្ជេ មញ្ចបីហ៊ុនសុ ឋបិតំ ភណ្ឌំ អាមាសំ វា ហោតុ អនាមាសំ
វា, យេយ្យចិត្តេន អាមសន្តស្ស ទុក្ខដំ។ មញ្ចបីឋេសុ ឋបិតភណ្ឌាសុ បនេត្ត
ថលជ្ជេវុត្តនយេនវិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ចា។ អយំ បនវិសេសោ - សចេ ខលិយា
ពទ្ធសាជកោ មញ្ចា វា ឋីឋេ វា បត្តដោ មជ្ឈេន មញ្ចាតលំ ន ដុសតិ, មញ្ចាទានេវ
ដុសតិ, តេសំ វិសេន ហំនំ វេទិតញ្ចំ។ ចាទានំ ឧបរិ ដុដ្ឋាកាសមេវ ហិ
អតិក្កមិតមត្តេន តត្ថ ចារាជិកំ ហោតិ។ សហ មញ្ចបីឋេហិ ហវន្តស្ស បន
មញ្ចបីឋចាទានំ បតិដ្ឋិតោកាសវិសេន ហំនំ វេទិតញ្ចំ។

ចីវរវិសេ វាតិ ចីវរឋបនត្ថាយ ពន្ធិត្វា ឋបិតេ វិសេ វា កជ្ជនណ្ឌាកេ វា។ តត្ថ
សំហរិត្វា ចារតោ អន្តំ ឡិរតោ ភោគំ កត្វា ឋបិតចីវរស្ស បតិដ្ឋិតោកាសេន
ដុដ្ឋាកាសោវ ហំនំ, ន សញ្ចា ចីវរវិសោ។ តស្មា យេយ្យចិត្តេន តំ ភោគេ
គហេត្វា អាកឡន្តស្ស ចារតោ វិសេ បតិដ្ឋិតោកាសំ ឡិរតោ ចីវរេន វិសស្ស
ដុដ្ឋប្បទេសំ អតិក្កាមេន្តស្ស ឯកទ្ធុត្ថលមត្តាកឡនេនេវ ចារាជិកំ។ អន្ត
គហេត្វា អាកឡន្តស្សាបិ ឯសេវ នយោ។ តត្ថេវ បន ចីវរវិសេ វាមតោ វា
ទក្ខិណតោ វា សាវេន្តស្ស វាមន្តេន ទក្ខិណាន្តដ្ឋានំ ទក្ខិណាន្តេន វា វាមន្តដ្ឋានំ
អតិក្កន្តមត្តេ ទសទ្វាទសត្ថលមត្តសាវណេនេវ ចារាជិកំ។ ឧទ្ធុ ឧត្តិបន្តស្ស
កេសគ្គមត្តត្ថិបនេន ចារាជិកំ។ ចីវរវិសំ ដុសន្តំ វា អដុសន្តំ វា វដ្តកេន ពន្ធិត្វា

ឋបិតចីវរំ មោចន្តស្ស បុល្លច្ចយំ, មុត្ត ចារាជិកំ។ មុត្តមត្តមេវ ហិ តំ “ឋានា
បុត” ត្ថិ សង្ខំ គប្បតិ។ វំសេ វេវេត្វា ឋបិតំ និព្វេវេន្តស្ស បុល្លច្ចយំ, និព្វេវេតមត្ត
ចារាជិកំ។ វលយំ កត្វា ឋបិតេ វលយំ ជិន្នតិ វា មោចតិ វា ឯកំ វា វំសកោដិ
មោចត្វា និហរតិ, បុល្លច្ចយំ។ ជិន្នមត្ត មុត្តមត្ត និហជមត្ត ច ចារាជិកំ។ តថា
អកត្វាវ ចីវរំវំសេ ឥតោ ចិតោ ច សារេតិ, រក្ខតិ តាវ។ វលយស្ស ហិ សញ្ញេបិ
ចីវរំវំសោ ឋានំ។ កស្មា? តត្ថ សំសរណាធម្មតាយ។ យទា បន នំ ហត្ថេន
គហេត្វា អាភាសគតំ ករោតិ, ចារាជិកំ។ បសារេត្វា ឋបិតស្ស
បតិជ្ជិតោកាសេន ដុដ្ឋាកាសោវ ឋានំ។ តត្ថ សំហរិត្វា ឋបិតេ វុត្តនយេន
វិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ញោ។ យំ បន ឯកេនន្តេន ភូមិ ដុសិត្វា ឋិតំ ហោតិ, តស្ស
ចីវរំវំសេ ច ភូមិយញ្ញោ បតិជ្ជិតោកាសវំសេន ទ្វេ ឋានានិ។ តត្ថ ភូមិយំ
ឯកេនន្តេន បតិជ្ជិតេ អពទ្ធសាជកេ វុត្តនយេនេវ វិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ញោ។
ចីវរវន្តុយាបិ អយមេវ វិនិច្ឆយោ។

អង្គុសកេលគ្គត្វា ឋបិតភណ្ឌំ បន ភេសជ្ជយដោ វា ភេសជ្ជត្ថវិកា វា
សចេ ភិត្តិ វា ភូមិ វា អដុសិត្វា ឋបិតំ លគ្គនកំ ឃំសន្តស្ស និហរតោ
អង្គុសកោដិតោ និក្ខន្ធមត្ត ចារាជិកំ។ លគ្គនកំ ពទ្ធំ ហោតិ, ពុទ្ធន ឧក្ខិបិត្វា
អាភាសគតំ ករោន្តស្ស អង្គុសកោដិតោ អនិក្ខន្ធបិ ចារាជិកំ។ ភិត្តិនិស្សិតំ
ហោតិ, បឋមំ អង្គុសកោដិតោ និហរតិ, បុល្លច្ចយំ។ បច្ឆា ភិត្តិ មោចតិ,
ចារាជិកំ។ បឋមំ ភិត្តិ មោចត្វា បច្ឆា អង្គុសតោ និហរន្តស្សបិ ឯសេវ នយោ។
សចេ បន ភារិយំ ភណ្ឌំ និហរិតុំ អសក្កោន្តោ សយំ ភិត្តិនិស្សិតំ កត្វា
អង្គុសតោ និហរតិ, បុន ភិត្តិ អមោចត្វាបិ អង្គុសតោ និហជមត្តយេវ
ចារាជិកំ។ អត្ថនា កតជ្ជានញ្ញា ឋានំ នហោតិ។ ភូមិ ដុសិត្វា ឋិតស្ស បន ទ្វេ ឯវ
ឋានានិ។ តត្ថ វុត្តនយេវ វិនិច្ឆយោ។ យំ បន សិក្កាយ បក្ខិបិត្វា លគ្គិតំ ហោតិ,

តំ សិក្ខាតោ នីហរន្តស្សបិ សហ សិក្ខាយ អង្គុសតោ នីហរន្តស្សបិ
ចារាជិកំ។ ភិក្ខុភូមិសន្និស្សិតវសេន បេត្ត ឋានភេទោបិ វេទិតញ្ចោ។

ភិក្ខុខីលោតិ ឧដុកំ កត្វា ភិក្ខុយំ អាគោដិតោ វា តត្ថជាតកោ ឯវ វា;
នាគទន្តោ បន វេត្តោ អាគោដិតោ ឯវ។ តេសុ លក្ខត្វា ឋបិតំ អង្គុសកេ
វុត្តនយេន វិនិច្ឆនិតតំ។ ជ្វីសុ តីសុ បន បដិចាជិយា ឋិតេសុ អាហេបេត្វា ឋបិតំ
កុន្តំ វា ភិក្ខុវាលំ វា អគ្គេ វា ពុន្តេ វា គហេត្វា អាកឡតិ, ឯកមេកស្ស
ដុដ្ឋាកាសមត្ថេ អតិក្កន្តេ ចារាជិកំ។ ដុដ្ឋាកាសមត្ថមេវ ហិ តេសំ ឋានំ
ហោតិ, ន សព្វេ ខីលា វា នាគទន្តា វា។ ភិក្ខុអភិមុខោ ឋត្វា មជ្ឈេ គហេត្វា
អាកឡតិ, ឡិមន្តេន ដុដ្ឋាកាសំ ចារិមន្តេន អតិក្កន្តមត្ថេ ចារាជិកំ។ បរតោ
បេល្លេន្តស្សបិ ឯសេវ នយោ។ ហេត្ថេន គហេត្វា ឧដុកំ ឧក្ខិបន្តោ
កេសគ្គមត្តម្មិ អាកាសគតំ ករោតិ, ចារាជិកំ។ ភិក្ខុ និស្សាយ ឋបិតំ ភិក្ខុ
យំសន្តោ អាកឡតិ, អគ្គេន ដុដ្ឋាកាសំ ពុន្តំ, ពុន្តេន វា ដុដ្ឋាកាសំ អគ្គំ
អតិក្កាមេន្តស្ស ចារាជិកំ។ ភិក្ខុអភិមុខោ ឋត្វា អាកឡន្តោ ឯកេនន្តេន
ដុដ្ឋាកាសំ អបរន្តំ អតិក្កាមេតិ, ចារាជិកំ។ ឧដុកំ ឧក្ខិបន្តោ កេសគ្គមត្តំ
អាកាសគតំ ករោតិ, ចារាជិកំ។

វុត្តេ វាលគ្គិតន្តិ តាលវុត្តាធិសុ អាហេបេត្វា លគ្គិតេ អង្គុសកាធិសុ
វុត្តនយេន វិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ចោ។ តត្ថជាតកំ បន តាលបិណ្ឌិ ចាលេន្តស្ស
ដុល្លច្ចយំ។ យស្មី ជលេ ចារាជិកវត្ថុ បូរតិ, តស្មី ពន្ធនា មុត្តមត្ថេ ចារាជិកំ។
បិណ្ឌិ ជិន្នតិ, ចារាជិកំ។ អគ្គេន បណ្ណាន្តំ អាហេបេត្វា ឋបិតា ទ្វេ ឋានានិ លភតិ
- ឋបិតជ្ជានញ្ចា វណ្ណាជ្ជានញ្ចា; តត្ថ វុត្តនយេន វិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ចោ។ យោ បន
“ជិន្នមត្តា បតមាធា សទ្ធិ ករេយ្យា”តិ ភយេន សយំ អគ្គេន បណ្ណាន្តំ

អាហារបេត្វា ជិន្នតិ, ជិន្នមត្ត ចារាជិកំ។ អត្តនា កតជ្ជានញ្ចិ ឋានំ ន ហោតិ។
ឯតេន ឧចាយេន សត្តរុក្ខានំ បុប្ផជលេសុ វិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ចោ។

បត្តាធារកេបីតិ ឯត្ថ រុក្ខាធារកោ វា ហោតុ វលយាធារកោ វា
នណ្ឌាធារកោ វា យំកិញ្ចិ បត្តជ្ជបនកំ បច្ឆិកាបិ ហោតុ បត្តាធារកោ ត្វេវ
សង្ខំ គច្ឆតិ។ តត្ថ បបិតបត្តស្ស បត្តេន ដុដ្ឋាកាសោ ឯវ ឋានំ។ តត្ថ
រុក្ខាធារកេ បញ្ចហាការេហិ ឋានបរិច្ឆេទោ ហោតិ។ តត្ថ បិតំ បត្តំ មុខវដ្តិយំ
គហេត្វា ចត្វសុ ទិសាសុ យតោ កុតោចិ កឡន្តោ ឯកេនន្តេន ដុដ្ឋាកាសំ
អបរន្តំ អតិក្កាមេតិ, ចារាជិកំ។ ឧទ្ធុ កេសគ្គមត្តំ ឧត្តិបតោ ចារាជិកំ។
សហាធារកេន ហរន្តស្សបិ ឯសេវ នយោតិ។

វេហាសដ្ឋកថា និដ្ឋិតា។

ឧទកជ្ជកថា

៩៨. ឧទកជ្ជ - ឧទកេ និក្ខិតំ ហោតីតិ រាជកយាទិភីតេហិ ឧទកេន
អរិនស្សនធម្មេសុ តម្កលោហភាជនាទីសុ សុប្បជិន្ធនំ កត្វា ចោក្ខវណីអាទីសុ
អសន្តនកេ ឧទកេ និក្ខិតំ។ តស្ស បតិដ្ឋិតោកាសោយេវ ឋានំ, ន សត្តំ ឧទកំ។
គច្ឆតិ វា អាបត្តិ ទុក្ខជស្សាតិ អគម្ពីរេ ឧទកេ បទសា គច្ឆន្តស្ស បទវារេ បទវារេ
ទុក្ខជំ។ គម្ពីរេ ហត្ថហិ វា ចារេហិ វា បយោគំ ករោន្តស្ស ហត្ថវារេហិ វា
បទវារេហិ វា បយោគេ បយោគេ ទុក្ខជំ។ ឯសេវ នយោ កុម្ពិគហណាត្ថំ
និមុដ្ឋនុមុដ្ឋនេសុ។ សេច បន អន្តរា កិញ្ចិ ឧទកសប្បំ វា វាឡមច្ឆំ វា ទិស្វា ភីតោ
បលាយតិ, អនាបត្តិ។ អាមសនាទីសុ ភូមិគតាយ កុម្ពិយា វុត្តនយេនេវ
វិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ចោ។ អយំ បន វិសេសោ - តត្ថ ភូមិ ខណ្ឌិត្វា កឡតិ, ឥធន
កទ្ធមេ ឱសារេតិ។ ឯវំ ធមហាការេហិ ឋានបរិច្ឆេទោ ហោតិ។

ឧប្បលាធិសុ យស្មី បុប្ផេ វុត្ថំ បូរេតិ, តស្មី ជិន្នមត្តេ ចារាជិកំ។
ឧប្បលជាតិកានព្រោត យាវ ឯកស្មីម្យី បស្សេ វាកោ ន ជិន្នតិ, តាវ រក្ខតិ។
បទុមជាតិកានំ បន ទណ្ឌោ ជិន្នេ អព្ពន្ធរេ សុត្ថំ អច្ឆិន្នម្យី ន រក្ខតិ។ សាមិកេហិ
ជិន្និត្វា ឋបិ តានិ ឧប្បលាធិនិ ហោន្តិ, យំ វុត្ថំ បូរេតិ, តស្មី ឧទ្ធដេ ចារាជិកំ។
ហត្ថកេត្វានិ ហោន្តិ, យស្មី ហត្ថកេ វុត្ថំ បូរេតិ, តស្មី ឧទ្ធដេ ចារាជិកំ។
ភារព្វានិ ហោន្តិ, តំ ភារំ ធន្នំ អាការាវនំ យេន កេនចិ អាការេន ឋានា
ចាវេន្តស្ស ភូមជ្ជកុម្មិយំ វុត្ថនយេន ចារាជិកំ។ ធិយនាឡានិ ឧប្បលាធិនិ ហោន្តិ,
បុប្ផេសុ វា នាឡេសុ វា វេណី កត្វា ឧទកបិដ្ឋេ វជ្ជកេសុ តិណានិ សន្តិវា
ឋបេន្តិ វា ពន្ធន្តិ វា, តេសំ ធិយតោ បុប្ផគ្គេន ច នាឡន្តេន ច តិវិយំ បរិយន្តេហិ
ហេដ្ឋា បតិដ្ឋិតាកាសេន ឧទ្ធា ឧបរិ ឋិតស្ស បិដ្ឋិយាតិ ធម្មាការេហិ ឋានា
ចាវនបរិច្ឆេទោ វេទិតព្ពោ។

យោបិ ឧទកបិដ្ឋិយំ ឋបិតបុប្ផកលាបំ ឧទកំ ចាលេត្វាវីចី ឧដ្ឋាបេត្វា
កេសគ្គមត្តម្យី យថាឋិតជ្ជានតោ ចាវេតិ, ចារាជិកំ។ អថ បន បរិកប្បេតិ
“ឯត្ថ គតំ គហេស្សមី”តិ, រក្ខតិ តាវ; គតជ្ជានេ បន ឧទ្ធរតោ ចារាជិកំ។
ឧទកតោ អច្ឆត្តតស្ស បុប្ផស្ស សកលមុទកំ ឋានំ, តំ ឧប្បាដេត្វា ឧទុកំ
ឧទ្ធរន្តស្ស នាឡន្តេ កេសគ្គមត្តំ ឧទកតោ អតិក្កន្តេ ចារាជិកំ។ បុប្ផេ គហេត្វា
អបនាមេត្វា អាកឡន្តោ ឧប្បាដេតិ, ន ឧទកំ ឋានំ, ឧប្បាដិតមត្តេ ចារាជិកំ។
កលាបព្វានិ បុច្ឆានិ ឧទកជ្ជានេ វា វុត្ថេ វា គច្ឆេ វា ពន្ធិត្វា ឋបេន្តិ, ពន្ធនំ
អមោចេត្វា តតោ ចិតោ ច ករោន្តស្ស បុល្លច្ឆយំ, ពន្ធនេ មុត្តមត្តេ ចារាជិកំ។
បឋមំ ពន្ធនំ មោចេត្វា បច្ឆា ហរតិ, ឯត្ថ ធម្មាការេហិ ឋានបរិច្ឆេទោតិ ឥទំ
ឧគយំ មហាបច្ឆរិយាធិសុ វុត្ថំ។ បទុមិនិយំ បុច្ឆានិ សហ បទុមិនីយា
គណ្ហិតុកាមស្ស បុប្ផនាឡេហិ ច បត្តនាឡេហិ ច ដុដ្ឋឧទកវសេន ឧទ្ធពោវ

តិរិយញ្ច ឋានបរិនិព្វានោ វេទិតញ្ចោ។ តំ បនស្ស បទុមិនី អនុប្បាដេត្វា បុច្ឆានិ វា
បត្តានិ វា អត្តនោ អភិមុខំ អាកង្គន្តស្ស បុល្លច្ចយំ។ ឧប្បាដិតមត្តេ ចារាជិកំ។

បុប្ផបត្តនាឡេ ឋានតោ អចារេត្វាបិ បឋមំ បទុមិនី ឧប្បាដេត្តស្ស
បុល្លច្ចយំ។ បច្ឆា បុប្ផបត្តនាឡេសុ ឋានា ចារិតេសុ ចារាជិកំ។ ឧប្បាដិតាយ
បទុមិនិយា បុប្ផំ គណ្ណាន្តោ បន គណ្ណំ អគ្សាបេត្វា កាវេតញ្ចោ។ ពហិ ឋបិតេ
រាសិកតកលាបពន្ធការពន្ធបុប្ផេបិ ឯសេវ នយោ។ ភិសំ វា មុឡាលំ វា យេន វត្ថុ
បូរតិ, តំ ឧប្បាដេត្តស្ស ចារាជិកំ។ កទ្ទមេ ដុដ្ឋាកាសវសេន ចេត្ត ឋានំ
បរិនិព្វិតតំ។ តានិ ឧប្បាដេត្តស្ស សុខមម្យំ មូលំ អចិន្ធិំ ហោតិ, រក្ខតិ តាវ។
ភិសបព្ពេ ជាតំ បត្តំ វា បុប្ផំ វា ហោតិ, តម្បី រក្ខតីតិ មហាអដ្ឋកថាយមេវ វុត្តំ។
ភិសគណ្ឌិម្ហិ បន គណ្ណាកោ ហោតិ យោព្ពនប្បត្តានំ មុខបិឡ កាវិយ, អយំ
អធិយត្តា ន រក្ខតិ។ សេសំ ឧប្បលាទិសុ វុត្តនយមេវ។

មច្ឆកច្ឆចានំ សស្សាមិកានំ វាបិអានីសុ សកលមុទកំ ឋានំ។ តស្មា យោ
បដិជគ្គនដ្ឋានេ សស្សាមិកំ មច្ឆំ ពន្ធិសេន វា ជាលេន វា កុមនេន វា ហត្ថេន វា
គណ្ណាភិ, តស្ស យេន មច្ឆេន វត្ថុ បូរតិ, តស្មី កេសគ្គមត្តម្យំ ឧទកតោ
ឧទ្ធដមត្តេ ចារាជិកំ។ កោចិ មន្មោ គយ្ហមាណោ ឥតោ ចិតោ ច ធាវតិ, អាកាសំ
វា ឧប្បតតិ, តីរេ វា បតតិ, អាកាសេ វា ឋិតំ តីរេ វា បតិតំ គណ្ណាតោបិ
ចារាជិកមេវ។ កច្ឆបម្បី ពហិ កោចវត្ថំ គតំ គណ្ណាតោ ឯសេវ នយោ។ ឧទកដ្ឋំ
បន ឧទកា មោចយតោ ចារាជិកំ។

តេសុ តេសុ បន ជនបទេសុ សព្ពសាធារណស្ស មហាតទ្យាកស្ស
និទ្ទមនតុម្ហំ និស្សាយ សព្ពសាធារណមេវ កុន្ធដីសទិសំ ឧទកវាហកំ ខណ្ឌិ។
តតោ ឧទ្ទកមាតិកាយោ នីហរិត្វា មាតិកាកោជិយំ អត្តនោ អត្តនោ
វុឡញ្ចនត្ថាយ អាវាដេ ខណ្ឌិ។ តេសំ បន យទា ឧទកេន អត្តោ ហោតិ, តទា

អាវាជ ខុទ្ទកមាតិកាយោ ឧទកវាហកញ្ច សោធនត្វា និទ្ទមនតុម្ពំ ឧគ្សាជន្តិ។
តតោ ឧទកេន សទ្ធិំ មច្ឆា និក្ខមិត្វា អនុបុព្វេន អាវាជេ បទ្វាវសន្តិ។ តត
តឡាកេ ច ឧទកវាហកេសុ ច មច្ឆេ គណ្ណាន្តេ ន វាវេន្តិ។ ខុទ្ទកាសុ បន អត្ថនោ
អត្ថនោ មាតិកាសុ ឧទកអាវាជេសុ ច បរិដ្ឋមច្ឆេ គណ្ហាតុំ ន ទេន្តិ, វាវេន្តិ; តត
យោ តឡាកេ វា និទ្ទមនតុម្ពំ វា ឧទកវាហកេ វា មច្ឆេ គណ្ហាតិ, អវហារេន
សោ ន ការេតញ្ចោ។ ខុទ្ទកមាតិកាសុ បន អាវាជេសុ វា បរិដ្ឋំ គណ្ហាន្តោ
គហិតស្ស អគ្សវសេន ការេតញ្ចោ។ សចេ តតោ គយ្ហមាណោ មច្ឆោ អាកាសេ
វា ឧប្បតតិ, តីវេ វា បតតិ, តំ អាកាសដ្ឋំ វា តីវដ្ឋំ វា ឧទកវិនិមុត្តំ គណ្ហាតោ
អវហារេន នត្ថិ។ កស្មា? យស្មា អត្ថនោ បរិគ្គហជ្ជានេ បិតស្សេវ តេ សាមិកា។
ឯវុចា ហិ តត កតិកា។ កច្ឆបេបិ ឯសេវ នយោ។

សចេ បន មច្ឆោ គយ្ហមាណោ អាវាជតោ ខុទ្ទកមាតិកំ អារុហតិ, តត នំ
គណ្ហាតោបិ អវហារេយេវ។ ខុទ្ទកមាតិកាតោ បន ឧទកវាហកំ, តតោ ច
តឡាកំ អារុទ្ធាំ គណ្ហាតោ អវហារេន នត្ថិ។ យោ អាវាជតោ ភត្តសិត្តហិ
បលោភេត្វា មាតិកំ អាហេបេត្វា គណ្ហាតិ, អវហារេវ។ តតោ បន
បលោភេត្វា ឧទកវាហកំ អាហេបេត្វា គណ្ហាន្តស្ស អវហារេន នត្ថិ។ កេចិ បន
កុតោចិទេវ សព្ពសាធារណជ្ជានតោ មច្ឆេ អានេត្វា បច្ឆិមវត្ថុភាគេ ឧទកាវាជេ
ខិបិត្វា ចោសេត្វា ទិវសេ ទិវសេ ទ្វេ តីណិ ឧត្តរិកង្កត្តាយ មាវេន្តិ។ ឯវុចំ មច្ឆំ
ឧទកេ វា អាកាសេ វា តីវេ វា យត្ថ កត្តចិ បិតំ គណ្ហាតោ អវហារេ ឯវ។
កច្ឆបេបិ ឯសេវ នយោ។

និទាយកាលេ បន នទិយា សោតេ បច្ឆិន្នេ កត្តចិ និន្នជ្ជានេ ឧទកំ តិដ្ឋតិ,
តត មនុស្សា មច្ឆានំវិនាសាយ មទនជលវសាធិនិ បក្ខិបិត្វា គច្ឆន្តិ, មច្ឆា តានិ
ខាទន្តា មរិត្វា ឧត្តានា ឧទកេ ប្បវន្តា តិដ្ឋន្តិ។ យោ តត គន្ធា “យាវ សាមិកា

នាគច្ឆន្ទិ, តាវីមេ មច្ឆេ គណ្ឌីស្សមី"តិ គណ្ឌាតិ, អគ្សវសេន ការេតព្ពោ។
បំសុក្ខលសញ្ញាយ គណ្ឌាតោ អវហារោ នត្ថិ, អាហារាបេន្តេ បនគណ្ឌាធម្មំ។
មច្ឆវិសំ បក្ខិបិទ្វា គតមនុស្ស ភាជនានិ អាហារិទ្វា បូរេទ្វា គច្ឆន្ទិ, យាវ "បុនបិ
អាគច្ឆិស្សមា"តិ សាលយា ហោន្តិ, តាវ តេ សស្សមិកមច្ឆាវ។ យធា បនតេ
"អលំ អម្ហាក"ន្ទិ និរាលយា បក្កមន្ទិ, តតោ បជ្ជាយ ថេយ្យចិត្តេន គណ្ឌាន្តស្ស
ទុក្ខជំ។ បំសុក្ខលសញ្ញាស្ស អនាបត្ថិ។ យថា ច មច្ឆកច្ឆបេសុ, ឯវំ សញ្ញាយបិ
ឡិទ្ធកជាតិយាវិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោតិ។

ឧទកជ្ជកថា និដ្ឋិតា។

នាវជ្ជកថា

៩៩. នាវជ្ជ - បឋមំ តាវ នាវំ ទស្សេន្តោ "នាវា នាម យាយ តវតី"តិ អាហា។
តស្មា ឥធ អន្តមសោ រជននោណិកាបិ វេណុកលាបកោបិ "នាវា"ត្វេវ
វេទិតព្ពោ។ សីមាសម្មន្ទនេ បន ធុវនាវា អន្តោ ខណិទ្វាវា ជលកេហិ ពន្ធិទ្វាវា
កតា សព្ពន្ធមេន បរិច្ឆេនេន តិណ្ឌំ វាហនិកា ឯវ វុត្ថតិ។ ឥធ បន ឯកស្សបិ
វាហនិកា "នាវា" ត្វេវ វុត្ថតិ។ នាវាយ និក្ខិត្តន្ទិ យំកិញ្ចា ឥន្ទ្រិយពទ្ធុ វា
អនិទ្រិយពទ្ធុ វា; តស្ស អវហារលក្ខណំ ជលជ្ជេ វុត្ថនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ នាវំ
អវហារិស្សមីតិអាទិម្ហិ ច ទុតិយបរិយេសនកមនអាមសនដន្ទាបនានិ
វុត្ថនយាវេវ។ ពន្ធនំ មោចតីតិ ឯត្ថ បន យា ពន្ធនេ មុត្តមត្តេ វាជាន ចវតិ,
តស្ស ពន្ធនំ យាវ ន មុត្តំ ហោតិ, តាវ ទុក្ខជំ។ មុត្តេ បន ធុល្លច្ចយម្បិ
ចារាជិកម្បិ ហោតិ, តំ បរតោ អាវិ ភវិស្សតិ។ សេសំ វុត្ថនយមេវ។ អយំ តាវ
ចាឡិវណ្ណនា។

អយំ បនេត្ត ចាឡិមុត្តកវិនិច្ឆយោ - ចណ្ណាសោតេ ពន្ធិត្វា វេបិតនាវាយ
ឯកំ ឋានំ ពន្ធនមេវ, តស្មី មុត្តមត្តេ ចារាជិកំ។ តត្ថ យុត្តិ បុព្វេ វុត្តា ឯវ។
វិប្បនជ្ជា នាវា បន យំ យំ ឧទកប្បនេសំ ជីវិតា វិតា ហោតិ, ស្វាស្សា ឋានំ។
តស្មា តំ ឧទ្ធុំ វា ឧទ្ធាវេន្តស្ស, អដោ វា ឌីបិលាបេន្តស្ស, ចត្វសុ វា ធិសាសុ
ដុដ្ឋាកាសំ អតិក្កាមេន្តស្ស អតិក្កន្តមត្តេ ចារាជិកំ។ និច្ចលេ ឧទកេ អពន្ធនំ
អត្តនោ ធម្មតាយ វិតនាវំ បុរតោ វា បច្ឆតោ វា វាមនក្ខិណាបស្សតោ វា
កឡន្តស្ស ឯកេនន្តេន ដុដ្ឋាកាសំ អបវេន ឧទកេ បតិដ្ឋិតន្តេន អតិក្កន្តមត្តេ
ចារាជិកំ។ ឧទ្ធុំ កេសគ្គមត្តំ ឧទកតោ មោចិតេ អដោ នាវាតលេន ដុដ្ឋាកាសំ
មុខវដ្ឋី អតិក្កន្តមត្តេ ចារាជិកំ។ តីវេ ពន្ធិត្វា និច្ចលេ ឧទកេ វេបិតនាវាយ
ពន្ធនញ្ច វិតាកាសោ ចាតិ ទ្វេ ឋានានិ។ តំ បឋមំ ពន្ធនា មោចេតិ, ធុល្លច្ចយំ។
បច្ឆា ធន្នំ អាការាទំ អញ្ញតវេន ឋានា ចាវេតិ, ចារាជិកំ។ បឋមំ ឋានា ចាវេត្វា
បច្ឆា ពន្ធនមោចនេបិ ឯសេវ នយោ។ ជលេ ឧស្សាទេត្វា ឧក្កុដ្ឋិត្វា វេបិតនាវាយ
ដុដ្ឋាកាសោវ ឋានំ។ តស្សា បញ្ចហាការេហិ ឋានបរិច្ឆេទោ វេទិតញ្ចោ។

និក្កុដ្ឋិត្វា វេបិតនាវាយ បន មុខវដ្ឋីយា ដុដ្ឋាកាសោវ ឋានំ, តស្សាបិ
បញ្ចហាការេហិ ឋានបរិច្ឆេទំ ញ្ញត្វាយតោ កុតោចិ ដុដ្ឋាកាសំ ឧទ្ធុញ្ច
កេសគ្គមត្តំ អតិក្កន្តមត្តេ ចារាជិកំ វេទិតញ្ចំ។ ជលេ បន ឧស្សាទេត្វា ទ្វិន្នំ
នារុយដិកានំ ឧបរិ វេបិតនាវាយ នារុយដិកានំ ដុដ្ឋាកាសោយេវ ឋានំ, តស្មា
តត្ថ មញ្ញាចាទមត្តកេសុយេវ បត្តជពន្ធសាជកេ នាគនន្តេសុ វេបិតភិក្ខុវាលេ ច
វុត្តនយេនវិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ចោ។

យោត្តពន្ធាយ បន នាវាយ សដ្ឋិសត្តតិព្យាមប្បមាណំ យោត្តំ អមោចេត្វាវ
អាកឡិត្វា

បដិវេលក្តី កត្វា សហ យោត្តន ជលេ ឋបិតាយ នាវាយ ន
 ដុដ្ឋាកាសមត្ថមេវ ឋានំ។ អថ ខោ យោត្តកោដិតោ បដ្ឋាយ យាវ នាវាយ
 បដិវេយំ បតិដ្ឋិតោកាសស្ស បដ្ឋិមន្តោ តាវ ធីយតោ, តិវិយំ បន នាវាយ ច
 យោត្តស្ស ច បដិវេយំ បតិដ្ឋិតបរិយន្តប្បមាណំ ឋានន្តិ វេទិតព្ពំ។ តំ ធីយតោ វា
 តិវិយតោ វា កឡន្តស្ស ឯកេនន្តេន ដុដ្ឋាកាសំ អបរេន បដិវេយំ បតិដ្ឋិតន្តេន
 អតិក្កន្តមត្ថេ, ឧទ្ធុំ កេសក្កមត្ថំ សហ យោត្តន បដិវេតោ មោចិតេ ចារាជិកំ។
 យោ បន តិត្ថេ ឋិតនាវំ អារុហិត្វា ថេយ្យចិត្តោ អរិត្តេន វា ដិយេន វា ចារាជតិ,
 ចារាជិកំ។ សចេ បន ធន្តំ វា បណាមេត្វា ចីវរំ វា ចារាជហិ អក្កមិត្វា ហត្ថហិ
 ឧត្តិហិត្វា លង្ការសទិសំ កត្វា វា តំ ភណ្ណាបេតិ, ពលវា ច វាតោ អាគម្ម នាវំ
 ហរតិ, វាតេនេវ សា ហជា ហោតិ; បុគ្គលស្ស នត្ថិ អវហារោ។ បយោគោ អត្ថិ,
 សោ បន ឋានា ចាវនបយោគោ ន ហោតិ។ យទិ បន តំ នាវំ ឯវំ ភច្ឆន្តិ
 បកតិគមនំ ឧបដ្ឋិន្តិត្វា អញ្ញំ ទិសាភាគំ នេតិ, ចារាជិកំ។ សយមេវ យំ កិត្យា
 តាមតិត្ថំ សម្បត្តំ ឋានា អចារេន្តោវ វិក្កិណិត្វា ភច្ឆតិ, នេវ អត្ថិ អវហារោ។
 ភណ្ណាថេយ្យំ បន ហោតិតិ។

នាវជ្ជកថា និដ្ឋិតា។

យានជ្ជកថា

១០០. យានជ្ជ - យានំ តាវ ឧស្សេន្តោ “យានំ នាម វ័យ្ហ” ត្ថិអាទិមាហ។ តត្ថ
 ឧបរិ មណ្ឌាបសទិសំ បទវច្ឆន្តំ សព្ពបលិគុណ្ឌិមំ វា នាទេត្វា កតំ វ័យ្ហំ។ ឧភោសុ
 បស្សេសុ សុវណ្ណាវជតាទិមយា គោចានសិយោ ទត្វា គរុឡបក្ខកនយេន
 កតា សន្មមាទិកា។ រថោ ច សកជញ្ញា ចាកជមេវ។ តេសុ យត្ថ កត្ថចិ
 សវិញ្ញាណកំ វា អវិញ្ញាណកំ វា វាសិអាទិវសេន ឋបិតំ ភណ្ឌំ ថេយ្យចិត្តេន
 ឋានា ចារេន្តស្ស នាវជ្ជេ ច ជលជ្ជេ ច វុត្តនយេនេវ ចារាជិកំ វេទិតព្ពំ។

អយំ បនវិសេសោ - យានដ្ឋំ តណ្ហាលាទិភណ្ឌំ បិដកេន គណ្ហាតោ បិដកេ
អនុក្ខិត្តេបិ បិដកំ អបហវិត្វា តណ្ហាលាទីនំ ឯកាពទ្ធភារេវិកោបិតេ
ចារាជិកំ។ ថលជ្ជាទីសុបិ អយំ នយោ លព្ភតិ។ យានំ អវហវិស្សមីតិអាទិម្ហិ
ទុតិយបរិយេសនាទីនិ វុត្តនយានេវ។ ឋានា ចារេតីតិ ឯត្ថ បន ទុកយុត្តស្ស
យានស្ស ទ្វិន្នំ គោណានំ អជ្ជ ចាទា, ទេ ច ចក្កានីតិ ទស ឋានានិ។ តំ
ថេយ្យចិត្តស្ស ធុរេ និសីទិត្វា ចាជយតោ គោណានំ ចាទុទ្ធារេ ធុល្លច្ចយំ។
ចក្កានំ បន បថវិយំ បតិជ្ជិតប្បទេសតោ កេសគ្គមត្តេ អតិក្កន្តេ ចារាជិកំ។
សចេ បន គោណា “នាយំ អម្ពានំ សាមិកោ” តិ ព្យាត្វា ធុរំ ធម្មត្វា អាកឡន្តា
តិជ្ជន្តិ វា ជន្តន្តិ វា, រក្ខតិ តាវ។ គោណោ បុន ឧដុកំ បដិចាទេត្វា ធុរំ អារោបេត្វា
ទន្ធាំ យោជេត្វា ចាចនេនវិជ្ជិត្វា ចាជន្តស្ស វុត្តនយានេវ តេសំ ចាទុទ្ធារេ
ធុល្លច្ចយំ។ ចក្កាតិក្កមេ ចារាជិកំ។

សចេបិ សកទ្កមេ មត្តេ ឯកំ ចក្កំ កទ្កមេ លក្កំ ហោតិ, ទុតិយំ ចក្កំ
គោណា បរិវត្តន្តា បរិវត្តន្តិ, ឯកស្ស បិតត្តា ន តាវ អវហារោ ហោតិ។
គោណោ បន បុន ឧដុកំ បដិចាទេត្វា ចាជន្តស្ស បិតចក្កេ កេសគ្គមត្តំ
ដុដ្ឋាកាសំ អតិក្កន្តេ ចារាជិកំ។ ចតុយុត្តកស្ស បន អជ្ជាវស ឋានានិ,
អជ្ជយុត្តកស្ស ចតុត្ថិសាតិ - ឯតេនុចាយេន យុត្តយានស្ស ឋានភេទោ
វេទិតព្ពោ។

យំ បន អយុត្តកំ ធុរេ ឯកាយ បច្ឆតោ ច ទ្វីហិ ឧបត្ថម្ពិនីហិ ឧបត្ថម្ពេត្វា
ឋបិតំ, តស្ស តិណ្ហំ ឧបត្ថម្ពិនីនំ ចក្កានព្វា វសេន បព្វា ឋានានិ។ សចេ ធុរេ
ឧបត្ថម្ពិនី ហេដ្ឋាភាគេ កប្បកតា ហោតិ, ធម ឋានានិ។ បច្ឆតោ បន
អនុបត្ថម្ពេត្វា ធុរេ ឧបត្ថម្ពិតស្សេវ ឧបត្ថម្ពិនីវសេន តីណិ វា ចត្តារិ វា ឋានានិ។
ធុរេន ជលកស្ស វា ទារុកស្ស វា ឧបរិ ឋបិតស្ស តីណិ ឋានានិ។ តថា បថវិយំ

ឋបិតស្ស។ តំ ធុរំកឡិក្ខា វា ឧត្តិបិត្វា វា បុរេតោ ច បច្ឆតោ ច ឋានា ចារេន្តស្ស
ធុល្លច្ចយំ។ ចក្កានំ បតិជ្ជិតជ្ជានេ កេសគ្គមត្តំ អតិក្កន្តេ ចារាជិកំ។ ចក្កានិ
អបនេត្វា ទ្ធិហិ អក្ខសីសេហិ ទារុនំ ឧបរិ ឋបិតស្ស ទ្វេ ឋានានិ។ តំ កឡន្តោ វា
ឧត្តិបន្តោ វា ដុដ្ឋាកាសំ អតិក្កាមេតិ, ចារាជិកំ។ ភូមិយំ ឋបិតស្ស ធុរេន ច
ចត្វហិ ច អក្ខទ្ធិហិ បតិជ្ជិតវសេន បញ្ចា ឋានានិ។ តំ ធុរេ គហេត្វា កឡតោ
ឧទ្ធីនំ បច្ឆិមន្តេហិ បុរិមន្តេ អតិក្កន្តេ ចារាជិកំ។ ឧទ្ធីសុ គហេត្វា កឡតោ ឧទ្ធីនំ
បុរិមន្តេហិ បច្ឆិមន្តេ អតិក្កន្តេ ចារាជិកំ។ បស្សេ គហេត្វា កឡតោ ឧទ្ធីនំយេវ
តិរិយំ បតិជ្ជិតជ្ជានស្ស អតិក្កមេន ចារាជិកំ។ មជ្ឈេ គហេត្វា ឧត្តិបតោ
កេសគ្គមត្តំ បថវិតោ មុត្តេ ចារាជិកំ។ អថ ឧទ្ធិខាណុកា ន ហោន្តិ, សមមេវ
ពាហំ កត្វា មជ្ឈេវិជ្ជិត្វា អក្ខសីសានិ បរេសិតានិ ហោន្តិ, តំ ហេដ្ឋិមតលស្ស
សមន្តា សព្វំ បថវី ដុសិត្វា តិដ្ឋតិ។ តត្ថ ចត្វសុ ទិសាសុ ឧទ្ធិញ្ច
ដុដ្ឋជ្ជានាតិក្កមវសេន ចារាជិកំ វេទិតព្វំ។ ភូមិយំ នាភិយា ឋបិតចក្កស្ស
ឯកមេវ ឋានំ, តស្ស បញ្ចាហាការេហិ បរិច្ឆេទោ។ នេមិបស្សេន ច នាភិយា ច
ដុសិត្វា ឋិតស្ស ទ្វេ ឋានានិ។ នេមិយា ឧដ្ឋិតភាគំ ចានេន អក្កមិត្វា ភូមិយំ
ដុសាបេត្វា អរេសុ វា នេមិយា វា គហេត្វា ឧត្តិបន្តស្ស អត្តនា កតជ្ជានំ ឋានំ ន
ហោតិ, តស្មា តស្មី ឋិតេបិ អវសេសជ្ជានេ អតិក្កន្តមត្តេ ចារាជិកំ។

ភិក្ខុំ និស្សាយ ឋបិតចក្កស្សបិ ទ្វេ ឋានានិ។ តត្ថ បឋមំ ភិក្ខុតោ
មោចេន្តស្ស ធុល្លច្ចយំ។ បច្ឆា បថវិតោ កេសគ្គមត្តុទ្ធាវេ ចារាជិកំ។ បឋមំ
ភូមិតោ មោចេន្តស្ស បន សចេ ភិក្ខុយំ បតិជ្ជិតជ្ជានំ ន កុប្បតិ, ឯសេវ នយោ។
អថ អរេសុ គហេត្វា ហេដ្ឋា កឡន្តស្ស ភិក្ខុំ ដុសិត្វា ឋិតោកាសស្ស ឧបរិមោ
អន្តោ ហេដ្ឋិមំ អតិក្កមតិ, ចារាជិកំ។ មគ្គប្បដិបន្នេ យានេ យានសាមិកោ
កេនចិនេវ ករណីយេន ឱរោហិត្វា មគ្គា ឱក្កន្តោ ហោតិ, អថញ្ញោ ភិក្ខុ បដិបដំ
អាគច្ឆន្តោ អារក្ខសុញ្ញំ បស្សិត្វា, “យានំ អវហរិស្សមី”តិ អាហោហតិ, តស្ស

បយោគីវិនាយេវ គោណា គហេត្វា បក្កន្តា, អវហារោ នត្ថិ។ សេសំ នាវាយំ
វុត្តសទិសន្តិ។

យានជ្ជកថា និដ្ឋិតា។

ការជ្ជកថា

១០១. ឥតោ បរំ ភារោយេវ ភារជ្ជំ។ សោ សីសភារាធិវសេន ចតុតា
ធស្សិតោ។ តត្ថ សីសភារាធិសុ អសម្មោហត្ថំ សីសាធិនំ បរិច្ឆេទោ វេទិតញ្ចោ។
តត្ថ សីសស្ស តាវ បុរិមគលេ គលវាជកោ, បិដ្ឋិគលេ កេសញ្ចិ កេសន្តេ
អារដ្ឋោ ហោតិ, គលស្សេវ ឧភោសុ បស្សេសុ កេសញ្ចិ កេសា ឱរុយ្ហ ជាយន្តិ,
យេ កណ្ណាច្ចុឡិកាតិ វុច្ឆន្តិ, តេសំ អធាភាគោ ចាតិ អយំ ហេដ្ឋិមបរិច្ឆេទោ,
តតោ ឧបរិ សីសំ។ ឯត្ថន្តេវ បិតភារោ សីសភារោ នាម។

ឧភោសុ បស្សេសុ កណ្ណាច្ចុឡិកាហិ បដ្ឋាយ ហេដ្ឋា, កប្បវេហិ បដ្ឋាយ
ឧបរិ, បិដ្ឋិគលាវត្ថតោ ច គលវាជកតោ ច បដ្ឋាយ ហេដ្ឋា, បិដ្ឋិវេមជ្ឈាវត្ថតោ
ច ឧបរិច្ឆេទមជ្ឈេ ហធយអារាជតោ ច បដ្ឋាយ ឧបរិ ខន្ទោ។ ឯត្ថន្តេវ បិតភារោ
ខន្ធភារោ នាម។

បិដ្ឋិវេមជ្ឈាវត្ថតោ បន ហធយអារាជតោ ច បដ្ឋាយ ហេដ្ឋា យាវ
ចាននខសិខា, អយំ កដិបរិច្ឆេទោ។ ឯត្ថន្តេវ សមន្តតោ សរិវេ បិតភារោ
កដិភារោ នាម។

កប្បវតោ បដ្ឋាយ បន ហេដ្ឋា យាវ ហត្ថនខសិខា, អយំ
ឱលម្ពកបរិច្ឆេទោ។ ឯត្ថន្តេវ បិតភារោ ឱលម្ពកោ នាម។

ឥតនិង សីសេ ការព្រឹទ្ធិអាជីសុ អយំ អបុព្វវិនិច្ឆ័យោ - យោ ភិក្ខុ “ឥទំ គហេត្វា ឯត្ថ យាហី” តិ សាមិកេហិ អនាណាត្តា សយមេវ “មយ្ហំ ឥទំ នាម ទេវ, អហំ វេ កណ្ណំ វហាមី” តិ តេសំ កណ្ណំ សីសេន អាទាយ គប្បន្តោ វេយ្យចិត្តេន តំ កណ្ណំ អាមសតិ, ទុក្ខជំ។ យថាវុត្ថសីសបរិច្ឆេទំ អនតិក្កាមេន្លាវ ឥតោ ចិតោ ច យំសន្តោ សារេតិបិ បច្ឆាសារេតិបិ, ដុល្លច្ចយំ។ ខន្ធុ ឱរោបិតមត្ថេ កិញ្ចាបិ សាមិកានំ “វហត្ថ” តិ ចិត្តំ អត្ថិ, តេហិ បន អនាណាត្តត្តា ចារាជិកំ។ ខន្ធុ បន អនោរោបេត្វាបិ សីសតោ កេសគ្គមត្តំ មោចន្តស្ស ចារាជិកំ។ យមកការស្ស បន ឯកោ ភារោ សីសេ បតិជ្ជាតិ, ឯកោ បិដ្ឋិយំ, តត្ថ ទ្វិន្ទំ ហំនានំ វសេន វិនិច្ឆ័យោ វេទិតញ្ចោ។ អយំ បន សុទ្ធសីសភារាជិនំយេវ វសេន ទេសនា អារទ្វា។ យោ ចាយំ សីសភារេ វុត្តោ, ខន្ធុភារាជីសុបិ អយមេវ វិនិច្ឆ័យោ។

ហត្ថេ ការព្រឹទ្ធិ ឯត្ថ បន ហត្ថេន គហិតត្តា ឱលម្ពកោ “ហត្ថេ ភារោ” តិ វុត្តោ។

សោ បឋមំយេវ ភូមិតោ វា គហិតោ ហោតុ, សុទ្ធិចិត្តេន សីសាធិហិ វា, “ហត្ថេ ភារោ” ត្រូវ សង្ឃំ គប្បតិ។ តំ វេយ្យចិត្តេន តាធិសំ គហនដ្ឋានំ ទិស្វា ភូមិយំ វា គប្បាធិសុ វា និក្ខិបន្តស្ស ហត្ថេតោ មុត្តមត្ថេ ចារាជិកំ។ ភូមិតោ កណ្ណាតីតិ ឯត្ថ បន តេសំ ភារានំ យំកិញ្ចា ចាតរាសាធិការណា សុទ្ធិចិត្តេន ភូមិយំ និក្ខិបិត្វា បុន វេយ្យចិត្តេន កេសគ្គមត្តំ ឧទ្ធរន្តស្ស ចារាជិកន្តិ។

ការជួកថា និដ្ឋិតា។

អារាមជួកថា

១០២. អារាមជ្ជេបិ - អារាមំ តាវ ទស្សេន្តោ “អារាមោ នាម បុច្ឆារាមោ ជលារាមោ” តិ អាហា។ តេសុ វស្សិកាធិនំ បុច្ឆនកោ បុច្ឆារាមោ។ អម្ពជលាធិនំ

ផលនកោ ផលារមោ។ អារមេ ចត្វាហិ ហ្មានេហិ និក្ខិត្តស្ស វិនិច្ឆយោ
ភូមជ្ជាធិសុ វុត្តនយោ វេ។

តត្ថជាតកេ បន មូលន្តិ ឧស្សវហិវវេរាទិកំ យំកិញ្ចិ មូលំ, តំ ឧប្បាដេត្វា វា
ឧប្បាដិតំ វា គណ្ណាន្តស្ស យេន មូលេន វុត្ត បូរតិ, តស្មី គហិតេ ចារាជិកំ។
កន្តោបិ មូលេនេវ សង្កហិតោ។ ឧប្បាដេត្តស្ស ចេត្ត អប្បមត្តកេបិ អច្ឆិន្នេ
ដុល្លច្ចយមេវ។ តត្ថ វិនិច្ឆយោ ភិសេ វុត្តនយេនេវ វេទិតញោ។ តចន្តិ
កេសជ្ជត្ថាយ វា រជនត្ថាយ វា ឧបយោគគមនូបកំ យំកិញ្ចិ វុត្តត្ថបំ; តំ
ឧប្បាដេត្វា វា ឧប្បាដិតំ វា គណ្ណាន្តស្ស មូលេ វុត្តនយេន ចារាជិកំ។ បុប្ផន្តិ
វស្សិកមល្លិកាទិកំ យំកិញ្ចិ បុប្ផំ, តំ ឱចិនិត្វា វា ឱចិនិតំ វា គណ្ណាន្តស្ស
ឧប្បលបទុមេសុ វុត្តនយេន ចារាជិកំ។ បុច្ឆានម្បិ ហិ វណ្ណំ វា ពន្ធនំ វា អច្ឆិន្នំ
វក្ខតិ។ វណ្ណពុទ្ធលេ បន កេសញិ សូចិកា ហោតិ, សា ន វក្ខតិ។ ផលន្តិ
អម្ពផលតាលផលាទិកំ យំកិញ្ចិ, តំ វុត្តតោ គណ្ណាន្តស្ស វិនិច្ឆយោ វុត្ត
លគ្គិតកថាយំ វុត្តោ។ អបនេត្វា វេហិតំ ភូមជ្ជាធិសង្កហិតមេវ។

អារាមំ អភិយុញ្ញតីតិ បរសន្តកំ “មម សន្តកោ អយ”ន្តិ មុសា ភណិក្ខា
អភិយុញ្ញតិ, អធិន្ទាទានស្ស បយោគត្តា ទុក្ខដំ។ សាមិកស្ស វិមតី ឧប្បាទេតីតិ
វិនិច្ឆយកុសលតាយ ពលវេទិស្សតាទិកាវេន វា អារាមសាមិកស្ស សំសយំ
ជនេតិ។ កថំ? តញ្ចិ តថាវិនិច្ឆយប្បសុតំ ទិស្វា សាមិកោ ចិន្តេតិ - “សក្ខិស្សាមិ
នុ ខោ អហំ ឥមំ អារាមំ អត្ថនោ កាតុំ, ន សក្ខិស្សាមិ នុ ខោ”តិ។ វេ តស្ស វិមតិ
ឧប្បជ្ឈមាណ តេន ឧប្បាទិតា ហោតិ, តស្មា ដុល្លច្ចយំ អាបជ្ឈតិ។

ធុរំ និក្ខិបតីតិ យទា បន សាមិកោ “អយំ ជេត្វា កក្កុឡោ
ជីវិតព្រហ្មចរិយន្តរាយម្បិ មេ ករេយ្យ, អលំ ទានិ មយ្ហំ ឥមិនា អារាមេនា”តិ ធុរំ
និក្ខិបតិ, អភិយុញ្ញកោ ចារាជិកំ អាបជ្ឈតិ។ សចេ សយម្បិ កតធុរនិក្ខេហោ

ហោតិ, អថ ច បន សាមិកេន ធុរេ និក្ខិត្តេបិ អភិយុញ្ញកោ ធុរំ អនិក្ខិបិត្វាវ
“ឥមំ សុដ្ឋប៊ីឡេត្វា មម អាណាបវត្ថី ទស្សេត្វា កិច្ចារប្បជិស្សវិការេ នំ
វេបេត្វា ទស្សមី”តិ ធាតព្ភកាវេ សឧស្សហោ ហោតិ, រក្ខតិ តាវ។ អថាបិ
អភិយុញ្ញកោ “អច្ឆិន្ទិត្វា ន ធានិ នំ ឥមស្ស ទស្សមី”តិ ធុរំ និក្ខិបតិ, សាមិកោ
បន ន ធុរំ និក្ខិបតិ, បក្ខំ បរិយេសតិ, កាលំ អាគមេតិ, “លង្គិបរិសំ តាវ
លភាមិ, បច្ឆា ជានិស្សមី”តិ បុន គហាលោយេវ សឧស្សហោ ហោតិ,
រក្ខតិយេវ។ យថា បន សោបិ “ន ទស្សមី”តិ, សាមិកោបិ “ន លង្គាមី”តិ - ឯវំ
ឧភោបិ ធុរំ និក្ខិបត្តិ, តទា អភិយុញ្ញកស្ស ចារាជិកំ។ អថ បន អភិយុញ្ញិត្វា
វិនិច្ឆយំ កុរុមាណោ អនិដ្ឋិតេ វិនិច្ឆយេ សាមិកេនបិ ធុរនិក្ខេបេ អកតេ អត្ថនោ
អស្សមិកការំ ជានន្តោយេវ តតោ កិញ្ចា បុប្ផំ វា ផលំ វា គណ្ហាតិ, គណ្ហាគ្យន
ការេតព្ភោ។

ធម្មំ ចរន្តោតិ ភិក្ខុសង្ឃេ វា រាជកុលេ វា វិនិច្ឆយំ ករោន្តោ។ សាមិកំ
បរាជេតីតិ វិនិច្ឆយិ កានំ ឧក្កោចំ ទត្វា កូដសក្ខី ឱតារេត្វា អារាមសាមិកំ
ជិនាតីតិ អត្ថោ។ អាបត្តិ ចារាជិកស្សាតិ ន កេវលំ តស្សេវ, សញ្ញាច្ច តស្ស
អត្ថសាធនេ បវត្តានំ កូដវិនិច្ឆយិ កានម្បិ កូដសក្ខីនម្បិ សព្វេសំ ចារាជិកំ។
ឯត្ថ ច សាមិកស្ស ធុរនិក្ខេបវេសនេវ បរាជយោ វេទិតព្ភោ។ អនិក្ខិត្តធុរោ ហិ
អបរាជិតោវ ហោតិ។ ធម្មំ ចរន្តោ បរដ្ឋតីតិ សចេបិ ធម្មនវិនយេន
សត្តសាសនេន វិនិច្ឆយស្ស បវត្តត្តា សយំ បរាជយំ ចាបុណាតិ; ឯវម្បិ
មុសាវាទេន សាមិកានំ បិដ្ឋាករណាបច្ចយា ធុល្លច្ចយំ អាបដ្ឋតីតិ។

អារាមជ្ជកថា និដ្ឋិតា។

វិហារជ្ជកថា

១០៣. វិហាររដ្ឋបិ - ចតុបិ ហ្វាណេហិ និក្ខត្តំ វុត្តនយមេវ។ អភិយោគេបិ
ចេត្ត ចាតុទ្ធិសំ សង្ឃំ ឧទ្ធិស្ស ភិក្ខុនំ ទិដ្ឋំ វិហារំ វា បរិវេណំ វា អាវាសំ វា
មហាន្តម្យំ ឧទ្ធកម្មំ អភិយុញ្ញតោ អភិយោគោ ន រុហតិ។ អច្ឆិទ្ធិត្វា គណ្ហិតុម្បិ
ន សក្កោតិ។ កស្មា? សព្វេសំ ធុរនិក្ខេបាភារតោ។ ន ហេតុ សព្វេ ចាតុទ្ធិសា
ភិក្ខុ ធុរនិក្ខេបំ ករោន្តិតិ។ ធីយភាណកាធិកេទស្ស បន គណស្ស
ឯកបុគ្គលស្ស វា សន្តកំ អភិយុញ្ញត្វា គណ្ហោស្មោ សក្កោតិ តេ ធុរំ
និក្ខេបាបេតុ។ តស្មា តត្ថ អាវាមេ វុត្តនយេន វិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ញោតិ។

វិហារជ្ជកថា និដ្ឋិតា។

ខេត្តជ្ជកថា

១០៤. ខេត្តរដ្ឋបិ - ខេត្តំ តាវ ទស្សន្តោ “ខេត្តំ នាម យត្ថ បុព្ពណ្ណំ វា អបរណ្ណំ
វា ជាយតី” តិ អាហា។ តត្ថ បុព្ពណ្ណានិ សាលិអាទិនិ សត្ត ធម្មានិ; អបរណ្ណានិ
មុគ្គមាសាទិនិ; ឧច្ឆខេត្តាទិកម្មំ ឯត្ថេវ សង្កហិតំ។ ឥធាបិ ចតុបិ ហ្វាណេហិ
និក្ខត្តំ វុត្តនយមេវ។ តត្ថជាតកេ បន សាលិសីសាទិនិ និរុម្មិត្វា វា ឯកមេកំ
ហេតុនេវ និដ្ឋិត្វា វា អសីតេនលាយិត្វា វា ពហុនិ ឯកតោ ឧប្បាដេត្វា វា
គណ្ហាន្តស្ស យស្មី ពិដេ វា សីសេ វា មុដ្ឋិយំ វា មុគ្គមាសាទិជលេ វា វត្ថុ បូរតិ,
តស្មី ពន្ធនា មោចិតមត្តេ ចារាជិកំ។ អច្ឆិទ្ធិមាណោ បន ទណ្ហាកោ វា វាកោ វា
តថោ វា អប្បមត្តកោបិ រក្ខតិ។

វិហិនាឡំ ធីយម្យំ ហោតិ, យាវ អន្តោនាឡតោ វិហិនីសទណ្ហាកោ ន
និក្ខមតិ, តាវ រក្ខតិ។ កេសគ្គមត្តម្យំ នាឡតោ ទណ្ហាកស្ស ហេដ្ឋិមតលេ
និក្ខន្តេ គណ្ហាក្សេន កាវេតញ្ញោ។ អសីតេនលាយិត្វា គណ្ហតោ បន មុដ្ឋិគតេសុ
ហេដ្ឋា និទ្ទេសុបិ សចេ សីសាទិ ជជិតានិ, រក្ខត្តិ តាវ។ វិជដេត្វា បន

កេសគ្គមត្តម្យី ឧត្តិបតោ សចេ វត្ថុ បូរតិ, ចារាជិកំ។ សាមិកេហិ បន
លាយិត្វា បបិតំ សកុសំ វា អកុសំ វា កត្វា គណ្ហាតោ យេន វត្ថុ បូរតិ, តស្មី
គហិតេ ចារាជិកំ។ សចេ បរិកប្បតិ “ឥទំ មទ្ធិត្វា បច្ឆោជេត្វា សារមេវ
គណ្ហាស្សមី”តិ រក្ខតិ តាវ។ មទ្ធនបច្ឆោជនេសុ ឋានា ចាវេន្តស្សបិ ចារាជិកំ
នត្ថិ, បច្ឆា ភាជនគតេ កតមត្តេ ចារាជិកំ។ អភិយោគោ បនេត្ត វុត្តនយោ ឯវ។

ឡីលសង្កមនាទីសុ បថវី នាម អនក្យា។ តស្មា សចេ ឯកេនេវ ឡីលេន ឥតោ
កេសគ្គមត្តម្យី បថវីប្បទេសំ សាមិកានំ បស្សន្តានំ វា អបស្សន្តានំ វា អត្ថនោ
សន្តកំ ករោតិ, តស្មី ឡីលេ នាមំ ធិន្ទិត្វា វា អធិន្ទិត្វា វា សង្កាមិតមត្តេ តស្ស ច,
យេ ចស្ស ឯកច្ឆន្ទា, សព្វេសំ ចារាជិកំ។ សចេ បន ទ្វិហិ ឡីលេហិ គហិតត្ថំ
ហោតិ, បឋមេ ឡីលេ បុល្លច្ចយំ; ធុតិយេ ចារាជិកំ។ សចេ តីហិ គហិតត្ថំ
ហោតិ, បឋមេ ធុក្កដំ, ធុតិយេ បុល្លច្ចយំ, តតិយេ ចារាជិកំ។ ឯវំ ពហុកេសុបិ
អវសានេ ទ្វេ បេត្វា បុរិមេហិ ធុក្កដំ, អវសានេ ទ្វិន្នំ ឯកេន បុល្លច្ចយំ, ឥតវេន
ចារាជិកំ វេទិតត្ថំ។ តញ្ច ខោ សាមិកានំ ធុរនិក្ខេបេន។ ឯវំ សព្វត្ថ។

វជ្ជី វាតិ “មម សន្តកំ ឥទ”ន្តិ ញាបេតុកាមោ វជ្ជី វា បសារេតិ, យជ្ជី វា
ចាតេតិ, ធុក្កដំ។ “ឥនាទិ ទ្វិហិ បយោគេហិ អត្ថនោ សន្តកំ ករិស្សមី”តិ តេសំ
បឋមេ បុល្លច្ចយំ, ធុតិយេ ចារាជិកំ។

វតី វាតិ បរស្ស ខេត្តំ បរិក្ខេបវសេន អត្ថនោ កាតុកាមោ ធារុនិ និខណាតិ,
បយោគេ បយោគេ ធុក្កដំ។ ឯកស្មី អនាគតេ បុល្លច្ចយំ, តស្មី អាគតេ
ចារាជិកំ។ សចេ តត្ថកេន អសក្កោន្តោ សាខាបរិវារេនេវ អត្ថនោ កាតុ
សក្កោតិ, សាខាចាតនេបិ ឯសេវ នយោ។ ឯវំ យេន យេន បរិក្ខេបិត្វា អត្ថនោ
កាតុ សក្កោតិ, តត្ថ តត្ថ បឋមបយោគេហិ ធុក្កដំ។ អវសានេ ទ្វិន្នំ ឯកេន
បុល្លច្ចយំ, ឥតវេន ចារាជិកំ វេទិតត្ថំ។

មរិយាធំ វាតិ បរស្ស ខេត្ត “មម ឥន” ឆ្នាំ ព្រាហ្មបេតុកាមា អត្ថនោ ខេត្តមរិយាធំ

កេនារចាឡី យថា បរស្ស ខេត្ត អតិក្កមតិ, ឯវំ សង្គាមេតិ,
បំសុមត្តិកាធិបា វា វង្សេត្វាវិត្តតំ ករោតិ, អកតំ វា បន បតិជ្ជាបេតិ,
បុរិមបយោគេហិ ធុក្កជំ។ ទិដ្ឋំ បដិមាធំ ឯកេន ធុល្លច្ចយំ, ឥតវេន ចារាជិកត្តិ។

ខេត្តជ្ជកថា និដ្ឋិតា។

វត្តជ្ជកថា

១០៥. វត្តជ្ជបិ - វត្ត តាវ ធស្សន្តោ វត្ត នាម “អារាមវត្តវិហារវត្ត” តិ
អាហា។ តត្ថ ព័ជំ វា ឧបរោបកេ វា អរោបេត្វាវ កេវលំ ភូមិ សោធន្ទា តិណ្ណំ
ចាការាធំ យេន កេនចិ បរិក្ខិបិត្វា វា អបរិក្ខិបិត្វា វា បុច្ឆារាមាធិធំ អត្ថាយ
ឋបិតោ ភូមិភាគោ អារាមវត្ត នាម។ ឯតេនេវ នយេន
ឯកវិហារបរិវេណាអាវាសាធំ អត្ថាយ ឋបិតោ ភូមិភាគោ វិហារវត្ត នាម។
យោបិ បុព្ពេ អារាមោ ច វិហារោ ច ហុត្វា បច្ឆាវិនស្សិត្វា ភូមិមត្តោ ឋិតោ,
អារាមវិហារកិច្ចំ ន ករោតិ, សោបិ អារាមវិហារវត្តសង្កហេនេវ សង្កហិតោ។
វិនិច្ឆយោ បនេត្ត ខេត្តជ្ជ វត្តសទិសោយេវាតិ។

វត្តជ្ជកថា និដ្ឋិតា។

១០៦. កាមជ្ជេយំ វត្តព្នំ តំ វត្តមេវ។

អរញ្ញជ្ជកថា

១០៧. អរញ្ញជ្ជ - អរញ្ញ តាវ ធស្សន្តោ “អរញ្ញ នាម យំ មនុស្សាធំ
បរិគ្គហិតំ ហោតិ, តំ អរញ្ញ” ឆ្នាំ អាហា។ តត្ថ យស្មា អរញ្ញ នាម មនុស្សាធំ

បរិគ្គហិតម្យី អត្ថិ, អបរិគ្គហិតម្យី; ឥធម៌ បន យំ បរិគ្គហិតំ សារក្ខំ, យតោ ន
វិនា មូលេន កជ្ឈលតាធិនិ គហេតុំ លព្ពន្ធិ, តំ អធិប្បតំ។ តស្មា “យំ មនុស្សានំ
បរិគ្គហិតំ ហោតិ” តិ វត្ថា បុន “អរញ្ញ” ង្គិ វុត្តំ។ តេន ឥមមត្តំ ទស្សេតិ - “ន
បរិគ្គហិតភារោ អរញ្ញស្ស លក្ខណំ។ យំ បន អត្ថនោ អរញ្ញលក្ខណេន អរញ្ញំ
មនុស្សេន បរិគ្គហិតំ, តំ ឥមស្មី អត្ថេ អរញ្ញ” ង្គិ។ តត្ថ វិនិច្ឆយោ អារាមដ្ឋាធិសុ
វុត្តសធិសោ។

តត្ថជាតកេសុ បនេត្ថ ឯកស្មីម្យី មហាគ្យរុក្ខេ ជិន្នមត្ថេ ចារាជិកំ។ លតំ
វាតិ ឯត្ថ ច វេត្តាបិ លតាបិ លតា ឯវ; តត្ថ យោ វេត្តា វា លតា វា ធីយា
ហោតិ, មហារុក្ខេ ច គន្ធទ ច វិនិវដ្ឋីត្វា វា វេបេត្វា វា គតា, សា មូលេ ជិន្នាបិ
អវហារំ ន ជនេតិ អត្ថេ ជិន្នាបិ, យទា បន អត្ថេបិ មូលេបិ ជិន្នា ហោតិ, តទា
អវហារំ ជនេតិ។ សចេ បន វេបេត្វា បិតា ហោតិ, វេបេត្វា បិតា បន វុក្ខតោ
មោចិតមត្តា អវហារំ ជនេតិ។

តិណំ វាតិ ឯត្ថ តិណំ វា ហោតុ បណ្ណំ វា, សព្វំ តិណាគ្គហណេន គហិតំ;
តំ គេហាធនាធិនមត្តាយ បរេហិ ជិន្នំ វា អត្ថនា ជិន្និត្វា វា គណ្ណាឆ្នោ
គណ្ណាក្សេន ការេតញ្ចោ។ ន កេវលញ្ច តិណាបណ្ណាមេវ, អញ្ញម្យី យំ កិញ្ចិ
វាកំឆល្លិ អាធិ, យត្ថ សាមិកា សាលយា, តំ គណ្ណាឆ្នោ គណ្ណាក្សេន ការេតញ្ចោ។
តន្តេត្វា ឋបិតោ អទ្ធកតោបិ វុក្ខោ ន គហេតញ្ចោ។ យោ បន អត្ថេ ច មូលេ ច
ជិន្នា ហោតិ, សាខាបិស្ស បូតិកា ជាតា, ឆល្លិយោបិ គឡិកា, “អយំ
សាមិកេហិ ធម្មិតោ” តិ គហេតុំ វុដ្ឋតិ។ លក្ខណាធិនស្សាបិ យទា លក្ខណំ
ឆល្លិយា បរិយោនន្តំ ហោតិ, តទា គហេតុំ វុដ្ឋតិ។ គេហាធិនំ អត្តាយ វុក្ខេ
ជិន្និត្វា យទា តាធិ កតាធិ អដ្ឋាវុត្តាធិ ច ហោតិ, ទារុនិបិ អរញ្ញេ វស្សេន ច
អាតបេន ច វិនស្សន្តិ, ព្យាធិសានិបិ ទិស្វា “ធម្មិតានិ” តិ គហេតុំ វុដ្ឋតិ។ កស្មា?

យស្មា អរញ្ញសាមិកា ឯតេសំ អនិស្សរា។ យេហិ អរញ្ញសាមិកានំ ធម្មេយ្យធម្មំ
ទត្វា និទ្ទានិ, តេ ឯវ ឥស្សរា, តេហិ ច តានិ ធម្មិតានិ, និរាលយា តត្ថ ជាតាតិ។

យោបិ ភិក្ខុ បឋមំយេវ អរញ្ញចាលានំ ធម្មេយ្យធម្មំ ទត្វា អរញ្ញំ បរិសិទ្ធា
យថារុចិតេ រុក្ខេ គាហាបេតិ, តស្ស តេសំ អារក្ខដ្ឋានំ អគន្ធាបិ យថារុចិតេន
មគ្គេន គន្ធី វដ្តតិ។ អថាបិ បរិសន្តោ អទត្វា “និក្ខមន្តោ ទស្សមី” តិ រុក្ខេ
គាហាបេត្វា និក្ខមន្តោ តេសំ ធាតព្ភំ ទត្វា គច្ឆតិ, វដ្តតិ ឯវ។ អថាបិ អាភោគំ
កត្វា គច្ឆតិ “ធម្មី” តិ រុក្ខេ “ទស្សមី” តិ, “ធម្មី” តិ រុក្ខេ ធាតព្ភមេវ។ សចេ
កោចិ អត្តនោ ជនំ ទត្វា “ភិក្ខុស្ស គន្ធី ធម្មា” តិ វទតិ, លទ្ធកប្បមេវ, គន្ធី
វដ្តតិ។ សចេ បន កោចិ ឥស្សរជាតិកោ ជនំ អទត្វាវ “ភិក្ខុនំ ភាគំ មា
គណ្ណាថា” តិ វាវេតិ, អរញ្ញចាលា ច “មយំ ភិក្ខុនំ តាបសានញ្ច ភាគំ អគណ្ណាត្ថា
កុតោ លទ្ធម, ធម, ភន្តេ” តិ វទន្តិ, ធាតព្ភមេវ។

យោ បន អរញ្ញចាលេសុ និទ្ទាយន្តេសុ វា កើឡាបសុតេសុ វា កត្តចិ
បក្កន្តេសុ វា អគន្ធា “កុហិ អរញ្ញចាលា” តិ បក្កោសិទ្ធាបិ អនិស្វា គច្ឆតិ,
ភណ្ឌាធម្មេយ្យំ។ យោបិ អារក្ខដ្ឋានំ បត្វា កម្មដ្ឋានាទីនិ មនសិករោន្តោ វា
អញ្ញវិហិតោ វា អស្សតិយា អតិក្កមតិ, ភណ្ឌាធម្មេយ្យមេវ។ យស្សាបិ តំ ឋានំ
បត្តស្ស ចោរោ វា ហត្ថិ វា វាឡមិគោ វា មហាមេយោ វា វុដ្ឋហតិ, សោ ច តម្កា
ឧបទ្ធា មុច្ឆិតុកម្យតាយ សហសា តំ ឋានំ អតិក្កមតិ, រក្ខតិ តាវ, ភណ្ឌាធម្មេយ្យំ
បន ហោតិ។ ឥទំ បន អរញ្ញោ អារក្ខដ្ឋានំ នាម សុដ្ឋយាតតោបិ គរុកតរំ។
សុដ្ឋយាតស្ស ហិ បរិច្ឆេទំ អនោក្កមិត្វា ទូរតោវ បរិហារន្តោ ទុក្ខជមេវ
អាបដ្ឋតិ។ ឥទំ បន ថេយ្យចិត្តេន បរិហារន្តស្ស អាភាសេន គច្ឆតោបិ
ចារាជិកមេវ។ តស្មា ឯត្ថ អប្បមត្តេន ភវិតព្ពន្ធិ។

អរញ្ញជ្ជកថា និដ្ឋិតា។

ឧទកកថា

១០៨. ឧទកេ បន - ភាជនគតន្តិ ឧទកនុល្លភកាលេ ឧទកមណីកាដីសុ
ភាជនេសុ សង្កាបេត្វា ឋបិទំ; តំ យស្មី ភាជនេ ឋបិទំ ហោតិ, តំ ភាជនំ
អាវិញ្ញាត្វា វា ជិទ្ធិ កត្វា វា តត្ថ ហោត្វរណីតធុរកេសុ ច អត្តនោ ភាជនំ
បវេសេត្វា គណ្ណាន្តស្ស សប្បិវេសេសុ វុត្តនយេន វិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ចោ។

មរិយានប្បននេ បន តត្ថ ជាតកក្ខតតាមេន សទ្ធិម្បិ មរិយានំ ជិទ្ធិន្តស្ស
អទិន្នានបយោគត្តា ទុក្ខំ។ តញ្ច បន បហារេ បហារេ ហោតិ។ អន្តោឋត្វា
ពហិមុខោ ជិទ្ធិន្តោ ពហិ អន្តេន ការេតញ្ចោ។ ពហិ ឋត្វា អន្តោមុខោ ជិទ្ធិន្តោ
អន្តោអន្តេន ការេតញ្ចោ។ អន្តោ ច ពហិ ច ជិទ្ធិត្វា មជ្ឈេ ឋបេត្វា តំ ជិទ្ធិន្តោ
មជ្ឈេន ការេតញ្ចោ។ មរិយានំ ទុព្ពលំ កត្វា គារោ បក្កោសតិ, តាមទារកេហិ
វា បក្កោសាបេតិ, តា អាគន្ធា ខុរេហិ មរិយានំ ជិទ្ធិន្តិ, តេនេវ ជិទ្ធិន្តា ហោតិ។
មរិយានំ ទុព្ពលំ កត្វា គារោ ឧទកេ បវេសេតិ, តាមទារកេហិ វា បវេសាបេតិ,
តាហិ ឧដ្ឋាបិវិចិយោ មរិយានំ ភិទ្ធិត្វា គច្ឆន្តិ។ តាមទារកេ វា “ឧទកេ
កើឡថា” តិ វេទតិ, កើឡន្តេ វា ឧត្រាសេតិ, តេហិ ឧដ្ឋាបិវិចិយោបិ មរិយានំ
ជិទ្ធិត្វា គច្ឆន្តិ។ អន្តោឧទកេ ជាតុក្កំ ជិទ្ធិតិ, អញ្ជេន វា ជិទ្ធិន្តាបេតិ, តេនបិ
បតន្តេន ឧដ្ឋាបិវិចិយោ មរិយានំ ជិទ្ធិត្វា គច្ឆន្តិ, តេនេវ ជិទ្ធិន្តា ហោតិ។ មរិយានំ
ទុព្ពលំ កត្វា តធុរកក្ខណត្ថាយ តធុរកតោ និព្វហនឧទកំ វា ជិទ្ធិមនតុម្ពំ វា
បិទហតិ, អញ្ជតោ គច្ឆន្តំ វា ឧទកំ យថា ឯត្ថ បរិសតិ, ឯវំ ចាឡិ វា ពន្ធតិ,
មាតិកំ វា ឧដុកំ ករោតិ, តស្ស ឧបរិភាគេ ឋិតំ អត្តនោ តធុរកំ វា ភិទ្ធិតិ,
ឧស្សន្តំ ឧទកំ មរិយានំ គហេត្វា គច្ឆតិ, តេនេវ ជិទ្ធិន្តា ហោតិ។ សព្ពត្ថ
និក្ខន្ធឧទកក្ខានុរូបេន អវហារេន ការេតញ្ចោ។

និទ្ទមនបនាឡី ឧក្សាដេត្វា នីហរន្តស្សបិ ឯសេវ នយោ។ សចេ បន តេន
មរិយានាយ ឧត្តលាយ កតាយ អត្តនោ ធម្មតាយ អាគន្ធា វា អនាណាត្តហិ
តាមនារកេហិ អាហេមិតា វា តារិយោ ខុវេហិ មរិយានំ ភិន្នន្តិ, អត្តនោយេវ
ធម្មតាយ អនាណាត្តហិ វា តាមនារកេហិ ឧទកេ បវេសិតារីចិយោ ឧដ្ឋាបេន្តិ,
តាមនារកា វា សយមេវ បវិសិតា កីឡន្តា ឧដ្ឋាបេន្តិ អន្តោឧទកេ វា វុក្ខា
អញ្ញេន និដ្ឋមនោ បតិតា ឧដ្ឋាបេតិ, ឧដ្ឋាបិតារីចិយោ មរិយានំ ភិន្នន្តិ, សចេបិ
មរិយានំ ឧត្តលំ កតា សុក្ខតឡាកស្ស ឧទកនិព្វហនដ្ឋានំ វា ឧទកនិទ្ទមនតុម្ហំ
វា បិទហតិ, អញ្ញតោ គមនមគ្គេ វា ចាឡី ពន្ធិតិ, សុក្ខមាតិកំ វា ឧដុកំ ករោតិ,
បច្ឆា ទេវេ វុដ្ឋេ ឧទកំ អាគន្ធា មរិយានំ ភិន្នន្តិ, សព្ពត្ត ភណ្ឌាទេយ្យំ។

យោ បន និទាយេ សុក្ខវាបិយា មរិយានំ យាវ តលំ ចាបេត្វា និទ្ធិតិ, បច្ឆា
ទេវេ វុដ្ឋេ អាគតាគតំ ឧទកំ បលាយតិ, ភណ្ឌាទេយ្យំ។ យត្ថកំ តប្បច្ចយា
សស្សំ ឧប្បជ្ឈតិ, តតោ ចាទមត្តក្សនកម្មិ អនេន្តោ សាមិកានំ ធុរនិក្ខេបេន
អស្សមណោ ហោតិ។

យំ បន សព្ពសាធារណំ តឡាកំ ហោតិ; តឡាកេ ឧទកស្ស សព្វេបិ
មនុស្សា ឥស្សរា។ ហេដ្ឋតោ បនស្ស សស្សានិ ករោន្តិ, សស្សចាលនត្ថំ
តឡាកតោ មហាមាតិកា និក្ខមិត្វា ខេត្តមជ្ឈេន យាតិ, សាបិ សទា
សន្ននកាលេ សព្ពសាធារណា។ តតោ បន ឧទ្ទកមាតិកា នីហរិត្វា អត្តនោ
អត្តនោ កេនាវេសុ ឧទកំ បវេសេន្តិ។ តំ អញ្ញេសំ គហេតុំ ន ទេន្តិ។
និទាយសមយេវ ឧទកេ មជ្ឈិក្ខតេ វារេន ឧទកំ ទេន្តិ, យោ ឧទកវារេ សម្មត្ថេ ន
លភតិ, តស្ស សស្សានិ មិលាយន្តិ; តស្មា អញ្ញេសំ វារេ អញ្ញោ គហេតុំ ន
លភតិ។ តត្ថ យោ ភិក្ខុ បវេសំ ឧទ្ទកមាតិកាតោ វា កេនាវេតោ វា ឧទកំ

ថេយ្យចិត្តេន អត្តនោ វា បរស្ស វា មាតិកំ វា កេនារំ វា បវេសេតិ, អដិមុខំ វា
វាហេតិ, អវហារោ វស្ស ហោតិ។

យោបិ “ចិនេន មេ ឧទកកាវោ ភវិស្សតិ, ឥនព្វា សស្សំ មិលាយតី”តិ បរេសំ
កេនារេ

បរិសន្តស្ស ឧទកស្ស បរិសនមគ្គំ បិទហិត្វា អត្តនោ កេនារំ បវេសេតិ,
អវហារោ វេ។ សចេ បន តទ្យាកតោ អនិគ្គតេ បរេសំ មាតិកាមុខំ
អសម្បត្តវ ឧទកេ សុក្ខមាតិកំយេវ យថា អាគច្ឆន្តំ ឧទកំ អញ្ជោសំ កេនារេ
អប្បវិសិត្វា អត្តនោយេវ កេនារំ បរិសតិ, វេ តត្ថ តត្ថ ពន្ធិតិ។ អនិក្ខន្តេ ពន្ធា
សុពន្ធា, និក្ខន្តេ ពន្ធា, ភណ្ឌានេយ្យំ។ តទ្យាកំ គន្ធា សយមេវ និទ្ទមនបនាឡី
ឧគ្សាដេត្វា អត្តនោ កេនារំ បវេសេន្តស្សបិ នត្ថិ អវហារោ។ កស្មា? តទ្យាកំ
និស្សាយ ខេត្តស្ស កតត្តា។ កុរុន្តិយាទីសុ បន “អវហារោ”តិ វុត្ថំ។ តំ “វុត្ថំ
កាលញ្ច ទេសញ្ច”តិ ឥមិនាលក្ខណោន ន សមេតិ។ តស្មា មហាអដ្ឋកថាយំ
វុត្ថមេវ យុត្តន្តិ។

ឧទកកថា និដ្ឋិតា។

ទន្តចោនកថា

១០៩. ទន្តចោណំ អាហមដ្ឋកវិនិច្ឆយេន វិនិច្ឆនិតតំ។ អយំ បនវិសេសោ -
យោ សង្ឃស្ស វេតនកតោ ហុត្វា ទេវសិកំ វា បក្ខមាសវារេន វា ទន្តកដ្ឋំ
អាហារតិ, សោ តំ អាហារិត្វា និទ្ធិត្វាបិ យាវ ភិក្ខុសង្ឃំ ន សម្បជីដ្ឋាបេតិ, តាវ
តស្សេវ ហោតិ។ តស្មា តំ ថេយ្យចិត្តេន គណ្ណាន្តោ គណ្ណាក្សេន កាវេតញ្ជោ។
តត្ថជាតកំ បន គុរុកណ្ណំ, តម្បិ ភិក្ខុសង្ឃេន វត្ថិតកោបិតំ គណ្ណាន្តោ
គណ្ណាក្សេន កាវេតញ្ជោ។ ឯសេវ នយោ គណបុគ្គលគិហិមនុស្សសន្តកេបិ

ជំនួញកេ អង្គជំនួញកេ ច។ តេសំ អាហមុយ្យានភូមីសុ ជាតំ សាមណោរា វារេន
 ភិក្ខុសង្ឃស្ស ទន្តកដ្ឋំ អាហារន្តា អាចរិយុបជ្ឈយានម្មំ អាហារន្តំ, តំ យាវ
 ជិដ្ឋិត្វា សង្ឃំ ន បដិច្ឆាបេន្តិ, តាវ សត្តំ តេសំយេវ ហោតិ។ តស្មា តម្មំ
 ថេយ្យចិត្តេន គណ្ណាន្តោ គណ្ណាក្សេន កាវេតព្ពោ។ យទា បន តេ ជិដ្ឋិត្វា សង្ឃស្ស
 បដិច្ឆាបេត្វា ទន្តកដ្ឋមាឡកេ និក្ខិបន្តិ, “យថាសុខំ ភិក្ខុសង្ឃោ បរិភុញ្ញតូ” តិ;
 តតោ បដ្ឋាយ អវហារោ នត្តិ, វត្ថំ បន ជានិតតំ។ យោ ហិ ទេវសិកំ សង្ឃមជ្ឈេ
 ឌីសរតិ, តេន ទិវសេ ទិវសេ ឯកមេវ ទន្តកដ្ឋំ គហេតតំ។ យោ បន ទេវសិកំ ន
 ឌីសរតិ, បដានយេវ វសិត្វា ធម្មសវនេ វា ឧចោសថគ្គេ វា ទិស្សតិ, តេន
 បមាណំ សល្លកេត្វា ចត្តារិ បញ្ចទន្តកដ្ឋានិ អត្តនោ វសនដ្ឋានេ វេបេត្វា
 ខាទិតព្ពានិ។ តេសុ ឌីណោសុ សចេ បុនបិ ទន្តកដ្ឋមាឡកេ ពហូនិ ហោន្តិយេវ,
 បុនបិ អាហារិត្វា ខាទិតព្ពានិ។ យទិ បន បមាណំ អសល្លកេត្វា អាហារតិ, តេសុ
 អក្ខីណោសុយេវ មាឡកេ ឌីយន្តិ, តតោ កេចិ ថេរា “យេហិ គហិតានិ, តេ
 បដិអាហារន្ត” តិ វេយ្យំ, កេចិ “ខាទន្ត, បុន សាមណោរា អាហារិស្សន្ត” តិ, តស្មា
 វិវាទបរិហារណាត្ថំ បមាណំ សល្លកេត្តតំ។ គហាលោ បន ទោសោ នត្តិ។ មគ្គំ
 គច្ឆន្តេនាបិ ឯកំ វា ទ្វេ វា ថវិកាយ បក្ខិបិត្វា គន្តព្ពន្ធិ។

ទន្តចោនកថា និដ្ឋិតា។

វនប្បតិកថា

១១០. វនស្ស បតីតិ វនប្បតិ; វនជេដ្ឋកុក្ខស្សេតំ អធិវេចនំ។ ឥធ បន
 សព្ពោបិ មនុស្សហិ បរិគ្គហិតរុក្ខោ អធិប្បតោ អម្ពលពុជបនសាទិកោ។
 យត្ថ វា បន មរិចវល្លិអាទិនិ អាហេបេន្តិ, សោ ជិដ្ឋិមាតោ សចេ ឯកាយបិ ជល្លិយា
 វា វាកេន វា សកលិកាយ វា ជេគ្គនា វា សម្ពុទ្ធាវ ហុត្វា ភូមិយំ បតតិ, រក្ខតិ
 តាវ។

យោ បន ជិន្នាបិ វល្លិហិ វា សាមន្តរុក្ខសាខាហិ វា សម្ពុទ្ធា សន្ធាវិតត្តា
ឧដុកមេវ តិដ្ឋតិ, បតន្តោ វា ភូមី ន ចាបុណ្ហាតិ, នត្ថិ តត្ថ បរិហារោ, អវហារោ
ឯវ ហោតិ។ យោបិ កកចេន ជិន្នា អជ្ជិន្នាវិយ ហុត្វា តថេវ តិដ្ឋតិ, តស្មិម្បិ
ឯសេវ នយោ។

យោ បន រុក្ខំ ធុត្ថលំ កត្វា បច្ឆា ចាលេត្វា ចាតេតិ, អញ្ញេន វា ចាលាបេតិ;
អញ្ញំ វាស្ស សន្តិកេ រុក្ខំ ជិន្និត្វា អជ្ជោត្តរតិ, បរេន វា អជ្ជោត្តរាបេតិ; មក្កជេ វា
បរិចាតេត្វា តត្ថ អាហេបេតិ, អញ្ញេន វា អាហេចាបេតិ; វគ្គលិយោ វា តត្ថ
អាហេបេតិ, បរេន វា អាហេចាបេតិ; តា តំ រុក្ខំ ចាតេន្តិ, តស្សេវ អវហារោ។

សចេ បន តេន រុក្ខេ ធុត្ថលេ កតេ អញ្ញោ អនាណាត្តោ ឯវ តំ ចាលេត្វា
ចាតេតិ,

រុក្ខេន វា អជ្ជោត្តរតិ, អត្ថនោ ធម្មតាយ មក្កជា វា វគ្គលិយោ វា អាហេហន្តិ,
បរោ វា អនាណាត្តោ អាហេបេតិ, សយំ វា ឯស វាតមុខំ សោជេតិ, ពលវវាតោ
អាគន្ធា រុក្ខំ ចាតេតិ; សព្ពត្ថ ភណ្ឌាទេយ្យំ។ វាតមុខសោជនំ បនេត្ថ អសម្បត្ត
វាតេ សុក្ខមាតិកាយ ឧដុករណាធិហិ សមេតិ, នោ អញ្ញថា។ រុក្ខំ អាវិជ្ជិត្វា
សត្ថេន វា អាគោជេតិ, អគ្គី វា ទេតិ, មណ្ឌកកណ្តកំ វា វិសំ វា អាគោជេតិ,
យេន សោ មរតិ, សព្ពត្ថ ភណ្ឌាទេយ្យមេវាតិ។

វេនប្បតិកថា និដ្ឋិតា។

ហរណាកកថា

១១១. ហរណាកេ - អញ្ញស្ស ហរណាកំ ភណ្ឌំ ថេយ្យចិត្តោ អាមសតីតិ បរំ
សីសភារាធិហិ ភណ្ឌំ អាទាយ គច្ឆន្តំ ទិស្វា “ឯតំ ហរិស្សរមី”តិ វេគេន គន្ធា

អាមសតិ, ឯត្តាវតា អស្ស ទុក្ខដំ។ ជន្មាបេតីតិ អាកឡនិកឡនំ ករោតិ,
សាមិកោ ន មុញ្ចតិ, តេនស្ស បុល្លច្ចយំ។ ហោចាចាវេតីតិ អាកឡិត្វា
សាមិកស្ស ហត្ថតោ មោចេតិ, តេនស្ស ចារាជិកំ។ សចេ បន តំ
ភណ្ឌសាមិកោ ឧដ្ឋហិត្វា ចោចេត្វា បុន តំ ភណ្ឌំ មោចាបេត្វា គណ្ហាយ្យ, ភិក្ខុ
បឋមគ្គហណោនេវ ចារាជិកោ។ សីសតោ វា កណ្ហតោ វា គីរតោ វា ហត្ថតោ
វា អលដ្ឋារំ ធិន្ទិត្វា វា មោចេត្វា វា គណ្ហន្តស្ស សីសាធិហិ មោចិតមត្ថ
ចារាជិកំ។ ហត្ថ បន វលយំ វា កជកំ វា អនិហិត្វា អគ្គពាហំ យំសន្តោវ
អបរាបរំ វា សាវេតិ, អាកាសគតំ វា ករោតិ, រក្ខតិ តាវ។ រុក្ខមូលជីវរំសេសុ
វលយមិវ ន ចារាជិកំ ជនេតិ។ កស្មា? សវិញ្ញាណកត្តា។
សវិញ្ញាណកកោដ្ឋាសគតញ្ចិ យាវ តតោ ន និហជំ, តាវ តត្ថេវ ហោតិ។
ឯសេវ នយោ អន្តិមុទ្ធិកចាទកជកកជ្ជបគបិឡន្ទនេសុ។

យោ បន បរស្ស និវត្តសាជកំ អន្ធិន្ទតិ, បរោ ច សលដ្ឋិតាយ សហសា ន
មុញ្ចតិ, ឯកេនន្តេន ចោរោ កឡតិ, ឯកេនន្តេន បរោ, រក្ខតិ តាវ។ បរស្ស
ហត្ថតោ មុត្តមត្ថ ចារាជិកំ។ អថាបិ តំ កឡន្តស្ស ធិន្ទិត្វា ឯកទេសោ
ហត្ថគតោ ហោតិ, សោ ច ចាទំ អគ្បតិ ចារាជិកមេវ។ សហភណ្ឌហារកន្តិ
“សភណ្ឌហារកំ ភណ្ឌំ នេស្សមី”តិ ចិន្តេត្វា “ឥតោ យាហី”តិ ភណ្ឌហារកំ
តន្ថេតិ, សោភីតោ ចោរេន អធិប្បេតទិសាភិមុខោ ហុត្វា ឯកំ ចាទំ សង្គាមេតិ,
ចោរស្ស បុល្លច្ចយំ; ទុតិយេ ចារាជិកំ។ ចាតាបេតីតិ អថាបិ ចោរោ
ភណ្ឌហារកស្ស ហត្ថ អារុដំ ធិស្វា សាសន្តោ ហុត្វា ចាតាបេត្វា
គហេតុកាមោ ឯកមន្តំ បដិក្កម្ម សន្តជ្ជេត្វា ចាតាបេតិ, បរស្ស ហត្ថតោ
មុត្តមត្ថ ចារាជិកំ។

ចាតាបេតិ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្សាតិអាទិ បន បរិកប្បវសេន វុត្តំ។ យោ ហិ
ភណ្ឌំ ចាតាបេតិ “យំ មម វុច្ឆតិ, តំ គហេស្សមី” តិ បរិកប្បវត្ថា ចាតាបេតិ,
តស្ស ចាតាបនេ ច អាមសនេ ច ទុក្ខជំ, ជន្ទាបនេ ជុល្លច្ចយំ។ ចាទគ្យនកស្ស
ហំនា ចាវនេ ចារាជិកំ។ តំ បច្ឆា បជិចាតិយមាទស្ស មុញ្ញតោបិ នត្ថិយេវ
សមណភារោ។ យោបិ ភណ្ឌាហារកំ អតិក្កមន្តំ ទិស្វា អនុពន្ធន្តោ “តិជ្ជ, តិជ្ជ,
ភណ្ឌំ ចាតេហី” តិ វត្ថា ចាតាបេតិ, តស្សបិ តេន ហត្ថតោ មុត្តមត្ត
ចារាជិកំ។

យោ បន “តិជ្ជ តិជ្ជា” តិ វទតិ, “ចាតេហី” តិ ន វទតិ; ឥតរោ ច តំ
ឱលោកេត្វា “សចេ ឯស មំ ចាបុណោយ្យ, ឃាតេយ្យាបិ ម” ន្តិ សាលយោវ
ហុត្វា តំ ភណ្ឌំ គហនជ្ជានេ បក្ខិបិត្វា “បុន និវត្តិត្វា គហេស្សមី” តិ បក្កមតិ,
ចាតនបច្ចយា ចារាជិកំ នត្ថិ។ អាគន្ធា បន ថេយ្យចិត្តេន គណ្ហតោ ឧទ្ធារេ
ចារាជិកំ។ អថ បនស្ស ឯវំ ហោតិ - “មយា ចាតាបេន្តេនេវ ឥទំ មម សន្តកំ
កត” ន្តិ តតោ នំ សកសញ្ញាយ គណ្ហាតិ; គហាណោ វក្ខតិ, ភណ្ហាទេយ្យំ បន
ហោតិ។ “ទេហី” តិ វុត្តេ អទេន្តស្ស សាមិកានំ ផុរនិក្ខេបេ ចារាជិកំ។ “សោ ឥមំ
ធម្មេត្វា គតោ, អនជ្ឈាវុត្តកំ ទានិ ឥទ” ន្តិ បំសុកូលសញ្ញាយ គណ្ហតោបិ
ឯសេវ នយោ។ អថ បន សាមិកោ “តិជ្ជ តិជ្ជា” តិ វុត្តមត្តេនេវ ឱលោកេន្តោ តំ
ទិស្វា “ន ទានិ ឥទំ មយ្ហ” ន្តិ ផុរនិក្ខេបំ កត្វា និរាលយោ ធម្មេត្វា បលាយតិ, តំ
ថេយ្យចិត្តេន គណ្ហតោ ឧទ្ធារេ ទុក្ខជំ។ អាហារាបេន្តេ ទាតព្ពំ, អទេន្តស្ស
ចារាជិកំ។ កស្មា? តស្ស បយោគេន ធម្មិតត្តាតិ មហាអដ្ឋកថាយំ វុត្តំ។
អញ្ញេសុ បន វិចារណា ឯវំ នត្ថិ។ បុរិមនយេនេវ សកសញ្ញាយ វា
បំសុកូលសញ្ញាយ វា គណ្ហាន្តេបិ អយមេវ វិនិច្ឆយោតិ។

ហរណាកកថា និដ្ឋិតា។

ឧបនិធិកថា

១១២. ឧបនិធិម្ហូ - នាហំ កណ្ណាមីតិ សម្បជានមុសាវាទេបិ អទិន្នាទានស្ស
បយោគត្តា ទុក្ខជំ។ “កី តុម្កេ កណាថ? នេវីទំ មយ្ហំ អនុរូបំ, ន តុម្កាក”ន្តិអាទិនិ
វទន្តស្សបិ ទុក្ខជមេវ។ “រហោ មយា ឯតស្ស ហត្ថេ ឋបិតំ, ន អញ្ញោ កោចិ
ជាតាតិ, ‘ទស្សតិ នុ ខោ មេ នោ’”តិ សាមិកោ វិមតី ឧប្បាទេតិ, ភិក្ខុស្ស
មុល្លច្ចយំ។ តស្ស ជរុសាទិការំ ទិស្វា សាមិកោ “ន មយ្ហំ ទស្សតី”តិ ធុរំ និក្ខិបតិ,
តត្រត សចាយំ ភិក្ខុ “កិលមេត្វា នំ ទស្សមី”តិ ទានេ សឧស្សហោ, រក្ខតិ តាវ។
សេចេបិ សោ ទានេ និរុស្សហោ, កណ្ណាស្សមិកោ បន គហាលោ សឧស្សហោ,
រក្ខតេវ។ យទិ បន សោ ទានេ និរុស្សហោ កណ្ណាសាមិកោចិ “ន មយ្ហំ
ទស្សតី”តិ ធុរំ និក្ខិបតិ, ឯវំ ឧភិទ្ធី ធុរនិក្ខេបេន ភិក្ខុនោ ចារាជិកំ។ យទិបិ
មុខេន “ទស្សមី”តិ វទតិ, ចិត្តេន បន អនាតុកាមោ, ឯវម្បិ សាមិកស្ស
ធុរនិក្ខេបេ ចារាជិកំ។ តំ បន ឧបនិធិ នាម សង្កាបនត្ថាយ អត្តនោ ហត្ថេ
បរេហិ ឋបិតកណ្ណំ, អគុត្តទេសតោ ឋានោ ចាវេត្វា គុត្តជ្ជានេ ឋបនត្ថាយ
ហរតោ អនាបត្តិ។ យេយ្យចិត្តេនបិ ឋានោ ចាវេន្តស្ស អវហារោ នត្តិ។ កស្មា?
អត្តនោ ហត្ថេ និក្ខិត្តត្តា, កណ្ណាទេយ្យំ បន ហោតិ។ យេយ្យចិត្តេន បរិភុញ្ញតោបិ
ឯសេវ នយោ។ តាវកាលិកគ្គហាលោចិ តថេវ។ ធម្មំ ចរន្តោតិអាទិ
វុត្តនយមេវ។ អយំ តាវ ចាឡិវណ្ណាន។

ចាឡិមុត្តកវិនិច្ឆយោ បនេត្ថ បត្តចតុក្កាទិវសេន ឯវំ វុត្តោ - ឯកោ កិរ
ភិក្ខុ បរស្ស មហាក្សេ បត្តេ លោភំ ឧប្បាទេត្វា តំ ហរិតុកាមោ ឋបិតជ្ជានមស្ស
សុដ្ឋុ សល្លកេត្តា អត្តនោចិ បត្តំ តស្សេវ សន្តិកេ ឋបេសិ។ សោ បច្ចុសសមយេ
អាគន្ធា ធម្មំ វាចាបេត្វា និទ្ទាយមាណំ មហាថេរមាហា - “វន្ទាមិ, កន្លេ”តិ។ “កោ
ឯសោ”តិ? “អហំ, កន្លេ, អាគន្ធកភិក្ខុ, កាលស្សេវម្ហិ គន្ធកាមោ, អសុកស្មិញ្ច

មេ ថានេ ឡើងសេន ឆាម អំសពទ្ធកេន ឡើងសាយ បត្តត្ថវិកាយ បត្តោ
ប្រឹតោ។ សាធាបាំ, ភន្តេ, តំ លកេយ្យ” ឆ្លើយ ថេរោ បរិសិទ្ធា តំ គណ្ហិ។ ឧទ្ធារេយេវ
ចោរស្ស ចារាជិកំ។ សចេ អាគន្ធា “កោសិ ត្វំ អវេលាយ អាគតោ” តិ វុត្តោ
ភីតោ បលាយតិ, ចារាជិកំ បត្វាវ បលាយតិ។ ថេរស្ស បន សុទ្ធិចិត្តត្តា
អនាបត្តិ។ ថេរោ “តំ គណ្ហិស្សមី” តិ អញ្ញំ គណ្ហិ, ឯសេវ នយោ។ អយំ បន អញ្ញំ
តាធិសមេវ គណ្ហាន្តេ យុដ្ឋតិ, មនុស្សវិគ្គហោ អាណាត្តសធិសវត្ថុស្មី រិយ។
កុរុន្តិយំ បន “បទវារេន កាវេតញ្ញោ” តិ វុត្តំ, តំ អតាធិសមេវ គណ្ហាន្តេ យុដ្ឋតិ។

តំ មញ្ញមាណោ អត្តនោ បត្តំ គណ្ហិត្វា អនាសិ, ចោរស្ស សាមិកេន ទិន្នត្តា
ចារាជិកំ នត្តិ, អសុទ្ធិចិត្តេន បន គហិតត្តា ទុក្ខជំ។ តំ មញ្ញមាណោ ចោរស្សេវ
បត្តំ គណ្ហិត្វា អនាសិ, ឥធាបិ ចោរស្ស អត្តនោ សន្តកត្តា ចារាជិកំ នត្តិ,
អសុទ្ធិចិត្តេន បន គហិតត្តា ទុក្ខជមេវ។ សព្ពត្ថ ថេរស្ស អនាបត្តិ។

អបរោ “បត្តំ ចោរស្សមី” តិ តថេវ និទ្ទាយមាណំ ថេរំ វន្តិ។ “កោ អយ” ឆ្លើយ
វុត្តោ ‘អបាំ, ភន្តេ, គិលានភិក្ខុ, ឯកំ តាវ’ មេ បត្តំ ទេវ, កាមទ្វារំ គន្ធា ភេសន្តំ
អាហារិស្សមី” តិ។ ថេរោ “ឥធម គិលានោ នត្តិ, ចោរោ អយំ ភវិស្សតី” តិ
សល្លកេត្តត្វា “ឥមំ ហារត្វ” តិ អត្តនោ វេរិភិក្ខុស្ស បត្តំ និហរិត្វា អនាសិ, ទិន្នម្បិ
ឧទ្ធារេយេវ ចារាជិកំ។ “វេរិភិក្ខុស្ស បត្តោ” តិ សញ្ញាយ អញ្ញស្ស បត្តំ ឧទ្ធារេយេវ
ឯសេវ នយោ។ សចេ បន “វេរិស្សយ” ឆ្លើយ សញ្ញាយ ចោរស្សេវ បត្តំ ឧទ្ធារិត្វា ទេតិ,
វុត្តនយេនេវ ថេរស្ស ចារាជិកំ, ចោរស្ស ទុក្ខជំ។ អថ “វេរិស្សយ” ឆ្លើយ មញ្ញមាណោ
អត្តនោ បត្តំ ទេតិ, វុត្តនយេនេវ ឧភិន្នម្បិ ទុក្ខជំ។

ឯកោ មហាថេរោ ឧបដ្ឋាកំ ទហារភិក្ខុ “បត្តចីវរំ គណ្ហា, អសុកំ ឆាម កាមំ
គន្ធា បិណ្ឌាយ ចរិស្សមា” តិ អាហា។ ទហារោ គហិត្វា ថេរស្ស បច្ឆតោ បច្ឆតោ
គច្ឆន្តោ ថេយ្យចិត្តំ ឧប្បាទេត្វា សចេ សីសេ ភារំ ខន្ធករោតិ, ចារាជិកំ នត្តិ។

កស្មា? អាណាត្តិយា គហិតត្តា។ សធម៌ បន មគ្គតោ ឌីក្កម្ម អជីវី បរិសតិ,
បទវារេន ការេតញ្ចោ។ អថ និវត្តិត្វា វិហារាភិមុខោ បលាយិត្វា វិហារំ បរិសិត្វា
គច្ឆតិ, ឧបចារាតិក្កមេ ចារាជិកំ។ អថាបិ មហាថេរស្ស
និវាសនបរិវត្តនជ្ជានតោ គាមាភិមុខោ បលាយិតិ, គាមូបចារាតិក្កមេ
ចារាជិកំ។ យទិ បន ឧភោបិ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា ភុញ្ញិត្វា វា គហេត្វា វា និក្ខមន្តិ,
ថេរោ ច បុនបិ តំ វេទតិ - “បត្តិចីវរំ គណ្ណា, វិហារំ គមិស្សមា”តិ។ តត្រ ច សោ
បុរិមនយេនេវ ថេយ្យចិត្តេន សីសេ ភារំ ខន្ធ ករោតិ, រក្ខតិ តាវ។ អជីវី
បរិសតិ, បទវារេន ការេតញ្ចោ។ និវត្តិត្វា គាមាភិមុខោ វេ បលាយិតិ,
គាមូបចារាតិក្កមេ ចារាជិកំ។ បុរេតាវិហារាភិមុខោ បលាយិត្វា វិហារេ
អជ្ជិត្វា អនិសីទិត្វា អរូបសន្តេនេវ ថេយ្យចិត្តេន គច្ឆតិ, ឧបចារាតិក្កមេ
ចារាជិកំ។ យោ បន អនាណត្ថោ គណ្ណាតិ, តស្ស សីសេ ភារំ ខន្ធ
ករណាជីសុបិ ចារាជិកំ។ សេសំ បុរិមសទិសមេវ។

យោ បន “អសុកំ នាម វិហារំ គន្ធា ចីវរំ ឆោរិត្វា រជិត្វា វា ឯហី”តិ វុត្ថោ
“សាធុ”តិ គហេត្វា គច្ឆតិ, តស្សបិ អន្តរាមគ្គេ ថេយ្យចិត្តំ ឧប្បាទេត្វា សីសេ
ភារំ ខន្ធ ករណាជីសុ ចារាជិកំ នត្ថិ។ មគ្គា ឌីក្កមនេ បទវារេន ការេតញ្ចោ។ តំ
វិហារំ គន្ធា តត្ថេវ វេសន្តោ ថេយ្យចិត្តេន បរិភុញ្ញន្តោ ជីវាបេតិ, ចោរា វា តស្ស
តំ ហរន្តិ, អវហារោ នត្ថិ, គណ្ណាធម្យំ បន ហោតិ។ តតោ និក្ខមិត្វា
អាគច្ឆតោបិ ឯសេវ នយោ។

យោ បន អនាណត្ថោ ថេរេន និមិត្តេ វា កតេ សយមេវ វា កិលិដ្ឋំ
សល្លត្ថេត្វា “ទេថ, ភន្តេ, ចីវរំ; អសុកំ នាម គាមំ គន្ធា រជិត្វា អាហរិស្សមី”តិ
គហេត្វា គច្ឆតិ; តស្ស អន្តរាមគ្គេ ថេយ្យចិត្តំ ឧប្បាទេត្វា សីសេ ភារំ ខន្ធ
ករណាជីសុ ចារាជិកំ។ កស្មា? អាណាត្តិយា គហិតត្តា។ មគ្គា ឌីក្កមតោបិ

បដិវត្តិត្វា តមេវវិហារំ អាគន្ធាវិហារសីមំ អតិក្កមតោបិ វុត្តនយេនេវ
ចារាជិកំ។ តត្ថ គន្ធា រជិត្វា បច្ឆាគច្ឆតោបិ យេយ្យចិត្តេ ឧប្បន្នេ ឯសេវ នយោ។
សេច បន យត្ថ គតោ, តត្ថ វា អន្តរាមគ្គេ វិហារេ វា តមេវវិហារំ បច្ឆាគន្ធា
តស្ស ឯកបស្សេ វា ឧបចារសីមំ អនតិក្កមិត្វា វសន្តោ យេយ្យចិត្តេ ន
បរិភុញ្ញន្តោ ជីវាបេតិ, ចោរា វា តស្ស តំ ហរន្តិ, យថា វា តថា វា នស្សតិ,
ភណ្ឌាធម្មេ។ ឧបចារសីមំ អតិក្កមតោ បន ចារាជិកំ។

យោ បន ថេវេន និមិត្តេ កយិរមាណេ “ធម៌, ភន្តេ, អហំ រជិត្វា
អាហរិស្សមី”តិ វត្វា “កត្ថ គន្ធា, ភន្តេ, រជមី”តិ បុច្ឆតិ។ ថេវោ ច នំ “យត្ថ
ឥច្ឆសិ, តត្ថ គន្ធា រជមី”តិ វេទតិ, អយំ “វិស្សជ្ជន្ធាតោ” ឆាម។ យេយ្យចិត្តេ ន
បលាយន្តោបិ ន អវហារេន ការេតញ្ចោ។ យេយ្យចិត្តេ ន បន បលាយតោបិ
បរិភោគេន វា អញ្ញថា វា ឆាសយតោបិ ភណ្ឌាធម្មេមេវ ហោតិ។ ភិក្ខុ ភិក្ខុស្ស
ហត្ថេ កិញ្ចា បរិក្ការំ បហិណ្ឌតិ - “អសុករិហារេ អសុកភិក្ខុស្ស ធម៌”តិ,
តស្ស យេយ្យចិត្តេ ឧប្បន្នេ សព្ពជ្ជានេសុ “អសុកំ ឆាម វិហារំ គន្ធា ជីវំ ឆោវិត្វា
រជិត្វា វា ឯមី”តិ ឯត្ថ វុត្តសទិសោវិនិច្ឆយោ។

អបរោភិក្កុំ បហិណ្ឌតុកាមោ និមិត្តំ ករោតិ - “កោនុ ខោ គហេត្វា
គមិស្សតី”តិ, តត្រ ថេ ឯកោ - “ធម៌, ភន្តេ, អហំ គហេត្វា គមិស្សមី”តិ
គហេត្វា គច្ឆតិ, តស្ស យេយ្យចិត្តេ ឧប្បន្នេ សព្ពជ្ជានេសុ “ធម៌, ភន្តេ, ជីវំ,
អសុកំ ឆាម គាមំ គន្ធា រជិត្វា អាហរិស្សមី”តិ ឯត្ថ វុត្តសទិសោវិនិច្ឆយោ។
ថេវេន ជីវត្ថាយ វត្ថំ លភិត្វា ឧបដ្ឋាកកុលេ ឋបិតំ ហោតិ។ អថស្ស
អន្តេវាសិកោ វត្ថំ ហរិតុកាមោ តត្រ គន្ធា “តំ កិរ វត្ថំ ធម៌”តិ ថេវេន
បេសិតោវិយ វេទតិ; តស្ស វេនំ សទ្ធិហិត្វា ឧចាសកេន ឋបិតំ ឧចាសិកា វា,
ឧចាសិកាយ ឋបិតំ ឧចាសកោ វា អញ្ញោ វា, កោចិ និហរិត្វា ធម៌,

ឧទ្ទារយេវេស្ស ចារាជិកំ។ សចេ បន យេវេស្ស ឧបជ្ជាកេហិ “ឥមំ យេវេស្ស
ធន្យមា” តិ អត្ថនោ វត្ថំ ឋបិ តំ ហោតិ។ អថស្ស អន្តេវាសិកោ តំ ហរិតុកាមោ
តត្ថ កត្តា “យេវេស្ស កិវ វត្ថំ ធាតុកាមត្ថ, តំ ទេថា” តិ វទតិ។ តេ ចស្ស
សទ្ធិហិត្វា “មយំ, ភន្តេ, ភោជេត្វា ធន្យមាតិ ឋបយិម្ហ, ហន្ត កណ្ណាហិ” តិ
ទេន្តិ។ សាមិកេហិ ទិន្នត្តា ចារាជិកំ នត្ថិ, អសុទ្ធិចិត្តេន បន គហិតត្តា ទុក្ខដំ,
ភណ្ឌាទេយ្យញ្ច ហោតិ។

ភិក្ខុ ភិក្ខុស្ស វត្វា គាមំ កច្ឆតិ, “ឥត្ថន្ទាមោ មម វស្សវាសិកំ ធន្យតិ, តំ
គហេត្វា ឋបេយ្យាសី” តិ។ “សាធ្វ” តិ សោ ភិក្ខុ តេន ទិន្នំ មហាគ្យសាជកំ អត្ថនា
លទ្ធន អប្បគ្យសាជកេន សទ្ធិ ឋបេត្វា តេន អាគតេន អត្ថនោ
មហាគ្យសាជកស្ស លទ្ធភារំ ញត្វា វា អញត្វា វា “ទេហិ មេ វស្សវាសិក” ត្ថិ
វុត្តោ “តវ ជូលសាជកោ លទ្ធា, មយំ បន សាជកោ មហាគ្យ, ទ្វេបិ អសុកស្មី
នាម ឱកាសេ ឋបិតា, បរិសិត្វា កណ្ណាហិ” តិ វទតិ។ តេន បរិសិត្វា
ជូលសាជកេ គហិតេ ឥតវេស្ស ឥតវំ កណ្ណាតោ ឧទ្ទារ ចារាជិកំ។ អថាបិ តស្ស
សាជកេ អត្ថនោ នាមំ អត្ថនោ ច សាជកេ តស្ស នាមំ លិខិត្វា “កច្ឆ នាមំ
វាចេត្វា កណ្ណាហិ” តិ វទតិ, តត្រាបិ ឯសេវ នយោ។ យោ បន អត្ថនា ច តេន ច
លទ្ធសាជកេ ឯកតោ ឋបេត្វា តំ ឯវំ វទតិ - “តយា ច មយា ច លទ្ធសាជកា
ទ្វេបិ អន្តោគព្ភេ ឋបិតា, កច្ឆ យំ ឥច្ឆសិ, តំ វិចិនិត្វា កណ្ណាហិ” តិ។ សោ ច
លជ្ជាយ អាវាសិកេន លទ្ធិ ជូលសាជកមេវ កណ្ណាយ្យ, តត្រាវាសិកស្ស
វិចិនិត្វា គហិតាវសេសំ ឥតវំ កណ្ណាតោ អនាបត្តិ។ អាគន្តុកោ ភិក្ខុ
អាវាសិកានំ ចីវរកម្មំ ករោន្តានំ សមីបេ បត្តចីវរំ ឋបេត្វា “ឯតេ
សង្កាបេស្សន្តិ” តិ មញ្ញមាណោ ញាយិតុំ វា អញ្ញត្រ វា កច្ឆតិ។ សចេ នំ អាវាសិកា
សង្កាបេន្តិ, ឥច្ឆតំ កុសលំ។ នោ ចេ, នដ្ឋេ គីវា ន ហោតិ។ សចេបិ សោ “ឥទំ,
ភន្តេ, ឋបេថា” តិ វត្វា កច្ឆតិ, ឥតវេ ច សកិច្ចប្បសុតត្តា ន ជានន្តិ, ឯសេវ

នយោ។ អថាបិ តេ “ឥទំ, ភន្តេ, វេបេថា” តិ វុត្តា “មយំ ព្យាវជា” តិ បដិក្ខិបន្តិ,
ឥតរោ ច “អវស្សំ វេបេស្សន្តិ” តិ អនាទិយិត្វា គច្ឆតិ, ឯសេវ នយោ។ សចេ បន
តេន យាចិតា វា អយាចិតា វា “មយំ វេបេស្សាម, ភំ គច្ឆា” តិ វទន្តិ; តំ
សង្កាបិតតំ។ នោ ចេ សង្កាបេន្តិ, នដ្ឋេ គីវា។ កស្មា? សម្មជិដ្ឋិតត្តា។

យោ ភិក្ខុ ភណ្ណាការិកោ ហុត្វា បច្ឆសសមយេ វេ ភិក្ខុនំ បត្តចីវរាទិ
ហេដ្ឋាចាសាទំ ឡិរោបេត្វា ទ្វារំ អបិទហិត្វា តេសម្មិ អនារោចេត្វាវ ទ្វារេ
ភិក្ខុចារំ គច្ឆតិ; តានិ ចេ ចោរា ហារន្តិ, តស្សេវ គីវា។ យោ បន ភិក្ខុហិ
“ឡិរោបេថ, ភន្តេ, បត្តចីវរាទិ; កាលោ សលាកគ្គហធាស្សា” តិ វុត្តា
“សមាគតត្តា” តិ បុច្ឆិត្វា “អាម, សមាគតម្ហា” តិ វុត្តេ បត្តចីវរាទិ នីហិត្វា
និក្ខិបិត្វា ភណ្ណាការិទ្វារំ ពន្ធិត្វា “តុម្ហេ បត្តចីវរាទិ គហេត្វា ហេដ្ឋាចាសាទទ្វារំ
បដិជគ្គិត្វា គច្ឆេយ្យថា” តិ វត្វា គច្ឆតិ។ តត្រ ចេកោ អលសជាតិកោ ភិក្ខុ
ភិក្ខុសុ គតេសុ បច្ឆា អក្ខិនិ បុញ្ញោ ឧដ្ឋហិត្វា ឧទកដ្ឋានំ មុខធាវនតំ គច្ឆតិ,
តំ ខណំ ទិស្វា ចោរា តស្ស បត្តចីវរំ ហារន្តិ, សុហដំ។ ភណ្ណាការិកស្ស គីវា ន
ហោតិ។

សចេបិ កោចិ ភណ្ណាការិកស្ស អនារោចេត្វាវ ភណ្ណាការេ អត្ថនោ
បរិក្ខារំ វេបេតិ, តស្មិម្មិ នដ្ឋេ ភណ្ណាការិកស្ស គីវា ន ហោតិ។ សចេ បន
ភណ្ណាការិកោ តំ ទិស្វា “អដ្ឋានេ វេបិត” តិ គហេត្វា វេបេតិ, នដ្ឋេ តស្ស គីវា។
សចេបិ វេបិតភិក្ខុនា “មយា, ភន្តេ, ព្យាទិសោ នាម បរិក្ខារោ វេបិតោ,
ឧបធារេយ្យថា” តិ វុត្តា “សាធ្វ” តិ សម្មជិដ្ឋតិ, ទុន្តិក្ខិត្តំ វា មញ្ញាមាណោ អញ្ញាស្មី
ហានេ វេបេតិ, តស្សេវ គីវា។ “នាហំ ជានាមី” តិ បដិក្ខិបន្តស្ស បន នត្តិ គីវា។
យោបិ តស្ស បស្សន្តស្សេវ វេបេតិ, ភណ្ណាការិកញា ន សម្មជិដ្ឋាបេតិ, នដ្ឋំ
សុនដ្ឋមេវ។ សចេ តំ ភណ្ណាការិកោ អញ្ញាត្រ វេបេតិ, នដ្ឋេ គីវា។ សចេ

កណ្តាលការ សុគុត្តំ, សញ្ញា សង្ឃស្ស ច ចេតិយស្ស ច បរិក្ខារោ តត្ថេវ ឋប័យតិ,
កណ្តាលការិកោ ច ពាលោ អព្យត្តោ ធ្វារំវិវិទ្យា ធម្មកមំ វា សោតុំ, អញ្ញំ វា កិញ្ចិ
កាតុំ កត្តចិ គច្ឆតិ, តំ ខណំ ទិស្វា យត្តកំ ចោរា ហារន្តិ, សព្វំ តស្ស គីវា។
កណ្តាលការតោ និក្ខមិត្វា ពហិ ច ផ្កមន្តស្ស វា ធ្វារំវិវិទ្យា សរីរំ ឧតុំ
តាហា បេន្តស្ស វា តត្ថេវ សមណធម្មានុយោគេន និសីទ្ធស្ស វា តត្ថេវ និសីទិត្វា
កេនចិ កម្មេន ព្យាវជស្ស វា ឧច្ចារបស្សវ័ប្បិធិតស្សបិ តតោ តត្ថេវ ឧបចារេ
វិជ្ជមានេ ពហិ គច្ឆតោ វា អញ្ញេន វា កេនចិ អាការេន បមត្តស្ស សតោ ធ្វារំ
វិវិទ្យា វា វិវជមេវ បរិសិទ្ធា វា សន្និ ធិន្និត្វា វា យត្តកំ តស្ស បមាទបច្ចយា
ចោរា ហារន្តិ, សព្វំ តស្សេវ គីវា។ ឧណ្ហាសមយេ បន វា តចានំវិវិទ្យា និបដ្ឋិតុំ
វដ្តតិ វនន្តិ។ ឧច្ចារប័ធិតស្ស បន តស្មី ឧបចារេ អសតិ អញ្ញត្ថ គច្ឆន្តស្ស
គិលានបក្ខេ ឋិតត្តា អវិសយោ; តស្មា គីវា ន ហោតិ។

យោ បន អន្តោ ឧណ្ហាប័ធិតោ ធ្វារំ សុគុត្តំ កត្វា ពហិ និក្ខមតិ, ចោរា ច នំ
គហេត្វា “ធ្វារំវិវរា” តិ វនន្តិ, យាវ តតិយំ នវិវតត្តំ។ យទិ បន តេ ចោរា “សចេ
នវិវរសិ, តញ្ចា មារេស្សាម, ធ្វារញ្ចា ភិទ្ធិត្វា បរិក្ខារំ ហរិស្សាមា” តិ ជវសុអាទិនិ
ឧក្ខិបន្តិ។ “មយិ ច មតេ សង្ឃស្ស ច សេនាសនេ វិនដ្ឋេ គុណោ នត្ថិ” តិ វិវរតុំ
វដ្តតិ។ ឥធាបិ អវិសយត្ថា គីវា នត្ថិតិ វនន្តិ។ សចេ កោចិ អាគន្ធកោ កុញ្ចកំ វា
ទេតិ, ធ្វារំ វា វិវរតិ, យត្តកំ ចោរា ហារន្តិ, សព្វំ តស្ស គីវា។ សង្ឃេន
កណ្តាលការគុត្តត្ថាយ សូចិយន្តកញ្ចា កុញ្ចកមុទ្ធិកា ច យោដេត្វា ទិន្នា ហោតិ,
កណ្តាលការិកោ យជិកមត្តំ ទត្វា និបដ្ឋតិ, ចោរា វិវិទ្យា បរិក្ខារំ ហារន្តិ, តស្សេវ
គីវា។ សូចិយន្តកញ្ចា កុញ្ចកមុទ្ធិកញ្ចា យោដេត្វា និបដ្ឋំ បនេតំ សចេ ចោរា
អាគន្ធា “វិវរា” តិ វនន្តិ, តត្ថ បុរិមនយេនេវ បជិបដ្ឋិតត្តំ។ ឯវំ គុត្តំ កត្វា និបន្នេ
បន សចេ ភិក្ខុ វា ធនំ វា ភិទ្ធិត្វា ឧមដ្តេន វា បរិសិទ្ធា ហារន្តិ, ន តស្ស គីវា។
សចេ កណ្តាលការេ អញ្ញេបិ ថេរា វសន្តិ, វិវជេ ធ្វារេ អត្ថនោ អត្ថនោ បរិក្ខារំ

គហេត្វា គប្បន្តិ, ភណ្ណាគារិកោ តេសុ គតេសុ ធ្វារំ ន ជគ្គតិ, សចេ តត្ថ កិញ្ចិ
អវហរីយតិ, ភណ្ណាគារិកស្ស ឥស្សរតាយ ភណ្ណាគារិកស្សេវ គីវា។ បេរេហិ
បន សហាយេហិ ភវិតត្ថំ។ អយំ តត្ថ សាមីចិ។

យទិ ភណ្ណាគារិកោ “តុម្ពេ ពហិ ឋត្វាវ តុម្ពាកំ បរិក្ខារំ គណ្ណេ, មា
បរិសិត្តា” តិ វទតិ, តេសញ្ច ឯកោ លោលមហាយេរោ សាមណេរេហិ ចេវ
ឧបជ្ឈាកេហិ ច សទ្ធិ ភណ្ណាគារំ បរិសិត្វា និសីទតិ ចេវ និបជ្ជតិ ច, យត្ថកំ
ភណ្ណំ នស្សតិ, សត្ថំ តស្ស គីវា។ ភណ្ណាគារិកេន បន អវសេសត្ថេរេហិ ច
សហាយេហិ ភវិតត្ថំ។ អថ ភណ្ណាគារិកោវ លោលសាមណេរេ ច ឧបជ្ឈាកេ ច
គហេត្វា ភណ្ណាគារេ និសីទតិ ចេវ និបជ្ជតិ ច, យំ តត្ថ នស្សតិ, សត្ថំ តស្សេវ
គីវា។ តស្មា ភណ្ណាគារិកេនេវ តត្ថ វសិតត្ថំ។ អវសេសេហិ អប្បេវ រុក្ខមូលេ
វសិតត្ថំ, ន ច ភណ្ណាគារេតិ។

យេ បន អត្ថនោ អត្ថនោ សភាគភិក្ខុនំ វសនគព្ភេសុ បរិក្ខារំ ឋបេន្តិ,
បរិក្ខារេ នជ្ជេ យេហិ ឋបិតោ, តេសំយេវ គីវា។ ឥតរេហិ បន សហាយេហិ
ភវិតត្ថំ។ យទិ បន សង្ឃោ ភណ្ណាគារិកស្ស វិហារេយេវ យាគុកត្ថំ ធាបេតិ,
សោ ច ភិក្ខុចារត្ថាយ គាមំ គប្បតិ, នជ្ជំ តស្សេវ គីវា។ ភិក្ខុចារំ បរិសន្តេហិ
អតិរេកចីវរវត្ថុណាត្ថាយ ឋបិតវិហារវារិកស្សបិ យាគុកត្ថំ វា និវាបំ វា
លកមាទស្សេវ ភិក្ខុចារំ គប្បតោ យំ តត្ថ នស្សតិ, សត្ថំ គីវា។ ន កេវលញ្ច
ឯត្ថកមេវ, ភណ្ណាគារិកស្ស វិយ យំ តស្ស បមាទប្បច្ចយា នស្សតិ, សត្ថំ គីវា។

សចេ វិហារោ មហា ហោតិ, អញ្ញំ បទេសំ រក្ខិតុំ គប្បន្តស្ស អញ្ញស្មី បទេសេ
និក្ខិតុំ ហរន្តិ, អវិសយត្តា គីវា ន ហោតិ។ ព្យាធិសេ បន វិហារេ វេមជ្ឈេ សព្ពេសំ
ឱសរណជ្ជានេ បរិក្ខារេ ឋបេត្វា និសីទិតត្ថំ។ វិហារវារិកា វា ទ្វេ តយោ
ឋបេតត្តា។ សចេ តេសំ អប្បមត្តានំ ឥតោ ចិតោ ច រក្ខតំយេវ កិញ្ចិ នស្សតិ,

គឺវា ន ហោតិ។ វិហារវារិកេ ពន្លឺត្វា ហរិតកណ្ណាម្បិ ចោរានំ បដិបទំ គតេសុ
អញ្ញេន មគ្គេន ហរិតកណ្ណាម្បិ ន តេសំ គឺវា។ សចេ វិហារវារិកានំ វិហារេ
ធាតព្ធី យាគុកត្តំ វា និវាចោ វា ន ហោតិ, តេហិ បត្តព្ពលាភតោ អតិរេកា ទ្វេ
តិស្សោ យាគុសលាភា, តេសំ បហោនកកត្តសលាភា ច ឋបេតុំ វដ្តតិ។ និពន្ធំ
កត្វា បន ន ឋបេតព្ពា, មនុស្សា ហិ វិប្បដិសារិនោ ហោន្តិ, “វិហារវារិកាយេវ
អម្ពាភំ ភត្តំ ភុញ្ញន្តិ” តិ។ តស្មា បរិវត្តត្វា ឋបេតព្ពា។ សចេ តេសំ សភាគា
សលាភកត្តានិ អាហរិត្វា ទេន្តិ, ឥច្ឆេតំ កុសលំ; នោ ច ទេន្តិ, វារំ គាហាបេត្វា
នីហារបេតព្ពានិ។ សចេ វិហារវារិកោ ទ្វេ តិស្សោ យាគុសលាភា, ចត្តារិ បព្ពា
សលាភកត្តានិ ច លកមា នោវ ភិក្ខុចារំ គច្ឆតិ, កណ្ណាភារិកស្ស វិយ សព្វំ
នដ្ឋំ គឺវា ហោតិ។ សចេ សង្ឃស្ស វិហារចាលានំ ធាតព្ធី ភត្តំ វា និវាចោ វា នត្តិ,
ភិក្ខុវិហារវារំ គហេត្វា អត្តនោ អត្តនោ និស្សិតកេ ជគ្គន្តិ, សម្បត្តវារំ
អត្តហេតុំ ន លភន្តិ, យថា អញ្ញេ ភិក្ខុ ករោន្តិ, តថេវ កាតព្វំ។ ភិក្ខុហិ បន
អសហាយ កស្ស វា អត្តទុតិយស្ស វា យស្ស សភាគោ ភិក្ខុ ភត្តំ អានេត្វា
ធាតា នត្តិ, វេរុបស្ស វារោ ន ចាបេតព្ពោ។

យម្បិ ចាកវត្តត្ថាយ វិហារេ ឋបេន្តិ, តំ គហេត្វា ឧបដិវន្តេន ឋាតព្វំ។ យោ
តំ ន ឧបដិវតិ, សោ វារំ ន គាហាបេតព្ពោ។ ជលាជលត្ថាយបិ វិហារេ ភិក្ខុ
ឋបេន្តិ, ជគ្គិត្វា គោបេត្វា ជលវារេន ភាជេត្វា ខាទន្តិ។ យោ តានិ ខាទតិ, តេន
ឋាតព្វំ។ អនុបដិវន្តោ ន គាហាបេតព្ពោ។

សេនាសនមព្វាបីឋបច្ឆត្តរណារក្ខណត្ថាយបិ ឋបេន្តិ, អាវាសេ វសន្តេន
ឋាតព្វំ។ អញ្ញោកាសិកោ បន រុក្ខមូលិកោ វា ន គាហាបេតព្ពោ។

ឯកោ នវកោ ហោតិ, ពហុស្សុតោ បន ពហូនំ ធម្មំ វាចេតិ, បរិបុច្ឆំ ទេតិ,
ចាឡី វណ្ណាតិ, ធម្មកថំ កថេតិ, សង្ឃស្ស ភារំ និត្តរតិ, អយំ លាភំ

បរិគុណឆ្នោត អាវាសេ វសឆ្នោត វារំ ន គាហេតញ្ចេ។ “បរិសរិសេសោ នាម
ញាតញ្ចេ”តិ វទន្តិ។

ឧទាសថា ការបដិមាយរាជគ្គកស្ស បន ធិគុណំ យាគុកត្តំ នេវសិកំ
តណ្ហាលនាឡិ សំវច្ឆេវ តិច្ឆេវ, ធនវីសគ្សនកំ កប្បិយភណ្ឌាញ ធាតព្វំ។ សចេ
បន តស្ស តំ លកមានស្សេវ បមាទេន តត្ថ កិញ្ចំ នស្សតិ, សព្វំ គីវា។ ពន្ធិត្វា
ពលក្ការេន អច្ឆិដ្ឋំ បន ន គីវា។ តត្ថ ចេតិយស្ស វា សង្ឃស្ស វា សន្តកេន
ចេតិយស្ស សន្តកំ រក្ខាបេតុំ វដ្ឋតិ។ ចេតិយស្ស សន្តកេន សង្ឃស្ស សន្តកំ
រក្ខាបេតុំ ន វដ្ឋតិ។ យំ បន ចេតិយស្ស សន្តកេន សង្ឃស្ស សន្តកំ ឋបិតំ
ហោតិ, តំ ចេតិយសន្តកេ រក្ខាបិទេ រក្ខិតមេវ ហោតិ ឯវំ វដ្ឋតិ។ បក្ខវារេន
ឧទាសថា ការវទនិ រក្ខតោបិ បមាទវសេន នដ្ឋំ គីវាយេវាតិ។

ឧបនិធិកថា និដ្ឋិតា។

សុត្តន្តបិដក

១១៣. សុត្តំ តតោ ហនន្តិ តិ សុត្តន្តបិដក; សុត្តន្តជ្ជានស្សេតំ អធិវចនំ។ តញ្ចិ
យស្មា តតោ សុត្តន្តបិដក ភណ្ឌំ សុត្តំ អនត្វា និហរន្តា រញ្ចេ សុត្តំ ហនន្តិ
វិនាសេន្តិ, តស្មា សុត្តន្តបិដក វុត្តំ។ តត្រ បរិសិទ្ធាតិ តត្រ បព្ពតឧណ្ណាធិសុ
រញ្ចេ បរិច្ឆេទំ កត្វា ឋបិតេ សុត្តន្តជ្ជានេ បរិសិទ្ធា។ រាជគ្គំ ភណ្ឌន្តិ រាជារហំ ភណ្ឌំ;
យតោ រញ្ចេ បព្ពមាសកំ វា អតិរេកបព្ពមាសកំ វា អគ្សនកំ សុត្តំ ធាតព្វំ
ហោតិ, តំ ភណ្ឌន្តិ អត្តោ។ រាជកន្តិបិ ចាហេ, អយមេវត្តោ។ យេយ្យចិត្តោតិ
“តតោ រញ្ចេ សុត្តំ ន ធស្សមី”តិ យេយ្យចិត្តំ ឧប្បាទេត្វា តំ ភណ្ឌំ អាមសតិ,
ទុក្ខជំ។ ឋបិតជ្ជានតោ គហេត្វា ជីវិកាយ វា បក្ខិបតិ, បដិច្ឆន្តជ្ជានេ វា ឧរុនា

សន្ធិ ពន្ធតិ, បុណ្យច្បាប់។ សុត្តន្តបិដក បរិដ្ឋានន្តរា ឋានាចារ្យនំ ន ហោតិ។
សុត្តន្តបិដក បរិដ្ឋានន្តរា ឋានាចារ្យនំ ន ហោតិ។

ពហិសុត្តន្តបិដក ចារតតិ រាជបុរិសានំ អញ្ញាវិហិតភារំ បស្សិត្វា អន្តោ
បិតោវ ពហិ បតនត្ថាយ ឱបតិ។ តព្វេ អវស្សំ បតនកំ, ហត្ថតោ មុត្តមត្ត
ចារាជិកំ។ តព្វេ រុក្ខេ វា ខាណុម្ពិ វា បដិហតំ ពលវាតវេ គុក្ខត្ថំ វា ហុត្វា បុន
អន្តោយេវ បតតិ, រក្ខតិ។ បុន គណ្ហាត្វា ឱបតិ, បុព្វេ វុត្តនយេនេវ ចារាជិកំ។
ភូមិយំ បតិត្វា វុត្តនំ បុន អន្តោ បរិសតិ, ចារាជិកមេវ។ កុរុន្តិសង្ខេបជ្ជកថាសុ
បន “សច ពហិ បតិតំ វុត្តនំ បរិសតិ, ចារាជិកំ។ សច អតិជ្ជមានំយេវ
វុត្តនំ បរិសតិ រក្ខតិ” តិ វុត្តំ។

អន្តោ វុត្តនំ ហត្ថន វា ចារនេន វា យជ្ជិយា វា វុត្តតិ, អញ្ញេន វា វុត្តាបេតិ,
សច អន្តោ វុត្តនំ គតំ, ចារាជិកំ។ អន្តោ វុត្តនំ ពហិ គប្បន្តំ រក្ខតិ, “វុត្តនំ
គមិស្សតិ” តិ វា “អញ្ញេន វុត្តនំ គមិស្សតិ” តិ វា អន្តោ វុត្តនំ បច្ឆា សយំ វា វុត្តនំ
អញ្ញេន វា វុត្តនំ ពហិ គប្បន្តំ, រក្ខតិយេវ។ សុត្តន្តបិដក បរិដ្ឋានន្តរា ឋានាចារ្យនំ
វុត្តនំ មេវ នត្ថិ។ ទ្វេ បុជកេ ឯកាពទ្ធ កត្វា សុត្តន្តបិដក ឋានាចារ្យនំ វុត្តនំ,
ពហិបុជកេ សុត្តន្ត ចារាជិកំ អគ្នតិ, តេន សន្ធិ ឯកាពទ្ធតាយ បន អន្តោ បុជកេ
រក្ខតិ។ សច បន បរិវត្តនំ អញ្ញេន ពហិ វុត្តនំ, ចារាជិកំ។ កាដេបិ ឯកាពទ្ធ
កត្វា វុត្តនំ ឯសេវ នយោ។ សច បន អញ្ញេន កាដេកាដិយំ វុត្តនំ មត្តមេវ
ហោតិ, ចារាជិកំ។

គប្បន្ត យានេ វា អស្សបិដិកាជីសុ វា វុត្តនំ “ពហិ ឆិហិតស្សតិ” តិ ឆិហិត
អវហារេ នត្ថិ, គណ្ហាធម្មប្បវិទូ ន ហោតិ។ កស្មា? “អត្រ បរិដ្ឋាន សុត្តន្ត
គណ្ហាធម្ម” តិ វុត្តនំ ឆិហិត សុត្តន្តបិដក ពហិ វុត្តនំ, ន ច តេន ឆិហិត, កស្មា នេវ
គណ្ហាធម្មប្បវិទូ ចារាជិកំ។

បិតាយាធានីសុ ប្រតិទិន វិទ្យា តស៊ូ បយោគំ គតេសុ យេយ្យចិត្តេបិ សតិ
នេវត្ថិ អវហារោ។ យធិ បន បេត្វា យាធានីនិ ចារដេន្តោ អតិក្កាមេតិ,
ហត្ថិសុត្តានីសុ វា កតបរិចយត្តា បុរតោ បេត្វា “ឯហិ, វេ”តិ បក្កោសតិ,
សីមាតិក្កមេ ចារាជិកំ។ ឯឡ កលោមសិក្ខាបទេ ឥមស្មី ហនេ អញ្ញំ ហារាបេតិ,
អនាបត្ថិ, ឥធន ចារាជិកំ។ តត្រ អញ្ញស្ស យានេ វា កល្លោ វា អជានន្តស្ស
បក្ខិបិទ្វា តិយោជនំ អតិក្កាមេតិ, និស្សគ្គិយានិ ហោន្តិ ចាចិត្តិយំ។ ឥធន
អនាបត្ថិ។

សុត្តន្តនិកាយេ សុត្តន្តំ ទត្វាវ គន្ធីវដ្ឋតិ។ ឯកោ អាភោគំ កត្វា គប្បតិ “សចេ ‘សុត្តន្តំ
ទេហី’តិ វត្ថុន្តិ, ទស្សមិ; នោ ចេ វត្ថុន្តិ, គមិស្សមី”តិ។ តំ ទិស្វា ឯកោ សុត្តន្តិកោ
“ឯសោ ភិក្ខុ គប្បតិ, គល្លាប ទំ សុត្តន្ត”ន្តិវទតិ, អបរោ “កុតោ បព្ពជិតស្ស សុត្តន្តិ,
គប្បត្វ”តិ វទតិ, លទ្ធកប្បំ ហោតិ, គន្តព្ភំ។ “ភិក្ខុនំ សុត្តន្តំ អទត្វា គន្ធីន វដ្ឋតិ,
គល្លា ឧចាសកា”តិ វុត្ថេ បន “ភិក្ខុស្ស សុត្តន្តំ គល្លាន្តេហិ បត្តចីវរំ គហោតព្ភំ
ភវិស្សតិ, កី តេន, គប្បត្វ”តិ វុត្ថេបិ លទ្ធកប្បមេវ។ សចេបិ សុត្តន្តិកា និទ្ទាយន្តិ
វា, ជូតំ វា កីឡន្តិ, យត្ថ កត្តចិ វា គតា, អយញ្ច “កុហី សុត្តន្តិកា”តិ
បក្កោសិទ្ធាបិ ន បស្សតិ, លទ្ធកប្បមេវ។ សចេបិ សុត្តន្តនំ បេត្វា អញ្ញវិហិតោ,
កិញ្ចិ ចិន្តេន្តោ វា សជ្ឈាយន្តោ វា មនសិការំ អនុយុញ្ញន្តោ វា
ចោរហត្ថិសីហាឡគ្យានីហិ សហសា វុដ្ឋាយ សមនុតោ វា, មហាមេយំ ឧដ្ឋិតំ
ទិស្វា បុរតោ សាលំ បរិសិតុកាមោ វា ហុត្វា តំ ហនំ អតិក្កមតិ,
លទ្ធកប្បមេវ។

សុត្តន្តំ បរិហារតីតិ ឯត្ថ ឧបចារំ ឌីក្កមិទ្វា កិញ្ចាបិ បរិហារតិ, អវហារោយេវាតិ

កុរុន្តជ្ជកថាយំ វុត្ថំ។ មហាអជ្ជកថាយំបន “បរិហារន្តំ រាជបុរិសា
វិហោបេន្តិ’តិ កេវលំ អាធិនំ ទស្សេត្វា ឧបចារំ ឌីក្កមិទ្វា បរិហារតោ ទុក្កជំ,

អនោក្កមិត្វា បរិហារតោ អនាបត្តី"តិ វុត្ថំ។ ឥទំ ចាឡិយា សមេតិ។ ឯត្ថ ទ្វិហិ
លេខ្ខតោតហិ ឧបចារោ បរិច្ឆិន្ទិតញ្ចោតិ។

សុដ្ឋយាតកថា និដ្ឋិតា។

ចាណកថា

១១២. ឥតោ បរស្មី ឯកំសេន អវហារប្បហោនកថាណំ ធស្សន្តោ
“មនុស្សចាណោ”តិ អាហា។ តម្បី ភុជិស្សំ ហរន្តស្ស អវហារោ នត្ថិ។ យេបិ
ភុជិស្សា មាតរា វា បិតរា វា អាបបិតោ ហោតិ, អត្តនា វា អត្តនោ ឧបរិ កត្វា
បញ្ញាសំ វា សដ្ឋី វា អគ្គហេសិ, តម្បី ហរន្តស្ស អវហារោ នត្ថិ; ធនំ បន
គតជ្ជានេ វុឡតិ។ អន្តោជាតក-ធនក្កិត-ករមរាជិតប្បភេទំ បន ធាសំយេវ
ហរន្តស្ស អវហារោ ហោតិ។ តមេវ ហិ សន្ធាយ ឥទំ វុត្ថំ - “ចាណោ នាម
មនុស្សចាណោ វុច្ឆតិ”តិ។ ឯត្ថ ច គេហធាសិយា កុច្ឆិម្ហិ ធាសស្ស ជាតោ
អន្តោជាតកោ, ធនេន កីតោ ធនក្កិតោ, បរទេសតោ បហរិត្វា អានត្វា
ធាសព្យំ ឧបគមិតោ ករមរាជិតោតិ វេទិតញ្ចោ។ ឯវុបំ ចាណំ “ហរិស្សមី”តិ
អាមសតិ, ទុក្ខជំ។ ហត្ថេ វា ចាទេ វា គហេត្វា ឧត្តិបន្តោ ជន្មាបេតិ, ដុល្លច្ចយំ។
ឧត្តិបិត្វា បលាយិតុកាមោ កេសគ្គមត្តម្បី បិតជ្ជានតោ អតិក្កាមេតិ,
ចារាជិកំ។ កេសេសុ វា ហត្ថេសុ វា គហេត្វា កឡតិ, បទវារេន កាវេតញ្ចោ។

បទសា នេស្សមីតិ តន្ត្រេន្តោ វា បហរេន្តោ វា “ឥតោ គច្ឆាហី”តិ វុទតិ, តេន
វុត្ថុទិសាភាគំ គច្ឆន្តស្ស ទុតិយបទវារេន ចារាជិកំ។ យេបិ តេន សទ្ធិ ឯកច្ឆន្ទា
ហោតិ, សព្ពេសំ ឯកក្ខណោ ចារាជិកំ។ ភិក្ខុ ធាសំ ទិស្វា សុខទុក្ខំ បុច្ឆិត្វា វា
អបុច្ឆិត្វា វា “គច្ឆ, បលាយិត្វា សុខំ ជីវា”តិ វុទតិ, សោ ចេ បលាយតិ,
ទុតិយបទវារេ ចារាជិកំ។ តំ អត្តនោ សមីបំ អាគតំ អញ្ញោ “បលាយា”តិ វុទតិ,

សេចក្តីក្តុសក្តី បដិចារិយា អត្តនោ សមីបមាគតំ វេទតិ, សព្វេសំ ចារាជិកំ។
យោ បន វេគសា បលាយន្ត្តយេវ “បលាយ, យាវ តំ សាមិកា ន គណ្ឌាឆ្នី” តិ
កណាតិ, អនាបត្តិ ចារាជិកស្ស។ សេច បន សណិកំ គប្បន្តំ កណាតិ, សោ ច
តស្ស វេចនេន សីយំ គប្បតិ, ចារាជិកំ។ បលាយិត្វា អញ្ញំ គាមំ វា ទេសំ វា គតំ
ទិស្វា តតោបិ បលាបេន្តស្ស ចារាជិកមេវ។

អទិន្នាធានំ នាម បរិយាយេន មុច្ចតិ។ យោ ហិ ឯវំ វេទតិ - “តុំ ឥធន កី ករោសិ,

កី តេ បលាយិតុំ ន វេទតិ វា, កី កត្តចិ គន្ធា សុខំ ជីវិតុំ ន វេទតិ វា,
ធាសធាសិយោ បលាយិត្វា អមុកំ នាម បទេសំ គន្ធា សុខំ ជីវិត្ត” តិ វា, សោ ច
តស្ស វេចនំ សុត្វា បលាយិតិ, អវហារោ នត្តិ។ យោបិ “មយំ អមុកំ នាម បទេសំ
គន្ធាម, តត្រាគតា សុខំ ជីវិត្ត, អម្ពេហិ ច សទ្ធិ គប្បន្តានំ អន្តរាមគ្គេបិ
ចារេយ្យាធិហិ កិលមថោ នត្តិ” តិ វា សុខំ អត្តនា សទ្ធិ អាគប្បន្តំ គហេត្វា
គប្បតិ មគ្គគមនវសេន, ន ថេយ្យចិត្តេន; នេវត្តិ អវហារោ។ អន្តរាមគ្គេ ច
ចោរេសុ ឧដ្ឋិតេសុ “អរេ! ចោរា ឧដ្ឋិតា, វេគេន បលាយ, ឯហិ យាហិ” តិ
វេទន្តស្សបិ ចោរន្តរាយ មោចនត្ថាយ វុត្តត្តា អវហារំ ន វេទន្តតិ។

ចារាជិកា និដ្ឋិតា។

អបទកថា

អបទេសុ អហិ នាម សស្សាមិកោ អហិតុណ្ហិកាធិហិ គហិតសប្បោ; យំ
កិណ្ឌាបេន្តា

អឡម្បិ ចាទម្បិ កហាបណាម្បិ លភន្តិ, មុញ្ញាបិ ហិរញ្ញំ វា សុវណ្ណំ វា
គហេត្វាវ មុញ្ញាបិ។ តេ កស្សចិ ភិក្ខុនោ និសិទ្ធាកាសំ គន្ធា សប្បករណ្ណំ

បេត្រា និទ្ទាយន្តិ វា, កត្តចិ វា គប្បន្តិ, តត្រ ចេ សោភិត្តុ យេយ្យចិត្តន តំ
 ករណ្ណំ អាមសតិ, ទុក្ខជំ។ ជន្មាបេតិ, ឥន្ទ្រយំ។ ហេតា ចារេតិ, ចារាជិកំ។ សចេ
 បន ករណ្ណកំ ឧត្ត្យាដេត្វា សប្បំ គីវាយ គណ្ណាតិ, ទុក្ខជំ។ ឧទ្ធរតិ, ឥន្ទ្រយំ។
 ឧជុកំ កត្វា ឧទ្ធរន្តស្ស ករណ្ណាតលតោ សប្បស្ស នន្ត្រេ កេសគ្គមត្តេ មុត្តេ
 ចារាជិកំ។ យំសិក្ខា កឡន្តស្ស នន្ត្រេ មុខវដ្តិតោ មុត្តមត្តេ ចារាជិកំ។
 ករណ្ណាមុខំ ព្យាសកំវិវិក្ខា បហារំ វា ឧត្វា “ឃហិ, រេ”តិ នាមេន បក្កោសិក្ខា
 និក្ខាមេតិ, ចារាជិកំ។ តថេវវិវិក្ខា មណ្ឌកសន្នំ វា មូសិកសន្នំ វា
 លាដាវិកិរណំ វា កត្វា នាមេន បក្កោសតិ, អច្ឆរំ វា បហារតិ, ឃរំ និក្ខន្តេបិ
 ចារាជិកំ។ មុខំ អវិវិក្ខាបិ ឃរំ កតេ នាតោ សប្បោ សីសេន ករណ្ណាបុជំ អាហាច្ច
 ឌីកាសំ កត្វា បលាយតិ, ចារាជិកមេវ។ សចេ បន មុខេវិវិកេ សយមេវ
 សប្បោ និក្ខមិក្ខា បលាយតិ, កណ្ណាធម្យំ។ អថាបិ មុខំវិវិក្ខា វា អវិវិក្ខា វា
 កេវលំ មណ្ឌកមូសិកសន្នំ លាដាវិកិរណមេវ ច ករោតិ, ន នាមំ គហេត្វា
 បក្កោសតិ, ន អច្ឆរំ វា បហារតិ, សប្បោ ច នាតត្វា “មណ្ឌកាធិនិ ខាធិស្សមី”តិ
 និក្ខមិក្ខា បលាយតិ, កណ្ណាធម្យមេវ។ មន្វោ កេវលំ ឥធម អបទគ្គហណោន
 អាគតោ។ យំ បនេត្ត វត្តព្ពំ, តំ ឧទកេជ្ឈ វត្តមេវាតិ។

អបទកថា និដ្ឋិតា។

ទិបទកថា

១១៥. ទិបទេសុ - យេ អវហរិតុំ សក្កា, តេ ទស្សេន្តោ “មនុស្ស
 បក្ខជាតា”តិ អាហា។ ទេវតា បន អវហរិតុំ ន សក្កា។ បក្ខា ជាតា ឯតេសន្តិ
 បក្ខជាតា។ តេ លោមបក្ខា ចម្មបក្ខា អដ្ឋិបក្ខាតិ តិវិជា។ តត្ថ
 មោរកុក្កជាធម្មោ លោមបក្ខា, វត្តលិអាធម្មោ ចម្មបក្ខា, ភមរាធម្មោ
 អដ្ឋិបក្ខាតិ វេទិតញ្ញា។ តេ សព្វេបិ មនុស្ស ច បក្ខជាតា ច កេវលំ ឥធម

ធ្វើបទគ្គហឈាន អាគតា។ យំ បនេត្ត វត្តត្តំ, តំ អាគាសដ្ឋេ ច ចាលោ ច
វត្តនយមេវាតិ។

ធ្វើបទកថា និដ្ឋិតា។

ចតុប្បនកថា

១១៦. ចតុប្បនេសុ - បសុកាតិ ចាឡិយំ អាគតាវសេសា សញ្ញា
ចតុប្បនជាតីតិ វេទិតញ្ញា។ ហត្ថិអាធម្មោ ចាកដាយេវ។ តត្ថ ថេយ្យចិត្តេន
ហត្ថិ អាមសន្តស្ស ធុក្កជំ, ជន្មាបេន្តស្ស ធុល្លច្ចយំ។ យោ បន មហាពលោ
ពលមនេន តរុណំ ភិក្ខុច្ឆាបំ នាភិមូលេ សីសេន ឧទ្ធាវេត្វា គណ្ណាត្តោ ចត្តារោ
ចានេ, សោណ្ណំ ច ភូមិតោ កេសគ្គមត្តម្យិ មោចេតិ, ចារាជិកំ។ ហត្ថិ បន កោចិ
ហត្ថិសាលាយំ ពន្ធាត្វា វេបិតោ ហោតិ, កោចិ អពោទ្ធាវ តិដ្ឋតិ, កោចិ
អន្តោវត្ថុម្ហិ តិដ្ឋតិ, កោចិ រាជង្គុលោ តិដ្ឋតិ, តត្ថ ហត្ថិសាលាយំ គីរាយ ពន្ធាត្វា
វេបិតស្ស គីរាពន្ធនញ្ច ចត្តារោ ច ចានាតិ បញ្ច ឋានានិ ហោន្តិ។ គីរាយ ច
ឯកស្មញ្ច ចានេ អយសន្ធិលីកាយ ពន្ធស្ស ច ឋានានិ។ គីរាយ ច ធ្វើសុ ច
ចានេសុ ពន្ធស្ស សត្ត ឋានានិ។ តេសំ វសេន ជន្មាបនឋានាចាវនានិ
វេទិតញ្ញានិ។ អពន្ធស្ស សកលា ហត្ថិសាលា ឋានំ។ តតោ អតិក្កមនេ,
ចារាជិកំ។ អន្តោវត្ថុម្ហិ វិតស្ស សកលំ អន្តោវត្ថុមេវ ឋានំ។ តស្ស
វត្ថុទ្ធារាតិក្កមនេ ចារាជិកំ។ រាជង្គុលោ វិតស្ស សកលនគរំ ឋានំ។ តស្ស
នគរទ្ធារាតិក្កមនេ ចារាជិកំ។ ពហិនគរេ វិតស្ស វិតជ្ជានមេវ ឋានំ។ តំ
ហរន្តោ បទវារេន កាវេតញ្ញោ។ និបន្នស្ស ឯកមេវ ឋានំ។ តំ ថេយ្យចិត្តេន
ឧដ្ឋាបេន្តស្ស ឧដ្ឋិតមត្តោ ចារាជិកំ។ អស្សេបិ អយមេវ វិនិច្ឆយោ។ សចេ បន
សោ ចត្វសុ ចានេសុ ពោទ្ធា ហោតិ, អដ្ឋ ឋានានិ វេទិតញ្ញានិ។ ឯស នយោ ឱដ្ឋេបិ។

គោណោបិ កោចិ គេហេ ពន្ទិត្វា ឋបិតោ ហោតិ។ កោចិ អពោទ្ធោវ តិដ្ឋតិ,
កោចិ បន វេជេ ពន្ទិត្វា ឋបិតោ ហោតិ, កោចិ អពោទ្ធោវ តិដ្ឋតិ។ តត្ថ គេហេ
ពន្ទិត្វា ឋបិតស្ស ចត្តារោ ចាទា, ពន្ធនញ្ញាតិ បញ្ច ឋានានិ; អពន្ទស្ស សកលំ
គេហំ។ វេជបិ ពន្ទស្ស បញ្ច ឋានានិ។ អពន្ទស្ស សកលោ វេជោ។ តំ វេជទ្វារំ
អតិក្កាមេតិ, ចារាជិកំ។ វេជំ ភិន្ទិត្វា ហរន្តោ ខណ្ឌាទ្វារំ អតិក្កាមេតិ, ចារាជិកំ។
ទ្វារំ វា វិវរិត្វា វេជំ វា ភិន្ទិត្វា ពហិ ឋិតោ នាមេន បក្កោសិត្វា និក្កាមេតិ,
ចារាជិកំ។ សាខាភក្កំ ទស្សត្វា បក្កោសន្តស្សបិ ឯសេវ នយោ។ ទ្វារំ អវិវរិត្វា
វេជំ អភិន្ទិត្វា សាខាភក្កំ ចាលេត្វា បក្កោសតិ, គោណោ នាតតាយ វេជំ
លង្ក្ខិត្វា និក្កមតិ, ចារាជិកមេវ។ សចេ បន ទ្វារេ វិវរិតេ វេជេ វា ភិន្ទេ សយមេវ
និក្កមតិ, ភណ្ឌាទេយ្យំ។ ទ្វារំ វិវរិត្វា វា អវិវរិត្វា វា វេជម្បិ ភិន្ទិត្វា វា អភិន្ទិត្វា វា
កេវលំ សាខាភក្កំ ចាលេតិ, ន បក្កោសតិ, គោណោ នាតតាយ បទសា វា
លង្ក្ខិត្វា វា និក្កមតិ, ភណ្ឌាទេយ្យមេវ។ ឯកោ មជ្ឈេ គាមេ ពោទ្ធោ ឋិតោ, ឯកោ
និបន្នោ។ ឋិតគោណាស្ស បញ្ច ឋានានិ ហោន្តិ, និបន្នស្ស ទ្វេ ឋានានិ; តេសំ
វេសេន ជន្មាបនឋានាចាវនានិ វេទិតញ្ចានិ។

យោ បន និបន្នំ អនុដ្ឋាបេត្វា តត្ថេវ ឃាតេតិ, ភណ្ឌាទេយ្យំ។ សុបរិក្ខិត្តេ បន
ទ្វារយុត្តេ គាមេ ឋិតគោណាស្ស សកលគាមោ ឋានំ។ អបរិក្ខិត្តេ ឋិតស្ស វា
ចរន្តស្ស វា ចាទេហិ អក្កន្តជ្ជានមេវ ឋានំ គប្បនបសុកាសុបិ អយមេវ
វិនិច្ឆយោតិ។

ចតុប្បទកថា និដ្ឋិតា។

ពហុប្បទកថា

១១៧. ពហុប្បទេសុ - សចេ ឯកាយ សតបទិយា វត្ថុ បូរតិ, តំ បទសា
នេន្តស្ស នវនវតិ បុល្លច្ចយានិ, ឯកំ ចារាជិកំ។ សេសំ វុត្តនយមេវាតិ។

ពហុប្បទកថា និដ្ឋិតា។

ឱបរកកថា

១១៨. ឱបរតីតិ ឱបរកោ, តត្ថ តត្ថ អន្តោ អនុបវិសតីតិ វុត្ថំ ហោតិ។
ឱបរត្វាតិ សល្លក្ខត្វា, ឧបធារត្វាតិ អត្តោ។ អាចិត្តតីតិ បរកុលេសុ វា
វិហារាជីសុ វា ធុដ្ឋបិតំ អសំវិហិតារក្ខំ ភណ្ឌំ អញ្ញាស្ស ចោរកម្មំ កាតុំ
បដិពាលស្ស អាហេចេតិ។ អាបត្តិ ឧភិទ្ធិ ចារាជិកស្សាតិ អវស្សំ ហារិយេ ភណ្ឌោ
ឱបរកស្ស អាណាត្តិក្ខណោ ឥតរស្ស ឋានាចារនេតិ ឯវំ អាបត្តិ ឧភិទ្ធិ
ចារាជិកស្ស។ យោ បន “បុរិសោ គេហោ នត្ថិ, ភណ្ឌំ អសុកស្មី នាម បទេសេ
ឋបិតំ អសំវិហិតារក្ខំ, ធ្វារំ អសំវុតំ, គតមត្តេនេវ សក្កា ហរិតុំ, នត្ថិ នាម
កោចិ បុរិសការូបជីវី, យោ តំ គន្ធា ហរេយ្យា” តិអាទិនា នយេន បរិយាយកថំ
ករោតិ, តញ្ចា សុត្វា អញ្ញោ “អហំ ទានិ ហរិស្សាមី” តិ គន្ធា ហរតិ, តស្ស
ឋានាចារនេ ចារាជិកំ, ឥតរស្ស បន អនាបត្តិ។ បរិយាយេន ហិ អទិន្នាទានតោ
មុច្ចតីតិ។

ឱបរកកថា និដ្ឋិតា។

ឱណិរកកថា

ឱណិរកតីតិ ឱណិរកោ។ យោ បរេន អត្តនោ វសនដ្ឋានេ អាភតំ ភណ្ឌំ “ឥទំ
តារ, ភន្តេ, មុហុត្ថំ ឱលោកេថ, យាវ អហំ ឥទំ នាម កិច្ចំ កត្វា អាភច្ឆាមី” តិ
វុត្តោ វត្ថុតិ, តស្សេតំ អធិវចនំ។ តេនេវាហ - “ឱណិរកោ នាម អាហជំ ភណ្ឌំ

គោបេន្តោ"តិ។ តត្ថ ឡើងក្លាយ យេនុយៀន ពន្លឺត្វាលគ្គត្វា ឋបិតកណ្ណំ
អមោចេត្វាវ ហេជ្ជា បសិព្ពកំ វា បុជកំ វា ជិន្ធិត្វា កិញ្ចិមត្ថំ គហេត្វា សិព្ពនាធិ
បុន ចាកតិកំ ករោតិ, "ឯវំ កណ្ណិស្សមី"តិ អាមសនាធិនិ ករោន្តស្ស អនុរុចា
អាបត្តិយោ វេទិតព្ពាតិ។

ឡើងក្លាយ ក្លាយ ជិន្ធិតា។

សិរីនាមហារកថា

សិរីនាម អរហន្ត សិរីនាមហារកថា; អញ្ញមញ្ញសញ្ញត្តិយា កតាវហារកថា
រុត្តំ ហោតិ។ សិរីនាមហារកថា ឯកច្ឆន្ទតាយ ឯកជ្ឈន្ទតាយ សម្មន្ទយិត្វាតិ
អត្ថោ។ តត្ថាយំ វិនិច្ឆយោ - សម្មហុលា ភិក្ខុ "អសុកំ នាម គេហំ គន្ធា, ធនំ
វា ភិក្ខុត្វា, សន្ធិំ វា ជិន្ធិត្វា កណ្ណំ ហរិស្សមា"តិ សិរីនាមហារកថា គន្ធាត្ថេសុ ឯកោ
កណ្ណំ អរហន្តិ។ តស្សុទ្ធាវេ សព្ពេសំ ចារាជិកំ។ បរិវារេបិ ចេតំ រុត្តំ -

“ចតុរោ ជនា សិរីនាម, គរុកណ្ណំ អវាហរុ;
តយោ ចារាជិកា, ឯកោ ន ចារាជិកា;
បញ្ញា មេសា កុសលេហិ ជិន្ធិតា"តិ។ (បរិ. ៤៧៩);

តស្សយំ អត្ថោ - ចត្តារោ ជនា អាចរិយន្តេវាសិកា ធមាសកំ គរុកណ្ណំ
អាហរិគុកាមា ជាតា។ តត្ថ អាចរិយោ “ត្វំ ឯកំ មាសកំ ហរ, ត្វំ ឯកំ, ត្វំ ឯកំ,
អហំ តយោ ហរិស្សមី"តិ អាហា។ អន្តេវាសិកេសុ បន បឋមោ “តុម្ពេ, ភន្តេ,
តយោ ហរេ, ត្វំ ឯកំ ហរ, ត្វំ ឯកំ, អហំ ឯកំ ហរិស្សមី"តិ អាហា។ ឥតវេបិ ទ្វេ
ឯវមេវ អាហំសុ។ តត្ថ អន្តេវាសិកេសុ ឯកមេកស្ស ឯកេកោ មាសកោ
សាហត្ថិកោ ហោតិ, តេន នេសំ ធុក្កជាបត្តិយោ; បញ្ច អាណាត្ថិកា, តេហិ
តិណ្ណាម្បិ ចារាជិកំ។ អាចរិយស្ស បន តយោ សាហត្ថិកា, តេហិស្ស ធុក្កច្ចយំ។

តយោ អាណត្តិកា, តេហិមិ ដុល្លច្ចយមេវ។ ឥមស្មិត្តា អធិដ្ឋាននសិក្ខាបទេ
សាហត្តិកំ វា អាណត្តិកស្ស, អាណត្តិកំ វា សាហត្តិកស្ស អង្គំ ន ហោតិ។
សាហត្តិកំ បន សាហត្តិកេនេវ កាវេតព្ពំ, អាណត្តិកំ អាណត្តិកេនេវ។ តេន
វុត្ថំ - “ចតុរោ ជនា សិរិធាយ...បេ.... បញ្ញា មេសា កុសលេហិ ចិន្ដិតា” តិ។

អបិច សិរិធាវហារេ អសម្មាហត្ថំ “ឯកកណ្ណំ ឯកជ្ឈានំ, ឯកកណ្ណំ
នាណាហំ; នាណកណ្ណំ ឯកជ្ឈានំ, នាណកណ្ណំ នាណាហំ” តិ ឥទម្បិ ចតុក្កំ
អត្ថតោ សល្លក្ខេតព្ពំ។ តត្ថ ឯកកណ្ណំ ឯកជ្ឈានន្តិ ឯកកុលស្ស
អាបណាជលកេ បញ្ចមាសកំ កណ្ណំ ទុដ្ឋបិទំ ទិស្វា សម្ពហុលា ភិក្ខុ ឯកំ
អាណាបេន្តិ “គច្ឆេតំ អាហារា” តិ, តស្សុទ្ធាវេ សព្ពេសំ ចារាជិកំ។ ឯកកណ្ណំ
នាណាហំន្តិ ឯកកុលស្ស បញ្ចសុ អាបណាជលកេសុ ឯកេកមាសកំ ទុដ្ឋបិទំ
ទិស្វា សម្ពហុលា ឯកំ អាណាបេន្តិ “គច្ឆេតេ អាហារា” តិ, បញ្ចមស្ស មាសកស្ស
ឧទ្ធាវេ សព្ពេសំ ចារាជិកំ។ នាណកណ្ណំ ឯកជ្ឈានន្តិ ពហុនំ សន្តកំ បញ្ចមាសកំ វា
អតិវេកបញ្ចមាសកំ វា អគ្សនកំ កណ្ណំ ឯកស្មី ហំនេ ទុដ្ឋបិទំ ទិស្វា
សម្ពហុលា ឯកំ អាណាបេន្តិ “គច្ឆេតំ អាហារា” តិ, តស្សុទ្ធាវេ សព្ពេសំ
ចារាជិកំ។ នាណកណ្ណំ នាណាហំន្តិ បញ្ចន្តំ កុលានំ បញ្ចសុ អាបណាជលកេសុ
ឯកេកមាសកំ ទុដ្ឋបិទំ ទិស្វា សម្ពហុលា ឯកំ អាណាបេន្តិ “គច្ឆេតេ
អាហារា” តិ, បញ្ចមស្ស មាសកស្ស ឧទ្ធាវេ សព្ពេសំ ចារាជិកន្តិ។

សិរិធាវហារកថា និដ្ឋិតា។

សង្កេតកម្មកថា

១១៨. សង្កេតកម្មន្តិ សញ្ញាននកម្មំ; កាលបរិច្ឆេទវសេន
សញ្ញាណករណន្តិ អត្ថោ។ ឯត្ថ ច “បុរេភត្ថំ អវហារា” តិ វុត្ថ អង្គ វា បុរេភត្ថំ

អវហរតុ, ស្វេ វា, អនាគតេ វា សំវច្ឆរេ, នត្តិ វិសង្កេតោ; ឧភិន្នម្យឱចរកេ
វុត្តនយេនេវ ចារាជិកំ។ សចេ បន “អដ្ឋ បុរេភត្តំ អវហរា” តិ វុត្តេ ស្វេ បុរេភត្តំ
អវហរតិ, “អដ្ឋា” តិ និយាមិតំ តំ សង្កេតំ អតិក្កម្ម បច្ឆា អវហជំ ហោតិ។ សចេ
“ស្វេ បុរេភត្តំ អវហរា” តិ វុត្តេ អដ្ឋ បុរេភត្តំ អវហរតិ, “ស្វេ” តិ និយាមិតំ តំ
សង្កេតំ អប្បត្វា បុរេ អវហជំ ហោតិ; ឯវំ អវហរន្តស្ស អវហារកស្សេវ
ចារាជិកំ, មូលដ្ឋស្ស អនាបត្តិ។ “ស្វេ បុរេភត្ត” តិ វុត្តេ តទហោវ វា ស្វេ បច្ឆាភត្តំ
វា ហរន្តោបិ តំ សង្កេតំ បុរេ ច បច្ឆា ច ហរតីតិ វេទិតញោ។ ឯស នយោ
បច្ឆាភត្តវត្តិន្តិវេសុបិ។ បុរិមយាម-មជ្ឈិមយាម-បច្ឆិមយាម-កាឡដុល្លា-មាស-
ឧតុ-សំវច្ឆរាទិវសេនាបិ ចេត្ត សង្កេតវិសង្កេតតា វេទិតញោ។ “បុរេភត្តំ ហរា” តិ
វុត្តេ “បុរេភត្តមេវ ហរិស្សមី” តិ វាយមន្តស្ស បច្ឆាភត្តំ ហោតិ; ឯត្ថ កថន្តិ?
មហាសុមត្ថេរោ តាវ អាហា - “បុរេភត្តបយោគោវ ឯសោ, តស្មា មូលដ្ឋោ ន
មុច្ឆតី” តិ។ មហាបទុមត្ថេរោ បនាហា - “កាលបរិច្ឆេទំ អតិក្កន្តត្តាវិសង្កេតំ,
តស្មា មូលដ្ឋោ មុច្ឆតី” តិ។

សង្កេតកម្មកថា និដ្ឋិតា។

និមិត្តកម្មកថា

១២០. និមិត្តកម្មន្តិ សញ្ញាប្បាទនត្ថំ កស្សចិ និមិត្តស្ស ករណំ, តំ “អត្ថិ វា
និខណិស្សមី” តិ អាទិនា នយេន តិធា វុត្តំ។ អញ្ញម្យឱ បនេត្ត ហត្ថលដ្ឋន-
ចាលិប្បហារអង្គុលិដោជន-គីវុន្តាមន-ឧក្កាសនាទិអនេកប្បការំ
សង្កេហតញ្ចំ។ សេសមេត្ត សង្កេតកម្មេ វុត្តនយមេវាតិ។

និមិត្តកម្មកថា និដ្ឋិតា។

អាណត្តិកថា

១២១. ឥន្ទានិ ឯតេស្សេវ សង្កេតកម្មនិមិត្តកម្មេសុ អសម្មាហតំ “ភិក្ខុ ភិក្ខុំ អាណាបេតិ” តិអាទិមាហ។ តត្ថ សោ តំ មញ្ញមាណោ តន្តិ សោ អវហារកោ យំ អាណាបកេន និមិត្តសញ្ញំ កត្វា វុត្ថំ, តំ ឯតន្តិ មញ្ញមាណោ តមេវ អវហរតិ, ធុតិន្ទំ ចារាជិកំ។ សោ តំ មញ្ញមាណោ អញ្ញន្តិ យំ អវហរតិ វុត្ថំ, តំ ឯតន្តិ មញ្ញមាណោ អញ្ញំ តស្មីយេវ ថានេ ឋេយ្យំ អវហរតិ, មូលជ្ជស្ស អនាបត្តិ។ អញ្ញំ មញ្ញមាណោ តន្តិ អាណាបកេន និមិត្តសញ្ញំ កត្វា វុត្ថកណ្ណំ អប្បគ្គំ, ឥទំ អញ្ញំ តស្សេវ សមីបេ ឋេយ្យំ សារកណ្ណន្តិ ឯវំ អញ្ញំ មញ្ញមាណោ តមេវ អវហរតិ, ធុតិន្ទម្បិ ចារាជិកំ។ អញ្ញំ មញ្ញមាណោ អញ្ញន្តិ បុរិមនយេនេវ ឥទំ អញ្ញំ តស្សេវ សមីបេ ឋេយ្យំ សារកណ្ណន្តិ មញ្ញតិ, តព្វោ អញ្ញមេវ ហោតិ, តស្សេវ ចារាជិកំ។

ឥត្តន្ទាមស្ស ចាវនាតិអាទិសុ ឯកោ អាចរិយោ តយោ ពុទ្ធវក្ខិត-ធម្មវក្ខិត-សង្ឃវក្ខិតនាមកា អន្តោវាសិកា ទដ្ឋញ្ញា។ តត្ថ ភិក្ខុ ភិក្ខុំ អាណាបេតិ តិ អាចរិយោ កិញ្ចំ កណ្ណំ កត្តចិ សល្លកេត្វា តស្ស ហរណាត្ថាយ ពុទ្ធវក្ខិតំ អាណាបេតិ។ ឥត្តន្ទាមស្ស ចាវនាតិ គដ្ឋ ភិក្ខុ, ពុទ្ធវក្ខិត, ឯតមត្តំ ធម្មវក្ខិតស្ស ចាវន។ ឥត្តន្ទាមោ ឥត្តន្ទាមស្ស ចាវនត្វតិ ធម្មវក្ខិតោបិ សង្ឃវក្ខិតស្ស ចាវនតុ។ ឥត្តន្ទាមោ ឥត្តន្ទាមំ កណ្ណំ អវហរត្វតិ ឯវំ តយា អាណាត្ថេន ធម្មវក្ខិតេន អាណាត្ថោ សង្ឃវក្ខិតោ ឥត្តន្ទាមំ កណ្ណំ អវហរតុ, សោ ហិ អម្ពេសុ វីរជាតិកោ បដិពាលោ ឥមស្មី កម្មេតិ។ អាបត្តិ ទុក្ខជស្សាតិ ឯវំ អាណាបេន្តស្ស អាចរិយស្ស តាវ ទុក្ខជំ។ សចេ បន សា អាណាត្តិ យថាជិប្បាយំ គដ្ឋតិ, យំ បរតោ ធុល្លច្ចយំ វុត្ថំ, អាណាត្តិក្ខណោ តនេវ ហោតិ។ អថ តំ កណ្ណំ អវស្សំ ហារិយំ ហោតិ, យំ បរតោ “សព្វេសំ អាបត្តិ ចារាជិកស្សា” តិ វុត្ថំ, តតោ ឥមស្ស តន្តិណោយេវ ចារាជិកំ ហោតិ តិ អយំ យុត្តិ សព្វត្ថ វេទិតញ្ញា។

សោ ឥតវស្ស អាហារេតីតិ ពុទ្ធវត្ថិតោ ធម្មវត្ថិតស្ស, ធម្មវត្ថិតោ ច
សង្ឃវត្ថិតស្ស “អម្ពាភំ អាចរិយោ ឯវំ វេទតិ - ‘ឥត្តន្នាមំ កិវ ភណ្ឌំ អវហរ, តុំ
កិវ អម្ពេសុ ច វីរបុរិសោ” តិ អាហារេតិ, ឯវំ តេសម្បំ ទុក្ខជំ។ អវហារកោ
បដិគ្គណ្ហាតីតិ “សាធុ ហរិស្សមី” តិ សង្ឃវត្ថិតោ សម្បជិច្ឆិតិ។ មូលជ្ជស្ស
អាបត្តិ មូលជ្ជយស្សាតិ សង្ឃវត្ថិតេន បដិគ្គហិតមត្តោ អាចរិយស្ស មូលជ្ជយំ,
មហាជនោ ហិ តេន ចាបេ និយោជិតោតិ។ សោ តំ ភណ្ឌាត្ថិ សោ ច
សង្ឃវត្ថិតោ តំ ភណ្ឌំ អវហរតិ, សព្ពេសំ ចតុន្ទម្បំ ជនានំ ចារាជិកំ។ ន
កេវលញ្ច ចតុន្ទំ, ឯតេន ឧចាយេន វិសង្កេតំ អកត្វា បរម្បរាយ អាណាបេន្តំ
សមណសតំ សមណសហស្សំ វា ហោតុ, សព្ពេសំ ចារាជិកមេវ។

ទុតិយវារេ - សោ អញ្ចំ អាណាបេតីតិ សោ អាចរិយេន អាណាត្ថោ
ពុទ្ធវត្ថិតោ ធម្មវត្ថិតំ អទិស្វា វា អវត្តកាមោ វា ហុត្វា សង្ឃវត្ថិតមេវ
ឧបសង្កមិត្វា “អម្ពាភំ អាចរិយោ ឯវំ មាហា - ‘ឥត្តន្នាមំ កិវ ភណ្ឌំ អវហរ” តិ
អាណាបេតិ។ អាបត្តិ ទុក្ខជស្សាតិ អាណាត្ថិយា តាវ ពុទ្ធវត្ថិតស្ស ទុក្ខជំ។
បដិគ្គណ្ហាតិ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្សាតិ សង្ឃវត្ថិតេន សម្បជិច្ឆិតេ មូលជ្ជស្សេវ
ទុក្ខជន្តិ វេទិតព្គំ។ សចេ បន សោ តំ ភណ្ឌំ អវហរតិ, អាណាបកស្ស ច
ពុទ្ធវត្ថិតស្ស, អវហារកស្ស ច សង្ឃវត្ថិតស្សាតិ ឧភិទ្ទម្បំ ចារាជិកំ។
មូលជ្ជស្ស បន អាចរិយស្ស វិសង្កេតត្តា ចារាជិកេន អនាបត្តិ។ ធម្មវត្ថិតស្ស
អជាននតាយ សព្ពេន សព្ពំ អនាបត្តិ។ ពុទ្ធវត្ថិតោ បន ទិទ្ធិ សោតិការំ កត្វា
អត្តនា នដ្ឋោ។

ឥតោ បរេសុ ចតុសុ អាណាត្ថិវារេសុ បឋមេ តាវ សោ គន្ធា បុន
បច្ឆាគច្ឆតីតិ ភណ្ឌាជ្ជានំ គន្ធា អន្តោ ច ពហិ ច អារក្ខំ ទិស្វា អវហរិតុំ
អសក្កោន្តោ អាគច្ឆតិ។ យទាសក្កោសិ, តទាតិ កី អន្លេវ អវហជំ ហោតិ? គច្ឆ

យនា សក្កោសិ តនា នំ អវហរតិ។ អាបត្តិ ទុក្ខជស្សតិ ឯវំ បុន អាណាត្តិយាបិ
ទុក្ខជមេវ ហោតិ។ សចេ បន តំ ភណ្ឌំ អវស្សំ ហារិយំ ហោតិ,
អត្ថសាធកចេតនា នាម មគ្គានន្តរជលសទិសា, តស្មា អយំ
អាណាត្តិក្ខណោយេវ ចារាជិកោ។ សចេបិ អវហារកោ សជ្ឈីវស្សតិក្កមេន តំ
ភណ្ឌំ អវហរតិ, អាណាបកោ ច អន្តរាយេវ កាលំ វា ករោតិ, ហីនាយ វា
អវត្ថតិ; អស្សមណោវ ហុត្វា កាលំ វា ករិស្សតិ, ហីនាយ វា អវត្ថិស្សតិ,
អវហារកស្ស បន អវហារក្ខណោយេវ ចារាជិកំ។

ទុតិយវារេ - យស្មា តំ សណិកំ វា ភណ្ឌោ តស្ស វា ពធិរតាយ “មា អវហរី” តិ

ឯតំ វេចនំ ន សារេតិ, តស្មា មូលដ្ឋោ ន មុត្តោ។ តតិយវារេ - បន សារីតត្តា
មុត្តោ។ ចតុត្ថវារេ - តេន ច សារីតត្តា, ឥតវេន ច “សាធ្វ” តិ សម្មជិដ្ឋិត្វា
ឡិវតត្តា ឧភោបិ មុត្តាតិ។

អាណាត្តិកថា និដ្ឋិតា។

អាបត្តិភេទំ

១២២. ឥនានិ តត្ថ តត្ថ ឋានា ចាវនវសេន វុត្ថស្ស អទិន្នាទានស្ស អង្គំ
វុត្ថុភេទេន ច អាបត្តិភេទំ ទស្សន្តោ “បញ្ចហិ អាការេហិ” តិ អាទិមាហ។ តត្ថ
បញ្ចហិ អាការេហិ តិ បញ្ចហិ ការណេហិ; បញ្ចហិ អង្កេហិ តិ វុត្ថំ ហោតិ។
តត្រាយំ សង្ខេបត្ថោ - អទិន្នំ អាទិយន្តស្ស “បរបរិគ្គហិតញ្ច ហោតិ” តិ អាទិនា
នយេន វុត្ថេហិ បញ្ចហាការេហិ ចារាជិកំ ហោតិ, ន តតោ ឡនេហិ តិ។ តត្រិមេ
បញ្ច អាការា - បរបរិគ្គហិតំ, បរបរិគ្គហិតសញ្ញិតា, បរិក្ខារស្ស គរុកភារោ,
ថេយ្យចិត្តំ, ឋានាចាវនន្តិ។ ឥតោ បរេហិ បន ធូហិ វារេហិ លហុកេ បរិក្ខារេ
វុត្ថុភេទេន មុល្លច្ចយញ្ច ទុក្ខជញ្ច ទស្សិតំ។

១២៥. “ធម្មាការេហី” គឺអាទិនា នយេន វុត្តវាវត្តយេ បន ន សកសញ្ញិតា,
នវិស្សាសគ្គាហិតា, ន តាវកាលិកតា, បរិក្ខារស្ស គរុកភារោ, យេយ្យចិត្តំ,
ថាណាចារនន្តិ ឯវំ ធម្មាការា វេទិតញ្ញា។ វត្តភេទេន បនេត្ថាបិ បឋមវារេ
ចារាជិកំ។ ទុតិយតតិយេសុ ធុល្លច្ចយទុក្ខជាតិ វុត្តានិ។ តតោ បរេសុ បន តិសុ
វារេសុ វិជ្ជមានេបិ វត្តភេទេ វត្តស្ស បរេហិ អបរិគ្គហិតត្ថា ទុក្ខជមេវ វុត្តំ។
តត្រ យទេតំ “ន ច បរេបរិគ្គហិត” តំ វុត្តំ, តំ អនជ្ឈាវត្តកំ វាហោតុ ធម្មតំ
ធិន្ទមូលកំ អស្សមិកវត្ត, អត្ថនោ សន្តកំ វា, ឧភយម្បិ “ន ច
បរេបរិគ្គហិត” ឡេវ សង្ខំ គធម្មតិ។ យស្មា បនេត្ថ បរេបរិគ្គហិតសញ្ញា ច អត្ថិ,
យេយ្យចិត្តេន ច គហិតំ, តស្មា អនាបត្តិ ន វុត្តាតិ។

អាបត្តិភេទំ ធិន្តិតំ។

អនាបត្តិភេទំ

១៣១. ឯវំ វត្តវសេន ច ចិត្តវសេន ច អាបត្តិភេទំ ទស្សេត្វា ឥទានិ
អនាបត្តិភេទំ ទស្សេត្តោ “អនាបត្តិ សសញ្ញាស្ស” គឺអាទិមាហា។ តត្ថ
សសញ្ញាស្ស តិ សកសញ្ញាស្ស, “មយ្ហំ សន្តកំ ឥទំ ភណ្ឌា” ត្ថ ឯវំ សសញ្ញាស្ស
បរភណ្ឌាម្បិ គណ្ហាតោ គហាលោ អនាបត្តិ, គហិតំ បន បុន ធាតត្ថំ។ សចេ
សាមិកេហិ “ទេហី” តិ វុត្តោ ន ទេតិ, តេសំ ធុរនិក្ខេបេ ចារាជិកំ។

វិស្សាសគ្គាហេតិ វិស្សាសគ្គហាលោបិ អនាបត្តិ។ វិស្សាសគ្គាហាលក្ខណំ
បន ឥមិនា សុត្តេន ជាតិតត្ថំ - “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, បញ្ចាហង្គេហិ
សមន្មាគតស្ស វិស្សាសំ គហេតុំ - សន្និដ្ឋា ច ហោតិ, សម្ពត្តោ ច, អាលបិតោ
ច, ជីវតិ ច, គហិតេ ច អត្ថមនោ” តិ (មហាវ. ៣៥៦)។ តត្ថ សន្និដ្ឋាតិ
ធិដ្ឋមត្តកមិត្តោ, សម្ពត្តាតិ ទន្ធិមិត្តោ, អាលបិតោតិ “មម សន្តកំ យំ ឥច្ឆសិ,

តំ គណ្ណាយ្យាសិ, អាបុច្ឆិត្វា គហលោ ការណំ នត្ថី" តិ វុត្តោ។ ជីវតីតិ
អនុជ្ជានសេយ្យាយ សយិតោបិ យាវ ជីវិតិទ្រ្ទិយុបច្ឆេទំ ន ចាបុណាតិ។ គហិតេ
ច អត្តមនោតិ គហិតេ តុដ្ឋចិត្តោ ហោតិ, វេរុបស្ស សន្តកំ "គហិតេ មេ
អត្តមនោ ភវិស្សតី" តិ ជានន្តេន គហេតុំ វដ្តតិ។ អនវសេសបរិយាទានវសេន
ចេតានិ បញ្ចាផ្កានិ វុត្តានិ។ វិស្សាសគ្គាហោ បន តីហិ អង្គហិ រុហតិ - សន្និដ្ឋា,
ជីវតិ, គហិតេ អត្តមនោ; សម្ពុត្តោ, ជីវតិ, គហិតេ អត្តមនោ; អាសវិកោ,
ជីវតិ, គហិតេ អត្តមនោតិ។

យោ បន ន ជីវតិ, ន ច គហិតេ អត្តមនោ ហោតិ; តស្ស សន្តកំ
វិស្សាសគ្គាហោន គហិតម្បី បុន ធាតព្វំ។ ទទមាទេន ច មតកេនំ តាវ យេ
តស្ស ធនេ ឥស្សរា គហជ្ជា វា បព្វជិតា វា, តេសំ ធាតព្វំ។ អនត្តមនស្ស សន្តកំ
តស្សេវ ធាតព្វំ។ យោ បន បឋមយេវ "សុដ្ឋ កតំ តយា មម សន្តកំ
គណ្ណាន្តោ" តិ វចីកេទេន វា ចិត្តប្បាទមត្តេន វា អនុមោទិត្វា បច្ឆា កេនចិ
ការណោន កុបិតោ, បច្ឆាហារាបេតុំ ន លភតិ។ យោបិ អនាតុកាមោ ចិត្តេន
បន អធិវាសេតិ, ន កិត្យា វទតិ, សោបិ បុន បច្ឆាហារាបេតុំ ន លភតិ។ យោ បន
"មយា តុម្ហាកំ សន្តកំ គហិតំ វា បរិភុត្តំ វា" តិ វុត្តេ "គហិតំ វា ហោតុ បរិភុត្តំ
វា, មយា បន តំ កេនចិទេវ ករណីយេន ឋបិតំ, ចាកតិកំ កាតុំ វដ្តតី" តិ
វទតិ។ អយំ បច្ឆាហារាបេតុំ លភតិ។

តាវកាលិកេតិ "បដិទស្សមិ បដិករិស្សមី" តិ វេ គណ្ណាន្តស្ស
តាវកាលិកេបិ គហលោ អនាបត្តិ។ គហិតំ បន សចេ ភណ្ឌាសាមិកោ
បុគ្គលោ វា គណោ វា "តុយ្ហេវេតំ ហោតុ" តិ អនុជាធាតិ, ឥច្ឆេតំ កុសលំ។ នោ
ចេ អនុជាធាតិ, អាហារាបេន្តេ ធាតព្វំ។ សង្ឃសន្តកំ បន បដិទាតុមេវ វដ្តតិ។

បេតបរិគ្គហេតិ ឯត្ថ បន បេត្តិវិសយេ ឧបបន្នាបិ កាលំ កត្វា តស្មីយេវ
អត្តភាវេ និព្ពត្តាបិ ចាតុមហារាជិកាធយោ ទេវាបិ សព្វេ “បេតា” ត្រូវ សង្ខ័
គតា, តេសំ បរិគ្គហេ អនាបត្តិ។ សចេបិ ហិ សក្កោ ទេវរាជា អាបណំ
បសារេត្វា និសិន្នោ ហោតិ, ទិព្ពចក្ខុកោ ច ភិក្ខុ តំ ព្យាត្វា អត្តនោ បីវត្តាយ
សតសហស្សក្សនកម្មិ សាជកំ តស្ស “មា គណ្ណា, មា គណ្ណា” តិ វេទន្តស្សបិ
គហេត្វា គច្ឆតិ, វដ្តតិ។ ទេវតា បន ឧទ្ទិស្ស ពលិកម្មំ ករោន្តេហិ រុក្ខាធិសុ
លគ្គិតសាជកេ វត្តព្ពមេវ នត្ថិ។

តិរច្ឆានគតបរិគ្គហេតិ តិរច្ឆានគតានម្បិ បរិគ្គហេ អនាបត្តិ។ សចេបិ ហិ
នាគរាជា វា សុបណ្ណាមាណាវកោ វា មនុស្សរូបេន អាបណំ បសារេតិ, តតោ
ចស្ស សន្តកំ កោចិ ភិក្ខុ បុរិមនយេនេវ គហេត្វា គច្ឆតិ, វដ្តតិ។ សីហោ វា
ព្យុគ្គោ វា មិគមហីសាធយោ វេទិត្វា ខាធន្តោ ជិយន្តាបីឡិតោ អាទិតោវ ន
វាវេតព្ពោ។ អនត្ថម្បិ ហិ ករេយ្យ។ យទិ បន ថោកេ ខាយិតេ វាវេតុំ សក្កោតិ,
វាវេត្វា គហេតុំ វដ្តតិ។ សេនាធយោបិ អាមិសំ គហេត្វា គច្ឆន្តេ ចាតាបេត្វា
គណ្ហាតុំ វដ្តតិ។

បំសុក្ខលសញ្ញិស្សាតិ អស្សមិកំ “ឥទំ បំសុក្ខល” ត្ថិ ឯវំសញ្ញិស្សាបិ
គហាលោ អនាបត្តិ។ សចេ បន តំ សស្សមិកំ ហោតិ, អាហារាបេន្តេ ធាតព្ពំ។
ឧម្ពត្តកស្សាតិ បុព្វេ វុត្តប្បការស្ស ឧម្ពត្តកស្សាបិ អនាបត្តិ។
អាទិកម្មិកស្សាតិ ឥធន ធនិយោ អាទិកម្មិកោ, តស្ស អនាបត្តិ។ អវសេសានំ
បន រជកកណ្ហិកាធិចារាជំ ធព្ពត្តិយាធិនំ អាបត្តិយេវាតិ។

អនាបត្តិភេទំ និដ្ឋិតំ។

បទភាជនីយវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

បក្ខិណ្ឌកកថា

សមុជ្ជានញ្ច កិរិយា, អថេសញ្ញា សចិត្តកំ;
លោកវដ្ឋញ្ច កម្មញ្ច, កុសលំ វេទនាយ ចាតិ។

ឥមស្មី បន បក្ខិណ្ឌកេ ឥទំ សិក្ខាបទំ តិសមុជ្ជានំ - សាហត្ថិកំ កាយតោ
ច ចិត្តតោ ច សមុជ្ជាតិ, អាណត្ថិកំ វាចតោ ច ចិត្តតោ ច សមុជ្ជាតិ,
សាហត្ថិកាណាត្ថិកំ កាយតោ ច វាចតោ ច ចិត្តតោ ច សមុជ្ជាតិ។
កិរិយាសមុជ្ជានញ្ច, ករោន្តោយេវ ហិ ឯតំ អាបជ្ជតិ ន អករោន្តោ។ “អទិន្នំ
អាទិយាមី” តិ សញ្ញាយ អភាវេន មុច្ចនតោ សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវដ្ឋំ,
កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, តុដ្ឋោ វា ភីតោ វា មជ្ឈត្តោ វា តំ អាបជ្ជតី តិ
តិវេទនន្តិ សព្វំ បឋមសិក្ខាបទេ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្វំ។

បក្ខិណ្ឌកកថា និដ្ឋិតា។

វិនិតវត្ថុវណ្ណនា

១៣២. វិនិតវត្ថុកថាសុ ធម្មតិយវត្ថុ អនុបញ្ញត្តិយំ វុត្តមេវ។

ធុតិយវត្ថុម្ហិ - ចិត្តំ នាម បុព្វដ្ឋនានំ រាគាទិវសេន បកតី វិជហិត្វា ជានីតិ
សន្ធាវតី វិជានីតិ។ សចេ ភគវា កាយវចីទ្វារភេទំ វិនាបិ ចិត្តប្បាទមត្តេន
អាបត្តិ បញ្ញាបេយ្យ, កោសក្កុណោយ្យ អនាបត្តិកំ អត្តានំ កាតុំ! តេនាហា -
“អនាបត្តិ ភិក្ខុ ចិត្តប្បាទេ” តិ។ ចិត្តវសិកេន បន ន ភវិតព្វំ, បដិសម្ព័ន្ធពាលេន
ចិត្តំ និវាតេតព្វមេវាតិ។

១៣៣-២. អាមសន-ជន្មាបន-ហិណាចារវន្តនិ ឧត្តានត្តានេវ។ តតោ បរាជិ
ច យេយ្យចិត្តោ ភូមិតោ អគ្គហេសីតិ វត្ថុបរិយោសានានិ។

១៣៥. និរុត្តិបថវត្ថុស្មី ១.៣២៩ អាទិយ័តិ គណ្ហិ, “ចោរោសិ ត្វ”ន្តិ បរាមសិ។
ឥតរោ បន “កេន អវហជ”ន្តិ វុត្ថេ “មយា អវហជ”ន្តិ បុច្ឆាសភាគេន បដិញ្ញំ
អនាសិ។ យទិ ហិ ឥតរេន “កេន គហិតំ, កេន អបនីតំ, កេន វេបិត”ន្តិ វុត្ថំ
អភវិស្ស, អថ អយម្មិ “មយា គហិតំ, អបនីតំ, វេបិត”ន្តិ វា វេទេយ្យ។ មុខំ នាម
ភុញ្ញនត្ថាយ ច កថនត្ថាយ ច កតំ, វេយ្យចិត្តំ បន វិជា អវហារោ នត្តិ។
តេនាហា ភគវា - “អនាបត្តិ ភិក្ខុ និរុត្តិបថេ”តិ។ វាហារវចនមត្តេ អនាបត្តិ
អត្ថោ។ តតោ បរំ វេវេនវត្ថុ បរិយោសានំ សព្វំ ឧត្តានត្ថមេវ។

១៣៦. អភិទ្ធនេសវីរវត្ថុស្មី អធិវត្ថោតិ សាជកតណ្ហាយ តស្មីយេវ សវីរេ
និព្ពត្តោ។ អនាទិយន្តោតិ តស្ស វចនំ អគណ្ហន្តោ, អាទំ វា អករោន្តោ។ តំ សវីរំ
ឧដ្ឋហិត្វាតិ បេតោ អត្តនោ អានុភាវេន តំ សវីរំ ឧដ្ឋាបេសិ។ តេន វុត្ថំ - “តំ សវីរំ
ឧដ្ឋហិត្វា”តិ។ ធារំ ជកេសីតិ ភិក្ខុស្ស សុសានសមីបេយេវ វិហារោ, តស្មា
ភិក្ខុកជាតិកោ ភិក្ខុ ឱប្បមេវ តត្ថ បរិសិត្វា ធារំ ជកេសិ។ តត្ថេវ បរិបតិ
ធារេ ជកិតេ បេតោ សាជកេ និរាលយោ ហិត្វា តំ សវីរំ បហាយ យថាកម្មំ
គតោ, តស្មា តំ សវីរំ តត្ថេវ បរិបតិ, បតិវត្តន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។

អភិទ្ធនេសវីរេតិ អព្ពុណ្ណោ អល្លសវីរេ បំសុក្ខលំ ន គហោតព្ពំ, គណ្ហាន្តស្ស
ឯវុត្ថោ ឧបទ្ធកំ ហោន្តិ, ឧក្កជញ្ច អាបជ្ជតិ។ ភិទ្ធនេ បន គហោតុំ វុត្ថតិ។ កិត្តាវតា
បន ភិទ្ធនំ ហោតិ? កាក-កុលល-សោណ-សិដ្ឋាលាទីហិ មុខតុណ្ហាកេន វា
នាហាយ វា ញ្ញ្ញសកំ ជាលិតមត្តនាបិ។ យស្ស បន បតតោ យំសនេន ធវិមត្តំ
និទ្ធនំ ហោតិ, ចម្ពំ អច្ឆិន្នំ, ឯតំ អភិទ្ធនមេវ; ចម្ពេ បន ជិទ្ធនេភិទ្ធនំ។ យស្ស បិ
សដីវកាលេយេវ បភិទ្ធនា គណ្ហាកុដ្ឋបិធឿ កា វា វណោ វា ហោតិ, ឥធម្មិ ភិទ្ធនំ។
តតិយធិវសតោ បភុតិ ឧទ្ធមាតកាទិភាវេន កុណាបការំ ឧបគតម្មិ ភិទ្ធនមេវ។
សព្វេន សព្វំ បន អភិទ្ធនេបិ សុសានគោបកេហិ វា អញ្ញេហិ វា មនុស្សហិ

គាហ្មាបេតុំ វដ្តតិ។ នោ ចេ អញ្ញំ លភតិ, សត្តកេន វា កេនចិ វា វណំ កត្វា
គហេតត្ថំ។ វិសភាគសរីរេ បន សតី ឧបដ្ឋបេត្វា សមណាសញ្ញំ ឧប្បាទេត្វា
សីសេ វា ហត្ថចាទបិដ្ឋិយំ វា វណំ កត្វា គហេតុំ វដ្តតិ។

កុសសង្គាមនវត្ថុកថា

១៣៨. តទនន្តរេ វត្ថុស្មី កុសំ សង្គាមេត្វា ជីវំ អគ្គហេសីតិ បុព្វេ
“អាទិយេយ្យ” តិ ឥមស្ស បទស្ស អត្ថវណ្ណាធាយំ នាមមត្តេន ទស្សីតេសុ
ថេយ្យវហារ-បសយ្ហវហារ-បរិកប្បវហារ-បអច្ឆន្ទវហារ-កុសាវហារេសុ
កុសាវហារេន អវហរីតិ អត្ថោ។

ឥមេសំ បន អវហារាទំ ឯវំ នាទត្ថំ វេទិតត្ថំ - យោ ហិ កោចិ សស្សមិកំ
ភណ្ឌំ វត្ថុភាគេ វា ទិវសភាគេ វា សន្និច្ឆេទាទីនិ កត្វា អទិស្សមា នោ អវហរីតិ,
ក្វេជមានក្វេជកហាបណាទីហិ វា វព្វេត្វា គណ្ណាតិ, តស្សេវំ គណ្ណាតោ
អវហារោ “ថេយ្យវហារោ” តិ វេទិតត្ថោ។

យោ បន បរេ បសយ្ហ ពលសា អភិកុយ្យ, អថ វា បន សន្តរេត្វា ភយំ
ទស្សេត្វា តេសំ សន្តកំ គណ្ណាតិ, បន្តយាត-តាមយាតាទីនិ ករោត្តា
ធាមរិកចោរាវិយ កោធរសេន បរយរិលោបំ ករោត្តា អត្ថនោ បត្តពលិតោ
ច អធិកំ ពលក្ការេន គណ្ណាតោ រាជ-រាជមហាមត្តាទយោវិយ; តស្សេវំ
គណ្ណាតោ អវហារោ “បសយ្ហវហារោ” តិ វេទិតត្ថោ។

បរិកប្បេត្វា គណ្ណាតោ បន អវហារោ “បរិកប្បវហារោ” តិ វុច្ឆតិ, សោ
ភណ្ឌាបរិកប្ប-ឱកាសបរិកប្បវសេន ធុរិដោ។ តត្រាយំ ភណ្ឌាបរិកប្បា -
ឥនេកក្ខោ សាជកត្ថិកោ អន្តោគត្ថំ បរិសិទ្ធា “សចេ សាជកោ ភរិស្សតិ,
គណ្ហិស្សមិ; សចេ សុត្ថំ, ន គណ្ហិស្សមិ” តិ បរិកប្បេត្វា អន្ធការេ បសិព្ពកំ

គណ្ណាតិ, សាជកោ ចេ តត្រ ហោតិ, ឧទ្ធារេយេវ ចារាជិកំ។ សុត្តំ ចេ ហោតិ,
រក្ខតិ។ ពហិ នីហិវត្វា មុញ្ញិត្វា “សុត្ត”ន្តិ ព្រាត្វា បុន អាហិវត្វា យថាថានេ
វេបេតិ, រក្ខតិយេវ។ “សុត្ត”ន្តិ ព្រាត្វាបិ “យំ លទ្ធី, តំ គហោតត្ថ”ន្តិ គប្បតិ,
បទវារេន ការេតត្តោ។ ភូមិយំ វេបេត្វា គណ្ណាតិ, ឧទ្ធារេ ចារាជិកំ។ “ចោរោ,
ចោរោ”តិ សាមិកេហិ បរិយុដ្ឋិតោ ធម្មត្វា បលាយតិ, រក្ខតិ។ សាមិកា តំ ទិស្វា
គណ្ណាន្តិ, ឥន្ទ្រតំ កុសលំ។ អញ្ញោ ចេ កោចិ គណ្ណាតិ, ភណ្ឌាទេយ្យំ។ អថ
និវត្តេសុ សាមិកេសុ សយមេវ តំ ទិស្វា “បគេវេតំ មយា នីហជំ, មម ធានិ
សន្តក”ន្តិ គណ្ណាតិ, រក្ខតិ; ភណ្ឌាទេយ្យំ បុន ហោតិ។ “សចេ សុត្តំ ភវិស្សតិ,
គណ្ហិស្សមិ; សចេ សាជកោ, ន គណ្ហិស្សមិ។ សចេ សប្បិ ភវិស្សតិ,
គណ្ហិស្សមិ; សចេ តេលំ, ន គណ្ហិស្សមិ”តិ អាទិនា នយេន បរិកប្បេត្វា
គណ្ហាន្តស្សបិ ឯសេវ នយោ។

មហាបច្ឆរិយាទីសុ បុន “សាជកត្តិកោបិ សាជកបសិព្ពកមេវ គហោត្វា
និក្ខន្តោ ពហិ វត្វា មុញ្ញិត្វា ‘សាជកោ អយ’ន្តិ ទិស្វា គប្បន្តោ បធុទ្ធារេនេវ
ការេតត្តោ”តិ វុត្តំ។ ឯត្ថ បុន “សចេ សាជកោ ភវិស្សតិ, គណ្ហិស្សមិ”តិ
បរិកប្បិតត្តា បរិកប្បេ ទិស្សតិ, ទិស្វា ហជត្តា បរិកប្បាវហារោ ន ទិស្សតិ។
មហាអដ្ឋកថាយំ បុន យំ បរិកប្បិតំ តំ អទិដ្ឋំ បរិកប្បិតភាវេ វិធីតំយេវ
ឧទ្ធរន្តស្ស អវហារោ វុត្តោ, តស្មា តត្ថ បរិកប្បាវហារោ ទិស្សតិ។ “តំ
មញ្ញមាទោ តំ អវហរី”តិ ចាឡិយា ច សមេតីតិ។ តត្ថ យ្វាយំ “សចេ សាជកោ
ភវិស្សតិ, គណ្ហិស្សមិ”តិ អាទិនា នយេន បវត្តោ បរិកប្បេ, អយំ
“ភណ្ឌាបរិកប្បេ” នាម។

ឱកាសបរិកប្បេ បុន ឯវំ វេទិតត្តោ - ឥន្ទ្រកន្ទោ លោលភិក្ខុ បរិវេណំ
វា កុលយំ វា អវញ្ញោ កម្មន្តសាលំ វា បរិសិទ្ធា តត្ថ កថាសល្លាបេន និសិទ្ធា

កិត្តិ លោកនេយ្យំ បរិក្ខារំ ឡិលោកេតិ, ឡិលោកេន្តោ ច បន ទិស្វា
ឆ្ងារបមុខហេដ្ឋាចាសាធម៌វេណាឆ្ងារកោដ្ឋករុក្ខមូលាធិវសេន បរិច្ឆេទំ កត្វា
“សចេ មំ ឯត្ថន្តវេ បស្សីស្សន្តិ, ទដ្ឋកាមតាយ គហេត្វាវិចរន្តោវិយ
ឯតេសំយេវ ទស្សាមិ; នោ ចេ បស្សីស្សន្តិ, ហរិស្សាមី” តិ បរិកប្បេតិ។ តស្ស តំ
អាទាយ បរិកប្បិតបរិច្ឆេទំ អតិក្កន្ធមត្តេ ចារាជិកំ។ សចេ ឧបចារសីមំ
បរិកប្បេតិ, តទភិមុខោវ គច្ឆន្តោ កម្មជ្ជាធាធិនិ មនសិ ករោន្តោ វា
អញ្ញាវិហិតោ វា អសតិយា ឧបចារសីមំ អតិក្កមតិ, ភណ្ឌាទេយ្យំ។ អថាបិស្ស តំ
ហំនំ បត្តស្ស ចោរោ វា ហត្ថិ វា វាឡមិតោ វា មហាមេយោ វា វុដ្ឋហតិ, សោ ច
តម្ហា ឧបទ្ធកា មុច្ឆិតុកម្យតាយ សហសា តំ ហំនំ អតិក្កមតិ, ភណ្ឌាទេយ្យមេវ។
កេចិ បនេត្ថ “យស្មា មូលេវ វេយ្យចិត្តេន គហិតំ, តស្មា ន រក្ខតិ,
អវហារោយេវ” តិ វេទន្តិ។ អយំ តាវ មហាអដ្ឋកថានយោ។ មហាបច្ឆវិយំ បន
“សចេបិ សោ អន្តោបរិច្ឆេទេ ហត្ថិ វា អស្សំ វា អភិរុហិតា តំ នេវ ចារាជេតិ, ន
ចារាជាបេតិ; បរិច្ឆេទេ អតិក្កន្ធមត្តេ ចារាជិកំ នត្ថិ, ភណ្ឌាទេយ្យមេវ” តិ វុត្ថំ។ តត្រ
យាយំ “សចេ មំ ឯត្ថន្តវេ បស្សីស្សន្តិ, ទដ្ឋកាមតាយ គហេត្វាវិចរន្តោវិយ
ឯតេសំយេវ ទស្សាមី” តិ បរិក្ខេតា បរិកប្បោ, អយំ “ឡិកាសបរិកប្បោ” ឆាម។

ឯវមិមេសំ ទ្វិន្ទម្បិ បរិកប្បានំ វសេន បរិកប្បេត្វា ភណ្ឌាតោ អវហារោ
“បរិកប្បាវហារោ” តិ វេទិតត្តោ។

បដិច្ឆាទេត្វា បន អវហារណំ បដិច្ឆន្តាវហារោ។ សោ ឯវំ វេទិតត្តោ - យោ
ភិក្ខុ មនុស្សានំ ឧយ្យាធាធិសុ កីឡន្តានំ វា បរិសន្តានំ វា ឡិមុញ្ចិត្វា ឋបិតំ
អលង្ការភណ្ឌំ ទិស្វា “សចេ ឡិនមិត្វា គហេស្សាមិ, ‘កី សមណោ ភណ្ឌាតី’ តិ មំ
ជានិត្វាវិហោវេយ្យ” តិ បំសុនា វា បណ្ឌោន វា បដិច្ឆាទេតិ - “បច្ឆា
ភណ្ឌាស្សាមី” តិ, តស្ស ឯត្តាវតា ឧទ្ធារោ នត្ថិតិ ន តាវ អវហារោ ហោតិ។ យធា

បនតេ មនុស្ស អន្តោកាមំ បរិសិតុកាមា តំ កណ្តាកំ វិចិនន្តាបិ អបស្សិត្វា
“ឥនានិ អន្ធការោ, សេ ជានិស្សមា” តិ សាលយា វេ គតា ហោត្តិ។ អបស្ស តំ
ឧទ្ធកោ ឧទ្ធកោ ចារាជិកំ។ “បដិច្ចន្តកាលេយេវ តំ មម សន្តក” ត្ថិ
សកសញ្ញាយ វា “គតា នានិ តេ, ធម្មិតកណ្តំ ឥន” ត្ថិ បំសុក្ខលសញ្ញាយ វា
កណ្តាន្តស្ស បន កណ្តាទេយ្យំ។ តេសុ ទុតិយទិវសេ អាគន្ធា វិចិនិត្វា អទិស្វា
ធុរនិក្ខេបំ កត្វា គតេសុបិ គហិតំ កណ្តាទេយ្យមេវ។ កស្មា? យស្មា តស្ស
បយោគេន តេហិ ន ទិដ្ឋំ, យោ បន តថាវុបំ កណ្តំ ទិស្វា យថាហានេ វិទិតំយេវ
អប្បជីវ្ហាទេត្វា វេយ្យចិត្តោ ចាទេន អក្កមិត្វា កទ្ធមេ វា វាលីកាយ វា
បវេសេតិ, តស្ស បវេសិតមត្តេយេវ ចារាជិកំ។

កុសំ សង្កាមេត្វា បន អវហារណំ “កុសាវហារោ” តិ វុច្ចតិ។ សោបិ វេ
វេទិតញ្ចោ - យោភិក្ខុ កុសំ ចាតេត្វា ចីវរេ ភាជិយមានេ អត្តនោ កោដ្ឋាសស្ស
សមីបេ វិទិតំ អប្បគ្សតរំ វា មហាគ្សតរំ វា សមសមំ វា អគ្សេន បរស្ស កោដ្ឋាសំ
ហរិតុកាមោ អត្តនោ កោដ្ឋាសេ បតិតំ កុសទណ្ឌកំ បរស្ស កោដ្ឋាសេ
ចាតេតុកាមោ ឧទ្ធករិតិ, រក្ខតិ តាវ។ បរស្ស កោដ្ឋាសេ ចាតេតិ, រក្ខតេវ។ យទា
បន តស្មី បតិតេ បរស្ស កោដ្ឋាសតោ បរស្ស កុសទណ្ឌកំ ឧទ្ធករិតិ, ឧទ្ធករិតេ
ចារាជិកោ ហោតិ។ សចេ បឋមតរំ បរកោដ្ឋាសតោ កុសទណ្ឌកំ ឧទ្ធករិតិ
អត្តនោ កោដ្ឋាសេ ចាតេតុកាមតាយ ឧទ្ធករេ រក្ខតិ, ចាតេន រក្ខតិ។ អត្តនោ
កោដ្ឋាសតោ បន អត្តនោ កុសទណ្ឌកំ ឧទ្ធករិតិ, ឧទ្ធករេយេវ រក្ខតិ។ តំ ឧទ្ធករិត្វា
បរកោដ្ឋាសេ ចាតេន្តស្ស ហត្ថតោ មុត្តមត្តេ ចារាជិកំ។

សចេ បន ទ្វីសុបិ កោដ្ឋាសេសុ បតិតទណ្ឌកេ អទស្សនំ គមេតិ, តតោ
អវសេសភិក្ខុសុ គតេសុ ឥតរោ “មយ្ហំ, កន្តេ, ទណ្ឌកោ ន បញ្ញាយតី” តិ។
‘មយ្ហម្មិ, អាវុសោ, ន បញ្ញាយតី’ តិ។ ‘កតមោ បន, កន្តេ, មយ្ហំ ភាគោ’ តិ? ‘អយំ

តុយ្ហំ ភាគោ” តិ អត្ថនោ ភាគំ ធស្សេតិ, តស្មី វិវេទិតា វា អវិវេទិតា វា តំ
គណ្ហិត្វា គតេ ឥតរោ តស្ស ភាគំ ឧទ្ធវតិ, ឧទ្ធវា ចារាជិកំ។ សចេបិ តេន “អបំ
មម ភាគំ តុយ្ហំ ន ទេមិ, តុំ បន អត្ថនោ ភាគំ ញាត្វា គណ្ហា” តិ វុត្ថេ “ឆាយំ
មមា” តិ ជានន្តោបិ តស្សេវ ភាគំ គណ្ហាតិ, ឧទ្ធវា ចារាជិកំ។ សចេ បន ឥតរោ
“អយំ តុយ្ហំ ភាគោ, អយំ មយ្ហំ ភាគោតិ កី ឥមិនា វិវាទេនា” តិ ចិន្តេត្វា “មយ្ហំ
វា បត្តោ ហោតុ, តុម្ហាកំ វា, យោ វរភាគោ តំ តុម្ហេ គណ្ហាថា” តិ វេទតិ, ទិន្នកំ
នាម គហិតំ ហោតិ, នត្ថត្ថ អវហារោ។ សចេបិ សោ វិវាទភិក្ខុកោ ភិក្ខុ “យំ
តុយ្ហំ វុច្ឆតិ, តំ គណ្ហា” តិ វុត្តោ អត្ថនោ បត្តំ វរភាគំ វេបេត្វា លាមកំយេវ
គហេត្វា គច្ឆតិ, តតោ ឥតរស្ស វិចិនិតាវសេសំ គណ្ហាន្តស្សបិ អវហារោ
នត្ថេវាតិ។

អដ្ឋកថាសុបន វុត្ថំ - “ឥមស្មី ឋានេ កុសសង្គាមនវសេន ចីវរភាជនីយមេវ
ឯកំ អាគតំ, ចតុន្ទម្យិ បន បច្ចយានំ ឧប្បត្តិញ ភាជនីយញ្ច ជីហរិត្វា
ធស្សេតញ្ច” តិ ឯវញ្ច វត្វា ចីវរក្ខន្ធកេ “បដិគ្គណ្ហាតុ មេ, ភន្តេ, ភគវា សីវេយ្យកំ
ទុស្សយុតំ; ភិក្ខុសង្ឃស្ស ច គហបតិចីវរំ អនុជាតាត្វ” តិ (មហាវ. ៣៣៧) ឥទំ
ជីវកវត្ថុំ អាទី កត្វា ឧប្បន្នចីវរកថា, សេនាសនក្ខន្ធកេ “តេន ខោ បន
សមយេន រាជគហំ ទុត្តិក្ខំ ហោតិ, មនុស្សា ន សក្កោន្តិ សង្ឃភត្ថំ កាតុំ, ឥច្ឆន្តិ
ឧទ្ទេសភត្ថំ និមន្តនំ សលាកភត្ថំ បក្ខិកំ ឧចាសចិកំ ចាជិបទិកំ កាតុ” តិ
(ចូឡវ. ៣២៥) ឥទំ សុត្តមាទី កត្វា បិណ្ឌាចាតកថា, សេនាសនក្ខន្ធកេយេវ
“តេន ខោ បន សមយេន សត្តរសវគ្គិយា ភិក្ខុ អញ្ញាតរំ បច្ឆន្តិមំ មហាវិហារំ
បដិសង្ឃរោន្តិ - ‘ឥធ មយំ វស្សំ វសិស្សាមា’ តិ។ អទ្ធសំសុ ខោ ធឮត្តិយា ភិក្ខុ
សត្តរសវគ្គិយេ ភិក្ខុវិហារំ បដិសង្ឃរោន្តេ” តិ (ចូឡវ. ៣០៦) ឥទំ ធឮត្តិយវត្ថុំ
អាទី កត្វា អាគតសេនាសនកថា, តទវសានេ ច សប្បិអាទិភេសដ្ឋកថា

វិញ្ញាណ កងិត។ មយំ បន តំ សត្វំ អាគតាគតជ្ជានេយេវ កថយិស្សាម; ឯវំ
កថនេ ការណំ បុព្វេវុត្តមេវ។

កុសសង្គាមនវត្ថុកថា និដ្ឋិតា។

១៣៩. ឥតោ បរំ ជន្មាយវវត្ថុ ឧត្តានត្ថមេវ។

១៤០. បញ្ចសុ វិហាសវត្ថុសុ តេ ភិក្ខុ អនុបសម្មន្នេន កប្បិយំ ការាបេត្វា
បរិភូត្តិសុ។ វិហាសំ បន គណ្ណាន្តេន ខាធិតាវសេសំ ធម្មិតំ គហោតព្វំ។ យទិ
សក្កោតិ ខាធន្តេ ធម្មាបេត្វា គណ្ហិតុំ, ឯតម្បី វដ្តតិ។ អត្ថគុត្តត្ថាយ បន
បរាទុទ្ទយតាយ ច ន គហោតព្វំ។

១៤១. ឌីននខាធនិយប្បវឌ្ឍនិម្ពរសកកាជនិយវត្ថុសុ អបរស្ស ភាគំ
ទេហិតិ អសន្តំ បុគ្គលំ អាហា។ អមូលកំ អគ្គហេសីតិ សាមិកេសុ ទេន្តេសុ ឯវំ
អគ្គហេសី។ អនាបត្តិ ភិក្ខុ ចារាជិកស្សាតិ សាមិកេហិ ទិន្នំ អគ្គហេសិ;
តេនស្ស អនាបត្តិ វុត្តា។ អាបត្តិ សម្មជាតមុសាវាទេ ចាចិត្តិយស្សាតិ យោ
បនានេន សម្មជាតមុសាវាទោ វុត្តោ, តស្មី ចាចិត្តិយំ អាហា; បរតោ
តេកដុលយាគុវត្ថុម្ហិវិយ។ គហាលោ បន អយំ វិនិច្ឆយោ - សង្ឃស្ស សន្តកំ
សម្មតេន វា អាណាត្ថេហិ វា អារាមិកាធិហិ ទិយ្យមានំ, គិហិនព្វា សន្តកំ
សាមិកេន វា អាណាត្ថេន វា ទិយ្យមានំ “អបរស្ស ភាគំ ទេហី”តិ វត្វា គណ្ហាតោ
ភណ្ឌាទេយ្យំ។ អញ្ញេន ទិយ្យមានំ គណ្ហាន្តោ ភណ្ហាគ្យេន ការេតព្វោ។
អសម្មតេន វា អនាណាត្ថេន វា ទិយ្យមានេ “អបរម្បិ ភាគំ ទេហី”តិ វត្វា វា
កូដវស្សានិ គណោត្វា វា គណ្ហាន្តោ បត្តចតុក្កេវិយ តស្សុទ្ធារេយេវ ភណ្ហាគ្យេន
ការេតព្វោ។ ឥតវេហិ ទិយ្យមានំ ឯវំ គណ្ហាតោ ភណ្ហាទេយ្យំ។ សាមិកេន បន

“ឥមស្ស ទេហី”តិ ធាបិតំ វា សយំ ទិន្នំ វា សុទិន្នន្តិ អយមេត្ត
សត្តអដ្ឋកថាវិនិច្ឆយតោ សារោ។

១៤២-៣. ឌីទនិយយរាទិវត្ថុសុ - ឌីទនិយយរំ នាមវិក្កាយិកកត្តបចនយរំ។
សូនយរំ នាមវិក្កាយិកមំសបចនយរំ។ បូរយរំ នាម
វិក្កាយិកខដ្ឋកត្តបចនយរំ។ សេសមេត្ត, បរិក្ខារវត្ថុសុ ច ចាកដមេវ។

១៤២. បីបវត្ថុស្មី - សោភិត្តុ បរិកប្បត្វា “ឯតំ ហំនំ សម្បត្តំ
កណ្តាស្សមី”តិ សង្គាមេសិ។ តេនស្ស សង្គាមនេ អវហារោ នត្ថិ។ សង្គាមេត្វា
បន បរិកប្បត្តោកាសតោ គហលោ ចារាជិកំ វុត្ថំ។ ឯវំ ហរន្តោ ច យទិ បីបកេ
យេយ្យចិត្តំ នត្ថិ, បរិកំ អគ្សាបេត្វា ការេតញ្ចោ។ អថ បីបកេបិ អត្ថិ, ឧភោ
អគ្សាបេត្វា ការេតញ្ចោតិ។ ភិសិអាទិនិ តីណិ វត្ថុនិ ចាកដានេវ។

១៤៦. វិស្សាសក្កាហាទីសុ តីសុ វត្ថុសុ គហលោ អនាបត្តិ, អាហារាបេន្តេសុ
កណ្តាទេយ្យំ។ បិណ្ឌាយ បរិជ្ជស្ស បដិវិសោ អន្តោឧបចារសីមាយំ បិតស្សេវ
គហេតុំ វុត្ថតិ។ យទិ បន ធាយកា “ពហិឧបចារជ្ជានម្បិ កន្តេ, ភាគំ កណ្តាថ,
អាគន្ធា បរិភុណ្ឌិស្សន្តិ”តិ វទន្តិ, ឯវំ អន្តោកាមជ្ជានម្បិ គហេតុំ វុត្ថតិ។
សេសមេត្ត ឧត្តានត្ថមេវ។

១៤៨-៩. សត្តសុ អម្ពោរកាទិវត្ថុសុ បំសុកូលសញ្ញាយ គហលោ
អនាបត្តិ, អាហារាបេន្តេសុ កណ្តាទេយ្យំ, យេយ្យចិត្តេន បរិភោគេ ចារាជិកំ។
តត្រាយំ វិនិច្ឆយោ - សាមិកាបិ សាលយា, ចោរាបិ សាលយា,
បំសុកូលសញ្ញាយ ខាទន្តស្ស កណ្តាទេយ្យំ, យេយ្យចិត្តេន កណ្តាតោ ឧទ្ធារេយេវ
អវហារោ, កណ្តំ អគ្សាបេត្វា ការេតញ្ចោ។ សាមិកា សាលយា, ចោរា
និរាលយា, ឯសេវ នយោ។ សាមិកា និរាលយា, ចោរា សាលយា; “បុន

គណ្ណាស្យាមា”តិ កិស្មិញ្ចិទេវ គហនដ្ឋានេ ឱបិទ្វា គតា, ឯសេវ នយោ។ ឧភោបិ
និរាលយា, បំសុក្ខលសញ្ញាយ ខាធតោ អនាបត្តិ, ថេយ្យចិត្តេន ទុក្ខជំ។

សង្ឃស្ស អម្ពាទីសុ បន សង្ឃារមេ ជាតំ វា ហោតុ, អានេត្វា ទិន្នំ វា
បញ្ចមាសកំ វា អតិវេកបញ្ចមាសកំ វា អគ្គនកំ អវហរន្តស្ស ចារាជិកំ។
បច្ឆន្តេ ចោរុបទ្គវេន គាមេសុ វុដ្ឋហន្តេសុ ភិក្ខុបិ វិហារេ ធម្មេត្វា “បុន អារសន្តេ
ជនបទេ អាគមិស្យាមា”តិ សឧស្សហារ គច្ឆន្តិ។ ភិក្ខុ តាទិសំ វិហារំ បត្វា
អម្ពបក្កាទីនិ “ធម្មិតកានិ”តិ បំសុក្ខលសញ្ញាយ បរិភុញ្ញន្តិ, អនាបត្តិ;
ថេយ្យចិត្តេន បរិភុញ្ញតោ អវហារោ ហោតិ, ភណ្ឌំ អគ្សាបេត្វា ការេតព្ពោ។

មហាបច្ឆវិយំ បន សង្ខេបដ្ឋកថាយញ្ច អវិសេសេន វុត្តំ - “ធម្មិតវិហារេ
បន ជលាជលំ ថេយ្យចិត្តេន បរិភុញ្ញតោ ចារាជិកំ។ កស្មា? អាគតានាគតានំ
សន្តកត្តា”តិ។ គណសន្តកេ បន បុគ្គលិកេ ច សឧស្សហាមត្តមេវ បមាលំ។
សចេ បន តតោ អម្ពបក្កាទី កុលសង្កហណាត្ថាយ ទេតិ, កុលទូសកទុក្ខជំ។
ថេយ្យចិត្តេន ទេន្តោ អគ្សេន ការេតព្ពោ។ សង្ឃិកេបិ ឯសេវ នយោ។
សេនាសនត្ថាយ និយមិតំ កុលសង្កហណាត្ថាយ ទទតោ ទុក្ខជំ, ឥស្សរវតាយ
ដុល្លច្ចយំ, ថេយ្យចិត្តេន ចារាជិកំ។ នោ ចេ វត្ថុ បហោតិ, អគ្សេន ការេតព្ពោ។
ពហិ ឧបចារសីមាយ និសីទិទ្វា ឥស្សរវតាយ បរិភុញ្ញតោ គីវា។ យណ្ឌិ
បហរិទ្វា កាលំ យោសេត្វា “មយ្ហំ ចាបុណាតី”តិ ខាទិតំ សុខាទិតំ។ យណ្ឌិ
អបហរិទ្វា កាលមេវ យោសេត្វា, យណ្ឌិមេវ បហរិទ្វា កាលំ អយោសេត្វា,
យណ្ឌិម្បិ អបហរិទ្វា កាលម្បិ អយោសេត្វា អញ្ជោសំ នត្តិការំ ញត្វា “មយ្ហំ
ចាបុណាតី”តិ ខាទិតម្បិ សុខាទិតមេវ។ បុច្ឆារមវត្ថុទ្ធយំ ចាកជមេវ។

១៥០. វុត្តវាទកវត្ថុត្ថយេ វុត្តោ វុដ្ឋេមីតិ តយា វុត្តោ ហុត្វា “តវ វេចនេន
វេទាមី”តិ អត្តោ។ អនាបត្តិ ភិក្ខុ ចារាជិកស្យាតិ សាមិកេហិ ទិន្នត្តា អនាបត្តិ។

ន ប, ភិក្ខុវេ, “វុត្តោ វដ្ឋមី” ភិ វត្តញ្ចាតិ “អហំ តយា វុត្តោ ហុត្វា តវ វចនេន វធាមី” ភិ វរំ អញ្ញោ ភិក្ខុ អញ្ញេន ភិក្ខុនា ន វត្តញ្ចាតិ អត្ថោ។ បរិច្ឆេទំ បន កត្វា “ឥត្តន្នាមំ តវ វចនេន កណ្ហិស្សមី” ភិ វត្តំ វដ្ឋតិ។ វុត្តោ វដ្ឋហិតិ មយា វុត្តោ ហុត្វា មម វចនេន វធមហិតិ អត្ថោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។ ឥមេសុបិ ប ជ្ជីសុ វត្តសុ បរិច្ឆេទំ កត្វា វត្តំ វដ្ឋតិ។ ឯត្តាវតា ហិ ឧចារម្ហា មុត្តោ ហោតីតិ។

១៥១-២. មណីវត្តត្ថយស្ស មជ្ឈិមេ វត្តស្មី - នាហំ អកល្លកោតិ នាហំ គិលានោតិ អត្ថោ។ សេសំ ចាកជមេវ។

១៥៣. សូកវត្តទ្វយេ - កិញ្ចាបិ បឋមស្ស ភិក្ខុនោ នាតជ្ឈត្តំ ទិស្វា ការុញ្ញេន មោចិតត្តា អនាបត្តិ។ សាមិកេសុ បន អសម្មជិច្ឆន្តេសុ ភណ្ឌានេយ្យំ, តាវ មហាន្តោ វា មតស្លករោ អាហារិទ្ធា នាតញ្ចោ, តទគ្គនកំ វា ភណ្ឌំ។ សចេ ចាសសាមិកេ កុហិញ្ចាបិ ន បស្សតិ, ចាសសាមន្តា តទគ្គនកំ សាជកំ វា កាសាវំ វា ថាលកំ វា យថា តេ អាគតា បស្សន្តិ, ឦទិសេ ឋានេ ឋេបេត្វាវ គន្ធា, ថេយ្យចិត្តេន បន មោចេន្តស្ស ចារាជិកមេវ។ ឯត្ថ ប កោចិ សូករោ ចាសំ ចានេន កឡិទ្ធា ជិន្នមត្តេ ចាសេ ឋានាចារ្យនធម្មេន ឋានេន ឋិតោ ហោតិ បណ្ឌាសោតេ ពន្ធនាវា វិយ។ កោចិ អត្តនោ ធម្មតាយ ឋិតោ, កោចិ និបន្នោ, កោចិ ក្នុងចាសេន ពន្ធនោ ហោតិ។ ក្នុងចាសោ នាម យស្ស អន្តេ ធនុកំ វា អន្ត្តសកោ វា អញ្ញោ វា កោចិ ឧណ្ហាកោ ពន្ធនោ ហោតិ, យោ តត្ថ តត្ថ វុត្តាជីសុ លត្តិទ្ធា សូករស្ស គមនំ និវារេតិ។ តត្រ ចាសំ កឡិទ្ធា ឋិតស្ស ឯកមេវ ឋានំ ចាសពន្ធនំ, សោ ហិ ចាសេ មុត្តមត្តេ វា ជិន្នមត្តេ វា បលាយតិ។ អត្តនោ ធម្មតាយ ឋិតស្ស ពន្ធនញ្ច បត្តារោ ប ចាទាតិ បញ្ច ឋានានិ។ និបន្នស្ស ពន្ធនញ្ច សយនញ្ចាតិ ទ្វេ ឋានានិ។ ក្នុងចាសពន្ធស្ស យត្ថ យត្ថ គប្បតិ, តំ តទេវ ឋានំ។

តស៊ូ តំ តតោ តតោ មោចន្តា ធនបិ វីសតិបិ សតម្បិ ភិក្ខុ ចារាជិកំ
អាបជ្ជន្តិ។ តត្ថ តត្ថ អាគតំ ធិស្វា ឯកមេវ ធាសំ បលាបេន្តោ វិយ។

បុរិមានំ បន តិណ្ណំ ចតុប្បនកថាយំ វុត្តនយេន ជន្មាបនហំនាចារ្យនានិ
វេទិតញ្ញានិ។ សុនខទដ្ឋំ សូករំ វិស្សន្ទ្រាបេន្តស្សបិ ការុញ្ញោធិប្បាយេន
ភណ្ឌាធម្យំ, ថេយ្យចិត្តេន ចារាជិកំ។ ចាសជ្ជានំ បន សុនខសមីបំ វា អសម្បត្តំ
បដិបដំ គន្ធា បឋមមេវ បលាបេន្តស្ស អវហារោ នត្ថិ។ យោបិ ពទ្ធសូករស្ស
ឃាសញ្ចា ចានីយញ្ចា ធាតុ ពលំ គាហាបេត្វា ឧក្កដ្ឋិ ករោតិ - “ឧត្រស្មោ
បលាយិស្សតី”តិ; សោ ច បលាយតិ, ចារាជិកំ។ ចាសំ ទុព្ពលំ កត្វា
ឧក្កដ្ឋិសទ្ធនេន បលាបេន្តស្សបិ ឯសេវ នយោ។

យោ បន ឃាសញ្ចា ចានីយញ្ចា ធាតុ គច្ឆតិ, “ពលំ គហេត្វា
បលាយិស្សតី”តិ; សោ ច បលាយតិ, ភណ្ឌាធម្យំ។ ចាសំ ទុព្ពលំ កត្វា
គច្ឆន្តស្សបិ ឯសេវ នយោ។ ចាសសន្តិកេ សត្តំ វា អគ្គី វា ឋបេតិ “ធិន្នេ វា ធឿ
វា បលាយិស្សតី”តិ។ សូករោ ចាសំ ចាលេន្តោ ធិន្នេ វា ធឿ វា បលាយតិ,
ភណ្ឌាធម្យមេវ។ ចាសំ យដ្ឋិយា សហា ចាតេតិ, បច្ឆា សូករោ តំ មទ្កន្តោ គច្ឆតិ,
ភណ្ឌាធម្យំ។ សូករោ អទ្ធិហលចាសាលោហិ អក្កន្តោ ហោតិ, តំ
បលាបេតុកាមស្ស អទ្ធិហលំ ការុញ្ញោន ឧក្ខិបតោ ភណ្ឌាធម្យំ, ថេយ្យចិត្តេន
ចារាជិកំ។ សេច ឧក្ខិត្តមត្ត អគន្ធា បច្ឆា គច្ឆតិ, ភណ្ឌាធម្យមេវ។ ឧក្ខិបិត្វា
ឋបិតំ អទ្ធិហលំ ចាតេតិ, បច្ឆា សូករោ តំ មទ្កន្តោ គច្ឆតិ, ភណ្ឌាធម្យំ។ ឱចាតេ
បតិតសូករម្បិ ការុញ្ញោន ឧទ្ធវតោ ភណ្ឌាធម្យំ, ថេយ្យចិត្តេន ចារាជិកំ។
ឱចាតំ បូរេត្វា នាសេតិ, បច្ឆា សូករោ តំ មទ្កន្តោ គច្ឆតិ, ភណ្ឌាធម្យំ។ សូលេ
វិទ្ធិ ការុញ្ញោន ឧទ្ធវតិ, ភណ្ឌាធម្យំ, ថេយ្យចិត្តេន ចារាជិកំ។ សូលំ ឧទ្ធវិត្វា
ឆឌ្ឍតិ, ភណ្ឌាធម្យំ។

វិហារភូមិយំ បន ចាសេ វា អន្ទហលំ វា ឱឡោ វា វេតត្តា - “មិគ្គុចានំ
បដិសរណាជ្ជានមេតំ, មា ឥធឯ ឯវំ ករោថា” តិ។ សចេ “ហារាបេថ, ភន្តេ” តិ វន្តិ,
ហារាបេតុំ វន្តតិ។ អថ សយំ ហារន្តិ, សុន្ទរមេវ។ អថ នេវ ហារន្តិ, ន ហរិតុំ ទេន្តិ,
រក្ខំ យាចិត្វា ហារាបេតុំ វន្តតិ។ មនុស្សា សស្សរក្ខណាកាលេ ខេត្តេសុ ចាសេ ថ
អន្ទហលចាសាណាជីនិ ថ ករោត្តិ - “មំសំ ខាឡោ សស្សានិ រក្ខិស្សមា” តិ។
វីតិវត្តេ សស្សកាលេ តេសុ អនាលយេសុ បក្កន្តេសុ តត្ថ ពាទ្ធុំ វា បតិភំ វា
មោចេតុំ វន្តតិ។

មិគ្គត្ថទ្វយេបិ សូករវត្ថុសុ វុត្តសទិសោយេវ វិនិច្ឆយោ។

មច្ឆវត្ថទ្វយេបិ ឯសេវ នយោ។ អយំ បន វិសេសោ - កុមីនមុខំ វិវិត្វា វា
បច្ឆាបុជកំ មុញ្ញិត្វា វា បស្សេន ធិន្ទំ កត្វា វា កុមីនតោ មច្ឆេ ចោថេត្វា
បលាបេន្តស្ស ចារាជិកំ។ ភត្តសិទ្ធានិ ទស្សេត្វា ឯវំ បលាបេន្តស្សាបិ ចារាជិកំ។
សហ កុមីនេន ឧទ្ធកតោបិ ចារាជិកំ។ កេវលំ កុមីនមុខំ វិវិតិ, បច្ឆាបុជកំ
មុញ្ញិតិ, ធិន្ទំ វា ករោតិ, មច្ឆា បន អត្ថនោ ធម្មតាយ បលាយន្តិ, ភណ្ឌាទេយ្យំ។
ឯវំ កត្វា ភត្តសិទ្ធានិ ទស្សេតិ, មច្ឆា កោចរត្ថាយ និក្ខមិត្វា បលាយន្តិ,
ភណ្ឌាទេយ្យមេវ។ មុខំ អវិវិត្វា បច្ឆាបុជកំ អមុញ្ញិត្វា បស្សេន ធិន្ទំ អកត្វា
កេវលំ ភត្តសិទ្ធានិ ទស្សេតិ, មច្ឆា បន ឆាតជ្ឈត្តា សីសេន បហរិត្វា ឱកាសំ
កត្វា កោចរត្ថាយ និក្ខមិត្វា បលាយន្តិ, ភណ្ឌាទេយ្យមេវ។ តុច្ឆកុមីនស្ស មុខំ
វា វិវិតិ, បច្ឆាបុជកំ វា មុញ្ញិតិ, ធិន្ទំ វា ករោតិ, អាគតាគតា មច្ឆា ធ្វារំ បត្តា
បុជកនិទ្ទេហិ បលាយន្តិ, ភណ្ឌាទេយ្យមេវ។ តុច្ឆកុមីនំ គហេត្វា គុម្ពេ ឱបតិ,
ភណ្ឌាទេយ្យមេវាតិ។ យានេ ភណ្ឌំ បីវេ ថវិកាយ សទិសំ។

មំសបេសិវត្ថម្ហិ - សចេ អាគាសេ ភណ្ឌាតិ, គហិតជ្ជានមេវ ហំនំ។ តំ
ធម្មាការេហិ បរិច្ឆិន្ទិត្វា ហំនាចារំនំ វេទិតព្ពំ។ សេសមេត្ត

ធារុកោចាលករជកសាជកវត្ថុសុ ច អម្ពហោរកាធិវត្ថុសុ វុត្ថនយេន
វិនិច្ឆ័និតតំ។

១៥៥. កុម្មវត្ថុស្មី - យោសប្បិវេលាទីនិ អចានគ្យនកានិ គហេត្វា “ន បុន
ឯវំ ករិស្សមី” តិ សំវេ ឋត្វា ទុតិយទិវសាទីសុបិ បុន ចិត្តេ ឧប្បន្នេ ឯវមេវ
ធុរនិក្ខេបំ កត្វា បរិភុញ្ញន្តោ សព្វម្បី តំ បរិភុញ្ញតិ, នេវត្ថិ ចារាជិកំ។ ទុក្ខដំ វា
ដុល្លច្ចយំ វា អាបជ្ជតិ, ភណ្ឌាទេយ្យំ បន ហោតិ។ អយម្បី ភិក្ខុ ឯវមេវមកាសិ។
តេន វុត្ថំ - “អនាបត្តិ ភិក្ខុ ចារាជិកស្ស” តិ។ ធុរនិក្ខេបំ បន អកត្វា “ទិវសេ
ទិវសេ បរិភុញ្ញិស្សមី” តិ ថោកំ ថោកម្បី បរិភុញ្ញតោ យស្មី ទិវសេ ចានគ្យនកំ
បូរតិ, តស្មី ចារាជិកំ។

សិរិទាវហារវត្ថុនិ សិរិទាវហារេ, មុដ្ឋវត្ថុនិ ឌីននិយយរាទិវត្ថុសុ ទ្វេ
វិយាសវត្ថុនិ អម្ពហោរកាធិវត្ថុសុ វុត្ថវិនិច្ឆយនយេន វេទិតញ្ញានិ។ ទ្វេ
តិណាវត្ថុនិ ឧត្តានត្ថានេវ។

១៥៦. អម្ពភាជាបនាទិវត្ថុសុ តេ ភិក្ខុ ឯកំ តាមកាវាសំ បរិច្ឆេទភិក្ខុកំ
អគម្មសុ។ តត្ថ ភិក្ខុ ជលាជលំ បរិភុញ្ញមាធាបិ តេសុ អាគតេសុ “ថេរានំ ជលានិ
ទេថា” តិ កប្បិយការកេ ន អវោធុំ។ អថ តេ ភិក្ខុ “កី សង្ឃីកំ អម្ពាតំ ន
ចាបុណាតី” តិ យណ្ឌី បហរិទ្ធា ភាជាបេត្វា តេសម្បី វស្សគ្រេន ភាគំ ទត្វា
អត្តនាបិ បរិភុញ្ញិសុ។ តេន នេសំ ភគវា “អនាបត្តិ, ភិក្ខុវេ, បរិភោគត្ថាយា” តិ
អាហា។ តស្មា ឥទានិបិ យត្ថ អាវាសិកា អាគន្ធកានំ ន ទេន្តិ, ជលវាវេ ច
សម្បត្តេ អញ្ញេសំ អត្ថិការំ ទិស្វា ចោរិកាយ អត្តនាវ ខាទន្តិ, តត្ថ អាគន្ធកេហិ
យណ្ឌី បហរិទ្ធា ភាជេត្វា បរិភុញ្ញតុំ វដ្ឋតិ។

យត្ត បន អាវាសិកា រុក្ខ រក្ខិត្យា ជលវារេ សម្បត្តិ ភាជេត្វា ខាទន្តិ, ចតុស្ក
បច្ចយេសុ សម្មា ឧបនេន្តិ, អនិស្សរា តត្ថ អាគន្ធកា។ យេបិ រុក្ខា ជីវត្ថាយ
និយមេត្វា ទិន្នា, តេសុបិ អាគន្ធកា អនិស្សរា។ ឯសេវ នយោ
សេសបច្ចយត្ថាយ និយមេត្វា ទិន្នេសុបិ។

យេ បន តថា អនិយមិតា, អាវាសិកា ច តេ រក្ខិត្យា គោបេត្វា ចោរិកាយ
បរិភុញ្ញន្តិ, ន តេសុ អាវាសិកានំ កតិកាយ ឋាតព្ពំ។ យេ ជលបរិភោគត្ថាយ
ទិន្នា, អាវាសិកាបិ នេ រក្ខិត្យា គោបេត្វា សម្មា ឧបនេន្តិ, តេសុយេវ តេសំ
កតិកាយ ឋាតព្ពំ។ **មហាបច្ឆរិយំ** បន វុត្ថំ - “ចតុន្នំ បច្ចយានំ និយមេត្វា ទិន្នំ
ថេយ្យចិត្តេន បរិភុញ្ញន្តោ ភណ្ណំ អគ្សបេត្វា ការេតញ្ញោ។ បរិភោគវសេនេវ តំ
ភាជេត្វា បរិភុញ្ញន្តស្ស ភណ្ណាទេយ្យំ។ យំ បនេត្ត សេនាសនត្ថាយ និយមិតំ, តំ
បរិភោគវសេនេវ ភាជេត្វា បរិភុញ្ញន្តស្ស ដុល្លច្ចយញ្ច ភណ្ណាទេយ្យញ្ច” តិ។

ឌីទិស្ស ជីវត្ថាយ ទិន្នំ ជីវរេយេវ ឧបនេតព្ពំ។ សចេ ទុព្ពិក្ខំ ហោតិ, ភិក្ខុ
បិណ្ឌាចារេន កិលមន្តិ, ជីវំ បន សុលភំ, សង្ឃសុដ្ឋតាយ អបលោកនកម្មំ
កត្វា បិណ្ឌាចារេបិ ឧបនេតុំ វុដ្ឋតិ។ សេនាសនេន គិលានបច្ចយេន វា
កិលមន្តេសុ សង្ឃសុដ្ឋតាយ អបលោកនកម្មំ កត្វា តទត្ថាយបិ ឧបនេតុំ
វុដ្ឋតិ។ ឌីទិស្ស បិណ្ឌាចាតត្ថាយ គិលានបច្ចយត្ថាយ ច ទិន្នេបិ ឯសេវ នយោ។
ឌីទិស្ស សេនាសនត្ថាយ ទិន្នំ បន គរុភណ្ណំ ហោតិ, តំ រក្ខិត្យា គោបេត្វា
តទត្ថមេវ ឧបនេតព្ពំ។ សចេ បន ទុព្ពិក្ខំ ហោតិ, ភិក្ខុ បិណ្ឌាចារេន ន យាបេន្តិ។
ឯត្ថ រាជរោគចោរកយាធិហិ អញ្ញាត្ត គច្ឆន្តានំ វិហារា បលុដ្ឋន្តិ,
តាលនាឡិកេរាធិកេ វិនាសេន្តិ, សេនាសនបច្ចយំ បន និស្សាយ យាបេតុំ
សក្កា ហោតិ។ ឯវរុបេ កាលេ សេនាសនំ វិស្សន្នេត្វាបិ សេនាសនជគ្គនត្ថាយ
បរិភោគោ ភគវតា អនុញ្ញាតោ។ តស្មា ឯកំ វា ទ្វេ វា វរសេនាសនានិ ឋបេត្វា

ឥតរាជីលាមកកោដិយា បិណ្ឌាចាតត្ថាយ វិស្សន្ទេតុំ វដ្តតិ។ មូលវត្ថុឆ្នេង បន
កត្វា នឧបនេតត្ថំ។

យោ បន អារាមោ ចតុប្បច្ចយត្ថាយ និយមេត្វា ទិន្នោ, តត្ថ
អបលោកនកម្មំ ន កាតត្ថំ។ យេន បន បច្ចយេន ឡនំ, តទត្ថំ ឧបនេតុំ វដ្តតិ។
អារាមោ ជគ្គិតត្តោ, វេតនំ ទត្វាបិ ជគ្គាបេតុំ វដ្តតិ។ យេ បន វេតនំ លភិត្វា
អារាមេយេវ គេហំ កត្វា វសន្តា វក្ខន្តិ, តេ ច អាគតានំ ភិក្ខុនំ នាឡិកេវ វា
តាលបក្កំ វា ទេន្តិ, យំ តេសំ សង្ឃេន អនុញ្ញាតំ ហោតិ - “ទិវសេ ទិវសេ ឯត្ថកំ
នាម ខាទថា” តិ តទេវ តេ ធាតុំ លភន្តិ; តតោ ឧត្តរិ តេសំ ទទន្តានម្បិ គហេតុំ
ន វដ្តតិ។

យោ បន អារាមំ កេណិយា គហេត្វា សង្ឃស្ស ចតុប្បច្ចយត្ថាយ
កប្បិយភណ្ឌាមេវ ទេតិ, អយំ ពហុកម្បិ ធាតុំ លភតិ។ ចេតិយស្ស បធិបត្ថាយ
វា ខណ្ឌាដុល្លបដិសម្ពុរណត្ថាយ វា ទិន្នោ អារាមោបិ បធិជគ្គិតត្តោ; វេតនំ ទត្វាបិ
ជគ្គាបេតត្តោ។ វេតនញ្ច បនេត្ថ ចេតិយសន្តកម្បិ សង្ឃសន្តកម្បិ ធាតុំ វដ្តតិ។
ឯតម្បិ អារាមំ វេតនេន តត្ថេវ វសិត្វា វក្ខន្តានញ្ច កេណិយា គហេត្វា
កប្បិយភណ្ឌាធាយ កានញ្ច តត្ថ ជាតកដលទានំ វុត្ថនយេនេវ វេទិតព្ពន្ធិ។

អម្ពចាលកាទិវត្ថុសុ - អនាបត្តិ, ភិក្ខុវេ, គោបកស្ស ទានេតិ ឯត្ថ កតរំ
បន គោបកទានំ វដ្តតិ, កតរំ ន វដ្តតិ? មហាសុមត្ថេរោ តាវ អាហា - “យំ
គោបកស្ស បរិច្ឆិទ្ធិត្វា ទិន្នំ ហោតិ - ‘ឯត្ថកំ ទិវសេ ទិវសេ គណ្ណា’ តិ តទេវ
វដ្តតិ; តតោ ឧត្តរិ ន វដ្តតិ” តិ។ មហាបទុមត្ថេរោ បនាហា - “កី គោបកានំ
បណ្ណំ អាហេបេត្វា និមិត្តសញ្ញំ វា កត្វា ទិន្នំ អត្ថិ, ឯតេសំ ហត្ថេ វិស្សជ្ជកស្ស
ឯតេ ឥស្សរា, តស្មា យំ តេ ទេន្តិ តំ ពហុកម្បិ វដ្តតិ” តិ។ កុរុន្តជ្ជកថាយំ បន វុត្ថំ
- “មនុស្សានំ អារាមំ វា អញ្ញំ វា ដលាដលំ ទារកា វក្ខន្តិ, តេហិ ទិន្នំ វដ្តតិ។

អាហារបេត្វា បន ឆ គហេតត្ថំ។ សង្ឃិកេ បន ចេតិយសន្តកេ ច កេណិយា
គហេត្វា រក្ខន្តស្ស ធានំ វដ្តតិ។ វេតនេន រក្ខន្តស្ស អត្ថនោ ភាគមត្តំ
វដ្តតិ"តិ។ មហាបច្ឆរិយំ បន "យំ គិហិនំ អាមាមរក្ខកា ភិក្ខុនំ ទេន្តិ, ឯតំ វដ្តតិ។
ភិក្ខុសង្ឃស្ស បន អាមាមគោបកាយំ អត្ថនោ ភតិយា ខណ្ឌោត្វា ទេន្តិ, ឯតំ
វដ្តតិ។ យោបិ ឧបឡារាមំ វា កេនិទេវ រុក្ខេ វា ភតិ លភិត្វា រក្ខតិ, តស្សាបិ
អត្ថនោ បត្តរុក្ខតោយេវ ធាតុំ វដ្តតិ។ កេណិយា គហេត្វា រក្ខន្តស្ស បន
សព្ពម្បិ វដ្តតិ"តិ វុត្តំ។ ឯតំ បន សព្ពព្យញ្ញនតោ ធានំ, អត្ថតោ ឯកមេវ; តស្មា
អធិប្បាយំ ញាត្វា គហេតត្ថំ។

ធារុវត្ថុម្ហិ - តាវកាលិកោ អហំ ភគវាតិ តាវកាលិកចិត្តោ អហំ ភគវាតិ
វត្ថុកាមេន វុត្តំ, តាវកាលិកចិត្តោតិ "បុន អាហារិក្ខា ទស្សមី"តិ ឯវចិត្តោ
អហន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ ភគវា "តាវកាលិកេ អនាបត្តិ"តិ អាហ។

អយំ បនេត្ត ចាឡិមុត្តកវិនិច្ឆយោ - សចេ សង្ឃោ សង្ឃិកំ កម្ពំ ការេតិ
ឧចាសថាការំ វា ភោជនសាលំ វា, តតោ អាបុច្ឆិត្វា តាវកាលិកំ ហារិតត្ថំ។
យោ បន សង្ឃិកោ ទព្ពសម្ភារោ អគុត្តោ ទេវេ វស្សន្តេ តេមេតិ, អាតបេន
សុក្ខតិ, តំ សព្ពម្បិ អាហារិក្ខា អត្ថនោ អាវាសេ កាតុំ វដ្តតិ។ សង្ឃោ
អាហារបេត្តោ អញ្ញេន វា ទព្ពសម្ភារេន មូលេន វា សញ្ញាបេតតញ្ញោ។ ន សក្កា ចេ
ហោតិ សញ្ញាបេតុំ, "សង្ឃិកេន, ភន្តេ, កតំ សង្ឃិកបរិភោគេន វឡញ្ញថា"តិ
វុត្តត្ថំ។ សេនាសនស្ស បន អយមេវ ភិក្ខុ ឥស្សរោ។ សចេបិ ចាសាណាត្តម្ភោ វា
រុក្ខត្តម្ភោ វា កវាជំ វា វាតចានំ វា នប្បហោតិ, សង្ឃិកំ តាវកាលិកំ អាហារិក្ខា
ចាកតិកំ កាតុំ វដ្តតិ។ ឯស នយោ អញ្ញេសុបិ ទព្ពសម្ភារេសូតិ។

ឧទកវត្ថុស្មី - យថា ឧទកំ ទុល្លភំ ហោតិ, យោជនតោបិ អឡយោជនតោបិ
អាហារីយតិ, ឯវរូបេ បរិគ្គហិតឧទកេ អវហារោ។ យតោបិ អាហារីមតោ វា

ចោក្ខវណ៌អាធិស្ឋ បិតតោ វា កេវលំ យាគុកត្តំ សម្មាទេន្តិ,
ចានីយបរិភោគញា ករោន្តិ, ន អញ្ញំ មហាបរិភោគំ, តម្បី វេយ្យចិត្តេន
គណ្ណតោ អវហារោ។ យតោ បន ឯកំ វា ទ្វេ វា យដេ គហេត្វា អាសនំ ជោវិតុំ,
ពោធិរុក្ខេ សិញ្ញិតុំ ឧទកបូជំ កាតុំ, វជនំ បចិតុំ លព្ពតិ, តត្ថ សង្ឃស្ស
កតិកវសេនេវ បដិបដ្ឋិតព្ពំ។ អតិរេកំ គណ្ណន្តោ, មត្តិកាធិនិ វា វេយ្យចិត្តេន
បក្ខិបន្តោ ភណ្ឌំ អគ្សបេត្វា កាវេតព្ពោ។

សេច អាវាសិកា កតិកវត្ថុ ទន្ធិ ករោន្តិ, អញ្ញេសំ ភណ្ឌកំ ជោវិតុំ វា វជិតុំ
វា ន ទេន្តិ, អត្តនា បន អញ្ញេសំ អបស្សន្តានំ គហេត្វា សព្ពំ ករោន្តិ, តេសំ
កតិកាយ ន ឋាតព្ពំ។ យត្ថកំ តេ ជោវិតុំ, តត្ថកំ ជោវិតព្ពំ។ សេច សង្ឃស្ស ទ្វេ
តិស្សោ ចោក្ខវណ៌យោ វា ឧទកសោណ្ឌិយោ វា ហោន្តិ, កតិកា ច កតា “ឯត្ថ
ន្ទាយិតព្ពំ, ឥតោ ចានីយំ គហេតព្ពំ, ឥធ សព្ពបរិភោគោ កាតព្ពោ” តិ។
កតិកវត្ថុនេវ សព្ពំ កាតព្ពំ។ យត្ថ កតិកា នត្ថិ, តត្ថ សព្ពបរិភោគោ វដ្ឋតិ តិ។

មត្តិការវត្ថុស្មី - យត្ថ មត្តិកា ទុល្លភា ហោតិ, នាធម្មការា វា វណ្ណមត្តិកា
អាហារិច្ឆា ឋបិតា, តត្ថ ថោកាបិ បព្វាមាសកំ អគ្សតិ, តស្មា ចារាជិកំ។
សង្ឃិកេ បន កម្មេ ចេតិយកម្មេ ច និដ្ឋិតេ សង្ឃំ អាបុច្ឆិត្វា វា តាវកាលិកំ វា
គហេតុំ វដ្ឋតិ។ សុឆាយបិ ចិត្តកម្មវណ្ណសុបិ ឯសេវ នយោ។

តិណវត្ថុសុ - ឈាបិតតិណោ ឋានាចារនស្ស អភាវា ទុក្ខជំ, ភណ្ណទេយ្យំ
បន ហោតិ។ សង្ឃោ តិណវត្ថុ ជត្តិត្វា សង្ឃិកំ អាវាសំ នាទេតិ, បុន កទាបិ
ជត្តិតុំ ន សក្កោតិ, អថញ្ញោ ឯកោ ភិក្ខុ វត្ថុសីសេន ជត្តតិ, សង្ឃស្សវេតំ។ នោ
ច ជត្តតិ, សង្ឃនេកោ ភិក្ខុ វត្ថុព្ពោ “ជត្តិត្វា ទេហី” តិ។ សោ ច ភាគំ ឥច្ឆតិ,
ភាគំ ទត្វាបិ ជត្តាបេតព្ពំ។ សេច ភាគំ វឡេតិ, នាតព្ពមេវ។ វឡេតិយេវ, “គច្ឆ
ជត្តិត្វា សព្ពំ គហេត្វា អត្តនោ សន្តកំ សេនាសនំ នាទេហី” តិ វត្ថុព្ពោ។ កស្មា?

នដ្ឋេអត្ថោ នត្ថិ។ ធនន្តេហិ បនសវត្ថុកំ ន ធាតព្ធី, គរុកណ្ណំ ហោតិ; តិណមត្ថំ
បនធាតព្ធី។ តស្មី បេ ជគ្គិទ្ធា អត្ថនោ សេនាសនំ ធានេន្តេ បុន សង្ឃោ ជគ្គិតុំ
បហោតិ, “ត្វំ មា ជគ្គិ, សង្ឃោ ជគ្គិស្សតី” តិ វត្ថុព្រោតិ។

មញ្ញាធិនិ សត្វ វត្ថុនិ ចាកដានេ។ ចាឡិយំ បន អនាគតម្បិ
ចាសាណាត្ថម្ភំ វា វុក្ខត្ថម្ភំ វា អញ្ញំ វា កិញ្ចិ ចាធក្សនកំ ហរន្តស្ស ចារាជិកមេវ។
បធានយរាជិសុ ធម្មតបតិភានំ បរិវេណាធិនំ កុដ្ឋម្បិ ចាការម្បិ ភិទ្ធិទ្វា
ឥដ្ឋកាធិនិ អវហរន្តស្សបិ ឯសេវ នយោ។ កស្មា? សង្ឃិកំ នាម កនាចិ
អដ្ឋាវសន្តិ, កនាចិ ន អដ្ឋាវសន្តិ។ បច្ឆន្តេ ចោរភយេន ជនបទេ វុដ្ឋហន្តេ
ធម្មតវិហារាជិសុ កិញ្ចិ បរិក្ខារំ ហរន្តស្សបិ ឯសេវ នយោ។ យេ បន តតោ
តាវកាលិកំ ហរន្តិ, បុន អាវសិតេសុ ច វិហារេសុ ភិក្ខុ អាហារាបេន្តិ, ធាតព្ធី។
សចេបិ តតោ អាហារិទ្វា សេនាសនំ កតំ ហោតិ, តំ វា តធក្សនកំ វា
ធាតព្ធីមេវ។ “បុន អាវសិស្សមា” តិ អាលយំ អច្ឆិទ្ធិទ្វា វុដ្ឋិតេសុ ជនបទេសុ
គណាសន្តកំ វា បុគ្គលិកំ វា គហិតំ ហោតិ; តេ បេ អនុជាធន្តិ, បដិកម្មេន កិច្ចំ
នត្ថិ។ សង្ឃិកំ បន គរុកណ្ណំ, តស្មា បដិកម្មំ កត្តព្វមេវ។

១៥៧. វិហារបរិភោគវត្ថុ ឧត្តានត្ថមេវ។

អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, តាវកាលិកំ ហរិតុន្តិ ឯត្ថ យោ ភិក្ខុ សង្ឃិកំ មញ្ញំ វា
បីបំ វា តាវកាលិកំ ហរិត្វា អត្ថនោ ជាសុកដ្ឋានេ ឯកម្បិ ទ្វេបិ មាសេ
សង្ឃិកបរិភោគេន បរិភូញ្ចតិ, អាគតាគតានំ វុឡ្យតរាជំ នេតិ, នប្បដិពាហតិ,
តស្ស តស្មី នដ្ឋេបិ ជិណ្ហោបិ ចោរាវហជេបិ គីវា ន ហោតិ។ វសិត្វា បន គច្ឆន្តេន
យថាវានេ ឋបេតព្ធី។ យោ បន បុគ្គលិកបរិភោគេន បរិភូញ្ចតិ, អាគតាគតានំ
វុឡ្យតរាជំ នេតិ, តស្មី នដ្ឋេ តស្ស គីវា ហោតិ។ អញ្ញំ បន អាវាសំ ហរិត្វា
បរិភូញ្ចន្តេន សចេ តត្ថ វុឡ្យតរោ អាគត្វា វុដ្ឋាបេតិ, “មយា ឥទំ អសុកាវាសតោ

នាម អាហាជំ, គន្ធាមិ, ជំ ចាកតិកំ ករោមី" តិ វត្តព្នំ។ សេស សោភិត្ត "អហំ
ចាកតិកំ ករិស្សមី" តិ វេទិតិ, តស្ស ភារំ កត្វាបិ គន្ធីវដ្ឋតិ
សង្ខេបជ្ជកថាយំ វុត្តំ។

ចម្បាវត្ថុម្ហិ - តេកដុលយាគូតិ តិលតណ្ហាលមុគ្គេហិ វា
តិលតណ្ហាលមាសេហិ វា តិលតណ្ហាលកុលតេហិ វា តិលតណ្ហាលេហិ សទ្ធិ
យំកិញ្ចា ឯកំ អបរណ្ណំ បក្ខិបិទ្វា តីហិ កតា, ឯតំ កិរ ឥមេហិ តីហិ
ចតុភាគឧទកសម្ពិទ្ធេ ឡិវេ សប្បិមធុសក្ករាធិហិ យោជេត្វា ករោន្តិ។

រាជគហវត្ថុម្ហិ - មធុកោឡកោតិ អតិរសកបូរោ វុច្ឆតិ; "មធុសីសក" ឆ្លិប
វេទិត្តិ។ សេសមេត្ត វត្ថុទ្ធកាយេបិ ឱទនភាជនីយវត្ថុស្មី វត្ថុនយេនេវ វេទិតព្នំ។

១៥៨. អដ្ឋកវត្ថុស្មី - ឯតទរោចាតិ គិលានោ ហុត្វា អរោច។ អាយស្មា
ឧចាលិ អាយស្មតោ អដ្ឋកស្ស បក្ខោតិ ន អតតិគមនវសេន បក្ខោ, អបិ ច
ខោ អនាបត្តិសញ្ញតាយ លង្គិអនុគ្គហោន វិនយានុគ្គហោន ច ថេរោ បក្ខោតិ
វេទិតព្នោ។ សេសមេត្ត ឧត្តានមេវ។

១៥៩. ពារាណសីវត្ថុស្មី - ចោរេហិ ឧបទុតន្តិ ចោរេហិ វិលុត្តំ។ ឥទ្ធិយា
អានេត្វា ចាសាទេ ឋបេសីតិ ថេរោ កិរ តំ កុលំ សោកសល្លសមប្បីតំ អារដ្ឋន្តំ
វិវដ្ឋន្តំ ទិស្វា តស្ស កុលស្ស អនុកម្មាយ បសាទានុវក្ខណត្ថាយ
ធម្មានុគ្គហោន អត្ថនោ ឥទ្ធិយា "តេសំយេវ ចាសាទំ ទារកានំ សមីបេ
ហោត្វ" តិ អធិដ្ឋាសិ។ ទារកា "អម្ពាភំ ចាសាទោ" តិ សញ្ញានិទ្វា អភិរុហីសុ។
តតោ ថេរោ ឥទ្ធិ បដិសំហរិ, ចាសាទោបិ សកដ្ឋានេយេវ អដ្ឋាសិ។
វោហារវសេន បន វុត្តំ "តេ ទារកេ ឥទ្ធិយា អានេត្វា ចាសាទេ ឋបេសី" តិ។
ឥទ្ធិវិសយេតិ ព្នំទិសាយ អធិដ្ឋានិទ្ធិយា អនាបត្តិ។ វិកុព្ពនិទ្ធិ បន ន វដ្ឋតិ។

១២០-១. អវសានេ វត្ថុទ្ធយំ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

សមន្តចាសាធិកាយ វិនយសំវណ្ណោនាយ

ទុតិយចារាជិកវណ្ណោនា និដ្ឋិតា។

តត្រាយំ អនុសាសនី -

ទុតិយំ អនុតិយេន, យំ ជិនេន បកាសិតំ;
បរាជិតកិលេសេន, ចារាជិកមិទំ ឥធ។

សិក្ខាបទំ សមំ តេន, អញ្ញំ កិញ្ញំ ន វិជ្ជតិ;
អនេកនយវោកិណ្ណំ, គម្ពីរត្ថវិនិច្ឆយំ។

តស្មា វត្ថុម្ហិ ឌីតិណ្ណោ, ភិក្ខុនា វិនយញ្ញោនា;
វិនយានុគ្គហោនេត្ថ, ករោន្តេន វិនិច្ឆយំ។

ចាឡី អដ្ឋកថញ្ជោវ, សាធិប្បាយមសេសតោ;
ឌីតយ្ហ អប្បមត្តេន, ករណីយោ វិនិច្ឆយោ។

អាបត្តិទស្សនុស្សហោ, ន កត្តញ្ញោ កុទាចនំ;
បស្សិស្សមិ អនាបត្តិ-មិតិ កយិរាជ មានសំ។

បស្សិក្ខាបិ ច អាបត្តី, អវត្វាវ បុនប្បនំ;
វីមសិក្ខាបវិញ្ញាហិ, សំសន្និក្ខា ច តំ វនេ។

កប្បិយេបិ ច វត្ថុស្មី, ចិត្តស្ស លហុវត្ថិនោ;
វសេន សាមញ្ញាគុណា, ចវន្តិធ បុព្វជ្ជនា។

តស៊ូ បរិបរិក្ខារ, អាស៊ីវិសមិភាព;
អគ្គិវិយ ច សម្បស្ស, ឆាមសេយ្យ វិចិត្រណាតិ។

ចារាជិកកណ្តា-អដ្ឋកថាយ

បឋមោ ភាគោ និដ្ឋិតោ។

។ នមោ តស្ស ភគវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

វិនយបិដកេ

ចារាជិកកណ្តា-អដ្ឋកថា (ទុតិយោ ភាគោ)

៣. តតិយចារាជិកំ

តតិយំ តីហិ សុខេន, យំ ពុទ្ធនវិភាវិតំ;
ចារាជិកំ តស្ស ធានិ, បត្តោ សំវណ្ណានាគ្គមោ។

យស្មា តស្មា សុវិញ្ញយ្យំ, យំ បុព្វេ ច បកាសិតំ;
តំ វជ្ជយិទ្ធា អស្សបិ, ហោតិ សំវណ្ណានា អយំ។

បឋមបញ្ញត្តិនិទានវណ្ណានា

១២២. តេន សមយេន ពុទ្ធា ភគវា វេសាលិយំ វិហាវតិ មហាវនេ
ក្ខជាតារសាលាយន្តិ ឯត្ថ វេសាលិយន្តិ ឯវំឆាមកេ ឥត្ថិលិដ្ឋវសេន
បវត្តវេហារេ នគរេ។ តញ្ញំ នគរំ តិក្ខត្តំ ចាការបរិក្ខេបវឌ្ឍនេន

វិសាលភូតត្តា “វេសាលី” តិ វុច្ឆតិ។ ឥទ្ធម្មិ ច នករំ សព្ពញ្ញតប្បត្តេយេវ
សម្មាសម្ពុទ្ធសញ្ញាការេន វេបុល្លំ បត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។ ឯវំ គោចរគាមំ ទស្សេត្វា
និវាសជ្ជាន មាហា - “មហាវនេ ក្ខជាតារសាលាយ” ន្តិ។ តត្ថ មហាវនំ នាម
សយំជាតំ អរោបិមំ សបរិច្ឆេទំ មហន្តំ វនំ។ កបិលវត្ថុសាមន្តា បន មហាវនំ
ហិមវន្តេន សហ ឯកាពទ្ធំ អបរិច្ឆេទំ ហុត្វា មហាសមុទ្ធំ អាហាច្ច បីតំ។ ឥទ្ធ
តាធិសំ ន ហោតិ, សបរិច្ឆេទំ មហន្តំ វនន្តិ មហាវនំ។ ក្ខជាតារសាលា បន
មហាវនំ និស្សយ កតេ អារាមេ ក្ខជាតារំ អន្តោ កត្វា ហំសវដ្ឋកច្ឆនេន
កតា សញ្ញាការសម្មន្នា ពុទ្ធស្ស ភគវតោ គន្ធុកុដិ វេទិតព្ពា។

អនេកបរិយាយេន អសុភកក្កំ កថេតីតិ អនេកហិ ការណេហិ
អសុភាការសន្តស្សនប្បវត្តំ កាយវិច្ឆន្ទនិយកកំ កថេតិ។ សេយ្យចិទំ - “អត្ថិ
ឥមស្មី កាយេ កេសា លោមា... បេ... មុត្ត” ន្តិ។ កី វុត្តំ ហោតិ? ភិក្ខុវេ, ឥមស្មី
ព្យាមមត្តេ កឡើវេ សញ្ញាការេនបិ វិចិនន្តោ ន កោចិ កិញ្ចិ មុត្តំ វា មណី វា
វេឡិវិយំ វា អគុំ វា ចន្ទនំ វា កុដ្តមំ វា កប្បុរំ វា វាសចុណ្ណាធិនិ វា អណុមត្តម្មិ
សុចិការំ បស្សតិ។ អថ ខោ បរមទុគ្គន្ធុ ជេតុច្ឆំ អស្សីរិកទស្សនំ
កេសលោមាធិនានប្បការំ អសុចីយេវ បស្សតិ។ តស្មា ន ឯត្ថ ឆន្ទោ វា រាគោ វា
ករណីយោ។ យេបិ ហិ ឧត្តមផ្ដេ សិរស្មី ជាតា កេសា នាម, តេបិ អសុភា ចេវ
អសុចិនោ ច បដិក្កលា ច។ សោ ច នេសំ អសុភាសុចិបដិក្កលភារោ វណ្ណតោបិ
សណ្ឋានតោបិ គន្ធាតោបិ អាសយតោបិ ឱកាសតោបីតិ បញ្ចហិ ការណេហិ
វេទិតព្ពា។ ឯវំ លោមាធិនន្តិ។ អយមេត្ត សន្នេហោ, វិត្តារោ បនវិសុទ្ធិមគ្គ
(វិសុទ្ធិ. ១.១៨២) វុត្តនយេន វេទិតព្ពា។ ឥតិ ភគវា ឯកមេកស្មី កោដ្ឋាសេ
បញ្ចបញ្ចប្បតេនេន អនេកបរិយាយេន អសុភកក្កំ កថេតិ។

អសុភាយ វណ្ណំ ភាសតីតិ ឧទុមាតកាធិវសេន អសុភមាតិកំ និក្ខិបិត្វា
បទភាជនីយេន តំ វិភជន្តោ វណ្ណោន្តោ សំវណ្ណោន្តោ អសុភាយ វណ្ណំ ភាសតិ។
អសុភការវនាយ វណ្ណំ ភាសតីតិ យា អយំ កេសាធិសុ វា ឧទុមាតកាធិសុ វា
អជ្ឈត្តហិធាវត្ថុសុ អសុភាការំ គហេត្វា បវត្ថស្ស ចិត្តស្ស ភាវនា វឌ្ឍនា
ជាតិកម្មំ, តស្ស អសុភការវនាយ អាធិសំសំ ទស្សេន្តោ វណ្ណំ ភាសតិ, គុណំ
បរិកិត្តតិ។ សេយ្យចិទំ - “អសុភការវនាភិយុត្តោ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ កេសាធិសុ វា
វត្ថុសុ ឧទុមាតកាធិសុ វា បញ្ចង្គិវប្បហំនំ បញ្ចង្គសមន្មាគតំ តិវិធកល្យាណំ
ទសលក្ខណសម្បជ្ជំ បឋមំ ឈានំ បដិលភតិ។ សោ តំ បឋមជ្ឈានសម្ពាទំ
ចិត្តមញ្ញសំ និស្សាយ វិបស្សនំ វឌ្ឍនា ឧត្តមត្ថំ អរហត្ថំ ចាបុណាតិ” តិ។

តត្រិមាធិ បឋមស្ស ឈានស្ស ទស លក្ខណាធិ - ចារិបន្តិកតោ
ចិត្តវិសុទ្ធិ, មជ្ឈិមស្ស សមាធិនិមិត្តស្ស បដិបត្តិ, តត្ថ ចិត្តបក្ខន្ធនំ, វិសុទ្ធស្ស
ចិត្តស្ស អជ្ឈបេក្ខនំ, សមថប្បដិបន្នស្ស អជ្ឈបេក្ខនំ, ឯកត្ថបដ្ឋានស្ស
អជ្ឈបេក្ខនំ, តត្ថ ជាតានំ ធម្មានំ អនតិវត្តនដ្ឋេន សម្បហំសនា, ឥន្ទ្រិយានំ
ឯកវសដ្ឋេន តទុបគវីរិយវាហនដ្ឋេន អាសេវនដ្ឋេន សម្បហំសនាតិ។

តត្រាយំ ចាឡិ - “បឋមស្ស ឈានស្ស កោ អាធិ, កី មជ្ឈេ, កី
បរិយោសានំ? បឋមស្ស ឈានស្ស បដិបទាវិសុទ្ធិ អាធិ, ឧបេក្ខានុព្រហនា
មជ្ឈេ, សម្បហំសនា បរិយោសានំ។ បឋមស្ស ឈានស្ស បដិបទាវិសុទ្ធិ អាធិ,
អាធិស្ស កតិ លក្ខណាធិ? អាធិស្ស តិណិ លក្ខណាធិ - យោ តស្ស បរិបន្តោ
តតោ ចិត្តំ វិសុទ្ធិតិ, វិសុទ្ធិត្ថា ចិត្តំ មជ្ឈិមំ សមថនិមិត្តំ បដិបន្នតិ, បដិបន្នត្ថា
តត្ថ ចិត្តំ បក្ខន្ធិតិ។ យញ្ច បរិបន្តតោ ចិត្តំ វិសុទ្ធិតិ, យញ្ច វិសុទ្ធិត្ថា ចិត្តំ មជ្ឈិមំ
សមថនិមិត្តំ បដិបន្នតិ, យញ្ច បដិបន្នត្ថា តត្ថ ចិត្តំ បក្ខន្ធិតិ។ បឋមស្ស

ឈានស្ប បដិបទាវិសុទ្ធិ អាទិ, អាទិស្ប ឥមានិ តីណិ លក្ខណានិ។ តេន វុច្ចតិ -
‘បឋមំ ឈានំ អាទិកល្យាណាញោ’ ហោតិ តិលក្ខណាសម្បទ្ទញ្ច។’

“បឋមស្ប ឈានស្ប ឧបេក្ខានុព្រហ្មនា មជ្ឈេ, មជ្ឈស្ប កតិ លក្ខណានិ?
មជ្ឈស្ប តីណិ លក្ខណានិ - វិសុទ្ធិ ចិត្តំ អជ្ឈបេក្ខតិ, សមថប្បដិបទ្នំ
អជ្ឈបេក្ខតិ, ឯកត្ថបដ្ឋានំ អជ្ឈបេក្ខតិ។ យញ្ចា វិសុទ្ធិ ចិត្តំ អជ្ឈបេក្ខតិ, យញ្ចា
សមថប្បដិបទ្នំ អជ្ឈបេក្ខតិ, យញ្ចា ឯកត្ថបដ្ឋានំ អជ្ឈបេក្ខតិ។ បឋមស្ប
ឈានស្ប ឧបេក្ខានុព្រហ្មនា មជ្ឈេ, មជ្ឈស្ប ឥមានិ តីណិ លក្ខណានិ។ តេន
វុច្ចតិ - ‘បឋមំ ឈានំ មជ្ឈេកល្យាណាញោ’ ហោតិ តិលក្ខណាសម្បទ្ទញ្ច។’

“បឋមស្ប ឈានស្ប សម្បហំសនា បរិយោសានំ, បរិយោសានស្ប កតិ
លក្ខណានិ? បរិយោសានស្ប ចត្តាវិ លក្ខណានិ - តត្ថ ជាតានំ ធម្មានំ
អនតិវត្តនជ្ជន សម្បហំសនា, ឥន្ទ្រិយានំ ឯករសជ្ជន សម្បហំសនា,
តទុបករីវិយវាហនជ្ជន សម្បហំសនា, អាសេវនជ្ជន សម្បហំសនា។ បឋមស្ប
ឈានស្ប សម្បហំសនា បរិយោសានំ, បរិយោសានស្ប ឥមានិ ចត្តាវិ
លក្ខណានិ។ តេន វុច្ចតិ - ‘បឋមំ ឈានំ បរិយោសានកល្យាណាញោ’ ហោតិ
ចតុលក្ខណាសម្បទ្ទញ្ច។ “ឯវំ តិវិជត្តកតំ ចិត្តំ តិវិជកល្យាណកំ
ធនលក្ខណាសម្បទ្ទវិវតក្កសម្បទ្ទញ្ចោ’ ហោតិ វិចារសម្បទ្ទញ្ច បីតិសម្បទ្ទញ្ច
សុខសម្បទ្ទញ្ច ចិត្តស្ប អធិដ្ឋានសម្បទ្ទញ្ច សទ្ធាសម្បទ្ទញ្ច វិវិយសម្បទ្ទញ្ច
សតិសម្បទ្ទញ្ច សមាធិសម្បទ្ទញ្ច បញ្ញាសម្បទ្ទញ្ច” តិ (បដិ. រោ. ១.១៥៨)។

អាទិស្ប អាទិស្ប អសុភសមាបត្តិយា វណ្ណំ ភាសតីតិ “ឯវម្បី ឥត្ថម្បី” តិ
បុនប្បនំ វវត្តានំ កត្វា អាទិសន្តោ អសុភសមាបត្តិយា វណ្ណំ ភាសតិ,
អាទិសំសំ កថេតិ, គុណំ បរិកិត្តេតិ។ សេយ្យចិទំ - “អសុភសញ្ញាបរិចិតេន,
ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុនោ ចេតសា ពហុលំ វិហារតោ មេដុនធម្មសមាបត្តិយា ចិត្តំ

បដិលីយតិ បដិកុជតិ បដិវដ្តតិ, ន សម្បសារីយតិ, ឧបេក្ខាវា ចាដិកុល្យតា វា
សណ្ឋាតិ។ សេយ្យថាបិ, ភិក្ខុវេ, កុក្កជបត្ថំ វា ឆ្មារុទ្ធកុលំ វា អគ្គិម្ហំ បក្ខិក្ខំ
បដិលីយតិ បដិកុជតិ បដិវដ្តតិ, ន សម្បសារីយតិ; ឯវមេវ ខោ, ភិក្ខុវេ,
អសុភសញ្ញាបរិច្ចេតន ភិក្ខុនោ ចេតសា ពហុលំ វិហារតោ
មេដុនធម្មសមាបត្តិយា ចិត្តំ បដិលីយតិ បដិកុជតិ បដិវដ្តតិ, ន
សម្បសារីយតិ"តិ (អ. និ. ៧.៤៩)។

ឥច្ឆាមហំ, ភិក្ខុវេ, អទ្ធមាសំ បដិសល្លិយិតុន្តិ អហំ ភិក្ខុវេ ឯកំ អទ្ធមាសំ
បដិសល្លិយិតុំ និលីយិតុំ ឯកោវ ហុត្វាវិហរិតុំ ឥច្ឆាមីតិ អត្ថោ។ នម្ហិ កេនចិ
ឧបសង្កម្មិតញោ អញ្ញាត្រ ឯកេន បិណ្ឌាចាតនីហារកេនាតិ យោ អត្តនា
បយុត្តវាចំ អកត្វា មមត្តាយ សទ្ធសុ កុលេសុ បដិយត្តំ បិណ្ឌាចាតំ នីហរិត្វា
មយ្ហំ ឧបនាមេតិ, តំ បិណ្ឌាចាតនីហារកំ ឯកំ ភិក្ខុំ ឯបេត្វា នម្ហិ អញ្ញេន កេនចិ
ភិក្ខុនា វា គហដ្ឋេន វា ឧបសង្កម្មិតញោតិ។

កស្មា បន ឯវមាហាតិ? អតីតេ កិវ បញ្ចសតា មិគលុទ្ធកា មហាតីហិ
ធន្ត្រាវាគុរាហិ អរញ្ញំ បរិក្ខិបិត្វា ហជ្ជតុជ្ជា ឯកតោយេវ យាវជីវំ
មិគបក្ខិយាតកម្មេន ជីវិតំ កប្បេត្វា និរយេ ឧបបន្នា; តេ តត្ថ បច្ឆិត្វា បុព្វេ
កតេន កេនចិទេវ កុសលកម្មេន មនុស្សេសុ ឧបបន្នា
កល្យាណ្ឌបនិស្សយវសេន សព្វេបិ ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពដ្ឋញ្ច ឧបសម្បទញ្ច
លភីសុ; តេសំ តតោ មូលាកុសលកម្មតោ អវិបក្កវិចាកា អបរាបរចេតនា
តស្មី អទ្ធមាសព្ពន្ធវេ អត្ថបក្កមេន ច បរុបក្កមេន ច ជីវតុបច្ឆេនាយ
ឱកាសមកាសិ, តំ ភគវា អទ្ធស។ កម្មវិចាកោ នាម ន សក្កា កេនចិ
បដិពាហិតុំ។ តេសុ ច ភិក្ខុសុ បុព្ពដ្ឋនាបិ អត្ថិ
សោតាបន្នសកទាគាមីអនាគាមីឱណាសវាបិ។ តត្ថ ឱណាសវា

អប្បដិសន្ធិកា, ឥតវេ អរិយសាវកា និយតតតិកា សុគតិបរាយណា,
បុព្វជ្ជនាមំ បន គតិ អនិយតា។ អថ ភគវា ចិន្តេសិ - “ឥមេ អត្តភាវេ ធន្តរាគេន
មរណកយភីតា ន សក្ខិស្សន្តិ គតីវិសោធនំ, ហន្ត នេសំ ធន្តរាគប្បហានាយ
អសុភកកមំ កថេមិ។ តំ សុត្វា អត្តភាវេ វិគតច្ឆន្តរាគតាយ គតីវិសោធនំ កត្វា
សគ្គេ បដិសន្ធិ គណ្ឌិស្សន្តិ។ ឯវំ នេសំ មម សន្តិកេ បព្ពដ្ឋា សាត្តិកា
ភវិស្សតី”តិ។

តតោ តេសំ អនុគ្គហាយ អសុភកកមំ កថេសិ កម្មជ្ជានសីសេន, នោ
មរណាវណ្ណាសំវណ្ណនាធិប្បាយេន។ កថេត្វា ច បនស្ស ឯតទហោសិ - “សចេ មំ
ឥមំ អនុមាសំ ភិក្ខុ បស្សិស្សន្តិ, អន្ធិ ឯកោ ភិក្ខុ មតោ, អន្ធិ ទ្វេ...បេ.... អន្ធិ
ទសា’តិ អាគន្ធា អាគន្ធា អាហោចស្សន្តិ។ អយព្វា កម្មវិចារកោ ន សក្កា មយា វា
អញ្ញេន វា បដិពាហិតំ។ ស្វាហំ តំ សុត្វាបិ កី ភវិស្សមិ? កី មេ អនត្តកេន
អនយព្យសនេន សុតេន? ហន្តាហំ ភិក្ខុនំ អនស្សនំ ឧបគច្ឆាមី”តិ។ តស្មា
ឯវមាហា - “ឥច្ឆាមហំ, ភិក្ខុវេ, អនុមាសំ បតិសន្និយិ តុំ; នម្ពិ កេនចិ
ឧបសង្កមិតត្តោ អញ្ញាត្រ ឯកេន បិណ្ឌាចាតនីហារកេនា”តិ។

អបវេ បនាហុ - “បរូបវាធិវជ្ជនត្ថំ ឯវំ វត្វា បដិសន្និវោ”តិ។ បវេ កិវ
ភគវន្តំ ឧបវទិស្សន្តិ - “អយំ ‘សព្ពញ្ញ, អហំ សទ្ធម្មវចក្កវត្ថី’តិ បដិជានមាណោ
អត្តនោបិ សាវកេ អញ្ញមញ្ញំ យាតេន្តេ និវារេតំ ន សក្កោតិ។ កិមញ្ញំ
សក្ខិស្សតី”តិ? តត្ថ បណ្ឌិតា វក្ខន្តិ - “ភគវា បដិសន្ធិនមនុយុត្តោ នយិមំ
បវត្ថី ជានាតិ, កោចិស្ស អាហោចយិតាបិ នត្ថិ, សចេ ជានេយ្យ អន្ធា
និវារេយ្យា”តិ។ ឥទំ បន ឥច្ឆាមត្ថំ, បឋមមេវេត្ថ ការណំ។ នាស្សុជានិ ឯត្ថ
“អស្សុជាន”តិ បទប្បរណាមត្តេ អវជារណាត្តេ វា និចារតោ; នេវ កោចិ ភគវន្តំ
ឧបសង្កមតីតិ អត្តោ។

អនេកេហិ វណ្ណាសណ្ឋានាទីហិ ការណេហិ វេកាវេ អស្សតិ
អនេកាការវេកាវេ; អនេកាការវេកិណ្ណោ អនេកការណាសម្មិស្សោតិ
វុត្តំ ហោតិ។ កោ សោ? អសុភការំនានុយោកោ, តំ អនេកាការវេការំ
អសុភការំនានុយោកំ អនុយុត្តាវិហរន្តិ យុត្តបយុត្តាវិហរន្តិ។ អដ្ឋិយន្តិ
សកេន កាយេន អដ្ឋា ទុក្ខិតា ហោន្តិ។ ហរាយន្តិ លង្គន្តិ ជិតុច្ឆន្តិ
សញ្ញាតជិតុច្ឆា ហោន្តិ។ ធម្មារោតិ តរុណោ។ យុវាតិ យោព្ពនេន សមន្នាគតោ។
មណ្ឌានកជាតិកោតិ មណ្ឌានកបកតិកោ។ សីសំន្តាតោតិ សីសេន សទ្ធិ
ន្តាតោ។ ធម្មារោយុវាតិ ចេត្ត ធម្មារវេនេន បឋមយោព្ពនការំ ធស្សតិ។
បឋមយោព្ពនេ ហិ សត្តាវិសេសេន មណ្ឌានកជាតិកា ហោន្តិ។ សីសំន្តាតោតិ
តមីនា មណ្ឌានានុយោគកាលំ។ យុវាបិ ហិ កិត្យា កម្មំ កត្វា សំកិលិដ្ឋសរីរោ ន
មណ្ឌានានុយុត្តោ ហោតិ; សីសំន្តាតោ បន សោ មណ្ឌានមេវានុយុញ្ញតិ។
អហិកុណាចាទីនិ ធម្មម្យំ ន តច្ចតិ។ សោ តស្មី ខណោ អហិកុណាបេន វា
កុក្ករកុណាបេន វា មនុស្សកុណាបេន វា កណ្ណោ អាសត្តេន កេនចិទេវ
បច្ចតិកេន អានេត្វា កណ្ណោ ពទ្ធនេន បដិមុក្កេន យថា អដ្ឋិយេយ្យ ហរាយេយ្យ
ជិតុច្ឆេយ្យ; ឯវមេវ តេ ភិក្ខុ សកេន កាយេន អដ្ឋិយន្តា ហរាយន្តា ជិតុច្ឆន្តា
សោវិយ បុរិសោ តំ កុណាបំ វិគតច្ឆន្ទរាគតាយ អត្តនោ កាយំ បរិច្ឆជិតុកាមា
ហុត្វា សត្តំ អាទាយ អត្តនាបិ អត្តានំ ជីវិតា វេរោបេន្តិ។ “តុំ មំ ជីវិតា
វេរោបេហិ; អហំ ត”ន្តិ ឯវំ អញ្ញមញ្ញម្យំ ជីវិតា វេរោបេន្តិ។

មិគលណ្ឌិកម្យំ សមណកុត្តកន្តិ មិគលណ្ឌិកោតិ តស្ស នាមំ;
សមណកុត្តកោតិ សមណវេសធារកោ។ សោ កិវ សិខាមត្តំ ឋបេត្វា សីសំ
មុណ្ណោត្វា ឯកំ កាសាវំ និវាសេត្វា ឯកំ អំសេ កត្វាវិហារំយេវ ឧបនិស្សាយ
វិយាសាធការេន ជីវតិ។ តម្យំ មិគលណ្ឌិកំ សមណកុត្តកំ ឧបសម្ព័ន្ធមិត្វា ឯវំ
វេន្តិ។ សាធូតិ អាយាចនត្ថេ និចាតោ។ នោតិ ឧបយោគពហុវេនំ, សាធុ

អាវុសោ អម្ពេ ជីវិតា វោរោបេហិតិ វុត្ថំ ហោតិ។ ឯត្ថ ច អរិយា នេវ
ចាណាតិចាតំ ករីសុ ន សមាធិបេសុំ, ន សមនុញ្ញា អហោសុំ។ បុព្វជ្ជនា បន
សត្តមកំសុ។ លោហិតកន្តិ លោហិតមក្ខតំ។ យេន វគ្គមុទានទីតិ វគ្គមតា
លោកស្ស បុញ្ញសម្មតា នទី។ សោមិ កិរ “តំ ចាបំ តត្ថ បវាហេស្សមី” តិ
សញ្ញាយ គតោ, នទិយា អាទុកាវេន អប្បមត្តកម្មិ ចាបំ បហំនំ នាម នត្ថិ។

១៦៣. អហុនេវ កុក្កុច្ឆន្តិ តេសុ កិរ ភិក្ខុសុ កេនចិបិ កាយវិការោ វា
វិចីវិការោ វា ន កតោ, សព្វេ សតា សម្បជានា ទក្ខិណោន បស្សេន និបជ្ជីសុ។
តំ អនុស្សរតោ តស្ស កុក្កុច្ឆំ អហោសិយេវ។ អហុវិប្បជិសារោតិ តស្សេវ
កុក្កុច្ឆស្ស សភាវនិយមនត្ថមេតំ វុត្ថំ។ វិប្បជិសារកុក្កុច្ឆំ អហោសិ, ន
វិនយកុក្កុច្ឆន្តិ។ អលាភាវត មេតិអាទិ កុក្កុច្ឆស្ស បវត្តិអាការទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។
តត្ថ អលាភាវត មេតិ អាយតី ទានិ មម ហិតសុខលាភា នាម នត្ថិតិ
អនុត្តនាតិ។ “ន វត មេ លាភា” តិសមីនា បន តមេវត្ថំ ទឡ្ហំ ករោតិ។ អយញ្ញោត្ត
អធិប្បាយោ - សចេបិ កោចិ “លាភា តេ” តិ វឌេយ្យ, តំ មិច្ឆា, ន វត មេ
លាភាតិ។ ទុល្លទ្ធិវត មេតិ កុសលាទុកាវេន លទ្ធម្មិ ឥទំ មនុស្សត្ថំ ទុល្លទ្ធិវត
មេ។ ន វត មេ សុលទ្ធិត្ថិសមីនា បន តមេវត្ថំ ទឡ្ហំ ករោតិ។ អយញ្ញោត្ត
អធិប្បាយោ - សចេបិ កោចិ “សុលទ្ធិ តេ” តិ វឌេយ្យ, តំ មិច្ឆា, ន វត មេ
សុលទ្ធិត្ថិ។ អបុញ្ញំ បសុតន្តិ អបុញ្ញំ ឧបចិតំ ជនិតំ វា។ កស្មាតិ ចេ? យោហំ
ភិក្ខុ... បេ... វោរោបេសិន្តិ។ តស្សត្ថោ - យោ អហំ សីលវន្តោ តាយ វេ
សីលវន្តតាយ កល្យាណធម្មេ ឧត្តមធម្មេ សេដ្ឋធម្មេ ភិក្ខុ ជីវិតា វោរោបេសិន្តិ។

អញ្ញាតរា មារកាយិកាតិ នាមវសេន អចាកជា ឯកា ភុម្មនេវតា
មិច្ឆាទិដ្ឋិកា មារបក្ខិកា មារស្សនុវត្តិកា “ឯវមយំ មារធម្មេ មារវិសយំ
នាតិក្កមិស្សតី” តិ ចិន្តេត្វា សញ្ញាភរណាវិភូសិតា ហុត្វា អត្ថនោ អាទុកាវំ

ឧស្ស័យមាតា អភិជ្ជមាតេ ឧទកេ បជីវិតលេ ចង្គ្គមមាតាវិយ អាគន្ធា
 មិគលណ្ឌិកំ សមណកុត្តកំ ឯតទរោច។ សាធុ សាធុតិ សម្បហំសនត្ថ
 និចាតោ; តស្មា ឯវ ធ្វៀវចនំ កតំ។ អតិណ្ណោ តារេសីតិ សំសារតោ អតិណ្ណោ
 ឥមិណា ជីវិតារោរោបនេន តារេសិ បរិមោចេសីតិ។ អយំ កិរ ឯតិស្សា ទេវតាយ
 ពាលាយ ធុម្ពេធាយ លទ្ធិ “យេ ន មតា, តេ សំសារតោ ន មុត្តា។ យេ មតា, តេ
 មុត្តា” តិ។ តស្មា សំសារមោចកមិលក្ខារិយ ឯវលទ្ធិកា ហុត្វា តម្បិ តត្ថ
 និយោជេន្តិ ឯវមាហា។ អថ ខោ មិគលណ្ឌិកោ សមណកុត្តកោ តាវ ភុសំ
 ឧប្បន្នវិប្បជិសារោចិ តំ ទេវតាយ អាណុការំ ទិស្វា “អយំ ទេវតា ឯវមាហា - អធ្វា
 ឥមិណា អត្ថេន ឯវមេវ ភវិតត្ថ” តិ និដ្ឋំ គន្ធា “លាភា កិរ មេ” តិ អាជីនិ
 បរិកិត្តយន្តោ។ វិហារេន វិហារំ បរិវេណេន បរិវេណំ ឧបសង្កមិទ្ធា ឯវ វទេតិ តិ
 តំ តំ វិហារញា បរិវេណញា ឧបសង្កមិទ្ធា ធ្វារំ វិវិត្វា អន្តោ បរិសិទ្ធា ភិក្ខុ ឯវ
 វទេតិ - “កោ អតិណ្ណោ, កំ តារេមី” តិ?

ហោតិយេវ ភយន្តិ មរណំ បជិច្ច ចិត្តត្រាសោ ហោតិ។ ហោតិ ធម្មិតត្តន្តិ
 ហធម្មមំសំ អាជី កត្វា តស្មា សរីរេលនំ ហោតិ; អតិភយេន ចទ្ធសរីរត្តន្តិចិ
 ឯកេ, ធម្មិតត្តញ្ញំ ធម្មិតត្តន្តិ វុច្ចតិ។ លោមហំសោតិ ឧទ្ធចំបិតលោមតា,
 ឡីណាសវា បន សត្តសុញ្ញតាយ សុទិដ្ឋត្តា មរណកសត្តមេវ ន បស្សន្តិ, តស្មា
 តេសំ សព្ពម្បេតំ នាហោសីតិ វេទិតព្ពំ។ ឯកម្បិ ភិក្ខុំ ទ្វេចិ... បេ... សដ្ឋិម្បិ ភិក្ខុ
 ឯកាហោន ជីវិតា រោរោបេសីតិ ឯវ គណេនវសេន សព្ពានិចិ តានិ បញ្ច
 ភិក្ខុសតានិ ជីវិតា រោរោបេសិ។

១៦៤. បដិសល្លាតា វុដ្ឋិតោតិ តេសំ បញ្ចន្តំ ភិក្ខុសតានំ ជីវិតក្ខយបត្តការំ
 ញាត្វា តតោ ឯកីការតោ វុដ្ឋិតោ ជាធន្តោចិ អជាធន្តោវិយ កថាសមុដ្ឋាបនត្ថំ
 អាយស្មន្តំ អាណន្តំ អាមន្តេសិ។ កី នុ ខោ អាណន្ត តនុភូតោវិយ ភិក្ខុសង្ឃោតិ

អានន្ទ ឥតោ បុព្វេ ពហូ ភិក្ខុ ឯកតោ ឧបជ្ឈានំ អាគច្ឆន្តិ, ឧទ្ទេសំ បរិបុច្ឆំ គណ្ណាន្តិ
សង្ឃាយន្តិ, ឯកបដ្ឋោតោវិយ អារាមោ ទិស្សតិ, ឥនានិ បន អន្ធមាសមត្ថស្ស
អច្ចយេន តនុក្ខតោវិយ តនុកោ មន្នោ អប្បកោ វិវឌ្ឍវិវឌ្ឍោវិយ ជាតោ
ភិក្ខុសង្ឃោ។ កិន្ទ ខោ ការណំ, កី ទិសាសុ បក្កន្តា ភិក្ខុតិ?

អថាយស្មា អានន្នោ កម្មវិចារកេន តេសំ ជីវិតក្ខយប្បត្តិ អសល្លក្ខេន្នោ
អសុភកម្មជ្ជានានុយោគបច្ចយា បន សល្លក្ខេន្នោ “តថា ហិ បន កន្តេ
ភគវា” តិអាទី វេត្វា ភិក្ខុនំ អរហត្ថប្បត្តិយា អញ្ញំ កម្មជ្ជានំ យាចន្នោ “សាធុ
កន្តេ ភគវា” តិអាទិមាហា។ តស្សត្ថោ - សាធុ កន្តេ ភគវា អញ្ញំ ការណំ
អាចិត្តតុ, យេន ភិក្ខុសង្ឃោ អរហត្ថ បតិជ្ឈហេយ្យ; មហាសមុទ្ធំ
ឱរេហាលាតិត្ថានិវិយ ហិ អញ្ញានិបិ
ទសានុស្សតិទសកសីណាចតុធាតុវេត្ថានព្រហ្មវិហារាវនាចានសតិប្បកេនានិ
ពហុនិ និព្វានោរេហាលាកម្មជ្ជានានិ សន្តិ។ តេសុ ភគវា ភិក្ខុ សមស្សាសេត្វា
អញ្ញតវំ កម្មជ្ជានំ អាចិត្តតុតិ អធិប្បាយោ។

អថ ភគវា តថា កាតុកាមោ ថេវ ឧយ្យោជេន្នោ
“តេនហានន្នា” តិអាទិមាហា។ តត្ថ វេសាលី ឧបនិស្សយាតិ វេសាលី
ឧបនិស្សយ សមន្តា កាវុតេបិ អន្ធយោជនេបិ យាវតិកា ភិក្ខុវិហារន្តិ, តេ សព្វេ
សន្និចារតេហិតិ អត្ថោ។ តេ សព្វេ ឧបជ្ឈានសាលាយំ សន្និចារតេត្វាតិ អត្តនា
គន្ធុ យុត្តជ្ជានំ សយំ គន្ធា អញ្ញត្ថ ទហារភិក្ខុ បហិណិវា មុហុត្ថនេវ
អនវសេសេ ភិក្ខុ ឧបជ្ឈានសាលាយំ សម្មហំ កត្វា។ យស្ស នានិ កន្តេ ភគវា
កាលំ មញ្ញតិ ឯត្ថ អយមធិប្បាយោ - ភគវា ភិក្ខុសង្ឃោ សន្និបតិតោ ឯស
កាលោ ភិក្ខុនំ ធម្មកថំ កាតុំ, អនុសាសនី ធាតុំ, ឥនានិ យស្ស តុម្កេ កាលំ
ជានាថ, តំ កត្តព្ពន្ធិ។

អាណាចានស្សតិសមាធិកថា

១៦៥. អថ ខោភកកា...បេ... ភិក្ខុ អាមន្តេសិ - អយម្បិ ខោភិក្ខុវេតិ
អាមន្តេត្វា ច បន ភិក្ខុនំ អរហត្តប្បត្តិយា បុព្វេ អាចិក្ខិតអសុភកម្មដ្ឋានតោ
អញ្ញំ បរិយាយំ អាចិក្ខុន្តោ “អាណាចានស្សតិសមាធិ”តិ អាហា។

ឥនានិ យស្មា ភកកា ភិក្ខុនំ សន្តបណ្ឌិតកម្មដ្ឋានទស្សនត្ថមេវ អយំ
ចាឡិ វុត្តា, តស្មា អបរិហាបេត្វា អត្ថយោជនាគ្គមំ ឯត្ថ វណ្ណានំ ករិស្សាមិ។
តត្រ “អយម្បិ ខោភិក្ខុវេ”តិ ឥមស្ស តាវ បទស្ស អយំ យោជនា - ភិក្ខុវេ ន
កេវលំ អសុភការីនាយេវ កិលេសប្បហានាយ សំវត្ថតិ, អបិច អយម្បិ ខោ
អាណាចានស្សតិសមាធិ...បេ... វុបសមេតីតិ។

អយំ បនេត្ថ អត្ថវណ្ណានា - អាណាចានស្សតីតិ
អស្សាសបស្សាសបរិក្កាហិកា សតិ។ វុត្ថញ្ញេតំ បដិសម្ពិទាយំ -

“អាណន្តិ អស្សាសោ, នោ បស្សាសោ។ អចានន្តិ បស្សាសោ, នោ
អស្សាសោ។ អស្សាសវសេន ឧបដ្ឋានំ សតិ, បស្សាសវសេន ឧបដ្ឋានំ
សតិ។ យោ អស្សសតិ តស្សបដ្ឋាតិ, យោ បស្សសតិ តស្សបដ្ឋាតិ”តិ
(បដិ. ម. ១.១៦០)។

សមាធិតិ តាយ អាណាចានបរិក្កាហិកាយ សតិយា សន្តិ ឧប្បន្នា
ចិត្តកក្កតា; សមាធិសីសេន ចាយំ ទេសនា, ន សតិសីសេន។ តស្មា
អាណាចានស្សតិយា យុត្តោ សមាធិ អាណាចានស្សតិសមាធិ, អាណាចានស្សតិយំ
វា សមាធិ អាណាចានស្សតិសមាធិតិ ឯវមេត្ថ អត្ថោ វេទិតញ្ញោ។ ភារីតោតិ
ឧប្បាទិតោ វុត្តិតោ ច។ ពហុលីកតោតិ បុនប្បនំ កតោ។ សន្តោ ចេវ បណីតោ
ចាតិ សន្តោ ចេវ បណីតោ ចេវ, ឧភយត្ថ ឯវសន្តេន និយមោ វេទិតញ្ញោ។ កី វុត្ថំ

ហោតិ? អយញ្ញិ យថា អសុភកម្មដ្ឋានំ កេវលំ បដិវេជ្ជសេន សន្តញ្ចា
បណ្ឌិតញ្ចា ឌីឡាវិការម្មណាត្តា បន បដិកូលាវម្មណាត្តា ច អារម្មណាវសេន នេវ
សន្តំ ន បណ្ឌិតំ, ន ឯវំ កេនចិ បរិយាយេន អសន្តោ វា អប្បណ្ឌិតោ វា, អបិច
ខោ អារម្មណសន្តតាយបិ សន្តោ វូបសន្តោ និត្តតោ
បដិវេជ្ជសម្ព័ន្ធអង្គសន្តតាយបិ អារម្មណាប្បណ្ឌិតតាយបិ បណ្ឌិតោ
អតិត្តិកេវ អង្គប្បណ្ឌិតតាយបិតិ។ តេន វុត្ថំ - “សន្តោ ចេវ បណ្ឌិតោ ចា”តិ។

អសេចនកោ ច សុខោ ច វិហារោតិ ឯត្ថ បន នាស្ស សេចនន្តិ
អសេចនកោ អនាសិត្តកោ អព្ភោកិណ្ណោ ចាដក្កោ អាវេណីកោ, នត្ថត្ថ
បរិកម្មេន វា ឧបចារេន វា សន្តតា អាទិមនសិការតោ បភុតិ អត្ថនោ
សភាវេនេវ សន្តោ ច បណ្ឌិតោ ចាតិ អត្ថោ។ កេចិ បន អសេចនកោតិ
អនាសិត្តកោ ឌីជវេន្តោ សភាវេនេវ មជ្ជោតិ វេទន្តិ។ ឯវមយំ អសេចនកោ ច
អប្បិតប្បិតកូលោ កាយិកេចតសិកសុខប្បដិលាភាយ សំវត្ថនតោ សុខោ ច
វិហារោតិ វេទិតញ្ចោ។

ឧប្បន្នប្បន្នេតិ អវិក្ខម្ពិតេ អវិក្ខម្ពិតេ។ ចាបកេតិ លាមកេ។ អកុសលេ
ធម្មេតិ អកោសល្លសម្ពុតេ ធម្មេ។ ហំនសោ អន្តរធាបេតិតិ ខណេនេវ
អន្តរធាបេតិ វិក្ខម្ពិតិ។ វូបសមេតិតិ សុដ្ឋ ឧបសមេតិ, និត្តេធាភាគិយត្ថា វា
អនុបុព្វេន អរិយមគ្គវុឡិប្បតោ សមុច្ឆិន្ទិតិ បដិប្បស្សម្ពេតិតិបិ អត្ថោ។

សេយ្យថាបីតិ ឌីបម្ពនិទស្សនមេតំ។ គិម្ពានំ បច្ឆិមេ មាសេតិ
អាសាឡិមាសេ។ ឧបាតំ រដោជល្លន្តិ អន្ធមាសេ វាតាតបសុក្ខាយ
កោមហីសាទិចាធិប្បហារសម្ពិជ្ជាយ បដិវិយា ឧទ្ធិ បាតំ ឧបាតំ អាគាសេ
សមុដ្ឋិតំ រជញ្ច រេណុញ្ចា។ មហា អកាលមេយោតិ សព្វំ នកំ អជ្ឈោត្តរិក្ខា
ឌីតោ អាសាឡិដុល្លាបកេតិ សកលំ អន្ធមាសំ វស្សនកមេយោ។ សោ ហិ

អសម្បត្តិ វស្សកាលេ ឧប្បន្នត្តា អកាលមេយោតិ ឥធាធិប្បតោ។ ហ្នានសោ
អន្តរជាបេតិ រូបសមេតិ ខណោនេ អនស្សនំ នេតិ, បថវិយំ សន្និសីទាបេតិ។
ឯវមេវ ខោតិ ឱបម្ពសម្បជីវាទនមេតំ។ តតោ បរំ វុត្តនយមេវ។

ឥធានិ កថំ ភាវិតោ ច ភិក្ខុវេ អាធាចានស្សតិសមាធិតិ ឯត្ថ កថន្តិ
អាធាចានស្សតិសមាធិការំ នំ នាធម្មការតោ វិត្តាវេតុកម្មតាបុច្ឆា។ ភាវិតោ
ច ភិក្ខុវេ អាធាចានស្សតិសមាធិតិ នាធម្មការតោ វិត្តាវេតុកម្មតាយ
បុជ្ជធម្មនិទស្សនំ។ ឯស នយោ ទុតិយបទេមិ។ អយំ បនេត្ថ សង្ខេបត្ថោ - ភិក្ខុវេ
កេនបកាវេន កេនាកាវេន កេនវិធិនា ភាវិតោ អាធាចានស្សតិសមាធិ
កេនបកាវេន ពហុលីកតោ សន្តោ ចេវ...បេ.... រូបសមេតិ។

ឥធានិ តមត្ថំ វិត្តាវេន្តោ “ឥធនិក្ខុវេ” តិអាធិមាហា។ តត្ថ ឥធនិក្ខុវេ ភិក្ខុតិ
ភិក្ខុវេ ឥមស្មី សាសនេ ភិក្ខុ។ អយញ្ញោត្ថ ឥធនសន្តោ
សព្ទប្បការអាធាចានស្សតិសមាធិនិព្ពត្តកស្ស បុគ្គលស្ស
សន្និស្សយភូតសាសនបរិធិបនោ អញ្ញសាសនស្ស តថាភាវបដិសេធនោ ច។
វុត្តញ្ញោតំ - “ឥធនេវ, ភិក្ខុវេ, សមណោ...បេ.... សុញ្ញា បរម្មវាទា សមណោភិ
អញ្ញោហី” តិ (ម. និ. ១.១៣៩)។ តេន វុត្ថំ - “ឥមស្មី សាសនេ ភិក្ខុ” តិ។

អរញ្ញាគតោ វា...បេ.... សុញ្ញាភារគតោ វាតិ ឥធនស្ស
អាធាចានស្សតិសមាធិការំ នាធម្មបសេនាសនបរិគ្គហបរិធិបនំ។ ឥមស្ស ហិ
ភិក្ខុនោ ធិយរត្ថំ រូចាធិសុ អារម្មណេសុ អនុវិសដំ ចិត្តំ
អាធាចានស្សតិសមាធិអារម្មណំ អភិវហិតំ ន ឥច្ឆតិ។ កូដគោណយុត្តរថោ
វិយ ឧប្បជមេវ ធាវតិ។ តស្មា សេយ្យថាបិ នាម គោចោ កូដធម្មយា សព្ទំ ឌីរំ
បិវិត្វា វឡិកំ កូដវច្ឆំ ធមេតុកាមោ ធម្មតោ អបនេត្វា ឯកមន្តេ មហន្តំ ចម្ពំ
និខណ្ឌិត្វា តត្ថ យោត្តន ពន្ធម្យ។ អថស្ស សោ វន្តោ ឥតោ ចិតោ ច វិប្បន្និត្វា

បលាយីតុំ អសក្កោន្តោ តមេវ ជម្ពំ ឧបនិស័ទេយ្យ វា ឧបនិបន្នេយ្យ វា; ឯវមេវ
ឥមិនាបិ ភិក្ខុនា ធីយរត្តំ រូចារម្មណាធិរសចានវឡិកំ ទុដ្ឋចិត្តំ ធមេតុកាមេន
រូចាធិអារម្មណតោ អបនេត្វា អរញ្ញំ វា... បេ... សុញ្ញាការំ វា បវេសេត្វា តត្ថ
អស្សាសបស្សាសថម្ពេ សតិយោត្តន ពន្ធិតត្ថំ។ ឯវមស្ស តំ ចិត្តំ ឥតោ ចិតោ ច
វិប្បន្និត្វាបិ បុព្វេ អាចិន្ត្រការម្មណំ អលភមាណំ សតិយោត្តំ ធិន្និត្វា បលាយីតុំ
អសក្កោន្តំ តមេវារម្មណំ ឧបចារប្បនាវសេន ឧបនិស័ទតិ ចេវ ឧបនិបន្នតិ ច។
តេនាហុ ចោរាណា -

“យថា ជម្ពេ និពន្ធយ្យ, វច្ឆំ ធម្មំ នរោ ឥធ;
ពន្ធយេយ្យំ សកំ ចិត្តំ, សតិយារម្មណោ ធន្ន្យ” ឡិ។ (វិសុទ្ធិ. ១.២១៧; ធិ. និ.
អដ្ឋ. ២.៣៧៤; ម. និ. អដ្ឋ. ១.១០៧; បដិ. ម. អដ្ឋ. ២.១.១៦៣);

ឯវមស្សតំ សេនាសនំ ការណនុរូបំ ហោតិ។ តេន វុត្តំ - “ឥធមស្ស
អាធាចានស្សតិសមអាធិការណនុរូបសេនាសនបរិក្កហបរិធិបន” ឡិ។

អថ វា យស្មា ឥទំ កម្មជ្ជានប្បភេទេ មុទុក្ខតំ
សត្តញ្ញតុទុបច្ឆេកតុទុសាវកានំ វិសេសាធិគមទិដ្ឋធម្មសុខវិហារបទជ្ជានំ
អាធាចានស្សតិកម្មជ្ជានំ ឥតិបុរិសហត្ថិអស្សាទិសទ្ធិសមាគុលំ តាមន្តំ
អបរិច្ឆេទិត្វា ន សុករំ សម្បទេតុំ, សទ្ធកណ្ណាកត្តា ឈានស្ស។ អតាមកេ បន
អរញ្ញេ សុករំ យោការចរេន ឥទំ កម្មជ្ជានំ បរិក្កហេត្វា អាធាចានចតុត្ថជ្ជានំ
និព្វត្តិត្វា តទេវ ច ចាទកំ កត្វា សម្ពាវេ សម្មសិត្វា អគ្គជលំ អរហត្តំ
សម្បាបុណីតុំ, តស្មាស្ស អនុរូបសេនាសនំ ទស្សន្តោ ភគវា “អរញ្ញគតោ
វា” តិអាធិមាហ។

វត្តវិជ្ជាចរិយោវិយ ហិ ភគវា, សោយថា វត្តវិជ្ជាចរិយោ នគរភូមិ បស្សិត្វា
សុដ្ឋ ឧបបរិក្ខិត្វា “ឯត្ថ នគរំ មាបេថា” តិ ឧបទិសតិ, សោត្តិណ ច នគរេ និដ្ឋិតេ
រាជកុលតោ មហាសក្ការំ លភតិ; ឯវមេវ យោគាវចរស្ស អនុបសេនាសនំ
ឧបបរិក្ខិត្វា ឯត្ថ កម្មជ្ជានំ អនុយុញ្ជិតព្ពន្ធិ ឧបទិសតិ។ តតោ តត្ថ កម្មជ្ជានំ
អនុយុត្តេន យោគីនា កមេន អរហត្តេ បត្តេ “សម្មាសម្ពុទ្ធា វត សោ ភគវា” តិ
មហាន្តំ សក្ការំ លភតិ។ អយំ បនភិក្ខុ “ធិបិសទិសោ” តិ វុច្ចតិ។ យថា ហិ
មហាធិបិរាជា អរញ្ញេ តិណាគហនំ វា វនគហនំ វា បព្ពតគហនំ វា និស្សយ
និលីយិត្វា វនមហីសគោកណ្ណាស្ករាធយោ មិគេ គណ្ណាតិ; ឯវមេវាយំ
អរញ្ញាធិសុ កម្មជ្ជានំ អនុយុញ្ជន្តោ ភិក្ខុ យថាក្កមេន
សោតាបត្តិសកទាគាមិអនាគាមិអរហត្តមគ្គេ ចេវ អរិយជលញ្ចេ គណ្ណាតិ តិ
វេទិតញ្ចោ។ តេនាហុ ចោរាណា -

“យថាបិ ធិបិកោ នាម, និលីយិត្វា គណ្ណាតិ មិគេ;
តថេវាយំ ពុទ្ធបុត្តោ, យុត្តយោគាវិបស្សកោ;
អរញ្ញំ បរិសិទ្ធាន, គណ្ណាតិ ជលមុត្តម” ត្ថិ។ (មិ. ប. ៦.១.៥);

តេនស្ស បរក្កមជវយោគ្កភូមិ អរញ្ញសេនាសនំ ធស្សន្តោ ភគវា
“អរញ្ញគតោ វា” តិ អាទិមាហ។

តត្ថ អរញ្ញគតោ វា តិ អរញ្ញន្តិ “និក្ខមិត្វា ពហិ ឥន្ទឱលា សព្ពមេតំ អរញ្ញ” ត្ថិ
(វិភ. ៥២៩) ច “អរញ្ញកំ នាម សេនាសនំ បញ្ចេនុសតិកំ បច្ឆិម” ត្ថិ (ចារា. ៦៥៣)
ច ឯវំ វុត្តលក្ខណេសុ អរញ្ញេសុ អនុបំ យំកិញ្ចិ បរិវេកសុខំ អរញ្ញំ គតោ។
វុត្តមូលគតោ វា តិ វុត្តសមីបំ គតោ។ សុញ្ញាការគតោ វា តិ សុញ្ញំ វិវិត្តាកាសំ
គតោ។ ឯត្ថ ច បេថេត្វា អរញ្ញញ្ច វុត្តមូលញ្ច
អវសេសសត្តវិធសេនាសនគតោបិ សុញ្ញាការគតោតិ វត្តំ វដ្តតិ។ ឯវមស្ស

ឧតុត្តយានុកូលំ ឆាតុចរិយានុកូលញ្ច អាណាចានស្សតិការីនានុរូបំ សេនាសនំ
ឧបទិសិទ្ធា អលីនានុទ្ធច្ចបក្ខិកំ សន្តមិរិយាបដំ ឧបទិសន្តោ “និសីទតី”តិ
អាហា។ អថស្ស និសង្ខាយ ទទ្ទកាវំ អស្សាសបស្សសានំ បវត្តនសុខតំ
អារម្មណាបរិគ្គហ្វចាយញ្ច ទស្សន្តោ “បល្លង្គំ អាកុជិត្វា”តិអាទិមាហា។

តត្ថ បល្លង្គន្តិ សមន្តតោ ឡុពាទ្ធាសនំ។ អាកុជិត្វាតិ អាពាទ្ធិត្វា។ ឧដុំ កាយំ
បណ្ឌិឆាយាតិ ឧបរិមំ សរីរំ ឧដុកំ វេបេត្វា, អជ្ឈាវស បិដ្ឋិកណ្ណាកេ កោដិយា
កោដិ បដិចាទេត្វា។ ឯវញ្ញំ និសីទ្ទស្ស ចម្មមំសន្តារូនិ ន បណាមន្តិ។ អថស្ស យា
តេសំ បណាមនប្បច្ចយា ខណោ ខណោ វេទនា ឧប្បជ្ឈេយ្យំ, តា ន ឧប្បជ្ឈន្តិ។ តាសុ
អនុប្បជ្ឈមាណសុ ចិត្តំ ឯកក្កំ ហោតិ។ កម្មជ្ជានំ ន បរិបតតិ។ វុឡី ជាតិ
ឧបកច្ចតិ។

បរិមុខំ សតី ឧបជ្ឈបេត្វាតិ កម្មជ្ជានាភិមុខំ សតី វេបយិត្វា។ អថ វា “បរិ”តិ
បរិគ្គហន្តោ; “មុខ”ន្តិ និយ្យានន្តោ; “សតី”តិ ឧបជ្ឈានន្តោ; តេន វុច្ចតិ - “បរិមុខំ
សតី ឧបជ្ឈបេត្វា”តិ។ ឯវំ បដិសម្ពិទ្ធាយំ (បដិ. ម. ១.១៦៤-១៦៥) វុត្តនយេនបេត្ត
អត្តោ ទជ្ឈញ្ចោ។ តត្រាយំ សន្នេហោ - “បរិគ្គហិតនិយ្យានំ សតី កត្វា”តិ។ សោ
សតោវ អស្សសតីតិ សោភិត្តុ ឯវំ និសីទិត្វា ឯវញ្ញំ សតី ឧបជ្ឈបេត្វា តំ សតី
អវិជហន្តោ សតោឯវ អស្សសតិ, សតោ បស្សសតិ, សតោការី ហោតីតិ វុត្តំ
ហោតិ។

ឥទានិ យេហាការេហិ សតោការី ហោតិ, តេ ទស្សន្តោ “ធីយំ វា
អស្សសន្តោ”តិអាទិមាហា។ វុត្តញ្ចោតំ បដិសម្ពិទ្ធាយំ - “សោ សតោវ អស្សសតិ,
សតោ បស្សសតី”តិ ឯតស្សេវ វិភង្គេ -

“ពាត្តីសាយ អាការេហិ សតោការី ហោតិ។ ធីយំ អស្សាសវសេន
ចិត្តស្ស ឯកគ្គតំ អវិក្ខេបំ បដានតោ សតិ ឧបជ្ជិតា ហោតិ។ តាយ
សតិយា តេន ញ្ញាណេន សតោការី ហោតិ។ ធីយំ បស្សាសវសេន... បេ...
បដិនិស្សក្កានុបស្សី អស្សាសវសេន បដិនិស្សក្កានុបស្សី បស្សាសវសេន
ចិត្តស្ស ឯកគ្គតំ អវិក្ខេបំ បដានតោ សតិ ឧបជ្ជិតា ហោតិ។ តាយ
សតិយា តេន ញ្ញាណេន សតោការី ហោតិ” តិ (បដិ. ម. ១.១៦៥)។

តត្ថ ធីយំ វា អស្សសន្តោតិ ធីយំ វា អស្សាសំ បវត្តន្តោ។ “អស្សាសោ” តិ
ពហិ និក្ខមនវាតោ។ “បស្សាសោ” តិ អន្តោ បរិសនវាតោ។ សុត្តន្តដ្ឋកថាសុ បន
ឧប្បជិថាជិយា អាគតំ។

តត្ថ សព្ពេសម្បី គព្ពសេយ្យកានំ មាតុកុច្ឆិតោ និក្ខមនកាលេ បឋមំ
អព្ពន្ធវាតោ ពហិ និក្ខមតិ។ បច្ឆា ពាហិរវាតោ សុខុមំ រជំ គហេត្វា អព្ពន្ធវំ
បរិសន្តោ តាលុំ អាហាច្ឆ និព្ពាយតិ។ ឯវំ តាវ អស្សាសបស្សាសា វេទិតញ្ញា។ យា
បន តេសំ ធីយរស្សតា, សា អន្ទានវសេន វេទិតញ្ញា។ យថា ហិ ឱកាសន្ទានំ
ជីវត្វា បិតំ ឧទកំ វា វាលិកា វា “ធីយមុទកំ ធីយា វាលិកា, រស្សមុទកំ រស្សា
វាលិកា” តិ វុច្ឆតិ។ ឯវំ ចុណ្ហាវិចុណ្ហាបិ អស្សាសបស្សាសា ហត្ថិសរីរេ
អហិសរីរេ ច តេសំ អត្តការវសន្ទាតំ ធីយំ អន្ទានំ សណិកំ បូរេត្វា សណិកមេវ
និក្ខមន្តិ, តស្មា “ធីយា” តិ វុច្ឆន្តិ។ សុនខសសាធិនំ អត្តការវសន្ទាតំ រស្សំ អន្ទានំ
សីយំ បូរេត្វា សីយមេវ និក្ខមន្តិ, តស្មា “រស្សា” តិ វុច្ឆន្តិ។ មនុស្សសុ បន កេចិ
ហត្ថិអហិអាធយោវិយ កាលន្ទានវសេន ធីយំ អស្សសន្តិ ច បស្សសន្តិ ច។
កេចិ សុនខសសាធយោវិយ រស្សំ។ តស្មា តេសំ កាលវសេន ធីយមន្ទានំ
និក្ខមន្តា ច បរិសន្តា ច តេ ធីយា។ ឥត្តរមន្ទានំ និក្ខមន្តា ច បរិសន្តា ច
“រស្សា” តិ វេទិតញ្ញា។ តត្រាយំ ភិក្ខុ នវហាការេហិ ធីយំ អស្សសន្តោ ច

បស្សសន្តោ ច “ធីយំ អស្សសាមិ បស្សសាមី” តិ បជាធាតិ។ ឯវំ បជាធាតោ
ចស្ស ឯកេនាការេន កាយានុបស្សនាសតិបដ្ឋានការវនា សម្មជ្ជតីតិ
វេទិតញ្ច។ យថាហ បដិសម្ពិទាយំ -

“កេមំ ធីយំ អស្សសន្តោ ‘ធីយំ អស្សសាមី’ តិ បជាធាតិ, ធីយំ
បស្សសន្តោ ‘ធីយំ បស្សសាមី’ តិ បជាធាតិ? ធីយំ អស្សសំ
អន្ធានសម្ពាតេ អស្សសតិ, ធីយំ បស្សសំ អន្ធានសម្ពាតេ បស្សសតិ,
ធីយំ អស្សសបស្សសំ អន្ធានសម្ពាតេ អស្សសតិបិ បស្សសតិបិ។ ធីយំ
អស្សសបស្សសំ អន្ធានសម្ពាតេ អស្សសតោបិ បស្សសតោបិ ធន្តោ
ឧប្បជ្ជតិ; ធន្តវសេន តតោ សុខុមតវំ ធីយំ អស្សសំ អន្ធានសម្ពាតេ
អស្សសតិ, ធន្តវសេន តតោ សុខុមតវំ ធីយំ បស្សសំ អន្ធានសម្ពាតេ
បស្សសតិ, ធន្តវសេន តតោ សុខុមតវំ ធីយំ អស្សសបស្សសំ
អន្ធានសម្ពាតេ អស្សសតិបិ បស្សសតិបិ។ ធន្តវសេន តតោ សុខុមតវំ
ធីយំ អស្សសបស្សសំ អន្ធានសម្ពាតេ អស្សសតោបិ បស្សសតោបិ
ចាមោជ្ឈំ ឧប្បជ្ជតិ; ចាមោជ្ឈវសេន តតោ សុខុមតវំ ធីយំ អស្សសំ
អន្ធានសម្ពាតេ អស្សសតិ, ចាមោជ្ឈវសេន តតោ សុខុមតវំ ធីយំ
បស្សសំ... បេ... ធីយំ អស្សសបស្សសំ អន្ធានសម្ពាតេ អស្សសតិបិ
បស្សសតិបិ។ ចាមោជ្ឈវសេន តតោ សុខុមតវំ ធីយំ អស្សសបស្សសំ
អន្ធានសម្ពាតេ អស្សសតោបិ បស្សសតោបិ ធីយំ អស្សសបស្សសា
ចិត្តំ វិវត្តតិ, ឧបេក្ខា សណ្ឋាតិ។ ឥមេហិ នវហិ អាគារេហិ ធីយំ
អស្សសបស្សសា កាយោ; ឧបដ្ឋានំ សតិ; អនុបស្សនា ញ្ញាណំ; កាយោ
ឧបដ្ឋានំ, នោ សតិ; សតិ ឧបដ្ឋានញ្ញោ សតិ ច។ តាយ សតិយា តេន
ញ្ញាណេន តំ កាយំ អនុបស្សតិ។ តេន វុច្ចតិ - “កាយេ
កាយានុបស្សនាសតិបដ្ឋានការវនា” តិ (បដិ. ម. ១.១៦៦)។

ឯសេវ នយោ រស្សបទេបិ។ អយំ បនវិសេសោ - “យថា ឯត្ថ ‘ធីយំ អស្សាសំ
អធ្លានសង្ខារេ’តិ វុត្ថំ; ឯវមិធ ‘រស្សំ អស្សាសំ ឥត្តរសង្ខារេ អស្សសតី”តិ
អាគតំ។ តស្មា តស្ស វសេន យាវ “តេន វុច្ចតិ កាយេ
កាយានុបស្សនាសតិបដ្ឋានការណា”តិ តាវ យោជេតព្ពំ។ ឯវមយំ អធ្លានវសេន
ឥត្តរវសេន ច ឥមេហាការេហិ អស្សាសបស្សនេ បដានន្តោ ធីយំ វា
អស្សសន្តោ “ធីយំ អស្សសាមី”តិ បដានាតិ...បេ.... រស្សំ វា បស្សសន្តោ “រស្សំ
បស្សសាមី”តិ បដានាតិ វេទិតព្ពោ។

ឯវំ បដានតោ ចស្ស -

“ធីយោ រស្សោ ច អស្សាសោ;
បស្សាសោបិ ច តាទិសោ;
ចត្តារោ វណ្ណា វត្ថន្តិ;
នាសិកក្កេវ ភិក្ខុនោ”តិ។ (វិសុទ្ធិ. ១.២១៩; បដិ. ម. អដ្ឋ. ២.១.១៦៣);

សព្ពកាយប្បដិសំវេទី អស្សសិស្សាមិ...បេ.... បស្សសិស្សាមីតិ សិក្ខតីតិ
សកលស្ស អស្សាសកាយស្ស អាទិមជ្ឈបរិយោសានំវិទិតំ ករោន្តោ ចាកជំ
ករោន្តោ “អស្សសិស្សាមី”តិ សិក្ខតិ។ សកលស្ស បស្សាសកាយស្ស
អាទិមជ្ឈបរិយោសានំវិទិតំ ករោន្តោ ចាកជំ ករោន្តោ “បស្សសិស្សាមី”តិ
សិក្ខតិ។ ឯវំវិទិតំ ករោន្តោ ចាកជំ ករោន្តោ ញាណាសម្បយុត្តចិត្តេន
អស្សសតិ ចេវ បស្សសតិ ច; តស្មា “អស្សសិស្សាមិ បស្សសិស្សាមី”តិ
សិក្ខតីតិ វុច្ចតិ។ ឯកស្ស ហិ ភិក្ខុនោ ចុណ្ហាវិចុណ្ហាវិសដេ អស្សាសកាយេ
បស្សាសកាយេ វា អាទិ ចាកដោ ហោតិ, ន មជ្ឈបរិយោសានំ។ សោ អាទិមេវ
បរិគ្គហេតុំ សក្កោតិ, មជ្ឈបរិយោសានេ កិលមតិ។ ឯកស្ស មជ្ឈំ ចាកជំ
ហោតិ, ន អាទិបរិយោសានំ។ សោ មជ្ឈមេវ បរិគ្គហេតុំ សក្កោតិ,

អាធិបរិយោសានេ កិលមតិ។ ឯកស្ស បរិយោសានំ ចាកជំហោតិ, ន
អាធិមជ្ឈំ។ សោ បរិយោសានំយេវ បរិគ្គហេតុំ សក្កោតិ, អាធិមជ្ឈេ កិលមតិ។
ឯកស្ស សព្ទម្បិ ចាកជំហោតិ, សោ សព្ទម្បិ បរិគ្គហេតុំ សក្កោតិ, ន កត្តចិ
កិលមតិ។ តាធិសេន ភវិតព្ពន្ធិ ធស្សេន្តោ អាហា - “សព្វកាយប្បដិសំវេទី
អស្សសិស្សមិ...បេ... បស្សសិស្សមិ តិ សិក្ខតិ” តិ។

តត្ថ សិក្ខតិ ឯវំ យជតិ វាយមតិ។ យោ វា តថាភូតស្ស សំវេរោ; អយមេត្ត
អធិសីលសិក្ខា។ យោ តថាភូតស្ស សមាធិ; អយំ អធិចិត្តសិក្ខា។ យា
តថាភូតស្ស បញ្ញា; អយំ អធិបញ្ញាសិក្ខាតិ។ ឥមា តិស្សោ សិក្ខាយោ តស្មី
អារម្មណោ តាយ សតិយា តេន មនសិការេន សិក្ខតិ អាសេវតិ ភាវេតិ
ពហុលីកោតិ ឯវំមេត្ត អត្តោ ធន្តោ។ តត្ថ យស្មា បុរិមនយេ កេវលំ
អស្សសិកត្តំ បស្សសិកត្តមេវ ច, ន អញ្ញំ កិញ្ចិ កាតត្តំ; ឥតោ បដ្ឋាយ បន
ញ្ញាណុប្បាទនាធិសុ យោកោ ករណីយោ។ តស្មា តត្ថ “អស្សសាមីតិ បជាធាតិ
បស្សសាមីតិ បជាធាតិ” ច្នៃវ វត្តមានកាលវសេន ចាឡិ វត្ថោ ឥតោ បដ្ឋាយ
កត្តត្ថស្ស ញ្ញាណុប្បាទនាធិនោ អាការស្ស ធស្សនត្ថំ “សព្វកាយប្បដិសំវេទី
អស្សសិស្សមិ” តិអាធិនា នយេន អនាគតវចនវសេន ចាឡិ អាហេបិកាតិ
វេទិតញ្ញា។

បស្សម្ពុយំ កាយសង្ខារំ អស្សសិស្សមិ...បេ... បស្សសិស្សមិ តិ សិក្ខតិ តិ
ឡិឡារិកំ កាយសង្ខារំ បស្សម្ពុយំ បដិប្បស្សម្ពុយំ និរោធន្តោ វុបសមេន្តោ
អស្សសិស្សមិ បស្សសិស្សមិ តិ សិក្ខតិ។

តត្រេវំ ឡិឡារិកសុខុមតា ច បស្សន្តិ ច វេទិតញ្ញា។ ឥមស្ស ហិ ភិក្ខុនោ បុព្វេ
អបរិគ្គហិតកាលេ កាយោ ច ចិត្តញ្ញា សទរថា ហោន្តិ។ ឡិឡារិកានំ
កាយចិត្តានំ ឡិឡារិកត្ថេ អរូបសន្តេ អស្សាសបស្សសាបិ ឡិឡារិកា ហោន្តិ,

ពលវត្តា ហុត្វា បវត្តន្តិ, នាសិកា នប្បហោតិ, មុខេន អស្សសន្តោបិ
 បស្សសន្តោបិ តិដ្ឋតិ។ យទា បនស្ស កាយោបិ ចិត្តម្បិ បរិគ្គហិតា ហោន្តិ, តទា
 តេ សន្តា ហោន្តិ រូបសន្តា។ តេសុ រូបសន្តេសុ អស្សាសបស្សាសា សុខុមា ហុត្វា
 បវត្តន្តិ, “អត្ថិ នុ ខោ នត្ថិ” តិ វិចេតញ្ញការប្បត្តា ហោន្តិ។ សេយ្យថាបិ បុរិសស្ស
 ធារិត្វា បព្ពតា វា ឌីរោហិត្វា មហាការំ វា សីសតោ ឌីរោបេត្វា បិតស្ស
 ឌីឡារិកា អស្សាសបស្សាសា ហោន្តិ, នាសិកា នប្បហោតិ, មុខេន
 អស្សសន្តោបិ បស្សសន្តោបិ តិដ្ឋតិ។ យទា បនេស តំ បរិស្សមំ វិនោទេត្វា
 ទ្គត្វា ច បរិត្វា ច អល្លសាជកំ ហនយេ កត្វា សីតាយ នាយាយ និបន្នោ
 ហោតិ, អថស្ស តេ អស្សាសបស្សាសា សុខុមា ហោន្តិ, “អត្ថិ នុ ខោ នត្ថិ” តិ
 វិចេតញ្ញការប្បត្តា។ ឯវមេវ ឥមស្ស ភិក្ខុនោ បុព្ពេ អបរិគ្គហិតកាលេ កាយោ
 ច... បេ... វិចេតញ្ញការប្បត្តា ហោន្តិ។ តំ កិស្ស ហេតុ? តថា ហិស្ស បុព្ពេ
 អបរិគ្គហិតកាលេ “ឌីឡារិកោឡារិកេ កាយសង្ខារេ បស្សម្ពេមី” តិ
 អាភោគសមន្មាហារមនសិការបច្ឆវេក្ខណា នត្ថិ, បរិគ្គហិតកាលេ បន អត្ថិ។
 តេនស្ស អបរិគ្គហិតកាលតោ បរិគ្គហិតកាលេ កាយសង្ខារេ សុខុមោ
 ហោតិ។ តេនាហុ ចោរាណា -

“សារទ្ធ កាយេ ចិត្តេ ច, អធិមត្តំ បវត្តតិ;
 អសារទ្ធម្ហិ កាយម្ហិ, សុខុមំ សម្បវត្តតិ” តិ។ (វិសុទ្ធិ. ១.២២០; បដិ. ម.
 អដ្ឋ. ២.១.១៦៣);

បរិគ្គហេបិ ឌីឡារិកោ, បឋមជ្ឈានុបចារេ សុខុមោ; តស្មិម្បិ ឌីឡារិកោ
 បឋមជ្ឈានេ សុខុមោ។ បឋមជ្ឈានេ ច ទុតិយជ្ឈានុបចារេ ច ឌីឡារិកោ,
 ទុតិយជ្ឈានេ សុខុមោ។ ទុតិយជ្ឈានេ ច តតិយជ្ឈានុបចារេ ច ឌីឡារិកោ,
 តតិយជ្ឈានេ សុខុមោ។ តតិយជ្ឈានេ ច ចតុត្ថជ្ឈានុបចារេ ច ឌីឡារិកោ,

ចតុត្ថជ្ឈានេ អតិសុខុមោ អប្បវត្តិមេវ ចាបុណាតិ។ ឥទំ តាវ
ធីយភាណកសំយុត្តភាណកានំ មតំ។

មជ្ឈិមភាណកា បន “បឋមជ្ឈានេ ឱឡារិកោ, ធុតិយជ្ឈានូបចារេ
សុខុមោ” តិ ឯវំ ហេដ្ឋិមហេដ្ឋិមជ្ឈានតោ ឧបរូបវិជ្ឈានូបចារេបិ សុខុមតរំ
ឥច្ឆន្តិ។ សព្វេសំយេវ បន មតេន អបរិគ្គហិតកាលេ បវត្តកាយសម្ព័រោ
បរិគ្គហិតកាលេ បដិប្បស្សម្ពតិ, បរិគ្គហិតកាលេ បវត្តកាយសម្ព័រោ
បឋមជ្ឈានូបចារេ... បេ... ចតុត្ថជ្ឈានូបចារេ បវត្តកាយសម្ព័រោ ចតុត្ថជ្ឈានេ
បដិប្បស្សម្ពតិ។ អយំ តាវ សមថេ នយោ។

វិបស្សនាយំ បន អបរិគ្គហេ បវត្តោ កាយសម្ព័រោ ឱឡារិកោ,
មហាក្ខតបរិគ្គហេ សុខុមោ។ សោមិ ឱឡារិកោ, ឧបាទារូបបរិគ្គហេ សុខុមោ។
សោមិ ឱឡារិកោ, សកលរូបបរិគ្គហេ សុខុមោ។ សោមិ ឱឡារិកោ,
អរូបបរិគ្គហេ សុខុមោ។ សោមិ ឱឡារិកោ, រូបារូបបរិគ្គហេ សុខុមោ។ សោមិ
ឱឡារិកោ, បច្ចយបរិគ្គហេ សុខុមោ។ សោមិ ឱឡារិកោ,
សប្បច្ចយនាមរូបបរិគ្គហេ សុខុមោ។ សោមិ ឱឡារិកោ,
លក្ខណារម្មណិកវិបស្សនាយ សុខុមោ។ សោមិ ឧត្តលវិបស្សនាយ
ឱឡារិកោ, ពលវិបស្សនាយ សុខុមោ។ តត្ថ បុព្វេ វុត្តនយេនេវ បុរិមស្ស
បុរិមស្ស បដិមេន បដិមេន បស្សន្តិ វេទិតញ្ចា។ ឯវមេត្ត ឱឡារិកសុខុមតា ច
បស្សន្តិ ច វេទិតញ្ចា។

បដិសម្ពិទាយំ បនស្ស សន្តិ ចោទនាសោធនាហិ ឯវមត្តោ វុត្តោ - “កបំ
បស្សម្ពយំ កាយសម្ព័រំ អស្សសិស្សាមិ... បេ... បស្សសិស្សាមិ” តិ សិក្ខតិ?
កតមេ កាយសម្ព័រោ? ធីយំ អស្សាសា កាយិកា ឯតេ ធម្មា កាយប្បដិពន្ធា
កាយសម្ព័រោ, តេ កាយសម្ព័រោ បស្សម្ពត្តោ និរោធន្តោ រូបសមេត្តោ សិក្ខតិ។

ដំបូង បស្សនា កាយិកា ឯតេ ធម្មា... បេ... រស្សំ អស្សនា... បេ... រស្សំ
បស្សនា... សត្តកាយប្បដិសំវេទី អស្សនា... សត្តកាយប្បដិសំវេទី បស្សនា
កាយិកា ឯតេ ធម្មា កាយប្បដិពន្ធា កាយសង្ខារ, តេ កាយសង្ខារ
បស្សម្ពុត្តោ និរោធន្តោ រូបសមេត្តោ សិក្ខតិ។

យថា រូបេហិ កាយសង្ខារេហិ យា កាយស្ស អានមនា វិនមនា សន្មមនា
បណាមនា ឥញ្ញនា ជន្មនា ចលនា កម្មនា បស្សម្ពុត្តោ កាយសង្ខារំ
អស្សសិស្សាមីតិ សិក្ខតិ, បស្សម្ពុត្តោ កាយសង្ខារំ បស្សសិស្សាមីតិ សិក្ខតិ។

យថា រូបេហិ កាយសង្ខារេហិ យា កាយស្ស ន អានមនា ន វិនមនា ន
សន្មមនា ន បណាមនា អធិញ្ញនា អជន្មនា អចលនា អកម្មនា, សន្តំ សុខុមំ
បស្សម្ពុត្តោ កាយសង្ខារំ អស្សសិស្សាមីតិ សិក្ខតិ, បស្សម្ពុត្តោ កាយសង្ខារំ
បស្សសិស្សាមីតិ សិក្ខតិ។

ឥតិ កិរ បស្សម្ពុត្តោ កាយសង្ខារំ អស្សសិស្សាមីតិ សិក្ខតិ, បស្សម្ពុត្តោ
កាយសង្ខារំ បស្សសិស្សាមីតិ សិក្ខតិ។ ឯវំ សន្តោ វាតូបលទ្ធិយា ច បកាវនា ន
ហោតិ, អស្សនាបស្សនាសនញ្ចា បកាវនា ន ហោតិ, អាណាចានស្សតិយា ច
បកាវនា ន ហោតិ, អាណាចានស្សតិសមាធិស្ស ច បកាវនា ន ន ហោតិ, ន ច នំ
តំ សមាបត្តិ បណ្ឌិតា សមាបន្តិច្ឆិបិ វុដ្ឋហន្តិបិ។

ឥតិ កិរ បស្សម្ពុត្តោ កាយសង្ខារំ អស្សសិស្សាមី... បេ... បស្សសិស្សាមីតិ
សិក្ខតិ។ ឯវំ សន្តោ វាតូបលទ្ធិយា ច បកាវនា ហោតិ, អស្សនាបស្សនាសនញ្ចា
បកាវនា ហោតិ, អាណាចានស្សតិយា ច បកាវនា ហោតិ,
អាណាចានស្សតិសមាធិស្ស ច បកាវនា ហោតិ, តញ្ចា នំ សមាបត្តិ បណ្ឌិតា
សមាបន្តិច្ឆិបិ វុដ្ឋហន្តិបិ។

យថា កង់រិយ? សេយ្យថាបិ កំសេ អាគោដិភេ បឋមំ ឌីឡាវិកា សទ្ធា
បវត្តន្តិ, ឌីឡាវិកានំ សទ្ធានំ និមិត្តំ សុគ្គហិតត្តា សុមនសិកតត្តា
សូបធារិតត្តា និរុទ្ទេបិ ឌីឡាវិកេ សន្តេ អថ បច្ឆា សុខុមកា សទ្ធា បវត្តន្តិ,
សុខុមកានំ សទ្ធានំ និមិត្តំ សុគ្គហិតត្តា សុមនសិកតត្តា សូបធារិតត្តា
និរុទ្ទេបិ សុខុមកេ សន្តេ អថ បច្ឆា សុខុមសទ្ធិនិមិត្តាវម្ពណាតាបិ ចិត្តំ បវត្តតិ;
ឯវមេវ បឋមំ ឌីឡាវិកា អស្សាសបស្សាសា បវត្តន្តិ, ឌីឡាវិកានំ
អស្សាសបស្សាសានំ និមិត្តំ សុគ្គហិតត្តា សុមនសិកតត្តា សូបធារិតត្តា
និរុទ្ទេបិ ឌីឡាវិកេ អស្សាសបស្សាសេ អថ បច្ឆា សុខុមកា អស្សាសបស្សាសា
បវត្តន្តិ, សុខុមកានំ អស្សាសបស្សាសានំ និមិត្តំ សុគ្គហិតត្តា សុមនសិកតត្តា
សូបធារិតត្តា និរុទ្ទេបិ សុខុមកេ អស្សាសបស្សាសេ អថ បច្ឆា
សុខុមអស្សាសបស្សាសនិមិត្តាវម្ពណាតាបិ ចិត្តំ នវិក្ខេបំ គច្ឆតិ។

ឯវំ សន្តេ វាតូបលទ្ធិយា ច បកាវនា ហោតិ, អស្សាសបស្សាសានញ្ច
បកាវនា ហោតិ, អាណាចានស្សតិយា ច បកាវនា ហោតិ,
អាណាចានស្សតិសមាធិស្ស ច បកាវនា ហោតិ, តញ្ច នំ សមាបត្តិ បណ្ឌិតា
សមាបជ្ជន្តិបិ វុដ្ឋហន្តិបិ។

បស្សម្ហយំ កាយសម្ព័ន្ធន្តិ អស្សាសបស្សាសា កាយោ, ឧបជ្ជានំ សតិ,
អនុបស្សនា ញ្ញាណំ។ កាយោ ឧបជ្ជានំ នោ សតិ, សតិ ឧបជ្ជានញ្ញោវ សតិ ច,
តាយ សតិយា តេន ញ្ញាណោន តំ កាយំ អនុបស្សតិ។ តេន វុច្ឆតិ - “កាយេ
កាយានុបស្សនា សតិបជ្ជានភាវនាតិ (បដិ. ម. ១.១៧១)។

អយំ តាវេតុ កាយានុបស្សនាវសេន វុត្តស្ស បឋមចតុក្កស្ស
អនុបុព្វបទវណ្ណនា។

យស្មា បនេត្ត ឥន្ទមេវ ចតុក្កំ អាទិកម្មិកស្ស កម្មជ្ជានវសេន វុត្តំ, ឥតវាទិ
បន ឥណ្ឌិ ចតុក្កានិ ឯត្ថ បត្តជ្ឈានស្ស វេទនាចិត្តធម្មានុបស្សនាវសេន វុត្តានិ,
តស្មា ឥទំ កម្មជ្ជានំ ភាវេត្វា អាណាចានស្ស តិចតុត្ថជ្ឈានបទដ្ឋានាយ
វិបស្សនាយ សហ បដិសម្ពិទាហិ អរហន្តំ ចាបុណីតុកាមេន ពុទ្ធបុត្តន យំ
កាតព្វំ តំ សព្វំ ឥន្ទេវ តាវ អាទិកម្មិកស្ស កុលបុត្តស្ស វសេន អាទិតោ បភុតិ
ឯវំ វេទិតព្វំ។ ចតុត្ថំធំ តាវ សីលំ វិសោធនព្វំ។ តត្ថ តិវិជារិសោធនា -
អនាបជ្ជនំ, អាបន្នវុជ្ជនំ, កិលេសេហិ ច អប្បតិបិទ្ធុនំ។ ឯវំ វិសុទ្ធសីលស្ស ហិ
ភាវនា សម្មជ្ជតិ។ យម្បិទំ ចេតិយផ្កណាវត្ថំ ពោធិយផ្កណាវត្ថំ ឧបជ្ឈាយវត្ថំ
អាចរិយវត្ថំ ជន្មាយវត្ថំ ឧចោសថាការវត្ថំ ទ្វេអសីតិ ខន្ធកវត្តានិ បុទ្ធសវិធំ
មហាវត្តន្តិ ឥមេសំ វសេន អាភិសមាចារិកសីលំ វុច្ឆតិ, តម្បិ សាធុកំ
បរិបូរេតព្វំ។ យោ ហិ “អហំ សីលំ រក្ខាមិ, កី អាភិសមាចារិកេន កម្ម”ន្តិ
វនេយ្យ, តស្ស សីលំ បរិបូរេស្សតីតិ នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ។ អាភិសមាចារិកវត្ថុ
បន បរិបូរេ សីលំ បរិបូរតិ, សីលេ បរិបូរេ សមាធិ គព្វំ គណ្ណាតិ។ វុត្តញ្ញោតំ
ភគវតា - “សោ វត, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ អាភិសមាចារិកំ ធម្មំ អបរិបូរេត្វា ‘សីលានិ
បរិបូរេស្សតី’តិ នេតំ ឋានំ វិជ្ជតី”តិ (អ.និ. ៥.២១) វុត្តាវេតព្វំ។ តស្មា តេន
យម្បិទំ ចេតិយផ្កណាវត្តានិ អាភិសមាចារិកសីលំ វុច្ឆតិ, តម្បិ សាធុកំ
បរិបូរេតព្វំ។ តតោ -

“អាវាសោ ច កុលំ លាភោ, គណោ កម្មញ្ញោ បញ្ចមំ;
អន្ទានំ ញាតិ អាពាធា, គន្លោ ឥទ្ធិតិ តេ ទសា”តិ។

ឯវំ វុត្តេសុ ទសសុ បលិពោធនុ យោ បលិពោធា អត្ថិ, សោ ឧបច្ឆិន្ទិតញ្ញោ។

ឯវំ ឧបច្ឆិន្ទបលិពោធន កម្មជ្ជានំ ឧគ្គហេតព្វំ។ តម្បិ ធុរិធំ ហោតិ -
សព្វត្ថកកម្មជ្ជានញ្ញោ ចារិហារិយកម្មជ្ជានញ្ញោ។ តត្ថ សព្វត្ថកកម្មជ្ជានំ នាម

ភិក្ខុសង្ឃាធិសុ មេត្តា មរណស្សតិ ច អសុភសញ្ញាតិបិ ឯកេ។ កម្មជ្ជានិកេន
ហិ ភិក្ខុនា បឋមំ តាវ បរិច្ឆិទ្ធា សមជ្ជកភិក្ខុសង្ឃេ មេត្តា ភាវេតញ្ច; តតោ
សមជ្ជកនេវតាសុ, តតោ កោចរកាមេ ឥស្សរជនេ, តតោ តត្ថ មនុស្សេ
ឧបាទាយ សព្វសត្តេសុ។ សោ ហិ ភិក្ខុសង្ឃេ មេត្តាយ សហវាសីនំ មុនុចិត្តតំ
ជនេតិ, អថស្ស សុខសំវាសតា ហោតិ។ សមជ្ជកនេវតាសុ មេត្តាយ
មុនុកតចិត្តាហិ នេវតាហិ ធម្មិកាយ រក្ខាយ សុសំវិហិតារក្ខោ ហោតិ។
កោចរកាមេ ឥស្សរជនេ មេត្តាយ មុនុកតចិត្តសន្តានេហិ ឥស្សរេហិ
ធម្មិកាយ រក្ខាយ សុរក្ខិតបរិក្ខារោ ហោតិ។ តត្ថ មនុស្សេសុ មេត្តាយ
បសាទិតចិត្តេហិ តេហិ អបរិក្ខតោ ហុត្វាវិចរតិ។ សព្វសត្តេសុ មេត្តាយ
សព្វត្ថ អប្បជិហតចារោ ហោតិ។

មរណស្សតិយា បន “អវស្សំ មរិតព្ព”ន្តិ ចិន្តេន្តោ អនេសនំ បហាយ
ឧបរូបរវិវឌ្ឍមានសំវេកោ អនោលីនុវត្តិកោ ហោតិ។ អសុភសញ្ញាយ ធិព្ពេសុបិ
អារម្មណេសុ តណ្ហា ធុប្បជ្ជតិ។ តេនស្សេតំ តយំ ឯវំ ពហូបការត្វា “សព្វត្ថ
អត្ថយិតព្ពំ ឥច្ឆិតព្ព”ន្តិ កត្វា អធិប្បេតស្ស ច យោគានុយោគកម្មស្ស
បទជ្ជានត្វា “សព្វត្ថកកម្មជ្ជាន”ន្តិ វុច្ឆតិ។

អជ្ជតីសារម្មណេសុ បន យំ យស្ស ចរិតានុកូលំ, តំ តស្ស និច្ចំ
បរិហរិតព្ពត្តា យថាវុត្តេនេវ នយេន “ចារិហារិយកម្មជ្ជាន”ន្តិបិ វុច្ឆតិ។ ឥធម បន
ឥនមេវ អាណាចានស្ស្យាតិកម្មជ្ជានំ “ចារិហារិយកម្មជ្ជាន”ន្តិ វុច្ឆតិ។ អយមេត្ត
សង្ខេហោ វិត្តារោ បន សីលវិសោធនកម៌ បលិពោធិបច្ឆេទកថញ្ចា ឥច្ឆន្តេន
វិសុទ្ធិមគ្គតោ គហោតញ្ចោ។

ឯវំវិសុទ្ធសីលេន បន ឧបច្ឆិន្ទបលិពោធនេ ច ឥទំ កម្មជ្ជានំ ឧគ្គណ្ហាន្តេន
ឥមិនារ កម្មជ្ជានេន ចតុត្ថជ្ឈានំ និព្ពត្តត្វាវិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អរហត្តំ បត្តស្ស

ពុទ្ធបុត្តស្ស សន្តិកេ ឧគ្គហេតព្វំ។ តំ អលកន្តេន អនាគាមិស្ស, តម្បី
អលកន្តេន សកទាគាមិស្ស, តម្បី អលកន្តេន សោតាបន្នស្ស, តម្បី
អលកន្តេន អាណាចានបតុត្ថជ្ឈានលាភិស្ស, តម្បី អលកន្តេន ចាឡិយា
អជ្ឈកថាយ ច អសម្មុទ្ធស្ស វិនិច្ឆយាចរិយស្ស សន្តិកេ ឧគ្គហេតព្វំ។
អរហន្តាធម្មោ ហិ អត្តនា អធិកតមគ្គមេវ អាចិត្តន្តិ។ អយំ បន គហនបទេសេ
មហាហត្ថិបថំ នីហារន្តោ វិយ សព្ពត្ថ អសម្មុទ្ធា សប្បាយាសប្បាយំ បរិច្ឆិន្ទិទ្វា
កថេតិ។

តត្រាយំ អនុបុព្វិកថា - តេន ភិក្ខុនា សល្លហុកវុត្តិនា
វិនយាចារសម្បន្នេន វុត្តប្បការមាចរិយំ ឧបសង្កមិទ្ធា វុត្តបដិបត្តិយា
អាវាធិតចិត្តស្ស តស្ស សន្តិកេ បញ្ចសន្និកំ កម្មជ្ជានំ ឧគ្គហេតព្វំ។ តត្រិមេ
បញ្ច សន្ធមោ - ឧគ្គហោ, បរិបុច្ឆា, ឧបជ្ជានំ, អប្បនា, លក្ខណាន្តិ។ តត្ថ
“ឧគ្គហោ” នាម កម្មជ្ជានស្ស ឧគ្គណ្ណានំ, “បរិបុច្ឆា” នាម កម្មជ្ជានស្ស បរិបុច្ឆនា,
“ឧបជ្ជានំ” នាម កម្មជ្ជានស្ស ឧបជ្ជានំ, “អប្បនា” នាម កម្មជ្ជានប្បនា,
“លក្ខណំ” នាម កម្មជ្ជានស្ស លក្ខណំ។ “ឯវំលក្ខណមិទំ កម្មជ្ជាន”ន្តិ
កម្មជ្ជានសភាវុបធារណាន្តិ វុត្តំ ហោតិ។

ឯវំ បញ្ចសន្និកំ កម្មជ្ជានំ ឧគ្គណ្ណាន្តោ អត្តនាមិ ន កិលមតិ, អាចរិយម្បី ន
វិហោថេតិ; តស្មា ថោកំ ឧទ្ទិសាបេត្វា ពហុកាលំ សជ្ឈាយិត្វា ឯវំ បញ្ចសន្និកំ
កម្មជ្ជានំ ឧគ្គហេត្វា សេច តត្ថ សប្បាយំ ហោតិ, តត្ថេវ វសិតព្វំ។ នោ ច តត្ថ
សប្បាយំ ហោតិ, អាចរិយំ អាបុច្ឆិទ្វា សេច មន្តបញ្ញោ យោជនបរមំ គន្ធា, សេច
តិក្ខបញ្ញោ ទូរម្បី គន្ធា អជ្ឈាសសេនាសននោសវិវដ្តិតំ,
បញ្ចសេនាសនន្ត្ថសមន្នាគតំ សេនាសនំ ឧបកម្ម តត្ថ វសន្តេន
ឧបច្ឆិន្ទឧទ្ធកបលិពោធន កតកត្តកិច្ចេន ភត្តសម្មទំ បដិវិនោទេត្វា

រតនត្ថយគុណានុស្សរណោន ចិត្តំ សម្មហំសេត្វា អាចរិយុគ្គហតោ
ឯកបទម្បី អសម្មស្សន្តោន ឥទំ អាណាចានស្សតិកម្មជ្ជានំ មនសិកាតត្ថំ។
អយមេត្ត សង្ខេបោវិត្តារោ បន ឥមំ កថាមគ្គំ ឥច្ឆន្តោនវិសុទ្ធិមគ្គតោ (វិសុទ្ធិ.
១.៥៥) គហោតត្តោ។

យំ បន វុត្តំ “ឥទំ អាណាចានស្សតិកម្មជ្ជានំ មនសិកាតត្ថំ”ន្តិ តត្រាយំ
មនសិការវិធី -

“គណនា អនុពន្ធនា, ផុសនា ឋបនា សល្លក្ខណា;
វិវដ្តនា ចារិសុទ្ធិ, តេសញ្ចា បដិបស្សនា”តិ។ (វិសុទ្ធិ. ១.២២៣; បដិ. ម.
អដ្ឋ. ២.១.១៦៣);

“គណនា”តិ គណនាយេវ។ “អនុពន្ធនា”តិ អនុវហនា។ “ផុសនា”តិ
ដុដ្ឋជ្ជានំ។ “ឋបនា”តិ អប្បនា។ “សល្លក្ខណា”តិ វិបស្សនា។ “វិវដ្តនា”តិ មគ្គោ។
“ចារិសុទ្ធិ”តិ ផលំ។ “តេសញ្ចា បដិបស្សនា”តិ បច្ចវេក្ខណា។ តត្ថ ឥមីនា
អាទិកម្មិកកុលបុត្តោន បឋមំ គណនាយ ឥទំ កម្មជ្ជានំ មនសិកាតត្ថំ។
គណនេន ច បញ្ចន្នំ ហោជ្ជា ន ឋបេតត្ថំ, ទសន្នំ ឧបរិ ន នេតត្ថំ, អន្តរេ ខណ្ឌំ ន
ទស្សេតត្ថំ។ បញ្ចន្នំ ហោជ្ជា ឋបេន្តស្ស ហិ សម្ពាធ�េ ឱកាសេ ចិត្តប្បាទោវិប្បន្នតិ,
សម្ពាធ�េ វេជេ សន្និវុទ្ធកោគណោវិយ។ ទសន្នំ ឧបរិ នេន្តស្ស គណនានិស្សិកោវ
ចិត្តប្បាទោ ហោតិ។ អន្តរា ខណ្ឌំ ទស្សេន្តស្ស “សិខាប្បត្តំ នុ ខោ មេ កម្មជ្ជានំ,
នោ”តិ ចិត្តំ វិកម្បតិ។ តស្មា ឯតេ ទោសេ វេជ្ជេត្វា គណេតត្ថំ។

គណនេន ច បឋមំ ទន្ធគណនាយ ធម្មាមាបកគណនាយ គណេតត្ថំ។
ធម្មាមាបកោ ហិ នាឡី បូរេត្វា “ឯក”ន្តិ វត្វា ឱកិរតិ។ បុន បូរេន្តោ កិញ្ចិ
កចរំ ទិស្វា តំ ធម្មេន្តោ “ឯកំ ឯក”ន្តិ វេទតិ។ ឯស នយោ “ទ្វេ ទ្វេ”តិ អាទិសុ។

ឯវមេវ ឥមិនាបិ អស្សាសបស្សនេសុ យោ ឧបជ្ជាតិ តំ គហេត្វា “ឯកំ ឯក”ន្តិ
អាទិកត្វា យាវ “ធន ធនា”តិ បវត្តមានំ បវត្តមានំ ឧបលក្ខេត្វាវ គណោតព្ពំ។
តស្សេវំ គណាយតោ និក្ខមន្តោ ច បរិសន្តោ ច អស្សាសបស្សនា ចាកជា
ហោន្តិ។

អថានេន តំ ទន្ធកណនំ ធម្មាមាបកកណនំ បហាយ សីយគណនាយ
គោចាលកកណនាយ គណោតព្ពំ។ ធរកោ ហិ គោចាលកោ សក្ខរាយោ
ឧប្បជ្ជេន គហេត្វា វជ្ជនណ្ឌាហត្ថោ ចាតោវ វជំ គន្ធា គាវោ បិដ្ឋិយំ បហវិត្វា
បលីយត្ថម្ភមត្ថកេ និសិដ្ឋោ ធាវំ បត្តំ បត្តិយេវ ការំ “ឯកោ ទ្វេ”តិ សក្ខរំ
ទិបិត្វា ទិបិត្វា គណោតិ។ តិយាមវត្ថុ សម្ពាធទឱកាសេ ទុក្ខំ វុត្ថុគោគណោ
និក្ខមន្តោ អញ្ញាមញ្ញំ ឧបនិយំសន្តោ វេគេន វេគេន បុញ្ញោ បុញ្ញោ ហុត្វា
និក្ខមតិ។ សោ វេគេន វេគេន “តីណិ ចត្តារិ បញ្ច ធនា”តិ គណោតិយេវ។
ឯវមិមស្សាបិ បុរិមនយេន គណាយតោ អស្សាសបស្សនា ចាកជា ហុត្វា
សីយំ សីយំ បុនប្បុនំ សញ្ញាន្តិ។ តតោ តេន “បុនប្បុនំ សញ្ញាន្តិ”តិ ញត្វា អន្តោ
ច ពហិ ច អគ្គហេត្វា ធាវប្បត្តំ ធាវប្បត្តិយេវ គហេត្វា “ឯកោ ទ្វេ តីណិ ចត្តារិ
បញ្ច, ឯកោ ទ្វេ តីណិ ចត្តារិ បញ្ច ធន, ឯកោ ទ្វេ តីណិ ចត្តារិ បញ្ច ធន សត្ត... បេ....
អជ្ជ... នវ... ធនា”តិ សីយំ សីយំ គណោតព្ពំមេវ។ គណាបដិពទ្ធ ហិ កម្មជ្ជានេ
គណាតាលេនេវ ចិត្តំ ឯកក្កំ ហោតិ អវិត្តបត្តម្ភនវសេន ចណ្ឌសោតេ
នាវាបបនមិវ។

តស្សេវំ សីយំ សីយំ គណាយតោ កម្មជ្ជានំ និរន្តរប្បវត្តំ វិយ ហុត្វា
ឧបជ្ជាតិ។ អថ “និរន្តរំ បវត្តតិ”តិ ញត្វា អន្តោ ច ពហិ ច វាតំ អបរិគ្គហេត្វា
បុរិមនយេនេវ វេគេន វេគេន គណោតព្ពំ។ អន្តោបរិសនវាតេន ហិ សទ្ធិ ចិត្តំ
បវេសយតោ អព្ពន្ធពំ វាតព្ពាហាតំ មេធិប្បវត្តំ វិយ ហោតិ, ពហិនិក្ខមនវាតេន

សន្ធិ ចិត្តំ នីហរតោ ពហិទ្ធា បុគ្គត្តារម្មណោ ចិត្តំ វិក្ខិបតិ។ ដុដ្ឋាកាសេ បន
សតិ ឋបេត្វា ការេន្តស្សេវ ការាណា សម្មជ្ជតិ។ តេន វុត្ថំ - “អន្តោ ច ពហិ ច វាតំ
អបរិគ្គហេត្វា បុរិមនយេនេវ វេគេន វេគេន គណោតព្ព”ន្តិ។

ក៏វ ចំរំ បនេតំ គណោតព្ពន្តិ? យាវ វិនា គណាឆាយ
អស្សាសបស្សាសារម្មណោ សតិ សន្តិជ្ជតិ។ ពហិ វិសជីត ក្កវិច្ឆេធំ កត្វា
អស្សាសបស្សាសារម្មណោ សតិ សណ្ឋាបនត្ថយេវ ហិ គណាឆាតិ។

ឯវំ គណាឆាយ មនសិកត្វា អនុពន្ធជាយ មនសិកាតព្ពំ។ អនុពន្ធជា នាម
គណនំ បដិសំហរិត្វា សតិយា និរន្តរំ អស្សាសបស្សាសានំ អនុគមនំ; តព្វា ខោ
ន អាទិមជ្ឈបរិយោសានានុគមនវសេន។ ពហិ ធិក្ខមនវាតស្ស ហិ នាភិ អាទិ,
ហនយំ មជ្ឈំ, នាសិកក្កំ បរិយោសានំ។ អព្ពន្ធរបរិសនវាតស្ស នាសិកក្កំ អាទិ,
ហនយំ មជ្ឈំ, នាភិ បរិយោសានំ។ តព្វាស្ស អនុគច្ឆតោ វិក្ខេបគតំ ចិត្តំ
សារទ្ធាយ ចេវ ហោតិ ឥព្វេនាយ ច។ យថាហា -

“អស្សាសាធិមជ្ឈបរិយោសានំ សតិយា អនុគច្ឆតោ អជ្ឈត្ថំ
វិក្ខេបគតេន ចិត្តេន កាយោបិ ចិត្តម្បិ សារទ្ធា ច ហោន្តិ ឥស្សិតា ច
ជន្និតា ច។ បស្សាសាធិមជ្ឈបរិយោសានំ សតិយា អនុគច្ឆតោ ពហិទ្ធា
វិក្ខេបគតេន ចិត្តេន កាយោបិ ចិត្តម្បិ សារទ្ធា ច ហោន្តិ ឥស្សិតា ច
ជន្និតា ចា”តិ (បដិ. ម. ១.១៥៧)។

តស្មា អនុពន្ធជាយ មនសិករោន្តេន ន អាទិមជ្ឈបរិយោសានវសេន
មនសិកាតព្ពំ។ អបិ ច ខោ ដុសនាវសេន ច ឋបនាវសេន ច មនសិកាតព្ពំ។
គណានានុពន្ធជាវសេន វិយ ហិ ដុសនាឋបនាវសេន វិសុំ មនសិការោ នត្ថិ។
ដុដ្ឋដុដ្ឋជ្ជានេយេវ បន គណោន្តោ គណាឆាយ ច ដុសនាយ ច មនសិ ករោតិ។

តត្រូវ គណនំ បដិសំហវិត្វា តេ សតិយា អនុពន្ធន្តោ អប្បនាវសេន ច ចិត្តំ
ឋេបេន្តោ “អនុពន្ធនាយ ច ផុសនាយ ច ឋេបនាយ ច មនសិ ករោតី” តិ វុច្ចតិ។
ស្វាយមត្តោ អដ្ឋកថាយំ វុត្តបង្កុឡនោវារិកោបមាហិ បដិសម្ពិទ្ធាយំ
វុត្តកកចោបមាយ ច វេទិតញ្ចោ។

តត្រាយំ បង្កុឡោបមា - “សេយ្យថាបិ បង្កុឡោ ទោលាយ កីឡតំ
មាតាបុត្តានំ ទោលំ ឱបិត្វា តត្រូវ ទោលត្ថម្ភមូលេ និសិទ្ធា កមេន
អាគច្ឆន្តស្ស ច គច្ឆន្តស្ស ច ទោលាជលកស្ស ឧភោ កោដិយោ មជ្ឈញ្ចា
បស្សតិ, ន ច ឧភោកោដិមជ្ឈានំ ទស្សនត្ថំ ព្យាវដោ ហោតិ។ ឯវមេវាយំ ភិក្ខុ
សតិវសេន ឧបនិពន្ធនត្ថម្ភមូលេ ឋេវា អស្សាសបស្សាសទោលំ ឱបិត្វា តត្រូវ
និមិត្តេ សតិយា និសិទ្ធា កមេន អាគច្ឆន្តានញ្ចា គច្ឆន្តានញ្ចា ដុដ្ឋដ្ឋានេ
អស្សាសបស្សាសានំ អាទិមជ្ឈបរិយោសានំ សតិយា អនុគច្ឆន្តោ តត្ថ ច ចិត្តំ
ឋេបេន្តោ បស្សតិ, ន ច តេសំ ទស្សនត្ថំ ព្យាវដោ ហោតិ។ អយំ បង្កុឡោបមា។

អយំ បន ទោវារិកោបមា - “សេយ្យថាបិ ទោវារិកោ នគរស្ស អន្តោ ច
ពហិ ច បុរិសេ ‘កោ ភ្នំ, កុតោ វា អាគតោ, កុហិ វា គច្ឆសិ, កី វា តេ ហត្ថ’ តិ ន
វីមំសតិ, ន ហិ តស្ស តេ ភាវា។ ធូរយ្យត្ថំ ធូរយ្យត្ថំយេវ បនវីមំសតិ; ឯវមេវ
ឥមស្ស ភិក្ខុនោ អន្តោ បរិជ្ជវាតា ច ពហិ និក្ខន្ធវាតា ច ន ភាវា ហោន្តិ,
ធូរយ្យត្ថា ធូរយ្យត្ថាយេវ ភាវាតិ។ អយំ ទោវារិកោបមា។

កកចោបមា បន អាទិតោបកុតិ ឯវំ វេទិតញ្ចោ វុត្តញ្ចោតំ -

“និមិត្តំ អស្សាសបស្សាសា, អនាវម្ពណមេកចិត្តស្ស;
អជានតោ ច តយោ ធម្មេ, ភាវនានុបលព្ភតិ។

“និមិត្តំ អស្សាសបស្សាសា, អនាវម្ពណមេកចិត្តស្ស;

ជានតោ ច តយោ ធម្មេ, ភាវនា ឧបលត្ថតី"តិ។ (បដិ. ម. ១.១៥៩);

កង់ ឥមេ តយោ ធម្មា ឯកចិត្តស្ស អារម្មណំ ន ហោន្តិ, ន ចិមេ តយោ ធម្មា អវិទិតា ហោន្តិ, ន ច ចិត្តំ វិក្ខេបំ គច្ឆតិ, បធានញ្ច បញ្ញាយតិ, បយោគញ្ច សាធនិ, វិសេសមធិគច្ឆតិ? សេយ្យថាបិ វុក្ខោ សមេ ភូមិភាគេ និត្តិក្ខោ, តមេនំ បុរិសោ កកចេន និន្ទេយ្យ, វុក្ខោ ដុដ្ឋកកចន្ទានំ វសេន បុរិសស្ស សតិ ឧបជ្ជិតា ហោតិ, ន អាគតេ វា គតេ វា កកចន្ទេ មនសិ ករោតិ, ន អាគតា វា គតា វា កកចន្ទា អវិទិតា ហោន្តិ, បធានញ្ច បញ្ញាយតិ, បយោគញ្ច សាធនិ។

យថា វុក្ខោ សមេ ភូមិភាគេ និត្តិក្ខោ; ឯវំ ឧបនិពន្ធននិមិត្តំ។ យថា កកចន្ទា; ឯវំ អស្សាសបស្សាសា។ យថា វុក្ខោ ដុដ្ឋកកចន្ទានំ វសេន បុរិសស្ស សតិ ឧបជ្ជិតា ហោតិ, ន អាគតេ វា គតេ វា កកចន្ទេ មនសិ ករោតិ, ន អាគតា វា គតា វា កកចន្ទា អវិទិតា ហោន្តិ, បធានញ្ច បញ្ញាយតិ, បយោគញ្ច សាធនិ, ឯវមេវ ភិក្ខុ ធាសិកក្កេ វា មុខនិមិត្តេ វា សតី ឧបជ្ជបេត្វា និសិដ្ឋោ ហោតិ, ន អាគតេ វា គតេ វា អស្សាសបស្សាសេ មនសិ ករោតិ, ន អាគតា វា គតា វា អស្សាសបស្សាសា អវិទិតា ហោន្តិ, បធានញ្ច បញ្ញាយតិ, បយោគញ្ច សាធនិ, វិសេសមធិគច្ឆតិ។

បធានន្តិ កតមំ បធានំ? អារទ្ធីវិរយស្ស កាយោបិ ចិត្តម្បិ កម្មនិយំ ហោតិ - ឥទំ បធានំ។ កតមោ បយោគោ? អារទ្ធីវិរយស្ស ឧបក្កិលេសា បហីយន្តិ, វិតក្កា វុបសម្មន្តិ - អយំ បយោគោ។ កតមោ វិសេសោ? អារទ្ធីវិរយស្ស សំយោជនា បហីយន្តិ, អនុសយា ព្យន្តិ ហោន្តិ - អយំ វិសេសោ។ ឯវំ ឥមេ តយោ ធម្មា ឯកចិត្តស្ស អារម្មណំ ន ហោន្តិ, ន ចិមេ តយោ ធម្មា អវិទិតា ហោន្តិ, ន ច

ចិត្តំ វិក្ខេបំ គច្ឆតិ, បដានញ្ច បញ្ញាយតិ, បយោគញ្ច សាដេតិ,
វិសេសមធិគច្ឆតិ។

“អាណាចានស្សតី យស្ស, បរិបុណ្ណា សុភាវិតា;
អនុបុព្វំ បរិចិត្តា, យថា ពុទ្ធន ទេសិតា;
សោ ឥមំ លោកំ បកាសេតិ, អញ្ញា មុត្តារំ ចន្ទិមា”តិ។ (បដិ. ម. ១.១៦០);

អយំ កក្កោបមា។ ឥធិ បនស្ស អាគតាគតវសេន អមនសិការមត្តមេវ
បយោជនន្តិ វេទិតព្ពំ។ ឥទំ កម្មជ្ជានំ មនសិករោតោ កស្សចិ នចិវេនេវ និមិត្តញ្ច
ឧប្បជ្ជតិ, អវសេសជ្ឈានន្តបដិមណ្ឌិតា អប្បនាសន្តាតា វេបនា ច សម្បជ្ជតិ។
កស្សចិ បន គណានាវសេនេវ មនសិការកាលតោបគុតិ អនុក្កមតោ
ឱឡារិកអស្សាសបស្សាសនិរោធវសេន កាយនវេ វេបសន្តេ កាយោបិ ចិត្តម្បិ
លហុកំ ហោតិ, សរីរំ អាគាសេ លជ្ឈនាការប្បត្តំ វិយ ហោតិ។ យថា
សារទ្ធកាយស្ស មញ្ចេ វា បីវេ វា និសីទតោ មញ្ចបីបំ ឱនមតិ, វិក្ខេបតិ,
បច្ចត្តរណំ វលី គណ្ណាតិ។ អសារទ្ធកាយស្ស បន និសីទតោ នេវ មញ្ចបីបំ
ឱនមតិ, នវិក្ខេបតិ, ន បច្ចត្តរណំ វលី គណ្ណាតិ, តូលបិចុប្បវិតំ វិយ មញ្ចបីបំ
ហោតិ។ កស្មា? យស្មា អសារទ្ធា កាយោ លហុកោ ហោតិ; ឯវមេវ
គណានាវសេន មនសិការកាលតោបគុតិ អនុក្កមតោ
ឱឡារិកអស្សាសបស្សាសនិរោធវសេន កាយនវេ វេបសន្តេ កាយោបិ ចិត្តម្បិ
លហុកំ ហោតិ, សរីរំ អាគាសេ លជ្ឈនាការប្បត្តំ វិយ ហោតិ។

តស្ស ឱឡារិកេ អស្សាសបស្សាសេ និរុទ្ធ
សុខុមអស្សាសបស្សាសនិមិត្តារម្មណំ ចិត្តំ បវត្តតិ, តស្មិម្បិ និរុទ្ធ អបរាបរំ
តតោ សុខុមតវសុខុមតមនិមិត្តារម្មណំ បវត្តតិយេវ។ កថំ? យថា បុរិសោ
មហតិយា លោហាសលាកាយ កំសតាឡំ អាគោដេយ្យ, ឯកប្បហារេន

មហាសន្តោ ឧប្បជ្ឈេយ្យ, តស្ស ឡឡិកសន្តាម្ពណំ ចិត្តំ បរត្ថេយ្យ, និរុទ្ធ
ឡឡិកេសន្តេ អថ បច្ឆា សុខុមសន្តនិមិត្តាម្ពណំ, តស្មីម្មិ និរុទ្ធ អបរាបរំ
តតោ សុខុមតរសុខុមតមសន្តនិមិត្តាម្ពណំ ចិត្តំ បរត្ថតេវ; ឯវន្តិ វេទិតព្ពំ។
វុត្តម្មិ ចេតំ - “សេយ្យថាបិ កំសេ អាគោដិតេ” តិ (បដិ. ម. ១.១៧១) វិត្តារោ។

យថា ហិ អញ្ញានិ កម្មជ្ជានានិ ឧបរូបរិ វិភូតានិ ហោន្តិ, ន តថា ឥទំ។ ឥទំ
បន ឧបរូបរិ ភាវេន្តស្ស ភាវេន្តស្ស សុខុមត្តំ គប្បតិ, ឧបជ្ជានម្មិ ន ឧបគប្បតិ។
ឯវំ អនុបជ្ជហន្តេ បន តស្មី ន តេន ភិក្ខុនា ឧជ្ជាយាសនា ចម្ពុខណ្ឌំ បច្ឆោដេត្វា
គន្ធព្ពំ។ កី កាតព្វំ? “អាចរិយំ បុច្ឆិស្សមី” តិ វា “នជ្ជំ ទានិ មេ កម្មជ្ជាន” តិ វា ន
វុជ្ជាតព្ពំ, ភិយាបថំ វិកោបេត្វា គប្បតោ ហិ កម្មជ្ជានំ នវនវមេវ ហោតិ។ តស្មា
យថា និសិន្នេនេវ ទេសតោ អាហារិតព្ពំ។

តត្រាយំ អាហារណ្ឌាចាយោ។ តេន ហិ ភិក្ខុនា កម្មជ្ជានស្ស
អនុបជ្ជហនភារំ ញាត្វា ឥតិ បដិសញ្ញាភិក្ខុតព្ពំ - “ឥមេ អស្សាសបស្សាសា នាម
កត្ត អត្ថិ, កត្ត នត្ថិ, កស្ស វា អត្ថិ, កស្ស វា នត្ថិ” តិ។ អថេវំ បដិសញ្ញាភិក្ខុតា
“ឥមេ អន្តោមាតុកុច្ឆិយំ នត្ថិ, ឧទកេ និមុត្តានំ នត្ថិ, តថា អសញ្ញាភិក្ខុតានំ មតានំ
ចតុត្ថជ្ឈានសមាបន្នានំ រូចារូបភវសមដ្ឋីនំ និរោធសមាបន្នាន” តិ ញាត្វា ឯវំ
អត្តនាវ អត្តា បដិចោទេតព្ពោ - “ននុ ត្វំ, បណ្ឌិត, នេវ មាតុកុច្ឆិកតោ, ន
ឧទកេ និមុត្តា, ន អសញ្ញាភិក្ខុតោ, ន មតោ, ន ចតុត្ថជ្ឈានសមាបន្នោ, ន
រូចារូបភវសមដ្ឋី, ន និរោធសមាបន្នោ, អត្ថិយេវ តេ អស្សាសបស្សាសា,
មន្ទបញ្ញតាយ បន បរិគ្គហេតុំ ន សក្កោសី” តិ។ អថានេន បកតិដុដ្ឋវសេនេវ
ចិត្តំ ឋបេត្វា មនសិការោ បរត្ថតព្ពោ។ ឥមេ ហិ ធិយនាសិកស្ស នាសា បុដំ
យដ្ឋេន្តា បរត្ថន្តិ, វស្សនាសិកស្ស ឧត្តរោជ្ជំ។ តស្មានេន ឥមំ នាម ឋានំ យដ្ឋេន្តិ
និមិត្តំ បដ្ឋបេតព្ពំ។ ឥមមេវ ហិ អត្តវសំ បដិច្ច វុត្តំ ភកវតា - “នាហំ, ភិក្ខុវេ,

មុជ្ជស្សតិស្ស អសម្មជានស្ស អាណាចានស្សតិការំវនាមី"តិ (ម. និ. ៣.១៤៩;
សំ. និ. ៥.៩៩២)។ កិញ្ចាបិ ហិ យំ កិញ្ចិ កម្មជ្ជានំ សតស្ស សម្មជានស្ស
សម្មជ្ជតិ, ឥតោ អញ្ចំ បន មនសិករោន្តស្ស ចាកជំ ហោតិ។ ឥទំ បន
អាណាចានស្សតិកម្មជ្ជានំ គរុកំ គរុកការំ ពុទ្ធបច្ចេកពុទ្ធពុទ្ធបុត្តានំ
មហាបុរិសានមេវ មនសិការក្ខមិក្ខតំ, ន ចេវ ឥត្តរំ, ន ច
ឥត្តរសត្តសមាសេវិតំ។ យថា យថា មនសិ ករិយតិ, តថា តថា សន្តព្វោវ
ហោតិ សុខុមញ្ញ។ តស្មា ឯត្ថ ពលវតី សតិ ច បញ្ញា ច ឥន្ទ្រិតញ្ញ។

យថា ហិ មជ្ជសាជកស្ស តុន្នករណាកាលេ សូចិបិ សុខុមា ឥន្ទ្រិតញ្ញ,
សូចិចាសវេជនម្យិ តតោ សុខុមតរំ; ឯវមេវ មជ្ជសាជកសទិសស្ស ឥមស្ស
កម្មជ្ជានស្ស ការំនាកាលេ សូចិបជិភាគា សតិបិ សូចិចាសវេជនបជិភាគា
តំសម្មយុត្តា បញ្ញាបិ ពលវតី ឥន្ទ្រិតញ្ញ។ តាហិ ច បន សតិបញ្ញាហិ
សមន្នាគតេន ភិក្ខុនា ន តេ អស្សាសបស្សាសា អញ្ញាត្រ បកតិដុដ្ឋាកាសា
បរិយេសិតញ្ញ។

យថា បន កស្សកោ កសី កសិក្ខា ពលិពន្ធ មុញ្ចិក្ខា គោចរាភិមុខេ កត្វា
នាយាយ និសិដ្ឋោវិស្សមេយ្យ, អថស្ស តេ ពលិពន្ធា វេគេន អជីវី បរិសេយ្យំ។
យោ ហោតិ នេកោ កស្សកោ សោ បុន តេ គហេត្វា យោដេតុកាមោ ន តេសំ
អនុបទំ កត្វា អជីវី អាហិណ្ឌាតិ។ អថ ខោ រស្មិញ្ច បតោទញ្ច គហេត្វា ឧដុកមេវ
តេសំ និចាតតិត្ថំ កត្វា និសីទតិ វា និបជ្ជតិ វា។ អថ តេ គោណោ ធិវសភាគំ
ចរិក្ខា និចាតតិត្ថំ ឌីតិវិក្ខា ទ្គត្វា ច បិវិក្ខា ច បច្ចុត្តិវិក្ខា បិតេ ធិស្វា រស្មិយា
ពន្ធិក្ខា បតោទេន វិជ្ឈន្តោ អានេត្វា យោដេត្វា បុន កម្ពំ ករោតិ; ឯវមេវ តេន
ភិក្ខុនា ន តេ អស្សាសបស្សាសា អញ្ញាត្រ បកតិដុដ្ឋាកាសា បរិយេសិតញ្ញ។
សតិវស្មី បន បញ្ញាបតោទញ្ច គហេត្វា បកតិដុដ្ឋាកាសេ ចិត្តំ វេបេត្វា

មនសិការោ បវត្តតត្តោ។ ឯវត្តស្ស មនសិករោតោ នចិរស្សេវ តេ ឧបជ្ជហន្តិ,
និចាតតិវិយ គោណា។ តតោ តេន សតិរស្មិយា ពន្ធិត្វា តស្មីយេវ ហំនេ
យោដេត្វា បញ្ញាបតោទេន វិជ្ជន្តេន បុន កម្មជ្ជានំ អនុយុញ្ជិតព្ពំ;
តស្សេវ មនុយុញ្ជតោ នចិរស្សេវ និមិត្តំ ឧបជ្ជាតិ។ តំ បនេតំ ន សព្វេសំ
ឯកសទិសំ ហោតិ; អបិច ខោ កស្សចិ សុខសម្មស្សំ ឧប្បាទយមាណោ តូលបិច្ច
វិយ, កប្បាសបិច្ចវិយ, វាតធារាវិយ ច ឧបជ្ជាតិ ឯកច្ឆេ អាហ។

អយំ បន អដ្ឋកថាវិនិច្ឆយោ - ឥន្ទញ្ញំ កស្សចិ តារក្សបំ វិយ,
មណិគុឡិការិយ, មុត្តាគុឡិការិយ ច កស្សចិ ខរសម្មស្សំ ហុត្វា កប្បាសដ្ឋិ
វិយ, សារទារុស្សចិ វិយ ច កស្សចិ ធីយចាមជ្ឈសុត្តំ វិយ, កុសុមទាមំ វិយ,
ធូមសិខាវិយ ច កស្សចិ វិត្តត មក្កជកសុត្តំ វិយ, វលាហាកបដលំ វិយ,
បទុមបុប្ផំ វិយ, រដេតក្កំ វិយ, ចន្ទមណ្ឌលំ វិយ, សូរិយមណ្ឌលំ វិយ ច ឧបជ្ជាតិ។
តញ្ច បនេតំ យថា សម្មហុលេសុ ភិក្ខុសុ សុត្តន្តំ សជ្ឈាយិត្វា និសិទ្ធនេសុ ឯកេន
ភិក្ខុនា “តុម្ហាកំ កើទិសំ ហុត្វា ឥទំ សុត្តំ ឧបជ្ជាតិ” តិ វុត្តេ ឯកោ “មយ្ហំ មហាតី
បព្ពតេយ្យា នទីវិយ ហុត្វា ឧបជ្ជាតិ” តិ អាហ។ អបរោ “មយ្ហំ ឯកា វនរាជិ
វិយ”។ អញ្ញោ “មយ្ហំ សីតច្ឆាយោ សាខាសម្មន្នោ ដលភារភវិតវុត្តោវិយា” តិ។
តេសញ្ញំ តំ ឯកមេវ សុត្តំ សញ្ញាធានតាយ ធានតោ ឧបជ្ជាតិ។ ឯវំ ឯកមេវ
កម្មជ្ជានំ សញ្ញាធានតាយ ធានតោ ឧបជ្ជាតិ។ សញ្ញាជញ្ញំ ឯតំ សញ្ញានិទានំ
សញ្ញាប្បកវំ តស្មា សញ្ញាធានតាយ ធានតោ ឧបជ្ជាតិ វេទិតព្ពំ។

ឯត្ថ ច អញ្ញមេវ អស្សាសារម្មណំ ចិត្តំ, អញ្ញំ បស្សាសារម្មណំ, អញ្ញំ
និមិត្តារម្មណំ យស្ស ហិ ឥមេ តយោ ធម្មា នត្ថិ, តស្ស កម្មជ្ជានំ នេវ អប្បនំ ន
ឧបចារំ ចាបុណាតិ។ យស្ស បនិមេ តយោ ធម្មា អត្ថិ, តស្សេវ កម្មជ្ជានំ
អប្បនញ្ច ឧបចារញ្ច ចាបុណាតិ។ វុត្តញ្ញេតំ -

“និមិត្តំ អស្សាសបស្សាសា, អនាមម្ពណមេកចិត្តស្ស;
អជានតោ ច តយោ ធម្មេ, ភាវនានុបលព្ពតិ។

“និមិត្តំ អស្សាសបស្សាសា, អនាមម្ពណមេកចិត្តស្ស;
ជានតោ ច តយោ ធម្មេ, ភាវនា ឧបលព្ពតិ”តិ។ (វិសុទ្ធិ. ១.២៣១);

ឯវំ ឧបជ្ជិតេ បន និមិត្តេ តេន ភិក្ខុនា អាចរិយសន្តិកំ គន្ធា អាហារេចតព្ពំ -
“មយ្ហំ, កន្តេ, ឯវំ ឧបជ្ជាតិ”តិ។ អាចរិយេន បន “ឯវំ និមិត្ត”ន្តិ វា “ន
និមិត្ត”ន្តិ វា ន វត្ថុព្ពំ។ “ឯវំ ហោតិ, អាវុសោ”តិ វត្ថា បន “បុនប្បនំ មនសិ
ករោហិ”តិ វត្ថុព្ពំ។ “និមិត្ត”ន្តិ ហិ វត្ថុ វោសានំ អាបជ្ជេយ្យ; “ន និមិត្ត”ន្តិ វត្ថុ
និរាសោ វិសីទេយ្យ។ តស្មា តទុកយម្បិ អវត្ថា មនសិការេយេវ
និយោជេតព្ពេតិ។ ឯវំ តាវ ធិបកាណកា។ មជ្ឈិមកាណកា បនាហុ -
“និមិត្តមិទំ, អាវុសោ, កម្មជ្ជានំ បុនប្បនំ មនសិ ករោហិ សប្បវិសាតិ
វត្ថុព្ពំ”តិ។ អថានេន និមិត្តេយេវ ចិត្តំ វេចតព្ពំ។ ឯវំ មស្សយំ ឥតោ បកុតិ
វេបនាវសេន ភាវនា ហោតិ។ វត្ថុព្ពំ ចោរណេហិ -

“និមិត្តេ វេបយំ ចិត្តំ, នាណការំ វិការយំ;
ជីវេ អស្សាសបស្សាសេ, សកំ ចិត្តំ និពន្ធតិ”តិ។ (វិសុទ្ធិ. ១.២៣២; បដិ.
ម. អដ្ឋ. ២.១.១៦៣);

តស្សេវំ និមិត្តបដ្ឋានតោ បកុតិ នីវរណានិវិក្ខម្ពិតានេវ ហោន្តិ កិលេសា
សន្តិសិទ្ធាវ សតិ ឧបជ្ជិតាយេវ, ចិត្តំ សមាហិតមេវ។ ឥទ្ធព្វំ ជីវាហាការេហិ ចិត្តំ
សមាហិតំ នាម ហោហិ - ឧបចារក្ខមិយំ វា នីវរណាប្បហានេន,
បដិលាភក្ខមិយំ វា អដ្ឋចាតុភាវេន។ តត្ថ “ឧបចារក្ខមិ”តិ ឧបចារសមាធិ;
“បដិលាភក្ខមិ”តិ អប្បនាសមាធិ។ តេសំ កី នាណករណំ? ឧបចារសមាធិ

កុសលវីរិយំ ជីវិតាភវន្តំ ឌីតវតិ, អប្បនាសមាធិ ទិវសភាគេ អប្បត្វា
និសិន្នស្ស ទិវសភាគម្បី កុសលវីរិយំ ជវតិ, ន ភវន្តំ ឌីតវតិ។ ឥមេសុ ទ្វីសុ
សមាធិសុ និមិត្តចាតុភាវេន ឧបចារសមាធិនា សមាហិតំ ចិត្តំ ហោតិ។
អថានេន តំ និមិត្តំ នេវ វណ្ណាតោ មនសិកាតព្វំ, ន លក្ខណាតោ បច្ឆវេក្ខិតព្វំ។
អបិច ខោ ខត្តិយមហេសិយា ចក្កវត្តិគព្ពោវិយ កស្សកេន សាលិយវគព្ពោ
វិយ ច អប្បមត្តេន វក្ខិតព្វំ; វក្ខិតំ ហិស្ស ជលទំ ហោតិ។

“និមិត្តំ វក្ខតោលទ្ធុ, បរិហានិ នវិជ្ជតិ;
អារក្ខម្ហិ អសន្តម្ហិ, លទ្ធុលទ្ធុវិនស្សតី” តិ។

តត្រាយំ វក្ខណ្ឌាចាយោ - តេន ភិក្ខុនា អារាសោ, គោចរោ, ភស្សំ, បុគ្គលោ,
កោជនំ, ឧតុ, ឥរិយាបថោតិ ឥមាធិ សត្ត អសប្បាយានិ វដ្ឋេត្វា តានេវ សត្ត
សប្បាយានិ សេវន្តេន បុនប្បនំ តំ និមិត្តំ មនសិកាតព្វំ។

ឯវំ សប្បាយសេវនេន និមិត្តំ ជិវំ កត្វា វុឡីវិរុឡី កមយិត្វា
វត្ថុវិសទកិរិយា, ឥន្ទ្រិយសមត្ថបជិចាទនតា, និមិត្តកុសលតា, យស្មី សមយេ
ចិត្តំ សបគ្គហោតព្វ តស្មី សមយេ ចិត្តបគ្គណ្ឌា, យស្មី សមយេ ចិត្តំ
និគ្គហោតព្វ តស្មី សមយេ ចិត្តនិគ្គណ្ឌា, យស្មី សមយេ ចិត្តំ សម្បហំសេតព្វំ
តស្មី សមយេ សម្បហំសេតព្វំ តស្មី សមយេ ចិត្តសម្បហំសេតា, យស្មី សមយេ
ចិត្តំ អដ្ឋបេក្ខិតព្វំ តស្មី សមយេ ចិត្តអដ្ឋបេក្ខតា,
អសមាហិតបុគ្គលបរិវដ្ឋនា, សមាហិតបុគ្គលសេវនា, តទទិមុត្តតាតិ ឥមាធិ
ទស អប្បនាគោសល្លានិ អវិជហន្តេន យោគោ ករណីយោ។

តស្សេវំ អនុយុត្តស្ស វិហារតោ ឥនាធិ អប្បនា ឧប្បន្និស្សតីតិ ភវន្តំ វិជ្ជិត្វា
និមិត្តាវម្ពណំ មនោទ្វារវដ្ឋនំ ឧប្បន្នតិ។ តស្មីញ្ច និរុទ្ធ តទេវាវម្ពណំ គហេត្វា

ចត្តារិ បញ្ចា វា ជវនានិ, យេសំ បឋមំ បរិកម្មំ, ទុតិយំ ឧបចារំ, តតិយំ អនុលោមំ,
ចតុត្ថំ គោត្រកុ, បញ្ចមំ អប្បនាចិត្តំ។ បឋមំ វា បរិកម្មញ្ញោ ឧបចារញ្ញា, ទុតិយំ
អនុលោមំ, តតិយំ គោត្រកុ, ចតុត្ថំ អប្បនាចិត្តន្តិ វុច្ចតិ។ ចតុត្ថមេវ ហិ បញ្ចមំ
វា អប្បេតិ, ន ធម្មំ សត្តមំ វា អាសន្នកវដ្តចាតត្តា។

អភិធម្មិកគោត្តត្ថេរោ បនាហា - “អាសេវនបច្ឆយេន កុសលា ធម្មា
ពលវន្តោ ហោន្តិ; តស្មា ធម្មំ សត្តមំ វា អប្បេតិ” តិ។ តំ **អដ្ឋកថាសុ** បដិក្ខត្តំ។
តត្ថ បុព្វភាគចិត្តានិ កាមាវចរានិ ហោន្តិ, អប្បនាចិត្តំ បន រូចាវចរំ។ ឯវមនេន
បញ្ចន្តិវិប្បហ័នំ, បញ្ចន្តិសមន្នាគតំ, ទសលក្ខណសម្បជ្ជំ, តិវិធកល្យាណំ,
បឋមជ្ឈានំ អធិគតំ ហោតិ។ សោ តស្មីយេវាវម្មណេវិតក្កាធម្មោ រូបសមេត្វា
ទុតិយតតិយចតុត្ថជ្ឈានានិ ចាបុណាតិ។ ឯត្រាវតា ច ឋេបនាវសេន ភាវនាយ
បរិយោសានប្បត្តោ ហោតិ។ អយមេត្ថ សន្នេបកថា។ វិត្តារោ បន ឥច្ឆន្តេន
វិសុទ្ធិមគ្គតោ គហោតញ្ញោ។

ឯវំ បត្តចតុត្ថជ្ឈានោ បនេត្ត ភិក្ខុ សល្លក្ខណាវិវដ្តនាវសេន កម្មជ្ឈានំ
វឡេត្វា ចារិសុទ្ធិ បត្តកាមោ តនេវ ឈានំ
អាវជ្ជនសមាបជ្ជនអធិជ្ឈានវុជ្ជនបច្ឆវេក្ខណសម្ពាទេហិ បញ្ចហាការេហិ
វសិប្បត្តំ បគុណំ កត្វា អរូបបុព្វន្តមំ វា រូបំ, រូបបុព្វន្តមំ វា អរូបន្តិ រូចារូបំ
បរិគ្គហេត្វា វិបស្សនំ បដ្ឋបេតិ។ កេជំ? សោ ហិ ឈានា វុជ្ជហិត្វា ឈានផ្កានិ
បរិគ្គហេត្វា តេសំ និស្សយំ ហធមយវត្ថុំ តំ និស្សយានិ ច ភូតានិ តេសញ្ច
និស្សយំ សកលម្បិ ករណកាយំ បស្សតិ។ តតោ “ឈានផ្កានិ អរូបំ, វត្តាធិនិ
រូប” ន្តិ រូចារូបំ វវត្ថុបេតិ។

អថ វា សមាបត្តិតោ វុជ្ជហិត្វា កេសាធិសុ កោដ្ឋាសេសុ
បថវីធាតុអាធិវសេន ចត្តារិ ភូតានិ តំនិស្សិតរូចានិ ច បរិគ្គហេត្វា

យថាបរិគ្គហិតរូបាម្បណំ យថាបរិគ្គហិតរូបវត្ថុទ្វារាម្បណំ វា
សសម្បយុត្តធម្មំ វិញ្ញាណញ្ច បស្សតិ។ តតោ “ភូតាធីនំ រូបំ សសម្បយុត្តធម្មំ
វិញ្ញាណំ អរូប”ន្តិ វេត្ថបេតិ។

អថ វា សមាបត្តិតោ វុដ្ឋហិត្វា អស្សាសបស្សាសានំ សមុទយោ
ករជកាយោ ច ចិត្តញ្ចាតិ បស្សតិ។ យថា ហិ កម្មារកត្តិយា ធមមាឆាយ
ភស្តញ្ច បុរិសស្ស ច តន្តំ វាយាមំ បដិច្ច វាតោ សញ្ញាតិ; ឯវមេវ កាយញ្ច
ចិត្តញ្ច បដិច្ច អស្សាសបស្សាសាតិ។ តតោ អស្សាសបស្សាសេ ច កាយញ្ច រូបំ,
ចិត្តញ្ច តំសម្បយុត្តធម្មេ ច អរូបន្តិ វេត្ថបេតិ។

ឯវំ នាមរូបំ វេត្ថបេត្វា តស្ស បច្ចយំ បរិយេសតិ, បរិយេសន្តោ ច តំ ទិស្វា
តិសុបិ អន្ធាសុ នាមរូបស្ស បវត្តិ អារព្ព កម្ពំវិតរតិ។ វិតិណ្ណាកង្ខោ
កលាបសម្មសនវសេន តិលក្ខណំ អាហេបេត្វា ឧទយព្ពយានុបស្សនាយ
បុព្វភាគេ ឧប្បន្នេ ឱភាសាទយោ ទសវិបស្សនុបក្កិលេសេ បហាយ
ឧបក្កិលេសវិមុត្តំ បដិបទាញ្ញាណំ “មគ្គោ”តិ វេត្ថបេត្វា ឧទយំ បហាយ
ភជ្ជានុបស្សនំ បត្វា និរន្តរំ ភជ្ជានុបស្សនេន ភយតោ ឧបដ្ឋិតេសុ សព្ពសម្ព័ន្ធវេសុ
និព្ពិន្តន្តោ វិវដ្តន្តោ វិមុច្ចន្តោ យថាក្ខមំ ចត្តារោ អរិយមគ្គេ ចាបុណ្ឌិត្វា
អរហត្តជលេ បតិជ្ឈាយ ឯក្ខនីសតិភេទស្ស បច្ចវេក្ខណាញ្ញាណស្ស
បរិយន្តប្បត្តោ សនេវកស្ស លោកស្ស អគ្គទក្ខិណោយ្យោ ហោតិ។ ឯត្តាវតា
ចស្ស គណានំ អាធិ កត្វា វិបស្សនាបរិយោសាធា
អាធាចានស្ស តិសមាធិការវា ច សមត្តា ហោតីតិ។

អយំ សព្វាការតោ បឋមេតតុក្កវណ្ណោ។

ឥតវេសុ បន តីសុ ចតុក្កេសុ យស្មាវីសុំ កម្មជ្ជានការវនានយោ នាម នត្ថិ;
តស្មា អនុបទវណ្ណានានយេនេវ នេសំ អត្តោ វេទិតញ្ចោ។ បីតិប្បជិសំវេទិតិ បីតិ
បជិសំវិទិតំ ករោត្តោ ចាកដំ ករោត្តោ អស្សសិស្សាមិ បស្សសិស្សាមិ តិ
សិក្ខតិ។ តត្ថ ធ្វើហាការេហិ បីតិ បជិសំវិទិតា ហោតិ - អារម្មណតោ ច
អសម្មាហតោ ច។

កង់ អារម្មណតោ បីតិ បជិសំវិទិតា ហោតិ? សប្បីតិកេ ទ្វេ ឈានេ
សមាបដ្ឋតិ, តស្ស សមាបត្តិក្ខណោ ឈានបដិលាភេន អារម្មណតោ បីតិ
បជិសំវិទិតា ហោតិ អារម្មណស្ស បជិសំវិទិតត្ថា។

កង់ អសម្មាហតោ? សប្បីតិកេ ទ្វេ ឈានេ សមាបដ្ឋត្វា វុដ្ឋាយ
ឈានសម្បយុត្តកបីតិ ខយតោ វយតោ សម្មសតិ, តស្ស វិបស្សនាក្ខណោ
លក្ខណបដិវេជន អសម្មាហតោ បីតិ បជិសំវិទិតា ហោតិ។ វុត្តញ្ចតំ
បជិសម្ពិទ្ធាយំ -

“ធីយំ អស្សាសវសេន ចិត្តស្ស ឯកគ្គតំ អវិក្ខេបំ បជានតោ សតិ
ឧបដ្ឋិតា ហោតិ។ តាយ សតិយា តេន ញ្ញាណេន សា បីតិ បជិសំវិទិតា
ហោតិ។ ធីយំ បស្សាសវសេន... បេ... វស្សំ អស្សាសវសេន... វស្សំ
បស្សាសវសេន... សត្តកាយប្បជិសំវេទី អស្សាសវសេន...
សត្តកាយប្បជិសំវេទី បស្សាសវសេន... បស្សម្ពុយំ កាយសង្ខារំ
អស្សាសវសេន... បស្សម្ពុយំ កាយសង្ខារំ បស្សាសវសេន ចិត្តស្ស
ឯកគ្គតំ អវិក្ខេបំ បជានតោ សតិ ឧបដ្ឋិតា ហោតិ, តាយ សតិយា តេន
ញ្ញាណេន សា បីតិ បជិសំវិទិតា ហោតិ។ អារម្មណតោ សា បីតិ បជិសំវិទិតា
ហោតិ ជានតោ... បស្សតោ... បច្ចវេក្ខតោ... ចិត្តំ អធិដ្ឋហតោ... សទ្ធាយ
អធិមុច្ចតោ... វីរិយំ បគ្គណ្ហតោ... សតី ឧបដ្ឋាបយតោ... ចិត្តំ

សមាធិហតោ... បញ្ញាយ បដាធិតោ... អភិញ្ញេយ្យំ អភិដាធិតោ...
បរិញ្ញេយ្យំ បរិដាធិតោ... បហាតត្ថំ បដហតោ... ភាវេតត្ថំ ភាវយតោ...
សង្ខិកាតត្ថំ សង្ខិករោតោ សា បីតិ បដិសំវិទិតា ហោតិ។ ឯវំ សា បីតិ
បដិសំវិទិតា ហោតិ"តិ (បដិ. ម. ១.១៧២)។

ឯតេនេវ នយេន អវសេសបទានិបិ អត្ថតោ វេទិតញ្ញាទិ។ ឥទំ បនេត្ត
វិសេសមត្តំ។ តិណ្ណំ ឈានានំ វសេន សុខបដិសំវេទិតា ចតុន្ទម្យំ វសេន
ចិត្តសង្ខារបដិសំវេទិតា វេទិតញ្ញា។ "ចិត្តសង្ខារោ"តិ វេទនាធម្មោ ទ្វេ ខន្ធា។
សុខប្បដិសំវេទិបទេ ចេត្ត វិបស្សនាភូមិទស្សនត្ថំ "សុខន្តិ ទ្វេ សុខានិ -
កាយិកញ្ច សុខំ ចេតសិកញ្ច"តិ បដិសម្ពិទាយំ វុត្ថំ។ បស្សម្ពយំ ចិត្តសង្ខារន្តិ
ឡិណ្ហិកំ ឡិណ្ហិកំ ចិត្តសង្ខារំ បស្សម្ពេន្នោ, និរោធន្នោតិ អត្ថោ។ សោ វិត្តារតោ
កាយសង្ខារេ វុត្ថនយេនេវ វេទិតញ្ញា។ អបិចេត្ត បីតិបទេ បីតិសីសេន វេទនា
វុត្ថា។ សុខបទេ សរូបេនេវ វេទនា។ ទ្វីសុ ចិត្តសង្ខារបទេសុ "សញ្ញា ច វេទនា ច
ចេតសិកា ឯតេ ធម្មា ចិត្តបដិពន្ធា ចិត្តសង្ខារា"តិ (បដិ. ម. ១.១៧៤; ម. និ.
១.៤៦៣) វចនតោ សញ្ញាសម្មយុត្តា វេទនាតិ។ ឯវំ វេទនានុបស្សនានយេន
ឥទំ ចតុក្កំ ភាសិតន្តិ វេទិតត្ថំ។

តតិយចតុក្កេបិ ចតុន្តំ ឈានានំ វសេន ចិត្តបដិសំវេទិតា វេទិតញ្ញា។
អភិប្បមោធយំ ចិត្តន្តិ ចិត្តំ មោទេន្នោ បមោទេន្នោ ហាសេន្នោ បហាសេន្នោ
អស្សសិស្សាមិ បស្សសិស្សាមិ តិ សិក្ខតិ។ តត្ថ ទ្វីហាការេហិ អភិប្បមោទោ
ហោតិ - សមាធិវសេន ច វិបស្សនាវសេន ច។

កថំ សមាធិវសេន? សប្បីតិកេ ទ្វេ ឈានេ សមាបដ្ឋិតិ, សោ
សមាបត្តិក្ខណេ សម្មយុត្តាយ បីតិយា ចិត្តំ អាមោទេតិ បមោទេតិ។ កថំ
វិបស្សនាវសេន? សប្បីតិកេ ទ្វេ ឈានេ សមាបដ្ឋិត្វា វុដ្ឋាយ

ឈានសម្បយុត្តកថីតី ខយតោ វយតោ សម្មសតិ; ឯវំវិបស្សនាក្ខណោ
ឈានសម្បយុត្តកថីតី អារម្មណំ កត្វា ចិត្តំ អាមោទេតិ បមោទេតិ។ ឯវំ
បដិបន្នោ “អភិប្បមោទយំ ចិត្តំ អស្សសិស្សាមិ បស្សសិស្សាមីតិ សិក្ខតី” តិ
វុច្ចតិ។

សមាទហំ ចិត្តន្តិ បឋមជ្ឈានាធិវសេន អារម្មណោ ចិត្តំ សមំ អាទហន្តោ សមំ
ឋេបេន្តោ តានិ វា បនឈានានិ សមាបដ្ឋិត្វា វុជ្ជាយ ឈានសម្បយុត្តកថីតី
ខយតោ វយតោ សម្មសតោ វិបស្សនាក្ខណោ លក្ខណាបដិវេជន ឧប្បជ្ជតិ
ខណិកចិត្តកក្កតា; ឯវំ ឧប្បជ្ជាយ ខណិកចិត្តកក្កតាយ វសេនបិ
អារម្មណោ ចិត្តំ សមំ អាទហន្តោ សមំ ឋេបេន្តោ “សមាទហំ ចិត្តំ អស្សសិស្សាមិ
បស្សសិស្សាមីតិ សិក្ខតី” តិ វុច្ចតិ។

វិមោចយំ ចិត្តន្តិ បឋមជ្ឈានេន ជីវេវណេហិ ចិត្តំ មោចេន្តោ វិមោចេន្តោ,
ទុតិយេន វិតក្កវិចារេហិ, តតិយេន បីតិយា, ចតុត្ថេន សុខទុក្ខហិ ចិត្តំ
មោចេន្តោ វិមោចេន្តោ។ តានិ វា បនឈានានិ សមាបដ្ឋិត្វា វុជ្ជាយ
ឈានសម្បយុត្តកថីតី ខយតោ វយតោ សម្មសតិ។ សោ វិបស្សនាក្ខណោ
អនិច្ចានុបស្សនាយ និច្ចសញ្ញាតោ ចិត្តំ មោចេន្តោ វិមោចេន្តោ,
ទុក្ខានុបស្សនាយ សុខសញ្ញាតោ, អនត្តានុបស្សនាយ អត្តសញ្ញាតោ,
និព្វិទានុបស្សនាយ នន្ទិតោ, វិរាគានុបស្សនាយ រាគតោ, និរោធានុបស្សនាយ
សមុទយតោ, បដិនិស្សក្កានុបស្សនាយ អាទានតោ ចិត្តំ មោចេន្តោ វិមោចេន្តោ
អស្សសតិ ចេវ បស្សសតិ ច។ តេន វុត្ថំ - “វិមោចយំ ចិត្តំ អស្សសិស្សាមិ
បស្សសិស្សាមីតិ សិក្ខតី” តិ។ ឯវំ ចិត្តានុបស្សនាវសេន ឥទំ ចតុក្កំ ភាសិតន្តិ
វេទិតព្ពំ។

ចតុត្ថចតុក្កេ បន អនិច្ចានុបស្សីតិ ឯត្ថ តាវ អនិច្ចំ វេទិតព្ពំ, អនិច្ចតា
វេទិតព្ពា, អនិច្ចានុបស្សនា វេទិតព្ពា, អនិច្ចានុបស្សី វេទិតព្ពោ។ តត្ថ “អនិច្ច”ន្តិ
បញ្ចក្ខន្ធា។ កស្មា? ឧប្បាទវយញ្ញបត្តកាវា។ “អនិច្ចតា”តិ តេសញ្ញោវ
ឧប្បាទវយញ្ញបត្តំ ហុត្វា អភារោ វា និព្ពត្តានំ តេនេវាការេន អប្បត្វា
ខណ្ឌកង្កេន ភេនោតិ អត្ថោ។ “អនិច្ចានុបស្សនា”តិ តស្ស អនិច្ចតាយ វសេន
រូចាធិសុ “អនិច្ច”ន្តិ អនុបស្សនា; “អនិច្ចានុបស្សី”តិ តាយ អនុបស្សនាយ
សមន្មាគតោ; តស្មា ឯវំ ភូតោ អស្សសន្តោ ច បស្សសន្តោ ច ឥធ
“អនិច្ចានុបស្សី អស្សសិស្សមិ, បស្សសិស្សមីតិ សិក្ខតី”តិ វេទិតព្ពោ។

វិរាគានុបស្សីតិ ឯត្ថ បន ទ្វេវិរាគា - ខយវិរាគោ ច អច្ចន្តវិរាគោ ច។ តត្ថ
“ខយវិរាគោ”តិ សង្ខារានំ ខណ្ឌកង្កោ; “អច្ចន្តវិរាគោ”តិ និព្ពានំ;
“វិរាគានុបស្សនា”តិ តទុកយទស្សនវសេន បវត្តា វិបស្សនា ច មគ្គោ ច។
តាយ ទុវិជាយមិ អនុបស្សនាយ សមន្មាគតោ ហុត្វា អស្សសន្តោ ច
បស្សសន្តោ ច “វិរាគានុបស្សី អស្សសិស្សមិ បស្សសិស្សមីតិ សិក្ខតី”តិ
វេទិតព្ពោ។ និរោធានុបស្សីបទេមិ ឯសេវ នយោ។

បដិជិស្សក្កានុបស្សីតិ ឯត្ថាមិ ទ្វេ បដិជិស្សក្កា - បរិច្ចាគបដិជិស្សក្កោ ច
បក្ខន្ធនបដិជិស្សក្កោ ច។ បដិជិស្សក្កោយេវ អនុបស្សនា
បដិជិស្សក្កានុបស្សនា; វិបស្សនាមគ្គានមេតំ អធិវចនំ។ វិបស្សនា ហិ
តទផ្កវសេន សទ្ធិ ខន្ធាភិសង្ខារេហិ កិលេសេ បរិច្ចជតិ, សង្ខតនោសទស្សនេន
ច តព្ពិបរីតេ និព្ពានេ តន្តិន្ទតាយ បក្ខន្ធតីតិ បរិច្ចាគបដិជិស្សក្កោ ចេវ
បក្ខន្ធនបដិជិស្សក្កោ ចាតិ វុច្ចតិ។ មគ្គោ សមុច្ឆេទវសេន សទ្ធិ ខន្ធាភិសង្ខារេហិ
កិលេសេ បរិច្ចជតិ, អារម្មណាករណេន ច និព្ពានេ បក្ខន្ធតីតិ
បរិច្ចាគបដិជិស្សក្កោ ចេវ បក្ខន្ធនបដិជិស្សកោ ចាតិ វុច្ចតិ។ ឧកយម្មិ បន

បុរិមបុរិមញ្ញាណានំ អនុអនុ បស្សនតោ អនុបស្សនាតិ វុច្ចតិ។ តាយ ធុរិយាយ
បដិនិស្សក្កានុបស្សនាយ សមន្នាគតោ ហុត្វា អស្សសន្តោ ច បស្សសន្តោ ច
បដិនិស្សក្កានុបស្សី អស្សសិស្សាមិ បស្សសិស្សាមីតិ សិក្ខតីតិ វេទិតញ្ញោ។ ឯវំ
ភារិតោតិ ឯវំ សោឡសហិ អាភារេហិ ភារិតោ។ សេសំ វុត្តនយមេវ។

អាណាចានស្សតិសមាធិកថា និដ្ឋិតា។

១៦៧. អថ ខោ ភក្កវាតិអាទិម្ហិ បន អយំ សង្ខេបត្ថោ។ ឯវំ ភក្កវា
អាណាចានស្សតិសមាធិកថាយ ភិក្ខុ សមស្សាសេត្វា អថ យំ តំ
តតិយចារាជិកបញ្ញត្តិយា និទានញ្ញោ បករណញ្ញា ឧប្បន្នំ ភិក្ខុនំ អញ្ញមញ្ញំ
ជីវិតា វោរោបនំ, ឯវតស្មី និទានេ ឯវតស្មី បករណេ ភិក្ខុសង្ឃំ សន្និច្ចាតេត្វា
បដិបុច្ឆិត្វា វិគរហិត្វា ច យស្មា តត្ថ អត្តនា អត្តានំ ជីវិតា វោរោបនំ
មិគលណ្ឌិកេន ច វោរោចាបនំ ចារាជិកវត្ថុ ន ហោតិ; តស្មា តំ ឋបេត្វា
ចារាជិកស្ស វត្ថុក្ខតំ អញ្ញមញ្ញំ ជីវិតា វោរោបនមេវ គហេត្វា ចារាជិកំ
បញ្ញាបេត្តោ “យោ បន ភិក្ខុ សញ្ញាច្ច មនុស្សវិគ្គហ” ត្ថិអាទិមាហ។
អរិយបុគ្គលមិស្សកត្តា បនេត្ថ “មោយបុរិសា” តិ អវត្វា “តេ ភិក្ខុ” តិ វុត្តំ។

ឯវំ មូលច្នេដ្ឋវសេន ទទ្ទំ កត្វា តតិយចារាជិកេ បញ្ញាត្ថេ អបរម្មិ
អនុបញ្ញត្តត្ថាយ មរណាវណ្ណាសំវណ្ណានវត្ថុ ឧទចាធិ, តស្សប្បត្តិធិបនត្ថំ
“ឯវញ្ញំ ភក្កវតា” តិអាទិ វុត្តំ។

១៦៨. តត្ថ បដិពទ្ធិចិត្តាតិ ធន្តរាគេន បដិពទ្ធិចិត្តា; សារត្តា អបេក្ខវន្តោតិ
អត្តោ។ មរណាវណ្ណំ សំវណ្ណាមាតិ ជីវិតេ អាទិនំ ទស្សេត្វា មរណាស្ស គុណំ
វណ្ណាម; អាទិសំសំ ទស្សេមាតិ។ កតកល្យាណោតិអាទីសុ អយំ បទត្តោ -
កល្យាណំ សុចិកម្មំ កតំ តយាតិ ត្វំ ខោ អសិ កតកល្យាណោ។ តថា កុសលំ

អនុវត្តកម្ម កត់ តយាតិ កតកុសលោ។ មរណកាលេ សម្បត្តេ យា សត្តានំ
 ឧប្បជ្ជតិ ភយសម្ពាតាភីរុតា, តតោ តាយនំ រក្ខណកម្មំ កត់ តយាតិ
 កតភីរុត្តាលោ ចាបំ។ លាមកកម្មំ អកតំ តយាតិ អកតចាហោ។ លុទ្ធី
 ធារុណំ ធុស្សីល្បកម្មំ អកតំ តយាតិ អកតលុទ្ធា។ កិព្វិសំ សាហាសិកកម្មំ
 លោភាទិកិលេសុស្សនំ អកតំ តយាតិ អកតកិព្វិសោ។ កស្មា វេទំ វុច្ឆតិ?
 យស្មា សព្វប្បការម្បិ កតំ តយា កល្យាណំ, អកតំ តយា ចាបំ; តេន តំ វេទាម
 - “កី តុយ្ហំ វេទនា រោគាភិក្ខុតត្តា លាមកេន ចាបកេន ធុក្ខេបាលត្តា
 ធុទ្ធិវេតេន”។ មតំ តេ ជីវិតា សេយ្យេតិ តវ មរណំ ជីវិតា សុន្ទរតវំ។ កស្មា?
 យស្មា វេតោ តំ កាលដ្ឋតោ កតកាលោ ហុត្វា កាលំ កត្វា មរិត្វាតិ អត្តោ។
 កាយស្ស ភេទា... បេ... ឧបបទ្ធិស្សសិ។ ឯវំ ឧបបន្នោ ច តត្ថ ទិព្វេហិ ទេវលោកេ
 ឧប្បន្នេហិ បញ្ចាហិ កាមគុណេហិ មនាបិយរូទាទិកេហិ បញ្ចាហិ
 វត្ថុកាមកោដ្ឋាសេហិ សមប្បតោ សមដ្ឋិត្វតោ បរិច្ឆិស្សសិ សម្បយុត្តោ
 សមោធានគតោ ហុត្វា វេតោ ច ចិស្សសិ, វិច្ឆិស្សសិ អភិរមិស្សសិ វាតិ
 អត្តោ។

១៦៩. អសប្បយានីតិ អហិតានិ អវុឡ្ហិករានិ យានិ ឱច្ចមេវ ជីវិតក្ខយំ
 ចាបេន្តិ។

បទភាជនីយវណ្ណនា

១៧២. សញ្ញាតិ អយំ “សញ្ញាច្ច មនុស្សវិគ្គហ”ន្តិ មាតិកាយ វុត្ថស្ស
 សញ្ញាច្ចបទស្ស ឧទ្ធារោ។ តត្ថ សន្តិ ឧបសក្កោ, តេន សន្តិ ឧស្សក្កវេទនមេតំ
 សញ្ញាតិ; តស្ស សញ្ញោតេត្វា សុដ្ឋុ ចេតេត្វាតិ អត្តោ។ យស្មា បន យោ សញ្ញាច្ច
 វោរោបេតិ, សោ ជានន្តោ សញ្ញានន្តោ ហោតិ, តញ្ញស្ស វោរោបនំ ចេច្ច
 អភិវិត្វាវិតិក្កមោ ហោតិ។ តស្មា ព្យញ្ញនេ អាទំ អកត្វា អត្ថមេវ ទស្សេតុំ

“ជានន្តោ សញ្ញានន្តោ ចេត្ត អភិវិត្តាវីតិក្កមោ” តិ ឯវមស្ស បទភាជនំ វុត្ថំ។
តត្ថ ជានន្តោតិ “ចាលោ” តិ ជានន្តោ។ សញ្ញានន្តោតិ “ជីវិតា វោរោបេមី” តិ
សញ្ញានន្តោ; តេនេវ ចាលាជាននាការេន សទ្ធិ ជានន្តោតិ អត្ថោ។ ចេត្តាតិ
វេទកចេតនាវសេន ចេតេត្វា បកេប្បេត្វា។ អភិវិត្តាវីតិក្កមោ ឧបក្កមវសេន
មន្តន្តោ និរាសន្តិចិត្តំ បេសេត្វា។ វីតិក្កមោតិ ឯវំ បវត្ថស្ស យោវីតិក្កមោ អយំ
សញ្ញាសទ្ធស្ស សិខាប្បត្តោ អត្ថោតិ វុត្ថំ ហោតិ។

ឥធានិ “មនុស្សវិគ្គហំ ជីវិតា វោរោបេយ្យា” តិ ឯវត្ថ វុត្ថំ មនុស្សត្ថការំ
អាទិតោ បដ្ឋាយ ទស្សេតុំ “មនុស្សវិគ្គហោ នាមា” តិ អាទិមាហា។ តត្ថ
គព្ពសេយ្យកានំ វសេន សព្ពសុខុមអត្ថការទស្សនត្ថំ “យំ មាតុកុច្ឆិស្មី” ត្ថិ វុត្ថំ។
បឋមំ ចិត្តត្ថិ បដិសន្ធិចិត្តំ។ ឧប្បន្នត្ថិ ជាតំ។ បឋមំ វិញ្ញាណំ ចាតុក្កតត្ថិ ឥទំ
តស្សេវ វេវចនំ។ “មាតុកុច្ឆិស្មី បឋមំ ចិត្ត” ត្ថិ វេចនេន ចេត្ត សកលាបិ
បញ្ចវោការបដិសន្ធិ ទស្សិតា ហោតិ។ តស្មា តញ្ច បឋមំ ចិត្តំ តំសម្បយុត្តា ច
តយោ អរូបក្ខន្ធា តេន សហ និព្ពត្តញ្ច កលលរូបត្ថិ អយំ សព្ពបឋមោ
មនុស្សវិគ្គហោ។ តត្ថ “កលលរូប” ត្ថិ ឥត្ថិបុរិសានំ កាយវត្ថុការទសកវសេន
សមតិស រូចានិ, នប្បុសកានំ កាយវត្ថុទសកវសេន វីសតិ។ តត្ថ ឥត្ថិបុរិសានំ
កលលរូបំ ជាតិឧណ្ហាយ ឯកេន អំសុនា ឧទ្ធដតេលពិន្ទមត្ថំ ហោតិ អច្ឆំ
វិប្បសន្ធិ។ វុត្ថព្យោតំ អដ្ឋកថាយំ -

“តិលតេលស្ស យថា ពិន្ទុ, សប្បិមណ្ឌោ អនាវិលោ;
ឯវំវណ្ណាប្បដិភាគំ កលលត្ថិ បវុច្ឆតិ” តិ។ (វិភ. អដ្ឋ. ២៦
បកិណ្ណាកកថា; សំ. និ. អដ្ឋ. ១.១.២៣៥);

ឯវំ បរិត្តកំ វត្ថុំ អាទី កត្វា បកតិយា វិសវស្សសតាយុកស្ស សត្តស្ស
យាវ មរណកាលា ឯត្ថន្តរេ អនុបុព្វេន វុឡ្យប្បត្តោ អត្តភារោ ឯសោ
មនុស្សវិគ្គហោ នាម។

ជីវិតា វោរោបេយ្យាតិ កលលកាលេបិ តាបនមន្ទនេហិ វា
ភេសជ្ជសម្បទានេន វា តតោ វា ឧទ្ធម្មិ តទន្ទរូបេន ឧបក្កមេន ជីវិតា
វិយោដេយ្យាតិ អត្តោ។ យស្មា បន ជីវិតា វោរោបនំ នាម អត្តតោ
ជីវិតិន្ទ្រិយុបច្ឆេទនមេវ ហោតិ, តស្មា ឯតស្ស បទភាជនេ “ជីវិតិន្ទ្រិយំ
ឧបច្ឆិន្ទតិ ឧបរោធនតិ សន្តតី វិកោបេតី” តិ វុត្ថំ។ តត្ថ ជីវិតិន្ទ្រិយស្ស
បរេណិយជនំ ឧបច្ឆិន្ទន្តោ ឧបរោធន្តោ ច “ជីវិតិន្ទ្រិយំ ឧបច្ឆិន្ទតិ ឧបរោធនតី” តិ
វុច្ឆតិ។ ស្វាយមត្តោ “សន្តតី វិកោបេតី” តិបទេន ទស្សិតោ។ វិកោបេតីតិ
វិយោដេតិ។

តត្ថ ធុរិធំ ជីវិតិន្ទ្រិយំ - រូបជីវិតិន្ទ្រិយំ, អរូបជីវិតិន្ទ្រិយញ្ច។ តេសុ
អរូបជីវិតិន្ទ្រិយេ ឧបក្កមោ នត្ថិ, តំ វោរោបេតុំ ន សក្កា។ រូបជីវិតិន្ទ្រិយេ បន
អត្ថិ, តំ វោរោបេតុំ សក្កា។ តំ បន វោរោបេន្តោ អរូបជីវិតិន្ទ្រិយម្បិ វោរោបេតិ។
តេនេវ ហិ សទ្ធិ តំ និរុជ្ឈតិ តទាយត្តវុត្ថិតោ។ តំ បន វោរោបេន្តោ កី អតីតំ
វោរោបេតិ, អនាគតំ, បច្ចុប្បន្នន្តិ? នេវ អតីតំ, ន អនាគតំ, តេសុ ហិ ឯកំ និរុទ្ធី
ឯកំ អនុប្បន្នន្តិ ឧភបម្បិ អសន្តំ, អសន្តត្វា ឧបក្កមោ នត្ថិ, ឧបក្កមស្ស
នត្ថិតាយ ឯកម្បិ វោរោបេតុំ ន សក្កា។ វុត្ថម្បិ ចេតំ -

“អតីតេ ចិត្តក្ខណោ ជីវិតុ, ន ជីវិតិ; ន ជីវិស្សតិ។ អនាគតេ
ចិត្តក្ខណោ ជីវិស្សតិ, ន ជីវិតុ; ន ជីវិតិ។ បច្ចុប្បន្នេ ចិត្តក្ខណោ ជីវិតិ, ន
ជីវិតុ; ន ជីវិស្សតី” តិ (មហានិ. ១០)។

តស៊ូ យត្ត ជីវិត តត្ថ ឧបក្កមេ យុត្តាតិ បច្ចុប្បន្ន វោរោបេតិ។

បច្ចុប្បន្នព្យា ជាមេតំ ខណ្ឌបច្ចុប្បន្ន, សន្តតិបច្ចុប្បន្ន, អន្ធាបច្ចុប្បន្ន តិវិជំ។
តត្ថ “ខណ្ឌបច្ចុប្បន្ន” ជាម ឧប្បាទជរាភក្ត្រសមន្តិ, តំ វោរោបេតំ ន សក្កា។
កស្មា? សយមេវ និរុជ្ឈនតោ។ “សន្តតិបច្ចុប្បន្ន” ជាម សត្តជ្ជជវនវាមត្តំ
សភាគសន្តតិវសេន បវត្តិក្ខា និរុជ្ឈនកំ, យាវ វា ឧណ្ហតោ អាគន្ធា ឱវរកំ
បវិសិក្ខា និសិទ្ធស្ស អន្ធារំ ហោតិ, សីតតោ វា អាគន្ធា ឱវរកេ និសិទ្ធស្ស
យាវវិសភាគឧតុចាតុកាវេន បុរិមកោ ឧតុ នប្បជិប្បស្សម្ពតិ, ឯត្ថន្តរេ
“សន្តតិបច្ចុប្បន្ន” ត្ថិ វុច្ចតិ។ បដិសន្ធិតោ បន យាវ ចុតិ, ឯតំ “អន្ធាបច្ចុប្បន្ន”
ជាម។ តទុកយម្បិ វោរោបេតំ សក្កា។ កម៌? តស្មិញ្ច ឧបក្កមេ កតេ លទ្ធិបក្កមំ
ជីវិតនវកំ និរុជ្ឈមាទំ ទុព្ភលស្ស បរិហ័នវេកស្ស សន្តានស្ស បច្ចយោ ហោតិ។
តតោ សន្តតិបច្ចុប្បន្ន វា អន្ធាបច្ចុប្បន្ន វា យថាបរិច្ឆន្នំ កាលំ អបត្វា អន្ធារំ
និរុជ្ឈតិ។ ឯវំ តទុកយម្បិ វោរោបេតំ សក្កា, តស្មា តទេវ សន្ធាយ “សន្តតិ
វិកោបេតិ” តិ ឥទំ វុត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។

ឥមស្ស បនត្ថស្ស អារិការត្តំ ចាលោ វេទិតព្ពោ, ចាលាតិចាតោ
វេទិតព្ពោ, ចាលាតិចាតិ វេទិតព្ពោ, ចាលាតិចាតស្ស បយោគោ វេទិតព្ពោ។
តត្ថ “ចាលោ” តិ វោហារតោ សត្តោ, បរមត្ថតោ ជីវិតិន្ទ្រយំ។ ជីវិតិន្ទ្រយញ្ច
អតិចាតេន្តោ “ចាលំ អតិចាតេតិ” តិ វុច្ចតិ តំ វុត្តប្បការមេវ។
“ចាលាតិចាតោ” តិ យាយ ចេតនាយ ជីវិតិន្ទ្រយុបច្ឆេទកំ បយោគំ
សមុដ្ឋាបេតិ, សា វេកកេចតនា “ចាលាតិចាតោ” តិ វុច្ចតិ។
“ចាលាតិចាតិ” តិ វុត្តចេតនាសមន្តិ បុគ្គលោ ទដ្ឋព្ពោ។ “ចាលាតិចាតស្ស
បយោគោ” តិ ចាលាតិចាតស្ស ធបយោគា - សាហត្ថិកោ, អាណត្ថិកោ,
និស្សគ្គិយោ, ថាវរោ, វិជ្ជាមយោ, ឥន្ទ្រិយោតិ។

តត្ថ “សាហត្តិកោ” តិ សយំ មារេន្តស្ស កាយេន វា កាយប្បដិពទ្ធេន វា
បហរណំ។ “អាណត្តិកោ” តិ អញ្ញំ អាណាបេន្តស្ស “ឯវំវិជ្ជិត្វា វា បហរិត្វា វា
មារេហី” តិ អាណាបនំ។ “និស្សត្តិយោ” តិ ទ្វេ ឋិតំ មារេតុកាមស្ស កាយេន វា
កាយប្បដិពទ្ធេន វា ឧសុសត្តិយន្តចាសាណាទីនំ និស្សជ្ជនំ។ “ថាវរោ” តិ
អសញ្ញារិមេន ឧបករណេន មារេតុកាមស្ស ឪចាតអបស្សេនឧបនិក្ខបនំ
ភេសជ្ជសិរិធានំ។ តេ ចត្តារោបិ បរតោ ចាឡិវណ្ណនាយមេវវិត្តារតោ
អាវិកវិស្សន្តិ។

វិជ្ជាមយសទ្ធិមយា បន ចាឡិយំ អនាគតា។ តេ ឯវំ វេទិតញ្ញា។ សង្ខេបតោ
ហិ មារណាត្តំ វិជ្ជាបរិជប្បនំ វិជ្ជាមយោ បយោគោ។ អដ្ឋកថាសុ បន “កតមោ
វិជ្ជាមយោ បយោគោ? អាចព្ពណិកា អាចព្ពណំ បយោជេន្តិ; នគរេ វា រុទ្ធេ
សង្កាមេ វា បច្ចុបដ្ឋិតេ បដិសេនាយ បច្ចត្តិកេសុ បច្ចាមិត្តេសុ ព្យាតី ឧប្បាទេន្តិ,
ឧបទ្ធពំ ឧប្បាទេន្តិ, រោគំ ឧប្បាទេន្តិ, បដ្ឋវកំ ឧប្បាទេន្តិ, សូចិកំ ករោន្តិ, វិសូចិកំ
ករោន្តិ, បក្ខន្ធិយំ ករោន្តិ។ ឯវំ អាចព្ពណិកា អាចព្ពណំ បយោជេន្តិ។ វិជ្ជាជារា
វិជ្ជំ បរិវត្តេត្វា នគរេ វា រុទ្ធេ... បេ... បក្ខន្ធិយំ ករោន្តិ” តិ ឯវំវិជ្ជាមយំ បយោគំ
នស្សេត្វា អាចព្ពណិកេហិ ច វិជ្ជាជរេហិ ច មារិតានំ ពហូនិ វត្ថុនិ វុត្តានិ, កី
តេហិ! ឥនព្ពោត្ត លក្ខណំ មារណាយ វិជ្ជាបរិជប្បនំ វិជ្ជាមយោ បយោគោតិ។

កម្មវិចាកជាយ សទ្ធិមយា បយោជនំ សទ្ធិមយោ បយោគោ។ កម្មវិចាកជិទ្ធិ
ច នាមេសា នាកានំ នាគិទ្ធិ, សុបណ្ណានំ សុបណ្ណិទ្ធិ, យក្ខានំ យក្ខិទ្ធិ, នេវានំ
នេវិទ្ធិ, រាជ្ជនំ រាជិទ្ធិតិ ពហុវិធា។ តត្ថ ទិដ្ឋទដ្ឋដុដ្ឋវិសានំ នាកានំ ទិស្វា ខំសិត្វា
ដុសិត្វា ច បរុបយាតករណេ “នាគិទ្ធិ” វេទិតញ្ញា។ សុបណ្ណានំ មហាសមុទ្ធតោ
ទ្វត្តិព្យាមសតប្បមាណាគុទ្ធរណេ “សុបណ្ណិទ្ធិ” វេទិតញ្ញា។ យក្ខា បន នេវ
អាគច្ឆន្តា ន បហរន្តា ទិស្សន្តិ, តេហិ បហជសត្តា បន តស្មីយេវ ហ្មានេ មរន្តិ,

ត្រួត តែសំ “យក្ខិទ្ធិ” ទង្គព្រា។ វេស្សវណ្ណស្ស សោតាបន្នកាលតោ បុព្វេ
នយនាវុជេន ឌីលោកិតកុម្មណ្ណានំ មរណោ អញ្ញោសញ្ច ទេវានំ យថាសកំ
ឥទ្ធានុភាវេ “ទេវិទ្ធិ” វេទិតព្រា។ រញ្ញោ ចក្កវត្ថិស្ស សបរិសស្ស
អាកាសគមនាធិសុ, អសោកស្ស ហោជ្ជា ឧបរិ ច យោជនេ អាណាបវត្តនាធិសុ,
បិតុរញ្ញោ ច សីហឡនិទ្ធស្ស ធាហាកោដនេន ចូឡសុមនកុដុម្ពិយស្សមរណោ
“រាជិទ្ធិ” ទង្គព្រាតិ។

កេចិ បន “បុន ចបរំ, ភិក្ខុវេ, សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ឥទ្ធិមា
ចេតោវសិប្បត្តោ អញ្ញោស្ស កុច្ឆិគតំ គតំ ចាបកេន មនសាអនុបេក្ខិតា
ហោតិ ‘អហោ វតាយំ កុច្ឆិគតោ គព្ពោ ន សោត្តិនា អភិនិក្ខមេយ្យ’ តិ។ ឯវម្បិ
ភិក្ខុវេ កុលុម្ពស្ស ឧបយាតោ ហោតិ” តិ អាទិកានិ សុត្តានិ ទស្សេត្វា
ភាវនាមយិទ្ធិយាបិ បរូបយាតកម្មំ វេទន្តិ; សហ បរូបយាតករណេន ច
អាទិត្តយរូបវិទិត្តស្ស ឧទកយជស្ស ភេទនមិវ ឥទ្ធិវិនាសញ្ច ឥច្ឆន្តិ; តំ តេសំ
ឥច្ឆាមត្តមេវ។ កស្មា? យស្មា កុសលវេទនាវិតក្កបរិត្តត្ថិកេហិ ន សមេតិ។
កម្មំ? អយញ្ញិ ភាវនាមយិទ្ធិ នាម កុសលត្ថិកេ កុសលា ចេវ អព្យាកតា ច,
ចាណាតិចាតោ អកុសលោ។ វេទនាត្ថិកេ អនុក្ខមសុខសម្បយុត្តា
ចាណាតិចាតោ ធុក្ខសម្បយុត្តោ។ វិតក្កត្ថិកេ អវិតក្កាវិចារា,
ចាណាតិចាតោ សវិតក្កសវិចារោ។ បរិត្តត្ថិកេ មហាគ្គតា, ចាណាតិចាតោ
បរិត្តោតិ។

សត្តហារកំ វាស្ស បរិយេសេយ្យតិ ឯត្ថ ហរតីតិ ហារកំ។ កី ហរតិ?
ជីវិតំ។ អថ វា ហរិតត្ថន្តិ ហារកំ; ឧបនិក្ខិបិតត្ថន្តិ អត្តោ។ សត្តញ្ច តំ
ហារកញ្ចាតិ សត្តហារកំ។ អស្សាតិ មនុស្សវិគ្គហស្ស។ បរិយេសេយ្យតិ
យថា លភតិ តថា ករេយ្យ; ឧបនិក្ខិបេយ្យតិ អត្តោ។ ឯតេន ថាវប្បយោគំ

ធនស្បៀតិ។ ឥតរថា ហិ បរិយិដ្ឋមត្តនេវ ចារាជិកោ កវេយ្យៈ ន ចេតំ យុត្តំ។
ចាឡិយំ បន សព្វំ ព្យញ្ជនំ អនាធិយិត្វា យំ ឯត្ថ ថាវវប្បយោគសង្កហិតំ សត្តំ,
តនេវ ធនស្បៀតុំ “អសី វា... បេ... វដ្ឋំ វា” តិ បទភាជនំ វុត្តំ។

តត្ថ សត្តន្តំ វុត្តាវសេសំ យំ កិញ្ចិ សមុខំ វេទិតព្ពំ។
លកុឡ្យចាសាណាវិសរដ្ឋនញ្ច ជីវិតវិនាសនការវតោ សត្តសង្កហោ វេទិតព្ពំ។
មរណាវណ្ណំ វា តិ ឯត្ថ យស្មា “កី តុយ្ហិមិនា ចាបកេន ទុដ្ឋិវិតេន, យោ តុំ ន
លកសិ បណីតានិ ភោជនានិ តុញ្ញិតុ” ត្ថិអាធិនា នយេន ជីវិតេ អាធិនំ
ធនស្បៀតោបិ “តុំ ខោសិ ឧចាសក កតកល្យាណោ... បេ... អកតំ តយា ចាបំ,
មតំ តេ ជីវិតា សេយ្យោ, ឥតោ តុំ កាលដ្ឋតោ បរិចរិស្សសិ អច្ឆរាបរិវុតោ
នន្ទនវនេ សុខប្បត្តោ វិហរិស្សសី” តិអាធិនា នយេន មរណាវណ្ណំ ភណ្ឌោបិ
មរណាវណ្ណាមេវ សំវណ្ណាតិ។ តស្មា ទិដា ភិន្ទិត្វា បទភាជនំ វុត្តំ - “ជីវិតេ
អាធិនំ ធនស្បៀតិ, មរណាវណ្ណំ ភណ្ឌាតិ” តិ។

មរណាយ វា សមាធមេយ្យាតិ មរណត្ថាយ ឧចាយំ តាហាបេយ្យ។ សត្តំ វា
អាហារាតិ អាធិសុ ច យម្បិ ន វុត្តំ “សោព្ពេ វា នរកេ វា បចាតេ វា បបតា” តិអាធិ,
តំ សព្វំ បរតោ វុត្តនយត្ថា អត្ថតោ វុត្តមេវា តិ វេទិតព្ពំ។ ន ហិ សក្កា សព្វំ
សរុបេនេវ វុត្តំ។

ឥតិ ចិត្តមនោតិ ឥតិចិត្តោ ឥតិមនោ; “មតំ តេ ជីវិតា សេយ្យោ” តិ ឯត្ថ
វុត្តមរណាចិត្តោ មរណាមនោតិ អត្ថោ។ យស្មា បនេត្ថ មនោ ចិត្តសទ្ធស្ស
អត្ថធិបនត្តំ វុត្តោ, អត្ថតោ បនេត្តំ ឧភយម្បិ ឯកមេវ, តស្មា តស្ស អត្ថតោ
អភេទំ ធនស្បៀតុំ “យំ ចិត្តំ តំ មនោ, យំ មនោ តំ ចិត្ត” ត្ថិវុត្តំ។ ឥតិសទ្ធិ បន
ឧទ្ធវិត្វាបិ ន តាវ អត្ថោ វុត្តោ។ ចិត្តសង្កហោតិ ឥមស្មី បនេ អធិការវសេន
ឥតិសន្នោ អាហរិតព្ពំ។ ឥទញ្ចិ “ឥតិចិត្តសង្កហោ” តិ ឯវំ អវុត្តម្បិ អធិការតោ

វុត្តមេវ ហោតីតិ វេទិតញ្ចំ។ តថា ហិស្ស តមេវអត្ថំ ទស្សន្តោ
“មរណសញ្ញា” តិអាទិមាហ។ យស្មា ចេត្ត “សង្គហ្ម” តិ នយិទំ វិភក្តស្ស នាមំ។
អថ ខោ សំវិទហនមត្ថស្សតំ អធិវចនំ។ តញ្ចា សំវិទហនំ ឥមស្មី អត្ថ
សញ្ញាចេតនាធិប្បាយេហិ សង្គហំ គច្ឆតិ។ តស្មា ចិត្តោ នាធិប្បការកោ
សង្គហ្ម អស្សាតិ ចិត្តសង្គហ្មតិ វេមត្តោ ទដ្ឋញ្ចា។ តថា ហិស្ស បទភាជនម្ប
សញ្ញាចេតនាធិប្បាយវសេន វុត្តំ។ ឯត្ថ ច “អធិប្បាយោ” តិ វិភក្តោ វេទិតញ្ចា។

ឧទ្ធាវេហិ អាការេហិ តិ មហន្តាមហន្តេហិ ឧទាយេហិ។ តត្ថ
មរណវណ្ណសំវណ្ណនេ តាវ ជីវិតេ អាទិនវទស្សនវសេន អវចាការតា មរណោ
វណ្ណភណនវសេន ឧទ្ធាការតា វេទិតញ្ចា។ សមាទបនេ បន
មុដ្ឋិជាណុនិច្ឆោជនាទីហិ មរណសមាទបនវសេន ឧទ្ធាការតា, ឯកតោ
ភុញ្ញន្តស្ស នខេ វិសំ បក្ខិបិទ្វា មរណាទិសមាទបនវសេន អវចាការតា
វេទិតញ្ចា។

សោត្តេ វា នរកេ វា បចាតេ វា តិ ឯត្ថ សោត្តោ នាម សមន្តតោ ធិន្ទតដោ
គម្ពីរោ អាវាដោ។ នរកោ នាម តត្ថ តត្ថ ជលន្តិយា ភូមិយា សយមេវ និព្វត្តា
មហាធីវ, យត្ថ ហត្ថិបិ បតន្តិ, ចោរាបិ និលីនា តិដ្ឋន្តិ។ បចាតោតិ បព្ពតន្តវេ វា
ជលន្តវេ វា ឯកតោ ធិន្ទោ ហោតិ។ បុរិមេ ឧទាទាយាតិ មេធុនំ ធម្មំ បដិសេវិត្វា
អទិន្ទញ្ចា អាទិយិត្វា ចារាជិកំ អាបត្តិ អាបន្នេ បុគ្គលេ ឧទាទាយ។ សេសំ បុព្វេ
វុត្តនយត្តា ឧត្តានត្តត្តា ច ចាកដមេវាតិ។

១៧៤. វរំ ឧទ្ធិដ្ឋសិក្ខាបទំ បទានុក្កមេន វិភជិត្វា ឥនាទិ យស្មា ហេដ្ឋា
បទភាជនីយម្ហិ សង្ខេបេនេវ មនុស្សវិគ្គហចារាជិកំ ទស្សិតំ, នវិត្តារេន អាបត្តិ
អាហេបេត្វា តន្តិ វេបិតា។ សង្ខេបទស្សិតេ ច អត្ថេ ន សញ្ញាការេនេវ ភិក្ខុ នយំ
គហេតុំ សក្កោន្តិ, អនាគតេ ច ចាបបុគ្គលានម្បិ ឱកាសោ ហោតិ, តស្មា

ភិក្ខុនព្វា សព្វាការេន នយគ្គហណាត្ថំ អនាគតេ ច ចាបបុគ្គលានំ
ឱកាសបដិពាហនត្ថំ បុន “សាមំ អធិដ្ឋាយា” តិអាទិនា នយេន មាតិកំ វេបេត្វា
វិត្តារតោ មនុស្សវិគ្គហចារាជិកំ ឧស្សេន្តោ “សាមន្តិ សយំ
ហនតី” តិអាទិមាហា។

តត្រាយំ អនុត្តានបទវណ្ណនាយ សន្ធិវិនិច្ឆយកថា - កាយេនាតិ ហេតុន
វា ចាទេន វា មុដ្ឋិនា វា ជាណុនា វា យេន កេនចិ អង្គបច្ចុដ្ឋេន។
កាយបដិពទ្ធនាតិ កាយតោ អមោចិតេន អសិអាទិនា បហារណេន។
និស្សគ្គិយេនាតិ កាយតោ ច កាយបដិពទ្ធតោ ច មោចិតេន ឧសុសត្តិអាទិនា។
ឯត្តារតា សាហត្ថិកោ ច និស្សគ្គិយោ ចាតិ ទ្វេ បយោគា វុត្តា ហោន្តិ។

តត្ថ ឯកមេកោ ឧទ្ទិស្សនុទ្ទិស្សភេទតោ ធុរិដោ។ តត្ថ ឧទ្ទេសិកេ យំ
ឧទ្ទិស្ស បហរតិ, តស្សេវ មរណេន កម្មនា ពជ្ឈតិ។ “យោ កោចិ មរតូ” តិ ឯវំ
អនុទ្ទេសិកេ បហារប្បច្ចយា យស្ស កស្សចិ មរណេន កម្មនា ពជ្ឈតិ។
ឧភយថាបិ ច បហរិតមត្តោ វា មរតុ បច្ឆា វា តេនេវ រោគេន, បហរិតមត្តោយេវ
កម្មនា ពជ្ឈតិ។ មរណាធិប្បាយេន ច បហារំ ទត្វា តេន អមតស្ស បុន
អញ្ញចិត្តេន បហារេ ធិន្នេ បច្ឆាបិ យធិ បឋមប្បហារេនេវ មរតិ, តនា ឯវំ
កម្មនា ពទ្ធោ។ អថ ធុតិយប្បហារេន មរតិ, នត្ថិ ចាណាតិចាតោ។ ឧភយេហិ
មតេបិ បឋមប្បហារេនេវ កម្មនា ពទ្ធោ។ ឧភយេហិ អមតេ នេវត្ថិ
ចាណាតិចាតោ។ ឯស នយោ ពហូហិបិ ឯកស្ស បហារេ ធិន្នេ។ តត្រាបិ ហិ
យស្ស បហារេន មរតិ, តស្សេវ កម្មនា ពទ្ធោ ហោតីតិ។

កម្មាបត្តិព្យត្តិការត្ថព្វោត្ថ ឯឡកចតុក្កម្មិ វេទិតព្ពំ។ យោ ហិ ឯឡកំ
ឯកស្មី ហ៊ានេ និបន្នំ ឧបដារេតិ “វត្ថី អាគន្ធា វេទិតស្សមី” តិ។ ឯឡកស្ស ច
និបន្នោកាសេ តស្ស មាតា វា បិតា វា អរហា វា បណ្ឌិតាសាវំ ចារុបិត្វា

និបន្នោ ហោតិ។ សោ វត្តិភាគេ អាគន្ធា “ឯឡកំ មារេមី”តិ មាតរំ វា បិតរំ វា
អរហន្តំ វា មារេតិ។ “ឥមំ វត្តំ មារេមី”តិ ចេតនាយ អត្តិការតោ ឃាតកោ ច
ហោតិ, អនន្តរិយកម្មញ្ច ដុសតិ, ចារាជិកញ្ច អាបជ្ជតិ។ អញ្ញោ កោចិ
អាគន្ធកោ និបន្នោ ហោតិ, “ឯឡកំ មារេមី”តិ តំ មារេតិ, ឃាតកោ ច ហោតិ
ចារាជិកញ្ច អាបជ្ជតិ, អនន្តរិយំ ន ដុសតិ។ យក្ខោ វា បេតោ វា និបន្នោ ហោតិ,
“ឯឡកំ មារេមី”តិ តំ មារេតិ ឃាតកោ វា ហោតិ, ន ចានន្តរិយំ ដុសតិ, ន ច
ចារាជិកំ អាបជ្ជតិ, ដុល្លច្ចយំ បន ហោតិ។ អញ្ញោ កោចិ និបន្នោ នត្តិ,
ឯឡកោ វា ហោតិ តំ មារេតិ, ឃាតកោ ច ហោតិ, ចាចិត្តិយញ្ច អាបជ្ជតិ។
“មាតាបិតុអរហន្តានំ អញ្ញាតរំ មារេមី”តិ តេសំយេវ អញ្ញាតរំ មារេតិ,
ឃាតកោ ច ហោតិ, អនន្តរិយញ្ច ដុសតិ, ចារាជិកញ្ច អាបជ្ជតិ។ “តេសំ
អញ្ញាតរំ មារេស្សមី”តិ អញ្ញំ អាគន្ធកំ មារេតិ, យក្ខំ វា បេតំ វា មារេតិ, ឯឡកំ
វា មារេតិ, បុព្វេវុត្តនយេន វេទិតព្ពំ។ ឥធម បន ចេតនា ធារុណា ហោតីតិ។

អញ្ញានិបិ ឯត្ថ បលាលបុញ្ញាធិវត្ថុនិ វេទិតព្ពានិ។ យោ ហិ “លោហិតកំ
អសី វា សត្តិ វា បុច្ឆិស្សមី”តិ បលាលបុញ្ញោ បវេសេន្តោ តត្ថ និបន្នំ មាតរំ វា
បិតរំ វា អរហន្តំ វា អាគន្ធកបុរិសំ វា យក្ខំ វា បេតំ វា តិរច្ឆានគតំ វា មារេតិ,
វោហារវេសេន “ឃាតកោ”តិ វុច្ចតិ, វេទកចេតនាយ បន អភាវតោ នេវ កម្មំ
ដុសតិ, ន អាបត្តិ អាបជ្ជតិ។ យោ បន ឯវំ បវេសេន្តោ សរីរសម្មស្សំ សល្លក្ខេត្វា
“សត្តោ មញ្ញោ អព្ពន្ធវគតោ មរតូ”តិ បវេសេត្វា មារេតិ, តស្ស តេសំ វត្ថុនំ
អនុរូបេន កម្មតាទ្វោ ច អាបត្តិ ច វេទិតព្ពា។ ឯស នយោ តត្ថ និទហានត្ថំ
បវេសេន្តស្សបិ វេទប្បគុម្ភាធិសុ ឱបន្តស្សបិ។

យោបិ “ចោរំ មារេមី”តិ ចោរវេសេន គច្ឆន្តំ បិតរំ មារេតិ, អនន្តរិយញ្ច
ដុសតិ, ចារាជិកោ ច ហោតិ។ យោ បន បវេសេនាយ អញ្ញញ្ច យោធំ បិតរញ្ច

កម្ពុំ ករោណ្ឌេ ទិស្វា យោជស្ស ឧសុំ ឱបតិ, “ឯតំវិជ្ជីត្វា មម បិតរំវិជ្ជីស្សតី”តិ
យថាធិប្បាយំ គតេ បិតុយាតកោ ហោតិ។ “យោជេវិទ្ធេ មម បិតា
បលាយិស្សតី”តិ ឱបតិ, ឧសុ អយថាធិប្បាយំ គន្ធា បិតរំ មារេតិ,
វោហារវសេន “បិតុយាតកោ”តិ វុច្ចតិ; អានន្តរិយំ បន នត្ថិតិ។

អធិដ្ឋហិត្វាតិ សមីបេ ឋត្វា។ អាណាបេតីតិ ឧទ្ទិស្ស វា អនុទ្ទិស្ស វា
អាណាបេតិ។ តត្ថ បរសេនាយ បច្ចុបដ្ឋិតាយ អនុទ្ទិស្សវ “ឯវំវិជ្ជ, ឯវំ បហរ,
ឯវំ យាតេហី”តិ អាណាត្ថេ យត្ថកេ អាណាត្ថោ យាតេតិ, តត្ថកា ឧភិទ្ធី
ចាណាតិចាតា។ សចេ តត្ថ អាណាបកស្ស មាតាបិតរោ ហោតិ,
អានន្តរិយម្បិ ដុសតិ។ សចេ អាណាត្ថស្សវ មាតាបិតរោ, សោវ អានន្តរិយំ
ដុសតិ។ សចេ អរហា ហោតិ, ឧភោបិ អានន្តរិយំ ដុសតិ។ ឧទ្ទិសិត្វា បន “ឯតំ
ទិយំ រស្សំ រត្តកញ្ចកំ និលកញ្ចកំ ហត្ថិក្ខន្ធនិសិន្នំ មជ្ឈេ និសិន្នំវិជ្ជ បហរ
យាតេហី”តិ អាណាត្ថេ សចេ សោ តមេវ យាតេតិ, ឧភិទ្ធីម្បិ ចាណាតិចាតា;
អានន្តរិយវត្ថុម្បិ ច អានន្តរិយំ។ សចេ អញ្ចំ មារេតិ, អាណាបកស្ស នត្ថិ
ចាណាតិចាតា។ ឯតេន អាណាត្ថិកោ បយោគោ វុត្ថោ ហោតិ។ តត្ថ -

វត្ថុំ កាលញ្ច ឌីកាសំ, អារុដំ ភីរិយាបថំ;
តុលយិត្វា បញ្ច ហានានិ, ជារេយ្យត្ថំ វិចក្ខណោ។

អបរោ នយោ -

វត្ថុ កាលោ ច ឌីកាសោ, អារុដំ ភីរិយាបថោ;
ភីរិយាវិសេសោតិ ភីមេ, ធន អាណាត្ថិនិយាមកា។

តត្ថ “វត្ថុ”តិ មារេតញ្ច សត្តោ។ “កាលោ”តិ បុព្ពណ្ណសាយន្តាទិកាលោ ច
យោព្ពនថាវិរិយាទិកាលោ ច។ “ឌីកាសោ”តិ គាមោ វា វនំ វា គេហទ្វារំ វា

គេហមជ្ឈំ វា រថិកា វា សិដ្ឋាជកំ វាតិ ឯវមាទិ។ “អាវុធ”ន្តិ អសិ វា ឧសុ វា សត្តិ
វាតិ ឯវមាទិ។ “ភិយាបថា”តិ មារេតព្ភស្ស គមនំ វា និសង្ខា វាតិ ឯវមាទិ។
“ភិរិយាវិសេសោ”តិ វិជ្ឈនំ វា ធននំ វា ភេទនំ វា សង្ខមុណ្ណាកំ វាតិ ឯវមាទិ។

យទិ ហិ វត្ថុំ វិសំវាទេត្វា “យំ មារេហិ”តិ អាណាត្តោ តតោ អញ្ចំ មារេតិ,
“បុរតោ បហរិត្វា មារេហិ”តិ វា អាណាត្តោ បច្ឆតោ វា បស្សតោ វា អញ្ញស្សី វា
បទេសេ បហរិត្វា មារេតិ។ អាណាបកស្ស នត្តិ កម្មពន្លោ; អាណាត្តស្សេវ
កម្មពន្លោ។ អថ វត្ថុំ អវិសំវាទេត្វា យថាណាត្តិយា មារេតិ, អាណាបកស្ស
អាណាត្តិក្ខណោ អាណាត្តស្ស ច មារណាត្តិណោតិ ឧភយេសម្មី កម្មពន្លោ។
វត្ថុវិសេសេន បនេត្ត កម្មវិសេសោ ច អាបត្តិវិសេសោ ច ហោតីតិ។ ឯវំ តាវ
វត្ថុម្ហិ សង្កេតវិសង្កេតតា វេទិតញ្ច។

កាលេ បន យោ “អដ្ឋស្វេ”តិ អនិយមេត្វា “បុព្ពល្លោ មារេហិ”តិ អាណាត្តោ
យទា កទាចិ បុព្ពល្លោ មារេតិ, នត្តិ វិសង្កេតោ។ យោ បន “អដ្ឋ បុព្ពល្លោ”តិ
វុត្តោ មជ្ឈន្តេ វា សាយន្តេ វា ស្វេ វា បុព្ពល្លោ មារេតិ។ វិសង្កេតោ ហោតិ,
អាណាបកស្ស នត្តិ កម្មពន្លោ។ បុព្ពល្លោ មារេតុំ វាយមន្តស្ស មជ្ឈន្តេ ជាតេបិ
ឯសេវ នយោ។ ឯតេន នយេន សព្វកាលប្បភេទេសុ សង្កេតវិសង្កេតតា
វេទិតញ្ច។

ឱកាសេបិ យោ “ឯតំ គាមេ ឋិតំ មារេហិ”តិ អនិយមេត្វា អាណាត្តោ តំ
យត្ថ កត្ថចិ មារេតិ, នត្តិ វិសង្កេតោ។ យោ បន “គាមេយេវ”តិ និយមេត្វា
អាណាត្តោ វនេ មារេតិ, តថា “វនេ”តិ អាណាត្តោ គាមេ មារេតិ។
“អន្តោគហទ្វារេ”តិ អាណាត្តោ គេហមជ្ឈេ មារេតិ, វិសង្កេតោ។ ឯតេន នយេន
សព្វកាសភេទេសុ សង្កេតវិសង្កេតតា វេទិតញ្ច។

អាវុធចមិ យោ “អសីនា វា ឧសុនា វា” តិ អនិយមេត្វា “អាវុធន មារេហី” តិ
អាណាត្តោ យេន កេនចិ អាវុធន មារេតិ, នត្តិ វិសង្កេតោ។ យោ បន “អសីនា” តិ
វុត្តោ ឧសុនា, “ឥមីនា វា អសីនា” តិ វុត្តោ អញ្ញេន អសីនា មារេតិ។ ឯតស្សេវ វា
អសីស្ស “ឥមាយ ធារាយ មារេហី” តិ វុត្តោ ឥតរាយ វា ធារាយ តលេន វា
តុល្លេន វា ឧសុនា វា មារេតិ, វិសង្កេតោ។ ឯតេន នយេន សព្វអាវុធភេទេសុ
សង្កេតវិសង្កេតតា វេទិតញ្ច។

ភិរិយាបថេ បន យោ “ឯតំ កច្ចន្តំ មារេហី” តិ វេទតិ, អាណាត្តោ ច នំ សថេ
កច្ចន្តំ មារេតិ, នត្តិ វិសង្កេតោ។ “កច្ចន្តមេវ មារេហី” តិ វុត្តោ បន សថេ និសិទ្ធិ
មារេតិ។ “និសិទ្ធិមេវ វា មារេហី” តិ វុត្តោ កច្ចន្តំ មារេតិ, វិសង្កេតោ ហោតិ។
ឯតេន នយេន សព្វភិរិយាបថេភេទេសុ សង្កេតវិសង្កេតតា វេទិតញ្ច។

កិរិយាវិសេសេចិ យោ “វិជ្ជិត្វា មារេហី” តិ វុត្តោ វិជ្ជិត្វាវ មារេតិ, នត្តិ
វិសង្កេតោ។ យោ បន “វិជ្ជិត្វា មារេហី” តិ វុត្តោ ជិនិត្វា មារេតិ, វិសង្កេតោ។
ឯតេន នយេន សព្វកិរិយាវិសេសេភេទេសុ សង្កេតវិសង្កេតតា វេទិតញ្ច។

យោ បន លិង្គវេសេន “ធីយំ វស្សំ កាឡំ ឌីនាតំ កិសំ ជូលំ មារេហី” តិ
អនិយមេត្វា អាណាបេតិ, អាណាត្តោ ច យំ កិញ្ចំ តាទិសំ មារេតិ, នត្តិ
វិសង្កេតោ ឧទិទ្ធិ ចារាជិកំ។ អថ បន សោ អត្តានំ សន្ធាយ អាណាបេតិ,
អាណាត្តោ ច “អយមេវ ព្យាទិសោ” តិ អាណាបកមេវ មារេតិ, អាណាបកស្ស
ទុក្ខដំ, វេទកស្ស ចារាជិកំ។ អាណាបកោ អត្តានំ សន្ធាយ អាណាបេតិ, ឥតរោ
អញ្ចំ តាទិសំ មារេតិ, អាណាបកោ មុច្ចតិ, វេទកស្សេវ ចារាជិកំ។ កស្មា?
ឌីកាសស្ស អនិយមិតត្តា។ សថេ បន អត្តានំ សន្ធាយ អាណាបេត្តោចិ ឌីកាសំ
និយមេតិ, “អសុកស្មី នាម វត្តិជ្ជានេ វា ទិវាជ្ជានេ វា ថេរាសនេ វា នវាសនេ វា
មជ្ឈិមាសនេ វា និសិទ្ធិ ឯវុបំ នាម មារេហី” តិ។ តត្ថ ច អញ្ញោ និសិទ្ធា ហោតិ,

សេចក្តី អាណាត្រា តំ មារេតិ, នៅ វេជ្ជកោ មុច្ចតិ ន អាណាបកោ។ កស្មា?
ឱកាសស្ស និយមិតត្តា។ សេច បន និយមិតតាកាសតោ អញ្ញាត្រ មារេតិ,
អាណាបកោ មុច្ចតិ តិ អយំ នយោ មហាអដ្ឋកថាយំ សុដ្ឋ ទន្ធិ កត្វា វុត្តោ។
តស្មា ឯត្ថ ន អនាធិយំ កាតព្វន្តិ។

អធិដ្ឋាយាតិ មាតិការសេន អាណាត្តិ កបយោគកថា និដ្ឋិតា។

ឥនានិ យេ ទូតេនាតិ ឥមស្ស មាតិកាបទស្ស និទ្ទេសទស្សនតំ “ភិក្ខុភិក្ខុ
អាណាបេតិ” តិ អាធិយោ ចត្តារោ វារា វុត្តោ។ តេសុ សោ តំ មញ្ញមាណាតិ សោ
អាណាត្រា យោ អាណាបកេន “ឥត្តន្ទាមោ” តិ អក្ខតោ, តំ មញ្ញមាណា តមេវ
ជីវិតា វោរោបេតិ, ឧភិទ្ធិ ចារាជិកំ។ តំ មញ្ញមាណា អញ្ញន្ត “យំ ជីវិតា
វោរោបេតិ” តិ វុត្តោ តំ មញ្ញមាណា អញ្ញំ តាធិសំ ជីវិតា វោរោបេតិ, មូលជ្ជស្ស
អនាបត្តិ។ អញ្ញំ មញ្ញមាណា តន្តិ យោ អាណាបកេន វុត្តោ, តស្ស
ពលវសហាយំ សមីបេ បិតំ ធិស្វា “ឥមស្ស ពលេនាយំ គដ្ឋតិ, ឥមំ តាវ ជីវិតា
វោរោបេតិ” តិ បហាវន្តោ ឥតរមេវ បរិវត្តិត្វា តស្មី ហ្មនេ បិតំ “សហាយោ” តិ
មញ្ញមាណា ជីវិតា វោរោបេតិ, ឧភិទ្ធិ ចារាជិកំ។ អញ្ញំ មញ្ញមាណា អញ្ញន្ត
បុរិមនយេនេវ “ឥមំ តាវស្ស សហាយំ ជីវិតា វោរោបេតិ” តិ សហាយមេវ
វោរោបេតិ, តស្សេវ ចារាជិកំ។

ទូតបរម្បរាបទស្ស និទ្ទេសវារេ ឥត្តន្ទាមស្ស ចាវនាតិ អាធិសុ ឯកោ
អាចរិយោ តយោ ពុទ្ធវត្តិតធម្មវត្តិតសង្ឃវត្តិតនាមកា អន្តោវាសិកា ទដ្ឋត្តា។
តត្ថ ភិក្ខុភិក្ខុ អាណាបេតិ តិ អាចរិយោ កញ្ចំ បុគ្គលំ មារាបេតុកាមោ តមត្ថំ
អាចិត្តិត្វា ពុទ្ធវត្តិតំ អាណាបេតិ។ ឥត្តន្ទាមស្ស ចាវនាតិ គដ្ឋ តំ, ពុទ្ធវត្តិត,
ឯតមត្ថំ ធម្មវត្តិតស្ស ចាវន។ ឥត្តន្ទាមោ ឥត្តន្ទាមស្ស ចាវនត្វតិ ធម្មវត្តិតោបិ
សង្ឃវត្តិតស្ស ចាវនតុ។ ឥត្តន្ទាមោ ឥត្តន្ទាមំ ជីវិតា វោរោបេតុតិ ឯវំ តយា

អាណាត្រួន ធម្មត្រួត អាណាត្រា សង្ឃត្រតោ ឥត្តន្ទាមំ បុគ្គលំ ជីវិតា
វោរោបេតុ; សោ ហិ អម្ពេសុ វិរជាតិកោ បដិពលោ ឥមស្មី កម្មេតិ។ អាបត្តិ
ទុក្ខជស្សាតិ ឯវំ អាណាបេន្តស្ស អាចរិយស្ស តាវ ទុក្ខជំ។ សោ ឥតវស្ស
អាហេចតីតិ ពុទ្ធត្រតោ ធម្មត្រតស្ស, ធម្មត្រតោ ច សង្ឃត្រតស្ស “អម្ពាភំ
អាចរិយោ ឯវំ វេទតិ - ‘ឥត្តន្ទាមំ កិរ ជីវិតា វោរោបេហិ’តិ។ តុំ កិរ អម្ពេសុ
វិរហុរិសោ”តិ អាហេចតិ; ឯវំ តេសម្មិ ទុក្ខជំ។ វេទកោ បដិគ្គណ្ហាតីតិ “សាធុ
វោរោបេស្សាមី”តិ សង្ឃត្រតោ សម្មជិច្ឆតិ។ មូលជ្ជស្ស អាបត្តិ មូលជ្ជយស្សាតិ
សង្ឃត្រតោ បដិគ្គហិតមត្ត អាចរិយស្ស មូលជ្ជយំ។ មហាជនោ ហិ តេន
ចាបេ និយោជិតោតិ។ សោ តន្តិ សោ ច សង្ឃត្រតោ តំ បុគ្គលំ ជីវិតា
វោរោបេតិ, សព្ពេសំ ចតុន្ទម្បិ ជនានំ ចារាជិកំ។ ន កេវលញ្ច ចតុន្ទំ,
ឯតេន្ទចាយេន វិសង្កេតំ អកត្វា បរម្បរាយ អាណាបេន្តំ សមណសតំ
សមណសហស្សំ វា ហោតុ សព្ពេសំ ចារាជិកមេវ។

វិសក្កិយទូតបទនិទ្ទេសេ សោ អញ្ចំ អាណាបេតីតិ សោ អាចរិយេន
អាណាត្រោ ពុទ្ធត្រតោ ធម្មត្រតំ អទិស្វា វា អវត្តកាមោ វា ហុត្វា
សង្ឃត្រតមេវ ឧបសង្កមិច្ឆា “អម្ពាភំ អាចរិយោ ឯវំមាហា - ‘ឥត្តន្ទាមំ កិរ
ជីវិតា វោរោបេហិ’តិ វិសង្កេតំ ករោន្តោ អាណាបេតិ។ វិសង្កេតករណេវ ហិ
ឯស “វិសក្កិយទូតោ”តិ វុច្ឆតិ។ អាបត្តិ ទុក្ខជស្សាតិ អាណាត្តិយា តាវ
ពុទ្ធត្រតស្ស ទុក្ខជំ។ បដិគ្គណ្ហាតិ អាបត្តិ ទុក្ខជស្សាតិ សង្ឃត្រតោ
សម្មជិច្ឆិតេ មូលជ្ជស្សេវ ទុក្ខជន្តិ វេទិតព្ពំ។ ឯវំ សន្តេ បដិគ្គហណោ អាបត្តិយេវ
ន សិយា, សញ្ជរិត្ត បដិគ្គហណាមរណាភិនន្ទនេសុបិ ច អាបត្តិ ហោតិ,
មរណាបដិគ្គហណោ កមំ ន សិយា តស្មា បដិគ្គណ្ហាន្តស្សេវេតំ ទុក្ខជំ។ តេនេវេត្ត
“មូលជ្ជស្សា”តិ ន វុត្តំ។ បុរិមនយេបិ ចេតំ បដិគ្គណ្ហាន្តស្ស វេទិតព្ពមេវ;
ឱកាសាភាវេន បន ន វុត្តំ។ តស្មា យោ យោ បដិគ្គណ្ហាតិ, តស្ស តស្ស

តប្បដ្ឋយា អាបត្តិយេវាតិ អយមេត្ថ អម្ពាភំ ខន្តិយថា ចេត្ត ឯវំ
អទិន្នាធានេបីតិ។

សេច បន សោ តំ ជីវិតា វោរោបេតិ, អាណាបកស្ស ច ពុទ្ធវិក្ខិតស្ស
វោរោបកស្ស ច សង្ឃវិក្ខិតស្សាតិ ឧភិទ្ទម្យិ ចារាជិកំ។ មូលជ្ជស្ស បន
អាចរិយស្ស វិសង្កេតត្តា ចារាជិកេន អនាបត្តិ។ ធម្មវិក្ខិតស្ស អជាននតាយ
សព្វេន សព្វំ អនាបត្តិ។ ពុទ្ធវិក្ខិតោ បន ទ្វិន្នំ សោត្តិការំ កត្វា អត្តនា នដ្ឋាតិ។

គតបច្ឆាគតទុតនិទ្ទេសេ - សោ គត្វា បុន បច្ឆាគត្តតិ តស្ស ជីវិតា
វោរោបេតព្ពស្ស សមីបំ គត្វា សុសំវិហិតាវក្ខត្តា តំ ជីវិតា វោរោបេតុំ
អសក្កោន្តោ អាគត្តតិ។ យទា សក្កោសិ តទាតិ កី អន្លេវ មារិតោ មារិតោ
ហោតិ, គច្ច យទា សក្កោសិ, តទា នំ ជីវិតា វោរោបេបីតិ។ អាបត្តិ ទុក្ខជស្សាតិ
ឯវំ បុន អាណាត្តិយាបិ ទុក្ខជមេវ ហោតិ។ សេច បន សោ អវស្សំ ជីវិតា
វោរោបេតព្ពោ ហោតិ, អត្តសាធកចេតនា មគ្គានន្តរជលសទិសា, តស្មា អយំ
អាណាត្តិក្ខណោយេវ ចារាជិកោ។ សេច បិ វេជកោ សង្ឃវិក្ខិតក្ខណេន តំ វេជតិ,
អាណាបកោ ច អន្តរាវ កាលដ្ឋរោតិ, ហីនាយ វា អាវត្តតិ, អស្សមណោវ
ហុត្វា កាលព្វា ករិស្សតិ, ហីនាយ វា អាវត្តិស្សតិ។ សេច អាណាបកោ
គិហិកាលេ មាតរំ វា បិតរំ វា អវហន្តំ វា សន្ធាយ ឯវំ អាណាបេត្វា បព្ពជតិ,
តស្មី បព្ពជិតេ អាណាត្តោ តំ មារេតិ, អាណាបកោ គិហិកាលេយេវ
មាតុយាតកោ បិតុយាតកោ អវហន្តុយាតកោ វា ហោតិ, តស្មា នេវស្ស
បព្ពជ្ជា, ន ឧបសម្បទា រុហតិ។ សេច បិ មារេតព្ពបុគ្គលោ អាណាត្តិក្ខណោ
បុព្វជ្ជនោ, យទា បន នំ អាណាត្តោ មារេតិ តទា អវហា ហោតិ, អាណាត្តតោ វា
បហារំ លភិត្វា ទុក្ខមូលិកំ សទ្ធិំ និស្សាយ វិបស្សន្តោ អវហត្តំ បត្វា
តេនេវាពាធន កាលំ ករោតិ, អាណាបកោ អាណាត្តិក្ខណោយេវ

អរហន្តយាតកោ។ វជកោ បន សព្វត្ថ ឧបក្កមករណក្ខណោយេវ
ចារាជិកោតិ។

ឥនានិយេ សព្វេសុយេវ ឥមេសុ ទូតវសេន វុត្តមាតិកាបទេសុ
សន្តេតិវិសន្តេតទស្សនតំ

វុត្តា តយោ វារា, តេសុ បឋមវារេ តាវ - យស្មា តំ សណ្ឌិកំ វា ភណ្ឌោ
តស្ស វា ពជិរតាយ “មា យាតេហិ” តិ ឯតំ វេចនំ ន សាវេតិ, តស្មា មូលជ្ជោ ន
មុត្តោ។ ទុតិយវារេ - សាវិតត្តា មុត្តោ។ តតិយវារេ បន តេន ច សាវិតត្តា
ឥតវេន ច “សាធូ” តិ សម្មជិដ្ឋិត្វា ឱវតត្តា ឧភោចិ មុត្តាតិ។

ទូតកថា និដ្ឋិតា។

១៧៥. អរហោ រហោសញ្ញិនិទ្ទេសាទីសុ អរហោតិ សម្មុខេ។ រហោតិ
បរម្មុខេ។ តត្ថ យោ ឧបជ្ជានកាលេ វេរិតិក្ខម្ហិ ភិក្ខុហិ សទ្ធិ អាគន្ធា បុរតោ
និសិន្នេយេវ អន្ធការនោសេន តស្ស អាគតកាវំ អជានន្តោ “អហោ វត
ឥត្តន្នាមោ ហតោ អស្ស, ចោរាបិ នាម តំ ន ហនន្តិ, សប្បោ វា ន ខំសតិ, ន សត្តំ
វាវិសំ វា អាហាវតី” តិ តស្ស មរណំ អភិនន្តន្តោ ព្យាទិសានិ វេចនានិ ឧល្លបតិ,
អយំ អរហោ រហោសញ្ញិ ឧល្លបតិ នាម។ សម្មុខេវ តស្មី បរម្មុខសញ្ញិតិ អត្ថោ។
យោ បន តំ បុរតោ និសិន្នំ ទិស្វា បុន ឧបជ្ជានំ កត្វា គតេហិ ភិក្ខុហិ សទ្ធិ
គតេហិ តស្មី “ឥធរេ សោ និសិន្នោ” តិ សញ្ញិ ហុត្វា បុរិមនយេនេវ ឧល្លបតិ, អយំ
រហោ អរហោសញ្ញិ ឧល្លបតិ នាម។ ឯតេនេវុចាយេន អរហោ អរហោសញ្ញិ ច
រហោ រហោសញ្ញិ ច វេទិតញោ។ ចតុន្នម្យិ ច ឯតេសំ វាចាយ វាចាយ ទុក្កជន្តិ
វេទិតញំ។

ឥតនាធិ មរណាវល្លាសំវល្លាឆាយ វិភាគទស្សនត្ថំ វុត្តេសុ បញ្ចេសុ កាយេន
សំវល្លាឆាយធិមាតិកានិទ្ទេសេសុ - កាយេនវិការំ ករោតីតិ យថាសោ ជាឆាតិ
“សត្តំ វា អាហរិត្វាវិសំ វា ខាទិត្វា វជ្ជយា វា ឧត្តន្ទិត្វា សោព្ភាទីសុ វា បបតិត្វា
យោ មរតិ សោ កិរ ធនំ វា លភតិ, យសំ វា លភតិ, សត្តំ វា គច្ឆតីតិ អយមត្ថោ
ឯតេន វុត្តោ” តិ តថា ហត្ថមុទ្ធាធិហិ ទស្សេតិ។ វាចាយ ភណាតីតិ តមេវត្ថំ
វាក្យភេទំ កត្វា ភណាតិ។ តតិយវារោ ឧភយវសេន វុត្តោ។ សព្ពត្ត
សំវល្លាឆាយ បយោគេ បយោគេ ទុក្ខជំ។ តស្ស ទុក្ខប្បត្តិយំ សំវល្លាកស្ស
ធុល្លច្ចយំ។ យំ ឧទ្ទិស្ស សំវល្លាឆា កតា, តស្មី មតេ សំវល្លានក្ខណោយេវ
សំវល្លាកស្ស ចារាជិកំ។ សោ តំ ន ជាឆាតិ អញ្ញោ ព្រាត្វា “លទ្ធោ វត មេ
សុខុប្បត្តិឧចាយោ” តិ តាយ សំវល្លាឆាយ មរតិ, អនាបត្តិ។ ធូន្ទំ ឧទ្ទិស្ស
សំវល្លាឆាយ កតាយ ឯកោ ព្រាត្វា មរតិ, ចារាជិកំ។ ទ្វេបិ មរត្តិ, ចារាជិកព្ភា
អកុសលរាសិ ច។ ឯស នយោ សម្ពហុលេសុ។ អនុទ្ទិស្ស មរណំ សំវល្លោន្តោ
អាហិណ្ឌាតិ, យោ យោ តំ សំវល្លានំ ព្រាត្វា មរតិ, សញ្ញោ តេន មារិតោ ហោតិ។

ទូតេន សំវល្លាឆាយំ “អសុកំ នាម គេហំ វា គាមំ វា គន្ធា ឥត្តន្ទាមស្ស ឯវំ
មរណាវល្លំ សំវល្លោហី” តិ សាសនេ អាហេចិតមត្តេ ទុក្ខជំ។ យស្សត្ថាយ
បហិតោ តស្ស ទុក្ខប្បត្តិយា មូលជ្ជស្ស ធុល្លច្ចយំ, មរណេន ចារាជិកំ។ ទូតោ
“ញោតោ ធានិ អយំ សគ្គមគ្គោ” តិ តស្ស អនាហេចេត្វា អត្តនោ ញាតិស្ស វា
សាលោហិតស្ស វា អាហេចេតិ, តស្មី មតេ វិសង្កេតោ ហោតិ, មូលជ្ជោ មុច្ចតិ។
ទូតោ តថេវ ចិន្តេត្វា សយំ សំវល្លាឆាយ វុត្តំ កត្វា មរតិ, វិសង្កេតោវ។
អនុទ្ទិស្ស បន សាសនេ អាហេចិតេ យត្តកា ទូតស្ស សំវល្លាឆាយ មរត្តិ, តត្ថកា
ចាណាតិចាតា។ សចេ មាតាបិតារោ មរត្តិ, អាណន្តិយម្បិ ហោតិ។

១៧៦. លេខាសំរុំឈ្មោះនាយ - លេខំ ជិន្នតិ បណ្ណោ វា ចោត្តកេ វា អក្ខរាជ
លិខិត - “យោ សត្តំ វា អាហរិត្វា បចាតេ វា បបតិត្វា អញ្ញេហិ វា
អគ្គិប្បវេសនឧកប្បវេសនាធិហិ ឧចាយេហិ មរតិ, សោ ឥនព្វិទព្វា
លភតិ” តិ វា “តស្ស ធម្មោ ហោតិ” តិ វា តិ។ ឯត្តាបិ ទុក្ខជុល្លច្ចយា
វុត្តនយេនេវ វេទិតព្វា។ ឧទ្ទិស្ស លិខិតេ បន យំ ឧទ្ទិស្ស លិខិតំ តស្សេវ
មរណេន ចារាជិកំ។ ពហូ ឧទ្ទិស្ស លិខិតេ យត្តកា មរតិ, តត្ថកា
ចាលាភិចាតា។ មាតាបិតុនំ មរណេន អានន្តិយំ។ អនុទ្ទិស្ស លិខិតេបិ ឯសេវ
នយោ។ “ពហូ មរតិ” តិ វិប្បជិសារេ ឧប្បន្នេ តំ ចោត្តកំ ឈាបេត្វា វា យថា វា
អក្ខរាជ ន បញ្ញាយន្តិ តថា កត្វា មុច្ចតិ។ សេច សោ បរស្ស ចោត្តកោ ហោតិ,
ឧទ្ទិស្ស លិខិតោ វា ហោតិ អនុទ្ទិស្ស លិខិតោ វា, គហិតជ្ជានេ វេបេត្វា មុច្ចតិ។
សេច មូលេន ក៏តោ ហោតិ, ចោត្តកស្សមិកានំ ចោត្តកំ, យេសំ ហត្ថតោ
មូលំ គហិតំ, តេសំ មូលំ ទត្វា មុច្ចតិ។ សេច សម្ពហុលា “មរណាវុត្តំ
លិខិត្យមា” តិ ឯកជ្ឈាសយា ហុត្វា ឯកោ តាលវុត្តំ អាហរិត្វា បណ្ណំ ជិន្នតិ,
ឯកោ អាហរតិ, ឯកោ ចោត្តកំ ករោតិ, ឯកោ លិខិតិ, ឯកោ សេច
កណ្តាកលេខា ហោតិ, មសី មក្ខេតិ, មសី មក្ខេត្វា តំ ចោត្តកំ សង្កេត្វា សញ្ញេវ
សភាយំ វា អាបណេ វា យត្ត វា បន លេខាធស្សនកោតូហលកា ពហូ
សន្និបតន្តិ, តត្ថ វេបេន្តិ។ តំ វា ចេត្វា សេចបិ ឯកោ មរតិ, សញ្ញេសំ ចារាជិកំ។
សេច ពហុកា មរតិ, វុត្តសទិសោវ នយោ។ វិប្បជិសារេ បន ឧប្បន្នេ តំ ចោត្តកំ
សេចបិ មញ្ញសាយំ គោបេន្តិ, អញ្ញោ ច តំ ទិស្វា និហរិត្វា បុន ពហុនំ ធស្សេតិ,
នេវ មុច្ចន្តិ។ តិជ្ជតុ មញ្ញសា, សេចបិ តំ ចោត្តកំ នទិយំ វា សមុទ្ធេ វា ឱបន្តិ វា
ឆោវន្តិ វា ខណ្ឌាខណ្ឌំ វា ជិន្នន្តិ, អគ្គិម្ព វា ឈាបេន្តិ, យាវ សង្ឃដ្ឋិតេបិ ទុទ្ធាតេ វា
ទុដ្ឋាបិតេ វា បត្តេ អក្ខរាជ បញ្ញាយន្តិ, តាវ ន មុច្ចន្តិ។ យថា បន អក្ខរាជ ន
បញ្ញាយន្តិ តថេវ កតេ មុច្ចន្តិ។

ឥតនាធិបាវបយោគស្សវិភាគទស្សនត្ថំ វុត្ថុសុ
ឱចាតាធិមាតិកានិទ្ទេសេសុ មនុស្សំ ឧទ្ទិស្ស ឱចាតំ ខនតីតិ “ឥត្តន្ទាមោ
បតិក្ខា មរិស្សតី”តិ កញ្ចំ មនុស្សំ ឧទ្ទិសិត្វាយត្ថ សោ ឯកតោវិចរតិ, តត្ថ
អាវាដំ ខនតិ, ខនន្តស្ស តាវ សចេបិ ជាតបជីវិយា ខនតិ, ចាណាតិចាតស្ស
បយោគត្តា បយោគេ បយោគេ ទុក្ខដំ។ យំ ឧទ្ទិស្ស ខនតិ, តស្ស ទុក្ខប្បត្តិយា
ដុល្លច្ចយំ, មរណេន ចារាជិកំ។ អញ្ញស្មី បតិក្ខា មតេ អនាបត្តិ។ សចេ អនុទ្ទិស្ស
“យោកោចិ មរិស្សតី”តិ ខតោ ហោតិ, យត្ថកា បតិក្ខា មរន្តិ, តត្ថកា
ចាណាតិចាតា។ អានន្តិយវត្ថុសុ ច អានន្តិយំ ដុល្លច្ចយចាចិត្តិយវត្ថុសុ
ដុល្លច្ចយចាចិត្តិយានិ។

ពហូ តត្ថ ចេតនា; កតមាយ ចារាជិកំ ហោតីតិ? មហាអដ្ឋកថាយំ តាវ
វុត្ថំ - “អាវាដំ គម្ពីរតោ ច អាយាមវិត្តារតោ ច ខនិត្វា បមាណោ ឋបេត្វា
តច្ឆេត្វា បុញ្ញិត្វា បំសុបដ្ឋី ឧទ្ធកន្តស្ស សន្និដ្ឋាបិកា អត្តសាធកចេតនា
មគ្គានន្តរជលសទិសា។ សចេបិ វស្សសតស្ស អច្ចយេន បតិក្ខា អវស្សំ
មរណកសត្តោ ហោតិ, សន្និដ្ឋាបកចេតនាយមេវ ចារាជិក”ន្តិ។ មហាបច្ឆិយំ
បន សង្ខេបដ្ឋកថាយញ្ច - “ឥមស្មី អាវាដេ បតិក្ខា មរិស្សតីតិ ឯកស្មិម្ប
កុទ្ធាលប្បហារេ ទិន្នេ សចេ កោចិ តត្ថ បក្ខលិតោ បតិក្ខា មរតិ,
ចារាជិកមេវ។ សុត្តន្តិកត្តោ បន សន្និដ្ឋាបកចេតនំ គណ្ណាន្តី”តិ វុត្ថំ។

ឯកោ “ឱចាតំ ខនិត្វា អសុកំ នាម អានេត្វា ឥធម ចាតេត្វា មារេហី”តិ អញ្ញំ
អាណាបេតិ, សោ តំ ចាតេត្វា មារេតិ, ឧភិទ្ធី ចារាជិកំ។ អញ្ញំ ចាតេត្វា មារេតិ,
សយំ បតិក្ខា មរតិ, អញ្ញោ អត្តនោ ធម្មតាយ បតិក្ខា មរតិ, សព្ពត្ត វិសង្កេតោ
ហោតិ, មូលដ្ឋោ មុច្ចតិ។ “អសុកោ អសុកំ អានេត្វា ឥធម មារេស្សតី”តិ ខតេបិ
ឯសេវ នយោ។ មរិតុកាមា ឥធម មរិស្សន្តីតិ ខនតិ, ឯកស្ស មរណោ ចារាជិកំ។

ពហុន្នំ មរណេ អកុសលរាសិ, មាតាបិតុនំ មរណេ អានន្តរិយំ,
ដុល្លច្ចយចាចិត្តិយវត្ថុសុ ដុល្លច្ចយចាចិត្តិយានិ។

“យេ កេចិ មារេតុកាមា, តេ ឥធម៌ ចាតេត្វា មារេស្សន្តិ” តិ ខនតិ, តត្ថ
ចាតេត្វា មារេន្តិ, ឯកស្មី មតេ ចារាជិកំ, ពហុសុ អកុសលរាសិ,
អានន្តរិយាធិវត្ថុសុ អានន្តរិយាធិនិ។ ឥធម៌ អរហន្តាបិ សង្កបំ កច្ចន្តិ។
បុរិមនយេ បន “តេសំ មរិតុកាមតាយ បតនំ នត្ថិ” តិ តេ ន សង្កយ្ហន្តិ។ ទ្វិសុបិ
នយេសុ អត្តនោ ធម្មតាយ បតិត្វា មតេ វិសង្កេតោ។ “យេ កេចិ អត្តនោ វេរិកេ
ឯត្ថ ចាតេត្វា មារេស្សន្តិ” តិ ខនតិ, តត្ថ ច វេរិកា វេរិកេ ចាតេត្វា មារេន្តិ,
ឯកស្មី មារិតេ ចារាជិកំ, ពហុសុ អកុសលរាសិ, មាតរិ វា បិតរិ វា អរហន្តេ វា
វេរិកេហិ អានេត្វា តត្ថ មារិតេ អានន្តរិយំ។ អត្តនោ ធម្មតាយ បតិត្វា មតេសុ
វិសង្កេតោ។

យោ បន “មរិតុកាមា វា អមរិតុកាមា វា មារេតុកាមា វា អមារេតុកាមា
វា យេ កេចិ ឯត្ថ បតិតា វា ចាតិតា វា មរិតុស្សន្តិ” តិ សព្ពថាបិ អនុទ្ធិស្សេវ
ខនតិ។ យោ យោ មរតិ តស្ស តស្ស មរណេ ន យថានុរូបំ កម្មញ្ច ដុសតិ,
អាបត្តិញ្ច អាបជ្ជតិ។ សចេ កត្តិនី បតិត្វា សគញ្ច មរតិ, ទ្វេ ចាលាភិចាតា។
គញ្ចោយេវ វិនស្សតិ, ឯកោ។ គញ្ចោ ន វិនស្សតិ, មាតា មរតិ, ឯកោយេវ។
ចោរេហិ អនុពោធា បតិត្វា មរតិ, ឌីចាតខនកស្សេវ ចារាជិកំ។ ចោរា តត្ថ
ចាតេត្វា មារេន្តិ, ចារាជិកមេវ។ តត្ថ បតិតំ ពហិ និហរិត្វា មារេន្តិ,
ចារាជិកមេវ។ កស្មា? ឌីចាតេ បតិតប្បយោគេន គហិតត្តា។ ឌីចាតតោ
និក្ខមិត្វា តេនេវ អាពាធន មរតិ, ចារាជិកមេវ។ ពហុនិ វស្សានិ អតិក្ខមិត្វា
បុន កុបិតេន តេនេវាពាធន មរតិ, ចារាជិកមេវ។ ឌីចាតេ បតនប្បច្ចយា
ឧប្បន្នរោគេន គិលានស្សេវ អញ្ញោ រោគោ ឧប្បជ្ជតិ, ឌីចាតរោគោ ពលវតរោ

ហោតិ, តេន មតេបិ ឡិចាតខណកោ ន មុច្ចតិ។ សចេ បច្ឆា ឧប្បន្នរោគោ
ពលវា ហោតិ, តេន មតេ មុច្ចតិ។ ឧភោហិ មតេ ន មុច្ចតិ។ ឡិចាត
ឡិបចាតិកមនុស្សោ និព្វត្តិត្វា ឧត្តវិតុំ អសក្កោន្តោ មរតិ, ចារាជិកមេវ។
មនុស្សំ ឧទ្ទិស្ស ខតេ យក្ខាធិសុ បតិត្វា មតេសុ អនាបត្តិ។ យក្ខាធយោ ឧទ្ទិស្ស
ខតេ មនុស្សាធិសុ មរណេសុបិ ឯសេវ នយោ។ យក្ខាធយោ ឧទ្ទិស្ស ខនន្តស្ស បន
ខននេបិ តេសំ ទុក្ខប្បត្តិយម្បិ ទុក្ខជមេវ។ មរណោ វត្ថុវសេន បុល្លច្ចយំ វា
ចាចិត្តិយំ វា។ អនុទ្ទិស្ស ខតេ ឡិចាតេ យក្ខរូបេន វា បេត្រូបេន វា បតតិ,
តិរច្ឆានរូបេន មរតិ, បតនរូបំ បមាណំ, តស្មា បុល្លច្ចយន្តិ ឧបតិស្សត្ថោរោ។
មរណរូបំ បមាណំ, តស្មា ចាចិត្តិយន្តិ ដុស្សនេវត្ថោរោ។ តិរច្ឆានរូបេន បតិត្វា
យក្ខបេត្រូបេន មតេបិ ឯសេវ នយោ។

ឡិចាតខណកោ ឡិចាតំ អញ្ញស្ស វិក្កិណាតិ វា មុដា វា ទេតិ, យោ យោ
បតិត្វា មរតិ, តប្បច្ចយា តស្សេវ អាបត្តិ ច កម្មពន្លោ ច។ យេនលន្លោ សោ
និឡោសោ។ អថ សោបិ “ឯវំ បតិតា ឧត្តវិតុំ អសក្កោន្តា នស្សិស្សន្តិ, សុឧទ្ធកា វា
នភវិស្សន្តិ” តិ តំ ឡិចាតំ កម្មីរតំ វា ឧត្តានតំ វា ធិយតំ វា រស្សតំ វា
វិត្តតតំ វា សម្ពាធិតំ វា ករោតិ, ឧភិន្នម្បិ អាបត្តិ ច កម្មពន្លោ ច។ ពហូ មរន្តិ
វិប្បជិសារេ ឧប្បន្នេ ឡិចាតំ បំសុធា បូរេតិ, សចេ កោចិ បំសុម្ហិ បតិត្វា មរតិ,
បូរេត្វាបិ មូលដ្ឋោ ន មុច្ចតិ។ ទេវេ វស្សន្តេ កទ្ធមោ ហោតិ, តត្ថ លត្តិត្វា
មតេបិ។ រុក្ខោ វា បតន្តោ វាតោ វា វស្សានកំ វា បំសុំ ហរតិ, កន្ទមូលត្តំ វា
បថី ខនន្តា តត្ថ អាវាដំ ករោន្តិ។ តត្ថ សចេ កោចិ លត្តិត្វា វា បតិត្វា វា មរតិ,
មូលដ្ឋោ ន មុច្ចតិ។ តស្មី បន ឡិកាសេ មហន្តំ តទ្ធាកំ វា ចោក្ខរណី វា ការេត្វា
ចេតិយំ វា បតិដ្ឋាបេត្វា ពោធិំ វា រោបេត្វា អាវាសំ វា សកជមគ្គំ វា ការេត្វា
មុច្ចតិ។ យទាបិ ថិវំ កត្វា បូរិតេ ឡិចាតេ រុក្ខាធិនំ មូលានិ មូលេហិ សំសិព្ពិតានិ

ហោត្តិ, ជាតបថី ជាតា, តទាបិ មុច្ឆតិ។ សេចចំ ននី អាគន្ធា ឡិចាតំ ហាតិ,
ឯវម្បិ មុច្ឆតិតិ។ អយំ តាវ ឡិចាតកថា។

ឡិចាតស្បូវ បន អនុលោមេសុ ចាសាធិសុបិ យោ តាវ ចាសំ ឡិច្ឆតិ “ឯត្ថ
ពង្សិកា សត្តា មរិស្សន្តិ” តិ អវស្សំ ពង្សនកសត្តានំ វសេន ហត្ថា មុត្តមត្ត
ចារាជិកានន្តិយបុល្លច្ចយចាចិត្តិយានិ វេទិតញ្ញានិ។ ឧទ្ទិស្ស កតេ យំ ឧទ្ទិស្ស
ឡិច្ឆតោ, តតោ អញ្ញោសំ ពន្ធនេ អនាបត្តិ។ ចាសេ មូលេន វា មុតា វា ធិន្នេបិ
មូលជ្ឈស្បូវ កម្មពន្លោ។ សេច យេន លន្លោ សោ ឧគ្គលិតំ វា ចាសំ សណ្ឋាបេតិ,
បស្សេន វា កច្ចន្តេ ធិស្វា វតី កត្វា សម្មុខេ បវេសេតិ, ជន្ទតំ វា ចាសយដ្ឋី
ឋបេតិ, ធិន្ទតំ វា ចាសវដ្ឋំ ពន្ធតិ, ជិវតំ វា ខាលុកំ វា អាគោដេតិ, ឧកោបិ ន
មុច្ឆតិ។ សេច វិប្បជិសារេ ឧប្បន្នេ ចាសំ ឧគ្គលាបេត្វា កច្ចតិ, តំ ធិស្វា បុន អញ្ញោ
សណ្ឋាបេត្តិ, ពន្ធា ពន្ធា មរត្តិ, មូលដ្ឋោ ន មុច្ឆតិ។

សេច បន តេន ចាសយដ្ឋី សយំ អកតា ហោតិ, កហិតជ្ឈានេ ឋបេត្វា
មុច្ឆតិ។ តត្ថជាតកយដ្ឋី ធិន្ទត្វា មុច្ឆតិ។ សយំ កតយដ្ឋី បន គោបេន្លោបិ ន
មុច្ឆតិ។ យទិ ហិ តំ អញ្ញោ គណ្ហិត្វា ចាសំ សណ្ឋាបេតិ, តប្បច្ចយា មរន្តេសុ
មូលដ្ឋោ ន មុច្ឆតិ។ សេច តំ ឈាបេត្វា អលាតំ កត្វា ធន្នេតិ, តេន អលាតេន
បហារំ លន្លោ មរន្តេសុបិ ន មុច្ឆតិ។ សព្ពសោ បន ឈាបេត្វា វា នាសេត្វា វា
មុច្ឆតិ, ចាសវដ្ឋម្បិ អញ្ញោហិ ច វដ្ឋិតំ កហិតជ្ឈានេ ឋបេត្វា មុច្ឆតិ។ វដ្ឋកេ
លភិត្វា សយំ វដ្ឋិតំ ឧត្តដ្ឋេត្វា វាកេ លភិត្វា វដ្ឋិតំ ហិរំ ហិរំ កត្វា មុច្ឆតិ។
អរញ្ញោតោ បន សយំ វាកេ អាហរិត្វា វដ្ឋិតំ គោបេន្លោបិ ន មុច្ឆតិ។ សព្ពសោ បន
ឈាបេត្វា វា នាសេត្វា វា មុច្ឆតិ។

អទូហលំ សន្នេន្តោ ចតុសុ ចាទេសុ អទូហលមញ្ញំ ឋបេត្វា ចាសាលោ
អាហេបេតិ, បយោគេ បយោគេ ឧក្កជំ។ សព្ពសន្នំ កត្វា ហត្ថតោ មុត្តមត្ត

អវស្សុំ អវស្សុំ អវស្សុំ តត្ថកសត្តានំ វសេន ឧទ្ទិស្សកានុទ្ទិស្សកានុវេន
ចារាជិកាធិនំ វេទិតញ្ញានិ។ អទូហលេ មូលេន វា មុធា វា ទិន្នេបិ មូលដ្ឋស្សេវ
កម្មតោ។ សចេ យេន លទ្ធិសោ បតិទំ វា ឧក្ខិបតិ, អញ្ញេបិ ចាសាលោ
អាហេបេត្វា គរុកតំ វា ករោតិ, បស្សេន វា គច្ឆន្តេ ទិស្វា វតី កត្វា អទូហលេ
បវេសេតិ, ឧភោបិ ន មុច្ឆន្តិ។ សចេបិ វិប្បជិសារេ ឧប្បន្នេ អទូហលំ ចាតេត្វា
គច្ឆតិ, តំ ទិស្វា អញ្ញោ សល្លាបេតិ, មូលដ្ឋាន មុច្ឆតិ។ ចាសាលោ បន
គហិតជ្ជានេ វេបេត្វា អទូហលចាទេ ច ចាសយជ្ជិយំ វុត្តនយេន គហិតជ្ជានេ វា
វេបេត្វា ឈាបេត្វា វា មុច្ឆតិ។

សូលំ រោបេន្តស្សបិ សត្តសដ្ឋំ កត្វា ហត្ថតោ មុត្តមត្តេ សូលមុខេ បតិក្វា
អវស្សុំ មរណកសត្តានំ វសេន ឧទ្ទិស្សកានុទ្ទិស្សកានុវេន ចារាជិកាធិនំ
វេទិតញ្ញានិ។ សូលេ មូលេន វា មុធា វា ទិន្នេបិ មូលដ្ឋស្សេវ កម្មតោ។ សចេ
យេន លទ្ធិសោ “ឯកប្បហារេនេវ មរិស្សន្តិ” តិ តិឱណាតំ វា ករោតិ, “ឧក្ខំ
មរិស្សន្តិ” តិ កុណ្ឌាតំ វា ករោតិ, “ឧច្ឆ” តិ សល្លក្ខេត្វា និចតំ វា “និច” តិ
សល្លក្ខេត្វា ឧច្ឆតំ វា បុន រោបេតិ, វុត្តំ វា ឧដុកំ អតិឧដុកំ វា ព្រៀសកំ ចោលំ
ករោតិ, ឧភោបិ ន មុច្ឆន្តិ។ សចេ បន “អជ្ជានេ បិត” តិ អញ្ញាស្មី ហានេ វេបេតិ, តំ
ចេ មារណត្ថាយ អាទិតោ បតុតិ បរិយេសិត្វា កតំ ហោតិ, មូលដ្ឋាន មុច្ឆតិ។
អបរិយេសិត្វា បន កតមេវ លភិត្វា រោបិតេ មូលដ្ឋាន មុច្ឆតិ។ វិប្បជិសារេ
ឧប្បន្នេ ចាសយជ្ជិយំ វុត្តនយេន គហិតជ្ជានេ វា វេបេត្វា ឈាបេត្វា វា មុច្ឆតិ។

១៧៧. អបស្សេនេ សត្តំ វាតិ ឯត្ថ អបស្សេនំ នាម និច្ចបរិភោគោ មញ្ញោ វា
បីបំ វា អបស្សេនេជលកំ វា ទិវាជ្ជានេ និសីទន្តស្ស អបស្សេនេកត្តម្កោ វា
តត្ថជាតករុក្ខោ វា ចម្ព័មេ អបស្សាយ តិដ្ឋន្តស្ស អាលម្ពនរុក្ខោ វា
អាលម្ពនេជលកំ វា សព្វម្បតំ អបស្សយនិយដ្ឋេន អបស្សេនំ នាម; តស្មី

អបស្សនេ យថា អបស្សយន្តំវិជ្ជតិ វា និន្ទតិ វា តថា កត្វា
វាសិជរសុសត្តិអារកណ្តាកាធិនំ អញ្ញាតំ សត្តំ ឋបេតិ, ទុក្ខជំ។
ធុវបរិភោគជ្ជានេ និរាសង្កស្ស និសីទតោ វា និបជ្ជតោ វា អបស្សយន្តស្ស វា
សត្តសម្មស្សបច្ចយា ទុក្ខប្បត្តិយា ដុល្លច្ចយំ, មរណាន ចារាជិកំ។ តំ ចេ
អញ្ញាបិ តស្ស វេរិកិត្តុវិហារចារិកំ ចរន្តោ ធិស្វា “ឥមស្ស មញ្ញោ មរណត្ថាយ
ឥទំ និធិត្តំ, សាធុ សុដ្ឋ មរត្ថ” តិ អភិនន្តន្តោ កច្ចតិ, ទុក្ខជំ។ សចេ បន សោបិ តត្ថ
“ឯវំ កតេ សុកតំ ភវិស្សតិ” តិ តិច្ឆិណាតរាទិករណេន កិញ្ចំ កម្ពំ ករោតិ,
តស្សាបិ ចារាជិកំ។ សចេ បន “អជ្ជានេ បិត” តិ ឧទ្ធវិទ្ធា អញ្ញស្មី ឋានេ ឋបេតិ
តទត្ថមេវ កត្វា ឋបិតេ មូលដ្ឋាន មុច្ចតិ។ ចាកតិកំ លភិត្វា ឋបិតំ ហោតិ,
មុច្ចតិ។ តំ អបនេត្វា អញ្ញំ តិច្ឆិណាតំ ឋបេតិ មូលដ្ឋាន មុច្ចតេវ។

វិសមក្ខនេបិ យាវ មរណាភិនន្តនេ ទុក្ខជំ តាវ ឯសេវ នយោ។ សចេ បន
សោបិ ឧទ្ធកំ វិសមណ្ឌលន្តិ សល្លកេត្វា មហាន្តតំ វា ករោតិ, មហាន្តំ វា
“អតិរេកំ ហោតិ” តិ ឧទ្ធកំ ករោតិ, តនុកំ វា ពហលំ; ពហលំ វា តនុកំ ករោតិ,
អគ្គិនា តាបេត្វា ហេដ្ឋា វា ឧបរិ វា សញ្ញាវេតិ, តស្សាបិ ចារាជិកំ។ “ឥទំ អឋានេ
បិត” តិ សត្ថមេវ តច្ឆេត្វា បុញ្ញេត្វា អញ្ញស្មី ឋានេ ឋបេតិ, អត្តនា ភេសជ្ជានិ
យោដេត្វា កតេ មូលដ្ឋាន មុច្ចតិ, អត្តនា អកតេ មុច្ចតិ។ សចេ បន សោ “ឥទំ
វិសំ អតិបរិត្ត” តិ អញ្ញម្បិ អានេត្វា បក្ខិបតិ, យស្ស វិសេន មរតិ, តស្ស
ចារាជិកំ។ សចេ ឧភិន្នម្បិ សន្តកេន មរតិ, ឧភិន្នម្បិ ចារាជិកំ។ “ឥទំ វិសំ
និព្ពិស” តិ តំ អបនេត្វា អត្តនា វិសមេវ ឋបេតិ, តស្សេវ ចារាជិកំ មូលដ្ឋាន
មុច្ចតិ។

ទុព្ពលំ វា ករោតិ តិ មញ្ញាបិ អជនិយា ហេដ្ឋាភាគេ ធិន្ទិទ្វា វិទលេហិ វា
រដ្ឋកេហិ វា យេហិ វីតំ ហោតិ, តេ វា ធិន្ទិទ្វា អប្បាវសេសមេវ កត្វា ហេដ្ឋា

អារុដំ និក្ខិបតិ “ឯត្ថ បតិក្ខា មរិស្សតី” តិ។ អបស្សនជលកាជីនម្បិ ចង្គៀម
អាលម្ពនុក្ខជលកបរិយោសាធានំ បរភាគំ និក្ខិក្ខា ហេដ្ឋា អារុដំ និក្ខិបតិ,
សោញ្ញាធិសុ មញ្ញំ វា បីបំ វា អបស្សនជលកំ វា អានេត្វា ឋេបេតិ, យថា តត្ថ
និសិន្នមត្តោ វា អបស្សតមត្តោ វា បតតិ, សោញ្ញាធិសុ វា សញ្ញរណសេតុ
ហោតិ, តំ ទុព្ពលំ ករោតិ; ឯវំ ករោន្តស្ស ករណោ ទុក្ខជំ។ ឥតរស្ស
ទុក្ខប្បត្តិយា ទុល្លច្ចយំ, មរណោ ចារាជិកំ។ ភិក្ខុំ អានេត្វា សោញ្ញាធិនំ តជេ
ឋេបេតិ “ធិស្វា ភយេន កម្មេន្តោ បតិក្ខា មរិស្សតី” តិ ទុក្ខជំ។ សោ តត្ថេវ
បតតិ, ទុក្ខប្បត្តិយា ទុល្លច្ចយំ, មរណោ ចារាជិកំ។ សយំ វា ចាតេតិ, អញ្ញេន វា
ចាតាបេតិ, អញ្ញោ អរុត្តោ វា អត្ថនោ ធម្មតាយ ចាតេតិ, អមនុស្សោ ចាតេតិ,
វាតប្បហារេន បតតិ, អត្ថនោ ធម្មតាយ បតតិ, សព្ពត្ថ មរណោ ចារាជិកំ។
កស្មា? តស្ស បយោគេន សោញ្ញាធិតជេ បីតត្តា។

ឧបនិក្ខិបនំ នាម សមីបេ និក្ខិបនំ។ តត្ថ “យោ ឥមិនា អសិនា មតោ សោ
ជនំ វា លភតី” តិ អាធិនា នយេន មរណាវណ្ណំ វា សំវណ្ណោត្វា “ឥមិនា
មរណាត្ថិកា មន្តុ, មរណាត្ថិកា មារេន្ទ” តិ វា វត្វា អសី ឧបនិក្ខិបតិ, តស្ស
ឧបនិក្ខិបនេ ទុក្ខជំ។ មរិតុកាមោ វា តេន អត្តានំ បហារតុ, មារេតុកាមោ វា
អញ្ញំ បហារតុ, ឧភយថាបិ បរស្ស ទុក្ខប្បត្តិយា ឧបនិក្ខេបកស្ស ទុល្លច្ចយំ,
មរណោ ចារាជិកំ។ អនុទ្ធិស្ស និក្ខិត្តេ ពហូនំ មរណោ អកុសលរាសិ។
ចារាជិកាធិវត្ថុសុ ចារាជិកាធិនិ។ វិប្បជិសារេ ឧប្បន្នេ អសី គហិតជ្ជានេ
ឋេបេត្វា មុច្ចតិ។ កិណិក្ខា គហិតោ ហោតិ, អសិស្សាមិកានំ អសី, យេសំ
ហត្ថតោ មូលំ គហិតំ, តេសំ មូលំ ធិត្វា មុច្ចតិ។ សចេ លោហាបិណ្ឌី វា ដាលំ វា
កុទាលំ វា គហេត្វា អសិ កាវាបិតោ ហោតិ, យំ ភណ្ឌំ គហេត្វា កាវិតោ,
តនេវ កត្វា មុច្ចតិ។ សចេ កុទាលំ គហេត្វា កាវិតំ វិនាសេត្វា ដាលំ ករោតិ,
ដាលេន បហារំ លភិត្វា មរណេសុបិ ចាណាតិចាតតោ ន មុច្ចតិ។ សចេ បន

លោហំ សមុជ្ជាបេត្វា ឧបនិក្ខិបនត្ថមេវ ការិកោ ហោតិ, អរេន យំសិក្ខា
ចុណ្ហិវិចុណ្ហំ កត្វាវិប្បកិណ្ណោ មុច្ចតិ។ សចេបិ សំវណ្ណានាចោត្ថកោវិយ
ពហូហិ ឯកជ្ឈាសយេហិ កតោ ហោតិ, ចោត្ថកេ វុត្ថនយេនេវ
កម្មពន្ធវិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ចា។ ឯស នយោ សត្តិកេណ្ឌីសុ។ លតុឡេ
ចាសយជ្ជិសទិសោវិនិច្ឆយោ។ តថា ចាសាលោ។ សត្តេ អសិសទិសោ។ វិសំ
វាតិ វិសំ ឧបនិក្ខិបន្តស្ស វត្ថុវសេន ឧទ្ទិស្សនុទ្ទិស្សនុបតោ ចារាជិកាធិវត្ថុសុ
ចារាជិកាធិនិ វេទិតញ្ចានិ។ កិណិកា វេបិតេ បុរិមនយេន បដិចាកតិកំ កត្វា
មុច្ចតិ។ សយំ ភេសន្នេហិ យោជិតេ អវិសំ កត្វា មុច្ចតិ។ រដ្ឋយា
ចាសរដ្ឋសទិសោវិនិច្ឆយោ។

ភេសន្នេ - យោ ភិក្ខុ វេរិភិក្ខុស្ស បជ្ឈរកេ វាវិសភាគរោគេ វា ឧប្បន្នេ
អសប្បយានិបិ សប្បិអាធិនិ សប្បយានិកិ មរណាធិប្បាយោ ទេតិ, អញ្ញំ វា
កិញ្ចិ កន្ទមូលដលំ តស្ស ឯវំ ភេសន្នេនាទេ ទុក្ខជំ។ បរស្ស ទុក្ខប្បត្តិយំ មរណោ
ច មុល្លច្ចយចារាជិកាធិ, អាណន្តិយវត្ថុម្ហិ អាណន្តិយន្តិ វេទិតញ្ចំ។

១៧៨. រូប្បបហារេ - ឧបសំហារតីតិ បរំ វា អមនាបរូបំ តស្ស សមីបេ
វេបេតិ, អត្តនា វា យក្ខបេតាធិវេសំ គហោត្វា តិជ្ជតិ, តស្ស ឧបសំហារមត្តេ
ទុក្ខជំ។ បរស្ស តំ រូបំ ទិស្វា ភយុប្បត្តិយំ មុល្លច្ចយំ, មរណោ ចារាជិកំ។ សចេ
បន តនេវ រូបំ ឯកច្ចស្ស មនាបំ ហោតិ, អលាភកេន ច សុស្សិត្វា មរតិ,
វិសន្នេតោ។ មនាបិយេបិ ឯសេវ នយោ។ តត្ថ បនវិសេសេន ឥត្ថិនំ បុរិសរូបំ
បុរិសានញ្ចា ឥត្ថិរូបំ មនាបំ តំ អលន្និវត្វា ឧបសំហារតិ, ទិជ្ជមត្តកមេវ ករោតិ,
អតិចិរំ បស្សិតុម្បិ ន ទេតិ, ឥតរោ អលាភកេន សុស្សិត្វា មរតិ, ចារាជិកំ។
សចេ ឧត្តសិក្ខា មរតិ, វិសន្នេតោ។ អថ បន ឧត្តសិក្ខា វា អលាភកេន វាតិ
អវិចារេត្វា “កេវលំ បស្សិត្វា មរិស្សតី”តិ ឧបសំហារតិ, ឧត្តសិក្ខា វា សុស្សិត្វា

វា មតេ ចារាជិកមេវ។ ឯតេនេវចាយេន សន្ទុបហារាទយោមិ វេទិតញ្ចា។
កេវលញ្ចេត្ត អមនុស្សសន្ទាទយោ ឧត្រាសជនកា អមនាបសន្ទា, បុរិសានំ
ឥត្ថិសន្ទមធុរកន្ទព្ពសន្ទាទយោ ចិត្តស្សាទកកា មនាបសន្ទា។ ហិមវន្តេ
វិសុក្ខានំ មូលាទិកន្ទា កុលាបកន្ទា ច អមនាបកន្ទា,
កាឡានុសារីមូលកន្ទាទយោ មនាបកន្ទា។ បដិកូលមូលរសាទយោ
អមនាបរសា, អប្បដិកូលមូលរសាទយោ មនាបរសា។
វិសជស្សមហាកន្ទុជស្សាទយោ អមនាបដោជ្ជញ្ចា,
ចិនបជហំសបុប្ផតូលិកជស្សាទយោ មនាបដោជ្ជញ្ចាតិ វេទិតញ្ចា។

ធម្មបហារេ - ធម្មាតិ នេសនាធម្មា វេទិតញ្ចា។ នេសនាវសេន វា និរយេ ច
សគ្គេ ច វិបត្តិសម្មត្ថិកេទំ ធម្មារម្មណាមេវ។ នេយិកស្សាតិ ភិទ្ទសំវរស្ស
កតចាបស្ស និរយេ និព្ពត្តនាវហាស្ស សត្តស្ស
បញ្ចវិធពន្ទនកម្មករណាទិនិរយកមំ កថេតិ។ តំ ចេ សុត្វា សោ ឧត្តសិក្ខា
មរតិ, កថិកស្ស ចារាជិកំ។ សចេ បន សោ សុត្វាមិ អត្តនោ ធម្មតាយ មរតិ,
អនាបត្តិ។ “ឥទំ សុត្វា ឯវរូបំ ចាបំ ន ករិស្សតិ ឱរមិស្សតិ វិរមិស្សតី”តិ
និរយកមំ កថេតិ, តំ សុត្វា ឥតរោ ឧត្តសិក្ខា មរតិ, អនាបត្តិ។ សគ្គកថន្តិ
នេវនាជកាទីនំ នន្ទនវនាទីនញ្ចា សម្មត្ថិកមំ; តំ សុត្វា ឥតរោ សគ្គាធិមុត្តោ
សីយំ តំ សម្មត្ថិ ចាបុណិកុកាមោ សត្តាហារណាវិសខាទនអាហារុបច្ឆេន-
អស្សាសបស្សាសសន្និរុន្ទនាទីហិ ទុក្ខំ ឧប្បាទេតិ, កថិកស្ស វុល្លច្ចយំ, មរតិ
ចារាជិកំ។ សចេ បន សោ សុត្វាមិ យាវតាយុកំ វត្វា អត្តនោ ធម្មតាយ មរតិ,
អនាបត្តិ។ “ឥមំ សុត្វា បុញ្ញានិ ករិស្សតី”តិ កថេតិ, តំ សុត្វា ឥតរោ អធិមុត្តោ
កាលំករោតិ, អនាបត្តិ។

១៧៩. អាចិត្តនាយំ - បុដ្ឋោភណាតីតិ “ភន្តេ កថំ មតោ ជនំ វាលភតិ សន្តេ វា ឧបបន្នតី”តិ ឯវំ បុច្ឆិតោ ភណាតិ។

អនុសាសនិយំ - អបុដ្ឋាតិ ឯវំ អបុច្ឆិតោ សាមញ្ញេវ ភណាតិ។

សង្កេតកម្មនិមិត្តកម្មានិ អធិន្ទាធានកថាយំ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ញានិ។

ឯវំ នាធិប្បការតោ អាបត្តិភេទំ ទស្សន្ទា ឥទានិ អនាបត្តិភេទំ ទស្សន្ទោ “អនាបត្តិ អសញ្ញាតា”តិ អាទិមាហា។ តត្ថ អសញ្ញាតិ “ឥមិនា ឧបក្កមេន ឥមំ មារមី”តិ អចេតេត្វា។ ឯវញ្ញំ អចេតេត្វា កតេន ឧបក្កមេន បរេ មតេបិ អនាបត្តិ, វត្ថុតិ ច “អនាបត្តិ ភិក្ខុ អសញ្ញាតា”តិ។ អជាធនុស្សាតិ “ឥមិនា អយំ មរិស្សតី”តិ អជាធនុស្ស ឧបក្កមេន បរេ មតេបិ អនាបត្តិ, វត្ថុតិ ច វិសគតបិណ្ឌាចាតវត្ថុស្មី “អនាបត្តិ ភិក្ខុ អជាធនុស្សា”តិ។ ធមរណាធិប្បាយស្សាតិ មរណំ អធិច្ឆន្ទស្ស។ យេន ហិ ឧបក្កមេន បរេ មរតិ, តេន ឧបក្កមេន តស្មី មរិតេបិ ធមរណាធិប្បាយស្ស អនាបត្តិ។ វត្ថុតិ ច “អនាបត្តិ ភិក្ខុ ធមរណាធិប្បាយស្សា”តិ។ ឧម្ពត្តកាធយោ បុព្វេ វុត្តនយា ឯវ។ ឥធម បន អាទិកម្មិកា អញ្ញមញ្ញំ ជីវិតា វោរោបិតភិក្ខុ, តេសំ អនាបត្តិ។ អវសេសានំ មរណាវណ្ណាសំវណ្ណានកាធិនំ អាបត្តិយេវាតិ។

បទភាជនីយវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សមុដ្ឋានាធិសុ - ឥទំ សិក្ខាបទំ តិសមុដ្ឋានំ; កាយចិត្តតោ ច វាចាចិត្តតោ ច កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ។ កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវដ្ឋំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនំ។ សចេបិ ហិ សិរិសយនំ អារូឡោ រជ្ជសម្បត្តិសុខំ អនុភវន្តោ រាជា “ចោរោ ទេវ អានីតោ”តិ វុត្តេ “គច្ឆេន នំ

មារេថា"តិ ហសមារោវ ភណតិ, ទោមនស្សចិត្តនេវ ភណតីតិ វេទិតញ្ចោ។
សុខវោកិណ្ណត្តា បន អនុប្បពន្ធាភាវា ច ទុដ្ឋានមេតំ បុប្ផនេហិតិ។

វិនិត្យត្រូវឈ្លាន

១៨០. វិនិត្យត្រូវកថាសុ បឋមវត្ថុស្មី - ការរុញ្ញោនាតិ តេ ភិក្ខុ តស្ស មហន្តំ
គេលញ្ញាទុក្ខំ ទិស្វា ការុញ្ញំ ឧប្បាទេត្វា "សីលវា ត្វំ កតកុសលោ, កស្មា
មីយមារោ កាយសិ, ននុ សីលវតោ សក្កោ នាម មរណមត្តបដិពន្ធាយេវា"តិ
ឯវំ មរណត្ថិការំ ហុត្វា មរណត្ថិកការំ អជាទន្តា មរណវណ្ណំ សំវណ្ណាសុ។
សោមិ ភិក្ខុ តេសំ សំវណ្ណនាយ អាហារុបច្ឆេទំ កត្វា អន្តរាវ កាលមកាសិ។
តស្មា អាបត្តិ អាបន្នា។ វោហារវសេន បន វុត្តំ "ការុញ្ញេន មរណវណ្ណំ
សំវណ្ណាសុ"ន្តិ។ តស្មា ឥនាទិមិ បណ្ឌិតេន ភិក្ខុនា គិលានស្ស ភិក្ខុនោ ឯវំ
មរណវណ្ណា ន សំវណ្ណាតញ្ចោ។ សចេ ហិ តស្ស សំវណ្ណំ សុត្វា
អាហារុបច្ឆេទាទិណា ឧបក្កមេន ឯកជវនវារវសេសេមិ អាយុស្មី អន្តរា
កាលំករោតិ, ឥមិនាវ មារិតោ ហោតិ។ ឥមិនា បន នយេន អនុសិដ្ឋិ ធាតញ្ចា -
"សីលវតោ នាម អនច្ឆរិយា មគ្គដលុប្បត្តិ, តស្មា វិហារាទីសុ អាសត្តិ អកត្វា
ពុទ្ធកតំ ធម្មកតំ សង្ឃកតំ កាយកតញ្ចា សតី ឧបជ្ឈបេត្វា មនសិការេ
អប្បមារោ កាតញ្ចោ"តិ។ មរណវណ្ណោ ច សំវណ្ណិតេមិ យោ តាយ
សំវណ្ណនាយ កញ្ចំ ឧបក្កមំ អកត្វា អត្តនោ ធម្មតាយ យថាយុនា
យថានុសន្និទាវ មរតិ, តប្បច្ចយា សំវណ្ណាកោ អាបត្តិយា ន ការេតញ្ចោតិ។

ទុតិយវត្ថុស្មី - ន ច ភិក្ខុវេ អប្បជីវេត្វិត្វាតិ ឯត្ថ កិទិសំ អាសនំ
បជីវេត្វិតតព្ពំ, កិទិសំ ន បជីវេត្វិតតព្ពំ? យំ សុទ្ធិំ អាសនមេវ ហោតិ
អបច្ឆត្តរណកំ, យញ្ចា អាគន្ធា បីតានំ បស្សតំយេវ អត្ថរិយតិ, តំ
នបច្ឆវេត្វិតតព្ពំ, និសីទិតុំ វដ្តតិ។ យម្បិ មនុស្សា សយំ ហាត្ថេន អក្កមិត្វា "ឥធម

កន្លែងនីមួយៗ" តិ ទេត្តិ, តស៊ីម្យី វដ្តតិ។ សង្ខេប បឋមមេវាគន្ធា និសិដ្ឋា បច្ឆា ឧទ្ទំ
វា អនោ វា សង្កមន្តិ, បច្ឆវេក្ខណាកិច្ចំ នត្ថិ។ យម្យី តនុកេន វត្ថុន យថា តលំ
ទិស្សតិ, ឯវំ បដិច្ចន្ទំ ហោតិ, តស៊ីម្យី បច្ឆវេក្ខណាកិច្ចំ នត្ថិ។ យំ បន បដិកច្ឆេវ
ចារាវរកោជវាទីហិ អត្ថតំ ហោតិ, តំ ហត្ថេន បរាមសិទ្ធា សល្លកេត្វា
និសិទ្ធិតត្ថំ។ មហាបច្ឆវិយំ បន "យនសាជកេនាបិ អត្ថតេ យស្មី វលិ ន
បញ្ញាយតិ, តំ នប្បជិវេក្ខិតតត្ថន្តិ វុត្ថំ។

មុសលវត្ថុស្មី - អសញ្ញាតិ អវេក្ខន្ធនោ វិវត្តបយោគោ ហិ សោ។
តេនាហា "អសញ្ញាតិ អហា" ន្តិ។ ឧទុក្ខលវត្ថុ ឧត្តានមេវ។
វុឡបព្ពជិតវត្ថុសុបឋមវត្ថុស្មី "ភិក្ខុសង្ឃស្ស បដិពន្ធិមា អកាសី" តិ
បណាមេសិ។ ទុតិយវត្ថុស្មី - សង្ឃមជ្ឈេបិ គណមជ្ឈេបិ "មហាល្លកត្តេស្ស
បុត្តោ" តិ វុឡមា នោ តេន វចនេន អដ្ឋិយមា នោ "មរតុ អយ" ន្តិ បណាមេសិ។
តតិយវត្ថុស្មី - តស្ស ទុក្ខប្បាទនេន ជុល្លច្ចយំ។

១៨១. តតោ បរាទិ តីណិ វត្ថុនិ ឧត្តានត្ថានេវ។ វិសគតបិណ្ឌាចាតវត្ថុស្មី -
សារាណិយធម្មបូរកោ សោ ភិក្ខុ អគ្គបិណ្ឌំ សព្វាហ្មចារីនំ ទត្វាវ ភុញ្ញតិ។ តេន
វុត្ថំ "អគ្គការិកំ អនាសី" តិ។ អគ្គការិកន្តិ អគ្គកិរិយំ; បឋមំ លទ្ធិបិណ្ឌាចាតំ
អគ្គក្តំ វា បណីតបណីតំ បិណ្ឌាចាតន្តិ អត្ថោ។ យា បន តស្ស ធានសម្មាសា
អគ្គកិរិយា, សា ន សក្កា ធាតុំ, បិណ្ឌាចាតញ្ញិ សោ យេវាសនតោ បដ្ឋាយ
អនាសិ។ តេ ភិក្ខុតិ តេ យេវាសនតោ បដ្ឋាយ បរិភុត្តបិណ្ឌាចាតា ភិក្ខុ; តេ កិរ
សព្វេបិ កាលមកំសុ។ សេសមេត្ត ឧត្តានមេវ។ អស្សន្ទេសុ បន មិច្ឆាទិដ្ឋិកេសុ
កុលេសុ សក្កេន្ទំ បណីតកោជនំ លភិទ្ធា អនុបបរិក្ខិទ្ធា នេវ អត្ថនា
បរិភុត្តាតត្ថំ, ន បរេសំ ធាតត្ថំ។ យម្យី អាភិទោសិកំ ភត្តំ វា ខដ្ឋកំ វា តតោ
លភតិ, តម្យី ន បរិភុត្តាតត្ថំ។ អបិហិតវត្ថុម្យី ហិ សប្បវិច្ឆិកាទីហិ អទិសយិតំ

ធម្មនិយមដ៏ធំ តាង កុលានិ ទេន្តិ។ កន្លងហាលឆ្នាំមិគ្គិកោបិ តតោ បិណ្ឌាបាតោ ន
គហោតញ្ចោ។ សរីរេ រោគជ្ជាឆានិ បុញ្ញត្វា បបិតភត្តម្យំ ហិ តានិ ធាតុតំ
មញ្ញន្តិតិ។

វីមសនវត្ថុស្មី - វីមសមាធានោ ទ្វេវីមសតិ - “សក្កោតិ នុ ខោ ឥមំ មារេតុំ
នោ”តិ វិសំ វា វីមសតិ, “មរេយ្យ នុ ខោ អយំ ឥមំ វិសំ ខាធិត្វា នោ”តិ បុគ្គលំ វា។
ឧភយថាបិ វីមសាធិប្បាយេន ទិន្នេ មរតុ វា មា វា បុល្លច្ចយំ។ “ឥទំ វិសំ ឯតំ
មារេតុ”តិ វា “ឥទំ វិសំ ខាធិត្វា អយំ មរតុ”តិ វា ឯវំ ទិន្នេ បនសចេ មរតិ,
ចារាជិកំ; នោ ចេ, បុល្លច្ចយំ។

១៨២-ក. ឥតោ បរាជិតីណិ សិលាវត្ថុនិ ឥតីណិ ឥដ្ឋកវាសិកោចានសីវត្ថុនិ
ច ឧត្តានត្តានេវ។ ន កេវលញ្ច សិលាធិនំយេវ វសេន អយំ
អាបត្តានាបត្តិកេនោ ហោតិ, ទណ្ឌមុគ្គវនិខាទនវេមាធិនម្យំ វសេន
ហោតិយេវ, តស្មា ចាឡិយំ អនាគតម្យំ អាគតនយេនេវ វេទិតតំ។

អដ្ឋកវត្ថុសុ - អដ្ឋកោតិ វេហាសមញ្ញោ វុច្ឆតិ; យំ
សេតកម្មមាលាកម្មលតាកម្មាធិនំ អត្ថាយ ពន្ធន្តិ។ តត្ថ អាវុសោ អត្រដ្ឋិតោ
ពន្ធាហិតិ មរណាធិប្បាយោ យត្រ ឋិតោ បតិក្វា ខាណុនា វា ភិដ្ឋេយ្យ,
សោត្តបចាតាធិសុ វា មរេយ្យ, តាធិសំ ឋានំ សន្ធាយាហា។ ឯត្ថ ច កោចិ
ឧបរិឋានំ និយាមេតិ “ឥតោ បតិក្វា មរិស្សតី”តិ, កោចិ ហេដ្ឋា ឋានំ “ឥធ
បតិក្វា មរិស្សតី”តិ, កោចិ ឧភយម្យំ “ឥតោ ឥធ បតិក្វា មរិស្សតី”តិ។ តត្រ
យោ ឧបរិ និយមិតជ្ជាធា អបតិក្វា អញ្ញតោ បតតិ, ហេដ្ឋា និយមិតជ្ជានេ វា
អបតិក្វា អញ្ញត្ថ បតតិ, ឧភយនិយាមេ វា យំកិញ្ច ឯកំ វិរាជេត្វា បតតិ, តស្មី
មតេ វិសង្កេតត្តា អនាបត្តិ។ វិហារាធាននវត្ថុស្មីម្យំ ឯសេវ នយោ។

អនភិវត្តវត្ថុស្មី - សោ កិវ ភិក្ខុ កាមវិតក្កាធិនំ សមុទាចារំ ទិស្វា និវារេតុំ
អសក្កោន្តោ សាសនេ អនភិវតោ គិហិភាវាភិមុខោ ជាតោ។ តតោ ចិន្តេសិ -
“យាវ សីលភេទំ ន ចាបុណ្ហាមិ តាវ មរិស្សាមី” តិ។ អថ តំ បព្ពតំ អភិវហិត្វា
បចាតេ បបតន្តោ អញ្ញាតំ វិលីវការំ ឱត្តវិត្វា មារេសិ។ វិលីវការន្តិ
វេលុកាវ។ ន ច ភិក្ខុវេ អត្តានំ ចាតេតព្ពន្ធនំ អត្តា ចាតេតព្ពោ។
វិភត្តិព្យត្តយេន បនេតំ វុត្តំ។ ឯតុ ច ន កេវលំ ន ចាតេតព្ពំ, អញ្ជេនបិ យេន
កេនចិ ឧបក្កមេន អន្តមសោ អាហារុបច្ឆេនេនបិ ន មារេតព្ពោ។ យោបិ ហិ
គិលានោវិជ្ជមានេ ភេសន្តេ ច ឧបជ្ឈាកេសុ ច មរិតុកាមោ អាហារំ ឧបច្ឆិន្ទតិ,
ទុក្កជមេវ។ យស្ស បន មហាអាពាធា ចិរានុពាទ្វោ, ភិក្ខុ ឧបជ្ឈហន្តា កិលមន្តិ
ជិតុច្ឆន្តិ “កទានុ ខោ គិលានតោ មុច្ឆិស្សាមា” តិ អដ្ឋិយន្តិ។ សចេ សោ “អយំ
អត្តភារោ បដិជគ្គិយមាធាបិ ន តិដ្ឋតិ, ភិក្ខុ ច កិលមន្តិ” តិ អាហារំ ឧបច្ឆិន្ទតិ,
ភេសន្តំ ន សេវតិ វដ្ឋតិ។ យោ បន “អយំ រោគោ ខរោ, អាយុសម្ពាវា ន តិដ្ឋតិ,
អយញ្ច មេ វិសេសាធិគមោ ហត្ថប្បត្តោវិយ ទិស្សតិ” តិ ឧបច្ឆិន្ទតិ វដ្ឋតិយេវ។
អគិលានស្សាបិ ឧប្បន្ទសំវេគស្ស “អាហារបរិយេសនំ នាម បបព្ពោ,
កម្មជ្ឈានមេវ អនុយុញ្ជិស្សាមី” តិ កម្មជ្ឈានសីសេន ឧបច្ឆិន្ទន្តស្ស វដ្ឋតិ។
វិសេសាធិគមំ ព្យាករិត្វា អាហារំ ឧបច្ឆិន្ទតិ, ន វដ្ឋតិ។ សភាគានញ្ចា លដ្ឋិភិក្ខុនំ
កថេតុំ វដ្ឋតិ។

សីលាវត្ថុស្មី - ធនាយាតិ ធនេន ហស្សេន; ឱឌាយាតិ អត្តោ។ សីលាតិ
ចាសាលោ; ន កេវលញ្ច ចាសាលោ, អញ្ញាម្បិ យំ កិញ្ច ទារុខណ្ឌំ វា
ឥដ្ឋកាខណ្ឌំ វា ហត្ថេន វា យន្តេន វា បរិជ្ឈិតុំ ន វដ្ឋតិ។ ចេតិយាធិនំ អត្តាយ
ចាសាលាធយោ ហសន្តា ហសន្តា បវដ្ឋេន្តិបិ ឱបន្តិបិ ឧត្តិបន្តិបិ
កម្មសមយោតិ វដ្ឋតិ។ អញ្ញាម្បិ ព្យាទិសំ នវកម្មំ វា ករោន្តា ភណ្ឌាកំ វា ដោវន្តា

រុក្ខំ វា ដោរនណ្ឌាកំ វា ឧត្តិបិត្វា បរិជ្ឈន្តិ, វដ្តតិ។ ភត្តវិស្សគ្គកាលាទីសុ
កាកេ វា សោណោ វា កដ្ឋំ វា កថលំ វា ឧបិត្វា បលាបេតិ, វដ្តតិ។

១៨៤. សេនាទិវត្ថុនិ សញ្ញានេវ ឧត្តានត្ថានិ។ ឯត្ថ ច អហំ កុក្កច្ឆកោតិ ន
គិលានុបដ្ឋានំ ន កាតត្ថំ, ហិតកាមតាយ សត្ថំ គិលានស្ស ពលាពលញ្ច រុចិញ្ច
សប្បាយាសប្បាយញ្ច ឧបលក្ខេត្វា កាតត្ថំ។

១៨៥. ជារគត្ថិនិវត្ថុស្មី - បរុត្ថបតិកាតិ បវាសំ គតបតិកា។ គព្ពហាតនន្តិ
យេន បរិភុត្តេន គព្ពោ បតតិ, តាទិសំ ភេសជ្ឈំ។ ទ្វេ បជាបតិកវត្ថុនិ
ឧត្តានត្ថានេវ។ គព្ពមទ្ទនវត្ថុស្មី - “មទ្ទិត្វា ចាតេហិ” តិ វុត្តេ អញ្ញេន មទ្ទាបេត្វា
ចាតេតិ, វិសង្កេតំ។ “មទ្ទាបេត្វា ចាតាបេហិ” តិ វុត្តេបិ សយំ មទ្ទិត្វា ចាតេតិ,
វិសង្កេតមេវ។ មនុស្សវិគ្គហោ បរិយាយោ នាម នត្ថិ។ តស្មា “គព្ពោ នាម មទ្ទិតេ
បតតី” តិ វុត្តេ សា សយំ វា មទ្ទតុ, អញ្ញេន វា មទ្ទាបេត្វា ចាតេតុ, វិសង្កេតោ
នត្ថិ; ចារាជិកមេវ តាបនវត្ថុស្មីម្យី ឯសេវ នយោ។

វញ្ញិត្ថិវត្ថុស្មី - វញ្ញិត្ថិ នាម យា គព្ពំ ន គណ្ហាតិ។ គព្ពំ អគណ្ហានក៥ត្ថិ
នាម នត្ថិ, យស្ស បន គហិតោបិ គព្ពោ ន សណ្ឋាតិ, តំយេវ សន្ធាយេតំ វុត្ថំ។
ឧតុសមយេ កិវ សត្ថិតិយោ គព្ពំ គណ្ហាន្តិ។ យា បនាយំ “វញ្ញា” តិ វុច្ឆតិ, តស្ស
កុដ្ឋិយំ និព្ពត្តសត្តានំ អកុសលវិចារកោ សម្មាបុណាតិ។ តេ
បរិត្តកុសលវិចារកេន គហិតបដិសន្ធិកា អកុសលវិចារកេន អធិក្ខតា
វិនស្សន្តិ។ អភិនវបដិសន្ធិយំយេវ ហិ កម្មានុការេន ធ្វិហាការេហិ គព្ពោ ន
សណ្ឋាតិ - វាតេន វា ចារាណកេហិ វា។ វាតោ សោសេត្វា អន្តរជាបេតិ,
ចារាណកា ខាទិត្វា។ តស្ស បន វាតស្ស ចារាណកានំ វា បដិយាតាយ ភេសជ្ឈេ
កតេ គព្ពោ សណ្ឋាហោយ្យ; សោភិត្តុ តំ អកត្វា អញ្ញំ ខរភេសជ្ឈំ អទាសិ។ តេន
សា កាលមកាសិ។ ភគវា ភេសជ្ឈស្ស កដត្តា ឧក្កជំ បញ្ញាបេសិ។

ធុតិយវត្ថុស្ម័គ្រ ឯសេវ នយោ។ តស្មា អាគតាគតស្ស បរជនស្ស ភេសន្តំ ន
កាតព្វំ, ករោន្តោ ធុក្កជំ អាបន្នតិ។ បញ្ចន្តំ បន សហធម្មិកានំ កាតព្វំ ភិក្ខុស្ស
ភិក្ខុនិយា សិក្ខុមាឆាយ សាមណោស្ស សាមណេវិយាតិ។
សមសីលសន្ធាបញ្ញានញ្ចំ ឯតេសំ តីសុ សិក្ខាសុ យុត្តានំ ភេសន្តំ អកាតុំ ន
លព្ពតិ, ករោន្តោ ច សចេ តេសំ អត្ថិ, តេសំ សន្តកំ គហេត្វា យោជេត្វា
ធាតព្វំ។ សចេ នត្ថិ, អត្ថនោ សន្តកំ កាតព្វំ។ សចេ អត្ថនោបិ នត្ថិ,
ភិក្ខុចារវត្ថេន វា ញាតកបវារិតជ្ជានតោ វា បរិយេសិតព្វំ។ អលកន្តេន
គិលានស្ស អត្ថាយ អកតវិញ្ញត្តិយាបិ អាហរិត្វា កាតព្វំ។

អបរេសម្បិ បញ្ចន្តំ កាតុំ វដ្តតិ - មាតុ, បិតុ, តទុបជ្ជាកានំ, អត្ថនោ
វេយ្យាវច្ឆករស្ស, បណ្ឌបលាសស្សាតិ។ បណ្ឌបលាសោ នាម យោ
បព្ពជ្ជាបេក្ខោ យាវ បត្តដីវំ បដិយាធិយតិ តាវ វិហារេ វសតិ។ តេសុ សចេ
មាតាបិតរោ ឥស្សរា ហោន្តិ, ន បច្ឆាសីសន្តិ, អកាតុំ វដ្តតិ។ សចេ បន វដ្តេបិ
បិតា បច្ឆាសីសន្តិ, អកាតុំ ន វដ្តតិ។ ភេសន្តំ បច្ឆាសីសន្តានំ ភេសន្តំ ធាតព្វំ,
យោជេតុំ អជានន្តានំ យោជេត្វា ធាតព្វំ។ សព្វេសំ អត្ថាយ សហធម្មិកេសុ
វុត្តនយេនេវ បរិយេសិតព្វំ។ សចេ បន មាតវំ វិហារេ អានេត្វា ជគ្គតិ, សព្វំ
បរិកម្មំ អនាមសន្តេន កាតព្វំ។ ខាធនីយំ កោជនីយំ សហត្ថា ធាតព្វំ។ បិតា
បន យថា សាមណោរោ ឯវំ សហត្ថេន ម្ហាបនសម្ភាហនាធិនិ កត្វា
ឧបជ្ជាតព្វោ។ យេ ច មាតាបិតរោ ឧបជ្ជហន្តិ បដិជគ្គន្តិ, តេសម្បិ ឯវមេវ
កាតព្វំ។ វេយ្យាវច្ឆករោ នាម យោ វេតនំ គហេត្វា អរញ្ញោ ធារូនិ វា និន្ទតិ, អញ្ចំ
វា កិញ្ចំ កម្មំ ករោតិ, តស្ស រោគេ ឧប្បន្នេ យាវ ញាតកា ន បស្សន្តិ តាវ
ភេសន្តំ កាតព្វំ។ យោ បន ភិក្ខុនិស្សិតកោវ ហុត្វា សព្វកម្មានិ ករោតិ, តស្ស
ភេសន្តំ កាតព្វមេវ។ បណ្ឌបលាសេបិ សាមណោរេ វិយ បដិបន្និតព្វំ។

អបរេសម្បី ធនដ្ឋំ កាតុំ វុដ្ឋតិ - ជេដ្ឋភាតុ, កនិដ្ឋភាតុ, ជេដ្ឋភគិនិយា,
កនិដ្ឋភគិនិយា, ចូឡមាតុយា, មហាមាតុយា, ចូឡបិតុនោ, មហាបិតុនោ,
បិតុន្តាយ, មាតុលស្សាតិ។ តេសំ បន សព្វេសម្បី ករោន្តេន តេសំយេវ សន្តកំ
ភេសដ្ឋំ គហេត្វា កេវលំ យោជេត្វា ធាតត្ថំ។ សេ បន នប្បហោន្តិ, យាចន្តិ ច
“នេថ នោ, ភន្តេ, តុម្ហាកំ បដិទស្សមា” តិ តាវកាលិកំ ធាតត្ថំ។ សេ បិ ន
យាចន្តិ, “អម្ហាកំ ភេសដ្ឋំ អត្ថិ, តាវកាលិកំ គណ្ហាថា” តិ វត្វា វា “យទា នេសំ
ភវិស្សតិ តទា ទស្សន្តិ” តិ អាភោគំ វា កត្វា ធាតត្ថំ។ សេ បដិទេន្តិ, គហេតត្ថំ,
នោ ច ទេន្តិ, ន ចោទេតត្ថា។ ឯតេ ធន ព្រាតកេ ឋបេត្វា អញ្ញេសំ ន កាតត្ថំ។

ឯតេសំ បុត្តបរម្បរាយ បន យាវ សត្តមោ កុលបរិវេដ្ឋោ តាវ ចត្តារោ
បច្ចយេ អាហារាបេន្តស្ស អកតវិញ្ញត្តិ វា ភេសដ្ឋំ ករោន្តស្ស វេដ្ឋកម្មំ វា
កុលទូសកាបត្តិ វា ន ហោតិ។ សេ ភាតុជាយា ភគិនិសាមិកោ វា គិលានា
ហោន្តិ, ព្រាតកា ច, តេសម្បី វុដ្ឋតិ។ អញ្ញាតកា ច, ភាតុ ច ភគិនិយា ច
កត្វា ធាតត្ថំ, “តុម្ហាកំ ជគ្គនដ្ឋានេ ទេថា” តិ។ អថ វា តេសំ បុត្តានំ កត្វា ធាតត្ថំ,
“តុម្ហាកំ មាតាបិតុនំ ទេថា” តិ។ ឯតេនុចាយេន សព្វបទេសុបិ វិនិច្ឆយោ
វេទិតព្ពោ។

តេសំ អត្តាយ ច សាមណោវេហិ អវញ្ញតោ ភេសដ្ឋំ អាហារាបេន្តេន
ព្រាតិសាមណោវេហិ វា អាហារាបេតត្ថំ។ អត្ថនោ អត្តាយ វា អាហារាបេត្វា
ធាតត្ថំ។ តេហិ បិ “ឧបជ្ឈាយស្ស អាហារមា” តិ វុត្តសីសេន អាហារិតត្ថំ។
ឧបជ្ឈាយស្ស មាតាបិតរោ គិលានា វិហារំ អាគច្ឆន្តិ, ឧបជ្ឈាយោ ច
ទិសាបក្កន្តោ ហោតិ, សទ្ធិវិហារិកេន ឧបជ្ឈាយស្ស សន្តកំ ភេសដ្ឋំ ធាតត្ថំ។
នោ ច អត្ថិ, អត្ថនោ ភេសដ្ឋំ ឧបជ្ឈាយស្ស បរិច្ចជិត្វា ធាតត្ថំ។ អត្ថនោ បិ
អសន្តេ វុត្តនយេន បរិយេសិត្វា ឧបជ្ឈាយស្ស សន្តកំ កត្វា ធាតត្ថំ។

ឧបជ្ឈាយនបិ សទ្ធិវិហារិកស្ស មាតាបិតុសុ ឯវមេវ បដិបទ្ធិតត្ថំ។ ឯស នយោ
អាចរិយន្តេវាសិកេសុបិ។ អញ្ញោបិ យោ អាគន្ធកោ វា ចោរោ វា យុទ្ធបរាជិតោ
ឥស្សរោ វា ញាតកេហិ បរិច្ឆត្តោ កបណោ វា គមិយមនុស្សោ វា គិលានោ
ហុត្វាវិហារំ បរិសតិ, សព្ពេសំ អបច្ឆាសីសន្តេន ភេសន្តំ កាតត្ថំ។

សទ្ធិ កុលំ ហោតិ ចត្វាហិ បច្ឆយេហិ ឧបជ្ឈាយកំ ភិក្ខុសង្ឃស្ស
មាតាបិតុជ្ឈានិយំ, តត្រ ចេ កោចិ គិលានោ ហោតិ, តស្សត្ថាយ វិស្សាសេន
“ភេសន្តំ កត្វា ភន្តេ ទេថា”តិ វុទន្តិ, នេវ ធាតត្ថំ ន កាតត្ថំ។ អថ បន កប្បិយំ
ញាត្វា ឯវំ បុច្ឆន្តិ - “ភន្តេ, អសុកស្ស នាម រោគស្ស កី ភេសន្តំ ករោន្តិ”តិ?
“ឥទព្វិទព្វោ គហេត្វា ករោន្តិ”តិ វុត្ថំ វុដ្ឋតិ។ “ភន្តេ, មយ្ហំ មាតា គិលានា, ភេសន្តំ
តាវ អាចិក្ខថា”តិ ឯវំ បុច្ឆិតេ បន ន អាចិក្ខិតត្ថំ។ អញ្ញាមញ្ញំ បន កថា កាតត្ថា
- “អាវុសោ, អសុកស្ស នាម ភិក្ខុនោ ឥមស្មី រោគេ កី ភេសន្តំ ករីស្ស”តិ?
“ឥទព្វិទព្វោ ភន្តេ”តិ។ តំ សុត្វា ឥតរោ មាតុ ភេសន្តំ ករោតិ, វុដ្ឋតេវ។

មហាបទុមត្ថេរោបិ កិវ វសករញ្ញោ ទេវិយា រោគេ ឧប្បន្នេ ឯកាយ ឥត្តិយា
អាគន្ធា បុច្ឆិតោ “ន ជាធាមី”តិ អវត្វា ឯវមេវ ភិក្ខុហិ សទ្ធិ សមុល្លបេសិ។ តំ
សុត្វា តស្ស ភេសន្តមកំសុ។ រូបសន្តេ ច រោគេ តិចីវរេន តីហិ ច
កហាបណាសតេហិ សទ្ធិ ភេសន្តេ ច ឆ្កោជកំ បូរេត្វា អាហារិក្វា ថេរស្ស
ចាទមូលេ ឋបេត្វា “ភន្តេ, បុច្ឆបូជំ ករោថា”តិ អាហំសុ។ ថេរោ “អាចរិយភាកោ
នាមាយ”ន្តិ កប្បិយវសេន គាហាបេត្វា បុច្ឆបូជំ អកាសិ។ ឯវំ តាវ ភេសន្តេ
បដិបទ្ធិតត្ថំ។

បរិត្តេ បន “គិលានស្ស បរិត្តំ ករោថ, ភន្តេ”តិ វុត្តេ ន កាតត្ថំ, “ភណាថា”តិ
វុត្តេ បន កាតត្ថំ។ សចេ បិស្ស ឯវំ ហោតិ “មនុស្សា នាម ន ជាទន្តិ,
អកយិរមាទេវិប្បជិសារិនោ ភរិស្សន្តិ”តិ កាតត្ថំ; “បរិត្តោទកំ បរិត្តសុត្តំ

កត្វា ទេវា” តិ វុត្តន បន តេសំយេវ ឧទកំ ហត្តន ចាលេត្វា សុត្តំ បរិមជ្ជេត្វា
ធាតត្ថំ។ សចេ វិហារតោ ឧទកំ អត្តនោ សន្តកំ វា សុត្តំ ទេតិ, ទុក្ខដំ។ មនុស្សា
ឧទកញ្ច សុត្តញ្ច គហេត្វា និស័ទិត្វា “បរិត្តំ ភណ្ឌាថា” តិ វុត្តន្តិ, កាតត្ថំ។ នោ ចេ
ជានន្តិ, អាចិត្តិតត្ថំ។ ភិក្ខុនំ និសិទ្ធានំ ចាទេសុ ឧទកំ អាការិក្វា សុត្តញ្ច ឋេបេត្វា
គច្ឆន្តិ “បរិត្តំ ករោថ, បរិត្តំ ភណ្ឌាថា” តិ ន ចាទា អបនេតញ្ច។ មនុស្សា ហិ
វិប្បជិសារិនោ ហោត្តិ។ អន្តោគាមេ គិលានស្សត្ថាយ វិហារំ បេសេន្តិ, “បរិត្តំ
ភណ្ឌាថា” តិ ភណ្ឌិតត្ថំ។ អន្តោគាមេ រាជគេហាធិសុ រោគេ វា ឧបទ្កវេ វា ឧប្បន្នេ
បក្កោសាបេត្វា ភណ្ឌាបេន្តិ, អាជានាជិយសុត្តាធិនិ ភណ្ឌិតត្ថានិ។ “អាគន្ធា
គិលានស្ស សិក្ខាបទានិ ទេន្ត, ធម្មំ កថេន្ត។ រាជន្តេបុរេ វា អមច្ចគេហោ វា
អាគន្ធា សិក្ខាបទានិ ទេន្ត, ធម្មំ កថេន្ត” តិ បេសិភេបិ គន្ធា សិក្ខាបទានិ
ធាតត្ថានិ, ធម្មោ កថេតត្ថោ។ “មតានំ បរិវាវត្តំ អាគច្ឆន្ត” តិ បក្កោសន្តិ, ន
គន្តត្ថំ។ សិវិចិកទស្សនេ អសុភទស្សនេ ច មរណស្សតិ បដិលភិស្សមីតិ
កម្មជ្ជានសីសេន គន្តំ វុត្តតិ។ ឯវំ បរិត្តេ បដិបទ្ទិតត្ថំ។

បិណ្ឌាចារតេ បន - អនាមជ្ជបិណ្ឌាចារតោ កស្ស ធាតត្ថោ, កស្ស ន
ធាតត្ថោ? មាតាបិតុនំ តាវ ធាតត្ថោ។ សចេបិ កហាបណគ្សនកោ ហោតិ,
សទ្ធាទេយ្យវិនិចាតនំ នត្ថិ។ មាតាបិតុឧបជ្ជាកានំ វេយ្យាវច្ចករស្ស
បណ្ឌាបលាសស្សតិ ឯតេសម្មិ ធាតត្ថោ។ តត្ថ បណ្ឌាបលាសស្ស ថាលកេ
បក្ខិបិត្វាបិ ធាតុំ វុត្តតិ។ តំ ឋេបេត្វា អញ្ញេសំ អាការិកានំ មាតាបិតុនម្មិ ន
វុត្តតិ។ បព្ពជិតបរិភោគោ ហិ អាការិកានំ ចេតិយជ្ជានិយោ។ អបិច
អនាមជ្ជបិណ្ឌាចារតោ នាមេស សម្មត្តស្ស ធាមរិកចោរស្សបិ ឥស្សរស្សបិ
ធាតត្ថោ។ កស្មា? តេ ហិ អធិយមាទេបិ “ន ទេន្ត” តិ អាមសិត្វា ធិយមាទេបិ
“ឧទ្ទិដ្ឋកំ ទេន្ត” តិ កុដ្ឋន្តិ។ កុទ្ធា ជីវិតាបិ វោរោបេន្តិ, សាសនស្សបិ អន្តរាយំ

ករោង្គី។ រដ្ឋ បត្តយមានស្ប វិចរតោ ចោរនាគស្ប វត្ថុ ចេត្ត កថេតត្ថំ។ ឯវំ
បិណ្ឌាចារេត បដិបទ្ធិតត្ថំ។

បដិសន្តារោ បន កស្ស កាតញ្ចោ, កស្ស ន កាតញ្ចោ? បដិសន្តារោ នាម
វិហារំ សម្មត្ថស្ស យស្ស កស្សចិ អាគន្ធកស្ស វា ទលិទ្ធស្ស វា ចោរស្ស វា
ឥស្សរស្ស វា កាតញ្ចោយេវ។ កមំ? អាគន្ធកំ តាវ ខីណាបរិព្ពយំ វិហារំ សម្មត្ថំ
ទិស្វា ចានីយំ ធាតត្ថំ, ចាទមក្ខនតេលំ ធាតត្ថំ។ កាលេ អាគតស្ស យាគុកត្ថំ,
វិកាលេ អាគតស្ស សចេ តណ្ហាលា អត្ថិ; តណ្ហាលា ធាតញ្ចា។ អវេលាយំ
សម្មត្ថោ “គច្ឆាហី” តិ ន វត្ថុញ្ចោ។ សយនដ្ឋានំ ធាតត្ថំ។ សត្ថំ អបច្ឆាសីសន្តោនេវ
កាតត្ថំ។ “មនុស្សា នាម ចតុបច្ចយទាយកា ឯវំ សង្កហោ កយិរមាទេ បុនប្ប្នំ
បសីទិត្វា ឧបការំ ករិស្សន្តិ” តិ ចិត្តំ ន ឧប្បាទេតត្ថំ។ ចោរានំ បន សង្ឃិកម្មិ
ធាតត្ថំ។

បដិសន្តារានិសំសទីបនត្ថញ្ច ចោរនាគវត្ថុ, កាតរា សទ្ធិ ជម្ពុទីបកតស្ស
មហានាគរញ្ចោ វត្ថុ, បិគុរាជស្ស រដ្ឋ ចតុន្នំ អមច្ឆានំ វត្ថុ, អភយចោរវត្ថុ តិ
ឯវំ មាទីនិ ពហ្មនិ វត្ថុនិ មហាអដ្ឋកថាយំ វិគ្គារតោ វត្ថានិ។

តត្រាយំ ឯកវត្ថុទីបនា - សីហឡទីបេ កិរ អភយោ នាម ចោរោ
បញ្ចសតបរិវារោ ឯកស្មី ហនេ ខន្ធាវំ ពទ្ធិត្វា សមន្តា តិយោជនំ ឧញ្ញាសេត្វា
វសតិ។ អនុរាជបុរាសិនោ កទម្ពនទី ន ឧត្តរន្តិ, ចេតិយគិរិមគ្គេ ជនសញ្ញារោ
ឧបទ្ធិន្នោ។ អថេកទិវសំ ចោរោ “ចេតិយគិរី វិលុម្បិស្សាមី” តិ អគមាសិ។
អាវាមិកា ទិស្វា ទីយកាលាកអភយត្ថេរស្ស អាវោចេសុំ។ ថេរោ
“សប្បិដាលីតាទីនិ អត្ថិ” តិ បុច្ឆិ។ “អត្ថិ, ភន្តេ” តិ។ “ចោរានំ ទេថ, តណ្ហាលា
អត្ថិ” តិ? “អត្ថិ, ភន្តេ, សង្ឃស្សត្ថាយ អាហាជា តណ្ហាលា ច បត្តសាកញ្ច
គោរសោ ចា” តិ។ “ភត្តំ សម្បាទេត្វា ចោរានំ ទេថា” តិ។ អាវាមិកា តថា ករិសុ។

ចោរភក្ត្រ ភ្នំ ភ្នំ ភ្នំ “កេនាយំ បដិសន្ធារោ កតោ” តិ បុច្ឆិសុ។ “អម្ពានំ អយ្យេន
អភយត្ថេវេនា” តិ។ ចោរ ថេរស្ស សន្តិកំ គន្ធា វន្តិកា អាហំសុ - “មយំ
សង្ឃស្ស ច ចេតិយស្ស ច សន្តិកំ អច្ឆិកា គហស្សមាតិ អាគតា, តុម្ពានំ
បន ឥមិនា បដិសន្ធាវេនម្ព បសន្នា, អន្ធព បដ្ឋាយ វិហារេ ធម្មិកា រក្ខា អម្ពានំ
អាយត្តា ហោតុ, នាគរា អាគន្ធា ធានំ ទេនុ, ចេតិយំ វន្តិកា” តិ។ តតោ បដ្ឋាយ ច
នាគរេ ធានំ ធាតុំ អាគន្ធា ធានំ ទេនុ បច្ចុគ្គន្ធា រក្ខន្ធា វិហារំ ទេនុ, វិហារេ បិ
ធានំ ទេនុ រក្ខំ កតា តិ ជន្តិ។ តេ បិ ភិក្ខុនំ ភុត្តាវសេសំ ចោរានំ ទេនុ។
គមនកាលេ បិ តេ ចោរា នធិតិវំ ចាបេត្វា និវត្តន្តិ។

អថេកធិវសំ ភិក្ខុសង្ឃ ខិយនកកថា ឧប្បន្នា “ថេរោ ឥស្សរវតាយ
សង្ឃស្ស សន្តិកំ ចោរានំ អធាសី” តិ។ ថេរោ សន្តិចាតំ កាវេត្វា អាហា -
“ចោរោ សង្ឃស្ស បកតិវដ្តញ្ច ចេតិយសន្តកញ្ច អច្ឆិកា គណ្ហិស្សមា” តិ
អាគមីសុ។ អថ នេសំ មយា ឯវំ ន ហរិស្សន្តិ ឯត្ថកោ នាម បដិសន្ធារោ
កតោ, តំ សព្ពម្បី ឯកតោ សម្បី ឈ្នោត្វា អគ្សាបេថ។ តេន ការណោន អវិលុត្តំ
ភណ្ឌំ ឯកតោ សម្បី ឈ្នោត្វា អគ្សាបេថាតិ។ តតោ សព្ពម្បី ថេរេន ទិន្នកំ
ចេតិយយេ ឯកំ វរោត្តកចិត្តត្ថរណំ ន អគ្សតិ។ តតោ អាហំសុ - “ថេរេន
កតបដិសន្ធារោ សុកតោ ចោទេតុំ វា សារេតុំ វា នលញ្ច, គីវា វា អវហារោ វា
នត្ថិ” តិ។ ឯវំ មហានិសំសោ បដិសន្ធារោតិ សល្លក្ខេត្វា កត្តញ្ចោ បណ្ឌិតេន
ភិក្ខុនាតិ។

១៨៧. អដ្ឋលីបតោទកវត្ថុស្មី - ឧត្តន្តោតិ កិលមន្តោ។ អនស្សាសកោតិ
និរស្សាសោ។ ឥមស្មី បន វត្ថុស្មី យាយ អាបត្តិយា ភវិតតំ សា “ឧទ្ធកេសុ
និទិដ្ឋា” តិ ឥធន វត្ថុតា។

តទនន្តរេ វត្ថុស្មី - ឡើងត្រូវតាម អក្ខរមិត្តា។ សោ កិរ តេហិ អាកឡិយមនោ
បតិភោ។ ឯកោ តស្ស ឧទរំ អភិរុហិត្វា និសីទិ។ សេសាបិ បន្ទរស ជនា បដិវិយំ
អន្លោត្តរិត្វា អទូហលចាសាណាវិយ មិគំ មារេសុំ។ យស្មា បន តេ
កម្មាធិប្បាយា, ន មរណាធិប្បាយា; តស្មា ចារាជិកំ ន វុត្ថំ។

ភូតវេជ្ជកវត្ថុស្មី - យក្ខំ មារេសីតិ ភូតវិជ្ជាកចាបកា យក្ខតហិតំ
មោចេតុកាមា យក្ខំ អាវាហេត្វា មុញ្ញាតិ វទន្តិ។ នោ ចេ មុញ្ញាតិ, បិដ្ឋេន វា
មត្តិកាយ វា រូបំ កត្វា ហត្ថចាទានីនិ ជិន្នន្តិ, យំ យំ តស្ស ជិន្នន្តិ តំ តំ យក្ខស្ស
ជិន្នមេវ ហោតិ។ សីសេ ជិន្នេ យក្ខោបិ មរតិ។ ឯវំ សោបិ មារេសិ; តស្មា
ធុល្លច្ចយំ វុត្ថំ។ ន កេវលញ្ច យក្ខមេវ, យោបិ ហិ សក្កំ ទេវរាជំ មារេយ្យ, សោបិ
ធុល្លច្ចយមេវ អាបជ្ជតិ។

វាឡយក្ខវត្ថុស្មី - វាឡយក្ខវិហារន្តិ យស្មី វិហារេ វាឡោ ចល្លោ យក្ខោ
វសតិ, តំ វិហារំ។ យោ ហិ ឯវរូបំ វិហារំ អជានន្តោ កេវលំ វសនត្ថាយ
បេសេតិ, អនាបត្តិ។ យោ មរណាធិប្បាយោ បេសេតិ, សោ ឥតវស្ស មរណេន
ចារាជិកំ, អមរណេន ធុល្លច្ចយំ អាបជ្ជតិ។ យថា ច វាឡយក្ខវិហារំ; ឯវំ យត្ថ
វាឡសីហព្យគ្យាទិមិកា វា អជគរកណ្ឌាសប្បាទយោ ធីយជាតិកា វា វសន្តិ, តំ
វាឡវិហារំ បេសេន្តស្សបិ អាបត្តានាបត្តិភេទោ វេទិតញ្ចោ។ អយំ
ចាឡិមុត្តកនយោ។ យថា ច ភិក្ខុំ វាឡយក្ខវិហារំ បេសេន្តស្ស; ឯវំ
វាឡយក្ខម្បិ ភិក្ខុសន្តិកំ បេសេន្តស្ស អាបត្តានាបត្តិភេទោ វេទិតញ្ចោ។ ឯសេវ
នយោ វាឡកណ្ឌាវាទិវត្ថុសុបិ។ កេវលញ្ចេត្ថ យស្មី កណ្ឌាវេ វាឡមិកា វា
ធីយជាតិកា វា អត្ថិ, សោ វាឡកណ្ឌារោ។ យស្មី ចោរា អត្ថិ, សោ ចោរកណ្ឌារោតិ
ឯវំ បទត្ថមត្ថមេវ នាមំ។ មនុស្សវិគ្គហចារាជិកញ្ច នាមេតំ សណ្ឋំ,
បរិយាយកថាយ ន មុច្ឆតិ; តស្មា យោ វេទេយ្យ “អសុកស្មី នាម ឡិកាសេ ចោរោ

និស្សិត, យោ តស្ស សីសំ ជិន្និត្វា អាហារតិ, សោ រាជតោ សក្ការីសេសំ
លភតី"តិ។ តស្ស ចេតំ វេចនំ សុត្វា កោចិ នំ គន្ធា មារេតិ, អយំ ចារាជិកោ
ហោតីតិ។

១៨៨. តំ មញ្ញមាណោតិ អាទិសុ សោ កិរ ភិក្ខុ អត្ថនោ វេរិភិក្ខុំ
មារេតុកាមោ ចិន្តេសិ - “ឥមំ មេ ទិវា មារេន្តស្ស ន សុករំ ភវេយ្យ សោត្តិនា
គន្ធី, វត្ថី នំ មារេស្សមី”តិ សល្លកេត្វា វត្ថី អាគម្ម ពហុនំ សយិតជ្ជានេ តំ
មញ្ញមាណោ តមេវ ជីវិតា វារោហេសិ។ អបរោ តំ មញ្ញមាណោ អញ្ញំ, អបរោ អញ្ញំ
តស្សេវ សហាយំ មញ្ញមាណោ តំ, អបរោ អញ្ញំ តស្សេវ សហាយំ មញ្ញមាណោ
អញ្ញំ តស្ស សហាយមេវ ជីវិតា វារោហេសិ។ សព្វេសម្មិ ចារាជិកមេវ។

អមនុស្សគហិតវត្ថុសុ បឋមេ វត្ថុស្មី “យក្ខំ បលាបេស្សមី”តិ បហារំ
អនាសិ, ឥតរោ “ន ធានាយំ វិវជ្ឈីតុំ សមត្តោ, មារេស្សមី ន”ន្តិ។ ឯត្ថ ច
នមរណាធិប្បាយស្ស អនាបត្តិ វុត្តាតិ។ ន ឯត្ថកេនេវ អមនុស្សគហិតស្ស
បហារោ ធាតញ្ចោ, តាលបណ្ណំ បន បរិត្តសុត្តំ វា ហត្ថេ វា ចាទេ វា ពិន្ទិតព្ពំ,
វតនសុត្តាធិនិ បរិត្តានិ ភណ្ឌិតញ្ចានិ, “មា សីលវន្តំ ភិក្ខុំ វិហោថេហី”តិ ធម្មកថា
កាតព្វាតិ។ សគ្គកថាធិនិ ឧត្តានត្ថានិ។ យញ្ចេត្ថ វត្ថុព្ពំ តំ វុត្ថមេវ។

១៨៩. វុក្ខេច្ឆននវត្ថុ អដ្ឋពន្ធនវត្ថុសទិសំ។ អយំ បនវិសេសោ - យោ វុក្ខេន
ឌីត្តតោបិ ន មរតិ, សក្កា ច ហោតិ ឯកេន បស្សេន វុក្ខំ ធម្មា បថី វា ខនិទ្វា
និក្ខមិតុំ, ហត្ថេ ចស្ស វាសិ វា កុហរី វា អត្ថិ, តេន អបិ ជីវិតំ បរិច្ចជិតព្ពំ, ន ច
វុក្ខោ វា ជិន្និតញ្ចោ, ន បថី វា ខណ្ឌិតញ្ចា។ កស្មា? ឯវំ ករោន្តោ ហិ ចាចិត្តិយំ
អាបជ្ជតិ, ពុទ្ធស្ស អាណំ ភញ្ញតិ, ន ជីវិតបរិយន្តំ សីលំ ករោតិ។ តស្មា អបិ
ជីវិតំ បរិច្ចជិតព្ពំ, ន ច សីលន្តិ បរិគ្គហេត្វា ន ឯវំ កាតព្ពំ។ អញ្ញស្ស បន
ភិក្ខុនោ វុក្ខំ វា ជិន្និត្វា បថី វា ខនិទ្វា តំ និហរិតុំ វុដ្ឋតិ។ សចេ

ឧទុក្ខលយន្តកេន រុក្ខំ បវេន្តត្វា នីហិតត្តោ ហោតិ, តំយេវ រុក្ខំ និទ្ទិត្វា
ឧទុក្ខលំ គហេតព្ពន្តិ មហាសុមត្ថេរោ អាហា។ អញ្ញម្បិ និទ្ទិត្វា គហេតុំ វេន្តតិ
មហាបទុមត្ថេរោ។ សោញ្ញាទីសុ បតិស្សបិ និស្សេណី ពន្ទិត្វា ឧត្តារណោ
ឯសេវ នយោ។ អត្ថនា ភូតកាមំ និទ្ទិត្វា និស្សេណី ន កាតញ្ញា, អញ្ញោសំ កត្វា
ឧទ្ទិវតុំ វេន្តតិ។

១៩០. នាយាលិម្បនវត្ថុសុ - នាយំ អាលិម្បេន្តស្ស វេន អគ្គី អទំសុ។ ឯត្ថ បន
ឧទ្ទិស្សនុទ្ទិស្សវេន ចារាជិកានន្តិយមុល្លច្ចយចាចិត្តិវត្ថុនំ អនុបតោ
ចារាជិកាទីនិ អកុសលរាសីភារោ ច បុព្វេ វត្ថុនយេនេវ វេទិតញ្ញោ។
“អល្លតិណាវនប្បុគ្គាទយោ ឧប្បន្ទ” តិ អាលិម្បេន្តស្ស ច ចាចិត្តិយំ។
“ធិត្ថបករណានិ វិនស្សន្ទ” តិ អាលិម្បេន្តស្ស ទុក្ខដំ។ ឱឱធិប្បាយេនាបិ ទុក្ខដន្តិ
សង្ខេបដ្ឋកថាយំ វត្ថុ។ “យំ កិញ្ចិ អល្លសុក្ខំ សត្រ្និយានិទ្ធិយំ ឧប្បត្ថ” តិ
អាលិម្បេន្តស្ស វត្ថុវេន ចារាជិកមុល្លច្ចយចាចិត្តិយទុក្ខដានិ វេទិតញ្ញានិ។

បដគ្គីនានំ បន បរិត្តករណាញា ភគវតោ អនុញ្ញាតំ, តស្មា អរញ្ញោ
វេនកម្មិកេហិ វា ទិន្នំ សយំ វា ឧទ្ទិតំ អគ្គី អាគច្ឆន្តំ ទិស្វា “តិណាកុដិយោ មា
វិនស្សន្ទ” តិ តស្ស អគ្គីនោ បដិអគ្គី នាតុំ វេន្តតិ, យេន សទ្ធិ អាគច្ឆន្តោ អគ្គី
ឯកតោ ហុត្វា និរុច្ចានោ និព្វាតិ។ បរិត្តម្បិ កាតុំ វេន្តតិ តិណាកុដិកានំ
សមន្តា ភូមិច្ឆនំ បរិខាខណំ វា, យថា អាគតោ អគ្គី ឧចានំ អលភិត្វា
និព្វាតិ។ ឯតញ្ច សព្វំ ឧទ្ទិតេយេវ អគ្គីស្មី កាតុំ វេន្តតិ។ អនុទ្ទិតេ
អនុបសម្បន្នេហិ កប្បិយវេហារេន ការេតព្ពំ។ ឧទកេន បន និព្វាបេន្នេហិ
អប្បណាកមេវ ឧទកំ អាសិញ្ចិតព្ពំ។

១៩១. អាឃាតនវត្ថុស្មី - យថា ឯកប្បហារវេនេ; ឯវំ “ទ្វិហិ បហារេហិ” តិ
អាធិវេនេសុបិ ចារាជិកំ វេទិតព្ពំ។ “ទ្វិហិ” តិ វុត្ថេ ច ឯកេន បហារេន មារិតេបិ

ខេត្តមេរ ឡើងវិញ តាមដំណើរការ តើហ្នឹង មារិតេ បន្តវិស័យផ្ទៃក្នុង។ ឥត យថាបរិច្ឆេទ
វា បរិច្ឆេទព្រំដែន វា អវិស័យផ្ទៃក្នុង, បរិច្ឆេទនាទីក្នុងមេ បន្តសព្វវិស័យផ្ទៃក្នុង ហោតិ,
អាណាបកោ មុន្នតិ, វេជ្ជកស្សវ ទោសោ។ យថា ប បហារេសុ; ឃុំ បុរិសេសុបិ
“ឃុំ មារេតូ” តិ វុត្ថុ ឃុំ កេនេ មារិតេ ចារាជិកំ, ធូហ្នឹង មារិតេ វិស័យផ្ទៃក្នុង។ “ធូ
មារេតូ” តិ វុត្ថុ ឃុំ កេនេ វា ធូហ្នឹង វា មារិតេ ចារាជិកំ, តើហ្នឹង មារិតេ វិស័យផ្ទៃក្នុង
វេជ្ជតត្ថំ។ ឃុំ កោ សង្កាមេ វេជ្ជនេ ធារតោ បុរិសេសុ សីសំ អសីនា ជិន្នតិ,
អសីសកំ កេនេ ធារតិ, តមញ្ញោ បហារិតោ ចារេសិ, កស្ស ចារាជិកន្តិ វុត្ថុ
ឧបទ្ទា យោ “តមន្តបរិច្ឆេទកស្ស” តិ អាហំសុ។ អាភិធម្មិកកោធត្ថត្ថេរោ
“សីសេន្តបរិច្ឆេទកស្ស” តិ។ ឃុំ ចារាជិកំ វុត្ថុនិ ឥមេសុ វុត្ថុសុ អត្ថជីបនេ វុត្ថុព្រំដែន តិ។

១៩២. តក្កវត្ថុស្មី - អនិយមេត្វា “តក្កំ ចាយេថា” តិ វុត្ថុ យំ វា តំ វា តក្កំ
ចាយេត្វា មារិតេ ចារាជិកំ។ និយមេត្វា បន្ត “កោតក្កំ មហីសតក្កំ
អជីកាតក្កំ” តិ វា, “សីតំ ឧណ្ណំ ធូបិតំ អធូបិត” តិ វា វុត្ថុ យំ វុត្ថុ, តតោ អញ្ញំ
ចាយេត្វា មារិតេ វិស័យផ្ទៃក្នុង។

លោកស្រីវត្ថុស្មី - លោកស្រីវត្ថុស្មី ឆាម សព្វសាភិសម្ព័ន្ធតំ ឃុំ កំ
កេសន្តំ។ តំ កិរ កេរោត្តា ហរិតកាមលកិរិតកកសាវេ សព្វជញ្ញានិ
សព្វអបរណ្ណានិ សត្តន្តម្បិ ជញ្ញានំ ឡើង កេនេ ជលានិ សព្វជលានិ
វេត្តកេតកខន្ធវិកន្ធវិរាជយោ សព្វកន្ធវិរេ មន្តមសខណ្ឌានិ អនេកានិ ប
មធុដាលិតសិទ្ធិវលោកានិកេដុកានិ កេសន្តានិ បក្ខិបិត្វា កុម្មិមុខំ លិម្បិត្វា
ឃុំ វា ធូ វា តិលិ វា សំវេជ្ជនិ បេជ្ជនិ, តំ បរិបទិត្វា ជម្ពុរសវណ្ណំ ហោតិ។
វាតកាសកុដ្ឋបណ្ណាភកន្ធវាជិនំ សិនិទ្ធកោជនំ ភុត្តានញ្ច ឧត្តរចានំ
ភត្តជីវណកកេសន្តំ តាទិសំ នត្ថិ។ តំ បនេតំ ភិក្ខុនំ បច្ឆាភត្តម្បិ វុត្ថុតិ,
គិលានានំ ចាកតិកមេរ, អគិលានានំ បន្ត ឧទកសម្ព័ន្ធនំ ចានបរិភោគនាទី។

សមន្តបាសាធិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ

តតិយចារាជិកវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៤. ចតុត្ថចារាជិកំ

ចតុស្វរិទ្ធិ សត្តា, ចតុត្ថំ យំ បកាសយិ;
ចារាជិកំ តស្ស ធានិ, បត្តោ សំវណ្ណនាគ្គមោ។

យស្មា តស្មា សុរិញ្ញយ្យំ, យំ បុព្វេ ច បកាសិតំ;
តំ វជ្ជយិត្វា អស្សបិ, ហោតិ សំវណ្ណនា អយំ។

វគ្គមុនាតិវិយកិក្ខុវត្ថុវណ្ណនា

១៩៣. តេន សមយេន ពុទ្ធា ភគវា វេសាលីយំ វិហារតិ... បេ... គិហីនំ កម្មន្តំ
អធិជ្ជេមាតិ គិហីនំ ខេត្តសុ ចេវ អាវាមាធិសុ ច កត្តព្ភកិក្ខុំ អធិជ្ជាម; “ឯវំ
កាតព្វំ, ឯវំ ន កាតព្វ”ន្តិ អាចិក្ខាម ចេវ អនុសាសាម ចាតិ វុត្តំ ហោតិ។
ទូតេយ្យន្តិ ទូតកម្មំ។ ឧត្តរិមនុស្សធម្មស្សាតិ មនុស្សេ ឧត្តិណ្ណធម្មស្ស; មនុស្សេ
អតិក្ខមិត្វា ព្រហ្មត្ថំ វា និព្វានំ វា ចាបនកធម្មស្សាតិ អត្ថោ។ ឧត្តរិមនុស្សានំ វា
សេដ្ឋបុរិសានំ ឈាយីនព្វា អរិយានព្វា ធម្មស្ស។ អសុកោ ភិក្ខុតិអាធិសុ អត្តនា
ឯវំ មន្តយិត្វា បច្ឆា គិហីនំ ភាសន្តា “ពុទ្ធវត្ថិតោ នាម ភិក្ខុ បឋមស្ស ឈានស្ស
លាភី, ធម្មវត្ថិតោ ធុតិយស្ស”តិ ឯវំ នាមវសេនេវ វណ្ណំ ភាសីស្វតិ វេទិតព្ពោ។
តត្ថ ឯសោយេវ ខោ អាវុសោ សេយ្យេតិ កម្មន្តាធិជ្ជានំ ទូតេយ្យហរណាព្វា
ពហុសបត្តំ មហាសមាមម្ពំ ន ច សមណសារុប្បំ។ តតោ បន ឧភយតោបិ
ឯសោ ឯវ សេយ្យេ ចាសំសតរោ សុន្ទរតរោ យោ អម្ពាភំ គិហីនំ អញ្ញមញ្ញស្ស
ឧត្តរិមនុស្សធម្មស្ស វណ្ណា ភាសិតោ។ កី វុត្តំ ហោតិ? ភីយាបជំ សណ្ឋាបេត្វា

និសិទ្ធិ វា ចង្អុល វា បុគ្គល វា អបុគ្គល វា គឺហ្នឹង “អយំ អសុកោ នាម ភិក្ខុ
បឋមស្ស ឈានស្ស លាភី” គឺ ឯវាទិដ្ឋានយេន យោ អម្ពាភំ អញ្ញោន អញ្ញស្ស
ឧត្តរិមនុស្សធម្មស្ស វណ្ណោ ភាសិតោ ភវិស្សតិ, ឯសោ ឯវ សេយ្យេតិ។
អនាគតសម្ពុទ្ធន្ទ បន អសតិ ន ឯតេហិ សោ តស្មី ខណោ ភាសិតោវ យស្មា ន
យុជ្ជតិ, តស្មា អនាគតសម្ពុទ្ធន្ទ កត្វា “យោ ឯវំ ភាសិតោ ភវិស្សតិ, សោ ឯវ
សេយ្យេ” គឺ ឯវមេត្ត អត្ថោ វេទិតញ្ចោ។ លក្ខណំ បន សទ្ធសត្ថតោ
បរិយេសិតព្យំ។

១៩៤. វណ្ណោវា អហោសុន្តិ អញ្ញោយេវ នេសំ អភិនវោ សរីរវណ្ណោ ឧប្បជ្ជិ,
តេន វណ្ណោន វណ្ណាវន្តោ អហោសុំ។ បីណិទ្រ្ទិយាតិ បញ្ចហិ បសាទេហិ
អភិនិវេជ្ជាកាសស្ស បរិបុណ្ណត្វា មនច្ឆដ្ឋានំ ឥន្ទ្រិយានំ អមិលាតភាវេន
បីណិទ្រ្ទិយា។ បសន្នមុខវណ្ណាតិ កិញ្ចាបិ អវិសេសេន វណ្ណាវន្តោ សរីរវណ្ណតោ
បន នេសំ មុខវណ្ណោ អធិកតវំ បសន្នោ; អន្នោ អនាវិលោ បរិសុទ្ធាតិ អត្ថោ។
វិប្បសន្នធិវណ្ណាតិ យេន ច តេ មហាកណិការបុច្ឆាទិសទិសេន វណ្ណោន
វណ្ណាវន្តោ, តាទិសោ អញ្ញោសម្បិ មនុស្សានំ វណ្ណោ អត្ថិ។ យថា បន ឥមេសំ; ឯវំ
ន តេសំ ធិវណ្ណោ វិប្បសន្នោ។ តេន វុត្ថំ - “វិប្បសន្នធិវណ្ណោ” គឺ។ ឥតិហ តេ
ភិក្ខុ នេវ ឧទ្ទេសំ ន បរិបុច្ឆំ ន កម្មដ្ឋានំ អនុយុញ្ញាត្វា។ អថ ខោ កុហកតាយ
អភូតគុណាសំវណ្ណោនាយ លទ្ធានិ បណ្ឌិតភោជនាទិ ភុញ្ញត្វា យថាសុខំ
និទ្ទារាមតំ សង្គណិការាមតញ្ចា អនុយុញ្ញាត្វា ឥមំ សរីរសោភំ ចាបុណ្ឌីសុ, យថា
តំ ពាលា ភន្តមិគប្បជីភាគាតិ។

វគ្គមុទាតិវិយាតិ វគ្គមុទាតិវាសិនោ។ កង្ខិ ភិក្ខុវេ ខមនីយន្តិ ភិក្ខុវេ កង្ខិ
តុម្ពាភំ ឥទំ ចតុចក្កំ នវធ្វារំ សរីរយន្តំ ខមនីយំ សក្កា ខមិតុំ សហិតុំ បរិហារិតុំ
ន កិញ្ចា ធុក្ខំ ឧប្បាទេតិគិ។ កង្ខិ យាបនីយន្តិ កង្ខិ សព្ពកិច្ចេសុ យាបេតុំ គមេតុំ

សក្ការ, ន កិត្យា អន្តរាយំ ធនេស្សតីតិ។ កុច្ឆិ បរិកន្តោតិ កុច្ឆិ បរិកន្តិតោ វរំ
ភវេយ្យ; “បរិកន្តោ” តិបិ ចាថោ យុជ្ជតិ។ ឯវំ វគ្គមុនាតិវិយេ
អនេកបរិយាយេន វិគរហិត្វា ឥនាទិ យស្មា តេហិ កតកម្មំ ចោរកម្មំ ហោតិ,
តស្មា អាយតី អញ្ញោសម្បិ ឯវ្យបស្ស កម្មស្ស អករណាតំ អថ ខោ ភគវា ភិក្ខុ
អាមន្តេសិ។

១៩៥. អាមន្តេត្វា ច បន “បញ្ចិមេ ភិក្ខុវេ មហាចោរា” តិអាទិមាហ។ តត្ថ
សន្តោ សិរិជ្ជមាធាតិ អត្ថិ ចេវ ឧបលព្ពន្ធិ ចាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ ឥនាតិ ឥមស្មី
សត្តលោកេ។ ឯវំ ហោតិ ឯវំ បុព្ពកាគេ ឥន្ទា ឧប្បជ្ជតិ។ កុនាស្ស ធាមាហន្តិ
ឯវុត្ថ សុឥតិ និចាតោ; កុនា ធាមាតិ អត្តោ។ សោ អបរេន សមយេនាតិ សោ
បុព្ពកាគេ ឯវំ ចិន្តេត្វា អនុក្កមេន បរិសំ វឡេន្តោ បន្តទូហនកម្មំ
បច្ឆន្តិមគាមវិលោបន្តិ ឯវមាធិនិ កត្វា វេបុល្លប្បត្តបរិសោ ហុត្វា គាមេបិ
អគាមេ, ជនបទេបិ អជនបទេ ករោន្តោ ហនន្តោ យាតេន្តោ ជិន្តេន្តោ
ធនាបេន្តោ បចេន្តោ ចាចេន្តោ។

ឥតិ ពាហិរកមហាចោរំ ធនេស្សត្វា តេន សទិសេ សាសនេ បញ្ចា
មហាចោរេ ធនេស្សតុំ “ឯវមេវ ខោ” តិអាទិមាហ។ តត្ថ ចាបភិក្ខុនោតិ អញ្ញោសុ
ហានេសុ មូលជ្ជិន្តោ ចារាជិកប្បត្តោ “ចាបភិក្ខុ” តិ វុច្ឆតិ។ ឥធម បន ចារាជិកំ
អនាបន្នោ ឥន្ទាចារេ បិតោ ឧទ្ធានុឧទ្ធកានិ សិក្ខាបទានិ មទ្ធិត្វា វិចរេន្តោ
“ចាបភិក្ខុ” តិ អធិប្បតោ។ តស្សាបិ ពាហិរកចោរស្ស វិយ បុព្ពកាគេ ឯវំ
ហោតិ - “កុនាស្ស ធាមាហំ... បេ... បរិក្ខារាទ” ត្ថិ។ តត្ថ សក្កតោតិ
សក្ការប្បត្តោ។ គរុកតោតិ គរុការប្បត្តោ។ មាទិតោតិ មនសា បិយាយិតោ។
បូជិតោតិ ចតុបច្ឆយាភិហារបូជាយ បូជិតោ។ អបចិតោតិ អបចិតិប្បត្តោ។
តត្ថ យស្ស ចត្តារោ បច្ឆយេ សក្ករិត្វា សុដ្ឋ អភិសម្ពុតេ បណ្ឌិតបណ្ឌិតេ កត្វា

ទេន្តិ, សោ សក្កតោ។ យស្មី គរុការំ បច្ចុបេត្វា ទេន្តិ, សោ គរុកតោ។ យំ មនសា
បិយាយន្តិ, សោ មាណិកោ។ យស្ស សត្តម្យេតំ ករោន្តិ, សោ បូជិតោ។ យស្ស
អភិវាទនបច្ចុដ្ឋានអញ្ញាលិកម្មាទិវសេន បរមនិបច្ចការំ ករោន្តិ, សោ
អបចិតោ។ ឥមស្ស ច បន សត្តម្យី ឥមំ លោកាមិសំ បត្តយមានស្ស ឯវំ
ហោតិ។

សោ អបវេន សមយេនាតិ សោ បុព្វភាគេ ឯវំ ចិន្តេត្វា អនុក្កមេន សិក្ខាយ
អតិព្ពតារវេ ឧទ្ធពេ ឧន្ទេន្ទ ចបលេ មុខវេ វិកិណ្ណាវាចេ មុជ្ជស្សតិ អសម្បជានេ
ចាកតិទ្រិយេ អាចរិយុបជ្ឈាយេហិ បរិច្ចត្តកេ លាភគរុកេ ចាបភិក្ខុ
សង្កណ្ឌិត្វា ឥរិយាបថសណ្ឌបនាទីនិ កុហាកវត្តានិ សិក្ខាបេត្វា “អយំ បេរោ
អសុកស្មី នាម សេនាសនេ វស្សំ ឧបគម្ម វត្តបជិបត្តិ បូរយមាឆោ វស្សំ វសិត្វា
និគ្កតោ” តិ លោកសម្មតសេនាសនសំវណ្ណានាទីហិ ឧចាយេហិ លោកំ
បរិចាចេតុំ បដិពាលេហិ ជាតកាទីសុ កតបរិចយេហិ សរសម្បន្នេហិ
ចាបភិក្ខុហិ សំវណ្ណិយមានគុណោ ហុត្វា សតេន វា សហស្សេន វា
បរិវុតោ... បេ... ភេសន្តបរិក្ខារាទំ។ អយំ ភិក្ខុវេ បឋមោ មហាចោរោតិ អយំ
សន្និច្ឆេនាទិចោរកោវិយ ន ឯកំ កុលំ ន ទ្វេ, អថ ខោ មហាជនំ វព្វេត្វា
ចតុបច្ចយគហណតោ “បឋមោ មហាចោរោ” តិ វេទិតញ្ចោ។ យេ បន
សុត្តន្តិកា វា អាភិធម្មិកា វា វិនយធរា វា ភិក្ខុ ភិក្ខាចារេ អសម្បជ្ជមាទេ ចាឡិ
វាចន្តា អដ្ឋកថំ កថេន្តា អនុមោទនាយ ធម្មកថាយ ឥរិយាបថសម្បត្តិយា ច
លោកំ បសាទេន្តា ជនបទចារិកំ ចរន្តិ សក្កតា គរុកតា មាណិកា បូជិតា
អបចិតា, តេ “តន្តិបវេណិយជនកា សាសនដោតកា” តិ វេទិតញ្ចោ។

តថាគតប្បវេទិតន្តិ តថាគតេន បដិវិទ្ធិំ បច្ចក្ខកតំ ជាធាបិតំ វា។ អត្តនោ
ធមាតីតិ បរិសមជ្ឈេ ចាឡិញ្ច អដ្ឋកថញ្ច សំសន្និត្វា មជ្ជវេន សវេន

បសាទនីយំ សុត្តន្តំ កថេត្វា ធម្មកថាវសេន អច្ឆរិយពុតជាតេនវិញ្ញាណេន
“អហោ, ភន្តេ, ចាឡិ ច អដ្ឋកថា ច សុបរិសុទ្ធា, កស្ស សន្តិកេ ឧគ្គល្លាត្តា” តិ
បុច្ឆិតោ “កោ អម្ពាទិសេ ឧគ្គហាបេតុំ សមត្ថោ” តិ អាចរិយំ អនុទិសិត្វា អត្តនា
បដិវិទូំ សយម្ពញ្ញាណាធិគតំ ធម្មវិនយំ បវេទេតិ។ អយំ តថាគតេន
សតសហស្សកប្បាធិកានិ ចត្តារិ អសង្ខេយ្យានិ ចារមិយោ បូរេត្វា កិច្ចេន
កសិរេន បដិវិទូធម្មត្ថេនកោ ទុតិយោ មហាចោរោ។

សុទ្ធិំ ព្រហ្មចារិន្តិ ខីណាសវភិក្ខុំ។ បរិសុទ្ធិំ ព្រហ្មចរិយំ ចរន្តិ និរុបក្កិលេសំ
សេដ្ឋចរិយំ ចរន្តំ; អញ្ញម្បិ វា អនាគាមី អាទី កត្វា យាវ សីលវន្តំ បុប្ផនំ
អវិប្បជិសារាទិវត្ថុកំ បរិសុទ្ធិំ ព្រហ្មចរិយំ ចរន្តិ។ អមូលកេន អព្រហ្មចរិយេន
អនុទំសេតីតិ តស្មី បុគ្គលេ អវិជ្ជមានេន អន្តិមវត្ថុនា អនុវទតិ ចោទេតិ; អយំ
វិជ្ជមានគុណមក្ខិ អរិយគុណត្ថេនកោ ទុតិយោ មហាចោរោ។

គរុកណ្ណានិ គរុបរិក្ខារានីតិ យថា អទិន្នាទានេ “ចតុរោ ជនា សំវិធាយ
គរុកណ្ណំ អវាហរុ” ត្ថិ (បរិ. ៤៧៩) ឯត្ថ បញ្ចមាសកក្កដកំ “គរុកណ្ណា” ត្ថិ វុច្ចតិ,
ឥធម បន ន ឯវំ។ អថ ខោ “បញ្ចិមាទិ, ភិក្ខុវេ, អវិស្សន្និយានិ នវិស្សន្នេតព្ពានិ
សង្ឃេន វា គណេន វា បុគ្គលេន វា។ វិស្សន្និតានិបិ អវិស្សន្និតានិ ហោត្ថិ។ យោ
វិស្សន្នេយ្យ, អាបត្ថិ ធុល្លច្ចយស្ស។ កតមាទិ បញ្ច? អារាមោ, អារាមវត្ថុ... បេ....
ធារុកណ្ណំ, មត្តិកាកណ្ណា” ត្ថិ វេចនតោ អវិស្សន្និតព្ពត្តា គរុកណ្ណានិ។ “បញ្ចិមាទិ,
ភិក្ខុវេ, អវេកន្និយានិ នវិកនិតព្ពានិ សង្ឃេន វា គណេន វា បុគ្គលេន វា។
វិកត្តានិបិ អវិកត្តានិ ហោត្ថិ។ យោវិកជេយ្យ, អាបត្ថិ ធុល្លច្ចយស្ស។ កតមាទិ
បញ្ច? អារាមោ, អារាមវត្ថុ... បេ.... ធារុកណ្ណំ, មត្តិកាកណ្ណា” ត្ថិ (ចូឡវ. ៣២២)
វេចនតោ អវេកន្និយត្តា សាធារណបរិក្ខារភាវេន គរុបរិក្ខារានិ។ អារាមោ
អារាមវត្ថុតិ អាទីសុ យំ វត្ថុព្រំ តំ សព្វំ “បញ្ចិមាទិ, ភិក្ខុវេ, អវិស្សន្និយានិ” តិ

ឧទ្ទកេ អាគតសុត្តន្តវណ្ណនាយមេវ ភណ្ឌិស្សម។ តេហិ គិហិ សង្កណ្ហាតីតិ
តានិ ធនត្វា ធនត្វា គិហិ សង្កណ្ហាតិ អនុគ្គណ្ហាតិ។ ឧបលាបេតីតិ “អហោ
អម្ពាភំ អយ្យេ” តិ ឯវំ លបនកេ អនុពន្ធនកេ សស្មេហោ ករោតិ។ អយំ
អវិស្សជ្ជិយំ អវេកង្កិយញ្ច គរុបរិក្ខារំ តថាភារតោ ថេនេត្វា គិហិ
សង្កណ្ហានកោ ចតុត្ថោ មហាចោរោ។ សោ ច បនាយំ ឥមំ គរុកណ្ហំ
កុលសង្កណ្ហានតំ វិស្សជ្ជេន្តោ កុលទូសកទុក្កជំ អាបជ្ជតិ។
បញ្ចាជនីយកម្មារហោ ច ហោតិ។ ភិក្ខុសង្ឃំ អភិកវិទ្វា ឥស្សរវតាយ
វិស្សជ្ជេន្តោ ធុល្លច្ចយំ អាបជ្ជតិ។ ថេយ្យចិត្តេន វិស្សជ្ជេន្តោ ភណ្ហំ អគ្យាបេត្វា
ការេតព្ពោតិ។

អយំ អគ្គោ មហាចោរោតិ អយំ ឥមេសំ ចោរានំ ជេដ្ឋចោរោ; ឥមិនា
សទិសោ ចោរោ នាម នត្ថិ, យោ បញ្ចិន្ទ្រិយគ្គហណាតីតំ អតិសណ្ឋាសុខុមំ
លោកុត្តរធម្មំ ថេនេតិ។ កី បន សក្កា លោកុត្តរធម្មោ ហិរញ្ញសុវណ្ណាធិនិវិយ
វព្វេត្វា ថេនេត្វា គហេតុន្តិ? ន សក្កា, តេនេវាហា - “យោ អសន្តំ អភូតំ
ឧត្តរិមនុស្សធម្មំ ឧល្លបតី” តិ។ អយញ្ចិ អត្ថនិ អសន្តំ តំ ធម្មំ កេវលំ “អត្ថិ មយ្ហំ
ឯសោ” តិ ឧល្លបតិ, ន បន សក្កាតិ ហំនា ចាវេតុំ, អត្ថនិ វា សិវិជ្ជមានំ កាតុំ។
អថ កស្មា ចោរោតិ វុត្តោតិ? យស្មា តំ ឧល្លបិទ្វា អសន្តសម្ភារំនាយ ឧប្បន្នេ
បច្ចយេ គណ្ហាតិ។ ឯវញ្ចិ គណ្ហាតា តេ បច្ចយា សុខុមេន ឧចាយេន វព្វេត្វា
ថេនេត្វា គហិតា ហោន្តិ។ តេនេវាហា - “តំ កិស្ស ហេតុ? ថេយ្យាយ វោ ភិក្ខុវេ
រជ្ជបិណ្ឌោ ភុត្តោ” តិ។ អយញ្ចិ ឯត្ថ អត្តោ - យំ អវោចុម្ព - “អយំ អគ្គោ
មហាចោរោ, យោ អសន្តំ អភូតំ ឧត្តរិមនុស្សធម្មំ ឧល្លបតី” តិ។ តំ កិស្ស
ហេតុតិ កេន ការណេន ឯតំ អវោចុម្ពាតិ ថេ។ “ថេយ្យាយ វោ ភិក្ខុវេ
រជ្ជបិណ្ឌោ ភុត្តោ” តិ ភិក្ខុវេ យស្មា សោ តេន រជ្ជបិណ្ឌោ ថេយ្យាយ
ថេយ្យចិត្តេន ភុត្តោ ហោតិ។ ឯត្ថ ហិ វោកាវោ “យេ ហិ វោ អវិយា

អរញ្ញវេទបត្តានី"តិអាទិសុ (ម. និ. ១.៣៥-៣៦) វិយ បទបូរណាមត្តេ និចាតោ។
តស្មា "តុម្ពេហិ ភុត្តោ"តិ វេមស្ស អត្តោ ន ទដ្ឋញ្ចោ។

ឥនានិ តមេវត្ថំ កាថាហិ វិភូតតវំ ករោន្តោ "អញ្ញថា សន្ត"ន្តិអាទិមាហ។
តត្ថ អញ្ញថា សន្តន្តិ អបរិសុទ្ធកាយសមាចារាទិកេន អញ្ញោនាការេន សន្តំ។
អញ្ញថា យោ បវេទេយេតិ បរិសុទ្ធកាយសមាចារាទិកេន អញ្ញេន អាការេន
យោ បវេទេយ្យ។ "បរមបរិសុទ្ធា អហំ, អត្ថិ មេ អព្ពន្ធវេ លោកុត្តរធម្មោ"តិ វេ
ជាតាបេយ្យ។ បវេទេត្វា ច បន តាយ បវេទនាយ ឧប្បន្នំ ភោជនំ អរហាវិយ
ភុញ្ញតិ។ និកច្ច កិតវស្សេវ ភុត្ថំ ថេយ្យេន តស្ស តន្តិ និកច្ចាតិ វញ្ចេត្វា អញ្ញថា
សន្តំ អញ្ញថា ទស្សេត្វា។ អគុម្ព អគច្ច ភូតមេវ សាខាបលាសបល្លវាទិន្នាទនេន
គុម្ពមិវ គច្ចមិវ ច អត្តានំ ទស្សេត្វា។ កិតវស្សេវាតិ វញ្ចកស្ស កេរាជិកស្ស
គុម្ពគច្ចសញ្ញាយ អរញ្ញោ អាគតាគតេ សកុណោ គហេត្វា ជីវិតកប្បកស្ស
សាកុណិកស្សេវ។ ភុត្ថំ ថេយ្យេន តស្ស តន្តិ តស្សាបិ អនរបាណ្ឌស្សេវ សតោ
អរបាណ្ឌការំ ទស្សេត្វា លទ្ធភោជនំ ភុញ្ញតោ; យំ តំ ភុត្ថំ តំ យថា
សាកុណិកកិតវស្ស និកច្ច វញ្ចេត្វា សកុណាគ្គហរំ, វេ មនុស្សេវ វញ្ចេត្វា
លទ្ធស្ស ភោជនស្ស ភុត្តត្តា ថេយ្យេន ភុត្ថំ នាម ហោតិ។

ឥមំ បន អត្ថវសំ អជានន្តា យេ វេ ភុញ្ញន្តិ, កាសាវកណ្ណា... បេ.... និរយំ តេ
ឧបបជ្ជវេ កាសាវកណ្ណាតិ កាសាវេន វេវិតកណ្ណា។ វត្ថុកមេវ
អរិយទ្ធជនាណាមត្តំ, សេសំ សាមញ្ញំ នត្ថិតិ វុត្ថំ ហោតិ។ "ភវិស្សន្តិ ខោ
បនានន្ត អនាគតមទ្ធានំ កោត្រភុនោ កាសាវកណ្ណា"តិ (ម. និ. ៣.៣៨០) វេ
វុត្ថុទុស្សីលានំ វតំ អធិវចនំ។ ចាបធម្មាតិ លាមកធម្មា។ អសញ្ញតាតិ
កាយាធិហិ អសញ្ញតា។ ចាចាតិ លាមកបុគ្គលា។ ចាបេហិ កម្មេហិតិ តេហិ
ករណាកាលេ អាទិនំ អទិស្វា កតេហិ បរវញ្ញនាធិហិ ចាបកម្មេហិ។ និរយំ

តេ ឧបបន្ទ្រេតិ និរស្សនំ ទុគ្គតី តេ ឧបបន្ទ្រេតិ; តស្មា សេយ្យោ អយោគុណ្ហតិ
តាថា។ តស្សត្ថោ - សចាយំ ទុស្សីលោ អសញ្ញតោ ឥន្ទាចារេ បិតោ កុហនាយ
លោកំ វញ្ចកោ បុគ្គលោ តត្ថំ អគ្គិសិខុបមំ អយោគុណ្ហំ ភុញ្ញេយ្យ
អន្លោបារេយ្យ, តស្ស យញ្ចេតំ វជ្ជបិណ្ឌំ ភុញ្ញេយ្យ, យញ្ចេតំ អយោគុណ្ហំ, តេសុ
ទ្ធិសុ អយោគុណ្ហាវ ភុត្ថោ សេយ្យោ សុន្ទរតរោ បណីតតរោ ច ភវេយ្យ, ន ហិ
អយោគុណ្ហស្ស ភុត្ថត្ថា សម្បរាយេ សព្ពញ្ញតញ្ញាលោនាបិ ទុដ្ឋានបរិច្ឆេទំ ទុក្ខំ
អនុភវតិ។ ឯវំ បដិលទ្ធស្ស បន តស្ស វជ្ជបិណ្ឌស្ស ភុត្ថត្ថា សម្បរាយេ
វុត្ថប្បការំ ទុក្ខំ អនុភោតិ, អយញ្ញោ កោដិប្បត្ថោ មិន្ទាជីវោតិ។

ឯវំ ចាបកិរិយាយ អនាទីនវទស្សវីនំ អាទីនំ ទស្សេត្វា “អថ ខោ ភគវា
វគ្គមុនាតិរិយេ ភិក្ខុ អនេកបរិយាយេន វិគវហិត្វា ទុព្ភរតាយ
ទុប្បាសតាយ... បេ... ឥមំ សិក្ខាបទំ ឧទ្ទិសេយ្យថា” តិ ច វត្វា ចតុត្ថចារាជិកំ
បញ្ញាបេន្តោ “យោ បន ភិក្ខុ អនភិជាន” ត្ថិ អាទិមាហា។

ឯវំ មូលច្ឆេដ្ឋវសេន ទន្ធាំ កត្វា ចតុត្ថចារាជិកេ បញ្ញាត្តេ អបរម្មិ
អនុប្បញ្ញត្តត្ថាយ អធិមាទវត្ថុ ឧទទាទិ។ តស្ស ប្បត្តិទីបនត្ថំ ឯតំ វុត្ថំ - “ឯវំ ព្វំទំ
ភគវតា ភិក្ខុនំ សិក្ខាបទំ បញ្ញត្តំ ហោតិ” តិ។

អធិមាទវត្ថុវណ្ណានា

១៩៦. តត្ថ អទិដ្ឋេ ទិដ្ឋសញ្ញានោតិ អរហត្តោ ញ្ញាណចក្កនា អទិដ្ឋេយេវ “ទិដ្ឋំ
អម្ពេហិ អរហត្ត” ត្ថិ ទិដ្ឋសញ្ញានោ ហុត្វា។ ឯស នយោ អប្បត្តាទីសុ។ អយំ បន
វិសេសោ - អប្បត្តេតិ អត្ថនោ សន្តានេ ឧប្បត្តិវសេន អប្បត្តេ។ អនធិគតេតិ
មគ្គការីនាយ អនធិគតេ; អប្បដិលទ្ធពិ អត្តោ។ អសច្ចិកតេតិ អប្បដិវិទ្ធេ
បច្ឆវេក្ខណាវសេន វា អប្បច្ចក្ខកតេ។ អធិមាទេនាតិ អធិគតមាទេន;

“អធិគតា មយ”ន្តិ ឯវំ ឧប្បន្នមាណេនាតិ អត្ថោ, អធិកមាណេន វា ឧទ្ធុមាណេនាតិ
អត្ថោ។ អញ្ញំ ព្យាករីស្វតិ អរហត្តំ ព្យាករីសុ; “បត្តំ អាវុសោ អម្ពេហិ អរហត្តំ,
កតំ ករណីយ”ន្តិ ភិក្ខុនំ អាហោចេសុំ។ តេសំ មគ្គេន អប្បហីនកិលេសត្តា
កេរលំ សមថវិបស្សនាពលេនវិក្ខម្ពិតកិលេសានំ អបរេន សមយេន
តថាវុបបច្ចយសមាយោគេ វាគាយ ចិត្តំ នមតិ; វាគត្ថាយ នមតីតិ អត្ថោ។
ឯស នយោ ឥតវេសុ។

តញ្ច ខោ ឯតំ អញ្ញោហារិកន្តិ តញ្ច ខោ ឯតំ តេសំ អញ្ញព្យាករណំ
អញ្ញោហារិកំ អាបត្តិបញ្ញាបនេ វោហារំ ន គច្ឆតិ; អាបត្តិយា អង្គំ ន ហោតីតិ
អត្ថោ។

កស្ស បនាយំ អធិមាណោ ឧប្បជ្ជតិ, កស្ស នុប្បជ្ជតីតិ? អរិយសាវកស្ស
តាវ នុប្បជ្ជតិ សោ ហិ
មគ្គជលនិព្វានបហីនកិលេសអវសិដ្ឋកិលេសបច្ចវេក្ខណោន
សញ្ញាតសោមនស្សោ អរិយគុណាបដិវេជេ និក្ខត្តោ។ តស្មា សោតាបន្នោជីនំ
“អហំ សកទាគាមី”តិ អាទិវសេន អធិមាណោ នុប្បជ្ជតិ។ ធុស្សីលស្ស នុប្បជ្ជតិ,
សោ ហិ អរិយគុណាធិគមេ និរាសោវ។ សីលវតោបិ បរិច្ចត្តកម្មដ្ឋានស្ស
និទ្ទារាមតាធិមនុយុត្តស្ស នុប្បជ្ជតិ។ សុបរិសុទ្ធសីលស្ស បន កម្មដ្ឋានេ
អប្បមត្តស្ស នាមរូបំ វវត្ថុបេត្វា បច្ចយបរិគ្គហេនវិតិណ្ណាកម្ពីស្ស តិលក្ខណំ
អាហោចេត្វា សម្ពាវេ សម្មសន្តស្ស អារទ្ធិវិបស្សកស្ស ឧប្បជ្ជតិ, ឧប្បន្នោ ច
សុទ្ធសមថលាភី វា សុទ្ធិវិបស្សនាលាភី វា អន្តរា វេបេតិ, សោ ហិ ធនបិ
វីសតិបិ តីសម្មី វស្សានិ កិលេសសមុទាចារំ អបស្សីត្វា “អហំ
សោតាបន្នោ”តិ វា “សកទាគាមី”តិ វា “អនាគាមី”តិ វា មញ្ញតិ។
សមថវិបស្សនាលាភី បន អរហត្តោយេវ វេបេតិ។ តស្ស ហិ សមាធិពលេន

កិលេសាវិក្ខម្ពិកា, វិបស្សនាពលេន សង្ខារា សុបរិក្ខហិតា, តស្មា សង្ខម្ប
វស្សនិ អសីតិម្បិ វស្សនិ វស្សសតម្បិ កិលេសា ន សមុទាចរន្តិ,
ខ័ណ្ឌាសវស្សេវ ចិត្តចារោ ហោតិ។ សោ ឯ ធីយរត្តំ កិលេសសមុទាចារំ
អបស្សន្តោ អន្តរា អបត្វារ “អរហា អហ”ន្តិ មញ្ញតីតិ។

សិក្ខាសិក្ខាបទវណ្ណា

១៩៧. អនភិជាតន្តិ ន អភិជាតំ។ យស្មា បនាយំ អនភិជាតំ សមុទាចរតិ,
សូស្ស សន្តានេ អនុប្បន្នោ ញាណោ ច អសង្ខតតោតិ អក្ខតោ ហោតិ។
តេនស្ស បទភាជនេ “អសន្តំ អក្ខតំ អសំវិជ្ជមាន”ន្តិ វត្ថុ “អជាតន្តោ
អបស្សន្តោ”តិ វុត្ថំ។

ឧត្តរិមនុស្សធម្មន្តិ ឧត្តរិមនុស្សនំ ឈាយីនព្វោវ អរិយានព្វា ធម្មំ។
អត្ថបនាយិកន្តិ អត្ថនិ តំ ឧបនេតិ, អត្តានំ វា តត្ថ ឧបនេតីតិ អត្ថបនាយិកោ,
តំ អត្ថបនាយិកំ; ឯ វំ កត្វា សមុទាចរេយ្យាតិ សម្ពុត្តោ។ បទភាជនេ បន យស្មា
ឧត្តរិមនុស្សធម្មោ នាម ឈានំ វិមោក្ខំ សមាធិ សមាបត្តិ ញាណទស្សនំ... បេ....
សុញ្ញភារេ អភិរតីតិ ឯ វំ ឈានាទយោ អនេកធម្មា វុត្តា។ តស្មា តេសំ សព្វេសំ
វសេន អត្ថបនាយិកការំ ទស្សន្តោ “តេ វា កុសលេ ធម្មេ អត្ថនិ ឧបនេតី”តិ
ពហុវចននិទ្ទេសំ អកាសិ។ តត្ថ “ឯតេ ធម្មា មយិ សន្និស្សន្តិ”តិ សមុទាចរន្តោ
អត្ថនិ ឧបនេតិ។ “អហំ ឯតេសុ សន្និស្សន្តិ”តិ សមុទាចរន្តោ អត្តានំ តេសុ
ឧបនេតីតិ វេទិតព្វោ។

អលមរិយញាណទស្សនន្តិ ឯត្ថ លោកិយលោកុត្តរា បញ្ញា ជាតនន្ទេន
ញាណំ, ចក្ខុនា ទិដ្ឋមិវ ធម្មំ បច្ចក្ខករណតោ ទស្សនន្ទេន ទស្សនន្តិ
ញាណទស្សនំ។ អរិយំ វិសុទ្ធិំ ឧត្តមំ ញាណទស្សនន្តិ អរិយញាណទស្សនំ។

អលំ បរិយត្តំ កិលេសវិទ្ធិសនសមត្ថំ អរិយញ្ញាណទស្សនមេត្ត, ឈានាទិកេន
ឧត្តរិមនុស្សធម្មេ អលំ វា អរិយញ្ញាណទស្សនមស្សាតិ
អលមរិយញ្ញាណទស្សនោ, តំ អលមរិយញ្ញាណទស្សនំ ឧត្តរិមនុស្សធម្មន្តិ ឯវំ
បទត្ថសម្ពន្ធា វេទិតញ្ញា។ តត្ថ យេន ញ្ញាណទស្សនេន សោ
អលមរិយញ្ញាណទស្សនោតិ វុច្ចតិ។ តទេវ ទស្សេតុំ “ញ្ញាណន្តិ តិស្សោវិជ្ជា,
ទស្សនន្តិ យំ ញ្ញាណំ តំ ទស្សនំ; យំ ទស្សនំ តំ ញ្ញាណ” តិវិជ្ជាសីសេន
បទភាជនំ វុត្តំ។ មហាគ្គតលោកុត្តរា បនេត្ថ សញ្ញាបិ បញ្ញា “ញ្ញាណ” តិ
វេទិតញ្ញា។

សមុទាចរេយ្យាតិ វុត្តប្បការមេតំ ឧត្តរិមនុស្សធម្មំ អត្ថបនាយិកំ កត្វា
អាហេចេយ្យ។ **ឥត្ថិយា** វាតិអាទិ បន អាហេចេតត្ថបុគ្គលនិទស្សនំ។ ឯតេសញ្ញា
អាហេចិតេ អាហេចិតំ ហោតិ ន ទេវមារព្រហ្មានំ, នាបិ
បេតយក្ខតិវន្តានគតានន្តិ។ **ឥតិ ជាតាមិ ឥតិ បស្សមីតិ**
សមុទាចរណាការនិទស្សនមេតំ។ បទភាជនេ បនស្ស “ជាតាមហំ ឯតេ ធម្មេ,
បស្សមហំ ឯតេ ធម្មេ” តិ ឥទំ តេសុ ឈានាទីសុ ធម្មេសុ ជាទនបស្សនានំ
បរិត្តិទីបនំ, “អត្ថិ ច មេ ឯតេ ធម្មា” តិអាទិ អត្ថបនាយិកការទីបនំ។

១៩៨. តតោ អបរេន សមយេនាតិ អាបត្តិបដិជាននសមយទស្សនមេតំ។
អយំ បន អាហេចិតក្ខណោយេវ ចារាជិកំ អាបជ្ជតិ។ អាបត្តិ បន អាបន្នោ យស្មា
បរេន ចោទិតោ វា អចោទិតោ វា បដិជាតាតិ; តស្មា “សមនុគ្គាហិយមាណោ វា
អសមនុគ្គាហិយមាណោ វា” តិ វុត្តំ។

តត្ថ សមនុគ្គាហិយមាណេ តាវ - កី តេ អធិគតន្តិ អធិគមបុច្ឆា;
ឈានវិមោក្ខាទីសុ, សោតាបត្តិមគ្គាទីសុ វា កី តយា អធិគតន្តិ។ កីន្តិ តេ
អធិគតន្តិ ឧចាយបុច្ឆា។ អយញ្ញា ឯត្ថាធិប្បាយោ - កី តយា អនិច្ចលក្ខណំ ជុវំ

កត្វា អធិគតំ, ធុត្វានត្ថលក្ខណេសុ អញ្ញាតរំ វា? កី វា សមាធិវេសេន
អភិធិវិសិទ្ធា, ឧទាហុ វិបស្សនាវេសេន? តថា កី រូបេ អភិធិវិសិទ្ធា, ឧទាហុ
អរូបេ? កី វា អជ្ឈត្ថំ អភិធិវិសិទ្ធា, ឧទាហុ ពហិទ្ធាតិ? កតា តេ អធិគតន្តិ
កាលបុច្ឆា។ បុព្ពល្លោមជ្ឈន្តិកាធិសុ កតវស្មី កាលេតិ វុត្ថំ ហោតិ? កត្ថ តេ
អធិគតន្តិ ឌីកាសបុច្ឆា។ កតវស្មី ឌីកាសេ, កី វត្ថិដ្ឋានេ, ធិវាដ្ឋានេ, វុក្ខមូលេ,
មណ្ឌាបេ, កតវស្មី វា វិហារេតិ វុត្ថំ ហោតិ។ កតមេ តេ កិលេសា បហីនាតិ
បហីនកិលេសបុច្ឆា។ កតវមគ្គវដ្ឋា តវ កិលេសា បហីនាតិ វុត្ថំ ហោតិ។
កតមេសំ តុំ ធម្មានំលាភីតិ បដិលទ្ធដម្មបុច្ឆា។ បឋមមគ្គាធិសុ កតមេសំ
ធម្មានំ តុំ លាភីតិ វុត្ថំ ហោតិ។

តស្មា ឥនាធិ ចេបិ កោចិ ភិក្ខុ ឧត្តរិមនុស្សធម្មាធិគមំ ព្យាករេយ្យ, ន សោ
ឯត្តាវតាវ សក្កាតញ្ចោ។ ឥមេសុ បន ធនុ ឋានេសុ សោធនត្ថំ វុត្ថញ្ចោ - “កី តេ
អធិគតំ, កី ឈានំ, ឧទាហុ វិមោក្ខាធិសុ អញ្ញាតរ”ន្តិ? យោ ហិ យេន អធិគតោ
ធម្មោ, សោ តស្ស ចាកដោ ហោតិ។ សចេ “ឥទំ នាម មេ អធិគត”ន្តិ វទតិ,
តតោ “កីន្តិ តេ អធិគត”ន្តិ បុច្ឆិតញ្ចោ, “អធិច្ចលក្ខណាធិសុ កី ធុរំ កត្វា
អជ្ឈតីសាយ វា អារម្មណេសុ រូចារូបអជ្ឈត្ថពហិទ្ធាធិគេទេសុ វា ធម្មេសុ កេន
មុខេន អភិធិវិសិទ្ធា”តិ យោ ហិ យស្សភិធិវេសោ, សោ តស្ស ចាកដោ
ហោតិ។ សចេ “អយំ នាម មេ អភិធិវេសោ ឯវំ មយា អធិគត”ន្តិ វទតិ, តតោ
“កតា តេ អធិគត”ន្តិ បុច្ឆិតញ្ចោ, “កី បុព្ពល្លោ, ឧទាហុ មជ្ឈន្តិកាធិសុ
អញ្ញាតវស្មី កាលេ”តិ សព្វេសញ្ញា អត្តនា អធិគតកាលោ ចាកដោ ហោតិ។
សចេ “អសុកស្មី នាម កាលេ អធិគតន្តិ វទតិ, តតោ “កត្ថ តេ អធិគត”ន្តិ
បុច្ឆិតញ្ចោ, “កី ធិវាដ្ឋានេ, ឧទាហុ វត្ថិដ្ឋានាធិសុ អញ្ញាតវស្មី ឌីកាសេ”តិ
សព្វេសញ្ញា អត្តនា អធិគតកាសោ ចាកដោ ហោតិ។ សចេ “អសុកស្មី នាម
មេ ឌីកាសេ អធិគត”ន្តិ វទតិ, តតោ “កតមេ តេ កិលេសា បហីនា”តិ

បុត្រតព្រោះ, “ក៏ បឋមមគ្គវដ្ឋា, ឧទាហុ ទុតិយាទិមគ្គវដ្ឋា” តិ សព្វេសញ្ញា អត្តនា អធិគតមគ្គេន បហំនកិលេសា ចាកជា ហោត្តិ។ សចេ “ឥមេ នាម មេ កិលេសា បហំនា” តិ វេទតិ, តតោ “កតមេសំ តុំ ធម្មានំ លាភី” តិ បុត្រតព្រោះ, “ក៏ សោតាបត្តិមគ្គស្ស, ឧទាហុ សកទាគាមិមគ្គាទីសុ អញ្ញាតវស្សា” តិ សព្វេសំ ហិ អត្តនា អធិគតធម្មា ចាកជា ហោត្តិ។ សចេ “ឥមេសំ នាមាហំ ធម្មានំ លាភី” តិ វេទតិ, ឯត្តាវតាបិស្ស វេទនំ ន សទ្ធាតព្ពំ, ពហុស្សុតា ហិ ឧត្តហាបិបុត្តាគុសលា ភិក្ខុ ឥមា និ ធម៌ ហំនា និ សោធនតុំ សក្កោត្តិ។

ឥមស្ស បន ភិក្ខុនោ អាគមនបដិបទា សោធនតព្ពា។ យទិ អាគមនបដិបទា ន សុដ្ឋតិ, “ឥមាយ បដិបទាយ លោកុត្តរធម្មា នាម ន លព្ពតី” តិ អបនេតព្ពា។ យទិ បនស្ស អាគមនបដិបទា សុដ្ឋតិ, “ទីយវត្ថុំ តីសុ សិក្ខាសុ អប្បមត្តោ ជាគរិយមនុយុត្តោ ចតុសុ បច្ឆយេសុ អលត្តោ អាកាសេ ចាលិសមេន ចេតសាវិហរតី” តិ បញ្ញាយតិ, តស្ស ភិក្ខុនោ ព្យាករណំ បដិបទាយ សទ្ធិសំសន្នតិ។ “សេយ្យថាបិ នាម គន្លោធិកំ យមុនោធកេន សទ្ធិសំសន្នតិ សមេតិ; ឯវមេវ សុបញ្ញត្តា តេន ភគវតា សាវកានំ និព្ពានគាមិនី បដិបទា សំសន្នតិ និព្ពានព្វា បដិបទា ចា” តិ (ធិ. និ. ២.២៩៦) វុត្តសទិសំ ហោតិ។

អបិច ខោ ន ឯត្តកេនាបិ សក្ការោ កាតព្ពា។ កស្មា? ឯកច្ឆស្ស ហិ បុព្វជ្ជនស្សាបិ សតោ ទីណាសវបដិបត្តិសទិសា បដិបទា ហោតិ, តស្មា សោ ភិក្ខុ តេហិ តេហិ ឧទាយេហិ ឧត្តាសេតព្ពា។ ទីណាសវស្ស នាម អសនិយាបិ មត្តកេ បតមាធាយ ភយំ វា ធម្មិតត្ថំ វា លោមហំសោ វា ន ហោតិ។ សចស្ស ភយំ វា ធម្មិតត្ថំ វា លោមហំសោ វា ឧប្បជ្ជតិ, “ន តុំ អវហា” តិ អបនេតព្ពា។ សចេ បន អភិរូ អច្ឆម្ពី អនុត្រាសី ហុត្វា សីហោវិយ និសីទតិ, អយំ ភិក្ខុ

សម្បជ្ជវេយ្យាករណោ សមន្តា រាជរាជមហាមត្តាធិបាំ បេសិតំ សក្ការំ
អរហតីតិ។

ចាបិច្ឆោតិ យា សា “ឥនេកោ ធុស្សីលោវ សមាធនោ សីលវាតិ មំ ជនោ
ជាតាតូតិ ឥច្ឆតិ” តិអាធិនា (វិភ. ៨៥១) នយេន វុត្តា ចាបិច្ឆា តាយ
សមន្តាគតោ។ ឥច្ឆាបកតោតិ តាយ ចាបិកាយ ឥច្ឆាយ អបកតោ អភិក្ខតោ
ចារាជិកោ ហុត្វា។

វិសុទ្ធាបេក្ខោតិ អត្តនោ វិសុទ្ធិ អបេក្ខមាធនោ ឥច្ឆមាធនោ បត្តយមាធនោ។
អយញ្ញំ យស្មា ចារាជិកំ អាបន្នោ, តស្មា ភិក្ខុភារេ ឋត្វា អភញ្ញោ ឈានាធិនំ
អធិគន្ធិ, ភិក្ខុភារេ ហិស្ស សគ្គន្តរាយោ ចេវ ហោតិ មគ្គន្តរាយោ ច។ វុត្តញ្ញោតំ
- “សាមញ្ញំ ធុប្បរាមជ្ជំ និរយាយុបកឡតិ” តិ (ធម. ប. ៣១១)។ អបរម្មី វុត្តំ -
“សិលោ ហិ បរិព្ពាជោ, ភិយ្យោ អាកិរតេ រជ” តិ (ធម. ប. ៣១៣)។ ឥច្ឆស្ស
ភិក្ខុភារេ វិសុទ្ធិ នាម ន ហោតិ។ យស្មា បន គិហី វា ឧចាសកោ វា អារាមិកោ
វា សាមណោ វា ហុត្វា ធានសរណសីលសំវរាធិហិ សគ្គមគ្គំ វា
ឈានវិមោក្ខាធិហិ មោក្ខមគ្គំ វា អារាជេតុំ ភញ្ញោ ហោតិ, តស្មាស្ស
គិហិអាធិភារេ វិសុទ្ធិ នាម ហោតិ, តស្មា តំ វិសុទ្ធិ អបេក្ខនតោ
“វិសុទ្ធាបេក្ខោ” តិ វុច្ឆតិ។ តេនេវ ចស្ស បទភាជនេ “គិហី វា
ហោតុកាមោ” តិអាធិ វុត្តំ។

ឯវំ វទេយ្យតិ ឯវំ ភណេយ្យ។ កេជំ? “អជាធិមេវំ អារុសោ អវចំ ជាតាមិ,
អបស្សំ បស្សមី” តិ។ បទភាជនេ បន “ឯវំ វទេយ្យ” តិ ឥទំ បទំ អនុទ្ធវិគ្វាវ
យថា វទេន្តោ “អជាធិមេវំ អារុសោ អវចំ ជាតាមិ, អបស្សំ បស្សមី” តិ វទតិ
នាមាតិ វុច្ឆតិ, តំ អាការំ ធស្សេតុំ “នាហំ ឯតេ ធម្មេ ជាតាមី” តិអាធិ វុត្តំ។ តុច្ឆំ
មុសាវិលបិដ្ឋិ អហំ វចនត្ថវិវហតោ តុច្ឆំ វញ្ញនាធិប្បាយតោ មុសាវិលបី,

អភណ្ឌិត្តិ វុត្តំ ហោតិ។ បទភាជនេ បនស្ស អញ្ញេន បទព្យញ្ញនេន អត្ថមត្តំ
ធស្សេតុ “តុច្ឆកំ មយា ភណ្ឌិត” ត្តិអាទិ វុត្តំ។

បុរិមេ ឧបាទាយាតិ បុរិមានិ តីណិ ចារាជិកានិ អាបន្នេ បុគ្គលេ ឧបាទាយ។
សេសំ បុព្វេ វុត្តនយត្តា ឧត្តានត្តត្តា ច ចាកជមេវាតិ។

បទភាជនីយវណ្ណនា

១៩៩. ឯវំ ឧទ្ទិដ្ឋសិក្ខាបទំ បទានុក្កមេន វិភជិត្វា ឥទានិ យស្មា ហេជ្ជា
បទភាជនីយម្ហិ “ឈានំ វិមោក្ខំ សមាធិ សមាបត្តិ ញ្ញាណទស្សនំ... បេ....
សុញ្ញាការេ អភិវត្តិ” តិ ឯវំ សំខិត្តេនេវ ឧត្តរិមនុស្សធម្មោ ធស្សិតោ, នវិត្តារេន
អាបត្តិ អាហេបេត្វា តន្តិ បរិភា។ សង្ខេបទស្សិតេ ច អត្ថេ ន សព្វេ សញ្ញាការេន
នយំ គហេតុំ សក្កោន្តិ, តស្មា សញ្ញាការេន នយគ្គហណ្ឌត្ថំ បុន តទេវ
បទភាជនំ មាតិកាហានេ បេត្វា វិត្តារតោ ឧត្តរិមនុស្សធម្មំ ធស្សិតោ
អាបត្តិកេន ធស្សេតុកាមោ “ឈានន្តិ បឋមំ ឈានំ, ទុតិយំ
ឈាន” ត្តិអាទិមាហ។ តត្ថ បឋមជ្ឈានាធិហិ មេត្តាឈានាធិនិបិ
អសុភជ្ឈានាធិនិបិ អាណាចានស្សតិសមាធិជ្ឈានម្មិ លោកិយជ្ឈានម្មិ
លោកុត្តរជ្ឈានម្មិ សង្កហិតមេវ។ តស្មា “បឋមំ ឈានំ សមាបទ្ធិន្តិបិ... បេ....
ចតុត្ថំ ជ្ឈានំ, មេត្តាឈានំ, ឧបេក្ខាឈានំ អសុភជ្ឈានំ
អាណាចានស្សតិសមាធិជ្ឈានំ, លោកិយជ្ឈានំ, លោកុត្តរជ្ឈានំ សមាបទ្ធិ” ត្តិបិ
ភណ្ឌេន ចារាជិកោវ ហោតិ វេទិតញ្ញោ។

សុដ្ឋ មុត្តោ វិវិដេហិ វា កិលេសេហិ មុត្តោតិ វិមោក្ខោ។ សោ បនាយំ
រាគនោសមោហេហិ សុញ្ញត្តា សុញ្ញតោ។ រាគនោសមោហានិមិត្តហិ
អនិមិត្តត្តា អនិមិត្តោ។ រាគនោសមោហាបណ្ឌីដនំ អភាវតោ អប្បណ្ឌិហិតោតិ

វុត្តតិ។ ចិត្តំ សមំ អាទហតិ អារម្មណេ បេហេតីតិ សមាធិ។ អរិយេហិ
សមាបដ្ឋិតព្ពតោ សមាបត្តិ។ សេសមេត្ត វុត្តនយមេវ។ ឯត្ថ ចរិមោក្ខត្តិកេន ច
សមាធិត្តិកេន ច អរិយមគ្គោវ វុត្តោ។ សមាបត្តិត្តិកេន បន ជលសមាបត្តិ។
តេសុ យំកិញ្ចិ ឯកម្មិ បទំ គហេត្វា “អហំ ឥមស្ស លាភីម្ហី” តិ ភណ្ឌោ
ចារាជិកោវ ហោតិ។

តិស្សោវិជ្ជាតិ បុព្វេនិវាសានុស្សតិ, ទិព្ពចក្ខុ, អាសវានំ ខយេ ញាណាន្តិ។
តត្ថ ឯកិស្សាបិ នាមំ គហេត្វា “អហំ ឥមស្សាវិជ្ជាយ លាភីម្ហី” តិ ភណ្ឌោ
ចារាជិកោ ហោតិ។ សង្ខេបដ្ឋកថាយំ បន “វិជ្ជានំ លាភីម្ហី” តិ ភណ្ឌោបិ
‘តិស្សន្នំ វិជ្ជានំ លាភីម្ហី’ តិ ភណ្ឌោបិ ចារាជិកោ វា” តិ វុត្តំ។
មគ្គការវនាបទកាជនេ វុត្តា សត្តតិសពោធិបក្ខិយធម្មា មគ្គសម្បយុត្តា
លោកុត្តរាវ ឥធាធិប្បតា។ តស្មា លោកុត្តរានំ សតិបដ្ឋានានំ សម្មប្បធានានំ
ឥទ្ធិចានានំ ឥន្ទ្រិយានំ ពលានំ ពោជ្ឈន្តានំ អរិយស្ស អដ្ឋង្គិកស្ស មគ្គស្ស
លាភីម្ហីតិ វេទតោ ចារាជិកន្តិ មហាអដ្ឋកថាយំ វុត្តំ។ មហាបច្ឆរិយាធិសុ បន
“សតិបដ្ឋានានំ លាភីម្ហី” តិ ឯវំ ឯកេកកោដ្ឋាសវសេនាបិ
‘កាយានុបស្សនាសតិបដ្ឋានស្ស លាភីម្ហី’ តិ ឯវំ តត្ថ ឯកេកកដម្ហវសេនាបិ
វេទតោ ចារាជិកមេវា” តិ វុត្តំ តម្មិ សមេតិ។ កស្មា? មគ្គកូណុប្បន្នេយេវ
សន្ធាយ វុត្តត្តា។ ជលសច្ចិកិរិយាយបិ ឯកេកកដលវសេន ចារាជិកំ វេទិតព្ពំ។

រាគស្ស បហានន្តិអាទិត្តិកេ កិលេសប្បហានមេវ វុត្តំ។ តំ បន យស្មា
មគ្គេនវិជានត្តិ, តតិយមគ្គេន ហិ កាមរាគនោសានំ បហានំ, ចតុត្ថេន
មោហស្ស, តស្មា “រាគោ មេ បហីនោ” តិ អាទីនិ វេទតោបិ ចារាជិកំ វុត្តំ។

រាគា ចិត្តំ វិនិវរណតាតិអាទិត្តិកេ លោកុត្តរចិត្តមេវ វុត្តំ។ តស្មា “រាគា មេ
ចិត្តំ វិនិវរណ” តិ អាទីនិ វេទតោបិ ចារាជិកមេវ។

សុញ្ញការបទភាជនេ បនយស្មាល្លានេន អយដេត្វា “សុញ្ញការេ
អភិរមាមី”តិ វចនមត្តេន ចារាជិកំ នាធិប្បតំ, តស្មា “បឋមេនល្លានេន
សុញ្ញការេ អភិរតី”តិអាទិ វុត្តំ។ តស្មា យោល្លានេន យដេត្វា “ឥមិនា នាម
ល្លានេន សុញ្ញការេ អភិរមាមី”តិ វទតិ, អយមេវ ចារាជិកោ ហោតីតិ
វេទិតញ្ចោ។

យា ច “ញ្ញាណ”ន្តិ ឥមស្ស បទភាជនេ អម្ពជ្ជសុត្តានីសុ (ធិ. និ. ១.២៥៤
អាទយោ) វុត្តាសុ អជ្ជសុ វិជ្ជាសុ
វិបស្សនាញ្ញាណមនោមយិទ្ធិឥទ្ធិវិធនិព្ពសោតចេតោបរិយញ្ញាណភេទា បញ្ច
វិជ្ជា ន អាគតា, តាសុ ឯកាវិបស្សនាវ ចារាជិកវត្ថុ ន ហោតិ, សេសា ហោន្តីតិ
វេទិតញ្ចោ។ តស្មា “វិបស្សនាយ លាភីម្ហី”តិ បិ “វិបស្សនាញ្ញាណស្ស
លាភីម្ហី”តិ បិ វទតោ ចារាជិកំ នត្ថិ។ ដុស្សនេវត្ថូរោ បនភណាតិ - “ឥតរាបិ
ចតស្សោវិជ្ជាញ្ញាណេន អយជិតា ចារាជិកវត្ថុ ន ហោន្តិ។ តស្មា
‘មនោមយស្ស លាភីម្ហី, ឥទ្ធិវិធស្ស, ទិព្ពាយ សោតធាតុយា, ចេតោបរិយស្ស
លាភីម្ហី’តិ វទតោបិ ចារាជិកំ នត្ថិ”តិ។ តំ តស្ស អន្តោវាសិកេហោវ បដិក្ខិត្តំ -
“អាចរិយោ ន អភិធម្មិកោ ភុម្ពន្តំ ន ជានាតិ, អភិញ្ញា នាម
ចតុត្ថជ្ឈានចាទកោវ មហាគ្គតធម្មោ, ល្លានេនេវ ឥដ្ឋតិ។ តស្មា មនោមយស្ស
លាភីម្ហី’តិ វា ‘មនោមយញ្ញាណស្ស លាភីម្ហី’តិ វា យថា វា តថា វា វទតុ
ចារាជិកមេវា”តិ។ ឯត្ថ ច កិញ្ចាបិ និព្ពានំ ចាឡិយា អនាគតំ, អថ ខោ “និព្ពានំ
មេ បត្ត”ន្តិ វា “សច្ចិកត”ន្តិ វា វទតោ ចារាជិកមេវ។ កស្មា? និព្ពានស្ស
និព្ពត្តិតលោកុត្តរត្តា។ តថា “ចត្តារិ សច្ចានិ បដិវិជ្ជី បដិវិទ្ធានិ មយា”តិ
វទតោបិ ចារាជិកមេវ។ កស្មា? សច្ចប្បដិវេជានតិ ហិ មគ្គស្ស បរិយាយវចនំ។
យស្មា បន “តិស្សោ បដិសម្ពិទា កាមាវចរកុសលតោ ចត្វសុ
ញ្ញាណសម្មយុត្តេសុ ចិត្តប្បាទេសុ ឧប្បជ្ឈន្តិ, ក្រិយតោ ចត្វសុ

ញាណសម្មយុត្តេសុ ចិត្តប្បទេសុ ឧប្បជ្ឈន្តិ, អត្ថបដិសម្ពិទ្ធា ឯតេសុ ចេវ
ឧប្បជ្ឈន្តិ, ចត្វសុ មគ្គេសុ ចត្វសុ ជលេសុ ច ឧប្បជ្ឈន្តិ” តិ វិភង្គេ (វិភ. ៧៤៦) វុត្ថំ។
តស្មា “ធម្មបដិសម្ពិទ្ធាយ លាភីម្ហី” តិ វា, “និរុត្តិ... បេ... បដិភានបដិសម្ពិទ្ធាយ
លាភីម្ហី” តិ វា “លោកិយអត្ថបដិសម្ពិទ្ធាយ លាភីម្ហី” តិ វា វុត្តេបិ ចារាជិកំ នត្ថិ។
“បដិសម្ពិទ្ធានំ លាភីម្ហី” តិ វុត្តេ ន តាវ សីសំ ឌីតវតិ។

“លោកុត្តរអត្ថបដិសម្ពិទ្ធាយ លាភីម្ហី” តិ វុត្តេ បន ចារាជិកំ ហោតិ។
សង្ខេបជ្ជកថាយំ បន អត្ថបដិសម្ពិទ្ធាប្បត្តាម្ហីតិ អវិសេសេនាបិ វេទតោ
ចារាជិកំ វុត្ថំ។ កុរុន្តិយម្បិ “ន មុច្ឆតិ” តិ វុត្ថំ។ មហាអជ្ជកថាយំ បន “ឯត្រាវតា
ចារាជិកំ នត្ថិ, ឯត្រាវតា សីសំ ន ឌីតវតិ, ឯត្រាវតា ន ចារាជិក” តិ វិចារិតត្តា ន
សក្កា អញ្ញំ បមាណំ កាតុន្តិ។

“និរោធសមាបត្តិ សមាបជ្ជាមី” តិ វា “លាភីម្ហាហំ តស្ស” តិ វា វេទតោបិ
ចារាជិកំ នត្ថិ។ កស្មា? និរោធសមាបត្តិយា នេវ លោកិយត្តា ន
លោកុត្តរត្តាតិ។ សចេ បនស្ស ឯវំ ហោតិ - “និរោធំ នាម អនាគាមី វា
ឌីណាសវេ វា សមាបជ្ជតិ, តេសំ មំ អញ្ញតរោតិ ជាតិស្សតិ” តិ ព្យាករោតិ, សោ
ច នំ តថា ជាតាតិ, ចារាជិកន្តិ មហាបច្ឆវិសង្ខេបជ្ជកថាសុ វុត្ថំ។ តំ វីមសិត្វា
គហេតព្វំ។

“អតីតភវេ កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធកាលេ សោតាបន្នោម្ហី” តិ វេទតោបិ
ចារាជិកំ នត្ថិ។ អតីតក្ខន្ធានញ្ញំ បរាមជ្ជត្តា សីសំ ន ឌីតវតីតិ។
សង្ខេបជ្ជកថាយំ បន “អតីតេ អជ្ជសមាបត្តិលាភីម្ហី” តិ វេទតោ ចារាជិកំ នត្ថិ,
កុប្បធម្មត្តា ឥធម បន “អតីត អកុប្បធម្មត្តាតិ កេចិ វេទន្តិ” តិ វុត្ថំ។ តម្បិ តត្ថេវ
“អតីតត្ថការំ សន្ធាយ កថេន្តស្ស ចារាជិកំ ន ហោតិ, បច្ឆប្បន្នត្ថការំ សន្ធាយ
កថេន្តស្សេវ ហោតិ” តិ បដិក្ខិត្តំ។

សុទ្ធិកវាវកថាវណ្ណានា

២០០. ឯវំ ឈានាធិនិ ធន មាតិកាបទានិ វិត្តារេត្វា ឥទានិ ឧត្តរិមនុស្សធម៌
ឧល្លបន្តោ យំ សម្មជានមុសាវាទំ ភណាតិ, តស្ស អង្គំ ធស្សេត្វា តស្សេវ
វិត្តារស្ស វសេន ចក្កបេយ្យាលំ ពន្ធន្តោ ឧល្លបនាការញា អាបត្តិភេទញា
ធស្សេតុំ “តីហាការេហិ” តិអាធិមាហ។ តត្ថ សុទ្ធិកវាវេ វត្ថុកាមវាវេ
បច្ចយបដិសំយុត្តវាវេតិ តយោ មហាវាវា។ តេសុ សុទ្ធិកវាវេ បឋមជ្ឈានំ អាធិ
កត្វា យាវ មោហា ចិត្តំ វិនិវរណបទំ, តាវ ឯកមេកស្មី បទេ សមាបជ្ជិ,
សមាបជ្ជាមិ, សមាបន្នោ, លាភិម្ហិ, វសីម្ហិ, សច្ចិកតំ មយាតិ ឥមេសុ ធនុ បទេសុ
ឯកមេកំ បទំ តីហាការេហិ, ចតុហិ, បញ្ចហិ, ធមហិ, សត្តហាការេហិតិ ឯវំ
បញ្ចក្ខត្តំ យោជេត្វា សុទ្ធិកនយោ នាម វុត្តោ។ តតោ បឋមញ្ចា ឈានំ,
ធុតិយញ្ចា ឈានន្តិ ឯវំ បឋមជ្ឈានេន សទ្ធិ ឯកមេកំ បទំ យជេន្តេន សព្ពបទានិ
យជេត្វា តេនេវ វិត្តារេន ខណ្ឌចក្កំ នាម វុត្តំ។ តញ្ចិ បុន អាទេត្វា
បឋមជ្ឈានាធិហិ ន យោជិតំ, តស្មា “ខណ្ឌចក្ក” ន្តិ វុច្ចតិ។ តតោ ធុតិយញ្ចា
ឈានំ, ធុតិយញ្ចា ឈានន្តិ ឯវំ ធុតិយជ្ឈានេន សទ្ធិ ឯកមេកំ បទំ យជេត្វា បុន
អាទេត្វា បឋមជ្ឈានេន សទ្ធិ សម្ពុទ្ធិត្វា តេនេវ វិត្តារេន ពទ្ធិចក្កំ នាម វុត្តំ។
តតោ យថា ធុតិយជ្ឈានេន សទ្ធិ, ឯវំ ធុតិយជ្ឈានាធិហិ សទ្ធិ, ឯកមេកំ បទំ
យជេត្វា បុន អាទេត្វា ធុតិយជ្ឈានាធិហិ សទ្ធិ សម្ពុទ្ធិត្វា តេនេវ វិត្តារេន
អញ្ញានិបិ ឯក្ខនតីស ពទ្ធិចក្កានិ វត្វា ឯកមូលកនយោ និដ្ឋាបិតោ។ ចាហោ
បន សន្និបេន ធស្សិតោ, សោ អសម្មយ្ហន្តេន វិត្តារតោ វេទិតញោ។

យថា ច ឯកមូលកោ, ឯវំ ធុមូលកាធយោបិ សព្ពមូលកបរិយោសានា
ចតុន្នំ សតានំ ឧបរិ បញ្ចតីស នយា វុត្តោ។ សេយ្យជិទំ - ធុមូលកា ឯក្ខនតីស,
តិមូលកា អដ្ឋវីស, ចតុមូលកា សត្តវីស; ឯវំ បញ្ចមូលកាធយោបិ ឯកេកំ ឡនំ

កត្វា យាវ តីសមូលកា, តាវ វេទិតញ្ច។ ចាបេ បនតេសំ នាមម្បិ សន្និបិត្វា
“ឥទំ សត្តមូលក”ន្តិ តីសមូលកនយោ ឯកោ ធស្សតោ។ យស្មា ច
សុញ្ញាការបទំ ឈានេន អយជិតំ សីសំ នឌិតរតិ, តស្មា តំ អនាមសិត្វា
មោហា ចិត្តំ វិនិវរណាបទបរិយោសាធាយេវ សត្តត្ថ យោជនា ធស្សតាតិ
វេទិតញ្ច។ ឯវំ បឋមជ្ឈានធិនិ បជិចាដិយា វា ឧប្បជិចាដិយា វា
ធុតិយជ្ឈានធិហិ យដេត្វា វា អយដេត្វា វា សមាបន្និកាធិនា នយេន
ឧល្លបតោ មោក្ខោ នត្ថិ, ចារាជិកំ អាបន្នតិយេវាតិ។

តមស្ស អត្ថស្ស ធស្សនវសេន វុត្ថេ ច បនេតស្មី សុទ្ធិកមហាវារេ អយំ
សន្នេបតោ អត្តវណ្ណាធា - តីហាការេហិតិ សម្បជានមុសាវាធស្ស អន្តក្ខតេហិ
តីហិ ការណេហិ។ បុព្វេវស្ស ហោតីតិ បុព្វភាគេយេវ អស្ស បុគ្គលស្ស ឯវំ
ហោតិ “មុសា ភណ្ឌស្ស”ន្តិ។ ភណ្ឌន្តស្ស ហោតីតិ ភណ្ឌមានស្ស ហោតិ។
ភណ្ឌតស្ស ហោតីតិ ភណ្ឌតេ អស្ស ហោតិ, យំ វុត្ថុំ តស្មី វុត្ថេ ហោតីតិ
អត្ថោ។ អថ វា ភណ្ឌតស្សាតិ វុត្ថុវតោ និដ្ឋិតវចនស្ស ហោតីតិ។ យោ ឯវំ
បុព្វភាគេបិ ជានាតិ, ភណ្ឌោបិ ជានាតិ, បច្ឆាបិ ជានាតិ, “មុសា មយា
ភណ្ឌត”ន្តិ សោ “បឋមជ្ឈានំ សមាបន្និ”ន្តិ ភណ្ឌោ ចារាជិកំ អាបន្នតីតិ
អយមេត្ថ អត្ថោ ធស្សតោ។ កិញ្ចាបិ ធស្សតោ, អថ ខោ អយមេត្ថ វិសេសោ -
បុច្ឆា តាវ ហោតិ “មុសា ភណ្ឌស្ស”ន្តិ បុព្វភាគោ អត្ថិ, ‘មុសា មយា ភណ្ឌត’ន្តិ
បច្ឆាភាគោ នត្ថិ, វុត្ថុមត្តមេវ ហិ កោចិ បមុស្សតិ, កី តស្ស ចារាជិកំ ហោតិ,
ន ហោតី”តិ? សា ឯវំ អន្តកថាសុ វិស្សន្និតា - បុព្វភាគេ “មុសា ភណ្ឌស្ស”ន្តិ ច
ភណ្ឌន្តស្ស “មុសា ភណ្ឌាមី”តិ ច ជានតោ បច្ឆាភាគេ “មុសា មយា ភណ្ឌត”ន្តិ
ន សក្កា នភវិតុំ។ សចេបិ ន ហោតិ ចារាជិកមេវ។ បុរិមមេវ ហិ អន្តទ្វយំ
បមាណំ។ យស្សាបិ បុព្វភាគេ “មុសា ភណ្ឌស្ស”ន្តិ អាភោគោ នត្ថិ, ភណ្ឌោ
បន “មុសា ភណ្ឌាមី”តិ ជានាតិ, ភណ្ឌតេបិ “មុសា មយា ភណ្ឌត”ន្តិ ជានាតិ,

សោ អាបត្តិយា ន កាវេតញ្ជោ។ បុព្វភាគោ ហិ បមាណាតរោ។ តស្មី អសតិ ធនា
ភណ្ឌតំ វា វា ភណ្ឌតំ វា ហោតី”តិ។

ឯត្ថ ច តំញ្ញាណតា ច ញ្ញាណសមោធានញ្ញា បរិច្ឆេទិតតំ។ តំញ្ញាណតា
បរិច្ឆេទិតញ្ញាតិ យេន ចិត្តេន “មុសា ភណ្ឌស្ស”ន្តិ ជាតាតិ, តេនេវ “មុសា
ភណ្ឌាមី”តិ ច “មុសា មយា ភណ្ឌាត”ន្តិ ច ជាតាតីតិ ឯវំ ឯកចិត្តេនេវ តីសុ
ខណេសុ ជាតាតីតិ អយំ តំញ្ញាណតា បរិច្ឆេទិតញ្ញា, ន ហិ សក្កា តេនេវ ចិត្តេន
តំ ចិត្តំ ជាតិគុំ យថា ន សក្កា តេនេវ អសីនា សោ អសិ ធិន្តិតុន្តិ។ បុរិមំ បុរិមំ
បន ចិត្តំ បច្ឆិមស្ស បច្ឆិមស្ស ចិត្តស្ស តថា ឧប្បត្តិយា បច្ឆយោ ហុត្វា និរុដ្ឋតិ។
តេនេតំ វុច្ឆតិ -

“បមាណំ បុព្វភាគោវ, តស្មី សតិ ន ហេស្សតិ;
សេសទ្វយន្តិ នត្ថត, មិតិ វាចា តិវុដ្ឋិកា”តិ។

“ញ្ញាណសមោធានំ បរិច្ឆេទិតតំ”ន្តិ ឯតានិ តីណិ ចិត្តានិ ឯកក្ខណេ
ឧប្បជ្ឈន្តីតិ ន គហេតញ្ញានិ។ ឥទញ្ញំ ចិត្តំ នាម -

អនិរុទ្ធម្ហំ បឋមេ, ន ឧប្បជ្ឈតិ បច្ឆិមំ;
និរុទ្ធប្បជ្ឈនតោ, ឯកំវិយ បកាសតិ។

ឥតោ បរំ បន យាយំ “បឋមំ ឈានំ សមាបដ្ឋិ”ន្តិ សម្បជានមុសា ភណ្ឌាតិ,
យស្មា សោ “នត្ថិ មេ បឋមំ ឈាន”ន្តិ ឯវំធិដ្ឋិកោ ហោតិ, តស្ស ហិ អត្ថោវាយំ
លទ្ធិ។ តថា “នត្ថិ មេ បឋមំ ឈាន”ន្តិ ឯវំមស្ស ខមតិ ចេវ វុច្ឆតិ ច។
ឯវំសភាវមេវ ចស្ស ចិត្តំ “នត្ថិ មេ បឋមំ ឈាន”ន្តិ។ យថា បន មុសា វត្ថុកាមោ
ហោតិ, តថា តំ ធិដ្ឋិ វា ធិដ្ឋិយា សហ ខន្តិ វា ធិដ្ឋិខន្តិហិ សទ្ធិ វុច្ឆិ វា, ធិដ្ឋិខន្តិវុច្ឆិហិ
សទ្ធិ ការំ វាវិនិធាយ និក្ខិបិត្វា បដិច្ឆាទេត្វា អក្ខតំ កត្វា ភណ្ឌាតិ, តស្មា

តេសម្បី វសេន អង្គភេទំ ធស្សតុំ “ចតុហាការេហី”តិអាទិ វុត្តំ។ បរិវារេ ច
“អង្គុត្តិកោ មុសាវាទោ”តិ (បដិ. ៣២៨) វុត្តត្តា តត្ថ អធិប្បតាយ សញ្ញាយ សង្ខី
អញ្ញោបិ ឥធ “អង្គហាការេហី”តិ ឯកោ នយោ យោជេតញ្ញោ។

ឯត្ថ ច វិនិជាយ ទិដ្ឋិន្តិ ពលវធម្មវិនិជានវសេនេតំ វុត្តំ។ វិនិជាយ
ឧត្តិន្តិអាទិនិ តតោ ទុព្ពលទុព្ពលានំ វិនិជានវសេន។ វិនិជាយ សញ្ញាន្តិ ឥទំ បនេត្ត
សព្ពទុព្ពលធម្មវិនិជានំ។ សញ្ញាមត្តម្បី នាម អវិនិជាយ សម្បជានមុសា
ភាសិស្សតីតិ នេតំ ហំនំ វិជ្ជតិ។ យស្មា បន “សមាបដ្ឋិស្សាមី”តិអាទិនា
អនាគតវចនេន ចារាជិកំ ន ហោតិ, តស្មា “សមាបដ្ឋិ”ត្តិអាទិនិ
អតីតវត្តមានបទានេវ ចាបេ វុត្តានីតិ វេទិតញ្ញានិ។

២០៧. ឥតោ បរំ សព្ពម្បី ឥមស្មី សុទ្ធិកមហារាវេ ឧត្តានត្ថមេវ។ ន ហេតុ តំ
អត្ថិ - យំ ឥមិនា វិនិច្ឆយេន ន សក្កា ភវេយ្យ វិញ្ញាតុំ, វេបេត្វា
កិលេសប្បហានបទស្ស បទភាជនេ “រាគោ មេ ចត្តោ វុត្តោ”តិអាទិនំ បទានំ
អត្ថំ។ ស្វាយំ វុច្ឆតិ - ឯត្ថ ហិ ចត្តោតិ ឥទំ សកភាវបរិច្ឆេទនវសេន វុត្តំ។ វុត្តោតិ
ឥទំ បុន អនាទិយនភាវទស្សនវសេន។ មុត្តោតិ ឥទំ សន្តតិតោ
វិមោចនវសេន។ បហីនោតិ ឥទំ មុត្តស្សាបិ ក្វចិ អនវដ្ឋានទស្សនវសេន។
បដិនិស្សរដ្ឋោតិ ឥទំ បុព្វេ អាទិន្នបុព្វស្ស បដិនិស្សគ្គទស្សនវសេន។ ឧក្ខេដិតោតិ
ឥទំ អរិយមគ្គេន ឧត្តាសិតត្តា បុន អនល្លិយនភាវទស្សនវសេន។ ស្វាយមត្តោ
សទ្ធសត្តតោ បរិយេសិតញ្ញោ។ សមុក្ខេដិតោតិ ឥទំ សុដ្ឋ ឧត្តាសេត្វា
អណ្តាសហគតស្សាបិ បុន អនល្លិយនភាវទស្សនវសេន វុត្តន្តិ។

សុទ្ធិកវារកថា និដ្ឋិតា។

វត្ថុកាមវារកថា

២០៥. វត្តកាមវារេប “តីហាការេហ៍” តិអាជីនំ អត្ថោ,
វារេបយ្យាលប្បភេទោ ច សញ្ញា ឥធម៌ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ញោ។ កេវលញ្ញំ យំ
“មយាវីរជ្ឈិត្វា អញ្ញំ វត្តកាមេន អញ្ញំ វុត្តំ, តស្មា នត្តិ មយ្ហំ អាបត្តិ” តិ ឯវំ
ឱកាសគវេសកានំ ចាបបុគ្គលានំ ឱកាសនិសេធនតំ វុត្តោ។ យថេវ ហិ “ពុទ្ធិ
បច្ឆក្ខាមី” តិ វត្តកាមោ “ធម្មំ បច្ឆក្ខាមី” តិអាជីសុ សិក្ខាបច្ឆក្ខានបទេសុ យំ វា
តំ វា វទន្តោបិ ខេត្ត ឱតិណ្ណាត្តា សិក្ខាបច្ឆក្ខាតកោវ ហោតិ; ឯវំ
បឋមជ្ឈានាធិសុ ឧត្តរិមនុស្សធម្មបទេសុ យំ កិញ្ចិ ឯកំ វត្តកាមោ តតោ អញ្ញំ
យំ វា តំ វា វទន្តោបិ ខេត្ត ឱតិណ្ណាត្តា ចារាជិកោវ ហោតិ។ សចេ យស្ស វទតិ,
សោ តមត្ថំ តទ្ធិណញ្ញោវ ជាតាតិ។ ជាននលក្ខណញ្ញោត្ត សិក្ខាបច្ឆក្ខានេ
វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ញោ។

អយំ បនវិសេសោ - សិក្ខាបច្ឆក្ខានំ ហត្ថមុទ្ទាយ សីសំ ន ឱតរតិ។ ឥទំ
អក្ខតារោចនំ ហត្ថមុទ្ទាយបិ ឱតរតិ។ យោ ហិ ហត្ថវិការាជិហិបិ
អង្គបច្ឆដ្ឋចោបនេហិ អក្ខតំ ឧត្តរិមនុស្សធម្មំ វិញ្ញត្តិបថេ បិតស្ស បុគ្គលស្ស
អាហោចតិ, សោ ច តមត្ថំ ជាតាតិ, ចារាជិកោវ ហោតិ។ អថ បន យស្ស
អាហោចតិ, សោ ន ជាតាតិ “កិ អយំ ភណាតី” តិ, សំសយំ វា អាបដ្ឋតិ, ចិវំ
វីមសិត្វា វា បច្ឆា ជាតាតិ, អប្បជិវិជានន្តោ ឥច្ឆេវ សង្ខំ គច្ឆតិ។ ឯវំ
អប្បជិវិជានន្តស្ស វុត្តេ បុល្លច្ចយំ ហោតិ។ យោ បន ឈានាធិនិ អត្តនោ
អធិគមវសេន វា ឧគ្គហបរិបុច្ឆាធិវសេន វា ន ជាតាតិ, កេវលំ ឈានន្តិ វា
វិមោក្ខាតិ វា វចនមត្តមេវ សុតំ ហោតិ, សោបិ តេន វុត្តេ “ឈានំ កិវ
សមាបដ្ឋិន្តិ ឯស វទតី” តិ យទិ ឯត្តកមត្តម្យិ ជាតាតិ, ជាតាតិច្ឆេវ សង្ខំ
គច្ឆតិ។ តស្ស វុត្តេ ចារាជិកមេវ។ សេសោ ឯកស្ស វា ទិដ្ឋំ វា ពហូនំ វា
និយមិតានិយមិតវសេន វិសេសោ សញ្ញា សិក្ខាបច្ឆក្ខានកថាយំ វុត្តនយេនេវ
វេទិតញ្ញោតិ។

វត្តកាមវារកថា និដ្ឋិតា។

បច្ចយបដិសំយុត្តវារកថា

២២០. បច្ចយបដិសំយុត្តវារេបិ - សត្តំ វារេយ្យាលភេទំ បុព្វេ
អាគតបធានញា អត្ថំ វុត្តនយេនេវ ញាត្វា ចាឡិក្កមោ តាវ ឯវំ ជានិតញោ។ ឯត្ថ
ហិ “យោ តេ វិហារេ វសិ, យោ តេ ជីវំ បរិភុត្តិ, យោ តេ បិណ្ឌាចាតំ បរិភុត្តិ,
យោ តេ សេនាសនំ បរិភុត្តិ, យោ តេ គិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារំ បរិភុត្តិ” តិ
សមេ បញ្ច បច្ចត្តវចនវារ, “យេន តេ វិហារោ បរិភុត្តោ” តិអាទយោ បញ្ច
ករណាវចនវារ, “យំ ត្វំ អាគម្មវិហារំ អនាសិ” តិអាទយោ បញ្ច
ឧបយោគវចនវារ វុត្តា, តេសំ វសេន ឥធ វុត្តន សុញ្ញាការបទេន សទ្ធិ បុព្វេ
វុត្តេសុ បឋមជ្ឈានាទិសុ សត្តបទេសុ វារេយ្យាលភេទោ វេទិតញោ។ “យោ តេ
វិហារេ, យេន តេ វិហារោ, យំ ត្វំ អាគម្មវិហារ” ត្ថិ ឯវំ បរិយាយេន វុត្តត្តា បន
“អហ” ត្ថិ ច អវុត្តត្តា បដិវិជានន្តស្ស វុត្តេបិ ឥធ ធុល្លច្ចយំ, អបដិវិជានន្តស្ស
ទុក្កជន្តិ អយមេត្ត វិនិច្ឆយោ។

អនាបត្តិភេទកថា

ឯវំ វិត្តារវសេន អាបត្តិភេទំ ទស្សេត្វា ឥទានិ អនាបត្តិ ទស្សេត្តោ
“អនាបត្តិ អធិមារនោ” តិអាទិមាហ។ តត្ថ អធិមារនោតិ អធិគតមារនេ
សមុទាចរន្តស្ស អនាបត្តិ។ អនុល្លបនាធិប្បាយស្សាតិ កោហាញោ ឥច្ឆាចារេ
អឋត្វា អនុល្លបនាធិប្បាយស្ស សព្វហ្មចារីនំ សន្តិកេ អញ្ចំ ព្យាករេន្តស្ស
អនាបត្តិ។ ឧម្មត្តកាទយោ បុព្វេ វុត្តនយាឯវ។ ឥធ បន អាទិកម្មិកា
វត្ថុមុទាតិវិយា ភិក្ខុ។ តេសំ អនាបត្តិ តិ។

បទភាជនីយវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សមុជ្ជាធានីសុ ឥទំ សិក្ខាបទំ តិសមុជ្ជានំ - ហត្ថមុដ្ឋាយ អាហារេន្តស្ស
កាយចិត្តតោ, វេទិកេនេន អាហារេន្តស្ស វាចាចិត្តតោ, ឧភយំ ករោន្តស្ស
កាយវាចាចិត្តតោ សមុជ្ជាតិ។ កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវដ្ឋំ,
កាយកម្មំ, វេទកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, តិវេទនំ ហសន្តោបិ ហិ សោមនស្សិកោ
ឧល្លបតិ ភាយន្តោបិ មជ្ឈត្តោបិ តិ។

វិធីតវត្ថុវណ្ណាធា

២២៣. វិធីតវត្ថុសុ - អធិមាធរត្ថុ អនុបញ្ញត្តិយំ វុត្តនយមេវ។

ធុតិយវត្ថុស្មី - បណ្ឌិទាយាតិ បត្តនំ កត្វា។ ឯវំ មំ ជនោ សម្ភារេស្សតិ តិ
ឯវំ អរញ្ញេ វសន្តំ មំ ជនោ អរហត្តោ វា សេក្ខត្វមិយំ វា សម្ភារេស្សតិ, តតោ
លោកស្ស សក្កតោ ភវិស្សមិ គរុកតោ មាធិតោ បូជិតោ តិ។ អាបត្តិ
ធុក្កជស្សតិ ឯវំ បណ្ឌិទាយ “អរញ្ញេ វសិស្សមី” តិ គច្ឆន្តស្ស បទវារេ បទវារេ
ធុក្កជំ។ តថា អរញ្ញេ កុជិករណាចង្គមននិសីទននិវាសនចារុវណាធិសុ
សត្តកិច្ចេសុ បយោគេ បយោគេ ធុក្កជំ។ តស្មា ឯវំ អរញ្ញេ ន វសិតត្ថំ។ ឯវំ
វសន្តោ ហិ សម្ភារំ លភតុ វា មា វា ធុក្កជំ អាបជ្ជតិ។ យោ បន សមាធិន្ទធុតត្ថោ
“ធុតត្ថំ វត្តិស្សមី” តិ វា “តាមន្តេ មេ វសតោ ចិត្តំ វិត្តបតិ, អរញ្ញំ សប្បាយ” តិ
ចិន្តេត្វា វា “អន្ធា អរញ្ញេ តិណ្ណំ វិវេកានំ អញ្ញាតំ ចាបុណិស្សមី” តិ វា “អរញ្ញំ
បរិសិទ្ធា អរហត្តំ អចាបុណិទ្វា ន និក្ខមិស្សមី” តិ វា “អរញ្ញាវាសោ នាម
ភគវតោ បសត្តោ, មយិ ច អរញ្ញេ វសន្តេ ពហូ សព្វហ្មចារិនោ តាមន្តំ ហិទ្ធា
អរញ្ញកា ភវិស្សន្តិ” តិ វា ឯវំ អនវជ្ជវាសំ វសិតុកាមោ ហោតិ, តេន វសិតត្ថំ។

ធុតិយវត្ថុស្មីម្យី - “អភិក្កន្តាធិនិ សណ្ឋាបេត្វា បិណ្ឌាយ ចរិស្សមី” តិ
និវាសនចារុបនកិច្ចតោ បតុតិ យាវ ភោជនបរិយោសានំ តាវ បយោគេ

បយោគេ ទុក្ខជំ។ សម្ភារំនំលភតុ វា មា វា ទុក្ខជមេវ។

ខន្ធកវត្តសេឱយវត្តបវិបូរណតំ បន សព្វប្បចារីនំ ទិដ្ឋានុគតិអាបជ្ជនតំ វា
ចាសាទិកេហិ អភិក្កមបដិក្កមាទីហិ បិណ្ឌាយ បរិសន្តោ អនុបវរដ្ឋាវិញ្ញនន្តិ។

ចតុត្ថបញ្ចមវត្ថុសុ - “យោ តេ វិហារេ វសី” តិ ឯត្ថ វុត្តនយេនេវ “អហ” ន្តិ
អវុត្តត្តា ចារាជិកំ នត្ថិ។ អត្ថបនាយិកមេវ ហិ សមុទាចរន្តស្ស ចារាជិកំ វុត្តំ។

បណិធាយ ចង្គមីតិអាទិនិ ហេដ្ឋា វុត្តនយេនេវ។

សំយោជនវត្ថុស្មី - សំយោជនា បហីនាតិបិ “ធន សំយោជនា បហីនា” តិបិ
“ឯកំ សំយោជនំ បហីន” តិបិ វទតោ កិលេសប្បហានមេវ អាហេចិតំ ហោតិ,
តស្មា ចារាជិកំ។

២២៤. រហោវត្ថុសុ - រហោ ឧល្លបតីតិ “រហោគតោ អរហា អហ” តិ វទតិ,
ន មនសា ចិន្តិតមេវ ករោតិ។ តេនេត្ថ ទុក្ខជំ វុត្តំ។

វិហារវត្ថុ ឧបជ្ជានវត្ថុ ច វុត្តនយមេវ។

២២៥. ន ទុក្ខវត្ថុស្មី - តស្ស ភិក្ខុនោ អយំ លទ្ធិ - “អរិយបុគ្គលាវ
ភគវតោ សាវកា” តិ។ តេនាហ - “យេ ខោ តេ ភគវតោ សាវកា តេ ឯវំ
វទេយ្យ” តិ។ យស្មា ចស្ស អយមធិប្បាយោ - “សីលវតា អារទ្ធិវិបស្សកេន ន
ទុក្ខំ អញ្ញំ ព្យាកាតុំ, បដិពលោ សោ អរហត្តំ ចាបុណិតុ” តិ។ តស្មា
“អនុល្លបនាធិប្បាយោ អហ” តិ អាហ។

វិរិយវត្ថុស្មី អារាជនិយោតិ សក្កា អារាជេតុំ សម្មាទេតុំ និព្វត្តេតុន្តិ អត្តោ។
សេសំ វុត្តនយមេវ។

មច្ចុវត្ថុស្មី សោភិតក្ក “យស្សវិប្បជិសារោ ឧប្បជ្ជតិ, សោភាយេយ្យ។ មម្ហំ
បន អវិប្បជិសារវត្ថុកានិ បរិសុទ្ធានិ សីលានិ, ស្វាហំ កី មរណស្ស
ភាយិស្សមី”តិ ឯតមត្ថវសំ បដិច្ច “នាហំ អារុសោ មច្ចុនោ ភាយាមី”តិ អាហា។
តេនស្ស អនាបត្តិ។

វិប្បជិសារវត្ថុស្មីម្យី ឯសេវ នយោ។ តតោ បរាជី តីណី វត្ថុនិ
វិរិយវត្ថុសធិសានេវ។

វេទនាវត្ថុសុបធមស្មី តាវ សោភិតក្ក បដិសម្ពាទលេន អធិវាសនខន្តិយំ
ឋត្វា “នារុសោ សក្កា យេន វា តេន វា អធិវាសេតុ”ន្តិ អាហា។ តេនស្ស
អនាបត្តិ។

ទុតិយេ បន អត្ថបនាយិកំ អកត្វា “នារុសោ សក្កា បុដ្ឋនេនា”តិ
បរិយាយេន វត្ថុត្តា ដុល្លច្ចយំ។

២២៦. ព្រាហ្មណាវត្ថុសុសោ កិវ ព្រាហ្មណោ ន កេវលំ “អាយន្តុ កោន្តោ
អរហន្តោ”តិ អាហា។ យំ យំ បនស្ស វេទនំ មុខតោ និក្ខច្ឆតិ, សត្តំ “អរហន្តានំ
អាសនានិ បញ្ញាបេថ, ចាទោទកំ ទេថ, អរហន្តោ ចាទេ ជោវន្ត”តិ
អរហន្តវាទបដិសំយុត្តំយេវ។ តំ បនស្ស បសាទភញ្ញំ សទ្ធាចរិតត្តា អត្តនោ
សទ្ធាពលេន សមុស្សហិតស្ស វេទនំ។ តស្មា ភគវា “អនាបត្តិ, ភិក្ខុវេ,
បសាទភញ្ញោ”តិ អាហា។ ឯវំ វុច្ចមានេន បនភិក្ខុនា ន ហជ្ជតុដ្ឋនេវ បច្ចយា
បរិភុញ្ញិតញ្ញា, “អរហត្ថសម្មាបិកំ បដិបទំ បរិបូរេស្សមី”តិ ឯវំ យោគោ
ករណីយោតិ។

អញ្ញាញាករណ៍វត្ថុនិសំយោជនវត្ថុសធិសានេ។ អតារវត្ថុស្ម័ំសោភិត្តុ
គិហិតារេ អនត្តិកតាយ អនបេក្ខតាយ “អភព្ពោ ខោ អារុសោ មាធិសោ” តិ
អាហា, ន ឧល្លបនាធិប្បាយេន។ តេនស្ស អនាបត្តិ។

២២៧. អារជកាមវត្ថុស្ម័ំសោភិត្តុ វត្ថុកាមេសុ ច កិលេសកាមេសុ ច
លោកិយេនេ អាធិនវទស្សនេន និរបេក្ខោ។ តស្មា “អារជា មេ អារុសោ
កាមា” តិ អាហា។ តេនស្ស អនាបត្តិ។ ឯត្ថ ច អារជាតិ អារាវិតា និវាវិតា,
បដិក្ខត្តាតិ អត្តោ។

អភិរតិវត្ថុស្ម័ំសោភិត្តុ សាសនេ អនុក្កល្លាតភារេន ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆាធិសុ ច
អភិរតភារេន “អភិរតោ អហំ អារុសោ បរមាយ អភិរតិយា” តិ អាហា, ន
ឧល្លបនាធិប្បាយេន។ តេនស្ស អនាបត្តិ។

បក្កមនវត្ថុស្ម័ំយោ ឥមម្ហា អារាសា បឋមំ បក្កមិស្សតីតិ ឯវំ អារាសំ វា
មណ្ឌបំ វា សីមំ វា យំ កិញ្ចា ឋានំ បរិច្ឆិទ្ធា កតាយ កតិកាយ យោ “មំ
អរហាតិ ជានន្ទ” តិ តម្ហា ឋានា បឋមំ បក្កមតិ, ចារាជិកោ ហោតិ។ យោ បន
អាចរិយុបជ្ឈាយានំ វា កិច្ចេន មាតាបិតុនំ វា កេនចិទេវ ករណីយេន
ភិក្ខាចារត្ថំ វា ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆានំ វា អត្ថាយ អញ្ញេន វា តាធិសេន ករណីយេន
តំ ឋានំ អតិក្កមិត្វា គច្ឆតិ, អនាបត្តិ។ សចេបិស្ស ឯវំ គតស្ស បច្ឆា ឥច្ឆាចារោ
ឧប្បជ្ជតិ “ន ធានាហំ តត្ថ គមិស្សមិ ឯវំ មំ អរហាតិ សម្ហាវេស្សន្តី” តិ
អនាបត្តិយេវ។

យោបិ កេនចិទេវ ករណីយេន តំ ឋានំ បទ្វា សជ្ឈាយមនសិការាធិវសេន
អញ្ញាវិហិតោ វា ហុត្វា ចារាជីហិ វា អនុពោធា មេឃំ វា ឧដ្ឋិតំ ធិស្វា អនោវស្សកំ
បរិសិទ្ធកាមោ តំ ឋានំ អតិក្កមតិ, អនាបត្តិ។ យានេន វា ឥទ្ធិយា វា គច្ឆន្តោបិ

ចារាជិកំ នាបជ្ជតិ, បទគមនេនេវ អាបជ្ជតិ។ តម្បី យេហិ សហ កតិកា កតា,
តេហិ សទ្ធិ អបុព្វំអចរិមំ គច្ឆន្តា នាបជ្ជតិ។ ឯវំ គច្ឆន្តា ហិ សព្វេបិ អញ្ញមញ្ញំ
រក្ខតិ។ សចេបិ មណ្ឌបរុក្ខមូលាទីសុ កិញ្ចា ថានំ បរិច្ឆិទ្ធិត្វា “យោ ឯត្ថ និស័ទតិ
វា ចម្ពតិ វា, តំ អរហតិ ជានិស្សម” បុច្ឆានិ វា ឋបេត្វា “យោ ឥមា និ គហេត្វា
បូជំ ករិស្សតិ, តំ អរហតិ ជានិស្សម” តិអាទិនា នយេន កតិកា កតា
ហោតិ, តត្រាបិ ឥច្ឆាចារវសេន តថា ករោន្តស្ស ចារាជិកមេវ។ សចេបិ
ឧទាសកេន អន្តរាមគ្គេវិហារោ វា កតោ ហោតិ, ចីវរាទិនិ វា ឋបិតានិ ហោន្តិ,
“យេ អរហន្តោ តេ ឥមស្មី វិហារេ វសន្ត, ចីវរាទិនិ ច គណ្ណាន្ត” តិ។ តត្រាបិ
ឥច្ឆាចារវសេន វសន្តស្ស វា ចីវរាទិនិ វា គណ្ណាន្តស្ស ចារាជិកមេវ។ ឯតំ បន
អធម្មិកកតិកាវត្ថុំ, តស្មា ន កាតព្វំ, អញ្ញំ វា ឯវរូបំ “ឥមស្មី តេមាសព្ពន្ធរ
សព្វេវ អារញ្ញកា ហោន្ត, បិណ្ឌាចាតិកផ្កាទិអវសេសធុតផ្កិជរា វា អថ វា សព្វេវ
ទីណាសវា ហោន្ត” តិ ឯវមាទិ។ នាធាវេរជ្ជកា ហិ ភិក្ខុ សន្មិបតន្តិ។ តត្ថ កេចិ
ធុត្តលា អប្បថាមា ឯវរូបំ វត្ថុំ អនុចាលេតុំ ន សក្កោន្តិ។ តស្មា ឯវរូបម្បី វត្ថុំ ន
កាតព្វំ។ “ឥមំ តេមាសំ សព្វេហវ ន ឧទ្ទិសិតព្វំ, ន បរិបុច្ឆិតព្វំ, ន បញ្ចាជេតព្វំ,
មូគព្ពតំ គណ្ហិតព្វំ, ពហិ សីមជ្ឈស្សបិ សង្ឃលាភោ ធាតព្ពោ” តិ ឯវមាទិកំ បន
ន កាតព្វមេវ។

២២៨. លក្ខណសំយុត្ត យ្វាយំ អាយស្មា ច លក្ខណោតិ លក្ខណត្ថរោ
វុត្តោ, ឯស ជជីលសហស្សស្ស អព្ពន្ធរ ឯហិភិក្ខុបសម្មទាយ ឧបសម្មន្នោ
អាទិត្តបរិយាយាវសានេ អរហត្តប្បត្តោ ឯកោ មហាសាវកោតិ វេទិតព្ពោ។
យស្មា បនេស លក្ខណសម្មន្នេន សព្វាការបរិបូរេន ព្រហ្មសមេន អត្តភាវេន
សមន្នាគតោ, តស្មា លក្ខណោតិ សង្ខំ គតោ។ មហាមោគ្គល្លានត្ថរោ បន
បព្ពជិតទិវសតោ សត្តមេ ទិវសេ អរហត្តប្បត្តោ ទុតិយោ អគ្គសាវកោ។

សីតំ ចាត្វាកាសីតិ មន្ទហសីតំ ចាតុអកាសិ, បកាសយិ ធស្សេសីតិ វុត្តំ
ហោតិ។ កី បន ធិស្វា យេវេ សីតំ ចាត្វាកាសីតិ? ឧបរិ ចាឡិយំ អាគតំ
អដ្ឋិកសង្ខលីកំ ឯកំ បេតលោកេ និព្ពត្តំ សត្តំ ធិស្វា, តញ្ចា ខោ ធិព្ពេន ចក្កនា, ន
បសាទចក្កនា។ បសាទចក្កស្ស ហិ ឯតេ អត្តភាវា ន អាចាបំ អាគច្ឆន្តិ។ ឯវុបំ
បន អត្តភាវំ ធិស្វា ការុញ្ញោ កាតព្កេ កស្មា សីតំ ចាត្វាកាសីតិ? អត្តនោ ច
ពុទ្ធភ្រាណស្ស ច សម្មត្តិសមនុស្សរណតោ។ តញ្ចា ធិស្វា យេវេ “អធិដ្ឋសច្ចេន
នាម បុគ្គលេន បដិលភិតញ្ចា ឯវុចា អត្តភាវា មុត្តោ អហំ, លាភា វត មេ,
សុលទ្ធុំ វត មេ” តិ អត្តនោ ច សម្មត្តិ អនុស្សវិត្វា “អហោ ពុទ្ធស្ស ភគវតោ
ព្រាណសម្មត្តិ, យោ ‘កម្មវិចារោ, ភិក្ខុវេ, អចិន្តេយ្យេ; ន ចិន្តេតព្ពោ’ តិ (អ. និ.
៤.៧៧) ធនេសេសិ, បច្ចក្ខំ វត កត្វា ពុទ្ធា ធនេសន្តិ, សុប្បជីវិត្វា ពុទ្ធានំ ធម្មធាតុ” តិ
ឯវុ ពុទ្ធភ្រាណសម្មត្តិញ្ចា សវិត្វា សីតំ ចាត្វាកាសីតិ។ យស្មា បន ធិណាសវា
នាម ន អការណា សីតំ ចាតុករោន្តិ, តស្មា តំ លក្ខណត្ថេវេ បុច្ឆិ - “កោ នុ
ខោ អាវុសោ មោគ្គល្លាន ហេតុ, កោ បច្ចយោ សិតស្ស ចាតុកម្មាយា” តិ។ យេវេ
បន យស្មា យេហិ អយំ ឧបបត្តិ សាមំ អធិដ្ឋា, តេ ធិស្សន្ទាបយា ហោន្តិ, តស្មា
ភគវន្តំ សក្ខី កត្វា ព្យាកាតុកាមតាយ “អកាលោ ខោ,
អាវុសោ” តិ អាធិមាហា។ តតោ ភគវតោ សន្តិកេ បុដ្ឋោ “ឥធាបំ
អាវុសោ” តិ អាធិនា នយេន ព្យាកាសិ។

តត្ថ អដ្ឋិកសង្ខលីកន្តិ សេតំ និម្មុសលោហិតំ អដ្ឋិសង្ខាតំ។ គិដ្ឋាបិ
កាកាបិ កុលលាបិ តិ ឯតេបិ យក្ខគិដ្ឋា យេវ យក្ខកាកា ច យក្ខកុលលា ច
បច្ចេតញ្ចា។ ចាកតិកានំ បន គិដ្ឋាធិនំ អាចាបម្បិ ឯតំ វុបំ នាគច្ឆតិ។
អនុបតិក្វា អនុបតិក្វាតិ អនុពន្ធិក្វា អនុពន្ធិក្វា។ វិតុទេន្តិ វិនិវដ្ឋិត្វា គច្ឆន្តិ។
វិតុទេន្តិ វា ចាហោ, អសិធារូបមេហិ តិធិណេហិ លោហតុណ្ហេហិ វិដ្ឋន្តិ តិ
អត្តោ។ សា សុទ្ធិ អដ្ឋស្សវំ ករោតីតិ ឯត្ថ សុទន្តិ និចារោ, សា អដ្ឋិកសង្ខលីកា

អង្គស្សវំ អាតុរស្សវំ ករោតីតិ អត្ថោ។ អកុសលវិចារកានុកវនត្ថំ កិរ
យោជនប្បមាណាបិ តាទិសា អត្តភារាវា និព្ពត្តន្តិ, បសាទុស្សនា ច ហោន្តិ
បក្កគណ្ណាសទិសា; តស្មា សា អដ្ឋិកសង្ខលីកា ពលវវេទនាតុរា តាទិសំ
សរមកាសីតិ។ ឯវញ្ច បនវត្វា បុន អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ
“វដ្ឋតាមិកសត្តា នាម ឯវរូចា អត្តភារាវា ន មុច្ឆន្តិ”តិ សត្តេសុ ការញ្ចំ បដិច្ច
ឧប្បន្នំ ធម្មសំវេកំ ទស្សន្តោ “តស្ស មញ្ញំ អារុសោ ឯតទហោសិ; អដ្ឋវិយំ វត
កោ”តិអាទិមាហ។

ភិក្ខុ ឧដ្ឋាយន្តិតិ យេសំ សា បេតុបបត្តិ អប្បច្ចក្ខា, តេ ឧដ្ឋាយន្តិ។ ភកវា
បន ថេរស្សនុការំ បកាសេន្តោ “ចក្ខុភូតា វត ភិក្ខុវេ សាវកា
វិហារន្តិ”តិអាទិមាហ។ តត្ថ ចក្ខុភូតំ ជាតំ ឧប្បន្នំ តេសន្តិ ចក្ខុភូតា;
ភូតចក្ខុកា ឧប្បន្នចក្ខុកា, ចក្ខុំ ឧប្បន្នទេវា, វិហារន្តិតិ អត្ថោ។ ទុតិយបទេបិ
ឯសេវ នយោ។ យត្រ ហិ នាមាតិ ឯត្ថ យត្រាតិ ការណាវចនំ។
តត្រាយមត្តយោជនា; យស្មា នាម សាវកោបិ ឯវរូបំ ញស្សតិ វា ទក្ខតិ វា
សក្ខី វា ករិស្សតិ, តស្មា អវោចុម្ព - “ចក្ខុភូតា វត ភិក្ខុវេ សាវកា វិហារន្តិ,
ញាណភូតា វត ភិក្ខុវេ សាវកា វិហារន្តិ”តិ។

បុព្វេវ មេ សោ ភិក្ខុវេ សត្តោ ទិដ្ឋាតិ ពោធិមណ្ឌោ
សព្ពញ្ញតញ្ញាណាប្បដិវេជន អប្បមាណេសុ ចក្កវាឡេសុ អប្បមាណោ
សត្តនិកាយេ ភវតតិយោនិបិទិទិវាសេ ច បច្ចក្ខំ ករោន្តេន មយា បុព្វេវ សោ
សត្តោ ទិដ្ឋាតិ វទតិ។

គោយាតកោតិ កាវោ វទិត្វា វទិត្វា អដ្ឋិតោ មំសំ មោចេត្វាវិក្កិណិត្វា
ជីវិកកប្បនកសត្តោ។ តស្សេវ កម្មស្ស វិចារការសេសេនាតិ តស្ស
នាវាចេតនាហិ អាយ្ហហិតស្ស អបរាបរិយកម្មស្ស។ តត្រ ហិ យាយ

ចេតនាយ នរកេ បដិសន្ធិ ជនិតា, តស្សវិចារកេ បរិក្ខ័ណោ អវសេសកម្មំ វា
កម្មនិមិត្តំ វា អារម្មណំ កត្វា បុន បេតាធិសុ បដិសន្ធិ និព្ពត្តតិ, តស្មា សា
បដិសន្ធិ កម្មសភាគតាយ វា អារម្មណសភាគតាយ វា “តស្សេវ កម្មស្ស
វិចារការសេសោ”តិ វុច្ចតិ។ អយញ្ច សត្តោ ឯវំ ឧបបន្នោ។ តេនាហ - “តស្សេវ
កម្មស្ស វិចារការសេសោ”តិ។ តស្ស កិរ នរកា ចរណកាលេ និម្មុសកតានំ
គុដ្ឋំ អដ្ឋិរាសិ ឯវំ និមិត្តំ អហោសិ។ សោ បដិច្ឆន្ទម្បី តំ កម្មំ វិញ្ញំ ចាកជំរិយ
ករោត្តោ អដ្ឋិសន្ធិលិកបេតោ ជាតោ។

២២៩. មំសបេសិវត្ថុស្មី កោយាតកោតិ កោមំសបេសិយោ កត្វា
សុត្វាបេត្វា វល្លុរិក្កយេន អនេកានិ វស្សនិ ជីវិកំ កប្បេសិ។ តេនស្ស នរកា
ចរណកាលេ មំសបេសិយេវ និមិត្តំ អហោសិ។ សោ មំសបេសិបេតោ ជាតោ។

មំសបិណ្ណាវត្ថុស្មី សោ សាកុណិកោ សកុណោ គហេត្វាវិក្កិណានកាលេ
និប្បក្ខបម្មេ មំសបិណ្ណាមត្តេ កត្វាវិក្កិណាត្តោ ជីវិកំ កប្បេសិ។ តេនស្ស នរកា
ចរណកាលេ មំសបិណ្ណាវ និមិត្តំ អហោសិ។ សោ មំសបិណ្ណាបេតោ ជាតោ។

និច្ឆវិវត្ថុស្មី តស្ស ឡិវត្ថិកស្ស ឯឡកេ វជិត្វា និច្ឆម្មេ កត្វា កប្បិតជីវិកស្ស
បុរិមនយេនេវ និច្ឆម្មំ ឯឡកសវំវំ និមិត្តមហោសិ។ សោ និច្ឆវិបេតោ ជាតោ។

អសិលោមវត្ថុស្មី សោ សូករិកោ ធីយរត្តំ និវាបបុដ្ឋេ សូករេ អសិនា វជិត្វា
វជិត្វា ធីយរត្តំ ជីវិកំ កប្បេសិ។ តេនស្ស ឧត្តិត្តាសិកភារោវ និមិត្តំ អហោសិ។
តស្មា អសិលោមបេតោ ជាតោ។

សត្តិលោមវត្ថុស្មី សោ មាគរិកោ ឯកំ មិគញ្ច សត្តិញ្ច គហេត្វា វនំ កត្វា
តស្ស មិគស្ស សមិបំ អាគតាគតេ មិគេ សត្តិយាវិជ្ជិត្វា មារេសិ, តស្ស
សត្តិយាវិជ្ជនកភារោយេវ និមិត្តំ អហោសិ។ តស្មា សត្តិលោមបេតោ ជាតោ។

ឧសុលោមវត្ថុស្មី ការណ៍កោតិ រាជាបរាជិកេ អនេកាហិ ការណាហិ
បិឡេត្វា អវសានេ កណ្ណានវិជ្ជិត្វា មារណកបុរិសោ។ សោ កិរ អសុកស្មី
បទេសេ វិទ្ធោ មរតីតិ ញត្វាវិជ្ជិតិ។ តស្សេវំ ជីវិតំ កប្បេត្វា នរកេ ឧប្បន្នស្ស
តតោ បក្ការសេសេន ឥធូបបត្តិកាលេ ឧសុនាវិជ្ជនភារោយេវ និមិត្តំ
អហោសិ។ តស្មា ឧសុលោមបេតោ ជាតោ។

សូចិលោមវត្ថុស្មី សារជីតិ អស្សនមកោ។ កោទមកោតិបិ
កុរុន្តជ្ជកថាយំវុត្ថំ។ តស្ស បតោទសូចិយាវិជ្ជនភារោយេវ និមិត្តំ អហោសិ។
តស្មា សូចិលោមបេតោ ជាតោ។

ទុតិយសូចិលោមវត្ថុស្មី សូចកោតិ បេសុញ្ញការកោ។ សោ កិរ មនុស្សេ
អញ្ញមញ្ញញ្ច ភិទ្ធិ។ រាជកុលេ ច “ឥមស្ស ឥមំ នាម អត្ថិ, ឥមិនា ឥទំ នាម
កត”ន្តិ សូចេត្វា សូចេត្វា អនយព្យសនំ ចាបេសិ។ តស្មា យថានេន សូចេត្វា
មនុស្សា ភិទ្ធា, តថា សូចីហិ ភេទនទុក្ខំ បច្ចនុកោតុំ កម្មមេវ និមិត្តំ កត្វា
សូចិលោមបេតោ ជាតោ។

អណ្ណភារិតវត្ថុស្មី កាមក្ខដោតិ វិនិច្ឆយាមទ្ធោ។ តស្ស កម្មសភាគតាយ
កុម្មមត្តា មហាយដប្បមាណា អណ្ណា អហោសុំ។ សោ ហិ យស្មា រហោ បជិច្ឆន្ត
ហានេលញ្ចំ គហេត្វា ក្ខដវិនិច្ឆយេន ចាកដំ ទោសំ ករោត្តោ សាមិកេ
អស្សមិកេ អកាសិ។ តស្មាស្ស រហាស្សំ អង្គំ ចាកដំ និព្ពត្តំ។ យស្មា ទណ្ឌំ
បដ្ឋបេត្តោ បរេសំ អសយ្ហំ ការំ អាហេបេសិ, តស្មាស្ស រហាស្សង្គំ អសយ្ហភារោ
ហុត្វា និព្ពត្តំ។ យស្មា យស្មី ហានេ បិរេនេន សមេន ភវិតព្ពំ, តស្មី ឋត្វាវិសមោ
អហោសិ, តស្មាស្ស រហាស្សង្គំវិសមា និសង្ខា អហោសីតិ។

ចារនារីកវត្តស្នី សោ សន្តោ បរស្ស រក្ខិតំ គោបិតំ សស្សមិកំ ជស្សំ
ដុសន្តោ មិឡ្ហសុខេន កាមសុខេន ចិត្តំ រមយិត្វា កម្មសភាគតាយ គូបជស្សំ
ដុសន្តោ ទុក្ខមនុកវិតុំ តត្ថ និព្ពត្តោ។ ទុដ្ឋព្រាហ្មណវត្ត ចាកជមេ។

២៣០. និច្ឆវិត្តវត្តស្នី យស្មា មាតុកាមោ នាម អត្តនោ ជស្សេ អនិស្សរោ, សា
ច តំ សាមិកស្ស សន្តកំ ជស្សំ ថេនេត្វា បរេសំ អភិរតី ឧប្បាទេសិ, តស្មា
កម្មសភាគតាយ សុខសម្មស្សា ជំសិត្វា ទុក្ខសម្មស្សំ អនុកវិតុំ និច្ឆវិត្ត ហុត្វា
ឧបបន្នា។

មង្គលិត្តវត្តស្នី មង្គលិត្តវិរូបំ ទុទ្ទសិកំ ពិភង្គំ, សា កិរ ឥក្ខណិកាកម្មំ
យក្ខនាសិកម្មំ ករោន្តិ “ឥមិនា ច ឥមិនា ច ឯវំ ពលិកម្មេ កតេ អយំ នាម
តុម្ហាកំ វឡិ ភវិស្សតី” តិ មហាជនស្ស គន្ធបុច្ឆាធិនំ វញ្ញោនាយ គហេត្វា
មហាជនំ ទុទ្ទិដ្ឋិ មិច្ឆាធិដ្ឋិ គណ្ណាបេសិ, តស្មា តាយ កម្មសភាគតាយ
គន្ធបុច្ឆាធិនំ ថេនិតត្វា ទុក្ខន្វា ទុទ្ទស្សនស្ស កាហិតត្វា ទុទ្ទសិកាវិរូបា ពិភង្គា
ហុត្វា និព្ពត្តា។

ឌីកិលិនីវត្តស្នី ឧប្បក្កំ ឌីកិលិនី ឌីកិរិនិច្ឆិ សា កិរ អដ្ឋារចិតកេ និបន្នា
វិប្បន្ទមាណវិបរិវត្តមាណា បច្ចតិ, តស្មា ឧប្បក្កា ថេវ ហោតិ ខរេន អគ្គិនា
បក្កសរិរា; ឌីកិលិនី ច កិលិន្ទសរិរា ពិន្ទុពិន្ទុនិ ហិស្សា សរិរតោ បក្សវន្តិ។ ឌីកិរិនី
ច អដ្ឋារសម្បវិកិណ្ណា, តស្សា ហិ ហោជ្ឈតោបិ កីសុកបុប្ផវណ្ណា អដ្ឋារា,
ឧភយបស្សេសុបិ, អាគាសតោបិស្សា ឧបរិ អដ្ឋារា បតន្តិ, តេន វុត្ថំ - “ឧប្បក្កំ
ឌីកិលិនី ឌីកិរិនី” ន្តិ។ សា ឥស្សបកតា សបត្តី អដ្ឋារកជាហោន ឌីកិរិតិ តស្សា
កិរ កលិផ្ករញ្ជោ ឯកា នាជកិនី អដ្ឋារកជាហំ សមីបេ ឋបេត្វា គត្តតោ
ឧទកញ្ច បុញ្ញតិ, ចាណិនា ច សេទំ ករោតិ។ រាជាបិ តាយ សទ្ធិ កថញ្ច ករោតិ,
បរិតុដ្ឋាការញ្ច ទស្សេតិ។ អគ្គមហេសី តំ អសហមាណា ឥស្សបកតា ហុត្វា

អចិន្ត្រៃយ៍បញ្ចេញសូន្យ រញ្ជ្រា តំ អង្គារកជាហំ គហេត្វា តស្សា ឧបរិ អង្គារេ ឌីកិរិ។ សា
តំ កម្មំ កត្វា តាធិសំយេវ វិចាកំ បច្ឆនុភវិតុំ បេតលោកេ និព្ពត្តា។

ចោរឃាតកវត្ថុស្មី សោ រញ្ជ្រា អាណាយ ធីយវត្ថុំ ចោរានំ សីសានិ ធិន្ទត្វា
បេតលោកេ និព្ពត្តន្តោ អសីសកំ កតាម្ពំ ហុត្វា និព្ពត្តិ។

ភិក្ខុវត្ថុស្មី ចាបភិក្ខុតិ លាមកភិក្ខុ។ សោ កិរ លោកស្ស សទ្ធាធម្មេ
ចត្តារោ បច្ឆយេ បរិភុត្តា កាយវិចារេហិ អសំ យតោ ភិក្ខុជីវោ ចិត្តកេធិ
កិឡន្តោវិចរិ។ តតោ ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ និរយេ បច្ឆត្វា បេតលោកេ និព្ពត្តន្តោ
ភិក្ខុសធិសេនេវ អត្តភាវេន និព្ពត្តិ។ ភិក្ខុនិសិក្ខុមាណាសាមណោ-
សាមណេវីវត្ថុសុបិ អយមេវ វិនិច្ឆយោ។

២៣០. តថាទាវត្ថុស្មី អន្នោទកោតិ បសន្នោទកោ។ សីតោទកោតិ
សីតលឌុទកោ។ សាតោទកោតិ មធុរោទកោ។ សេតកោតិ បរិសុទ្ធោ
និស្សេវាលបណាកកទ្ធមោ។ សុប្បតិត្តោតិ សុន្ទរេហិ តិត្តេហិ ឧបបន្នោ។
រមណីយោតិ រតិជនកោ។ ចក្កមត្តានីតិ រថចក្កប្បមាណានិ។ កុបិតា
សន្ទតីតិ តត្រា សន្ទត្តា ហុត្វា សន្ទតិ។ យតាយំ ភិក្ខុវេតិ យតោ អយំ ភិក្ខុវេ។
សោ ទហោតិ សោ រហោនោ។ កុតោ បនាយំ សន្ទតីតិ? វេការបព្ពតស្ស កិរ
ហេដ្ឋា ភុម្មជ្ឈកនាកានំ បញ្ចាយោជនសតិកំ នាគភវនំ ទេវលោកសធិសំ
មណីមយេន តលេន អាហមុយ្យានេហិ ច សមន្នាគតំ; តត្ថ នាកានំ
កិឡន្តជ្ជានេ សោ ឧទកទហោ, តតោ អយំ តថាទា សន្ទតិ។ ទ្វិន្ទ
មហានិរយានំ អន្តរិកាយ អាគច្ឆតីតិ រាជគហានគរំ កិរ អារិញ្ញេត្វា
មហាបេតលោកោ, តត្ថ ទ្វិន្ទ មហាលោហកុម្មិនិរយានំ អន្តរេន អយំ តថាទា
អាគច្ឆតិ, តស្មា កុបិតា សន្ទតីតិ។

យុទ្ធវត្ថស្មី នង្គី ចរតីតិ វិជយភេរី អាហិណ្ឌូតិ។ រាជា អាវុសោ លិច្ឆវីហិតិ
ថេរោ កិរ អត្តនោ ធិវាជ្ជានេ ច វត្តិជ្ជានេ ច និសីទិត្វា “លិច្ឆវយោ កតហត្ថា
កត្វចាសនា, រាជា ច តេហិ សទ្ធិ សម្បហារំ ទេតី”តិ អាវុដ្ឋន្តោ ធិព្ពេន ចក្កនា
រាជានំ បរាជិតំ បលាយមានំ អទ្ទស។ តតោ ភិក្ខុ អាមន្តេត្វា “រាជា អាវុសោ
តុម្ហាកំ ឧបជ្ជាកោ លិច្ឆវីហិ បកត្តោ”តិ អាហា។ សច្ចំ, ភិក្ខុវេ, មោគ្គល្លានោ
អាហាតិ បរាជិតកាលេ អាវុដ្ឋិត្វា យំ ធិជ្ជំ តំ ភណ្ឌន្តោ សច្ចំ អាហា។

២៣២. នាគោតាហវត្ថស្មី សប្បិនិកាយាតិ វេរំនាមិកាយ។ អានេញំ
សមាធិន្តិ អនេជំ អចលំ កាយវាចារិប្បន្តវិហិតំ ចតុត្ថជ្ឈានសមាធិ។ នាគានន្តិ
ហត្ថិនំ។ ឌីកយ្ហ ឧត្តរន្តានន្តិ ឌីកយ្ហ ឌីកាហេត្វា បុន ឧត្តរន្តានំ។ តេ កិរ គម្ពីរំ
ឧទកំ ឌីតវិត្វា តត្ថ ន្តត្វា ច បិវិត្វា ច សោណ្ឋាយ ឧទកំ គហេត្វា អញ្ញមញ្ញំ
អាលោលេន្តា ឧត្តរន្តិ, តេសំ វេរំ ឌីកយ្ហ ឧត្តរន្តានន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។ កោញំ
ករោន្តានន្តិ នធិតីវេ វេត្វា សោណ្ឌំ មុខេ បក្ខិបិត្វា កោញនាទំ ករោន្តានំ។ សច្ចំ
អស្សោសិន្តិ តំ កោញនាទសច្ចំ អស្សោសី។ អត្ថេសោ, ភិក្ខុវេ, សមាធិ សោ ច
ខោ អបរិសុទ្ធាតិ អត្ថិ ឯសោ សមាធិ មោគ្គល្លានស្ស, សោ ច ខោ បរិសុទ្ធា ន
ហោតិ។ ថេរោ កិរ បព្ពជិតតោ សត្តមេ ធិវសេ តទហុអវហត្ថប្បត្តោ អជ្ជសុ
សមាបត្តិសុ បញ្ចហាការេហិ អនាចិណ្ឌាវសីភារោ សមាធិបរិបន្តកេ ធម្មេ ន
សុដ្ឋ បរិសោធនត្វា អាវុដ្ឋនសមាបជ្ជនាធិជ្ជានវុដ្ឋានបច្ឆវេក្ខណានំ
សញ្ញាមត្តកមេវ កត្វា ចតុត្ថជ្ឈានំ អប្បេត្វា និសិទ្ធោ, ឈានន្តេហិ វុដ្ឋាយ
នាគានំ សច្ចំ សុត្វា “អន្តោសមាបត្តិយំ អស្សោសី”ន្តិ វេរំសញ្ញំ អហោសិ។ តេន
វុត្ថំ - “អត្ថេសោ, ភិក្ខុវេ, សមាធិ; សោ ច ខោ អបរិសុទ្ធា”តិ។

សោភិតវត្ថស្មី អហំ, អាវុសោ, បញ្ច កប្បសតានិ អនុស្សរាមីតិ
ឯការវុដ្ឋនេន អនុស្សរាមីតិ អាហា។ ឥតរថា ហិ អនច្ឆិយំ អរិយសាវកានំ

បដិច្ចាធិយា ឆានាវដ្ឋនេន តស្ស តស្ស អតីតេ និវាសស្ស អនុស្សរណាន្តំ ន ភិក្ខុ
ឧជ្ឈាយេយ្យំ។ យស្មា បនេស “ឯការវដ្ឋនេន អនុស្សរាមី” តិ អាហា, តស្មា ភិក្ខុ
ឧជ្ឈាយីសុ។ អត្ថេសា, ភិក្ខុវេ, សោភិតស្ស, សា ច ខោ ឯកាយេវ ជាតីតិ យំ
សោភិតោ ជាតី អនុស្សរាមីតិ អាហា, អត្ថេសា ជាតិ សោភិតស្ស, សា ច ខោ
ឯកាយេវ អនន្តរា ន ឧប្បដិច្ចាធិយា អនុស្សរិតាតិ អធិប្បាយោ។

កថំ បនាយំ ឯតំ អនុស្សរីតិ? អយំ កិវ បញ្ចន្តំ កប្បសតានំ ឧបរិ តិត្ថាយតនេ

បព្ពដិក្ខា អសញ្ញាសមាបត្តិ និព្ពត្តត្វា អបរិហ័នជ្ឈានោ កាលំ កត្វា
អសញ្ញាភវេ និព្ពត្តិ។ តត្ថ យាវតាយុកំ វត្វា អវសានេ មនុស្សលោកេ ឧប្បន្នោ
សាសនេ បព្ពដិក្ខា តិស្សោវិជ្ជា សន្នាកាសិ។ សោ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរមាណោ
ឥមស្មី អត្ថភាវេ បដិសន្ធិ ទិស្វា តតោ បរំ តតិយេ អត្ថភាវេ ចុតិមេវ អទ្ទស។
អថ ឧភិន្នមន្តរា អចិត្តកំ អត្ថភាវំ អនុស្សរិតុំ អសក្កោន្តោ នយតោ
សល្លក្ខេសិ - “អទ្ធាអហំ អសញ្ញាភវេ និព្ពត្តោ” តិ។ ឯវំ សល្លក្ខេន្តេន បនានេន
ទុក្ខំ កតំ, សតទា ភិន្នស្ស វាលស្ស កោដិយា កោដិ បដិវិទ្ធា, អាគាសេ បទំ
ទស្សិតំ។ តស្មា នំ ភកកា ឥមស្មីយេវ វត្ថុស្មី ឯតទគ្គេ វបេសិ - “ឯតទគ្គំ ភិក្ខុវេ,
មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ បុព្ពេនិវាសំ អនុស្សរន្តានំ យទិទំ សោភិតោ” តិ (អ. និ.
១.២១៩, ២២៧)។

វិនិត្យត្រូវឈ្លាន និដ្ឋិតា។

និកមនវឈ្លាន

២៣៣. ឧទ្ទិដ្ឋា ខោ អាយស្មន្តោ ចត្តារោ ចារាជិកា ធម្មាតិ ឥទំ ឥធ
ឧទ្ទិដ្ឋចារាជិកបរិទីបនមេវ។ សមោធានេត្វា បន សព្ពានេវ ចតុរិសតិ
ចារាជិកានិ វេទិតព្ពានិ។ កតមានិ ចតុរិសតិ? ចាឡិយំ អាគតានិ តាវ ភិក្ខុនំ

ចត្តារិ, ភិក្ខុនីនំ អសាធារណានិ ចត្តារិ ភិ អដ្ឋ។ ឯកាទស អភព្វបុគ្គលា, តេសុ
បណ្ណាកតិរ ច្បានគតឧកតោព្យញ្ញនកា, តយោ វត្ថុវិបដ្ឋា
អហេតុកបដិសន្ធិកា, តេសំ សន្តោ អវារិតោ មន្តោ បន វារិតោ, អភព្វា ហិ តេ
មគ្គប្បដិលាភាយ វត្ថុវិបដ្ឋត្ថាតិ។ បព្ពដ្ឋាបិ នេសំ បដិក្ខិត្តា, តស្មា តេបិ
ចារាជិកា។ ឧប្បសំវាសកោ, តិត្តិយបក្កន្តកោ, មាតុយាតកោ,
បិតុយាតកោ, អរហន្តយាតកោ, ភិក្ខុនីទ្វិសកោ, លោហិតុប្បាទកោ,
សង្ឃកេនកោតិ ឥមេ អដ្ឋ អត្ថនោ កិរិយាយ វិបដ្ឋត្ថា អភព្វដ្ឋានំ បត្តាតិ
ចារាជិការ។ តេសុ ឧប្បសំវាសកោ, តិត្តិយបក្កន្តកោ, ភិក្ខុនីទ្វិសកោតិ
ឥមេសំ តិណ្ណំ សន្តោ អវារិតោ មន្តោ បន វារិតោ។ ឥតវេសំ បព្ពដ្ឋំ ឧកយម្បិ
វារិតំ។ តេ ហិ អនន្តរភវេ នរកេ និព្វត្តនកសត្តា។ ឥតិ ឥមេ ច ឯកាទស, បុរិមា
ច អដ្ឋាតិ ឯកូនវីសតិ។ តេ គិហិលិខ្ព្រំ រុច្ចំ ឧប្បាទេត្វា គិហិនិវាសនិនវត្តាយ
ភិក្ខុនិយា សទ្ធិវីសតិ។ សា ហិ អដ្ឋាចារិវតិក្កមំ អកត្វាបិ ឯត្តាវតាវ
អស្សមណីតិ ឥមាទិ តាវ វីសតិ ចារាជិកានិ។

អបរាជិបិ - លម្ពី, មុទុបិដ្ឋិកោ, បរស្ស អដ្ឋជាតំ មុខេន គណ្ណាតិ, បរស្ស
អដ្ឋជាតេ អភិនិសីទតិ ឥមេសំ ចតុន្នំ វសេន ចត្តារិ អនុលោមចារាជិកានីតិ
វទន្តិ។ ឯតានិ ហិ យស្មា ឧភិន្នំ រាគវសេន សទិសភាវូបកតានំ ធម្មោ
“មេដុនធម្មោ” តិ វុច្ចតិ។ តស្មា ឯតេន បរិយាយេន មេដុនធម្មំ
អប្បដិសេវិត្វាយេវ កេវលំ មគ្គេន មគ្គប្បវេសនវសេន អាបដ្ឋិតព្ពត្តា
មេដុនធម្មចារាជិកស្ស អនុលោមន្តិ អនុលោមចារាជិកានីតិ វុច្ចន្តិ។ ឥតិ
ឥមាទិ ច ចត្តារិ បុរិមាទិ ច វីសតីតិ សមោធានេត្វា សព្វានេវ ចតុវីសតិ
ចារាជិកានិ វេទិតព្ពានិ។

នលភតិ ភិក្ខុហិ សទ្ធិ សំវាសន្តិ ឧបាសថ-បវារណា-ចាតិមោក្ខុទ្ទេស-
សង្ឃកម្មប្បភេទំ ភិក្ខុហិ សទ្ធិ សំវាសំ នលភតិ។ យថា បុរេ តថា បច្ឆាតិ យថា
បុព្វេ គិហិកាលេ អនុបសម្បន្នកាលេ ច បច្ឆា ចារាជិកំ អាបន្នោបិ តថេវ
អសំវាសោ ហោតិ។ នត្ថំ តស្ស ភិក្ខុហិ សទ្ធិ
ឧបាសថបវារណាចាតិមោក្ខុទ្ទេសសង្ឃកម្មប្បភេទោ សំវាសោតិ ភិក្ខុហិ សទ្ធិ
សំវាសំ នលភតិ។ តត្ថាយស្មន្តេ បុច្ឆាមីតិ តេសុ ចតុសុ ចារាជិកេសុ
អាយស្មន្តេ “កង្ខិត្ត បរិសុទ្ធា” តិ បុច្ឆាមិ។ កង្ខិត្តាតិ កង្ខិ ឯត្ថ; ឯតេសុ ចតុសុ
ចារាជិកេសុ កង្ខិ បរិសុទ្ធាតិ អត្ថោ។ អថ វា កង្ខិត្ត បរិសុទ្ធាតិ កង្ខិ បរិសុទ្ធា
អត្ថ, ភវថាតិ អត្ថោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

សមន្តចាសាធិកាយ វិនយសំវណ្ណោនាយ

ចតុត្ថចារាជិកវណ្ណោនា និដ្ឋិតា។

២. សង្ឃាធិសេសកណ្ណំ

១. សុក្កវិស្សជ្ជិសិក្ខាបទវណ្ណោនា

យំ ចារាជិកកណ្ណាស្ស, សង្កតំ សមនន្តរំ;
តស្ស តេវសកស្សាយមបុព្ពបទវណ្ណោនា។

២៣២. តេន សមយេន ពុទ្ធា ភគវា សាវត្ថិយំ វិហារតិ ជេតវនេ
អនាថបិណ្ឌិកស្ស អារាមេ។ តេន ខោ បន សមយេន អាយស្មា សេយ្យសកោ
អនភិរតោ ព្រហ្មចរិយំ ចរតីតិ ឯត្ថ អាយស្មាតិ បិយវចនំ។ សេយ្យសកោតិ
តស្ស ភិក្ខុនោ នាមំ។ អនភិរតោតិ វិក្ខិត្តចិត្តោ កាមរាគបរិឡាហាន

បរិធម្មមាណោ ន បន គិហិការំ បត្តយមាណោ។ សោ តេន កិសោ ហោតីតិ សោ
សេយ្យសកោ តេន អនភិរតភារេន កិសោ ហោតិ។

អនុសាខោ អាយស្មា ឧទាយីតិ ឯត្ថ ឧទាយីតិ តស្ស ថេរស្ស នាមំ, អយញ្ញិ
សេយ្យសកស្ស ឧបជ្ឈាហោ លាឡុទាយី នាម ភន្តមិគសប្បដិកាកោ
និទ្ទារាមតាធិមនុយុត្តានំ អញ្ញតរោ លោលភិក្ខុ។ កង្ខំ នោ ត្វន្តិ កង្ខំ នុ ត្វំ។
យាវទត្ថំ ភុញ្ញាតិអាធិសុ យាវតា អត្ថោតិ យាវទត្ថំ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - យាវតា
តេ ភោជនេន អត្ថោ យត្ថកំ ត្វំ ឥច្ឆសិ តត្ថកំ ភុញ្ញ, យត្ថកំ កាលំ វត្ថី វា ធិវា វា
សុបិត្តំ ឥច្ឆសិ តត្ថកំ សុប, មត្តិកាធិហិ កាយំ ឧត្តដ្ឋេត្វា ចុណ្ណាធិហិ យំសិទ្ធា
យត្ថកំ ញ្ញានំ ឥច្ឆសិ តត្ថកំ ញ្ញាយ, ឧទ្ទេសេន វា បរិបុច្ឆាយ វា វត្ថបដិបត្តិយា វា
កម្មជ្ជានេន វា អត្ថោ នត្ថិតិ។ យទា តេ អនភិរតិ ឧប្បជ្ឈតីតិ យស្មី កាលេ តវ
កាមរាគវសេន ឧក្កណ្ឌិតតាវិក្ខិត្តចិត្តតា ឧប្បជ្ឈតិ។ រាគោ ចិត្តំ អនុទ្ធីសេតីតិ
កាមរាគោ ចិត្តំ ជំសេតិ បដំសេតិ វិក្ខិបតិ ថេរ មិលាបេតិ ច។ តទា ហាត្ថេន
ឧបក្កមិត្វា អសុចិ មោចេហីតិ តស្មី កាលេ ហាត្ថេន វាយមិត្វា អសុចិមោចនំ
ករោហិ, ឯវញ្ញោ តេ ចិត្តេកគ្គតា ភវិស្សតិ។ ឥតិ តំ ឧបជ្ឈាហោ អនុសាសិ យថា
តំ ពាលោ ពាលំ មគោ មគំ។

២៣៥. តេសំ មុជ្ឈស្សតីនំ អសម្បជានានំ និទ្ធី ឌីក្កមន្តានន្តិ សតិសម្បជញ្ញំ
បហាយ និទ្ធី ឌីតរន្តានំ។ តត្ថ កិញ្ញាបិ និទ្ធី ឌីក្កមន្តានំ អព្យាកតោ ភវន្តំវារោ
បវត្ថតិ, សតិសម្បជញ្ញំវារោ គឡតិ, តថាបិ សយនកាលេ មនសិការោ
កាតព្វោ។ ធិវា សុបន្តេន យាវ ញ្ញាតស្ស ភិក្ខុនោ កេសា ន សុក្ខន្តិ តាវ សុបិត្វា
វុជ្ជហិស្សមីតិ សឧស្សហោន សុបិតតំ។ វត្ថី សុបន្តេន ឯត្ថកំ នាម វត្ថិភាគំ
សុបិត្វា ចន្តេន វា តាវកាយ វា ឥទំ នាម ហំនំ បត្តកាលេ វុជ្ជហិស្សមីតិ
សឧស្សហោន សុបិតតំ។ ពុទ្ធានុស្សតិអាធិសុ ច ទសសុ កម្មជ្ជានេសុ ឯកំ អញ្ញំ

វា ចិត្តរុចិយំ កម្មជ្ជានំ គហេត្វាវ និទ្ទា ឡិក្កមិត្តា។ ឯវំ ករោន្តោ ហិ សតោ
សម្មជាតោ សតិញ្ច សម្មជញ្ញញ្ច អវិជហិត្វាវ និទ្ទំ ឡិក្កមតីតិ វុច្ឆតិ។ តេ បន
ភិក្ខុ ពាលា លោលា កន្តមិកសប្បជីភាគា ន ឯវមកំសុ។ តេន វុត្ថំ - “តេសំ
មុជ្ជស្សតីនំ អសម្មជាតានំ និទ្ទំ ឡិក្កមន្តាន”ន្តិ។

អត្ថិ ចេត្ត ចេតនាលព្ពតីតិ ឯត្ថ ច សុបិនន្តោ អស្សនចេតនា អត្ថិ
ឧបលព្ពតិ។ អត្ថេសា, ភិក្ខុវេ, ចេតនា; សា ច ខោ អព្ពោហារិកាតិ ភិក្ខុវេ ឯសា
អស្សនចេតនា អត្ថិ, សា ច ខោ អវិសយេ ឧប្បន្នត្តា អព្ពោហារិកា, អាបត្តិយា
អង្គំ ន ហោតិ។ ឥតិ ភកវា សុបិនន្តោ ចេតនាយ អព្ពោហារិកភាវំ ទស្សេត្វា
“ឯវញ្ច បន ភិក្ខុវេ ឥមំ សិក្ខាបទំ ឧទ្ទិសេយ្យថ, សព្វោតនិកា សុក្កវិស្សជ្ជិ
អញ្ញាត្រ សុបិនន្តា សង្ឃាទិសេសោ”តិ សានុបញ្ញត្តិកំ សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេសិ។

២៣៦-២៣៧. តត្ថ សំវិជ្ជតិ ចេតនា អស្សតិ សព្វោតនា, សព្វោតនាវ
សព្វោតនិកា, សព្វោតនា វា អស្ស អត្ថិ តិ សព្វោតនិកា។ យស្មា បន យស្ស
សព្វោតនិកា សុក្កវិស្សជ្ជិ ហោតិ សោ ជាតន្តោ សញ្ញានន្តោ ហោតិ, សា ចស្ស
សុក្កវិស្សជ្ជិ ចេច្ច អភិវិតិវត្វាវីតិក្កមោ ហោតិ, តស្មា ព្យញ្ញនេ អាទរំ អកត្វា
អត្ថមេវ ទស្សេត្ថំ “ជាតន្តោ សញ្ញានន្តោ ចេច្ច អភិវិតិវត្វាវីតិក្កមោ”តិ
ឯវមស្ស បទភាជនំ វុត្ថំ។ តត្ថ ជាតន្តោតិ ឧបក្កមាមីតិ ជាតន្តោ។ សញ្ញានន្តោតិ
សុក្កំ មោចេមីតិ សញ្ញានន្តោ, តេនេវ ឧបក្កមជាតនាភារេន សទ្ធិំ ជាតន្តោតិ
អត្តោ។ ចេច្ចាតិ មោចនស្សនចេតនាវសេន ចេតេត្វា បកប្បេត្វា។
អភិវិតិវត្វាតិ ឧបក្កមវសេន មទ្ធន្តោ និវាសន្តិចិត្តំ បេសេត្វា។ វីតិក្កមោតិ ឯវំ
បវត្ថស្ស យោវីតិក្កមោ អយំ សព្វោតនិកាសទ្ធស្ស សិខាប្បត្តោ អត្តោតិ វុត្ថំ
ហោតិ។

ឥតនាទី សុក្ខវិស្សជ្ជតិ ឯត្ថ យស្ស សុក្ខស្ស វិស្សជ្ជតំ តាវ សង្ខារតោ
វណ្ណាកេនតោ ច ទស្សេតុំ “សុក្ខន្តិ ទស សុក្ខានី” តិអាទិមាហ។ តត្ថ សុក្ខានំ
អាសយកេនតោ ធាតុនានត្ថតោ ច នីលាទិវណ្ណាកេនោ វេទិតញ្ចោ។

វិស្សជ្ជតិ វិស្សត្តោ, អត្ថតោ បនេតំ ឋានាចាវនំ ហោតិ, តេនាហ -
“វិស្សជ្ជតិ ឋានតោចាវនា វុច្ឆតី” តិ។ តត្ថ វត្ថុសីសំ កជិ កាយោតិ តិធា
សុក្ខស្ស ឋានំ បកប្បន្តិ, ឯកោ កិរាចរិយោ “វត្ថុសីសំ សុក្ខស្ស ឋាន” ត្ថិ អាហ។
ឯកោ “កជី” តិ, ឯកោ “សកលោ កាយោ” តិ, តេសុ តតិយស្ស ភាសិតំ
សុភាសិតំ។ កេសលោមនឧទន្ទានញ្ចិ មំសវិនិមុត្តជ្ជានំ
ឧទ្ធារបស្សវខេឡសិដ្ឋណិកាចទ្ធសុក្ខចម្មានិ ច វដ្ឋេត្វា អវសេសោ
ធម៌មំសលោហិតានុគតោ សញ្ញាបិ កាយោ
កាយប្បសាទភាវជីវិតិ ទ្រិយាពទ្ធិបិត្តានំ សម្ភវស្ស ច ឋានមេវ។ តថា ហិ
រាគបរិយុដ្ឋានេនាភិក្ខុតានំ ហត្ថិនំ ឧភោហិ កណ្ណាច្ឆិកាហិ សម្ភវោ និក្ខមតិ,
មហាសេនរាជា ច រាគបរិយុដ្ឋិតោ សម្ភវេតំ អធិវាសេតុំ អសក្កោន្តោ សត្តន
ពាហុសីសំ ជាលេត្វា វណាមុខេន និក្ខន្តំ សម្ភវំ ទស្សេសីតិ។

ឯត្ថ បន បឋមស្ស អាចរិយស្ស វាទេ មោចនស្សាទេន និមិត្តេ ឧបក្កមតោ
យត្ថកំ ឯកា ខុទ្ទកមក្ខិកា បិវេយ្យ តត្ថកេ អសុចិម្ហិ វត្ថុសីសតោ មុញ្ញិត្វា
ទកសោតំ ឌីតិណ្ណាមត្តេ ពហិ និក្ខន្តេ វា អនិក្ខន្តេ វា សង្ខាទិសេសោ។
ទុតិយស្ស វាទេ តថេវ កជិតោ មុច្ឆិត្វា ទកសោតំ ឌីតិណ្ណាមត្តេ, តតិយស្ស
វាទេ តថេវ សកលកាយំ សង្ខារេត្វា តតោ មុច្ឆិត្វា ទកសោតំ ឌីតិណ្ណាមត្តេ
ពហិ និក្ខន្តេ វា អនិក្ខន្តេ វា សង្ខាទិសេសោ។ ទកសោតោរោហណាញោត្ថ
អធិវាសេត្វា អន្តរា និវាវេតុំ អសក្កុណោយ្យតាយ វុត្ថំ, ឋានា ចុតញ្ចិ អវស្សំ
ទកសោតំ ឌីតរតិ។ តស្មា ឋានា ចាវនមត្តនេវេត្ថ អាបត្តិ វេទិតញ្ចោ, សា ច ខោ

និមិត្ត ឧបក្កមន្តស្បែក ហត្ថបរិកម្មបាទបរិកម្មកត្តបរិកម្មករណ៍ សង្ខេប
អសុបិ មុច្ឆតិ, អនាបត្តិ។ អយំ សញ្ញាចរិយសាធារណវិនិច្ឆ័យោ។

អញ្ញាប្រត សុបិនន្តាតិ ឯត្ថ សុបិននោ ឯវ សុបិនន្តោ, តំ បេត្វា អបនេត្វាតិ
វុត្ថំ ហោតិ។ តញ្ច បន សុបិនំ បស្សន្តោ ចត្វាហិ ការណេហិ បស្សតិ
ធាតុក្ខោភតោ វា អនុក្ខតបុព្វតោ វា ទេវតោបសំហារតោ វា បុព្វនិមិត្តតោ
វាតិ។

តត្ថ បិត្តាធិនំ ខោភករណបច្ចយយោគេន ខុតិធាតុកោ ធាតុក្ខោភតោ
សុបិនំ បស្សតិ, បស្សន្តោ ច នាធាវីធំ សុបិនំ បស្សតិ - បព្វតា បតន្តោវិយ,
អាគាសេន គច្ឆន្តោវិយ, វាឡមិកហត្ថិចារាធិហិ អនុពន្ធាវិយ ហោតិ។
អនុក្ខតបុព្វតោ បស្សន្តោ បុព្វេ អនុក្ខតបុព្វំ អារម្មណំ បស្សតិ។
ទេវតោបសំហារតោ បស្សន្តស្ស ទេវតា អត្តកាមតាយ វា អនត្តកាមតាយ
វា អត្តាយ វា អនត្តាយ វា នាធាវីធានិ អារម្មណានិ ឧបសំហរន្តិ, សោ តាសំ
ទេវតានំ អានុភាវេន តានិ អារម្មណានិ បស្សតិ។ បុព្វនិមិត្តតោ បស្សន្តោ
បុញ្ញាបុញ្ញវសេន ឧប្បជ្ជិតុកាមស្ស អត្តស្ស វា អនត្តស្ស វា បុព្វនិមិត្តភូតំ
សុបិនំ បស្សតិ, ពោធិសត្តស្សមាតាវិយ បុត្តបដិលាភនិមិត្តំ, ពោធិសត្តោវិយ
បញ្ច មហាសុបិនេ (អ. និ. ៥.១៩៦), កោសលរាជាវិយ សោឡស សុបិនេតិ។

តត្ថ យំ ធាតុក្ខោភតោ អនុក្ខតបុព្វតោ ច សុបិនំ បស្សតិ ន តំ សច្ចំ
ហោតិ។ យំ ទេវតោបសំហារតោ បស្សតិ តំ សច្ចំ វា ហោតិ អលីកំ វា, កុទ្ធា
ហិ ទេវតា ឧបាយេនវីនាសេតុកាមាវិបរីតម្បិ កត្វា ទស្សន្តិ។ យំ បន
បុព្វនិមិត្តតោ បស្សតិ តំ ឯកន្តសច្ចមេវ ហោតិ។ ឯតេសញ្ច ចតុន្តំ
មូលការណានំ សំសគ្គភេទតោបិ សុបិនភេទោ ហោតិយេវ។

តញ្ចា បនេតំ ចតុត្ថិធម្មិ សុបិនំ សេក្ខបុព្វដ្ឋនាវ បស្សន្តិ
អប្បហ្មានិវបល្លាសត្តា, អសេក្ខា បន ន បស្សន្តិ បហ្មានិវបល្លាសត្តា។ កី បនេតំ
បស្សន្តោ សុត្តោ បស្សតិ បដិពុទ្ធា, ឧទាហុ នេវ សុត្តោ ន បដិពុទ្ធាតិ? កិញ្ចេត្ត
យទិ តាវ សុត្តោ បស្សតិ អភិធម្មវិរោធា អាបជ្ជតិ, ភវន្តិចិត្តន ហិ សុបតិ តំ
រូបនិមិត្តាធិអារម្មណំ រាគាទិសម្បយុត្តំ វា ន ហោតិ, សុបិនំ បស្សន្តស្ស ច
ព្យាទិសានិ ចិត្តានិ ឧប្បន្នន្តិ។ អថ បដិពុទ្ធា បស្សតិ វិនយវិរោធា អាបជ្ជតិ,
យញ្ញា បដិពុទ្ធា បស្សតិ តំ សញ្ញេហារិកចិត្តន បស្សតិ, សញ្ញេហារិកចិត្តន
ច កតេ វីតិក្កមេ អនាបត្តិ នាម នត្ថិ។ សុបិនំ បស្សន្តន បន កតេ បី វីតិក្កមេ
ឯកន្តំ អនាបត្តិ ឯវ។ អថ នេវ សុត្តោ ន បដិពុទ្ធា បស្សតិ, កោ នាម បស្សតិ;
ឯវញ្ច សតិ សុបិនស្ស អភារោវ អាបជ្ជតិ, ន អភារោវ។ កស្មា? យស្មា
កបិមិទ្ធចបរេតោ បស្សតិ។ វុត្តញ្ញោតំ - “កបិមិទ្ធចបរេតោ ខោ, មហារាជ, សុបិនំ
បស្សតិ” តិ។ កបិមិទ្ធចបរេតោតិ មក្កជនិទ្ធាយ យុត្តោ។ យថា ហិ មក្កជស្ស និទ្ធា
លហុបរិវត្តា ហោតិ; ឯវំ យា និទ្ធា បុនប្បនំ កុសលាទិចិត្តវោកិណ្ឌាត្តា
លហុបរិវត្តា, យស្ស បវត្តិយំ បុនប្បនំ ភវន្តោ ឧត្តរណំ ហោតិ តាយ យុត្តោ
សុបិនំ បស្សតិ, តេនាយំ សុបិនោ កុសលោបិ ហោតិ អកុសលោបិ
អព្យាកតោបិ។ តត្ថ សុបិនន្តេ ចេតិយវន្តនធម្មស្សវនធម្មទេសនាទីនិ
ករោន្តស្ស កុសលោ, ចាលាភិចាតាទីនិ ករោន្តស្ស អកុសលោ, ធ្វើហិ អន្តេហិ
មុត្តោ អារជ្ជនតទាវម្មណក្ខណោ អព្យាកតោតិ វេទិតញ្ញោ។ ស្វាយំ
ទុព្ពលវត្ថុកត្តា ចេតនាយ បដិសន្ធិ អាកឡិវុត្ថំ អសមត្តោ, បវត្តេ បន អញ្ញេហិ
កុសលាកុសលេហិ ឧបត្ថម្ភិតោវិចាកំ ទេតិ។ កិញ្ចាបិ វិចាកំ ទេតិ? អថ ខោ
អវិសយេ ឧប្បន្នត្តា អញ្ញេហារិការ សុបិនន្តចេតនា។ តេនាហ - “ឯវេត្វា
សុបិនន្ត” ត្ថិ។

សង្ឃាធិសេសោតិ ឥមស្ស អាបត្តិនិកាយស្ស នាម។ តស្មា យា អញ្ញាត្រ
សុបិនន្តា សញ្ញេតនិកា សុក្កវិស្សជ្ជិ, អយំ សង្ឃាធិសេសោ នាម
អាបត្តិនិកាយោតិ ឯវមេត្ត សម្ពន្ធា វេទិតញ្ញោ។ វចនត្ថោ បនេត្ត សង្ឃោ អាទិម្ហិ
ចេវ សេសេ ច ឥច្ឆិតញ្ញោ អស្សាតិ សង្ឃាធិសេសោ។ កី វុត្តំ ហោតិ? ឥមំ អាបត្តិ
អាបទ្ធីត្វា វុជ្ជាតុកាមស្ស យំ តំ អាបត្តិវុជ្ជានំ, តស្ស អាទិម្ហិ ចេវ
បរិវាសទានត្ថាយ អាទិតោ សេសេ ច មជ្ឈេ មានត្តទានត្ថាយ មូលាយ
បដិកស្សនេន វា សហ មានត្តទានត្ថាយ អវសានេ អព្ពានត្ថាយ សង្ឃោ
ឥច្ឆិតញ្ញោ។ ន ហេតុ ឯកម្មិ កម្មំ វិនា សង្ឃេន សក្កា កាតុន្តិ សង្ឃោ អាទិម្ហិ ចេវ
សេសេ ច ឥច្ឆិតញ្ញោ អស្សាតិ សង្ឃាធិសេសោតិ។ ព្យញ្ជនំ បន អនាទិយិត្វា
អត្ថមេវ ធស្សេតុំ “សង្ឃោវ តស្ស អាបត្តិយា បរិវាសំ ទេតិ, មូលាយ
បដិកស្សតិ, មានត្តំ ទេតិ, អព្ពេតិ ន សម្ពហុលា ន ឯកបុគ្គលោ, តេន វុច្ឆតិ
សង្ឃាធិសេសោ”តិ ឥធមស្ស បទភាជនំ -

“សង្ឃាធិសេសោតិ យំ វុត្តំ, តំ សុណោហិ យថាតថ៌;
សង្ឃោវ ទេតិ បរិវាសំ, មូលាយ បដិកស្សតិ;
មានត្តំ ទេតិ អព្ពេតិ, តេនេតំ ឥតិ វុច្ឆតិ”តិ។ (បរិ. ៣៣៩) -

បរិវារេ វចនការណាញា វុត្តំ, តត្ថ បរិវាសទានាធិនិ សមុច្ឆយក្ខន្ធកេ
វិត្តារតោ អាគតានិ, តត្ថេវ នេសំ សំវណ្ណានំ ករិស្សាម។

តស្សេវ អាបត្តិនិកាយស្សាតិ តស្ស ឯវ អាបត្តិសម្ពហស្ស។ តត្ថ កិញ្ចាបិ
អយំ ឯការំ អាបត្តិ, វុជ្ជិសន្នេន បន អវយវេ សម្ពហាវេហារេន វា
“និកាយោ”តិ វុត្តោ - “ឯកោ វេទនាគូន្នោ, ឯកោ វិញ្ញាណគូន្នោ”តិ អាទិសុ
វិយ។

ឯវំ ឧទ្ទិដ្ឋសិក្ខាបទំ បទានុក្កមេនវិភជិត្វា ឥទានិ ឥមំ សុក្កវិស្សដ្ឋិ
អាបដ្ឋន្តស្ស ឧទាយញ្ច កាលញ្ច អធិប្បាយញ្ច អធិប្បាយវត្ថុញ្ច ទស្សេត្តំ
“អដ្ឋត្ថរូបេ មោចេតិ”តិអាទិមាហ។ ឯត្ថ ហិ អដ្ឋត្ថរូបាធិហិ ចត្វហិ បទេហិ
ឧទាយោ ទស្សិតោ, អដ្ឋត្ថរូបេ វា មោចេយ្យ ពហិទ្ធារូបេ វា ឧភយត្ថ វា
អាភាសេ វា កជី កម្មេន្តោ, ឥតោ បរំ អញ្ញោ ឧទាយោ នត្ថិ។ តត្ថ រូបេ យដ្ឋេត្វា
មោចេន្តោបិ រូបេន យដ្ឋេត្វា មោចេន្តោបិ រូបេ មោចេតិច្ឆេវ វេទិតញ្ញោ។ រូបេ ហិ
សតិ សោ មោចេតិ ន រូបំ អលភិក្ខា។ រាគូបត្តម្ហាធិហិ បន បញ្ចហិ កាលោ
ទស្សិតោ។ រាគូបត្តម្ហាធិកាលេសុ ហិ អដ្ឋជាតំ កម្មនិយំ ហោតិ, យស្ស
កម្មនិយត្តេ សតិ មោចេតិ។ ឥតោ បរំ អញ្ញោ កាលោ នត្ថិ, ន ហិវិនា
រាគូបត្តម្ហាធិហិ បុព្វល្អាទយោ កាលភេទា មោចេនេ និមិត្តំ ហោន្តិ។

អាហេត្យត្តាយាតិអាធិហិ ទសហិ អធិប្បាយោ ទស្សិតោ, ឯវំរូបេន ហិ
អធិប្បាយភេទេន មោចេតិ ន អញ្ញោថា។ និលាធិហិ បន ទសហិ នវមស្ស
អធិប្បាយស្ស វត្ថុ ទស្សិតំ, វីមំសន្តោ ហិ និលាធិសុ អញ្ញាតវស្ស វសេនវីមំសតិ
ន តេហិវិនិមិត្តន្តិ។

២៣៨. ឥតោ បរំ បន ឥមេសំយេវ អដ្ឋត្ថរូបាធិនំ បទានំ បកាសនត្ថំ
“អដ្ឋត្ថរូបេតិ អដ្ឋត្ថំ ឧបាទិន្នេរូបេ”តិអាទិ វុត្ថំ, តត្ថ អដ្ឋត្ថំ ឧបាទិន្នេរូបេតិ
អត្តនោ ហត្ថាទិភេទេ រូបេ។ ពហិទ្ធា ឧបាទិន្នេតិ បវស្ស តាទិសេយេវ។
អនុបាទិន្នេតិ តាឡិច្ឆិទ្ធាទិភេទេ។ តទុក្ខយេតិ អត្តនោ ច បវស្ស ច រូបេ,
ឧភយយដ្ឋនវសេនេតំ វុត្ថំ។ អត្តនោ រូបេន ច អនុបាទិន្នរូបេន ច ឯកតោ
យដ្ឋនេបិ លព្ពតិ។ អាភាសេ វាយមន្តស្សាតិ កេនចិ រូបេន អយដ្ឋេត្វា
អាភាសេយេវ កជីកម្មនបយឱកេន អដ្ឋជាតំ ចាលេន្តស្ស។

រាគបត្តម្តេច រាគស្ស ពលវកាវេ, រាគេន វា អង្គជាតស្ស ឧបត្តម្តេច, ជន្មកាវេ
សញ្ញាតេតិ វុត្តំ ហោតិ។ កម្មនិយំ ហោតិ មោចនកម្មក្ខមំ អង្គត្រូវចាធិសុ
ឧបក្កមារហំ ហោតិ។

ឧទ្ទាលិដ្ឋចាលាកនដ្ឋបត្តម្តេច ឧទ្ទាលិដ្ឋចាលាកនដ្ឋេន អង្គជាតេ
ឧបត្តម្តេច។ ឧទ្ទាលិដ្ឋចាលាកា នាម លោមសចាលាកា ហោតិ, តេសំ លោមេហិ
ដុដ្ឋំ អង្គជាតំ កណ្តំ គហេត្វា ជន្មំ ហោតិ, តត្ថ យស្មា តានិ លោមានិ អង្គជាតំ
ខំសន្តានិវិយ វិជ្ជន្តិ, តស្មា “ឧទ្ទាលិដ្ឋចាលាកនដ្ឋេនា”តិ វុត្តំ, អត្ថតោ បន
ឧទ្ទាលិដ្ឋចាលាកលោមវេជនេនាតិ វុត្តំ ហោតិ។

២៣៩. អរោគោភវិស្សមីតិ មោចេត្វា អរោគោភវិស្សមិ។ សុខំ វេទនំ
ឧប្បាទេស្សមីតិ មោចនេន ច មុច្ចុនុប្បត្តិយា មុត្តបច្ចយា ច យា សុខា វេទនា
ហោតិ, តំ ឧប្បាទេស្សមីតិ អត្ថោ។ ភេសន្តំ ភវិស្សតិ តិ ឥទំ មេ មោចិតំ
កិញ្ចិទេវ ភេសន្តំ ភវិស្សតិ។ ទានំ ទស្សមីតិ មោចេត្វា កីដកិបិល្លិកាធិនំ ទានំ
ទស្សមិ។ បុញ្ញំ ភវិស្សតិ តិ មោចេត្វា កីជាធិនំ ទេន្តស្ស បុញ្ញំ ភវិស្សតិ។ យញ្ញំ
យជិស្សមីតិ មោចេត្វា កីជាធិនំ យញ្ញំ យជិស្សមិ។ កិញ្ចិ កិញ្ចិ មន្តបទំ វត្វា
ទស្សមីតិ វុត្តំ ហោតិ។ សគ្គំ គមិស្សមីតិ មោចេត្វា កីជាធិនំ ទិន្ននាទេន វា
បុញ្ញេន វា យញ្ញេន វា សគ្គំ គមិស្សមិ។ ពិជំ ភវិស្សតិ តិ កុលវំសន្តុរស្ស
ទារកស្ស ពិជំ ភវិស្សតិ, “ឥមិនា ពិជេន បុត្តោ និព្វត្តិស្សតិ”តិ ឥមិនា
អធិប្បាយេន មោចេតិ តិ អត្ថោ។ វីមំសត្តាយាតិ ជាននត្តាយ។ និលំ
ភវិស្សតិ តិ អាធិសុ ជាទិស្សមិ តាវ កី មេ មោចិតំ និលំ ភវិស្សតិ បីតកាធិសុ
អញ្ញាតវវណ្ណាន្តិ វេមត្តោ ទដ្ឋញ្ញោ។ ឱឡាធិប្បាយោតិ ឱឡាបសុតោ, តេន តេន
អធិប្បាយេន កីឡន្តោ មោចេតិ តិ វុត្តំ ហោតិ។

២៤០. ឥនាទិ យទិទំ “អដ្ឋត្តរូបេ មោចេតី” តិអាទិ វុត្ថំ តត្ថ យថា មោចេន្តោ
អាបត្តិ អាបដ្ឋតិ, តេសញ្ច បទានំ វសេន យត្ថកោ អាបត្តិភេនោ ហោតិ, តំ
សត្តំ ឧស្សេន្តោ “អដ្ឋត្តរូបេ ចេតេតិ ឧបក្កមតិ មុច្ចតិ អាបត្តិ
សង្ឃាទិសេសស្សា” តិអាទិមាហ។

តត្ថ ចេតេតិ មោចនស្សាទសម្បយុត្តាយ ចេតនាយ មុច្ចតិ ចេតេតិ។
ឧបក្កមតិ តទន្ទុបំ វាយាមំ ករោតិ។ មុច្ចតិ វំ ចេតន្តស្ស តទន្ទុបេន
វាយាមេន វាយមតោ សុក្កំ ឋានា ចរតិ។ អាបត្តិ សង្ឃាទិសេសស្សា ឥមេហិ
តីហិ អង្គេហិ អស្ស បុគ្គលស្ស សង្ឃាទិសេសោ នាម អាបត្តិនិកាយោ ហោតិ តិ
អត្ថោ។ វសេ នយោ ពហិទ្ធារូបេ តិអាទិសុបិ អវសេសេសុ អដ្ឋីសតិយា បទេសុ។

ឯត្ថ បន ទ្វេ អាបត្តិសហស្សានិ នីហិវត្វា ឧស្សេតព្ពានិ។ កថំ? អដ្ឋត្តរូបេ
តាវ រាគូបត្ថម្ភេ អាហេគ្យត្ថាយ នីលំ មោចេន្តស្ស ឯកា អាបត្តិ, អដ្ឋត្តរូបេយេវ
រាគូបត្ថម្ភេ អាហេគ្យត្ថាយ បីតាទីនំ មោចនវសេន អបរា នវាតិ ទស។ យថា ច
អាហេគ្យត្ថាយ ទស, វំ សុខាទីនំ នវន្នំ បទានំ អត្ថាយ ឯកេកបទេ ទស ទស
កត្វា នវុតិ, ឥតិ ឥមា ច នវុតិ បុរិមា ច ទសាតិ រាគូបត្ថម្ភេ តាវ សតំ។ យថា
បន រាគូបត្ថម្ភេ វំ វច្ឆបត្ថម្ភាទីសុបិ ចតុសុ ឯកេកស្មី ឧបត្ថម្ភេ សតំ សតំ
កត្វា ចត្តារិ សតានិ, ឥតិ ឥមា ចត្តារិ បុរិមញ្ច ឯកន្តិ អដ្ឋត្តរូបេ តាវ បញ្ចន្នំ
ឧបត្ថម្ភានំ វសេន បញ្ច សតានិ។ យថា ច អដ្ឋត្តរូបេ បញ្ច, វំ ពហិទ្ធារូបេ
បញ្ច, អដ្ឋត្តពហិទ្ធារូបេ បញ្ច, អាគាសេ កជី កម្មេន្តស្ស បញ្ចាតិ សព្ពានិបិ
ចតុន្នំ បញ្ចកានំ វសេន ទ្វេ អាបត្តិសហស្សានិ វេទិតព្ពានិ។

ឥនាទិ អាហេគ្យត្ថាយាតិអាទិសុ តាវ ទសសុ បទេសុ បដិចាជិយា វា
ឧប្បដិចាជិយា វា ហេដ្ឋា វា គហេត្វា ឧបរិ គណ្ណាន្តស្ស, ឧបរិ វា គហេត្វា ហេដ្ឋា
គណ្ណាន្តស្ស, ឧកតោ វា គហេត្វា មជ្ឈេ វេបេន្តស្ស, មជ្ឈេ វា គហេត្វា ឧកតោ

ហវន្តស្ស, សត្តម្ភលំ វា កត្វា គណ្ណាន្តស្ស ចេតន្តបក្កមមោចនេ សតិវិសង្កេតោ
នាម នត្ថិតិ ទស្សន្តុំ “អាហេត្យត្តញ្ច សុខត្តញ្ច” តិ
ខណ្ឌាចក្កពទ្ធចក្កាទិភេទវិចិត្តំ ចាឡិមាហា។

តត្ថ អាហេត្យត្តញ្ច សុខត្តញ្ច អាហេត្យត្តញ្ច ភេសជ្ជត្តញ្ច តិ វេ
អាហេត្យបទំ សត្តបទេហិ យោជេត្វា វុត្តមេកំ ខណ្ឌាចក្កំ។ សុខបទានិទិ
សត្តបទេហិ យោជេត្វា យាវ អត្តនោ អត្តនោ អតីតានន្តរបទំ តាវ អានេត្វា
វុត្តានិ នវ ពទ្ធចក្កានិ តិ វេ ឯកេកម្ភលកានិ ទស ចក្កានិ ហោន្តិ, តានិ
ទុម្ភលកានិ ហិ សទ្ធិ អសម្មោហតោ វិត្តាវេត្វា វេទិតញ្ចានិ។ អត្តោ បនេត្ត
ចាកដោយេវ។

យថា ច អាហេត្យត្តាយាតិអាទិសុ ទសសុ បទេសុ, វេ នីលាទិសុបិ “នីលញ្ច
បីតកញ្ច ចេតេតិ ឧបក្កមតិ” តិអាទិនា នយេន ទស ចក្កានិ វុត្តានិ, តានិបិ
អសម្មោហតោ វិត្តាវេត្វា វេទិតញ្ចានិ។ អត្តោ បនេត្ត ចាកដោយេវ។

បុន អាហេត្យត្តញ្ច នីលញ្ច អាហេត្យត្តញ្ច សុខត្តញ្ច នីលញ្ច បីតកញ្ចាតិ
ឯកេនេកំ ទ្វិហិ ទ្វេ...បេ... ទសហិ ទសាតិ វេ បុរិមបទេហិ សទ្ធិ បច្ឆិមបទានិ
យោជេត្វា ឯកំ មិស្សកចក្កំ វុត្តំ។

ឥទានិ យស្មា “នីលំ មោចស្សមី” តិ ចេតេត្វា ឧបក្កមន្តស្ស បីតកានិសុ
មុត្តេសុបិ បីតកានិវសេន ចេតេត្វា ឧបក្កមន្តស្ស ឥតវេសុ មុត្តេសុបិ នេវត្ថិ
វិសង្កេតោ, តស្មា ឯតម្បិ នយំ ទស្សន្តុំ “នីលំ មោចស្សមីតិ ចេតេតិ
ឧបក្កមតិ បីតកំ មុច្ឆតិ” តិអាទិនា នយេន ចក្កានិ វុត្តានិ។ តតោ បរំ
សត្តបច្ឆិមបទំ នីលាទិហិ នវហិ បទេហិ សទ្ធិ យោជេត្វា កុច្ឆិចក្កំ នាម វុត្តំ។
តតោ បីតកានិ នវ បទានិ ឯកេន នីលបទេនេវ សទ្ធិ យោជេត្វា បិដ្ឋិចក្កំ នាម

វុត្តំ។ តតោ លោហិតកាដិនំ នវ បទានិ ឯកេន បីតកបទេនេវ សទ្ធិ យោជេត្វា
ទុតិយំ បិដ្ឋិចក្កំ វុត្តំ។ ឯវំ លោហិតកបទានិហិ សទ្ធិ ឥតវានិ នវ នវ បទានិ
យោជេត្វា អញ្ញានិបិ អដ្ឋ ចក្កានិ វុត្តានីតិ ឯវំ ទសគតិកំ បិដ្ឋិចក្កំ វេទិតព្ពំ។

ឯវំ ខណ្ឌចក្កាដិនំ អនេកេសំ ចក្កានំ វសេន វិត្តារតោ គរុកាបត្តិមេវ
ទស្សេត្វា ឥទានិ អដ្ឋវសេនេវ គរុកាបត្តិញ្ច លហុកាបត្តិញ្ច អនាបត្តិញ្ច
ទស្សេតុំ “ចេតេតិ ឧបក្កមតិ មុច្ចតិ” តិអាទិមាហា។ តត្ថ បុរិមនយេន
អដ្ឋត្រូវទានិសុ វាគាទិឧបត្ថម្ភេ សតិ អាហារេត្វាដិនំ អត្ថាយ ចេតេន្តស្ស
ឧបក្កមិត្វា អសុចិមោចនេ តិវុត្តសម្បជ្ជា គរុកាបត្តិ វុត្តា។ ទុតិយេន នយេន
ចេតេន្តស្ស ឧបក្កមន្តស្ស ច មោចនេ អសតិ ទុវុត្តសម្បជ្ជា លហុកា
បុល្លច្ចយាបត្តិ។ “ចេតេតិ ន ឧបក្កមតិ មុច្ចតិ” តិអាទិហិ ធម្មានិ ធម្មានិ
អនាបត្តិ។

អយំ បន អាបត្តានាបត្តិភេទោ សល្លោក សុខុមោ, តស្មា សុដ្ឋ
សល្លកេតតញ្ច។ សុដ្ឋ សល្លកេតត្វា កុក្កច្ចំ បុច្ឆិតេន អាបត្តិ វា អនាបត្តិ វា
អាទិក្ខិតញ្ច, វិនយកម្មំ វា កាតព្វំ។ អសល្លកេតត្វា ករោន្តោ ហិ រោគនិទានំ
អជានិត្វា ភេសជ្ជំ ករោន្តោ វេជ្ជោវិយ វិហាតញ្ច អាបជ្ជតិ, ន ច តំ បុគ្គលំ
តិកិច្ចិតុំ សមត្ថោ ហោតិ។ តត្រាយំ សល្លក្ខណ្ឌវិធី - កុក្កច្ចេន អាគតោ ភិក្ខុ
យាវតតិយំ បុច្ឆិតញ្ច - “កតវេន បយោគេន កតវេន វាគេន អាបន្នោសី” តិ។
សចេ បឋមំ អញ្ញំ វត្វា បច្ឆា អញ្ញំ វេទតិ ន ឯកមគ្គេន កថេតិ, សោ វត្តញ្ច - “ត្វំ
ន ឯកមគ្គេន កថេសិ បរិហាសិ, ន សក្កា តវ វិនយកម្មំ កាតុំ គច្ឆ សោត្តិ
គវេសា” តិ។ សចេ បន តិក្ខត្តម្បិ ឯកមគ្គេនេវ កថេតិ, យថាភូតំ អត្តានំ
អាវិករោតិ, អថស្ស អាបត្តានាបត្តិគរុកលហុកាបត្តិវិនិច្ឆយត្តំ ឯកាទសន្តំ
វាគានំ វសេន ឯកាទស បយោកា សមវេក្ខិតញ្ច។

ត្រីមេ ឯកាធិស រាគា - មោចនស្សនោ, មុច្ឆនស្សនោ, មុត្តស្សនោ,
មេដុនស្សនោ, ជស្សស្សនោ, កណ្ណាវនស្សនោ, ទស្សនស្សនោ, និសង្ខស្សនោ,
វាចស្សនោ, គេហស្សិតបេមំ, វេនភន្តិយន្តិ។ តត្ថ មោចនំ អស្សនោ
មោចនស្សនោ, មុច្ឆន អស្សនោ មុច្ឆនស្សនោ, មុត្ត អស្សនោ មុត្តស្សនោ,
មេដុន អស្សនោ មេដុនស្សនោ, ជស្ស អស្សនោ ជស្សស្សនោ, កណ្ណាវន
អស្សនោ កណ្ណាវនស្សនោ, ទស្សន អស្សនោ ទស្សនស្សនោ, និសង្ខាយ
អស្សនោ និសង្ខស្សនោ, វាចាយ អស្សនោ វាចស្សនោ, គេហស្សិតំ បេមំ
គេហស្សិតបេមំ, វេនភន្តិយន្តិ យំ កិញ្ចិ បុប្ផ ជលាទិ វេនតោ ភក្ខិក្ខា អាហជំ។ ឯត្ថ
ច នវហិ បទេហិ សម្មយុត្តអស្សនសីសេន រាគា វុត្តោ។ ឯកេន បទេន
ស្សបេនេវ, ឯកេន បទេន វត្ថុនា វុត្តោ, វេនភន្តិ ហិ រាគស្ស វត្ថុ ន រាគាយេវ។

ឯតេសំ បន រាគានំ វេសេន ឯវំ បយោគា សមវេត្តិតញ្ញា - មោចនស្សនោ
មោចនស្សនោចេតនាយ ចេតេន្តោ ចេវ អស្សនេន្តោ ច ឧបក្កមតិ មុច្ឆតិ
សង្ខាទិសេសោ។ តថេវ ចេតេន្តោ ច អស្សនេន្តោ ច ឧបក្កមតិ ន មុច្ឆតិ
មុល្លច្ចយំ។ សចេ បន សយនកាលេ រាគបរិយុដ្ឋិតោ ហុត្វា ឡានា វា មុដ្ឋិនា វា
អង្គជាតំ កាឡំ បីឡេត្វា មោចនត្ថាយ សឧស្សហោវ សុបតិ, សុបន្តស្ស ចស្ស
អសុចិ មុច្ឆតិ សង្ខាទិសេសោ។ សចេ រាគបរិយុដ្ឋានំ អសុភមនសិការេន
រូបសមេត្វា សុទ្ធិចិត្តោ សុបតិ, សុបន្តស្ស មុត្តបិ អនាបត្តិ។

មុច្ឆនស្សនោ អត្តនោ ធម្មតាយ មុច្ឆមានំ អស្សនេតិ ន ឧបក្កមតិ
អនាបត្តិ។ សចេ បន មុច្ឆមានំ អស្សនេន្តោ ឧបក្កមតិ, តេន ឧបក្កមេន មុត្ត
សង្ខាទិសេសោ។ អត្តនោ ធម្មតាយ មុច្ឆមានេ “មា កាសាវំ វា សេនាសនំ វា
ទុស្សី” តិ អង្គជាតំ គហេត្វា ជគ្គនត្ថាយ ឧទកជ្ជានំ គច្ឆតិ វដ្ដតីតិ
មហាបច្ឆរិយំ វុត្តំ។

មុត្តស្សនេ អត្តនោ ធម្មតាយ មុត្ត ហំនា ចុតេ អសុចិម្ពិ បច្ឆា
អស្សនេន្តស្ស វិនា ឧបក្កមេន មុច្ឆតិ, អនាបត្តិ។ សចេ អស្សនេត្វា បុន
មោចនត្ថាយ និមិត្តេ ឧបក្កមិត្វា មោចតិ, សង្ឃាទិសេសោ។

មេដុនស្សនេ មេដុនរាគេន មាតុកាមំ កណ្ណាតិ, តេន បយោគេន អសុចិ
មុច្ឆតិ, អនាបត្តិ។ មេដុនធម្មស្ស បយោគត្តា បន តាទិសេ គហាលោ ធុក្កដំ,
សីសំ បត្តេ ចារាជិកំ។ សចេ មេដុនរាគេន រត្តោ បុន អស្សនេត្វា មោចនត្ថាយ
និមិត្តេ ឧបក្កមិត្វា មោចតិ, សង្ឃាទិសេសោ។

ជស្សស្សនេ ធុរិយោ ជស្សោ - អជ្ឈតិកោ, ពាហិរោ ច។ អជ្ឈតិកេ តាវ
អត្តនោ និមិត្តំ ថទ្ធិ មុទុកន្តិ ជានិស្សមីតិ វា លោលការេន វា កីឡាបយតោ
អសុចិ មុច្ឆតិ, អនាបត្តិ។ សចេ កីឡាបេន្តោ អស្សនេត្វា មោចនត្ថាយ និមិត្តេ
ឧបក្កមិត្វា មោចតិ, សង្ឃាទិសេសោ។ ពាហិរជស្សេ បន កាយសំសគ្គរាគេន
មាតុកាមស្ស អដ្ឋមផ្កានិ បរាមសតោ ចេវ អាលិដ្ឋតោ ច អសុចិ មុច្ឆតិ,
អនាបត្តិ។ កាយសំសគ្គសង្ឃាទិសេសំ បន អាបជ្ជតិ។ សចេ
កាយសំសគ្គរាគេន រត្តោ បុន អស្សនេត្វា មោចនត្ថាយ និមិត្តេ ឧបក្កមិត្វា
មោចតិ វិសដ្ឋិបច្ឆយាបិ សង្ឃាទិសេសោ។

កណ្ណាវនស្សនេ ទទុក្ខបិដ្ឋ កថាលាកាទីនំ អញ្ញាតវសេន កណ្ណាវមាទំ
និមិត្តំ កណ្ណាវនស្សនេ នេវ កណ្ណាវតោ អសុចិ មុច្ឆតិ, អនាបត្តិ។
កណ្ណាវនស្សនេន រត្តោ បុន អស្សនេត្វា មោចនត្ថាយ និមិត្តេ ឧបក្កមិត្វា
មោចតិ, សង្ឃាទិសេសោ។

ទស្សនស្សនេ ទស្សនស្សនេន បុនប្បុនំ មាតុកាមស្ស អនោកាសំ
ឧបនិជ្ឈាយតោ អសុចិ មុច្ឆតិ, អនាបត្តិ។ មាតុកាមស្ស អនោកាសុបនិជ្ឈានេ

បន ធុក្កជំ។ សេច ធុស្សនស្សនេន រត្តោ បុន អស្សនេត្វា មោចនត្ថាយ និមិត្ត
ឧបក្កមិត្វា មោចតិ, សង្ឃាទិសេសោ។

និសង្ឃស្សនេ មាតុកាមេន សទ្ធិ រហោ និសង្ឃស្សនេនាគេន និសង្ឃស្ស
អសុចិ មុច្ឆតិ, អនាបត្តិ។ រហោ និសង្ឃបច្ចយា បន អាបន្នាយ អាបត្តិយា
កាវេតញោ។ សេច និសង្ឃស្សនេន រត្តោ បុន អស្សនេត្វា មោចនត្ថាយ និមិត្ត
ឧបក្កមិត្វា មោចតិ, សង្ឃាទិសេសោ។

វាចស្សនេ វាចស្សនេនាគេន មាតុកាមំ មេដុនសង្ឃស្សិតាហិ វាចាហិ
ឱកាសន្តស្ស អសុចិ មុច្ឆតិ, អនាបត្តិ។ ធុដ្ឋល្អវាចាសង្ឃាទិសេសំ បន អាបន្តតិ។
សេច វាចស្សនេន រត្តោ បុន អស្សនេត្វា មោចនត្ថាយ និមិត្ត ឧបក្កមិត្វា
មោចតិ, សង្ឃាទិសេសោ។

គេហស្សិតបេមេ មាតរំ វា មាតុបេមេន ភគិនី វា ភគិនីបេមេន បុនប្បុនំ
បរាមសតោ ចេវ អាណិត្តតោ ច អសុចិ មុច្ឆតិ, អនាបត្តិ។ គេហស្សិតបេមេន
បន ជុសនបច្ចយា ធុក្កជំ។ សេច គេហស្សិតបេមេន រត្តោ បុន អស្សនេត្វា
មោចនត្ថាយ និមិត្ត ឧបក្កមិត្វា មោចតិ, សង្ឃាទិសេសោ។

វនភង្គេ ឥត្តិបុរិសា អញ្ញមញ្ញំ កិត្តិទេវ តម្កលកន្ធបុប្ផវាសាទិប្បការំ
បណ្ណាការំ មិត្តសន្តវភាវស្ស ធុឡភាវត្ថាយ បេសេន្តិ អយំ វនភង្គេ នាម។
តញោ មាតុកាមោ កស្សចិ សំសង្ឃិហារិកស្ស កុល្យបកភិក្កុនោ បេសេតិ,
តស្ស ច “អសុកាយ នាម ឥទំ បេសិត”ន្តិ សាវត្តស្ស បុនប្បុនំ ហត្ថហិ តំ
វនភង្គេ កិឡាបយតោ អសុចិ មុច្ឆតិ, អនាបត្តិ។ សេច វនភង្គេ សារត្តោ បុន
អស្សនេត្វា មោចនត្ថាយ និមិត្ត ឧបក្កមិត្វា មោចតិ, សង្ឃាទិសេសោ។ សេច
ឧបក្កមន្តេបិ ន មុច្ឆតិ, ធុល្អច្ចយំ។

ឯវមេតេសំ ឯកាទសន្នំ រាគានំ វសេន ឥមេ ឯកាទស បយោគេ
សមេវេត្តិត្វា អាបត្តិ វា អនាបត្តិ វា សល្លកេតតញ្ចា សល្លកេតត្វា សចេ គរុកា
ហោតិ “គរុកា”តិ អាចិត្តិតញ្ចា សចេ លហុកា ហោតិ “លហុកា”តិ
អាចិត្តិតញ្ចា តទនុបញ្ចា វិនយកម្មំ កាតត្ថំ ឯវញ្ញំ កតំ សុកតំ ហោតិ
រោគនិទានំ ញាត្វា វេជ្ជេន កតភេសជ្ជមិវ, តស្ស ច បុគ្គលស្ស សោត្តិភាវាយ
សំវត្ថតិ។

២២២. ចេតេតិ ន ឧបក្កមតិ តិ អាទិសុ មោចនស្សាទចេតនាយ ចេតេតិ, ន
ឧបក្កមតិ, មុច្ចតិ, អនាបត្តិ។ មោចនស្សាទបិដ្ឋិតោ “អហោ វត មុច្ចេយ្យា”តិ
ចេតេតិ, ន ឧបក្កមតិ, ន មុច្ចតិ, អនាបត្តិ។ មោចនស្សាទនន ចេតេតិ,
ជស្សស្សាទន កណ្ណាវនស្សាទន វា ឧបក្កមតិ, មុច្ចតិ, អនាបត្តិ។ តថេវ ន
ចេតេតិ, ឧបក្កមតិ, ន មុច្ចតិ, អនាបត្តិ។ កាមវិតក្កំ វិតក្កេន្តោ មោចនត្ថាយ ន
ចេតេតិ, ន ឧបក្កមតិ, មុច្ចតិ, អនាបត្តិ។ សចេ បនស្ស វិតក្កយតោបិ ន មុច្ចតិ
ឥទំ អាគតមេវ ហោតិ, “ន ចេតេតិ, ន ឧបក្កមតិ, ន មុច្ចតិ, អនាបត្តិ”តិ។

អនាបត្តិ សុបិនន្តេនាតិ សុត្តស្ស សុបិនេ មេដុនំ ធម្មំ បដិសេវន្តស្ស វិយ
កាយសំសគ្គាទីនិ អាបជ្ជន្តស្ស វិយ សុបិនន្តេនេវ ការណេន យស្ស អសុចិ
មុច្ចតិ, តស្ស អនាបត្តិ។ សុបិនេ បន ឧប្បន្នាយ អស្សាទចេតនាយ សចស្ស
វិសយោ ហោតិ, និច្ចលេន ភវិតត្ថំ, ន ហត្ថេន និមិត្តំ កើឡាបេតត្ថំ,
កាសាវបច្ចត្តរណាវក្ខណាត្ថំ បន ហត្ថបុដេន គហេត្វា ជគ្គនត្ថាយ ឧទកជ្ជានំ
កន្តំ វដ្ឋតិ។

នមោចនាធិប្បាយស្សាតិ យស្ស ភេសជ្ជេន វា និមិត្តំ អាសិម្បន្តស្ស
ឧទ្ធារាទីនិ វា ករោន្តស្ស នមោចនាធិប្បាយស្ស មុច្ចតិ, តស្សាបិ អនាបត្តិ។

ឧបត្ថម្ភកសិកម្ម ទុរិយស្សបិ អនាបត្តិ។ ឥធិ សេយ្យសកោ អាទិកម្មិកោ, តស្ស
អនាបត្តិ អាទិកម្មិកស្សាតិ។

បទភាជនីយវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សមុជ្ជានាទីសុ ឥទំ សិក្ខាបទំ បឋមចារាជិកសមុជ្ជានំ កាយចិត្តតោ
សមុជ្ជាតិ។ កិរិយា, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវដ្ឋំ, កាយកម្មំ,
អកុសលចិត្តំ, ទិវេទនំ, សុខមជ្ឈត្តទ្វយេនាតិ។

២២៣. វិនិត្យត្ថសុ សុបិនវត្ថុ អនុបញ្ញត្តិយំ វុត្តនយមេវ។
ឧទ្ធារេបស្សាវវត្ថុនិ ឧត្តានត្ថានេវ។

វិតក្កវត្ថុស្មី កាមវិតក្កន្តិ គេហស្សិតកាមវិតក្កំ។ តត្ថ កិញ្ចាបិ អនាបត្តិ
វុត្ថា, អថ ខោ វិតក្កគតិកេន ន ភវិតព្ធំ។ ឧល្លោធកវត្ថុសុ បឋមំ ឧត្តានមេវ។
ទុតិយេ សោភិត្តុ មោចតុកាមោ ឧល្លោធកេន និមិត្តំ បហវិត្វា បហវិត្វា
ន្ទាយិ, តេនស្ស អាបត្តិ វុត្ថា។ តតិយេ ឧបក្កមស្ស អត្ថិតាយ បុល្លច្ចយំ។
ភេសជ្ជកណ្ណាវនវត្ថុនិ ឧត្តានត្ថានេវ។

២២៤. មគ្គវត្ថុសុ បឋមស្ស បុលឧរុកស្ស មគ្គំ គច្ឆន្តស្ស សម្ពាធគដ្ឋានេ
យដ្ឋនាយ អសុចិ មុច្ចិ, តស្ស នមោចនាធិប្បាយត្ថា អនាបត្តិ។ ទុតិយស្ស
តថេវ មុច្ចិ, មោចនាធិប្បាយត្ថា បនសង្ឃាទិសេសោ។ តតិយស្ស ន មុច្ចិ,
ឧបក្កមសញ្ញាវតោ បន បុល្លច្ចយំ។ តស្មា មគ្គំ គច្ឆន្តេន ឧប្បន្នេ បរិឡាហេ ន
គន្ធព្ពំ, គមនំ ឧបច្ឆិន្ទិត្វា អសុភាទិមនសិការេន ចិត្តំ វុបសមេត្វា សុទ្ធិចិត្តេន
កម្មជ្ជានំ អាទាយ គន្ធព្ពំ។ សថេ បិតោ វិនោទេតុំ ន សក្កោតិ, មគ្គា ឌីក្កម្ម
និសីទិត្វា វិនោទេត្វា កម្មជ្ជានំ អាទាយ សុទ្ធិចិត្តេនេវ គន្ធព្ពំ។

វត្តិវត្ថុសុតេភិក្ខុវត្ថុនឡំ គហេត្វាបូរេត្វាបូរេត្វាវិស្សដ្ឋេន្តា
តាមធារការិយ បស្សរមកំសុ។ ជន្មាយវត្ថុស្មី ឧទរំ តាបេន្តស្ស
មោចនាធិប្បាយស្សបិ អមោចនាធិប្បាយស្សបិ មុត្តេ អនាបត្តិយេវ។ បរិកម្មំ
ករោន្តស្ស និមិត្តចាលនវសេន អសុចិ មុច្ចិ, តស្មា អាបត្តិជ្ជានេ អាបត្តិ វុត្តា។

២៦៥. ឧរុយដ្ឋាបនវត្ថុសុ យេសំ អាបត្តិ វុត្តា តេ អង្គជាតម្បិ ដុសាបេសុន្តិ
វេទិតញ្ញាតិ ឯវំ កុរុន្តជ្ជកថាយំ វុត្តំ។ សាមណោរាធិវត្ថុនិ ឧត្តានត្ថានេវ។

២៦៦. កាយត្ថម្ភនវត្ថុស្មី កាយំ ជម្ពេន្តស្សាតិ ចិរំ និសីទិត្វា វា និបដ្ឋិត្វា វា
នវកម្មំ វា កត្វា អាលសិយវិមោចនត្ថំ វិជម្ពេន្តស្ស។

ឧបនិជ្ឈាយនវត្ថុស្មី សចេបិ បជសតំ និវត្តា ហោតិ បុរេតោ វា បច្ឆតោ វា
បុត្វា “ឥមស្មី នាម ឱកាសេ និមិត្ត”ន្តិ ឧបនិជ្ឈាយន្តស្ស ទុក្ខជមេវ។ អនិវត្តានំ
តាមធារិកានំ និមិត្តំ ឧបនិជ្ឈាយន្តស្ស បន កិមេវ វត្ថុពុំ។ តិវច្ឆានគតានម្បិ
និមិត្តេ ឯសេវ នយោ។ ឥតោ ចិតោ ច អវិលោកេត្វា បន ទិវសម្បិ
ឯកបយោគេន ឧបនិជ្ឈាយន្តស្ស ឯកមេវ ទុក្ខជំ។ ឥតោ ចិតោ ច វិលោកេត្វា
បុនប្បុនំ ឧបនិជ្ឈាយន្តស្ស បយោគេ បយោគេ ទុក្ខជំ។ ឧម្មិលននិមិលនវសេន
បន ន កាវេតញ្ញោ។ សហសា ឧបនិជ្ឈាយិត្វា បុន បជិសម្ពាយ សំវេ តិជ្ជតោ
អនាបត្តិ, តំ សំវំ បហាយ បុន ឧបនិជ្ឈាយតោ ទុក្ខជមេវ។

២៦៧. តាឡិដ្ឋិទ្ធាធិវត្ថុនិ ឧត្តានត្ថានេវ។ ញ្ញានវត្ថុសុ យេ ឧទកសោតំ
និមិត្តេន បហារីសុ តេសំ អាបត្តិ វុត្តា។ ឧទញ្ញាលវត្ថុសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឯត្ថ ច
ឧទញ្ញាលន្តិ ឧទកចិត្តល្លោ វុច្ឆតិ។ ឯតេនេវ ឧចាយេន ឥតោ បរាជិ សញ្ញានេវ
ឧទកេ ធាវនាធិវត្ថុនិ វេទិតញ្ញានិ។ អយំ បន វិសេសោ។ បុច្ឆាវឡិយវត្ថុសុ
សចេបិ នមោចនាធិប្បាយស្ស អនាបត្តិ, កិឡនបច្ចយា បន ទុក្ខជំ ហោតិ តិ។

សុក្ខវិស្សន្ទ្រសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. កាយសំសគ្គសិក្ខាបទវណ្ណានា

២៦៩. តេន សមយេន ពុទ្ធា កកវាតិ កាយសំសគ្គសិក្ខាបទំ។ តត្រាយំ
អនុត្តានបទវណ្ណានា - អរញ្ញេ វិហារតីតិ ន អាវេណិកេ អរញ្ញេ,
ជេតវនិហារស្សេវ បច្ឆន្តេ ឯកបស្សេវ។ មជ្ឈេ គព្ពាតិ តស្ស ច វិហារស្ស
មជ្ឈេ គព្ពា ហោតិ។ សមន្តា បរិយាគារោតិ សមន្តា បនស្ស
មណ្ឌលមាឡបរិក្ខេបោ ហោតិ។ សោ កិវ មជ្ឈេ ចតុរស្សំ គព្ពំ កត្វា ពហិ
មណ្ឌលមាឡបរិក្ខេបេន កតោ, យថា សក្កា ហោតិ អន្តោយេវ អារិញ្ញន្តេហិ
វិចរិតំ។

សុបញ្ញត្តិន្ទ សុដ្ឋ ឋបិតំ, យថា យថា យស្មី យស្មីញ្ច ឱកាសេ ឋបិតំ
ចាសាទិកំ ហោតិ លោកវញ្ញកំ តថា តថា តស្មី តស្មី ឱកាសេ ឋបិតំ,
វត្ថុសីសេន ហិ សោ ឯកកិច្ចម្បិ ន ករោតិ។ ឯកច្ឆេ វាតចានេ វិវរន្តោតិ យេសុ
វិវជេសុ អន្ធការោ ហោតិ តានិ វិវរន្តោ យេសុ វិវជេសុ អាលោកោ ហោតិ តានិ
ជកេន្តោ។

ឯវំ វុត្តេ សា ព្រាហ្មណី តំ ព្រាហ្មណំ ឯតទវោចាតិ ឯវំ តេន ព្រាហ្មណេន
បសំសិទ្ធា វុត្តេ សា ព្រាហ្មណី “បសន្នោ អយំ ព្រាហ្មណោ បព្ពជិតុកាមោ
មញ្ញេ” តិ សល្លកេត្វា និក្ខហិតព្ពម្បិ តំ អត្ថនោ វិប្បការំ បកាសេន្តិ កេវលំ
តស្ស សទ្ធាវិយាគាបេក្ខា ហុត្វា ឯតំ “កុតោ តស្ស
ឧឡារត្តតា” តិ អាទិវចនមវោច។ តត្ថ ឧឡារោ អត្តា អស្សាតិ ឧឡារត្តា,
ឧឡារត្តនោ ភារោ ឧឡារត្តតា។ កុលីត្ថីហិ តិ អាទីសុ កុលីត្ថិយោ នាម
យរស្សមិទិយោ។ កុលដីតរោ នាម បុរិសន្តរគតា កុលដីតរោ។

កុលកុមារិយោ នាម អធិវិជ្ជា វុច្ឆន្តិ។ កុលសុណ្ណា នាម បរកុលតោ អានីតា
កុលទារកានំ វុច្ឆយោ។

២៧០. ឌីតិណ្ណោតិ យក្ខាធិហិវិយ សត្តា អន្តោ ឧប្បជ្ឈន្តេន រាគេន ឌីតិណ្ណោ,
ក្ខុចាធិនិវិយ សត្តា អសមបេក្ខិត្វា រជនីយេ ថានេ រជ្ជន្តោ សយំ វា រាគំ
ឌីតិណ្ណោ, យស្មា បន ឧភយថាបិ រាគសមជ្ឈិស្សេវេតំ អធិវេចនំ, តស្មា “ឌីតិណ្ណោ
នាម សារត្តោ អបេក្ខវា បដិពទ្ធិចិត្តោ” តិ ឯវមស្ស បទភាជនំ វុត្ថំ។

តត្ថ សារត្តោតិ កាយសំសគ្គរាគេន សុដ្ឋ រត្តោ។ អបេក្ខវាតិ
កាយសំសគ្គាបេក្ខាយ អបេក្ខវា។ បដិពទ្ធិចិត្តោតិ កាយសំសគ្គរាគេនេវ
តស្មី វុត្ថុស្មី បដិពទ្ធិចិត្តោ។ វិបរិណាតេនាតិ បរិសុទ្ធកវដ្តសន្តតិសម្ពាតំ បកតី
វិជហិត្វា អញ្ញថា បរត្តេន, វិរូបំ វា បរិណាតេនវិរូបំ បរិរត្តេន, យថា បរិរត្តមានំ
វិរូបំ ហោតិ ឯវំ បរិរត្តិត្វា បិរេនាតិ អធិប្បាយោ។

២៧១. យស្មា បនេតំ រាគាធិហិ សម្បយោគំ នាតិវុត្ថតិ, តស្មា “វិបរិណាតន្តិ
វត្តម្បិ ចិត្ត” ន្តិអាធិនា នយេនស្ស បទភាជនំ វត្វា អន្តេ ឥធាធិប្បេតមត្តំ
នស្សេន្តោ “អបិច វត្តំ ចិត្តំ ឥមស្មី អត្ថេ អធិប្បេតំ វិបរិណាត” ន្តិ អាហា។

តទហុជាតាតិ តំធិវសំ ជាតាជាតមត្តា អល្លម៍សបេសិវណ្ណោ, ឯវុច្ឆាយបិ
ហិ សទ្ធិ កាយសំសគ្គ សង្ឃាធិសេសោ, មេដុនីតិក្កមេ ចារាជិកំ, រហោ
និសង្ឃស្សាទេ ចាចិត្តិយញ្ច ហោតិ។ បគេវាតិ បឋមមេវ។

កាយសំសគ្គំ សមាបន្នេយ្យតិ ហត្ថគ្គហណាធិកាយសម្បយោគំ
កាយមិស្សីការំ សមាបន្នេយ្យ, យស្មា បនេតំ សមាបន្នេន្តស្ស យោ សោ
កាយសំសគ្គោ នាម សោ អត្ថតោ អជ្ឈាចារោ ហោតិ, រាគវសេន អភិកវិត្វា

សញ្ញាមរេលំ អាចារ្យ, តស្មាស្ស សង្ខេបន អត្ថំ ធស្សន្តោ “អដ្ឋាចារ្យវុច្ឆតី” តិ
បទភាជនមាហា។

ហត្ថក្កាហំ វាតិអាទិភេទំ បនស្ស វិត្តារេន អត្ថធស្សនំ។ តត្ថ ហត្ថាធិនំ
វិភាគធស្សនត្ថំ “ហត្ថោ នាម កប្បវំ ឧបាទាយា” តិអាទិមាហ តត្ថ កប្បវំ
ឧបាទាយាតិ ទុតិយំ។ មហាសង្ឃំ ឧបាទាយា។ អញ្ញត្ថ បន មណីពន្ធតោ បដ្ឋាយ
យាវ អគ្គនខា ហត្ថោ ឥធសង្ឃំ អគ្គពាហាយ កប្បរតោ បដ្ឋាយ អធិប្បតោ។

សុទ្ធកេសា វាតិ សុត្តាធិហិ អមិស្សា សុទ្ធា កេសាយេវ។ វេណីតិ តីហិ
កេសវដ្ឋីហិ វិនិច្ឆ័យា កតកេសកលាបស្សនតំ នាមំ។ សុត្ថមិស្សាតិ
បញ្ចវណ្ណាន សុត្តន កេសេ មិស្សេត្វា កតា។ មាលាមិស្សាតិ វស្សិកបុច្ឆាធិហិ
មិស្សេត្វា តីហិ កេសវដ្ឋីហិ វិនិច្ឆ័យា កតា, អវិនទ្វាបិ វា កេវលំ បុប្ផមិស្សកោ
កេសកលាចោ ឥធសង្ឃ “វេណី” តិ វេទិតត្តោ។ ហិរញ្ញមិស្សាតិ
កហាបណាមាលាយ មិស្សេត្វា កតា។ សុវណ្ណមិស្សាតិ សុវណ្ណចីរកេហិ វា
ចាមផ្កាធិហិ វា មិស្សេត្វា កតា។ មុត្តាមិស្សាតិ មុត្តាវលីហិ មិស្សេត្វា កតា។
មណីមិស្សាតិ សុត្តារុទ្ធូហិ មណីហិ មិស្សេត្វា កតា។ ឯតាសុ ហិ យំកិត្យា
វេណី គណ្ណាន្តស្ស សង្ឃាធិសេសោយេវ។ “អហំ មិស្សកវេណី អគ្គហេសិ” ត្ថិ
វេទន្តស្ស មោក្ខោ នត្ថិ។ វេណីគ្គហណោន ចេត្ថ កេសាបិ គហិតាវ ហោត្ថិ, តស្មា
យោ ឯកម្មិ កេសំ គណ្ណាតិ តស្សបិ អាបត្តិយេវ។

ហត្ថញ្ច វេណីញ្ច ឋបេត្វាតិ ឥធសង្ឃ វុត្តលក្ខណំ ហត្ថញ្ច សព្ពប្បការញ្ច វេណី
ឋបេត្វា អវសេសំ សរីរំ “អង្គ” ត្ថិ វេទិតត្តំ។ ឯវំ បរិច្ឆិន្នេសុ ហត្ថាធិសុ ហត្ថស្ស
គហណំ ហត្ថក្កាហោ, វេណីយា គហណំ វេណីក្កាហោ, អវសេសសសរីរស្ស
បរាមសនំ អញ្ញតរស្ស វា អញ្ញតរស្ស វា អង្គស្ស បរាមសនំ, យោ តំ ហត្ថក្កាហំ
វា វេណីក្កាហំ វា អញ្ញតរស្ស វា អញ្ញតរស្ស វា អង្គស្ស បរាមសនំ

សមាបដ្ឋេយ្យ, តស្ស សង្ឃាធិសេសោ នាម អាបត្តិនិកាយោ ហោតីតិ។ អយំ សិក្ខាបទស្ស អត្ថោ។

២៧២. យស្មា បន យោ ច ហត្ថក្កាហោ យោ ច វេណិក្កាហោ យញ្ច អវសេសស្ស អង្គស្ស បរាមសនំ តំ សព្វម្បី ភេទតោ ទ្វាទសវិធំ ហោតិ, តស្មា តំ ភេទំ ទស្សេតុំ “អាមសនា បរាមសនា” តិ អាទិនា នយេនស្ស បទកាជនំ វុត្តំ។ តត្ថ យញ្ច វុត្តំ “អាមសនា នាម អាមជ្ឈមត្តា” តិ យញ្ច “ធុបនំ នាម ជុជ្ឈមត្ត” តិ, ឥមេសំ អយំ វិសេសោ - អាមសនា តិ អាមជ្ឈនា ជុជ្ឈាកាសំ អនតិ ក្កមិត្វាបិ តត្ថេវ សង្ឃជ្ជនា។ អយញ្ច “អាមជ្ឈមត្តា” តិ វុច្ចតិ។ ធុបនន្តិ អសង្ឃុត្តោ ជុជ្ឈមត្តំ។

យម្បី ឧម្មសនាយ ច ឧល្លង្គនាយ ច និទ្ទេសេ “ឧទ្ធិ ឧទ្ធារណា” តិ ឯកមេវ បទំ វុត្តំ។ តត្រាបិ អយំ វិសេសោ - បឋមំ អត្តនោ កាយស្ស ឥត្តិយា កាយេ ឧទ្ធិ បេសនវសេន វុត្តំ, ទុតិយំ ឥត្តិយា កាយំ ឧត្តិបនវសេន, សេសំ ចាកជមេវ។

២៧៣. ឥទានិ យ្វាយំ ឌីតិល្គោរាវិបរិណាតេន ចិត្តេន កាយសំសគ្គំ សមាបដ្ឋេតិ, តស្ស ឯតេសំ បទានំ វសេន វិត្តារតោ អាបត្តិភេទំ ទស្សេត្តោ “ឥត្តិ ច ហោតិ ឥត្តិសញ្ញិ សារត្តោ ច ភិក្ខុ ច នំ ឥត្តិយា កាយេន កាយ” តិ អាទិមាហ។ តត្ថ ភិក្ខុ ច នំ ឥត្តិយា កាយេន កាយន្តិ សោ សារត្តោ ច ឥត្តិសញ្ញិ ច ភិក្ខុ អត្តនោ កាយេន។ នន្តិ និចាតមត្តំ។ អថ វា ឯតំ តស្ស ឥត្តិយា ហត្ថាធិភេទំ កាយំ។ អាមសតិ បរាមសតីតិ ឯតេសុ ច ឯកេនាបិ អាការេន អជ្ឈាចរតិ, អាបត្តិ សង្ឃាធិសេសស្ស។ តត្ថ សកី អាមសតោ ឯកា អាបត្តិ, បុនប្បុនំ អាមសតោ បយោគេ បយោគេ សង្ឃាធិសេសោ។

បរាមសន្តោបិ សច កាយតោ អមោចត្វាវ ឥតោ ចិតោ ច អត្តនោ ហត្ថំ
វា កាយំ វា សញ្ញោបេតិ ហរតិ បេសេតិ ធិរសម្មិ បរាមសតោ ឯការ អាបត្តិ។
សច កាយតោ មោចត្វា មោចត្វា បរាមសតិ បយោគេ បយោគេ អាបត្តិ។

ឱមសន្តោបិ សច កាយតោ អមោចត្វាវ ឥត្តិយា មត្តកតោ បដ្ឋាយ យាវ
ចាធិបិដ្ឋិ ឱមសតិ ឯការ អាបត្តិ។ សច បន ឧទរាធិសុ តំ តំ ហំ បត្វា មុញ្ចត្វា
មុញ្ចត្វា ឱមសតិ បយោគេ បយោគេ អាបត្តិ។ ឧម្មសនាយបិ ចាធិតោ បដ្ឋាយ
យាវ សីសំ ឧម្មសន្តស្ស ឯសេវ នយោ។

ឱលង្ខនាយ មាតុកាមំ កេសេសុ គហេត្វា នាមេត្វា ចុម្ពនាធិសុ យំ
អន្លាចារំ ឥច្ឆតិ តំ កត្វា មុញ្ចតោ ឯការ អាបត្តិ។ ឧដ្ឋិតំ បុនប្បុនំ នាមយតោ
បយោគេ បយោគេ អាបត្តិ។ ឧល្លង្ខនាយបិ កេសេសុ វា ហត្ថេសុ វា គហេត្វា
វុដ្ឋាបយតោ ឯសេវ នយោ។

អាកឡនាយ អត្តនោ អភិមុខំ អាកឡន្តោ យាវ ន មុញ្ចតិ តាវ ឯការ
អាបត្តិ។ មុញ្ចត្វា មុញ្ចត្វា អាកឡន្តស្ស បយោគេ បយោគេ អាបត្តិ។
បតិកឡនាយបិ បរមុខំ បិដ្ឋិយំ គហេត្វា បដិប្បណាមយតោ ឯសេវ នយោ។

អភិនិគ្គណ្ឌនាយ ហត្ថេ វា ពាហាយ វា ធន្ធា គហេត្វា យោជនម្មិ គច្ឆតោ
ឯការ អាបត្តិ។ មុញ្ចត្វា បុនប្បុនំ គណ្ណតោ បយោគេ បយោគេ អាបត្តិ។
អមុញ្ចត្វា បុនប្បុនំ ដុសតោ ច អាលិដ្ឋតោ ច បយោគេ បយោគេ អាបត្តិតិ
មហាសុមត្ថេវា អាហា។ មហាបទុមត្ថេវា បនាហា - “មូលគ្គហណាមេវ
បមាណំ, តស្មា យាវ ន មុញ្ចតិ តាវ ឯការ ឯវ អាបត្តិ”តិ។

អភិធម្មវិញ្ញាណ វត្ថុន វា អាករណេន វា សង្ខី បីធម្មយតោ អង្គំ
អដុសន្តស្ស បុល្លច្ចយំ, ដុសន្តស្ស សង្ខាទិសេសោ, ឯកបយោគេន ឯកា
អាបត្តិ, ឆានាបយោគេន ឆានា។

គហណាធុបនេសុ អញ្ញំ កិញ្ញាវិការំ អករោន្តោបិ គហិតមត្តដុដ្ឋមត្តោនាបិ
អាបត្តិ អាបដ្ឋតិ។

ឯវេមេតេសុ អាមសនាទីសុ ឯកេនាបិ អាការេន អដ្ឋាចារតោ ឥត្តិយា
ឥត្តិសញ្ញាស្ស សង្ខាទិសេសោ, វេមតិកស្ស បុល្លច្ចយំ,
បណ្ណាកបុរិសតិរច្ឆានគតសញ្ញាស្សបិ បុល្លច្ចយមេវ។ បណ្ណាកេ
បណ្ណាកសញ្ញាស្ស បុល្លច្ចយំ, វេមតិកស្ស ទុក្ខជំ។
បុរិសតិរច្ឆានគតឥត្តិសញ្ញាស្សបិ ទុក្ខជមេវ។ បុរិសេ បុរិសសញ្ញាស្សបិ
វេមតិកស្សបិ ឥត្តិបណ្ណាកតិរច្ឆានគតសញ្ញាស្សបិ ទុក្ខជមេវ។
តិរច្ឆានគតេបិ សញ្ញាការេន ទុក្ខជមេវាតិ។ ឥមា ឯកមូលកនយេ វុត្តា
អាបត្តិយោ សល្លក្ខេត្វា ឥមីនាវ ឧបាយេន “ទ្វេ ឥត្តិយោ ទ្វិន្នំ
ឥត្តិន” ភិក្ខុអធិវសេន វុត្តេ ទុមូលកនយេបិ ទិគុណា អាបត្តិយោ វេទិតញ្ញា។
យថា ច ទ្វីសុ ឥត្តិសុ ទ្វេ សង្ខាទិសេសា; ឯវំ សម្ពហុលាសុ សម្ពហុលា វេទិតញ្ញា។

យោ ហិ ឯកតោ បិតា សម្ពហុលា ឥត្តិយោ ពាហាហិ បរិក្ខិបិត្វា គណ្ណាតិ
សោ យត្ថកា ឥត្តិយោ ដុដ្ឋា តាសំ គណនាយ សង្ខាទិសេសេ អាបដ្ឋតិ,
មជ្ឈិកតាទំ គណនាយ បុល្លច្ចយេ។ តា ហិ តេន កាយប្បជីពទ្វេន អាមដ្ឋា
ហោន្តិ។ យោ បន សម្ពហុលាទំ អង្គុលិយោ វា កេសេ វា ឯកតោ កត្វា គណ្ណាតិ,
សោ អង្គុលិយោ ច កេសេ ច អគណេត្វា ឥត្តិយោ គណេត្វា សង្ខាទិសេសេហិ
កាវេតញ្ញោ។ យាសញ្ញា ឥត្តិនំ អង្គុលិយោ វា កេសា វា មជ្ឈិកតា ហោន្តិ, តាសំ
គណនាយ បុល្លច្ចយេ អាបដ្ឋតិ។ តា ហិ តេន កាយប្បជីពទ្វេន អាមដ្ឋា ហោន្តិ,

សម្ពហុលា បន ឥតិយោ កាយប្បដិពទ្ធមិ វដ្តវត្តាធិហិ បរិក្ខិបិត្វា គណ្ណោ
សញ្ញាសំយេវ អន្តោបរិក្ខេបគតានំ គណនាយ ធុល្លច្ចយេ អាបជ្ជតិ។
មហាបច្ឆរិយំ អដុដ្ឋាសុ ទុក្ខជំរុតំ។ តត្ថ យស្មា ចាឡិយំ
កាយប្បដិពទ្ធប្បដិពទ្ធន អាមសនំ នាម នត្ថិ, តស្មា សព្ពម្បិ
កាយប្បដិពទ្ធប្បដិពទ្ធនំ កាយប្បដិពទ្ធនេវ សង្កហេត្វា មហាអដ្ឋកថាយព្វា
កុរុន្តិយព្វា វុត្តោ បុរិមនយោយេវេត្ថ យុត្តតរោ ទិស្សតិ។

យោ ហិ ហេត្ថន ហត្ថំ គហេត្វា បដិចាជិយា បិតាសុ ឥតិសុ សមសារាគោ
ឯកំ ហេត្ថ គណ្ណាតិ, សោ គហិតិតិយា វសេន ឯកំ សង្ឃាទិសេសំ អាបជ្ជតិ,
ឥតរាសំ គណនាយ បុរិមនយេនេវ ធុល្លច្ចយេ។ សចេ សោ តំ កាយប្បដិពទ្ធ
វត្ថុ វា បុប្ផេ វា គណ្ណាតិ, សញ្ញាសំ គណនាយ ធុល្លច្ចយេ អាបជ្ជតិ។ យថេវ ហិ
វដ្តវត្តាធិហិ បរិក្ខិបន្តេន សញ្ញាបិ កាយប្បដិពទ្ធន អាមជ្ជា ហោន្តិ, តថា ឥតាបិ
សញ្ញាបិ កាយប្បដិពទ្ធន អាមជ្ជា ហោន្តិ។ សចេ បន តា ឥតិយោ អញ្ញមញ្ញំ
វត្ថុកោជិយំ គហេត្វា បិតា ហោន្តិ, តត្ថ ចេសោ បុរិមនយេនេវ បឋមំ ឥតិ
ហេត្ថ គណ្ណាតិ គហិតាយ វសេន សង្ឃាទិសេសំ អាបជ្ជតិ, ឥតរាសំ
គណនាយ ទុក្ខជាតិ។ សញ្ញាសញ្ញា តាសំ តេន បុរិមនយេនេវ កាយបដិពទ្ធន
កាយប្បដិពទ្ធនំ អាមជ្ជំ ហោតិ។ សចេ បន សោបិ តំ កាយប្បដិពទ្ធយេវ
គណ្ណាតិ តស្ស វសេន ធុល្លច្ចយំ អាបជ្ជតិ, ឥតរាសំ គណនាយ
អនន្តរនយេនេវ ទុក្ខជាតិ។

យោ បន យនវត្ថុនិវត្តំ ឥតិ កាយសំសគ្គរាគេន វត្ថុ យដ្ឋេតិ, ធុល្លច្ចយំ។
វិវឡវត្ថុនិវត្តំ យដ្ឋេតិ, តត្ថ ចេ វត្ថុន្តរេហិ ឥតិយា វា និក្ខន្ធលោមាទិ ភិក្ខុ
ភិក្ខុនោ វា បរិជ្ជលោមាទិ ឥតិ ដុសន្តិ, ឧទិន្នំ លោមាទិយេវ វា លោមាទិ ដុសន្តិ,
សង្ឃាទិសេសោ។ ឧទានិទ្ធកេន ហិ កម្មជរូបេន ឧទានិទ្ធកំ វា អនុទានិទ្ធកំ វា

អនុចាទិន្នកេនបិ កេនបិ កេសាទិន្នា ឧចាទិន្នកំ វា អនុចាទិន្នកំ វា ដុសន្តោបិ
សង្ឃាទិសេសំ អាបជ្ជតិយេវ។

តត្ថ កុរុន្តិយំ “លោមាទិ គណោត្វា សង្ឃាទិសេសោ” តិ វុត្ថំ។
មហាអដ្ឋកថាយំ បន “លោមាទិ គណោត្វា អាបត្តិយា ន ការេតត្តោ, ឯកមេវ
សង្ឃាទិសេសំ អាបជ្ជតិ។ សង្ឃិកមញ្ចោ បន អបច្ចត្តវិទ្យា និបន្នោ លោមាទិ
គណោត្វា ការេតត្តោ” តិ វុត្ថំ, តទេវ យុត្តំ។ ឥត្តិវសេន ហិ អយំ អាបត្តិ, ន
កោដ្ឋាសវសេនាតិ។

ឯត្ថាហ “យោ បន ‘កាយប្បជីពទ្ធំ គណ្ហាស្សាមី’ តិ កាយំ គណ្ហាតិ, ‘កាយំ
គណ្ហាស្សាមី’ តិ កាយប្បជីពទ្ធំ គណ្ហាតិ, សោ កី អាបជ្ជតិ” តិ។ មហាសុមត្តោ
តាវ “យថាវត្ថុកមេវា” តិ វទតិ។ អយំ កិរស្ស លទ្ធិ -

“វត្ថុ សញ្ញា ច រាគោ ច, ជស្សប្បជីវិជាននា;
យថាទិទ្ធិជ្ជនិទ្ទេសេ, កុកំ តេន ការយេ” តិ។

ឯត្ថ “វត្ថុ” តិ ឥត្តិ។ “សញ្ញា” តិ ឥត្តិសញ្ញា។ “រាគោ” តិ កាយសំសគ្គរាគោ។
“ជស្សប្បជីវិជាននា” តិ កាយសំសគ្គជស្សជាននា។ តស្មា យោ ឥត្តិយា
ឥត្តិសញ្ញា កាយសំសគ្គរាគោន “កាយប្បជីពទ្ធំ គហស្សាមី” តិ បវត្តោបិ កាយំ
ដុសតិ, កុកំ សង្ឃាទិសេសំយេវ អាបជ្ជតិ។ ឥតរោបិ មុល្លច្ចយន្តិ
មហាបទុមត្តោ បនាហ -

“សញ្ញាយ វិរាគិតម្ហិ, គហលោ ច វិរាគិតេ;
យថាទិទ្ធិជ្ជនិទ្ទេសេ, កុកំ តត្ថ ន ទិស្សតិ” តិ។

អស្សាហយំ លទ្ធិ ឥត្តិយា ឥត្តិសញ្ញានោ ហិ សង្ឃាទិសេសោ វុត្តោ។ ឥមំនា ច
ឥត្តិសញ្ញាវិរាគិតា កាយប្បដិពទ្ធ កាយប្បដិពទ្ធសញ្ញា ឧប្បាទិតា, តំ
គណ្ណាន្តស្ស បន បុល្លច្ចយំ វុត្តំ។ ឥមំនា ច គហាណាម្យិវិរាគិតំ តំ អគ្គហេត្វា ឥត្តិ
គហិតា, តស្មា ឯត្ត ឥត្តិសញ្ញាយ អការតោ សង្ឃាទិសេសោ ន ទិស្សតិ,
កាយប្បដិពទ្ធស្ស អគ្គហិតត្តា បុល្លច្ចយំ ន ទិស្សតិ, កាយសំសគ្គរាគេន
ដុដ្ឋត្តា បន ទុក្ខដំ។ កាយសំសគ្គរាគេន ហិ ឥមំ នាម វុត្តំ ដុសតោ អនាបត្តិតិ
នត្ថិ, តស្មា ទុក្ខជមេវាតិ។

ឥទព្វា បន វត្ថា ឥទំ ចតុក្កមាហា។ “សារត្តំ គណ្ណាស្សាមី’តិ សារត្តំ គណ្ណា
សង្ឃាទិសេសោ, វិរត្តំ គណ្ណាស្សាមី’តិ វិរត្តំ គណ្ណា ទុក្ខដំ, ‘សារត្តំ គណ្ណាស្សាមី’តិ
វិរត្តំ គណ្ណា ទុក្ខដំ, វិរត្តំ គណ្ណាស្សាមី’តិ សារត្តំ គណ្ណា ទុក្ខជមេវា”តិ។ កិញ្ចាបិ
ឯវមាហា? អថ ខោ មហាសុមត្ថេវាទោយេវេត្ថ “ឥត្តិ ច ហោតិ ឥត្តិសញ្ញា
សារត្តោ ច ភិក្ខុ ច នំ ឥត្តិយា កាយេន កាយប្បដិពទ្ធី អាមសតិ
បរាមសតិ... បេ... គណ្ណាតិ ធុបតិ អាបត្តិ បុល្លច្ចយស្ស”តិ ឥមាយ ចាឡិយា
“យោ ហិ ឯកតោ បិតា សម្ពហុលា ឥត្តិយោ ពាហាហិ បរិក្ខិបិត្វា គណ្ណាតិ,
សោ យត្តកា ឥត្តិយោ ដុដ្ឋា តាសំ គណាឆាយ សង្ឃាទិសេសេ អាបជ្ជតិ,
មជ្ឈកតានំ គណាឆាយ បុល្លច្ចយេ”តិ អាទិហិ អជ្ឈកថាវិនិច្ឆយេហិ ច សមេតិ។
យទិ ហិ សញ្ញាទិវិរាគេន វិរាគិតំ នាម កវេយ្យ “បណ្ណាកោ ច ហោតិ
ឥត្តិសញ្ញា”តិ អាទិសុ វិយ “កាយប្បដិពទ្ធព្វា ហោតិ កាយសញ្ញា
ចា”តិ អាទិនាបិ នយេន ចាឡិយំ វិសេសំ វេទេយ្យ។ យស្មា បន សោ ន វុត្តោ,
តស្មា ឥត្តិយា ឥត្តិសញ្ញាយ សតិ ឥត្តិ អាមសន្តស្ស សង្ឃាទិសេសោ,
កាយប្បដិពទ្ធី អាមសន្តស្ស បុល្លច្ចយន្តិ យថាវត្ថុកមេវ យុដ្ឋតិ។

មហាបច្ឆ័យម្យ ចេតំ វុត្ថំ - “នីលំ ចារុបិទ្វា សយិតាយ កាឡិវត្តិយា កាយំ
យដ្ឋេស្សមី”តិ កាយំ យដ្ឋេតិ, សង្ឃាទិសេសោ; ‘កាយំ យដ្ឋេស្សមី’តិ នីលំ
យដ្ឋេតិ, ធុល្លច្ចយំ; ‘នីលំ យដ្ឋេស្សមី’តិ កាយំ យដ្ឋេតិ, សង្ឃាទិសេសោ; ‘នីលំ
យដ្ឋេស្សមី’តិ នីលំ យដ្ឋេតិ, ធុល្លច្ចយ”ន្តិ។ យោចាយំ “ឥត្ថី ច បណ្ណាកោ
ចា”តិ អាទិនា នយេន វត្ថុមិស្សកនយោ វុត្ថោ, តស្មិម្បិ វត្ថុ សញ្ញាវិមតិវសេន
វុត្ថោ អាបត្តិយោ ចាឡិយំ អសម្មយ្ហន្តេន វេទិតញ្ចា។

កាយេនកាយប្បដិពទ្ធវារេ បន ឥត្តិយា ឥត្តិសញ្ញាស្ស កាយប្បដិពទ្ធ
គណ្ណតោ ធុល្លច្ចយំ, សេសេ សព្ពត្ថ ទុក្ខជំ។ កាយប្បដិពទ្ធនកាយវារេបិ
ឯសេវ នយោ។ កាយប្បដិពទ្ធនកាយប្បដិពទ្ធវារេ ច
និស្សគ្គិយេនកាយវារាទីសុ ចស្ស សព្ពត្ថ ទុក្ខជមេវ។

“ឥត្ថី ច ហោតិ ឥត្តិសញ្ញា សារត្ថោ ច ឥត្ថី ច នំភិក្ខុស្ស កាយេន
កាយ”ន្តិ អាទិវារេ បន ភិក្ខុម្ហិ មាតុកាមស្ស រាគវសេន វុត្ថោ។ តត្ថ ឥត្ថី ច នំ
ភិក្ខុស្ស កាយេន កាយន្តិ ភិក្ខុម្ហិ សារត្ថោ ឥត្ថី តស្ស និសិដ្ឋោកាសំ វា
និបដ្ឋោកាសំ វា គន្ធា អត្ថនោ កាយេន តំ ភិក្ខុស្ស កាយំ អាមសតិ... បេ....
ធុបតិ។ សេវនាធិប្បាយោ កាយេន វាយមតិ, ជស្សំ បដិវិជានាតីតិ ឯវំ តាយ
អាមដ្ឋោ វា ធុបិតោ វា សេវនាធិប្បាយោ ហុត្វា សចេ ជស្សប្បដិវិជាននត្ថំ
វ្យាសកម្បិ កាយំ ចាលេតិ ជន្ទេតិ, សង្ឃាទិសេសំ អាបដ្ឋតិ។

ទ្វេ ឥត្តិយោតិ ឯត្ថ ទ្វេ សង្ឃាទិសេសេ អាបដ្ឋតិ, ឥត្តិយា ច បណ្ណាកេ ច
សង្ឃាទិសេសេន សហ ទុក្ខជំ។ ឯតេន ឧចាយេន យាវ “និស្សគ្គិយេន និស្សគ្គិយំ
អាមសតិ, សេវនាធិប្បាយោ កាយេន វាយមតិ ន ច ជស្សំ បដិវិជានាតិ, អាបត្តិ
ទុក្ខជស្ស”តិ តាវ បុរិមនយេនេវ អាបត្តិកេនោ វេទិតញ្ចា។

ឯត្ថ ច កាយេន វាយមតិ ន ច ជស្សំ បដិវិជានាតីតិ អត្តនា និស្សជ្ជំ បុប្ផំ វា
ជលំ វា ឥត្ថី អត្តនោ និស្សគ្គិយេន បុប្ផេន វា ជលេន វា បហរន្តី ទិស្វា កាយេន
វិការំ ករោតិ, អង្គលី វា ចាលេតិ, ភមុកំ វា ឧត្តបតិ, អក្ខី វា និខណាតិ, អញ្ចំ វា
ឯវ្យុបំ វិការំ ករោតិ, អយំ វុច្ចតិ “កាយេន វាយមតិ ន ច ជស្សំ
បដិវិជានាតី” តិ។ អយម្បិ កាយេន វាយមិតត្តា ទុក្ខដំ អាបជ្ជតិ, ទ្វីសុ ឥត្ថីសុ
ទ្វេ, ឥត្ថីបណ្ណាកេសុបិ ទ្វេ ឯវ ទុក្ខជេ អាបជ្ជតិ។

២៧៩. ឯវំ វត្ថុវសេន វិត្តាវតោ អាបត្តិភេទំ ទស្សេត្វា ឥទានិ លក្ខណាវសេន
សង្ខេបតោ អាបត្តិភេទញ្ច អនាបត្តិភេទញ្ច ទស្សេន្តោ
“សេវនាធិប្បាយោ” តិ អាទិមាហ។ តត្ថ បុរិមនយេ ឥត្ថិយា ដុដ្ឋា សមាទោ
សេវនាធិប្បាយោ កាយេន វាយមតិ, ជស្សំ បដិវិជានាតីតិ តិវុត្ថសម្បត្តិយា
សង្ខាទិសេសោ។ ទុតិយេ នយេ និស្សគ្គិយេន និស្សគ្គិយាមសនេវិយ វាយមិត្វា
អនុបនេវិយ ច ជស្សស្ស អប្បដិវិជាននតោ ទុវុត្ថសម្បត្តិយា ទុក្ខដំ។ តតិយេ
កាយេន អវាយមតោ អនាបត្តិ។ យោ ហិ សេវនាធិប្បាយោបិ និច្ចលេន
កាយេន កេវលំ ជស្សំ បដិវិជានាតិ សាទិយតិ អនុភោតិ, តស្ស
ចិត្តប្បាទមត្តោ អាបត្តិយា អភាវតោ អនាបត្តិ។ ចតុត្ថេ បន និស្សគ្គិយេន
និស្សគ្គិយាមសនេវិយ ជស្សប្បដិវិជាននាបិ នត្ថិ, កេវលំ ចិត្តប្បាទមត្តមេវ,
តស្មា អនាបត្តិ។ មោក្ខាធិប្បាយស្ស សញ្ញាការេសុ អនាបត្តិយេវ។

ឯត្ថ បន យោ ឥត្ថិយា គហិតោ តំ អត្តនោ សរិរា មោចតុកាមោ
បដិប្បណាមេតិ វា បហរតិ វា អយំ កាយេន វាយមតិ ជស្សំ បដិវិជានាតិ។
យោ អាគច្ឆន្តី ទិស្វា តតោ មុញ្ញតុកាមោ ឧត្តាសេត្វា បលាបេតិ, អយំ កាយេន
វាយមតិ ន ច ជស្សំ បដិវិជានាតិ។ យោ តាទិសំ ទីបដាតី កាយេ អារូឡ្ហំ ទិស្វា
“សណិកំ គច្ឆតុ យដ្ឋិយមាទា អនត្តាយ សំវត្ថេយ្យា” តិ ន យដ្ឋេតិ, ឥត្ថិមេវ វា

អង្គំ ដុសមាន់ ញាតា “ឯសា ‘អនត្តិកោ អយំ មយា’ តិ សយមេវ បក្កមិស្សតី” តិ
អជានន្តោ វិយ និច្ចលោ ហោតិ, ពលវិត្តិយា វា គាឡំ អាលិដ្ឋិត្វា គហិតោ
ធម្មារកិក្ខុ បលាយិតុកាមាបិ សុដ្ឋ គហិតត្វា និច្ចលោ ហោតិ, អយំ ន ច
កាយេន វាយមតិ, ជស្សំ បដិវិជានាតិ។ យោ បន អាគច្ឆន្តិ ទិស្វា “អាគច្ឆតុ តាវ
តតោ នំ បហិត្វា វា បណាមេត្វា វា បក្កមិស្សមី” តិ និច្ចលោ ហោតិ, អយំ
មោក្ខាធិប្បាយោ ន ច កាយេន វាយមតិ, ន ច ជស្សំ បដិវិជានាតីតិ វេទិតត្តោ។

២៨០. អសញ្ញាតិ ឥមិនា ឧទាយេន ឥមំ ដុសិស្សមីតិ អចេតេត្វា, ឯវញ្ញា
អចេតេត្វា បត្តប្បដិគ្គហណាទិសុ មាតុកាមស្ស អន្តេ ដុដ្ឋបិ អនាបត្តិ។

អសតិយាតិ អញ្ញាវិហិតោ ហោតិ មាតុកាមំ ដុសាមីតិ សតិ នត្តិ, ឯវំ
អសតិយា ហត្ថចានបសារណាទិកាលេ ដុសន្តស្ស អនាបត្តិ។

អជានន្តស្សតិ ទារកវេសេន បិតំ ទារិកំ “ឥត្ថី” តិ អជានន្តោ កេនចិនេវ
ករណីយេន ដុសតិ, ឯវំ “ឥត្ថី” តិ អជានន្តស្ស ដុសតោ អនាបត្តិ។

អសាទិយន្តស្សតិ កាយសំសគ្គំ អសាទិយន្តស្ស, តស្ស ពាហាបរម្បរាយ
នីតកិក្ខុស្ស វិយ អនាបត្តិ។ ឧម្ពត្តកាធយោ វុត្តនយាឯវ។ ឥធម បន ឧទាយិត្តោ
អាទិកម្មិកោ, តស្ស អនាបត្តិ អាទិកម្មិកស្សតិ។

បទភាជនីយវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សមុដ្ឋានាទិសុ ឥទំ សិក្ខាបទំ បឋមចារាជិកសមុដ្ឋានំ កាយចិត្តតោ
សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវដ្ឋំ, កាយកម្មំ,
អកុសលចិត្តំ, ទ្វិវេទនំ, សុខមជ្ឈត្តទ្វយេនាតិ។

២៨១. វិជិតវត្ថុសុ - មាតុយា មាតុបេមេនាតិ មាតុបេមេន មាតុយា កាយំ
អាមសិ។ ឯស នយោ ធិតុភគិនិវត្ថុសុ។ តត្ថ យស្មា មាតា វា ហោតុ ធិតា វា ឥត្ថិ
នាម សញ្ញាបិ ព្រាហ្មចរិយស្ស ចារិបន្តិការ។ តស្មា “អយំ មេ មាតា អយំ ធិតា
អយំ មេ ភគិនី” តិ គេហស្សិតបេមេន អាមសតោបិ ទុក្ខជមេវ វុត្ថំ។

ឥមំ បន ភគវតោ អាណំ អនុស្សវន្តេន សចេបិ នធិសោតេន វុយ្យមាណំ
មាតុំ បស្សតិ នេវ ហេត្ថេន បរាមសិតញ្ញា។ បណ្ឌិតេន បន ភិក្ខុនា នាវា វា
ជលកំ វា កណ្តលិក្ខន្ធោ វា ធារុក្ខន្ធោ វា ឧបសំហរិតញ្ញោ។ តស្មី អសតិ
កាសាវម្មិ ឧបសំហរិត្វា បុរតោ វេបេតព្ពំ, “ឯត្ថ គណ្ណាហិ” តិ បន នវត្ថញ្ញា។
គហិតេ បរិក្ខារំ កឡាមីតិ កឡន្តេន គន្តព្ពំ។ សចេ ភាយតិ បុរតោ បុរតោ គន្ធា
“មា ភាយី” តិ សមស្សសេតញ្ញា។ សចេ ភាយមាណា បុត្តស្ស សហសា ខន្ធវា
អភិរុហតិ, ហេត្ថ វា គណ្ណាតិ, ន “អបេហិ មហាល្លិកេ” តិ និទ្ទិនិតញ្ញា, ថលំ
ចាបេតញ្ញា។ កទ្ទមេ លក្ខាយបិ ក្ខបេ បតិតាយបិ ឯសេវ នយោ។

តត្របិ ហិ យោត្ថំ វា វត្ថំ វា បក្ខិបិត្វា ហេត្ថេន គហិតការំ ញត្វា ឧទ្ទរិតញ្ញា,
នត្វេវ អាមសិតញ្ញា។ ន កេវលញ្ញា មាតុកាមស្ស សរីរមេវ អនាមាសំ,
និវាសនចារុវណាម្មិ អាភរណាភណ្ណាម្មិ តិណ្ឌណ្ណបកំ វា តាឡបណ្ណាមុទ្ធិកំ វា
ឧបាទាយ អនាមាសមេវ, តញ្ញា ខោ និវាសនចារុបនំ បិឡន្ទនត្ថាយ វេបិតមេវ។
សចេ បន និវាសនំ វា ចារុបនំ វា បរិវត្តត្វា ជីវត្ថាយ ចាទមូលេ វេបិតិ វដ្តតិ។
អាភរណាភណ្ណាសុ បន សីសបសាធនកណ្តស្វចិអាទិកប្បិយភណ្ឌំ “ឥមំ ភន្តេ
តុម្ហាកំ គណ្ណាហិ” តិ ធិយ្យមាណំ សិចាជិកាស្វចិអាទិឧបករណត្ថាយ
គហេតព្ពំ។ សុវណ្ណាជតមុត្តាធិមយំ បន អនាមាសមេវ ធិយ្យមាណម្មិ ន
គហេតព្ពំ។ ន កេវលញ្ញា ឯតាសំ សរីរុបគមេវ អនាមាសំ, ឥត្ថិសណ្ណានេន កតំ
កជ្ឈរម្មិ ទន្តរម្មិ អយរម្មិ លោហរម្មិ តិបុរម្មិ ចោត្តករម្មិ

សត្វតន្ត្របម្បី អន្តមសោ បិដ្ឋមយ្យបម្បី អនាមាសមេវ។ បរិភោគត្ថាយ បន
“ឥទំ តុម្ហាកំ ហោតូ”តិ លភិត្វា បេច្ឆា សត្វតន្ត្រមយំ អវសេសំ ភិក្ខុត្វា
ឧបករណារហំ ឧបករណោ បរិភោគារហំ បរិភោគេ ឧបនេតុំ វដ្ឋតិ។

យថា ច ឥត្តិបកំ; ឯវំ សត្តវិធម្មិ ធម្មំ អនាមាសំ។ តស្មា ខេត្តមជ្ឈេន
គច្ឆតា តត្ថជាតកម្មិ ធម្មាជលំ ន អាមសន្តេន គន្តព្មំ។ សចេ យវទ្វារេ វា
អន្តរាមគ្គេ វា ធម្មំ បសាវិតំ ហោតិ បស្សេន ច មគ្គោ អត្ថំ ន មទ្គន្តេន គន្តព្មំ។
គមនមគ្គេ អសតិ មគ្គំ អធិជ្ជាយ គន្តព្មំ។ អន្តរយវេ ធម្មាស្ស ឧបរិ អាសនំ
បញ្ញាបេត្វា ទេន្តិ និសីទិតុំ វដ្ឋតិ។ កេចិ អាសនសាលាយំ ធម្មំ អាកិរន្តិ, សចេ
សក្កា ហោតិ ហារាបេតុំ ហារាបេតព្មំ, នោ ចេ ឯកមន្តំ ធម្មំ អមទ្គន្តេន បីបកំ
បញ្ញាបេត្វា និសីទិតព្មំ។ សចេ ឱកាសោ ន ហោតិ, មនុស្សា ធម្មាមជ្ឈេយេវ
អាសនំ បញ្ញាបេត្វា ទេន្តិ, និសីទិតព្មំ។ តត្ថជាតកានិ មុគ្គមាសាទិនិ
អបរណ្ណានិបិ តាលបនសាទិនិ វា ជលានិ កិឡន្តេន ន អាមសិតព្វានិ។
មនុស្សហិ រាសិកតេសុបិ ឯសេវ នយោ។ អវញ្ញោ បន រុក្ខតោ បតិតានិ ជលានិ
“អនុបសម្បជ្ជានំ ទស្សមី”តិ គណ្ហិតុំ វដ្ឋតិ។

មុត្តា, មណី, វេឡុរិយោ, សង្ខារ, សិលា, បវាឡំ, រជតំ, ជាតរូបំ,
លោហិតង្គោ, មសារគល្លន្តិ ឥមេសុ ទសសុ រតនេសុ មុត្តា អធាតា អនិវិជ្ជា
យថាជាតាវ អាមសិតុំ វដ្ឋតិ។ សេសា អនាមាសាតិ វទន្តិ។ មហាបច្ឆរិយំ បន
“មុត្តា ធាតាបិ អធាតាបិ អនាមាសា ភណ្ឌាមូលត្ថាយ ច សម្បជ្ជិតុំ ន វដ្ឋតិ,
កុដ្ឋរោគស្ស ភេសជ្ជត្ថាយ បន វដ្ឋតិ”តិ វុត្តំ។ អន្តមសោ ជាតិជលិកំ ឧបាទាយ
សញ្ញាបិ នីលបីតាទិវណ្ណាកេនោ មណី ធាតវិទូវដ្ឋិតោ អនាមាសោ,
យថាជាតោ បន អាករមុត្តោ បត្តាទិភណ្ឌាមូលត្ថំ សម្បជ្ជិតុំ វដ្ឋតិ វុត្តោ។

សោមី មហាបច្ឆ័រិយំ បដិក្ខត្តោ, បចិត្តា កតោ កាចមណីយេវេកោ វដ្ឋតីតិ
វុត្តោ។ វេជ្ជរិយេបិ មណីសទិសោវ វិនិច្ឆយោ។

សង្ខា ធម្មនសង្ខា ច ឆោតវិទ្ធោ ច រតនមិស្សោ អនាមាសោ។
ចានីយសង្ខា ឆោតោបិ អឆោតោបិ អាមាសោវ សេសញ្ច
អញ្ញនាទិភេសដ្ឋត្ថាយបិ ភណ្ណាមូលត្ថាយបិ សម្មជិដ្ឋតុំ វដ្ឋតិ។ សិលា
ឆោតវិទ្ធោ រតនសំយុត្តា មុត្តវណ្ណាវ អនាមាសា។ សេសា
សត្តកនិសានាទិអត្ថាយ គណ្ហិតុំ វដ្ឋតិ។ ឯត្ថ ច រតនសំយុត្តាតិ សុវណ្ណាន
សទ្ធិ យោជេត្វា បចិត្តា កតាតិ វេទន្តិ។ បវាជ្ឈំ ឆោតវិទ្ធី អនាមាសំ។ សេសំ
អាមាសំ ភណ្ណាមូលត្ថញ្ច សម្មជិដ្ឋតុំ វដ្ឋតិ។ មហាបច្ឆ័រិយំ បន “ឆោតម្បិ
អឆោតម្បិ សព្វំ អនាមាសំ, ន ច សម្មជិដ្ឋតុំ វដ្ឋតិ” តិ វុត្តំ។

រជតំ ជាតរូបញ្ច កតភណ្ណាម្បិ អកតភណ្ណាម្បិ សព្វេន សព្វំ ពិជតោ
បដ្ឋាយ អនាមាសញ្ច អសម្មជិដ្ឋិយញ្ច, ឧត្តរាជបុត្តោ កិរ សុវណ្ណាចេតិយំ
ការេត្វា មហាបទុមត្ថេរស្ស បេសេសិ។ ថេរោ “ន កប្បតី” តិ បដិក្ខិបិ។
ចេតិយយរេ សុវណ្ណាបទុមសុវណ្ណាពុព្ពឡ កាធិនិ ហោន្តិ, ឯតានិបិ
អនាមាសានិ។ ចេតិយយរេកោបកា បន រូបិយធម្មកដ្ឋានេ បីតា, តស្មា តេសំ
កេឡាបយិតុំ វដ្ឋតីតិ វុត្តំ។ កុរុន្តិយំ បន តំ បដិក្ខិត្តំ។ សុវណ្ណាចេតិយេ
កចរេមេវ ហរិតុំ វដ្ឋតីតិ ឯត្ថកមេវ អនុញ្ញាតំ។ អារក្ខដលោហាម្បិ
ជាតរូបគតិកមេវ អនាមាសន្តិ សព្វអដ្ឋកថាសុ វុត្តំ។ សេនាសនបរិភោគោ
បន សព្វកប្បិយោ, តស្មា ជាតរូបរជតមយា សព្វេបិ សេនាសនបរិក្ខារា
អាមាសា។ ភិក្ខុនំ ធម្មវិនយវណ្ណានដ្ឋានេ រតនមណ្ឌលេ ករោន្តិ ជលិកត្ថម្ភេ
រតនធាមបតិមណ្ឌិតេ, តត្ថ សព្វបករណានិ ភិក្ខុនំ បដិជគ្គិតុំ វដ្ឋតិ។

លោហិតផ្គុំមសារគល្លា ឆោតវិទ្យា អនាមាសា, ឥតរេ អាមាសា,
កណ្តាមូលត្ថាយ វដ្តន្តិតិ វុត្តា។ មហាបច្ឆវិយំ បន “ឆោតាបិ អឆោតាបិ
សព្វសោ អនាមាសា ន ច សម្មជិដ្ឋិតុំ វដ្តន្តិតិ វុត្តំ។

សព្វំ អាវុធកណ្ឌំ អនាមាសំ, កណ្តាមូលត្ថាយ ធីយ្យមានម្យំ ន
សម្មជិដ្ឋិតតំ។ សត្វវណិជ្ជា នាម ន វដ្តន្តិតិ។ សុទ្ធជនុទណ្ឌោបិ ជនុជិយាបិ
បតោនោបិ អង្គុសោបិ អន្តមសោ វាសិជរសុអាទិនិបិ អាវុធសង្ខេបេន កតានិ
អនាមាសានិ។ សចេ កេនចិ វិហារេ សត្តិ វា តោមរោ វា ឋបិតោ ហោតិ, វិហារំ
ជគ្គន្តេន “ហារន្ទ” តិ សាមិកានំ បេសេតតំ។ សចេ ន ហារន្ទ, តំ អចាលេន្តេន
វិហារោ បជិជគ្គិតតោ។ យុទ្ធក្វមិយំ បតិតំ អសី វា សត្តិ វា តោមរំ វា ទិស្វា
ចាសាលោន វា កេនចិ វា អសី ភិន្ទិត្វា សត្តកត្ថាយ គហេតុំ វដ្តន្តិតិ, ឥតរាជិបិ
វិយោដេត្វា កិញ្ចិ សត្តកត្ថាយ គហេតុំ វដ្តន្តិតិ កិញ្ចិ កត្តរទណ្ឌាទិអត្ថាយ។
“ឥទំ កណ្តាថា” តិ ធីយ្យមានំ បន “វិធាសេត្វា កប្បិយកណ្ឌំ ករិស្សមី” តិ
សព្វម្យំ សម្មជិដ្ឋិតុំ វដ្តន្តិតិ។

មច្ឆជាលបក្ខិជាលាទិនិបិ ជលកជាលិកាទិនិ សរបរិត្តានានិបិ សព្វានិ
អនាមាសានិ។ បរិភោគត្ថាយ លត្តមានេសុ បន ជាលំ តាវ “អាសនស្ស វា
ចេតិយស្ស វា ឧបរិ ពន្ធស្សមិ, ធន្តំ វា វេបេស្សមី” តិ គហេតុំ វដ្តន្តិតិ។
សរបរិត្តានំ សព្វម្យំ កណ្តាមូលត្ថាយ សម្មជិដ្ឋិតុំ វដ្តន្តិតិ។ បរូបរោធនិវារណាញ្ចិ
ឯតំ ន ឧបរោធករន្តិ ជលកំ ទន្តកជ្ជកាជនំ ករិស្សមីតិ គហេតុំ វដ្តន្តិតិ។

ចម្មវិនិច្ឆ័យំ វីណាកេរិអាទិនិ អនាមាសានិ។ កុវុទ្ធិយំ បន “ភេរិសង្ខ្យោជាបិ
វីណាសង្ខ្យោជាបិ តុច្ឆចោក្ខរម្យំ មុខវន្តិយំ អាហេបិតចម្មម្យំ វីណាទណ្ឌាកោបិ
សព្វំ អនាមាស” តិ វុត្តំ។ ឱនហិតុំ វា ឱនហាបេតុំ វា វាទេតុំ វា វាធាបេតុំ វា ន
លត្តតិយេវ។ ចេតិយផ្កុណោ បូជំ កត្វា មនុស្សហិ ធម្មតំ ទិស្វាបិ អចាលេត្វាវ

អន្តរន្តរ សម្បជ្ជិតតំ, កចរវេទឧនកាលេ បន កចរវេទិយាមេនេ ហរិត្វា
ឯកមន្តំ និក្ខិបិតំ វេទតិតិ មហាបច្ឆិយំ វុត្តំ។ កណ្ណាមូលត្ថាយ សម្បជ្ជិតុម្បិ
វេទតិ។ បរិភោគត្ថាយ លព្ភមាទេសុ បន វិណាទោណិកញ្ច ភេរិចោក្ខរញ្ច
ទន្តកជ្ជភាជនំ ករិស្សម ចម្ចំ សត្តកកោសកន្តិ ឯវំ តស្ស តស្ស បរិក្ខារស្ស
ឧបករណត្ថាយ គហេត្វា តថា តថា កាតុំ វេទតិ។

បុរាណទុតិយិការត្ថ ឧត្តានមេវ។ យក្ខវត្ថុស្មី សចេបិ
បរិនិម្មិតវសវត្ថិទេវិយា កាយសំសគ្គំ សមាបជ្ជិតិ បុល្លច្ចយមេវ។ បណ្ណាករត្ថ
ច សុត្ថិតិវត្ថុ ច ចាកជមេវ។ មតិតិវត្ថុស្មី ចារាជិកប្បហោនកកាលេ
បុល្លច្ចយំ, តតោ បរំ ទុក្ខជំ។ តិរច្ឆានគតវត្ថុស្មី នាគមាណាវិកាយបិ
សុបណ្ណាមាណាវិកាយបិ កិណ្ឌិយាបិ ការិយាបិ ទុក្ខជមេវ។ ធារុជិតលិការត្ថុស្មី
ន កេវលំ ធារុនា ឯវំ, អន្តមសោ ចិត្តកម្មលិខិតេបិ ឥត្ថិរូបេ ទុក្ខជមេវ។

២៨២. សម្បិឡនវត្ថុ ឧត្តានត្ថមេវ។ សង្គមវត្ថុស្មី ឯកបទិកសង្គមោ វា
ហោតុ សកជមគ្គសង្គមោ វា, ចាលេស្សមីតិ បយោគេ កតមត្ថេវ ចាលេតុ វា
មា វា, ទុក្ខជំ។ មគ្គវត្ថុ ចាកជមេវ។ វុត្ថុវត្ថុស្មី វុត្ថោ មហន្តោ វា ហោតុ
មហាជម្ពប្បមាណោ ឧទ្ធកោ វា, តំ ចាលេតុំ សក្កោតុ វា មា វា, បយោគមត្ថេន
ទុក្ខជំ។ នាវាវត្ថុស្មីម្បិ ឯសេវ នយោ។ វជ្ជវត្ថុស្មី យំ វជ្ជំ អាវិញ្ញន្តោ ឋានា ចាលេតុំ
សក្កោតិ, តត្ថ បុល្លច្ចយំ។ យា មហារដ្ឋ ហោតិ, ឦសកម្បិ ឋានា ន ចលតិ, តត្ថ
ទុក្ខជំ។ ឧណ្ហាបិ ឯសេវ នយោ។ ភូមិយំ បតិគមហារុក្ខោបិ បិ
ឧណ្ហាគ្គហណេនេវ ឥធ គហិតោ។ បត្តវត្ថុ ចាកជមេវ។ វន្តនវត្ថុស្មី ឥត្ថិ ចានេ
សម្ពាហិត្វា វន្តិតុកាមា វាវេតញ្ច ចានា វា បដិច្ឆាទេតញ្ច, និច្ចលេន វា ភវិតតំ។
និច្ចលស្ស បិ ចិត្តេន សាទិយតោបិ អនាបត្តិ។ អវសានេ
គហណាវត្ថុចាកជមេវាតិ។

កាយសំសគ្គសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. ទុដ្ឋល្លវាចាសិក្ខាបទវណ្ណានា

២៨៣. តេន សមយេន ពុទ្ធា ភគវាតិ ទុដ្ឋល្លវាចាសិក្ខាបទំ។ តត្ថ
អាទិស្សាតិ អបទិសិទ្ធា។ វណ្ណាម្បិ ភណាតិ តិអាទិនិ បរតោ អាវិ ភវិស្សន្តិ។
ធិន្ទិកាតិ ធិន្ទឪត្ថប្បា។ ធុត្តិកាតិ សហា។ អហិរិកាយោតិ និល្លដ្ឋា។ ឧបាសន្តិ
សំតំ កត្វា មន្ទហសំតំ ហសន្តិ។ ឧល្លបន្តិ តិ “អហោ អយេ” តិអាទិនា នយេន
ឧច្ចករណី ឆានាវិធំ បលោភនកេ កថេន្តិ។ ឧដ្ឋក្សន្តិ មហាហសំតំ ហសន្តិ។
ឧប្បណ្នន្តិ តិ “បណ្ណាកោ អយំ, ឆាយំ បុរិសោ” តិអាទិនា នយេន បរិហាសំ
ករេន្តិ។

២៨៤. សារត្តោតិ ទុដ្ឋល្លវាចស្សន្តរាគេន សារត្តោ។ អបេក្ខវា
បដិពទ្ធិត្តោតិ វុត្តនយមេវ, កេវលំ ឥធ វាចស្សន្តរាគោ យោជេតញ្ចោ។
មាតុតាមំ ទុដ្ឋល្លាហិ វាចាហិ តិ ឯត្ថ អធិប្បេតំ មាតុតាមំ ធស្សេន្តោ
“មាតុតាមោ” តិអាទិមាហា។ តត្ថ វិញ្ញូ បដិពលា សុភាសិតទុញ្ញាសំតំ
ទុដ្ឋល្លាទុដ្ឋល្លំ អាជានិត្តិ យា បណ្ឌិតា សាត្តកនិវត្តកកេ
អសទ្ធម្មសទ្ធម្មបដិសំយុត្តកថញ្ចា ជានិតុំ បដិពលា, អយំ ឥធ អធិប្បេតា។ យា
បន មហាល្លិកាបិ ពាលា ឯលម្ភតា អយំ ឥធ អនធិប្បេតាតិ ធស្សេតិ។

ឱភាសេយ្យាតិ អវភាសេយ្យ ឆានាប្បការកំ អសទ្ធម្មវចនំ វិទេយ្យ។
យស្មា បនេវំ ឱភាសន្តស្ស យោ សោ ឱភាសោ ឆាម, សោ អត្ថតោ អដ្ឋាចារោ
ហោតិ រាគវសេន អភិភវិទ្ធា សញ្ញមវេលំ អាចារោ, តស្មា តមត្ថំ ធស្សេន្តោ
“ឱភាសេយ្យាតិ អដ្ឋាចារោ វុច្ចតី” តិ អាហា។ យថា តន្តិ ឯត្ថ តន្តិ និចាតមត្តំ,
យថា យុវា យុវតិ តន្តិ អត្តោ។

ទ្វេមគ្គ អាទិស្សតិអាទិ យេនាការេន ឌីកាសតោ សង្ឃាទិសេសោ ហោតិ,
តំ ទស្សេតុំ វុត្តំ។ តត្ថ ទ្វេមគ្គតិ វុច្ចមគ្គញា បស្សាវមគ្គញា។ សេសំ ឧទ្ទេសេ តាវ
ចាកដមេវ។ និទ្ទេសេ បន ថោមេតីតិ “ឥត្តិលក្ខណេន សុភលក្ខណេន
សមន្នាគតាសី”តិ វុទ្ធិតិ, ន តាវ សីសំ ឯតិ។ “តវ វុច្ចមគ្គោ ច បស្សាវមគ្គោ ច
វ្យាទិសោ តេន នាម វ្យាទិសេន ឥត្តិលក្ខណេន សុភលក្ខណេន
សមន្នាគតាសី”តិ វុទ្ធិតិ, សីសំ ឯតិ, សង្ឃាទិសេសោ។ វណ្ណាតិ បសំសតីតិ
ឥមាទិ បន ថោមនបទស្សេវ វេវចនាទិ។

ខុំសេតីតិ វាចាបតោទេន យដ្ឋេតិ។ វម្កេតីតិ អបសាទេតិ។ ករបាតីតិ
នោសំ ទេតិ។ បរតោ បន ចាឡិយា អាគតេហិ “អនិមិត្តាសី”តិអាទិហិ
ឯកាទសហិ បទេហិ អយជិតេ សីសំ ន ឯតិ, យជិតេបិ តេសុ សិខរណីសិ
សម្ពិទ្ធាសិ ឧកតោព្យញ្ញនាសីតិ ឥមេហិ តីហិ យជិតេយេវ សង្ឃាទិសេសោ។

ទេហិ មេតិ យាចនាយបិ ឯត្តកេនេវ សីសំ ន ឯតិ, “មេដុនំ ធម្មំ ទេហី”តិ ឯវំ
មេដុនធម្មេន យជិតេ ឯវ សង្ឃាទិសេសោ។

កកា តេ មាតា បសីទិស្សតីតិអាទិសុ អាយាចនវចនេសុបិ ឯត្តកេនេវ
សីសំ ន ឯតិ, “កកា តេ មាតា បសីទិស្សតិ, កកា តេ មេដុនំ ធម្មំ លភិស្សាមី”តិ
វា “តវ មាតាវ បសន្នាយ មេដុនំ ធម្មំ លភិស្សាមី”តិ វា អាទិនា បន នយេន
មេដុនធម្មេន យជិតេយេវ សង្ឃាទិសេសោ។

កកំ ភូ សាមិកស្ស ទេសីតិអាទិសុ បុច្ឆាវចនេសុបិ មេដុនធម្មន្តិ វុត្តេយេវ
សង្ឃាទិសេសោ, ន ឥតវថា។ ឯវំ កិវ ភូ សាមិកស្ស ទេសីតិ បដិបុច្ឆាវចនេសុបិ
ឯសេវ នយោ។

អាចិត្តនាយ បុដ្ឋោ ភណ្ឌតីតិ “កងំ ទទមាណា សាមិកស្ស បិយា ហោតី”តិ
ឯវំ បុដ្ឋោ អាចិត្តតិ។ ឯត្ថ ច “ឯវំ ទេហិ ឯវំ ទទមាណា”តិ វុត្តេបិ សីសំ ន ឯតិ។
“មេដុនធម្មំ ឯវំ ទេហិ ឯវំ ឧបនេហិ ឯវំ មេដុនធម្មំ ទទមាណា ឧបនយមាណា បិយា
ហោតី”តិ អាទិនា បន នយេន មេដុនធម្មេន យជិតេយេវ សង្ឃាទិសេសោ។
អនុសាសនីវចនេសុបិ ឯសេវ នយោ។

អក្កោសនិទ្ទេសេ - អនិមិត្តាសីតិ និមិត្តរហិតាសិ,
កុញ្ចិកបណាលិមត្តមេវ តវ ទកសោតន្តិ វុត្តំ ហោតិ។

និមិត្តមត្តាសីតិ តវ ឥត្តិនិមិត្តំ អបរិបុណ្ណំ សញ្ញាមត្តមេវាតិ វុត្តំ ហោតិ។
អលោហិតាតិ សុក្ខសោតា។ ធុរលោហិតាតិ និច្ចលោហិតា
កិលិន្ទទកសោតា។ ធុរចោឡាតិ និច្ចបក្ខិត្តាណិចោឡា, សទា អាណិចោឡា កំ
សេវសីតិ វុត្តំ ហោតិ។ បក្សវន្តិសីតិ សវន្តិ; សទា តេ មុត្តំ សវតីតិ វុត្តំ ហោតិ។
សិខរណីតិ ពហិនិក្ខន្ធអាណិមំសា។ ឥត្តិបណ្ណាកាតិ អនិមិត្តាវ វុច្ចតិ។
វេបុរិសិកាតិ សមស្សនាបិកា បុរិសរូបា ឥត្តិ។ សម្ពិជ្ជាតិ
សម្ពិជ្ជវច្ឆមគ្គបស្សវមគ្គា។ ឧកតោព្យញ្ញនាតិ ឥត្តិនិមិត្តេន ច បុរិសនិមិត្តេន
ចាតិ ឧកោហិ ព្យញ្ញនេហិ សមជ្ជាគតា។

ឥមេសុ ច បន ឯកាទសសុ បនេសុ សិខរណីសិ សម្ពិជ្ជាសិ
ឧកតោព្យញ្ញនាសីតិ ឥមាទិយេវ តីណិ បទានិ សុទ្ធានិ សីសំ ឯន្តិ។ ឥតិ ឥមាទិ ច
តីណិ បុរិមាទិ ច វច្ឆមគ្គបស្សវមគ្គមេដុនធម្មបទានិ តីណីតិ ន បទានិ សុទ្ធានិ
អាបត្តិករាទិ។ សេសានិ អនិមិត្តាតិ អាទិនិ “អនិមិត្តេ មេដុនធម្មំ មេ ទេហិ”តិ វា
“អនិមិត្តាសិ មេដុនធម្មំ មេ ទេហិ”តិ វា អាទិនា នយេន មេដុនធម្មេន
យជិតានេវ អាបត្តិករាទិ ហោន្តិតិ វេទិតញ្ញាទិ។

២៨៦. ឥន្ទានិ ឃ្លាយំ ឌុតិណ្ណោ វិបរិណាតេន ចិត្តេន ឌុកាសតិ, តស្ស
វច្ឆមគ្គបស្សាវមគ្គ អាទិស្ស ឯតេសំ វណ្ណភណ្ឌាធិនំ វសេន វិត្តារតោ
អាបត្តិកេនំ ធស្សន្តោ “ឥត្ថី ច ហោតិ ឥត្ថិសញ្ញី” តិអាទិមាហា។ តេសំ អត្តោ
កាយសំសគ្គ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ញោ។

អយំ បន វិសេសោ - អធិក្ខកន្តិ អក្ខកតោ បដ្ឋាយ អដោ។
ឌុត្តជាណុមណ្ណាល ជាណុមណ្ណាលតោ បដ្ឋាយ ឌុត្តិ។ ឌុត្តក្ខកន្តិ អក្ខកតោ
បដ្ឋាយ ឌុត្តិ។ អដោ ជាណុមណ្ណាលន្តិ ជាណុមណ្ណាលតោ បដ្ឋាយ អដោ។
អក្ខកំ បន ជាណុមណ្ណាលញ្ច ឯត្ថវ ឌុក្កជក្ខតេត្ថ សង្កហំ គច្ឆន្តិ ភិក្ខុនិយា
កាយសំសគ្គ វិយ។ ន ហិ ពុទ្ធា គរុកាបត្ថី សាវសេសំ បញ្ញបេន្តិតិ។
កាយប្បដិពទ្ធន្តិ វត្ថំ វា បុប្ផំ វា អាករណំ វា។

២៨៧. អត្ថបុរេក្ខារស្សាតិ អនិមិត្តាតិអាទិនំ បទានំ អត្ថំ កថេន្តស្ស,
អជ្ជកថំ វា សជ្ឈាយំ ករោន្តស្ស។

ធម្មបុរេក្ខារស្សាតិ ចាឡី វា ចេន្តស្ស វា សជ្ឈាយន្តស្ស វា។ ឯវំ អត្ថញ្ច
ធម្មញ្ច បុរក្ខត្វា ភណ្ឌន្តស្ស អត្ថបុរេក្ខារស្ស ច ធម្មបុរេក្ខារស្ស ច អនាបត្តិ។

អនុសាសនិបុរេក្ខារស្សាតិ “ឥន្ទានិបិ អនិមិត្តាសិ ឌុកតោព្យញ្ញនាសិ
អប្បមាទំ ឥន្ទានិ ករេយ្យាសិ, យថា អាយតិម្បិ ឯវរុចា ន ហោហិសី” តិ ឯវំ
អនុសិដ្ឋី បុរក្ខត្វា ភណ្ឌន្តស្ស អនុសាសនិបុរេក្ខារស្ស អនាបត្តិ។ យោ បន
ភិក្ខុនិទំ ចាឡី វា ចេន្តោ បកតិវា ចនាមគ្គំ បហាយ ហាសន្តោ ហាសន្តោ
“សិខរណីសិ សម្ពិជ្ជាសិ ឌុកតោព្យញ្ញនាសិ” តិ បុនប្បនំ ភណ្ឌាតិ, តស្ស
អាបត្តិយេវ។ ឌុត្តកស្ស អនាបត្តិ។ ឥធម អាទិកម្មិកោ ឌុនាយិត្តោ, តស្ស
អនាបត្តិ អាទិកម្មិកស្សាតិ។

បទកាជនីយវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សមុដ្ឋានាទីសុ ឥទំ សិក្ខាបទំ តិសមុដ្ឋានំ កាយចិត្តតោ វាចាចិត្តតោ
កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវដ្ឋំ,
កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទិវេទនន្តិ។

២៨៨. វិជិតវត្ថុសុ លោហិតវត្ថុស្មី សោភិត្តុ ឥត្តិយា លោហិតកំ និមិត្តំ
សន្ទាយាហ - ឥតរា ន អញ្ញាសិ, តស្មា ទុក្ខជំ។

កក្កសលោមន្តិ វស្សលោមេហិ ពហុលោមំ។ អាភិណ្ណលោមន្តិ
ជជិតលោមំ។ ឧរលោមន្តិ ថន្ទលោមំ។ ធិយលោមន្តិ អវស្សលោមំ។ សត្តំ
ឥត្តិនិមិត្តមេវ សន្ទាយ វុត្តំ។

២៨៩. វាចិតំ ខោតេតិ អសទ្ធម្មំ សន្ទាយាហ, សា អសល្លក្ខេត្វា នោ ច ខោ
បជិវុត្តន្តិ អាហា។ បជិវុត្តំ នាម ឧទកវប្បេ ពិដេហិ អប្បតិដ្ឋិតាកាសេ
ចាលាកេហិ វិនាសិតពិដេ វា ឱកាសេ បុន ពិជំ បតិដ្ឋាបេត្វា ឧទកេន អាសិត្តំ,
ថលវប្បេ វិសមបតិតានំ វា ពិជានំ សមករណត្ថាយ បុន អដ្ឋន្តកេន
សមីកតំ, តេសុ អញ្ញាតវំ សន្ទាយ ឯសា អាហា។

មគ្គវត្ថុស្មី មគ្គោ សំសីទតីតិ អន្តជាតមគ្គំ សន្ទាយាហ។ សេសំ
ឧត្តានមេវាតិ។

ទុដ្ឋល្អវាចាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. អត្តកាមចារិចរិយសិក្ខាបទវណ្ណានា

២៩០. តេន សមយេន ពុទ្ធា ភគវាតិ អត្តកាមសិក្ខាបទំ។ តត្ថ
កុល្យបកោតិ កុលបយិរុចាសនកោ ចតុន្នំ បច្ចយានំ អត្ថាយ កុល្យបសង្គមនេ
និច្ចប្បយុត្តោ។

ចីវរិបិណ្ឌាចាតសេនាសនគិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារន្តិ ចីវរព្វា
បិណ្ឌាចាតព្វា សេនាសនព្វា គិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារព្វា។
គិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារន្តិ ចេត្ត បតិករណាត្ថន បច្ចយោ, យស្ស កស្សបិ
សប្បាយស្សេតំ អធិវចនំ។ ភិសក្កស្ស កម្មំ តេន អនុញ្ញាតត្ថាតិ ភេសជ្ជំ។
គិលានបច្ចយោវ ភេសជ្ជំ គិលានបច្ចយភេសជ្ជំ, យំកិញ្ចិ គិលានស្ស សប្បាយំ
ភិសក្កកម្មំ តេលមធុដាណីតាធិតិ វុត្ថំ ហោតិ។ បរិក្ខារោតិ បន “សត្តហិ
នគរបរិក្ខារេហិ សុបរិក្ខតំ ហោតិ” តិអាធិសុ (អ. និ. ៧.៦៧) បរិវារោ វុច្ចតិ។
“រថោ សីសបរិក្ខារោ ឈានក្ខោ ចក្កវិរយោ” តិអាធិសុ (សំ. និ. ៥.៤) អលង្ការោ។
“យេ ចិមេ បព្ពជិតេន ជីវិតបរិក្ខារា សមុទានេតព្វា” តិអាធិសុ (រោ. និ. ១.១.១៩១)
សម្ពារោ។ ឥធម បន សម្ពារោបិ បរិវារោបិ វុច្ចតិ។ តញ្ចិ គិលានបច្ចយភេសជ្ជំ
ជីវិតស្ស បរិវារោបិ ហោតិ ជីវិតវិនាសកាពាធុប្បត្តិយា អន្តរំ អនត្វា
រក្ខណតោ, សម្ពារោបិ យថា ចិវំ បវត្ថតិ វេមស្ស ការណារាវតោ, តស្មា
បរិក្ខារោតិ វុច្ចតិ។ វេ គិលានបច្ចយភេសជ្ជព្វា តំ បរិក្ខារោ ចាតិ
គិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារោ, តំ គិលានបច្ចយភេសជ្ជបរិក្ខារន្តិ វេមត្ថោ
ធម្មតោ។

វេសលន្តិ ហីនំលាមកំ។ អថ វា វេស្សតីតិ វេសលោ, បក្សវតីតិ អត្ថោ, តំ
វេសលំ, អសុចិបក្សរណកន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។ និដ្ឋហិត្វាតិ ខេឡំ ចាតេត្វា។

កស្សហំ កេន ហាយាមីតិ អហំ កស្សា អញ្ជិស្សា ឥត្តិយា កេន កោកេន
វា អលង្ការេន វា រូបេន វា បរិហាយាមិ, កា ធាម មយា ឧត្តរិតរាតិ ធីបេតិ។

២៩១. សន្តិភាព ឧបទាន វេទនា សាមញ្ញា អវិជ្ជា, បទដ្ឋាននៃ
អយមេវអត្តោ ជីវិតោ។ អត្តកាមចារិចរិយាយាតិ មេដុនធម្មសង្ខារេន
កាមេន ចារិចរិយា កាមចារិចរិយា។ អត្តនោ អត្តាយ កាមចារិចរិយា
អត្តកាមចារិចរិយា, អត្តនា វា កាមិតា ឥច្ឆិតាតិ អត្តកាមា, សយំ
មេដុនរាគវសេន បត្តិតាតិ អត្តោ។ អត្តកាមា ច សា ចារិចរិយា ចាតិ
អត្តកាមចារិចរិយា, តស្ស អត្តកាមចារិចរិយាយ។ វណ្ណំ ភាសេយ្យាតិ គុណំ
អាទិសំសំ បកាសេយ្យ។

តត្រ យស្មា “អត្តនោ អត្តាយ កាមចារិចរិយា”តិ ឥមស្មី អត្តវិកល្យ
កាមោ ចេវ ហេតុ ច ចារិចរិយា ច អត្តោ, សេសំ ព្យញ្ញនំ។ “អត្តកាមា ច សា
ចារិចរិយា ចាតិ អត្តកាមចារិចរិយា”តិ ឥមស្មី អត្តវិកល្យ អធិប្បាយោ ចេវ
ចារិចរិយា ចាតិ អត្តោ, សេសំ ព្យញ្ញនំ។ តស្មា ព្យញ្ញនេ អាទិរំ អកត្វា
អត្តមត្តមេវ ទស្សេតុំ “អត្តនោ កាមំ អត្តនោ ហេតុំ អត្តនោ អធិប្បាយំ
អត្តនោ ចារិចរិយ”ន្តិ បទដ្ឋាននំ វុត្តំ។ “អត្តនោ កាមំ អត្តនោ ហេតុំ អត្តនោ
ចារិចរិយ”ន្តិ ហិ វុត្តេ ជាទិស្សន្តិ បណ្ឌិតា “ឯត្តាវតា អត្តនោ អត្តាយ
កាមចារិចរិយា វុត្តា”តិ។ “អត្តនោ អធិប្បាយំ អត្តនោ ចារិចរិយ”ន្តិ វុត្តេ បិ
ជាទិស្សន្តិ “ឯត្តាវតា អត្តនោ ឥច្ឆិតកាមិតជ្ជេន អត្តកាមចារិចរិយា វុត្តា”តិ។

ឥទានិ តស្ស អត្តកាមចារិចរិយាយ វណ្ណភាសនាការំ ទស្សេន្តោ
“ឯតទគ្គ”ន្តិអាទិមាហា។ តំ ឧទ្ទេសតោបិ និទ្ទេសតោបិ ឧត្តានត្ថមេវ។ អយំ
បនេត្ត បទសម្ពន្ធនោ ច អាបត្តិវិនិច្ឆយោ ច - ឯតទគ្គ...ហេ... បរិចរេយ្យាតិ យា
មាទិសំ សីលវុត្តំ កល្យាណធម្មំ ព្រហ្មចារី ឯតេន ធម្មេន បរិចរេយ្យ, តស្ស ឯវំ
មាទិសំ បរិចរន្តិយា យា អយំ ចារិចរិយា នាម, ឯតទគ្គំ ចារិចរិយានន្តិ។

មេដុបសំប៉ាតេន សង្ឃាធិសេសោតិ ឯវំ អត្តកាមចារិចរិយាយ វណ្ណំ
ភាសន្តោ ច មេដុបសំប៉ាតេន មេដុបធម្មបដិសំយុត្តនេវ វចនេន យោ
ភាសេយ្យ, តស្ស សង្ឃាធិសេសោតិ។

ឥធានិ យស្មា មេដុបសំប៉ាតេនេវ ភាសន្តស្ស សង្ឃាធិសេសោ វុត្តោ, តស្មា
“អហម្មិ ខត្តិយោ, ត្វម្មិ ខត្តិយា, អរហតិ ខត្តិយា ខត្តិយស្ស ធាតុំ
សមជាតិកត្តា”តិ ឯវំមាធិហិ វចនេហិ ចារិចរិយាយ វណ្ណំ ភាសមានស្សបិ
សង្ឃាធិសេសោ នត្ថិ។ “អហម្មិ ខត្តិយោ”តិ អាធិកេ បន ពហូបិ បរិយាយេ វត្វា
“អរហសិ ត្វំ មយ្ហំ មេដុបធម្ម ធាតុ”ន្តិ ឯវំ មេដុបធម្មបដិសំយុត្តនេវ ភាសមានស្ស
សង្ឃាធិសេសោតិ។

ឥត្ថិ ច ហោតិ តិ អាធិ បុព្វេ វុត្តនយមេវ។ ឥធ ឧទាយិត្តេវ អាធិកម្មិកោ,
តស្ស អនាបត្តិ អាធិកម្មិកស្សតិ។

សមុដ្ឋានាធិ សព្វំ ទុដ្ឋល្អវាចាសទិសំ។ វិនិត្យត្ថនិ ឧត្តានត្តានេវាតិ។

អត្តកាមចារិចរិយសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. សញ្ញវិក្ខសិក្ខាបទវណ្ណានា

២៩៦. តេន សមយេន ពុទ្ធា ភក្កវាតិ សញ្ញវិក្ខំ។ តត្ថ បណ្ឌិតាតិ បណ្ឌិតេន
សមន្នាគតា គតិមន្តា។ ព្យត្តាតិ វេយ្យត្តិយេន សមន្នាគតា, ឧបាយេន
សមន្នាគតា ឧបាយញ្ញវិសារទា។ មេធាវិនិតិ មេធាយ សមន្នាគតា, ទិដ្ឋំ ទិដ្ឋំ
ករោតិ។ ទក្ខាតិ ធរកា។ អនលសាតិ ឧដ្ឋានវិរិយសម្បជ្ជា។ ធន្នាតិ អនុច្ឆរិកា។

កិស្សិវិយាតិ កិច្ចិវិយ កិលេសោវិយ, ហិរិវិយ អម្ពាភំ ហោតីតិ
អធិប្បាយោ។ កុមារិកាយ វត្ថុន្តិ “ឥមំ តុម្ពេ គណ្ហាថា”តិ កុមារិកាយ ការណា
វត្ថុ។

អាវាហាធិសុ អាវាហោតិ ទាវកស្ស បរកុលតោ ទាវិកាយ អាហារណំ។
វិវាហោតិ អត្តនោ ទាវិកាយ បរកុលបេសនំ។ វាយេយ្យន្តិ “ទេថ នោ ទាវកស្ស
ទាវិក”ន្តិ យាចនំ, ទិវសនក្ខត្តមុហុត្តបរិច្ឆេទករណំ វា។

២៩៧. បុរាណគណកិយាតិ ឯកស្ស គណកស្ស ភរិយាយ, សា តស្សី
ជីវមាណេ គណកីតិ បញ្ញាយិត្ត, មតេ បន បុរាណគណកីតិ សង្ខំ គតា។
តិរោគាមោតិ ពហិកាមោ, អញ្ញោ គាមោតិ អធិប្បាយោ។ មនុស្សាតិ
ឧទាយិស្ស ឥមំ សញ្ជិវត្តកម្មេ យុត្តបយុត្តការំ ជាននកមនុស្ស។

សុណិសភោគនាតិ យេន ភោគេន សុណិសា ភុញ្ញិតញ្ញា ហោតិ
រន្ទាបនបចាបនបអវេសនាធិនា, តេន ភុញ្ញិសុ។ តតោ អបរេន
នាសិភោគនាតិ មាសាតិក្កមេ យេន ភោគេន នាសី ភុញ្ញិតញ្ញា ហោតិ
ខេត្តកម្មកចវរេនឧនឧទកាហារណាធិនា, តេន ភុញ្ញិសុ។ ទុគ្គតាតិ ទលិទ្ធា,
យត្ត វា គតា ទុគ្គតា ហោតិ តាធិសំ កុលំ គតា។ មាយ្យេ ឥមំ កុមារិកន្តិ មា
អយ្យេ ឥមំ កុមារិកំ។ អាហារូបហារោតិ អាហារោ ច ឧបហារោ ច គហាណញ្ច
ទានញ្ច, ន អម្ពេហិ កិញ្ចិ អាហាជំ ន ឧចាហាជំ តយា សទ្ធិ កយវិក្កយោ វាហារោ
អម្ពាភំ នត្ថិតិ ធិបេន្តិ។ សមណោន ភវិតតំ អព្យាវជេន, សមណោ អស្ស
សុសមណោតិ សមណោន នាម ព្យាធិសេសុ កម្មេសុ អព្យាវជេន អព្យាចារេន
ភវិតតំ, ឯវំ ភវន្តោ ហិ សមណោ សុសមណោ អស្សាតិ, ឯវំ នំ អបសាទេត្វា
“គច្ឆ តុំ ន មយំ តំ ជាតាមា”តិ អាហំសុ។

២៩៨. សន្និសីទសិក្សាសម្បត្តិសម្បទាន្ត មណ្ឌិតបសាធិតោ វា។

៣០០. ធុត្តាតិ ឥត្តិធុត្តា។ បរិចារេន្តាតិ មនាបិយេសុ រូបាទីសុ ឥតោ ចិតោ ច សមន្តា ឥន្ទ្រិយានិ ចារេន្តា, កើឡន្តា អភិរមន្តាតិ វុត្តំ ហោតិ។ អព្ពតមកំស្វតិ យទិ ករិស្សតិ ត្វំ ឯត្តកំ ជិតោ, យទិ ន ករិស្សតិ អហំ ឯត្តកន្តិ បណាមកំសុ។ ភិក្ខុនំ បន អព្ពតំ កាតុំ ន វុត្តតិ។ យោ ករោតិ បរាជិតេន ធាតព្ពន្តិ មហាបច្ឆរិយំ វុត្តំ។

កថញ្ញា នាម អយ្យោ ឧទាយី តទ្ធវិកន្តិ ឯត្ត តទ្ធវិណាតិ អចិរកាលោ វុត្តតិ។ តទ្ធវិកន្តិ អចិរកាលាធិការិកំ។

៣០១. សញ្ជិវត្តំ សមាបដ្ឋេយ្យាតិ សញ្ជារណភារំ សមាបដ្ឋេយ្យ។ យស្មា បន តំ សមាបដ្ឋន្តេន កេនចិ បេសិតេន កត្តចិ គន្តព្ពំ ហោតិ, បរតោ ច “ឥត្តិយា វា បុរិសមតិ”ន្តិ អាទិវចនតោ ឥធ ឥត្តិបុរិសា អធិប្បតោ, តស្មា តមត្តំ ទស្សេតុំ “ឥត្តិយា វា បហិតោ បុរិសស្ស សន្តិកេ គច្ឆតិ, បុរិសេន វា បហិតោ ឥត្តិយា សន្តិកេ គច្ឆតិ”តិ ឯវមស្ស បទភាជនំ វុត្តំ។ ឥត្តិយា វា បុរិសមតិ បុរិសស្ស វា ឥត្តិមតិ ឯត្ត អាហេចេយ្យាតិ ចាបសេសោ ទដ្ឋញ្ញោ, តេនេវស្ស បទភាជនេ “បុរិសស្ស មតិ ឥត្តិយា អាហេចេតិ, ឥត្តិយា មតិ បុរិសស្ស អាហេចេតិ”តិ វុត្តំ។

ឥទានិ យទត្តំ តំ តេសំ មតិ អធិប្បាយំ អដ្ឋាសយំ ធន្តំ វុចី អាហេចេតិ, តំ ទស្សេន្តោ “ជាយត្តនេ វា ជារត្តនេ វា”តិ អាទិមាហា។ តត្ថ ជាយត្តនេតិ ជាយាការេ។ ជារត្តនេតិ ជារាការេ។ បុរិសស្ស ហិ មតិ ឥត្តិយា អាហេចេន្តោ ជាយត្តនេ អាហេចេតិ, ឥត្តិយា មតិ បុរិសស្ស អាហេចេន្តោ ជារត្តនេ អាហេចេតិ; អបិច បុរិសស្សេវ មតិ ឥត្តិយា អាហេចេន្តោ ជាយត្តនេ វា អាហេចេតិ និពទ្ធករិយាការេ, ជារត្តនេ វា មិច្ឆាចារាការេ។ យស្មា បនេតំ អាហេចេន្តេន “ត្វំ

កិរស្ស ជាយា ភរិស្សសី” តិអាធិ វត្តព្រំ ហោតិ, តស្មា តំ វត្តព្រំតាការំ ធស្សេតុ
“ជាយត្តនេ វាតិ ជាយា ភរិស្សសី, ជាវត្តនេ វាតិ ជាវិ ភរិស្សសី” តិ អស្ស
បទភាជនំ វុត្តំ។ ឯតេនេវ ច ឧបាយេន ឥត្តិយា មតី បុរិសស្ស អាហេចនេបិ បតិ
ភរិស្សសី, សាមិកោ ភរិស្សសី, ជាហេ ភរិស្សសីតិ វត្តព្រំតាការោ វេទិតញោ។

អន្តមសោ តដ្ឋណិកាយបីតិ សព្ពន្តិមេន បរិច្ឆេទេន យា អយំ តដ្ឋណោ
មុហុត្តមត្ថេ បដិសំវសិតព្ពតោ តដ្ឋណិកាតិ វុច្ឆតិ, មុហុត្តិកាតិ អត្ថោ។
តស្សបិ “មុហុត្តិកា ភរិស្សសី” តិ ឯវំ បុរិសមតី អាហេចន្តស្ស
សដ្ឋាធិសេសោ។ ឯតេនេវ ឧបាយេន “មុហុត្តិកា ភរិស្សសី” តិ ឯវំ បុរិសស្ស
ឥត្តិមតី អាហេចន្តោបិ សដ្ឋាធិសេសំ អាបជ្ជតីតិ វេទិតញោ។

៣០៣. ឥធានិ “ឥត្តិយា វា បុរិសមតិ” ន្តិ ឯត្ថ អធិប្បតា ឥត្តិយោ បភេទតោ
ធស្សេត្វា តាសុ សញ្ញវត្តវសេន អាបត្តិភេទំ ធស្សេតុ “ធស
ឥត្តិយោ” តិអាធិមាហា។ តត្ថ មាតុរក្ខិតាតិ មាតរា រក្ខិតា។ យថា បុរិសេន
សំវាសំ ន កប្បតិ, ឯវំ មាតរា រក្ខិតា, តេនស្ស បទភាជនេបិ វុត្តំ - “មាតា
រក្ខិតិ គោបេតិ ឥស្សរិយំ ការេតិ វសំ វត្ថេតី” តិ។ តត្ថ រក្ខិតីតិ កត្តចិ គន្ធនំ
ទេតិ។ គោបេតីតិ យថា អញ្ញេ ន បស្សន្តិ, ឯវំ គុត្តជ្ជានេ វបេតិ។ ឥស្សរិយំ
ការេតីតិ សេរិវិហារមស្ស និសេធន្តិ អភិភវិត្វា បវត្តតិ។ វសំ វត្ថេតីតិ “ឥទំ
ករោហិ, ឥទំ មា អកាសី” តិ ឯវំ អត្ថនោ វសំ តស្ស ឧបរិ វត្ថេតិ។
ឯតេនុបាយេន បិ តុរក្ខិតាធយោបិ ញាតញ្ចា។ គោត្តំ វា ធម្មោ វា ន រក្ខិតិ,
សគោត្តហិ បន សហធម្មិកេហិ ច ឯកំ សត្តារំ ឧទ្ទិស្ស បព្ពដិកេហិ
ឯកគណបរិយាបន្នេហិ ច រក្ខិតា “គោត្តរក្ខិតា ធម្មរក្ខិតា” តិ វុច្ឆតិ, តស្មា
តេសំ បទានំ “សគោត្តា រក្ខិតី” តិអាធិនា នយេន បទភាជនំ វុត្តំ។

សហ អារក្ខណាតិ សាវក្ខា។ សហ បរិទណ្ឌណាតិ សបរិទណ្ឌា។ តាសំ
និទ្ទេសា ចាកដាវ។ ឥមាសុ ទសសុ បច្ឆិមាទំ ទិដ្ឋមេវ បុរិសន្តរំ គច្ឆន្តីទំ
មិច្ឆាបារោហោតិ, ន ឥតរាសំ។

ធនក្ខីតាទីសុ អប្បេន វា ពហុនា វា ធនេន កីតា ធនក្ខីតា។ យស្មា បន សា
ន កីតមត្តា ឯវ សំវាសត្ថាយ បន កីតត្តា ភរិយា, តស្មាស្ស និទ្ទេសេ ធនេន
កិណិត្វា វាសេតីតិ វុត្ថំ។

ធនេន អត្ថនោ វុចិយា វសេតីតិ ធន្ធាសិនី។ យស្មា បន សា ន អត្ថនោ
ធន្ធមត្ថេនេវ ភរិយា ហោតិ បុរិសេន បន សម្បជ្ជិតត្តា, តស្មាស្ស និទ្ទេសេ
“បិយោ បិយំ វាសេតី”តិ វុត្ថំ។

ភោគេន វសេតីតិ ភោគវាសិនី។ ឧទុក្ខលមុសលាទិយរូបករណំ លភិត្វា
ភរិយាការំ គច្ឆន្តិយា ជនបទិត្តិយា ឯតំ អធិវចនំ។

បដេន វសេតីតិ បដវាសិនី។ និវាសនមត្តម្បិ ចាវុរណាមត្តម្បិ លភិត្វា
ភរិយាការំ ឧបគច្ឆន្តិយា ទលិទ្ធិត្តិយា ឯតំ អធិវចនំ។

ឌុទបត្តកិនិតិ ឌុភិទ្ធិំ ឯកិស្សា ឌុទកចាតិយា ហត្ថេ ឌុតារេត្វា “ឥទំ ឌុទកំ
វិយ សំសដ្ឋា អភេដ្ឋា ហោថា”តិ វត្វា បរិគ្គហិតាយ វោហារនាមមេតំ,
និទ្ទេសេបិស្ស “តាយ សហ ឌុទកបត្តំ អាមសិត្វា តំ វាសេតី”តិ ឯវមត្តោ
វេទិតព្ពោ។

ឌុភជំ ឌុរោបិតំ ចុម្ពជមស្សាតិ ឌុភជចុម្ពជា, កជ្ជហារិកាទីនំ អញ្ញាតរា,
យស្សា សីសតោ ចុម្ពជំ ឌុរោបេត្វា យរេ វាសេតិ, តស្សា ឯតំ អធិវចនំ។

ធាសី ចាតិ អត្ថនោយេវ ធាសី ច ហោតិ ភរិយា ច។

កម្មការី ឆាម គេហោ ភតិយា កម្មំ ករោតិ, តាយ សង្ខី កោចិ យរាវាសំ
កប្បតិ អត្តនោ ភរិយាយ អនត្តិកោ ហុត្វា។ អយំ វុច្ចតិ “កម្មការី ច ភរិយា
ចា”តិ។

ធរណ អាហជា ធជាហជា, ឧស្ស័តទ្ធជាយ សេនាយ គន្ធា បរិវិសយំ
វិលុម្បិទ្វា អានីតាតិ វុត្តំ ហោតិ, តំ កោចិ ភរិយំ ករោតិ, អយំ ធជាហជា
ឆាម។ មុហុត្តិកា វុត្តនយាវ, ឯតាសំ ទសន្នម្បិ បុរិសន្តរគមនេ មិច្ឆាចារោ
ហោតិ។ បុរិសានំ បនវីសតិយាបិ ឯតាសុ មិច្ឆាចារោ ហោតិ, ភិក្ខុនោ ច
សញ្ញវត្តំ ហោតីតិ។

៣០៥. ឥទានិ បុរិសោ ភិក្ខុំ បហិណាតិ តិ អាជីសុ បដិគ្គណ្ហាតីតិ សោ ភិក្ខុ
តស្ស បុរិសស្ស “គច្ឆ, ភន្តេ, ឥត្តន្នាមំ មាតុរក្ខិតំ ព្រហ្មិ, ហោហិ កិរ
ឥត្តន្នាមស្ស ភរិយា ធនក្កីតា”តិ ឯវំ វុត្តវចនំ “សាធ្ម ឧចាសកា”តិ វា
“ហោតូ”តិ វា “អាហោចេស្សមី”តិ វា យេន កេនចិ អាការេន វចីភេទំ កត្វា វា
សីសកម្មនាធិហិ វា សម្បជិច្ឆតិ។ វីមសតីតិ ឯវំ បដិគ្គណ្ហាត្វា តស្ស ឥត្តិយា
សន្តិកំ គន្ធា តំ សាសនំ អាហោចេតិ។ បច្ឆាហរតីតិ តេន អាហោចេតេ សា ឥត្តិ
“សាធ្ម”តិ សម្បជិច្ឆតុ វា បដិក្ខិបតុ វា លជ្ឈាយ វា តុណ្ហិ ហោតុ, បុន អាគន្ធា
តស្ស បុរិសស្ស តំ បវត្តី អាហោចេតិ។

ឯត្តាវតា ឥមាយ បដិគ្គហណារោចនបច្ឆាហរណាសន្ធាតាយ
តិវុត្តសម្បត្តិយា សង្ឃាទិសេសោ ហោតិ។ សា បន តស្ស ភរិយា ហោតុ វា មា
វា, អការណាមេតំ។ សចេ បន សោ មាតុរក្ខិតាយ សន្តិកំ បេសិតោ តំ អធិស្វា
តស្ស មាតុយា តំ សាសនំ អាហោចេតិ, ពហិទ្វា វីមជ្ជំ ឆាម ហោតិ, តស្ស
វិសង្កេតន្តិ មហាបទុមត្ថេរោ អាហា។ មហាសុមត្ថេរោ បន មាតា វា ហោតុ បិតា

វា អន្តមសោ គេហនាសីបិ អញ្ញោ វាបិ យោ កោចិ តំ កិរិយំ សម្មាទេស្សតិ,
តស្ស វុត្តេបិ វិមជ្ជំ នាម ន ហោតិ, តិវុត្តសម្មត្តិកាលេ អាបត្តិយេវ។

ននុយថា “ពុទ្ធិ បច្ចក្ខាមី” តិ វុត្តកាមោ វិវជ្ឈិត្វា “ធម្មំ បច្ចក្ខាមី” តិ វេទេយ្យ
បច្ចក្ខាតាវស្ស សិក្ខា។ យថា វា “បឋមំ ឈានំ សមាបជ្ជាមី” តិ វុត្តកាមោ
វិវជ្ឈិត្វា “ទុតិយំ ឈានំ សមាបជ្ជាមី” តិ វេទេយ្យ អាបន្នោវស្ស ចារាជិកំ។
ឯវំសម្មទមិទន្តិ អាហា។ តំ បនេតំ “បដិគ្គណ្ហាតិ, អន្តោវាសី វីមសាបេត្វា អត្តនា
បច្ចាហាវតិ, អាបត្តិ សង្ឃាទិសេសស្ស” តិ ឥមិនា សមេតិ, តស្មា សុភាសិតំ។

យថា ច “មាតុរក្ខិតំ ព្រូហី” តិ វុត្តស្ស គន្ធា តស្ស អាហោចេតុំ សមត្ថានំ
មាតាទីនម្បិ វេទតោ វិសង្កេតោ នត្តិ, ឯវមេវ “ហោហិ កិរ ឥត្តន្ទាមស្ស ភរិយា
ធនក្កិតា” តិ វុត្តព្ពេ “ហោហិ កិរ ឥត្តន្ទាមស្ស ភរិយា ធន្ធាសិនី” តិ ឯវំ ចាឡិយំ
វុត្តេសុ ធន្ធាសិនិអាទីសុ វេទនេសុ អញ្ញាតវសេន វា អវុត្តេសុបិ “ហោហិ កិរ
ឥត្តន្ទាមស្ស ភរិយា ជាយា បជាបតិ បុត្តមាតា យរណី យរសាមិនី ភត្តរន្ធិកា
សុស្សសិកា បរិចារិកា” តិ ឯវំមាទីសុ សំវាសបរិទីបកេសុ វេទនេសុ
អញ្ញាតវសេន វា វេទន្តស្សបិ វិសង្កេតោ នត្តិ តិវុត្តសម្មត្តិយា អាបត្តិយេវ។
“មាតុរក្ខិតំ ព្រូហី” តិ បេសិតស្ស បន គន្ធា អញ្ញាសុ បិ តុរក្ខិតាទីសុ អញ្ញាតវំ
វេទន្តស្ស វិសង្កេតំ។ ឯស នយោ “បិ តុរក្ខិតំ ព្រូហី” តិ អាទីសុបិ។

កេវលញ្ញោត្ត ឯកមូលកកុមូលកាទិវសេន “បុរិសស្ស មាតា ភិក្ខុ
បហិណាតិ, មាតុរក្ខិតាយ មាតា ភិក្ខុ បហិណាតិ” តិ ឯវំមាទីនំ មូលជ្ជានញ្ញា
វសេន បេយ្យាលកេនោយេវ វិសេសោ។ សោបិ បុព្ពេ វុត្តនយត្ថា
ចាឡិអនុសារេនេវ សក្កា ជានិតុន្តិ នាស្ស វិភាគំ ទស្សេតុំ អាទំ ករិម្ហ។

៣៣៨. បដិគ្គណ្ណាតីតិអាទិសុ បន ជ្វីសុ ចតុក្កេសុ បឋមចតុក្កេ អាទិបទេន
តិវុត្តសម្មត្តិយា សង្ឃាទិសេសោ, មជ្ឈេ ជ្វីហិ ធុវុត្តសម្មត្តិយា ធុល្លច្ចយំ, អន្តេ
ឯកេន ឯកវុត្តសម្មត្តិយា ធុក្កជំ។ ធុតិយចតុក្កេ អាទិបទេន ធុវុត្តសម្មត្តិយា
ធុល្លច្ចយំ, មជ្ឈេ ជ្វីហិ ឯកវុត្តសម្មត្តិយា ធុក្កជំ, អន្តេ ឯកេន អដ្ឋាភាវតោ
អនាបត្តិ។ តត្ថ បដិគ្គណ្ណាតីតិ អាណាបកស្ស សាសនំ បដិគ្គណ្ណាតិ។
វីមំសតីតិ បហិតដ្ឋានំ គន្ធា តំ អាហោចេតិ។ បច្ឆាហារតីតិ បុន អាគន្ធា
មូលជ្ជស្ស អាហោចេតិ។

ន បច្ឆាហារតីតិ អាហោចេត្វា ឯត្រាវ បក្កមតិ។ បដិគ្គណ្ណាតិ ន វីមំសតីតិ
បុរិសេន “ឥត្តន្ទាមំ គន្ធា ព្រហ្មី”តិ វុច្ចមានោ “សាធ្វ”តិ តស្ស សាសនំ
បដិគ្គណ្ណាត្វា តំ បមុស្សិត្វា វា អប្បមុស្សិត្វា វា អញ្ជេន ករណីយេន តស្ស
សន្តិកំ គន្ធា កិញ្ចិទេវ កថំ កថេន្តោ និសីទតិ, ឯត្រាវតា “បដិគ្គណ្ណាតិ ន
វីមំសតិ នាមា”តិ វុច្ចតិ។ អថ នំ សា ឥត្ថី សយមេវ វទតិ “តុម្ហាកំ កិវ
ឧបជ្ឈាកោ មំ គេហោ កាតុកាមោ”តិ ឯវំ វត្វា ច “អហំ តស្ស ភរិយា
ភរិស្សមី”តិ វា “ន ភរិស្សមី”តិ វា វទតិ។ សោ តស្ស វចនំ អនភិនទ្ធិត្វា
អប្បដិក្កាសិត្វា តុណ្ហិភូតោវ ឧដ្ឋាយាសនា តស្ស បុរិសស្ស សន្តិកំ អាគន្ធា តំ
បវត្តិ អាហោចេតិ, ឯត្រាវតា “ន វីមំសតិ បច្ឆាហារតិ នាមា”តិ វុច្ចតិ។ ន វីមំសតិ
ន បច្ឆាហារតីតិ កេវលំ សាសនាហោចនកាលេ បដិគ្គណ្ណាតិយេវ, ឥតវំ បន
ទ្វយំ ន ករោតិ។

ន បដិគ្គណ្ណាតិ វីមំសតិ បច្ឆាហារតីតិ កោចិ បុរិសោ ភិក្ខុស្ស បិតជ្ជានេ វា
និសិន្នជ្ជានេ វា តថាវុបី កថំ កថេតិ, ភិក្ខុ តេន អប្បហិតោបិ បហិតោ វិយ
ហុត្វា ឥត្តិយា សន្តិកំ គន្ធា “ហោហិ កិវ ឥត្តន្ទាមស្ស ភរិយា”តិ អាទិនា នយេន
វីមំសិត្វា តស្ស វុច្ចិ វា អវុច្ចិ វា បុន អាគន្ធា ឥមស្ស អាហោចេតិ។ តេនេវ នយេន

វីមសិត្វា អបច្ចាហរន្តោ “ន បដិគ្គណ្ហាតិ វីមសតិ ន បច្ចាហរតី” តិ វុច្ចតិ។
តេនេវ នយេន គតោ អវីមសិត្វា តាយ សមុជ្ឈាបិតំ កថំ សុត្វា
បឋមចតុក្កស្ស តតិយបទេ វុត្តនយេន អាគន្ធា ឥមស្ស អាហោចន្តោ “ន
បដិគ្គណ្ហាតិ នវីមសតិ បច្ចាហរតី” តិ វុច្ចតិ។ ចតុត្ថបទំ ចាកដមេវ។

សម្ពហុលេ ភិក្ខុ អាណាបេតិ ភិក្ខុ អាធិនយា ចាកជាយេវ។ យថា បន
សម្ពហុលាបិ ឯកវត្ថុម្ហិ អាបជ្ជន្តិ, ឯវំ ឯកស្សបិ សម្ពហុលវត្ថុសុ សម្ពហុលា
អាបត្តិយោ វេទិតញ្ចា។ កថំ? បុរិសោ ភិក្ខុ អាណាបេតិ “គច្ឆ, ភន្តេ, អសុកស្មី
នាម ចាសាទេ សជ្ជិមត្តា វា សត្តតិមត្តា វា ឥត្តិយោ ឋិតា តា វទេហិ, ហោថ កិរ
ឥត្តន្ទាមស្ស ភរិយាយោ” តិ។ សោ សម្បជ្ជិត្វា តត្ថ គន្ធា អាហោចន្ទា បុន តំ
សាសនំ បច្ចាហរតិ។ យត្ថកា ឥត្តិយោ តត្ថកា អាបត្តិយោ អាបជ្ជតិ។
វុត្តញ្ញោតំ បរិវារេបិ -

“បទីវីតិហារមត្តេន, វាចាយ ភណ្ឌិតេន ច;
សព្វានិ គរុកានិ សប្បជិកម្មានិ;
ចតុសដ្ឋិ អាបត្តិយោ អាបជ្ជេយ្យ ឯកតោ;
បញ្ញាមេសា កុសលេហិ ចិន្តិតា” តិ។ (បរិ. ៤៨០);

ឥមំ កិរ អត្ថវសំ បដិច្ច អយំ បញ្ញោ វុត្តោ។ វចនសិលីដ្ឋតាយ ចេត្ត
“ចតុសដ្ឋិ អាបត្តិយោ” តិ វុត្តំ។ ឯវំ ករោន្តោ បន សតម្បិ សហស្សម្បិ
អាបជ្ជតីតិ។ យថា ច ឯកេន បេសិតស្ស ឯកស្ស សម្ពហុលាសុ ឥត្តិសុ
សម្ពហុលា អាបត្តិយោ, ឯវំ ឯកោ បុរិសោ សម្ពហុលេ ភិក្ខុ ឯកិស្សា សន្តិកំ
បេសេតិ, សព្វេសំ សដ្ឋាធិសេសោ។ ឯកោ សម្ពហុលេ ភិក្ខុ សម្ពហុលានំ ឥត្តិនំ
សន្តិកំ បេសេតិ, ឥត្តិគណនាយ សដ្ឋាធិសេសា។ សម្ពហុលា បុរិសា ឯកំ ភិក្ខុ
ឯកិស្សា សន្តិកំ បេសេតិ, បុរិសគណនាយ សដ្ឋាធិសេសា។ សម្ពហុលា ឯកំ

សម្ពហុលានំ ឥត្ថិនំ សន្តិកំ បេសេន្តិ, វត្ថុគណនាយ សង្ឃាធិសេសា។
សម្ពហុលា សម្ពហុលេ ឯកិស្សា សន្តិកំ បេសេន្តិ, វត្ថុគណនាយ
សង្ឃាធិសេសា។ សម្ពហុលា បុរិសា សម្ពហុលេ ភិក្ខុ សម្ពហុលានំ ឥត្ថិនំ សន្តិកំ
បេសេន្តិ, វត្ថុគណនាយ សង្ឃាធិសេសា។ ឯស នយោ “ឯកា ឥត្ថិ ឯកំ
ភិក្ខុ” ត្ថិអាធិសុបិ។ ឯត្ថ ច សភាគវិភាគតា នាម អប្បមាណំ, មាតាបិតុនម្បិ
បញ្ចសហធម្មិកានម្បិ សញ្ញវិត្តកម្មំ ករោន្តស្ស អាបត្តិយេវ។

បុរិសោ ភិក្ខុ អាណាបេតិ គប្ប ភន្តេតិ ចតុក្កំ អន្តរសេន អាបត្តិភេន
នស្សនត្ថំ វុត្ថំ។ តស្ស បដិមបទេ អន្តេវាសិ វីមសិត្វា ពហិទ្ធា បច្ឆាហរតីតិ
អាគន្ធា អាចរិយស្ស អនារោចេត្វា ឯត្តោវ គន្ធា តស្ស បុរិសស្ស អារោចេតិ។
អាបត្តិ ឧភិន្នំ បុល្លច្ចយស្សាតិ អាចរិយស្ស បដិគ្គហិតត្តា ច វីមសាបិតត្តា ច
ទ្វិហដ្ឋេហិ បុល្លច្ចយំ, អន្តេវាសិ កស្ស វីមសិតត្តា ច បច្ឆាហជត្តា ច ទ្វិហដ្ឋេហិ
បុល្លច្ចយំ។ សេសំ ចាកជមេវ។

៣៣៩. គប្បន្តោ សម្មាទេតីតិ បដិគ្គណ្ហាតិ ចេវ វីមសតិ ច។ អាគប្បន្តោ
វិសំវាទេតីតិ ន បច្ឆាហរតិ។ គប្បន្តោ វិសំវាទេតីតិ ន បដិគ្គណ្ហាតិ។ អាគប្បន្តោ
សម្មាទេតីតិ វីមសតិ ចេវ បច្ឆាហរតិ ច។ ឯវំ ឧភយត្ថ ទ្វិហដ្ឋេហិ បុល្លច្ចយំ។
តតិយបទេ អាបត្តិ, ចតុត្ថេ អនាបត្តិ។

៣៤០. អនាបត្តិ សង្ឃស្ស វា ចេតិយស្ស វា គិលានស្ស វា ករណីយេន
គប្បតិ ឧម្ពត្តកស្ស អាធិកម្មិកស្សាតិ ឯត្ថ ភិក្ខុសង្ឃស្ស ឧចាសថាការំ វា
កិញ្ចិ វា វិប្បកតំ ហោតិ។ តត្ថ ការុកានំ ភត្តវេតនត្ថាយ ឧចាសកោ វា
ឧចាសិកាយ សន្តិកំ ភិក្ខុ បហិណោយ្យ, ឧចាសិកា វា ឧចាសកស្ស, ឯវេរុបេន
សង្ឃស្ស ករណីយេន គប្បន្តស្ស អនាបត្តិ។ ចេតិយ កម្មេ កយិរមាណេបិ ឯសេវ
នយោ។ គិលានស្ស ភេសន្តត្ថាយបិ ឧចាសកេន វា ឧចាសិកាយ សន្តិកំ

ឧបាសិកាយ វា ឧបាសកស្ស សន្តិកំ បហិតស្ស គច្ឆតោ អនាបត្តិ។
ឧបុត្តកអាទិកម្មិកា វុត្តនយា វ។

បទភាជនីយវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សមុដ្ឋានាទីសុ ឥទំ សិក្ខាបទំ ធនសមុដ្ឋានំ, សីសុក្ខិបនាទិនា កាយវិការេន
សាសនំ គហេត្វា គន្ធា ហត្ថមុទ្ទាយ វីមសិត្វា បុន អាគន្ធា ហត្ថមុទ្ទាយ វ។
អាហេចន្តស្ស កាយតោ សមុដ្ឋាតិ។ អាសនសាលាយ និសិន្នស្ស “ឥត្តន្ទាមា
អាគមិស្សតិ, តស្ស ចិត្តំ ជានេយ្យោថា” តិ កេនចិ វុត្តេ “សាធ្វ” តិ សម្បជ្ជិត្វា តំ
អាគតំ វត្វា តស្ស គតាយ បុន តស្មី បុរិសេ អាគតេ អាហេចន្តស្ស វាចតោ
សមុដ្ឋាតិ។ វាចាយ “សាធ្វ” តិ សាសនំ គហេត្វា អញ្ញេន ករណីយេន តស្ស
យំ គន្ធា អញ្ញត្ថ វា គមនកាលេ តំ ទិស្វា វជីភេទេនេវ វីមសិត្វា បុន អញ្ញេនេវ
ករណីយេន តតោ អបក្កម្ម កទាចិទេវ តំ បុរិសំ ទិស្វា អាហេចន្តស្ស បិ
វាចតោវ សមុដ្ឋាតិ។ បណ្ណាត្ថី អជានន្តស្ស បន ឡីណាសវស្ស បិ កាយវាចតោ
សមុដ្ឋាតិ។ កថំ សេច ហិស្ស មាតាបិតរោ កុដ្ឋិត្វា អលំវចនីយា ហោន្តិ, តញ្ច
ភិក្ខុំ យំ ឧបគតំ ថេរិចិត្វា វទតិ “មាតា តេ តាត មំ មហាល្លកំ ធម្មត្វា
ញាតិកុលំ គតា, គច្ឆ តំ មំ ឧបដ្ឋាតុំ បេសេហី” តិ។ សោចេ គន្ធា តំ វត្វា បុន
បិតុនោ តស្ស អាគមនំ វា អនាគមនំ វា អាហេចតិ, សង្ឃទិសេសោ។ ឥមាទិ
តីណិ អចិត្តកសមុដ្ឋានាទិ។

បណ្ណាត្ថី បន ជាទិត្វា ឯតេហោវ តីហិ នយេហិ សញ្ញិត្តំ សមាបន្តតោ
កាយចិត្តតោ វាចាចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ។ ឥមាទិ តីណិ
បណ្ណាត្ថីជាទនចិត្តេន សចិត្តកសមុដ្ឋានាទិ។ កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ,
បណ្ណាត្ថិវដ្ឋំ, កាយកម្មំ, វជីកម្មំ, កុសលាទិវសេន ចេត្ត តីណិ ចិត្តាទិ,
សុខាទិវសេន តិស្សោ វេទនាតិ។

៣៤០. វិនិត្យវត្ថុសុ អាទិតោ វត្ថុបញ្ចកេ បដិគ្គហិតមត្តត្តា ទុក្ខដំ។

កលហវត្ថុស្មី សម្មោទនីយំ អកាសីតិ តំ សញ្ញាបេត្វា បុន គេហាគមនីយំ

អកាសិ។ ផាលំវចនីយាតិ ន បរិច្ចត្តាតិ អត្ថោ។ យា ហិ យថា យថា យេសុ យេសុ ជនបទេសុ បរិច្ចត្តា បរិច្ចត្តាវ ហោតិ, ភរិយាភារំ អតិក្កមតិ, អយំ “អលំវចនីយា”តិ វុច្ចតិ។ ឯសា បន ន អលំវចនីយា កេនចិទេវ ការណេន កលហំ កត្វា គតា, តេនេវេត្ថ ភគវា “អនាបត្តិ”តិ អាហ។ យស្មា បន កាយសំសគ្គេ យត្ថិយា ដុល្លច្ចយំ វុត្ថំ, តស្មា ទុដ្ឋល្លាទីសុបិ យត្ថិបេតិយោ ដុល្លច្ចយវត្ថុមេវាតិ វេទិតញ្ចា។ អដ្ឋកថាសុ បនេតំ នវិចារិតំ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

សញ្ញាវត្ថុសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៦. កុដិការសិក្ខាបទវណ្ណនា

៣៤២. តេន សមយេនាតិ កុដិការសិក្ខាបទំ។ តត្ថ អាឡូវកាតិ អាឡូវិវដ្ឋេ ជាតា ទារកា អាឡូវកា នាម, តេ បព្ពជិតកាលេបិ “អាឡូវកា”ត្រូវ បញ្ញាយីសុ។ តេ សន្ធាយ វុត្ថំ “អាឡូវកា ភិក្ខុ”តិ។ សញ្ញាចិកាយោតិ សយំ យាចិត្វា គហិតុបករណាយោ។ ការាបេន្តីតិ ករោន្តិបិ ការាបេន្តិបិ, តេ កិរ សាសនេវិបស្សនាធុរញ្ច គន្ធុរញ្ចាតិ ទ្វេបិ ធុរានិ ធម្មេត្វា នវកម្មមេវ ធុរំ កត្វា បគ្គណ្ឌីសុ។ អស្សមិកាយោតិ អនិស្សរាយោ, ការេតា ទាយកេនវិរហិតាយោតិ អត្ថោ។ អត្ថុទ្ទេសិកាយោតិ អត្តានំ ឧទ្ទិស្ស អត្តនោ អត្តាយ អារទ្ធាយោតិ អត្ថោ។ អប្បមាណិកាយោតិ “ឯត្ថកេន និដ្ឋំ គច្ឆិស្សន្តិ”តិ ឯវំ អបរិច្ឆិទ្ធិប្បមាណាយោ, វុទ្ធិប្បមាណាយោ វា មហន្តប្បមាណាយោតិ អត្ថោ។

យាចនា ឯវ ពហុលា ឯតេសំ មន្តំ អញ្ញំ កម្មន្តិ យាចនពហុលា។ ឯវ
វិញ្ញត្តិពហុលា វេទិតញ្ញា។ អត្ថតោ បនេត្ថ នាណករណំ នត្ថិ, អនេកក្ខត្តំ
“បុរិសំ ទេថ, បុរិសត្ថករំ ទេថា” តិ យាចន្តានមេតំ អធិវចនំ។ តត្ថ មូលប្បដ្ឋាយ
បុរិសំ យាចិត្តំ នវដ្ឋតិ, សហាយត្ថាយ កម្មករណត្ថាយ “បុរិសំ ទេថា” តិ
យាចិត្តំ វដ្ឋតិ។ បុរិសត្ថករន្តិ បុរិសេន កាតត្ថំ ហត្ថកម្មំ វុច្ឆតិ, តំ យាចិត្តំ
វដ្ឋតិ។ ហត្ថកម្មំ នាម កិញ្ចិ វត្ថុ ន ហោតិ, តស្មា ឋបេត្វា
មិគលុទ្ធកមប្បពន្ធកាធិនំ សកកម្មំ អវសេសំ សព្វំ កប្បិយំ។ “កី, ភន្តេ,
អាគតត្ថ កេន កម្ម” ន្តិ បុច្ឆិតេ វា អបុច្ឆិតេ វា យាចិត្តំ វដ្ឋតិ, វិញ្ញត្តិបច្ចយា
នោសោ នត្ថិ។ តស្មា មិគលុទ្ធកាធយោ សកកម្មំ ន យាចិត្តញ្ញា, “ហត្ថកម្មំ
ទេថា” តិ អនិយមេត្វាបិ ន យាចិត្តញ្ញា; ឯវ យាចិតា ហិ តេ “សាធុ, ភន្តេ” តិ ភិក្ខុ
ឧយ្យោដេត្វា មិគេបិ មារេត្វា អាហារេយ្យំ។ និយមេត្វា បន “វិហារេ កិញ្ចិ កត្តត្ថំ
អត្ថិ, តត្ថ ហត្ថកម្មំ ទេថា” តិ យាចិត្តញ្ញា។ ជាលនដ្ឋលាធិនិ ឧបករណានិ
គហេត្វា កសិត្តំ វា វិបិត្តំ វា លាយិត្តំ វា គប្បន្តំ សកិច្ចបសុតម្បិ កស្សកំ វា
អញ្ញំ វា កិញ្ចិ ហត្ថកម្មំ យាចិត្តំ វដ្ឋតេវ។ យោ បន វិហាសាទោ វា អញ្ញោ វា
កោចិ និក្កម្មោ និវត្តកកចំ កថេន្តោ និទ្ទាយន្តោ វា វិហារតិ, ឯវ រូបំ អយាចិត្វាបិ
“ឯហិ វេ ឥទំ វា ឥទំ វា ករោហី” តិ យធិច្ឆកំ កាវាបេត្តំ វដ្ឋតិ។

ហត្ថកម្មស្ស បន សព្វកប្បិយភាវធិបនត្តំ ឥមំ នយំ កថេន្តិ។ សចេ ហិ
ភិក្ខុ ចាសាទំ កាវេតុកាមោ ហោតិ, ឋម្ពត្ថាយ ចាសាណាកោដ្ឋកានំ យវំ គត្វា
វត្ថត្ថំ “ហត្ថកម្មំ លទ្ធិំ វដ្ឋតិ ឧចាសកា” តិ។ កី កាតត្ថំ, ភន្តេ, តិ? ចាសាណាត្ថម្ហា
ឧទ្ធវិទ្ធវា ធាតញ្ញាតិ។ សចេ តេ ឧទ្ធវិទ្ធវា វា ទេន្តិ, ឧទ្ធវិទ្ធវា និក្ខិត្តេ អត្ថនោ ឋម្ពេ វា
ទេន្តិ, វដ្ឋតិ។ អថាបិ វទន្តិ - “អម្ពាគំ, ភន្តេ, ហត្ថកម្មំ កាត្តំ ខណោ នត្ថិ, អញ្ញំ
ឧទ្ធវាបេថ, តស្ស មូលំ ទស្សាមា” តិ ឧទ្ធវាបេត្វា “ចាសាណាត្ថម្ពេ ឧទ្ធវជមនុស្សានំ
មូលំ ទេថា” តិ វត្ថុំ វដ្ឋតិ។ ឯតេនេវុចាយេន ចាសាទធារ្យនំ អត្ថាយ វឡកីនំ

សន្តិកំ ឥដ្ឋកត្តាយ ឥដ្ឋកវឡកំនំ ធននត្តាយ គេហដ្ឋានកានំ ចិត្តកម្មត្តាយ
ចិត្តការាទន្តិយេនយេនអត្ថោហោតិ, តស្ស តស្ស អត្តាយ តេសំ តេសំ
សិប្បការកានំ សន្តិកំ គន្ធា ហត្ថកម្មំ យាចិត្តំ វដ្តតិ។ ហត្ថកម្មយាចនវសេន
ច មូលច្នៃដ្ឋាយ វា ភត្តវេតនានុប្បដានេន វា លទ្ធម្មិ សព្វំ គហេតុំ វដ្តតិ។
អវញ្ញតោ អាហារាបេន្តេន ច សព្វំ អនជ្ឈាវុត្តកំ អាហារាបេតព្វំ។

នកេវលញ្ច ចាសាទំ ការេតុកាមេន
មញ្ចប័បត្ថបរិស្សាវនេនមករកច័រវាទីនិ ការាបេតុកាមេនាបិ
នារុលោហសុត្តាទីនិលភិទ្ធា តេ តេ សិប្បការកេ ឧបសង្កម្មិទ្ធា វុត្តនយេនេវ
ហត្ថកម្មំ យាចិតព្វំ។ ហត្ថកម្មយាចនវសេន ច មូលច្នៃដ្ឋាយ វា
ភត្តវេតនានុប្បដានេន វា លទ្ធម្មិ សព្វំ គហេតព្វំ។ សចេ បន កាតុំ នឥច្ឆន្តិ,
ភត្តវេតនំ បច្ឆាសីសន្តិ, អកប្បិយកហាបណាទិន ធាតព្វំ។ ភិក្ខុចារវត្តេន
តណ្ហាលាទីនិ បរិយេសិទ្ធា ធាតុំ វដ្តតិ។

ហត្ថកម្មវសេន បត្តំ ការេត្វា តថេវ ចាចេត្វា នវបក្កស្ស បត្តស្ស
បុញ្ញនតេលត្តាយ អន្តោកាមំ បរិដ្ឋេន “ភិក្ខុយ អាគតោ”តិ សល្លកេត្វា
យាគុយា វា ភត្ត វា អនីតេ ហត្ថេន បត្តោ បិធាតព្វោ។ សចេ ឧចាសិកា “កី,
ភន្តេ”តិ បុច្ឆតិ, “នវបក្កោ បត្តោ បុញ្ញនតេលេន អត្ថោ”តិ វត្តព្វំ។ សចេ សា
“ទេហិ, ភន្តេ”តិ បត្តំ គហេត្វា តេលេន បុណ្យិទ្ធា យាគុយា វា ភត្តស្ស វា បូរេត្វា
ទេតិ, វិញ្ញត្តិ នាម នហោតិ, គហេតុំ វដ្តតិ។

ភិក្ខុ បកេវ បិណ្ឌាយ ចរិទ្ធា អាសនសាលំ គន្ធា អាសនំ អបស្សន្តា តិដ្ឋន្តិ។
តត្រ ចេ ឧចាសកា ភិក្ខុ បិតេ ទិស្វា សយមេវ អាសនានិ អាហារាបេន្តិ,
និសីទិទ្ធា គច្ឆន្តេហិ អាបុច្ឆិទ្ធា គន្តព្វំ។ អនាបុច្ឆា គតានម្បិ នដ្ឋំ គីវា នហោតិ,
អាបុច្ឆិទ្ធា គមនំ បនវត្តំ។ សចេ ភិក្ខុហិ “អាសនានិ អាហារថា”តិ វុត្តេហិ

អាហាជានិ ហោត្តិ, អាបុត្តិទ្វាវ គន្ធាត្ថំ។ អនាបុត្តា គតានំ វត្ថុភេទោ ច នដ្ឋព្វា
គីវាតិ។ អត្ថរណាកោដវាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។

មគ្គិកាយោ ពហុកា ហោត្តិ, “មគ្គិកាពីជនី អាហារថា” តិ វត្ថុត្ថំ។
បុច្ឆិមន្តសាខាធិនិ អាហារត្ថិ, កប្បិយំ ការាបេត្វា បដិគ្គហេតព្វានិ។
អាសនសាលាយ ឧទកកាជនំ វត្ថុំ ហោតិ, “ធមករណំ គណ្ណា” តិ ន វត្ថុត្ថំ។
ធមករកញ្ចិ វត្ថុភាជនេ បត្តិបន្លោ ភិន្នេយ្យ “នទី វា តទ្យាកំ វា គន្ធា បន ឧទកំ
អាហារ” តិ វត្ថុំ វដ្ឋតិ។ “គេហតោ អាហារ” តិ នេវ វត្ថុំ វដ្ឋតិ, ន អាហាជំ
បរិភូត្តិវត្ថុត្ថំ។ អាសនសាលាយំ វា អវញ្ញកេ វា ភត្តកិច្ចំ ករោន្តេហិ តត្ថជាតកំ
អនជ្ឈាវុត្ថកំ យំ កិញ្ចិ ឧត្តរិកជ្ឈាវហំ បត្ថំ វា ជលំ វា សចេ កិញ្ចិ កម្មំ ករោន្តំ
អាហារាបេតិ, ហត្ថកម្មវសេន អាហារាបេត្វា បរិភូត្តិវត្ថុត្ថំ។ អលដ្ឋិហិ បន
ភិក្ខុហិ វា សាមណេវេហិ វា ហត្ថកម្មំ ន ការេតព្វំ។ អយំ តាវ បុរិសត្ថករេ
នយោ។

គោណំ បន អញ្ញាតកអប្បវារិតជ្ជានតោ អាហារាបេតុំ ន វដ្ឋតិ,
អាហារាបេន្តស្ស ទុក្ខជំ។ ញាតិបវារិតជ្ជានតោបិ មូលច្នេដ្ឋាយ យាចិតុំ ន វដ្ឋតិ,
តាវកាលិកនយេន សព្ពត្ថ វដ្ឋតិ។ ឯវំ អាហារាបិ តព្វា គោណំ វត្ថិទ្វា ជត្តិទ្វា
សាមិកា បដិច្ឆាបេតព្វា។ សចស្ស ចាទោ វា សិទ្ធិំ វា ភិដ្ឋតិ វា នស្សតិ វា
សាមិកា ចេ សម្បជិច្ឆន្តិ, ឥច្ឆេតំ កុសលំ។ នោ ចេ សម្បជិច្ឆន្តិ, គីវា ហោតិ។
សចេ “តុម្ហាកំយេវ ទេមា” តិ វទន្តិ ន សម្បជិច្ឆិតព្វំ។ “វិហារស្ស ទេមា” តិ វុត្ថេ
បន “អាវាមិកានំ អាចិក្ខេ ជគ្គនត្ថាយា” តិ វត្ថុត្ថំ។

“សកដំ ទេថា” តិបិ អញ្ញាតកអប្បវារិតេ វត្ថុំ ន វដ្ឋតិ, វិញ្ញត្តិឯវ ហោតិ
ទុក្ខជំ អាបដ្ឋតិ។ ញាតិបវារិតជ្ជានេ បន វដ្ឋតិ, តាវកាលិកំ វដ្ឋតិ កម្មំ កត្វា
បុន ធាតព្វំ។ សចេ នេមិយាធិនិ ភិដ្ឋន្តិ ចាកតិកានិ កត្វា ធាតព្វំ។ នដ្ឋេ គីវា

ហោតិ។ “តុម្កាកមេវ ទេមា” តិ វុត្តេ ទារុកណ្ណំ នាម សម្មជិដ្ឋតុំ វដ្ឋតិ។ ឯស
នយោ វាសិជរសុកុហរី កុទាលនិទាននេសុ។ វល្លិអាទិសុ ច បរិបរិគ្គហិតេសុ។
គរុកណ្ណាប្បហោនកេសុយេវ ច វល្លិអាទិសុ វិញ្ញត្តិ ហោតិ, ន តតោ ឡើ។

អនជ្ឈាវុត្តកំ បន យំ កិញ្ចិ អាហារាបេតុំ វដ្ឋតិ។ វត្ថុតកោបិតដ្ឋានេយេវ ហិ
វិញ្ញត្តិ នាម វុដ្ឋតិ។ សា ជ្ជីសុ បច្ចយេសុ សព្ពេន សព្ពំ ន វដ្ឋតិ, សេនាសនបច្ចយេ
បន “អាហារ ទេហី” តិ វិញ្ញត្តិមត្តមេវ ន វដ្ឋតិ, បរិកថាភាសនិមិត្តកម្មានិ
វដ្ឋតិ។ តត ឧបាសថាគារំ វា ភោជនសាលំ វា អញ្ញំ វា យំ កិញ្ចិ សេនាសនំ
តច្ចតោ “តមស្មី វត ឡិកាសេ ឯវរុបំ សេនាសនំ កាតុំ វដ្ឋតិ” តិ វា “យុត្ត” តិ វា
“អនុរូប” តិ វា តិអាទិនា នយេន វចនំ បរិកថា នាម។ “ឧបាសកា តុម្កេ កុហិ
វសថា” តិ? “ចាសាទេ, ភន្តេ” តិ។ “កី ភិក្ខុនំ បន ឧបាសកា ចាសាទោ ន
វដ្ឋតិ” តិ ឯវមាទិវចនំ ឡិកាសោ នាម។ មនុស្សេ ទិស្វា វដ្ឋិ បសាវេតិ, ឡីលេ
អាគោជាបេតិ។ “កី ឥទំ, ភន្តេ” តិ វុត្តេ “ឥទ អាវាសំ ករិស្សមា” តិ
ឯវមាទិករណំ បន និមិត្តកម្មំ នាម។ គិលានបច្ចយេ បន វិញ្ញត្តិបិ វដ្ឋតិ, បគេវ
បរិកថាទីនិ។

មនុស្សា ឧបទុតា យាចនាយ ឧបទុតា វិញ្ញត្តិយាតិ តេសំ ភិក្ខុនំ តាយ
យាចនាយ ច វិញ្ញត្តិយា ច បីឡិតា។ ឧត្តជ្ជន្តិបីតិ “កី នុ អាហារាបេស្សន្តិ” តិ
ឧព្ពេកំ ឥញ្ញានំ ចលនំ បដិលភន្តិ។ ឧត្តសន្តិបីតិ អហី វិយ ទិស្វា សហសា តសិក្ខា
ឧក្កមន្តិ។ បលាយន្តិបីតិ ទូរតោវ យេន វា តេន វា បលាយន្តិ។ អញ្ញេនបិ គច្ឆន្តិ
យំ មគ្គំ បដិបន្នា តំ បហាយ និវត្តិត្វា វាមំ វា ទក្ខិណំ វា គហេត្វា គច្ឆន្តិ, ទ្វារម្បិ
ជកេន្តិ។

៣៤៤. ភូតបុព្វំ ភិក្ខុវេតិ ឥតិ ភគវា តេ ភិក្ខុ គរហិត្វា តទនុរូបញ្ចា ធម្មិ
កដំ កត្វា បុនបិ វិញ្ញត្តិយា ទោសំ ចាកដំ កុរុមាណោ ឥមិនា “ភូតបុព្វំ

ភិក្ខុវេ"តិអាទិនា នយេន តីណី វត្ថុនិ ទស្សេសី។ តត្ថ មណីកណ្ណោតិ សោ កិរ
នាគរាជា សត្វកាមទទំ មហាគ្យំ មណី កណ្ណោ បិលន្ទិទ្វា ចរតិ, តស្មា
“មណីកណ្ណោ” ត្រូវ បញ្ញាយិត្ត។ ឧបរិមុទ្ធនិ មហន្តំ ជណំ កិរិទ្វា អដ្ឋាសីតិ
សោ កិរ តេសំ ទ្វិន្ទំ ឥសីនំ កនិដ្ឋោ ឥសី មេត្តាវិហារី អហោសិ, តស្មា នាគរាជា
នទិតោ ឧត្តរិទ្វា ទេវវណ្ណំ និម្មិនិទ្វា តស្ស សន្តិកេ និសីទិនិទ្វា សម្មោទនីយំ កថំ
កត្វា តំ ទេវវណ្ណំ បហាយ សកវណ្ណាមេវ ឧបគន្ធា តំ ឥសី បរិក្ខិបិទ្វា
បសន្នាការំ ករោត្តោ ឧបរិមុទ្ធនិ មហន្តំ ជណំ កិរិទ្វា ធន្តំ វិយ ធារយមាណោ
មុហុត្តំ ឋិតា បក្កមតិ, តេន វុត្តំ “ឧបរិមុទ្ធនិ មហន្តំ ជណំ កិរិទ្វា អដ្ឋាសី”តិ។
មណីមស្ស កណ្ណោ បិលន្ទនន្តិ មណី អស្ស កណ្ណោ បិលន្ទិតំ, អាមុក្កន្តិ អត្ថោ។
ឯកមន្តំ អដ្ឋាសីតិ តេន ទេវវណ្ណាន អាគន្ធា តាបសេន សទ្ធិ សម្មោទមាណោ
ឯកស្មី បទេសេ អដ្ឋាសី។

មមន្តចានន្តិ មម អន្តញ្ចា ចានញ្ចា។ វិបុលន្តិ ពហុលំ។ ឧទ្យារន្តិ បណីតំ។
អតិយាចកោសីតិ អតិវិយ យាចកោ, អសិ បុនប្ប្បនំ យាចសីតិ វុត្តំ ហោតិ។
សុស្វតិ តរុណោ, ថាមសម្បន្នោ យោព្ភនប្បត្តបុរិសោ។ សក្ខរា វុច្ចតិ
កាឡិសិលា, តត្ថ ធាតោ អសិ “សក្ខរធាតោ នាមា”តិ វុច្ចតិ, សក្ខរធាតោ
ចាណិម្ហំ អស្សតិ សក្ខរធាតចាណិ, ចាសាលោ ធាតនិសិតខគ្គហត្ថោតិ
អត្ថោ។ យថា សោ អសិហត្ថោ បុរិសោ តាសេយ្យ, ឯវំ តាសេសិ មំ សេលំ
យាចមាណោ, មណី យាចន្តោតិ អត្ថោ។

ន តំ យាចេតិ តំ ន យាចេយ្យ។ កតវំ? យស្ស បិយំ ជិតីសេតិ យំ អស្ស
សត្តស្ស បិយន្តិ ជានេយ្យ។

កិមជ្ឈំ បន មនុស្សភូតានន្តិ មនុស្សភូតានំ អមនាចាតិ កិមេវេត្ថ វត្ថុពុំ។

៣៤៥. សកុណសង្ឃស្ស សន្តេន ឧត្តារឡោតិ សោ កិវ សកុណសង្ឃោ
បឋមយាមញ្ច បច្ឆិមយាមញ្ច និវន្តំ សន្តមេវ ករោតិ, សោ ភិក្ខុ តេន សន្តេន
បីឡិតោ ហុត្វា ភគវតោ សន្តិកំ អគមាសិ។ តេនាហ - “យេនាហំ
តេនុបសន្តមី”តិ។

កុតោ ច ភំ ភិក្ខុ អាគច្ឆសីតិ ឯត្ថ និសិទ្ធនោ សោ ភិក្ខុ ន អាគច្ឆតិ
វត្ថុមាណសមីបេ បន ឯវំ វត្ថុំ លព្ពតិ។ តេនាហ - “កុតោ ច ភំ ភិក្ខុ អាគច្ឆសី”តិ,
កុតោ អាគតោសីតិ អត្ថោ។ តតោ អហំ ភគវា អាគច្ឆាមីតិ ឯត្ថាបិ សោ ឯវ
នយោ។ ឧត្តារឡោតិ បីឡិតោ, ឧក្កល្ហាបិតោ ហុត្វាតិ អត្ថោ។

សោ សកុណសង្ឃោ “ភិក្ខុ បត្តំ យាចតី”តិ ឯត្ថ ន តេ សកុណា ភិក្ខុនោ
វចនំ ជានន្តិ, ភគវា បន អត្ថនោ អានុភាវេន យថា ជានន្តិ តថា អកាសិ។

៣៤៦. អថាហំ តេ ន ជាតាមីតិ អបិ អហំ តេ ជនេ “កេ វា ឥមេ, កស្ស វា
ឥមេ”តិ ន ជាតាមិ។ សង្កម្ម យាចន្តិតិ សមាគន្ធា វគ្គវគ្គា ហុត្វា យាចន្តិ។
យាចកោ អប្បិយោ ហោតីតិ យោ យាចតិ សោ អប្បិយោ ហោតិ។ យាចំ
អននមប្បិយោតិ យាចន្តិ យាចិតំ វុច្ចតិ, យាចិតមត្ថំ អននន្តោបិ អប្បិយោ
ហោតិ។ អថ វា យាចន្តិ យាចន្តស្ស, អននមប្បិយោតិ អននន្តោ អប្បិយោ
ហោតិ។ មា មេ វិទេស្សនា អហូតិ មា មេ អប្បិយភាវោ អហុ, អហំ វា តវ, ភំ វា
មម វិទេស្សនា អប្បិយោ មា អហោសីតិ អត្ថោ។

៣៤៧. ទុស្សំហារាជីតិ កសិគោរក្ខាជីហិ ឧចាយេហិ ទុក្ខេន
សំហារណីយានិ។

៣៤៨-៩. សញ្ញាចិកាយ បន ភិក្ខុនាតិ ឯត្ថ សញ្ញាចិកា នាម សយំ
បវត្តិតយាចនា វុច្ចតិ, តស្មា “សញ្ញាចិកាយា”តិ អត្ថនោ យាចនាយាតិ វុត្តំ

ហោតិ, សយំ យាចិត្តកេហិ ឧបករណេហិតិ អត្តោ។ យស្មា បន សា
សយំយាចិត្តកេហិ កយិរមាណា សយំ យាចិត្តា កយិរមាណា ហោតិ, តស្មា តំ
អត្ថបរិយាយំ ធស្សេតុំ “សយំ យាចិត្តា បុរិសម្បី” តិ ឯវមស្ស បទភាជនំ វុត្តំ។

ឧល្លិក្ខាតិ អន្តោលិក្ខា។ អវលិក្ខាតិ ពហិលិក្ខា។ ឧល្លិក្ខាវលិក្ខាតិ
អន្តរពាហិវលិក្ខាតិ វុត្តំ ហោតិ។

ការយមាណេតិ ឥមស្ស បទភាជនេ “ការាបេន្តេនា” តិ ឯត្ថកមេវ វុត្តព្វំ
សិយា, ឯវញ្ញំ ព្យញ្ញនំ សមេតិ។ យស្មា បន សញ្ញាចិកាយ កុដិ ករោន្តេនាបិ ឥធ
វុត្តនយេនេវ បដិបដ្ឋិតព្វំ, តស្មា ករោន្តោ វា ហោតុ ការាបេន្តោ វា ឧគោបេតេ
“ការយមាណេតិ” តិ ឥមីនាវ បទេន សង្កហិតាតិ ឯតមត្តំ ធស្សេតុំ “ករោន្តោ វា
ការាបេន្តោ វា” តិ វុត្តំ។ យទិ បន ករោន្តេន វា ការាបេន្តេន វា តិ វេទយ្យ, ព្យញ្ញនំ
វិលោមិតំ ភវេយ្យ, ន ហិ ការាបេន្តោ ករោន្តោ នាម ហោតិ, តស្មា
អត្ថមត្តមេវេត្ថ ធស្សិតន្តិ វេទិតព្វំ។

អត្ថុទ្ទេសន្តិ “មយ្ហំ ឯសា” តិ ឯវំ អត្តា ឧទ្ទេសោ អស្សាតិ អត្ថុទ្ទេសា, តំ
អត្ថុទ្ទេសំ។ យស្មា បន យស្សា អត្តា ឧទ្ទេសោ សា អត្ថនោ អត្តាយ ហោតិ,
តស្មា អត្ថបរិយាយំ ធស្សេត្តោ “អត្ថុទ្ទេសន្តិ អត្ថនោ អត្តាយា” តិ អាហា។
បមាណិកា ការេតញ្ញាតិ បមាណាយុត្តា ការេតញ្ញា។ តត្រិទំ បមាណាន្តិ តស្សា
កុដិយា ឥទំ បមាណំ។ សុគតវិទត្តិយាតិ សុគតវិទត្តិ នាម ឥទានិ មជ្ឈិមស្ស
បុរិសស្ស តិស្សោវិទត្តិយោ វុឡកីហាត្ថន ទិយឡោ ហាត្តោ ហោតិ។
ពាហិរិមេន មាណេតិ កុដិយា ពហិកុដ្ឋមាណេន ទ្វាទស វិទត្តិយោ, មិនន្តេន បន
សព្វបឋមំ ទិន្នោ មហាមត្តិកបរិយន្តោ ន គហោតញ្ញោ។ ដុសបិណ្ឌាបរិយន្តេន
មិនិតព្វំ។ ដុសបិណ្ឌាស្សឧបរិ សេតកម្មំ អញ្ចោហារិកំ។ សចេ ដុសបិណ្ឌាន
អនត្តិកោ មហាមត្តិកាយ ឯវ និដ្ឋាបេតិ, មហាមត្តិការ បរិច្ឆេទោ។

តិរិយន្តិវិគ្គារតោ។ សត្តាតិ សត្ត សុគតវិទត្តិយោ។ អន្តរាតិ ឥមស្ស បន
អយំ និទ្ទេសោ, “អព្ពន្ធិមេន មាណេនា” តិ, កុដ្ឋស្ស ពហិ អន្តំ អគ្គហេត្វា
អព្ពន្ធិមេន អន្តេន មិនិយមាណេ តិរិយំ សត្ត សុគតវិទត្តិយោ បមាណាន្តិ វុត្តំ
ហោតិ។

យោ បន លេសំ ឡឡេន្តោ យថាវុត្តប្បមាណាមេវ ករិស្សមីតិ ធីយតោ
ឯកាទស វិទត្តិយោ តិរិយំ អដ្ឋវិទត្តិយោ, ធីយតោ វា តេរស វិទត្តិយោ តិរិយំ
ឆវិទត្តិយោ ករេយ្យ, ន វដ្ឋតិ។ ឯកតោភាគេន អតិក្កន្ធម្មិ ហិ បមាណំ
អតិក្កន្ធមេវ ហោតិ។ តិដ្ឋតុ វិទត្តិ, កេសគ្គមត្តម្មិ ធីយតោ វា ហាបេត្វា តិរិយំ
តិរិយតោ វា ហាបេត្វា ធីយំ វឡេតុំ ន វដ្ឋតិ, កោ បន វា ទោ ឧកតោ វឡេនេ?
វុត្តញ្ញេតំ - “អាយាមតោ វា វិគ្គារតោ វា អន្តមសោ កេសគ្គមត្តម្មិ អតិក្កមិត្វា
ករោតិ វា កាហាបេតិ វា បយោគេ ទុក្កជ” ត្ថិអាទិ (ចារា. ៣៥៣)។

យថាវុត្តប្បមាណា ឯវ បន វដ្ឋតិ។ យោ បន ធីយតោ សដ្ឋិហត្ថាបិ ហោតិ តិរិយំ
តិហត្ថា វា ឧនកចតុហត្ថា វា យត្ថ បមាណាយុត្តោ មព្វោ ឥតោ ចិតោ ច ន
បរិវត្តតិ, អយំ កុដ្ឋតិ សង្ខំ ន កដ្ឋតិ, តស្មា អយម្មិ វដ្ឋតិ។ មហាបច្ឆរិយំ បន
បច្ឆិមកោដិយា ចតុហត្ថវិគ្គារា វុត្តា, តតោ ហេដ្ឋា អកុដិ។ បមាណិកាបិ បន
អនេសិតវត្ថុកា វា សារម្ហា វា អបរិក្កមនា វា ន វដ្ឋតិ។ បមាណិកា
នេសិតវត្ថុកា អនាម្ហា សបរិក្កមនាវ វដ្ឋតិ។ បមាណតោ ឧនតរម្មិ ចតុហត្ថំ
បញ្ចហត្ថម្មិ ករោន្តេន ទេសិតវត្ថុការ កាវេតញ្ចា។ បមាណាតិក្កន្ធព្វា បន
ករោន្តោ លេបបរិយោសានេ គរុកំ អាបត្តិ អាបដ្ឋតិ។

តត្ថ លេចោ ច អលេចោ ច លេចោកាសោ ច អលេចោកាសោ ច
វេទិតញ្ចោ។ សេយ្យដិទំ - លេចោតិ ទ្វេ លេចា - មត្តិកាលេចោ ច សុដាលេចោ
ច។ ឋបេត្វា បន ឥមេ ទ្វេ លេបេ អវសេសោ ភស្មកោមយាទិភេទោ លេចោ,

អលោកោ។ សចេបិ កលលលោកោ ហោតិ, អលោកោ ឯវ។ លោកោកាសោតិ
ភិក្ខុយោ ចេវ ធននញ្ច, ឋេយ្យោ បន ភិក្ខុជ្ជននេ អវសេសោ
ចម្ពុតុលាបិជ្ជសង្ឃាជវាតចានធូមជ្ជិទ្ធាទិ អលោកោហោ ឡិកាសោ សញ្ញេបិ
អលោកោកាសោតិ វេទិតញ្ញោ។

ភិក្ខុ អភិនេតញ្ញា វត្ថុទេសនាយាតិ យស្មី ឋានេ កុដិ ការេតុកាមោ ហោតិ,
តត្ថ វត្ថុទេសនត្ថាយ ភិក្ខុ នេតញ្ញា។ តេន កុដិការេកោតិអាទិ បន យេន
វិធីនា តេ ភិក្ខុ អភិនេតញ្ញា, តស្ស ទស្សនត្ថំ វត្ថុំ។ តត្ថ កុដិវត្ថុំ សោធម្មាតិ ន
វិសមំ អវញ្ញំ ភិក្ខុ កហោត្វា កន្តព្ធំ, កុដិវត្ថុំ បន បឋមមេវ សោធម្មា សមតលំ
សមមណ្ឌលសទិសំ កត្វា បច្ឆា សង្ឃំ ឧបសង្កមិត្វា យាចិត្វា នេតញ្ញាតិ
នស្សេតិ។ ឯវមស្ស វេទិនីយោតិ សង្ឃោ ឯវំ វត្ថុញ្ញោ អស្ស។ បរតោ បន
“ធុតិយម្បិ យាចិតញ្ញា”តិ ភិក្ខុ សន្ធាយ ពហុវេទនំ វត្ថុំ។ នោ ចេ សញ្ញោ សង្ឃោ
ឧស្សហាតិ តិ សចេ សញ្ញោ សង្ឃោ ន ឥច្ឆតិ, សង្ឃាយមនសិការាទីសុ ឧយ្យត្តា
តេ តេ ភិក្ខុ ហោតិ។ សាវម្ហំ អនាវម្ហន្តិ សឧបទ្ធពំ អនុបទ្ធពំ។ សបរិក្កមនំ
អបរិក្កមនន្តិ សឧបចារំ អនុបចារំ។

បត្តកល្បន្តិ បត្តោ កាលោ ឥមស្ស ឡិលោកនស្សាតិ បត្តកាលំ,
បត្តកាលមេវ បត្តកល្បំ។ ឥនញ្ច វត្ថុឡិលោកនត្ថាយ សម្មតិកម្មំ
អនុសាវនានយេន ឡិលោកេត្វាបិ កាតុំ វជ្ជតិ។ បរតោ បន វត្ថុទេសនាកម្មំ
យថាវត្ថាយ ឯវ ញ្ញត្តិយា ច អនុសាវនាយ ច កាតព្វំ, ឡិលោកេត្វា កាតុំ ន
វជ្ជតិ។

៣៥៣. កិប្បិល្លិកានន្តិ វត្តកាឡិបិដ្ឋលាទិភេទានំ យាសំ កាសញ្ចា
កិប្បិល្លិកានំ។ កិប្បិល្លិកានន្តិបិ ចាហោ។ អាសយោតិ និពទ្ធវសនជ្ជានំ, យថា ច
កិប្បិល្លិកានំ ឯវំ ឧបចិកាទីនម្បិ និពទ្ធវសនជ្ជានំយេវ អាសយោ វេទិតញ្ញោ។

យត្ត បន តេ គោចរត្ថាយ អាគន្ធា គន្ធន្តិ, សញ្ញេសម្បី តាធិសោ
សញ្ញេរណប្បនេសោ អវារីតោ, តស្មា តត្ថ អបនេត្វា សោធម្មា កាតុំ វុដ្ឋតិ។
ឥមាធិ តាវ ធម៌ ឋានាធិសត្តានុទ្ទយាយ បដិក្ខិត្តានិ។

ហត្ថិនំ វាតិ ហត្ថិនំ បន និពន្ធវសនជ្ជានម្បី និពន្ធគោចរជ្ជានម្បី ន វុដ្ឋតិ,
សីហាធិនំ អាសយោ ច គោចរាយ បក្កមន្តានំ និពន្ធកមនមគ្គោ ច ន វុដ្ឋតិ។
ឯតេសំ គោចរភូមិ ន គហិតា។ យេសំ កេសញ្ញិតិ អញ្ញេសម្បី វាឡានំ
តិរច្ឆានកតានំ។ ឥមាធិ សត្ត ឋានាធិ សប្បដិកយានិ ភិក្ខុនំ អាហេត្យត្ថាយ
បដិក្ខិត្តានិ។ សេសាធិ នាធាឧបទ្ទវេហិ សឧបទ្ទវានិ។ តត្ថ បុព្ពណ្ណានិស្សិតន្តិ
បុព្ពណ្ណំ និស្សិតំ សត្តន្តំ ធម្មានំ វិរុហនកខេត្តសាមន្តា បិតំ។ ឯសេវ នយោ
អបរណ្ណានិស្សិតាធិសុបិ។ ឯត្ថ បន អញ្ញាយាតន្តិ ការណាយរំ វេរិយរំ, ចោរានំ
មារណត្ថាយ កតន្តិ កុរុន្តិអាធិសុ។

អាហាតនន្តិ ធម្មកន្តិកា វុដ្ឋតិ។ សុសានន្តិ មហាសុសានំ។ សំសរណាន្តិ
អនិព្វិជ្ឈកមនីយោ កតបច្ឆាកតមគ្គោ វុដ្ឋតិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

ន សក្កា ហោតិ យថាបុត្តេន សកដេនាតិ ធ្វីហិ ពលិតទ្កេហិ បុត្តេន
សកដេន ឯកំ ចក្កំ និព្វេនកបតនជ្ជានេ ឯកំ ពហិ កត្វា អាវិជ្ជិតុំ ន សក្កា
ហោតិ។ កុរុន្តិយំ បន “ចត្វហិ បុត្តេន” តិ វុត្ថំ។ សមន្តា និស្សេណិយា
អនុបរិកន្តន្តិ និស្សេណិយំ វេត្វា គេហំ នាទេន្តេហិ ន សក្កា ហោតិ សមន្តា
និស្សេណិយា អាវិជ្ជិតុំ។ ឥតិ ឯវរុបេ សារម្តេ ច អបរិក្កមនេ ច ឋានេ ន
ការេតព្ពា។ អនារម្តេ បន សបរិក្កមនេ ការេតព្ពា, តំ វុត្ថបដិបក្ខនយេន
ចាឡិយំ អាគតមេវ។

បុន សញ្ញាចិកា ឆាមាតិ ឯវមាទិ “សារម្តេច ភិក្ខុ វត្តស្មី អបរិក្កមនេ
សញ្ញាចិកាយ កុដិ ការេយ្យ” តិ ឯវ វត្តសំយាចិកាទីនំ អត្ថប្បកាសនតំ វត្តំ។

បយោគេ ទុក្ខជន្នំ ឯវ អនេសិតវត្តកំ វា បមាណាតិក្កន្ធិ វា កុដិ
ការេស្សមីតិ អរញ្ញតោ វត្តា ហរណាត្ថាយ វាសី វា ជវសុំ វា និសេតិ ទុក្ខជំ,
អរញ្ញំ បរិសេតិ ទុក្ខជំ, តត្ថ អល្លតិណានិ ជិន្នតិ ទុក្ខជេន សទ្ធិ ចាចិត្តិយំ,
សុក្ខានិ ជិន្នតិ ទុក្ខជំ។ វត្តេសុបិ ឯសេវ នយោ។ ភូមិ សោធនតិ ខណាតិ, បំសុំ
ឧទ្ធរតិ, ចិនាតិ; ឯវ យាវ ចាចិវ ពន្ធាតិ តាវ បុព្វបយោគោ ឆាម ហោតិ។ តស្មី
បុព្វបយោគេ សព្ពត្ថ ចាចិត្តិយជ្ជានេ ទុក្ខជេន សទ្ធិ ចាចិត្តិយំ, ទុក្ខជជ្ជានេ
ទុក្ខជំ, តតោ បជ្ជាយ សហបយោគោ ឆាម។ តត្ថ ជម្ពេហិ កាតត្តាយ ជម្ពំ
ឧស្សាបេតិ, ទុក្ខជំ។ ឥដ្ឋកាហិ ចិនិតត្តាយ ឥដ្ឋកំ អាចិនាតិ, ទុក្ខជំ។ ឯវ យំ យំ
ឧបករណំ យោជេតិ, សព្ពត្ថ បយោគេ បយោគេ ទុក្ខជំ។ តច្ឆន្តស្ស ហត្ថវារេ
ហត្ថវារេ តទត្តាយ តច្ឆន្តស្ស បទេ បទេ ទុក្ខជំ។ ឯវ កតំ បន ធារុកុដ្ឋិកំ វា
ឥដ្ឋកកុដ្ឋិកំ វា សិលាកុដ្ឋិកំ វា អន្តមសោ បណ្ណាសាលម្បិ សភិត្តិច្ឆននំ
លិម្បិស្សមីតិ សុឆាយ វា មត្តិកាយ វា លិម្បន្តស្ស បយោគេ បយោគេ យាវ
ជុល្លច្ចយំ ន ហោតិ, តាវ ទុក្ខជំ។ ឯវ បន ទុក្ខជំ មហាលេបេនេវ វដ្តតិ,
សេតវត្តវណ្ណាករណោ វា ចិត្តកម្មេ វា អនាបត្តិ។

ឯកំ បិណ្ឌំ អនាគតេតិ យោ សព្ពបច្ឆិមោ ឯកោ លេបបិណ្ឌោ, តំ ឯកំ
បិណ្ឌំ អសម្បត្តេ កុដិកម្មេ។ ឥទំ វត្តំ ហោតិ, ឥទានិ ទ្វិហិ បិណ្ឌោហិ និដ្ឋានំ
គមិស្សតីតិ តេសុ បឋមបិណ្ឌាទានេ ជុល្លច្ចយន្តិ។

តស្មី បិណ្ឌោ អនាគតេតិ យំ ឯកំ បិណ្ឌំ អនាគតេ កុដិកម្មេ ជុល្លច្ចយំ
ហោតិ, តស្មី អវសានបិណ្ឌោ អនាគតេ ទិន្នេ ឋបិតេ លេបស្ស យជិតត្តា អាបត្តិ
សង្ឃាទិសេសស្ស។ ឯវ លេម្បន្តស្ស ច អន្តោលេបេ វា អន្តោលេបេន សទ្ធិ

ភិតភ័យ ឆន្ទៈ ឯកាព័ទ្ធ កត្វា យជិតេ ពហិលេបេ វា ពហិលេបេន សទ្ធិ
យជិតេ សង្ឃាធិសេសោ។ សចេ បន ធារព័ទ្ធ វា វាតចានំ វា អដ្ឋបេត្វា
មត្តិកាយ លិម្បតិ, តស្មិញ តស្សោកាសំ បុន វឌ្ឍេត្វា វា អវឌ្ឍេត្វា វា ឋបិតេ
លេចោ ន យជីយតិ រក្ខតិ តាវ, បុន លិម្បន្តស្ស បន យជិតមត្ត
សង្ឃាធិសេសោ។ សចេ តំ ឋបិយមាណំ បឋមំ ទិន្នលេបេន សទ្ធិ និរន្តរមេវ ហុត្វា
តិដ្ឋតិ, បឋមមេវ សង្ឃាធិសេសោ។ ឧបចិកាមោចនត្ថំ អដ្ឋង្គលមត្តន
អប្បត្តច្ឆន្ទំ កត្វា ភិត្តិ លិម្បតិ, អនាបត្តិ។ ឧបចិកាមោចនត្តមេវ ហេដ្ឋា
ចាសាណាកុដ្ឋំ កត្វា តំ អលិម្បិត្វា ឧបរិ លិម្បតិ, លេចោ ន យជីយតិ នាម,
អនាបត្តិយេវ។

ឥដ្ឋកកុដ្ឋិកាយ ឥដ្ឋកាហិយេវ វាតចានេ ច ជូមនេត្តានិ ច ករោតិ,
លេបយជនេនេវ អាបត្តិ។ បណ្ណាសាលំ លិម្បតិ, លេបយជនេនេវ អាបត្តិ។ តត្ថ
អាសោកត្ថាយ អដ្ឋង្គលមត្តំ ឋបេត្វា លិម្បតិ, លេចោ ន យជីយតិ នាម,
អនាបត្តិយេវ។ សចេ “វាតចានំ លទ្ធា ឯត្ថ ឋបេស្សមី” តិ ករោតិ, វាតចានេ
ឋបិតេ លេបយជនេន អាបត្តិ។ សចេ មត្តិកាយ កុដ្ឋំ ករោតិ, ឆន្ទលេបេន
សទ្ធិ យជនេ អាបត្តិ។ ឯកោ ឯកបិណ្ណាវសេសំ កត្វា ឋបេតិ, អញ្ញោ តំ ទិស្វា
“ទុក្ខតំ ឥន” ត្ថិ វត្ថុសីសេន លិម្បតិ ឧភិន្នម្បិ អនាបត្តិ។

៣៥៤. ភិត្ត កុដ្ឋិ ករោតីតិ ឯវមាទីនិ ឆត្តិស ចតុក្កានិ អាបត្តិភេទទស្សនត្ថំ
វុត្តានិ, តត្ថ សារម្ពាយ ទុក្ខដំ, អបរិក្កមនាយ ទុក្ខដំ, បមាណាភិក្កន្តាយ
សង្ឃាធិសេសោ, អនេសិតវត្ថុកាយ សង្ឃាធិសេសោ, ឯតេសំ វសេន
វេមិស្សកាបត្តិយោ វេទិតញ្ចា។

៣៥៥. អាបត្តិ ទិដ្ឋំ សង្ឃាធិសេសេន ទិដ្ឋំ ទុក្ខជាតិអានិសុ ច ទិហិ
សង្ឃាធិសេសេហិ សទ្ធិ ទិដ្ឋំ ទុក្ខជាតិអានិ នាយេន អត្ថោ វេទិតញ្ចា។

៣៦០. សោចេវិប្បកតេ អាគច្ឆតីតិអាទីសុ បន អយំ អត្ថវិនិច្ឆយោ។
សោតិ សមាទិសិទ្ធា បក្កន្តភិក្ខុវិប្បកតេតិ អនិជ្ជិតេ កុដិកម្មេ។ អញ្ញាស្ស វា
នាតញ្ញាតិ អញ្ញាស្ស បុគ្គលស្ស វា សង្ឃស្ស វា ចជិត្វា នាតញ្ញា។ ភិទ្ធិត្វា វា បុន
កាតញ្ញាតិ កិត្តកេន ភិទ្ធា ហោតិ, សចេ ជម្ពា ភូមិយំ និខាតា, ឧទ្ធចិតញ្ញា។ សចេ
ចាសាណានំ ឧបរិ ឋបិតា, អបនេតញ្ញា។ ឥដ្ឋកចិតាយ យាវ មង្គលិដ្ឋកា តាវ
កុដ្ឋា អបចិនិតញ្ញា។ សង្ខេបតោ ភូមិសមំ កត្វាវិនាសិតា ភិទ្ធា ហោតិ, ភូមិតោ
ឧបរិ ចតុរង្គលមត្តេបិ ឋិតេ អភិទ្ធាវ។ សេសំ សព្វចតុក្កេសុ ចាកដមេវ។ ន
ហេតុ អញ្ញំ កិញ្ចំ អត្ថិ, យំ ចាឡិអនុសារេនេវ ទុព្ពិញ្ញយ្យំ សិយា។

៣៦៣. អត្ថនាវិប្បកតន្តិអាទីសុ បន អត្ថនា អារទ្ធី កុដី។ អត្ថនា
បរិយោសាបេតីតិ មហាមត្តិកាយ វា ដុសមត្តិកាយ វា យាយ កតំ
បរិយោសិតការំ ចាបេតុកាមោ ហោតិ, តាយ អវសានបិណ្ឌំ ទេន្តោ
បរិយោសាបេតិ។

បរេហិ បរិយោសាបេតីតិ អត្ថនោវ អត្ថាយ បរេហិ បរិយោសាបេតិ។
អត្ថនា វា ហិវិប្បកតា ហោតុ បរេហិ វា ឧកយេហិ វា, តំ ចេ អត្ថនោ អត្ថាយ
អត្ថនា វា បរិយោសាបេតិ, បរេហិ វា បរិយោសាបេតិ, អត្ថនា ច បរេហិ ចាតិ
យុគនទ្ធី វា បរិយោសាបេតិ, សង្ឃទិសេសោយេវាតិ អយមេត្ថវិនិច្ឆយោ។

កុរុទ្ធិយំបន វុត្ថំ - “ទ្វេ តយោភិក្ខុ ឯកតោ វសិស្សមា’តិ ករោន្តិ, រក្ខតិ
តាវ, អវិភត្តត្តា អនាបត្តិ។ ‘ឥទំ ហំនំ តវ, ឥទំ មមា’តិ វិភជិត្វា ករោន្តិ អាបត្តិ។
សាមណោរោ ច ភិក្ខុ ច ឯកតោ ករោន្តិ, យាវ អវិភត្តា តាវ រក្ខតិ។ បុរិមនយេន
វិភជិត្វា ករោន្តិ, ភិក្ខុស្ស អាបត្តិ”តិ។

៣៦៤. អនាបត្តិ លេណេតិអាទីសុ លេណំ មហន្តម្បិ ករោន្តស្ស អនាបត្តិ។
ន ហេតុ លេចោ យជីយតិ។ គុហម្បិ ឥដ្ឋកាគុហំ វា សីលាគុហំ វា ធារុគុហំ វា
ភូមិគុហំ វា មហន្តម្បិ ករោន្តស្ស អនាបត្តិ។

តិណកុដិកាយាតិ សត្តភូមិកោបិ ចាសាទោ តិណបណ្ណាច្ឆនោ
“តិណកុដិកា” តិ វុច្ឆតិ។ អដ្ឋកថាសុ បន កុក្កុជដ្ឋិកគេហន្តិ ធននំ ទណ្ឌាកេហិ
ជាលពទ្ធំ កត្វា តិណេហិ វា បណ្ណេហិ វា នាទិតកុដិការ វុត្តា, តត្ថ អនាបត្តិ។
មហន្តម្បិ តិណាច្ឆននគេហំ កាតុំ វុដ្ឋតិ, ឧល្លិត្តាទិកាវេ វា ឯ ហិ កុដិយា
លក្ខណំ, សោ ច ធននមេវ សន្ធាយ វុត្តេតិ វេទិតញោ។ ចន្ទ្រមនសាលាយំ
តិណាច្ឆណំ បរិបតតិ “អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, ឱគុម្មេត្វា ឧល្លិត្តាវលិត្តំ
កាតុ” ត្ថិអាទីនិ (ចូឡវ. ២៦០) ចេត្ត សាធកានិ, តស្មា ឧភតោ បក្ខំ វា ក្ខដពទ្ធំ វា
វុដ្ឋំ វា ចតុរស្សំ វា យំ “ឥមំ ឯតស្ស គេហស្ស ធនន” ត្ថិ ធននសង្ខេបេន កតំ
ហោតិ, តស្ស ភិក្ខុលេបេន សទ្ធិ លេបេ យជិតេ អាបត្តិ។ សចេ បន
ឧល្លិត្តាវលិត្តច្ឆននស្ស គេហស្ស លេបរក្ខណាត្ថំ ឧបរិ តិណោន នាទេត្ថិ,
ឯត្តាវតា តិណកុដិ នាម ន ហោតិ។ កី បនេត្ត
អនេសិតវត្ថុកប្បមាណាតិក្កន្ធបច្ចយាវ អនាបត្តិ, ឧទាហុ
សារម្ហ័ អបរិក្កមនបច្ចយាបីតិ សព្ពត្តាបិ អនាបត្តិ។ តថា ហិ តាទិសំ កុដិ
សន្ធាយ បរិវារេ វុត្ថំ -

“ភិក្ខុ សញ្ញាចិកាយ កុដិ ករោតិ;
អនេសិតវត្ថុកំ បមាណាតិក្កន្ធន្តំ;
សារម្ហ័ អបរិក្កមនំ អនាបត្តិ;
បញ្ញា មេសា កុសលេហិ ចិន្ទិតា” តិ។ (បរិ. ៤៧៩);

អញ្ញាស្សត្ថាយាតិ កុដិលក្ខណាប្បត្តម្មិ កុដិអញ្ញាស្ស ឧបជ្ឈាយស្ស វា
អាចរិយស្ស វា សង្ឃស្ស វា អត្ថាយ ករោន្តស្ស អនាបត្តិ។ យំ បន “អាបត្តិ
ការុកានំ តិណ្ណំ ទុក្ខជាន” ត្ថិអាទិ ចាឡិយំ វុត្ថំ, តំ យថាសមាទិជ្ជាយ
អករណាបច្ចយា វុត្ថំ។

វាសាការំ វេហេត្វា សព្ពត្ថាតិ អត្ថនោ វសនត្ថាយ អការំ វេហេត្វា អញ្ញំ
ឧចោសថាការំ វា ជន្មាយំ វា ភោជនសាលា វា អគ្គិសាលា វា ភវិស្សតិ តិ
ការេតិ, សព្ពត្ថ អនាបត្តិ។ សចេបិស្ស ហោតិ “ឧចោសថាការញ្ច ភវិស្សតិ,
អហញ្ច វសិស្សមិ ជន្មាយរញ្ច ភោជនសាលា ច អគ្គិសាលា ច ភវិស្សតិ,
អហញ្ច វសិស្សមិ” តិ ការេតេបិ អនាបត្តិយេវ។ មហាបច្ចរិយំ បន
“អនាបត្តិ” តិ វត្វា “អត្ថនោ វាសាការត្ថាយ ករោន្តស្ស វា អាបត្តិ” តិ វុត្ថំ។
ឧប្បត្តកស្ស អាទិកម្មិកានញ្ច អាឡវកានំ ភិក្ខុនំ អនាបត្តិ។

សមុដ្ឋានាទីសុ ធនសមុដ្ឋានំ កិរិយញ្ច កិរិយាកិរិយញ្ច, ឥទញ្ញំ វុត្ថំ
ទេសាបេត្វា បមាណាតិក្កន្ធី ករោតោ កិរិយតោ សមុដ្ឋាតិ, វុត្ថំ អទេសាបេត្វា
ករោតោ កិរិយាកិរិយតោ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណាត្តិវដ្តំ,
កាយកម្មំ, វេទកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

កុដិការសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. វិហារការសិក្ខាបទវណ្ណានា

៣៦៥. តេន សមយេនាតិ វិហារការសិក្ខាបទំ។ តត្ថ កោសម្ព័យន្តិ
ឯវំនាមកេ នគរេ។ ឃោសិតាវាមេតិ ឃោសិតស្ស អារាមេ។ ឃោសិតនាមកេន
កិរ សេដ្ឋិនាសោ ការេតោ, តស្មា “ឃោសិតាវាមោ” តិ វុច្ចតិ។ ធន្នស្សាតិ
ពោធិសត្តកាលេ ឧបជ្ឈាកន្ធន្នស្ស។ វិហារវុត្ថំ, កន្តេ, ជាតាហិតិ វិហារស្ស

បតិជ្ជានដ្ឋានំ, ភន្តេ, ជាធាហិ។ ឯត្ថ ច វិហារោតិ ន សកលវិហារោ, ឯកោ
អាវាសោ, តេនេវាហ - “អយ្យស្ស វិហារំ កាវាបេស្សមី” តិ។

ចេតិយរុក្ខន្តិ ឯត្ថ ចិត្តិកតជ្ជេន ចេតិយំ, បូជារហានំ នេវដ្ឋានានមេតំ
អធិវចនំ, “ចេតិយ” ន្តិ សម្មតំ រុក្ខំ ចេតិយរុក្ខំ។ គាមេន បូជិតំ គាមស្ស វា
បូជិតន្តិ គាមបូជិតំ។ ឯសេវ នយោ សេសបទេសុបិ។ អបិចេត្ត ជនបទោតិ
ឯកស្ស រញ្ជោ រដ្ឋេ ឯកេកោ កោដ្ឋាសោ។ រដ្ឋន្តិ សកលរដ្ឋំ វេទិតព្ពំ,
សកលរដ្ឋម្យំ ហិ កទាចិ កទាចិ តស្ស រុក្ខស្ស បូជំ ករោតិ, តេន វុត្ថំ
“រដ្ឋបូជិត” ន្តិ។ ឯកិទ្រិយន្តិ កាយិទ្រិយំ សន្ទាយ វទន្តិ។ ជីវសញ្ញានោតិ
សត្តសញ្ញានោ។

៣៦៦. មហាល្លកន្តិ សស្សមិកភាវេន សំយាចិកកុដិតោ មហាន្តភាវោ
ឯតស្ស អត្ថិតិ មហាល្លកោ។ យស្មា វា វុត្ថំ នេសាបេត្វា បមាណាតិក្កមេនបិ
កាតុំ វុត្ថិតិ, តស្មា បមាណាមហាន្តតាយបិ មហាល្លកោ, តំ មហាល្លកំ។ យស្មា
បនស្ស តំ បមាណាមហាន្តំ សស្សមិកត្តាវ លព្ពិតិ, តស្មា តទត្ថទស្សនត្ថំ
“មហាល្លកោ ឆាម វិហារោ សស្សមិកោ វុច្ឆតី” តិ បទភាជនំ វុត្ថំ។ សេសំ សព្ពំ
កុដិការសិក្ខាបទេ វុត្ថនយេនេវ វេទិតព្ពំ សទ្ធិ សមុដ្ឋានាធិហិ។
សស្សមិកភាវមត្តមេវ ហិ ឯត្ថ កិរិយតោ សមុដ្ឋានាភាវោ
បមាណនិយមាភាវោ ច វិសេសោ, បមាណនិយមាភាវោ ច ចតុក្កចារិហានីតិ។

វិហារការសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. បឋមទុដ្ឋនោសសិក្ខាបទវណ្ណានា

៣៨០. តេន សមយេន ពុទ្ធា ភគវាតិ ទុដ្ឋនោសសិក្ខាបទំ។ តត្ថ វេឡូវនេ
កលន្តកនិវាបេតិ វេឡូវនន្តិ តស្ស ឧយ្យានស្ស នាមំ, តំ កិរ វេឡូវហិ ច បរិក្ខិត្តំ

អហោសិ អជ្ឈាសហត្ថេន ច ចាការេន គោបុរដ្ឋាលកយុត្តំ នីលោភាសំ
មនោរមំ តេន “វេទ្យវេន”ន្តិ វុច្ឆតិ, កលន្ទកានព្យោត្ត និវាបំ អទំសុ តេន
“កលន្ទកនិវាប”តិ វុច្ឆតិ។

បុព្វេ កិរ អញ្ញាតរោ រាជា តត្ថ ឧយ្យានកីឡានត្ថំ អាគតោ, សុរាមទេន មត្តោ
ទិវាសេយ្យំ សុបិ, បរិជនោបិស្ស សុត្តោ រាជាតិ បុប្ផដលាធិបិ បលោភិយមាណោ
សតោ ចិតោ ច បក្កមិ។ អថ សុរាគន្ធន អញ្ញាតរស្មា សុសិរុក្ខា កណ្តាសប្បោ
និក្ខមិត្វា រញ្ជោ អភិមុខោ អាគច្ឆតិ, តំ ទិស្វា រុក្ខទេវតា “រញ្ជោ ជីវិតំ
ទស្សមី”តិ កាឡ កវេសេន អាគត្វា កណ្តាមូលេ សទ្ធមកាសិ, រាជា បដិពុជ្ឈិ,
កណ្តាសប្បោ និវត្តោ, សោ តំ ទិស្វា “ឥមាយ កាឡ កាយ មម ជីវិតំ ទិន្ន”ន្តិ
កាឡ កានំ តត្ថ និវាបំ បដ្ឋបេសិ, អភយឃោសនញ្ច ឃោសាបេសិ, តស្មា តំ
តតោបភុតិ កលន្ទកនិវាបន្តិ សម្ព័ន្ធំ គតំ។ កលន្ទកាតិ ហិ កាឡ កានំ ឯតំ
នាមំ។

ឧព្ភោតិ តស្ស ថេរស្ស នាមំ។ មល្លបុត្តោតិ មល្លរាជស្ស បុត្តោ។ ជាតិយា
សត្តវស្សេន អរហត្តំ សច្ចិកតន្តិ ថេរោ កិរ សត្តវស្សិកោវ សំវេគំ លភិត្វា
បព្ពដិតោ ខុរក្កយេវ អរហត្តំ ចាបុណីតិ វេទិតព្ភោ។ យំកិញ្ចិ សាវកេន បត្តព្ពំ
សព្ពំ តេន អនុប្បត្តន្តិ សាវកេន បត្តព្ពំ នាម តិស្សោវិជ្ជា, ចតស្សោ បដិសម្ពិទា,
ធម្មភិញ្ញា, នវ លោកុត្តរធម្មាតិ ឥទំ គុណជាតំ, តំ សព្ពំ តេន អនុប្បត្តំ ហោតិ។
នត្តិ ចស្ស កិញ្ចិ ឧត្តរិ ករណីយន្តិ ចត្វសុ សច្ចេសុ, ចត្វហិ មគ្គេហិ,
សោឡសវិធស្ស កិច្ចស្ស កតត្តា ឥទានិស្ស កិញ្ចិ ឧត្តរិ ករណីយំ នត្តិ។
កតស្ស វា បតិចយោតិ តស្សេវ កតស្ស កិច្ចស្ស បុន វឡនម្បិ នត្តិ, ឆោតស្ស
វិយ វត្ថស្ស បដិឆោវនំ បិសិតស្ស វិយ គន្ធស្ស បដិបិសនំ, បុច្ឆិតស្ស វិយ ច

បុប្ផស្ស បដិបុប្ផនន្តិ។ រហោគតស្សាតិ រហសិ គតស្ស។ បដិសល្ល័នស្សាតិ
តតោ តតោ បដិក្កមិត្វា សល្ល័នស្ស, ឯកីការំ គតស្សាតិ វុត្តំ ហោតិ។

អថ ខោ អាយស្មតោ ធិត្ថស្ស មល្លបុត្តស្ស ឯតទហោសិ - “យន្ទនាហំ
សង្ឃស្ស សេនាសនញ្ចា បញ្ញាបេយ្យំ ភត្តានិ ច ឧទ្ទិសេយ្យ”ន្តិ ថេរោ កិរ អត្តនោ
កតកិច្ចការំ ទិស្វា “អហំ ឥមំ អន្តិមសវ័រំ ជារេមិ, តញ្ចា ខោ វាតមុខេ បិត
បទីចោវិយ អនិច្ចតាមុខេ បិតំ, នចិរស្សេវ និព្វាយនធម្មំ យាវ ន និព្វាយតិ តាវ
កិន្ទ ខោ អហំ សង្ឃស្ស វេយ្យាវច្ឆំ កវេយ្យ”ន្តិ ចិន្តេន្តោ ឥតិ បដិសញ្ញាក្ខតិ -
“តិរោរជ្ជេសុ ពហូ កុលបុត្តា ភគវន្តំ អទិស្វាវ បព្ពជន្តិ, តេ ភគវន្តំ ‘បស្សីស្សាម
ចេវ វន្តិស្សាម ចា’តិ ទូរតោបិ អាគជ្ជន្តិ, តត្រ យេសំ សេនាសនំ នប្បហោតិ, តេ
សិលាបដ្ឋកេបិ សេយ្យំ កប្បន្តិ។ បហោមិ ខោ បនាហំ អត្តនោ អានុភាវេន
តេសំ កុលបុត្តានំ ឥច្ឆាវសេន ចាសាធិហារអឡយោកាធិនិ
មញ្ចប័បកត្តរណាធិនិ ច សេនាសេនានិ និម្មិនិត្វា ធាតុំ។ បុនទិវសេ ចត្ត
ឯកច្វេ អតិវិយ កិលន្តរូចា ហោន្តិ, តេ ការវេន ភិក្ខុនំ បុរតោ ឋិត្វា ភត្តានិបិ ន
ឧទ្ទិសាបេន្តិ, អហំ ខោ បន នេសំ ភត្តានិបិ ឧទ្ទិសិតុំ បហោមី”តិ។ ឥតិ
បដិសញ្ញាក្ខន្ធស្ស “អថ ខោ អាយស្មតោ ធិត្ថស្ស មល្លបុត្តស្ស ឯតទហោសិ -
‘យន្ទនាហំ សង្ឃស្ស សេនាសនញ្ចា បញ្ញាបេយ្យំ ភត្តានិ ច ឧទ្ទិសេយ្យ’ន្តិ។

ននុ ច ឥមាធិ ទ្វេ ឋានានិ ភស្សរាមតាធិមនុយុត្តស្ស យុត្តានិ, អយញ្ចា
ឌីណាសវោ និប្បបញ្ចារាមោ, ឥមស្ស កស្មា ឥមាធិ បដិភំស្វតិ? បុព្ពបត្តនាយ
ចោធិតត្តា។ សព្ពពុទ្ធានំ កិរ ឥមំ ឋានន្តំ បត្តា សាវកា ហោន្តិយេវ។ អយញ្ចា
បទុមុត្តរស្ស ភគវតោ កាលេ អញ្ញាតវស្មី កុលេ បច្ឆាជាតោ ឥមំ ឋានន្តំ
បត្តស្ស ភិក្ខុនោ អានុភាវំ ទិស្វា អជ្ឈសដ្ឋិយា ភិក្ខុសតសហស្សេហិ សទ្ធិ
ភគវន្តំ សត្ត ទិវសានិ និមន្តេត្វា មហាធានំ ធិត្វា ចាធម្មលេ និបដ្ឋិត្វា

“អនាគតេ តុម្ហាទិសស្ស ពុទ្ធស្ស ឧប្បន្នកាលេ អហម្មិ ឥត្តន្តាមោ តុម្ហាកំ
សារកោរិយ សេនាសនបញ្ញាបកោ ច ភត្តុទ្ទេសកោ ច អស្ស”ន្តិ បត្តនំ
អកាសិ។ ភគវា អនាគតំសញ្ញាណំ បេសេត្វា អទ្ទស, ទិស្វា ច ឥតោ
កប្បសតសហស្សស្ស អច្ចយេន គោតមោ នាម ពុទ្ធា ឧប្បន្នស្សតិ, តទា ត្វំ
ទព្ពោ នាម មល្លបុត្តោ ហុត្វា ជាតិយា សត្តវស្សោ និក្ខម្ម បព្ពជិត្វា អរហត្តំ
សច្ចិករិស្សសិ, ឥមញ្ច ឋានន្តរំ លច្ឆសិ”តិ ព្យាកាសិ។ សោ តតោបភុតិ
ទានសីលាទីនិ បូរយមាណោ ទេវមនុស្សសម្បត្តិ អនុភវិត្វា អម្ហាកំ ភគវតោ
កាលេ តេន ភគវតោ ព្យាកតសទិសមេវ អរហត្តំ សច្ចាកាសិ។ អថស្ស
រហោគតស្ស “កិទ្ធុ ខោ អហំ សង្ឃស្ស វេយ្យាវច្ឆំ ករេយ្យ”ន្តិ ចិន្តយតោ តាយ
បុព្ពបត្តនាយ ចោទិតត្តា ឥមាទិ ទ្វេ ឋានាទិ បជិកំស្សតិ។

អថស្ស ឯតទហោសិ - “អហំ ខោ អនិស្សរោស្មិ អត្ថនិ, សត្តារា សទ្ធិ
ឯកជ្ឈានេ វសាមិ, សចេ មំ ភគវា អនុជាទិស្សតិ, ឥមាទិ ទ្វេ ឋានាទិ
សមាទិយិស្សមិ”តិ ភគវតោ សន្តិកំ អគមាសិ។ តេន វុត្តំ - “អថ ខោ អាយស្មា
ទព្ពោ មល្លបុត្តោ...បេ... ភត្តានិ ច ឧទ្ទិសិតុ”ន្តិ។ អថ នំ ភគវា “សាធុ សាធុ
ទព្ពា”តិ សម្បហំសេត្វា យស្មា អរហតិ ឯវុចោ អគតិគមនបរិពាហិរោ ភិក្ខុ
ឥមាទិ ទ្វេ ឋានាទិ វិចារេតុំ, តស្មា “តេន ហិ ត្វំ ទព្ព សង្ឃស្ស សេនាសនញ្ច
បញ្ញាបេហិ ភត្តានិ ច ឧទ្ទិសា”តិ អាហា។ ភគវតោ បច្ចស្សោសីតិ ភគវតោ វចនំ
បតិអស្សោសិ អភិមុខោ អស្សោសិ, សម្បជិដ្ឋិតិ វុត្តំ ហោតិ។

បឋមំ ទព្ពោ យាចិតព្ពោតិ កស្មា ភគវា យាចាបេតិ? គរហាមោចនត្ថំ។
បស្សតិ ហិ ភគវា “អនាគតេ ទព្ពស្ស ឥមំ ឋានំ និស្សាយ មេត្តិយភុមជកានំ
វសេន មហាឧបទ្ធកោ ឧប្បន្នស្សតិ, តត្រ កេចិ គរហិស្សន្តិ ‘អយំ តុណ្ហិភូតោ
អត្ថនោ កម្មំ អកត្វា កស្មា ព្នៀទិសំ ឋានំ វិចារេតី’តិ។ តតោ អញ្ញោ វក្ខន្តិ ‘កោ

ឥសស្ស ឆោសោ ឯតេហោវ យាចិត្តា បរិភោតិ ឯវំ គរហតោ មុច្ឆិស្សតិ"តិ។ ឯវំ
គរហមោចនតំ យាចាបេត្វាបិ បុន យស្មា អសម្មតេ ភិក្ខុស្មី សង្ឃមជ្ឈេ កិញ្ចិ
កថយមាទេ ខិយ្យនធម្មោ ឧប្បជ្ជតិ "អយំ កស្មា សង្ឃមជ្ឈេ ឧច្ចាសទ្ធិំ ករោតិ,
ឥស្សរិយំ ធស្សេតិ"តិ។ សម្មតេ បន កថេន្តេ "មាយស្មន្តោ កិញ្ចិ អវចុត្ត,
សម្មតោ អយំ, កថេតុ យថាសុខ"ន្តិ វត្តារោ ភវន្តិ។ អសម្មតញ្ច អភូតេន
អញ្ញាចិក្ខន្ធស្ស លហុកា អាបត្តិ ហោតិ ទុក្ខជមត្តា។ សម្មតំ បន អញ្ញាចិក្ខតោ
គរុកតរា ចាចិត្តិយាបត្តិ ហោតិ។ អថ សម្មតោ ភិក្ខុ អាបត្តិយា គរុកភាវេន
វេរិហិបិ ឧប្បជំសិយតរោ ហោតិ, តស្មា តំ អាយស្មន្តំ សម្មន្ទាបេតុ "ព្យត្ថេន
ភិក្ខុនា"តិអាទិមាហា។ កី បន ទ្វេ សម្មតិយោ ឯកស្ស ធាតុំ វដ្តន្តិ? ន កេវលំ
ទ្វេ, សចេ បហោតិ, តេរសាបិ ធាតុំ វដ្តន្តិ។ អប្បហោន្តានំ បន ឯកាបិ ទ្វិន្នំ វា
តិណ្ណំ វា ធាតុំ វដ្តន្តិ។

៣៨២. សភាគានន្តិ គុណសភាគានំ, ន មិត្តសន្តវសភាគានំ។ តេនេវាហ
"យេ តេ ភិក្ខុ សុត្តន្តិកា តេសំ ឯកជ្ឈ"ន្តិអាទិ។ យាវតិកា ហិ សុត្តន្តិកា ហោន្តិ,
តេ ឧច្ឆិទិត្វា ឯកតោ តេសំ អនុបមេវ សេនាសនំ បញ្ញាបេតិ; ឯវំ សេសានំ។
កាយទឡិពហុលាតិ កាយស្ស ទឡិការករណាពហុលា,
កាយចោសនពហុលាតិ អត្តោ។ ឥមាយបិមេ អាយស្មន្តោ វតិយាតិ ឥមាយ
សគ្គមគ្គស្ស តិវច្ឆានភូតាយ តិវច្ឆានកថាវតិយា។ អច្ឆិស្សន្តិ វិហរិស្សន្តិ។

តេជោធាតុំ សមាបដ្ឋិត្វា តេនេវាលោកេនាតិ តេជោកសិណាចតុត្ថជ្ឈានំ
សមាបដ្ឋិត្វា វុដ្ឋាយ អភិញ្ញាញាលោន អង្គុលិជលនំ អធិដ្ឋាយ តេនេវ
តេជោធាតុសមាបត្តិជនិតេន អង្គុលិជាលាលោកេនាតិ អត្តោ។ អយំ បន
ថេរស្ស អានុភាវោ នចិរស្សេវ សកលជម្ពុដិបេ ចាកតេជោ អហោសិ, តំ សុត្វា
ឥទ្ធិចាជិហារិយំ ទដ្ឋកាមា អបិសុ ភិក្ខុ សព្វាច្ចវិកាលេ អាគច្ឆន្តិ។ តេ សព្វាច្ច

ទូរ អបទិសន្តិ ជានន្តរ ទូរ អបទិសន្តិ។ កថំ? “អម្ពាភំ អារុសោ ធម្ម
គិដ្ឋក្ខេជ” តិ ឥមិនា នយេន។

អង្គុលិយា ជលមាឆាយ បុរតោ បុរតោ គប្បតិ តិ សចេ ឯកោ ភិក្ខុ ហោតិ,
សយមេវ គប្បតិ។ សចេ ពហូ ហោន្តិ, ពហូ អត្តភាវេ និម្មតាតិ។ សព្វេ អត្តនា
សទិសា ឯវ សេនាសនំ បញ្ញាបេន្តិ។

អយំ មញ្ញោតិ អាទិសុ បន ថេវ “អយំ មញ្ញោ” តិ វទន្តេ និម្មតាបិ អត្តនោ
អត្តនោ គតគតជ្ជានេ “អយំ មញ្ញោ” តិ វទន្តិ; ឯវំ សព្វបទេសុ។ អយញ្ញា
និម្មតានំ ធម្មតា -

“ឯកស្មី ភាសមាទស្មី, សព្វេ ភាសន្តិ និម្មតា;
ឯកស្មី តុល្លាមាសីនេ, សព្វេ តុល្លា ភវន្តិ តេ” តិ។

យស្មី បន វិហារេ មញ្ញាបី ហិធិនិ ន បរិបូរន្តិ, តស្មី អត្តនោ អានុភាវេន
បូរេន្តិ។ តេន និម្មតានំ អវត្តកវចនំ ន ហោតិ។

សេនាសនំ បញ្ញាបេត្វា បុនទេវ វេឡុវនំ បច្ឆាគប្បតិ តិ តេហិ សទ្ធិ
ជនបទកថំ កថេន្តោ ន និសីទតិ, អត្តនោ វសនជ្ជានមេវ បច្ឆាគប្បតិ។

៣៨៣. មេត្តិយភូមជកាតិ មេត្តិយោ ថេវ ភូមជកោ ច, ធម្មត្តិយានំ
អគ្គបុរិសា ឯតេ។ លាមកានិ ច ភត្តានិ តិ សេនាសនានិ តាវ នវកានំ
លាមកានិ ចាបុណ្ណន្តិ អនច្ឆរិយមេតំ។ ភត្តានិ បន សលាកាយោ បច្ឆិយំ វា
ចីវរកោគេ វា បក្ខិបិទ្វា អាហារោ ឡេត្វា ឯកមេកំ ឧទ្ធវិទ្វា បញ្ញាបេន្តិ, តានិបិ
តេសំ មន្តបុញ្ញតាយ លាមកានិ សព្វបច្ឆិមាទេវ ចាបុណ្ណន្តិ។ យម្មិ

ឯកចារឹកកត្តំ ហោតិ, តម្បី ឯតេសំ បត្តទិវសេ លាមកំ វា ហោតិ, ឯតេ វា
ទិស្វាវ បណ្ឌិតំ អទត្វាលាមកមេវ ទេន្តិ។

អភិសម្ព័ន្ធវិកន្តិ នាធាសម្ភារេហិ អភិសម្ព័ន្ធវិកតំ សុសន្និទំ,
សុសម្បាទិតន្តិ អត្ថោ។ កល្យាណកន្តិ សកុណ្ឌាកកត្តំ។ ពិលង្គទុតិយន្តិ
កញ្ញាកទុតិយំ។

កល្យាណភត្តិកោតិ កល្យាណំ សុន្ទរំ អតិវិយ បណ្ឌិតំ ភត្តមស្សាតិ
កល្យាណភត្តិកោ, បណ្ឌិតធាយកត្តា ភត្តនេវ បញ្ញាតោ។ ចតុក្កភត្តំ
ទេតីតិ ចត្តាវ ភត្តានិ ទេតិ, តទ្ធិតវេហារេន បន “ចតុក្កភត្ត”ន្តិ វុត្តំ។
ឧបតិដ្ឋិតា បរិវិសតីតិ សព្ពកម្មន្តេវិស្សន្តេត្វា មហន្តំ បូជាសក្ការំ កត្វា
សមិបេ ឋត្វា បរិវិសតិ។ ឱទនេន បុច្ឆន្តិទិ ឱទនហត្ថា ឧបសង្កមិត្វា “កី ភន្ត
ឱទនំ ទេមា”តិ បុច្ឆន្តិ, ឯវំ ករណត្ថេយេវ ករណាវចនំ ហោតិ។ ឯស នយោ
សូចាទីសុ។

ស្វាតនាយាតិ ស្វេ ភវេ ភត្តបរិភោគោ ស្វាតនោ តស្សត្ថាយ, ស្វាតនាយ
ស្វេ កត្តត្ថស្ស ភត្តបរិភោគស្សត្ថាយាតិ វុត្តំ ហោតិ។ ឧទ្ធិជ្ជំ ហោតីតិ ចាបេត្វា
ទិន្នំ ហោតិ។ មេត្តិយភូមជកានំ ខោ ភហបតីតិ ៩ទំ ថេរោ អសមន្នាហរិត្វា
អាហា។ ឯវំពលវតី ហិ តេសំ មន្តបុញ្ញតា, យំ សតិវេបុល្លប្បត្តានម្បី
អសមន្នាហារោ ហោតិ។ យេ ជេតិ ឯត្ថ ជេតិ ធាសី អាលបតិ។

ហិយ្យោ ខោ អារុសោ អម្ពាភត្តិ វត្តិ សម្ពន្ធយមាណ អតីតំ ទិវសភាគំ
សន្ធាយ “ហិយ្យោ”តិ វទន្តិ។ ន ចិត្តរូបន្តិ ន ចិត្តានុរូបំ, យថា បុព្វេ យត្តកំ ៩ច្ឆន្តិ,
តត្តកំ សុបន្តិ, ន ឯវំ សុបីសុ, អប្បកមេវ សុបីសូតិ វុត្តំ ហោតិ។

ពហារាមកោដ្ឋកេតិ វេជ្ជវេទិហារស្ស ពហិទ្ធកោដ្ឋកេ។ បត្តក្ខត្វាតិ
បតិក្ខត្វា ខន្ធជីកំ នាមេត្វា និសិដ្ឋា។ បដ្ឋាយន្តាតិ បដ្ឋបាយន្តា។

យតោ និវាតំ តតោ សវាតន្តិ យត្ថ និវាតំ អប្បកោបិ វាតោ នត្ថិ, តត្ថ
មហាវាតោ ឧដ្ឋិតោតិ អធិប្បាយោ។ ឧទកំ មញ្ញោ អាទិត្តន្តិ ឧទកំ វិយ អាទិត្តំ។

៣៨៤. សរសិ ត្វំ ទព្ព ឯវរុបំ កត្តាតិ ត្វំ ទព្ព ឯវរុបំ កត្តា សរសិ។ អថ វា
សរសិ ត្វំ ទព្ព ឯវរុបំ យថាយំ ភិក្ខុនិ អាហា, កត្តា ធាសិ ឯវរុបំ, យថាយំ ភិក្ខុនិ
អាហាតិ ឯវំ យោជេត្វាបេត្ថ អត្តោ ទដ្ឋញ្ញោ។ យេ បន “កត្វា”តិ បឋន្តិ តេសំ
ឧដ្ឋកមេវ។

យថា មំ ភគវា ជាតាតិ តិ យេវា កី ទស្សេតិ។ ភគវា ភន្តេ សព្ពញ្ញា,
អហញ្ញា ឱណាសវោ, នត្ថិ មយ្ហំ វត្ថុបដិសេវនា, តំ មំ ភគវា ជាតាតិ, តត្រាហំ
កី វត្តាមិ, យថា មំ ភគវា ជាតាតិ តថេវាហំ ទដ្ឋញ្ញោតិ។

ន ខោ ទព្ព ទព្ពា ឯវំ និព្វេបេន្តិ ឯវត្ថុ ន ខោ ទព្ព បណ្ឌិតា យថា ត្វំ
បរច្ឆយេន និព្វេបេសិ, ឯវំ និព្វេបេន្តិ; អបិ ច ខោ យទេវ សាមំ ញាតំ តេន
និព្វេបេន្តិ ឯវមត្តោ ទដ្ឋញ្ញោ។ សចេ តយា កតំ កតន្តិ ឥមិនា កី ទស្សេតិ? ន
ហិ សក្កា បរិសពលេន វា បក្ខបត្ថម្ភេន វា អការកោ ការកោ កាតុំ,
ការកោ វា អការកោ កាតុំ, តស្មា យំ សយំ កតំ វា អកតំ វា តទេវ វត្ថុព្ពន្ធិ
ទស្សេតិ។ កស្មា បន ភគវា ជានន្តោបិ “អហំ ជាតាមិ, ឱណាសវោ ត្វំ; នត្ថិ តុយ្ហំ
នោសោ, អយំ ភិក្ខុនិ មុសាវាទិនី”តិ នាវោចាតិ? បរាទុទ្ទយតាយ។ សចេ ហិ
ភគវា យំ យំ ជាតាតិ តំ តំ វាទេយ្យ, អញ្ញេន ចារាជិកំ អាបន្នេន បុដ្ឋេន “អហំ
ជាតាមិ ត្វំ ចារាជិកោ”តិ វត្ថុព្ពំ ភវេយ្យ, តតោ សោ បុគ្គលោ “អយំ បុព្វេ ទព្ពំ
មល្លបុត្តំ សុទ្ធិំ កត្វា ឥទានិ មំ អសុទ្ធិំ ករោតិ; កស្ស ទានិ កី វាទាមិ, យត្រ

សត្តាបិ សាវកេសុ ធន្ទាគតី គធន្ទតិ; កុតោ ឥមស្ស សព្ពញ្ញភារោ”តិ អាហាតំ
ពន្ធានា អចាយុបគោ ភវេយ្យ, តស្មា ភគវា ឥមាយ បរាទុទ្ទយតាយ ជានន្តោបិ
នារោច។

កិញ្ចា ភិយ្យោ ឧបវាធម៌វជ្ជនតោបិ នារោច។ យទិ ហិ ភគវា ឯវំ វទេយ្យ, ឯវំ
ឧបវាធា ភវេយ្យ “ធន្ទស្ស មល្លបុត្តស្ស វុជ្ជានំ នាម ភារិយំ, សម្មាសម្ពុទ្ធី បន
សក្ខី លភិត្វា វុជ្ជិតោ”តិ។ ឥទញ្ច វុជ្ជានលក្ខណំ មញ្ញមាណ “ពុទ្ធកាលេបិ
សក្ខីនា សុទ្ធិ វា អសុទ្ធិ វា ហោតិ មយំ ជានាម, អយំ បុគ្គលោ អសុទ្ធោ”តិ ឯវំ
ចាបភិក្ខុ លង្គិម្បិ វិជានេយ្យន្តិ។ អបិច អនាគតេបិ ភិក្ខុ ឌីតិណ្ណោ វត្ថុស្មី
ចោទេត្វា សារេត្វា “សចេ តយា កតំ, ‘កត’ន្តិ វទេហី”តិ លង្គិនំ បដិញ្ញំ
គហេត្វា កម្មំ ករិស្សន្តិ វិនយលក្ខណោ តន្តី ឋបេន្តោ “អហំ ជានាមី”តិ
អវេត្វា “សចេ តយា កតំ, ‘កត’ន្តិ វទេហី”តិ អាហ។

នាភិជានាមិ សុបិនន្តេនបិ មេធានំ ធម្មំ បដិសេវិតាតិ សុបិនន្តេនបិ មេធានំ
ធម្មំ ន អភិជានាមិ, ន បដិសេវិតា អហន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។ អថ វា បដិសេវិតា ហុត្វា
សុបិនន្តេនបិ មេធានំ ធម្មំ ន ជានាមីតិ វុត្ថំ ហោតិ។ យេ បន “បដិសេវិត្វា”តិ
បឋន្តិ តេសំ ឧដុកមេវ។ បកេវ ជាគរោតិ ជាគរន្តោ បន បឋមំយេវ ន
ជានាមីតិ។

តេន ហិ ភិក្ខុវេ មេត្តិយំ ភិក្ខុនី នាសេថាតិ យស្មា ធន្ទស្ស ច ឥមស្ស ច
វេចនំ ន យជីយតិ តស្មា មេត្តិយំ ភិក្ខុនី នាសេថាតិ វុត្ថំ ហោតិ។

តត្ថ តិស្សោ នាសនា - លិង្គនាសនា, សំវាសនាសនា,
ធន្ទាកម្មនាសនាតិ។ តាសុ “ទូសកោ នាសេតញ្ចោ”តិ (ចារា. ៦៦) អយំ
“លិង្គនាសនា”។ អាបត្តិយា អធស្សនេ វា អប្បជិកម្មេ វា ចាបិ កាយ ទិដ្ឋិយា

អប្បជិដិស្សត្តេ វា ឧក្ខេបនីយកម្មំ ករោត្តិ, អយំ “សំវាសនាសនា”។ “ចរ បិរេ
វិនស្ស”តិ (ចា.ចិ. ៤២៩) ឧណ្ហាកម្មំ ករោត្តិ, អយំ “ឧណ្ហាកម្មនាសនា”។ ឥធម៌ បន
លិដ្ឋនាសនំ សន្ធាយាហ - “មេត្តិយំ ភិក្ខុនី នាសេថា”តិ។

ឥមេ ច ភិក្ខុ អនុយុញ្ញថាតិ ឥមិនា ឥមំ ទីបេតិ “អយំ ភិក្ខុនី អត្តនោ
ធម្មតាយ អការិកា អន្ទា អញ្ញេហិ ឧយ្យាជិតា, តស្មា យេហិ ឧយ្យាជិតា ឥមេ
ភិក្ខុ អនុយុញ្ញថ គវេសថ ជានាថា”តិ។

កី បន ភកវតា មេត្តិយា ភិក្ខុនី បដិញ្ញាយ នាសិតា អប្បជិញ្ញាយ
នាសិតាតិ, កិញ្ចេត្ត យទិ តាវ បដិញ្ញាយ នាសិតា, ថេរោ ការកោ ហោតិ
សនោសោ? អថ អប្បជិញ្ញាយ, ថេរោ អការកោ ហោតិ និទ្ទោសោ។

ភាតិយរាជកាលេបិ មហាវិហារវាសីនញ្ច អភយគិរិវាសីនញ្ច ថេរានំ
ឥមស្មីយេវ បទេវិវាទោ អហោសិ។ អភយគិរិវាសីនោបិ អត្តនោ សុត្តំ វត្ថា
“តុម្ហាកំ វាទេ ថេរោ ការកោ ហោតី”តិ វទន្តិ។ មហាវិហារវាសីនោបិ អត្តនោ
សុត្តំ វត្ថា “តុម្ហាកំ វាទេ ថេរោ ការកោ ហោតី”តិ វទន្តិ។ បញ្ញោ ន ជិដ្ឋតិ។ រាជា
សុត្វា ថេរេ សន្និចាតេត្វា ជីយការាយនំ នាម ព្រាហ្មណជាតិយំ អមច្ចំ “ថេរានំ
កតំ សុណាហី”តិ អាណាបេសិ។ អមច្ចោ កិរ បណ្ឌិតោ ភាសន្តវកុសលោ
សោ អាហា - “វទន្តុ តាវ ថេរោ សុត្ត”ន្តិ។ តតោ អភយគិរិថេរោ អត្តនោ សុត្តំ
វទីសុ - “តេន ហិ, ភិក្ខុវេ, មេត្តិយំ ភិក្ខុនី សកាយ បដិញ្ញាយ នាសេថា”តិ។
អមច្ចោ “ភន្តេ, តុម្ហាកំ វាទេ ថេរោ ការកោ ហោតិ សនោសោ”តិ អាហា។
មហាវិហារវាសីនោបិ អត្តនោ សុត្តំ វទីសុ - “តេន ហិ, ភិក្ខុវេ, មេត្តិយំ ភិក្ខុនី
នាសេថា”តិ។ អមច្ចោ “ភន្តេ, តុម្ហាកំ វាទេ ថេរោ អការកោ ហោតិ
និទ្ទោសោ”តិ អាហា។ កី បនេត្ត យុត្តំ? យំ បច្ឆា វុត្តំ វិចារិកញ្ចេតំ
អជ្ជកថាចរិយេហិ, ភិក្ខុ ភិក្ខុំ អមូលកេន អន្តិមវត្ថុនា អនុទំសេតិ,

សង្ឃាធិសេសោ; ភិក្ខុនី អនុទ្ធិសេតិ, ទុក្ខដំ។ កុរុន្តិយំ បន “មុសាវាទេ
ចាចិត្តិយ” ត្ថំ វុត្ថំ។

តត្រាយំ វិចារណា, បុរិមនយេ តាវ អនុទ្ធិសនាធិប្បាយត្តា ទុក្ខដមេវ
យុជ្ជតិ។ យថា សតិបិ មុសាវាទេ ភិក្ខុនោ ភិក្ខុស្មី សង្ឃាធិសេសោ, សតិបិ ច
មុសាវាទេ អសុទ្ធិ សុទ្ធិធិដ្ឋិនោ អក្កោសាធិប្បាយេន វនន្តស្ស ឌីមសវាទេនេវ
ចាចិត្តិយំ, ន សម្បជានមុសាវាទេន; ឯវំ ឥធាបិ អនុទ្ធិសនាធិប្បាយត្តា
សម្បជានមុសាវាទេ ចាចិត្តិយំ ន យុជ្ជតិ, ទុក្ខដមេវ យុត្តំ។ បច្ឆិមនយេបិ
មុសាវាទត្តា ចាចិត្តិយមេវ យុជ្ជតិ, វចនប្បមាណាតោ ហិ
អនុទ្ធិសនាធិប្បាយេន ភិក្ខុស្ស ភិក្ខុស្មី សង្ឃាធិសេសោ។ អក្កោសាធិប្បាយស្ស
ច ឌីមសវាទោ។ ភិក្ខុស្ស បន ភិក្ខុនិយា ទុក្ខដន្តិវចនំ នត្ថិ, សម្បជានមុសាវាទេ
ចាចិត្តិយន្តិ វចនមត្ថិ, តស្មា ចាចិត្តិយមេវ យុជ្ជតិ។

តត្រ បន ឥទំ ឧបបរិក្ខិតតព្ភំ - “អនុទ្ធិសនាធិប្បាយេ អសតិ ចាចិត្តិយំ, តស្មី
សតិ កេន ភវិតព្ភ” ត្ថំ? តត្រ យស្មា មុសា ភណ្ឌន្តស្ស ចាចិត្តិយេ សិទ្ធិបិ
អមូលកេន សង្ឃាធិសេសេន អនុទ្ធិសនេវិសុំ ចាចិត្តិយំ វុត្ថំ, តស្មា
អនុទ្ធិសនាធិប្បាយេ សតិ សម្បជានមុសាវាទេ ចាចិត្តិយស្ស ឌីកាសោ ន
ធិស្សតិ, ន ច សក្កា អនុទ្ធិសេន្តស្ស អនាបត្តិយា ភវិតុន្តិ បុរិមនយោវេត្ថ
បរិសុទ្ធតរោ ខាយតិ។ តថា ភិក្ខុនី ភិក្ខុនី អមូលកេន អន្តិមវត្ថុនា អនុទ្ធិសេតិ
សង្ឃាធិសេសោ, ភិក្ខុ អនុទ្ធិសេតិ ទុក្ខដំ, តត្រ សង្ឃាធិសេសោ វុជ្ជានកាមី
ទុក្ខដំ, ទេសនាកាមី ឯតេហិ នាសនា នត្ថិ។ យស្មា បន សា បកតិយាវ
ទុស្សីលា ចាបភិក្ខុនី ឥធានិ ច សយមេវ “ទុស្សីលាម្ហី” តិ វនតិ តស្មា នំ ភគវា
អសុទ្ធត្តាយេវ នាសេសីតិ។

អដខោមេត្តិយក្ខមជកាតិ ឯវំ “មេត្តិយំ ភិក្ខុនី នាសេថ, ឥមេ ថ ភិក្ខុ
អនុយុញ្ញថា” តិ វត្ថា ឧដ្ឋាយាសនាវិហារំ បរិវេជ្ជភគវតិ តេហិ ភិក្ខុហិ “ទេថ
នាធិ ឥមិស្សា សេតកាធិ” តិ នាសិយមាធំ តំ ភិក្ខុនី ទិស្វា តេ ភិក្ខុ តំ
មោចេតុកាមតាយ អត្តនោ អបរាធំ អាវិករីសុ, ឯតមត្ថំ ទស្សេតុំ “អដខោ
មេត្តិយក្ខមជកា” តិ អាធិ វុត្ថំ។

៣៨៥-៦. ឧដ្ឋោ នោសោតិ ទូសិតោ ចេវ ទូសកោ ថ។ ឧប្បន្នេ ហិ នោសេ
បុគ្គលោ តេន នោសេន ទូសិតោ ហោតិ បកតិការំ ជហាបិតោ, តស្មា
“ឧដ្ឋោ” តិ វុច្ចតិ។ បរញ្ច ទូសេតិ វិនាសេតិ, តស្មា “នោសោ” តិ វុច្ចតិ។ ឥតិ
“ឧដ្ឋោ នោសោ” តិ ឯកស្សេវេតំ បុគ្គលស្ស អាការនានត្ថេន និទស្សនំ, តេន
វុត្ថំ “ឧដ្ឋោ នោសោតិ ទូសិតោ ចេវ ទូសកោ ថា” តិ តត្ថ សទ្ទលក្ខណំ
បរិយេសិតត្ថំ។ យស្មា បនសោ “ឧដ្ឋោ នោសោ” តិ សម្ព័ន្ធំ គតោ
បដិយសមដ្ឋីបុគ្គលោ កុបិតាធិការេ បិតោវ ហោតិ, តេនស្ស បទភាជនេ
“កុបិតោ” តិ អាធិ វុត្ថំ។ តត្ថ កុបិតោតិ កុប្បការំ បកតិតោ ចរណការំ បត្តោ។
អនត្ថមនោតិ ន សកមនោ អត្តនោ វសេ អដ្ឋិតចិត្តោ; អបិថ បីតិសុខេហិ ន
អត្តមនោ ន អត្តចិត្តោតិ អនត្ថមនោ។ អនភិវទ្ធោតិ ន សុខិតោ ន វា
បសាទិតោតិ អនភិវទ្ធោ។ បដិយេន អាហាតំ ចិត្តមស្សាតិ អាហាតចិត្តោ។
ចិត្តថទូការិ ចិត្តកចរវសម្ពាតំ បដិយឌីលំ ជាតមស្សាតិ ឱលជាតោ។
អប្បតិតោតិ ន ប្បតិតោ បីតិសុខាធិហិ វដ្ឋិតោ, ន អភិសដោតិ អត្តោ។
បទភាជនេ បនយេសំ ធម្មានំ វសេន អប្បតិតោ ហោតិ, តេ ទស្សេតុំ “តេន ថ
កោបេនា” តិ អាធិ វុត្ថំ។

តត្ថ តេន ច កោបេនាតិ យេន ឧដ្ឋាតិ ច កុបិតោតិ ច វុត្តោ ឧភយម្មិ
ហេតំ បកតិការំ ជហាបនតោ ឯកាការំ ហោតិ។ តេន ច ទោសេនាតិ យេន
“ទោសោ”តិ វុត្តោ។ ឥមេហិ ទ្វីហិ សង្ខារក្ខន្ធមេវ ទស្សេតិ។

តាយ ច អនត្ថមនតាយាតិ យាយ “អនត្ថមនោ”តិ វុត្តោ។ តាយ ច
អនភិវទ្ធិយាតិ យាយ “អនភិវទ្ធោ”តិ វុត្តោ។ ឥមេហិ ទ្វីហិ វេទនាក្ខន្ធន្ត ទស្សេតិ។

អមូលកេន ចារាជិកេនាតិ ឯត្ថ នាស្ស មូលន្តិ អមូលកំ, តំ បនស្ស
អមូលកត្តំ យស្មា ចោទកវសេន អធិប្បតំ, ន ចុទិតកវសេន។ តស្មា តមត្តំ
ទស្សេតុំ បទភាជនេ “អមូលកំ នាម អទិដ្ឋំ អសុតំ អបរិសន្តិត”ន្តិ អាហា។ តេន
ឥមំ ធិបេតិ “យំ ចារាជិកំ ចោទកេន ចុទិតកម្មំ បុគ្គលេ នេវ ទិដ្ឋំ ន សុតំ ន
បរិសន្តិតំ ឥទំ ឯតេសំ ទស្សនសវនបរិសន្តាសង្ខាតានំ មូលានំ អការតោ
អមូលកំ នាម, តំ បន សោ អាបន្នោ វា ហោតុ អនាបន្នោ វា ឯតំ ឥធ
អប្បមាណាន្តិ។

តត្ថ អទិដ្ឋំ នាម អត្ថនោ បសាទចក្កនា វា ទិព្វចក្កនា វា អទិដ្ឋំ។ អសុតំ
នាម តថេវ កេនចិ វុច្ចមានំ ន សុតំ។ អបរិសន្តិតំ នាម ចិត្តេន អបរិសន្តិតំ។

“ទិដ្ឋំ” នាម អត្ថនា វា បរេន វា បសាទចក្កនា វា ទិព្វចក្កនា វា ទិដ្ឋំ។ “សុតំ”
នាម តថេវ សុតំ។ “បរិសន្តិត”ម្យិ អត្ថនា វា បរេន វា បរិសន្តិតំ។ តត្ថ អត្ថនា
ទិដ្ឋំ ទិដ្ឋមេវ, បរេហិ ទិដ្ឋំ អត្ថនា សុតំ, បរេហិ សុតំ, បរេហិ បរិសន្តិតន្តិ ឥទំ បន
សព្ពម្យិ អត្ថនា សុតជ្ឈានេយេវ តិដ្ឋតិ។

បរិសន្តិតំ បន តិវិធំ - ទិដ្ឋបរិសន្តិតំ, សុតបរិសន្តិតំ, មុតបរិសន្តិតន្តិ។ តត្ថ
ទិដ្ឋបរិសន្តិតំ នាម ឯកោភិក្ខុ ឧទ្ធារបស្សាវកេម្មន កាមសមីបេ ឯកំ គុម្ពំ
បរិវេជ្ជា, អញ្ញាតរាបិ ឥត្ថី កេនចិទេវ ករណីយេន តំ គុម្ពំ បរិសិទ្ធានិវត្តា, នាបិ

ភិក្ខុ ឥត្ថិ អន្តរៈ; ន ឥត្ថិ ភិក្ខុំ, អនិស្វាវ ឧភោមិ យថាវុច្ចិ បក្កន្តា, អញ្ញាតោ ភិក្ខុ
ឧភិក្ខុំ តតោ និក្ខមនំ សល្លកេត្តា “អន្តរ ឥមេសំ កតំ វា ករិស្សន្តិ វា” តិ
បរិសង្កតិ, ឥទំ ទិដ្ឋបរិសង្កតំ នាម។

សុតបរិសង្កតំ នាម ឥន្ទកេត្តា អន្តរោ វា បដិច្ចន្តោ វា ឌីកាសេ
មាតុកាមេន សន្តិ ភិក្ខុនោ តាទិសំ បដិសន្តារវចនំ សុណាតិ, សមីបេ អញ្ញំ
វិជ្ជមានម្បី “អត្ថិ នត្ថិ” តិ ន ជាតាតិ, សោ “អន្តរ ឥមេសំ កតំ វា ករិស្សន្តិ វា” តិ
បរិសង្កតិ, ឥទំ សុតបរិសង្កតំ នាម។

មុតបរិសង្កតំ នាម សម្ពហុលា ធុត្តា វត្តិភាគេ បុប្ផកន្ធមំសសុរាជិនិ
គហេត្វា ឥត្ថិហិ សន្តិ ឯកំ បច្ចន្តវិហារំ កន្ធា មណ្ឌាបេ វា ភោជនសាលាទិសុ វា
យថាសុខំ កំឡិ ត្វា បុច្ឆាទិនិវិកិរិ ត្វា គតា, បុនទិវសេ ភិក្ខុ តំ វិប្បការំ ទិស្វា
“កស្សិទំ កម្ម” តិ វិចិន្តិ។ តត្រ ច កេនចិ ភិក្ខុនោ បគេវ វុជ្ជហិ ត្វា វត្តសីសេន
មណ្ឌាបំ វា ភោជនសាលំ វា បដិជគ្គន្តេន បុច្ឆាទិនិ អាមជ្ជានិ ហោន្តិ, កេនចិ
ឧបជ្ជាកកុលតោ អាភតេហិ បុច្ឆាទិហិ បូជា កតា ហោតិ, កេនចិ ភេសជ្ជត្ថំ
អវិជ្ជំ បីតំ ហោតិ, អថ តេ “កស្សិទំ កម្ម” តិ វិចិន្តា ភិក្ខុ តេសំ ហត្ថកន្ធា
មុខកន្ធា យាយិត្វា តេ ភិក្ខុ បរិសង្កតិ, ឥទំ មុតបរិសង្កតំ នាម។

តត្ថ ទិដ្ឋំ អត្ថិ សម្ពលកំ, អត្ថិ អម្ពលកំ; ទិដ្ឋមេវ អត្ថិ សញ្ញាសម្ពលកំ, អត្ថិ
សញ្ញាអម្ពលកំ។ ឯស នយោ សុតេបិ។ បរិសង្កតេ បន ទិដ្ឋបរិសង្កតំ អត្ថិ
សម្ពលកំ, អត្ថិ អម្ពលកំ; ទិដ្ឋបរិសង្កតមេវ អត្ថិ សញ្ញាសម្ពលកំ, អត្ថិ
សញ្ញាអម្ពលកំ។ ឯស នយោ សុតមុតបរិសង្កតេសុ។ តត្ថ ទិដ្ឋំ សម្ពលកំ នាម
ចារាជិកំ អាបជ្ជន្តំ ទិស្វាវ “ទិដ្ឋោ មយា” តិ វេទតិ, អម្ពលកំ នាម
បដិច្ចន្តោកាសតោ និក្ខមន្តំ ទិស្វាវ វីតិក្កមំ អនិស្វា “ទិដ្ឋោ មយា” តិ វេទតិ។
ទិដ្ឋមេវ សញ្ញាសម្ពលកំ នាម ទិស្វាវ ទិដ្ឋសញ្ញា ហុត្វា ចោទេតិ, សញ្ញាអម្ពលកំ

នាម បុព្វេ ចារាជិកវីតិក្កមំ ទិស្វា បច្ឆា អទិជ្ជសញ្ញា ជាតោ, សោ សញ្ញាយ
អមូលកំ កត្វា “ធិដ្ឋោ មយា”តិ ចោទេតិ។ ឯតេន នយេន
សុតមុតបរិសន្តិតានិបិ វិត្តារតោ វេទិតញ្ញានិ។ ឯត្ថ ច សព្វប្បការេណាបិ
សមូលកេន វា សញ្ញាសមូលកេន វា ចោទេន្តស្ស អនាបត្តិ, អមូលកេន វា បន
សញ្ញាអមូលកេន វា ចោទេន្តស្ស អាបត្តិ។

អនុទ្ធីសេយ្យាតិ ធំសេយ្យ បធំសេយ្យ អភិកវេយ្យ អដ្ឋោត្ថវេយ្យ។ តំ បន
អនុទ្ធីសនំ យស្មា អត្តនា ចោទេន្តោបិ បរេន ចោទាបេន្តោបិ ករោតិយេវ,
តស្មាស្ស បទភាជនេ “ចោទេតិ វា ចោទាបេតិ វា”តិ វុត្តំ។

តត្ថ ចោទេតិ “ចារាជិកំ ធម្មំ អាបន្នោសី”តិ អាទីហិ វចនេហិ សយំ
ចោទេតិ, តស្ស វាចាយ វាចាយ សង្ឃាទិសេសោ។ ចោទាបេតិ អត្តនា
សមីបេ ឋត្វា អញ្ញំ ភិក្ខុ អាណាបេតិ, សោ តស្ស វចនេន តំ ចោទេតិ,
ចោទាបកស្សេវ វាចាយ វាចាយ សង្ឃាទិសេសោ។ អថ សោបិ “មយា ទិដ្ឋំ សុតំ
អត្តិ”តិ ចោទេតិ, ទិដ្ឋម្យី ជនានំ វាចាយ វាចាយ សង្ឃាទិសេសោ។

ចោទនាប្បភេទកោសល្លត្ថំ បនេត្ថ ឯកវត្ថុឯកចោទកាទិចតុក្កំ តាវ
វេទិតញ្ញំ។ តត្ថ ឯកោ ភិក្ខុ ឯកំ ភិក្ខុំ ឯកេន វត្ថុនា ចោទេតិ, ឥមិស្សា
ចោទនាយ ឯកំ វត្ថុ ឯកោ ចោទកោ។ សម្ពហុលា ឯកំ ឯកវត្ថុនា ចោទេន្តិ,
បញ្ចសតា មេត្តិយភូមជកប្បមុខា ធឮត្តិយា ភិក្ខុ អាយស្មន្តំ ធឮត្តំ មល្លបុត្តមិវ,
ឥមិស្សា ចោទនាយ ឯកំ វត្ថុ នាទាចោទកា។ ឯកោ ភិក្ខុ ឯកំ ភិក្ខុំ
សម្ពហុលេហិ វត្ថុហិ ចោទេតិ, ឥមិស្សា ចោទនាយ នាទាវត្ថុនិ ឯកោ
ចោទកោ។ សម្ពហុលា សម្ពហុលេ សម្ពហុលេហិ វត្ថុហិ ចោទេន្តិ, ឥមិស្សា
ចោទនាយ នាទាវត្ថុនិ នាទាចោទកា។

ចោទទុក្ខំ បន កោលភតិ, កោលភតិភិ? ទុព្ពលចោទកវចនំ តាវ
គហេត្វា កោចិ នលភតិ។ ទុព្ពលចោទកោ ឆាម សម្ពហុលេសុ
កថាសល្លាបេន និសិទ្ធសុ ឯកោ ឯកំ អារត្ត អនោទិស្សកំ កត្វា ចារាជិកវត្ថុំ
កថេតិ, អញ្ញោ តំ សុត្វា ឥតរស្ស គន្ធា អាហេចេតិ។ សោ តំ ឧបសង្កមិត្វា “ត្វំ
កិវ មំ ឥទព្វោទព្វា វទសី” តិ វទតិ។ សោ “ឆាហំ ឯវ្យបំ ជាឆាមិ, កថាបវត្តិយំ
បន មយា អនោទិស្សកំ កត្វា វុត្តមត្តិ, សចេ អហំ តវ ឥមំ ទុក្ខប្បត្តិ ជានេយ្យំ,
ឯត្តកម្មិ ន កថេយ្យ” ត្ថិ អយំ ទុព្ពលចោទកោ។ តស្សេតំ កថាសល្លាបំ
គហេត្វា តំ ភិក្ខុំ កោចិ ចោទទុក្ខំ នលភតិ។ ឯតំ បន អគ្គហេត្វា
សីលសម្មន្នោ ភិក្ខុ ភិក្ខុំ វា ភិក្ខុនី វា សីលសម្មន្នោ ច ភិក្ខុនី ភិក្ខុនីមេវ
ចោទទុក្ខំ លភតិភិ មហាបទុមត្ថេរោ អាហា។ មហាសុមត្ថេរោ បន “បញ្ចបិ
សហធម្មិកា លភត្ថិ” តិ អាហា។ គោទត្ថត្ថេរោ បន “ន កោចិ នលភតិ” តិ វត្វា
“ភិក្ខុស្ស សុត្វា ចោទេតិ, ភិក្ខុនិយា សុត្វា ចោទេតិ... បេ... តិត្ថិយសាវកានំ
សុត្វា ចោទេតិ” តិ ឥទំ សុត្តមាហរិ។ តិណ្ហាម្បិ ថេរានំ វាទេ ចុទិតកស្សេវ
បជិញ្ញាយ ការេតព្វោ។

អយំ បន ចោទឆា ឆាម ទូតំ វា បណ្ណំ វា សាសនំ វា បេសេត្វា ចោទន្តស្ស
សីសំ ន ឯតិ, បុគ្គលស្ស បន សមីបេ វត្វាវ ហត្ថមុទ្ហាយ វា វចីភេទេន វា
ចោទន្តស្សេវ សីសំ ឯតិ។ សិក្ខាបច្ឆក្ខានមេវ ហិ ហត្ថមុទ្ហាយ សីសំ ន ឯតិ,
ឥទំ បន អនុទិសនំ អក្ខតារោចនព្វា ឯតិយេវ។ យោ បន ទិដ្ឋំ បិទដ្ឋានេ ឯកំ
និយមេត្វា ចោទេតិ, សោ ចេ ជាឆាតិ, សីសំ ឯតិ។ ឥតរោ ជាឆាតិ, សីសំ ន ឯតិ។
ទ្វេបិ និយមេត្វា ចោទេតិ, ឯកោ វា ជាឆាតុ ទ្វេ វា, សីសំ ឯតិយេវ។ ឯសវ នយោ
សម្ពហុលេសុ។ តម្ពុណោយេវ ច ជាននំ ឆាម ទុក្ខំ, សមយេន អារដ្ឋិត្វា ព្រាតេ
បន ព្រាតមេវ ហោតិ។ បច្ឆា ចេ ជាឆាតិ, សីសំ ន ឯតិ។ សិក្ខាបច្ឆក្ខានំ

អក្ខតារោចនំ ទុដ្ឋល្អវាចា-អត្តកាម-ទុដ្ឋនោសក្ខតារោចនសិក្ខាបទានីតិ
សញ្ញានេវ ហិ ឥមានិ ឯកបរិច្ឆេទានិ។

ឯវំ កាយវាចាវសេន ចាយំ ធុរិយាបិ ចោទនា។ បុន ទិដ្ឋចោទនា,
សុតចោទនា, បរិសន្តិចោទនាតិ តិរិយា ហោតិ។ អបរាបិ ចតុត្ថិយា ហោតិ -
សីលវិបត្តិចោទនា, អាចារិបត្តិចោទនា, ទិដ្ឋិវិបត្តិចោទនា,
អាជីវិបត្តិចោទនាតិ។ តត្ថ គរុកានំ ទិដ្ឋំ អាបត្តិក្ខន្ធានំ វសេន
សីលវិបត្តិចោទនា វេទិតញ្ញា។ អវសេសានំ វសេន អាចារិបត្តិចោទនា,
មិច្ឆាទិដ្ឋិអន្តក្កាហិកទិដ្ឋិវសេន ទិដ្ឋិវិបត្តិចោទនា, អាជីវហេតុ បញ្ញត្តានំ ធន្នំ
សិក្ខាបទានំ វសេន អាជីវិបត្តិចោទនា វេទិតញ្ញា។

អបរាបិ ចតុត្ថិយា ហោតិ - វត្ថុសន្មស្សនា, អាបត្តិសន្មស្សនា,
សំវាសបដិក្ខេហោ, សាមីចិបដិក្ខេហោតិ។ តត្ថ វត្ថុសន្មស្សនា នាម “ត្វំ មេដុនំ
ធម្មំ បដិសេវិត្ត, អទិន្នំ អទិយិត្ត, មនុស្សំ យាតយិត្ត, អក្ខតំ អាពោចយិត្តា” តិ
ឯវំ បរត្តា។ អាបត្តិសន្មស្សនា នាម “ត្វំ មេដុនធម្មចារាជិកាបត្តិ អាបន្នោ” តិ
ឯវំ មាទិនយប្បវត្តា។ សំវាសបដិក្ខេហោ នាម “នត្ថិ តយា សទ្ធិ ឧចាសថោ វា
បវារណា វា សង្ឃកម្មំ វា” តិ ឯវំ បរត្តា; ឯត្តាវតា បន សីសំ ន ឯតិ,
“អស្សមណោសិ អសក្យបុត្តិយោសី” តិ អាទិវចនេហិ សទ្ធិ យជិតេយេវ សីសំ
ឯតិ។ សាមីចិបដិក្ខេហោ នាម អភិវាទន-បច្ចុដ្ឋាន-អញ្ញាលិកម្ម-តីដនាទិកម្មានំ
អករណំ។ តំ បដិចាជិយា វន្តនាទិនិ ករោតោ ឯកស្ស អកត្វា សេសានំ
ករណាកាលេ វេទិតញ្ញំ។ ឯត្តាវតា ច ចោទនា នាម ហោតិ, អាបត្តិ បន សីសំ ន
ឯតិ។ “កស្មា មម វន្តនាទិនិ ន ករោសី” តិ បុច្ឆិតេ បន “អស្សមណោសិ
អសក្យបុត្តិយោសី” តិ អាទិវចនេហិ សទ្ធិ យជិតេយេវ សីសំ ឯតិ។
យាគុកត្តាទិនា បន យំ ឥច្ឆតិ តំ អាបុច្ឆតិ, ន តាវតា ចោទនា ហោតិ។

អបរាបិ ចាតិមោក្ខដ្ឋបនក្ខន្ធកេ “ឯកំ, ភិក្ខុវេ, អធម្មិកំ ចាតិមោក្ខដ្ឋបនំ ឯកំ ធម្មិក” ត្ថិ អាទិ “កត្វា យាវ ទស អធម្មិកានិ ចាតិមោក្ខដ្ឋបនានិ ទស ធម្មិកានី” តិ (ចូឡវ. ៣៨៧) ឯវំ អធម្មិកា បញ្ចបញ្ញាស ធម្មិកា បញ្ចបញ្ញាសាតិ ទសុត្តរសតំ ចោទនា វុត្តា។ តា ទិដ្ឋន ចោទន្តស្ស ទសុត្តរសតំ, សុតេន ចោទន្តស្ស ទសុត្តរសតំ, បរិសន្តិតេន ចោទន្តស្ស ទសុត្តរសតត្ថិ តីសានិ តីណិ សតានិ ហោន្តិ។ តានិ កាយេន ចោទន្តស្ស, វាចាយ ចោទន្តស្ស, កាយវាចាហិ ចោទន្តស្សាតិ តិគុណានិ កតានិ នវុតានិ នវ សតានិ ហោន្តិ។ តានិ អត្តនា ចោទន្តស្សាបិ បរេន ចោទនាបេន្តស្សាបិ តត្ថកានេវាតិ វីសតិឡានិ ទ្វេ សហស្សានិ ហោន្តិ, បុន ទិដ្ឋាទិភេទេ សមូលកាមូលកវសេន អនេកសហស្ស ចោទនា ហោន្តិតិ វេទិតញ្ច។

ឥមស្មី បន ហ្មានេ បត្វា អដ្ឋកថាយ “អត្តាទានំ អាទាតុកាមេន ឧចាលិ ភិក្ខុនា បញ្ចុដ្ឋសមដ្ឋាគតំ អត្តាទានំ អាទាតត្ថ” ត្ថិ (ចូឡវ. ៣៨៨) ច “ចោទកេន ឧចាលិ ភិក្ខុនា បរំ ចោទេតុកាមេន បញ្ច ធម្មេ អដ្ឋត្ថំ បច្ឆវេ ភិក្ខុ បរោ ចោទេតត្ថោ” តិ (ចូឡវ. ៣៨៩) ច ឯវំ ឧចាលិ បញ្ចកាទីសុ វុត្តានិ ពហូនិ សុត្តានិ អាហរិ ត្វា អត្តាទានលក្ខណញ្ច ចោទកវត្តញ្ច បុទិតកវត្តញ្ច សង្ឃេន កាតត្ថកិច្ចញ្ច អនុវិជ្ជកវត្តញ្ច សព្វំវិត្តារេន កថិតំ, តំ មយំ យថា អាគតជ្ជានេយេវ វណ្ណាយិស្សាម។

វុត្តប្បភេទាសុ បន ឥមាសុ ចោទនាសុ យាយ កាយចិ ចោទនាយ វសេន សង្ឃមជ្ឈេ ឱសដេវតុស្មី បុទិតកចោទកាវត្តញ្ច “តុម្ពេ អម្ពាភំ វិនិច្ឆយេន តុដ្ឋា ភវិស្សថា” តិ។ សចេ “ភវិស្សាមា” តិ វេទិត្ថិ, សង្ឃេន តំ អធិករណំ សម្បជ្ជិតត្ថំ។ អថ បន “វិនិច្ឆនថ តាវ, ភន្តេ, សចេ អម្ពាភំ ឧមិស្សតិ, គណ្ហិស្សាមា” តិ វេទិត្ថិ។ “ចេតិយំ តាវ វន្តថា” តិ អាទិនិ វត្វា ទីយសុត្ថំ កត្វា

វិស្សន្ទ្រិតព្រំ។ តេ ចេ ចិរវត្ថុ កិលន្តា បក្កន្តបរិសា ឧបច្ឆន្ទបក្កា ហុត្វា បុន
យាចន្តិ, យាវតតិយំ បដិក្ខិបិត្វា យធា និម្មធា ហោន្តិ តធា នេសំ អធិករណំ
វិនិច្ឆ័និតព្រំ។ វិនិច្ឆ័នន្តេហិ ច សេច អលជ្ជស្សន្នា ហោតិ, បរិសា ឧត្តាហិកាយ តំ
អធិករណំ វិនិច្ឆ័និតព្រំ។ សេច ពាលុស្សន្នា ហោតិ បរិសា “តុម្ហាកំ សភាគេ
វិនយធរេ បរិយេសថា” តិ វិនយធរេ បរិយេសាបេត្វា យេន ធម្មេន យេន
វិនយេន យេន សត្តសាសនេន តំ អធិករណំ រូបសមតិ, តថា តំ អធិករណំ
រូបសមេតព្រំ។

តត្ថ ច “ធម្មា” តិ ភូតំ វត្ថុ។ “វិនយោ” តិ ចោទនា សារណា ច។
“សត្តសាសន” តិ ព្រាត្តិសម្បទា ច អនុសាវនសម្បទា ច។ តស្មា ចោទកេន
វត្ថុស្មី អាហេចិតេ ចុទិតកោ បុច្ឆិតព្រោ “សន្តមេតំ, នោ” តិ។ ឯវំ វត្ថុ ឧបបរិក្ខិត្វា
ភូតេន វត្ថុនា ចោទេត្វា សារេត្វា ច ព្រាត្តិសម្បទាយ អនុសាវនសម្បទាយ ច តំ
អធិករណំ រូបសមេតព្រំ។ តត្រ ច អលជ្ជី លជ្ជី ចោទេតិ, សោ ច អលជ្ជី ពាលោ
ហោតិ អព្យត្តោ នាស្ស នយោ ធាតព្រោ។ ឯវំ បន វត្ថុព្រោ - “កិម្ហំ នំ
ចោទេសី” តិ? អធ្វា សោ វត្ថុតិ - “កិមិទំ, ភន្តេ, កិម្ហំ នំ នាមា” តិ។ ត្វំ កិម្ហំ នម្បិ ន
ជាតាសិ, ន យុត្តំ តយា ឯវំ រូបេន ពាលេន បរំ ចោទេតុន្តិ ឧយ្យោដេតព្រោ នាស្ស
អនុយោគោ ធាតព្រោ។ សេច បន សោ អលជ្ជី បណ្ឌិតោ ហោតិ ព្យត្តោ ធិដ្ឋេន វា
សុតេន វា អដ្ឋោត្តិក្វា សម្បទេតុំ សក្កោតិ ឯតស្ស អនុយោគំ ធាតុ
លជ្ជីស្សេវ បដិញ្ញាយ កម្មំ កាតព្រំ។

សេច លជ្ជី អលជ្ជី ចោទេតិ, សោ ច លជ្ជី ពាលោ ហោតិ អព្យត្តោ, ន
សក្កោតិ អនុយោគំ ធាតុំ។ តស្ស នយោ ធាតព្រោ - “កិម្ហំ នំ ចោទេសី
សីលវិបត្តិយា វា អាចារិបត្តិអាធិសុ វា ឯកិស្សា” តិ។ កស្មា បន ឥមស្សេវ ឯវំ
នយោ ធាតព្រោ, ន ឥតរស្ស? ន ឧ យុត្តំ វិនយធរានំ អតតិកមនន្តិ? ន

យុត្តមេវ។ ឥទំ បន អតតិកមនំ ន ហោតិ, ធម្មានុគ្គហោ នាម ឯសោ
អលង្គិនិគ្គហត្ថាយ ហិ លង្គិបគ្គហត្ថាយ ច សិក្ខាបទំ បញ្ញត្តំ។ តត្រ អលង្គិ
នយំ លភិក្ខា អដ្ឋោត្តរន្តោ ឯហីតិ, លង្គិ បន នយំ លភិក្ខា ទិដ្ឋ ទិដ្ឋសន្តានេន,
សុតេ សុតសន្តានេន បតិជ្ជាយ កថេស្សតិ, តស្មា តស្ស ធម្មានុគ្គហោ វដ្តតិ។
សេច បន សោ លង្គិ បណ្ឌិតោ ហោតិ ព្យត្តោ, បតិជ្ជាយ កថេតិ, អលង្គិ ច
“ឯតម្បិ នត្ថិ, ឯតម្បិ នត្ថិ”តិ បដិញ្ញំ ន ទេតិ, អលង្គិស្ស បដិញ្ញាយ ឯវ កាតតំ។

តទត្ថទិបនត្តញ្ច ឥទំ វត្ថុ វេទិតតំ។ តេបិជកច្ចឡាភយត្ថេវេ កិរ
លោហាចាសាទស្ស ហេដ្ឋា ភិក្ខុនំ វិនយំ កថេត្វា សាយន្តសមយេ វុដ្ឋាតិ, តស្ស
វុដ្ឋានសមយេ ទ្វេ អត្ថបច្ចត្តិកា កថំ បវត្ថេសុំ។ ឯកោ “ឯតម្បិ នត្ថិ, ឯតម្បិ
នត្ថិ”តិ បដិញ្ញំ ន ទេតិ។ អថ អប្បវសេសេ បឋមយាមេ ថេរស្ស តស្មី បុគ្គលេ
“អយំ បតិជ្ជាយ កថេតិ, អយំ បន បដិញ្ញំ ន ទេតិ, ពហូនិ ច វត្ថុនិ ឱសដានិ
អទ្ធា ឯតំ កតំ ភវិស្សតី”តិ អសុទ្ធកលទ្ធិ ឧប្បន្នា។ តតោ ពិជនីនណ្ឌកេន
ចាទកថលីកាយ សញ្ញំ ទត្វា “អហំ អាវុសោ វិនិច្ឆ័នតុំ អននុច្ឆរិកោ អញ្ជេន
វិនិច្ឆ័នាបេហី”តិ អាហា។ កស្មា ភន្តេតិ? ថេវេ តមត្ថំ អាវេចសិ,
ចុទិតកបុគ្គលស្ស កាយេ ខាហោ ឧដ្ឋិតោ, តតោ សោ ថេរំ វទ្ធិត្វា “ភន្តេ,
វិនិច្ឆ័នតុំ អនុរូបេន វិនយជេវេន នាម តុម្ហាទិសេនេវ ភវិតុំ វដ្តតិ។ ចោទកេន ច
ព្យាទិសេនេវ ភវិតុំ វដ្តតី”តិ វត្វា សេតកានិ និវាសេត្វា “ចិរំ កិលមិតត្ថ
មយា”តិ ខមាបេត្វា បក្កាមិ។

ឯវំ លង្គិនា ចោទិយមាណោ អលង្គិ ពហូសុបិ វត្ថុសុ ឧប្បន្នេសុ បដិញ្ញំ ន
ទេតិ, សោ នេវ “សុទ្ធា”តិ វត្ថុញ្ញោ ន “អសុទ្ធា”តិ។ ជីវមតកោ នាម
អាមកប្បតិកោ នាម ថេស។

សេច បនស្ស អញ្ញាម្បី តាទិសំ វត្ថុំ ឧប្បជ្ជតិ នវិនិច្ឆ័និតព្ពំ។ តថា
នាសិតកោវ ភវិស្សតិ។ សេច បន អលង្គិយេវ អលង្គិ ចោទេតិ, សោ វត្ថុញ្ចោ
“អាវុសោ តវ វេនេនាយំ កី សក្កា វត្ថុ”ន្តិ ឥតរម្បី តថេវ វត្ថា ឧកោបិ
“ឯកសម្ពោគបរិភោគា ហុត្វា ជីវថា”តិ វត្ថា ឧយ្យោជេតព្ពំ, សីលត្ថាយ តេសំ
វិនិច្ឆយោ ន កាតព្ពំ។ បត្តចីវរ បរិវេណាទិអត្ថាយ បន បតិវុបំ សក្ខី លតិក្ខា
កាតព្ពំ។

អថ លង្គិ លង្គិ ចោទេតិ, វិវាទោ ច នេសំ កិស្មិញ្ចំនេវ អប្បមត្តកោ ហោតិ,
សញ្ញាបេត្វា “មា ឯវំ ករោថា”តិ អច្ចយំ ទេសាបេត្វា ឧយ្យោជេតព្ពំ។ អថ
បនេត្ត ចុទិតកេន សហសាវិរុទ្ធិ ហោតិ, អាទិតោ បដ្ឋាយ អលង្គិ នាម នត្ថិ។
សោ ច បក្ខានុវត្តណាត្ថាយ បដិញ្ចំ ន ទេតិ, “មយំ សទ្ធិហាម, មយំ
សទ្ធិហាមា”តិ ពហូ ឧដ្ឋហន្តិ។ សោ តេសំ បដិញ្ញាយ ឯកវារំ ទ្វេវារំ សុទ្ធោ
ហោតុ។ អថ បន វិវត្តកាលតោ បដ្ឋាយ ថានេ ន តិដ្ឋតិ, វិនិច្ឆយោ ន កាតព្ពំ។

ឯវំ យាយ កាយចិ ចោទនាយ វសេន សង្ឃមជ្ឈេ ឱសដេវ វត្ថុស្មី
ចុទិតកកោទកេសុ បដិបត្តិ ញ្ញត្វា តស្សយេវ ចោទនាយ
សម្បត្តិវិបត្តិជាននត្ថំ អាទិមជ្ឈបរិយោសានាទីនំ វសេន វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពំ។
សេយ្យចិទំ ចោទនាយ កោ អាទិ, កី មជ្ឈេ, កី បរិយោសានំ? ចោទនាយ “អហំ
តំ វត្ថុកាមោ, ករោតុ មេ អាយស្មា ឱកាស”ន្តិ ឯវំ ឱកាសកម្មំ អាទិ, ឱតិល្លោន
វត្ថុនា ចោទេត្វា សារេត្វា វិនិច្ឆយោ មជ្ឈេ, អាបត្តិយំ វា អនាបត្តិយំ វា
បតិដ្ឋាបនេន សមថោ បរិយោសានំ។

ចោទនាយ កតិ មូលានិ, កតិ វត្ថុនិ, កតិ ភូមិយោ? ចោទនាយ ទ្វេ មូលានិ
- សមូលិកា វា អមូលិកា វា; តីណិ វត្ថុនិ - ទិដ្ឋំ, សុតំ, បរិសន្តិទំ; បញ្ចា ភូមិយោ
- កាលេន វត្តាមិ នោ អកាលេន, ភូតេន វត្តាមិ នោ អភូតេន, សល្លោន

វត្តាមិ នៅ ជន្រ្ទសេន, អត្តសំហិតេន វត្តាមិ នៅ អនត្តសំហិតេន, មេត្តចិត្តា
វត្តាមិ នៅ ឆោសន្តរោតិ។ ឥមាយ ច បន ចោទនាយ ចោទកេន បុគ្គលេន
“បរិសុទ្ធកាយសមាបារោ ធុ ខោម្ពី” តិអាទិនា (ចូឡវ. ៣៩៩) នយេន
ឧបាលិបញ្ចកេ វុត្តសុ បន្ទុសសុ ធម្មសុ បតិជ្ជាតព្វំ, ចុទិតកេន ទ្វីសុ ធម្មសុ
បតិជ្ជាតព្វំ សង្ខេ ច អកុប្ប ចាតិ។

អប្បេវ នាម នំ ឥមម្ពា ព្រហ្មចរិយា ចាវេយ្យន្តិ អបិ ឯវ នាម នំ បុគ្គលំ
ឥមម្ពា សេដ្ឋចរិយា ចាវេយ្យំ, “សាធុ វតស្ស សចាហំ ឥមំ បុគ្គលំ ឥមម្ពា
ព្រហ្មចរិយា ចាវេយ្យ” ន្តិ ឥមិនា អធិប្បាយេន អនុទ្ធិសេយ្យាតិ វុត្តំហោតិ។
បទភាជនេ បន “ព្រហ្មចរិយា ចាវេយ្យ” ន្តិ ឥមស្សេវ បរិយាយមត្តំ ធស្សេតុ
“ភិក្ខុភាវា ចាវេយ្យ” ន្តិអាទិ វុត្តំ។

ខណាទីនិ សមយវេវចនានិ។ តំ ខណំ តំលយំ តំ មុហុត្តំ វីតិវត្តេតិ តស្មី
ខណោ តស្មី លយេ តស្មី មុហុត្តេ វីតិវត្តេ។ កុម្មប្បត្តិយា ហិ ឥទំ ឧបយោគវចនំ។

សមនុគ្គាហិយមាននិទ្ទេសេ យេន វត្តនា អនុទ្ធិសិតោ ហោតីតិ ចតុសុ
ចារាជិកវត្តសុ យេន វត្តនា ចោទកេន ចុទិតកោ អនុទ្ធិសិតោ អភិក្ខតោ
អដ្ឋោត្តដោ ហោតិ។ តស្មី វត្តស្មី សមនុគ្គាហិយមានាតិ តស្មី ចោទកេន
វុត្តវត្តស្មី សោ ចោទកោ អនុវិជ្ជកេន “កី តេ ទិដ្ឋំ, កិណ្ឌ តេ ទិដ្ឋ” តិអាទិនា
នយេន អនុវិជ្ជិយមានោ វីមសិយមានោ ឧបបរិក្ខិយមានោ។

អសមនុគ្គាហិយមាននិទ្ទេសេ ន កេនចិ វុច្ឆមានាតិ អនុវិជ្ជកេន វា
អញ្ញេន វា កេនចិ, អថ វា ទិដ្ឋាទីសុ វត្តសុ កេនចិ អវុច្ឆមានោ។ ឯតេសញ្ចា ទ្វិន្ទ
មាតិកាបទានំ បរតោ “ភិក្ខុ ច ឆោសំ បតិជ្ជាតី” តិឥមិនា សម្ពន្ធា វេទិតញ្ចោ។
ឥទញ្ចី វុត្តំ ហោតិ - “ឯវំ សមនុគ្គាហិយមានោ វា អសមនុគ្គាហិយមានោ វា

ភិក្ខុ ច ឆោសំ បតិជ្ជាតិ បដិច្ច តិជ្ជតិ បដិជាតាតិ សង្ឃាទិសេសោ”តិ។ ឥឡូវ
អម្បលកការស្ស ចាកជកាលទស្សនត្ថមេវ វុត្ថំ។ អាបត្តិ បន
អនុទំសិតក្ខណោយេវ អាបត្តិ។

ឥធានិ “អម្បលកញ្ជៅ តំ អធិករណំ ហោតិ”តិ ឯត្ថ យស្មា
អម្បលកលក្ខណំ បុព្វេ វុត្ថំ, តស្មា តំ អវត្ថា អបុព្វមេវ ទស្សេតុំ “អធិករណំ
នាមា”តិអាទិមាហ។ តត្ថ យស្មា អធិករណំ អធិករណាជ្ជន ឯកម្មី វត្ថុវសេន
នាមា ហោតិ, តេនស្ស តំ នាទត្ថំ ទស្សេតុំ “ចត្តារិ អធិករណានិ
វិវាទាធិករណា”ន្តិអាទិមាហ។ កោ បន សោ អធិករណាជ្ជោ, យេនេតំ ឯកំ
ហោតិតិ? សមថេហិ អធិករណីយតា។ តស្មា យំ អធិកិច្ច អារត្ត បដិច្ច
សន្ធាយ សមថា វត្ថុន្តិ, តំ “អធិករណា”ន្តិ វេទិតព្វំ។

អដ្ឋកថាសុ បន វុត្ថំ - “អធិករណាន្តិ កេចិ គាហំ វេទន្តិ, កេចិ ចេតនំ, កេចិ
អក្ខន្តិ កេចិ វេហារំ, កេចិ បណ្ណាតិ”ន្តិ។ បុន ឯវំ វិចារីតំ “យទិ គាហោ
អធិករណំ នាម, ឯកោ អត្តាទានំ គហេត្វា សភាគេន ភិក្ខុនា សទ្ធិ
មន្តយមាណោ តត្ថ អាទីនំ ទិស្វា បុន ចជតិ, តស្ស តំ អធិករណំ សមថប្បត្តំ
ភវិស្សតិ។ យទិ ចេតនា អធិករណំ, “ឥទំ អត្តាទានំ គណ្ណាមី”តិ ឧប្បន្នា
ចេតនា និរុជ្ឈតិ។ យទិ អក្ខន្តិ អធិករណំ, អក្ខន្តិយា អត្តាទានំ គហេត្វាបិ
អបរភាគេ វិនិច្ឆយំ អលភមាណោ វា ឧមាបិតោ វា ចជតិ។ យទិ វេហារោ
អធិករណំ, កថេន្តោ អាហិណ្ឌិកា អបរភាគេ តុណ្ហី ហោតិ និរវោ, ឯវមស្ស តំ
អធិករណំ សមថប្បត្តំ ភវិស្សតិ, តស្មា បណ្ណាតិ អធិករណាន្តិ។

តំ បនេតំ “មេដុនធម្មចារាជិកាបត្តិ មេដុនធម្មចារាជិកាបត្តិយា
តព្ពាគិយា...បេ.... ឯវំ អាបត្តាធិករណំ អាបត្តាធិករណាស្ស តព្ពាគិយន្តិ ច
វិវាទាធិករណំ សិយា កុសលំ សិយា អកុសលំ សិយា អព្យាកត”ន្តិ ច

ឯវាមាធិហិវិវុជ្ឈតិ។ ន ហិ តេ បណ្ណាត្តិយា កុសលាធិការំ ឥច្ឆន្តិ, ន ច
“អមូលកេន ចារាជិកេន ធម្មេនា” តិ ឯត្ថ អាគតោ ចារាជិកធម្មោ បណ្ណាត្តិ
នាម ហោតិ។ កស្មា? អច្ឆន្តអ កុសលត្តា។ វុត្តម្បិ ហេតំ - “អាបត្តាធិករណំ
សិយា អកុសលំ សិយា អព្យាកត” ន្តិ (បរិ. ៣០៣)។

យព្រោតំ “អមូលកេន ចារាជិកេនា” តិ ឯត្ថ អមូលកំ ចារាជិកំ និទ្ទិដ្ឋំ,
តស្សេវាមំ “អមូលកព្រោ” តំ អធិករណំ ហោតិ” តិ បដិដិទ្ទេសោ, ន
បណ្ណាត្តិយា ន ហិ អញ្ញំ និទ្ទិសិត្វា អញ្ញំ បដិដិទ្ទិសតិ។ យស្មា បន យាយ
បណ្ណាត្តិយា យេន អភិលាបេន ចោទកេន សោ បុគ្គលោ ចារាជិកំ ធម្មំ
អជ្ឈាបន្នោតិ បញ្ញត្តោ, ចារាជិកសម្ពាស្ស អធិករណស្ស អមូលកត្តា សាបិ
បញ្ញត្តិ អមូលិកា ហោតិ, អធិករណោ បវត្តត្តា ច អធិករណំ។ តស្មា ឥមិនា
បរិយាយេន បណ្ណាត្តិ “អធិករណា” ន្តិ យុទ្ធម្ប, យស្មា វា យំ អមូលកំ នាម
អធិករណំ តំ សភាវតោ នត្ថិ, បញ្ញត្តិមត្តមេវ អត្ថិ។ តស្មាបិ បណ្ណាត្តិ
អធិករណាន្តិ យុទ្ធម្ប។ តព្វា ខោ ឥដេវ ន សព្ពត្ថ។ ន ហិ វិវាទាធិនំ បណ្ណាត្តិ
អធិករណំ។ អធិករណាជ្ជោ បន តេសំ បុព្វេ វុត្តសមថេហិ អធិករណីយតា។
ឥតិ ឥមិនា អធិករណាជ្ជេន ឥដេកច្ឆោ វិវាទោ វិវាទោ ចេវ អធិករណាញាតិ
វិវាទាធិករណំ។ ឯស នយោ សេសេសុ។

តត្ថ “ឥដ ភិក្ខុ វិវទន្តិ ធម្មោតិ វា អធម្មោតិ វា” តិ ឯវំ អជ្ឈាស ភេទករវត្ថុនិ
និស្សាយ ឧប្បន្នោ វិវាទោ វិវាទាធិករណំ។ “ឥដ ភិក្ខុ ភិក្ខុ អនុវទន្តិ
សីលវិបត្តិយា វា” តិ ឯវំ ចតស្សោ វិបត្តិយោ និស្សាយ ឧប្បន្នោ អនុវទោ
អនុវទាធិករណំ។ “បញ្ចបិ អាបត្តិក្ខន្ធា អាបត្តាធិករណំ, សត្តបិ អាបត្តិក្ខន្ធា
អាបត្តាធិករណា” ន្តិ ឯវំ អាបត្តិយេវ អាបត្តាធិករណំ។ “យា សង្ឃស្ស
កិច្ចយតា ករណីយតា អបលោកនកម្មំ ញត្តិកម្មំ ញត្តិទុតិយកម្មំ

ញាតិបតុត្តកម្ម”ន្តិ(ចូឡវ. ២០៥) ឯវំ បតុត្តិដំ សង្ឃកិច្ចំ កិច្ចាធិការណ៍ន្តិ
វេទិតព្វំ។

ឥមស្មី បនត្ត ចារាជិកាបត្តិសង្ឃាតំ អាបត្តាធិការណ៍មេវ អធិប្បតំ។
សេសានិ អត្តទ្វារវសេន វុត្តានិ, ឯត្តកា ហិ អធិការណ៍សទ្ធស្ស អត្តា។ តេសុ
ចារាជិកមេវ ឥធម អធិប្បតំ។ តំ ទិដ្ឋាធិហិ មូលេហិ អមូលកញ្ចោវ អធិការណ៍
ហោតិ។ អយញ្ច ភិក្ខុ ទោសំ បតិដ្ឋាតិ, បដិច្ច តិដ្ឋតិ “តុច្ឆកំ មយា
ភណ្ឌិត”ន្តិអាទិនិ វទន្តោ បដិជាធាតិ។ តស្ស ភិក្ខុនោ អនុទ្ធីសិតក្ខណោយេវ
សង្ឃាធិសេសោតិ អយំ តាវស្ស សបទានុក្កមនិទ្ទេសស្ស សិក្ខាបទស្ស
អត្តោ។

៣៨៧. ឥទានិ យានិ តានិ សង្ខេបតោ ទិដ្ឋាធិនិ ចោទនាវត្ថុនិ វុត្តានិ, តេសំ
វសេន វិត្តារតោ អាបត្តិ រោបេត្វា ទស្សន្តោ “អទិដ្ឋស្ស ហោតិ”តិអាទិមាហា។
តត្ថ អទិដ្ឋស្ស ហោតិតិ អទិដ្ឋា អស្ស ហោតិ។ ឯតេន ចោទកេន អទិដ្ឋា
ហោតិ, សោ បុគ្គលោ ចារាជិកំ ធម្មំ អដ្ឋាបជ្ជន្តោតិ អត្តោ។ ឯស នយោ
អសុតស្ស ហោតិតិអាទិសុបិ។

ទិដ្ឋា មយាតិ ទិដ្ឋាសិ មយាតិ វុត្តំ ហោតិ។ ឯស នយោ សុតោ
មយាតិអាទិសុបិ។ សេសំ អទិដ្ឋមូលកេ ឧត្តានត្ថមេវ។ ទិដ្ឋមូលកេ បន តញ្ចោ
ចោទេតិ “សុតោ មយា”តិ ឯវំ វុត្តានំ សុត្តាធិនំ អាភាវេន អមូលកត្តំ វេទិតព្វំ។

សព្វស្មីយេវ ច ឥមស្មី ចោទកវាវេ យថា ឥធាគតេសុ “ចារាជិកំ ធម្មំ
អដ្ឋាបជ្ជាសិ, អស្សមណាសិ, អសក្សបុត្តិយោសិ”តិ ឥមេសុ វចនេសុ
ឯកេកស្ស វសេន វាចាយ វាចាយ សង្ឃាធិសេសោ ហោតិ, ឯវំ អញ្ញាត្រ
អាគតេសុ “ធុស្សីលោ, ចាបធម្មោ, អសុចិសង្កស្សវសមាចារោ, បដិច្ចន្ទកម្មន្តោ,

អស្សមណោ សមណបដិញ្ញោ, អព្រហ្មចារី ព្រហ្មចារិបដិញ្ញោ, អន្តោបូតិ,
អវស្សតោ, កសម្ពុជាតោ” តិ ឥមេសុបិ វេទនេសុ ឯកេកស្ស វសេន វាចាយ
វាចាយ សង្ឃាទិសេសោ ហោតិយេវ។

“នត្ថិ តយា សទ្ធិ ឧចាសថោ វា បវារណា វា សង្ឃកម្មំ វា” តិ ឥមា និ បន
សុទ្ធានិ សីសំ ន ឯន្តិ, “ធុស្សីលោសិ នត្ថិ តយា សទ្ធិ ឧចាសថោ វា” តិ ឯវំ
ធុស្សីលោទិបទេសុ បន “ចារាជិកំ ធម្មំ អដ្ឋាបន្នោសី” តិ អាទិបទេសុ វា យេន
កេនចិ សទ្ធិ យជិតានេវ សីសំ ឯន្តិ, សង្ឃាទិសេសករា និ ហោន្តិ។

មហាបទុមត្ថរោ បនាហ - “ន កេវលំ ឥធ ចាឡិយំ អនាគតានិ ‘ធុស្សីលោ
ចាបធម្មោ’ តិ អាទិបទានេវ សីសំ ឯន្តិ, ‘កោណ្ណោសិ មហាសាមណោរោសិ,
មហាឧចាសកោសិ, ជេដ្ឋត្ថតិកោសិ, និគណ្ណោសិ, អាជីវកោសិ, តាបសោសិ,
បរិញ្ញាជកោសិ, បណ្ណាកោសិ, យេយ្យសំវាសកោសិ, តិ តិយបក្កន្តកោសិ,
តិវច្ឆានគតោសិ, មាតុយាតកោសិ, បិតុយាតកោសិ, អវហន្តយាតកោសិ,
សង្ឃកេនកោសិ, លោហិតុប្បាទកោសិ, ភិក្ខុនីទូសកោសិ,
ឧកតោព្យញ្ញនកឌីសី’ តិ ឥមា និ បិ សីសំ ឯន្តិយេវ” តិ។ មហាបទុមត្ថរោយេវ ច
“ទិដ្ឋេ វេមតិកោតិអាទីសុ យទគ្គេន វេមតិកោ តទគ្គេន នោ កប្បតិ,
យទគ្គេន នោ កប្បតិ តទគ្គេន នស្សវតិ, យទគ្គេន នស្សវតិ តទគ្គេន បមុដ្ឋោ
ហោតី” តិ វេទតិ។

មហាសុមត្ថរោ បន ឯកេកំ ទ្វិដា ភិទ្ធិត្វា ចតុន្ទម្បិ ចាដេក្កំ នយំ ទស្សេតិ។
កថំ? ទិដ្ឋេ វេមតិកោតិ អយំ តាវ ទស្សនេ វា វេមតិកោ ហោតិ បុគ្គលេ វា,
តត្ថ “ទិដ្ឋោ នុខោ មយា ន ទិដ្ឋោ” តិ ឯវំ ទស្សនេ វេមតិកោ ហោតិ។ “អយំ នុខោ
មយា ទិដ្ឋោ អញ្ញោ” តិ ឯវំ បុគ្គលេ វេមតិកោ ហោតិ។ ឯវំ ទស្សនំ វា នោ
កប្បតិ បុគ្គលំ វា, ទស្សនំ វា នស្សវតិ បុគ្គលំ វា, ទស្សនំ វា បមុដ្ឋោ ហោតិ

បុគ្គល វា។ ឯត្ថ ច វេមតិកោតិ វិមតិជាតោ។ នោ កប្បតិ តិ ន សទ្ធិហតិ។
នស្សវតិ តិ អសារិយមាណោ នស្សវតិ។ យធា បន តំ “អសុកស្មី នាម ភន្តេ ហំនេ
អសុកស្មី នាម កាលេ” តិ សារេន្តិ តទា សវតិ។ បមុជ្ជាតិ យោ តេហិ តេហិ
ឧចាយេហិ សារិយមាណាបិ នស្សវតិយេវាតិ។ ឯតេនេវុចាយេន
ចោធាបកវារោបិ វេទិតញោ, កេវលញ្ញិ តត្ថ “មយា” តិ បរិហ័នំ, សេសំ
ចោធាកវារសទិសមេវ។

៣៨៩. តតោ បរំ អាបត្តិភេទំ អនាបត្តិភេទញោ ទស្សេតុំ “អសុទ្ធ
សុទ្ធិទិដ្ឋី” តិ អាទិកំ ចតុក្កំ ឋបេត្វា ឯកមេកំ បទំ ចតុហិ ចតុហិ ភេទេហិ និទ្ធិដ្ឋំ,
តំ សព្វំ ចាឡិនយេនេវ សក្កា ជាទិកុំ។ កេវលំ ហេត្វាធិប្បាយភេទោ
វេទិតញោ។ អយញ្ញិ អធិប្បាយោ នាម - ចាវនាធិប្បាយោ, អក្កោសាធិប្បាយោ,
កម្មាធិប្បាយោ, វុជ្ជានាធិប្បាយោ, ឧចោសថបវារណាដ្ឋបនាធិប្បាយោ,
អនុវិជ្ជនាធិប្បាយោ, ធម្មកថាធិប្បាយោតិ អនេកវិដោ។ តត្ថ បុរិមេសុ ចតុសុ
អធិប្បាយេសុ ឌីកាសំ អកាវាបេន្តស្ស ទុក្កដំ។ ឌីកាសំ កាវាបេត្វាបិ ច សម្មា
អមូលកេន ចារាជិកេន អនុទ្ធិសេន្តស្ស សង្ឃាទិសេសោ។ អមូលកេន
សង្ឃាទិសេសេន អនុទ្ធិសេន្តស្ស ចាចិត្តិយំ។ អាចារិបត្តិយា អនុទ្ធិសេន្តស្ស
ទុក្កដំ។ អក្កោសាធិប្បាយេន វេទន្តស្ស ចាចិត្តិយំ។ អសម្មា បន សត្តហិបិ
អាបត្តិក្ខន្ធមហិ វេទន្តស្ស ទុក្កដំ។ អសម្មា ឯវ សត្តវិធម្មំ កម្មំ ករោន្តស្ស
ទុក្កជមេវ។

កុរុទ្ធិយំ បន “វុជ្ជានាធិប្បាយេន ‘ត្វំ ឥមំ នាម អាបត្តិ អាបន្នោ តំ
បដិករោហី’ តិ វេទន្តស្ស ឌីកាសកិច្ចំ នត្តិ” តិ វុត្ថំ។ សព្វត្ថេវ បន
“ឧចោសថបវារណំ ឋបេន្តស្ស ឌីកាសកម្មំ នត្តិ” តិ វុត្ថំ។ ឋបនកេត្តត្ថំ បន
ជាទិកុំ។ “សុណាតុ មេ ភន្តេ សង្ឃោ អដ្ឋោចោសថោ បន្ទរសោ យទិ សង្ឃស្ស

បត្តកល្លំ សង្ឃេរ ឧបាសថំ ករេយ្យ” តិ ឯតស្មិញ្ចី វេ-ការេ អនតិក្កន្តេយេវ
ឋេយេតុំ លព្ពតិ។ តតោ បរំ បន យ្យ-ការេ បត្តេ ន លព្ពតិ។ ឯស នយោ
បវារណាយ។ អនុវិជ្ជកស្សបិ ឌីសដេវត្ថស្មី “អត្ថេតំ តវា” តិ
អនុវិជ្ជនាធិប្បាយេន វេទន្តស្ស ឌីកាសកម្មំ នត្ថិ។

ធម្មកថិកស្សបិ ធម្មាសនេ និសីទិទ្វា “យោ ឥទព្វិទព្វា ករោតិ, អយំ ភិក្ខុ
អស្សមណោ” តិ អាទិនា នយេន អនោទិស្ស ធម្មំ កថេន្តស្ស ឌីកាសកម្មំ នត្ថិ។
សចេ បន ឌីទិស្ស និយមេទ្វា “អសុកោ ច អសុកោ ច អស្សមណោ
អនុបាសកោ” តិ កថេតិ, ធម្មាសនតោ ឌីរោហិត្វា អាបត្ថី ទេសេទ្វា គន្ធាត្ថំ។ យំ
បន តត្ថ តត្ថ “អនោកាសំ កាវាបេទ្វា” តិ វុត្ថំ តស្ស ឌីកាសំ អកាវាបេទ្វា តិ
ឯវមត្តោ វេទិតត្តោ, ន ហិ កោចិ អនោកាសោ នាម អត្ថិ, យមោកាសំ
កាវាបេទ្វា អាបត្ថី អាបជ្ជតិ, ឌីកាសំ បន អកាវាបេទ្វា អាបជ្ជតីតិ។ សេសំ
ឧត្តានមេវ។

សមុដ្ឋានាទីសុ តិសមុដ្ឋានំ - កាយចិត្តតោ, វាចាចិត្តតោ,
កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ។ កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវដ្ឋំ,
កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទន្តិ។

បឋមទុដ្ឋនោសសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

៩. ទុតិយទុដ្ឋនោសសិក្ខាបទវណ្ណនា

៣៩០. តេន សមយេន ពុទ្ធា ភគវាតិ ទុតិយទុដ្ឋនោសសិក្ខាបទំ។ តត្ថ
ហន្ត មយំ អាវុសោ ឥមំ ធលកំ ទព្ពំ មល្លបុត្តំ នាម ករោមាតិ តេ កិរ
បឋមវត្ថុស្មី អត្ថនោ មនោរមំ សម្មាទេតុំ អសក្កោន្តាលទ្ធនិគ្គហា
វិយាតប្បត្តា “ឥទានិ ជានិស្សាមា” តិ តាទិសំ វត្ថុំ បរិយេសមាណា វិចរន្តិ។

អថេកទិវសំ ទិស្វា តុជ្ជា អញ្ញមញ្ញំ ឌីលោកេត្វា ឯវមាហំសុ - “ហន្ត មយំ,
អាវុសោ, ឥមំ ឆគលកំ ទព្ពំ មល្លបុត្តំ នាម ករោមា” តិ, “ទព្ពោ មល្លបុត្តោ
នាមាយ” ត្ថិ ឯវមស្ស នាមំ ករោមា តិ វុត្ថំ ហោតិ។ ឯស នយោ មេត្តិយំ នាម
ភិក្ខុនិទ្ទិ ឯត្ថាបិ។

តេ ភិក្ខុ មេត្តិយភូមជ្ជកេ ភិក្ខុ អនុយុញ្ញិស្វតិ ឯវំ អនុយុញ្ញិសុ - “អាវុសោ,
កុហំ តុម្ពេហិ ទព្ពោ មល្លបុត្តោ មេត្តិយាយ ភិក្ខុនិយា សទ្ធិ ទិដ្ឋា” តិ?
“គិដ្ឋក្ខេបព្ពតថាទេ” តិ។ “កាយ វេលាយ” តិ? “ភិក្ខុចារគមនវេលាយា” តិ។
អាវុសោ ទព្ព ឥមេ ឯវំ វទន្តិ - “តុំ តទា កុហំ” ត្ថិ? “វេឡុវនេ ភត្តានិ ឧទ្ទិសាមី” តិ។
“តវ តាយ វេលាយ វេឡុវនេ អត្ថិការំ កោ ជានាតី” តិ? “ភិក្ខុសង្ឃោ, ភន្តេ” តិ។
តេ សង្ឃំ បុច្ឆិសុ - “ជានាថ តុម្ពេ តាយ វេលាយ ឥមស្ស វេឡុវនេ អត្ថិការំ” ត្ថិ។
“អាម, អាវុសោ, ជានាម, ថេរោ សម្មតិលទ្ធិទិវសតោ បដ្ឋាយ វេឡុវនេយេវា” តិ។
តតោ មេត្តិយភូមជ្ជកេ អាហំសុ - “អាវុសោ, តុម្ពា កំ កថា ន សមេតិ, កច្ចិ នោ
លេសំ ឌីឡេត្វា វទថា” តិ។ ឯវំ តេ តេហិ ភិក្ខុហិ អនុយុញ្ញិយមាណា អាម
អាវុសោ តិ វត្វា ឯតមត្តំ អាហោចេសុំ។

កី បន តុម្ពេ, អាវុសោ, អាយស្មន្តំ ទព្ពំ មល្លបុត្តំ អញ្ញភាគិយស្ស
អធិករណស្ស តិ ឯត្ថ អញ្ញភាគស្ស ឥទំ, អញ្ញភាគោ វា អស្ស អត្ថិ តិ
អញ្ញភាគិយំ។ អធិករណន្តិ អាធារោ វេទិតព្ពោ, វត្ថុ អធិដ្ឋានន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។
យោ ហិ សោ “ទព្ពោ មល្លបុត្តោ នាមា” តិ ឆគលកោ វុត្តោ, សោ យាយំ
អាយស្មតោ ទព្ពស្ស មល្លបុត្តស្ស ភាគោ កោដ្ឋាសោ បក្ខោ មនុស្សជាតិ ថេវ
ភិក្ខុភារោ ថ តតោ អញ្ញស្ស ភាគស្ស កោដ្ឋាសស្ស បក្ខស្ស ហោតិ
តិវច្ឆានជាតិយា ថេវ ឆគលកភាវស្ស ថ សោ វា អញ្ញភាគោ អស្ស អត្ថិ តិ
តស្មា អញ្ញភាគិយសង្ឃំ លភតិ។ យស្មា ថ តេសំ “ឥមំ មយំ ទព្ពំ មល្លបុត្តំ នាម

ករោមា"តិ វេទន្តានំ តស្ស នាមករណាសញ្ញាយ អាធារោ វត្ថុ អធិដ្ឋានំ, តស្មា
អធិករណាត្ថំ វេទិតញ្ញោ។ តញ្ញា សន្ធាយ "តេ ភិក្ខុ អញ្ញភាគិយស្ស
អធិករណាស្ស"តិ អាហំសុ, ន វិវាទាធិករណាធិសុ អញ្ញតវំ។ កស្មា?
អសម្ពុរតោ។ ន ហិ តេ ចតុន្នំ អធិករណានំ កស្សចិ អញ្ញភាគិយស្ស
អធិករណាស្ស កញ្ចំទេសំ លេសមត្តំ ឧបាទិយីសុ។ ន ច ចតុន្នំ អធិករណានំ
លេសោ នាម អត្ថិ។ ជាតិលេសាធម្មោ ហិ បុគ្គលានំយេវ លេសា វុត្តា, ន
វិវាទាធិករណាធិនំ។ ឥធម្មោ "ធម្មោ មល្លបុត្តោ"តិ នាមំ តស្ស
អញ្ញភាគិយាធិករណាភារេ បិតស្ស ធលកស្ស កោចិ ទេសោ ហោតិ ថេរំ
អមូលកេន ចារាជិកេន អនុទ្ធីសេតុំ លេសមត្តោ។

ឯត្ថ ច ទិស្សតិ អបទិស្សតិ អស្ស អយន្តិ វេហរិយតីតិ ទេសោ។
ជាតិអាធិសុ អញ្ញតរកោដ្ឋាសស្សេតំ អធិវចនំ។ អញ្ញម្បិ វត្ថុ លិស្សតិ
សិលិស្សតិ វេហារមត្តនេវ ព្យាសកំ អល្លិយតីតិ លេសោ។ ជាតិអាធិនំយេវ
អញ្ញតរកោដ្ឋាសស្សេតំ អធិវចនំ។ តតោ បរំ ឧត្តានត្ថមេវ។
សិក្ខាបទបញ្ញត្តិយម្បិ អយមេវត្តោ។ បទភាជនេ បន យស្ស អញ្ញភាគិយស្ស
អធិករណាស្ស កញ្ចំទេសំ លេសមត្តំ ឧបាទាយ ចារាជិកេន ធម្មេន
អនុទ្ធីសេយ្យ, តំ យស្មា អដ្ឋប្បត្តិវសេនេវ អាវិភូតំ, តស្មា ន វិភត្តន្តំ វេទិតញ្ញំ។

៣៩៣. យានិ បន អធិករណាត្ថំ វចនសាមញ្ញតោ អត្ថទ្វារវសេន បវត្តានិ
ចត្តារិ អធិករណានិ, តេសំ អញ្ញភាគិយតា ច តញ្ញាគិយតា ច យស្មា
អចាកជា ជានិតញ្ញា ច វិនយធមេហិ, តស្មា វចនសាមញ្ញតោ លទ្ធិ អធិករណំ
និស្សយ តំ អាវិករោត្តោ "អញ្ញភាគិយស្ស អធិករណាស្សតិ
អាបត្តញ្ញភាគិយំ វា ហោតិ អធិករណាញ្ញភាគិយំ វា"តិ អាធិមាហា។ យា ច សា
អវសានេ អាបត្តញ្ញភាគិយស្ស អធិករណាស្ស វសេន ចោទនា វុត្តា, តម្បិ

ឧស្សេនតុំ អយំ សញ្ញាធិករណាមំ តញ្ញាគិយអញ្ញភាគិយតា សមាហជាតិ
វេទិតញ្ញា។

តត្ថ ច អាបត្តញ្ញភាគិយំ វាតិ បឋមំ ឧទ្ទិដ្ឋត្តា “កថញ្ញា អាបត្តិ អាបត្តិយា
អញ្ញភាគិយា ហោតិ” តិ និទ្ទេសេ អារភិតត្ថេ យស្មា អាបត្តាធិករណស្ស
តញ្ញាគិយវិចារណាយំយេវ អយមត្ថោ អាគមិស្សតិ, តស្មា ឯវំ អនារភិត្វា
“កថញ្ញា អធិករណំ អធិករណស្ស អញ្ញភាគិយ” ត្ថិ បច្ឆិមបទំយេវ គហេត្វា
និទ្ទេសោ អារម្មោតិ វេទិតញ្ញា។

តត្ថ អញ្ញភាគិយវារោ ឧត្តានត្ថោយេវ។ ឯកមេកញ្ញា អធិករណំ ឥតវេសំ
តិណ្ណំ តិណ្ណំ អញ្ញភាគិយំ អញ្ញបក្ខិយំ អញ្ញកោដ្ឋាសិយំ ហោតិ,
វត្ថុវិសភាគត្តា, តញ្ញាគិយវារោ បទវិវាទាធិករណំ វិវាទាធិករណស្ស
តញ្ញាគិយំ តប្បក្ខិយំ តំកោដ្ឋាសិយំ វត្ថុសភាគត្តា, តថា អនុវាទាធិករណំ
អនុវាទាធិករណស្ស។ កថំ? ពុទ្ធកាលតោ បដ្ឋាយ ហិ អដ្ឋាវស ភេទករវត្ថុនិ
និស្សាយ ឧប្បន្នវិវាទោ ច ឥទានិ ឧប្បន្ននកវិវាទោ ច វត្ថុសភាគតាយ ឯកំ
វិវាទាធិករណមេវ ហោតិ, តថា ពុទ្ធកាលតោ បដ្ឋាយ ចតស្សោវិបត្តិយោ
និស្សាយ ឧប្បន្នអនុវាទោ ច ឥទានិ ឧប្បន្ននកអនុវាទោ ច វត្ថុសភាគតាយ
ឯកំ អនុវាទាធិករណមេវ ហោតិ។ យស្មា បទ អាបត្តាធិករណំ
អាបត្តាធិករណស្ស សភាគវិសភាគវត្ថុតោ សភាគសិក្ខាសិក្ខតោ ច
ឯកំសេន តញ្ញាគិយំ ន ហោតិ, តស្មា អាបត្តាធិករណំ អាបត្តាធិករណស្ស
សិយា តញ្ញាគិយំ សិយា អញ្ញភាគិយត្ថិ វុត្ថំ។ តត្ថ អាទិតោ បដ្ឋាយ
អញ្ញភាគិយស្ស បឋមំ និទ្ទិដ្ឋត្តា ឥទាបិ អញ្ញភាគិយមេវ បឋមំ និទ្ទិដ្ឋំ, តត្ថ
អញ្ញភាគិយត្ថញ្ញា បរតោ តញ្ញាគិយត្ថញ្ញា វុត្ថនយេនេវ វេទិតញ្ញំ។

កិច្ចាធិការណ៍ កិច្ចាធិការណ៍ស្ប តញ្ញាភិយន្តិ ឯត្ថ បន ពុទ្ធកាលតោ
បដ្ឋាយ ចត្តារិ សង្ឃកម្មានិ និស្សាយ ឧប្បន្នំ អធិការណ៍ព្យា ឥនានិ ចត្តារិ
សង្ឃកម្មានិ និស្សាយ ឧប្បន្នំ អធិការណ៍ព្យា សភាគតាយ សិក្ខតាយ ច
ឯកំ កិច្ចាធិការណ៍មេវ ហោតិ។ កិ បន សង្ឃកម្មានិ និស្សាយ ឧប្បន្នំ
អធិការណ៍ កិច្ចាធិការណ៍, ឧទាហរ សង្ឃកម្មានមេវេតំ អធិវចនន្តិ?
សង្ឃកម្មានមេវេតំ អធិវចនំ។ ឯវំ សន្តេបិ សង្ឃកម្មំ នាម “ឥនព្វិទព្វា ឯវំ
កត្តព្វ”ន្តិ យំ កម្មលក្ខណំ មនសិករោតិ តំ និស្សាយ ឧប្បន្នំតោ បុរិមំ បុរិមំ
សង្ឃកម្មំ និស្សាយ ឧប្បន្នំតោ ច សង្ឃកម្មានិ និស្សាយ ឧប្បន្នំ អធិការណ៍
កិច្ចាធិការណ៍ន្តិ វុត្តំ។

៣៨៤. កិញ្ចិ ទេសំ លេសមត្តំ ឧបាទាយាតិ ឯត្ថ បន យស្មា ទេសោតិ វា
លេសមត្តោតិ វា បុព្វេ វុត្តនយេនេវ ព្យញ្ញនតោ នានំ អត្ថតោ ឯកំ, តស្មា
“លេសោ នាម ទស លេសា ជាតិលេសោ នាមលេសោ”តិអាទិមាហ។ តត្ថ
ជាតិយេវ ជាតិលេសោ។ ឯស នយោ សេសេសុ។

៣៨៥. ឥនានិ តមេវ លេសំវិត្តារតោ ទស្សេតុំ យថា តំ ឧបាទាយ
អនុទំសនា ហោតិ តថា សវត្ថុកំ កត្វា ទស្សេន្តោ “ជាតិលេសោ នាម ខត្តិយោ
ទិដ្ឋោ ហោតិ”តិអាទិមាហ។ តត្ថ ខត្តិយោ ទិដ្ឋោ ហោតិ តិ អញ្ញោ កោចិ
ខត្តិយជាតិយោ ឥមិនា ចោទកេន ទិដ្ឋោ ហោតិ។ ចារាជិកំ ធម្មំ អជ្ឈាបជ្ឈន្តោតិ
មេបុនធម្មាធិសុ អញ្ញាតំ អាបជ្ឈន្តោ។ អញ្ញំ ខត្តិយំ បស្សិត្វា ចោទេតីតិ អថ សោ
អញ្ញំ អត្ថនោ វេរី ខត្តិយជាតិយំ ភិក្ខុំ បស្សិត្វា តំ ខត្តិយជាតិលេសំ គហេត្វា
ឯវំ ចោទេតិ “ខត្តិយោ មយា ទិដ្ឋោ ចារាជិកំ ធម្មំ អជ្ឈាបជ្ឈន្តោ, ត្វំ ខត្តិយោ,
ចារាជិកំ ធម្មំ អជ្ឈាបជ្ឈន្តាសី” អថ វា “ត្វំ សោ ខត្តិយោ, ន អញ្ញោ, ចារាជិកំ ធម្មំ
អជ្ឈាបជ្ឈន្តាសី, អស្សមណោសិ អសក្សបុត្តិយោសិ នត្តិ តយា សទ្ធិ ឧបោសថោ

វា បវារណា វា សង្ឃកម្ម វា" តិ, អាបត្តិ វាចាយ វាចាយ សង្ឃាទិសេសស្ស។ ឯត្ថ
ច តេសំ ខត្តិយានំ អញ្ញមញ្ញំ អសទិសស្ស តស្ស តស្ស ទិយាទិនោ វា ទិដ្ឋាទិនោ
វា វសេន អញ្ញភាគិយតា ខត្តិយជាតិបញ្ញត្តិយា អាធារវសេន អធិករណតា
ច វេទិតញ្ញា, ឯតេនុចាយេន សព្ទបទេសុ យោជនា វេទិតញ្ញា។

៤០០. បត្តលេសនិទ្ទេសេ ច សាដកបត្តោតិ លោហបត្តសទិសោ
សុសណ្ណានោ សុច្ឆរិ សិទិទ្វោ ភមវវណ្ណោ មត្តិកាបត្តោ វុច្ឆតិ។ សុម្ពកបត្តោតិ
បកតិមត្តិកាបត្តោ។

៤០៦. យស្មា បន អាបត្តិលេសស្ស ឯកបទេនេវ សង្ខេបតោ និទ្ទេសោ វុត្តោ,
តស្មាវិត្តារតោបិ តំ ទស្សេតុំ “ភិក្ខុ សង្ឃាទិសេសំ អជ្ឈាបជ្ឈន្តោ ទិដ្ឋា
ហោតិ” តិអាទិ វុត្តំ។ កស្មា បនស្ស តត្ថេវ និទ្ទេសំ អវត្វា ឥធវិសុំ វុត្តោតិ?
សេសនិទ្ទេសេហិ អសភាគត្តា។ សេសនិទ្ទេសា ហិ អញ្ញំ ទិស្វា អញ្ញស្ស
ចោទនាវសេន វុត្តោ។ អយំ បន ឯកមេវ អញ្ញំ អាបត្តិ អាបជ្ឈន្តំ ទិស្វា អញ្ញាយ
អាបត្តិយា ចោទនាវសេន វុត្តោ។ យទិ ឯវំ កថំ អញ្ញភាគិយំ អធិករណំ
ហោតិតិ? អាបត្តិយា។ តេនេវ វុត្តំ - “ឯវម្មិ អាបត្តញ្ញភាគិយញ្ច ហោតិ
លេសោ ច ឧទាទិន្នោ” តិ។ យញ្ញំ សោ សង្ឃាទិសេសំ អាបន្នោ តំ ចារាជិកស្ស
អញ្ញភាគិយំ អធិករណំ។ តស្ស បន អញ្ញភាគិយស្ស អធិករណស្ស លេសោ
នាម យោ សោ សព្ទខត្តិយានំ សាធារណោ ខត្តិយភារោវិយ សព្ទាបត្តិនំ
សាធារណោ អាបត្តិភារោ។ ឯតេនុចាយេន សេសាបត្តិមូលកនយោ
ចោទាបកវារោ ច វេទិតញ្ញោ។

៤០៨. អនាបត្តិ តថាសញ្ញិ ចោទេតិ វា ចោទាបេតិ វាតិ “ចារាជិកំយេវ
អយំ អាបន្នោ” តិ យោ ឯវំ តថាសញ្ញិ ចោទេតិ វា ចោទាបេតិ វា តស្ស

អនាបត្តិ។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានមេវ។ សមុជ្ជានាទីនិបិ
បឋមទុដ្ឋនោសសទិសានេវាតិ។

ទុតិយទុដ្ឋនោសសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. បឋមសង្ឃកេទសិក្ខាបទវណ្ណានា

៤០៩. តេន សមយេន ពុទ្ធា ភគវាតិ សង្ឃកេទសិក្ខាបទំ។ តត្ថ អថ ខោ
ទេវទត្តោតិអាទីសុ យោ ច ទេវទត្តោ, យថា ច បព្ពជិតោ, យេន ច ការណោន
កោកាលិកាធម្មោ ឧបសង្កមិទ្ធា “ឯថ មយំ អារុសោ សមណស្ស គោតមស្ស
សង្ឃកេទំ ករិស្សាម ចក្កកេទ”ន្តិ អាហា។ តំ សព្វំ សង្ឃកេទក្ខន្ធកេ (ច្ចឡូវ.
៣៤៣) អាគតមេវ។ បញ្ចវត្ថុយាចនា បន កិញ្ចាបិ តត្ថេវ អាគមិស្សតិ។ អថ
ខោ ឥធាបិ អាគតត្តា យទេត្ថ វត្ថុតំ, តំ វត្ថាវ គមិស្សាម។

សាធុ ភន្តេតិ អាយាចនា។ ភិក្ខុ យាវជីវំ អារញ្ចិកា អស្សុតិ អារញ្ចិកធុតន្តំ
សមាទាយ សព្វេបិ ភិក្ខុ យាវ ជីវន្តិ តាវ អារញ្ចិកា ហោន្ត, អរញ្ចោយេវ វសន្តុ។
យោ តាមន្តំ ឱសវេយ្យ វជ្ជំ នំ ដុសេយ្យាតិ យោ ឯកភិក្ខុបិ អរញ្ចំ បហាយ
និវាសត្តាយ តាមន្តំ ឱសវេយ្យ, វជ្ជំ តំ ដុសេយ្យ នំ ភិក្ខុំ ទោសោ ដុសតុ,
អាបត្តិយា នំ ភគវា កាវេត្វ”តិ អធិប្បាយេន វទតិ។ ឯស នយោ សេសវត្ថុសុបិ។

៤១០. ជនំ សញ្ញាបេស្សមាតិ ជនំ អម្ពាភំ អប្បិច្ឆតាទិការំ ជាតាបេស្សាម,
អថ វា បរិតោសេស្សាម បសាទេស្សមាតិ វុត្ថំ ហោតិ។

ឥមា និ បន បញ្ចវត្ថុនិ យាចតោ ទេវទត្តស្ស វចនំ សុត្វាវ អញ្ញាសិ ភគវា
“សង្ឃកេទត្ថិកោ ហុត្វា អយំ យាចតី”តិ។ យស្មា បន តានិ អនុជាតិយមាទានិ

ពហុនំ កុលបុត្តានំ មគ្គន្តរាយាយ សំវត្ថុន្តិ, តស្មា ភគវា “អលំ នេវទត្តា” តិ
បដិក្ខិបិទ្វា “យោ ឥច្ឆតិ អារញ្ញិកោ ហោតូ” តិអាទិមាហ។

ឯត្ថ បន ភគវតោ អធិប្បាយំ វិទិទ្វា កុលបុត្តន អត្ថនោ បតិវ្រប់ំ វេទិតព្ពំ។
អយញ្ញេត្ថ ភគវតោ អធិប្បាយោ - “ឯកោ ភិក្ខុ មហាជ្ឈាសយោ ហោតិ
មហុស្សរហោ, សក្កោតិ តាមន្តសេនាសនំ បដិក្ខិបិទ្វា អរញ្ញេ វិហារន្តោ
ទុក្ខស្សន្តំ កាតុំ។ ឯកោ ទុព្ពលោ ហោតិ អប្បថាមោ អរញ្ញេ ន សក្កោតិ,
តាមន្តេយេវ សក្កោតិ។ ឯកោ មហាព្ពលោ សមប្បវត្តនាតុកោ
អធិវាសនខន្តិសម្បន្នោ ឥដ្ឋានិជ្ជេសុ សមចិត្តោ អរញ្ញេបិ តាមន្តេបិ
សក្កោតិយេវ។ ឯកោ នេវ តាមន្តេ ន អរញ្ញេ សក្កោតិ បទបរមោ ហោតិ។

តត្រ ឫយំ មហាជ្ឈាសយោ ហោតិ មហុស្សរហោ, សក្កោតិ
តាមន្តសេនាសនំ បដិក្ខិបិទ្វា អរញ្ញេ វិហារន្តោ ទុក្ខស្សន្តំ កាតុំ, សោ
អរញ្ញេយេវ វសេតុ, ឥទមស្ស បតិវ្រប់ំ។ សទ្ធិវិហារិកាធម្មោបិ ចស្ស
អនុសិក្ខមាណា អរញ្ញេ វិហាតព្ពមេវ មញ្ញិស្សន្តិ។

យោ បន ទុព្ពលោ ហោតិ អប្បថាមោ តាមន្តេយេវ សក្កោតិ ទុក្ខស្សន្តំ
កាតុំ, ន អរញ្ញេ សោ តាមន្តេយេវ វសេតុ, ឫយំ មហាព្ពលោ
សមប្បវត្តនាតុកោ អធិវាសនខន្តិសម្បន្នោ ឥដ្ឋានិជ្ជេសុ សមចិត្តោ អរញ្ញេបិ
តាមន្តេបិ សក្កោតិយេវ, អយម្មិ តាមន្តសេនាសនំ បហាយ អរញ្ញេ វិហារេតុ,
ឥទមស្ស បតិវ្រប់ំ សទ្ធិវិហារិកាបិ ហិស្ស អនុសិក្ខមាណា អរញ្ញេ វិហាតព្ពំ
មញ្ញិស្សន្តិ។

យោ បនាយំ នេវ តាមន្តេ ន អរញ្ញេ សក្កោតិ បទបរមោ ហោតិ។ អយម្មិ
អរញ្ញេយេវ វសេតុ។ អយំ ហិស្ស ធុតផ្កសេវនា កម្មជ្ជានការីនា ច អាយតី

មគ្គជលានំ ឧបនិស្សយោ ភវិស្សតិ។ សទ្ធិវិហារិកាធម្មោ ចស្ស អនុសិក្ខមាណ
អរញ្ញោវិហាតត្ថំ មញ្ញិស្សន្តិទិ។

ឯវំ យាយំ ទុត្តលោ ហោតិ អប្បជាមោ គាមន្តេយេវវិហារន្តោ សក្កោតិ
ទុក្ខស្សន្តំ កាតុំ ន អរញ្ញោ, ឥមំ បុគ្គលំ សន្ធាយ ភគវា “យោ ឥន្ទតិ គាមន្តេ
វិហារតូ”តិ អាហា។ ឥមិនា ច បុគ្គលេន អញ្ញោសម្បិ ធ្វារំ ទិន្នំ។

យទិ បន ភគវា ទេវទត្តស្ស វាទំ សម្បជីន្ទេយ្យ, យាយំ បុគ្គលោ បកតិយា
ទុត្តលោ ហោតិ អប្បជាមោ, យោបិ ធម្មារកាលេ អរញ្ញោវាសំ អភិសម្ពុណ្ឌិត្វា
ជីណ្ឌាកាលេ វា វាតបិត្តាទីហិ សមុប្បន្នធាតុក្ខោភកាលេ វា នាភិសម្ពុណាតិ,
គាមន្តេយេវ បនវិហារន្តោ សក្កោតិ ទុក្ខស្សន្តំ កាតុំ, តេសំ អរិយមគ្គបច្ឆេទោ
ភវេយ្យ, អរហត្តជលាធិគមោ ន ភវេយ្យ, ឧទ្ធម្មំ ឧត្តិនយំ វិលោមំ អនិយ្យានិកំ
សត្តុ សាសនំ ភវេយ្យ, សត្តា ច តេសំ អសព្ពញ្ញ អស្ស “សកវាទំ ធម្មត្វា
ទេវទត្តវាទេ បតិដ្ឋិតោ”តិ ការយោ ច ភវេយ្យ។ តស្មា ភគវា ឯវេបេ បុគ្គលេ
សន្តីណ្ឌោ ទេវទត្តស្ស វាទំ បដិក្ខិបិ។ ឯតេនេវចាយេន បិណ្ឌាចាតិកវត្ថុស្មិម្បិ
បំសុក្ខលិកវត្ថុស្មិម្បិ អដ្ឋ មាសេ រុក្ខមូលិកវត្ថុស្មិម្បិ វិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ជោ។
ចត្តារោ បន មាសេ រុក្ខមូលសេនាសនំ បដិក្ខិត្តមេវ។

មជ្ជមសវត្ថុស្មី តិកោជិបរិសុទ្ធន្តិ តិហិ កោជិហិ បរិសុទ្ធី, ទិដ្ឋាទីហិ
អបរិសុទ្ធិហិ វិហិតន្តិ អត្តោ។ តេនេវាហ - “អទិដ្ឋំ, អសុតំ, អបរិសន្តិត”ន្តិ។
តត្ថ “អទិដ្ឋំ” នាម ភិក្ខុនំ អត្តាយ មិគមច្ឆេ វេទិត្វា គយ្ហមានំ អទិដ្ឋំ។ “អសុតំ”
នាម ភិក្ខុនំ អត្តាយ មិគមច្ឆេ វេទិត្វា គហិតន្តិ អសុតំ។ “អបរិសន្តិតំ” បន
ទិដ្ឋបរិសន្តិតំ សុតបរិសន្តិតំ តទុកយវិមុត្តបរិសន្តិតញ្ច ញត្វា តត្ថិបក្ខតោ
ជានិតត្ថំ។ កថំ? ឥធនិក្ខុ បស្សន្តិ មនុស្ស ជាលវាគ្យវាទិហត្ថេ គាមតោ វ
និក្ខមន្តេ អរញ្ញោ វាវិចរន្តេ, ទុតិយទិវសេ ច នេសំ តំ គាមំ បិណ្ឌាយ បរិដ្ឋានំ

សមច្ឆម៌សំ បិណ្ឌាចាតំ អភិហារន្តិ។ តេ តេន ធិដ្ឋេន បរិសន្តិ “ភិក្ខុនំ នុខោ
អត្ថាយ កត” ន្តិ ៩ធំ ធិដ្ឋបរិសន្តិតំ, នាម ឯតំ គហេតុំ ន វដ្តតិ។ យំ ឯវំ
អបរិសន្តិតំ តំ វដ្តតិ។ សចេ បន តេ មនុស្ស “កស្មា, ភន្តេ, ន គណ្ហាថា” តិ បុច្ឆិត្វា
តមត្ថំ សុត្វា “នយិធំ, ភន្តេ, ភិក្ខុនំ អត្ថាយ កតំ, អម្ពេហិ អត្ថនោ អត្ថាយ វា
រាជយុត្តាធិនំ អត្ថាយ វា កត” ន្តិ វធន្តិ កប្បតិ។

នហោវ ខោ ភិក្ខុ បស្សន្តិ; អបិច សុណន្តិ, មនុស្ស កិរ ជាលវាគុរាធិហត្ថា
គាមតោ វា និក្ខមន្តិ, អរញ្ញោ វា វិចរន្តិ” តិ។ ធុតិយធិវសេ ច នេសំ តំ គាមំ
បិណ្ឌាយ បរិជ្ជានំ “ភិក្ខុនំ នុខោ អត្ថាយ កត” ន្តិ ៩ធំ “សុតបរិសន្តិតំ” នាម។
ឯតំ គហេតុំ ន វដ្តតិ, យំ ឯវំ អបរិសន្តិតំ តំ វដ្តតិ។ សចេ បន តេ មនុស្ស
“កស្មា, ភន្តេ, ន គណ្ហាថា” តិ បុច្ឆិត្វា តមត្ថំ សុត្វា “នយិធំ, ភន្តេ, ភិក្ខុនំ អត្ថាយ
កតំ, អម្ពេហិ អត្ថនោ អត្ថាយ វា រាជយុត្តាធិនំ អត្ថាយ វា កត” ន្តិ វធន្តិ
កប្បតិ។

នហោវ ខោ បន ភិក្ខុ បស្សន្តិ, ន សុណន្តិ; អបិច ខោ តេសំ គាមំ បិណ្ឌាយ
បរិជ្ជានំ បត្តំ គហេត្វា សមច្ឆម៌សំ បិណ្ឌាចាតំ អភិសន្តិវិត្វា អភិហារន្តិ, តេ
បរិសន្តិ “ភិក្ខុនំ នុខោ អត្ថាយ កត” ន្តិ ៩ធំ “តទុកយវិមុត្តបរិសន្តិតំ” នាម។
ឯតំ គហេតុំ ន វដ្តតិ។ យំ ឯវំ អបរិសន្តិតំ តំ វដ្តតិ។ សចេ បន តេ មនុស្ស
“កស្មា, ភន្តេ, ន គណ្ហាថា” តិ បុច្ឆិត្វា តមត្ថំ សុត្វា “នយិធំ, ភន្តេ, ភិក្ខុនំ អត្ថាយ
កតំ អម្ពេហិ អត្ថនោ អត្ថាយ វា រាជយុត្តាធិនំ អត្ថាយ វា កតំ បវត្ថម៌សំ វា
កប្បិយមេវ លភិត្វា ភិក្ខុនំ អត្ថាយ សម្មាធិត” ន្តិ វធន្តិ កប្បតិ។ មតានំ
បេតកិច្ចត្ថាយ មជ្ឈលាធិនំ វា អត្ថាយ កតេបិ ឯសេវ នយោ។ យំ យញ្ញិ
ភិក្ខុនំ យេវ អត្ថាយ អកតំ, យត្ថ ច និព្វេមតិកោ ហោតិ, តំ សព្វំ កប្បតិ។

សេចក្តី បន្ត ឯកស្តី វិហារ ភិក្ខុ ឧទ្ទិស្ស កតំ ហោតិ, តេ ច អត្ថនោ អត្ថាយ
កតការំ ន ជានន្តិ, អញ្ញោ ជានន្តិ។ យេ ជានន្តិ, តេសំ ន វដ្តតិ, ឥតវេសំ វដ្តតិ។
អញ្ញោ ន ជានន្តិ, តេយេវ ជានន្តិ, តេសំយេវ ន វដ្តតិ, អញ្ញោសំ វដ្តតិ។ តេបិ
អម្ពាភំ អត្ថាយ កតន្តិ ជានន្តិ, អញ្ញោបិ ឯតេសំ អត្ថាយ កតន្តិ ជានន្តិ,
សព្វេសម្មិ ន វដ្តតិ, សព្វេ ន ជានន្តិ, សព្វេសម្មិ វដ្តតិ។ បញ្ចសុ ហិ
សហធម្មិកេសុ យស្ស វា តស្ស វា អត្ថាយ ឧទ្ទិស្ស កតំ, សព្វេសំ ន កប្បតិ។

សេចក្តី បន្ត កោចិ ឯកំ ភិក្ខុ ឧទ្ទិស្ស ចាលំ វដ្តត្វា តស្ស បត្តំ បូរេត្វា ទេតិ,
សោ ច អត្ថនោ អត្ថាយ កតការំ ជានំយេវ គហេត្វា អញ្ញស្ស ភិក្ខុនោ ទេតិ,
សោ តស្ស សធាយ បរិភូញ្ចតិ, កស្ស អាបត្តិតិ? ទិន្នម្មិ អនាបត្តិ។ យញ្ញិ
ឧទ្ទិស្ស កតំ តស្ស អភុត្តតាយ អនាបត្តិ, ឥតវស្ស អជាននតាយ។
កប្បិយមំសស្ស ហិ បដិគ្គហាលោ អាបត្តិ នត្តិ។ ឧទ្ទិស្ស កតញ្ញោ អជានិត្វា
ភុត្តស្ស បច្ឆា ញ្ញាត្វា អាបត្តិទេសនាកិច្ចំ នាម នត្តិ, អកប្បិយមំសំ បន
អជានិត្វា ភុត្តេន បច្ឆា ញ្ញាត្វាបិ អាបត្តិ ទេសេតញ្ញា, ឧទ្ទិស្ស កតញ្ញោ ញ្ញា
ភុញ្ញោតោវ អាបត្តិ។ អកប្បិយមំសំ អជានិត្វា ភុញ្ញន្តស្សាបិ អាបត្តិយេវ។ តស្មា
អាបត្តិភិក្ខុកេន រូបំ សល្លក្ខេន្តេនបិ បុច្ឆិត្វាវ មំសំ បដិគ្គហេតញ្ញំ។
បរិភោគកាលេ បុច្ឆិត្វា បរិភូញ្ចស្សមីតិ វា គហេត្វា បុច្ឆិត្វាវ បរិភូញ្ចតញ្ញំ។
កស្មា? ធុរិញ្ញោយ្យត្តា។ អច្ឆមំសំ ហិ សូករមំសសទិសំ ហោតិ, ធិបិមំសាទិនិបិ
មិគមំសាទិសទិសានិ, តស្មា បុច្ឆិត្វា គហាលាមេវ វត្តន្តិ វទន្តិ។

ហឿន ឧទ្ទេត្តាតិ តុដ្ឋោ ចេវ ឧទ្ទេតកាយចិត្តោ ច ហុត្វា។ សោ កិវ “ន ភគវា
ឥមាទិ បញ្ចវត្តនិ អនុជានាតិ, ឥទានិ សក្ខិស្សមិ សង្ឃភេទំ កាតុ”ន្តិ
កោកាលិកស្ស ឥន្ទ្រតាការំ ទស្សេត្វាយថាវិសំ វា ខាទិត្វា រដ្ឋយា វា ឧត្តន្ទិត្វា
សត្តំ វា អាហរិត្វា មរិតុកាមោ បុរិសោវិសាទីសុ អញ្ញាតរំ លភិត្វា តប្បច្ចយា

អាសន្នម្យី មរណទុក្ខំ អជានន្តោ ហដ្ឋោ ឧទក្កោ ហោតិ; ឯវមេវ
សង្ឃកេនបច្ចយា អាសន្នម្យី អវិច្ឆិម្ហំ និព្វត្តិត្វា បដិសំវេទនីយំ ទុក្ខំ អជានន្តោ
“លទ្ធា នានិ មេ សង្ឃកេនស្ស ឧបាយោ” តិ ហដ្ឋោ ឧទក្កោ សបរិសោ
ឧដ្ឋាយាសនា តេនេវ ហដ្ឋភាវេន ភកវន្តំ អភិវាទេត្វា បទក្ខិណំ កត្វា បក្កាមិ។

តេ មយំ ឥមេហិ បញ្ចហិ វត្ថុហិ សមាធាយ វត្តាមាតិ ឯត្ថ បន “ឥមា និ
បញ្ច វត្ថុនី” តិ វត្ថុព្រូបិ តេ មយំ ឥមេហិ បញ្ចហិ វត្ថុហិ ជនំ សញ្ញាបេស្សមាតិ
អភិណ្ណំ បរិវិតក្កវសេន វិភត្តិវិបល្លាសំ អសល្លក្ខេត្វា អភិណ្ណំ
បរិវិតក្កានុវបមេវ “តេ មយំ ឥមេហិ បញ្ចហិ វត្ថុហិ” តិ អាហា, យថា តំ
វិក្ខិត្តចិត្តោ។

ធុតា សល្លេខវុត្តិនោតិ យា បដិបទា កិលេសេ ធុនាតិ, តាយ
សមន្មាគតត្តា ធុតា។ យា ច កិលេសេ សល្លិខតិ, សា ឯតេសំ វុត្តិតិ
សល្លេខវុត្តិនោ។

ពាហុលិកោតិ ជីវរាជីនំ បច្ចយានំ ពហុលភាវោ ពាហុល្លំ, តំ ពាហុល្លមស្ស
អត្ថិ, តស្មី វា ពាហុល្លេ និយុត្តោ បិតោតិ ពាហុលិកោ។ ពាហុល្លាយ ចេតេតីតិ
ពាហុលត្តាយ ចេតេតិ កប្បេតិ បកប្បេតិ។ កថញ្ញា នាម មយ្ហញ្ញ សាវកានញ្ញ
ជីវរាជីនំ បច្ចយានំ ពហុលភាវោ ភវេយ្យាតិ ឯវំ ឧស្សក្កមាបន្នោតិ
អធិប្បាយោ។ ចក្កកេនាយាតិ អាណាកេនាយ។

ធម្មំ កថំ កត្វាតិ ខន្ធកេ វុត្តនយេន “អលំ, ទេវទត្ថ, មា តេ វុច្ចិ
សង្ឃកេនោ។ គរុកោ ខោ, ទេវទត្ថ, សង្ឃកេនោ។ យោ ខោ, ទេវទត្ថ, សមគ្គំ
សង្ឃំ ភិណ្ឌតិ, កប្បជ្ជិកំ កិព្វិសំ បសវតិ, កប្បំ និរយម្ហិ បច្ចតិ, យោ ច ខោ,
ទេវទត្ថ, ភិណ្ឌំ សង្ឃំ សមគ្គំ ករោតិ, ព្រាហ្មំ បុព្វំ បសវតិ, កប្បំ សគ្គម្ហិ

មោទតី"តិ (ចូឡ្យវ. ៣៤៣) ឯវមាទិកំ អនេកប្បការំ នេវទត្តស្ស ច ភិក្ខុនព្វា
តទនុច្ឆរិកំ តទនុលោមិកំ ធម្មំ កថំ កត្វា។

៤១១. សមគ្គស្សាទិ សហិតស្ស ចិត្តន ច សរីរេន ច អវិយុត្តស្សាទិ អត្ថោ។
បទភាជនេបិ ហិ អយមេវ អត្ថោ ទស្សិតោ។ សមាទសំវាសកោតិ ហិ វទតា
ចិត្តន អវិយោកោ ទស្សិតោ ហោតិ។ សមាទសីមាយំ បិតោតិ វទតា សរីរេន។
កថំ? សមាទសំវាសកោ ហិ លទ្ធិនាទាសំវាសកេន វា កម្មនាទាសំវាសកេន វា
វិវហិតោ សមចិត្តតាយ ចិត្តន អវិយុត្តោ ហោតិ។ សមាទសីមាយំ បិតោ
កាយសាមគ្គីនាទតោ សរីរេន អវិយុត្តោ។

កេទនសំវត្ថុនិកំ វា អធិករណ្ឌន្តិ កេទនស្ស សង្ឃកេទស្ស អត្ថាយ
សំវត្ថុនិកំ ការណំ។ ឥមស្មិត្តា ឌីកាសេ “កាមហេតុ កាមនិទានំ
កាមាធិករណ្ឌ”ន្តិអាទិសុ (ម. និ. ១.១៦៨) វិយ ការណំ អធិករណ្ឌន្តិ
អធិប្បតំ។ តព្វា យស្មា អជ្ឈាសវិដំ ហោតិ, តស្មា បទភាជនេ “អជ្ឈាស
កេទករវត្ថុនិ”តិ វុត្តំ។ តានិ បន “ឥដ្ឋចាលិ, ភិក្ខុ អធម្មំ ធម្មោតិ
ធិបតី”តិអាទិនា (ចូឡ្យវ. ៣៥២) នយេន ខន្ធកេ អាគតានិ, តស្មា តត្រេវ នេសំ
អត្ថំ វណ្ណាយិស្សម។ យោបិ ចាយំ ឥមាទិវត្ថុនិ និស្សាយ អបរេហិបិ កម្មេន,
ឧទ្ទេសេន, វេហារេន, អនុសាវនាយ, សលាកក្កាហោនាតិ បញ្ចហិ ការណេហិ
សង្ឃកេទោ ហោតិ, តម្បិ អាគតដ្ឋានេយេវ បកាសយិស្សម។ សង្ឃេបតោ បន
កេទនសំវត្ថុនិកំ វា អធិករណ្ឌំ សមាទាយាតិ ឯត្ថ សង្ឃកេទស្ស អត្ថាយ
សំវត្ថុនិកំ សង្ឃកេទនិប្បត្តិសមត្ថំ ការណំ គហេត្វាតិ ឯវមត្ថោ វេទិតព្ពោ។
បគ្គយ្ហាតិ បគ្គហិតំ អពុស្សិតំ ចាកដំ កត្វា។ តិដ្ឋេយ្យាតិ យថាសមាទិន្នំ
យថាបគ្គហិតមេវ ច កត្វា អន្ធម្យ។ យស្មា បន ឯវំ បគ្គណ្ណាតា តិដ្ឋតា ច តំ

ដ៏បិតព្រាវ អប្បជិនិស្សន្នញ្ច ហោតិ, តស្មា បទភាជនេ “ធិបេយ្យា”តិ ច
“នប្បជិនិស្សន្នេយ្យា”តិ ច វុត្ថំ។

ភិក្ខុហិ ឯវមស្ស វចនិយោតិ អញ្ញេហិ លង្គិហិ ភិក្ខុហិ ឯវំ វត្ថុញ្ញោ ភវេយ្យ។
បទភាជនេ ចស្ស យេ បស្សន្តិ យេ សម្មា បគ្គយ្ហ តិជ្ឈន្តំ បស្សន្តិ យេ
សុណន្តិ យេ បិ “អសុកស្មី នាម វិហារេ ភិក្ខុ ភេទនសំវត្ថនិកំ អធិការណំ
សមាទាយ បគ្គយ្ហ តិជ្ឈន្តិ”តិ សុណន្តិ។

សមេតាយស្មា សង្ឃេនាតិ អាយស្មា សង្ឃេន សទ្ធិ សមេតុ សមាគម្មតុ
ឯកលទ្ធិកោ ហោតូតិ អត្ថោ។ កី ការណា? សមគ្គោ ហិ សង្ឃោ
សម្មាទមាណោ អវិវទមាណោ ឯកុទ្ទេសោ ជាសុ វិហារតីតិ។

តត្ថ សម្មាទមាណោតិ អញ្ញមញ្ញំ សម្មត្តិយា សដ្ឋមោទមាណោ។
អវិវទមាណោតិ “អយំ ធម្មោ, នាយំ ធម្មោ”តិ ឯវំ នវិវទមាណោ។ ឯកោ ឧទ្ទេសោ
អស្សាតិ ឯកុទ្ទេសោ, ឯកតោ បវត្តចាតិមោក្ខុទ្ទេសោ, នវិសុត្តិ អត្ថោ។ ជាសុ
វិហារតីតិ សុខំ វិហារតិ។

ឥច្ឆេតំ កុសលន្តិ ឯតំ បជិនិស្សន្ននំ កុសលំ ខេមំ សោត្តិភារោ តស្ស
ភិក្ខុនោ។ នោ ចេ បជិនិស្សន្នតិ អាបត្តិ ទុក្ខជស្សាតិ តិក្ខុត្ថំ វុត្ថស្ស
អប្បជិនិស្សន្នតោ ទុក្ខជំ។ សុត្វា ន វទន្តិ អាបត្តិ ទុក្ខជស្សាតិ យេ សុត្វា ន វទន្តិ,
តេសម្មិ ទុក្ខជំ។ កីវទ្ធវេ សុត្វា អវទន្តានំ ទុក្ខជំ? ឯកវិហារេ តាវ វត្ថុពុំ នតិ។
អជ្ជកថាយំ បន វុត្ថំ “សមន្តា អទ្ធកាយោនេ ភិក្ខុនំ ភារោ។ ទ្ធពំ វា បណ្ណំ វា
បេសេត្វា វទតោបិ អាបត្តិមោក្ខោ នតិ។ សយមេវ គន្ធា ‘គរុកោ ខោ, អារុសោ,
សង្ឃកេនោ, មា សង្ឃកេនាយ, បរក្កមី’តិ និវាតេញ្ញោ”តិ។ បហោន្តេន បន
ទ្វរម្បិ គន្ធពុំ អភិលាធានញ្ញំ ទ្វរេបិ ភារោយេវ។

ឥតនាទី “ឯវញ្ញ សោភិតក្ខត្តិក្ខត្តិហិ វុច្ឆមាណោ” តិអាទិសុ អត្ថមត្តមេវ ឧស្សេត្តំ
“សោភិតក្ខត្តិ សង្ឃមជ្ឈម្មិ អាកក្ខត្តិ វត្តញ្ញោ” តិអាទិមាហា។ តត្ថ សង្ឃមជ្ឈម្មិ
អាកក្ខត្តិ តិ សេច បុរិមនយេន វុច្ឆមាណោ ន បដិទិស្សន្តិ ហិត្តេសុ ច ចាទេសុ
ច គហេត្វាបិ សង្ឃមជ្ឈម្មិ អាកក្ខត្តិ បុនបិ “មា អាយស្មា” តិអាទិនា នយេន
តិក្ខត្តំ វត្តញ្ញោ។

យាវតតិយំ សមនុភាសិតញ្ញោតិ យាវ តតិយំ សមនុភាសនំ តាវ
សមនុភាសិតញ្ញោ។ តីហិ សមនុភាសនកម្មវាចាហិ កម្មំ កាតព្វន្តំ វុត្តំ
ហោតិ។ បទភាជនេ បទស្ស អត្ថមេវ គហេត្វា សមនុភាសនវិធី ឧស្សេត្តំ “សោ
ភិតក្ខត្តិ សមនុភាសិតញ្ញោ។ ឯវញ្ញ បន, ភិតក្ខត្តិវេ, សមនុភាសិតញ្ញោ” តិអាទិ វុត្តំ។

៤០៤. តត្ថ ញត្តិយា ទុក្ខដំធូរិហិ កម្មវាចាហិ មុល្លច្ចយា បដិប្បស្សម្ពន្ធិតិ
យញ្ញា ញត្តិបរិយោសានេ ទុក្ខដំ អាបន្នោ, យេ ច ធូរិហិ កម្មវាចាហិ មុល្លច្ចយេ,
តា តិស្សោបិ អាបត្តិយោ “យស្ស នក្ខមតិ សោភាសេយ្យា” តិ ឯវំ យ្យ-
ការប្បត្ថមត្តាយ តតិយ កម្មវាចាយ បដិប្បស្សម្ពន្ធិ សង្ឃាទិសេសោយេវ
តិជ្ជតិ។ កី បន អាបន្នាបត្តិយោ បដិប្បស្សម្ពន្ធិ អនាបន្នាតិ? មហាសុមត្ថេរោ
តាវ វេទតិ “យោ អវសានេ បដិទិស្សន្តិស្សតិ, សោ តា អាបត្តិយោ ន អាបន្នតិ,
តស្មា អនាបន្នា បដិប្បស្សម្ពន្ធិ” តិ។ មហាបទុមត្ថេរោ បន លិដ្ឋបរិវត្តន
អសាធារណាបត្តិយោវិយ អាបន្នា បដិប្បស្សម្ពន្ធិ, អនាបន្នានំ កី
បដិប្បស្សន្តិយា” តិ អាហា។

៤០៥. ធម្មកម្មេ ធម្មកម្មសញ្ញាតិ តញ្ញោ សមនុភាសនកម្មំ ធម្មកម្មំ ហោតិ,
តស្មី ធម្មកម្មសញ្ញាតិ អត្ថោ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ ឥធសញ្ញា ន វត្តតិ, កម្មស្ស
ធម្មកត្តា ឯវ អប្បដិទិស្សន្តិ អាបន្នតិ។

២០៦. អសមនុភាសន្តស្សាតិ អសមនុភាសិយមាណស្ស
អប្បដិស្សន្តស្សាបិ សង្ឃាទិសេសេន អនាបត្តិ។

បដិស្សន្តស្សាតិ ញត្ថិតោ បុព្វេវា ញត្ថិត្វណោ វា ញត្ថិបរិយោសានេ វា
បឋមាយ វា អនុសាវនាយ ធុតិយាយ វា តតិយាយ វា យាវ យ្យ-ការំ ន
សម្មាបុណាតិ, តាវ បដិស្សន្តស្ស សង្ឃាទិសេសេន អនាបត្តិ។

អាទិកម្មិកស្សាតិ។ ឯត្ថ បន “ទេវទត្តោ សមគ្គស្ស សង្ឃស្ស ភេទាយ
បរក្កមិ, តស្មី វត្ថុស្មី”ន្តិ បរិវារេ (បរិ. ១៧) អាគតត្តា ទេវទត្តោ អាទិកម្មិកោ។
សោ ច ខោ សង្ឃភេទាយ បរក្កមនស្សេវ, ន អប្បដិស្សន្តស្ស។ ន ហិ តស្ស
តំ កម្មំ កតំ។ កថមិទំ ជានិតព្ពន្ធិ ចេ? សុត្តតោ។ យថា ហិ “អរិដ្ឋោ ភិក្ខុ
គទ្ធពាធិបុព្វោ យាវតតិយំ សមនុភាសនាយ ន បដិស្សន្តិ, តស្មី វត្ថុស្មី”ន្តិ
បរិវារេ (បរិ. ១២១) អាគតត្តា អរិដ្ឋស្ស កម្មំ កតន្តិ បញ្ញាយតិ, ន តថា
ទេវទត្តស្ស។ អថាបិស្ស កតេន ភវិតព្ពន្ធិ កោចិ អត្តនោ រុចិមត្តេន វេទេយ្យ,
តថាបិ អប្បដិស្សន្តនេ អាទិកម្មិកស្ស អនាបត្តិ នាម នត្ថិ។ ន ហិ បញ្ញត្តំ
សិក្ខាបទំ វិភិក្កមន្តស្ស អញ្ញាត្រ ឧទ្ទិស្ស អនុញ្ញាតតោ អនាបត្តិ នាម ទិស្សតិ។
យម្បិ អរិដ្ឋសិក្ខាបទស្ស អនាបត្តិយំ “អាទិកម្មិកស្សា”តិ ចោត្តកេសុ លិខិតំ,
តំ បមាទលិខិតំ។ បមាទលិខិតភារោ ចស្ស “បឋមំ អរិដ្ឋោ ភិក្ខុ ចោទេតព្ពោ,
ចោទេត្វា សារេតព្ពោ, សារេត្វា អាបត្តិ រោបេតព្ពោ”តិ (ចូឡវ. ៦៥) ឯវំ
កម្មក្ខន្ធកេ អាបត្តិរោបនវចនតោ វេទិតព្ពោ។

ឥតិ ភេទាយ បរក្កមនេ អាទិកម្មិកស្ស ទេវទត្តស្ស យស្មា តំ កម្មំ ន កតំ,
តស្មាស្ស អាបត្តិយេវ ន ជាតា។ សិក្ខាបទំ បន តំ អារព្ព បញ្ញត្តន្តិ កត្វា
“អាទិកម្មិកោ”តិ វុត្តោ។ ឥតិ អាបត្តិយា អភាវតោយេវស្ស អនាបត្តិ វុត្តោ។
សា បនេសា កិញ្ញាបិ អសមនុភាសន្តស្សាតិ ឥមិនាវ សិទ្ធា, យស្មា បន

អសមនុភាសន្តោ នាម យស្ស កេវលំ សមនុភាសនំ ន ករោត្តិ, សោ វុច្ចតិ, ន
អាទិកម្មិកោ។ អយញ្ច ទេវទត្តោ អាទិកម្មិកោយេវ, តស្មា
“អាទិកម្មិកស្ស” តិ វុត្ថំ។ ឯតេនុចាយេន ឋបេត្វា អវិជ្ជសិក្ខាបទំ
សព្វសមនុភាសនាសុ វិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ចោ។ សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានមេវ។

សមុជ្ជានាទីសុ តិវុទ្ធិកំ ឯកសមុជ្ជានំ, សមនុភាសនសមុជ្ជានំ នាមមេតំ,
កាយវាចាចិត្តតោ សមុជ្ជាតិ។ បដិទិស្សន្ទាមីតិ កាយវិការំ វា វចីភេទំ វា
អករោន្តស្សេវ បន អាបជ្ជនតោ អភិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវដ្ឋំ,
កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, ទុក្ខវេទនន្តិ។

បឋមសង្ឃភេទសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១១. ទុតិយសង្ឃភេទសិក្ខាបទវណ្ណានា

៤១៧-៨. តេន សមយេន ពុទ្ធា ភគវាតិ ទុតិយសង្ឃភេទសិក្ខាបទំ។ តត្ថ
អនុវត្តកាតិ តស្ស ទិដ្ឋិខន្តិវុច្ចិក្កហលោន អនុបដិបទ្គនកា។ វគ្គំ
អសាមគ្គិបក្ខិយវចនំ វេទន្តិតិ វគ្គវាទកា។ បទភាជនេ បន “តស្ស វណ្ណាយ
បក្ខាយ ឋិតា ហោន្តិ” តិ វុត្ថំ, តស្ស សង្ឃភេទាយ បរក្កមន្តស្ស វណ្ណត្ថាយ ច
បក្ខវុឌ្ឍិអត្ថាយ ច ឋិតាតិ អត្ថោ។ យេ ហិ វគ្គវាទកា, តេ និយមេន វ្យាទិសា
ហោន្តិ, តស្មា ឯវំ វុត្ថំ។ យស្មា បន តិណ្ណំ ឧទ្ធចំ កម្មារហា ន ហោន្តិ, ន ហិ សង្ឃោ
សង្ឃស្ស កម្មំ ករោតិ, តស្មា ឯកោ វា ទេ វា តយោ វាតិ វុត្ថំ។

ជានាតិ នោតិ អម្ពាភំ ធន្ទាទីនិ ជានាតិ។ ភាសតីតិ “ឯវំ ករោមា” តិ
អម្ពេហិ សន្និ ភាសតិ។ អម្ពាកម្មេតំ ខមតីតិ យំ សោ ករោតិ, ឯតំ អម្ពាកម្មិ
វុច្ចតិ។

សមេតាយស្មន្តានំ សង្ឃនាតិ អាយស្មន្តានំ ចិត្តំ សង្ឃន សទ្ធិំ សមេតុ
សមាគម្មតុ, ឯកីការំ យាតូតិ វុត្តំ ហោតិ។ សេសមេតុ បឋមសិក្ខាបទេ
វុត្តនយត្តា ឧត្តានត្តត្តា ច ចាកជមេវ។

សមុដ្ឋានាធិនិបិ បឋមសិក្ខាបទសទិសានេវាតិ។

ទុតិយសង្ឃកេទសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១២. ទុត្តចសិក្ខាបទវណ្ណានា

៤២៤. តេន សមយេន ពុទ្ធាភគវាតិ ទុត្តចសិក្ខាបទំ។ តត្ថ អនាចារំ
អាចរតីតិ អនេកប្បការំ កាយវិចារីតិក្កមំ ករោតិ។ កី នុ ខោ នាមាតិ
វម្ពនវចនមេតំ។ អហំ ខោ នាមាតិ ឧក្កំសវចនំ។ តុម្ពេ វទេយ្យន្តិ “ឥទំ ករោថ,
ឥទំ មា ករោថា”តិ អហំ តុម្ពេ វត្ថុំ អវហាមីតិ ទស្សេតិ។ កស្មាតិ ចេ? យស្មា
អម្ពាភំ ពុទ្ធាភគវា កណ្តាកំ អារុយ្ហ មយា សទ្ធិំ និក្ខមិត្វា
បព្ពជិតោតិ ឯវមាទិមត្តំ សន្ធាយាហ។ “អម្ពាភំ ធម្មោ”តិ វត្វា បន អត្តនោ
សន្តកភាវេ យុត្តិ ទស្សេន្តោ “អម្ពាភំ អយ្យបុត្តន ធម្មោ អភិសមិតោ”តិ
អាហ។ យស្មា អម្ពាភំ អយ្យបុត្តន ចតុសច្ចធម្មោ បជីវិទ្ធោ, តស្មា ធម្មាបិ
អម្ពាភន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ សង្ឃំ បន អត្តនោ វេរបក្ខេ បិតំ មញ្ញមា នោ អម្ពាភំ
សង្ឃាតិ ន វទតិ។ ឧបមំ បន វត្វា សង្ឃំ អបសានេតុកាមោ “សេយ្យថាបិ
នាមា”តិ អាទិមាហ។ តិណាកជ្ជបណ្ណាសជន្តិ តត្ថ តត្ថ បតិទំ តិណាកជ្ជបណ្ណំ។
អថ វា តិណាញា និស្សាវកំ លហុកំ កជ្ជញា តិណាកជ្ជំ។ បណ្ណាសជន្តិ
បុរាណបណ្ណំ។ ឧស្សាវេយ្យាតិ វាសី ករេយ្យ។

បព្ពតេយ្យាតិ បព្ពតប្បកវា, សា ហិ សីយសោតា ហោតិ, តស្មា តមេវ
គណ្ហាតិ។ សង្ឃសេវាលបណាកន្តិ ឯត្ថ សង្ឃាតិ ធីយមូលកោ បណ្ណាសេវាលោ

វុច្ចតិ។ សេវាលោតិ នីលសេវាលោ, អវសេសោ ឧទកបប្បជកតិលពីជកាទិ
សញ្ញាបិ បណាកោតិ សង្ឃំ គច្ចតិ។ ឯកតោ ឧស្សវិតាតិ ឯកជ្ជានេ កេនាបិ
សម្បណ្ឌិតា រាសីកតាតិ ទស្សតិ។

៤២៥-៦. ទុព្ពចជាតិកោតិ ទុព្ពចសភាវោ វត្ថុំ អសក្កុណោយ្យោតិ អត្ថោ។
បទភាជនេបិស្ស ទុព្ពចោតិ ទុក្ខេន កិច្ចេន វេទិតញ្ញោ, ន សក្កា សុខេន វត្ថុត្ថិ
អត្ថោ។ ទោវចស្សករណេហិតិ ទុព្ពចការករណីយេហិ, យេ ធម្មា ទុព្ពចំ បុគ្គលំ
ករោន្តិ, តេហិ សមន្នាគតោតិ អត្ថោ។ តេ បន “កតមេ ច, អារុសោ,
ទោវចស្សករណា ធម្មា? ឥធារុសោ, ភិក្ខុ ចាបិច្ឆោ ហោតិ” តិអាទិនា នយេន
បដិចាជិយា អនុមានសុត្ថ (ម. និ. ១.១៨១) អាគតា ចាបិច្ឆតា,
អត្ថក្កំសកបវវម្ភកតា, កោជនតា, កោជហេតុ ឧបនាហិតា,
កោជហេតុអភិសង្កិតា, កោជហេតុកោជសាមន្តវាចានិច្ឆារណាតា, ចោទកំ
បដិច្ចរណាតា, ចោទកំ អបសាទនតា, ចោទកស្ស បច្ឆារោបនតា, អញ្ជេន
អញ្ជំបដិចរណាតា, អបនានេន ន សម្មាយនតា, មក្ខិបឡាសិតា,
ឥស្សក៏មច្ឆវិតា, សឋមាយាវិតា, ជន្ទាតិមាទិតា,
សន្និដ្ឋិបរាមាសិអាធានគ្គហិទុប្បជិនិស្សគ្គិតាតិ ឯក្ខនវីសតិ ធម្មា វេទិតញ្ញា។

ឱវាទំ នក្ខមតិ ន សហតីតិ អក្ខមោ។ យថានុសិដ្ឋំ អប្បជិបជ្ជនតោ
បទក្ខិណោន អនុសាសនំ ន គណ្ណាតីតិ អប្បទក្ខិណាគ្គាហិ អនុសាសនំ។

ឧទ្ទេសបរិយាបន្នេស្វតិ ឧទ្ទេសេ បរិយាបន្នេសុ អន្តោគដេសុ។ “យស្ស
សិយា អាបត្ថិ, សោ អារិករេយ្យា” តិ ឯវំ សង្កហិតត្ថា អន្តោ ចាតិមោក្ខស្ស
វត្ថុមាទេស្វតិ អត្ថោ។ សហធម្មិកំ វុច្ចមាទោតិ សហធម្មិកេន វុច្ចមាទោ
ករណេត្ថ ឧបយោគវចនំ, បញ្ចាហិ សហធម្មិកេហិ សិក្ខិតតត្ថត្ថា តេសំ វា

សន្តកត្តា សហធម្មកន្តិលទូនាមេន ពុទ្ធបញ្ញត្ថន សិក្ខាបទេន វុច្ចមាណោតិ
អត្ថោ។

វិរមថាយស្មន្តោ មម វចនាយាតិ យេន វចនេន មំ វទេ, តតោ មម
វចនតោ វិរមថ។ មា មំ តំ វចនំ វទេថាតិ វុត្ថំ ហោតិ។

វទតុ សហធម្មនាតិ សហធម្មកេន សិក្ខាបទេន សហធម្មេន វា អញ្ជ្រាណបិ
ចាសាទិកភាវសំវត្ថុនិកេន វចនេន វទតុ។ យទិទន្តិ វុឡិការណានិទស្សនត្ថ
និចាតោ។ តេន “យំ ឥទំ អញ្ញមញ្ញស្ស ហិតវចនំ អាបត្តិតោ វុជ្ជាបនញ្ច តេន
អញ្ញមញ្ញវចនេន អញ្ញមញ្ញវុជ្ជាបនេន ច សំវឡា បរិសា” តិ ឯវំ បរិសាយ
វុឡិការណំ ទស្សតំ ហោតិ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវ។

សមុដ្ឋានាទីនិ បឋមសង្ឃកេន ទសិសានេវាតិ។

ទុព្ពចសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១៣. កុលទូសកសិក្ខាបទវណ្ណានា

៤៣១. តេន សមយេន ពុទ្ធា ភគវាតិ កុលទូសកសិក្ខាបទំ។ តត្ថ
អស្សជិបុនព្ពសុកា នាមាតិ អស្សជិ ចេវ បុនព្ពសុកោ ច។ កីដាតិវិស្មិទ្ធិ
ឯវំនាមកេ ជនបទេ។ អាវាសិកា ហោន្តិ ឯវុត្ថ អាវាសោ ឯតេសំ អត្ថិ
អាវាសិកា។ “អាវាសោ” តិ វិហារោ វុច្ចតិ។ សោ យេសំ អាយត្តោ
នវកម្មករណបុរាណបដិសម្ពុរណាទិការហារតាយ, តេ អាវាសិកា។ យេ បន
កេវលំ វិហារេ វសន្តិ, តេ នេវាសិកាតិ វុច្ចន្តិ។ ឥមេ អាវាសិកា អហេសុំ។
អលទ្ធិនោ ចាបភិក្ខុតិ និល្លដ្ឋា លាមកភិក្ខុ, តេ ហិ ធព្ពគ្គិយានំ
ជេដ្ឋកធព្ពគ្គិយា។

សាវត្ថិយំ កិរ ធន ជនា សហាយកា “កសិកម្មាធិនិ ទុក្ខរាជិ, ហន្ត មយំ
សម្មា បព្ពជាម! បព្ពជន្តេហិ ច ឧប្បន្នេ កិច្ចេ និត្តរណាកដ្ឋានេ បព្ពជិតុំ វដ្តតិ” តិ
សម្មន្តយិត្វា ទិទ្ធិំ អគ្គសាវកានំ សន្តិកេ បព្ពជីសុ។ តេ បញ្ចវស្សា ហុត្វា មាតិកំ
បគុណំ កត្វា មន្តយីសុ “ជនបទោ នាម កធានិ សុភិក្ខោ ហោតិ កធានិ
ទុក្ខិក្ខោ, មយំ មា ឯកដ្ឋានេ វសិម្ហ, តីសុ ហ្វានេសុ វសាមា” តិ។ តតោ
បណ្ឌាកលោហិតកេ អាហំសុ - “អាវុសោ, សាវត្ថិ នាម សត្តបញ្ញាសាយ
កុលសតសហស្សេហិ អដ្ឋវុត្ថំ, អសីតិកាមសហស្សបដិមណ្ឌីតានំ
តិយោជនសតិកានំ ទិទ្ធិំ កាសិកោសលរដ្ឋានំ អាយមុខក្ខតា, តត្រ តុម្ហេ
ធុរដ្ឋានេយេវ បរិវេណានិ ការេត្វា អម្ពបនសនាឡិកេរាធិនិ រោបេត្វា បុប្ផេហិ
ច ជលេហិ ច កុលានិ សង្គណ្ឌាត្តា កុលទារកេ បញ្ចាជេត្វា បរិសំ វឡេថា” តិ។

មេត្តិយក្ខមជកេ អាហំសុ - “អាវុសោ, រាជគហំ នាម អដ្ឋាវសហិ
មនុស្សកោដិហិ អដ្ឋវុត្ថំ អសីតិកាមសហស្សបដិមណ្ឌីតានំ
តិយោជនសតិកានំ ទិទ្ធិំ អដ្ឋមគធ្រដ្ឋានំ អាយមុខក្ខតំ, តត្រ តុម្ហេ
ធុរដ្ឋានេយេវ... បេ... បរិសំ វឡេថា” តិ។

អស្សជិបុនព្វសុកេ អាហំសុ - “អាវុសោ, កីដាតិវ នាម ទិហិ មេយេហិ
អនុគ្គហិតោ តីណិ សស្សានិ បសវន្តិ, តត្រ តុម្ហេ ធុរដ្ឋានេយេវ បរិវេណានិ
ការេត្វា... បេ... បរិសំ វឡេថា” តិ។ តេ តថា អកំសុ។ តេសុ ឯកមេកស្ស
បក្ខស្ស បញ្ច បញ្ច ភិក្ខុសតានិ បរិវារា, ឯវំ សមធិកំ ទិយឡភិក្ខុសហស្សំ
ហោតិ។ តត្រ បណ្ឌាកលោហិតកា សបរិវារា សីលវន្តោវ ភគវតា សទ្ធិ
ជនបទចារិកម្មិ ចរន្តិ, តេ អកតវត្ថុំ ឧប្បាទេន្តិ, បញ្ញាត្តសិក្ខាបទំ បន ន មទ្ធិន្តិ,
តតេវ សព្វេ អលដ្ឋិនោ អកតវត្ថុញ ឧប្បាទេន្តិ, បញ្ញាត្តសិក្ខាបទញ មទ្ធិន្តិ, តេន
វុត្ថំ - “អលដ្ឋិនោ ចាបភិក្ខុ” តិ។

ឯវបុត្តិ ឯវជាតិកំ។ អនាចារំ អាចរន្តិភិ អនាចរិតតំ អាចរន្តិ, អកាតតំ
ករោត្តិ។ មាលាវច្ឆន្តិ តរុណាបុប្ផរុក្ខំ, តរុណាកា ហិ បុប្ផរុក្ខាបិ បុប្ផគន្ធាបិ
មាលាវច្ឆា ត្រូវ វុច្ឆន្តិ, តេ ច អនេកប្បការំ មាលាវច្ឆំ សយម្បិ រោចេន្តិ,
អញ្ញេនបិ រោចាបេន្តិ, តេន វុត្តំ - “មាលាវច្ឆំ រោចេន្តិបិ រោចាបេន្តិបិ” តិ។
សិញ្ញាភិ សយមេវ ឧទកេន សិញ្ញាភិ។ សិញ្ញាបេន្តិភិ អញ្ញេនបិ សិញ្ញាបេន្តិ។

ឯត្ថ បន អកប្បិយវោហារោ កប្បិយវោហារោ បរិយាយោ ឱកាសោ
និមិត្តកម្មន្តិ ឥមាទិ បញ្ចា ជានិតញ្ញានិ។ តត្ថ អកប្បិយវោហារោ នាម
អល្លហរិវាតានំ កោដ្ឋានំ កោដ្ឋាបនំ, អាវាជស្ស ខណានំ ខណាបនំ, មាលាវច្ឆស្ស
រោបនំ រោចាបនំ, អាឡិយា ពន្ធនំ ពន្ធាបនំ, ឧទកស្ស សេចនំ សេចាបនំ,
មាតិកាយ សម្មុទករណំ កប្បិយឧទកសិញ្ញានំ
ហត្ថមុខចាទេនាវនន្តានោទកសិញ្ញានន្តិ។ កប្បិយវោហារោ នាម “ឥមំ វុក្ខំ
ជាន, ឥមំ អាវាជំ ជាន, ឥមំ មាលាវច្ឆំ ជាន, ឯត្ថ ឧទកំ ជានា” តិ វចនំ
សុក្ខមាតិកាយ ឧដុករណាញ។ បរិយាយោ នាម “បណ្ឌិតេន នាម
មាលាវច្ឆាទយោ រោចាបេតញ្ញា នបិរស្សេវ ឧបការាយ សំវត្តន្តិ” តិអាទិវចនំ។
ឱកាសោ នាម កុទាលខណ៌ត្តាជិនិ ច មាលាវច្ឆេ ច គហេត្វា ឋានំ, ឯវំ បិតញ្ញា
សាមណេរោទយោ ទិស្វា បេរោ ការាបេតុការមាតិ គន្ធា ករោត្តិ។ និមិត្តកម្មំ
នាម កុទាល-ខណ៌ត្តិ-វាសិ-ជវសុ-ឧទកភាជនានិ អាហរិវា សមីបេ ឋបនំ។

ឥមាទិ បញ្ចាបិ កុលសង្កហត្ថាយ រោចនេ ន វុច្ឆន្តិ, ជលបរិភោគត្ថាយ
កប្បិយាកប្បិយវោហារាទ្វយមេវ ន វុច្ឆតិ, ឥតរត្តយំ វុច្ឆតិ។ មហាបច្ឆរិយំ បន
“កប្បិយវោហារោបិ វុច្ឆតិ។ យញ្ច អត្ថនោ បរិភោគត្ថាយ វុច្ឆតិ, តំ
អញ្ញបុគ្គលស្ស វា សង្ឃស្ស វា ចេតិយស្ស វា អត្ថាយបិ វុច្ឆតិ” តិ វុត្តំ។

អាវាមត្តាយ បន វនត្តាយ ច ឆាយត្តាយ ច អកប្បិយវេហារមត្តមេវ ន ច
វដ្តតិ, សេសំ វដ្តតិ, ន កេវលញ្ច សេសំ យំ កិញ្ចិ មាតិកម្មិ ឧដ្ឋំ កាតុំ
កប្បិយឧទកំ សិញ្ញតុំ ឆានកោដ្ឋកំ កត្វា ឆាយិតុំ ហត្ថចានមុខឆោវនុទកានិ
ច តត្ថ ឆឡេតុម្បិ វដ្តតិ។ មហាបច្ឆិយំ បន កុរុន្តិយញ្ច “កប្បិយបថវិយំ សយំ
រោបេតុម្បិ វដ្តតិ” តិ វុត្តំ។ អាវាមាធិអត្តាយ បន រោបិតស្ស វា រោចាបិតស្ស វា
ជលំ បរិភូតុម្បិ វដ្តតិ។

ឌីបិននឌីបិនាបនេ បកតិយាបិ ចាបិត្តិយំ។ កុលទូសនត្តាយ បន
ចាបិត្តិយញ្ចេវ ឧក្កជញ្ចេវ គន្ធនាធិសុ ច ឧវច្ឆនបរិយោសានេសុ
កុលទូសនត្តាយ អញ្ញត្តាយ វា ករោន្តស្ស ឧក្កជមេវ។ កស្មា? អនាចារត្តា,
“ចាបសមាចារោ” តិ ឯត្ថ វុត្តចាបសមាចារត្តា ច។ អាវាមាធិអត្តាយ
វុត្តរោបនេវិយ វត្ថុបូជនត្តាយ កស្មា ន អនាបត្តិ តិ ចេ? អនាបត្តិយេវ។ យថា
ហិ តត្ថ កប្បិយវេហារេន បរិយាយាធិហិ ច អនាបត្តិ តថា វត្ថុបូជនត្តាយបិ
អនាបត្តិយេវ។

ននុ ច តត្ថ “កប្បិយបថវិយំ សយំ រោបេតុម្បិ វដ្តតិ” តិ វុត្តន្តិ? វុត្តំ, ន បន
មហាអដ្ឋកថាយំ។ អថាបិ មញ្ញេយ្យាសិ ឥតរាសុ វុត្តម្បិ បមាណំ។
មហាអដ្ឋកថាយញ្ច កប្បិយឧទកសេចនំ វុត្តំ, តំ កថន្តិ? តម្បិ ន វិវុដ្ឋតិ។
តត្រ ហិ អវិសេសេន “វុត្តំ រោបេន្តិបិ រោចាបេន្តិបិ, សិញ្ញន្តិបិ សិញ្ញាបេន្តិបិ” តិ
វុត្តញ្ច “មាលាវច្ឆ” ន្តិ វនន្តោ ញ្ញាបេតិ “កុលសង្កហត្តាយ បុប្ផជលូបគមេវ
សន្ធាយេតំ វុត្តំ, អញ្ញត្រ បន បរិយាយោ អត្ថិ” តិ។ តស្មា តត្ថ បរិយាយំ, ឥធ ច
បរិយាយាភាវំ ញាត្វាយំ អដ្ឋកថាសុ វុត្តំ, តំ សុវុត្តមេវ។ វុត្តញ្ចេតំ -

“ពុទ្ធន ធម្មា វិនយោ ច វុត្តោ;
យោ តស្ស បុត្តេហិ តថេវ ញាតោ;

សោយេហិ តេសំ មតិមច្ឆជន្តា;
យស្មា បុរេ អដ្ឋកថា អកំសុ។

“តស្មា ហិ យំ អដ្ឋកថាសុ វុត្ថំ;
តំ វជ្ជយិ ត្វាន បមាទលេខំ;
សព្ពម្បិ សិក្ខាសុ សការវានំ;
យស្មា បមាណំ ឥធ បណ្ឌិតាន”ន្តិ។

សព្វំ វុត្ថនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ តត្ថ សិយា យទិ វុត្ថប្បជនត្ថាយបិ គន្ធានាទីសុ
អាបត្តិ, ហរណាទីសុ កស្មា អនាបត្តិ? កុលីត្ថំ អានិទំ អត្ថាយ ហរណតោ
ហរណាទីការេ ហិ វិសេសេត្វា តេ កុលីត្ថំ ទិដ្ឋិ អានិ វុត្ថំ, តស្មា ពុទ្ធាទីនំ អត្ថាយ
ហរន្តស្ស អនាបត្តិ។

តត្ថ ឯកតោវណ្ណិកន្តិ បុច្ឆានំ វណ្ណោ ឯកតោ កត្វា កតមាលំ។
ឧកតោវណ្ណិកន្តិ ឧកោហិ បស្សេហិ បុប្ផវណ្ណោ កត្វា កតមាលំ។
មញ្ជរិកន្តិ អានិសុ បន មញ្ជរិ វិយ កតា បុប្ផរិកតិ មញ្ជរិកាតិ វុច្ឆតិ។
វិជ្ជតិកាតិ សូចិយា វា សលាកាយ វា សិទ្ធិវា បុច្ឆាទីនិ វិជ្ជិត្វា កតា។
វជំសកោតិ វតំសកោ។ អាវេណ្ណាតិ កណ្ណិកា។ ឧវច្ឆនោតិ ហរសទិសំ ឧរេ
បេបនកបុប្ផធាមំ។ អយំ តាវ ឯត្ថ បទវណ្ណានា។

អយំ បន អាទិតោ បដ្ឋាយ វិត្តារេន អាបត្តិវិនិច្ឆយោ។ កុលទ្ធសនត្ថាយ
អកប្បិយបថវិយំ មាលាវច្ឆំ រោបេន្តស្ស ចាចិត្តិយញ្ចេវ ទុក្កជញ្ច, តថា
អកប្បិយវេហារេន រោចាបេន្តស្ស។ កប្បិយបថវិយំ រោបនេបិ រោចាបនេបិ
ទុក្កជមេវ។ ឧកយត្ថាបិ សកី អាណត្តិយា ពហុន្ទម្បិ រោបនេ ឯកមេវ
សចាចិត្តិយទុក្កជំ វា សុទ្ធទុក្កជំ វា ហោតិ។ បរិភោគត្ថាយ ហិ កប្បិយភូមិយំ

វា អកប្បិយភូមិយំ វា កប្បិយវេហារេន រោចាបនេ អនាបត្តិ។
អាវាមាទិអត្ថាយបិ អកប្បិយបថវិយំ រោបេន្តស្ស វា អកប្បិយវេចនេន
រោចាបេន្តស្ស វា ចាចិត្តិយំ។ អយំ បន នយោ មហាអដ្ឋកថាយំ ន សុដ្ឋវិកត្តោ,
មហាបច្ឆវិយំ វិកត្តោតិ។

សិញ្ញនសិញ្ញាបនេ បន អកប្បិយឧទកេន សព្ពត្ថ ចាចិត្តិយំ,
កុលទូសនបរិភោគត្ថាយ ទុក្ខជម្ងឺ។ កប្បិយេន តេសំយេវ ទិន្នមត្ថាយ
ទុក្ខជំ។ បរិភោគត្ថាយ ចេត្ថ កប្បិយវេហារេន សិញ្ញាបនេ អនាបត្តិ។
អាបត្តិដ្ឋានេ បន ធារាវច្ឆេទវសេន បយោគពហុលតាយ អាបត្តិពហុលតា
វេទិតញ្ញា។

កុលទូសនត្ថាយ ឌីចិនេនេ បុប្ផកណ្តាយ ទុក្ខជចាចិត្តិយានិ អញ្ញាត្ថ
ចាចិត្តិយានេវ។ ពហុនិ បន បុច្ឆានិ ឯកបយោគេន ឌីចិនេន្តោ បយោគវសេន
ការេតញ្ញោ។ ឌីចិនាបនេ កុលទូសនត្ថាយ សកី អាណាត្តោ ពហុម្បិ ឌីចិនតិ,
ឯកមេវ សចាចិត្តិយទុក្ខជំ, អញ្ញាត្ថ ចាចិត្តិយមេវ។

គន្ថនាទីសុ សញ្ញាបិ ន បុប្ផវិកតិយោ វេទិតញ្ញា - គន្ថិមំ, កោប្បិមំ, វេធិមំ,
វេហិមំ, បូរិមំ, វាយិមន្តិ។ តត្ថ “គន្ថិមំ” នាម សទណ្ហាកេសុ វា ឧប្បលបទុមាទីសុ
អញ្ញោសុ វា ធីយវណ្ណោសុ បុប្ផេសុ ទដ្ឋព្ពំ។ ទណ្ហាកេន ទណ្ហាកំ វណ្ណាន វា វណ្ណំ
គន្ថេត្វា កតមេវ ហិ គន្ថិមំ។ តំ ភិក្ខុស្ស វា ភិក្ខុនិយា វា កាតុម្បិ
អកប្បិយវេចនេន ការាបេតុម្បិ ន វដ្ឋតិ។ ឯវំ ជាន, ឯវំ កតេ សោភេយ្យ, យថា
ឯតានិ បុច្ឆានិ ន វិកិរិយន្តិ តថា ករោហិតិអាទិនា បន កប្បិយវេចនេន ការេតុ
វដ្ឋតិ។

“គោប្លឹម” នាម សុត្តន្ត វា វា កាដីហិ វា វស្សិកបុច្ឆាដីនំ
ឯកតោវណ្ណិកឧភតោវណ្ណិកមាលាវសេន គោប្លនំ, វាកំ វា វង្គំ វា ធិតុណំ
កត្វា តត្ថ អវណ្ណាកានិ នីបបុច្ឆាដីនិ បវេសេត្វា បដិចាជិយា ពន្ធន្តិ, ឯតម្បិ
គោប្លិមមេវ។ សព្វំ បុរិមនយេនេវ ន វដ្ឋតិ។

“វេធិមំ” នាម សវណ្ណាកានិ វស្សិកបុច្ឆាដីនិ វណ្ណាសុ, អវណ្ណាកានិ វា
វកុលបុច្ឆាដីនិ អន្តោធិន្ទេ សូចិតាលហិរាធិហិ វិនិវ្យាត្វា អារុនន្តិ, ឯតំ វេធិមំ
នាម, តម្បិ បុរិមនយេនេវ ន វដ្ឋតិ។ កេចិ បន កនលិក្ខន្ធម្ហិ កណ្ណាកេ វា
តាលហិរាធិនិ វា បវេសេត្វា តត្ថ បុច្ឆានិ វិវ្យាត្វា ឋបេន្តិ, កេចិ
កណ្ណាកសាខាសុ, កេចិ បុប្ផត្ថបុប្ផក្ខជាតារករណាត្ថំ ធនត្ថ ច ភិត្តិយព្វា
បវេសេត្វា ឋបិតកណ្ណាកេសុ, កេចិ ធម្មាសនវិចារេ ពន្ធកណ្ណាកេសុ, កេចិ
កណ្ណាការបុច្ឆាដីនិ សលាកាហិ វិវ្យាត្តិ, ធនត្ថាធិនត្ថំ វិយ ច ករោន្តិ, តំ
អតិឌំឡារិកមេវ។ បុប្ផវិវ្យាត្តំ បន ធម្មាសនវិចារេ កណ្ណាកម្មិ ពន្ធតុំ
កណ្ណាកាដីហិ វា ឯកបុប្ផម្បិ វិវ្យាតុំ បុប្ផេយេវ វា បុប្ផំ បវេសេតុំ ន វដ្ឋតិ។
ជាលវិចារេវេទិក-នាគនន្តក បុប្ផបដិច្ចកតាលបណ្ណាគុឡ កាដីនំ បន ធិន្ទេសុ
អសោកបិណ្ឌិយា វា អន្តរេសុ បុច្ឆានិ បវេសេតុំ ន ធាសោ។ ឯតំ វេធិមំ នាម ន
ហោតិ។ ធម្មវដ្តយម្បិ ឯសេវ នយោ។

“វេឋិមំ” នាម បុប្ផនាមបុប្ផហត្ថកេសុ ធន្តំ។ កេចិ ហិ មត្តកនាមំ ករោន្តា
ហោជ្ជា យដកាការំ ធនេស្សតុំ បុប្ផហិ វេឋន្តិ, កេចិ អដ្ឋជ្ជ វា ធន ធន វា
ឧប្បលបុច្ឆាដីនិ សុត្តន្ត វា វាកេន វា ធន្តាកេសុ ពន្ធត្វា ឧប្បលហត្ថកេ វា
បទុមហត្ថកេ វា ករោន្តិ, តំ សព្វំ បុរិមនយេនេវ ន វដ្ឋតិ។ សាមណោវេហិ
ឧប្បាដេត្វា ជលេ ឋបិតឧប្បលាធិនិ កាសាវេន កណ្ណិកម្មិ ពន្ធតុំ ន វដ្ឋតិ។
តេសំយេវ បន វាកេន វា ធន្តាកេន វា ពន្ធតុំ អំសកណ្ណិកំ វា កាតុំ វដ្ឋតិ។

អំសកណ្ឌិកា នាម ខន្ធ ប័តិកកាសាវស្ស ឧកោ អន្តោ អាហរិក្ខា កណ្ឌិកំ
កត្វា តស្មី បសិព្ភកេ វិយ បុច្ឆានិ បក្ខិបន្តិ, អយំ វុច្ឆតិ អំសកណ្ឌិកា, ឯតំ
កាតុំ វុជ្ជតិ។ ឧណ្ហាកេហិ បទុមិនិបណ្ណំ វិជ្ជិត្វា ឧប្បលាទីនិ បណ្ណេន វេបេត្វា
គណ្ហាន្តិ, តត្រាបិ បុច្ឆានំ ឧបរិ បទុមិនិបណ្ណាមេវ ពន្ធិតុំ វុជ្ជតិ។ ហេដ្ឋា ឧណ្ហកំ
បន ពន្ធិតុំ ន វុជ្ជតិ។

“**បូរិមំ**” នាម មាលាគុណោ ច បុប្ផបដេ ច ទដ្ឋព្ពំ។ យោ ហិ មាលាគុណោ
ចេតិយំ វា ពោធិ វា វេទិកំ វា បរិក្ខិបន្តោ បុន អានេត្វា បូរិមឋានំ អតិក្កាមេតិ,
ឯត្តាវតាបិ បូរិមំ នាម ហោតិ។ កោ បន វាទោ អនេកក្ខត្តំ បរិក្ខិបន្តស្ស,
នាគទន្ត-កន្តវេហិ បវេសេត្វា ហារន្តោ ឱលម្ពកំ កត្វា បុន នាគទន្តកំ
បរិក្ខិបតិ, ឯតម្បិ បូរិមំ នាម។ នាគទន្តកេ បន បុប្ផវលយំ បវេសេតុំ វុជ្ជតិ។
មាលាគុណោហិ បុប្ផបដំ ករោន្តិ។ តត្រាបិ ឯកមេវ មាលាគុណំ ហរិតុំ វុជ្ជតិ។
បុន បច្ឆាហារតោ បូរិមមេវ ហោតិ, តំ សព្ពំ បូរិមនយេនេវ ន វុជ្ជតិ។
មាលាគុណោហិ បន ពហូហិបិ កតំ បុប្ផធាមំ លភិក្ខុ អាសនមត្តកាធិសុ
ពន្ធិតុំ វុជ្ជតិ។ អតិធិយំ បន មាលាគុណំ ឯកវារំ ហរិត្វា វា បរិក្ខិបិត្វា វា បុន
អញ្ញស្ស ភិក្ខុនោ ធាតុំ វុជ្ជតិ។ តេនាបិ តថេវ កាតុំ វុជ្ជតិ។

“**វាយិមំ**” នាម បុប្ផជាលបុប្ផបដបុប្ផរូបេសុ ទដ្ឋព្ពំ។ ចេតិយេសុ បុប្ផជាលំ
ករោន្តស្ស ឯកមេកម្មំ ជាលន្និទ្ធផុក្កដំ។ ភិក្ខុច្ឆត្តពោធិត្ថម្ភាធិសុបិ ឯសេវ
នយោ។ បុប្ផបដំ បន បរេហិ បូរិតម្បិ វាយិតុំ ន លព្ពតិ។ កោប្លិមបុប្ផេហោវ
ហត្ថិអស្សាធិរូបកានិ ករោន្តិ, តានិបិ វាយិមដ្ឋានេ តិដ្ឋន្តិ។ បូរិមនយេនេវ សព្ពំ
ន វុជ្ជតិ។ អញ្ញោហិ កតបរិច្ឆេទេ បន បុច្ឆានិ វេបេន្តេន ហត្ថិអស្សាធិរូបកម្បិ
កាតុំ វុជ្ជតិ។ **មហាបច្ឆរិយំ** បន កលម្ពកេន អឡបន្នកេន ច សទ្ធិ
អដ្ឋបុប្ផិកតិយោ វុត្តា។ តត្ថ **កលម្ពកោតិ** អឡបន្នកន្តវេ

យដិកធាមឡើយម្តងកោរុត្តោ។ “អឡុយន្តកោ”តិ អឡុយន្តកោវេន
មាលាគុណាបរិក្ខេបោ។ តទុក្ខយម្បិ បូរិមេយេវ បរិដ្ឋំ។ កុរុន្តិយំ បន “ទេ តយោ
មាលាគុណោ ឯកតោ កត្វា បុប្ផធាមករណាម្បិ វាយិមំយេវា”តិ វុត្តំ។ តម្បិ ឥធន
បូរិមជ្ឈានេយេវ បរិដ្ឋំ, ន កេវលញ្ចា បុប្ផគុណធាមមេវ បិដ្ឋមយធាមម្បិ
កេណ្ឌកបុប្ផធាមម្បិ កុរុន្តិយំ វុត្តំ, ទេវតត្ថធាមម្បិ សិក្ខាបទស្ស សាធារណត្តា
ភិក្ខុនម្បិ ភិក្ខុនីនម្បិ នេវ កាតុំ ន កាវាបេតុំ វដ្តតិ។ បូជានិមិត្តំ បន
កប្បិយវេចនំ សព្ពត្ត វុត្តំ វដ្តតិ។ បរិយាយឱកាសនិមិត្តកម្មានិ វដ្តន្តិយេវ។

តុវដ្ឋន្តិតិ និបដ្ឋន្តិ។ លាសេន្តិតិ បីតិយា ឧប្បិលវមាណវិយ ឧដ្ឋហិត្វា
លាសិយនាជកំ នាដេន្តិ, វេចកំ ទេន្តិ។ នច្ឆន្តិយាបិ នច្ឆន្តិតិ យទា នាជកិត្តិ
នច្ឆតិ, តទា តេបិ តស្ស បុរតោ វា បច្ឆតោ វា គច្ឆន្តា នច្ឆន្តិ។ នច្ឆន្តិយាបិ
កាយន្តិតិ យទា សា នច្ឆតិ, តទា នច្ឆានុវបំ កាយន្តិ។ ឯស នយោ សព្ពត្ត។
អដ្ឋបទេបិ កិឡន្តិតិ អដ្ឋបទផលកេ ជូតំ កិឡន្តិ។ តថា ទសបទេ,
អាកាសេបីតិ អដ្ឋបទទសបទេសុវិយ អាកាសេយេវ កិឡន្តិ។
បរិហារបថេបីតិ ភូមិយំ នាធាបថមណ្ឌលំ កត្វា តត្ថ បរិហារិតព្ពបថំ
បរិហារន្តា កិឡន្តិ។ សន្តិកាយបិ កិឡន្តិតិ សន្តិកកិឡាយ កិឡន្តិ, ឯកជ្ឈំ
ឋេបិតា សារិយោ វា ចាសាណាសក្ខរាយោ វា អចាលេន្តា នខេនេវ អបទេន្តិ ថ
ឧបទេន្តិ ថ, សថេ តត្ថ កាចិ ចលតិ, បរាជយោ ហោតិ។ ខលីកាយាតិ
ជូតផលកេ ចាសកកិឡាយ កិឡន្តិ។ យដិកាយាតិ យដិកា វុច្ឆតិ
ទណ្ឌកកិឡា, តាយ កិឡន្តិ។ ទីយទណ្ឌកេន វស្សទណ្ឌកំ បហារន្តាវិចរន្តិ។

សលាកហត្ថនាតិ លាខាយ វា មញ្ញដ្ឋិយា វា បិដ្ឋឧទកេ វា សលាកហត្ថំ
តេមេត្វា “កី ហោត្វ”តិ ភូមិយំ វា ភិត្តិយំ វា តំ បហារិត្វា ហត្ថិអស្សាធិវុចានិ
ទស្សន្តា កិឡន្តិ។ អក្ខេនាតិ គុឡេន។ បដ្ឋបីវេនាតិ បដ្ឋបីវំ វុច្ឆតិ

បណ្ណាធាឡិកា, តំ ធម្មន្តា ក៏ឡើង្គិះ។ វុឌ្ឍិកេនាតិ តាមទានកាន់ ក៏ឡើងកេន
ខុទ្ទកនដ្ឋលេន។ មោក្ខចិកាយាតិ មោក្ខចិកា វុច្ឆតិ សម្បវរត្តកក៏ឡើង,
អាគាសេ វា ទណ្ឌំ គហេត្វា, ភូមិយំ វា សីសំ វេបេត្វា ហេដ្ឋបរិយភាវេន
បរិវត្តន្តា ក៏ឡើង្គិះ អត្តោ។ ចិដ្ឋុលកេនាតិ ចិដ្ឋុលកំ វុច្ឆតិ តាលបណ្ណាធិបា
កតំ វាតប្បហារេន បរិព្ពមនចក្កំ, តេន ក៏ឡើង្គិះ។ បត្តាឡិកេនាតិ បត្តាឡិកំ
វុច្ឆតិ បណ្ណាធាឡិ, តាយ វាលិកាធិនិ មិនន្តា ក៏ឡើង្គិះ។ វេកេនាតិ ខុទ្ទករេន។
ធនុកេនាតិ ខុទ្ទកធនុនា។

អក្ខរិកាយាតិ អក្ខរិកា វុច្ឆតិ អាគាសេ វា បិដ្ឋិយំ វា អក្ខរជាននក៏ឡើង,
តាយ ក៏ឡើង្គិះ។ មនេសិកាយាតិ មនេសិកា វុច្ឆតិ មនសា ចិន្តិតជាននក៏ឡើង,
តាយ ក៏ឡើង្គិះ។ យថាវដ្ឋេនាតិ យថាវដ្ឋំ វុច្ឆតិ កាលាកុណិកខញ្ញាធិនំ យំ យំ
វុដ្ឋំ តំ តំ បយោដេត្វា ទស្សនក៏ឡើង តាយ ក៏ឡើង្គិះ, វេលម្ពកាវិយ។ ហត្ថិស្មិម្បិ
សិក្ខន្តិ ហត្ថិធិមិត្តំ យំ សិប្បំ សិក្ខិតត្ថំ, តំ សិក្ខន្តិ។ ឯសេវ នយោ អស្សាធិសុ។
ធាវន្តិប័តិ បរម្ពុខា គច្ឆន្តា ធាវន្តិ។ អាធាវន្តិប័តិ យត្ថកំ ធាវន្តិ, តត្ថកមេវ
អភិម្ពុខា បុន អាគច្ឆន្តា អាធាវន្តិ។ និព្ពជ្ឈន្តិ មល្លយុទ្ធី ករោន្តិ។ នលាដិកម្បិ
ទេន្តិ តិ “សាធុ, សាធុ, ភគិនី” តិ អត្ថនោ នលាដេ អដ្ឋុលី វេបេត្វា តស្សា នលាដេ
វេបេន្តិ។ វិវិធម្បិ អនាចារំ អាចរន្តិ តិ អញ្ញម្បិ ចាឡិយំ អនាគតំ
មុខធិណ្ឌិមាធិវិវិធំ អនាចារំ អាចរន្តិ។

៤៣២. ចាសាធិកេនាតិ បសាទាវហេន, សារុប្បេន សមណានុច្ឆរិកេន។
អភិក្កន្តេនាតិ គមនេន។ បដិក្កន្តេនាតិ និវត្តនេន។ អាសោកិកេនាតិ បុរតោ
ទស្សនេន។ វិសោកិកេនាតិ ឥតោ ចិតោ ច ទស្សនេន។ សមិញ្ញតេនាតិ
បព្ពសន្តោចនេន។ បសាវតេនាតិ តេសំយេវ បសាវណេន។ សព្ពត្ថ
ឥត្ថម្ពុតាខ្យានត្ថេ ករណាវចនំ, សតិសម្បជញ្ញេហិ អភិសម្ពុតត្ថា ចាសាធិក

អភិក្កន្ត-បដិក្កន្ត-អាណិត-វិណិត-សមិញ្ញត-បសាវតោ ហុត្វាតិ វុត្តំ
ហោតិ។ ឱក្ខត្តចក្ខុតិ ហោជ្ជា-ខិត្តចក្ខុ។ វិយាបថសម្មន្នោតិ តាយ
ចាសាទិកអភិក្កន្តាទិតាយ សម្មន្នវិយាបថោ។

ក្លាយន្តិកោ អយំ។ អពលពលោវិយាតិ អពលោ កិរ ពោន្នោ វុច្ឆតិ,
អតិសយតេ ច ឥទំ អាមេឌិតំ, តស្មា អតិពោន្នោវិយាតិ វុត្តំ ហោតិ។
មន្ទមន្ទោតិ អភិក្កន្តាទិទំ អនុទ្ធតតាយ អតិមន្ទោ។ អតិសណ្ឋោតិ ឯវំ
គុណាមេវ ទោសតោ ទស្សន្តិ។ ភាកុដិកភាកុដិកោវិយាតិ ឱក្ខត្តចក្ខុតាយ
ភកុដិ កត្វា សង្ក្កជិតមុខោ កុបិតោវិយ វិចរតីតិ មញ្ញាមាណាវទន្តិ។ សណ្ឋោតិ
និបុណា, “អម្ព តាត ភគិនី”តិ ឯវំ ឧចាសកជនំ យុត្តជ្ជានេ ឧបនេតុំ ឆេកា, ន
យថា អយំ; ឯវំ អពលពលោវិយាតិ អធិប្បាយោ។ សខិលាតិ សាខល្យន
យុត្តា។ សុខសម្ភាសាតិ ឥទំ បុរិមស្ស ការណាវចនំ។ យេសញ្ញិ សុខសម្ភាសា
សម្មោទនីយកថា នេលា ហោតិ កណ្តាសុខា, តេ សខិលាតិ វុច្ឆន្តិ។ តេនាហំសុ
- “សខិលា សុខសម្ភាសា”តិ។ អយំ បនេត្ត អធិប្បាយោ - អម្ពាភំ អយ្យា
ឧចាសកេ ទិស្វា មធុរំ សម្មោទនីយំ កថំ កថេន្តិ, តស្មា សខិលា សុខសម្ភាសា, ន
យថា អយំ; ឯវំ មន្ទមន្ទាវិយាតិ។ មិហិតបុព្ពង្គមាតិ មិហិតំ បុព្ពង្គមំ ឯតេសំ
វចនស្សាតិ មិហិតបុព្ពង្គមា, បឋមំ សិតំ កត្វា បច្ឆាវទន្តិតិ អតោ។
ឯហិស្វាគតវាទិនោតិ ឧចាសកំ ទិស្វា “ឯហិ ស្វាគតំ តវា”តិ ឯវំវាទិនោ, ន
យថា អយំ; ឯវំ សង្ក្កជិតមុខតាយ ភាកុដិកភាកុដិកាវិយ ឯវំ
មិហិតបុព្ពង្គមាទិតាយ អភាកុដិកភារំ អត្ថតោ ទស្សន្តា បុន សរូបេនបិ
ទស្សន្តោ អាហំសុ - “អភាកុដិកា ឧត្តានមុខា បុព្ពភាសិនោ”តិ។
ឧប្បជិចាជិយា វា តិណ្ឌាម្បិ អាភារាវនំ អភារទស្សនមេតន្តិ វេទិតព្ពំ។ កថំ? ឯតុ
ហិ “អភាកុដិកា”តិ ឥមិនា ភាកុដិកភាកុដិកាការស្ស អភារោ ទស្សិតោ។
“ឧត្តានមុខា”តិ ឥមិនា មន្ទមន្ទាការស្ស, យេ ហិ ចក្ខុនិ ឧម្មិលេត្វា

អាណាចក្រនេះ ឧត្តានមុខាហោត្តិ, ន តេ មន្តមន្តា។ បុព្វភាសិនោតិ ឥមិនា
អពលពលាការស្ស អភារោ ធស្សិតោ, យេ ហិ អភាសនកុសលតាយ “អម្ព
តាតា”តិ បឋមតវំ អភាសន្តិ, ន តេ អពលពលាតិ។

ឯហិ, កន្តេ, យវំ គមិស្សមាតិ សោ កិវ ឧចាសកោ “ន ខោ, អារុសោ,
បិណ្ឌោ លព្ពតិ”តិ វុត្តេ “តុម្ហាកំ ភិក្ខុហិ យេវ ឯតំ កតំ, សកលម្បិ គាម
វិចរន្តា ន លច្ឆថា”តិ វត្ថា បិណ្ឌាចាតំ ធាតុកាមោ “ឯហិ, កន្តេ, យវំ
គមិស្សមា”តិ អាហា។ កី បនាយំ បយុត្តវាចា ហោតិ, ន ហោតីតិ? ន ហោតិ។
បុច្ឆិតបញ្ចោ ឆាមាយំ កថេតុំ វុត្តតិ។ តស្មា ឥធានិ ចេបិ បុព្វណ្ឌោ វា សាយន្តោ វា
អន្តរយវំ បរិដ្ឋំ ភិក្ខុំ កោចិ បុច្ឆេយ្យ - “កស្មា, កន្តេ, ចរថា”តិ? យេនត្ថេន ចរតិ,
តំ អាចិក្ខុត្វា “លទ្ធិ ន លទ្ធិ”ន្តិ វុត្តេ សចេ ន លទ្ធិ, “ន លទ្ធិ”ន្តិ វត្ថា យំ សោ ទេតិ,
តំ គហេតុំ វុត្តតិ។

ទុដ្ឋោតិ ន បសាទាធិនំ វិទាសេន ទុដ្ឋោ, បុគ្គលវសេន ទុដ្ឋោ។ ធានបថាធិតិ
ធានាធិយេវ វុច្ឆន្តិ។ អថ វា ធានបថាធិតិ ធាននិពទ្ធានិ ធានវត្តាធិតិ វុត្តំ ហោតិ។
ឧបច្ឆិន្ទាធិតិ ធាយកេហិ ឧបច្ឆិន្ទានិ, ន តេ តានិ ឯតវហិ ទេន្តិ។ វិញ្ញាធិតិ វិសុំ
ហោតិ ឆានា ហោតិ, បក្កមន្តិតិ វុត្តំ ហោតិ។ សណ្ឋាហោយ្យាតិ សម្មា តិដ្ឋេយ្យ,
បេសលានំ ភិក្ខុនំ បតិជ្ជា ភវេយ្យ។

ឯវមារុសោតិ ខោ សោ ភិក្ខុ សទ្ធស្ស បសន្នស្ស ឧចាសកស្ស សាសនំ
សម្បជិច្ឆិ។ ឯវរូបំ កិវ សាសនំ កប្បិយំ ហរិតុំ វុត្តតិ, តស្មា “មម វចនេន
ភគវតោ ចាទេ វន្តថា”តិ វា “ចេតិយំ បជិមំ ពោធិ សង្ឃត្ថេវ វន្តថា”តិ វា
“ចេតិយេ គន្ធបូជំ ករោថ, បុប្ផបូជំ ករោថា”តិ វា “ភិក្ខុ សន្និចាតេថ, ធានំ
ធស្សម, ធម្មំ សោស្សមាតិ វា ព្រៀនិសេសុ សាសនេសុ កុក្កុច្ចំ ន កាតព្វំ។
កប្បិយសាសនានិ ឯតានិ ន គិហិនំ គិហិកម្មបជិសំយុត្តាធិតិ។ កុតោ ច ភំ,

ភិក្ខុ, អាគច្ឆសីតិ និសិដ្ឋោ សោ ភិក្ខុ ន អាគច្ឆតិ អត្ថតោ បន អាគតោ ហោតិ;
ឯវំ សន្តេបិ វត្តមានសមីបេ វត្តមានវចនំ លព្ពតិ, តស្មា ន ទោសោ។
បរិយោសានេ “តតោ អហំ ភក្ខវា អាគច្ឆាមី” តិ ឯត្តាបិ វចនេ ឯសេវ នយោ។

៤៣៣. បឋមំ អស្សជិបុនព្ពសុកា ភិក្ខុ ចោទេតព្ពាតិ “មយំ តុម្ភេ
វត្តកាមា” តិ ឌីកាសំ ការេត្វា វត្តនា ច អាបត្តិយា ច ចោទេតព្ពា។ ចោទេត្វា
យំ ន សវន្តិ, តំ សារេតព្ពា។ សចេ វត្តព្វា អាបត្តិព្វា បដិជានន្តិ, អាបត្តិមេវ វា
បដិជានន្តិ, ន វត្តំ, អាបត្តិ រោបេតព្ពា។ អថ វត្តមេវ បដិជានន្តិ, នាបត្តិ; ឯវម្មី
“ឥមស្មី វត្តស្មី អយំ នាម អាបត្តិ” តិ រោបេតព្ពា ឯវ។ យទិ នេវ វត្តំ, នាបត្តិ
បដិជានន្តិ, អាបត្តិ ន រោបេតព្ពា អយមេត្ត វិនិច្ឆយោ។ យថាបដិញ្ញាយ បន
អាបត្តិ រោបេត្វា; ឯវំ បញ្ចជនីយកម្មំ កាតព្ពន្ធិ ទស្សន្តោ “ព្យត្ថេន
ភិក្ខុនា” តិ អាទិមាហា, តំ ឌុត្តានត្ថមេវ។

ឯវំ បញ្ចជនីយកម្មកតេន ភិក្ខុនា យស្មី វិហារេ វសន្តេន យស្មី គាមេ
កុលទ្វេសកកម្មំ កតំ ហោតិ, តស្មី វិហារេ វា តស្មី គាមេ វា ន វសិតព្ពំ។ តស្មី
វិហារេ វសន្តេន សាមន្តគាមេបិ បិណ្ឌាយ ន ចរិតព្ពំ។ សាមន្តវិហារេបិ វសន្តេន
តស្មី គាមេ បិណ្ឌាយ ន ចរិតព្ពំ។ ឧបតិស្សត្ថេរោ បន “ភន្តេ នគរំ នាម មហាន្តំ
ទ្វាទសយោជនិកម្មី ហោតិ” តិ អន្តេវាសិកេហិ វុត្តោ “យស្ស វីទិយា
កុលទ្វេសកកម្មំ កតំ តត្ថេវ វារិត” តិ អាហា។ តតោ “វីទិបិ មហាតិ
នគរប្បមាណាវ ហោតិ” តិ វុត្តោ “យស្ស យរបដិចាជិយា” តិ អាហា,
“យរបដិចាជិបិ វីទិប្បមាណាវ ហោតិ” តិ វុត្តោ ឥតោ ចិតោ ច សត្ត យវានិ
វារិតានី” តិ អាហា។ តំ បន សព្ពំ ថេរស្ស មនោរថមត្ថមេវ។ សចេបិ វិហារោ
តិយោជនបរមោ ហោតិ ទ្វាទសយោជនបរមព្វា នគរំ, នេវ វិហារេ វសិតុំ
លព្ពតិ, ន នគរេ ចរិតុន្តិ។

២៣៥. តេ សង្ឃេន បញ្ចាជនីយកម្មកតាតិ កងំ សង្ឃោ តេសំ កម្មំ
អកាសិ? ន គន្ធាវ អន្លោត្តរិទ្ធា អកាសិ, អថ ខោ កុលេហិ និមន្តទ្វា
សង្ឃកត្តេសុ កយិរមាណេសុ តស្មី តស្មី ហ្នានេ ថេរា សមណាបជិបទំ កថេត្វា
“អយំ សមណោ, អយំ អស្សមណោ” តិ មនុស្សេ សញ្ញាបេត្វា ឯកំ ទ្វេ ភិក្ខុ
សីមំ បវេ សេត្វា ឯតេនេវុចាយេន សព្ពេសំ បញ្ចាជនីយកម្មំ អកំសូតិ។ ឯវំ
បញ្ចាជនីយកម្មកតស្ស ច អដ្ឋាវស វត្តានិ ឬវេត្វា យាចន្តស្ស កម្មំ
បជិប្បស្សម្ពេតព្ភំ។ បជិប្បស្សទ្ធកម្មេនាបិ ច តេន យេសុ កុលេសុ បុព្វេ
កុលទ្ធសកកម្មំ កតំ, តតោ បច្ចយា ន គហេតព្ភា, អាសវក្ខយប្បត្តេនាបិ ន
គហេតព្ភា, អកប្បិយាវ ហោន្តិ។ “កស្មា ន គណ្ណាថា” តិ បុច្ឆិតេន “បុព្វេ ឯវំ
កតត្តា” តិ វុត្តេ, សចេ វទន្តិ “ន មយំ តេន ការណេន ទេម ឥនានិ
សីលវន្តតាយ ទេមា” តិ គហេតព្ភា។ បកតិយា ទានជ្ជានេយេវ
កុលទ្ធសកកម្មំ កតំ ហោតិ។ តតោ បកតិទានមេវ គហេតុំ វដ្តតិ, យំ
វឡេត្វា ទេន្តិ, តំ ន វដ្តតិ។

ន សម្មា វត្តន្តិ តេ បន អស្សជិបុនព្ភសុកា អដ្ឋាវសសុ វុត្តេសុ សម្មា ន
វត្តន្តិ។ ន លោមំ ចាតេន្តិ តិ អនុលោមបជិបទំ អប្បជិបជ្ឈនតាយ ន បន្ទលោមា
ហោន្តិ។ ន ទេត្តាវ វត្តន្តិ តិ អត្ថនោ និត្តរណមគ្គំ ន បជិបជ្ឈន្តិ។ ន ភិក្ខុ
ឧមាបេន្តិ តិ “ទុក្ខជំ, កន្លេ, អម្ពេហិ, ន បុន ឯវំ ករិស្សាម, ឧមថ អម្ពាក” តិ ឯវំ
ភិក្ខុនំ ឧមាបនំ ន ករោន្តិ។ អក្កោសន្តិ តិ ការកសង្ឃំ ទសហិ អក្កោសវត្ថុហិ
អក្កោសន្តិ។ បរិភាសន្តិ តិ ភយំ នេសំ ទស្សេន្តិ។ ធន្ទគាមិតា... បេ... ភយគាមិតា
ចាបេន្តិ តិ ឯតេ ធន្ទគាមិនោ ច... បេ... ភយគាមិនោ ចាតិ ឯវំ
ធន្ទគាមិតាយបិ... បេ... ភយគាមិតាយបិ ចាបេន្តិ, យោជេន្តិ តិ អត្ថោ។
បក្កមន្តិ តិ តេសំ បរិវាវេសុ បញ្ចាសុ សមណាសតេសុ ឯកច្ឆេ ទិសា បក្កមន្តិ។

វិញ្ញាបនបត្រ ឯកសារ គឺជា ហោត្តិ។ ក្នុងឃ្លា ឆាម អស្សជីបុនព្វសុកា ភិក្ខុតិ ឯត្ថ ទិដ្ឋំ
បមោក្ខានំ វសេន សព្វេបិ “អស្សជីបុនព្វសុកា” តិ វុត្តា។

៤៣៦-៧. តាម វាតិ ឯត្ថ នគរម្យ តាមគ្គហណោនេវ គហិតំ។ តេនស្ស
បទភាជនេ “តាមេបិ និគមេបិ នគរម្យ តាមេ ចេវ និគមេ ចា” តិ វុត្តំ។ តត្ថ
អថាការបរិក្ខេបោ សអាបណោ និគមេតិ វេទិតញ្ញោ។

កុលានិ ទូសេតីតិ កុលទូសកោ។ ទូសេន្តោ ច ន អសុចិកធុមាធិហិ
ទូសេតិ, អថ ខោ អត្តនោ ធុប្បជីបត្តិយា តេសំ បសាទំ វិនាសេតិ។ តេនេវស្ស
បទភាជនេ “បុប្ផេន វា” តិ អាធិ វុត្តំ។ តត្ថ យោ ហរិទ្ធា វា ហារាបេទ្ធា វា
បក្កោសិទ្ធា វា បក្កោសាបេទ្ធា វា សយំ វា ឧបគតានំ យំ កិញ្ចិ អត្តនោ សន្តកំ
បុប្ផំ កុលសង្កហត្ថាយ ទេតិ, ធុក្កជំ។ បរសន្តកំ ទេតិ, ធុក្កជមេវ។ យេយ្យចិត្តេន
ទេតិ, កណ្តោគ្យេន ការេតញ្ញោ។ ឯសេវ នយោ សង្ឃិកេបិ។ អយំ បនវិសេសោ,
សេនាសនត្ថាយ និយាមិតំ ឥស្សរវតាយ ទទតោ ធុល្លច្ចយំ។

បុប្ផំ ឆាម កស្ស ធាតុំ វដ្តតិ, កស្ស ន វដ្តតិ? មាតាបិតុន្នំ តាវ ហរិទ្ធាបិ
ហារាបេទ្ធាបិ បក្កោសិទ្ធាបិ បក្កោសាបេទ្ធាបិ ធាតុំ វដ្តតិ, សេសញ្ញាតកានំ
បក្កោសាបេទ្ធាវ។ តញ្ច ខោ វត្ថុបូជនត្ថាយ, មណ្ឌានត្ថាយ បន
សិវលីដ្ឋាធិបូជនត្ថាយ វា កស្សចិបិ ធាតុំ ន វដ្តតិ។ មាតាបិតុនញ្ច ហារាបេន្តេន
ញ្ញាតិសាមណោវេហេវ ហារាបេតព្ធា។ ឥតវេ បន យទិ សយមេវ ឥច្ឆន្តិ, វដ្តតិ។
សម្មតេន បុប្ផភាជកេន ភាជនកាលេ សម្បត្តានំ សាមណោរាជំ ឧបឡភាគំ
ធាតុំ វដ្តតិ។ កុរុទ្ធិយំ សម្បត្តិ គឺហីនំ ឧបឡភាគំ។ មហាបច្ឆរិយំ “ចូឡ កំ ធាតុំ
វដ្តតិ” តិ វុត្តំ។ អសម្មតេន អបលោកេត្វា ធាតព្ធា។

អាចរិយុបជ្ឈាយេសុ សការវា សាមណេរា ពហ្វនិ បុច្ឆានិ អាហរិក្ខា រាសី
កត្វា វេបេន្តិ, យេរា ចាតោវ សម្បត្តានំ សទ្ធិវិហារិកាធិនំ ឧចាសកានំ វា “ត្វំ
ឥទំ គណ្ណា, ត្វំ ឥទំ គណ្ណា” តិ ទេន្តិ, បុប្ផទានំ នាម ន ហោតិ។ “ចេតិយំ
បូជេស្សរាមា” តិ គហេត្វា គប្បន្តាបិ បូជំ ករោន្តាបិ តត្ថ តត្ថ សម្បត្តានំ
ចេតិយបូជនត្ថាយ ទេន្តិ, ឯតម្បិ បុប្ផទានំ នាម ន ហោតិ។ ឧចាសកេ
អក្កបុច្ឆាធិហិ បូជេន្តេ ទិស្វា “វិហារេ កណិការបុច្ឆាធិនិ អត្ថិ, ឧចាសកា តានិ
គហេត្វា បូជេថា” តិ វត្ថុម្បិ វដ្តតិ។ ភិក្ខុ បុប្ផបូជំ កត្វា ទិវាតរំ កាមំ បរិជ្ជេ “កី,
ភន្តេ, អតិទិវា បរិជ្ជត្តា” តិ បុប្ផន្តិ, “វិហារេ ពហ្វនិ បុច្ឆានិ បូជំ អករិម្ហា” តិ វទន្តិ។
មនុស្ស “ពហ្វនិ កិរ វិហារេ បុច្ឆានី” តិ បុនទិវសេ បហូតំ ខាទនីយំ កោជនីយំ
គហេត្វា វិហារំ គន្ធា បុប្ផបូជញ្ច ករោន្តិ, ទានញ្ច ទេន្តិ, វដ្តតិ។ មនុស្ស “មយំ,
ភន្តេ, អសុកទិវសំ នាម បូជេស្សរាមា” តិ បុប្ផវារំ យាចិត្វា អនុញ្ញាតទិវសេ
អាគប្បន្តិ, សាមណេរេហិ ច បគេវ បុច្ឆានិ ឌីចិនិត្វា វេបិតានិ ហោន្តិ, តេ រុក្ខេសុ
បុច្ឆានិ អបស្សន្តា “កុហី, ភន្តេ, បុច្ឆានី” តិ វទន្តិ, សាមណេរេហិ ឌីចិនិត្វា
វេបិតានិ តុម្ពេ បន បូជេត្វា គប្បថ, សង្ឃេ អញ្ញំ ទិវសំ បូជេស្សតីតិ។ តេ
បូជេត្វា ទានំ ទត្វា គប្បន្តិ, វដ្តតិ។ មហាបច្ឆរិយំ បន កុរុន្តិយញ្ច “យេរា
សាមណេរេហិ ទាបេតុំ នលភន្តិ។ សចេ សយមេវ តានិ បុច្ឆានិ តេសំ ទេន្តិ,
វដ្តតិ។ យេរេហិ បន ‘សាមណេរេហិ ឌីចិនិត្វា វេបិតានី’ តិ ឯត្ថកមេវ វត្ថុព្ព” ន្តិ
វុត្ថំ។ សចេ បន បុប្ផវារំ យាចិត្វា អនោចិតេសុ បុប្ផេសុ យាគុកត្តាធិនិ អាទាយ
អាគន្ធា សាមណេរេ “ឌីចិនិត្វា ទេថា” តិ វទន្តិ។ ញាតកសាមណេរានំ យេវ
ឌីចិនិត្វា ទាតុំ វដ្តតិ។ អញ្ញាតកេ ឧត្តិបិត្វា រុក្ខសាខាយ វេបេន្តិ, ន ឌីរោហិត្វា
បលាយិតព្ពំ, ឌីចិនិត្វា ទាតុំ វដ្តតិ។ សចេ បន កោចិ ធម្មកចិកោ “ពហ្វនិ
ឧចាសកា វិហារេ បុច្ឆានិ យាគុកត្តាធិនិ អាទាយ គន្ធា បុប្ផបូជំ ករោថា” តិ

វេទិតិ, តស្បេវ ន កប្បតីតិ មហាបច្ឆរិយញ្ច កុរុន្តិយញ្ច វុត្តំ។ មហាអដ្ឋកថាយំ
បន “ឯតំ អកប្បិយំ ន វដ្តតិ” តិ អវិសេសេន វុត្តំ។

ជលម្បិ អត្ថនោ សន្តកំ វុត្តនយេនេវ មាតាបិតុនំញ្ច សេសញ្ញាតកានញ្ច
នាតុំ វដ្តតិ។ កុលសង្កហត្ថាយ បន ទេន្តស្ស វុត្តនយេនេវ អត្ថនោ សន្តកេ
បរសន្តកេ សង្ឃិកេ សេនាសនត្ថាយ និយាមិតេ ច ទុក្ខជាតិនិ វេទិតញ្ចានិ។
អត្ថនោ សន្តកំយេវ គិលានមនុស្សានំ វា សម្បត្តសស្សានំ វា ឡិលាបរិព្វយានំ វា
នាតុំ វដ្តតិ, ជលនានំ ន ហោតិ។ ជលភាជកេនាបិ សម្មតេន សង្ឃស្ស
ជលភាជនកាលេ សម្បត្តមនុស្សានំ ឧបឡាភាគំ នាតុំ វដ្តតិ។ អសម្មតេន
អបលោកេត្វា នាតត្ថំ។ សង្ឃារាមេបិ ជលបរិច្ឆេទេន វា វុត្តបរិច្ឆេទេន វា
កតិកា កាតញ្ចា។ តតោ គិលានមនុស្សានំ វា អញ្ញោសំ វា ជលំ យាចន្តានំ
យថាបរិច្ឆេទេន ចត្តារិ បញ្ច ជលានិ នាតញ្ចានិ។ វុត្តា វា ទស្សេតញ្ចា “ឥតោ
គហេតុំ លព្ពតិ” តិ។ “ឥយ ជលានិ សុន្ទរានិ, ឥតោ គណ្ណាថា” តិ ឯវំ បន ន វុត្តត្ថំ។

ចុណ្ណោនាតិ ឯតុ អត្ថនោ សន្តកំ សិរីសច្ចណ្ឌំ វា អញ្ចំ វា កសារំ យំ កិញ្ចិ
កុលសង្កហត្ថាយ ទេតិ, ទុក្ខដំ។ បរសន្តកាធិសុបិ វុត្តនយេនេវ វិនិច្ឆយោ
វេទិតញ្ចា។ អយំ បន វិសេសោ - ឥធ សង្ឃស្ស វុត្តិតតោបិតាបិ វុត្តច្ឆល្លិ
គរុភណ្ឌាមេវ។ មត្តិកទន្ធកដ្ឋវេទ្យសុបិ គរុភណ្ឌាបកំ ញាត្វា ចុណ្ណោ
វុត្តនយេនេវ វិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ចា។ បណ្ណានានំ បន ឯតុ ន អាគតំ, តម្បិ
វុត្តនយេនេវ វេទិតត្ថំ។ បរតោបិ គរុភណ្ឌាវិនិច្ឆយេ សព្វំ វិត្តារេន
វណ្ណាយិស្សាម។

វេទិកាយ វាតិ ឯតុ វេទ្ខកម្មវិធិ តតិយចារាជិកវណ្ណោនាយំ វុត្តនយេនេវ
វេទិតញ្ចា។

ជង្គ្របេសនិកេនាតិ ឯត្ថ ជង្គ្របេសនិយន្តិ គិហ្មិនំ

ទូតេយ្យសាសនបារណាកម្មំ វុច្ចតិ, តំ ន កាតព្វំ។ គិហ្មិនញ្ចិ សាសនំ គហេត្វា
គច្ឆន្តស្ស បទេ បទេ ទុក្ខជំ។ តំ កម្មំ និស្សាយ លទ្ធភោជនំ ភុញ្ញន្តស្សបិ
អន្លោហារេ អន្លោហារេ ទុក្ខជំ។ បឋមំ សាសនំ អគ្គហេត្វាបិ បច្ឆា “អយំ ធានិ
សោ គាមោ ហន្ត តំ សាសនំ អាហោចមី” តិ មគ្គា ឌីក្ខមន្តស្សបិ បទេ បទេ
ទុក្ខជំ។ សាសនំ អាហោចត្វាលទ្ធភោជនំ ភុញ្ញតោ បុរិមនយេនេវ ទុក្ខជំ។
សាសនំ អគ្គហេត្វា អាគតេន បទ “ភន្តេ តស្មី គាមេ ឥត្តន្ទាមស្ស កា បវត្ថី” តិ
បុច្ឆិយមាទេន កថេតុំ វុច្ចតិ, បុច្ឆិតបញ្ចោ ទោសោ នត្ថិ។ បញ្ចន្ធិ បទ
សហធម្មិកានំ មាតាបិតុនំ បណ្ឌាបលាសស្ស អត្តនោ វេយ្យាវច្ឆករស្ស ច
សាសនំ ហរិតុំ វុច្ចតិ, គិហ្មិនញ្ចិ បុព្វេ វុត្តប្បការំ កប្បិយសាសនំ។ ឥទញ្ចិ
ជង្គ្របេសនិយកម្មំ នាម ន ហោតិ។ ឥមេហិ បទ អដ្ឋហិ កុលទូសកកម្មេហិ
ឧប្បន្នបច្ចយា បញ្ចន្ធម្បិ សហធម្មិកានំ ន កប្បន្តិ,
អភូតាហោចន្យបិយសំវោហារេហិ ឧប្បន្នបច្ចយសទិសាវ ហោន្តិ។

ចាចា សមាចារា អស្សាតិ ចាបសមាចារោ។ តេ បទ យស្មា

មាលាវច្ឆរោបនាទយោ ឥធ អធិប្បតា, តស្មា “មាលាវច្ឆំ រោបេន្តិបី” តិ អាទិនា
នយេនស្ស បទភាជនំ វុត្ថំ។ តិរោក្ខាតិ បរម្មទា។ កុលានិ ច តេន ទុដ្ឋានីតិ ឯត្ថ
បទ យស្មា “កុលានី” តិ វោហារមត្តមេតំ, អត្តតោ ហិ មនុស្សា តេន ទុដ្ឋា
ហោន្តិ, តស្មាស្ស បទភាជនេ “បុព្វេ សទ្ធា ហុត្វា” តិ អាទិមាហា។ ធន្តគាមិនោតិ
ធន្តេន គច្ឆន្តីតិ ធន្តគាមិនោ។ ឯស នយោ សេសេសុ។ សមនុភាសិតញោ តស្ស
បដិនិស្សក្កាយាតិ ឯត្ថ កុលទូសកកម្មេន ទុក្ខជមេវ។ យំ បទ សោ សង្ឃំ
បរិភវិត្វា “ធន្តគាមិនោ” តិ អាទិមាហា។ តស្ស បដិនិស្សក្កាយ
សមនុភាសនកម្មំ កាតព្វន្តិ ឯវមត្តោ ទដ្ឋញោ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានត្ថមេវ។

សមុជ្ជាធានីនិបិ បឋមសង្ឃកេនសទិសានេវាតិ។

កុលទូសកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

និកមនវណ្ណានា

២២២. ឧទ្ទិដ្ឋា ខោ...បេ... ឯវមេតំ ធារយាមីតិ ឯត្ថ បឋមំ អាបត្តិ ឯតេសន្តិ
បឋមាបត្តិកា, បឋមំ វីតិក្កមក្កុណោយេវ អាបន្តិតញ្ញាតិ អត្ថោ។ ឥតវេ បន
យថា តតិយេ ចតុត្ថេ ច ធិវសេ ហោតីតិ ជរោ “តតិយកោ ចតុត្ថកោ”តិ ច
វុច្ចតិ; ឯវំ យាវតតិយេ សមនុភាសនកម្មេ ហោន្តិតិ យាវតតិយកាតិ
វេទិតញ្ញា។

យាវតីហំ ជានំ បដិច្ឆាទេតីតិ យត្ថកានិ អហានិ ជានន្តោ បដិច្ឆាទេតិ,
“អហំ ឥត្ថន្ទាមំ អាបត្តិ អាបន្នោ”តិ សព្វហ្មចារីនំ នារោចេតិ។ តាវតីហន្តិ
តត្ថកានិ អហានិ។ អកាមា បរិវត្តត្ថន្តិ ន កាមេន, ន វសេន, អថ ខោ
អកាមេន អវសេន បរិវាសំ សមាធាយ វត្ថុពុំ។ ឧត្តរិ ធារត្ថន្តិ បរិវាសតោ ឧត្តរិ
ន វត្ថិយោ។ ភិក្ខុមានត្ថាយាតិ ភិក្ខុនំ មាននភាវាយ, អារាជនត្ថាយាតិ វុត្ថំ
ហោតិ។ វីសតិសង្ឃោ គណោ អស្សាតិ វីសតិគណោ។ តត្រាតិ យត្រ
សត្ថន្តិមេន បរិច្ឆេទេន វីសតិគណោ ភិក្ខុសង្ឃោ អត្ថិ តត្រ។ អព្ពេតព្ពោតិ
អភិឯតព្ពោ សម្បជិច្ឆិតព្ពោ, អព្ពានកម្មវសេន ឱសារេតព្ពោតិ វុត្ថំ ហោតិ,
អន្តាតព្ពោតិ វា អត្ថោ។ អនព្ពិតោតិ ន អព្ពិតោ, អសម្បជិច្ឆិតោ,
អកតព្ពានកម្មោតិ វុត្ថំ ហោតិ, អន្តាតោតិ វា អត្ថោ។ សាមីចីតិ អនុធម្មតា,
លោកុត្តរធម្មំ អនុគតា ឱវាទានុសាសនី, សាមីចិ ធម្មតាតិ វុត្ថំ ហោតិ។
សេសមេត្ថ វុត្ថនយមេវាតិ។

សមន្តចាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណោនាយ

តេសកវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. អនិយតកណ្តាំ

១. បឋមអនិយតសិក្ខាបទវណ្ណានា

៤៤៣. តេនសមយេន ពុទ្ធាភកវាតិ បឋមអនិយតសិក្ខាបទំ។ តត្ថ កាលយុត្តំ សមុល្លបន្នោតិ កាលំ សល្លក្ខេត្វា យទាន អញ្ញោ កោចិ សមីបេន គច្ឆតិ វា អាគច្ឆតិ វា តទា តទន្ទុបំ “កច្ឆិ ន ឧក្កណ្ឌសិ, ន កិលមសិ, ន ឆាតាសិ” តិអាទិកំ គេហស្ស័តំ កថំ កថេន្នោ។ កាលយុត្តំ ធម្មំ កណ្តោតិ កាលំ សល្លក្ខេត្វា យទាន អញ្ញោ កោចិ សមីបេន គច្ឆតិ វា អាគច្ឆតិ វា តទា តទន្ទុបំ “ឧចោសថំ ករេយ្យាសិ, សលាកកត្តំ ទទេយ្យាសិ” តិអាទិកំ ធម្មកថំ កថេន្នោ។

ពហូ ជីតរោ ច បុត្តា ច អស្សតិ ពហុបុត្តា។ តស្ស កិរ ទស បុត្តា ទស ជីតរោ អហោសុំ, ពហូ នត្តារោ អស្សតិ ពហុនត្តា។ យថេវ ហិ តស្ស ឯវមស្ស បុត្តជីតានម្បី វីសតិ វីសតិ ទារកា អហោសុំ, ឥតិ សា វីសុត្តរចតុសតបុត្តនត្ថបរិវាវា អហោសិ។ អភិមជ្ឈលសម្មតាតិ ឧត្តមមជ្ឈលសម្មតា។ យញ្ញោស្វតិ ទានប្បទានេសុ។ ឆណោស្វតិ អាវាហាវិវាហមជ្ឈលាធិសុ អន្តរុស្សវេសុ។ ឧស្សវេស្វតិ អាសាឡិបវារណនក្ខត្តាធិសុ មហុស្សវេសុ។ បឋមំ ភោជេន្តិ តិ “ឥមេបិ ទារកា តយា សមាធាយុកា និរោកា ហោន្ត” តិ អាយាចន្តា បឋមំយេវ ភោជេន្តិ, យេបិ សទ្ធា ហោន្តិ បសន្នា, តេបិ ភិក្ខុ ភោជេត្វា តទន្ទុំ សព្ទបឋមំ តំយេវ ភោជេន្តិ។ ឆាទិយីតិ តស្ស វេចនំ ន អាទិយិ, ន គណ្ហិ, ន វា អាទរមកាសីតិ អត្តោ។

២២២-៥. អលំកម្មនិយេតិ កម្មក្ខមំ កម្មយោគ្គន្តិ កម្មនិយំ, អលំ បរិយត្តំ
កម្មនិយភាវាយាតិ អលំកម្មនិយំ, តស្មី អលំកម្មនិយេ, យត្ថ អជ្ឈាចារំ
ករោន្តា សក្កោន្តិ, តំ កម្មំ កាតុំ តាធិសេតិ អត្ថោ។ តេនេវស្ស បទភាជនេ វុត្តំ
- “សក្កា ហោតិ មេដុនំ ធម្មំ បដិសេវិតុ”ន្តិ, យត្ថ មេដុនំ ធម្មំ សក្កា ហោតិ
បដិសេវិតុន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ **និសង្ខំ កប្បយ្យាតិ និសង្ខំ ករេយ្យ, និសីទេយ្យាតិ**
អត្ថោ។ យស្មា បន និសីទិត្វាវ និបជ្ជតិ, តេនេវស្ស បទភាជនេ ឧភយម្បិ វុត្តំ។
តត្ថ **ឧបនិសិទ្ធាតិ ឧបគន្ធា និសិទ្ធា។ ឯវំ ឧបនិបន្នោបិ វេទិតញ្ចោ។ ភិក្ខុ**
និសិទ្ធាតិ ភិក្ខុម្ហំ និសិទ្ធាតិ អត្ថោ។ ឧភោវា និសិទ្ធាតិ ទ្វេបិ អបច្ឆា អបុរិមំ
និសិទ្ធា។ ឯត្ថ ច កិញ្ចាបិ ចាឡិយំ “សោតស្ស រហោ”តិ អាគតំ, ចក្កស្ស
រហោនេវ បន បរិច្ឆេទោ វេទិតញ្ចោ។ សចេបិ ហិ បិហិតកវាជស្ស គព្ពស្ស ធ្វារេ
និសិទ្ធាវិញ្ញា បុរិសោ ហោតិ, នេវ អនាបត្តិ ករោតិ។ អបិហិតកវាជស្ស បន
ធ្វារេ និសិទ្ធា អនាបត្តិ ករោតិ។ ន កេវលញ្ច ធ្វារេ អន្តោទ្វាទសហត្ថបិ
ឱកាសេ និសិទ្ធា, សចេ សចក្កកោវិក្ខិត្តោបិ និទ្ទាយន្តោបិ អនាបត្តិ ករោតិ។
សមីបេ បិតោបិ អន្តោ ន ករោតិ, ចក្កមាបិ និបជ្ជិត្វា និទ្ទាយន្តោ ន ករោតិ។
ឥត្ថំនំ បន សតម្បិ អនាបត្តិ ន ករោតិយេវ។

សទ្ធក្កយ្យវចសាតិ សទ្ធាតព្ភវចនា។ សា បន យស្មា អរិយសាវិការំ ហោតិ,
តេនេវស្ស បទភាជនេ “អាគតដលា”តិអាធិ វុត្តំ។ តត្ថ អាគតំ ដលំ អស្សាតិ
អាគតដលា បដិលទ្ធសោតាបត្តិដលាតិ អត្ថោ។ **អភិសមេតាវិនិតិ**
បដិវិទូចតុសច្ចា។ វិញ្ញាតំ សិក្ខត្តយសាសនំ ឯតាយាតិ វិញ្ញាតសាសនា។
និសង្ខំ ភិក្ខុ បដិជានមាណោតិ កិញ្ចាបិ ឯវុចា ឧចាសិកា ទិស្វាវនតិ, អថ ខោ
ភិក្ខុ និសង្ខំ បដិជានមាណោយេវ តិណ្ណំ ធម្មានំ អញ្ញតវេន កាវេតញ្ចោ, ន
អប្បដិជានមាណោតិ អត្ថោ។

យេន វា សា សឡេយ្យវចនា ឧបាសិកា វនេយ្យ តេន សោ ភិក្ខុ
ការេតញ្ចាតិ និសង្គាធិសុ អាការេសុ យេន វា អាការេន សទ្ធិ មេដុនធម្មាធិនិ
អាហេបេត្វា សា ឧបាសិកា វនេយ្យ, បដិជាធម៌នោវ តេន សោ ភិក្ខុ
ការេតញ្ចា។ ឯវុចាយបិ ឧបាសិកាយ វចនមត្តេន ន ការេតញ្ចាតិ អត្ថោ។
កស្មា? យស្មា ធិដ្ឋំ នាម តថាបិ ហោតិ, អញ្ញថាបិ ហោតិ។

តទត្ថជោតនត្ថញ្ច ឥទំ វត្ថំ ឧបាហរន្តិ - មល្លារាមវិហារេ កិរ ឯកោ
ខីណាសវត្តោ ឯកទិវសំ ឧបជ្ជាកកុលំ គន្ធា អន្តោគេហោ និសីទិ,
ឧបាសិកាបិ សយនបល្លង្គំ និស្សយ បិតា ហោតិ។ អថេកោ បិណ្ឌាចារិកោ
ធូរេ បិតោ ធិស្វា “ថេរោ ឧបាសិកាយ សទ្ធិ ឯកាសនេ និសិទ្ធោ” តិ សញ្ញំ
បដិលភិក្ខុ បុនប្បុនំ ឱលោកេសិ។ ថេរោបិ “អយំ មយិ អសុទ្ធីលទ្ធិកោ
ជាតោ” តិ សល្លកេត្វា កតភត្តកិច្ចោវិហារំ គន្ធា អត្តនោ វសនជ្ជានំ បរិសិទ្ធា
អន្តោវ និសីទិ។ សោបិ ភិក្ខុ “ថេរំ ចោទេស្សមី” តិ អាគន្ធា ឧក្កាសិត្វា ធូរំ វិវិ។
ថេរោ តស្ស ចិត្តំ ញាត្វា អាគាសេ ឧប្បតិទ្ធា ក្ខជាតារកណ្ឌិកំ និស្សយ
បល្លង្គេន និសីទិ។ សោបិ ភិក្ខុ អន្តោ បរិសិទ្ធា មញ្ចញ្ច ហេដ្ឋាមញ្ចញ្ច
ឱលោកេត្វា ថេរំ អបស្សន្តោ ឧទ្ធិ ឧលោកេសិ, អថ អាគាសេ និសិទ្ធិ ថេរំ ធិស្វា
“ភន្តេ, ឯវំ មហិទ្ធិកា នាម តុម្ភេ មាតុកាមេន សទ្ធិ ឯកាសនេ និសិទ្ធាការំ
វនាបេថ ឯវា” តិ អាហា។ ថេរោ “អន្តរយរស្សេវេសោ អាវុសោ នោសោ, អហំ បន
តំ សទ្ធាបេតុំ អសក្កោន្តោ ឯវមកាសី, វក្ខេយ្យាសិ ម” តិ វត្វា ឱតីតិ។

៤៤៦. ឥតោ បរំ សា ថេ ឯវំ វនេយ្យាតិ អាទិ សត្តំ បដិញ្ញាយ
ការណាការទស្សនត្តំ វុត្តំ, តត្ថ មាតុកាមស្ស មេដុនំ ធម្មំ បដិសេវន្តោតិ
មាតុកាមស្ស មគ្គេ មេដុនំ ធម្មំ បដិសេវន្តោតិ អត្ថោ។ និសង្គាយ ការេតញ្ចាតិ
និសង្គំ បដិជាធិត្វា មេដុនធម្មបដិសេវនំ អប្បដិជាធន្តោ

មេដុនធម្មចារាជិកាបត្តិយា អកាវេត្តា និសង្គ្គាមត្ថេន យំ អាបត្តិ អាបដ្ឋតិ
តាយ កាវេតញ្ចោ, ចាចិត្តិយាបត្តិយា កាវេតញ្ចោតិ អត្ថោ។ ឯតេន នយេន
សព្វចតុក្កេសុ វិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ចោ។

៤៥០. សិក្ខាបទបរិយោសានេ បន អាបត្តាឆាបត្តិបរិច្ឆេទទស្សនត្ថំ វុត្ថេសុ
គមនំ បដិជាឆាតីតិអាទិសុ គមនំ បដិជាឆាតីតិ “រហោនិសង្គ្គស្សនត្ថំ
គតោម្ហី”តិ ឯវំ គមនំ បដិជាឆាតិ, និសង្គ្គន្តំ និសង្គ្គស្សនេនេវ និសង្គំ
បដិជាឆាតិ។ អាបត្តិន្តំ តីសុ អញ្ញាតំ អាបត្តិ។ អាបត្តិយា កាវេតញ្ចោតិ តីសុ យំ
បដិជាឆាតិ, តាយ កាវេតញ្ចោ។ សេសមេត្ថ ចតុក្កេ ឧត្តាឆាធិប្បាយមេវ។
ធុតិយចតុក្កេ បន គមនំ ន បដិជាឆាតីតិ រហោ និសង្គ្គស្សនេវសេន ន
បដិជាឆាតិ, “សលាកកត្តាធិនា អត្តនោ កម្មេន គតោម្ហី, សា បន មយ្ហំ
និសិទ្ធគ្នាមំ អាគតា”តិ វេទិតិ។ សេសមេត្តាបិ ឧត្តាឆាធិប្បាយមេវ។

អយំ បន សព្វត្ថ វិនិច្ឆយោ - រហោ និសង្គ្គស្សនេនាតិ
មេដុនធម្មសន្និស្សិតកិលេសោ វុច្ចតិ។ យោ ភិក្ខុ តេនស្សនេន មាតុកាមស្ស
សន្តិកំ គន្ធកាមោ អក្ខិ អញ្ចេតិ, ធុក្កជំ។ និវាសនំ និវាសេតិ, កាយពន្ធនំ ពន្ធតិ,
ចីវរំ ចារុបតិ, សព្វត្ថ បយោគេ បយោគេ ធុក្កជំ។ គច្ឆតិ, បទវារេ បទវារេ
ធុក្កជំ។ គន្ធា និសីទតិ, ធុក្កជមេវ។ មាតុកាមេ អាគន្ធា និសិទ្ធមត្ថេ ចាចិត្តិយំ។
សចេ សា ឥត្ថិ កេនចិ ករណីយេន ឧដ្ឋាយុដ្ឋាយ បុនប្បុនំ និសីទតិ, និសង្គាយ
និសង្គាយ ចាចិត្តិយំ។ យំ សន្ធាយ គតោ, សា ន ធិដ្ឋា, អញ្ញា អាគន្ធា និសីទតិ,
អស្សនេ ឧប្បន្នេ ចាចិត្តិយំ។ មហាបជ្ជវិយំ បន “គមនកាលតោ បដ្ឋាយ
អសុទ្ធិចិត្តត្តា អាបត្តិយេវា”តិ វុត្ថំ។ សចេ សម្ពហុលា អាគច្ឆន្តិ,
មាតុកាមគណនាយ ចាចិត្តិយានិ។ សចេ ឧដ្ឋាយុដ្ឋាយ បុនប្បុនំ និសីទតិ,
និសង្គាគណនាយ ចាចិត្តិយានិ។ អនិយមេត្វា ធិដ្ឋធិដ្ឋាយ សន្តិ រហស្សនំ

កប្បស្សមីតិ គន្ធា និសិទ្ធស្សាបិ អាគតាគតានំ វសេន បុនប្បុនំ
និសង្ហាវសេន ច វុត្តនយេនេវ អាបត្តិយោ វេទិតញ្ច។ សចេ សុទ្ធិត្ថន គន្ធា
និសិទ្ធស្ស សន្តិកំ អាគន្ធា និសិទ្ធាយ ឥត្តិយា របាស្សនោ ឧប្បជ្ជតិ អនាបត្តិ។

សមុដ្ឋានាទីនិ បឋមចារាជិកសទិសានេវាតិ។

បឋមអនិយតសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ទុតិយអនិយតសិក្ខាបទវណ្ណានា

៤៥២. តេន សមយេន ពុទ្ធា ភគវាតិ ទុតិយអនិយតសិក្ខាបទំ។ តត្ថ
ភគវតា បដិក្ខិត្តន្តិអាទិម្ហិ “យំ ឯកោ ឯកាយ រហោ បដិច្ចន្នេ អាសនេ
អលំកម្មនិយេ និសង្កំ កប្បយ្យ, តំ និសង្កំ កប្បតុំ បដិក្ខិត្ត”ន្តិ ឯវំ សម្ពុទ្ធា
វេទិតញ្ច។ ឥតរថា ហិ “ឯកស្ស ឯកាយា”តិ វុត្តតំ សិយា, កស្មា? “បដិក្ខិត្ត”ន្តិ
វុត្តត្តា។ សាមិអត្ថេ វា ឯតំ បច្ចត្តវចនំ វេទិតតំ។

៤៥៣. ន ហោវ ខោ បន បដិច្ចន្នន្តិ ឯត្ថ បន យម្បិ ពហិ បរិក្ខិត្តំ អន្តោវិវដំ
បរិវេណាផ្តុណាទិ, តម្បិ អន្តោគជន្តិ វេទិតតំ។ ឯវុបញ្ញា ហំនំ អប្បដិច្ចន្នេយេវ
គហិតន្តិ មហាបច្ឆវិយំ វុត្តំ។ សេសំ បឋមសិក្ខាបទនយេនេវ វេទិតតំ។
កេវលញ្ញា ឥធ ឥត្តិបិ បុរិសោបិ យោ កោចិ វិញ្ញា អនន្តោ អពធិរោ
អន្តោទ្វាទសហត្ថេ ឌីកាសេ បិតោ វា និសិទ្ធា វា វិក្ខិត្តោបិ និទ្ទាយន្តោបិ
អនាបត្តិ ករោតិ។ ពធិរោ បន ចក្កមាបិ អន្តោ វា អពធិរោបិ ន ករោតិ។
ចារាជិកាបត្តិញ្ច បរិហាបេត្វា ឧដ្ឋល្អវាចាបត្តិ វុត្តាតិ អយំ វិសេសោ។ សេសំ
បុរិមសទិសមេវ។ ឧភយត្ថាបិ ឧម្ពត្តកអាទិកម្មិកានំ អនាបត្តិ។

សមុដ្ឋានាទីសុ ៩ទំសិក្ខាបទំ តិសមុដ្ឋានំ - កាយចិត្តតោ, វាចាចិត្តតោ,
កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ។ កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវដ្ឋំ,
កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ, សុខមជ្ឈត្តវេទនាហិ ទិវេទនំ។ សេសំ
ឧត្តានតមេវាតិ។

ទុតិយអនិយតសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

សមន្តចាសាទិកាយ វិនយសំវណ្ណនាយ

អនិយតវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. និស្សន្ទិយកណ្ណំ

១. ចីវរវត្ថោ

១. បឋមកដិនសិក្ខាបទវណ្ណានា

តីស និស្សន្ទិយា ធម្មា, យេ វុត្តា សមិតាវិនា;
តេសំ ធានិ ករិស្សាមិ, អបុព្វបទវណ្ណានំ។

៤៥៩. តេន សមយេន ពុទ្ធា ភកវា វេសាលិយំ វិហារតិ គោតមកេ
ចេតិយេ។ តេន ខោ បន សមយេន ភកវតា ភិក្ខុនំ តិចីវរំ អនុញ្ញាតំ ហោតីតិ
ឯត្ថ តិចីវរន្តិ អន្តរវាសកោ ឧត្តរាសង្កោ សង្ឃជីតិ ៩ទំ ចីវរត្ថយំ បរិភុញ្ញតុំ
អនុញ្ញាតំ ហោតិ។ យត្ថ បនេតំ អនុញ្ញាតំ, យទា ច អនុញ្ញាតំ, យេន ច
ការណេន អនុញ្ញាតំ, តំ សព្វំ ចីវរក្ខន្ធកេ ជីវកវត្ថុស្មី (មហាវ. ៣២៦
អាធមយោ) អាគតមេវ។ អញ្ញោនេវ តិចីវរេន គាមំ បរិសន្និទិ យេន វិហារេ អច្ឆន្ទិ
ន្តានព្វា ឱតវន្តិ, តតោ អញ្ញេន, ឯវំ ទិវសេ ទិវសេ នវ ចីវរានិ ធារេន្តិ។

៤៦០. ឧប្បន្នំ ហោតីតិ អនុបញ្ញត្តិយា ទ្វារំ ធនមានំ បដិលាភវសេន ឧប្បន្នំ
ហោតិ, នោ និប្បត្តិវសេន។

អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស ធាតុកាមោ ហោតីតិ អាយស្មា កិរ អានន្តោ
ភកវន្តំ បេត្វា អញ្ញោ វេរុចោ គុណាវិសិដ្ឋោ បុគ្គលោ នត្ថីតិ
គុណាបហុមាណេន អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ អតិមមាយតិ។ សោ សធាបិ មធាបំ ជីវំ
លភិក្ខុ រជិត្វា កប្បតិទ្ធិំ ធាតុ ថេរស្សេវ ទេតិ, បុរេភត្តេ បណ្ឌិតំ យាគុខន្ធកំ វា
បិណ្ឌាចាតំ វា លភិក្ខុបិ ថេរស្សេវ ទេតិ, បច្ឆាភត្តេ មធុដាលីតាធិនិ លភិក្ខុបិ
ថេរស្សេវ ទេតិ, ឧបដ្ឋាកកុលេហិ ធារកេ និក្ខាមេត្វា បញ្ញាដេត្វាបិ ថេរស្ស
សន្តិកេ ឧបជ្ឈំ គាហាបេត្វា សយំ អនុសាវនកម្មំ ករោតិ។ អាយស្មាបិ
សារិបុត្តោ “បិតុ កត្តព្ភកិច្ចំ នាម ដេដ្ឋបុត្តស្ស ភាវោ, តំ មយា ភកវតោ កត្តព្ភ
កិច្ចំ អានន្តោ ករោតិ, អហំ អានន្តំ និស្សាយ អប្បោស្សក្តោ វិហរិតុំ លភាមី” តិ
អាយស្មន្តំ អានន្តំ អតិវិយ មមាយតិ, សោបិ មធាបំ ជីវំ លភិក្ខុ
អានន្តត្ថេរស្សេវ ទេតីតិ សត្តំ បុរិមសធិសមេវ។ វេរុ គុណាបហុមាណេន
មមាយន្តោ តទា ឧប្បន្នម្បិ តំ ជីវំ អាយស្មតោ សារិបុត្តស្ស ធាតុកាមោ
ហោតីតិ វេទិតញ្ញោ។

នវមំ វា ភកវា ធិវសំ ធនមំ វាតិ វត្ថុ បន សចេ ភវេយ្យ “កថំ ថេរោ
ជាធាតី” តិ? ពហូហិ ការណេហិ ជាធាតិ។ សារិបុត្តត្ថេរោ កិរ ជនបទចារិកំ
បក្កមន្តោ អានន្តត្ថេរំ អាបុច្ឆិក្ខាវ បក្កមតិ “អហំ វត្ថុកេន នាម កាលេន
អាគច្ឆិស្សមិ, វត្ថុន្តវេ ភកវន្តំ មា បមជ្ឈី” តិ។ សចេ សម្មាសម្ពាទ អាបុច្ឆតិ, ភិក្ខុ
បេសេត្វាបិ អាបុច្ឆិក្ខាវ គច្ឆតិ។ សចេ អញ្ញត្ថ វស្សំ វសតិ, យេ បឋមតរំ ភិក្ខុ
អាគច្ឆន្តិ, តេ វេរុ បហិណាតិ “មម វេនេន ភកវតោ ច ចាទេ សិរសា វន្តេ,
អានន្តស្ស ច អាវេក្យំ វត្វា មំ ‘អសុកធិវសេ នាម អាគមិស្សតី’ តិ វេទថា” តិ

សទា ច យថាបរិច្ឆ័ន្ទទិវសេយេវ ឯតិ។ អបិចាយស្មា អានន្តោ អនុមាណេនបិ
ជាតាតិ “ឯត្ថកេ ទិវសេ ភគវតា វិយោគំ សហន្តោ អធិវាសេន្តោ អាយស្មា
សារិបុត្តោ វសិ, ឥតោ ទានិ បជ្ជាយ អសុកំ នាម ទិវសំ ន អតិក្កមិស្សតិ អទ្ធា
អាគមិស្សតិ” តិ។ យេសំ យេសញ្ចិ បញ្ញា មហតី តេសំ តេសំ ភគវតី បេមញ្ច
ការវោ ច មហា ហោតីតិ ឥមិនា នយេនាបិ ជាតាតិ។ ឯវំ ពហូហិ ការណេហិ
ជាតាតិ។ តេនាហា - “នវមំ វា ភគវា ទិវសំ ទសមំ វា” តិ។ ឯវំ វុត្ថុ យស្មា ឥទំ
សិក្ខាបទំ បណ្ណាត្តិវដ្តំ, ន លោកវដ្តំ; តស្មា អាយស្មតា អានន្តេន វុត្ថុសទិសមេវ
បរិច្ឆេទំ ករោន្តោ “អថ ខោ ភគវា... បេ... ធាវេតុ” ត្ថិ។ សចេ បន ថេវេន
អនុមាសោ វា មាសោ វា ឧទ្ទិដ្ឋោ អភវិស្ស, សោបិ ភគវតា អនុញ្ញាតោ អស្ស។

៤៦២-ក. និដ្ឋិតថីវស្មីន្តិ យេន កេនចិ និដ្ឋានេន និដ្ឋិតេ ថីវស្មី។ យស្មា បន
តំ ថីវំ ករណេនបិ និដ្ឋិតំ ហោតិ, នស្សនាធិហិបិ តស្មាស្ស បទភាជនេ
អត្ថមត្ថមេវ ទស្សេតុំ ភិក្ខុនោ ថីវំ កតំ វា ហោតីតិអាទិ វុត្ថំ។ តត្ថ កតត្ថិ
សូចិកម្មបរិយោសានេន កតំ, សូចិកម្មបរិយោសានំ នាម យំ កិញ្ចិ សូចិយា
កត្តត្ថំ ចាសបដ្ឋកណ្ឌិកបដ្ឋបរិយោសានំ កត្វា សូចិយា បដិសាមនំ។ នដ្ឋត្ថិ
ចោរាធិហិ ហដំ, ឯតម្បិ ហិ ករណបលិពោធស្ស និដ្ឋិតត្ថា និដ្ឋិតត្ថិ វុច្ឆតិ។
វិនដ្ឋត្ថិ ឧបចិកាធិហិ ខាយិតំ។ ទឡ្ហត្ថិ អគ្គិនា ទឡ្ហំ។ ថីវាសា វា ឧបច្ឆិដ្ឋាតិ
“អសុកស្មី នាម កុលេ ថីវំ លភិស្សមី” តិ យា ថីវាសា ឧប្បដ្ឋា ហោតិ, សា វា
ឧបច្ឆិដ្ឋា, ឯតេសម្បិ ហិ ករណបលិពោធស្សេវ និដ្ឋិតត្ថា និដ្ឋិតភាវោ
វេទិតញោ។

ឧត្តតស្មី កថិនេតិ កថិនេ ច ឧត្តតស្មី។ ឯតេន ទុតិយស្ស បលិពោធស្ស
អភារំ ទស្សេតិ។ តំ បន កថិនំ យស្មា អដ្ឋសុ វា មាតិកាសុ ឯកាយ
អន្តរុញ្ញាវេន វា ឧទ្ធវីយតិ, តេនស្ស និទ្ទេសេ “អដ្ឋន្នំ មាតិកាន” ត្ថិអាទិ វុត្ថំ។ តត្ថ

“អដ្ឋិមា, ភិក្ខុវេ, មាតិកា កថិនស្ស ឧត្តារាយ - បក្កមនន្តិកា, និដ្ឋានន្តិកា, សន្និដ្ឋានន្តិកា, ឆាសនន្តិកា, សវនន្តិកា, អាសាវច្ឆេទិកា, សីមាតិក្កន្តិកា, សហុត្តារា” តិ ឯវំ អដ្ឋ មាតិកាយោ កថិនក្ខន្ធកេ អាគតា។ អន្តរុត្តារោបិ
“សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ; យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, សង្ឃោ កថិនំ ឧទ្ធករេយ្យ, ឯសា ញត្ថិ។ សុណាតុ មេ, ភន្តេ, សង្ឃោ; សង្ឃោ កថិនំ ឧទ្ធករេតិ, យស្សាយស្មតោ ខមតិ, កថិនស្ស ឧត្តារោ, សោ តុណ្ហាស្ស; យស្ស នក្ខមតិ, សោ ភាសេយ្យ។ ឧត្តតំ សង្ឃន កថិនំ, ខមតិ សង្ឃស្ស, តស្មា តុណ្ហំ, ឯវមេតំ ធារយាមី” តិ (ចា. ៩២៦) ឯវំ ភិក្ខុជីវិតវង្កេ អាគតោ។ តត្ថ យំ វត្តតំ តំ អាគតដ្ឋានេយេវ វណ្ណាយិស្សម។ ឥធម បន វុច្ចមានេ ចាឡិ អាហរិតញ្ច ហោតិ, អត្ថោបិ វត្តញ្ចោ។ វុត្តោបិ ច ន សុវិញ្ញេយ្យោ ហោតិ, អដ្ឋានេ វុត្តត្ថាយ។

ធនាហាបរមន្តិ ធន អហានិ បរមោ បរិច្ឆេទោ អស្សតិ ធនាហាបរមោ, តំ ធនាហាបរមំ កាលំ ធារេតព្ពន្ធិ អត្ថោ។ បទភាជនេ បន អត្ថមត្តមេវ ធស្សេតុ “ធនាហាបរមតា ធារេតព្ពន្ធិ” តិ វុត្តំ។ ឥធម្មំ វុត្តំ ហោតិ “ធនាហាបរម” តិ ឯវត្ថ យា ធនាហាបរមតា ធនាហាបរមភារោ, អយំ ឯវត្ថកោ កាលោ យាវ ឆាតិក្កមតិ តាវ ធារេតព្ពន្ធិ។

អធិដ្ឋិតវិកប្បិតេសុ អបរិយាបន្នត្ថា អតិរេកំ ចីវរន្តិ អតិរេកចីវរំ។ តេនេវស្ស បទភាជនេ វុត្តំ “អធិដ្ឋិតំ អវិកប្បិត” តិ។

ធន្នំ ចីវរានំ អញ្ញាតវន្តិ ខោមំ, កប្បាសិកំ, កោសេយ្យំ, កម្ពលំ, សាលំ, ភង្គន្តិ ឥមេសំ ធន្នំ ចីវរានំ អញ្ញាតវំ។ ឯតេន ចីវរស្ស ជាតី ធស្សេត្វា ឥធានិ បមាណំ ធស្សេតុ “វិកប្បនុបតំ បច្ឆិម” តិ អាហា។ តស្ស បមាណំ ធិយតោ ទ្វេ វិទត្តិយោ, តិរិយំ វិទត្តិ។ តត្រាយំ ចាឡិ - “អនុជាឆាមិ, ភិក្ខុវេ, អាយាមេន

អង្គជុំលំ សុភតត្ថុលេន ចតុរត្ថុលំវិត្តតំ បដិមំ ជីវំវិកហ្មេតុ"ន្តិ (មហាវ. ៣៥៨)។

តំ អតិក្កាមយតោ និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយន្តិ តំ យថាវុត្តជាតិប្បមាណំ ជីវំ ទសាហាបរមំ កាលំ អតិក្កាមយតោ, ឯត្ថន្តរេ យថា អតិវេកជីវំ ន ហោតិ តថា អកុញ្ញតោ និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ, តញ្ចា ជីវំ និស្សគ្គិយំ ហោតិ, ចាចិត្តិយាបត្តិ ចស្ស ហោតីតិ អត្ថោ។ អថ វា និស្សជ្ជនំ និស្សគ្គិយំ, បុព្វភាគេ កត្តព្ភស្ស វិនយកម្មស្សេតំ នាមំ។ និស្សគ្គិយមស្ស អត្ថីតិ និស្សគ្គិយមិច្ឆេវ។ កិណ្ឌុ? ចាចិត្តិយំ។ តំ អតិក្កាមយតោ សនិស្សគ្គិយវិនយកម្មំ ចាចិត្តិយំ ហោតីតិ អយមេត្ថ អត្ថោ។ បទភាជនេ បន បឋមំ តាវ អត្ថវិកប្បំ ទស្សេតុំ “តំ អតិក្កាមយតោ និស្សគ្គិយំ ហោតិ” តិ មាតិកំ ២២េត្វា “ឯកាទសេ អរុណុក្កមនេ និស្សគ្គិយំ ហោតិ, និស្សជ្ជិតព្ភ” តិ វុត្តំ។ បុន យស្ស ច និស្សជ្ជិតព្ភំ, យថា ច និស្សជ្ជិតព្ភំ, តំ ទស្សេតុំ “សង្ឃស្ស វា” តិ អាទិ វុត្តំ។ តត្ថ ឯកាទសេ អរុណុក្កមនេតិ ឯត្ថ យំ ទិវសំ ជីវំ ឧប្បន្នំ តស្ស យោ អរុណោ, សោ ឧប្បន្នទិវសនិស្សតោ, តស្មា ជីវុប្បាទទិវសឯស វិទ្ធិ ឯកាទសេ អរុណុក្កមនេ និស្សគ្គិយំ ហោតីតិ វេទិតព្ភំ។ សចេបិ ពហូនិ ឯកជ្ឈំ ពន្ធិត្វា វា វេថេត្វា វា ឋបិតានិ ឯការា អាបត្តិ។ អពន្ធាវេថិតេសុ វុត្តកណាណាយ អាបត្តិយោ។

និស្សជ្ជិត្វា អាបត្តិ ទេសេតព្ភាតិ កដំ ទេសេតព្ភា? យថា ខន្ធកេ វុត្តំ, កថញ្ចា តត្ថ វុត្តំ? ឯវំ វុត្តំ - “តេន, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុនា សង្ឃំ ឧបសង្កមិត្វា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្កំ កិវិត្វា វុត្តានំ ភិក្ខុនំ ចាទេ វុត្តិត្វា ឧក្កដិកំ និសីទិត្វា អញ្ជាលី បគ្គហេត្វា ឯវមស្ស វេនិយោ - ‘អហំ, ភន្តេ, ឥត្ថន្ទាមំ អាបត្តិ អាបន្នោ, តំ បដិទេសេមី’” តិ (ចូឡវ. ២៣៩)។ ឥធម បន សចេ ឯកំ ជីវំ ហោតិ “ឯកំ និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយ” តិ វុត្តព្ភំ។ សចេ ទេ, “ទេ” តិ វុត្តព្ភំ។ សចេ ពហូនិ “សម្ពហុលានី” តិ វុត្តព្ភំ។

និស្សន្ទនេបិ សេច ឯកំ យថាចាឡិមេវ “ឥទំ មេ, ភន្តេ, ជីវេ”ន្តិ វត្ថុតំ។ សេច ទ្វេ
វា ពហុនិ វា, “ឥមា និ មេ, ភន្តេ, ជីវេ វា និ ធនាហាតិ ក្កន្តានិ និស្សន្ទិយានិ,
ឥមា នាហំ សង្ឃស្ស និស្សន្ទាមី”តិ វត្ថុតំ។ ចាឡិ វត្ថុ អសក្កោន្តេន អញ្ញាថាបិ
វត្ថុតំ។

ព្យត្តេន ភិក្ខុនា បដិពាលេន អាបត្តិ បដិគ្គហេតញ្ញាតិ ខន្ធកេ វុត្តនយេនេវ
បដិគ្គហេតញ្ញា។ ឯវញ្ញា តត្ថ វុត្ថំ - “ព្យត្តេន ភិក្ខុនា បដិពាលេន សង្ឃោ
ញ្ញាបេតញ្ញា -

‘សុណាតុ មេ ភន្តេ សង្ឃោ, អយំ ឥត្ថន្ទាមោ ភិក្ខុ អាបត្តិ សរតិ វិវេតិ
ឧត្តានី ករោតិ ទេសេតិ, យទិ សង្ឃស្ស បត្តកល្លំ, អហំ ឥត្ថន្ទាមស្ស
ភិក្ខុនោ អាបត្តិ បដិគ្គណ្ហោយ្យ’ន្តិ។

តេន វត្ថុតំ ‘បស្សសី’តិ? ‘អាម, បស្សមី’តិ។ អាយតី សំវេយ្យាសី”តិ
(ចូឡវ. ២៣៩)។ ធូសុ បន សម្ពហុលាសុ វា បុរិមនយេនេវ វចនភេទោ
ញ្ញាតញ្ញា។

ជីវេនានេបិ “សង្ឃោ ឥមំ ជីវេ ឥមា និ ជីវេ វា នី”តិ វត្ថុវសេន វចនភេទោ
វេទិតញ្ញា។ គណាស្ស ច បុគ្គលស្ស ច និស្សន្ទនេបិ ឯសេវ នយោ។

អាបត្តិទេសនាបដិគ្គហណេសុ បនេត្ថ អយំ ចាឡិ - “តេន, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុនា
សម្ពហុលេ ភិក្ខុ ឧបសង្កមិត្វា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្កំ កត្វា វុឡានំ ភិក្ខុនំ ចាទេ
វន្តិត្វា ឧក្កជិកំ និសីទិត្វា អញ្ញាលី បគ្គហេត្វា ឯវមស្ស វចនិយា - ‘អហំ, ភន្តេ,
ឥត្ថន្ទាមំ អាបត្តិ អាបន្នោ តំ បដិទេសេមី’តិ។ ព្យត្តេន ភិក្ខុនា បដិពាលេន តេ
ភិក្ខុ ញ្ញាបេតញ្ញា -

‘សុណាន្តមេ អាយស្មន្តា, អយំ ឥត្តន្តាមោ ភិក្ខុ អាបត្តិ សរតិវិវតិ
ឧត្តានី ករោតិ ទេសេតិ។ យទាយស្មន្តានំ បត្តកល្លំ, អហំ ឥត្តន្តាមស្ស
ភិក្ខុនោ អាបត្តិ បដិគ្គណ្ហោយ្យ’ន្តិ។

តេន វត្តព្រា ‘បស្សសី’តិ? ‘អាម, បស្សមី’តិ។ ‘អាយតី សំវរេយ្យាសី’តិ។

តេន ភិក្ខុនា ឯកំ ភិក្ខុំ ឧបសម្ព័ន្ធមិត្វា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ ករិត្វា ឧក្កជិកំ
និសីទិត្វា អញ្ញាលី បគ្គហេត្វា ឯវមស្ស វេទនិយោ - ‘អហំ, អាវុសោ, ឥត្តន្តាមំ
អាបត្តិ អាបន្នោ តំ បដិទេសេមី’តិ។ តេន វត្តព្រា ‘បស្សសី’តិ, អាម បស្សមីតិ
អាយតី សំវរេយ្យាសី”តិ (ប្បឡ. ២៣៨)។ តត្ថ បុរិមនយេនេវ អាបត្តិយា
នាមគ្គហណំ វេទនកេនោ ច វេទិតព្រា។

យថា ច គណាស្ស និស្សន្ន័នេ ឯវំ ទ្វិន្នំ និស្សន្ន័នេបិ ចាឡិ វេទិតព្រា។ យទិ ហិ
វិសេសោ ភវេយ្យ, យថេវ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, តិណ្ហាន្នំ ចារិសុទ្ធិឧចោសថំ
កាតុំ, ឯវញ្ច បន, ភិក្ខុវេ, កាតព្រា។ ព្យត្តេន ភិក្ខុនា បដិពាលេន តេ ភិក្ខុ
ញាបេតព្រា”តិអាទិនា នយេន “តិណ្ហាន្នំ ចារិសុទ្ធិឧចោសថំ កាតុំ”ន្តិ វត្តា បុន
“អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, ទ្វិន្នំ ចារិសុទ្ធិឧចោសថំ កាតុំ, ឯវញ្ច បន, ភិក្ខុវេ,
កាតព្រា។ ថេវេន ភិក្ខុនា ឯកំសំ ឧត្តរាសង្គំ”ន្តិអាទិនា (មហាវ. ១៦៨) នយេន
វិសុយេវ ទ្វិន្នំ ចារិសុទ្ធិឧចោសថោ វុត្តោ, ឯវមិធាបិ វិសុំ ចាឡិ វេទេយ្យ, យស្មា
បន នត្ថិ, តស្មា អវត្វា គតោតិ, គណាស្ស វុត្តោ ចាឡិយេវេត្ថ ចាឡិ។

អាបត្តិបដិគ្គហណោ បន អយំ វិសេសោ, យថា គណាស្ស និស្សន្និត្វា
អាបត្តិយា ទេសិយមាធាយ អាបត្តិបដិគ្គហកោ ភិក្ខុ ញត្តិ ឋបេតិ, ឯវំ
អជ្ឈេត្វា ទ្វីសុ អញ្ញាតវេន យថា ឯកបុគ្គលោ បដិគ្គណ្ហាតិ, ឯវំ អាបត្តិ

បដិគ្គហេតញ្ចា។ ទិដ្ឋញ្ញា ញាតិជ្ជបនា នាម នត្ថិ, យទិ សិយា ទិដ្ឋំ
ចារិសុទ្ធិឧចោសថំវិសុំ ន វេទេយ្យ។

និស្សន្ទជីវរាជានេបិ យថា “ឥមំ ជីវំ អាយស្មតោ ទម្មី” តិ ឯកោ វទតិ, ឯវំ
“ឥមំ មយំ ជីវំ អាយស្មតោ ទេមា” តិ វត្ថុំ វដ្ឋតិ។ ឥតោ គរុកតរាជិ ហិ
ញាតិទុតិយកម្មានិប “អបលោកេត្វា កាតញ្ញានី” តិ វុត្តានិ អត្ថិ, តេសំ ឯតំ
អនុលោមំ និស្សន្ទជីវំ បន ធាតព្វមេវ អធាតុំ នលព្ពតិ, វិនយកម្មមត្តញ្ញោតំ។
ន តំ តេន សង្ឃស្ស វា គណាស្ស វា បុគ្គលស្ស វា ទិដ្ឋមេវ ហោតីតិ។

៤៦៨. ទសាហាតិក្កន្តេ អតិក្កន្តសញ្ញាតិ ទសាហំ អតិក្កន្តេ ជីវេវ “អតិក្កន្តំ
ឥទ” តិ ឯវំសញ្ញា, ទសាហា វា អតិក្កន្តេ “អតិក្កន្តោ ទសាហោ” តិ ឯវំសញ្ញា។
និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយន្តំ ន ឥទ សញ្ញា រក្ខតិ។ យោបិ ឯវំសញ្ញា, តស្សបិ តំ ជីវំ
និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយាបត្តិ ច។ សនិស្សគ្គិយវិនយកម្មំ វា ចាចិត្តិយន្តំ ឧភោបិ
អត្តវិកប្បា យុដ្ឋន្តិ។ ឯស នយោ សព្ពត្ត។

អវិស្សន្និតេ វិស្សន្និតសញ្ញាតិ កស្សចិ អទិន្នេ អបរិច្ឆតេ “បរិច្ឆតំ មយា” តិ
ឯវំសញ្ញា។

អនន្ទេ នដ្ឋសញ្ញាតិ អត្តនោ ជីវេវេន សន្និ ពហូនិ អញ្ញោសំ ជីវរាជិ ឯកតោ
ឋបិតានិ ចោរា ហរន្តិ។ តក្រេតស អត្តនោ ជីវេវ អនន្ទេ នដ្ឋសញ្ញា ហោតិ។ ឯស
នយោ អវិនដ្ឋាធិសុបិ។

អវិលុត្តតិ ឯតុ បន គព្ពំ ភិក្ខុត្វា បសម្មាវហារវសេន អវិលុត្តតិ វេទិតព្ពំ។

អនិស្សន្និក្វា បរិភុញ្ញតិ អាបត្តិ ទុក្ខជស្សាតិ សកី និវត្តំ វា សកី ចារុតំ វា
កាយតោ អមោចេត្វា ទិវសម្មិ វិចរតិ, ឯការ អាបត្តិ។ មោចេត្វា មោចេត្វា

និងវាសេតិ វា ចារុបតិ វា បយោគេ បយោគេ ទុក្ខដំ ទុក្ខវត្ថុ វា ទុប្បារុតំ វា
សណ្ឋាបេន្តស្ស អនាបត្តិ។ អញ្ញស្ស តំ បរិភុញ្ញតោបិ អនាបត្តិ, “អនាបត្តិ
អញ្ញេន កតំ បដិលភិត្វា បរិភុញ្ញតី” តិ (ចារា. ៥៧០) អាទិវចនញោត្ត សាធកំ។
អនតិក្កន្តេ អតិក្កន្តសញ្ញិនោ វេមតិកស្ស ច ទុក្ខដំ បរិភោគំ សន្ធាយ វុត្តំ។

៤៦៨. “អនាបត្តិ អន្តោទសាហំ អធិដ្ឋតិ, វិកប្បតិ” តិ ឯត្ថ បន
អធិដ្ឋានុបកំ វិកប្បនុបកញ្ច វេទិតព្ពំ។ តត្រាយំ ចាឡិ - អថ ខោភិក្ខុនំ
ឯតទហោសិ - “យានិ តានិ ភគវតោ អនុញ្ញាតានិ ‘តិច្ឆវ’ វន្តំ វា
‘វស្សិកសាដិកា’ តិ វា ‘និសីទន’ វន្តំ វា ‘បច្ឆត្តរណ’ វន្តំ វា ‘កណ្តាប្បជីច្ឆាធិ’ តិ វា
មុខបុញ្ញនចោឡិ កន្តិ វា បរិក្ខារចោឡិ វន្តំ វា សញ្ញានិ តានិ អធិដ្ឋាតព្ពានីតិ នុ ខោ
ឧទាហុ វិកប្បតព្ពានី” តិ, ភគវតោ ឯតមត្ថំ អាហោចេសុំ -

“អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, តិច្ឆវំ អធិដ្ឋាតុំ ន វិកប្បតុំ; វស្សិកសាដិកំ
វស្សនំ ចាតុមាសំ អធិដ្ឋាតុំ តតោ បរិ វិកប្បតុំ; និសីទនំ អធិដ្ឋាតុំ ន
វិកប្បតុំ; បច្ឆត្តរណំ អធិដ្ឋាតុំ ន វិកប្បតុំ; កណ្តាប្បជីច្ឆាធិ
យាវអាពាធា អធិដ្ឋាតុំ តតោ បរិ វិកប្បតុំ; មុខបុញ្ញនចោឡំ អធិដ្ឋាតុំ ន
វិកប្បតុំ; បរិក្ខារចោឡំ អធិដ្ឋាតុំ ន វិកប្បតុ” តិ (មហាវ. ៣៥៨)។

“តត្ថ តិច្ឆវំ” អធិដ្ឋហន្តេន វេទិតា កប្បតិទ្ធុំ ទត្វា បមាណយុត្តមេវ
អធិដ្ឋាតព្ពំ។ តស្ស បមាណំ ឧក្កដ្ឋបរិច្ឆេទេន សុគតច្ឆវតោ ឧនកំ វដ្ឋតិ,
លាមកបរិច្ឆេទេន សង្ឃិយា ឧត្តរាសង្កស្ស ច ធិយតោ មុដ្ឋិបញ្ចកំ តិវិយំ
មុដ្ឋិតិកំ បមាណំ វដ្ឋតិ។ អន្តរវាសកោ ធិយតោ មុដ្ឋិបញ្ចកោ តិវិយំ
ទិហត្ថាបិ វដ្ឋតិ។ ចារុបលោនបិ ហិ សក្កា នាភី បដិច្ឆាទេតុន្តិ។
វុត្តប្បមាណតោ បន អតិវេកំ ឧនកញ្ច បរិក្ខារចោឡន្តិ អធិដ្ឋាតព្ពំ។

តត្ថ យស្មា “ទ្វេ ចីវរស្ស អធិដ្ឋានា - កាយេន វា អធិដ្ឋេតិ, វាចាយ វា អធិដ្ឋេតិ” តិ (បរិ. ៣២២) វុត្ថំ, តស្មា បុរាណសង្ឃជី “ឥមំ សង្ឃជី បច្ចុទ្ធិវាមី” តិ បច្ចុទ្ធិវាមី នវំ សង្ឃជី ហត្ថេន គហេត្វា “ឥមំ សង្ឃជី អធិដ្ឋាមី” តិ ចិត្តេន អាភោគំ កត្វា កាយវិការំ ករោន្តេន កាយេន អធិដ្ឋាតញ្ចា។ ឥទំ កាយេន អធិដ្ឋានំ, តំ យេន កេនចិ សរីរាយវេន អនុសន្តស្ស ន វដ្ឋតិ។ វាចាយ អធិដ្ឋានេ បន វចីភេទំ កត្វា វាចាយ អធិដ្ឋាតញ្ចា។ តត្រ ធុរិធំ អធិដ្ឋានំ - សចេ ហត្ថចាសេ ហោតិ “ឥមំ សង្ឃជី អធិដ្ឋាមី” តិ វាចា ភិន្និតញ្ចា។ អថ អន្តោគព្យោ វា ឧបរិចាសានេ វា សាមន្តវិហារេ វា ហោតិ វេទិតដ្ឋានំ សល្លក្ខេត្វា “ឯតំ សង្ឃជី អធិដ្ឋាមី” តិ វាចា ភិន្និតញ្ចា។ ឯស នយោ ឧត្តរាសន្តំ អន្តរាសកេ ច។ នាមមត្តមេវ ហិរិសេសោ។ តស្មា សញ្ញានិ សង្ឃជី ឧត្តរាសន្តំ អន្តរាសកេ ឯវំ អត្ថនោ នាមេនេវ អធិដ្ឋាតញ្ចានិ។ សចេ អធិដ្ឋហិត្វា វេទិតវត្ថុហិ សង្ឃជីអាទិនិ ករោតិ, និដ្ឋិតេ វជនេ ច កប្ប ច ឥមំ “បច្ចុទ្ធិវាមី” តិ បច្ចុទ្ធិវាមី បុន អធិដ្ឋាតញ្ចានិ។ អធិដ្ឋិតេន បន សទ្ធិ មហាន្តតរមេវ ធុតិយបដ្ឋំ វា ខណ្ឌំ វា សំសិព្ពន្តេន បុន អធិដ្ឋាតញ្ចមេវ។ សមេ វា ខុទ្ទកេ វា អធិដ្ឋានកិច្ចំ នតិ។

តិចីវរំ បន បរិក្ខារចោឡំ អធិដ្ឋានុំ វដ្ឋតិ ន វដ្ឋតិ តិ? មហាបទុមត្ថេរោ កិរាហា - “តិចីវរំ តិចីវរមេវ អធិដ្ឋាតញ្ចំ។ សចេ បរិក្ខារចោឡានិដ្ឋានំ លកេយ្យ ឧទោសិតសិក្ខាបទេ បរិហារោ និវត្តកោ ភវេយ្យ” តិ។ ឯវំ វុត្ថេ កិរ អវសេសា ភិក្ខុ អាហំសុ - “បរិក្ខារចោឡម្យិ ភគវតាវ អធិដ្ឋាតញ្ចន្តំ វុត្ថំ, តស្មា វដ្ឋតិ” តិ។ មហាបច្ឆិយម្យិ វុត្ថំ “បរិក្ខារចោឡំ នាម ចាដក្កំ និធានមុខមេតន្ត តិចីវរំ បរិក្ខារចោឡន្តិ អធិដ្ឋហិត្វា បរិភុត្តិវុត្ថំ វដ្ឋតិ។ ឧទោសិតសិក្ខាបទេ បន តិចីវរំ អធិដ្ឋហិត្វា បរិហារន្តស្ស បរិហារោ វុត្ថោ” តិ។ ឧកតោវិភង្គកាលាកោ បុណ្ណាវាលិកវាសី មហាតិស្សត្ថេរោបិ កិរ អាហា - “មយំ បុព្វេ មហាថេរានំ អស្សុម្ហ, អរញ្ញាវាសិនោ ភិក្ខុ វុត្ថុសុសិរាទិសុ ចីវរំ វេហិត្វា បធានំ

បទបាណត្តាយ គឺជន្លឹក សាមន្តវិហារេ ធម្មសវនត្តាយ គតានញ្ច នេសំ សូរិយេ
ឌុដ្ឋិតេ សាមណោរា ធម្មារកិក្ខុ វា បត្តិចីវរំ គហេត្វា គឡន្តិ, តស្មា
សុខបរិភោគត្ថំ តិចីវរំ បរិក្ខារចោឡន្តិ អធិដ្ឋាត្ថំ វដ្ឋតិ" តិ។ មហាបច្ឆរិយម្បិ
វុត្ថំ បុព្វេ អារញ្ញិកា ភិក្ខុ អពន្ធសីមាយំ ធុប្បវិហារន្តិ តិចីវរំ បរិក្ខារចោឡមេវ
អធិដ្ឋហិត្វា បរិភូត្វិសូ" តិ។

“វស្សិកសាជិកា” អនតិវត្ថុប្បមាណា នាមំ គហេត្វា វុត្ថនយេនេវ ចត្តារោ
វស្សិកេ មាសេ អធិដ្ឋាតញ្ច, តតោ បរំ បច្ឆន្ទិវត្វា វិកល្យេតញ្ច។
វណ្ណាភេទមត្តរត្តាបិ ចេសា វដ្ឋតិ។ ទ្វេ បន ន វដ្ឋន្តិ។ “និសីទនំ” វុត្ថនយេន
អធិដ្ឋាតញ្ចមេវ, តញ្ច ខោ បមាណាយុត្ថំ ឯកមេវ, ទ្វេ ន វដ្ឋន្តិ។ “បច្ឆត្ថរណា” ម្បិ
អធិដ្ឋាតញ្ចមេវ, តំ បន មហាន្តម្បិ វដ្ឋតិ, ឯកម្បិ វដ្ឋតិ, ពហុនិបិ វដ្ឋន្តិ។ នីលម្បិ
បីតកម្បិ សទសម្បិ បុប្ផទសម្បិ តិ សព្វប្បការំ វដ្ឋតិ។ សកំ អធិដ្ឋតំ
អធិដ្ឋតមេវ ហោតិ។ “កណ្តាប្បជីវ្ហាទិ” យាវ អាពាធា អត្ថិ, តាវ បមាណិកា
អធិដ្ឋាតញ្ច។ អាពាធេ វុបសន្តេ បច្ឆន្ទិវត្វា វិកល្យេតញ្ច, ឯការំ វដ្ឋតិ។
“មុខបុព្វានចោឡំ” អធិដ្ឋាតញ្ចមេវ, យាវ ឯកំ ឆោរិយតិ, តាវ អញ្ចំ
បរិភោគត្តាយ ឥច្ឆិតត្ថន្តិ ទ្វេ វដ្ឋន្តិ។ អបរេ បន ថេរា “និធានមុខមេតំ ពហុនិបិ
វដ្ឋន្តិ” តិ វដ្ឋន្តិ។ បរិក្ខារចោឡេ គណនា នត្ថិ, យត្ថកំ ឥច្ឆតិ តត្ថកំ
អធិដ្ឋាតញ្ចមេវ។ ថវិកាបិ បរិស្សាវនម្បិ វិកល្យេតបកំ បច្ឆិមចីវរប្បមាណំ
“បរិក្ខារចោឡក” ត្ថិ អធិដ្ឋាតញ្ចមេវ។ ពហុនិ ឯកតោ កត្វា “ឥមាទិ ចីវរាទិ
បរិក្ខារចោឡានិ អធិដ្ឋាមី” តិ អធិដ្ឋាតម្បិ វដ្ឋតិយេវ។
ភេសជ្ជនវកម្មមាតាបិតុអាទីនំ អត្តាយ វេបេន្តេនបិ អធិដ្ឋាតញ្ចមេវ។
មហាបច្ឆរិយំ បន “អនាបត្តិ” តិ វុត្ថំ។ មញ្ចកិសិ បីឯកកិសិ ពិម្ពោហានំ ចារាវរោ
កោជវោតិ ឯតេសុ បន សេនាសនបរិក្ខារត្តាយ ទិន្នបច្ឆត្ថរណោ ច
អធិដ្ឋានកិច្ចំ នត្ថិយេវ។

អធិដ្ឋតច្រើន បន បរិកុញ្ញតោ កង អធិដ្ឋានំវិជហតីតិ? អញ្ញាស្ស ទានេន,
អដ្ឋិទ្ធិត្វា គហាលោន, វិស្សាសគ្គាលោន, បីនាយាវត្ថុនេន, សិក្ខាបច្ឆក្ខានេន,
កាលំកិរិយាយ, លិដ្ឋបរិវត្ថុនេន, បច្ឆន្ទរលោន, ជិទ្ធការេនាតិ ឥមេហិ នវហិ
ការណេហិវិជហតិ។ តត្ថ បុរិមេហិ អដ្ឋហិ សព្វចីវរានិ អធិដ្ឋានំវិជហន្តិ,
ជិទ្ធការេន បន តិច្ឆវស្សេវ សព្វអដ្ឋកថាសុ អធិដ្ឋានំវិជហនំ វុត្ថំ, តញ្ញា
នខបិដ្ឋប្បមាលោន ជិទ្ធនេ។ តត្ថ នខបិដ្ឋប្បមាលំ កនិដ្ឋង្គលិនខវសេន
វេទិតព្ពំ, ជិទ្ធការេនិព្វិទ្ធិជិទ្ធមេវ។ ជិទ្ធស្ស ហិ អព្ពន្ធលេ ឯកតន្ត ចេបិ អដ្ឋិដ្ឋោ
ហោតិ, រក្ខតិ។ តត្ថ សង្ឃាជិយា ច ឧត្តរាសង្គស្ស ច ធីយន្តតោ

វិទត្ថិប្បមាលាស្ស តិរិយន្តតោ អដ្ឋង្គលប្បមាលាស្ស បទេសស្ស ឡិវតោ ជិទ្ធិ
អធិដ្ឋានំភិទ្ធិតិ, បរតោ នភិទ្ធិតិ។ អន្តរវាសកស្ស បន ធីយន្តតោ

វិទត្ថិប្បមាលាស្ស តិរិយន្តតោ ចតុរង្គលប្បមាលាស្ស បទេសស្ស ឡិវតោ
ជិទ្ធិ អធិដ្ឋានំភិទ្ធិតិ, បរតោ នភិទ្ធិតិ។ តស្មា ជាតេ ជិទ្ធិ តំ ច្រើន

អតិរេកច្រើនដ្ឋានេ តិដ្ឋតិ, សូចិកម្មំ កត្វា បុន អធិដ្ឋាតព្ពំ។ មហាសុមត្ថេរោ
បនាហា - “បមាលាច្រើនស្ស យត្ថ កត្ថចិ ជិទ្ធិ អធិដ្ឋានំភិទ្ធិតិ, មហាស្ស បន
បមាលាតោ ពហិ ជិទ្ធិ អធិដ្ឋានំ នភិទ្ធិតិ, អន្តោជាតំ ភិទ្ធិតី”តិ។

ករិកតិស្សត្ថេរោ អាហា - “ឧទ្ធកំ មហាស្តំ ន បមាលំ, ទ្វេ ច្រើន ចារុបន្តស្ស
វាមហាត្ថេ សង្ឃរិក្ខា ឋបិតជ្ជានេ ជិទ្ធិ អធិដ្ឋានំ នភិទ្ធិតិ, ឡិវកាគេ ភិទ្ធិតិ។

អន្តរវាសកស្សបិ ឡិវដ្ឋិកំ ករោន្តេន សង្ឃរិក្ខាជ្ជានេ ជិទ្ធិ នភិទ្ធិតិ, តតោ ឡិវ
ភិទ្ធិតី”តិ។ អន្តកជ្ជកថាយំ បន តិច្ឆវេ មហាសុមត្ថេវាទំ បមាលំ កត្វា

ឧត្តរិម្បិ ឥទំ វុត្ថំ “បដ្ឋិមប្បមាលំ អធិដ្ឋានំ រក្ខតី”តិ។ បរិក្ខារចោឡេ ធីយសោ
អដ្ឋង្គលេ សុគតង្គលេន តិរិយំ ចតុរង្គលេ យត្ថ កត្ថចិ ជិទ្ធិ អធិដ្ឋានំវិជហតិ។

មហាស្តេចោឡេ តតោ បរេន ជិទ្ធិ អធិដ្ឋានំ នវិជហតិ។ ឯស នយោ សព្វេសុ
អធិដ្ឋាតព្ពកេសុ ច្រើនស្ស”តិ។

តត្ថ យស្មា សព្វេសម្បិ អធិដ្ឋាតព្ភកចីវរាណំ

វិកប្បនុបគបដ្ឋិមប្បមាណាតោ អញ្ញំ បដ្ឋិមប្បមាណំ ឆាម នត្ថិ, យញ្ញំ និសីទន-
កណ្ណាប្បដិច្ឆាទិវស្សិកសាដិកានំ បមាណំ វុត្ថំ, តំ ឧក្កដ្ឋំ, តតោ ឧត្តរិ
បដិសិទ្ធពុត្តា ន បដ្ឋិមំ តតោ ហោជ្ជា អប្បដិសិទ្ធពុត្តា។ តិចីវរស្សាបិ
សុគតចីវរប្បមាណាតោ ឧនកត្តំ ឧក្កដ្ឋប្បមាណាមេវ។ បដ្ឋិមំ បន វិសុំ សុត្ថ
វុត្ថំ នត្ថិ។ មុខបុញ្ញនបច្ចត្ថរណាបរិក្ខារចោឡានំ ឧក្កដ្ឋបរិច្ឆេទោ នត្ថិយេវ។
វិកប្បនុបគបដ្ឋិមេន បន បដ្ឋិមបរិច្ឆេទោ វុត្តោ។ តស្មា យំ តាវ
អន្ទកដ្ឋកថាយំ “បដ្ឋិមប្បមាណំ អធិដ្ឋានំ វក្ខតិ” តិ វត្ថា តត្ថ
បរិក្ខារចោឡស្សេវ សុគតផ្កុលេន អដ្ឋផ្កុលេន ចតុរផ្កុលេន បដ្ឋិមប្បមាណំ ទស្សេត្ថា
ឥតវេសំ តិចីវរាធិនំ មុជ្ជិបញ្ចកាធិបភេទំ បដ្ឋិមប្បមាណំ សន្ធាយ “ឯស នយោ
សព្វេសុ អធិដ្ឋាតព្ភកេសុចីវរេសូ” តិ វុត្ថំ, តំ ន សមេតិ។

ការវិកតិស្សត្ថេវវាទេបិ ជីយន្តតោយេវ ជិទ្ធិ ទស្សិតំ, តិវិយន្តតោ ន
ទស្សិតំ, តស្មា សោ អបរិច្ឆិទ្នោ។ មហាសុមត្ថេវវាទេ “បមាណាចីវរស្ស យត្ថ
កត្ថចិ ជិទ្ធិ អធិដ្ឋានំ ភិន្ទតិ, មហាន្តស្ស បន បមាណាតោ ពហិ ជិទ្ធិ អធិដ្ឋានំ ន
ភិន្ទតិ” តិ វុត្ថំ។ ឥទំ បន ន វុត្ថំ - “ឥទំ ឆាម បមាណាចីវរំ តតោ ឧត្តរិ មហន្ត
ចីវរ” តិ។ អបិចេត្ថ តិចីវរាធិនំ មុជ្ជិបញ្ចកាធិភេទំ បដ្ឋិមប្បមាណាត្ថិ អធិប្បេតំ។
តត្ថ យទិ បដ្ឋិមប្បមាណាតោ ពហិ ជិទ្ធិ អធិដ្ឋានំ ន ភិន្ទេយ្យ, ឧក្កដ្ឋបត្តស្សាបិ
មជ្ឈិមបត្តស្ស វា ឱមកប្បមាណាតោ ពហិ ជិទ្ធិ អធិដ្ឋានំ ន ភិន្ទេយ្យ, ន ច ន
ភិន្ទតិ។ តស្មា អយម្បិ វាទោ អបរិច្ឆិទ្នោ។

យោ បឆាយំ សព្វបឋមោ អដ្ឋកថាវាទោ, អយមេវេត្ថ បមាណំ។ កស្មា?
បរិច្ឆេទសញ្ញាវតោ។ តិចីវរស្ស ហិ បដ្ឋិមប្បមាណាញ ជិទ្ធិប្បមាណាញ
ជិទ្ធិប្បត្តិទេសប្បមាណាញ សព្វអដ្ឋកថាសុយេវ បរិច្ឆិទ្ធិត្វា វុត្ថំ, តស្មា ស្សេវ

វាដោ បមាណាំ។ អន្ទា ហិ សោ ភកវតោ អធិប្បាយំ អនុគន្ធា វុត្តោ។ ឥតវេសុ
បន នេវ បរិច្ឆេទោ អត្ថិ, ន បុញ្ញបរំ សមេត្តិតិ។

យោ បន ទុព្ពលជ្ជានេ បឋមំ អគ្គឡំ ទត្វា បច្ឆា ទុព្ពលជ្ជានំ ជិន្និត្វា អបនេតិ,
អធិជ្ជានំ ន ភិជ្ជតិ។ មណ្ឌលបរិវត្តនេបិ ឯសេវ នយោ។ ទុបដ្ឋស្ស ឯកស្មី បដលេ
ជិន្នេ វា ជាតេ គឡិតេ វា អធិជ្ជានំ ន ភិជ្ជតិ, ខុទ្ទកំ ចីវរំ មហន្តំ ករោតិ, មហន្តំ វា
ខុទ្ទកំ ករោតិ, អធិជ្ជានំ ន ភិជ្ជតិ។ ឧភោ កោជិយោ មជ្ឈេ ករោន្តោ សចេ បឋមំ
ជិន្និត្វា បច្ឆា យជេតិ, អធិជ្ជានំ ភិជ្ជតិ។ អថ យជេត្វា ជិន្នតិ, ន ភិជ្ជតិ, វជកេហិ
ដោវាបេត្វា សេតំ កាវាបេន្តស្សបិ អធិជ្ជានំ អធិជ្ជានមេវាតិ។ អយំ តាវ
“អន្តោទសាហំ អធិជ្ជេតិ វិកប្បេមី”តិ ឯត្ថ អធិជ្ជានេ វិនិច្ឆយោ។

វិកប្បនេ បន ទ្វេវិកប្បនា - សម្មាវិកប្បនា ច បរម្មាវិកប្បនា ច។ កថំ
សម្មាវិកប្បនា ហោត្តិតិ? ចីវរានំ ឯកពហុការំ សន្និហិតាសន្និហិតការព្វា
ញាត្វា “ឥមំ ចីវរ’ន្តំ វា ‘ឥមាទិ ចីវរាទី’តិ វា ‘ឯតំ ចីវរ’ន្តំ វា ‘ឯតាទិ ចីវរាទី’”តិ វា
“តុយ្ហំ វិកប្បេមី”តិ វត្ថុពុំ, អយមេកា សម្មាវិកប្បនា។ ឯត្វាវតា និដេតុំ វដ្ឋតិ,
បរិភុញ្ញតុំ បន វិស្សន្នេតុំ វា អធិជ្ជាតុំ វា ន វដ្ឋតិ។ “មយ្ហំ សន្តកំ, មយ្ហំ សន្តកាទិ
បរិភុញ្ញ វា វិស្សន្នេហិ វា យថាបច្ចយំ វា ករោហី”តិ ឯវំ បន វុត្តេ បច្ចុទ្ធារោ នាម
ហោតិ។ តតោបភុតិ បរិភោគាទយោបិ វដ្ឋន្តិ។

អបរោបិ នយោ - តថេវ ចីវរានំ ឯកពហុការំ សន្និហិតាសន្និហិតការព្វា
ញាត្វា តស្សេវ ភិក្ខុនោ សន្តិកេ “ឥមំ ចីវរ’ន្តំ វា ‘ឥមាទិ ចីវរាទី’តិ វា ‘ឯតំ ចីវរ’ន្តំ
វា ‘ឯតាទិ ចីវរាទី’”តិ វា វត្វា បញ្ចសុ សហធម្មិកេសុ អញ្ញាតវស្ស អត្តនា
អភិវុច្ចិតស្ស យស្ស កស្សចិ នាមំ គហេត្វា “តិស្សស្ស ភិក្ខុនោ វិកប្បេមី”តិ វា
‘តិស្សាយ ភិក្ខុនិយា, សិក្ខុមាធាយ, តិស្សស្ស សាមណោវស្ស, តិស្សាយ
សាមណេរិយា វិកប្បេមី”តិ វា វត្ថុពុំ, អយំ អបរោបិ សម្មាវិកប្បនា។

ឯត្រាវតា និធនុំ វដ្តតិ, បរិភោគាធិសុ បន ឯកម្មី ន វដ្តតិ។ តេន បន ភិក្ខុនា
“តិស្សស្ស ភិក្ខុនា សន្តកំ... បេ... តិស្សយ សាមណេរិយា សន្តកំ បរិភុញ្ញ វា
វិស្សដ្ឋេហិ វា យថាបច្ចយំ វា ករោហី” តិ វុត្តេ បច្ចុទ្ធារោ នាម ហោតិ។
តតោបភុតិ បរិភោគាធឯយោបិ វដ្តន្តិ។

កថំ បរម្មទាវិកប្បនា ហោតីតិ? ចីវរានំ តថេវ ឯកតហុការំ
សន្និហិតាសន្និហិតការញ្ច ញត្វា “ឥមំ ចីវរន្តិ វា ‘ឥមា និ ចីវរានី’ តិ វា ‘ឯតំ
ចីវរន្តិ វា ‘ឯតានិ ចីវរានី’” តិ វា វត្វា “តុយ្ហំ វិកប្បនត្ថាយ ធម្មី” តិ វត្តព្ពំ។ តេន
វត្តព្ពោ - “កោតេ មិត្តោ វា សន្និដ្ឋោ វា” តិ? តតោ ឥតវេន បុរិមនយេនេវ
“តិស្ស ភិក្ខុតិ វា... បេ... តិស្ស សាមណេរិ” តិ វា វត្តព្ពំ។ បុន តេន ភិក្ខុនា
“អហំ តិស្សស្ស ភិក្ខុនា ធម្មីតិ វា... បេ... តិស្សយ សាមណេរិយា ធម្មី” តិ វា
វត្តព្ពំ, អយំ បរម្មទាវិកប្បនា។ ឯត្រាវតា និធនុំ វដ្តតិ, បរិភោគាធិសុ បន
ឯកម្មី ន វដ្តតិ។ តេន បន ភិក្ខុនា ទុតិយសម្មទាវិកប្បនាយំ វុត្តនយេនេវ
“ឥត្ថន្ទាមស្ស សន្តកំ បរិភុញ្ញ វា វិស្សដ្ឋេហិ វា យថាបច្ចយំ វា ករោហី” តិ វុត្តេ
បច្ចុទ្ធារោ នាម ហោតិ។ តតោបភុតិ បរិភោគាធឯយោបិ វដ្តន្តិ។

ទ្វិន្នំ វិកប្បនា នំ កី នាណករណំ? សម្មទាវិកប្បនាយំ សយំ វិកប្បេត្វា
បរេន បច្ចុទ្ធារោ បេតិ។ បរម្មទាវិកប្បនាយ បរេនេវ វិកប្បាបេត្វា បរេនេវ
បច្ចុទ្ធារោ បេតិ, ឥនមេត្ត នាណករណំ។ សចេ បន យស្ស វិកប្បេតិ, សោ
បញ្ញត្តិកោវិទោ ន ហោតិ, ន ជាតាតិ បច្ចុទ្ធវិគុំ, តំ ចីវរំ គហេត្វា អញ្ញស្ស
ព្យត្តស្ស សន្តិកំ គន្ធា បុន វិកប្បេត្វា បច្ចុទ្ធារោ បេតព្ពំ។ វិកប្បិតវិកប្បនា
នាមេសា វដ្តតិ។ អយំ “វិកប្បេតិ” តិ ឥមស្មី បទេ វិនិច្ឆយោ។

“អនុជាតាមិ, ភិក្ខុវេ, តិចីវរំ អធិជ្ជាតុំ ន វិកប្បេតុ” តិ អាធិវចនតោ ច ឥទំ
“វិកប្បេតិ” តិ អវិសេសេន វុត្តវចនំ វិវុទ្ធវិយ ទិស្សតិ, ន ច វិវុទ្ធពោ គតា

ភាសន្តិ។ តស្មា ឯវមស្ស អត្តោ វេទិតត្តោ, តិច្ឆិវំ តិច្ឆិវសង្ខេបនេវ បរិហារតោ
អធិដ្ឋាតុមេវ អនុជាធាមិ, នវិកប្បតុំ។ វស្សិកសាជិកំ បន ចាតុមាសតោ បរំ
វិកប្បតុមេវ ន អធិដ្ឋាតុំ។ ឯវញ្ច សតិ យោ តិច្ឆិវេ ឯកេន ចិវរេន
វិប្បវសិតុកាមោ ហោតិ, តស្ស តិច្ឆិវាធិដ្ឋានំ បច្ចុទ្ធវិទ្យាវិប្បវាសសុខត្ថំ
វិកប្បនាយ ឱកាសោ ទិដ្ឋោ ហោតិ។ ទសាហាតិក្កមេ ច អនាបត្តិតិ
ឯតេនុចាយេន សព្ពត្ថ វិកប្បនាយ អប្បជិសិទ្ធភាវោ វេទិតត្តោ។

វិស្សន្នេតីតិ អញ្ញាស្ស ទេតិ។ កងំ បន ទិន្នំ ហោតិ, កងំ គហិតំ? “ឥមំ តុយ្ហំ
ទេមិ ទទាមិ ទដ្ឋាមិ ឱណោជេមិ បរិច្ឆជាមិ និស្សជ្ជាមិ វិស្សជ្ជាមីតិ វា
“ឥត្តន្ទាមស្ស ទេមិ... បេ... និស្សជ្ជាមី” តិ វា វទតិ, សម្មាសម្ពុទ្ធិ បរម្មាសម្ពុទ្ធិ ទិន្នំយេវ
ហោតិ។ “តុយ្ហំ គណ្ណាហី” តិ វុត្តេ “មយ្ហំ គណ្ណាមី” តិ វទតិ, សុទិន្នំ
សុគ្គហិតញ្ច។ “តវ សន្តកំ ករោហី, តវ សន្តកំ ហោតុ, តវ សន្តកំ
ករិស្សសី” តិ វុត្តេ “មម សន្តកំ ករោមិ, មម សន្តកំ ហោតុ, មម សន្តកំ
ករិស្សមី” តិ វទតិ, ទុទិន្នំ ទុគ្គហិតញ្ច។ នេវ ធាតា ធាតុំ ជាធាតិ, ន ឥតរោ
គហេតុំ។ សចេ បន “តវ សន្តកំ ករោហី” តិ វុត្តេ “សាធុ, ភន្តេ, មយ្ហំ
គណ្ណាមី” តិ គណ្ណាតិ, សុគ្គហិតំ។ សចេ បន “ឯកោ គណ្ណាហី” តិ វទតិ, ឥតរោ
“ន គណ្ណាមី” តិ បុន សោ “ទិន្នំ មយា តុយ្ហំ, គណ្ណាហី” តិ វទតិ, ឥតរោ បិ “ន
មយ្ហំ ឥមិនា អត្តោ” តិ វទតិ។ តតោ បុរិមោបិ “មយា ទិន្នំ” តិ ទសាហំ
អតិក្កាមេតិ, បច្ឆិមោបិ “មយា បដិក្ខត្ត” តិ កស្ស អាបត្តិតិ? ន កស្ស បិ
អាបត្តិ។ យស្ស បន វុច្ចតិ, តេន អធិដ្ឋហិត្វា បរិភុណ្ឌិតព្ពំ។

យោ បន អធិដ្ឋានេ វេមតិកោ, តេន កី កាតព្វំ? វេមតិកភារំ អាហោចេត្វា
សចេ អនធិដ្ឋិតំ ភវិស្សតិ, ឯវំ មេ កប្បិយំ ហោតីតិ វត្វា វុត្តនយេនេវ
និស្សន្និតព្ពំ។ ន ហិ ឯវំ ជាធាបេត្វា វិនយកម្ពំ ករោន្តស្ស មុសាវាទោ ហោតិ។

កេចិ បន “ឯកេនភិក្ខុនាវិស្សាសំ គហេត្វា បុន ទិន្នំ វដ្តតី” តិ វទន្តិ, តំ ន
យុដ្ឋតិ។ ន ហិ តស្សេតំ វិនយកម្មំ, នាបិ តំ ឯត្ថកេន អញ្ញំ វត្ថុំ ហោតិ។

នស្សតីតិអាទិ ឧត្តានត្ថមេវ។ យោ ន ទទេយ្យ អាបត្តិ ទុក្ខជស្សាតិ ឯត្ថ
“មញ្ញំ ទិន្នំ ឥមិនា” តិ ឥមាយ សញ្ញាយ ន ទេន្តស្ស ទុក្ខជំ។ តស្ស សន្តកការំ
បន ព្រាត្វា លេសេន អច្ឆិទ្ធន្តោ ភណ្ឌំ អគ្យាបេត្វា ការេតព្ពោតិ។

សមុដ្ឋានាទីសុ ឥទំ សិក្ខាបទំ កថិនសមុដ្ឋានំ នាម កាយវាចាតោ ច
កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, អនទិដ្ឋានេន ច អវិកប្បនេន ច អាបជ្ឈនតោ
អភិរិយំ, សញ្ញាយ អភាវេបិ ន មុច្ចតិ, អជានន្តោបិ អាបជ្ឈតីតិ
នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ឌិត្តវដ្តំ, កាយកម្មំ, វចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

បឋមកថិនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ឧទោសិតសិក្ខាបទវណ្ណានា

៤៧១. តេន សមយេន ពុទ្ធា ភគវាតិ ឧទោសិតសិក្ខាបទំ។ តត្ថ
សន្តរុត្តរេនាតិ អន្តរន្តិ អន្តរវាសកោ វុច្ចតិ, ឧត្តរន្តិ ឧត្តរាសង្កោ, សហ អន្តរេន
ឧត្តរំ សន្តរុត្តរំ, តេន សន្តរុត្តរេន, សហ អន្តរវាសកេន ឧត្តរាសង្កេនាតិ អត្ថោ។
កណ្ណាកិតានីតិ សេនេន ដុដ្ឋាកាសេសុ សញ្ញាតកាឡសេតមណ្ឌលានិ។
អទ្ទស ខោ អាយស្មា អានន្តោ សេនាសនចារិកំ អាហិណ្ឌាន្តោតិ បេរោ កិរ
ភគវតិ ទិវា បដិសល្លានត្ថាយ គន្ធកុដិ បរិដ្ឋេ តំ ឱកាសំ លភិត្វា ទុន្ទិក្ខិត្វានិ
ធារុកណ្ណាមត្តិកាកណ្ណានិ បដិសាមេន្តោ អសម្មជ្ឈដ្ឋានំ សម្មជ្ឈន្តោ គិលានេហិ
ភិក្ខុហិ សទ្ធិ បដិសន្តារំ ករោន្តោ តេសំ ភិក្ខុនំ សេនាសនជ្ឈានំ សម្បត្តោ
អទ្ទស។ តេន វុត្ថំ - “អទ្ទស ខោ អាយស្មា អានន្តោ សេនាសនចារិកំ
អាហិណ្ឌាន្តោ” តិ។

៤៧៣. អវិប្បវាសសម្មតិ ធាតុន្តិ អវិប្បវាសេ សម្មតិ អវិប្បវាសសម្មតិ,
អវិប្បវាសាយ វា សម្មតិ អវិប្បវាសសម្មតិ។ កោ បនេត្ថ អាទិសំសោ? យេន
ចីវរេនវិប្បវាសតិ, តំ និស្សន្តិយំ ន ហោតិ, អាបត្តិញ្ច នាបជ្ជតិ។ កិត្តកំ កាលំ?
មហាសុមត្ថេរោ តាវ អាហា - “យាវ រោគោ ន រូបសមតិ, រូបសន្តេ បន រោគ
សីយំ ចីវរជ្ជានំ អាគន្ធាត្ថំ”ន្តិ។ មហាបទុមត្ថេរោ អាហា - “សីយំ អាគន្ធាត្ថោ រោគោ
បដិកុប្បយ្យ, តស្មា សណីកំ អាគន្ធាត្ថំ។ យតោ បជ្ជាយ ហិ សត្ថំ វា
បរិយេសតិ, ‘គន្ធាមី’តិ អាភោគំ វា ករោតិ, តតោ បជ្ជាយ វជ្ជតិ។ ‘ន ធានិ
គមិស្សមី’តិ ឯវំ បន ធុរនិក្ខេបំ ករោន្តេន បច្ចុទ្ធវិត្ថំ, អតិរេកចីវរជ្ជានេ
វស្សតិ”តិ។ សចេ បនស្ស រោគោ បដិកុប្បតិ, កី កាតព្វន្តិ? ធុស្សនេវត្ថេរោ
តាវ អាហា - “សចេ សោយេវ រោគោ បដិកុប្បតិ, សា ឯវំ សម្មតិ, បុន
សម្មតិធានកិច្ចំ នត្ថិ។ អថញ្ញោ កុប្បតិ, បុន ធាតព្វា សម្មតិ”តិ។
ឧបតិស្សត្ថេរោ អាហា - “សោ វា រោគោ ហោតុ, អញ្ញោ វា បុន សម្មតិធានកិច្ចំ
នត្ថិ”តិ។

៤៧៥-៦. និដ្ឋិតចីវរស្មី ភិក្ខុនាតិ ឥធម បន បុរិមសិក្ខាបទេវិយ អត្ថំ
អគ្គហោត្វា និដ្ឋិតេ ចីវរស្មី ភិក្ខុនាតិ ឯវំ សាមីវសេន ករណាវចនស្ស អត្ថោ
វេទិតញ្ចោ។ ករណាវសេន ហិ ភិក្ខុនា ឥទំ នាម កាតព្វន្តិ នត្ថិ។ សាមីវសេន បន
ភិក្ខុនោ ចីវរស្មី និដ្ឋិតេ កថិនេ ច ឧត្តតេ ឯវំ ជិន្នបលិពោធា ឯកវត្ថុម្បិ ចេ ភិក្ខុ
តិចីវរេនវិប្បវាសេយ្យាតិ ឯវំ អត្ថោ យុជ្ជតិ។ តត្ថ តិចីវរនាតិ អនិដ្ឋិតេសុ តិសុ
ចីវរេសុ យេន កេនចិ។ ឯកេនវិប្បវត្ថោបិ ហិ តិចីវរេនវិប្បវត្ថោ ហោតិ,
បដិសិទ្ធិបរិយាបន្នេនវិប្បវត្ថុត្តា។ តេនេវស្ស បទភាជនេ “សង្ឃាជិយា
វា”តិអាទិ វុត្ថំ។ វិប្បវាសេយ្យាតិ វិប្បយុត្តោ វាសេយ្យ។

៤៧៧-៨. គាមោ ឯកុបចារោតិអាទិ អវិប្បវាសលក្ខណាវវត្តាបនត្ថំ វុត្ថំ។
តតោ បរំ យថាគ្គមេន តានេវ បន្ទុវស មាតិកាបទានិវិត្តារេន្តោ “គាមោ
ឯកុបចារោ ឆាមា” តិអាទិមាហ។ តត ឯកកុលស្ស គាមោតិ ឯកស្ស រញ្ជោ វា
កោជកស្ស វា គាមោ។ បរិក្ខិត្តោតិ យេន កេនចិ ចាការេន វា វតិយា វា
បរិក្ខាយ វា បរិក្ខិត្តោ។ ឯត្តាវតា ឯកកុលកាមស្ស ឯកុបចារតា ធស្សិតា។
អន្តោគាមេ វត្ថុពុទ្ធិ ឯវ្យបេ គាមេ ជីវំ ធិក្ខិបិត្វា កាមពុទ្ធរេ យថាវុចិតេ ថានេ
អរុណំ ឧដ្ឋាបេតុំ វដ្តតិ។ អបរិក្ខិត្តោតិ ឥមិនា តស្សេវ កាមស្ស នាមុបចារតា
ធស្សិតា។ ឯវ្យបេ គាមេ យស្មី យរេ ជីវំ ធិក្ខិត្តំ, តត វត្ថុពុទ្ធំ។ ហត្ថចាសា វា ន
វិជហិតពុទ្ធិ អថ វា តំ យំ សមន្តតោ ហត្ថចាសា នវិជហិតពុទ្ធំ,
អឡតេយ្យរតនប្បមាណប្បនេសា ឧទ្ធុ នវិជហិតពុទ្ធិ វុត្ថំ ហោតិ។
អឡតេយ្យរតនពុទ្ធរេ បន វត្ថុ វដ្តតិ។ តំ បមាណំ អតិក្កមិត្វា សចេបិ ឥទ្ធិមា
ភិក្ខុ អាគាសេ អរុណំ ឧដ្ឋាបេតិ, និស្សគ្គិយមេវ ហោតិ។ ឯត្ថ ច យស្មី យរេតិ
យរេបរិច្ឆេទោ “ឯកកុលស្ស និវេសនំ ហោតី” តិអាទិនា (ចារា. ៤៨០)
លក្ខណេន វេទិតញ្ចោ។

៤៧៩. នាណកុលស្ស គាមោតិ នាណាជ្ជនំ វា កោជកានំ វា គាមោ,
វេសាលិកុសិនារាជិសទិសោ។ បរិក្ខិត្តោតិ ឥមិនា នាណកុលកាមស្ស
ឯកុបចារតា ធស្សិតា។ សភាយេ វា ទ្វារមូលេ វាតិ ឯត្ថ សភាយន្តិ
លិដ្ឋព្យត្តយេន សភា វុត្តា។ ទ្វារមូលេតិ នគរទ្វារស្ស សមីបេ។ ឥទ្ធុ វុត្ថំ ហោតិ -
ឯវ្យបេ គាមេ យស្មី យរេ ជីវំ ធិក្ខិត្តំ, តត វា វត្ថុពុទ្ធំ។ តត សទ្ធសង្ឃជ្ជនេន វា
ជនសម្ពាធនេ វា វសិតុំ អសក្កោន្តេន សភាយេ វា វត្ថុពុទ្ធំ នគរទ្វារមូលេ វា។
តត្របិ វសិតុំ អសក្កោន្តេន យត្ថ កត្តចិ ជាសុកដ្ឋានេ វសិត្វា អន្តោអរុណោ
អាគម្ម តេសំយេវ សភាយទ្វារមូលានំ ហត្ថចាសា វា នវិជហិតពុទ្ធំ។ យរស្ស បន
ជីវរស្ស វា ហត្ថចាសេ វត្ថុពុទ្ធរេ នត្ថិ។

សកាយំ គធន្តេន ហត្ថចាសេ ជីវំ និក្ខិបិ ត្វាតិ សចេ យវេ អដ្ឋបេ ត្វា
សកាយេ វេ បេស្សមី តិ សកាយំ គធន្តិ, តេន សកាយំ គធន្តេន ហត្ថចាសេ តិ
ហត្ថំ បសារេ ត្វា “ហន្តិមំ ជីវំ វេ បេមី” តិ វេ វេ និក្ខេបសុខេ ហត្ថចាសគតេ
កិស្សិញ្ចា អាបណេ ជីវំ និក្ខិបិ ត្វា បុរិមនយេនេវ សកាយេ វា វត្ថុត្តំ ធ្វារមូលេ វា,
ហត្ថចាសា វា នវិជហិតត្ថំ។

តត្រាយំ វីជិដ្ឋយោ - ធុស្សនេវត្ថេរោ តាវ អាហា - “ចីវរហត្ថចាសេ វសិតត្ថំ
 នត្ថិ, យត្ថ កត្ថចិ វីជិហត្ថចាសេបិ សភាយហត្ថចាសេបិ ធូរហត្ថចាសេបិ
 វសិតុំ វដ្ឋតិ” តិ។ ឧបទិស្សត្ថេរោ បនាហា - “នករស្ស ពហ្វិបិ ធូរាវនិ ហោន្តិ
 ពហ្វិបិ សភាយាវនិ, តស្មា សព្ពត្ថ ន វដ្ឋតិ។ យស្ស បន វីជិយា ចីវរំ ឋបិ តំ យំ
 តស្ស សម្មុទ្ពាជេ សភាយញ្ច ធូរញ្ច តស្ស សភាយស្ស ច ធូរស្ស ច
 ហត្ថចាសា ន វិជហិតត្ថំ។ ឯវញ្ញា សតិ សក្កា ចីវរស្ស បវត្តិ ជានិតុ” ត្ថិ។ សភាយំ
 បន កច្ឆន្តេន យស្ស អាបណិកស្ស ហត្ថេ និក្ខិត្តំ, សេច សោ តំ ចីវរំ អតិហរិត្វា
 យវេ និក្ខិបតិ, វីជិហត្ថចាសោ ន វក្ខតិ, យរស្ស ហត្ថចាសេ វត្ថត្ថំ។ សេច
 មហន្តំ យរំ ហោតិ, ទ្វេវីជិយោ ជរិត្វា ឋិតំ បុរតោ វា បច្ឆតោ វា ហត្ថចាសេយេវ
 អរុណំ ឧដ្ឋាបេតត្ថំ។ សភាយេ និក្ខិបិត្វា បន សភាយេ វា តស្ស សម្មុទ្ធ
 នករធូរម្ពលេ វា តេសំយេវ ហត្ថចាសេ វា អរុណំ ឧដ្ឋាបេតត្ថំ។

អបរិក្ខេត្តាតិសមីនា តស្សេវ កាមស្ស នានូបចារតា ទស្សីតា។
 ឯតេនេវចាយេន សព្ពត្ថ ឯកូបចារតា ច នានូបចារតា ច វេទិតញ្ញា។ ចាឡិយំ
 បន “តាមោ ឯកូបចារោ នាមា”តិ ឯវំ អាទិម្ហិ “អរដ្ឋោកាសោ ឯកូបចារោ
 នាមា”តិ ឯវំ អន្តេ ច ឯកមេវ មាតិកាបទំ ឧទ្ធវិត្វា បទភាជនំវិត្តាវតំ។ តស្មា
 តស្សេវ បទស្សានុសារេន សព្ពត្ថ បរិក្ខេតាទិវសេន ឯកូបចារតា ច
 នានូបចារតា ច វេទិតញ្ញា។

៤៨០-១. និវេសនាធិសុ ឱវរកាតិ គព្ពានំយេវេតំ បរិយាយវចនំ។
ហត្ថចាសាវាតិ គព្ពស្ស ហត្ថចាសា។ ធារមូលេវាតិ សព្ពេសំ សាធារណោ
យរធារមូលេ។ ហត្ថចាសាវាតិ គព្ពស្ស វា យរធារមូលស្ស វា ហត្ថចាសា។

៤៨២-៧. ឧទោសិតោតិ យានាធិនំ កណ្តារនំ សាលា។ ឥតោ បដ្ឋាយ ច
និវេសនេ វុត្តនយេនេវ វិនិច្ឆយោ វេទិតញោ។ អន្តោតិ បដិរាជាធិបដិពាហនត្ថំ
ឥដ្ឋកាហិ កតោ ពហលភិត្តិកោ ចតុបញ្ចក្ខមិកោ បតិស្សយវិសេសោ។
មាឡោតិ ឯកក្ខេជសង្កហិតោ ចតុរស្សចាសាដោ។ ចាសាទោតិ
ធីយចាសាដោ។ ហម្មិយន្តិ មុណ្ណាច្ឆននចាសាដោ។

៤៨៩. សត្តព្ពន្ធភាតិឯត្ថ ឯកំ អព្ពន្ធរំ អជ្ជីវីសតិហត្ថំ ហោតិ។ សចេ សត្តោ
គច្ឆន្តោ គាមំ វា នទី វា បរិយាធិយិត្វា តិដ្ឋតិ អន្តោបរិជ្ជេន សទ្ធិំ ឯកាពាទ្វោ
ហុត្វា ឱវញ្ច ចារញ្ច ជវិត្វា ឋិតោ ហោតិ, សត្តបរិហារោវ លព្ពតិ។ អថ គាមេ វា
នទិយា វា បរិយាបន្នោ ហោតិ អន្តោបរិជ្ជោ, គាមបរិហារោ ចេវ នទីបរិហារោ
ច លព្ពតិ។ សចេ វិហារសីមំ អតិក្កមិត្វា តិដ្ឋតិ, អន្តោសីមាយ ច ចីវរំ ហោតិ,
វិហារំ គន្ធា វសិតព្ពំ។ សចេ ពហិសីមាយ ចីវរំ ហោតិ សត្តសមីបេយេវ
វសិតព្ពំ។ សចេ គច្ឆន្តោ សកដេ វា កក្កេ គោណោ វា នដ្ឋេ អន្ធភា ធិដ្ឋតិ, យស្មី
កោដ្ឋាសេ ចីវរំ តត្ថ វសិតព្ពំ។

៤៩០. ឯកកុលស្ស ខេត្ត ហត្ថចាសោ នាម ចីវរហត្ថចាសោយេវ,
នាមកុលស្ស ខេត្ត ហត្ថចាសោ នាម ខេត្តធារស្ស ហត្ថចាសោ។ អបរិក្ខិត្ត
ចីវរស្សេវ ហត្ថចាសោ។

៤៩១-៤. ធម្មាករណន្តិ ខលំ វុច្ឆតិ។ អារាមោតិ បុច្ឆារាមោ វា ជលារាមោ វា។
ទ្វីសុបិ ខេត្ត វុត្តសធិសោវ វិនិច្ឆយោ។ វិហារោ និវេសនសធិសោ។ វុត្តមូលេ

អន្តោឆាយាយន្តិ ឆាយាយ ដុដ្ឋាកាសស្ស អន្តោ ឯវាវិវឌ្ឍសាខស្ស បន
រុក្ខស្ស អាតបេន ដុដ្ឋាកាសេ ឋបិតំ និស្សគ្គិយមេវ ហោតិ, តស្មា តាទិសស្ស
សាខាឆាយាយ វា ខន្ធឆាយាយ វា ឋបេតតំ។ សេច សាខាយ វា វិជេបេ វា ឋបេតិ,
ឧបរិ អញ្ញសាខាឆាយាយ ដុដ្ឋាកាសេយេវ ឋបេតតំ។ ខុដ្ឋរុក្ខស្ស ឆាយា ទ្វរំ
គច្ឆតិ, ឆាយាយ គតជ្ជានេ ឋបេតុំ វដ្ដតិយេវ។ ឥធាបិ ហត្ថចាសោ
ចីវរបាត្ថចាសោយេវ។

អតាមកេ អរញ្ញេតិ អតាមកំ នាម អរញ្ញំ វិញ្ញាជីវិអាទីសុ វា សមុទ្កមដ្ឋេ
វា មច្ឆពន្ធនំ អគមនបេ ធីបកេសុ លព្ពតិ។ សមន្តា សត្តព្ពន្ធភាតិ មដ្ឋេ
បិតស្ស សមន្តា សព្ពទិសាសុ សត្តព្ពន្ធភា, វិនិព្វេធន បុទ្ធស ហោន្តិ។ មដ្ឋេ
និសិដ្ឋោ បុរត្ថិមាយ វា បច្ឆិមាយ វា ទិសាយ បរិយន្តេ ឋបិតចីវរំ រក្ខតិ។ សេច
បន អរុណុគ្គមនសមយេ កេសគ្គមត្តម្យំ បុរត្ថិមំ ទិសំ គច្ឆតិ, បច្ឆិមាយ
ទិសាយ ចីវរំ និស្សគ្គិយំ ហោតិ។ ឯស នយោ ឥតវស្មី។ ឧចាសថកាលេ បន
បរិសបរិយន្តេ និសិទ្ធភិក្ខុតោ បដ្ឋាយ សត្តព្ពន្ធរសីមា សោធនតញ្ញា។ យត្ថកំ
ភិក្ខុសង្ឃោ វឌ្ឍតិ, សីមាបិ តត្ថកំ វឌ្ឍតិ។

៤៩៥. អនិស្សន្និទ្ធា បរិភុញ្ញតិ អាបត្តិ ទុក្ខជស្សាតិ ឯត្ថ សេច បដានិកោ
ភិក្ខុ សព្ពរត្តិ បដានមនុយុញ្ញាទ្វា បច្ចុសសមយេ “ន្ទាយិស្សមី”តិ តីណិបិ
ចីវរានិ តីវេ ឋបេទ្វា នទី ឌីតវតិ, ម្ហាយន្តស្សេវ ចស្ស អរុណំ ឧដ្ឋហតិ, កី
កាតតំ។ សោ ហិ យទិ ឧត្តរិទ្វា ចីវរំ និវាសេតិ, និស្សគ្គិយចីវរំ អនិស្សន្និទ្ធា
បរិភុញ្ញនបច្ចយា ទុក្ខជំ អាបដ្ឋតិ។ អថ នក្កោ គច្ឆតិ, ឯវម្យិ ទុក្ខជំ អាបដ្ឋតីតិ?
ន អាបដ្ឋតិ។ សោ ហិ យាវ អញ្ញំ ភិក្ខុំ ទិស្វា វិនយកម្មំ ន ករោតិ, តាវ តេសំ
ចីវរានំ អបរិភោគារហត្ថា នដ្ឋចីវរជ្ជានេ ឋិតោ ហោតិ។ នដ្ឋចីវរស្ស ច
អកប្បិយំ នាម នត្ថិ។ តស្មា ឯកំ និវាសេទ្វា ទ្វេ ហត្ថេន គហេទ្វា វិហារំ គន្ធា

វិនយកម្ម កាតព្វី។ សេច ឲ្យវេ វិហារោ ហោតិ, អន្តរាមគ្គេ មនុស្សា សញ្ញាវន្តិ។
ឯកំ និវាសេត្វា ឯកំ ចារុបិត្វា ឯកំ អំសក្ខេ ឯ ឋេត្វា គន្តព្វី។ សេច វិហារេ
សភាគភិក្ខុ ន បស្សតិ, ភិក្ខុចារំ គតា ហោន្តិ, សង្ឃាជី ពហិគាមេ ឋេត្វា
សន្តរុត្តរេន អាសនសាលំ គន្ធាវិនយកម្ម កាតព្វី។ សេច ពហិគាមេ ចោរភយំ
ហោតិ, ចារុបិត្វា គន្តព្វី។ សេច អាសនសាលា សម្ពាទា ហោតិ ជនាភិណ្ណា, ន
សក្កា ឯកមន្តេ ជីវំ អបនេត្វាវិនយកម្ម កាតុំ, ឯកំ ភិក្ខុំ អាទាយ ពហិគាមំ
គន្ធាវិនយកម្ម កត្វា ជីវំ វាជិ បរិភុញ្ញាតញ្ញានិ។

សេច ភិក្ខុ ទហារាជំ ហត្ថេ បត្តជីវំ ទត្វា មគ្គំ គប្បន្តា បច្ឆិមេ យាមេ
សយិតុកាមា ហោន្តិ, អត្ថនោ អត្ថនោ ជីវំ ហត្ថចាសេ កត្វា សយិតព្វី។
សេច គប្បន្តានំយេវ អសម្បត្តេសុ ទហារេសុ អរុណំ ឧត្តច្ឆតិ, ជីវំ និស្សគ្គិយំ
ហោតិ, និស្សយោ បន ន បជិប្បស្សម្ពតិ, ទហារាទម្បិ បុរតោ គប្បន្តានំ ថេរេសុ
អសម្បត្តេសុ ឯសេវ នយោ។ មគ្គំ វិវឌ្ឍិត្វា អរញ្ញេ អញ្ញមញ្ញំ អបស្សន្តេសុបិ
ឯសេវ នយោ។ សេច បន ទហារា “មយំ, ភន្តេ, មុហុត្ថំ សយិត្វា អសុកស្មី នាម
ឱកាសេ តុម្ពេ សម្មាបុណិស្សាមា” តិ វត្វា យាវ អរុណុក្កមនា សយន្តិ, ជីវំ ព្យា
និស្សគ្គិយំ ហោតិ, និស្សយោ ច បជិប្បស្សម្ពតិ, ទហារេ ឧយ្យោដេត្វា ថេរេសុ
សយន្តេសុបិ ឯសេវ នយោ។ ទ្វេធាបជំ ទិស្វា ថេរា “អយំ មគ្គោ” ទហារា “អយំ
មគ្គោ” តិ វត្វា អញ្ញមញ្ញស្ស វេចនំ អគ្គហេត្វា គតា, សហ អរុណុក្កមនា ជីវំ វាជិ
ច និស្សគ្គិយានិ ហោន្តិ, និស្សយោ ច បជិប្បស្សម្ពតិ។ សេច ទហារា មគ្គតោ
ឱក្ខម្ម “អន្តោអរុណោយេវ និវត្តិស្សាមា” តិ ភេសន្តត្ថាយ គាមំ បរិសិត្វា
អាគប្បន្តិ។ អសម្បត្តានំយេវ ច តេសំ អរុណោ ឧត្តច្ឆតិ, ជីវំ វាជិ និស្សគ្គិយានិ
ហោន្តិ, និស្សយោ បន ន បជិប្បស្សម្ពតិ។ សេច បន ធម្មកយេន វា
សុនខកយេន វា “មុហុត្ថំ ឋេត្វា គមិស្សាមា” តិ ឋេត្វា វា និសីទិត្វា វា គប្បន្តិ, អន្តរា
អរុណោ ឧត្តតេ ជីវំ វាជិ និស្សគ្គិយានិ ហោន្តិ, និស្សយោ ច បជិប្បស្សម្ពតិ។ សេច

“អន្តោអរុណោយេវ អាគមិស្សមា” តិ អន្តោសីមាយំ កាមំ បរិជ្ជានំ អន្តរា
 អរុណោ ឧត្តច្ឆតិ, នេវ ចីវរានិ និស្សគ្គិយានិ ហោត្តិ, ន និស្សយោ
 បដិប្បស្សម្ហតិ។ សចេ បន “វិកាយតុ តាវា” តិ និសីទន្តិ, អរុណោ ឧត្តតេបិ ន
 ចីវរានិ និស្សគ្គិយានិ ហោត្តិ, និស្សយោ បន បដិប្បស្សម្ហតិ។ យេបិ
 “អន្តោអរុណោយេវ អាគមិស្សមា” តិ សាមន្តវិហារំ ធម្មសវនត្ថាយ
 សឧស្សហា គច្ឆន្តិ, អន្តរាមគ្គយេវ ច នេសំ អរុណោ ឧត្តច្ឆតិ, ចីវរានិ
 និស្សគ្គិយានិ ហោត្តិ, និស្សយោ បន ន បដិប្បស្សម្ហតិ។ សចេ ធម្មការវេន “យាវ
 បរិយោសានំ សុត្វាវ កមិស្សមា” តិ និសីទន្តិ, សហ អរុណាស្សុគ្គមនា ចីវរានិបិ
 និស្សគ្គិយានិ ហោត្តិ, និស្សយោបិ បដិប្បស្សម្ហតិ។ ថេវេន ធម្មាវំ
 ចីវរោជានត្ថាយ កាមកំ បេសេន្តេន អត្ថនោ ចីវំ បច្ចុទ្ធវិទ្ធាវ ធាតត្ថំ។
 ធម្មាស្សបិ ចីវំ បច្ចុទ្ធភាបេត្វា វេបេតត្ថំ។ សចេ អស្សតិយា គច្ឆតិ, អត្ថនោ
 ចីវំ បច្ចុទ្ធវិទ្ធា ធម្មាស្ស ចីវំ វិស្សាសេន គហេត្វា វេបេតត្ថំ។ សចេ ថេរោ
 នស្សវតិ, ធម្មារោ វេសវតិ, ធម្មារេន អត្ថនោ ចីវំ បច្ចុទ្ធវិទ្ធា ថេរស្ស ចីវំ
 វិស្សាសេន គហេត្វា គន្ធាវត្ថុញ្ចោ “ភន្តេ, តុម្ហាកំ ចីវំ អធិជ្ជហិត្វា
 បរិភុញ្ញថា” តិ អត្ថនោបិ ចីវំ អធិជ្ជាតត្ថំ។ វេ វេ កស្ស សតិយាបិ
 អាបត្តិមោក្ខោ ហោតីតិ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវ។

សមុដ្ឋានាទីសុ បឋមកថិនសិក្ខាបទេ អនធិដ្ឋានំ អវិកប្បនញ្ចា អកិរិយំ,
 ឥធម អបច្ចុទ្ធវណំ អយមេវ វិសេសោ។ សេសំ សព្វត្ថ វុត្ថនយមេវាតិ។

ឧទោសិតសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. តតិយកថិនសិក្ខាបទវណ្ណានា

៤៩៧. តេជសមយេនាតិ តតិយកថិនសិក្ខាបទំ។ តត្ថ ឧស្សាបេត្វា
បុនប្បុនំវិមជ្ឈតីតិ “វលីសុ នដ្ឋាសុ ឥទំ មហន្តំ ភវិស្សតី”តិ មញ្ញមាណោ
ឧទកេន សិញ្ញាត្វា ចាទេហិ អក្កមិត្វា ហត្ថេហិ ឧស្សាបេត្វា ឧត្តិមិត្វា បិដ្ឋិយំ
យំសតិ, តំ អាតបេ សុក្ខំ បឋមប្បមាណាមេវ ហោតិ។ សោ បុនបិ តថា ករោតិ,
តេន វុត្ថំ - “ឧស្សាបេត្វា បុនប្បុនំវិមជ្ឈតី”តិ។ តំ ឯវំ កិលមន្តំ ភគវា គន្ធកុដិយំ
និសិដ្ឋោវ ទិស្វា និក្ខមិត្វា សេនាសនចារិកំ អាហិណ្ឌោន្តោវិយ តត្ថ អគមាសិ។
តេន វុត្ថំ - “អទ្ទស ខោ ភគវា”តិអាទិ។

៤៩៩-៥០០. ឯកាទសមាសេតិ ឯកំ បច្ឆិមកត្តិកមាសំ វេបេត្វា សេសេ
ឯកាទសមាសេ។ សត្តមាសេតិ កត្តិកមាសំ ហេមន្តិកេ ច ចត្តារោតិ
បញ្ចមាសេ វេបេត្វា សេសេ សត្តមាសេ។ កាលេបិ អាទិស្ស ទិន្នន្តិ សង្ឃស្ស វា
“ឥទំ អកាលចីវរ”ន្តិ ឧទ្ទិសិត្វា ទិន្នំ, ឯកបុគ្គលស្ស វា “ឥទំ តុយ្ហំ ទម្មី”តិ ទិន្នំ។

សង្ឃតោ វាតិ អត្តនោ បត្តភាគវសេន សង្ឃតោ វា ឧប្បជ្ឈេយ្យ។ គណតោ
វាតិ ឥទំ សុត្តន្តិកគណស្ស ទេម, ឥទំ អាភិធម្មិកគណស្សាតិ ឯវំ គណស្ស
ទេន្តិ។ តតោ អត្តនោ បត្តភាគវសេន គណតោ វា ឧប្បជ្ឈេយ្យ។

នោ ចស្ស ចារិប្បវីតិ នោ ច ចារិប្បវី ភវេយ្យ, យត្ថកេន កយិរមាណំ
អធិដ្ឋានចីវរំ បហោតិ, តញ្ចោ ចីវរំ តត្ថកំ ន ភវេយ្យ, ឧនកំ ភវេយ្យាតិ អត្តោ។

បច្ឆាសា ហោតិ សង្ឃតោ វាតិអាទិសុ អសុកទិវសំ នាម សង្ឃោ ចីវរានិ
លភិស្សតិ, គណាលភិស្សតិ, តតោ មេ ចីវរំ ឧប្បជ្ឈិស្សតីតិ ឯវំ សង្ឃតោ វា
គណតោ វា បច្ឆាសា ហោតិ។ ញាតកេហិ មេ ចីវរត្ថាយ បេសិតំ, មិត្តេហិ
បេសិតំ, តេ អាគតា ចីវរេ ទស្សន្តីតិ ឯវំ ញាតិតោ វា មិត្តតោ វា បច្ឆាសា
ហោតិ។ បំសុក្ខលំ វាតិ ឯត្ថ បន បំសុក្ខលំ វា លទ្ធាមីតិ ឯវំ បច្ឆាសា ហោតីតិ

យោជន៍ត្បូង អត្តនោ វា ធនេនាតិ អត្តនោ កប្បាសសុត្តានិទាន ធនេន,
អសុកធិវសំ នាម លទ្ធាមីតិ ឯវំ វា បច្ឆាសា ហោតីតិ អត្ថោ។

តតោ ច ឧត្តរិ និក្ខិបេយ្យ សតិយាបិ បច្ឆាសាយាតិ មាសបរមតោ ច
ឧត្តរិ និក្ខិបេយ្យ, និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយន្តិ អត្ថោ។ ឯវំ បន អវត្ថា យស្មា អន្តរា
ឧប្បជ្ឈមាណេ បច្ឆាសាបីវរេ មូលបីវរស្ស ឧប្បន្នធិវសតោ យាវីសតិមោ ធិវសោ
តាវ ឧប្បន្នំ បច្ឆាសាបីវរំ មូលបីវរំ អត្តនោ គតិកំ ករោតិ, តតោ ឧទ្ធុ មូលបីវរំ
បច្ឆាសាបីវរំ អត្តនោ គតិកំ ករោតិ។ តស្មា តំ វិសេសំ ទស្សេតុំ “តទហុប្បន្ន
មូលបីវរេ” តិអាទិនា នយេន បទភាជនំ វុត្តំ, តំ ឧត្តានត្ថមេវ។

វិសភាកេ ឧប្បន្ន មូលបីវរេតិ យទិ មូលបីវរំ សណ្ឋំ, បច្ឆាសាបីវរំ ដូលំ, ន
សក្កា យោជន៍ត្បូង វត្តិយោ ច សេសា ហោន្តិ, ន តាវ មាសោ បូរតិ, ន អកាមា
និគ្គហេន បីវរំ ការេតត្បូង អញ្ញំ បច្ឆាសាបីវរំ លភិក្ខុយេវ កាលព្ពន្ធរេ
ការេតត្បូង បច្ឆាសាបីវរម្យិ បរិក្ខារចោឡំ អធិដ្ឋាតត្បូង អថ មូលបីវរំ ដូលំ
ហោតិ, បច្ឆាសាបីវរំ សណ្ឋំ, មូលបីវរំ បរិក្ខារចោឡំ អធិដ្ឋហិក្ខុ
បច្ឆាសាបីវរមេវ មូលបីវរំ កត្វា វេបេតត្បូង តំ បុន មាសបរិហារំ លភតិ,
ឯតេនុចាយេន យាវ ឥច្ឆតិ តាវ អញ្ញមញ្ញំ មូលបីវរំ កត្វា វេបេតត្បូង វុត្តតិ។
សេសំ ឧត្តានត្ថមេវ។

សមុដ្ឋានាទីនិ បឋមកថិនសទិសានេវាតិ។

តតិយ កថិនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. បុរាណបីវរសិក្ខាបទវណ្ណានា

៥០៣-៥. តេន សមយេនាតិ បុរាណាចារ្យសិក្ខាបទំ។ តត្ថ យាវ សត្តមា
 បិតាមហាយុគាតិ បិតុបិតា បិតាមហោ, បិតាមហស្ស យុគំ បិតាមហាយុគំ។
 យុគន្តិ អាហុប្បមាណំ វុច្ឆតិ។ អភិលាប មត្តមេវ ចេតំ។ អត្ថតោ បន
 បិតាមហោយេវ បិតាមហាយុគំ។ តតោ ឧទ្ធចំ សព្វេបិ បុព្វបុរិសា
 បិតាមហាគ្គហណោនេវ គហិតា។ ឯវំ យាវ សត្តមោ បុរិសោ តាវ យា អសម្ពុទ្ធា
 សា យាវ សត្តមា បិតាមហាយុគា អសម្ពុទ្ធាតិ វុច្ឆតិ។ ទេសនាមុខមេវ ចេតំ។
 “មាតិតោ វា បិតិតោ វា” តិវចនតោ បន បិតាមហាយុគម្បិ បិតាមហាយុគម្បិ
 មាតាមហាយុគម្បិ មាតាមហាយុគម្បិ តេសំ
 ភាតុភគិនីភាគិនេយ្យបុត្តបបុត្តាឈោបិ សព្វេ ឥធន សង្កហិតា ឯវាតិ
 វេទិតញ្ច។

តត្រាយំ វិត្តារនយោ - បិតា បិតុបិតា តស្ស បិតា តស្សបិ បិតាតិ ឯវំ
 យាវ សត្តមា យុគា, បិតា បិតុមាតា តស្ស បិតា ច មាតា ច ភាតា ច ភគិនី ច
 បុត្តា ច ជីតរោ ចាតិ ឯវម្បិ ឧទ្ធចញ្ច អដោ ច យាវ សត្តមា យុគា, បិតា
 បិតុភាតា បិតុភគិនី បិតុបុត្តា បិតុជីតរោ តេសម្បិ បុត្តជីតុបរម្បរាតិ ឯវម្បិ
 យាវ សត្តមា យុគា, មាតា មាតុមាតា តស្ស មាតា តស្សបិ មាតាតិ ឯវម្បិ
 យាវ សត្តមា យុគា, មាតា មាតុបិតា តស្ស មាតា ច បិតា ច ភាតា ច ភគិនី ច
 បុត្តា ច ជីតរោ ចាតិ, ឯវម្បិ ឧទ្ធចញ្ច អដោ ច យាវ សត្តមា យុគា, មាតា
 មាតុភាតា មាតុភគិនី មាតុបុត្តា មាតុជីតរោ តេសម្បិ បុត្តជីតុបរម្បរាតិ
 ឯវម្បិ យាវ សត្តមា យុគា, នេវ មាតុសម្ពុទ្ធនន ធន បិតុសម្ពុទ្ធន សម្ពុទ្ធា, អយំ
 អញ្ញាតិកា នាម។

ឧកតោ សង្ឃេតិ ភិក្ខុនិសង្ឃេ ញត្តិចតុត្ថេន ភិក្ខុសង្ឃេ ញត្តិចតុត្ថេនាតិ
 អដ្ឋវាចិករិនយ កម្មេន ឧបសម្ពុទ្ធា។

សក្តិ និងវត្ថុធម៌ សក្តិ ចារុតម្បីតិ រជិត្វា កប្បំ កត្វា ឯកវារម្បី និងតំ វា
ចារុតំ វា។ អន្តមសោ បរិភោគសីសេន អំសេ វា មត្តកេ វា កត្វា មគ្គំ គតោ
ហោតិ, ឧស្សីសកំ វា កត្វា និបន្នោ ហោតិ, ឯតម្បី បុរាណដីវរមេវ។ សចេ បន
បច្ចត្តរណស្ស ហេដ្ឋា កត្វា និបជ្ជតិ, ហត្ថហិ វា ឧត្តិបិត្វា អាគាសេ វិតានំ
កត្វា សីសេន អដុសន្តោ គច្ឆតិ, អយំ បរិភោគោ នាម ន ហោតីតិ កុរុន្តិយំ
វុត្តំ។

ឆោតំ និស្សគ្គិយន្តិ ឯត្ថ ឯវំ អាណត្តា ភិក្ខុនី ឆោវនត្ថាយ ឧទ្ធជំ សង្កតិ,
ធារុនិ សំហរតិ, អគ្គី ករោតិ, ឧទកំ អាហរតិ យាវ នំ ឆោវិត្វា ឧត្តិបតិ, តាវ
ភិក្ខុនិយា បយោគេ បយោគេ ភិក្ខុស្ស ទុក្ខជំ។ ឆោវិត្វា ឧត្តិបតិ ឆោវិត្វា ឧត្តិបតិ
ហោតិ។ សចេ ទុក្ខោតន្តិ មញ្ញមាណា បុន សិញ្ញតិ វា ឆោវិតិ វា យាវ និដ្ឋានំ ន
គច្ឆតិ តាវ បយោគេ បយោគេ ទុក្ខជំ។ ឯស នយោ រជនាកោជនេសុ។
រជននោណិយញ្ញំ រជនំ អាភិវិត្វា យាវ សក្តិ ដីវំ រជតិ, តតោ បុព្វេ យំ កិញ្ញំ
រជនត្ថាយ ករោតិ, បច្ឆា វា បដិវជតិ, សព្ពត្ត បយោគេ បយោគេ ភិក្ខុស្ស
ទុក្ខជំ។ ឯវំ អាគោជនេបិ បយោគោ វេទិតព្ពោ។

៥០៦. អញ្ញាតិកាយ អញ្ញាតិកសញ្ញី បុរាណដីវំ ឆោវាបេតីតិ នោ ចេបិ
“ឥមំ ឆោវា”តិ វេទតិ, អថ ខោ ឆោវនត្ថាយ កាយវិការំ កត្វា ហត្ថេន វា ហត្ថ
ទេតិ, ចាទមូលេ វា ឋបេតិ, ឧបរិ វា ឱបតិ,
សិក្ខមាណាសាមណេវិសាមណេវ ឧចាសកតិវិយាធិនំ វា ហត្ថេ បេសេតិ,
នធិតិវត្ថុ ឆោវន្តិយា ឧបចារេ វា ឱបតិ, អន្តោទ្វាទសហត្ថេ ឱកាសេ ឋិត្វា,
ឆោវាបិទំយេវ ហោតិ។ សចេ បន ឧបចារំ មុញ្ញិត្វា ឱរតោ ឋបេតិ សា ចេ
ឆោវិត្វា អាណេតិ, អនាបត្តិ។ សិក្ខមាណាយ វា សាមណេវិយា វា ឧចាសិកាយ វា
ហត្ថេ ឆោវនត្ថាយ ទេតិ, សា ចេ ឧបសម្បជ្ជិត្វា ឆោវិតិ, អាបត្តិយេវ។

ឧបាសកស្ស ហេតុ ទេតិ, សោ ចេ លីង្គេ បរិវត្តេ ភិក្ខុនីសុ បព្ពជិត្វា
ឧបសម្មជ្ជិត្វា ជោវតិ, អាបត្តិយេវ។ សាមណោរស្ស វា ភិក្ខុស្ស វា ហេតុ ទិន្នេបិ
លីង្គេបរិវត្តនេ ឯសេវ នយោ។

ជោវាបេតិ រជាបេតីតិអាទីសុ ឯកេន វត្តនា និស្សគ្គិយំ, ទុតិយេន ទុក្ខជំ។
តីណិបិ កាវាបេន្តស្ស ឯកេន និស្សគ្គិយំ, សេសេហិ ទ្វេ ទុក្ខជាតិ។ យស្មា
បនេតានិ ជោវនាទីនិ បដិចាជិយា វា ឧប្បដិចាជិយា វា កាវេន្តស្ស មោក្ខោ នត្ថិ,
តស្មា ឯត្ថ តីណិ ចតុក្កានិ វុត្តានិ។ សេចេបិ ហិ “ឥមំ ចីវរំ រជិត្វា ជោវិត្វា
អាទេហី”តិ វុត្តេ សា ភិក្ខុនី បឋមំ ជោវិត្វា បច្ឆា រជតិ, និស្សគ្គិយេន ទុក្ខជមេវ។
ឯវំ សព្វេសុ វិបរីតវចនេសុ នយោ នេតញ្ញោ។ សេចេ បន “ជោវិត្វា អាទេហី”តិ
វុត្តា ជោវតិ ចេវ រជតិ ច, ជោវាបនបច្ចយា ឯវ អាបត្តិ, រជនេ អនាបត្តិ។ ឯវំ
សព្វត្ថ វុត្តាធិកករណោ “អវុត្តា ជោវតី”តិ ឥមិនាលក្ខណេន អនាបត្តិ
វេទិតញ្ញា។ “ឥមស្មី ចីវរេ យំ កាតត្ថំ, សត្ថំ តំ តុយ្ហំ ភាវេ”តិ វេទន្តោ បន
ឯកវាចាយ សម្ពហុលា អាបត្តិយោ អាបជ្ជតីតិ។

អញ្ញាតិកាយ វេមតិកោ អញ្ញាតិកាយ ញាតិកសញ្ញិតិ ឥមាទិបិ បទានិ
វុត្តានំយេវ តិណ្ណំ ចតុក្កានំ វសេន វិត្តារតោ វេទិតញ្ញានិ។

ឯកតោ ឧបសម្មន្ទាយាតិ ភិក្ខុនំ សន្តិកេ ឧបសម្មន្ទាយ ជោវាបេន្តស្ស
ទុក្ខជំ។ ភិក្ខុនំ សន្តិកេ ឧបសម្មន្ទាយ បន យថាវត្ថុកមេវ, ភិក្ខុនំ សន្តិកេ
ឧបសម្មន្ទា នាម បព្វាសតា សាកិយានិយោ។

៥០៧. អវុត្តា ជោវតីតិ ឧទ្ទេសាយ វា ឱវាធាយ វា អាគតា កិលិន្ទំ ចីវរំ ទិស្វា
ប័បិតជ្ជានតោ គហេត្វា វា “ទេដ, អយ្យ, ជោវិស្សមី”តិ អាហារាបេត្វា វា ជោវតិ
ចេវ រជតិ ច អាគោជេតិ ច, អយំ អវុត្តា ជោវតិ នាម។ យាបិ “ឥមំ ចីវរំ

ជោរា"តិ ធម្មារំ វា សាមណេរំ វា អាណាបេន្តស្ស ភិក្ខុនោ សុត្វា "អាហារថយ្យ
អហំ ជោរិស្សមី"តិ ជោរតិ, តាវកាលិកំ វា គហេត្វា ជោរិក្វា រជិត្វា ទេតិ,
អយម្មិ អរុត្តា ជោរតិ នាម។

អញ្ជំ បរិក្ការន្តិ

ឧបាហានត្វិកបត្តត្វិកអំសពទ្ធកកាយពន្ធនមញ្ចប័បភិសិតដ្ឋិកាទី យំកិញ្ចិ
ជោរាបេតិ, អនាបត្តិ។ សេសមេត្ត ឧត្តានត្តមេវ។

សមុដ្ឋានាទីសុ បន ឥទំ សិក្ខាបទំ ធនសមុដ្ឋានំ, កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ,
អចិត្តកំ, បណ្ណាត្តិវដ្ឋំ, កាយកម្មំ, វេទកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

បុរាណចីវរសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. ចីវរបដិគ្គហណសិក្ខាបទវណ្ណានា

៥០៨. តេន សមយេនាតិ ចីវរបដិគ្គហណសិក្ខាបទំ។ តត្ថ
បិណ្ឌាចាតបដិក្កន្តាតិ បិណ្ឌាចាតតោ បដិក្កន្តា។ យេន អន្ទវនំ តេនុបសង្កមីតិ
អបញ្ញត្តេ សិក្ខាបទេ យេន អន្ទវនំ តេនុបសង្កមី។ កតកម្មាតិ
កតចោវកកម្មា, សន្និច្ឆេទនាទីហិ បរភណ្ណំ ហរិតាតិ វុត្ថំ ហោតិ។
ចោរតាមណីកោតិ ចោរជេដ្ឋកោ។ សោ កិរ បុព្វេ ថេរី ជានាតិ, តស្មា ចោរានំ
បុរតោ គច្ឆន្តោ ទិស្វា "ឥតោ មា គច្ឆថ, សព្វេ ឥតោ ឯថា"តិ តេ គហេត្វា
អញ្ជេន មគ្គេន អគមាសិ។ សមាធិម្ហា វុដ្ឋហិត្វាតិ ថេរី កិរ បរិច្ឆិន្ទវេលាយំយេវ
សមាធិម្ហា វុដ្ឋហិ។ សោបិ តស្មីយេវ ខណោ ឯវំ អវេច, តស្មា សា អស្សោសិ,
សុត្វា ថ "នត្ថិ ទានិ អញ្ជោ ឯត្ថ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា អញ្ញាត្រ មយា"តិ
តំ មំសំ អគ្គហេសិ។ តេន វុត្ថំ - "អថ ខោ ឧប្បលវណ្ណា ភិក្ខុនី"តិអាទិ។

ឱហ៊ុយកោតិ អវហ៊ុយកោ អវសេសោ, វិហារវារំ បត្វា ឯកោវ វិហារេ
បិតោតិ អត្ថោ។ សចេ មេ តុំ អន្តរវាសកំ ទទេយ្យសីតិ កស្មា អាហា? សណ្តំ
យនមជ្ឈំ អន្តរវាសកំ ទិស្វា លោភេន, អបិច អប្បកោ តស្ស អន្តរវាសកេ
លោភោ, ថេរិយា បន សិខាប្បត្តា កោដ្ឋាសសម្មត្តិ តេនស្ស សរីរចារិប្បិ
បស្សិស្សមីតិ វិសមលោកំ ឧប្បាទេត្វា ឯវមាហា។ អន្តិមន្តិ បញ្ចន្តំ ជីវរាជំ
សត្តបរិយន្តំ ហុត្វា អន្តិមំ, អន្តិមន្តិ បច្ឆិមំ។ អញ្ចំ លេសេនាបិ វិកល្យត្វា វា
បច្ឆុទ្ទិស្វា វា ឋបិទំ ជីវំ នត្តិ ឯវំ យថាអនុញ្ញាតានំ បញ្ចន្តំ ជីវរាជំ
ធារណាវសេនេវ អាហា, ន លោភេន, ន ហិ ឱណាសវានំ លោភោ អត្ថិ។
និប្បិឡិយមាណាតិ ឧបមំ ទស្សេត្វា កាឡំ បិឡិយមាណា។

អន្តរវាសកំ ទត្វា ឧបស្សយំ អគមាសីតិ សន្តិច្ឆិកំ និវាសេត្វា យថា តស្ស
មនោរថោ ន បូរតិ, ឯវំ ហត្ថតលេយេវ ទស្សេត្វា អគមាសិ។

៥០០. កស្មា ចារិវត្តកជីវំ អប្បដិគណ្ណាន្តេ ឧជ្ឈយីសុ? “សចេ ឯត្ថកោបិ
អម្ពេសុ អយ្យានំ វិស្សាសោ នត្ថិ, កងំ មយំ យាបេស្សមា” តិ វិហត្ថតាយ
សមភិគុន្តត្វា។

អនុជាធាមិ ភិក្ខុវេ ឥមេសំ បញ្ចន្តន្តិ ឥមេសំ បញ្ចន្តំ សហធម្មិកានំ
សមសទ្ធានំ សមសីលានំ សមទិដ្ឋិនំ ចារិវត្តកំ គហេតុំ អនុជាធាមីតិ អត្ថោ។

៥០២. បយោគេ ទុក្ខជន្តិ គហណាត្ថាយ ហត្ថប្បសារណាទីសុ ទុក្ខជំ។
បដិលោភេនាតិ បដិគ្គហណេន។ តត្ថ ច ហត្ថេន វា ហត្ថេ ទេតុ, ចាទមូលេ វា
ឋបេតុ, ឧបរិ វា ឱបតុ, សោ ចេ សាទិយតិ, គហិតមេវ ហោតិ។ សចេ បន
សិក្ខមាធាសាមណោវសាមណេវឱចាសកឧចាសិកាទីនំ ហត្ថេ បេសិទំ
បដិគ្គណ្ហាតិ, អនាបត្តិ។ ធម្មកងំ កថេន្តស្ស ចតស្សោបិ បរិសា ជីវរាជិ ច

នាឆារីរាគវត្តានិ ច អាណេត្វា ចាធម្មលេ ឋេបេន្តិ, ឧបចារេ វា ឋេត្វា ឧបចារំ វា
មុញ្ញាត្វា ឧបេន្តិ, យំ តត្ថ ភិក្ខុនីនំ សន្តកំ, តំ អញ្ញាត្រ ចារិវត្តកា គណ្ណាន្តស្ស
អាបត្តិយេវ។ អថ បន វត្តិកាគេ ឧត្តានិ ហោន្តិ, “ឥទំ ភិក្ខុនិយា, ឥទំ អញ្ញោស” ត្ថិ
ញាតុំ ន សក្កា, ចារិវត្តកកិច្ចំ នត្ថិតិ មហាបច្ឆរិយំ គុរុន្តិយញ្ច វុត្ថំ, តំ
អចិត្តកកាវេន ន សមេតិ។ សចេ ភិក្ខុនី វស្សាវាសិកំ ទេតិ, ចារិវត្តកមេវ
កាតត្ថំ។ សចេ បន សង្ការក្ខជាធិសុ ឋេបេតិ, “បំសុក្ខលំ គណ្ណាស្សន្តិ” តិ
បំសុក្ខលំ អធិជ្ជហិត្វា គហេតុំ វដ្ឋតិ។

៥០៣. អញ្ញាតិកាយ អញ្ញាតិកសញ្ញាតិ តិកចាចិត្តិយំ។ ឯកតោ
ឧបសម្បជ្ជាយាតិ ភិក្ខុនីនំ សន្តិកេ ឧបសម្បជ្ជាយ ហត្ថតោ គណ្ណាន្តស្ស ទុក្ខដំ,
ភិក្ខុនំ សន្តិកេ ឧបសម្បជ្ជាយ បន ចាចិត្តិយមេវ។

៥០៤. បរិត្តេន វាវិបុលេន្តិ អប្បគ្គដីវេន វា
ឧចាហនត្ថវិកបត្តត្ថវិក អំសពទ្ធកកាយ ពន្ធនាធិនា វា មហាគ្គំ ចេតាបេត្វា
សចេបិ ចីវរំ បដិគ្គណ្ណាតិ, អនាបត្តិ។ មហាបច្ឆរិយំ បន “អន្តមសោ
ហរីតកីឧណ្ណោនាថិ” តិ វុត្ថំ។ វិបុលេន វា បរិត្តេន ឥទំ វុត្ថវិបល្លាសេន វេទិតត្ថំ។
អញ្ញំ បរិក្ខារន្តិ បត្តត្ថវិកាធិ យំ កិញ្ញាវិកប្បនុបគបដ្ឋិមចីវរប្បមាណំ បន
បជបរិស្សាវនម្បិ ន វដ្ឋតិ។ យំ នេវ អធិជ្ជានុបកំ នវិកប្បនុបកំ តំ សត្ថំ វដ្ឋតិ។
សចេបិ មញ្ញាប្បមាណា ភិសិច្ឆវិ ហោតិ, វដ្ឋតិយេវ; កោ បន វាទោ
បត្តត្ថវិកាធិសុ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវ។

សមុដ្ឋានាធិសុ ឥទំ ធនសមុដ្ឋានំ, កិរិយាកិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ,
បណ្ណាត្តិវដ្ឋំ, កាយកម្មវចិកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ចីវរបដិគ្គហណាសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. អញ្ញាតករិញ្ញត្តិសិក្ខាបទវណ្ណនា

៥០៥. តេនសមយេនាតិ អញ្ញាតករិញ្ញត្តិសិក្ខាបទំ។ តត្ថ ឧបនន្នោ
សក្យបុត្តោតិ អសីតិសហស្សមត្តានំ សក្យកុលា បព្ពជិតានំ ភិក្ខុនំ
បតិកិដ្ឋោ លោលជាតិកោ។ បដ្ឋោតិ ធរកោ សមត្ថោ បដិពលោ សវសម្មន្នោ
កណ្ណមាធុរិយេន សមន្នាគតោ។ កិស្សិរិយាតិ កិសុរិយ កិលេសោរិយ,
ហិរោត្ថប្បវសេន កម្មនំរិយ សង្កម្មនំរិយ ហោតីតិ អត្ថោ។

អន្ធានមគ្គន្តិ អន្ធានសម្ពាតំ ធីយមគ្គំ, ន ធករិវិជមគ្គន្តិ អត្ថោ។ តេ ភិក្ខុ
អច្ឆិន្ទិស្វតិ មុសីសុ, បត្តចីវរានិ នេសំ ហរិស្វតិ អត្ថោ។ អនុយុញ្ញាហិតិ
ភិក្ខុការជាជនត្ថាយ បុច្ឆ។ អនុយុញ្ញាយមាណាតិ
បព្ពជ្ជាឧបសម្មទាបត្តចីវរាធិដ្ឋានានិ បុច្ឆិយមាណា។ ឯតមត្តំ អាហោចេសុន្តិ
ភិក្ខុការំ ជាតាបេត្វាយោ “សាកេតា សាវត្ថី អន្ធានមគ្គប្បជិបន្នា” តិអាធិនា
នយេន វុត្តោ, ឯតមត្តំ អាហោចេសុ។

៥០៧. អញ្ញាតកំ គហបតី វាតិអាធិសុ យំ បរតោ “តិណោន វា បណ្ណោន វា
បដិច្ឆាទេត្វា” តិ វុត្តំ, តំ អាធិ កត្វា ឯ អនុបុព្ពកថា វេទិតញ្ញា។ សចេ ចោវេ
បស្សិត្វា ធម្មា បត្តចីវរានិ គហេត្វា បលាតា, ចោរា ថេរានំ
និវាសនចារុបនមត្តំយេវ ហរិត្វា គច្ឆន្តិ, ថេរេហិ នេវ តាវ ចីវរិញ្ញាបេតត្ថំ, ន
សាខាបលាសំ ភក្ខិតត្ថំ។ អថ ធម្មា បព្ពជិតានំ ធម្មត្វា បលាតា, ចោរា
ថេរានំ និវាសនចារុបនំ តញ្ញា ភក្ខិតត្ថំ គហេត្វា គច្ឆន្តិ, ធម្មេហិ អាគន្ធា
អត្តនោ និវាសនចារុបនានិ ន តាវ ថេរានំ ធាតញ្ញានិ, ន ហិ អនច្ឆិន្ទចីវរា អត្តនោ
អត្តាយ សាខាបលាសំ ភក្ខិតត្ថំ លភន្តិ, អច្ឆិន្ទចីវរានំ បន អត្តាយ លភន្តិ,
អច្ឆិន្ទចីវរាវ អត្តនោបិ បរេសម្បិ អត្តាយ លភន្តិ។ តស្មា ថេរេហិ វា
សាខាបលាសំ ភក្ខិតត្វា វាកាធិហិ គន្តេត្វា ធម្មា ធាតតត្ថំ, ធម្មេហិ វា ថេរានំ

អត្ថាយ ភក្ខិក្ខា គន្ថេត្វា តេសំ ហត្ថេ ធន្វា វា អធន្វា វា អត្ថនា និវាសេត្វា
អត្ថនា និវាសនចារុបនា និ យេវានំ ធាតុញ្ញានិ, នេវ ភូតតាមចាតព្យតាយ
ចាចិត្តិយំ ហោតិ, ន តេសំ ធារណេ ទុក្ខំ។

សចេ អន្តរាមគ្គេ រជកត្តរណំ វា ហោតិ, អញ្ញោ វា តាទិសេ មនុស្សេ បស្សន្តិ,
ជីវំ វិញ្ញាបេតតំ។ យានិ ច នេសំ តេ វា វិញ្ញត្តមនុស្សា អញ្ញោ វា
សាខាបលាសនិវាសនេ ភិក្ខុ ទិស្វា ឧស្សាហជាតា វត្តានិ ទេន្តិ, តានិ សទសានិ
វា ហោន្តុ អទសានិ វា នីលាទិណានាវណ្ណានិ វា កប្បិយានិបិ អកប្បិយានិបិ
សព្វានិ អច្ឆន្ទជីវដ្ឋានេ ឋិតត្តា តេសំ និវាសេតុញ្ញា ចារុបិតុញ្ញា វដ្ឋន្តិ។
វុត្តម្បិហោតំ បរិវារេ -

“អកប្បកតំ នាបិ រជនាយ វត្ត;
តេន និវត្តោ យេន កាមំ វជេយ្យ;
ន ចស្ស ហោតិ អាបត្តិ;
សោ ច ធម្មោ សុគតេន ទេសិតោ;
បញ្ញា មេសា កុសលេហិ ចិន្តិតា”តិ។ (បរិ. ៤៨០);

អយញ្ញា បញ្ញោ អច្ឆន្ទជីវកំ ភិក្ខុំ សន្ធាយ វុត្តោ។ អថ បន តិវិយេហិ
សហគច្ឆន្តិ, តេ ច នេសំ កុសជីវកាជីវជលកជីវានិ ទេន្តិ, តានិបិ លទ្ធិ
អគ្គហោត្វា និវាសេតុំ វដ្ឋន្តិ, និវាសេត្វាបិ លទ្ធិ ន គហេតព្វា។

ឥទានិ “យំ អាវាសំ បឋមំ ឧបគច្ឆតិ, សចេ តត្ថ ហោតិ សង្ឃស្ស វិហារជីវំ
វា”តិ អាទិសុ វិហារជីវំ នាម មនុស្សា អាវាសំ ការេត្វា “ចត្តារោបិ បច្ចយា
អម្ពា កំយេវ សន្តកា បរិភោគំ គច្ឆន្ត”តិ តិជីវំ សង្ខេត្វា អត្ថនា ការាបិតេ
អាវាសេ ឋបេន្តិ, ឯតំ វិហារជីវំ នាម។ ឧត្តរត្តរណាន្តិ មញ្ញកស្ស ឧបរិ

អត្ថរណកំ វុច្ចតិ។ ភូមត្ថរណន្តិ បរិកម្មកតាយ ភូមិយា រក្ខណត្ថំ
 ចិមលិកាហិ កតអត្ថរណំ តស្ស ឧបរិ តដ្ឋិកំ បត្តិវត្វា ចម្ព៌មន្តិ។ ភិសិដ្ឋវីតិ
 មញ្ញភិសិយា វា បីឋភិសិយា វា ធូរិ, សចេ បូរិសា ហោតិ វិធុនិស្វាបិ គហេតុំ
 វុច្ចតិ។ ឯវមេតេសុ វិហារជីវរាជីសុ យំ តត្ថ អាវាសេ ហោតិ, តំ អនាបុច្ឆាបិ
 គហេត្វា និវាសេតុំ វា ចារុបិតុំ វា អច្ឆិទ្ធិជីវរកានំ ភិក្ខុនំ លព្ពតីតិ វេទិតព្ពំ។
 តញ្ច ខោលភិក្ខុ ឌុទហិស្សាមិ បុន ឋបេស្សាមីតិ អធិប្បាយេន ន
 មូលច្ឆេដ្ឋាយ។ លភិក្ខុ ច បន ញាតិតោ វា ឧបដ្ឋាកតោ វា អញ្ញតោ វា កុតោចិ
 ចាកតិកមេវ កាតព្ពំ។ វិទេសគតេន ឯកស្មី សដ្ឋិកេ អាវាសេ
 សដ្ឋិកបរិភោគេន បរិភូត្តនត្ថាយ ឋបេតព្ពំ។ សចស្ស បរិភោគេនេវ តំ ជីវតិ
 វា នស្សតិ វា គីវា ន ហោតិ។ សចេ បន ឯតេសំ វុត្តប្បការានំ គិហិវត្ថាធិនំ
 ភិសិដ្ឋវិបរិយន្តានំ កិញ្ច ន លព្ពតិ, តេន តិណោន វា បណ្ណោន វា បដិច្ឆាទេត្វា
 អាគន្ធព្ពន្តិ។

៥១៩. យេហិ កេហិចិ វា អច្ឆិទ្ធិន្តិ ឯត្ថ យម្បិ អច្ឆិទ្ធិជីវរា អាចរិយុបជ្ឈាយា
 អញ្ញោ “អាហារថ, អាវុសោ, ជីវរ”ន្តិ យាចិត្វា វា វិស្សាសេន វា គណ្ហាន្តិ, តម្បិ
 សដ្ឋបំ គច្ឆតីតិ វុត្តំ យុដ្ឋតិ។

បរិភោគជិណ្ហំ វាតិ ឯត្ថ ច អច្ឆិទ្ធិជីវរានំ អាចរិយុបជ្ឈាយាធិនំ អត្ថនា
 តិណាបណ្ណាហិ បដិច្ឆាទេត្វា ទិទ្ធិជីវម្បិ សដ្ឋបំ គច្ឆតីតិ វុត្តំ យុដ្ឋតិ។ ឯវញ្ញោ តេ
 អច្ឆិទ្ធិជីវរជ្ជានេ នច្ឆជីវរជ្ជានេ ច បីតា ភវិស្សន្តិ, តេន នេសំ វិញ្ញត្តិយំ
 អកប្បិយជីវរ បរិភោគេ ច អនាបត្តិ អនុរូចា ភវិស្សតិ។

៥២០. ញាតកានំ បវរិតានន្តិ ឯត្ថ “ឯតេសំ សន្តកំ ទេថា”តិ វិញ្ញាបេន្តស្ស
 យាចន្តស្ស អនាបត្តិតិ ឯវមត្ថោ ទដ្ឋព្ពោ។ ន ហិ ញាតកបវរិតានំ អាបត្តិ វា
 អនាបត្តិ វា ហោតិ។ អត្ថនោ ធនេនាតិ ឯត្ថាបិ អត្ថនោ កប្បិយភណ្ណោន

កប្បិយវោហារេនេវ ជីវំវិញ្ញាបេន្តស្ស ចេតាបេន្តស្ស បរិវត្តាបេន្តស្ស
អនាបត្តិតិ ឯវមត្តោ ធន្ទញោ។ បរិវត្តានន្តិ ឯត្ថ ច សង្ឃវសេន បរិវតេសុ
បមាណមេវ វដ្តតិ។ បុគ្គលិកបរិវរណាយ យំ យំ បរិវេតិ, តំ តំយេវ
វិញ្ញាបេតព្ពំ។ យោ ចត្វាហិ បច្ចយេហិ បរិវេត្វា សយមេវ សល្លក្ខេត្វា
កាលានុកាលំ ជីវរាជិ ជិវសេ ជិវសេ យាគុកត្តាជីនិតិ ឯវំ យេន យេនត្តោ តំ តំ
ទេតិ, តស្ស វិញ្ញាបនកិច្ចំ នត្ថិ។ យោ បន បរិវេត្វា ពាលតាយ វា
សតិសម្មាសេន វា ន ទេតិ, សោវិញ្ញាបេតព្ពោ។ យោ “មយ្ហំ គេហំ បរិវេមី” តិ
វទតិ, តស្ស គេហំ គន្ធា យថាសុខំ និសីទិតព្ពំ និបទ្ទិតព្ពំ, ន កិញ្ចិ គហេតព្ពំ។
យោ បន “យំ មយ្ហំ គេហេ អត្ថិ, តំ បរិវេមី” តិ វទតិ។ យំ តត្ថ កប្បិយំ, តំ
វិញ្ញាបេតព្ពំ, គេហេ បន និសីទិតុំ វា និបទ្ទិតុំ វា ន លព្ពតិតិ កុរុន្តិយំ វុត្ថំ។

អញ្ញាស្សត្ថាយាតិ ឯត្ថ អត្តនោ ញាតកបរិវតេ ន កេវលំ អត្តនោ
អត្តាយ, អថ ខោ អញ្ញាស្សត្ថាយ វិញ្ញាបេន្តស្ស អនាបត្តិតិ អយមេកោ អត្តោ។
អយំ បន ធុតិយោ អញ្ញាស្សាតិ យេ អញ្ញាស្ស ញាតកបរិវតា, តេ តស្សេវ
“អញ្ញាស្ស” តិ លទ្ធិវោហារស្ស ពុទ្ធវិក្ខិតស្ស វា ធម្មវិក្ខិតស្ស វា អត្តាយ
វិញ្ញាបេន្តស្ស អនាបត្តិតិ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវ។

សមុដ្ឋានាធិសុ ឥទម្បិ ធនសមុដ្ឋានំ, កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ,
បណ្ណាត្តិវដ្តំ, កាយកម្មវចិកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

អញ្ញាតកវិញ្ញាត្តិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. តតុត្តវិសិក្ខាបទវណ្ណានា

៥២២-៤. តេន សមយេនាតិ តតុត្តវិសិក្ខាបទំ។ តត្ថ អភិហដ្ឋន្តិ អភិតិ
ឧបសគ្គោ, ហរិវុត្តិ អត្តោ, គណ្ហិវុត្តិ វុត្តំ ហោតិ។ បរិវេយ្យាតិ ឥន្ទាបេយ្យ, ឥន្ទំ

រុំដី ឧប្បាទេយ្យ, វេទេយ្យ និងមន្តេយ្យាតិ អត្តោ។ អភិបាដ្ឋំ បវារេន្តេន បន យថា
វត្ថុតំ, តំ អាការំ ទស្សេតុំ “យាវតកំ ឥច្ឆសិ តាវតកំ គណ្ហាហី” តិ វេមស្ស
បទភាជនំ វុត្ថំ។ អថ វា យថា “នេក្ខម្ពំ ទដ្ឋ ខេមតោ” តិ (សុ. និ. ៤២៦, ១១០៤;
ចូឡនិ. ជតុកណ្ហិមាលាវបុច្ឆានិទ្ទេស ៦៧) ឯត្ថ ទិស្វាតិ អត្តោ, វេមិធាបិ
“អភិអដ្ឋំ បវារេយ្យា” តិ អភិហរិទ្វា បវារេយ្យាតិ អត្តោ។ តត្ថ កាយាភិហារោ
វាចាភិហារោតិ ធុរិយោ អភិហារោ, កាយេន វា ហិ វត្ថានិ អភិហរិទ្វា ចាទមូលេ
វេបេត្វា “យត្ថកំ ឥច្ឆសិ តត្ថកំ គណ្ហាហី” តិ វេន្តោ បវារេយ្យ, វាចាយ វា
“អម្ពាភំ ទុស្សកោដ្ឋាការំ បរិបុណ្ណំ, យត្ថកំ ឥច្ឆសិ តត្ថកំ គណ្ហាហី” តិ វេន្តោ
បវារេយ្យ, តទុកយម្មិ ឯកជ្ឈំ កត្វា “អភិបាដ្ឋំ បវារេយ្យា” តិ វុត្ថំ។

សន្តរុត្តរបរមន្តិ សអន្តរំ ឧត្តរំ បរមំ អស្ស ជីវរស្សាតិ សន្តរុត្តរបរមំ,
និវាសនេន សទ្ធិ ចារុបនំ ឧក្កជ្ជបរិច្ឆេទោ អស្សាតិ វុត្ថំ ហោតិ។ តតោ ជីវរំ
សាទិតញ្ញន្តិ តតោ អភិបាជជីវរតោ ឯត្ថកំ ជីវរំ គហេតត្ថំ, ន ឥតោ បរន្តិ
អត្តោ។ យស្មា បន អច្ឆិទ្ធសត្ថជីវរេន តិជីវរិកេនេវ ភិក្ខុនា ឯវំ បជិបទ្ធិតត្ថំ,
អញ្ជោន អញ្ជាថាបិ, តស្មា តំ វិភាគំ ទស្សេតុំ “សចេ តីណិ នដ្ឋានិ
ហោន្តិ” តិ អាទិនា នយេនស្ស បទភាជនំ វុត្ថំ។

តត្រាយំ វិនិច្ឆយោ - យស្ស តីណិ នដ្ឋានិ, តេន ទ្វេ សាទិតញ្ញានិ, ឯកំ
និវាសេត្វា ឯកំ ចារុបិត្វា អញ្ជំ សភាគដ្ឋានតោ បរិយេសិស្សតិ។ យស្ស ទ្វេ
នដ្ឋានិ, តេន ឯកំ សាទិតត្ថំ។ សចេ បកតិយាវ សន្តរុត្តរេន ចរតិ, ទ្វេ
សាទិតញ្ញានិ។ ឯវំ ឯកំ សាទិយន្តេនេវ សមោ ភវិស្សតិ។ យស្ស តីសុ ឯកំ នដ្ឋំ, ន
សាទិតត្ថំ។ យស្ស បន ទ្វីសុ ឯកំ នដ្ឋំ, ឯកំ សាទិតត្ថំ។ យស្ស ឯកំយេវ ហោតិ,
តញ្ចា នដ្ឋំ, ទ្វេ សាទិតញ្ញានិ។ ភិក្ខុនិយា បន បញ្ចាសុបិ នដ្ឋេសុ ទ្វេ សាទិតញ្ញានិ។
ចត្វាសុ នដ្ឋេសុ ឯកំ សាទិតត្ថំ, តីសុ នដ្ឋេសុ កិញ្ចិ ន សាទិតត្ថំ, កោ បន វាទោ

ជ្វីសុ វា ឯកស្មី វា។ យេន កេនចិ ហិ សន្តុត្តរ បរមតាយ ថាតព្ពំ, តតោ ឧត្តរិ ន
លព្ពតីតិ ឥនមេត្ត លក្ខណំ។

៥២៦. សេសកំ អាហរិស្សមីតិ ទ្វេ ចីវរានិ កត្វា សេសំ បុន អាហរិស្សមីតិ
អត្ថោ។ ន អច្ឆិទ្ឋការណាតិ ពាហុសច្ឆាធិគុណាវសេន ទេន្តិ។
ញាតកានន្តិអាធិសុ ញាតកានំ ទេន្តានំ សាធិយន្តស្ស បវារីតានំ ទេន្តានំ
សាធិយន្តស្ស អត្ថនោ ធនេន សាធិយន្តស្ស អនាបត្តីតិ អត្ថោ។ អដ្ឋកថាសុ
បន “ញាតកបវារីតជ្ជានេ បកតិយា ពហុម្បី វដ្ដតិ, អច្ឆិទ្ឋការណា
បមាណមេវ វដ្ដតី” តិ វុត្ថំ។ តំ ចាឡិយា ន សមេតិ។ យស្មា បនិទំ សិក្ខាបទំ
អញ្ញស្សត្ថាយ វិញ្ញាបនវត្ថុស្មីយេវ បញ្ញត្តំ, តស្មា ឥធ “អញ្ញស្សត្ថាយា” តិ ន
វុត្ថំ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវ។

សមុដ្ឋាធាធិសុ ឥនម្បី ធនសមុដ្ឋានំ, កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ,
បណ្ណាតិវដ្ដំ, កាយកម្មវចិកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

តតុត្តរិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. បឋមឧបក្ខេបសិក្ខាបទវណ្ណានា

៥២៧. តេន សមយេនាតិ ឧបក្ខេបសិក្ខាបទំ។ តត្ថ អត្តារុសោ មំ សោ
ឧបដ្ឋាកោតិ អារុសោ, យំ ភូ ភណាសិ, អត្ថិ ឯវុចោ សោ មម ឧបដ្ឋាកោតិ
អយមេត្ត អត្ថោ។ អបិ មេយ្យ ឯវំ ហោតីតិ អបិ មេ អយ្យ ឯវំ ហោតិ, អបិ
មយ្យា ឯវុត្តិចិ ចាថោ។

៥២៨-៩. ភិក្ខុ បនេវ ឧទ្ទិស្សាតិ ឯត្ថ ឧទ្ទិស្សាតិ អបទិស្ស អារត្តា។ យស្មា បន
យំ ឧទ្ទិស្ស ឧបក្ខដំ ហោតិ, តំ តស្សត្ថាយ ឧបក្ខដំ នាម ហោតិ។ តស្មាស្ស
បទភាជនេ “ភិក្ខុស្សត្ថាយា” តិ វុត្ថំ។

ភិក្ខុ អារម្មណំ ករិត្វាតិ ភិក្ខុ បច្ចយំ កត្វា, យញ្ញិ ភិក្ខុ ឧទ្ទិស្ស ឧបក្ខដំ, តំ
និយមេនេវ ភិក្ខុ បច្ចយំ កត្វា ឧបក្ខដំ ហោតិ, តេន វុត្ថំ - “ភិក្ខុ អារម្មណំ
ករិត្វា” តិ។ បច្ចយោបិ ហិ “លភតិ មារោ អារម្មណ” ត្ថិអាទិសុ (សំ. និ. ៤.២៤៣)
អារម្មណត្ថិ អាគតោ។ ឥនានិ “ឧទ្ទិស្ស” តិ ឯត្ថ យោ កត្តា, តស្ស
អាការទស្សនត្ថំ “ភិក្ខុ អដ្ឋានេតុកាមោ” តិ វុត្ថំ។ ភិក្ខុ អដ្ឋានេតុកាមេន ហិ
តេន តំ ឧទ្ទិស្ស ឧបក្ខដំ, ន អញ្ជេន ការណេន។ ឥតិ សោ អដ្ឋានេតុកាមោ
ហោតិ។ តេន វុត្ថំ - “ភិក្ខុ អដ្ឋានេតុកាមោ” តិ។

អញ្ញាតកស្ស គហបតិស្ស វាតិ អញ្ញាតកេន គហបតិនា វាតិ អត្ថោ។
ករណត្ថេ ហិ ឥទំ សាមិវចនំ។ បទភាជនេ បន ព្យញ្ជនំ អវិចារេត្វា អត្ថមត្តមេវ
ទស្សេតុំ “អញ្ញាតកោ នាម... បេ... គហបតិ នាមា” តិអាទិ វុត្ថំ។

ចីវរចេតាបន្នន្តិ ចីវរមូលំ, តំ បន យស្មា ហិរញ្ញាទិសុ អញ្ញាតំ ហោតិ, តស្មា
បទភាជនេ “ហិរញ្ញំ វា” តិអាទិ វុត្ថំ។ ឧបក្ខដំ ហោតិ តិ សង្ខតំ ហោតិ, សំហារិត្វា
ឋបិតំ, យស្មា បន “ហិរញ្ញំ វា” តិអាទិនា វចនេនស្ស ឧបក្ខដំភារោ ទស្សិតោ
ហោតិ, តស្មា “ឧបក្ខដំ នាមា” តិ បទំ ឧទ្ទិស្សាវិសុំ បទភាជនំ ន វុត្ថំ។ ឥមិនាតិ
ឧបក្ខដំ សន្ធាយាហ, តេនេវស្ស បទភាជនេ “បច្ចុបដ្ឋិតេនា” តិ វុត្ថំ។ យញ្ញិ
ឧបក្ខដំ សំហារិត្វា ឋបិតំ, តំ បច្ចុបដ្ឋិតំ ហោតិ តិ។ អដ្ឋានេស្សមីតិ
វោហារវចនមេតំ “ឥត្តន្ទាមស្ស ភិក្ខុនោ ទស្សមី” តិ អយំ បនេត្ថ អត្ថោ។
តេនេវស្ស បទភាជនេបិ “ទស្សមី” តិ វុត្ថំ។

តត្រ ចេសោភិក្ខុតិ យត្រ សោ គហបតិ វា គហបតានី វា តត្រ សោភិក្ខុ
បុព្វេ អប្បវារិតោ ឧបសង្កម្ពិទ្ធា ចីវរេ វិកប្បំ អាបន្នេយ្យ ចេតិ អយមេត្ត
បទសម្ពន្ធោ។ តត្ថ ឧបសង្កម្ពិទ្ធាតិ ឥមស្ស គន្ធាតិ ឥមិនាវ អត្ថេ សិទ្ធ
បច្ឆរោហារវសេន “យរ” ន្តិ វុត្ថំ។ យត្រ បនសោ ឆាយកោ តត្រ គន្ធាតិ
អយមេវេត្ថ អត្ថោ, តស្មា បុនបិ វុត្ថំ “យត្ថ កត្ថចិ ឧបសង្កម្ពិទ្ធា” តិ។ វិកប្បំ
អាបន្នេយ្យាតិ វិសិដ្ឋកប្បំ អធិករិធានំ អាបន្នេយ្យ, បទភាជនេ បន
យេនាការេន វិកប្បំ អាបន្នោ ហោតិ តមេវ ធស្សេតុំ “អាយតំ វា” តិអាទិ វុត្ថំ។
សាធូតិ អាយាចនេ និចាតោ។ វតាតិ បរិវិតក្កោ។ មន្តិ អត្តានំ និទ្ទិសតិ។
អាយស្មាតិ បរំ អាលបតិ អាមន្តេតិ។ យស្មា បនិទំ សត្តំ ព្យញ្ញនមត្ថមេវ,
ឧត្តានត្ថមេវ, តស្មាស្ស បទភាជនេ អត្ថោ ន វុត្តោ។ កល្យាណកម្មតំ
ឧបាទាយាតិ សុន្ទរកាមតំ វិសិដ្ឋកាមតំ ចិត្តេន គហេត្វា, តស្ស “អាបន្នេយ្យ
ចេ” តិ ឥមិនា សម្ពន្ធោ។ យស្មា បនយោ កល្យាណកម្មតំ ឧបាទាយ អាបន្នតិ,
សោ សាធូតិកោ មហាគ្សតិកោ ហោតិ, តស្មាស្ស បទភាជនេ ព្យញ្ញនំ បហាយ
អធិប្បតត្ថមេវ ធស្សេតុំ តទេវ វេចនំ វុត្ថំ។ យស្មា បនន ឥមស្ស
អាបន្ននមត្ថនេវ អាបត្តិ សីសំ ឯតិ, តស្មា “តស្ស វេចនេនា” តិអាទិ វុត្ថំ។

៥៣០. អនាបត្តិ ញាតកានន្តិអាទីសុ ញាតកានំ ចីវរេ វិកប្បំ អាបន្នេយ្យ
អនាបត្តិ ឯវមត្ថោ ធន្តោ។ មហាគ្សំ ចេតាបេតុកាមស្ស អប្បគ្សំ
ចេតាបេតិ គហបតិស្ស វិសតិអគ្សនកំ ចីវរំ ចេតាបេតុកាមស្ស “អលំ
មយ្ហំ ឯតេន, ធនគ្សនកំ វា អដ្ឋគ្សនកំ វា ទេហី” តិ វេទតិ អនាបត្តិ។ អប្បគ្សន្តិ
ឥទព្វា អតិវេកនិវារណាត្ថមេវ វុត្ថំ, សមកេបិ បន អនាបត្តិ, តព្វា ខោ
អគ្សវសេនេវ ន បមាណាវសេន, អគ្សវឌ្ឍនកញ្ចំ ឥទំ សិក្ខាបទំ។ តស្មា យោ
វិសតិអគ្សនកំ អន្តរវាសកំ ចេតាបេតុកាមោ, “តំ ឯត្ថកមេវ មេ អគ្សនកំ
ចីវរំ ទេហី” តិ វុត្ថុម្បិ វដ្តតិ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវ។

សមុជ្ជាធានីនិបិ តតុត្តរិសិក្ខាបទសទិសានេវាតិ។

បឋមឧបក្ខេបសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. ទុតិយឧបក្ខេបសិក្ខាបទវណ្ណានា

៥៣២. ទុតិយឧបក្ខេបសិក្ខាបទ ឥមិនាវ នយេន អត្ថោ វេទិតញ្ញា។ តញ្ញា ឥមស្ស អនុបញ្ញត្តិសទិសំ។ កេវលំ បឋមសិក្ខាបទេ ឯកស្ស បីឡា កតា, ទុតិយេ ទ្វិន្នំ, អយមេវេត្ត វិសេសោ។ សេសំ សត្តំ បឋមសទិសមេវ។ យថា ច ទ្វិន្នំ, ឯវំ ពហុនំ បីឡំ កត្វា គណ្ណាតោបិ អាបត្តិ វេទិតញ្ញាតិ។

ទុតិយឧបក្ខេបសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. រាជសិក្ខាបទវណ្ណានា

៥៣៧. តេន សមយេនាតិ រាជសិក្ខាបទំ។ តត្ថ ឧចាសកំ សញ្ញាបេត្វាតិ ជាតាបេត្វា, “ឥមិនា មូលេន បីវំ កិណ្ឌិត្វា ថេរស្ស ទេហី” តិ ឯវំ វត្វាតិ អធិប្បាយោ។ បញ្ញាសពន្ទោតិ បញ្ញាសកហាបណាធន្ទោតិ វុត្តំ ហោតិ។ បញ្ញាសំ ពន្ទោតិបិ ចាថោ, បញ្ញាសំ ជិតោ បញ្ញាសំ ទាបេតញ្ញាតិ អធិប្បាយោ។ អន្ទ្រោ, ភន្តោ, អាគមេហីតិ ភន្តោ, អន្ទ្រ ឯកទិវសំ អម្ពាភំ តិដ្ឋ, អធិវាសេហីតិ អត្ថោ។ បរាមសីតិ គណ្ហិ។ ជីនោសីតិ ជិតោសិ។

៥៣៨-៩. រាជភោគ្គោតិ រាជតោ ភោគ្គំ ភុញ្ញិតត្ថំ អស្សត្ថីតិ រាជភោគ្គោ, រាជភោគោតិបិ ចាថោ, រាជតោ ភោគោ អស្ស អត្ថីតិ អត្ថោ។

បហិណោយ្យាតិ បេសេយ្យ, ឧត្តានត្ថត្វា បនស្ស បទភាជនំ ន វុត្តំ។ យថា ច ឯកស្ស, ឯវំ “បីវំ ឥត្ថន្ទាមំ ភិក្ខុ” ន្តិអាទិនម្បិ បទានំ ឧត្តានត្ថត្វាយេវ បទភាជនំ

ន វុត្តន្តិ វេទិតព្គំ។ អាភតន្តិ អាជិតំ។ កាលេន កប្បិយន្តិ យុត្តបត្តកាលេន,
យទានោ អត្ថោ ហោតិ, តទា កប្បិយំ ជីវំ គណ្ណាមាតិ អត្ថោ។

វេយ្យាវច្ឆករោតិ កិច្ចករោ, កប្បិយការកោតិ អត្ថោ។ សញ្ញត្ថោ សោ
មយាតិ អាណត្ថោ សោ មយា, យថា តុម្កាកំ ជីវេន អត្ថេ សតិ ជីវំ ទស្សតិ,
ឯវំ វុត្តាតិ អត្ថោ។ អត្ថោ មេ អារុសោ ជីវេនាតិ
ចោទនាល ក្ខណានិទស្សនមេតំ, ឥទញ្ចំ វចនំ វត្ថព្គំ, អស្ស វា អត្ថោ យាយ
កាយចិ ភាសាយ; ឥទំ ចោទនាល ក្ខណំ។ “ទេហិ មេ ជីវំ”ន្តិ អាជិនិ បទ
នវត្ថព្គាការទស្សនត្ថំ វុត្តានិ, ឯតានិ ហិ វចនានិ ឯតេសំ វា អត្ថោ យាយ
កាយចិ ភាសាយ ន វត្ថព្គោ។

ទុតិយម្បី វត្ថព្គោ តតិយម្បី វត្ថព្គោតិ “អត្ថោ មេ អារុសោ ជីវេនា”តិ
ឥទមេវ យាវតតិយំ វត្ថព្គោតិ។ ឯវំ “ទុតិក្ខត្ថំ ចោទេតព្គោ សារេតព្គោ”តិ ឯត្ថ
ឧទ្ទិដ្ឋចោទនាបរិច្ឆេទំ ទស្សត្វា ឥទានិ “ទុតិក្ខត្ថំ ចោទយមាណោ សារយមាណោ
តំ ជីវំ អភិនិច្ឆាទេយ្យ, ឥច្ឆេតំ កុសល”ន្តិ ឥមេសំ បទានំ សង្ខេបតោ អត្ថំ
ទស្សន្តោ “សច អភិនិច្ឆាទេតិ, ឥច្ឆេតំ កុសល”ន្តិ អាហ។ ឯវំ យាវតតិយំ
ចោទន្តោ តំ ជីវំ យទិ និច្ឆាទេតិ, សក្កោតិ អត្ថនោ បដិលាភវសេន និច្ឆាទេតុំ,
ឥច្ឆេតំ កុសលំ សាធុ សុដ្ឋ សុន្ទរំ។

ចតុក្ខត្ថំ បញ្ចក្ខត្ថំ ធក្ខត្ថបរមំ តុណ្ហិក្ខតេន ឧទ្ទិស្ស ហតព្គន្តិ
ហានលក្ខណានិទស្សនមេតំ។ ធក្ខត្ថបរមន្តិ ច ភាវនបុសកវចនមេតំ,
ធក្ខត្ថបរមញ្ញំ ឯតេន ជីវំ ឧទ្ទិស្ស តុណ្ហិក្ខតេន ហតព្គំ, ន អញ្ចំ កិញ្ចិ កាតព្គំ,
ឥទំ ហានលក្ខណំ។ តត្ថ យោ សព្ពដ្ឋានានំ សាធារណោ តុណ្ហិកាវោ, តំ តាវ
ទស្សតុំ បទកាជនេ “តត្ថ គន្ធា តុណ្ហិក្ខតេនា”តិ អាទិ វុត្តំ។ តត្ថ ន អាសនេ
និសីទិតព្គន្តិ “ឥធ, ភន្តេ, និសីទថា”តិ វុត្តេនាបិ ន និសីទិតព្គំ។ ន អាមិសំ

បដិគ្គហេតព្ពន្ធិ យាតុខន្ធកាធិកេនំ កិញ្ចិ អាមិសំ “គណ្ណាជ, ភន្តេ” តិ
យាចិយមាណេនាបិ ន គណ្ណាតព្ពំ។ ន ធម្មោ ភាសិតព្ពោតិ មជ្ឈលំ វា អនុមោទនំ វា
ភាសថាតិ យាចិយមាណេនាបិ កិញ្ចិ ន ភាសិតព្ពំ, កេវលំ “កី ការណា
អាគតោសី” តិ បុច្ឆិយមាណេន “ជាតាសិ, អាវុសោ” តិ វត្តព្ពោ។ បុច្ឆិយមាណេតិ
ឥនព្ពិ ករណេត្ថេ បច្ចត្ថវចនំ។ អថ វា បុច្ឆំ កុរុមាណេ បុច្ឆិយមាណេតិ ឯវម្បត្ថ
អត្ថោ ធម្មព្ពោ។ យោ ហិ បុច្ឆំ ករោតិ, សោ ឯត្ថកំ វត្តព្ពោតិ ឋានំ ភព្ពាតិ តិ
អាគតការណំ ភព្ពាតិ។

ឥនាទិ យា តិស្សោ ចោទនា, ធម្ម ឋានាទិ វុត្តានិ។ តត្ថ វុឡិញ្ច ហានិញ្ច
ធស្សេន្តោ “បតុក្ខត្ថំ ចោទេត្វា” តិ អាទិមាហ។ យស្មា ច ឯត្ថ
ឯកចោទនាវុឡិយា ទិដ្ឋំ ឋានាទិ ហានិ វុត្តា, តស្មា “ឯកា ចោទនា ទិគុណំ
ឋាន” តិ លក្ខណំ ធស្សិតំ ហោតិ។ ឥតិ ឥមិនា លក្ខណេន តិក្ខត្ថំ ចោទេត្វា
ធម្មត្ថំ ឋាតព្ពំ, ទិក្ខត្ថំ ចោទេត្វា អដ្ឋក្ខត្ថំ ឋាតព្ពំ, សកី ចោទេត្វា ធសក្ខត្ថំ
ឋាតព្ពន្ធិ។ យថា ច “ធម្មត្ថំ ចោទេត្វា ន ឋាតព្ព” តិ វុត្ថំ, ឯវំ “ធាទសក្ខត្ថំ ឋត្វា ន
ចោទេត្វ” តិ បិ វុត្តមេវ ហោតិ។ តស្មា សចេ ចោទេតិយេវ ន តិដ្ឋតិ, ធម្ម ចោទនា
លព្ពន្ធិ។ សចេ តិដ្ឋតិយេវ ន ចោទេតិ, ធាទស ឋានាទិ លព្ពន្ធិ។ សចេ ចោទេតិ បិ
តិដ្ឋតិ បិ, ឯកាយ ចោទនាយ ទ្វេ ឋានាទិ ហាបេតព្ពានិ។ តត្ថ យោ
ឯកទិវសមេវ បុនប្បនំ គន្ធា ធម្មត្ថំ ចោទេតិ, សកីយេវ វា គន្ធា “អត្ថោ មេ,
អាវុសោ, ជីវរោ” តិ ធម្មត្ថំ វទតិ។ តថា ឯកទិវសមេវ បុនប្បនំ គន្ធា
ធាទសក្ខត្ថំ តិដ្ឋតិ, សកីយេវ វា គន្ធា តត្រ តត្រ ឋានេ តិដ្ឋតិ, សោបិ
សព្ពចោទនាយោ សព្ពជ្ជានាទិ ច ភព្ពាតិ។ កោ បន វា ទោ នាទាទិវសេសុ ឯវំ
ករោន្តស្សាតិ ឯវមេត្ថ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោ។

យតស្ស ជីវេវចតាបន្នំ អាភតន្តិ យតោ រាជតោ វា រាជភោគ្កតោ វា អស្ស
ភិក្ខុនោ ជីវេវចតាបន្នំ អាជិតំ។ យត្វស្សាតិបិ ចាហោ។ អយមេវត្ថោ។
“យត្វស្សា”តិបិ បឋន្តិ, យស្មី ហំនេ អស្ស ជីវេវចតាបន្នំ បេសិតន្តិ ច អត្ថំ
កថេន្តិ, ព្យញ្ជនំ បន ន សមេតិ។ តត្ថាតិ តស្ស រញ្ជោ វា រាជភោគ្កស្ស វា
សន្តិកេ; សមីបត្ថេ ហិ ឥទំ ភុម្មវេនំ។ ន តំ តស្ស ភិក្ខុនោ កិញ្ចិ អត្ថំ
អនុភោតិ តំ ជីវេវចតាបន្នំ តស្ស ភិក្ខុនោ កិញ្ចិ អប្បមត្តកម្មិ កម្មំ ន
និច្ឆាទេតិ។ យុញ្ញន្តាយស្មន្តោ សកន្តិ អាយស្មន្តោ អត្ថនោ សន្តកំ ជនំ
ចាបុណ្ណា។ មា វោ សកំវិនស្សាតិ តុម្ហាកំ សន្តកំ មាវិនស្សតុ។ យោ បន នេវ
សាមំ គច្ឆតិ, ន ទូតំ ចាហេតិ, វត្ថុភេទេ ទុក្កជំ អាបជ្ជតិ។

កី បន សព្វកម្មិយ ការកេសុ ឯវំ បជិបជ្ជិតព្ពន្ធ? ន បជិបជ្ជិតព្ពំ។ អយញ្ចិ
កម្មិយ ការកោ នាម សង្ខេបតោ ទុវិជោ និទ្ទិដ្ឋោ ច អនិទ្ទិដ្ឋោ ច។ តត្ថ និទ្ទិដ្ឋោ
ទុវិជោ - ភិក្ខុនា និទ្ទិដ្ឋោ, ទូតេន និទ្ទិដ្ឋាតិ។ អនិទ្ទិដ្ឋាបិ ទុវិជោ - មុខវេវជិក
កម្មិយ ការកោ, បរម្មុខកម្មិយ ការកោតិ។ តេសុ ភិក្ខុនា និទ្ទិដ្ឋោ
សម្មាសម្មាសេន ចតុព្ពិជោ ហោតិ។ តថា ទូតេន និទ្ទិដ្ឋាបិ។

កតំ? ឥនេកោ ភិក្ខុស្ស ជីវេវត្ថាយ ទូតេន អកម្មិយវត្ថំ បហំណាតិ,
ទូតោ តំ ភិក្ខុំ ឧបសង្កមិត្វា “ឥទំ, ភន្តេ, ឥត្ថន្តាមេន តុម្ហាកំ ជីវេវត្ថាយ បហំតំ,
គណ្ណាថ ន”ន្តិ វេទតិ, ភិក្ខុ “នយំទំ កម្មតិ”តិ បជិក្ខិបតិ, ទូតោ “អត្ថិ បន តេ,
ភន្តេ, វេយ្យាវច្ឆករោ”តិ បុច្ឆតិ, បុញ្ញត្ថិកេហិ ច ឧទាសកេហិ “ភិក្ខុនំ វេយ្យាវច្ឆ
ករោថា”តិ អាណាត្ថា វា, ភិក្ខុនំ វា សន្និដ្ឋា សម្មត្ថា កេចិ វេយ្យាវច្ឆករោ ហោន្តិ,
តេសំ អញ្ញាតរោ តស្មី ខណោ ភិក្ខុស្ស សន្តិកេ និសំន្នោ ហោតិ, ភិក្ខុ តំ និទ្ទិសតិ
“អយំ ភិក្ខុនំ វេយ្យាវច្ឆករោ”តិ។ ទូតោ តស្ស ហត្ថេ អកម្មិយវត្ថំ ទត្វា
“ថេរស្ស ជីវំ កិណិត្វា ទេហិ”តិ គច្ឆតិ, អយំ ភិក្ខុនា សម្មាសនិទ្ទិដ្ឋោ។

នៅ ចេ ភិក្ខុស្ស សន្តិកេ និសិដ្ឋោ ហោតិ, អបិច ខោ ភិក្ខុ និទ្ទិសតិ -
“អសុកស្សី នាម គាមេ ឥត្តន្តាមោ ភិក្ខុនំ វេយ្យាវច្ឆករោ”តិ, សោ គន្ធា តស្ស
ហត្ថេ អកប្បិយវត្ថុំ ទត្វា “ថេរស្ស ជីវំ កិណិទ្ធា ទទេយ្យាសី”តិ អាគន្ធា
ភិក្ខុស្ស អាហោចត្វា គច្ឆតិ, អយមេកោ ភិក្ខុនា អសម្មុខានិទ្ទិដ្ឋោ។

ន ហោវ ខោ សោ ទូតោ អត្តនា អាគន្ធា អាហោចតិ, អបិច ខោ អញ្ចំ
បហិណាតិ “ទិន្នំ មយា, ភន្តេ, តស្ស ហត្ថេ ជីវំ ចេតាបន្នំ, ជីវំ គណ្ណោយ្យាថា”តិ,
អយំ ទុតិយោ ភិក្ខុនា អសម្មុខានិទ្ទិដ្ឋោ។

ន ហោវ ខោ អញ្ចំ បហិណាតិ, អបិច ខោ គច្ឆន្តោវ ភិក្ខុំ វទតិ “អហំ តស្ស
ហត្ថេ ជីវំ ចេតាបន្នំ ទស្សាមិ, តុម្ពេ ជីវំ គណ្ណោយ្យាថា”តិ, អយំ តតិយោ
ភិក្ខុនា អសម្មុខានិទ្ទិដ្ឋាតិ វំ ឯកោ សម្មុខានិទ្ទិដ្ឋា តយោ អសម្មុខានិទ្ទិដ្ឋាតិ
ឥមេ ចត្តារោ ភិក្ខុនា និទ្ទិដ្ឋវេយ្យាវច្ឆករោ នាម។ ឯតេសុ ឥមស្សី រាជសិក្ខាបទេ
វុត្តនយេនេវ បដិបដ្ឋិតំ។

អបរោ ភិក្ខុ បុរិមនយេនេវ ទូតេន បុច្ឆិតោ នត្តិតាយ វា,
អវិចារេតុកាមតាយ វា “នត្តម្ហាកំ កប្បិយការកោ”តិ វទតិ, តស្សីញ ខណោ
កោចិ មនុស្សោ អាគច្ឆតិ, ទូតោ តស្ស ហត្ថេ អកប្បិយវត្ថុំ ទត្វា “ឥមស្ស
ហត្ថេតោ ជីវំ គណ្ណោយ្យាថា”តិ វត្វា គច្ឆតិ, អយំ ទូតេន សម្មុខានិទ្ទិដ្ឋោ។

អបរោ ទូតោ កាមំ បរិសិទ្ធា អត្តនា អភិវុចិតស្ស កស្សចិ ហត្ថេ
អកប្បិយវត្ថុំ ទត្វា បុរិមនយេនេវ អាគន្ធា អាហោចតិ, អញ្ចំ វា បហិណាតិ,
“អហំ អសុកស្សី នាម ហត្ថេ ជីវំ ចេតាបន្នំ ទស្សាមិ, តុម្ពេ ជីវំ
គណ្ណោយ្យាថា”តិ វត្វា វា គច្ឆតិ, អយំ តតិយោ ទូតេន អសម្មុខានិទ្ទិដ្ឋាតិ វំ
ឯកោ សម្មុខានិទ្ទិដ្ឋា, តយោ អសម្មុខានិទ្ទិដ្ឋាតិ ឥមេ ចត្តារោ ទូតេន

និទ្ទិដ្ឋវេយ្យាវច្ឆករា នាម។ ឯតេសុ មេណ្ឌាកសិក្ខាបទេ វុត្តនយេន បដិបទ្ធិតត្ថំ។
វុត្តញ្ញោតំ - “សន្តិ, ភិក្ខុវេ, មនុស្សា សទ្ធា បសន្នា, តេ កប្បិយការកានំ ហត្ថ
ហិរញ្ញំ ឧបនិក្ខបន្តិ - ‘ឥមិនា អយ្យស្ស យំ កប្បិយំ តំ ទេវា’ តិ។ អនុជានាមិ,
ភិក្ខុវេ, យំ តតោ កប្បិយំ តំ សាទិតុំ, ន ត្វេវាហំ, ភិក្ខុវេ, កេនចិ បរិយាយេន
ជាត្រូបរជតំ សាទិតត្ថំ បរិយេសិតព្ពន្ធិ វនាមី” តិ (មហាវ. ២៩៩)។ ឯត្ថ ច
ចោទនាយ បមាណំ នត្តិ, មូលំ អសាទិយន្តេន សហស្សក្ខត្តម្បិ ចោទនាយ វា
ហនេន វា កប្បិយភណ្ឌំ សាទិតុំ វដ្ឋតិ។ នោ ច ទេតិ, អញ្ញំ កប្បិយការកំ
បេត្វាបិ អាហារបេតត្ថំ។ សចេ ឥច្ឆតិ មូលសាមិកានម្បិ កថេតត្ថំ; នោ ច
ឥច្ឆតិ ន កថេតត្ថំ។

អបរោភិក្ខុ បុរិមនយេនេវ ទូតេន បុច្ឆិតោ “នត្ថម្ហាកំ កប្បិយការកោ” តិ
វទតិ, តទញ្ញោ សមីបេ បិតោ សុត្វា “អាហារ ភោ អហំ អយ្យស្ស ជីវំ
ចេតាបេត្វា ទស្សមី” តិ វទតិ។ ទូតោ “ហន្ត ភោ ទទេយ្យាសី” តិ តស្ស ហត្ថ
ទត្វា ភិក្ខុស្ស អនារោចត្វាវ គច្ឆតិ, អយំ មុខវេវជិកកប្បិយការកោ។
អបរោភិក្ខុនោ ឧបជ្ឈាកស្ស វា អញ្ញស្ស វា ហត្ថ អកប្បិយវត្ថុ ទត្វា “ថេរស្ស
ជីវំ ទទេយ្យាសី” តិ ឯត្រាវ បក្កមតិ, អយំ បរម្មុខកប្បិយការកោតិ ឥមេ ទ្វេ
អនិទ្ទិដ្ឋកប្បិយការកា នាម។ ឯតេសុ អញ្ញាតកអប្បវារិតេសុ វិយ
បដិបទ្ធិតត្ថំ។ សចេ សយមេវ ជីវំ អានេត្វា ទទន្តិ, គហេតត្ថំ។ នោ ច, កិញ្ចិ ន
វុត្តញ្ញា។ ទេសនាមត្តមេវ ចេតំ “ទូតេន ជីវចេតាបន្នំ បហិណោយ្យា” តិ សយំ
អាហារិក្ខាបិ បិណ្ឌាចាតាជិនំ អត្ថាយ ទទន្តេសុបិ ឯសេវ នយោ។ ន កេវលញ្ច
អត្តនោយេវ អត្ថាយ សម្មជិច្ឆិតុំ ន វដ្ឋតិ, សចេបិ កោចិ ជាត្រូបរជតំ អានេត្វា
“ឥទំ សង្ឃស្ស ទម្មិ, អាវាមំ វា ករោច ចេតិយំ វា កោជនសាលាជិនំ វា អញ្ញាតរ” ត្ថិ
វទតិ, ឥទម្បិ សម្មជិច្ឆិតុំ ន វដ្ឋតិ។ យស្ស កស្សចិ ហិ អញ្ញស្សត្ថាយ
សម្មជិច្ឆន្តស្ស ទុក្កជំ ហោតីតិ មហាបច្ឆិយំ វុត្ថំ។

សេច បន “នយិទំ ភិក្ខុនំ សម្មជិច្ឆតុំ វដ្តតី” តិ បដិក្ខុត្ថេ “វដ្តកើនំ វា កម្មករានំ វា ហត្ថេ ភវិស្សតិ, កេវលំ តុម្ពេ សុកតទុក្ខដំ ជានាថា” តិ វត្វា តេសំ ហត្ថេ ទត្វា បក្កមតិ, វដ្តតី។ អថាបិ “មម មនុស្សានំ ហត្ថេ ភវិស្សតិ មយ្ហមេវ វា ហត្ថេ ភវិស្សតិ, កេវលំ តុម្ពេ យំ យស្ស ធាតព្ធំ, តទត្ថាយ បេសេយ្យថា” តិ វទតិ, ឯវម្មិ វដ្តតី។

សេច បន សង្ឃំ វា គណំ វា បុគ្គលំ វា អនាមសិក្ខា “ឥទំ ហិរញ្ញសុវណ្ណំ ចេតិយស្ស ទេម, វិហារស្ស ទេម, នវកម្មស្ស ទេម” តិ វទន្តិ, បដិក្ខុបិ តុំ ន វដ្តតី។ “ឥមេ ឥទំ ភណ្ឌី” តិ កប្បិយការកានំ អាចិក្ខុតព្ធំ។ “ចេតិយាទីនំ អត្ថាយ តុម្ពេ គហេត្វា វេបេថា” តិ វុត្ថេន បន “អម្ពាភំ គហេតុំ ន វដ្តតី” តិ បដិក្ខុបិ តព្ធំ។

សេច បន កោចិ ពហុំ ហិរញ្ញសុវណ្ណំ អាណេត្វា “ឥទំ សង្ឃស្ស ទម្មិ, ចត្តារោ បច្ឆយេ បរិភុញ្ញថា” តិ វទតិ, តំ ចេ សង្ឃេ សម្មជិច្ឆតិ, បដិក្ខុហណេបិ បរិភោគេបិ អាបត្តិ។ តត្រ ចេ ឯកោភិក្ខុ “នយិទំ កប្បតី” តិ បដិក្ខុបតិ, ឧទាសកោ ច “យទី ន កប្បតិ, មយ្ហមេវ ភវិស្សតី” តិ គច្ឆតិ។ សោភិក្ខុ “តយា សង្ឃស្ស លាភន្តរាយោ កតោ” តិ ន កេនចិ កិញ្ចិ វត្តព្រោ។ យោ ហិ តំ ចោទេតិ, ស្ទេវ សាបត្តិកោ ហោតិ, តេន បន ឯកេន ពហុំ អនាបត្តិកា កតា។ សេច បន ភិក្ខុហិ “ន វដ្តតី” តិ បដិក្ខុត្ថេ “កប្បិយការកានំ វា ហត្ថេ ភវិស្សតិ, មម បុរិសានំ វា មយ្ហំ វា ហត្ថេ ភវិស្សតិ, កេវលំ តុម្ពេ បច្ឆយេ បរិភុញ្ញថា” តិ វទតិ, វដ្តតី។

ចតុបច្ឆយត្ថាយ ច ទិន្នំ យេន យេន បច្ឆយេន អត្ថោ ហោតិ, តទត្ថំ ឧបនេតព្ធំ, ចីវរត្ថាយ ទិន្នំ ចីវរេយេវ ឧបនេតព្ធំ។ សេច ចីវរេន តាទិសោ អត្ថោ នត្តិ, បិណ្ឌាចាតាទិហិ សង្ឃេ កិលមតិ, សង្ឃសុដ្ឋតាយ អបលោកេត្វា

តទត្តាយបិ ឧបនេតត្ថំ។ ឯស នយោ បិណ្ឌាចាតតិលានបច្ចយត្តាយ ទិន្នេបិ,
សេនាសនត្តាយ ទិន្នំ បន សេនាសនស្ស គរុភណ្ឌាត្តា សេនាសនេយេវ
ឧបនេតត្ថំ។ សចេ បន ភិក្ខុសុ សេនាសនំ ធម្មត្វា គតេសុ សេនាសនំ វិនស្សតិ,
ឡធិសេ កាលេ សេនាសនំ វិស្សន្តេត្វាបិ ភិក្ខុនំ បរិភោគោ អនុញ្ញាតោ, តស្មា
សេនាសនជគ្គនត្ថំ មូលេច្ឆន្តំ អកត្វា យាបនមត្ថំ បរិភូត្តិតត្ថំ។

ន កេវលញ្ច ហិរញ្ញសុវណ្ណាមេវ, អញ្ញម្បិ ខេត្តវត្តាទិ អកប្បិយំ ន
សម្បជិដ្ឋិតត្ថំ។ សចេ ហិ កោចិ “មយ្ហំ តិសស្សសម្មាទនកំ មហាតធុរកំ អត្ថិ,
តំ សង្ឃស្ស ទម្មី” តិ វទតិ, តំ ចេ សង្ឃេ សម្បជិដ្ឋិតិ, បដិគ្គហណេបិ
បរិភោគេបិ អាបត្តិយេវ។ យោ បន តំ បដិក្ខិបតិ, សោ បុរិមនយេនេវ ន កេនចិ
កិត្យា វត្តញ្ចោ។ យោ ហិ តំ ចោទេតិ, ស្ទេវ សាបត្តិកោ ហោតិ, តេន បន ឯកេន
ពហូ អនាបត្តិកា កតា។

យោ បន “តាទិសំយេវ តធុរកំ ទម្មី” តិ វត្តា ភិក្ខុហិ “ន វដ្ឋតី” តិ បដិក្ខិត្តោ
វទតិ “អសុកញ្ច អសុកញ្ច សង្ឃស្ស តធុរកំ អត្ថិ, តំ កបំ វដ្ឋតី” តិ។ សោ
វត្តញ្ចោ - “កប្បិយំ កត្វា ទិន្នំ ភវិស្សតិ” តិ។ កបំ ទិន្នំ កប្បិយំ ហោតីតិ?
“ចត្តារោ បច្ចយេ បរិភូត្តិថា” តិ វត្តា ទិន្នន្តិ។ សោ សចេ “សាធុ, ភន្តេ, ចត្តារោ
បច្ចយេ សង្ឃោ បរិភូត្តិត្ថ” តិ ទេតិ, វដ្ឋតិ។ អថាបិ “តធុរកំ គណ្ហាថា” តិ វត្តា “ន
វដ្ឋតី” តិ បដិក្ខិត្តោ “កប្បិយការកោ អត្ថិ” តិ បុច្ឆិត្វា “នត្ថិ” តិ វត្តេ “ឥទំ
អសុកោ នាម វិចារេស្សតិ, អសុកស្ស វា ហាត្ថេ, មយ្ហំ វា ហាត្ថេ ភវិស្សតិ,
សង្ឃោ កប្បិយភណ្ឌំ បរិភូត្តិត្ថ” តិ វទតិ, វដ្ឋតិ។ សចេបិ “ន វដ្ឋតី” តិ
បដិក្ខិត្តោ “ឧទកំ បរិភូត្តិស្សតិ, ភណ្ឌកំ ជោវិស្សតិ, មិគបក្ខិនោ បិវិស្សន្តិ” តិ
វទតិ, ឯវម្បិ វដ្ឋតិ។ អថាបិ “ន វដ្ឋតី” តិ បដិក្ខិត្តោ វទតិ “កប្បិយសីសេន

គណ្ណាថា"តិ។ "សាធុ, ឧបាសក, សង្ឃោ ចានីយំ បិវិស្សតិ, គណ្ណាកំ ឆោវិស្សតិ,
មិគបក្ខិនោ បិវិស្សន្តិ"តិ វត្ថា បរិភុណ្ណតុំ វដ្តតិ។

អថាបិ "មម តទ្យាកំ វា ចោក្ខរណី វា សង្ឃស្ស ទម្ម"តិ "វុត្ថេ, សាធុ,
ឧបាសក, សង្ឃោ ចានីយំ បិវិស្សតិ"តិអាទិនិ វត្ថា បរិភុណ្ណតុំ វដ្តតិយេវ។ យទិ
បនភិក្ខុហិ ហត្ថកម្មំ យាទិត្វា សហត្ថេន ច កប្បិយបថវី ខនិត្វា
ឧទកបរិភោគត្ថាយ តទ្យាកំ ការតំ ហោតិ, តំ ចេ និស្សាយ សស្សំ និច្ឆាទេត្វា
មនុស្សាវិហារេ កប្បិយភណ្ណំ ទេន្តិ, វដ្តតិ។ អថ មនុស្សា ឯវ សង្ឃស្ស
ឧបការត្ថាយ សង្ឃិកក្ខមី ខនិត្វា តំ និស្សាយ និប្បន្នសស្សតោ កប្បិយភណ្ណំ
ទេន្តិ, ឯវម្បិ វដ្តតិ។ "អម្ពាភំ ឯកំ កប្បិយការកំ ឋបេថា"តិ វុត្ថេ ច ឋបេតុម្បិ
លព្ពតិ។ អថ បន តេ មនុស្សា រាជពលិនា ឧបទុតា បក្កមន្តិ, អញ្ញោ បដិបជ្ឈន្តិ, ន
ច ភិក្ខុនំ កិញ្ចិ ទេន្តិ, ឧទកំ វាវេតុំ លព្ពតិ។ តញ្ច ខោ កសិកម្មកាលេយេវ, ន
សស្សកាលេ។ សចេ តេ វទន្តិ "ននុ, ភន្តេ, បុព្វេបិ មនុស្សា ឥមំ និស្សាយ សស្សំ
អកំសូ"តិ។ តតោ វត្ថញ្ចា - "តេ សង្ឃស្ស ឥមញ្ច ឥមញ្ច ឧបការំ អកំសុ,
ឥទញ្ចិទញ្ច កប្បិយភណ្ណំ អទំសូ"តិ។ សចេ វទន្តិ - "មយម្បិ ទស្សាមា"តិ,
ឯវម្បិ វដ្តតិ។

សចេ បន កោចិ អព្យត្តោ អកប្បិយវេហារេន តទ្យាកំ បដិគ្គណ្ណាតិ វា
ការេតិ វា, តំ ភិក្ខុហិ ន បរិភុណ្ណតតុំ, តំ និស្សាយ លទ្ធ�ំ កប្បិយភណ្ណាម្បិ
អកប្បិយមេវ។ សចេ ភិក្ខុហិ បរិច្ចត្តការំ ញាត្វា សាមិកោ វា តស្ស បុត្តជីតរោ
វា អញ្ញោ វា កោចិ វំសេ ឧប្បន្នោ បុន កប្បិយវេហារេន ទេតិ, វដ្តតិ។ បដិទ្ទេ
កុលវំសេ យោ តស្ស ជនបទស្ស សាមិកោ, សោ អច្ឆិន្ទិត្វា បុន ទេតិ,
ចិត្តលបព្ពតេ ភិក្ខុនា នីហជឧទកវាហកំ អធិនាគរាជមហោសីវិយ, ឯវម្បិ
វដ្តតិ។

កង្ស័យវេហារេបិ ឧទកវសេន បដិគ្គហិតតធុរកេ សុទ្ធិចិត្តានំ
មត្តិកុទ្ធវណាចាឡិពន្ធនាធិនិ ច កាតុំ វដ្តតិ។ តំ និស្សាយ បនសស្សំ ករោន្តេ
ទិស្វា កង្ស័យ ការកំ វេហេតុំ ន វដ្តតិ។ យទិ តេ សយមេវ កង្ស័យភណ្ឌំ ទេន្តិ,
គហេតព្ពំ។ នោ ច ទេន្តិ, ន ចោទេតព្ពំ, ន សារេតព្ពំ។ បច្ចយវសេន
បដិគ្គហិតតធុរកេ កង្ស័យ ការកំ វេហេតុំ វដ្តតិ។
មត្តិកុទ្ធវណាចាឡិពន្ធនាធិនិ បន កាតុំ ន វដ្តតិ។ សចេ កង្ស័យ ការកា
សយមេវ ករោន្តេ, វដ្តតិ។ អព្យត្តេន បន លដ្ឋិតិក្កុនា ការាបិតេសុ កិញ្ចាបិ
បដិគ្គហណោ កង្ស័យំ, ភិក្ខុស្ស បយោគបច្ចយា ឧប្បន្នេន មិស្សកត្តា
វិសគតបិណ្ឌាចាតោវិយ អកង្ស័យមំសរសមិស្សកកោជនំវិយ ច
ទុត្តិនិព្ពោគំ ហោតិ, សព្ពេសំ អកង្ស័យមេវ។

សចេ បន “ឧទកស្ស ឱកាសោ អត្ថិ, តធុរកស្ស ចាឡិ ជិរា, យថា ពហុ
ឧទកំ គណ្ហាតិ, ឯវំ ករោហិ, តីរសមីបេ ឧទកំ ករោហី” តិ ឯវំ ឧទកមេវ
វិចារេតិ, វដ្តតិ។ ឧទ្ធអេ អគ្គី ន ចាតេន្តិ, “ឧទកកម្មំ លព្ពតុ ឧចាសកា” តិ វត្ថុ
វដ្តតិ។ “សស្សំ កត្វា អាហារថា” តិ វត្ថុ បន ន វដ្តតិ។ សចេ បន តធុរកេ
អតិពហុ ឧទកំ ទិស្វា បស្សតោ វា បិដ្ឋតោ វា មាតិកំ និហារាបេតិ, វនំ
និដ្ឋាបេត្វា កេទារេ ការាបេតិ, ចោរណាកេទារេសុ វា បកតិភាគំ អគ្គហេត្វា
អតិរេកំ គណ្ហាតិ, នវសស្សេ វា អកាលសស្សេ វា អបរិច្ឆិទ្ធភាគេ “ឯត្ថកេ
កហាបណោ ទេថា” តិ កហាបណោ ឧដ្ឋាបេតិ, សព្ពេសំ អកង្ស័យំ។

យោ បន “កស្សេ វេហេ” តិ អវត្វា “ឯត្ថកាយ ភូមិយា, ឯត្ថកោ នាម
ភាគោ” តិ ឯវំ ភូមិ វា បតិដ្ឋបេតិ, “ឯត្ថកេ ភូមិភាគេ អម្ពេហិ សស្សំ កតំ,
ឯត្ថកំ នាម ភាគំ គណ្ហាថា” តិ វនន្តេសុ កស្សកេសុ ភូមិប្បមាណគ្គហណត្ថំ

រដ្ឋយា វា ធន្តរា វា មិនាតិ, ខលេ វា ឋត្វា វា ភូតិ, ខលេតា វា ជីហារាបេតិ,
កោដ្ឋាគារេ វា បដិសាមេតិ, តស្សេវ តំ អកប្បិយំ។

សេច កស្សកា កហាបណោ អាហារិទ្ធា “ឥមេ សង្ឃស្ស អាហាជា” តិ វទន្តិ,
អញ្ញតរោ ច ភិក្ខុ “ន សង្ឃោ កហាបណោ ខាទតី” តិ សញ្ញាយ “ឯត្ថកេហិ
កហាបណោហិ សាដកេ អាហារ, ឯត្ថកេហិ យាគុអាទីនិ សម្មាទេហិ” តិ វទតិ។
យំ តេ អាហារន្តិ, សត្តេសំ អកប្បិយំ។ កស្មា? កហាបណានំ វិចារិតត្តា។

សេច ធម្មំ អាហារិទ្ធា ឥទំ សង្ឃស្ស អាហាជន្តិ វទន្តិ, អញ្ញតរោ ច ភិក្ខុ
បុរិមនយេនេវ “ឯត្ថកេហិ វិហិហិ ឥទញ្ញោទញ្ញោ អាហារជា” តិ វទតិ។ យំ តេ
អាហារន្តិ, តស្សេវ អកប្បិយំ។ កស្មា? ធម្មស្ស វិចារិតត្តា។

សេច តណ្ហាលំ វា អបរណ្ណំ វា អាហារិទ្ធា “ឥទំ សង្ឃស្ស អាហាជ” តិ វទន្តិ,
អញ្ញតរោ ច ភិក្ខុ បុរិមនយេនេវ “ឯត្ថកេហិ តណ្ហាលេហិ ឥទញ្ញោទញ្ញោ
អាហារជា” តិ វទតិ។ យំ តេ អាហារន្តិ, សត្តេសំ កប្បិយំ។ កស្មា? កប្បិយានំ
តណ្ហាលាទីនំ វិចារិតត្តា។ កយវិក្កយេបិ អនាបត្តិ, កប្បិយការកស្ស
អាចិត្តិតត្តា។

បុព្វេ បន ចិត្តលបព្ពតេ ឯកោ ភិក្ខុ ចតុសាលទ្វារេ “អហោ វត ស្មេ
សង្ឃស្ស ឯត្ថកប្បមាណោ បូវេ បចេយ្យ” តិ អាហារិកានំ សញ្ញាជននត្ថំ ភូមិយំ
មណ្ឌលំ អកាសិ, តំ ទិស្វា ធរកោ អាហារិកោ តថេវ កត្វា ទុតិយទិវសេ
ភេរិយា អាគោជិតាយ សន្និបតិ តេ សង្ឃេ បូរំ គហេត្វា សង្ឃត្ថេវ អាហា -
“ភន្តេ, អម្ពេហិ ឥតោ បុព្វេ នេវ បិត្វនំ ន បិតាមហានំ ឯវុបំ សុតបុព្ពំ, ឯកេន
អយ្យេន ចតុស្សលទ្វារេ បូរត្ថាយ សញ្ញា កតា, ឥតោ ទានិ បតុតិ អយ្យា
អត្ថនោ អត្ថនោ ចិត្តានុបំ វទន្តិ, អម្ពា កម្មិ ជាសុរិហារោ ភវិស្សតី” តិ។

មហាថេរោ តតោវ និវត្តិ, ឯកភិក្ខុនាមិ បូរោ ន គហិតោ។ ឯវំ បុព្វេ
តត្រុប្បាទម្បី ន បរិភុញ្ញីសុ។ តស្មា -

សល្លេខំ អច្ចជន្តេន, អប្បមត្តេន ភិក្ខុនា;
កប្បិយេបិ ន កាតញ្ញា, អាមិសត្ថាយ លោលតាតិ។

យោ បាយំ តទ្យាកេ វុត្តោ, ចោក្ខវណ្ឌិ-ឧទកវាហកមាតិកាធិសុបិ ឯសេវ
នយោ។

បុព្វណ្ណាបរណ្ណាឧច្ឆជន្តេន ឯវំ វិរុហនដ្ឋានំ យំ កិញ្ចិ ខេត្តំ វា វត្តំ វា ធម្មិតិ
វុត្តេបិ “ន វដ្ឋតិ” តិ បដិក្ខិបិទ្វា តទ្យាកេ វុត្តនយេនេវ យទា កប្បិយវោហារេន
“ចតុបច្ចយបរិភោគត្ថាយ ធម្មិតិ” តិ វទតិ, តទា សម្បជ្ជិតត្ថំ, “វនំ ធម្មិតិ, អវញ្ញំ
ធម្មិតិ” តិ វុត្តេ បន វដ្ឋតិ។ សចេ មនុស្សា ភិក្ខុហិ អនាណត្ថាយេវ តត្ថ វុត្តេ
ជិន្និត្វា អបរណ្ណាធិនិ សម្បទេត្វា ភិក្ខុនំ ភាគំ ទេន្តិ, វដ្ឋតិ; អទេន្តា ន
ចោទេតញ្ញា។ សចេ កេនចិនេវ អន្តរាយេន តេសុ បក្កន្តេសុ អញ្ញោ ករោន្តិ, ន ច
ភិក្ខុនំ កិញ្ចិ ទេន្តិ, តេ វាវេតញ្ញា។ សចេ វទន្តិ - “ននុ, ភន្តេ, បុព្វេបិ មនុស្សា ឥធ
សស្សានិ អកំសូ” តិ, តតោ តេ វត្តញ្ញា - “តេ សង្ឃស្ស ឥទញ្ញិទញ្ញា
កប្បិយភណ្ឌំ អទំសូ” តិ។ សចេ វទន្តិ - “មយម្បិ ទស្សមា” តិ ឯវំ វដ្ឋតិ។

កញ្ចិ សស្សដ្ឋានកំ ភូមិប្បទេសំ សន្ធាយ “សីមំ ទេមា” តិ វទន្តិ, វដ្ឋតិ។
សីមា បរិច្ឆេទនត្តំ បន ចម្កា វា ចាសាណា វា សយំ ន ឋបេតញ្ញា។ កស្មា? ភូមិ
នាម អនក្សា អប្បកេនាមិ ចារាជិកោ ភវេយ្យ, អាវាមិកានំ បន វត្តត្ថំ -
“ឥមិនា ហំនេន អម្ពា កំ សីមា គតា” តិ។ សចេបិ ហិ តេ អធិកំ គណ្ហាន្តិ,
បរិយាយេន កថិតត្ថា អនាបត្តិ។ យទិ បន រាជរាជមហាមត្តាទយោ សយមេវ
ចម្កេ ឋថាបេត្វា “ចត្តារោ បច្ចយេ បរិភុញ្ញថា” តិ ទេន្តិ, វដ្ឋតិយេវ។

សេចក្តីកោតខ្ពើម អន្តោស័មាយ តណ្ហាកំ ខនតិ, វិហារមជ្ឈេន វា មាតិកំ នេតិ,
ចេតិយផ្កុណពោធិយផ្កុណធីនិ ធុស្សន្តិ, វាវេតញ្ចោ។ សេច សង្ឃោ កិញ្ចិលភិក្ខុ
អាមិសគុកតាយ ន វាវេតិ, ឯកោ ភិក្ខុ វាវេតិ, សោវ ភិក្ខុ ឥស្សរោ។ សេច
ឯកោ ភិក្ខុ ន វាវេតិ, “នេច តុម្ពេ” តិ តេសំយេវ បក្ខោ ហោតិ, សង្ឃោ វាវេតិ,
សង្ឃាវ ឥស្សរោ។ សង្ឃិកេសុ ហិ កម្មេសុ យោ ធម្មកម្មំ ករោតិ, សោវ
ឥស្សរោ។ សេច វាវិយមាធាបិ ករោតិ, ហេជ្ជា គហិតំ បំសុំ ហេជ្ជា បក្ខិបិក្ខា,
ឧបរិ គហិតំ បំសុំ ឧបរិ បក្ខិបិក្ខា បូរេតញ្ចោ។

សេចក្តីកោតខ្ពើម យថាជាតមេវ ឧច្ចំ វា អបរណ្ណំ វា អលាតុកុម្មណ្ណាទិកំ វា
វល្លិជលំ ធាតុកាមោ “ឯតំ សត្វំ ឧច្ចុខេត្តំ អបរណ្ណាវត្ថុំ វល្លិជលាវាដំ ធម្មំ” តិ
វេទតិ, សហ វត្ថុនា បរាមជ្ជត្តា “ន វដ្ឋតី” តិ មហាសុមត្ថេរោ អាហា។
មហាបុមត្ថេរោ បន “អភិលាបមត្ថមេតំ សាមិកានំយេវ ហិ សោ ភូមិកាកោ
តស្មា វដ្ឋតី” តិ អាហា។

“ធាសំ ធម្មំ” តិ វេទតិ, ន វដ្ឋតិ។ “អាវាមិកំ ធម្មំ, វេយ្យាវច្ឆករំ ធម្មំ,
កប្បិយការកំ ធម្មំ” តិ វុត្ថេ វដ្ឋតិ។ សេច សោ អាវាមិកោ បុរេតត្ថម្បិ
បច្ឆាតត្ថម្បិ សង្ឃស្សេវ កម្មំ ករោតិ, សាមណោស្ស វិយ សត្វំ
ភេសជ្ជបដិជគ្គនម្បិ តស្ស កាតត្ថំ។ សេច បុរេតត្ថមេវ សង្ឃស្ស កម្មំ ករោតិ,
បច្ឆាតត្ថំ អត្ថនោ កម្មំ ករោតិ, សាយំ និវាទោ ន ធាតញ្ចោ។ យេបិ
បញ្ចទិវសវារេន វា បក្ខវារេន វា សង្ឃស្ស កម្មំ កត្វា សេសកាលេ អត្ថនោ
កម្មំ ករោតិ, តេសម្បិ ករណកាលេយេវ ភត្តញ្ចា និវាទោ ច ធាតញ្ចោ។ សេច
សង្ឃស្ស កម្មំ នត្ថិ, អត្ថនោយេវ កម្មំ កត្វា ជីវន្តិ, តេ ច ហត្ថកម្មមូលំ
អាធនត្វា ធន្តិ, គហេតត្ថំ។ នោ ច ធន្តិ, ន កិញ្ចិ វត្ថញ្ចោ។ យំ កិញ្ចិ វជកធាសម្បិ
បេសការធាសម្បិ អាវាមិកនាមេន សម្បជិដ្ឋិតុំ វដ្ឋតិ។

សេចក្តី “គាត់ ទេមា” តិ វន្តិ, “ន វន្តិ” តិ បដិក្ខិបិតត្តា។ ឥមា គាត់
កុតោតិ បណ្ឌិតេហិ បញ្ចកោរសបរិភោគត្ថាយ ទិន្នាតិ, “មយម្យ
បញ្ចកោរសបរិភោគត្ថាយ ទេមា” តិ វុត្តេ វន្តិ។ អធិកាធិស្ឋបិ ឯសេវ នយោ។
“ហត្ថិ ទេម, អស្សំ មហិសំ កុក្កជំ ស្វករំ ទេមា” តិ វន្តិ, សម្មជិដ្ឋិតុំ ន វន្តិ។
សេចក្តី កេចិ មនុស្ស “អប្បោស្សក្កា, ភន្តេ, តុម្ពេ ហោថ, មយំ ឥមេ គហេត្វា
តុម្ពា កំ កប្បិយភណ្ឌំ ទស្សមា” តិ គណ្ឌិតិ, វន្តិ។ “កុក្កជស្វករា សុខំ
ជីវន្ត” តិ អរញ្ញេ វិស្សន្តេតុំ វន្តិ។ “ឥមំ តទ្យាកំ, ឥមំ ខេត្តំ, ឥមំ វត្តំ, វិហារស្ស
ទេមា” តិ វុត្តេ បដិក្ខិបិតុំ ន លព្ពតិ តិ។ សេសមេត្ត ឧត្តានត្ថមេវ។

សមុដ្ឋានាធិសុ ឥទម្បិ ធនសមុដ្ឋានំ កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ,
បណ្ឌិតិវដ្ឋំ, កាយកម្មវចិកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

រាជសិក្ខាបទវណ្ណនា និដ្ឋិតា។

និដ្ឋិតោ ចីវរវត្ថោ បឋមោ។

២. កោសិយវត្ថោ

១. កោសិយសិក្ខាបទវណ្ណនា

៥៤២. តេន សមយេនាតិ កោសិយសិក្ខាបទំ។ តត្ថ សន្តិទ្វា កតំ
ហោតីតិ សមេ ភូមិភាគេ កោសិយំស្វនិ ឧបរូបរិ សន្តិទ្វា កញ្ញាកាធិហិ
សិញ្ញាទ្វា កតំ ហោតិ។ ឯកេនបិ កោសិយំសុនា មិស្សិទ្វាតិ តិដ្ឋតុ អត្តនោ
វុចិវសេន មិស្សិតំ, សេចបិ តស្ស ករណាជ្ជានេ វាតោ ឯកំ កោសិយំសុ
អានេត្វា ចាតេតិ, ឯវម្បិ មិស្សេត្វា កតមេវ ហោតីតិ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវ។

ធនសមុដ្ឋានំ, កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ បណ្ឌិតិវដ្ឋំ, កាយកម្មវចិកម្មំ,

តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

កោសិយសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. សុទ្ធកាឡកសិក្ខាបទវណ្ណានា

៥៤៧. តេនសមយេនាតិ សុទ្ធកាឡកសិក្ខាបទំ។ តត្ថ សុទ្ធកាឡកានន្តិ
សុទ្ធានំ កាឡកានំ, អញ្ញេហិ អមិស្សិតកាឡកានន្តិ អត្ថោ។ សេសំ
ឧត្តានត្ថមេវ។ សមុដ្ឋានាធិនិបិ កោសិយសិក្ខាបទសធិសានេវាតិ។

សុទ្ធកាឡកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. ទ្វេភាគសិក្ខាបទវណ្ណានា

៥៥២. តេនសមយេនាតិ ទ្វេភាគសិក្ខាបទំ។ តត្ថ អន្តេ អាទិយិត្វាតិ
សន្តតស្ស អន្តេ អនុវាតំ វិយ ធស្សេត្វា ឌីនាតំ អល្លិយាបេត្វា។

ទ្វេភាគាតិ ទ្វេកោដ្ឋាសា។ អាទាតញ្ញាតិ គហេតញ្ញា។ គោចរិយានន្តិ
កបិលវណ្ណានំ។ ទ្វេតុលា អាទាតញ្ញាតិ ចត្វហិ តុលាហិ កាវេតុកាមំ សន្វាយ
វុត្តំ។ អត្ថតោ បនយត្ថកេហិ ឯឡកលោមេហិ កាតុកាមោ ហោតិ, តេសុ ទ្វេ
កោដ្ឋាសា កាឡកានំ ឯកោ ឌីនាតានំ, ឯកោ គោចរិយានន្តិ ឥទមេវ ធស្សិតំ
ហោតីតិ វេទិតព្ពំ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវ។

សមុដ្ឋានាធិនិបិ កោសិយសិក្ខាបទសធិសានេវ។ កេវលំ ឥទំ អាទាយ
អនាទាយ ច ករណតោ កិរិយាកិរិយំ វេទិតព្ពន្តិ។

ទ្វេភាគសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ធម្មស្សសិក្ខាបទវណ្ណានា

៥៥៧. តេន សមយេនាតិ ធម្មស្សសិក្ខាបទំ។ តត្ថ ឧបាទន្តិបិ ឧម្មិហន្តិបិ តិ
សន្តតានំ ឧបរិ វច្ឆម្បិ បស្សវម្បិ ករោន្តិទិ វុត្តំ ហោតិ។

ទិដ្ឋា សង្ខេន ឥត្ថន្ទាមស្ស ភិក្ខុនោ សន្តតសម្មតិទិ ឯវំ លទ្ធិសម្មតិកោ
ភិក្ខុ យាវ រោគោ ន វ្យបសម្មតិ, តាវ យំ យំ ហំនំ កច្ឆតិ, តត្ថ តត្ថ សន្តតំ កាតុំ
លភតិ។ សចេ អរោគោ ហុត្វា បុន មូលព្យាធិនាវ គិលានោ ហោតិ, សោយេវ
បរិហារោ, នត្ថញ្ញំ សម្មតិកិច្ចន្តិ ជុស្សនេវត្ថេរោ អាហា។ ឧបតិស្សត្ថេរោ បន
“សោ វា ព្យាធិ បដិកុប្បតុ, អញ្ញោ វា, ‘សកី គិលានោ’ តិ នាមំ លទ្ធិំ លទ្ធិមេវ, បុន
សម្មតិកិច្ចំ នត្ថិ” តិ អាហា។

ឱវេន ចេ ជន្នំ វស្សានន្តិ ជន្នំ វស្សានំ ឱរិមភាគេ, អន្តោតិ អត្ថោ។ បទភាជនេ
បន សង្ខាមត្តទស្សនត្ថំ “ឧនកធម្មស្សនី” តិ វុត្តំ។

អនាបត្តិ ធម្មស្សនិ ករោតិទិ យទា ធម្មស្សនិ បរិបុណ្ណានិ ហោន្តិ, តទា
សន្តតំ ករោតិ។ ទុតិយបទេបិ “យទា អតិវេកធម្មស្សនិ ហោន្តិ, តទា
ករោតិ” តិ ឯវមត្ថោ ទដ្ឋញ្ញោ។ ន ហិ សោ ធម្មស្សនិ ករោតិទិ។ សេសំ
ឧត្តានត្ថមេវ។

សមុដ្ឋានាទីនិ កោសិយសិក្ខាបទសទិសានេវាតិ។

ធម្មស្សសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. និសីទនសន្តតសិក្ខាបទវណ្ណានា

៥៦៥. តេន សមយេនាតិ និសីទនសន្តតសិក្ខាបទំ។ តត្ថ ឥន្ទ្រាមហំ
ភិក្ខុវេតិ ភគវា កិរ តំ តេមាសំ ន កិញ្ចំ ពោធនេយ្យសត្តំ អន្តស, តស្មា
ឯវមាហា។ ឯវំ សន្តេបិ តន្តិវសេន ធម្មនេសនា កត្តញ្ញា សិយា។ យស្មា បនស្ស
ឯតទហោសិ - “មយំ ឱកាសំ ការេត្វា បដិសន្ធិនេ ភិក្ខុ អធម្មិកំ កតិកាវត្ថុ
កិរស្សន្តិ, តំ ឧបសេនោ ភិក្ខុស្សតិ។ អហំ តស្ស បសិទិទ្វា ភិក្ខុនំ ទស្សនំ
អនុជានិស្សមិ, តតោ មំ បស្សិតុកាមា ពហូ ភិក្ខុ ធុតផ្កានិ សមាទិយិស្សន្តិ,
អហញ្ច តេហិ ឧជ្ឈិទតសន្តតបច្ចយា សិក្ខាបទំ បញ្ញាបេស្សមី”តិ, តស្មា
ឯវមាហា។ ឯវំ ពហូនិ ហិ ឯត្ថ អាទិសំសានីតិ។

សបរិសោ យេន ភគវា តេនុបសង្កម្មីតិ ថេរោ កិរ “ន, ភិក្ខុវេ,
ឧនទសវស្សេន ឧបសម្មាទេតព្ពោ, យោ ឧបសម្មាទេយ្យ, អាបត្តិ ទុក្ខជស្សា”តិ
(មហាវ. ៧៥) ឥមស្មី ខន្ធកសិក្ខាបទេ “កថញ្ញំ នាម ភំ មោយបុរិស អញ្ជេហិ
ឱវទិយោ អនុសាសិយោ អញ្ជំ ឱវទិតុំ អនុសាសិតុំ មញ្ញិស្សសី”តិ ឯវមាទិនា
នយេន គរហំ លភិទ្វា “សត្តា មយ្ហំ បរិសំ និស្សយ គរហំ អនាសិ, សោ
នាណាហំ ភគវន្តំ តេនេវ បុណ្ណាចន្ទសស្សិរិកេន សញ្ញាការបរិបុណ្ណាន មុខេន
ព្រហ្មយោសំ និច្ឆារេត្វា បរិសំយេវ និស្សយ សាធុការំ ទាបេស្សមី”តិ
សុហទយោ កុលបុត្តោ អតិវេកយោជនសតំ បដិក្កមិទ្វា បរិសំ ចិនិទ្វា
បញ្ចមត្តេហិ ភិក្ខុសតេហិ បរិវុតោ បុន ភគវន្តំ ឧបសង្កម្មន្តោ។ តេន វុត្ថំ -
“សបរិសោ យេន ភគវា តេនុបសង្កម្មី”តិ។ ន ហិ សក្កា ពុទ្ធានំ អញ្ញាថា
អាហរេតុំ អញ្ញាត្រ វត្ថុសម្មត្តិយា។

ភគវតោ អវិទូរេ និសិទ្ធនាតិ វត្ថុសម្មត្តិយា បរិសុទ្ធភារេន និរាសង្កោ
សីហោវិយ កញ្ចនបព្ពតស្ស ភគវតោ អវិទូរេ និសិទ្ធា។ ឯតទរោចាតិ
កថាសមុជ្ជាបនត្ថំ ឯតំ អរោច។ មនាចានិ តេ ភិក្ខុ បំសុក្ខលានីតិ ភិក្ខុ តវ

ឥមានិ បំសុក្ខលានិ មនាថានិ, អត្តនោ រុចិយា ខន្តិយា គហិតានីតិ អត្តោ។ ន
ខោមេ, ភន្តេ, មនាថានីតិ, ភន្តេ ន មយា អត្តនោ រុចិយា គហិតានិ,
គលក្កាហោនវិយ មត្តកតាឡនេនវិយ ច គហិតោម្ពីតិ ទស្សេតិ។

បញ្ញាយិស្សតីតិ បញ្ញាតោ អភិញ្ញាតោ ភវិស្សតិ, តត្ថ សន្និស្សិស្សតីតិ
វុត្ថំ ហោតិ។ ន មយំ អបញ្ញត្តំ បញ្ញាបេស្សមាតិ មយំ សាវកា នាម អបញ្ញត្តំ ន
បញ្ញាបេស្សម, ពុទ្ធវិសយោ ហិ ឯសោ យទិទំ “ចាចិត្តយំ ទុក្ខជ”ន្តិអាទិនា
នយេន អបញ្ញត្តសិក្ខាបទបញ្ញាបនំ បញ្ញត្តសមុច្ឆិន្តនំ វា។ សមាធាយាតិ តំ តំ
សិក្ខាបទំ សមាធិយិត្វា, “សាធុ សុដ្ឋ”តិ សម្បជិដ្ឋិត្វា យថាបញ្ញត្តេសុ
សត្តសិក្ខាបទេសុ សិក្ខិស្សមាតិ ទស្សេតិ។ តស្ស អារទ្ធិចិត្តោ បុនបិ “សាធុ
សាធុ”តិ សាធុការមទាសិ។

៥៦៦. អនុញ្ញាតាវុសោតិ អនុញ្ញាតំ, អារុសោ។ បិហោន្តាតិ បិហាយន្តា។
សន្តតានិ ឧដ្ឋិត្វាតិ សន្តតេ ចតុត្ថចីវរសញ្ញិតាយ សត្តសន្តតានិ ឧដ្ឋិត្វា។ ធម្មី
កបំ កត្វា ភិក្ខុ អាមន្តេសីតិ ភគវា សន្តតានិ វិប្បកិណ្ណានិ ទិស្វា
“សទ្ធាធម្មវិទិចាតនេ ការណំ នត្ថិ, បរិភោគុចាយំ នេសំ ទស្សេស្សមី”តិ
ធម្មី កបំ កត្វា ភិក្ខុ អាមន្តេសិ។

៥៦៧. សកី និវត្តម្បិ សកី ចារុតម្បិ តិ សកី និសិន្នោរ និបន្នោ។
សាមន្តាតិ ឯកបស្សតោ វដ្តំ វា ចតុរស្សំ វា ធិន្តិត្វា គហិតជ្ជានំ យថាវិទត្ថិមត្តំ
ហោតិ, ឯវំ គហេតព្ពំ, សន្តរន្តេន បន ចាឡិយំ វុត្តនយេនេវ ឯកទេសេ វា
សន្តរិតព្ពំ, វិជជេត្វា វា មិស្សកំ កត្វា សន្តរិតព្ពំ, ឯវំ ចិវតរំ ហោតីតិ។ សេសំ
ឧត្តានត្ថមេវ។

សមុជ្ជាធាធីនី កិរិយាកិរិយត្តា ឥមស្ស សិក្ខាបទស្ស
ទ្វេភាគសិក្ខាបទសទិសានីតិ។

ឥមេសុ បន បញ្ចសុ សន្តតេសុ បុរិមានិ តិណិវិនយ កម្មំ កត្វា បដិលភិក្ខុ
បរិភុញ្ញតុំ ន វដ្តន្តិ, បដិមានិ ទ្វេ វដ្តន្តិ វេទិតព្ពានីតិ។

និសីទនសន្តតសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. ឧប្បកលោមសិក្ខាបទវណ្ណានា

៥៧០. តេន សមយេនាតិ ឧប្បកលោមសិក្ខាបទំ។ តត្ថ ឧប្បណ្ណេសុន្តិ
“កិត្តកេន, ភន្តេ, កីតានី” តិអាធីនី វទន្តា អវហសីសុ។ ឋិតការា អាសុម្ពីតិ
យថា មនុស្សា អវញ្ញតោ មហន្តំ ធារុការំ អានេត្វា កិលន្តា ឋិតការា ចាតេន្តិ,
ឯវំ ចាតេសីតិ អត្ថោ។

៥៧២. សហត្ថាតិ សហត្ថេន, អត្ថនា ហរិតព្ពានីតិ វុត្ថំ ហោតិ។
ពហិតិយោជនំ ចាតេតីតិ តិយោជនតោ ពហិ ចាតេតិ។ អនន្តរាយេន បតនកេ
ហត្ថតោ មុត្តមត្ថេ លោមគណនាយ និស្សគ្គិយចាចិត្តិយានិ។ សចេ
ពហិតិយោជនេ វុត្ថេ វា ចម្ពេ វា បដិហញ្ញត្វា បុន អន្តោ បតន្តិ, អនាបត្តិ។
ភូមិយំ បតិក្ខា ឋត្វា ឋត្វា វដ្តមាណា ឧប្បកលោមភណ្ឌិកា បុន អន្តោ បរិសតិ,
អាបត្តិយេវ។ អន្តោ ឋត្វា ហត្ថេន វា ចាទេន វា យដ្ឋិយា វា វដ្តេតិ ឋត្វា វា អឋត្វា
វា វដ្តមាណា ភណ្ឌិកា គច្ឆតុ, អាបត្តិយេវ។ “អញ្ញោ ហរិស្សតី” តិ ឋបេតិ, តេន
ហរិតេបិ អាបត្តិយេវ។ សុទ្ធិចិត្តេន ឋបិតំ វាតោ វា អញ្ញោ វា អត្ថនោ ធម្មតាយ
ពហិ ចាតេតិ, អាបត្តិយេវ។ សឧស្សហត្ថា អចិត្តកត្តា ច សិក្ខាបទស្ស។
កុរុន្តិយាធិសុ បន “ឯត្ថ អនាបត្តិ” តិ វុត្ថា, សា អនាបត្តិ ចាឡិយា ន សមេតិ។
ឧកតោភណ្ឌិកំ ឯកាពទ្ធិំ កត្វា ឯកំ ភណ្ឌិកំ អន្តោសីមាយ ឯកំ ពហិសីមាយ

ករោធន្តោ ឋេបេតិ, រក្ខតិ តាវ។ ឯកាពទ្ធេ កាដេបិ ឯសេវ នយោ។ យទិ បន
អពន្ធិត្វា កាដកោជិយំ ឋេបិ តមត្ថមេវ ហោតិ, ន រក្ខតិ។ ឯកាពទ្ធេបិ
បរិវត្តេត្វា ឋេបិ តេ អាបត្តិយេវ។

អញ្ញស្ស យានេ វាតិ ឯត្ថ គច្ឆន្តេ យានេ វា ហត្ថិបិដ្ឋិអាទីសុ វា សាមិកស្ស
អជានន្តស្សេវ ហរិស្សតីតិ ឋេបេតិ, តស្មី តិយោជនំ អតិក្កន្តេ អាបត្តិ។
អគច្ឆន្តេបិ ឯសេវ នយោ។ សចេ បន អគច្ឆន្តេ យានេ វា ហត្ថិបិដ្ឋិអាទីសុ វា
ឋេបេត្វា អភិរុហិត្វា សារេតិ, ហេជ្ជា វា គច្ឆន្តោ ចោទេតិ, បក្កោសន្តោ វា
អនុពន្លាបេតិ, “អញ្ញំ ហារាបេតិ” តិ វេចនតោ អនាបត្តិ។ កុរុន្តិយាទីសុ បន
“អាបត្តិ” តិ វុត្ថំ, តំ “អញ្ញំ ហារាបេតិ” តិ ឥមិនា ន សមេតិ។ អទិន្នានានេ បន
សុដ្ឋយាតេ អាបត្តិ ហោតិ។ យា ហិ តត្ថ អាបត្តិ, សា ឥធ អនាបត្តិ។ យា ឥធ
អាបត្តិ, សា តត្ថ អនាបត្តិ។ តំ ហំនំ បទ្វា អញ្ញវិហិតោ វា ចោរាទីហិ វា
ឧបទ្កតោ គច្ឆតិ, អាបត្តិយេវ។ សត្តត្ថ លោមគណនាយ អាបត្តិបរិច្ឆេទោ
វេទិតញោ។

៥៧៥. តិយោជនំ វាសាធិប្បាយោ គន្ធា តតោ បរំ ហរតីតិ យត្ថ គតោ, តត្ថ
ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆាទីនំ វា បច្ឆយាទីនំ វា អលាភេន តតោ បរំ អញ្ញត្ថ គច្ឆតិ,
តតោបិ អញ្ញត្ថាតិ ឯវំ យោជនសតម្បិ ហរន្តស្ស អនាបត្តិ។ អច្ឆិន្ទំ
បដិលភិក្ខាតិ ចោរា អច្ឆិន្ទិត្វា និរត្តកការំ ញាត្វា បដិទេន្តិ, តំ ហរន្តស្ស
អនាបត្តិ។ និស្សជ្ជំ បដិលភិក្ខាតិ វិនយ កម្មកតំ បដិលភិក្ខាតិ អត្តោ។

កតកណ្ណាន្តិ កតំកណ្ណំ កម្ពលកោជវសន្តតាទី យំ កិញ្ចិ អន្តមសោ
សុត្ថកេន ពទ្ធមត្តម្បិ។ យោ បន តនុកបត្តត្ថវិកន្តេវ វា
អាយោគអំសពទ្ធកកាយពទ្ធនាទីនំ អន្តេវេសុ វា បិប្ផលីកាទីនំ មលរក្ខណាត្ថំ
សិចាជិកាយ វា អន្តមសោ វាតាពាធិកោ កណ្ណាច្ឆិទ្ធេបិ លោមាទិ បក្ខិបិត្វា

គង្គតិ, អាបត្តិយេវ។ សុត្តកេន បន ពង្សិកា បក្ខិត្តំ កតកណ្ណាដ្ឋានេ តិដ្ឋតិ,
វេណី កត្វា ហរតិ, ឥទំ និធានមុខំ នាម, អាបត្តិយេវាតិ។ សេសំ ឧត្តានត្ថមេវ។

សមុដ្ឋានាទីសុ ឥទំ ឯឡ កលោមសមុដ្ឋានំ នាម, កាយតោ ច
កាយចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ, កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណាត្តិវដ្តំ,
កាយកម្មំ, តិច្ឆិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ឯឡ កលោមសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. ឯឡ កលោមដោវាបនសិក្ខាបទវណ្ណានា

៥៧៦. តេន សមយេនាតិ ឯឡ កលោមដោវាបនសិក្ខាបទំ។ តត្ថ វិញ្ញន្តិ
ឧជ្ឈន្តិ វិស្សន្តិ, ន សក្កោន្តិ អនុយុញ្ជិតុន្តិ វុត្តំ ហោតិ។ សេសមេត្ត
បុរាណាចារិកសិក្ខាបទេ វុត្តនយេនេវ សទ្ធិ សមុដ្ឋានាទីហិតិ។

ឯឡ កលោមដោវាបនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. រូបិយសិក្ខាបទវណ្ណានា

៥៨២. តេន សមយេនាតិ រូបិយសិក្ខាបទំ។ តត្ថ បដិវិសោតិ កោដ្ឋាសោ។

៥៨៣-៤. ជាតរូបរជតន្តិ ឯត្ថ ជាតរូបន្តិ សុវណ្ណាស្ស នាមំ។ តំ បន យស្មា
តថាគតស្ស វណ្ណាសទិសំ ហោតិ, តស្មា “សត្តុវណ្ណោ វុច្ឆតិ” តិ បទភាជនេ វុត្តំ។
តស្សត្ថោ - “យោ សត្តុវណ្ណោ លោហាវិសេសោ, ឥទំ ជាតរូបំ នាមា” តិ រជតំ បន
“សង្ខារ, សីលា, បវាស, រជតំ, ជាតរូប” តិ អាទីសុ (ចាចិ. ៥០៦) រូបិយំ វុត្តំ។ ឥធិ
បន យំ កិញ្ចី វោហារគមនីយំ កហាបណាទិ អធិប្ប័តិ។ តេនេវស្ស
បទភាជនេ “កហាបណោ លោហាមាសកោ” តិ អាទិ វុត្តំ។ តត្ថ

កហាបណោតិ សោវណ្ណាមយោ វា រូបិយមយោ វា ចាកតិកោ វា។
លោហាមាសកោតិ តម្កលោហាធីហិ កតមាសកោ។ ធារុមាសកោតិ
សារធារុនា វា វេជ្ជបេសិកាយ វា អន្តមសោ តាលបណ្ណានាបិ រូបំ ជិន្និត្វា
កតមាសកោ។ ជតុមាសកោតិ លាខាយ វា និយ្យាសេន វា រូបំ សមុដ្ឋាបេត្វា
កតមាសកោ។ “យេ វោហារំ គច្ឆន្តិ”តិ ឥមិនា បន បទេន យោ យោ យត្ថ យត្ថ
ជនបទេ យទាយទា វោហារំ គច្ឆតិ, អន្តមសោ អដ្ឋមយោបិ ចម្មមយោបិ
រុក្ខុជលពីជមយោបិ សមុដ្ឋាបិ តរុចោបិ អសមុដ្ឋាបិ តរុចោបិ សព្វោ
សន្តិហិតោ។

ឥច្ឆេតំ សព្វម្បី រជតំ ជាតរូបំ ជាតរូបមាសកោ, វុត្តប្បភេទោ សព្វោបិ
រជតមាសកោតិ ចតុព្វិធំ និស្សគ្គិយវត្ថុ ហោតិ។ មុត្តា, មណី, វេជ្ជរិយោ,
សង្ខារ, សីលា, បវាល, លោហិតង្គោ, មសារគល្លំ, សត្វ ធម្មានិ,
នាសិទាសខេត្តវត្ថុបុច្ឆារាមដលារាមាទយោតិ ឥទំ ទុក្ខជវត្ថុ។ សុត្តំ ជាលោ
បដកោ កប្បសោ អនេកប្បការំ អបរណ្ណំ
សប្បិវរជិតតេលមធុដាលីតាទិភេសជ្ជព្វា ឥទំ កប្បិយវត្ថុ។ តត្ថ
និស្សគ្គិយវត្ថុ អត្តនោ វា សង្ឃគណបុគ្គលចេតិយានំ វា អត្តាយ សម្មជិដ្ឋិតុំ ន
វដ្តតិ។ អត្តនោ អត្តាយ សម្មជិដ្ឋតោ និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ ហោតិ, សេសានំ
អត្តាយ ទុក្ខជំ។ ទុក្ខជវត្ថុ សព្វេសម្បី អត្តាយ សម្មជិដ្ឋតោ ទុក្ខជមេវ។
កប្បិយវត្ថុម្ហំ អនាបត្តិ។ សព្វម្បី និក្ខិបនត្តាយ ភណ្ឌាការិ កសីសេន
សម្មជិដ្ឋតោ ឧបរិ រតនសិក្ខាបទេ អាគតវសេន ចាចិត្តិយំ។

ឧត្តណ្ហោយ្យាតិ គណ្ហោយ្យ។ យស្មា បន គណ្ហោន្តោ អាបត្តិ អាបជ្ជតិ, តេនស្ស
បទភាជនេ “សយំ គណ្ហាតិ និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយ”ន្តំ វុត្តំ។ ឯស នយោ
សេសបទេសុបិ។

តត្ថ ជាតរូបរាជតកណ្តោសុ កហាបណាមាសកេសុ ច ឯកំ គណ្តោតោ វា
គណ្តោបយតោ វា ឯកា អាបត្តិ។ សហស្សំ ចេបិ ឯកតោ គណ្តោតិ,
គណ្តោបេតិ, វត្ថុគណាឆាយ អាបត្តិយោ។ មហាបច្ឆរិយំ បន កុរុន្តិយញ្ច
សិលីលពន្ធាយ ជីវិកាយ សិលីលប្បរិតេ វា ភាជនេ រូបគណាឆាយ អាបត្តិ។
យនពន្ធន្ទ បន យនប្បរិតេ វា ឯការ អាបត្តិតិ វុត្ថំ។

ឧបនិក្ខត្តសាធិយនេ បន “ឥទំ អយ្យស្ស ហោតូ”តិ វុត្ថេ សចេបិ ចិត្តន
សាធិយតិ, គណ្តោតុកាមោ ហោតិ, កាយេន វា វាចាយ វា “នយិទំ កប្បតិ”តិ
បដិក្ខបតិ, អនាបត្តិ។ កាយវាចាហិ វា អប្បដិក្ខបិទ្វាបិ សុទ្ធិចិត្តោ ហុត្វា
“នយិទំ អម្ពាភំ កប្បតិ”តិ ន សាធិយតិ, អនាបត្តិយេវ។ តីសុ ធារេសុ ហិ យេន
កេនចិ បដិក្ខត្ថំ បដិក្ខត្តមេវ ហោតិ។ សចេ បន កាយវាចាហិ អប្បដិក្ខបិទ្វា
ចិត្តន អធិវាសេតិ, កាយវាចាហិ កត្តព្ពស្ស បដិក្ខេបស្ស អករណតោ
អភិរិយសមុដ្ឋានំ កាយធារេ ច វជ្ជធារេ ច អាបត្តិ អាបដ្ឋតិ, មនោធារេ បន
អាបត្តិ នាម នត្ថិ។

ឯកោ សតំ វា សហស្សំ វា ចាទមូលេ វេបេតិ “តុយ្ហិទំ ហោតូ”តិ, ភិក្ខុ
“នយិទំ កប្បតិ”តិ បដិក្ខបតិ, ឧចាសកោ បរិច្ចត្ថំ មយា តុម្ពាភន្តិ គតោ,
អញ្ញោ តត្ថ អាគន្ធា បុច្ឆតិ - “កី, ភន្តេ, ឥទ”ន្តិ? យំ តេន អត្តនា ច វុត្ថំ, តំ
អាចិក្ខិតតំ។ សោ ច វទតិ - “កោបយិស្សាមិ, ភន្តេ, គុត្តជ្ជានំ ទស្សេថា”តិ,
សត្តភូមិកម្មិ ចាសាទំ អភិរុហិត្វា “ឥទំ គុត្តជ្ជាន”ន្តិ អាចិក្ខិតតំ, “ឥធ
និក្ខិចាហិ”តិ ន វត្ថុតំ។ ឯត្តាវតា កប្បិយញ្ច អកប្បិយញ្ច និស្សាយ វិចិត្តំ
ហោតិ។ ធារំ បិទ្វាហិត្វា រក្ខន្តេន វសិតតំ។ សចេ កិញ្ចិវិក្កាយិ កកណ្តំ បត្តំ វា
ជីវំ វា អាគច្ឆតិ, “ឥទំ គហេស្សជ ភន្តេ”តិ វុត្ថេ “ឧចាសក អត្ថិ អម្ពាភំ ឥមិនា
អត្តោ, វត្ថុ ច ឯវរូបំ នាម សិវិដ្ឋតិ, កប្បិយការកោ នត្ថិ”តិ វត្ថុតំ។ សចេ សោ

វេទិត, “អបំ កប្បិយការកោភវិស្សមិ, ទ្វារំវិវិត្វាទេវា” តិ, ទ្វារំវិវិត្វា
“ឥមស្មី ឌីកាសេ បបិត” ត្ថិ វត្ថុតំ, “ឥទំ គណ្ណា” តិ ន វត្ថុតំ។ ឯវម្បិ កប្បិយញ្ច
អកប្បិយញ្ច និស្សយ បិតមេវ ហោតិ, សោ ចេ តំ គហេត្វា តស្ស
កប្បិយភណ្ឌំ ទេតិ, វដ្តតិ។ សចេ អធិកំ គណ្ណាតិ, “ន មយំ តវ ភណ្ឌំ គណ្ណាម,
“និក្ខមាហី” តិ វត្ថុញ្ច។

សង្ឃមជ្ឈេ និស្សន្ទិតត្ថុន្ត ឯត្ថ យស្មា រូបិយំ នាម អកប្បិយំ, “តស្មា
និស្សន្ទិតត្ថំ សង្ឃស្ស វា គណាស្ស វា បុគ្គលស្ស វា” តិ ន វត្ថុតំ។ យស្មា បន តំ
បដិគ្គហិតមត្តមេវ ន តេន កិញ្ចិ កប្បិយភណ្ឌំ ចេតាបិតំ, តស្មា ឧបាយេន
បរិភោគទស្សនត្ថំ “សង្ឃមជ្ឈេ និស្សន្ទិតត្ថុ” ត្ថិ វត្ថុតំ។ កប្បិយំ អាចិត្តិតត្ថំ សប្បិ
វាតិ “បព្វជិតានំ សប្បិ វា តេលំ វា វដ្តតិ ឧបាសកា” តិ ឯវំ អាចិត្តិតត្ថំ។

រូបិយបដិគ្គាហកំ បេហេត្វា សព្វេហេវ បរិភូត្តិតត្ថុន្ត សព្វេហិ ភាជេត្វា
បរិភូត្តិតត្ថំ។ រូបិយបដិគ្គាហកេន ភាគោ ន គហេតញ្ច។ អញ្ញេសំ ភិក្ខុនំ វា
អាវាមិកានំ វា បត្តភាគម្បិ លភិត្វា បរិភូត្តិតត្ថំ ន វដ្តតិ, អន្តមសោ មក្កជាធិហិ
តតោ ហរិត្វា អវញ្ញេ បបិតំ វា តេសំ ហត្ថតោ គឡិ តំ វា
តិវច្ឆានគតបរិគ្គហិតម្បិ បំសុក្ខលម្បិ ន វដ្តតិយេវ, តតោ អាហារេន
ជាណីតេន សេនាសនធូបនម្បិ ន វដ្តតិ។ សប្បិណា វា តេលេន វា បដិបំ កត្វា
ធិបាលោកេ និបដ្ឋិតុំ កសិណបរិកម្មម្បិ កាតុំ, ចោត្តកម្បិ វា ចេតុំ ន វដ្តតិ។
តេលមធុជាណីតេហិ បន សរីរេ វណំ មក្ខេតុំ ន វដ្តតិយេវ។ តេន វត្ថុនា
មញ្ចបីហធិនិ វា គណ្ណន្តិ, ឧបាសថាគារំ វា កោជនសាលំ វា ករោន្តិ, បរិភូត្តិតត្ថំ
ន វដ្តតិ។ នាយាបិ គេហបរិច្ឆេទេន បិតា ន វដ្តតិ, បរិច្ឆេទាតិក្កន្តា អាគន្ធកត្តា
វដ្តតិ។ តំ វត្ថុ វិស្សន្តេត្វា កតេន មគ្គេនបិ សេតុនាបិ នាវាយបិ ឧឡ្ហម្បេនបិ
គន្ធី ន វដ្តតិ, តេន វត្ថុនា ឧនាបិតាយ ចោក្ខរណីយា ឧត្តិទោធកំ ចាតុំ វា

បរិភូត្តិ វា ន វដ្តតិ។ អន្តោ ឧទកេ បន អសតិ អញ្ចំ អាគន្ធកំ ឧទកំ វា
វស្សោទកំ វា បរិជ្ឈំ វដ្តតិ។ កិតាយ យេន ឧទកេន សន្ធិំ កិតា តំ អាគន្ធកម្មំ ន
វដ្តតិ, តំ វត្ថុំ ឧបនិក្ខេបំ ឋបេត្វា សង្ឃោ បច្ចយេ បរិភូត្តិ, តេបិ បច្ចយា តស្ស
ន វដ្តន្តិ។ អាហារោ គហិតោ ហោតិ, សោបិ បរិភូត្តិ វដ្តតិ។ យទិ ភូមិបិ
ពិជម្បំ អកប្បិយំ នេវ ភូមិ ន ជលំ បរិភូត្តិ វដ្តតិ។ សេច ភូមិយេវ កិណិត្វា
អញ្ញានិ ពិជានិ រោបិតានិ ជលំ វដ្តតិ, អថ ពិជានិ កិណិត្វា កប្បិយភូមិយំ
រោបិតានិ, ជលំ ន វដ្តតិ, ភូមិយំ និសីទិតុំ វា និបន្និតុំ វា វដ្តតិ។

សេច សោ ធម្មតីតិ យត្ថ កត្តចិ ឱបតិ, អថាបិ ន ធម្មតិ, សយំ គហេត្វា
គច្ឆតិ, ន វាវេតញ្ចោ។ នោ ច ធម្មតីតិ អថ នេវ គហេត្វា គច្ឆតិ, ន ធម្មតិ, កី
មយ្ហំ ឥមិនា ព្យាបារោតិ យេន កាមំ បក្កមតិ, តតោ យថាវុត្ថលក្ខណោ
រូបិយធម្មកោ សម្មន្និតញ្ចោ។

យោ ន ធម្មាគតិន្តិអាទិសុ លោភវសេន តំ វត្ថុំ អត្ថនោ វា ករោន្តោ អត្ថានំ វា
ឧក្កំសេន្តោ ធម្មាគតី នាម គច្ឆតិ។ នោសវសេន “នេវាយំ មាតិកំ ជានាតិ, ន
វិនយ”ន្តិ បរំ អបសាទេន្តោ នោសាគតី នាម គច្ឆតិ។ មោហាវសេន
មុជ្ជបមុជ្ជស្សតិការំ អាបន្តន្តោ មោហាគតី នាម គច្ឆតិ។ រូបិយបដិក្កាហកស្ស
ភយេន ធម្មតុំ អវិសហន្តោ ភយាគតី នាម គច្ឆតិ។ ឯវំ អករោន្តោ ន ធម្មាគតី
គច្ឆតិ, ន នោសាគតី គច្ឆតិ, ន មោហាគតី គច្ឆតិ, ន ភយាគតី គច្ឆតីតិ
វេទិតញ្ចោ។

៥៨៥. អនិមិត្តំ កត្វាតិ និមិត្តំ អកត្វា, អក្ខិនិ និម្មិលេត្វា នទិយា វា បចាតេ
វា វនគហនេ វា ភូមិវិយ អនបេក្ខេន បតិតោកាសំ អសមន្នាហរន្តេន
ចាតេតព្ពន្ធិ អត្តោ។ ឯវំ ជិតុន្និតព្ពេបិ រូបិយេ ភគវា បរិយាយេន ភិក្ខុនំ
បរិភោគំ អាចិត្តិ។ រូបិយបដិក្កាហកស្ស បន កេនចិ បរិយាយេន តតោ

ឧប្បន្នបច្ចុប្បន្នបរិភោគា ន វដ្តតិ។ យថា ចាយំ ឯតស្ស ន វដ្តតិ, ឯវំ
អសន្តសម្ភារំនាយ វា កុលទ្ធសកកម្មេន វា កុហនាធិហិ វា ឧប្បន្នបច្ចុប្បន្ន នេវ
តស្ស ន អញ្ញស្ស វដ្តន្តិ, ធម្មេន សមេន ឧប្បន្នាបិ អប្បច្ចវេក្ខិត្វា បរិភុញ្ញតុំ ន
វដ្តន្តិ។

ចត្តារោហិ បរិភោគា - ថេយ្យបរិភោគា, ឥណ្ឌាបរិភោគា,
នាយជ្ជបរិភោគា, សាមិបរិភោគាតិ។ តត្ថ សង្ឃមជ្ឈេបិ និសីទិត្វា
បរិភុញ្ញន្តស្ស ទុស្សីលស្ស បរិភោគា “ថេយ្យបរិភោគា” នាម។ សីលវតោ
អប្បច្ចវេក្ខិតបរិភោគា “ឥណ្ឌាបរិភោគា” នាម។ តស្មា ចីវរំ បរិភោគេ
បរិភោគេ បច្ចវេក្ខិតតំ, បិណ្ឌាចារោ អាណាបេ អាណាបេ។ តថា អសក្កោន្តេន
បុរេភត្តបច្ឆាភត្តបុរិមយាមបច្ឆិមយាមេសុ។ សចស្ស អប្បច្ចវេក្ខិតោវ
អរុណោ ឧត្តច្ឆតិ, ឥណ្ឌាបរិភោគជ្ជានេ តិច្ឆតិ។ សេនាសនម្បិ បរិភោគេ
បរិភោគេ បច្ចវេក្ខិតតំ, ភេសជ្ជស្ស បដិគ្គហណេបិ បរិភោគេបិ សតិបច្ចយតា
វដ្តតិ, ឯវំ សន្តេបិ បដិគ្គហណេ សតី កត្វា បរិភោគេ អករោន្តស្ស អាបត្តិ,
បដិគ្គហណេ បន សតី អកត្វា បរិភោគេ ករោន្តស្ស អនាបត្តិ។

ចតុត្ថិជា ហិ សុទ្ធិ - ទេសនាសុទ្ធិ, សំវរសុទ្ធិ, បរិយេជ្ជសុទ្ធិ,
បច្ចវេក្ខណសុទ្ធិតិ។ តត្ថ ទេសនាសុទ្ធិ នាម ចាតិមោក្ខសំវរសីលំ, តញ្ញិ
ទេសនាយ សុដ្ឋនតោ “ទេសនាសុទ្ធិ” តិ វុច្ឆតិ។ សំវរសុទ្ធិ នាម
ឥន្ទ្រិយសំវរសីលំ, តញ្ញិ ន បុន ឯវំ ករិស្សាមីតិ ចិត្តាធិជ្ជានសំវរេនេវ
សុដ្ឋនតោ “សំវរសុទ្ធិ” តិ វុច្ឆតិ។ បរិយេជ្ជសុទ្ធិ នាម អាជីវចារិសុទ្ធិសីលំ, តញ្ញិ
អនេសនំ បហាយ ធម្មេន សមេន បច្ចយេ ឧប្បាទេន្តស្ស បរិយេសនាយ សុទ្ធិត្តា
“បរិយេជ្ជសុទ្ធិ” តិ វុច្ឆតិ។ បច្ចវេក្ខណសុទ្ធិ នាម
បច្ចុប្បន្នបរិភោគសន្និស្សិតសីលំ, តញ្ញិ “បដិសង្ខា យោនិសោ ចីវរំ

បដិសេវតី”តិអាទិនា (ម. និ. ១.២៣; អ. និ. ៦.៥៨) នយេន វុត្តេន បច្ឆវេក្ខណេន
សុដ្ឋនតោ “បច្ឆវេក្ខណសុទ្ធិ”តិ វុច្ឆតិ។ តេន វុត្តំ - “បដិគ្គហណោ បន សតី
អកត្វា បរិភោគេ ករោន្តស្ស អនាបត្តិ”តិ។

សត្តន្ធិសេក្ខានំ បច្ឆយបរិភោគោ ឆាយដ្ឋបរិភោគោ នាម, តេ ហិ
ភគវតោ បុត្តា, តស្មា បិគុសន្តកានំ បច្ឆយានំ ឆាយាឆា ហុត្វា តេ បច្ឆយេ
បរិភូញ្ញន្តិ។ កី បន តេ ភគវតោ បច្ឆយេ បរិភូញ្ញន្តិ, គិហីនំ បច្ឆយេ
បរិភូញ្ញន្តិតិ? គិហីហិ ធិន្ទាបិ ភគវតោ អនុញ្ញាតត្វា ភគវតោ សន្តកា ហោន្តិ,
តស្មា តេ ភគវតោ បច្ឆយេ បរិភូញ្ញន្តិតិ (ម. និ. ១.២៤) វេទិតព្ពំ,
ធម្មឆាយាធសុត្តញ្ញោត្ត សាធកំ។

ឡីណាសវានំ បរិភោគោ សាមិបរិភោគោ នាម, តេ ហិ តណ្ហាយ ឆាសព្យំ
អតីតត្តា សាមិនោ ហុត្វា បរិភូញ្ញន្តិតិ។ ឥមេសុ បរិភោគេសុ សាមិបរិភោគោ
ច ឆាយដ្ឋបរិភោគោ ច សព្ពេសម្បិ វុច្ឆតិ។ ឥណាបរិភោគោ ន វុច្ឆតិ,
ថេយ្យបរិភោគេ កថាយេវ នត្ថិ។

អបវេបិ ចត្តារោ បរិភោគា - លទ្ធិបរិភោគោ, អលទ្ធិបរិភោគោ,
ធម្មិយបរិភោគោ, អធម្មិយបរិភោគោតិ។

តត្ថ អលទ្ធិនោ លទ្ធិនា សទ្ធិ បរិភោគោ វុច្ឆតិ, អាបត្តិយា ន ការេតញ្ញោ។
លទ្ធិនោ អលទ្ធិនា សទ្ធិ យាវ ន ជាធាតិ, តាវ វុច្ឆតិ។ អាទិតោ បដ្ឋាយ ហិ អលទ្ធិ
នាម នត្ថិ, តស្មា យធាស្ស អលទ្ធិការំ ជាធាតិ តទា វុត្តញ្ញោ “តុម្ពេ កាយទ្វារេ ច
វីច្ឆិទ្វារេ ច វីតិក្កមំ ករោថ, តំ អប្បតិរុបំ មា ឯវមកត្តា”តិ។ សចេ អនាទិយិត្វា
ករោតិយេវ, យទិ តេន សទ្ធិ បរិភោគំ ករោតិ, សោបិ អលទ្ធិយេវ ហោតិ។
យោបិ អត្តនោ ភារក្ខតេន អលទ្ធិនា សទ្ធិ បរិភោគំ ករោតិ, សោបិ

និងវាតេត្តោ។ សចេ ន ឌីរមតិ, អយម្បិ អលង្គិយេវ ហោតិ។ ឯវំ ឯកោ អលង្គិ
អលង្គិសតម្បិ ករោតិ។ អលង្គិនោ បន អលង្គិនាវ សទ្ធិ បរិភោគោ អាបត្តិ នាម
នត្ថិ។ លង្គិនោ លង្គិនា សទ្ធិ បរិភោគោ ទិដ្ឋំ ខត្តិយ កុមារាណំ សុវណ្ណាចាតិយំ
កោជនសទិសោតិ។

ធម្មិយាធម្មិយបរិភោគោ បច្ចយវសេន វេទិតត្តោ។ តត្ថ សចេ បុគ្គលោបិ
អលង្គិ បិណ្ឌាចាតោបិ អធម្មិយោ, ឧភោ ជេតុច្ឆោ។ បុគ្គលោ អលង្គិ បិណ្ឌាចាតោ
ធម្មិយោ, បុគ្គលំ ជិតុច្ឆិទ្វា បិណ្ឌាចាតោ ន គហោតត្តោ។ មហាបច្ឆវិយំ បន
ទុស្សីលោ សង្ឃតោ ឧទ្ទេសភត្តាធិនិលភិទ្វា សង្ឃស្សេវ ទេតិ, ឯតានិ
យថាធានមេវ គតត្តា វដ្ឋត្ថិ វុត្ថំ។ បុគ្គលោ លង្គិ បិណ្ឌាចាតោ អធម្មិយោ,
បិណ្ឌាចាតោ ជេតុច្ឆោ ន គហោតត្តោ។ បុគ្គលោ លង្គិ, បិណ្ឌាចាតោបិ ធម្មិយោ,
វដ្ឋតិ។

អបរេ ទ្វេ បគ្គហា; ទ្វេ ច បរិភោគោ - លង្គិបគ្គហោ, អលង្គិបគ្គហោ;
ធម្មបរិភោគោ អាមិសបរិភោគោតិ។

តត្ថ អលង្គិនោ លង្គិ បគ្គហោតុំ វដ្ឋតិ, ន សោ អាបត្តិយា កាវេតត្តោ។ សចេ
បន លង្គិ អលង្គិ បគ្គណ្ហាតិ, អនុមោធនាយ អន្លេសតិ, ធម្មកថាយ
អន្លេសតិ, កុលេសុ ឧបត្ថម្ភតិ។ ឥតរោបិ “អម្ពាភំ អាចរិយោ ព្យាធិសោ ច
ព្យាធិសោ ចា”តិ តស្ស បរិសតិ វណ្ណំ ភាសតិ, អយំ សាសនំ ឌីសក្កាបេតិ
អន្តរធាបេតីតិ វេទិតត្តោ។

ធម្មបរិភោគ-អាមិសបរិភោគេសុ បន យត្ថ អាមិសបរិភោគោ វដ្ឋតិ, តត្ថ
ធម្មបរិភោគោបិ វដ្ឋតិ។ យោ បន កោដិយំ ឋិតោ គន្លោ តស្ស បុគ្គលស្ស
អច្ចយេន នស្សិស្សតិ, តំ ធម្មានុគ្គហោន ឧគ្គណ្ហាតុំ វដ្ឋតិ វុត្ថំ។

ត្រីតិទំ វត្ត - មហាក្សេត្រ ក៏រ ឯកស្ស័រ ភិក្ខុនោ មហានិទ្ទេសោ បគុណោ
អហោសិ។ អថ ចតុនិកាយិកតិស្សត្ថេរស្ស ឧបជ្ឈាយោ មហាតិបិដកត្ថេរោ
នាម មហាវគ្គិតត្ថេរំ អាហា - “អាវុសោ មហាវគ្គិត, ឯតស្ស សន្តិកេ
មហានិទ្ទេសំ គណ្ណាបី” តិ។ “ចាចោ កិរាយំ, ភន្តេ, ន គណ្ណាមី” តិ។
“គណ្ណាវុសោ, អហំ តេ សន្តិកេ និសីទិស្សាមី” តិ។ “សាធុ, ភន្តេ, តុម្ពេសុ
និសិទ្ធសុ គណ្ណាស្សាមី” តិ បដ្ឋបេត្វា វត្តិទ្ធិរំ និរន្តរំ បរិយាបុណោត្តោ
ឱសានទិវសេ ហេជ្ជាមញ្ចោ ឥត្ថី ទិស្វា “ភន្តេ, សុតំយេវ មេ បុព្វេ, សចាបំ ឯវំ
ជានេយ្យំ, ន ព្រៀទិសស្ស សន្តិកេ ធម្មំ បរិយាបុណោយ្យ” តិ អាហា។ តស្ស បន
សន្តិកេ ពហូ មហាថេរោ ឧគ្គណ្ហិត្វា មហានិទ្ទេសំ បតិជ្ជាបេសុ។

៥៨៦. រូបិយេ រូបិយសញ្ញិតិ ឯត្ថ សព្ពម្មិ ជាតរូបរជតំ រូបិយសន្តិហមេវ
គតន្តិ វេទិតព្ពំ។

រូបិយេ វេមតិកោតិ “សុវណ្ណំ នុ ខោ, ខរបត្តំ នុ ខោ” តិ អាទិនា នយេន
សំសយជាតោ។

រូបិយេ អរូបិយសញ្ញិតិ សុវណ្ណាទីសុ ខរបត្តាទិសញ្ញិ។ អបិច បុញ្ញកាមា
រាជាវេទនាយោ ភត្តខន្ធកកន្ធិបណ្ណាទីសុ បក្ខិបិត្វា ហិរញ្ញសុវណ្ណំ ទេន្តិ,
ចោឡភិក្ខាយ ចរន្តានំ ទស្សន្តេ ពទ្ធកហាបណាទីហិយេវ សទ្ធិ ចោឡកានិ
ទេន្តិ, ភិក្ខុ ភត្តាទិសញ្ញាយ វា ចោឡ កសញ្ញាយ វា បដិគ្គណ្ហាន្តិ, ឯវម្មិ រូបិយេ
អរូបិយសញ្ញិ រូបិយំ គណ្ណាតីតិ វេទិតព្ពោ។ បដិគ្គណ្ហាន្តេន បន “ឥមស្មី គេហ
ឥទំ លទ្ធុ” តិ សល្លក្ខេតព្ពំ។ យេន ហិ អស្សតិយា ទិន្នំ ហោតិ, សោ សតី
បដិលភិត្វា បុន អាគច្ឆតិ, អថស្ស វត្តព្ពំ - “តវ ចោឡកំ បស្សាហី” តិ។
សេសមេត្ត ឧត្តានត្ថមេវ។

សមុជ្ជាធានីសុ ធនសមុជ្ជាធំ, សិយា កិរិយំ គហលោន អាបជ្ជនតោ, សិយា
អកិរិយំ បដិក្ខេបស្ស អករណតោ រូបិយអញ្ញាវាទកឧបស្សតិសិក្ខាបទានិ
ហិ តិណិ ឯកបរិច្ឆេទានិ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណាត្តិវដ្តំ,
កាយកម្មវចិកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

រូបិយសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. រូបិយសំរោហារសិក្ខាបទវណ្ណានា

៥៨៧. តេន សមយេនាតិ រូបិយសំរោហារសិក្ខាបទំ។ តត្ថ នាប្បការកន្តិ
កតាកតាទិវសេន អនេកវិធំ។ រូបិយសំរោហារន្តិ ជាតរូបរជតបរិវត្តនំ។
សមាបជ្ជន្តិ បដិគ្គហណស្សេវ បដិក្ខតត្តា បដិគ្គហិតបរិវត្តនេ នោសំ
អបស្សន្តា ករោន្តិ។

៥៨៩. សីសូបគន្តិអាទិសុ សីសំ ឧបគច្ឆតិ តិ សីសូបកំ, ចោត្តកេសុ បន
“សីសូបក”ន្តិ លិខិតំ, យស្ស កស្សចិ សីសាលង្ការស្សេតំ អធិវចនំ។ ឯស
នយោ សព្ពត្ត។ កតេន កតត្តិអាទិសុ សុទ្ធា រូបិយសំរោហារោយេវ។

រូបិយេ រូបិយសញ្ញាតិអាទិម្ហិ បុរិមសិក្ខាបទេ វុត្តវត្ថុសុ និស្សគ្គិយវត្ថុនា
និស្សគ្គិយវត្ថុំ ចេតាបេន្តស្ស មូលគ្គហណោ បុរិមសិក្ខាបទេន និស្សគ្គិយំ
ចាចិត្តិយំ, អបរាបរាបរិវត្តនេ ឥមិនា និស្សគ្គិយចាចិត្តិយមេវ។
និស្សគ្គិយវត្ថុនា ទុក្ខជវត្ថុំ វា កប្បិយវត្ថុំ វា ចេតាបេន្តស្សចិ ឯសេវ នយោ។
យោ ហិ អយំ អរូបិយេ រូបិយសញ្ញា រូបិយំ ចេតាបេតិកាទិ ទុតិយោ តិកោ
វុត្តោ, តស្សនុលោមត្តា អវុត្តោចិ អយមបរោចិ រូបិយេ រូបិយសញ្ញា អរូបិយំ
ចេតាបេតិកាទិ តិកោ វេទិតញ្ញោ។ អត្ថនោ វា ហិ អរូបិយេន បរស្ស រូបិយំ
ចេតាបេយ្យ អត្ថនោ វា រូបិយេន បរស្ស អរូបិយំ, ឧភយថាចិ រូបិយសំរោហារោ

កកោយេវ ហោតិ, តស្មា ចាឡិយំ ឯកន្តេន រូបិយបក្ខេ ឯកោយេវ តិកោ
វុត្តោតិ។

ទុក្ខជវត្ថុនា បន និស្សគ្គិយវត្ថុំ ចេតាបេន្តស្ស មូលគ្គហណោ
បុរិមសិក្ខាបទេន ទុក្ខជំ, បច្ឆា បរិវត្តនេ ឥមិនា និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ, កុកស្ស
ចេតាបិតត្តា។ ទុក្ខជវត្ថុនា ទុក្ខជវត្ថុមេវ, កប្បិយវត្ថុំ វា ចេតាបេន្តស្ស
មូលគ្គហណោ បុរិមសិក្ខាបទេន ទុក្ខជំ, បច្ឆា បរិវត្តនេបិ ឥមិនា ទុក្ខជមេវ។
កស្មា? អកប្បិយវត្ថុនា ចេតាបិតត្តា។ អនុកដ្ឋកថាយំ បន “សច
កយវិក្កយំ សមាបន្នេយ្យ, និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយ”ន្តិ ភាសិតំ, តំ ទុញ្ញាសិតំ។
កស្មា? ន ហិ ធានគ្គហណោតោ អញ្ញោ កយវិក្កយោ នាម អត្ថិ,
កយវិក្កយសិក្ខាបទេន កប្បិយវត្ថុនា កប្បិយវត្ថុបរិវត្តនមេវ សន្ធាយ វុត្ថំ,
តញ្ញោ ខោ អញ្ញាត្រ សហជម្មិកេហិ។ ឥទំ សិក្ខាបទំ រូបិយេន ច
រូបិយារូបិយចេតាបនំ អរូបិយេន ច រូបិយចេតាបនំ។ ទុក្ខជវត្ថុនា បន
ទុក្ខជវត្ថុនោ ចេតាបនំ នេវ ឥដ ន តត្ថ ចាឡិយំ វុត្ថំ, ន ចេត្ត អនាបត្តិ ភវិតុំ
អរហតិ។ តស្មា យថេវ ទុក្ខជវត្ថុនោ បដិគ្គហណោ ទុក្ខជំ, តថេវ តស្ស វា តេន
វា ចេតាបនេបិ ទុក្ខជំ យុត្តន្តិ ភកវតោ អធិប្បាយញ្ញហិ វុត្ថំ។

កប្បិយវត្ថុនា បន និស្សគ្គិយវត្ថុំ ចេតាបេន្តស្ស មូលគ្គហណោ
បុរិមសិក្ខាបទេន អនាបត្តិ, បច្ឆា បរិវត្តនេ ឥមិនា និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ។
វុត្ថញ្ញោតំ - “អរូបិយេ អរូបិយសញ្ញា រូបិយំ ចេតាបេតិ និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយ”ន្តិ។
តេនេវ កប្បិយវត្ថុនា ទុក្ខជវត្ថុំ ចេតាបេន្តស្ស មូលបដិគ្គហណោ តថេវ
អនាបត្តិ, បច្ឆា បរិវត្តនេ ឥមិនា ទុក្ខជំ។ កស្មា? អកប្បិយស្ស ចេតាបិតត្តា។
កប្បិយវត្ថុនា បន កប្បិយវត្ថុំ អញ្ញាត្រ សហជម្មិកេហិ ចេតាបេន្តស្ស
មូលគ្គហណោ បុរិមសិក្ខាបទេន អនាបត្តិ, បច្ឆា បរិវត្តនេ ឧបរិ

កយវិក្កយសិក្ខាបទេននិស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ។ កយវិក្កយំ មោចេត្វា
គណ្ណាន្តស្ស ឧបរិសិក្ខាបទេនបិ អនាបត្តិ, វុឌ្ឍិ បយោជេន្តស្ស ទុក្ខដំ។

ឥមស្ស ច រូបិយសំវោហារស្ស គរុកការៈធិបកំ ឥទំ បត្តចតុក្កំ វេទិតព្ពំ។
យោ ហិ រូបិយំ ឧគ្គណ្ហាត្វា តេន អយពីដំ សមុដ្ឋាបេតិ, តំ កោដ្ឋាបេត្វា តេន
លោហាន បត្តំ កាវេតិ, អយំ បត្តោ មហាអកប្បិយោ នាម, ន សក្កា កេនចិ
ឧបាយេន កប្បិយោ កាតុំ។ សេ ហិ តំ វិនាសេត្វា ថាលកំ កាវេតិ, តម្បិ
អកប្បិយំ។ វាសី កាវេតិ, តាយ ធិន្នំ ទន្តកជ្ជម្បិ អកប្បិយំ។ ពឡិសំ កាវេតិ,
តេន មារិតា មច្ឆាបិ អកប្បិយា។ វាសិជលំ តាបេត្វា ឧទកំ វា ឡិ វា ឧណ្ហាបេតិ,
តម្បិ អកប្បិយមេវ។

យោ បន រូបិយំ ឧគ្គណ្ហាត្វា តេន បត្តំ កិណាតិ, អយម្បិ បត្តោ
អកប្បិយោ។ “បញ្ចន្ធម្បិ សហធម្មិកានំ ន កប្បតី”តិ មហាបច្ឆិយំ វុត្តំ។
សក្កា បន កប្បិយោ កាតុំ, សោ ហិ មូលេ មូលសាមិកានំ បត្តេ ច
បត្តសាមិកានំ ធិន្នេ កប្បិយោ ហោតិ។ កប្បិយភណ្ឌំ ទត្វា គហេត្វា
បរិភូញ្ចតុំ វុដ្ឋតិ។

យោ ហិ រូបិយំ ឧគ្គណ្ហាបេត្វា កប្បិយការកេន សទ្ធិ កម្មារកុលំ គន្ធា បត្តំ
ទិស្វា “អយំ មយ្ហំ វុត្តតី”តិ វុទតិ។ កប្បិយការកោ ច តំ រូបិយំ ទត្វា កម្មារំ
សញ្ញាបេតិ, អយម្បិ បត្តោ កប្បិយវោហារេន គហិតោបិ
ទុតិយបត្តសទិសោយេវ, មូលស្ស សម្បជ្ជិច្ឆិតត្វា អកប្បិយោ។ កស្មា សេសានំ
ន កប្បតីតិ? មូលស្ស អនិស្សជ្ជត្វា។

យោ បន រូបិយំ អសម្បជ្ជិត្វា “ថេរស្ស បត្តំ កិណាត្វា ទេហី”តិ
បហិតកប្បិយការកេន សទ្ធិ កម្មារកុលំ គន្ធា បត្តំ ទិស្វា “ឥមេ កហាបណោ

គហេត្វា ឥមំ ទេហី"តិ កហាបណោ ធាបេត្វា គហិតោ, អយំ បត្តោ ឯតស្សេវ
ភិក្ខុនោ ន វដ្តតិ ទុព្ពិចារិតត្ថា, អញ្ញេសំ បន វដ្តតិ, មូលស្ស អសម្មជិដ្ឋិតត្ថា។

មហាសុមត្ថេវស្ស កិវ ឧបជ្ឈាយោ អនុវុទ្ធត្ថេវា នាម អហោសិ។ សោ
អត្ថនោ ឯវរូបំ បត្តំ សប្បិស្ស បូរេត្វា សង្ឃស្ស និស្សជ្ជិ។
តិបិដកច្ចុឡនាគត្ថេវស្សបិ សន្និវិហារិកានំ ឯវរូចោ បត្តោ អហោសិ។ តំ
ថេរោបិ សប្បិស្ស បូរាបេត្វា សង្ឃស្ស និស្សជ្ជាបេសីតិ។ ឥទំ
អកប្បិយបត្តចតុក្កំ។

សចេ បន រូបិយំ អសម្មជិដ្ឋិត្វា "ថេវស្ស បត្តំ កិណិត្វា ទេហី"តិ
បហិតកប្បិយការកេន សន្និ កម្មារកុលំ គន្ធា បត្តំ ទិស្វា "អយំ មយ្ហំ វុច្ឆតិ"តិ
វា "ឥមាហំ គហេស្សមី"តិ វា វទតិ, កប្បិយការកោ ច តំ រូបិយំ ទត្វា កម្មារំ
សញ្ញាបេតិ, អយំ បត្តោ សព្វកប្បិយោ ពុទ្ធានម្បិ បរិភោគារហោតិ។

៥៩១. អរូបិយេ រូបិយសញ្ញិតិ ខរបត្តាធិសុ សុវណ្ណាធិសញ្ញិ។ អាបត្តិ
ទុក្ខជស្សាតិ សចេ តេន អរូបិយំ ចេតាបេតិ ទុក្ខជាបត្តិ ហោតិ។ ឯស នយោ
វេមតិកេ។ អរូបិយសញ្ញិស្ស បន បញ្ចហិ សហធម្មិកេហិ សន្និ "ឥទំ គហេត្វា
ឥទំ ទេហា"តិ កយវិក្កយំ ករោន្តស្សបិ អនាបត្តិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

ធនមុដ្ឋានំ, កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណាត្តិវដ្តំ,
កាយកម្មវចិកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនត្តិ។

រូបិយសំរោហារសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. កយវិក្កយសិក្ខាបទវណ្ណានា

៥៩៣. តេន សមយេនាតិ កយវិក្កយសិក្ខាបទំ។ តត្ថ កតិ ហិមិ ត្យាយន្តិ
កតិ តេ អយំ, ហិកាហេ បនេត្ថ បទប្បរណោ, បិកាហេ គរហាយំ, អយំ
ទុព្ពលសង្ឃាជិ តវ កតិ ទិវសានិ ភវិស្សតីតិ អត្ថោ។ អថ វា កតិហម្បិ
ត្យាយន្តិបិ ចាហោ។ តត្ថ កតិហន្តិ កតិ អហានិ, កតិ ទិវសានីតិ វុត្ថំ ហោតិ។
សេសំ វុត្ថនយមេវ។ កតិហិមិ ម្យាយន្តិ ឥទម្បិ ឯតេនេវ នយេន វេទិតព្ពំ។
គិហិមិ នំ គិហិស្សាតិ ឯត្ថ នន្តិ នាមត្ថេ និចាតោ, គិហិ នាម គិហិស្សាតិ វុត្ថំ
ហោតិ។

៥៩៤. នាទប្បការកន្តិ បីវរាទីនំ កប្បិយភណ្ឌានំ វសេន អនេកវិធំ។
តេនេវស្ស បទភាជនេ បីវំ អាទិ កត្វា ទសិកសុត្ថបរិយោសានំ
កប្បិយភណ្ឌាមេវ ទស្សិតំ។ អ កប្បិយភណ្ឌាបរិវត្តនញ្ចា កយវិក្កយសង្កបំ ន
គច្ឆតិ។ កយវិក្កយន្តិ កយញ្ចេវ វិក្កយញ្ចា។ “ឥមិនា ឥមំ ទេហី” តិអាទិនា ហិ
នយេន បរស្ស កប្បិយភណ្ឌំ គណ្ណោ កយំ សមាបជ្ជតិ, អត្តនោ
កប្បិយភណ្ឌំ ទេន្តោវិក្កយំ។

៥៩៥. អជ្ឈាចរតីតិ អភិភវិក្ខា ចរតិ, វីតិក្កមវាចំ ភាសតីតិ អត្ថោ។ យតោ
កយិតញ្ច ហោតិ វិក្កយិតញ្ចាតិ យទា កយិតញ្ច ហោតិ បរភណ្ឌំ អត្តនោ
ហត្ថគតំ ករោន្តេន, វិក្កិតញ្ច អត្តនោ ភណ្ឌំ បរហត្ថគតំ ករោន្តេន។ “ឥមិនា
ឥម” ភិអាទិវចនានុបតោ បន ចាហេ បឋមំ អត្តនោ ភណ្ឌំ ទស្សិតំ។

និស្សន្ទិតព្ពន្ធ ឯវំ បរស្ស ហត្ថតោ កយវសេន គហិតកប្បិយភណ្ឌំ
និស្សន្ទិតព្ពំ។ អយញ្ចា កយវិក្កយោ ឋេបេត្វា បញ្ច សហធម្មិកេ អវសេសេហិ
គិហិបព្ពជិតេហិ អន្តមសោ មាតាបិតុហិមិ សទ្ធិ ន វុត្ថតិ។

តត្រាយ វិនិច្ឆ័យ - វត្ថុន វា វត្ថុ ហោតុ ភត្តន វា ភត្ថំ, យំ កិញ្ចិ កប្បិយំ
“ឥមិនា ឥមំ ទេហី” តិ វទតិ, ទុក្ខជំ។ ឯ វត្ថុ មាតុយាបិ អត្ថនោ ភណ្ណំ ទេតិ,
ទុក្ខជំ។ “ឥមិនា ឥមំ ទេហី” តិ វត្ថោ វា “ឥមំ ទេហី, ឥមំ តេ ទស្សមី” តិ វត្ថោ វា
មាតុយាបិ ភណ្ណំ អត្ថនោ ភណ្ណាតិ, ទុក្ខជំ។ អត្ថនោ ភណ្ណោ បរហត្ថំ បរភណ្ណោ
ច អត្ថនោ ហត្ថំ សម្បត្តេ និស្សត្តិយំ។ មាតុ បន បិតុ វា “ឥមំ ទេហី” តិ វទតោ
វិញ្ញត្តិ ន ហោតិ។ “ឥមំ ភណ្ណាហី” តិ វទតោ សទ្ធាទេយ្យវិនិច្ឆាតនំ ន ហោតិ។
អញ្ញាតកំ “ឥមំ ទេហី” តិ វទតោ វិញ្ញត្តិ ហោតិ។ “ឥមំ ភណ្ណាហី” តិ វទតោ
សទ្ធាទេយ្យវិនិច្ឆាតនំ ហោតិ។ “ឥមិនា ឥមំ ទេហី” តិ កយវិក្កយំ អាបជ្ជតោ
និស្សត្តិយំ។ តស្មា កប្បិយភណ្ណំ បរិវត្តន្តេន មាតាបិតុហិបិ សទ្ធិ កយវិក្កយំ
អញ្ញាតកេហិ សទ្ធិ តិស្សោ អាបត្តិយោ មោចន្តេន បរិវត្តតត្ថំ។

តត្រាយ បរិវត្តនវិធិ - ភិក្ខុស្ស ចាថយ្យតណ្ហាលា ហោន្តិ, សោ អន្តរាមគ្គេ
ភត្តហត្ថំ បុរិសំ ទិស្វា “អម្ពា កំ តណ្ហាលា អត្ថិ, ន ច នោ ឥមេហិ អត្ថោ, ភត្តេន
បន អត្ថោ” តិ វទតិ។ បុរិសោ តណ្ហាលេ គហេត្វា ភត្ថំ ទេតិ, វដ្តតិ។ តិស្សោបិ
អាបត្តិយោ ន ហោន្តិ។ អន្តរាសោ និមិត្តកម្មមត្តម្យំ ន ហោតិ។ កស្មា? មូលស្ស
អត្ថិតាយ។ បរតោ ច វត្ថមេវ “ឥទំ អម្ពា កំ អត្ថិ, អម្ពាកញ្ច ឥមិនា ច ឥមិនា ច
អត្ថោតិ ភណាតិ” តិ។ យោ បន ឯ វត្ថុ អកត្វា “ឥមិនា ឥមំ ទេហី” តិ បរិវត្តតិ;
យថាវត្ថុកមេវ។ វិយាសាទំ ទិស្វា “ឥមំ ឌីទនំ ភុញ្ញត្វា, វជនំ វា ធារុនិ វា
អាហារា” តិ វទតិ, វជនល្លិកណាឆាយ ធារុកណាឆាយ ច និស្សត្តិយានិ ហោន្តិ។
“ឥមំ ឌីទនំ ភុញ្ញត្វា ឥទំ នាម ករោថា” តិ ទន្ធការាជីហិ សិប្បិកេហិ
ធមករណាជីសុ តំ តំ បរិក្ខារំ ការេតិ, វជកេហិ វា វត្ថំ ជោវាបេតិ;
យថាវត្ថុកមេវ។ ម្ចាបិទេន កេសេ ជិន្នាបេតិ, កម្មការេហិ នវកម្មំ ការេតិ;
យថាវត្ថុកមេវ។ សចេ បន “ឥទំ ភត្ថំ ភុញ្ញត្វា ឥទំ ករោថា” តិ ន វទតិ “ឥទំ ភត្ថំ
ភុញ្ញ ភុត្តោសិ ភុញ្ញស្សសិ, ឥទំ នាម ករោថា” តិ វទតិ, វដ្តតិ។ ឯត្ថ ច កិញ្ចាបិ

វត្តជោរនៃ វា កេសប្បដននៃ វា ភូមិសោធនាទិនវកម្ម វា បរកណ្ណំ អត្តនោ
ហត្ថគតំ និស្សន្និតតំ នាម នត្ថិ។ មហាអដ្ឋកថាយំ បន ទន្ធា កត្វា វុត្តត្តា ន
សក្កា ឯតំ បដិក្ខិបិតុំ, តស្មា យថា និស្សន្និយវត្ថុម្ហិ បរិភុត្ត វា នដ្ឋេ វា
ចាចិត្តិយំ ទេសេតិ, ឯវមិធាបិ ទេសេតតំ។

៥៩៦. កយវិក្កយេ កយវិក្កយសញ្ញិតិអាទិម្ហិ យោ កយវិក្កយំ
សមាបដ្ឋតិ, សោ តស្មី កយវិក្កយសញ្ញា វា ភវតុ វេមតិកោ វា, ន
កយវិក្កយសញ្ញា វា និស្សន្និយចាចិត្តិយមេវ។ ចូឡត្តិកេ ជ្ជិសុ បទេសុ
ទុក្កជមេវាតិ ឯវមត្តោ ទដ្ឋព្ពោ។

៥៩៧. អក្សំ បុច្ឆតីតិ “អយំ តវ បត្តោ កី អក្សតី”តិ បុច្ឆតិ។ “ឥទំ នាមា”តិ
វុត្តេ បន សចេ តស្ស កប្បិយភណ្ណំ មហាក្សំ ហោតិ, ឯវញ្ចេ នំ បដិវទតិ
“ឧចាសក, មម ឥទំ វត្ថុ មហាក្សំ, តវ បត្ថំ អញ្ញាស្ស ទេហី”តិ។ តំ សុត្វា ឥតរោ
“អញ្ញំ ថាលកម្មិ ទស្សមី”តិ វទតិ គណ្ហិតុំ វដ្ឋតិ, “ឥទំ អម្ពា កំ អត្ថិ”តិ
វុត្តលក្ខណោ បតតិ។ សចេ សោ បត្តោ មហាក្សោ, ភិក្ខុនោ វត្ថុ អប្បក្សំ,
បត្តសាមិកោ ចស្ស អប្បក្សការំ ន ជាតាតិ, បត្តោ ន គហេតព្ពោ, “មម វត្ថុ
អប្បក្ស”តិ អាចិត្តិតតំ។ មហាក្សការំ ញត្វា វញ្ចេត្វា គណ្ហន្តោ ហិ គហិតភណ្ណំ
អក្សាបេត្វា ការេតព្ពតំ អាបដ្ឋតិ។ សចេ បត្តសាមិកោ “ហោតុ, ភន្តេ, សេសំ
មម បុញ្ញំ ភវិស្សតី”តិ ទេតិ, វដ្ឋតិ។

កប្បិយការកស្ស អាចិត្តិតិ យស្ស ហត្ថតោ ភណ្ណំ គណ្ហាតិ, តំ
វេបេត្វា អញ្ញំ អន្តមសោ តស្ស បុត្តភាតិកម្មិ កប្បិយការកំ កត្វា “ឥមិនា
ឥមំ នាម គហេត្វា ទេហី”តិ អាចិត្តិតិ។ សោ ចេ ធរកោ ហោតិ, បុនប្បុនំ
អបនេត្វា វិវទិត្វា គណ្ហាតិ, តុណ្ហិភូតេន វាតតំ។ នោ ចេ ធរកោ ហោតិ, ន
ជាតាតិ គហេតុំ, វាលិជកោ តំ វញ្ចេតិ, “មា គណ្ហា”តិ វត្តព្ពោ។

ឥឡូវ អម្បាញ់អាទិត្យ “ឥឡូវ បង្កើតហ៊ុន តែលំ វា សប្បី វា អម្បាញ់ អត្ថិ,
អម្បាញ់ អញ្ជើញ អប្បបង្កើតហ៊ុន កេន អត្ថា” តិ ភណ្ឌាតិ។ សេច សោ តំ
គហេត្វា អញ្ជំ ទេតិ, បឋមំ អត្ថនោ តេលំ ន មិនាបេតតំ។ កស្មា? នាឡិយញ្ជិ
អវសិជ្ជតេលំ ហោតិ, តំ បច្ឆា មិនន្តស្ស អប្បបង្កើតហ៊ុន កំ ទូសេយ្យាតិ។ សេសំ
ឧត្តានមេវ។

ធនមុជ្ជានំ, កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ឌិតិវដ្តំ,
កាយកម្មវចកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

កយវិក្កយសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

និដ្ឋិតោ កោសិយវគ្គោ ទុតិយោ។

៣. បត្តវគ្គោ

១. បត្តសិក្ខាបទវណ្ណានា

៥៩៨. តេន សមយេនាតិ បត្តសិក្ខាបទំ។ តត្ថ បត្តវាណិជ្ជន្តិ
តាមនិគមាធិសុ វិចរន្តា បត្តវាណិជ្ជំ វា កិរិស្សន្តិ។ អាមត្តិកាបណំ វាតិ
អមត្តានិ វុច្ឆន្តិ ភាជនានិ, តានិ យេសំ ភណ្ឌំ តេ អាមត្តិកា, តេសំ អាមត្តិកានំ
អាបណំ អាមត្តិកាបណំ, កុលាលភណ្ឌាវាណិជ្ជកាបណាន្តិ អត្ថោ។

៦០២. តយោ បត្តស្ស វណ្ណាតិ តីណិ បត្តស្ស បមាណានិ។ អឡាឡកោទនំ
គណ្ហាតិ មគធនាឡិយា ទិដ្ឋំ តណ្ហាលនាឡិដំ ឌីទនំ គណ្ហាតិ។ មគធនាឡិ
នាម អឡតេសបលា ហោតិ តិ អន្ទកជ្ជកថាយំ វុត្តំ។ សីហឡដីបេ
បកតិនាឡិ មហន្តា, ធម៌ឡនាឡិ ខុទ្ទកា, មគធនាឡិ បមាណាយុត្តា, តាយ
មគធនាឡិយា ទិយឡនាឡិ ឯកា សីហឡនាឡិ ហោតិ តិ មហាអជ្ជកថាយំ

វុត្តំ។ ចតុកាកំ ខាទនន្តិ ឌីទនស្ស ចតុត្ថកាកប្បមាលំ ខាទនំ, តំ
ហត្ថហារិយស្ស មុគ្គសូបស្ស វសេន វេទិតត្ថំ។ តទុបិយំ ព្យញ្ជនន្តិ តស្ស
ឌីទនស្ស អនុរូបំ មជ្ជមំសសាកជលកធឿរាទិព្យញ្ជនំ។

តត្រាយំ វិនិច្ឆយោ - អនុបហតបុរាណសាលិតណ្ហាលានំ
សុកោដ្ឋិតបរិសុទ្ធានំ ទ្វេ មគធនាធឿយោ គហេត្វា តេហិ តណ្ហាលេហិ
អនុត្តណ្ហាលំ អកិលិន្នំ អបិណ្ឌិតំ សុរិសទំ កុន្ទមកុធឿ រាសិសទិសំ
អវស្សវិតោទនំ បចិត្វា និវសេសំ បត្តេ បក្ខិបិត្វា តស្ស ឌីទនស្ស
ចតុត្ថកាកប្បមាលោ ឆាតិយនោ ឆាតិតនុកោ ហត្ថហារិយោ
សព្ពសម្ពារសម្ព័តោ មុគ្គសូចោ បក្ខិបិតតញ្ញោ។ តតោ អាលោបស្ស អាលោបស្ស
អនុរូបំ យាវចរិមាលោបប្បហោនកំ មជ្ជមំសាទិព្យញ្ជនំ បក្ខិបិតតត្ថំ,
សប្បិតេលតក្ករសកញ្ញាកាទិនិ បន គណានូបគានិ ន ហោន្តិ, តានិ ហិ
ឌីទនគតិកានេវ, នេវ ហាបេតុំ ន វឌ្ឍេតុំ សក្កោន្តិ។ ឯវមេតំ សព្ពម្បិ បក្ខិត្តំ
សចេ បត្តស្ស មុខវដ្ឋិយា ហេដ្ឋិមរាទិសមំ តិដ្ឋតិ, សុត្តន វា ហិរេន វា ទិន្ទន្តស្ស
សុត្តស្ស វា ហិរស្ស វា ហេដ្ឋិមន្តំ ផុសតិ, អយំ ឧក្កដ្ឋោ នាម បត្តោ។ សចេ តំ រាជី
អតិក្កម្ម ដូបិកតំ តិដ្ឋតិ, អយំ ឧក្កដ្ឋោមកោ នាម បត្តោ។ សចេ តំ រាជី ន
សម្មាបុណាតិ, អន្តោគតមេវ ហោតិ, អយំ ឧក្កដ្ឋក្កដ្ឋោ នាម បត្តោ។

នាធឿកោទនន្តិ មគធនាធឿយា ឯកាយ តណ្ហាលនាធឿយា ឌីទនំ។
បត្តោទនន្តិ មគធនាធឿយា ឧបឌ្ឈនាធឿកោទនំ។ សេសំ វុត្តនយេនេវ វេទិតត្ថំ។
អយំ បន នាមមត្តេ វិសេសោ - សចេ នាធឿកោទនាទិ សព្ពម្បិ បក្ខិត្តំ
វុត្តនយេនេវ ហេដ្ឋិមរាទិសមំ តិដ្ឋតិ, អយំ មជ្ឈិមោ នាម បត្តោ។ សចេ តំ រាជី
អតិក្កម្ម ដូបិកតំ តិដ្ឋតិ, អយំ មជ្ឈិមោមកោ នាម បត្តោ។ សចេ តំ រាជី ន
សម្មាបុណាតិ អន្តោគតមេវ ហោតិ, អយំ មជ្ឈិមុក្កដ្ឋោ នាម បត្តោ។ សចេ

បត្តោធនាទិ សព្វម្បី បក្ខិត្តំ ហេដ្ឋិមរាជិសមំ តិដ្ឋតិ, អយំ ធិមកោ នាម បត្តោ។
សចេ តំ រាជី អតិក្កម្ម ជូប័កតំ តិដ្ឋតិ, អយំ ធិមកោមកោ នាម បត្តោ។ សចេ
តំ រាជី ន ចាបុណាតិ អន្តោគតមេវ ហោតិ, អយំ ធិមកុក្កដ្ឋា នាម បត្តោតិ
ឯវមេតេ នវ បត្តោ។ តេសុ ទ្វេ អបត្តា ឧក្កដ្ឋក្កដ្ឋា ច ធិមកោមកោ ច។ “តតោ
ឧក្កដ្ឋា អបត្តោ ធិមកោ អបត្តោ” តិ ឥទញ្ញំ ឯតេ សន្ធាយ វុត្តំ។ ឧក្កដ្ឋក្កដ្ឋា ហិ
ឯតុ ឧក្កដ្ឋតោ ឧក្កដ្ឋតា “តតោ ឧក្កដ្ឋា អបត្តោ” តិ វុត្តោ។ ធិមកោមកោ ច
ធិមកតោ ធិមកត្តា តតោ ធិមកោ អបត្តោតិ វុត្តោ។ តស្មា ឯតេ
ភាជនបរិភោគេន បរិភូញ្ញតញ្ញា, ន អធិដ្ឋានុបគា, ន វិកប្បនុបគា។ ឥតវេ បន
សត្ត អធិដ្ឋហិត្វា វា វិកប្បត្វា វា បរិភូញ្ញតញ្ញា, ឯវំ អកត្វា តំ ទសាហំ
អតិក្កាមយតោ និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយន្តំ តំ សត្តវិធម្មិ បត្តំ ទសាហាបរមំ កាលំ
អតិក្កាមយតោ និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ។

៦០៧. និស្សគ្គិយំ បត្តំ អនិស្សដ្ឋិត្វា បរិភូញ្ញតិ យាគុំ បរិភូតោ ទុក្ខដំ,
ខញ្ញកំ ខាទិត្វា ភត្តំ ភុញ្ញិត្វា ទោតេ ទុក្ខដន្តិ ឯវំ បយោគេ បយោគេ ទុក្ខដំ។

៦០៨. អនាបត្តិ អន្តោទសាហំ អធិដ្ឋេតិ វិកប្បតិ ឯតុ បន
បមាណយុត្តស្សបិ អធិដ្ឋានវិកប្បនុបគត្តំ ឯវំ វេទិតព្ពំ - អយោបត្តោ បញ្ចហិ
ចាកេហិ មត្តិកាបត្តោ ទ្វីហិ ចាកេហិ បក្កោ អធិដ្ឋានុបគោ, ឧភោចិ យំ មូលំ
នាតព្ពំ, តស្មី ទិន្នេយេវ។ សចេ ឯកោចិ ចាកោ ឧនោ ហោតិ,
កាកណិកមត្តម្បី វា មូលំ អធិដ្ឋំ, ន អធិដ្ឋានុបគោ។ សចេបិ បត្តសាមិកោ
វេទតិ “យទា តុម្កាកំ មូលំ ភវិស្សតិ, តទា ទស្សេ, អធិដ្ឋហិត្វា បរិភូញ្ញតា” តិ
នេវ អធិដ្ឋានុបគោ ហោតិ, ចាកស្ស ហិ ឧនត្តា បត្តសម្ពំ ន គច្ឆតិ, មូលស្ស
សកលស្ស វា ឯកទេសស្ស វា អធិន្ទត្តា សកការំ ន ឧបេតិ, អញ្ញាស្សេវ
សន្តកោ ហោតិ, តស្មា ចាកេ ច មូលេ ច និដ្ឋិតេយេវ អធិដ្ឋានុបគោ ហោតិ។

យោ អធិដ្ឋានុបកោ, ស្វេវ វិកប្បនុបកោ, សោ ហត្ថំ អាគតោបិ អនាគតោបិ
អធិដ្ឋាតព្ពោវិកប្បតព្ពោ វា។ យធិ ហិ បត្តការកោ មូលំ លភិក្ខុសយំ វា
នាតុកាមោ ហុត្វា “អហំ, ភន្តេ, តុម្ហាកំ បត្តំ កត្វា អសុកធិវសោ នាម បចិក្ខា
ឋបេស្សមី” តិ វេទតិ, ភិក្ខុ ច តេន បរិច្ឆិន្ទធិវសតោ ទសាហំ អតិក្កាមេតិ,
និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ។ សចេ បន បត្តការកោ “អហំ តុម្ហាកំ បត្តំ កត្វា បចិក្ខា
សាសនំ ឋេសេស្សមី” តិ វេត្វា តថេវ ករោតិ, តេន បេសិភិក្ខុ បន តស្ស
ភិក្ខុនោ ន អាហេចេតិ, អញ្ញោ ទិស្វា វា សុត្វា វា “តុម្ហាកំ, ភន្តេ, បត្តោ និដ្ឋិតោ” តិ
អាហេចេតិ, ឯតស្ស អាហេចនំ នបមាលំ។ យធា បន តេន បេសិតោយេវ
អាហេចេតិ, តស្ស វេចនំ សុតធិវសតោ បដ្ឋាយ ទសាហំ អតិក្កាមយតោ
និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ។ សចេ បត្តការកោ “អហំ តុម្ហាកំ បត្តំ កត្វា បចិក្ខា
កស្សបិ ហត្ថេ បហិណិស្សមី” តិ វេត្វា តថេវ ករោតិ, បត្តំ គហេត្វា
អាគតភិក្ខុ បន អត្តនោ បរិវេណោ ឋបេត្វា តស្ស ន អាហេចេតិ, អញ្ញោ កោចិ
ភណាតិ “អបិ, ភន្តេ, អធុនា អាគតោ បត្តោ សុន្ទរោ” តិ! “កុហី, អារុសោ,
បត្តោ” តិ? “ឥត្តន្ទាមស្ស ហត្ថេ បេសិតោ” តិ។ ឯតស្សបិ វេចនំ នបមាលំ។
យធា បន សោ ភិក្ខុ បត្តំ ទេតិ, លទ្ធិធិវសតោ បដ្ឋាយ ទសាហំ អតិក្កាមយតោ
និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ។ តស្មា ទសាហំ អនតិក្កាមេត្វាវ អធិដ្ឋាតព្ពោ
វិកប្បតព្ពោ វា។

តត្ថ ទ្វេ បត្តស្ស អធិដ្ឋានា - កាយេន វា អធិដ្ឋាតិ, វាចាយ វា អធិដ្ឋាតិ។
តេសំ វេសេន អធិដ្ឋហន្តេន ច “ឥមំ បត្តំ បច្ឆុទ្ធាមី” តិ វា “ឯតំ បត្តំ បច្ឆុទ្ធាមី” តិ
វា ឯវំ សម្មុទេ វា បរម្មុទេ វា ឋិតំ បុរោហិតំ បច្ឆុទ្ធវិក្ខា អញ្ញាស្ស វា ទត្វា នវំ បត្តំ
យត្ថ កត្ថបិ ឋិតំ ហត្ថេន បរាមសិត្វា “ឥមំ បត្តំ អធិដ្ឋាមី” តិ ចិត្តេន អាភោគំ
កត្វា កាយវិការំ ករោន្តេន កាយេន វា អធិដ្ឋាតព្ពោ, វេកេនំ កត្វា វាចាយ វា
អធិដ្ឋាតព្ពោ។ តត្រ ធុរិដំ អធិដ្ឋានំ - សចេ ហត្ថចាសេ ហោតិ “ឥមំ បត្តំ

អធិដ្ឋាមី” តិ វាចា ភិក្ខុតត្តា។ អថ អន្តោគព្រា វា ឧបរិចាសានេ វា សាមន្តវិហារេ
វា ហោតិ, បឋិតដ្ឋានំ សល្លកេត្តា “ឯតំ បត្តំ អធិដ្ឋាមី” តិ វាចា ភិក្ខុតត្តា។

អធិដ្ឋហន្តេន បន ឯកកេន អធិដ្ឋាតុម្បី វុដ្ឋតិ, អញ្ញស្ស សន្តិកេ
អធិដ្ឋាតុម្បី វុដ្ឋតិ។ អញ្ញស្ស សន្តិកេ អយមាធិសំសោ - សចស្ស “អធិដ្ឋិតោ នុ
ខោ មេ, នោ” តិ វិមតិ ឧប្បជ្ជតិ, ឥតរោ សារេត្វា វិមតី ធិន្ទិស្សតីតិ។ សចេ កោចិ
នស បត្តេ លភិត្វា សព្ពេវ អត្តនាវ បរិភុញ្ញិតុកាមោ ហោតិ, ន សព្ពេ
អធិដ្ឋាតត្តា។ ឯកំ បត្តំ អធិដ្ឋាយ បុនទិវសេ តំ បច្ឆន្ទិវត្វា អញ្ញោ អធិដ្ឋាតត្តោ។
ឯតេនុចាយេន វស្សសតម្បី បរិហារិតុំ សក្កា។

ឯវំ អប្បមត្តស្ស ភិក្ខុនោ សិយា អធិដ្ឋានវិជហានិទ្ធ? សិយា។ សចេ ហិ អយំ
បត្តំ អញ្ញស្ស វា ទេតិ, វិព្ពមតិ វា សិក្ខំ វា បច្ឆក្ខាតិ, កាលំ វា ករោតិ, លិង្គំ វា ស្ស
បរិវត្តតិ, បច្ឆន្ទតិ វា, បត្តេ វា ធិន្ទំ ហោតិ, អធិដ្ឋានំ វិជហាតិ។ វុត្តម្បី ចេតំ -

“ធិន្ទវិព្ពន្ធបច្ឆក្ខា, កាលំ កិរិយ កតេន ច;
លិង្គបច្ឆន្ទរា ចេវ, ធិន្ទេន ភវតិ សត្តម” ន្តិ។

ចោរហារណាវិស្សាសក្កាហោហិមិ វិជហាតិយេវ។ កិត្តកេន ធិន្ទេន អធិដ្ឋានំ
ភិក្ខុតិ? យេន កង្កុសិត្តំ និក្ខមតិ ចេវ បរិសតិ ច។ ឥន្ទញ្ញំ សត្តន្ធិ ធិញ្ញានំ
លាមកធិញ្ញសិត្តំ, តស្មី អយចុណ្ណេន វា អាណិយា វា បដិចាកតិកេ កតេ
នសាហព្ពន្ធរ បុន អធិដ្ឋាតត្តោ។ អយំ តាវ “អន្តោនសាហំ អធិដ្ឋេតិ
វិកហ្មេតិ” តិ ឯត្ថ អធិដ្ឋានេ វិនិច្ឆយោ។

វិកហ្មេន បន ទ្វេវិកហ្មេនា - សម្មាវិកហ្មេនា ច បរម្មាវិកហ្មេនា ច។ កថំ
សម្មាវិកហ្មេនា ហោតិ? បត្តានំ ឯកពហុការំ សន្និហិតាសន្និហិតការព្វា
ព្រាត្វា “ឥមំ បត្ត” ន្តិ វា “ឥមេ បត្តេ” តិ វា “ឯតំ បត្ត” ន្តិ វា “ឯតេ បត្តេ” តិ វា វត្វា

“តុយ៉ូ វិកហ្សើម” តិ វត្តព្នំ។ អយមេកា សម្មាសិកប្បដា។ ឯត្រាវតា និដេតុំ
វដ្តតិ, បរិភូត្តិ វា វិស្សន្ត្រតុំ វា អធិដ្ឋាតុំ វា ន វដ្តតិ។ “មយ៉ូ សន្តកំ បរិភូត្តិ វា
វិស្សន្ត្រហិ វា យថាបច្ចយំ វា ករោហី” តិ ឯ បន វុត្តេ បច្ចុទ្ធារោ នាម ហោតិ,
តតោបភុតិ បរិភោគាធម្មោបិ វដ្តន្តិ។

អបរោ នយោ - តថេវ បត្តានំ ឯកតហុការំ សន្និហិតាសន្និហិតការព្វា
ញាត្វា តស្សេវ ភិក្ខុនោ សន្និកេ “ឥមំ បត្ត” ន្តិ វា “ឥមេ បត្តេ” តិ វា “ឯតំ បត្ត” ន្តិ
វា “ឯតេ បត្តេ” តិ វា វត្វា បញ្ចសុ សហធម្មិកេសុ អញ្ញាតវស្ស អត្តនា
អភិរុច្ឆិតស្ស យស្ស កស្សចិ នាមំ គហេត្វា “តិស្សស្ស ភិក្ខុនោ វិកហ្សើម” តិ វា
“តិស្សយ ភិក្ខុនិយា សិក្ខុមាណយ សាមណោវស្ស តិស្សយ សាមណោវិយា
វិកហ្សើម” តិ វា វត្តព្នំ, អយំ អបរាបិ សម្មាសិកប្បដា។ ឯត្រាវតា និដេតុំ វដ្តតិ,
បរិភោគាធិសុ បន ឯកម្មំ ន វដ្តតិ។ តេន បន ភិក្ខុនា “តិស្សស្ស ភិក្ខុនោ
សន្តកំ... បេ... តិស្សយ សាមណោវិយា សន្តកំ បរិភូត្តិ វា វិស្សន្ត្រហិ វា
យថាបច្ចយំ វា ករោហី” តិ វុត្តេ បច្ចុទ្ធារោ នាម ហោតិ។ តតោបភុតិ
បរិភោគាធម្មោបិ វដ្តន្តិ។

កតំ បរម្មាសិកប្បដា ហោតិ? បត្តានំ តថេវ ឯកតហុការំ
សន្និហិតាសន្និហិតការព្វា ញាត្វា “ឥមំ បត្ត” ន្តិ វា “ឥមេ បត្តេ” តិ វា “ឯតំ
បត្ត” ន្តិ វា “ឯតេ បត្តេ” តិ វា វត្វា “តុយ៉ូ វិកហ្សើម ធម្មំ” តិ វត្តព្នំ។ តេន
វត្តព្រោ - “កោតេ មិត្តោ វា សន្និដ្ឋា វា” តិ? តតោ ឥតវេន បុរិមនយេនេវ
“តិស្សា ភិក្ខុតិ វា... បេ... តិស្ស សាមណោវី” តិ វា វត្តព្នំ។ បុន តេន ភិក្ខុនា
“អហំ តិស្សស្ស ភិក្ខុនោ ធម្មំ” តិ វា... បេ... “តិស្សយ សាមណោវិយា ធម្មំ” តិ វា
វត្តព្នំ, អយំ បរម្មាសិកប្បដា។ ឯត្រាវតា និដេតុំ វដ្តតិ, បរិភោគាធិសុ បន
ឯកម្មំ ន វដ្តតិ។ តេន បន ភិក្ខុនា ធុតិយសម្មាសិកប្បដាយំ វុត្តនយេនេវ

“ឥតត្ថន្ទាមស្ស សន្តកំ បរិភុញ្ញា វាវិស្សន្ទេហិ វា យថាបច្ចយំ វា ករោហី” តិ វុត្ថុ
បច្ចុទ្ធារោ នាម ហោតិ។ តតោបភុតិ បរិភោគាធយោបិ វុដ្ឋន្តិ។

ឥមាសំ បន ទិដ្ឋវិកប្បនាទំ នាណករណំ, អវសេសោ ច វេចនក្កមោ សញ្ញោ
បឋមកមិនសិក្ខាបទវណ្ណានាយំ វុត្ថនយេនេវ វេទិតញ្ញោ សទ្ធិ
សមុដ្ឋានាធិហិតិ។

បត្តសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. ឧបញ្ចេន្ទនសិក្ខាបទវណ្ណានា

៦០៩. តេន សមយេនាតិ ឧបញ្ចេន្ទនសិក្ខាបទំ។ តត្ថ ន យាបេតីតិ សោ
កិរ យទិ អរិយសាវកោ នាភវិស្សា, អញ្ញាចត្ថម្បិ អគមិស្សា, ឯវំ តេហិ
ឧញ្ញោឡោ, សោតាបន្នត្តា បន កេវលំ សរីរេនេវ ន យាបេតិ, តេន វុត្ថំ -
“អត្តនាបិ ន យាបេតិ, បុត្តនាវាបិស្ស កិលមន្តិ” តិ។

៦០២-ក. ឧបញ្ចេន្ទនេនាតិ ឯត្ថ ឧនានិ បញ្ចេន្ទនានិ អស្សាតិ
ឧបញ្ចេន្ទនោ, នាស្ស បញ្ចេន្ទនានិ បូរេន្តីតិ អត្តោ, តេន ឧបញ្ចេន្ទនេន។
ឥត្ថម្ពុតស្ស លក្ខណោ ករណាវចនំ។ តត្ថ យស្មា អពន្ទនស្សាបិ បញ្ចេន្ទនានិ ន
បូរេន្តិ, សព្វសោ នត្តិតាយ, តស្មា បទភាជនេ “អពន្ទនោ វា” តិអាទិ វុត្ថំ។
“ឧបញ្ចេន្ទនេនា” តិ ច វុត្ថត្តា យស្ស បញ្ចេន្ទនោ បត្តោ ហោតិ, តស្ស សោ
អបត្តោ, តស្មា អញ្ញាវិញ្ញាបេតុំ វុដ្ឋតិ។ ពន្ទនញ្ចេន ជាមេតំ យស្មា ពន្ទនោកាសេ
សតិ ហោតិ, អសតិ ន ហោតិ, តស្មា តស្ស លក្ខណំ ធស្សេតុ
“អពន្ទនោកាសោ នាមា” តិអាទិ វុត្ថំ។

ទុក្ខុលា រាជិន ហោតិ មុខវដ្តតោ ហោជ្ជា ទុក្ខុលប្បមាណា ឯកាបិ រាជិន
ហោតិ។ យស្ស ទុក្ខុលា រាជិន ហោតិ យស្ស បន តាទិសា ឯកា រាជិន ហោតិ,
សោ តស្ស រាជិយា ហោជ្ជិមបរិយន្តេ បត្តវេជកេន វិជ្ជិតា បចិត្តា សុត្តវដ្តក-
មកចិន្តកាទីហិ វា តិប្បសុត្តកេន វា ពន្ធតត្តោ, តំ ពន្ធនំ អាមិសស្ស អលគ្គនត្តំ
តិប្បបដ្ឋកេន វា កេនចិ ពន្ធសិលេសេន វា បដិច្ចាទេតព្ពំ។ សោ ច បត្តោ
អធិដ្ឋហិតា បរិភុញ្ញិតតោ, សុខុមំ វា ជិទ្ធិ កត្វា ពន្ធតត្តោ។ សុខេហិ បន
មធុសិត្តកលាខាសដ្ឋលសាទីហិ ពន្ធតត្តំ ន វដ្តតិ។ ជាណីតំ ឈាបេត្វា
ចាសាណាចុណ្ណាន ពន្ធតត្តំ វដ្តតិ។ មុខវដ្តិសមីបេ បន បត្តវេជកេន វិជ្ជិយមាទោ
កថាលស្ស ពហាលត្តា ភិដ្ឋតិ, តស្ស ហោជ្ជា វិជ្ជិតតោ។ យស្ស បន ទ្វេ រាជិយោ
ឯកាយេវ វា ចតុវដ្តុលា, តស្ស ទ្វេ ពន្ធនានិ ធាតព្ពានិ។ យស្ស តិស្សោ
ឯកាយេវ វា ធម្មវដ្តុលា, តស្ស តីណិ។ យស្ស ចតស្សោ ឯកាយេវ វា អដ្ឋវដ្តុលា,
តស្ស ចត្តារិ។ យស្ស បញ្ច ឯកាយេវ វា ទសវដ្តុលា, សោ ពោធិបិ អពោធិបិ
អបត្តោយេវ, អញ្ញោ វិញ្ញាបេតតោ។ ឯស តាវ មត្តិកាបត្ត វិនិច្ឆយោ។

អយោបត្តេ បន សចេបិ បញ្ច វា អតិវេកានិ វា ជិទ្ធានិ ហោន្តិ, តានិ ចេ
អយចុណ្ណាន វា អាណិយា វា លោហមណ្ឌលកេន វា ពន្ធានិ មជ្ឈានិ ហោន្តិ, ស្ទេវ
បត្តោ បរិភុញ្ញិតតោ, ន អញ្ញោ វិញ្ញាបេតតោ។ អថ បន ឯកម្មិ ជិទ្ធិ មហន្តំ
ហោតិ, លោហមណ្ឌលកេន ពន្ធម្មិ មជ្ឈំ ន ហោតិ, បត្តេ អាមិសំ លគ្គតិ,
អកម្មិយោ ហោតិ, អយំ អបត្តោ។ អញ្ញោ វិញ្ញាបេតតោ។

៦០៥. ថេរោ វត្តព្ពោតិ បត្តេ អាទិសំសំ ទស្សេត្វា “អយំ, ភន្តេ, បត្តោ
បមាណាយុត្តោ សុន្តរោ ថេរាទ្យោ, តំ គណ្ណោថា” តិ វត្តព្ពោ។ យោ ន
គណ្ណោយ្យាតិ អនុកម្មាយ ន គណ្ណាន្តស្ស ទុក្ខជំ។ យោ បន សន្តដ្ឋិយា “កី មេ

អញ្ជើញ បត្តនា"តិ ន គណ្ណាតិ, តស្ស អនាបត្តិ។ បត្តបរិយន្តោតិ វេ
បរិវត្តត្វា បរិយន្តេ បិតបត្តោ។

ន អនេសេតិ មញ្ញប័ប័នត្តនាគន្ធកាធិកេ អនេសេ, ន និក្ខិបិតញ្ញោ។ យត្ត
បុរិមំ សុន្ទរំ បត្តំ វេបេតិ, តត្ថេវ វេបេតញ្ញោ។ បត្តស្ស ហិ និក្ខិបននេសោ
“អនុជានាមិ, ភិក្ខុវេ, អាធារក”ន្តិអាធិនា នយេន ខន្ធកេ វុត្តោយេវ។

ន អកោគេនាតិ យាគុវន្ទនវជនបចនាធិនា អបរិកោគេន ន
បរិគុញ្ញិតញ្ញោ។ អន្តរាមគ្គេ បន ព្យាធិម្ហិ ឧប្បន្នេ អញ្ញាស្មី ភាជនេ អសតិ
មត្តិកាយ លិម្បេត្វា យាគុំ វា បចិត្តំ ឧទកំ វា តាបេតុំ វុដ្ឋតិ។

ន វិស្សន្នេតញ្ញោតិ អញ្ញាស្ស ន ធាតញ្ញោ។ សចេ បន សន្និវិហារិកោ វា
អន្តេវាសិកោ វា អញ្ញំ វេបត្តំ វេបេត្វា “អយំ មយ្ហំ សារុប្បា, អយំ ថេរស្សា”តិ
គណ្ណាតិ, វុដ្ឋតិ។ អញ្ញោ វា តំ គហេត្វា អត្តនោ បត្តំ ទេតិ, វុដ្ឋតិ។ “មយ្ហមេវ
បត្តំ អាហារា”តិ វុត្តព្ពកិច្ចំ នតិ។

៦០៧. បវរិតានន្តិ វត្ត សង្ឃវសេន បវរិតជ្ជានេ បញ្ចពន្ធនេនេវ វុដ្ឋតិ។
បុគ្គលវសេន បវរិតជ្ជានេ ឧបញ្ចពន្ធនេនាបិ វុដ្ឋតិ កុរុន្តិយំ វុត្តំ។
សេសមេត្ត ឧត្តានត្ថមេវ។

ធនមុដ្ឋានំ, កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណាតិវដ្ឋំ,
កាយកម្មវចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ឧបញ្ចពន្ធនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. ភេសន្តសិក្ខាបទវណ្ណានា

៦១៨. តេន សមយេនាតិ ភេសជ្ជៈសិក្ខាបទំ។ តត្ថ អត្ថោ, កន្លែតិ រាជា ភិក្ខុ
ឧប្បត្តប្បយុត្ត ថេរស្ស លេណត្ថាយ បញ្ញាវំ សោធនេន្តេ ទិស្វា អាវាមិកំ
នាតុកាមោ បុច្ឆិ។

៦១៩-២០. ចាដិយេក្កោតិ វិសុំ ឯកោ។ មាលាកិតេតិ កតមាលេ មាលាធរេ,
កុសុមមាលាបដិមណ្ឌិតេតិ អត្ថោ។ តិណណ្ឌាបកន្តិ តិណាបុម្ពជកំ។
បដិមុញ្ញិតិ វេបេសិ។ សា អហោសិ សុវណ្ណាមាលាតិ នាវិកាយ សីសេ
វេបិតមត្តាយេវ ថេរស្ស អធិជ្ជានវសេន សុវណ្ណាបទុមមាលា អហោសិ។ តញ្ញិ
តិណណ្ឌាបកំ សីសេ វេបិតមត្តមេវ “សុវណ្ណាមាលា ហោតូ”តិ ថេរោ អធិជ្ជាសិ។
ទុតិយម្យំ ខោ...បេ....។ តេនុបសង្កម្មតិ ទុតិយទិវសេយេវ ឧបសង្កម្មិ។

សុវណ្ណាន្តិ អធិមុច្ឆិតិ “សោវណ្ណាមយោ ហោតូ”តិ អធិជ្ជាសិ។ បញ្ចន្តំ
ភេសជ្ជាន្តិ សប្បិអាទិនំ។ ពាហុលិកាតិ បច្ចយពាហុលិកតាយ បដិបន្នា។
កោលម្តេបិ យដេបីតិឯត្ថ កោលម្តា នាម មហាមុខចាដិយោ វុច្ឆន្តិ។
ឡីលីនវិលីនាទិ ហេដ្ឋា ច ឧកតោបស្សេសុ ច គឡិតានិ។ ឡីកិណ្ណាវិកិណ្ណាតិ
សប្បិអាទិនំ គន្លេន ភូមិ ខនន្តេហិ ឡីកិណ្ណា, ភិក្ខុយោ ខនន្តេហិ ឧបរិ
សញ្ញាន្តេហិ ច វិកិណ្ណា។ អន្តោកោដ្ឋាគារិកាតិ អព្ពន្ធរេ
សិរិហិតកោដ្ឋាគារា។

៦២២. បដិសាយនីយានីតិ បដិសាយិតព្ពានិ, បរិភុញ្ញិតព្ពានីតិ អត្ថោ។
ភេសជ្ជានីតិ ភេសជ្ជៈកិច្ចំ ករោន្តុ វា មា វា, វេរំ លទ្ធកោហារានិ។
“គោសប្បី”តិអាទិហិ លោកេ ចាកជំ ទស្សេត្វា “យេសំ មំសំ កប្បតី”តិ ឥមិនា
អញ្ញោសម្បិ មិគរោហិតសសាទិនំ សប្បី សង្កហេត្វា ទស្សេសិ។ យេសញ្ញំ ជីវំ
អត្ថិ, សប្បិបិ តេសំ អត្ថិយេវ, តំ បន សុលភំ វា ហោតុ ទុល្លភំ វា, អសម្មោហាត្តំ
វុត្តំ។ វេរំ នវនីតម្យិ។

សង្គិចការកំ បរិភូតញ្ញតញ្ញានិក សង្គិច កត្វា និទហិត្វា បរិភូតញ្ញតញ្ញានិ។
កថា? ចាឡិយា អាគតសប្បិអាធិសុ សប្បិ តាវ បុរេភត្តំ បដិគ្គហិតំ
តទហុបុរេភត្តំ សាមិសម្បិ និរាមិសម្បិ បរិភូតញ្ញត្តំ វដ្តតិ, បច្ឆាភត្តតោ បដ្ឋាយ
សត្តាហំ និរាមិសំ បរិភូតញ្ញត្តំ។ សត្តាហាតិក្កមេ សេច ឯកភាជនេ ឋបិតំ,
ឯកំ និស្សគ្គិយំ។ សេច ពហុសុ វត្ថុកណ្ណោយ និស្សគ្គិយានិ, បច្ឆាភត្តំ
បដិគ្គហិតំ សត្តាហំ និរាមិសមេវ វដ្តតិ។ បុរេភត្តំ វា បច្ឆាភត្តំ វា ឧគ្គហិតកំ
កត្វា និក្ខត្តំ អន្តោហារិត្តំ ន វដ្តតិ; អព្ពញ្ញនាធិសុ ឧបនេតព្ពំ។
សត្តាហាតិក្កមេបិ អនាបត្តិ, អនន្តោហារណីយតំ អាបន្នត្តា។
“បដិសាយនីយានី”តិ ហិ វុត្តំ។ សេច អនុបសម្បន្នោ បុរេភត្តំ
បដិគ្គហិតនវនីតេន សប្បិ កត្វា ទេតិ, បុរេភត្តំ សាមិសំ វដ្តតិ។ សេច សយំ
ករោតិ, សត្តាហម្បិ និរាមិសមេវ វដ្តតិ។ បច្ឆាភត្តំ បដិគ្គហិតនវនីតេន បន
យេន កេនចិ កតសប្បិ សត្តាហម្បិ និរាមិសមេវ វដ្តតិ។ ឧគ្គហិតកេន កតេ
បុព្វេ វុត្តសុទ្ធសប្បិនយេនេវ វិនិច្ឆយោ វេទិតព្ពោ។

បុរេភត្តំ បដិគ្គហិតឌីវេន វា ទដិណា វា កតសប្បិ អនុបសម្បន្នេន កតំ
សាមិសម្បិ តទហុបុរេភត្តំ វដ្តតិ។ សយំកតំ និរាមិសមេវ វដ្តតិ។ នវនីតំ
តាបេន្តស្ស ហិ សាមំចាកោ ន ហោតិ, សាមំបក្កេន បនតេន សទ្ធិ អាមិសំ ន
វដ្តតិ។ បច្ឆាភត្តតោ បដ្ឋាយ ច ន វដ្តតិយេវ។ សត្តាហាតិក្កមេបិ អនាបត្តិ,
សវត្ថុកស្ស បដិគ្គហិតត្តា, “តានិ បដិគ្គហិត្វា”តិ ហិ វុត្តំ។ បច្ឆាភត្តំ
បដិគ្គហិតេហិ កតំ បន អព្ពញ្ញនាធិសុ ឧបនេតព្ពំ។ បុរេភត្តម្បិ ច
ឧគ្គហិតកេហិ កតំ ឧភយេសម្បិ សត្តាហាតិក្កមេ អនាបត្តិ។ ឯសេវ នយោ
អកប្បិយមំសសប្បិម្ពិ។ អយំ បនវិសេសោ - យត្ថ ចាឡិយំ អាគតសប្បិ
និស្សគ្គិយំ, តត្ថ ឥមិនា ទុក្ខជំ។ អន្ធកដ្ឋកថាយំ ការណាបតិរូបកំ វត្វា

មនុស្សសប្បី ច ជនីតញា បដិក្ខត្តំ, តំ ធុប្បដិក្ខត្តំ, សព្វអដ្ឋកថាសុ
អនុញ្ញាតត្ថា។ បរតោ ចស្សវិនិច្ឆយោបិ អាគម្មិស្សតិ។

ចាឡិយំ អាគតំ នវនីតម្បី បុរេភត្តំ បដិក្ខហិតំ តទហុបុរេភត្តំ សាមិសម្បី
វដ្តតិ, បច្ឆាភត្តតោ បដ្ឋាយ និរាមិសមេវ។ សត្តាហាតិក្កមេ នាណភាជនេសុ
ឋបិតេ ភាជនគណនាយ ឯកភាជនេបិ អមិស្សេត្វា បិណ្ឌាបិណ្ឌាវសេន ឋបិតេ
បិណ្ឌាគណនាយ និស្សគ្គិយានិ។ បច្ឆាភត្តំ បដិក្ខហិតំ សប្បីនយេនេវ វេទិតព្ពំ។
ឯត្ថ បន ទទិគុឡិកាយោបិ តក្កពិន្ធុនិបិ ហោន្តិ, តស្មា តំ ឆោតំ វដ្តតីតិ
ឧបឡត្ថេរា អាហំសុ។ មហាសីវត្ថេរា បន “ភគវតា អនុញ្ញាតកាលតោ
បដ្ឋាយ តក្កតោ ឧទ្ធទដមត្តមេវ ខាទីសូ” តិ អាហា។ តស្មា នវនីតំ បរិភុញ្ញន្តេន
ឆោវិត្វា ទទិតក្កមក្ខិកាកិបិល្លិកាទិនិ អបនេត្វា បរិភុញ្ញិតព្ពំ។ បចិត្វា សប្បី
កត្វា បរិភុញ្ញិតុកាមេន អឆោតម្បី បចិត្តំ វដ្តតិ។ យំ តត្ថ ទទិតតំ វា តក្កកតំ
វា តំ ខយំ គមិស្សតិ, ឯត្តាវតា ហិ សវត្ថុកបដិក្ខហិតំ នាម ន ហោតីតិ
អយមេត្ថ អធិប្បាយោ។ អាមិសេន សទ្ធិ បក្កត្តា បន តស្មីម្បី កុក្កច្ឆាយន្តិ
កុក្កច្ឆកា។ ឥនានិ ឧគ្គហេត្វា ឋបិតនវនីតេ ច បុរេភត្តំ ទ័រទទិនិ បដិក្ខហេត្វា
កតនវនីតេ ច បច្ឆាភត្តំ តានិ បដិក្ខហេត្វា កតនវនីតេ ច ឧគ្គហិតេហិ
កតនវនីតេ ច អកប្បិយមំសនវនីតេ ច សព្ពោ
អាបត្តានាបត្តិបរិភោគាបរិភោគនយោ សប្បីម្បី វត្ថុក្កមេនេវ គហោតព្ពោ។

តេលភិក្ខាយ បរិដ្ឋានំ បន ភិក្ខុនំ តត្ថេវ សប្បីម្បី នវនីតម្បី បក្កតេលម្បី
អបក្កតេលម្បី អាកិវន្តិ, តត្ថ តក្កទទិតពិន្ធុនិបិ ភត្តសិគ្គានិបិ តណ្ហាលកណាបិ
មក្ខិកាធយោបិ ហោន្តិ។ អាទិច្ចចាកំ កត្វា បរិស្សវេត្វា គហិតំ
សត្តាហាកាលំកំ ហោតិ, បដិក្ខហេត្វា ឋបិតភេសន្នេហិ សទ្ធិ បចិត្វា
នត្ថចានម្បី កាតុំ វដ្តតិ។ សចេ វទ្ធីលិសមយេ លន្និ សាមណោរោ យថា តត្ថ

បតិភតណ្ណាលកណ្ណាធម្មោ ន បច្ឆន្តិ, ឯវំ សាមិសចាកំ មោចេន្តោ អគ្គិម្ហិ
វិលីយាបេត្វា បរិស្សវេត្វា បុន បច្ឆិច្ឆា ទេតិ, បុរិមនយេនេវ សត្តាហំ វដ្តតិ។

តេលេសុ តិលតេលំ តាវ បុរេភត្តំ បដិគ្គហិតំ បុរេភត្តំ សាមិសម្មិ វដ្តតិ,
បច្ឆាភត្តតោ បដ្ឋាយ និរាមិសមេវ។ សត្តាហាតិក្កមេ បនស្ស
ភាជនកណ្ណាធម្មោ និស្សគ្គិយភារោ វេទិតញ្ចោ។ បច្ឆាភត្តំ បដិគ្គហិតំ សត្តាហំ
និរាមិសមេវ វដ្តតិ។ ឧគ្គហិតកំ កត្វា និក្ខត្តំ អន្លោហារិតុំ ន វដ្តតិ,
សីសមក្ខនាធិសុ ឧបនេតព្វំ, សត្តាហាតិក្កមេបិ អនាបត្តិ។ បុរេភត្តំ តិលេ
បដិគ្គហេត្វា កតតេលំ បុរេភត្តំ សាមិសម្មិ វដ្តតិ, បច្ឆាភត្តតោ បដ្ឋាយ
អនន្លោហារណីយំ ហោតិ, សីសមក្ខនាធិសុ ឧបនេតព្វំ, សត្តាហាតិក្កមេបិ
អនាបត្តិ។ បច្ឆាភត្តំ តិលេ បដិគ្គហេត្វា កតតេលំ អនន្លោហារណីយមេវ,
សវត្ថុកបដិគ្គហិតត្តា, សត្តាហាតិក្កមេបិ អនាបត្តិ, សីសមក្ខនាធិសុ
ឧបនេតព្វំ។ បុរេភត្តំ វា បច្ឆាភត្តំ វា ឧគ្គហិតកតិលេហិ កតតេលេបិ ឯសេវ
នយោ។

បុរេភត្តំ បដិគ្គហិតកតិលេ ភដ្ឋិច្ឆា វា តិលេបិដ្ឋំ វា សេទេត្វា ឧល្លោកនកេន
វា តេមេត្វា កតតេលំ សេ អនុបសម្មន្នេន កតំ បុរេភត្តំ សាមិសម្មិ វដ្តតិ។
អត្តនា កតតេលំ បន និព្វជ្ជិតត្តា បុរេភត្តំ និរាមិសមេវ វដ្តតិ។ សាមំបក្កត្តា
សាមិសំ ន វដ្តតិ, សវត្ថុកបដិគ្គហិតត្តា បន បច្ឆាភត្តតោ បដ្ឋាយ ឧកយម្មិ
អនន្លោហារណីយំ, សីសមក្ខនាធិសុ ឧបនេតព្វំ, សត្តាហាតិក្កមេបិ អនាបត្តិ។
យទិ បន អម្បំ ឧល្លោកកំ ហោតិ អព្ពក្កិរណាមត្តំ, អញ្ចោហារិកំ ហោតិ,
សាមចាកកណ្ណានំ ន គច្ឆតិ។ សាសបតេលាធិសុបិ អវត្ថុកបដិគ្គហិតេសុ
អវត្ថុកតិលតេលេ វុត្តសទិសោវ វិនិច្ឆយោ។

សេច បន បុរេភត្តំ បដិគ្គហិតានំ សាសនាទីនំ ចុណ្ហាហិ អាទិច្ចតាកេន
សក្កា តេលំ កាតុំ, តំ បុរេភត្តំ សាមិសម្បី វដ្តតិ, បច្ឆាភត្តតោ បដ្ឋាយ
និរាមិសមេវ, សត្តាហាតិក្កមេ និស្សគ្គិយំ។ យស្មា បន
សាសបមដុកចុណ្ហាទីនិ សេទេត្វា វរណ្ណាកដ្ឋិនិ ច ភដ្ឋិត្វា វរ តេលំ ករោត្តិ,
តស្មា តេសំ តេលំ អនុបសម្បន្នេហិ កតំ បុរេភត្តំ សាមិសម្បី វដ្តតិ។ វត្ថុនំ
យាវជីវិកត្តា បន សវត្ថុកបដិគ្គហណោ ទោសោ នត្ថិតិ។ អត្ថនា កតំ សត្តាហំ
និរាមិសបរិភោគេនេវ បរិភូត្យតត្ថំ។ ឧគ្គហិតកេហិ កតំ អនុជ្ឈេហារណីយំ
ពាហិរបរិភោគេ វដ្តតិ, សត្តាហាតិក្កមេបិ អនាបត្តិ។

តេលករណត្ថាយ សាសបមដុកវរណ្ណាកដ្ឋិនិ វា បដិគ្គហេត្វា កតំ តេលំ
សត្តាហាកាលិកំ។ ទុតិយទិវសេ កតំ ឆាហំ វដ្តតិ។ តតិយទិវសេ កតំ
បញ្ចាហំ វដ្តតិ។ ចតុត្ថ-បញ្ចម-ធម្មសត្តាមទិវសេ កតំ តទហេវ វដ្តតិ។ សេច
យាវ អរុណាស្ស ឧគ្គមនា តិដ្ឋតិ, និស្សគ្គិយំ។ អដ្ឋមេ ទិវសេ កតំ
អនុជ្ឈេហារណីយំ។ អនិស្សគ្គិយត្តា បន ពាហិរបរិភោគេ វដ្តតិ។ សេចបិ ន
ករោតិ, តេលត្ថាយ គហិតសាសនាទីនំ សត្តាហាតិក្កមនេ ទុក្កដមេវ។
ចាឡិយំ បន អនាគតានិ អញ្ញានិបិ
នាឡិកេរនិម្ពកោសម្ពកករមន្តអតសីអាទីនំ តេលានិ អត្ថិ, តានិ បដិគ្គហេត្វា
សត្តាហំ អតិក្កាមយតោ ទុក្កដំ ហោតិ។ អយមេតេសុ វិសេសោ។ សេសំ
យាវកាលិកវត្ថុំ យាវជីវិកវត្ថុញ សល្លកេត្វា
សាមីចាកសវត្ថុកបុរេភត្តបច្ឆាភត្តបដិគ្គហិតឧគ្គហិតកវត្ថុវិជានំ សត្ថំ
វត្ថុនយេនេវ វេទិតត្ថំ។

២២៣. វសាតេលន្តិ “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, វសានិ ភេសជ្ជានិ, អច្ឆវសំ,
មច្ឆវសំ, សុសុកាវសំ, សូករវសំ, គប្បនវស”ន្តិ (មហាវ. ២២២) វរំ

អនុញ្ញាតវសានំ តេលំ។ ឯត្ថ ច “អច្ឆវស” ឆ្លំ វចនេន វេបេត្វា មនុស្សវសំ
សព្ពេសំ អកប្បិយមំសានំ វសា អនុញ្ញាតា។ មច្ឆគ្គហឈោន ច សុសុកាបិ
គហិតា ហោន្តិ, វាឡមច្ឆត្តា បនវិសុំ វុត្ថំ។ មច្ឆាទិគ្គហឈោន ចេត្ថ សព្ពេសម្បិ
កប្បិយមំសានំ វសា អនុញ្ញាតា។ មំសេសុ ហិ ធនមនុស្ស-ហត្ថិ-អស្ស-សុន១-
អហិ-សីហ-ព្យគ្ស-ទីបិ-អច្ឆ-តវន្តានំ មំសានិ អកប្បិយានិ។ វសាសុ ឯកា
មនុស្សវសាវ។ ធិរាទីសុ អកប្បិយំ នាម នត្ថិ។

អនុបសម្បន្នេហិ កតនិព្ពដ្ឋិតវសាតេលំ បុរេភត្តំ បដិគ្គហិតំ បុរេភត្តំ
សាមិសម្បិ វដ្ឋតិ។ បច្ឆាភត្តតោ បដ្ឋាយ សត្តាហំ និរាមិសមេវ វដ្ឋតិ។ យំ បន
តត្ថ សុខុមរជសទិសំ មំសំ វា ញារុ វា អដ្ឋិ វា លោហិតំ វា ហោតិ, តំ
អព្ពោហារិកំ។ សចេ បន វសំ បដិគ្គហេត្វា សយំ ករោតិ, បុរេភត្តំ បដិគ្គហេត្វា
បចិត្វា បរិស្សាវេត្វា សត្តាហំ និរាមិសបរិភោគេន បរិភូញ្ចិតព្ពំ។
និរាមិសបរិភោគញ្ចិ សន្ធាយ ឥទំ វុត្ថំ - “កាលេ បដិគ្គហិតំ កាលេ និប្បក្កំ
កាលេ សំសដ្ឋំ តេលបរិភោគេន បរិភូញ្ចិតុ” ឆ្លំ (មហាវ. ២៦២)។ តត្រាបិ
អព្ពោហារិកំ អព្ពោហារិកមេវ។ បច្ឆាភត្តំ បន បដិគ្គហិតុំ វា កាតុំ វា ន
វដ្ឋតិយេវ។ វុត្ថញ្ចេតំ -

“វិកាលេ ចេ, ភិក្ខុវេ, បដិគ្គហិតំ វិកាលេ និប្បក្កំ វិកាលេ សំសដ្ឋំ, តំ
ចេ បរិភូញ្ចេយ្យ, អាបត្ថិ តិណ្ណំ ទុក្ខដានំ។ កាលេ ចេ, ភិក្ខុវេ, បដិគ្គហិតំ
វិកាលេ និប្បក្កំ វិកាលេ សំសដ្ឋំ, តំ ចេ បរិភូញ្ចេយ្យ, អាបត្ថិ ទិដ្ឋំ
ទុក្ខដានំ។ កាលេ ចេ, ភិក្ខុវេ, បដិគ្គហិតំ កាលេ និប្បក្កំ វិកាលេ សំសដ្ឋំ,
តំ ចេ បរិភូញ្ចេយ្យ, អាបត្ថិ ទុក្ខជស្ស។ កាលេ ចេ, ភិក្ខុវេ, បដិគ្គហិតំ
កាលេ និប្បក្កំ កាលេ សំសដ្ឋំ, តំ ចេ បរិភូញ្ចេយ្យ, អនាបត្តិ” តិ។

ឧបតិស្សត្ថវំ បន អន្តេវាសិកា បុច្ឆិសុ - “ភន្តេ, សប្បិវន្តីតវសានិ ឯកតោ
បច្ឆិទ្វា និព្ពន្ធិតានិ វដ្តន្តិ, ន វដ្តន្តិ” តិ? “ន វដ្តន្តិ, អារុសោ” តិ។ ថេរោ កិរេត្ត
បក្កតេលកសដេវិយ កុក្កុច្ឆាយតិ។ តតោ នំ ឧត្តរិ បុច្ឆិសុ - “ភន្តេ, នវន្តេត
ធនិគុដ្ឋិកា វា តក្កតិទ្ធុ វា ហោតិ, ឯតំ វដ្តន្តិ” តិ? “ឯតម្បិ, អារុសោ, ន វដ្តន្តិ” តិ។
តតោ នំ អាហំសុ - “ភន្តេ, ឯកតោ បច្ឆិទ្វា សំសជ្ជានិ តេជវន្តានិ ហោន្តិ, រោគំ
និគ្គណ្ហាន្តិ” តិ? “សាធារុសោ” តិ ថេរោ សម្បជិដ្ឋិ។

មហាសុមត្ថេរោ បនាហា - “កប្បិយមំសវសា សាមិសបរិភោគេ វដ្តន្តិ,
ឥតរា និរាមិសបរិភោគេ វដ្តន្តិ” តិ។ មហាបទុមត្ថេរោ បន “ឥទំ កិ” ន្តិ
បដិក្ខិបិទ្វា “ននុ វាតាពាធិកា ភិក្ខុ បញ្ចមូលកសាវយាគុយំ
អច្ឆសូករតេលាទីនិ បក្ខិបិទ្វា យាគុំ បិវន្តិ, សា តេជុស្សនត្តា រោគំ
និគ្គណ្ហាន្តិ” តិ វទ្ធា “វដ្តន្តិ” តិ អាហា។

មធ្យនាម មក្ខិកាមធ្វតិ មធ្យកវិហិ នាម មធ្យមក្ខិកាហិ ឧទ្ទកមក្ខិកាហិ
ភមរមក្ខិកាហិ ច កតំ មធ្យ។ តំ បុរេភត្តំ បដិគ្គហិតំ បុរេភត្តំ
សាមិសបរិភោគម្បិ វដ្តន្តិ, បច្ឆាភត្តតោ បដ្ឋាយ សត្តាហំ
និរាមិសបរិភោគមេវ វដ្តន្តិ។ សត្តាហាតិក្កមេ សចេ សិលេសសទិសំ មហាមធ្យំ
ខណ្ឌំ ខណ្ឌំ កត្វា ឋបិតំ, ឥតរំ វា នាណភាជនេសុ, វត្ថុគណនាយ
និស្សគ្គិយានិ។ សចេ ឯកមេវ ខណ្ឌំ, ឯកភាជនេ វា ឥតរំ ឯកមេវ និស្សគ្គិយំ។
ឧគ្គហិតកំ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ, អរុមក្ខនាទីសុ ឧបនេតព្ពំ។ មធ្យបដលំ វា
មធ្យសិត្តកំ វា សចេ មធ្យនា អមក្ខិតំ បរិសុទ្ធិ, យាវជីវីកំ។ មធ្យមក្ខិតំ បន
មធ្យគតិកមេវ។ ចីរិកា នាម សបក្ខា ជ័យមក្ខិកា, តុម្ពលនាមិកា ច អដ្ឋិបក្ខា
កាឡមហាភមរា ហោន្តិ, តេសំ អាសយេសុ និយ្យាសសទិសំ មធ្យ ហោតិ, តំ
យាវជីវីកំ។

ជាណាតំ នាម ឧប្បម្ពា និព្វត្តន្តិ ឧប្បវសំ ឧបាទាយ អបក្កា វា អវត្ថកបក្កា វា
សព្វាបិ អវត្ថកា ឧប្បវកតិ ជាណាតន្តិ វេទិតញ្ច។ តំ ជាណាតំ បុរេភត្តំ
បដិគ្គហិតំ បុរេភត្តំ សាមិសម្មី វដ្តតិ, បច្ឆាភត្តតោ បដ្ឋាយ សត្តាហំ
និរាមិសមេវ វដ្តតិ។ សត្តាហាតិក្កមេ វត្ថុគណនាយ និស្សគ្គិយំ។ ពហូ បិណ្ឌា
ចុណ្ហាត្វា ឯកភាជនេ បក្ខិត្តា ហោន្តិ យនសន្និវេសា, ឯកមេវ និស្សគ្គិយំ។
ឧគ្គហិតកំ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ, យវជ្ជបនាធិសុ ឧបនេតព្ពំ។ បុរេភត្តំ
បដិគ្គហិតេន អបរិស្សវិតឧប្បវសេន កតជាណាតំ សចេ អនុបសម្មន្នេន កតំ,
សាមិសម្មី វដ្តតិ។ សយំកតំ និរាមិសមេវ វដ្តតិ។ បច្ឆាភត្តតោ បដ្ឋាយ បន
សវត្ថកបដិគ្គហិតត្វា អនន្ទ្រាហារណីយំ, សត្តាហាតិក្កមេបិ អនាបត្តិ។
បច្ឆាភត្តំ អបរិស្សវិតបដិគ្គហិតេន កតម្មី អនន្ទ្រាហារណីយមេវ,
សត្តាហាតិក្កមេបិ អនាបត្តិ។ ឯស នយោ ឧប្បំ បដិគ្គហេត្វា កតជាណាតេបិ។
បុរេភត្តំ បន បរិស្សវិតបដិគ្គហិតកេន កតំ សចេ អនុបសម្មន្នេន កតំ
បុរេភត្តំ សាមិសម្មី វដ្តតិ, បច្ឆាភត្តតោ បដ្ឋាយ សត្តាហំ និរាមិសមេវ។
សយំកតំ បុរេភត្តម្មី និរាមិសមេវ។ បច្ឆាភត្តំ បរិស្សវិតបដិគ្គហិតេន កតំ
បន និរាមិសមេវ សត្តាហំ វដ្តតិ។ ឧគ្គហិតកកតំ វុត្តនយមេវ។
“ឈាមឧប្បជាណាតំ វា កោដ្ឋិតឧប្បជាណាតំ វា បុរេភត្តមេវ វដ្តតិ”តិ
មហាអដ្ឋកថាយំ វុត្តំ។

មហាបច្ឆវិយំ បន “ឯតំ សវត្ថកបក្កំ វដ្តតិ, នោ វដ្តតិ”តិ បុច្ឆំ កត្វា
“ឧប្បជាណាតំ បច្ឆាភត្តំ នោវដ្តនកំ នាម នត្ថិ”តិ វុត្តំ, តំ យុត្តំ។ សីតុនកេន កតំ
មដុកបុប្ផជាណាតំ បុរេភត្តំ សាមិសំ វដ្តតិ, បច្ឆាភត្តតោ បដ្ឋាយ សត្តាហំ
និរាមិសមេវ។ សត្តាហាតិក្កមេ វត្ថុគណនាយ ធុក្កជំ។ ឱវំ បក្ខិបិត្វា កតំ
មដុកជាណាតំ យាវកាលិកំ។ ខណ្ឌាសក្ខវំ បន ឱវំ ជល្លិកំ អបនេត្វា សោធន្តិ,
តស្មា វដ្តតិ។ មដុកបុប្ផំ បន បុរេភត្តំ អល្លំ វដ្តតិ, ភដ្ឋិតម្មី វដ្តតិ។ ភដ្ឋិត្វា

តិលាធិបា មិស្សំ វា អមិស្សំ វា កត្វា កោដ្ឋិតម្បិ វដ្ឋតិ។ យទិ បន តំ គហេត្វា
មេរយត្ថាយ យោជេន្តិ, យោជិតំ ពិជតោ បដ្ឋាយ ន វដ្ឋតិ។ កទលី-ខន្ធូរ-អម្ព-
លពុជ-បនស-ចិញ្ចាធិនំ សព្វេសំ យាវកាលិកជលានំ ដាលាតំ
យាវកាលិកមេវ។ មរិចបក្កេហិ ដាលាតំ ករោន្តិ, តំ យាវជីវីកំ។

តានិ បដិគ្គហេត្វាតិ សចេបិ សញ្ញានិបិ បដិគ្គហេត្វា ឯក យដេ
អវិនិញ្ញាកានិ កត្វា និក្ខិបតិ, សត្តាហាតិក្កមេ ឯកមេវ និស្សគ្គិយំ។
វិនិកុត្តេសុ បញ្ច និស្សគ្គិយានិ។ សត្តាហំ បន អនតិក្កាមេត្វា គិលានេនបិ
អគិលានេនបិ វុត្តនយេនេវ យថាសុខំ បរិកុញ្ញិតតំ។ សត្តវិធស្តិ ឱទិស្សំ នាម -
ព្យាធិឱទិស្សំ, បុគ្គលោទិស្សំ, កាលោទិស្សំ, សមយោទិស្សំ, ទេសោទិស្សំ,
វសោទិស្សំ, ភេសដ្ឋោទិស្សន្តិ។

តត្ថ ព្យាធិឱទិស្សំ នាម - “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, អមនុស្សិកាពាដេ
អាមកមំសំ អាមកលោហិត”ន្តិ (មហាវ. ២៦៤) ឯវំ ព្យាធិ ឱទិស្ស អនុញ្ញាតំ, តំ
តេនេវ អាពាដេន អាពាធិកស្ស វដ្ឋតិ, ន អញ្ញាស្ស។ តព្វា ខោ កាលេបិ
វិកាលេបិ កប្បិយម្បិ អកប្បិយម្បិ វដ្ឋតិយេវ។

បុគ្គលោទិស្សំ នាម - “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, រោមន្តកស្ស រោមន្តនំ។ ន ច,
ភិក្ខុវេ, ពហិមុខទ្វារំ និហរិត្វា អដ្ឋោហរិតត្ថ”ន្តិ (ចូឡវ. ២៧៣) ឯវំ បុគ្គលំ
ឱទិស្ស អនុញ្ញាតំ, តំ តស្សេវ វដ្ឋតិ, ន អញ្ញាស្ស។

កាលោទិស្សំ នាម - “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, ចត្តារិ មហាវិកជានិ ធាតុំ - គូបំ,
មុត្តំ, ធារិកំ, មត្តិក”ន្តិ (មហាវ. ២៦៨) ឯវំ អហិនា ទដ្ឋកាលំ ឱទិស្ស អនុញ្ញាតំ,
តំ តស្មីយេវ កាលេ អប្បដិគ្គហិតកម្បិ វដ្ឋតិ, ន អញ្ញាស្មី។

សមយោធិស្សំ នាម - “គណកោជនេ អញ្ញាត្រ សមយា” តិអាធិនា (ចា. ២១៧) នយេន តំ តំ សមយំ ឧទ្ទិស្ស អនុញ្ញាតា អនាបត្តិយោ, តា តស្មី តស្មីយេវ សមយេ អនាបត្តិយោ ហោន្តិ, ន អញ្ញាទា។

ទេសោធិស្សំ នាម - “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, វេរូបេសុ បច្ចន្តិមេសុ ជនបទេសុ វិនយធរបញ្ចមេន គណាន ឧបសម្មទ” ត្ថិ (មហាវ. ២៥៩) វេរំ បច្ចន្តទេសេ ឧទ្ទិស្ស អនុញ្ញាតានិ ឧបសម្មទាធិនិ, តានិ តត្ថេវ វដ្ឋន្តិ, ន មជ្ឈិមទេសេ។

វសោធិស្សំ នាម - “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, វសានិ ភេសន្នាជី” តិ (មហាវ. ២៦២) វេរំ វសានាមេន អនុញ្ញាតំ, តំ វេបេត្វា មនុស្សវសំ សព្វេសំ កប្បិយាកប្បិយវសានំ តេលំ តំ តទត្តិកានំ តេលបរិភោគេន បរិភុញ្ញិតុំ វដ្ឋតិ។

ភេសន្នោធិស្សំ នាម - “អនុជាធាមិ, ភិក្ខុវេ, បញ្ច ភេសន្នាជី” តិ (មហាវ. ២៦០-២៦១) វេរំ ភេសន្នាមេន អនុញ្ញាតានិ អាហារត្ថំ ជីវិតុំ សមត្ថានិ សប្បិវរីនីតតេលមជ្ជជាណិតន្តិ។ តានិ បដិគ្គហេត្វា តទហុបុរេភត្ថំ យថាសុខំ បច្ឆាភត្តតោ បដ្ឋាយ សតិ បច្ចយេ វុត្តនយេនេវ សត្តាហំ បរិភុញ្ញិតញ្ញានិ។

២២២. សត្តាហាតិក្កន្តេ អតិក្កន្តសញ្ញិ និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយន្តិ សចេមិ សាសបមត្ថំ ហោតិ សកី វា អង្គុលិយា គហេត្វា ជីវាយ សាយនមត្ថំ និស្សន្និតព្ភមេវ, ចាចិត្តិយញ្ច ទេសេតព្ភំ។

ន កាយិកេន បរិភោគេន បរិភុញ្ញិតព្ភន្តិ កាយោ វា កាយេ អរុ វា ន មក្ខេតព្ភំ។ តេហិ មក្ខិតានិ កាសាវកត្តវយដ្ឋិឧបាហានចាទកថលី កមញ្ចបីហ្មធិនិមិ អបរិភោគានិ។ “ធាវាតចានកវាដេសុបិ ហត្ថេន គហណាដ្ឋានំ ន មក្ខេតព្ភ” ត្ថិ មហាបច្ឆរិយំ

វុត្តំ។ “កសាវេ បន បក្ខិបិទ្វា ទ្វារវាតចានកវាជានិ មក្ខេតញ្ញានី” តិ
មហាអដ្ឋកថាយំ វុត្តំ។

អនាបត្តិ អន្តោសត្តាហំ អធិដ្ឋេតីតិ សត្តាហព្ពន្ធលេ សប្បិញ្ញា តេលញ្ញា
វេសញ្ញា មុទ្ធនិតេលំ វា អព្ពញ្ញានំ វា មជ្ជំ អរុមក្ខនំ ជាណាតំ យរជ្ជបនំ អធិដ្ឋេតិ,
អនាបត្តិ។ សចេ អធិដ្ឋិតតេលំ អនធិដ្ឋិតតេលភាជនេ អាកិរិភុក្កាមោ ហោតិ,
ភាជនេ ចេ សុខុមំ ធិទ្ធិំ បរិដ្ឋំ បរិដ្ឋំ តេលំ បុរាណតេលេន អដ្ឋោត្តរីយតិ, បុន
អធិដ្ឋាតត្ថំ។ អថ មហាមុខំ ហោតិ, សហសាវ ពហុតេលំ បរិសិទ្ធា
បុរាណតេលំ អដ្ឋោត្តរតិ, បុន អធិដ្ឋានកិច្ចំ នត្ថិ។ អធិដ្ឋិតគតិកមេវ ហិ តំ
ហោតិ, ឯតេន នយេន អធិដ្ឋិតតេលភាជនេ អនធិដ្ឋិតតេលាកិរណាម្បិ
វេទិតត្ថំ។

៦២៥. វិស្សន្នេតីតិ ឯត្ថ សចេ ទិដ្ឋំ សន្តកំ ឯកេន បដិគ្គហិតំ អវិភត្តំ
ហោតិ, សត្តាហាតិក្កមេ ទិដ្ឋម្បិ អនាបត្តិ, បរិភុញ្ញាតុំ បន ន វដ្ដតិ។ សចេ យេន
បដិគ្គហិតំ, សោ ឥតវំ ភណាតិ - “អាវុសោ, ឥមំ តេលំ សត្តាហមត្តំ បរិភុញ្ញា
ត្វ” ត្ថិ។ សោ ច បរិភោគំ ន ករោតិ, កស្ស អាបត្តិ? ន កស្ស ចិបិ អាបត្តិ។ កស្មា?
យេន បដិគ្គហិតំ តេន វិស្សន្និតត្តា, ឥតវស្ស អប្បដិគ្គហិតត្តា។

វិនស្សតីតិ អបរិភោគំ ហោតិ។ ចត្តនាតិអាទីសុ យេន ចិត្តេន ភេសន្តិ
ចត្តញ្ញា វន្តញ្ញា មុត្តញ្ញា ហោតិ, តំ ចិត្តំ ចត្តំ វន្តំ មុត្តន្តិ វុច្ឆតិ។ តេន ចិត្តេន បុគ្គលោ
អនបេក្ខោតិ វុច្ឆតិ, ឯវំ អនបេក្ខោ សាមណោស្ស ទត្វាតិ អត្ថោ។ ឥទំ កស្មា
វុត្តំ? “ឯវំ អន្តោសត្តាហោ ទត្វា បច្ឆាលភិទ្វា បរិភុញ្ញាន្តស្ស
អនាបត្តិទស្សនត្ថ” ត្ថិ មហាសុមត្ថេរោ អាហា។ មហាបទុមត្ថេរោ បនាហា -
“នយិទំ យាចិតត្ថំ, អន្តោសត្តាហោ ទិដ្ឋស្ស ហិ បុន បរិភោគេ អាបត្តិយេវ នត្ថិ។
សត្តាហាតិក្កន្តស្ស បន បរិភោគេ អនាបត្តិទស្សនត្ថមិទំ វុត្ត” ត្ថិ។ តស្មា ឯវំ

ទិន្នំ ភេសជ្ជៈ សុច សាមណោរោ អភិសង្ករិទ្ធា វា អនភិសង្ករិទ្ធា វា តស្ស ភិក្ខុនោ
នត្ថកម្មតំ ធនេយ្យ, គហេទ្វា នត្ថកម្មំ កាតព្វំ។ សុច ពាលោ ហោតិ, ធាតុំ ន
ជាតាតិ, អញ្ញេន ភិក្ខុនា វត្ថុញ្ញោ - “អត្ថិ តេ, សាមណោរ, តេល” ឆ្លំ “អាម, ភន្តេ,
អត្ថិ” តិ។ “អាហារ, ថេរស្ស ភេសជ្ជៈ ករិស្សាមា” តិ។ ឯវម្មី វដ្តតិ។ សេសំ
ឧត្តានត្ថមេវ។

កថិនសមុជ្ឈានំ, អកិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណាត្តិវដ្តំ,
កាយកម្មវចីកម្មំ,

តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

ភេសជ្ជៈសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. វស្សិកសាដិកសិក្ខាបទវណ្ណានា

២២៦. តេន សមយេនាតិ វស្សិកសាដិកសិក្ខាបទំ។ តត្ថ វស្សិកសាដិកា
អនុញ្ញាតាតិ បីវក្ខន្ធកេវិសាខាវត្ថុស្មី (មហាវ. ៣៤៩ អាទយោ) អនុញ្ញាតា។
បដិកច្ឆេវាតិ បុរេយេវ។

២២៧. មាសោ សេសោ គិម្ពានន្តិ ចតុន្នំ គិម្ពមាសានំ ឯកោ បដិមមាសោ
សេសោ។ កត្វាតិ សិព្ពនរជនកប្បបរិយោសានេន និដ្ឋបេត្វា។ ករោន្តេន ច
ឯកមេវ កត្វា សមយេ អធិដ្ឋាតព្វំ, ទ្វេ អធិដ្ឋាតុំ ន វដ្តន្តិ។

អតិវេកមាសេ សេសេ គិម្ពានេតិ គិម្ពាននាមកេ អតិវេកមាសេ សេសេ។

អតិវេកទូមាសេ សេសេ គិម្ពានេ កត្វា និវាសេតីតិ ឯត្ថ បន ឋត្វា
វស្សិកសាដិកាយ បរិយេសនក្ខេត្តំ ករណាក្ខេត្តំ និវាសនក្ខេត្តំ

អធិដ្ឋានក្ខេត្តន្តំ ចតុត្ថំ ខេត្តំ, កុដ្ឋិសមយោ បិដ្ឋិសមយោតិ ធុរិយោ សមយោ,
បិដ្ឋិសមយចតុក្កំ កុដ្ឋិសមយចតុក្កន្តំ ទ្វេ ចតុក្កានិ ច វេទិតញ្ចានិ។

តត្ថ ជេដ្ឋមូលបុណ្ណាមាសិយា បច្ឆិមថាជិបទទិវសតោ បដ្ឋាយ យាវ
កាឡបក្កុចោសថា, អយមេកោ អទ្ធមាសោ បរិយេសនក្ខេត្តញ្ចោវ
ករណក្ខេត្តញ្ចា។ ឯតស្មិញ្ញា អន្តរេ វស្សិកសាជិកំ អលទ្ធិ បរិយេសិតុំ លទ្ធិ
កាតុញ្ច វដ្ដតិ, និវាសេតុំ អធិដ្ឋាតុញ្ច ន វដ្ដតិ។ កាឡបក្កុចោសថស្ស
បច្ឆិមថាជិបទទិវសតោ បដ្ឋាយ យាវ អាសាឡិបុណ្ណាមា, អយមេកោ
អទ្ធមាសោ បរិយេសនករណានិវាសនានំ តិណ្ណាម្បិ ខេត្តំ។ ឯតស្មិញ្ញា អន្តរេ
បរិយេសិតុំ កាតុំ និវាសេតុញ្ច វដ្ដតិ, អធិដ្ឋាតុយេវ ន វដ្ដតិ។
អាសាឡិបុណ្ណាមាសិយា បច្ឆិមថាជិបទទិវសតោ បដ្ឋាយ យាវ កត្តិកបុណ្ណាមា,
ឥមេ ចត្តារោ មាសា បរិយេសនករណានិវាសនាធិដ្ឋានានំ ចតុត្ថំ ខេត្តំ។
ឯតស្មិញ្ញា អន្តរេ អលទ្ធិ បរិយេសិតុំ លទ្ធិ កាតុំ និវាសេតុំ អធិដ្ឋាតុញ្ច វដ្ដតិ។
ឥទំ តាវ ចតុត្ថំ ខេត្តំ វេទិតញ្ចំ។

កត្តិកបុណ្ណាមាសិយា បន បច្ឆិមថាជិបទទិវសតោ បដ្ឋាយ យាវ
ជេដ្ឋមូលបុណ្ណាមា, ឥមេ សត្ត មាសា បិដ្ឋិសមយោ នាម។ ឯតស្មិញ្ញា អន្តរេ
“កាលោ វស្សិកសាជិកាយា” តិអាទិនា នយេន សតុប្បាទំ កត្វា
អញ្ញាតកអប្បវារិតដ្ឋានតោ វស្សិកសាជិកជីវំ ជិច្ឆាទេន្តស្ស ឥមិនា
សិក្ខាបទេន និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ។ “ទេថ មេ វស្សិកសាជិកជីវំ” តិអាទិនា
នយេន វិញ្ញត្តិ កត្វា ជិច្ឆាទេន្តស្ស អញ្ញាតកវិញ្ញត្តិសិក្ខាបទេន និស្សគ្គិយំ
ចាចិត្តិយំ។ វុត្តនយេនេវ សតុប្បាទំ កត្វា ញាតកបវារិតដ្ឋានតោ
ជិច្ឆាទេន្តស្ស ឥមិនាវ សិក្ខាបទេន និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ។ វិញ្ញត្តិ កត្វា
ជិច្ឆាទេន្តស្ស អញ្ញាតកវិញ្ញត្តិសិក្ខាបទេន អនាបត្តិ។ វុត្តញ្ញេតំ បរិវារេ -

“មាតរំ ចីរំ យាថេ, នោ ច សង្ឃេ បរិណាតំ;
កេនស្ស ហោតិ អាបត្តិ, អនាបត្តិ ច ញាតកេ;
បញ្ញា មេសា កុសលេហិ ចិន្តិតា”តិ។ (បរិ. ៤៨០);

អយញ្ញា បញ្ញា ឥមមត្តំ សន្ធាយ វុត្តាតិ។ ឯវំ ចិន្តិសមយចតុក្កំ វេទិតត្ថំ។

ជេដ្ឋមូលបុណ្ណាមាសិយា បន បច្ឆិមទាជិបទទិវសតោ បដ្ឋាយ យាវ
កត្តិកបុណ្ណាមា, ឥមេ បញ្ច មាសា កុច្ឆិសមយោ នាម។ ឯតស្មិញ្ញា អន្តរេ
វុត្តនយេន សតុប្បាទំ កត្វា អញ្ញាតកអប្បវារិតដ្ឋានតោ វស្សិកសាជិកចីរំ
និច្ឆានេន្តស្ស វុត្តភេទេ ទុក្កជំ។ យេ មនុស្សា បុព្វេបិ វស្សិកសាជិកចីរំ ទេន្តិ,
ឥមេ បន សចេបិ អត្តនោ អញ្ញាតកអប្បវារិតា ហោន្តិ, វុត្តភេទោ នត្តិ, តេសុ
សតុប្បាទករណស្ស អនុញ្ញាតត្តា។ វិញ្ញតី កត្វា និច្ឆានេន្តស្ស
អញ្ញាតកវិញ្ញត្តិសិក្ខាបទេន និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ។ ឥទំ បន បកតិយា
វស្សិកសាជិកនាយកេសុបិ ហោតិយេវ។ វុត្តនយេនេវ សតុប្បាទំ កត្វា
ញាតកបវារិតដ្ឋានតោ និច្ឆានេន្តស្ស ឥមិនា សិក្ខាបទេន អនាបត្តិ។ វិញ្ញត្តិ
កត្វា និច្ឆានេន្តស្ស អញ្ញាតកវិញ្ញត្តិសិក្ខាបទេន អនាបត្តិ។ “ន វុត្តញ្ញា ទេថ
មេ”តិ ឥទញ្ញា បរិយេសនកាលេ អញ្ញាតកអប្បវារិតេយេវ សន្ធាយ វុត្តំ។ ឯវំ
កុច្ឆិសមយចតុក្កំ វេទិតត្ថំ។

នគ្គោ កាយំ ឱវស្សាបេតិ, អាបត្តិ ទុក្កជស្សាតិ ឯត្ថ
ឧទកដុសិតគណនាយ អកត្វា ម្ហានបរិយោសានវសេន បយោគេ បយោគេ
ទុក្កជេន ការេតញ្ញោ។ សោ ច ខោវិវដ្ត្តេណ អាភាសតោ បតិទឧទកេនេវ
ម្ហាយញ្ញោ។ ម្ហានកោដ្ឋកវាបិអាទីសុ យដេហិ អាសិត្តឧទកេន វា ម្ហាយន្តស្ស
អនាបត្តិ។

វស្សុំ ឧក្ខន្ធិយតីតិ ឯត្ថ សេច កតបរិយេសិតាយ វស្សុំកសាដិកាយ
គិម្ហានំ បច្ឆិម មាសំ ខេបេត្វា បុន វស្សានស្ស បឋមមាសំ ឧក្ខន្ធិត្វា គិម្ហានំ
បច្ឆិមមាសមេវ ករោន្តិ, វស្សុំកសាដិកា ឆោវិត្វា និក្ខិបិតញ្ចា។ អនិដ្ឋិតា
អវិកប្បិតា ទ្វេ មាសេ បរិហារំ លភតិ, វស្សុំបនាយិ កទិវសេ អនិដ្ឋិតញ្ចា។
សេច សតិសម្មាសេន វា អប្បហោនកកាវេន វា អកតា ហោតិ, តេ ច ទ្វេ
មាសេ វស្សានស្ស ច ចាតុមាសន្តិ ធម៌ មាសេ បរិហារំ លភតិ។ សេច បន
កត្តិកមាសេ កមិនំ អត្ថវិយតិ, អបរេបិ ចត្តារោ មាសេ លភតិ, ឯវំ ទស មាសា
ហោន្តិ។ តតោ បរម្មិ សតិយា បច្ឆាសាយ មូលជីវំ កត្វា ឋបេន្តស្ស
ឯកមាសន្តិ ឯវំ ឯកាទស មាសេ បរិហារំ លភតិ។ សេច បន
ឯកាហធិហាទិវសេន យាវ ទសាហាណាគតាយ វស្សុំបនាយិ កាយ
អន្តោវស្សេ វា លទ្ធា ចេវ និដ្ឋិតា ច, កទា អនិដ្ឋិតញ្ចាតិ ឯតំ អដ្ឋកថាសុ ន
វិចារិតំ។ លទ្ធិវសតោ បដ្ឋាយ អន្តោទសាហោ និដ្ឋិតា បន តស្មីយេវ
អន្តោទសាហោ អនិដ្ឋិតញ្ចា។ ទសាហាតិ ក្កមេ និដ្ឋិតា តទហោវ អនិដ្ឋិតញ្ចា។
ទសាហោ អប្បហោន្តេ ជីវំ កាលំ នាតិ ក្កមេតញ្ចាតិ អយំ នោ អត្ថនោមតិ។
កស្មា? “អនុជាតាមិ, ភិក្ខុវេ, តិចីវំ អនិដ្ឋិតុំ ន វិកប្បេតុ; វស្សុំកសាដិកំ
វស្សានំ ចាតុមាសំ អនិដ្ឋិតុំ, តតោ បរិវិកប្បេតុ”ន្តិ (មហាវ. ៣៥៨) ហិ វុត្តំ។
តស្មា វស្សុំបនាយិ កតោ បុព្វេ ទសាហាតិ ក្កមេបិ អនាបត្តិ។ “ទសាហាបរមំ
អតិរេកជីវំ ឆាវេតត្ថ”ន្តិ (ចារា. ៤៦២) ច វុត្តំ។ តស្មា ឯកាហធិហាទិវសេន
យាវ ទសាហាណាគតាយ វស្សុំបនាយិ កាយ អន្តោវស្សេ វា លទ្ធា ចេវ និដ្ឋិតា ច
វុត្តនយេនេវ អន្តោទសាហោ វា តទហុ វា អនិដ្ឋិតញ្ចា, ទសាហោ អប្បហោន្តេ
ជីវំ កាលំ នាតិ ក្កមេតញ្ចា។

តត្ថ សិយា “វស្សានំ ចាតុមាសំ អនិដ្ឋិតុំ”ន្តិ វេនតោ “ចាតុមាសត្ថន្តេវ
យទា វា តទា វា អនិដ្ឋិតុំ វុត្តតិ”តិ។ យទិ ឯវំ, “កណ្ណុប្បជិច្ឆាទី យាវ អាពាធា

អធិដ្ឋាតុ"ន្តិ វុត្ថំ សាមិ, ច ទសាហំ អតិក្កាមេតព្ពា សិយា។ ឯវព្ពា សតិ
“ទសាហាបរមំ អតិរេកជីវំ ធារេតព្ព”ន្តិ ឥទំ វិរុដ្ឋតិ។ តស្មា យថាវុត្ថមេវ
គហេតព្ពំ, អញ្ចំ វា អចលំ ការណំ លភិត្វា ធម្មេតព្ពំ។ អបិច កុរុន្តិយម្បិ
និស្សគ្គិយាវសានេ វុត្ថំ - “កតា អធិដ្ឋាតព្ពា? លទ្ធិទិវសតោ បដ្ឋាយ
អន្តោទសាហេ និដ្ឋិតា បន តស្មីយេវ អន្តោទសាហេ អធិដ្ឋាតព្ពា។ យទិ
នប្បហោតិ យាវ កត្តិកបុណ្ណាមា បរិហារំ លភតី”តិ។

៦៣០. អច្ឆិន្ទចីវរស្សាតិ ឯតំ វស្សិកសាជិកមេវ សន្ទាយ វុត្ថំ។ តេសញ្ញា
នគ្គានំ កាយោវស្សបនេ អនាបត្តិ។ ឯត្ថ ច មហាគ្យវស្សិកសាជិកំ និវាសេត្វា
ន្ទាយន្តស្ស ចារុបទ្ធកោ អាបនា នាម។ សេសមេត្ថ ឧត្តានមេវ។

ធនមុដ្ឋានំ, កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណាត្តិវដ្ឋំ,
កាយកម្មវចីកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

វស្សិកសាជិកសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. ចីវរអច្ឆិន្ទនសិក្ខាបទវណ្ណានា

៦៣១. តេន សមយេនាតិ ចីវរអច្ឆិន្ទនសិក្ខាបទំ។ តត្ថ យម្បិ ត្យាហន្តិ
យម្បិ តេ អហំ។ សោ កិរ “មម បត្ថចីវរឧបាហានបច្ចត្ថរណានិ វហន្តោ មយា
សទ្ធិ ចារិកំ បក្កមិស្សតី”តិ អនាសិ។ តេនេវមាហា។ អច្ឆិន្ទតិ ពលក្ការេន
អគ្គហេសិ, សកសញ្ញាយ គហិតត្តា បនស្ស ចារាជិកំ នត្តិ, កិលមេត្វា
គហិតត្តា អាបត្តិ បញ្ញត្តា។

៦៣២. សយំ អច្ឆិន្ទតិ និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយន្តិ ឯកំ ចីវរំ ឯកាពន្ធានិ ច
ពហូនិ អច្ឆិន្ទតោ ឯកា អាបត្តិ។ ឯកតោ អពន្ធានិ វិសុំ វិសុំ បិតានិ ច ពហូនិ

អង្គជំនុំជម្រះ “សង្ឃដ៏ អាហារ, ឧត្តរាសន្ត្រី អាហារ” តិ ឯវំ អាហារាបយតោ ច
វត្ថុគណនាយ អាបត្តិយោ។ “មយា ទិន្នានិ សញ្ញានិ អាហារ” តិ វនតោបិ
ឯកវចនេនេវ សម្ពហុលា អាបត្តិយោ។

អញ្ញំ អាណាបេតិ អាបត្តិ ទុក្ខជស្សាតិ “ចីវរំ គណ្ណា” តិ អាណាបេតិ, ឯកំ
ទុក្ខជំ។ អាណាត្ថោ ពហុនិ គណ្ណាតិ, ឯកំ ចាចិត្តិយំ “សង្ឃដ៏ គណ្ណា, ឧត្តរាសន្ត្រី
គណ្ណា” តិ វនតោ វាចាយ វាចាយ ទុក្ខជំ។ “មយា ទិន្នានិ សញ្ញានិ គណ្ណា” តិ
វនតោ ឯកវាចាយ សម្ពហុលា អាបត្តិយោ។

២៣៤. អញ្ញំ បរិក្ការន្តិវិកប្បនុបកបដ្ឋមចីវរំ វេបេត្វា យំ កិញ្ចំ អន្តមសោ
សូចិម្បិ។ វេបេត្វា វេបិសូចិសុបិ វត្ថុគណនាយ ទុក្ខជាតិ។ សិចិលវេបិតាសុ
ឯវំ។ កាឡ្យំ កត្វា ពទ្ធាសុ បន ឯកមេវ ទុក្ខជន្តិ មហាបច្ឆិយំ វុត្ថំ។ សូចិយវេ
បក្ខិត្តាសុបិ ឯសេវ នយោ។ ចរិកាយ បក្ខិបិក្វា សិចិលពទ្ធ កាឡ្យពទ្ធាសុ
តិកដុកាធិសុ ភេសន្នេសុបិ ឯសេវ នយោ។

២៣៥. សោ វា ទេតិ តិ “ភន្តេ, តុម្ពា កំយេវ ឥទំ សារុប្ប” ន្តិ ឯវំ វា ទេតិ, អថ វា
បន “អាវុសោ, មយំ តុម្ពំ វត្ថុបដិបត្តិ ករិស្សតិ, អម្ពា កំ សន្តិកេ ឧបជ្ឈំ
គណ្ហាស្សតិ, ធម្មំ បរិយាបុណ្ហាស្សតិ” តិ ចីវរំ អនម្ព, សោ ទានិ ត្វំ ន វត្ថំ ករោសិ,
ន ឧបជ្ឈំ គណ្ហាសិ, ន ធម្មំ បរិយាបុណាសិ” តិ ឯវំ មាធិនិ វុត្ថោ “ភន្តេ, ចីវរត្ថាយ
មញ្ញោ ភណាថ, ឥទំ វោ ចីវរ” ន្តិ ទេតិ, ឯវម្បិ សោ វា ទេតិ។ ទិសាបក្កន្តំ វា បន
ទហរំ “និវត្តេថ ន” ន្តិ ភណាតិ, សោ ន និវត្តតិ។ ចីវរំ គហេត្វា វុទ្ធាតិ, ឯវំ ចេ
និវត្តតិ, សាធុ។ សចេ “បត្តចីវរត្ថាយ មញ្ញោ តុម្ពេ ភណាថ, គណ្ហាថ ន” ន្តិ ទេតិ។
ឯវម្បិ សោ វា ទេតិ, វិព្ពន្តំ វា ទិស្វា “មយំ តុម្ពំ វត្ថំ ករិស្សតិ” តិ បត្តចីវរំ អនម្ព,
សោ ទានិ ត្វំ វិព្ពមិត្វា ចរសិ” តិ វនតិ។ ឥតរោ “គណ្ហាថ តុម្ពា កំ បត្តចីវរ” ន្តិ ទេតិ,
ឯវម្បិ សោ វា ទេតិ។ “មម សន្តិកេ ឧបជ្ឈំ គណ្ហាន្តស្សេវ ទេមិ, អញ្ញត្ថ

គណ្ណាធុស្សន ទេមី។ វត្ថុ ករោធុស្សន ទេមី, អករោធុស្សន ទេមី, ធម៌
បរិយាបុណ្ណាធុស្សន ទេមី, អបរិយាបុណ្ណាធុស្សន ទេមី, អវិព្ពមធុស្សន ទេមី,
វិព្ពមធុស្សន ទេមី” តិ ឯវំ បន ធាតុ ន វដ្តតិ, ទទតោ ទុក្ខជំ។ អាហារាបេតុំ បន
វដ្តតិ។ បដិច្ចា ទិន្នំ អច្ឆិទ្ធិច្ចា គណ្ណាធុ ករោធុស្សន កាវេតញោ។ សេសមេត្ត
ឧត្តានមេវាតិ។

តិសមុដ្ឋានំ - កាយចិត្តតោ វាចាចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ,
កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវដ្តំ, កាយកម្មវចកម្មំ, អកុសលចិត្តំ,
ទុក្ខវេទនន្តិ។

ដ៏វអច្ឆិទ្ធនសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. សុត្តវិញ្ញត្តិសិក្ខាបទវណ្ណានា

៦៣៦. តេន សមយេនាតិ សុត្តវិញ្ញត្តិសិក្ខាបទំ។ តត្ថ ខោមន្តិ
ខោមវាកេហិ កតសុត្តំ។ កប្បាសិកន្តិ កប្បាសតោ និព្ពត្តំ។ កោសេយ្យន្តិ
កោសិយំសូហិ កន្តិច្ចា កតសុត្តំ។ កម្ពលន្តិ ឯឡ កលោមសុត្តំ។ សាលាន្តិ
សាលាវាកសុត្តំ។ ភដ្ឋន្តិ ចាដក្កំ វាកសុត្តមេវាតិ ឯកេ។ ឯតេហិ បញ្ចហិ
មិស្សេច្ចា កតសុត្តំ បន “ភដ្ឋ”ន្តិ វេទិតព្ភំ។

វាយាបេតិ បយោគេ បយោគេ ទុក្ខជន្តិ សចេ តន្តវាយស្ស តុវវេមាធិនិ នត្ថិ,
តានិ “អរញ្ញតោ អាហរិស្សាមី” តិ វាសី វា ជវសុំ វា និសេតិ, តតោ បដ្ឋាយ យំ យំ
ឧបករណត្ថាយ វា ដ៏វវាយនត្ថាយ វា ករោតិ, សព្ពត្ត តន្តវាយស្ស បយោគេ
បយោគេ ភិក្ខុស្ស ទុក្ខជំ។ ជ័យតោវិទត្តិមត្តេ តិរិយញ្ច ហត្ថមត្តេ វិតេ
និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ។ មហាបច្ឆរិយំ បន “យាវ បរិយោសានំ វាយាបេន្តស្ស

ដលកេ ដលកេ និស្សក្តិយំ ចាចិត្តិយំ"ន្ត វុត្តំ។ តម្បី ឥនមេវ បមាណំ សន្ទាយ
វុត្តន្តិ វេទិតត្ថំ។ វិកប្បនុបកបច្ឆិមញ្ញំ ចីវរសង្ខំ កច្ឆតីតិ។

អបិចេត្ត ឯវំវិនិច្ឆយោ វេទិតត្ថោ - សុត្តំ តាវ សាមវិញ្ញាបិតំ អកប្បិយំ,
សេសំ ញាតកាធិវសេន ឧប្បន្នំ កប្បិយំ។ តន្តវាយោបិ អញ្ញាតកអប្បវារីតោ
វិញ្ញត្តិយាលោ ឆោ អកប្បិយោ, សេសោ កប្បិយោ។ តត្ថ អកប្បិយសុត្តំ
អកប្បិយតន្តវាយេន វាយាបេន្តស្ស បុព្វេ វុត្តនយេន និស្សក្តិយំ។ តេនេវ បន
កប្បិយសុត្តំ វាយាបេន្តស្ស យថា បុព្វេ និស្សក្តិយំ, ឯវំ ទុក្ខជំ។ តេនេវ កប្បិយំ
អកប្បិយញ្ច សុត្តំ វាយាបេន្តស្ស យទិ បច្ឆិមចីវរប្បមាណោ ឯកោ បរិច្ឆេទោ
សុទ្ធកប្បិយសុត្តមយោ, ឯកោ អកប្បិយសុត្តមយោតិ ឯវំ កេធារពន្ធវិយ
ចីវរំ ហោតិ, អកប្បិយសុត្តមយេ បរិច្ឆេទេ ចាចិត្តិយំ, ឥតវស្មី តថេវ ទុក្ខជំ។
យទិ តតោ ឧបរិច្ឆេទា ហោន្តិ, អន្តមសោ អច្ឆិមណ្ឌលប្បមាណាបិ,
សត្តបរិច្ឆេទេសុ បរិច្ឆេទកណាឆាយ ទុក្ខជំ។ អថ ឯកន្តរិកេន វា សុត្តេន
ធិយតោ វា កប្បិយំ តិរិយំ អកប្បិយំ កត្វាវីតំ ហោតិ, ដលកេ ដលកេ
ទុក្ខជំ។ កប្បិយតន្តវាយេនបិ អកប្បិយសុត្តំ វាយាបេន្តស្ស យថា បុព្វេ
និស្សក្តិយំ, ឯវំ ទុក្ខជំ។ តេនេវ កប្បិយញ្ច អកប្បិយញ្ច សុត្តំ វាយាបេន្តស្ស
សចេ បច្ឆិមចីវរប្បមាណា ឧនកា វា អកប្បិយសុត្តបរិច្ឆេទា ហោន្តិ, តេសុ
បរិច្ឆេទកណាឆាយ ទុក្ខជំ។ កប្បិយសុត្តបរិច្ឆេទេសុ អនាបត្តិ។ អថ
ឯកន្តរិកេន វា សុត្តេន ធិយតោ វា កប្បិយំ តិរិយំ អកប្បិយំ កត្វាវីតំ ហោតិ,
ដលកេ ដលកេ ទុក្ខជំ។

យទិ បន ទ្វេ តន្តវាយា ហោន្តិ, ឯកោ កប្បិយោ ឯកោ អកប្បិយោ, សុត្តញ្ច
អកប្បិយំ, តេ ចេ វារេនវិន្តិ, អកប្បិយតន្តវាយេនវីតេ ដលកេ ដលកេ
ចាចិត្តិយំ, ឧនតវេ ទុក្ខជំ។ ឥតវេនវីតេ ឧភយត្ថ ទុក្ខជំ។ សចេ ទ្វេបិ វេមំ

គហេត្វា ឯកតោវិនិច្ឆ័យំ, ជលកេ ជលកេ ចាចិត្តិយំ។ អថ សុត្តំ កប្បិយំ, បីវេញ
កេធារាធាធិហិ សបរិច្ឆេទំ, អកប្បិយតន្តវាយេនវីតេ បរិច្ឆេទេ បរិច្ឆេទេ
ទុក្ខំ, ឥតវេនវីតេ អនាបត្តិ។ សចេ ទ្វេបិ វេមំ គហេត្វា ឯកតោវិនិច្ឆ័យំ, ជលកេ
ជលកេ ទុក្ខំ។ អថ សុត្តម្បិ កប្បិយញ្ច អកប្បិយញ្ច, តេ ច វាវេនវិនិច្ឆ័យំ,
អកប្បិយតន្តវាយេន អកប្បិយសុត្តមយេសុ បច្ឆិមបីវេប្បមាណេសុ
បរិច្ឆេទេសុ វីតេសុ បរិច្ឆេទគណនាយ ចាចិត្តិយំ។ ឧនកតវេសុ
កប្បិយសុត្តមយេសុ ច ទុក្ខំ។ កប្បិយតន្តវាយេន អកប្បិយសុត្តមយេសុ
បមាណាយុត្តេសុ វា ឧនកេសុ វា ទុក្ខជមេវ។ កប្បិយសុត្តមយេសុ អនាបត្តិ។

អថ ឯកន្តរិកេន វា សុត្តន ធិយតោ វា អកប្បិយំ វិចិត្តិយំ កប្បិយំ កត្វា
វិនិច្ឆ័យំ, ឧភោបិ វា តេ វេមំ គហេត្វា ឯកតោវិនិច្ឆ័យំ, អបរិច្ឆេទេ បីវេ ជលកេ
ជលកេ ទុក្ខំ, សបរិច្ឆេទេ បរិច្ឆេទវសេន ទុក្ខជាតិ។ អយំ បន អត្ថោ
មហាអដ្ឋកថាយំ អចាកដោ, មហាបច្ឆិយាធិសុ ចាកដោ។ ឥធម
សត្តាការេនេវ ចាកដោ។

សចេ សុត្តម្បិ កប្បិយំ, តន្តវាយេបិ កប្បិយោ ញាតកប្បវារិតោ វា
មូលេន វា បយោជិតោ, វាយាបនបច្ចយា អនាបត្តិ។ ទសាហាតិក្កមនបច្ចយា
បន អាបត្តិ វក្កន្តេនវីកប្បនុបកប្បមាណាមត្ថេ វីតេ តន្តេ បីតំយេវ
អធិដ្ឋាតព្វំ។ ទសាហាតិក្កមេន ធិដ្ឋាបិយមាណញ្ច ធិស្សគ្គិយំ ភវេយ្យាតិ។
ញាតកាធិហិ តន្តំ អាហេបេត្វា “តុម្ហាកំ, ភន្តេ, ឥទំ បីវំ គណ្ណោយ្យាថា” តិ
ធិយ្យាតិតេបិ ឯសេវ នយោ។

សចេ តន្តវាយោ ឯវំ បយោជិតោ វា សយំ ធាតុកាមោ វា ហុត្វា “អហំ, ភន្តេ,
តុម្ហាកំ បីវំ អសុកធិវសេ នាម វាយិទ្វា វេបេស្សមី” តិ វេទតិ, ភិក្ខុ ច តេន
បរិច្ឆិទ្ធិវសតោ ទសាហំ អតិក្កាមេតិ, ធិស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ។

សេចក្តីនេះ ត្រូវបានយោ “អបំ តុម្កាតំ ជីវំ វាយិត្វា សាសនំ បេសេស្សមី” តិ
វត្វា តថេវ ករោតិ, តេន បេសិតភិក្ខុ បន តស្ស ភិក្ខុនោ ន អាហារេចតិ, អញ្ញោ
ទិស្វា វា សុត្វា វា “តុម្កាតំ, ភន្តេ, ជីវំ និដ្ឋិត” តិ អាហារេចតិ, ឯតស្ស អាហារេចនំ ន
បមាណំ។ យថា បន តេន បេសិតោយេវ អាហារេចតិ, តស្ស វេចនំ សុតទិវសតោ
បដ្ឋាយ ទសាបំ អតិក្កាមយតោ និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ។

សេចក្តីនេះ ត្រូវបានយោ “អបំ តុម្កាតំ ជីវំ វាយិត្វា កស្សចិ ហត្ថ
បហិណ្ឌិស្សមី” តិ វត្វា តថេវ ករោតិ, ជីវំ គហេត្វា គតភិក្ខុ បន អត្តនោ
បរិវេណោ ឋបេត្វា តស្ស ន អាហារេចតិ, អញ្ញោ កោចិ ភណាតិ “អបិ, ភន្តេ,
អធុនា អាកតំ ជីវំ សុន្ទរ” តិ? “កុហិ, អារុសោ, ជីវំ” តិ? “ឥត្តន្ទាមស្ស ហត្ថ
បេសិត” តិ? ឯតស្សចិ វេចនំ ន បមាណំ។ យថា បន សោភិត្វា ជីវំ ទេតិ,
លទ្ធិទិវសតោ បដ្ឋាយ ទសាបំ អតិក្កាមយតោ និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ។ សេច
បន វាយាបនមូលំ អទិន្នំ ហោតិ, យាវ កាកណិកមត្តម្បិ អវសិដ្ឋំ, តាវ វត្តតិ។

២៤០. អនាបត្តិ ជីវំ សិព្ពេតុន្តិ ជីវំ សិព្ពនត្ថាយ សុត្តំ វិញ្ញាបេន្តស្ស
អនាបត្តិ តិ អត្ថោ។ អាយោគេតិ អធិសុបិ និមិត្តតេ ភុម្មវេចនំ, អាយោគាទិនិមិត្ត
វិញ្ញាបេន្តស្ស អនាបត្តិ វុត្តំ ហោតិ។ សេសមេត្ត ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ធនមុដ្ឋានំ, កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណាត្តិវដ្តំ,
កាយកម្មវចិកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

សុត្តវិញ្ញត្តិសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. មហាបេសការសិក្ខាបទវណ្ណានា

២៤១. តេជសមយេនាតិ មហាបេសការសិក្ខាបទំ។ តត្ថ សុត្ថំ
ធារយិត្វាតិ សុត្ថំ តុលេត្វា បលបរិច្ឆេទំ កត្វា។ អប្បិតន្តិ យនំ។ សុរិតន្តិ សុដ្ឋ
វីតំ, សត្តជ្ជានេសុ សមំ កត្វាវីតំ។ សុប្បវាយិតន្តិ សុដ្ឋ បវាយិតំ សត្តជ្ជានេសុ
សមំ កត្វា តន្តេ បសាវិតំ។ សុរិលេខិតន្តិ លេខនិយា សុដ្ឋវិលេខិតំ។ សុរិតច្ឆិតន្តិ
កោដ្ឋនេ សុដ្ឋវិតច្ឆិតំ, សុនិទ្ទោតន្តិ អត្តោ។ បដិពទ្ធន្តិ វេកល្លំ។ តន្តេតិ តន្តេ
ធីយតោ បសារណោយេវ ឧបនេត្វាតិ អត្តោ។

២៤២. តត្រ ចេ សោភិត្តតិ យត្រ គាមេ វា និគមេ វា តេ តន្តវាយា តត្រ។
វិកប្បំ អាបន្នេយ្យាតិ វិសិដ្ឋំ កប្បំ អធិកវិធានំ អាបន្នេយ្យ។ ចាឡិយំ បន
យេនាការេនវិកប្បំ អាបន្នោ ហោតិ, តំ ទស្សេតុំ “ឥទំ ខោ, អារុសោ” តិអាធិ
វុត្តំ។

ធម្មម្បិ កណាតីតិ ធម្មកថម្បិ កថេតិ, “តស្ស វចនេន អាយតំ វា វិត្ថតំ វា
អប្បិតំ វា” តិ សុត្តវឌ្ឍនអាការមេវ ទស្សេតិ។

បុព្វេ អប្បវារិតោតិ ចីវរសាមិកេហិ បុព្វេ អប្បវារិតោ ហុត្វា។ សេសំ
ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

ធនមុដ្ឋានំ, កិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណាត្តិវដ្តំ, កាយកម្មវចកម្មំ,

តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

មហាបេសការសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៨. អច្ឆេកចីវរសិក្ខាបទវណ្ណានា

៦៤៦៩. តេជ សមយេនាតិ អធ្វេកចីវរសិក្ខាបទំ។ តត្ថ ទសាហាឆាគតន្តិ
ទស អហានិ ទសាបំ, តេជ ទសាហេន អឆាគតា ទសាហាឆាគតា, ទសាហេន
អសម្បត្តាតិ អត្ថោ, តំ ទសាហាឆាគតំ, អច្ឆន្តសំយោគវសេន ភុម្មត្ថេ
ឧបយោគវចនំ, តេជេវស្ស បទភាជនេ “ទសាហាឆាគតាយា”តិ វុត្ថំ។
បវារណាយាតិ វេទំ បន យា សា ទសាហាឆាគតាតិ វុត្តា, តំ សរូបតោ
ទស្សេតុំ អសម្មោហត្ថំ អនុបយោគវចនំ។

កត្តិកតេមាសិកបុណ្ណាមន្តិ បឋមកត្តិកតេមាសិកបុណ្ណាមំ។ វេទាបិ
បឋមបទស្ស អនុបយោគត្តា បុរិមនយេនេវ ភុម្មត្ថេ ឧបយោគវចនំ។ វេទំ វុត្ថំ
ហោតិ - “យតោ បដ្ឋាយ បឋមមហាបវារណា ទសាហាឆាគតា”តិ វុច្ចតិ,
សចេបិ តានិ ទិវសានិ អច្ឆន្តមេវ ភិក្ខុនោ អធ្វេកចីវរំ ឧប្បន្នេយ្យ, អធ្វេកំ
វេទន្តិ ជានមាទេន ភិក្ខុនា សត្តម្យិ បដិគ្គហេតត្ថ”ន្តិ។ តេជ បវារណាមាសស្ស
ដុណ្ហបក្ខបញ្ចមិតោ បថាយ ឧប្បន្នស្ស ចីវរស្ស និធានកាលោ ទស្សិតោ
ហោតិ។ កាមព្ភេស “ទសាហាបរមំ អតិរេកចីវរំ ជារេតត្ថ”ន្តិ វេទនាវ សិទ្ធោ,
អត្ថប្បត្តិវសេន បន អបុព្វំវិយ អត្ថំ ទស្សេត្វា សិក្ខាបទំ វេទិតំ។

អធ្វេកចីវរន្តិ អច្ឆាយិកចីវរំ វុច្ចតិ, តស្ស បន អច្ឆាយិកភារំ ទស្សេតុំ
“សេនាយ វា គន្ធកាមោ ហោតិ”តិ អាទិ វុត្ថំ។ តត្ថ សទ្ធាតិ វេទនា
សទ្ធាមត្តកមេវ ទស្សិតំ។ បសាទោតិ វេទនា សុប្បសន្នា ពលវសទ្ធា។ ឯតំ
អធ្វេកចីវរំ នាមាតិ ឯតំ វេទនា ការណេហិ ឆាតុកាមេន ទូតំ វា បេសេត្វា
សយំ វា អាគន្ធា “វស្សវាសិកំ ទស្សមី”តិ ឯវំ អាហេចិតំ ចីវរំ អធ្វេកចីវរំ នាម
ហោតិ។ ធម្មិតោ បដ្ឋាយ បន ឧប្បន្នំ អនធ្វេកចីវរម្យិ បច្ឆន្តិវត្វា វេទិតចីវរម្យិ
ឯតំ បរិហារំ លកតិយេវ។

សញ្ញាណំ កត្វា និក្ខិបិតព្ពន្ធិ កិញ្ចិ និមិត្តំ កត្វា បេតតព្ពំ។ កស្មា ឯតំ វុត្តំ?
យទិ ហិ តំ បុរេ បរាណាយ វិភជន្តិ។ យេន គហិតំ, តេន ជិន្នវស្សេន ន
ភវិតព្ពំ។ សចេ បន ហោតិ, តំ ជីវំ សង្ឃិកមេវ ហោតិ។ តតោ សល្លកេត្វា
សុខំ ធាតុំ ភវិស្សតីតិ។

៦៥០. អច្ឆេកជីវេវ អច្ឆេកជីវេវសញ្ញិតិ ឯវមាទិវិភជិត្វា គហិតមេវ
សន្ធាយ វុត្តំ។ សចេ បន អវិភត្តំ ហោតិ, សង្ឃស្ស វា ភណ្ណាការេ,
ជីវេវសមយាតិក្កមេបិ អនាបត្តិ។ ឥតិ អតិវេកជីវេវស្ស ទសាហំ បរិហារោ។
អកតស្ស វស្សិកសាធិកជីវេវស្ស អនត្ថតេ កថិនេ បញ្ច មាសា, វស្សេ
ឧក្កឡិតេ ធម៌ មាសា, អត្ថតេ កថិនេ អបរេ ចត្តារោ មាសា។ ហេមន្តស្ស បច្ឆិមេ
ទិវសេ មូលជីវេវវិភជន្តិវសេន អបរេបិ ឯកោ មាសោតិ ឯកាទស មាសា
បរិហារោ។ សតិយា បច្ឆាសាយ មូលជីវេវស្ស ឯកោ មាសោ, អច្ឆេកជីវេវស្ស
អនត្ថតេ កថិនេ ឯកាទសទិវសាធិកោ មាសោ, អត្ថតេ កថិនេ
ឯកាទសទិវសាធិកា បញ្ច មាសា, តតោ បរំ ឯកទិវសម្បិ បរិហារោ នត្ថិតិ
វេទិតព្ពំ។

អនច្ឆេកជីវេវតិ អច្ឆេកជីវេវសទិសេ អញ្ញាស្មី។ សេសមេត្ត ឧត្តានត្ថមេវាតិ។

កថិនសមុដ្ឋានំ - អកិរិយំ, នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណាត្តិវដ្តិ,
កាយកម្មវចិកម្មំ, វិចិត្តំ, វិវេទនន្តិ។

អច្ឆេកជីវេវសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. សាសន្តសិក្ខាបទវណ្ណានា

៦៥២. តេជសមយេនាតិ សាសន្តសិក្ខាបទំ។ តត្ថ វុត្ថវស្សា អារញ្ញកេស្វតិ
តេ បុព្វេបិ អរញ្ញេយេវ វិហរីសុ។ ទុព្ពលចីវរត្តា បន បច្ចយវសេន
តាមន្តសេនាសនេ វស្សំ វសិត្វា និដ្ឋិតចីវរា ហុត្វា “ឥនានិ និប្បលិពោទា
សមណាធម្មំ ករិស្សមា”តិ អារញ្ញកេសុ សេនាសនេសុ វិហារន្តិ។
កត្តិកហោរកាតិ កត្តិកមាសេ ហោរា។ បរិចារតន្តិ ឧបទ្ទវន្តិ, តត្ថ តត្ថ
អាធាវិត្វា ឧត្តាសេន្តិ បលាបេន្តិ។ អន្តរយវេ និក្ខិបិតុន្តិ អន្តោគាមេ និក្ខិបិតុំ។
ភគវា យស្មា បច្ចយា នាម ធម្មេន សមេន ទុល្លភា, សល្លេខវា ហិ ភិក្ខុ មាតវម្មិ
វិញ្ញាបេតុំ ន សក្កាតិ។ តស្មា ចីវរតុត្ថត្ថំ អន្តរយវេ និក្ខិបិតុំ អនុជានាតិ។
ភិក្ខុនំ បន អនុបត្តា អរញ្ញាវាសំ ន បដិក្ខិបិ។

៦៥៣. ឧបវស្សំ ខោ បនាតិ ឯត្ថ ឧបវស្សន្តិ ឧបវស្ស; ឧបវសិត្វាតិ វុត្ថំ
ហោតិ។ ឧបសម្បជ្ជន្តិអាធិសុ វិយ ហិ ឯត្ថ អនុនាសិកោ ទដ្ឋព្ពោ។ វស្សំ ឧបគន្ធា
វសិត្វា ចាតិ អត្ថោ។ ឥមស្ស ច បទស្ស “តថាវុបេសុ ភិក្ខុ សេនាសនេសុ
វិហារន្តោ”តិ ឥមិនា សម្ពន្ធា។ កី វុត្ថំ ហោតិ? វស្សំ ឧបគន្ធា វសិត្វា ច តតោ បរំ
បច្ឆិមកត្តិកបុណ្ណាមបរិយោសានកាលំ យានិ ខោ បន តានិ អារញ្ញកានិ
សេនាសនានិ សាសន្តសម្មតានិ សប្បដិភយានិ; តថាវុបេសុ ភិក្ខុ សេនាសនេសុ
វិហារន្តោ អាកម្ពីមាណោ តិណ្ណំ ចីវរានំ អញ្ញាតំ ចីវរំ អន្តរយវេ និក្ខិបេយ្យាតិ។
យស្មា បន យោ វស្សំ ឧបគន្ធា យាវ បឋមកត្តិកបុណ្ណាមំ វសតិ, សោ វុដ្ឋវស្សានំ
អព្ពន្ធអោ ហោតិ, តស្មា ឥទំ អតិគហានំ ព្យញ្ញនិចារណំ អកត្វា បទកាជនេ
កេវលំ ចីវរនិក្ខេបាវហំ បុគ្គលំ ទស្សេតុំ “វុដ្ឋវស្សាន”ន្តិ វុត្ថំ។ តស្សបិ “ភិក្ខុ
សេនាសនេសុ វិហារន្តោ”តិ ឥមិនា សម្ពន្ធា។ អយញ្ញិ ឯត្ថ អត្ថោ “វុដ្ឋវស្សានំ
ភិក្ខុ សេនាសនេសុ វិហារន្តោ”តិ វវរុចានំ ភិក្ខុនំ អព្ពន្ធអោ យោ កោចិ ភិក្ខុតិ វុត្ថំ
ហោតិ។

អរញ្ញាលក្ខណំ អធិន្ទានាវណ្ណនាយំ វុត្តំ។ អយំ បនវិសេសោ - សចេ
វិហារោ បរិក្ខិត្តោ ហោតិ, បរិក្ខិត្តស្ស គាមស្ស ឥន្ទឌីលតោ អបរិក្ខិត្តស្ស
បរិក្ខេបាវហជ្ជានតោ បដ្ឋាយ យាវ វិហារបរិក្ខេបា មិនិតតំ។ សចេ វិហារោ
អបរិក្ខិត្តោ ហោតិ, យំ សព្វបឋមំ សេនាសនំ វា ភត្តសាលា វា
ធុវសន្និទាតជ្ជានំ វា ពោធិវា ចេតិយំ វា ទូរេ ចេបិ សេនាសនតោ ហោតិ, តំ
បរិច្ឆេទំ កត្វា មិនិតតំ។ សចេបិ អាសន្នេ គាមោ ហោតិ, វិហារេ បិតេហិ
យរមាទុសកានំ សន្នោសូយតិ, បព្ពតនធិអាធិហិ បន អន្តរិតត្តា ន សក្កា ឧជុំ
គន្ធី, យោ ចស្ស បកតិមគ្គោ ហោតិ, សចេបិ នាវាយ សញ្ជរិតត្តោ, តេន មគ្គេន
គាមតោ បព្ពាធនុសតិកំ គហេតតំ។ យោ អាសន្នគាមស្ស អង្គសម្បទនត្ថំ
តតោ តតោ មគ្គំ បិទហតិ, អយំ “ធុតង្គុចារោ”តិ វេទិតត្តោ។

សាសង្កសម្មតានីតិ “សាសង្កានី”តិ សម្មតានិ; ឯវំ សញ្ញាតានីតិ អត្ថោ។
បទភាជនេ បន យេន ការណេន តានិ សាសង្កសម្មតានិ, តំ ទស្សេតុំ “អាវាមេ
អាវាមូបចារេ”តិអាធិ វុត្តំ។

សហ បជិកយេន សប្បជិកយានិ, សន្និហិតពលវកយានីតិ អត្ថោ។
បទភាជនេ បន យេន ការណេន តានិ សប្បជិកយានិ; តំ ទស្សេតុំ “អាវាមេ
អាវាមូបចារេ”តិអាធិ វុត្តំ។

សមន្តា គោចរគាមេ និក្ខិបេយ្យតិ អារញ្ញកស្ស សេនាសនស្ស សមន្តា
សព្ពទិសាភាគេសុ អត្តនា អភិរុចិតេ គោចរគាមេ សតិយា អង្គសម្បត្តិយា
និក្ខិបេយ្យ។

តត្រាយំ អង្គសម្បត្តិ - បុរិមិកាយ ឧបគន្ធា មហាបវរណាយ បវរិតោ
ហោតិ, ឥធមេកំ អង្គំ។ សចេ បច្ឆិមិកាយ វា ឧបគតោ ហោតិ ជិន្នវស្សោ វា,

និក្ខិបិតុំ នលភតិ។ កត្តិកមាសោយេវ ហោតិ, ឥទំ ទុតិយំ អង្គំ។
កត្តិកមាសោតោ បរំ នលភតិ, បញ្ចធនុសតិកំ បច្ឆិមមេវ បមាណយុត្តំ
សេនាសនំ ហោតិ, ឥទំ តតិយំ អង្គំ។ ឧបប្បមាណោ វា កាវុតតោ
អតិរេកប្បមាណោ វា នលភតិ, យត្រ ហិ បិណ្ឌរាយ ចរិត្វា បុនវិហារំ
ភត្តវេលាយំ សក្កា អាគន្ធី, តទេវ ឥធ អធិប្បតំ។ និមន្តិតោ បន អទ្ធយោជនម្បិ
យោជនម្បិ គន្ធា វសិតុំ បច្ឆេតិ, ឥទមប្បមាណំ។ សាសន្តសប្បជីកយមេវ
ហោតិ, ឥទំ ចតុត្ថំ អង្គំ។ អនាសន្តអប្បជីកយេ ហិ អន្តយុត្តេបិ សេនាសនេ
វសន្តោ និក្ខិបិតុំ នលភតិតិ។

អញ្ញាត្រ ភិក្ខុសម្មតិយាតិ យា ឧទោសិតសិក្ខាបទេ កោសម្ពកសម្មតិ
(ហោ. ៤៧៥) អនុញ្ញាតា តស្សា សម្មតិយា អញ្ញាត្រ; សចេ សាលទ្ធា ហោតិ,
នារត្តាតិរេកម្បិ វិប្បវសិតុំ វដ្តតិ។

បុន កាមសីមំ ឌីក្កមិត្វាតិ សចេ កោចរកាមតោ បុរត្តិមាយ ទិសាយ
សេនាសនំ; អយញ្ច បច្ឆិមទិសំ គតោ ហោតិ, សេនាសនំ អាគន្ធា សត្តមំ
អរុណំ ឧដ្ឋាបេតុំ អសក្កោន្តេន កាមសីមម្បិ ឌីក្កមិត្វា សកាយំ វា យត្ត កត្តបិ
វា វសិត្វា ចរិវប្បវត្តិ ញាត្វា បក្កមិតុំ វដ្តតិតិ អត្ថោ។ ឯវំ អសក្កោន្តេន តត្ថេវ
បីតេន បច្ឆទ្ធវិតតំ, អតិរេកចរិវដ្ឋានេ វស្សតិតិ។ សេសំ ឧត្តានមេវ។

កថិនសមុជ្ឈានំ - កាយវាចតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុជ្ឈាតិ, អកិរិយា,
នោសញ្ញាវិមោក្ខំ, អចិត្តកំ, បណ្ណាត្តិវដ្តំ, កាយកម្មវចិកម្មំ, តិចិត្តំ, តិវេទនន្តិ។

សាសន្តសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. បរិណាតសិក្ខាបទវណ្ណានា

៦៥៧. តេជសមយេនាតិ បរិណាតសិក្ខាបទំ។ តត្ថ បូគស្សាតិ សមូហស្ស;
ធម្មគណស្សាតិ អត្តោ។ បដិយត្ថន្តិ បដិយាទិតំ។ ពហូ សង្ឃស្ស ភត្តាតិ
សង្ឃស្ស ពហុនិ ភត្តានិ អនេកានិ លាភមុខានិ; ន សង្ឃស្ស កេនចិ បរិហានីតិ
ធិបេន្តិ។ ឌីណោដេថាតិ ទេថ។ កី បនេវំ វុត្ថំ វុដ្ឋតីតិ កស្មា ន វុដ្ឋតិ? អយញ្ញា
អភិហជភិក្ខា អភិហរិត្វា ឯកស្មី ឌីកាសេ សង្ឃស្សត្ថាយ បដិយត្ថា
អភិហជបដិយត្ថេ ច ឌុទ្ធិស្ស បបិតភាគេ ច បយុត្តវាចា នាម នត្ថិ។

៦៥៨. សង្ឃកន្តិ សង្ឃស្ស សន្តកំ។ សោ ហិ សង្ឃស្ស បរិណាតត្តា ហត្ថំ
អនាវុឡោបិ ឯកេន បរិយាយេន សង្ឃស្ស សន្តកោ ហោតិ, បទភាជនេ បន
“សង្ឃកំ នាម សង្ឃស្ស ទិន្នំ ហោតិ បរិច្ចត្ត”ន្តិ ឯវំ អត្តទ្វារវសេន
និប្បរិយាយតោវ សង្ឃកំ ទស្សិតំ។ លាភន្តិ បដិលភិតព្ភវុត្ថំ អាហា។ តេនេវស្ស
និទ្ទេសេ “ចីវរម្មី”តិ អាទិ វុត្ថំ។ បរិណាតន្តិ សង្ឃស្ស ទិន្នំ សង្ឃស្ស ចោណំ
សង្ឃស្ស បញ្ចវំ ហុត្វា បិតំ។ យេន បន ការណេន សោ បរិណាតោ ហោតិ, តំ
ទស្សេតុំ “ទស្សម ករិស្សមាតិ វាចា ភិដ្ឋា ហោតី”តិ បទភាជនំ វុត្ថំ។

៦៥៩. បយោគេ ទុក្ខជន្តិ បរិណាតលាភស្ស អត្តនោ បរិណាមនបយោគេ
ទុក្ខជំ, បដិលាភេន តស្មី ហត្ថំ អនាវុឡេ និស្សគ្គិយំ។ សចេ បន សង្ឃស្ស ទិន្នំ
ហោតិ, តំ គហេតុំ ន វុដ្ឋតិ, សង្ឃស្សេវ ធាតព្ភំ។ យោបិ អារាមិកេហិ សុទ្ធិ
ឯកតោ ខាទតិ, ភណ្ឌំ អគ្យាបេត្វា កាវេតព្ភោ។ បរិណាតំ បន សហជម្មកានំ
វា គិហីនំ វា អន្តមសោ មាតុសន្តកម្មី “ឥទំ មយ្ហំ ទេហី”តិ សង្ឃស្ស
បរិណាតការំ ញាត្វា អត្តនោ បរិណាមេត្វា គណ្ណាន្តស្ស ទិន្នគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ។
“ឥមស្ស ភិក្ខុនោ ទេហី”តិ ឯវំ អញ្ញស្ស បរិណាមេន្តស្ស សុទ្ធិកចាចិត្តិយំ។
ឯកំ បត្តំ វា ចីវរំ វា អត្តនោ, ឯកំ អញ្ញស្ស បរិណាមេតិ, ទិន្នគ្គិយំ
ចាចិត្តិយព្ភោវ សុទ្ធិកចាចិត្តិយព្ភា។ ឯសេវ នយោ ពហុសុ។ វុត្ថម្មី ចេតំ -

“និស្សគ្គិយេន អាបត្តិ, សុទ្ធិកេន ចាចិត្តិយំ;
អាបន្នេយ្យ ឯកតោ;
បញ្ញា មេសា កុសលេហិ ចិន្តិតា” តិ។ (បរិ. ៤៨០);

អយញ្ញា បរិណាមនំ សន្ធាយ វុត្តោ។ យោបិ វស្សិកសាដិកសមយេ
មាតុយវេបិ សង្ឃស្ស បរិណាតំ វស្សិកសាដិកំ ញាត្វា អត្តនោ បរិណាមេតិ,
និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយំ។ បរស្ស បរិណាមេតិ, សុទ្ធិកចាចិត្តិយំ។ មនុស្សា
“សង្ឃភត្តំ ករិស្សាមា” តិ សប្បិទេសាធិនិ អាហារន្តិ, គិលានោ ចេបិ ភិក្ខុ
សង្ឃស្ស បរិណាតភារំ ញាត្វា កិញ្ញា យាចតិ, និស្សគ្គិយំ ចាចិត្តិយមេវ។ សចេ
បន សោ “តុម្ហាកំ សប្បិទេសាធិនិ អាកដានិ អត្ថិ” តិ បុច្ឆិទ្វា “អាម, អត្ថិ” តិ វុត្ត
“មយ្ហម្បិ ទេថា” តិ វទតិ, វដ្ឋតិ។ អថាបិ នំ កុក្កុទ្ធាយន្តំ ឧចាសកា វទន្តិ -
“សង្ឃាបិ អម្ពេហិ ទិន្នមេវ លភតិ; គណ្ហាថ, ភន្តេ” តិ ឯវម្បិ វដ្ឋតិ។

៦៦០. សង្ឃស្ស បរិណាតំ អញ្ញាសង្ឃស្សាតិ ឯកស្មី វិហារេ សង្ឃស្ស
បរិណាតំ អញ្ញា វិហារំ ឧទ្ទិសិត្វា “អសុកស្មី នាម មហាវិហារេ សង្ឃស្ស
ទេថា” តិ បរិណាមេតិ។

ចេតិយស្ស វាតិ “កី សង្ឃស្ស ទិន្នន, ចេតិយស្សបូជំ ករោថា” តិ ឯវ
ចេតិយស្ស វា បរិណាមេតិ។

ចេតិយស្ស បរិណាតន្តិ ឯត្ថ និយមេត្វា អញ្ញាចេតិយស្សត្ថាយ
រោបិតមាលាវច្ឆតោ អញ្ញាចេតិយម្ហិ បុប្ផម្បិ អាហារេតុំ ន វដ្ឋតិ។ ឯកស្ស
ចេតិយស្ស បន ធន្តំ វា បដាក់ំ វា អាហារេត្វា បិតំ ទិស្វា សេសំ អញ្ញាស្ស
ចេតិយស្ស នាហេតុំ វដ្ឋតិ។

បុគ្គលស្ស បរិណាតន្តិ អន្តមសោ សុនខស្សាបិ បរិណាតំ “ឥមស្ស សុនខស្ស
មា ទេហិ, ឯតស្ស ទេហិ” តិ ឯវំ អញ្ញបុគ្គលស្ស បរិណាមេតិ, ទុក្ខដំ។ សចេ បន
នាយកា “មយំ សង្ឃស្ស ភត្តំ នាតុកាមា, ចេតិយស្ស បូជំ កាតុកាមា,
ឯកស្ស ភិក្ខុនោ បរិក្ខារំ នាតុកាមា, តុម្ហាកំ វុចិយា ទស្សាម; ភណាថ, កត្ត
ទេមា” តិ វេទន្តិ។ ឯវំ វុត្ថេ តេន ភិក្ខុនា “យត្ថ ឥច្ឆថ, តត្ថ ទេថា” តិ វត្ថុញ្ញា។ សចេ
បន កេវលំ “កត្ត ទេមា” តិ បុច្ឆន្តិ, ចាឡិយំ អាកតនយេនេវ វត្ថុញ្ញំ។ សេសមេត្ត
ឧត្តានត្ថមេវ។

តិសមុដ្ឋានំ - កាយចិត្តតោ វាចាចិត្តតោ កាយវាចាចិត្តតោ ច សមុដ្ឋាតិ,
កិរិយំ, សញ្ញាវិមោក្ខំ, សចិត្តកំ, លោកវដ្ឋំ, កាយកម្មវចីកម្មំ, អកុសលចិត្តំ,
តិវេទន្តិ។

សមន្តចាសាធិកាយ វិនយសំវណ្ណានាយ

បរិណាតសិក្ខាបទវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

និដ្ឋិតោ បត្តវគ្គោ តតិយោ។

និស្សគ្គិយវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ចារាជិកកណ្ណា-អដ្ឋកថា និដ្ឋិតា។

